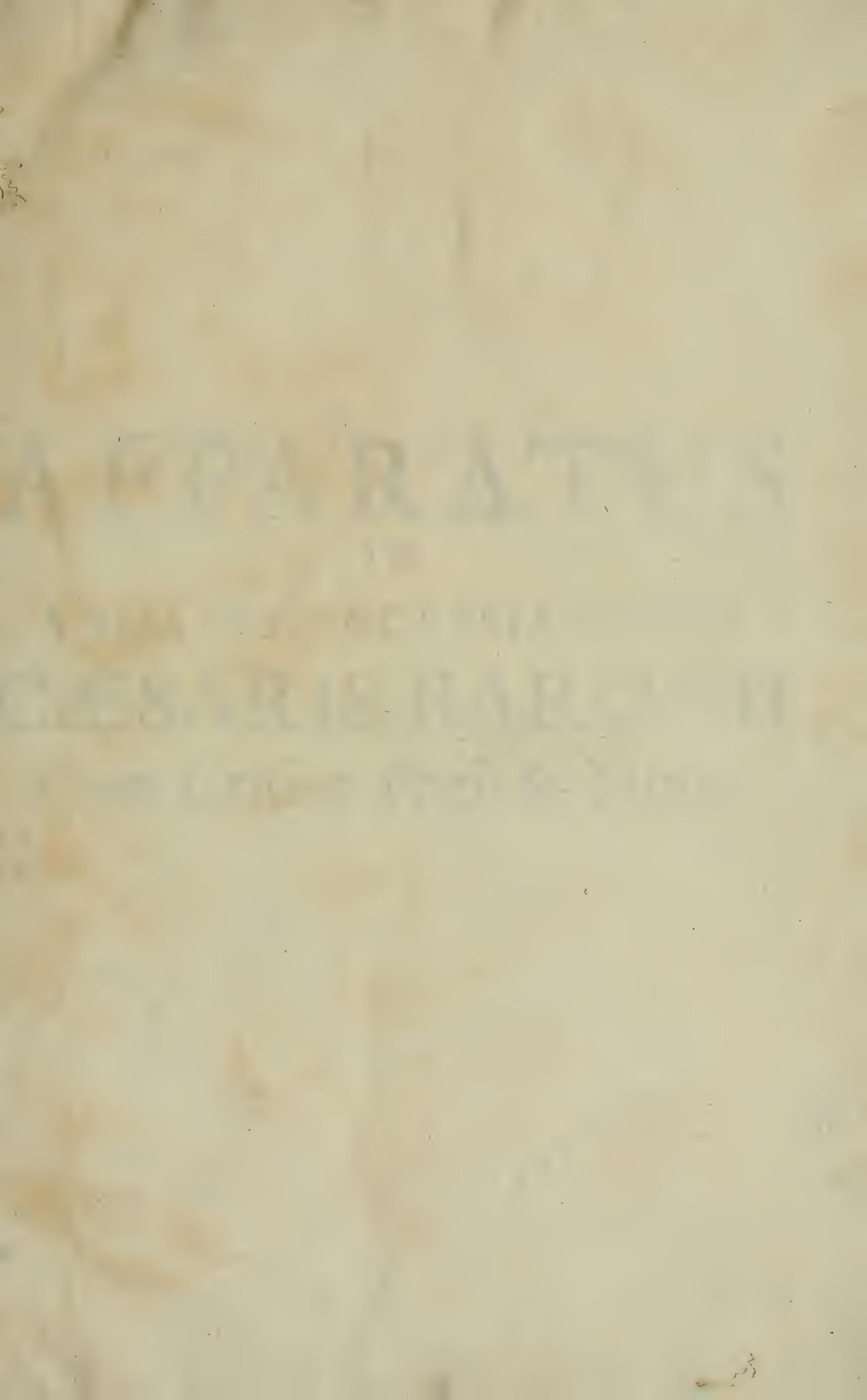

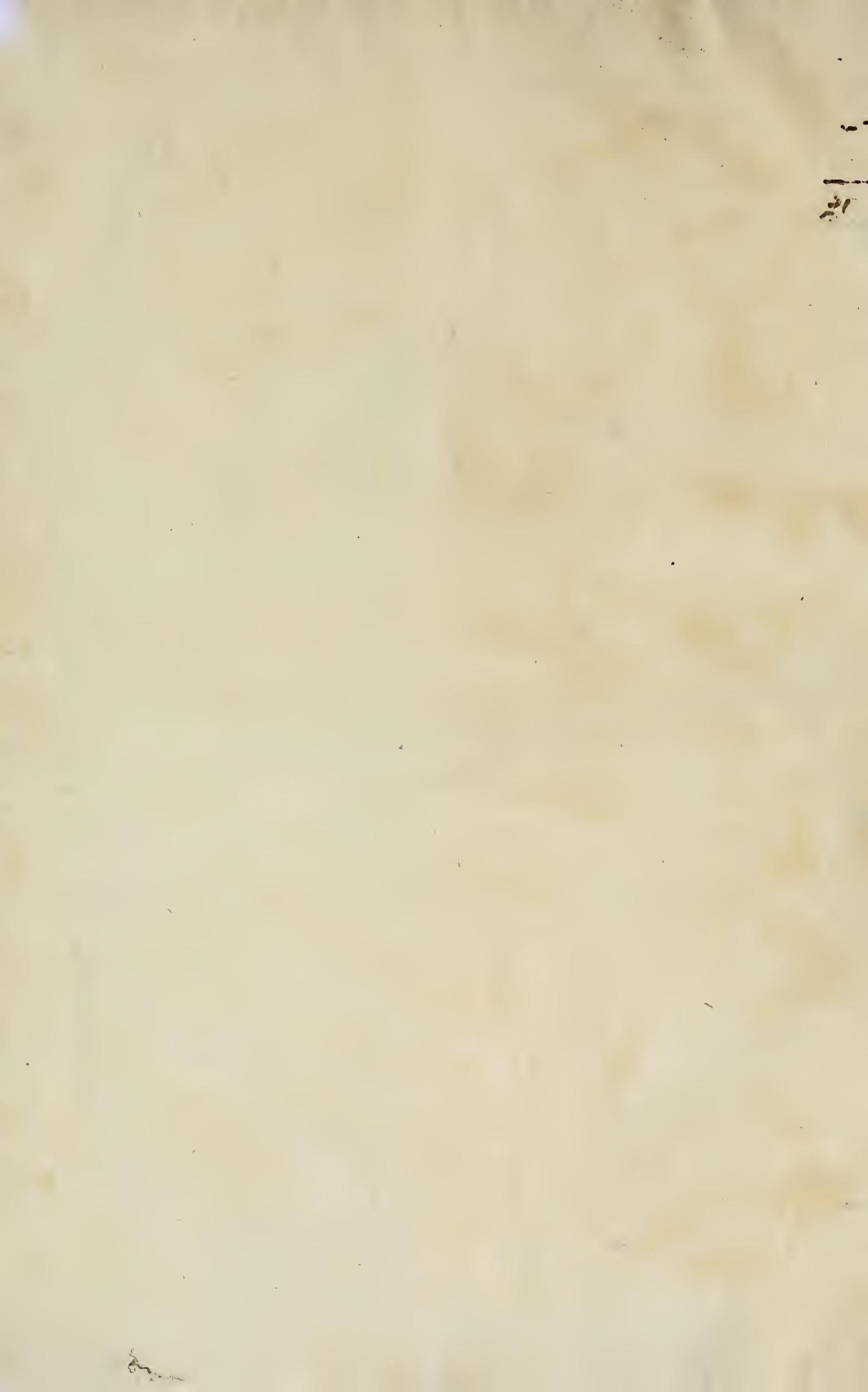

Digitized by the Internet Archive
in 2012 with funding from
Research Library, The Getty Research Institute

<http://www.archive.org/details/annaleseccl00baro>

APPARATUS
IN
ANNALES ECCLESIASTICOS
CÆSARIS BARONII
Cum Critice Pagii & Notis.

2011A STAGGA
MORNING COCKADUM
HOGA GEARDED
snow bright winter 1850

ANNALIUM ECCLESIASTICORUM CÆSARIS BARONII

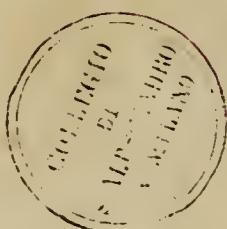
SACRÆ ROMANÆ ECCLESIÆ CARDINALIS

Cum Critice subjecta P. ANTONII PAGI, Continuatione
ODORICI RAYNALDI,

Notisque DOMINICI GEORGII & P. JOANNIS DOMINICI MANSI
Clerici Regularis Matris Dei in PAGIUM & RAYNALDUM

APPARATUS,

In quo præter ea quæ BARONIUS & PAGIUS Annalibus præmiserunt, alia plura
continentur pertinentia ad Historiam Ecclesiasticam, quæ integra, castigata, optimoque
ordine disposita in hac editione exhibetur.

Dom: Frotto Inc:

Carolus Psarri Inc.

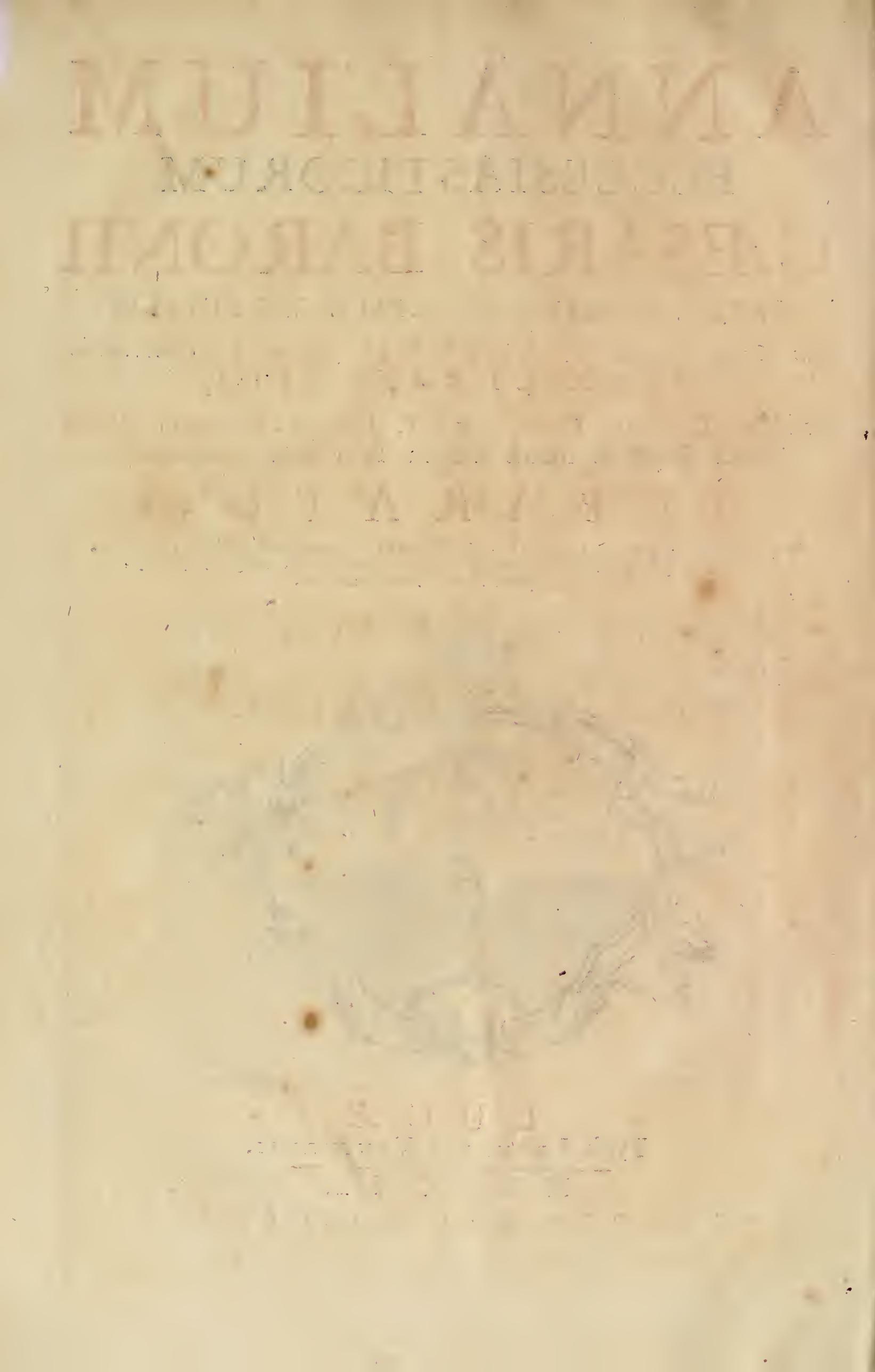
LUCÆ
Typis LEONARDI VENTURINI.

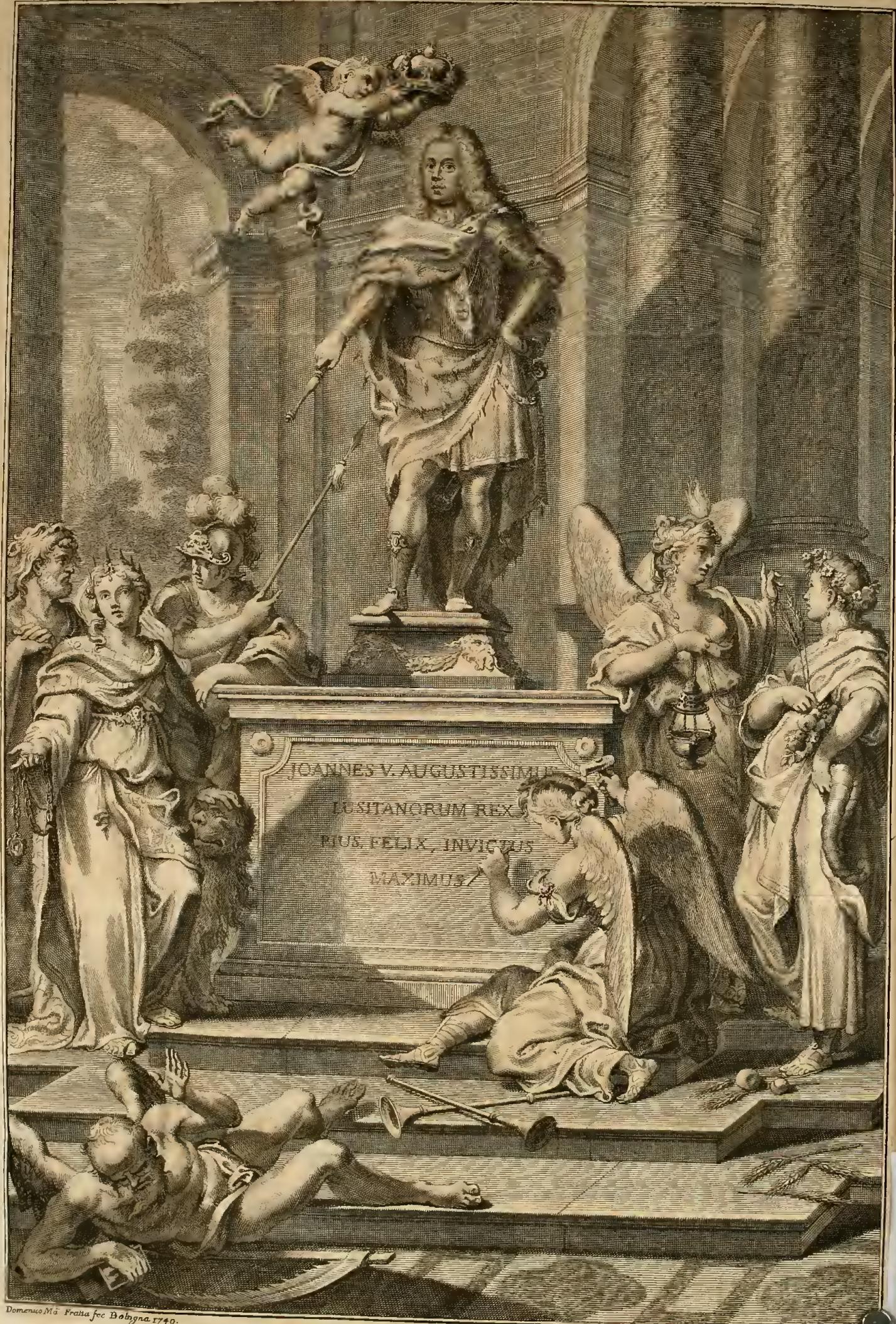
M D C C X L. 1740

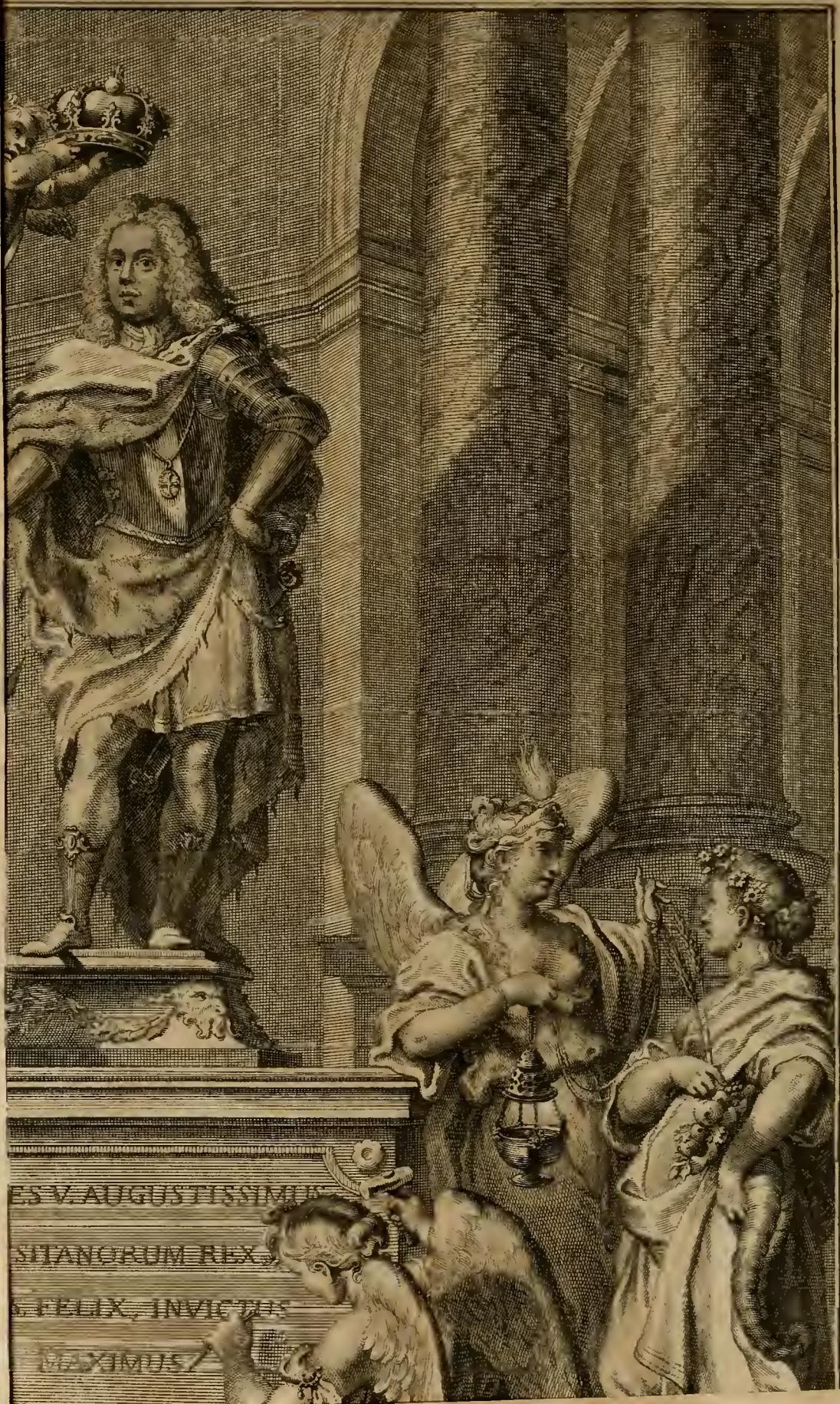
DE SUPERIORUM LICENTIA.

MULAMIA

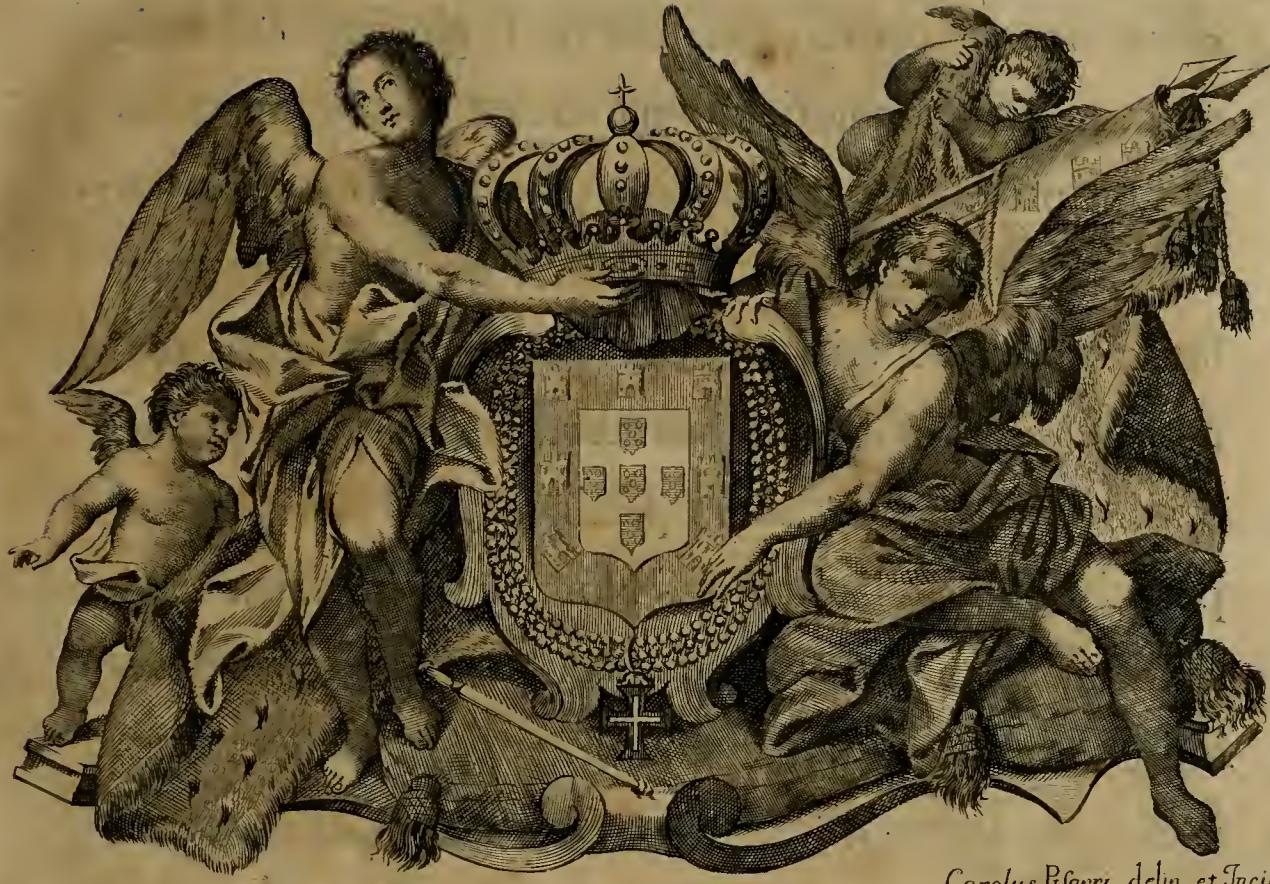

AVGVSTISSIMUS

SITANORUM REX

FELIX, INVICTUS

EXIMUS

Carolus Pifarri delin et Incid

JOANNIV. AUGUSTISSIMO LUSITANORUM REGI

SALVATOR MARIA VENTURINI *Typographi Filius.*

UI potissimum ex supremis Chri-
stiani Orbis Principibus inscriben-
dum esset hoc Opus, quo pauca
certe ampliora, nullum fortasse
præstantius magisque absolutum
hucusque prodiit in lucem, dubitandum amplius non
censui, cum in Te defixi oculos, AUGUSTISSIME REX,

qui non modo eorum , qui nunc sunt , gloriam , sed antiquitatis etiam memoriam Tua virtute adæquaſti . Tantæ ſunt profecto Tuæ res geſtæ , ſicque præclare veram Regis imaginem in hiſ expreſſiſti , ut nullas umquam litteras poſſe reperiri credam , quæ immortalitatis memoria eaſdem non profequantur . Et ut ab iis , quæ ad optimarum Artium ſtudia perteinent , initium ducam , permanebunt ad laudem Tui Nominis ſempiternam monumenta celeberrimæ Academiæ , quæ Tuо consilio ſtabilita , ornatissimisque munita decretis , ad tantam æſtimationem pervenit , ut cum Germanicis , Gallicis , His-panicis , cum cæteris denique Europæ iſignioribus jam de dignitate certare videatur . Sapientiſſimiſ enim , omniue disciplinarum genere perpolitis hominibus eam instruxisti , qui ad Regnorum Tuorum historiam cum Ecclesiasticam tum profanam conſribendam ea ſe felicitate contulerunt , ut ex plurimiſ voluminibus in lucem emiſſis ſelectum uberrimumque ſe doctrinæ frumentum collegiſſe Erudit̄ omnes fateantur . Ecquoniam Tui Populi , quia prætantiiſſimi ingenio , ideo ſemper præter cæteros appetentes gloriæ , atque avidi veræ laudis fuerunt , quam Tibi non debent gratiam , cum plurima antiquiſſima monumenta , quorum alia omnino jacebant in tenebris ; alia in Regnorum Tuorum Tabulariis affervabantur , Tua auctoritate ſint in medium

pro-

prolata, siveque plures res bene gestas, quæ ante ipsis
detrahebantur, aut communicabantur cum exteris;
nunc historicæ veritati restitutas, eorum proprias esse
nemo inficietur! Lusitanæ Gentis auxisti nomen, Tui-
que gloria totum Orbem implesti. Et quæ umquam
ætas de Regia ditissimaque Bibliotheca a Te institu-
ta conticescet? Ingenti pecuniæ vi, summaque Lega-
torum Tuorum vigilantia ea tum edita tum manuscri-
pta in ipsam congeffisti opera, ut quæ maxima diffi-
cultate in aliis divisa separataque inveniuntur, in ea-
dem simul collecta optimoque ordine disposita videan-
tur. Silentio prætermitto cæteras Academias ad pri-
stinam dignitatem erectas, Juvenum Collegia stabili-
ta, præmiaque bene de litteris meritis tanta animi ma-
gnitudine proposita, ut beator Tu videaris, qui tam
multa concedis, quam in qui Tua liberalitate fruuntur.
Hæc sane ita præclara sunt ut eorum decus nulla um-
quam obscuratura sit ætas; sed illud egregium, quod
dum princeps cæteris ad suscipiendam, ingrediendam-
que optimam studiorum rationem existis, simul ad pie-
tatem inflamas, quam semper fundamentum omnium
virtutum, ac primum Regum ornamentum esse duxi-
sti. Verum enim vero si Tua inaudita clementia, si
in publicis privatisque rebus temperantia, si tantus in
summa potestate rerum omnium modus, si latæ leges,

si statuta judicia perspiciantur, quid aliud inferri potest, nisi Tuо exemplo sapientiaque hoc esse perfectum, ut integritas, pudor, jus, æquitas in Regnis Tuis maneat? Ita sunt faciles ad Te privatorum aditus, ita liberæ querimoniæ de aliorum injuriis, ut cum beatissimi videantur omnes qui sub imperio Tuо vivunt, novæ quotidie exterorum catervæ omnium rerum suarum ac fortunarum sedem in Tuis Regionibus collificant. Perditos recreas, afflictos erigis, nullumque tempus dimittis, quin de populorum salute cogites; ideoque in supremos Ministros eos allegisti viros, qui feliciter difficillima quæque negocia pertractantes, Te de his, quæ ad Rempublicam pertinent, ita religiose certiorem efficiunt, ut deinde Tua sapientia, vigilantia atque auctoritate optime omnia constuantur. Singularis ergo pietatis Tuæ in vita omnium virtutum magistra, in optima Reipublicæ administratione, in ipsis denique splendidissimis operibus argumenta clarissima præbes. Religiosissimum profecto Te prædicant Sacræ a Te constructæ ædes, quas cum magnificentia tum descriptione non tantum plurimas superare, sed cum his etiam, quæ longo sæculorum spatio ac innumerabili pecunia exædificatæ fuerunt, contendere nemo unus ignorat. Quibus vero ornamentis ipsas non locupletasti? Ecquis pretiosas suppellectiles in illis constitutas

stitutas non miretur, in quibus perficiendis celeberrimi
mi hujus ætatis Artifices diligentissimam operam in-
sumpserunt? Non solum autem Ecclesias extruis ac lu-
culentissime exornas, sed attente diligenterque provi-
des, ut iisdem viri ii præficiantur, qui cum exemplo
tum doctrina reliquis antecellentes in custodiendum
gregem sibi commissum sedulo incumbant. Nec mino-
rem curam impendis, ut ad gentes innumeræ, quæ
adhuc idololatriæ tenebris obducuntur, Catholicæ Re-
ligionis lumen proferatur, ideoque in barbaris disjun-
ctissimisque Provinciis copiosum piorum operariorum
cœtum Tua liberalitate sustentas. Sed quid mihi assu-
mo, ut in Nuncupatoria Epistola de Tuis laudibus
differam, in quo & si eruditissimi Viri, quibus sum-
mam copiam facultatemque dicendi natura largita est,
omnes nervos ingenii sui doctrinæque contenderint,
nullam tamen Orationem virtuti Tuæ parem inveniri
posse senserunt. Præclarissimas igitur Tuas res cum do-
mi tum foris gestas recensere prætermittens, Deum O-
ptimum Maximum ut diu SACRAM MAJESTATEM
TUAM ad Populorum Tuorum totiusque Christiani
Orbis felicitatem incolumem florentemque præstet ob-
testabor. Ad Tuos denique pedes provolutus, & fidens
tum Operis pretio, cui clarissimi Prædecessores Tui,
Tuique populi ingentem materiem suppeditant, tum

Humanitati Tuæ , quæ inter cæteras Tuas virtutes eminet , & nobis etiam maxime absentibus notissima est , Te rogo atque obsecro , ut publicum hoc obsequii mei pignus æquo libentique animo excipias . Quod si fuero consecutus , erit profecto cur ego de me magnifice sentiam , & posteri omnes in hoc etiam monumento clarissimam Nominis Tui gloriam animique magnitudinem admirentur & prædicent .

PRÆFATIO GENERALIS

In hanc Annalium Ecclesiasticorum editionem.

UEM præfandi morem omnes ferme, qui aliquid luci mandant, opportunum sibi arbitrantur, eum nobis intam vastæ molis opere necessarium esse duximus. Nostra quippe interest de Annalium Ecclesiasticorum Cæsaris Cardinalis Baronii editione, quæ cum subiectis Antonii Pagii Animadversionibus additaque Odo-rici Raynaldi Continuatione, novissime cura & sumptibus Leonardi Venturini Typographi Lucensis prodire jam cœpit, rationem reddere. Quod, ut ordine agamus, primum de ipso Annalium parente ac de operis ejusdem præstantia nonnulla in medium proferre juvat. Deinde quid diligentiae ad hæc, quoad licuit, illustranda atque ad Criticorum censuras di-

luendas nos contulerimus, aperiemus; veniam interim precaturi, ingenii & virium nostrarum imbecillitatem agnoscentes, si pulcherrimæ picturæ novos colores inducere ausi sumus.

Immortalis memorie vir summus Cæsar S. R. E. Cardinalis Baronius, post navatam studio Ecclesiastice eruditionis ingenti triginta annorum labore operam egregiam ac diligentem, adornandis tandem Annalibus Ecclesiasticis manum admovit. Tanti operis aggrediendi consilium doctissimo Viro fuit, ut impactam ab Heterodoxis in Romanam Ecclesiam calumniam de innovatione doctrinæ ac dogmatum depelleret; & quam illi jactabant Ecclesiæ in veterem sanctitatem reformationem, deformem potius deturpationem esse, deducto e veteris Ecclesiæ moribus argumento, probaret. Perpetua etiam omnium sæculorum traditione afferenda erant legitima S. Romanæ Ecclesiæ jura, contra furentes adversariorum conatus, qui ea convellere nitebantur. Denique suo erant lumini restituenda tot præclara Sanctissimorum Virorum gesta, iis depulsis tenebris, quas caliginosa vetustas affuderat. Rem illi pro voto successisse perspicue demonstrant, tum elogia, quibus eruditissimum opus a summis Viris celebratur, cum iteratae atque frequentes præclarissimorum illorum voluminum editiones, quas insignia per Europam præla, Eruditis viris faventibus dederunt. Atque ad laudes, & præconia per summos Viros collata quod attinet, vix ullum est aliud opus tantis eorum encomiis tantoque omnium plausu exceptum commendatumque, ut me loca ex insignibus Scriptoribus, ubi laudes Baronii percensentur, afferre meditantem, & laboris immensitas primò quidem detinuerit suspensum, dein consilium deponere coegerit, ne editionem hanc nostram onerare potius, quam ornare viderer. Magna enim sunt & multa quæ de Baronio scripsere ac prædicarunt omnium ordinum Viri summi atque per celebres. Et ut de Summis Pontificibus Gregorio XIII. Clemente VIII. & Paulo V. sileam, qui minus verbis quani facto ipso demonstrarunt quanti Baronium fecerint, dum ipsum, invitum, licet, & reluctantem ad supremas dignitates evexerunt; quis e S. R. E. Cardinalibus literis claruit qui maximis laudibus Baronium non celebrarit? In Ecclesiastica Historia principem & fateor & veneror, scripsit de Magno, ut ille ibidem appellat, Baronio, Magnus & ipse Norisius, in Præfatione ad Historiam Pelagianam. Respiuit omnem commendationem opus omni commendatione majus & excelsius; quo elogio Cardinalis Perronius Herculeum, ita lucubrationem illam deprædicat, Annalium Opus extollit in Epistola ad eumdem Baronium scripta. Opus ingens, & Ecclesiæ necessarium est, Cardinali Bona in Præludiis ad Opus Psallentis Ecclesiæ Harmonia. Baronio omnem venerationem profiteri se significat Sfondratus in Libro de Regal. Sacerdot. lib. I. §. 5. Quid de illo scripsit & senserit Garsias Loaisa Ordinis Prædicatorum prius, dein S. R. purpuræ ornamentum; quid S. Franciscus Salesius fama eruditionis non minus, quam sanctita-

I.
De Baro-
nio Enco-
mia &
laudes:

2 P R A E F A T I O.

ditate clarus, Marcianus in Tom. I. pag. 328. Hist. Congr. Orat. allatis documentis demonstrat. Scriptores reliqui prioribus hisce dignitate non merito inferiores in Baronii laudes symbolam conferunt: *Baronius vir sacrè profanè quo doctus*; Lipsius in notis ad Librum II. de Cruce. *Baronius immortalis gloriae vir*; Sirmondus in Censura Dissertationis I. de Suburbicar. Region. cap. VI. *Eminentissimi Baronii nomini assurgo*, ejus *commentationes veneror*; De Marca in Respons. ad notas Holsten. Immo, quod mirere, ad tantam veritatis & gloriae lucem ne Heterodoxi quidem Scriptores cœcutiunt. Vossius de Philolog. *Negare non possumus Baronium præclare meritum esse de Antiquitate Ecclesiastica*. Hottinger Biblioth. quadrip. In *Historicis Baronio encomium*, ad *superstitionem laboriosissimo Scriptori*, nemo negabit. Quid Montacutus, quid Casaubonus de Baronio senserint inferius prodemus. Atque hoc effatum S. Hieronymi in Epistola ad Pammachium apprime facit: *Verum illud est testimonium, quod ab inimica voce proferitur.*

II. Qui vero uberiora cupiunt, adire eos poterunt, qui de Baronii vita ac laudibus scripsierunt, nempe Henricum Spondanum qui *elogium de ipso Baronio* tomo primo Epitomæ Annalium Ecclesiasticorum præmisit: quod quidem elogium in hocce apparatus volumine recudendum censuimus. *Legendum & Elogium aliud ab Abrahamo Bzovio exaratum, vulgatumque in Annalium ipsius Baronii Synopsi editionis Colonensis an. 1617*. Legenda Baronii vita a Hieronymo Bernabæo, Congregationis Oratorii presbytero scripta & edita Romæ an. 1651. & una cum Baronii elogiis recusa Viennæ Austriæ an. 1718. cura Georgii Fritz, Congregationis Oratorii Viennensis presbyteri. Consulendi præterea Janus Nicius Erithreus Pinacotheca I. pag. 87. Joannes Imperialis in Musæo Historico, Hieronymus Ghilinus in Theatro virorum doctorum. Denique Austria ad vitas Cardinalium ab Alphonso Ciacconio conscriptas, ut & Ludovicus Donius d'Attichy Episcopus Æduensis in *Vitis Cardinalium* tom. III. pag. 596. & sequentibus. Sed nihil ad Orbis approbationem arguendam conductus magis, quam sepe adeo curatae a summis Viris ingentis hujus operis editiones. Quod si in Lucubratione unius alteriusve voluminis gloriosum esset; in vasto duodecim ingentium voluminum opere admirabile merito dixeris. Id autem argumenti genus tractare diligentius rei præsentis esse ideo ducimus, quod Lectoribus non ingratum nec otiosum erit, si doceantur, ubi & quot prodierint Annalium Baronii editiones, quæque ex illarum collatione oriatur nostræ hujus Lucensis necessitas, quodque ejus sit ab aliis meritum & discrimen. Ea igitur quæ Venturinus Typographus a Dominico Georgio hujus fasti operis suasore acceperat, atque in publicum ediderat, dum suum consilium de hac Baronii editione orbi litterario patetfecit, aucta & castigata repetemus.

III. Primus Annalium Ecclesiasticorum tomus prodiit Romæ ex typographia Vaticana A. D. 1588. diplomate Sixti V. præmunitus, quo cavetur ne quis typographus Annales Ecclesiasticos imprimere audeat: quod permagni interesset, ut quam diligentissime Annales typis mandarentur. Vaticana typographia, ut in monitu hujus tomī primi significat Baronius, tum recens nata erat, nec dum suum perfectionis statum attigerat; ideoque primus ille tomus præcox nimis & non nihil mendosus in lucem exiit; quod cum Baronius animadvertisset, eodem monitu spopondit in secunda, quam parabat, editione, se a mendis castigaturum, atque pluribus additamentis eumdem tomum aucturum; typographisque denunciat, ut in nova editione exemplar emaculatum & auctum sequantur.

Vix in manus doctorum hominum pervolavit primus Annalium tomus ingenti Catholicorum omnium plausu exceptus, cum de nova ejusdem editione a mendis expurgata, quamplurimis locupletata, ab ipso denique Baronio necessaria judicata, cogitari cœptum est. Quamobrem Baronius, conjectis oculis in Christophorum Plantinum, patria Turonensem, celebrem tunc Antuerpiæ typographum, datis ad eum literis X. Kal. Februarii an. 1589. quæ in Antuerpiensibus editionibus exhibentur, significavit, Annalium tomī primi secundam editionem pernecessariam sibi visam esse, idque initio primi tomī se pollicitum; idcirco Plantinum præstantissimum illius sæculi typographum, inter ceteros delegisse, ut secundam tomī primi editionem diligenter curaret. Quod ad se attinebat, uni Plantino potestatem fecit Annales Ecclesiasticos recudendi, quandoquidem Apostolicis literis cautum erat, ne quis eosdem Annales absque Baronii consensu typis mandare auderet: quapropter adulterinum spuriumque fore declaravit, quidquid Plantinianæ editioni consentaneum non fuisset. Igitur eodem anno 1589. ex officina Christophori Plantini Antuerpiæ prodiit Annalium tomus primus, secundæ editionis, eodemque anno Plantinus obiit. Iterum tomus primus Vaticana præla subiit A. D. 1607. & in fine voluminis legitur; ex typographia Jacobi Mascardi 1625.

Secundus Annalium tomus, qui absolutus fuerat in fine A. D. 1589. anno quinquagesimo-secondo ætatis a Baronio inchoato, Romæ in typographia Vatica-

ticana cusus, lucem vident A. D. 1590. Romæ interim alia editio tomis primi parabatur; nam A. D. 1591. tomus primus Annalium Baronii vulgatus est typis Ascanii & Hieronymi Don Angelii, in 4.

Tertius tomus Romæ cusus est in typographia Torneriana A. D. 1592. Philippo II. Hispaniarum Regi dicatus; cum duo superiores Sixto V. nuncupati fuissent. Antuerpiæ præterea in officina Plantiniana Annalium tomis, simul ac Romæ prodierant, typis committebantur, curante Jo. Moreto Plantini alumno & genero, qui post Plantini mortem regiam typographiam Antuerpiensem moderabatur. Huic enim literas dederat Baronius, quibus de Plantini obitu dolebat atque Moretum hortabatur ut Annalium editionem in Antuerpiensi typographia prosequeretur. Hinc secundus tomus A. D. 1592. tertius A. D. 1593. Antuerpiæ cusus est apud Viduam, & Jo. Moretum.

Quartus tomus Clementi VIII. dicatus prodidit Romæ A. D. 1593. nitidissimis characteribus ex typographia Congregationis Oratorii apud S. Mariam in Vallicella, excudente Aloysio Zannetto. Eodem anno 1593. tomus primus Annalium in Vallicellana typographia recusus est, cui Baronius monitum præfixit, quartam hanc esse Annalium Ecclesiasticorum editionem, ab auctore recognitam, auctam & locupletatam, adeoque editionum ab aliis cedendarum ut prototypum esse habendam, nisi forte contigisset deinde aliam ab ipso cudi. Annalium tomus secundus ac tertius ex eadem typographia Congregationis Oratorii A. D. 1594. prodierunt. Vides ergo cur hæc quarta dicatur Annalium editio; quod scilicet prima sit Vaticana, secunda Antuerpiensis apud Plantinum, tertia Romana ex typographia Torneriana, quarta Vallicellana, prætermissa tomis primi editione, veluti minus nobili excusa Romæ A. D. 1591. in forma quarti. Antuerpiæ præterea quartus tomus apud Viduam, & Jo. Moretum in officina Plantiniana A. D. 1594. vulgatus est. Iterum tomus quartus in typographia Vaticana editionis secundæ procusus, luce donatus est A. D. 1600.

Quintus tomus Romæ A. D. 1594. lucem aspexit, pariterque Clementi VIII. consecratus. Rursus quintus tomus typis Vaticanae editionis secundæ publici juris factus est A. D. 1607. ut frons ejusdem tomis præfert; at in calce hæc verba leguntur; *Romæ expensis Vincentii Castellani sub signo Europæ*, apud *Bartholomæum Zannettum 1611*. Antuerpiæ vero tomus quintus A. D. 1595. editus est.

Sextus tomus typis Congregationis Oratorii apud S. Mariam in Vallicella, excudente Aloysio Zannetto, prodidit A. D. 1595. dicatus pariter Clementi VIII. Antuerpiæ autem in sequenti anno 1596. Extat alia hujus tomis sexti editio ex typographia Vaticana A. D. 1607. in cuius fine habetur, *Romæ apud Jacobum Maſſardum 1612. expensis Vincentii Castellani, sub signo Europæ*.

Septimus tomus ex typographia Congregationis Oratorii A. D. 1596. & eodem anno ex typographia Vaticana Romæ prodidit cum dedicatoria Epistola in utraque editione ad Clementem VIII. Antuerpiæ vero septimus hic tomus A. D. 1593. & anno 1597. ibidem nova tomis primi editio vulgata est, cuius editionis secundæ Antuerpiensis etiam tomus secundus A. D. 1597. cusus habetur. Prodiit item & ex typographia Vaticana tomus septimus A. D. 1607.

Octavus tomus Romæ A. D. 1599. tum ex typographia Congregationis Oratorii, tum ex Vaticana, excudente Aloysio Zannetto, exiit in lucem. Baronius in nuncupatoria Epistola ad Clementem VIII. rationem reddit, cur non eadem celeritate, qua cæptus est cudi, octavum Annalium tomum prosequi & absolvere sibi licuerit. Prostat ibi gratiarum actio B. Philippo pro Annalibus Ecclesiasticis. Octavus hic tomus Antuerpiæ a Moreto A. D. 1600. vulgatus est.

Nonus tomus in typographia Congregationis Oratorii & Vaticana A. D. 1600. excusus est, Henrico IV. Francorum Regi a Baronio dicatus. Antuerpiæ hic tomus lucem vident A. D. 1591. Per idem tempus & Venetiis per Hieronymum Scotum, & Moguntiæ per Johannem Gymnicum & Antonium Hieratum bibliopolas Colonenses A. D. 1591. nova alia Annalium editio procudebatur. Moguntina editio postrema & quinta dicitur, ab ipsomet auctore recognita, emendata, aucta & locupletata, aliarumque exemplar, itaut, quæ ab ea discrepant editiones minime germanæ essent. In fine tomis primi habetur, *Moguntiæ, typis Balibasaris Lippie 1601*. Tomus secundus, tertius, quartus, quintus, sextus, septimus, octavus & nonus in eadem Moguntina typographia cusi eundem annum 1601. præferunt. Veneta vero editio Hieronymi Scoti, quæ anno 1601. excusa est, eodem Hieronymo Scoto interim demortuo ante evulgationem suæ editionis, non ipsius nomen præfert, sed hæredis, nempe *Venetiis apud Hæredem Hieronymi Scoti A. D. 1601*. Accesserunt deinde in hac editione alii tomis, qui postea ab ipso Baronio Romæ editi sunt, nempe decimus, undecimus & duodecimus. At hæc editio & charta & charactere omnium pessima dici potest. Editio Veneta prima apud nonnullos incæpta dicitur anno 1595. Colonensis item prima anno 1596.

Decimus tomus Romæ in utraque typographia Vaticana scilicet & Congregationis Oratorii A. D. 1592. impressus est, Rodulpho II. Romanorum Imperatoris Apparatus in Baronium b ri

ri dicatus Antuerpiæ prodiit A. D. 1603. Coloniæ vero Agrippinæ decimus tomus cusus est A. D. 1603. sumptibus Jo. Gymnici & Antonii Hierati.

Undecimus tomus ex typographiis Vaticana & Congregationis Oratorii A. D. 1605. manavit. Sigismundo III. Poloniæ Regi inscribitur. Moguntiæ excusus est A. D. 1605. typis Joannis Albini, sumptibus Jo. Gymnici, & Antonii Hierati. Ad Antuerpiensem vero hujus tomī editionem quod attinet, cum persensisset Baronius a Moreto nonnulla prætermitti atque detruncari consulto velle, minaces ei literas scripsit XII. Kal. Martii A. D. 1606. quibus præstare se firmissime in sententia, ajebat, ut undecimus Annalium tomus a Moreto cusus, non edatur, nec unius quidem versus diminutione. Significat etiam se illum editis literis toto Christiano Orbi librorum corruptorem denunciaturum, ac pœnas temeritatis suæ daturum; non Romæ tantum, sed & Venetiis itidemque Moguntiæ eundem tomum undecimum absque alicujus elementi diminutione cusum fuisse. Hæc Baronii Epistola nuper lucem vidit, & edita est una cum sylloge Epistolarum a Viris illustribus scriptarum, curante Petro Burmanno, Lugduni Batavorum A. D. 1724. Attamen sub finem A. D. 1607. Baronio vita functo, Antuerpiæ hic tomus mutilus prodiit. Moguntiæ autem rursus undecimus tomus, & Coloniæ Agrippinæ per eosdem bibliopolas Jo. Gymnicum, & Antonium Hieratum A. D. 1609. cusus est.

Duodecimus tomus Romæ primum ex utraque typographia Vaticana & Vallicellana A. D. 1607. prodiit, Paulo V. P. Max. nuncupatus. Hic annus fuit etiam vitæ supremus ipsi Baronio; qui sese jam morientem præsentiebat, tum in hujus tomī dedicatoria epistola quæ data est IX. Kal. Junii, tum in obtestatione ad lectorum. Obiit autem Cardinalis amplissimus hoc anno die 30. Junii. Antuerpiæ tomus hic duodecimus in officina Plantiniana A. D. 1609. cusus est, quo item anno separatim Coloniæ Agrippinæ, Moguntiæ vero A. D. 1608.

Singula porro, quæ propriis Annalium locis inferenda aut castiganda Baronius præmonuerat, diligenter exscripsit ac seorsim dedit. Antonius Possevinus in Apparatu Sacro; & in editionibus Annalium, quæ sub annum 1602. factæ sunt, assignatis locis disposita fuerunt. Baronio vita jam functo plures aliæ Annalium editiones idemtide factæ sunt. Nova editio prodiit ex officina Plantiniana Antuerpiæ A. D. 1608. alia ibidem A. D. 1610. 1612. & 1613. Coloniæ vero Agrippinæ, sumptibus Jo. Gymnici & Antonii Hierati, A. D. 1609. minoribus quidem typis, nam duodecim Annalium volumina sex tomos conficiunt. Alia denique ibidem A. D. 1624. sumptibus Antonii Hierati, quæ editio novissima dicitur, ab ipso met auctore aucta, atque recognita. Subsecutæ sunt deinde Antuerpienses duæ ex officina Plantiniana A. D. 1642. 1670. & 1697. Veneta demum A. D. 1705. quæ A. D. 1713. completa est. At Antuerpienses editiones fere omnes & Veneta postrema alicubi, & præsertim tomo XI. detruncatae sunt; omnium accurior habetur editio Coloniensis A. D. 1624.

IV. Si ergo Annalium editiones, quæ partim inchoatæ, partim omnino absolutæ, in lucem hactenus prodierunt, ordine numeres, Prima erit Romana typis Vaticanis anno 1588. Secunda Antuerpiensis Plantiniana anno 1589. Tertia Romana minori forma anno 1591. Quarta Romana ex typographia Torneriana anno 1592. Quinta Vallicellana ex typographia Congregationis Oratorii Romæ an. 1593. Sexta Romana typis Vaticanis editionis secundæ an. 1594. Septima Veneta an. 1595. Octava Coloniensis, an. 1596. Nonæ Antuerpiensis an. 1597. Decima Moguntina an. 1601. Undecima Veneta eodem anno 1601. Duodecima Coloniensis item an. 1601. Decima tertia Coloniensis minoribus typis an. 1609. Decimaquarta Antuerpiensis an. 1610. 1612. 1613. Decima quinta Coloniensis an. 1624. Decima sexta, Decima septima & Decima octava Antuerpiensis an. 1642. 1670. 1697. Ad calcem tomi XI. editionis Antuerpiensis an. 1642. separatim (ementito tamē editionis loco) habetur tractatus de Monarchia Siciliæ, qui in cæteris Antuerpiensis deest. Decimanona Veneta, incepta an. 1705. & absoluta an. 1713. Hæc autem ita accipi volumus, ut non toties omnia Annalium volumina e prælis prodierint; sed ubi primum quodlibet Annalium volumen Romanis typis lucem viderit, statim variis in urbibus recusum fuerit. Quæ vero inchoatæ sunt post annum 1607. duodecim Annalium tomos complectuntur. His addi potest Veneta ordine vigesima, cujus tomus primus prodiit an. 1737. ementito tamen editionis loco, nam titulus hoc opus, quod adhuc sub prælis Venetis versatur, Augustæ Vindelicorum excudi demonstrat. Rejecta est ibi ad calcem cujusque tomi Pagii Critica nullis castigata notis. Nostra vero, quam, Deo feliciter juvante, moliti sumus cujusque primus tomus lucem vident an. 1738. erit vigesima prima. Laudantur a Jo. Fabricio Helmstadiensi tomo secundo suæ Bibliothecæ pag. 429. editiones Annalium duæ, altera an. 1645. & altera Romana nupera an. 1714. sed utramque nos ignorare fatemur, nisi is pro more suæ gentis a catholica fide alienæ indigitaré velit editionem Venetam, quæ an. 1713. absoluta fuit. Quæ de Baronio ibidem habet idem Fabricius ita nefaria & contumeliosa sunt, ut nisi cum indignatione & stomacho percurri possint. Coacervat enim omnia convicia quibus Baroniū pessimi hæretici identidem affecerunt.

Duo-

Duodecim igitur Baronii volumina typis excusa fuisse videmus, quorum postremum ad annum Christi 1598. pervenit. Decimi tertii etiam voluminis evulgationem, ut numerum eorum adæquaret quæ fuerant a Centuriatoribus edita, cogitasse volunt nonnulli qui Baronii vitam scripsierunt. Verum affirmant ipsum prævidisse nonnisi duodecim se perfectum, dum illa in fine tomī quinti, *duodecim fragmentorum cophinis*, & initio duodecimi, *lapidibus duodecim e medio Jordanis erutis & in titulum sempiternæ divinæ gloriae erectis*, comparavit. Demum in dedicatoria epistola tomī XII. ad Paulum V. Pontificem Maximum aperte idem Baronius scribit postremum se fœtum edere. Reliquit autem uberem segetem ad annos insequentes: nam ut Spondanus compertum habuit, Baronius jam morti proximus, Patribus suæ Congregationis convocatis, eis veluti nuncupativo testamento non solum tomī XIII. a se jam inchoati, verum etiam totius subsecuturæ Historiæ patrimonium commendavit, ac uti avitam a S. Philippo fidei suæ commissam hæreditatem transmisit.

Quicumque vero Baronium ejusque Annales novit, tantam operis molem ad Centurias confutandas omnino referri ignorare non potest. Commodum propterea futurum arbitramur, si hoc loco de earumdem editionibus atque auctōribus nonnulla attingamus, disquiramusque simul qui in Centurias primi scripsierint, quique ad Ecclesiasticam Historiam illustrandam se de industria paraverint, ubi Centuriæ prodire cœperunt, quive jussi fuerint illas impugnare. Opus igitur, quod tredecim Centurias complectitur in lucem primum prodire cœpit Basileæ An. 1559. quo anno tres primæ Centuriæ cuse fuerunt, deinde recusæ cum additionibus & castigationibus an. 1562. Quarta prodit an. 1560. Quinta & Sexta an. 1562. Septima & Octava an. 1564. Nona an. 1565. Decima & Undecima an. 1567. Duodecima an. 1569. Decima tertia an. 1574. Postmodum junctimi recusæ fuerunt omnes Basileæ an. 1624. studio & cura Ludovici Lucii, quamquam in hac editione multa interpolata multaque detruncata passim occurrant. Earum titulus istiusmodi est: *Centuriæ XIII. Magdeburgenses sive Ecclesiastica Historia integrum Ecclesiæ Christi ideam quantum ad locum, propagationem, persecutionem, tranquillitatem, doctrinam, hereses, cæremonias, gubernationem, schismata, synodos, personas, miracula, martyria, religiones extra Ecclesiam, & statum Imperii politicum attinet secundum singulas Centurias perspicuo ordine complectentes, singulari diligentia & fide ex vetustissimis & optimis Historiis, Patribus & aliis Scriptoribus congregata per aliquot studiosos & pios Viros in urbe Magdeburga*. Qui studiosi viri hic vocantur, pessime notæ hæretici fuere, quorum princeps Matthias Flaccius Illyricus, ita appellatus, quod in Illyrici finibus, idest Albonæ in Istria natus esset, quiue a catholica fide transfuga aliquando Magdeburgi ad Albim moras trahens, tam infame ac virulentum opus concinnavit, usus opera Martini Copi, Johannis Wigandi, Matthæi Jadicis, Basilii Fabri, Marci Pancratii Veldpock, Andræ Corvini, & Thomæ Holthuteri, quibus in excerptis scriptorum locis adjumento fuere Ambrosius Hidfeld, David Cicelerus, Caspar Leunculus, Willelmus Radensis, Nicolaus Beumullerus, Bernardus Niger, & Petrus Schraeder. His additur Conradus Agrius amanuensis officio functus.

Permagni intererat Romanæ Ecclesiæ tam pestilens opus refellere, ne forte Catholicorum animos inficeret. Negocium datum volunt Onuphrio Panvinio, magni tunc nominis viro, qui Fastis Consularibus, Epitome Romanorum Pontificum aliisque vetustatis monumentis jam editis clarus habebatur. Verum Panvinio superstite nullum ipsius opus in Centuriatores prodiit; nam anno tantum 1589. Veronæ lucem vedit ejusdem Panvinii Opusculum *de Primatu Petri & Apostolicæ Sedis potestate contra Centuriarum Auctores*. Panvinius autem e vivis excesserat an. 1568. die XV. Martii. Hoc autem anno 1568. excusum fuit Venetiis ejusdem Chronicon Ecclesiasticum a Julio Cæsare usque ad Maximilianum II. Augustum, nimirum usque ad an. 1567. licet in præfatione moneat, se jam tertio Chronicon illud evulgare, in quo elucubrando annos ferme XV. insumpserat. Hujusmodi Chronico præfigitur index Auctorum, tam editorum, quam manuscriptorum Bibliothecarum variarum ac archivorum, e quibus Historiam Ecclesiasticam concinnavit. Quæ quidem Ecclesiastica Historia hactenus MS. & in duos tomos distributa in Vaticana Bibliotheca asservatur. Verum, qui putant, ut Cornelius Curtius in Elogiis Eremitarum S. Augustini pag. 147. aliique tomos duos Annalium priores, quos Baronius evulgavit, a Panvinio delineatos, longe falluntur; si enim eamdem Panvinii Historiam cum primis Annalium tomis conseruent, id facile perspicient. Num vero publico jussu, an amicorum & patronorum hortatu ad Historiam Ecclesiasticam contexendam Panvinius animum intenderit, non diffinimus; putamus autem cohortatione potius quam jussu id accidisse.

Ferunt etiam Octavium Pacatum, quem & Pantagathum appellantur, patria Brixensem, Romæ magni habitum a viris doctis, ubi etiam obiit die Apparatus in Baronium

V
Num Baro-
nius a-
lios An-
nalium
tomos pro-
sequi sta-
tuisset.

VI.
De Centu-
riarum e-
ditionibus
earumque
auctori-
bus.

VII.
De Panvi-
ni opuscu-
lis in Cen-
turiatores
deque ejus
Ecclesi-
stica Hi-
storia.

VIII.
De Octa-
vio Paca-
to.

XIX. Octobris an. 1567., scribendæ Ecclesiastice Historiæ Alexandri Cardinalis Farnesii hortatu insudasse, cuius aliquot schedas seu folia apud Baronium se vidisse testabatur Octavius Rubeus & ipse Brixensis, ut narrat Leonardus Cozzandus in Bibliotheca Brixiana, & in Pantagathi vita; itemque in ejusdem vita Jo. Baptista Rufus.

IX.
Osii Cardi-
nalis ju-
dicum de
ratione
scribendi
in Centu-
riatores.

Cæterum magnæ curæ fuit, vel ipsis Tridentini Concilii Patribus, & exinde Romanis Pontificibus, ut Centuriæ a doctis viris catholicis publice retunderentur. In has Centurias, quarum octo tum prodierant, & nona expectabatur, jure succensens Stanislaus Cardinalis Osius in Epistola scripta an. 1565. M. Antonio Cardinali Amulio affirmat, ex hoc hæreticorum labore, contrarium ejus, quod ipsi docere conantur, liquido demonstrari posse; idque se factrum divino fultum auxilio sperare, nisi male affecta valetudo ab hoc onere, suscipiendo eum deterret. Denique in ea sententia est, ut hoc hæreticorum studium in scribendo a catholicis sit imitandum, nempe quod illi faciunt pro suis falsis dogmatibus, idem a catholicis fiat pro sana Ecclesiæ doctrina tuerda & confirmanda. Præterea dandam operam esse censet ut vel iis viis & rationibus, quas Centuriatores persecuti sunt, vel aliis quæ viris judicio & doctrina in Urbe præstantibus tutiores videbuntur veritas in lucem proferatur. In alia vero Epistola ad Franciscum Turrianum Theologum datam ejus consilium de Centuriatoribus impugnandis laudat.

X.
Qui in
Centurias
scrip-
rint pri-
vata ope-
ra.

Privata interim opera in Centuriatores stilum acuerunt Conradus Brunus, Petrus Canisius Societatis Jesu, Alanus Copus, seu Nicolaus Harpsfeldus, Gilbertus Genebrardus, Guillelmus Eysengrein de Nemeto, Bellarminus & alii.

XI.
Quibus a
Gregorio
XIII. de-
manda-
tum sit, ut
Centurias
refelle-
rent.

Verum, & Romanorum Pontificum cohortatione & monitis viri docti ad Centuriarum mendacia convellenda excitati fuere. Gregorius XIII. P. Maximus, teste Antonio Possevino in Apparatu, ubi de eodem Gregorio verba facit, Michaeli Medinæ Franciscano & Petro Fontidonio Hispano mandavit, ut quod a Pio IV. & V. ex Synodi Tridentinæ sententia præscriptum illis fuerat, nimirum ut aduersus Centurias Magdeburgensem calamum sumerent, id sedulo curarent. Quod per alios quoque, inquit Possevinus, ita fieri studuit, ut imposturas illas prorsus denique detexerint. Possevino brevibus succinit Ignatius Bomplanus, & is Societatis Jesu presbyter, qui in Historia Pontificatus Gregorii XIII. narrat, hunc Pontificem animos viresque addidisse Michaeli Medinæ ac Petro Fontidonio, ut violatam a Magdeburgensis impostoribus catholicam veritatem gravioriter & docte, non per convicia vindicarent.

XII.
De Caroli
Sigonii
Historia
Ecclesia-
stica.

Carolo quoque Sigonio, Bononiæ tum publice docenti, mandavit idem Gregorius Pontifex, ut Historiam Ecclesiasticam conscriberet. Paruit Sigonius & auspicii vice libros de Republica Hebræorum in lucem emisit anno Christi 1582. & in nuncupatoria Epistola ad eumdem Gregorium XIII. Pontificem Maximum testatur, illius jussu & auctoritate, quatuor ante annis ad Ecclesiasticam Historiam illustrandam ac supplendam se contulisse. Quæ quidem Ecclesiastica Historia ex Codice Bibliothecæ Vaticanæ descripta & in libros XIV. distributa prodidit Mediolani an. 1734. una cum aliis Sigonii operibus ibidem excusis, habeturque tomo quarto. Incipit ab anno Christi primo & ad 311. usque pervenit. Cujus pretii sit hoc opus, quoque temporum ordine ibidem sint res Ecclesiasticæ pertractatae, viderint qui nostra ætate his studiis delectantur. At Horatius Blancus in Prolegomenis ad hanc Sigonii Historiam affirmare non dubitavit, Ecclesiasticæ Historiæ contexendæ curam a Gregorio XIII. Sigonio primum, deinde Baronio fuisse demandatam.

XIII.
Num Ba-
ronius pri-
vata indu-
stria an-
jusu Ro-
manorum
Pontificum
Annales
Ecclesiasti-
cos scrip-
serit.

B. Philip-
pi Nerii
jusu An-
nales con-
fecit.

Fallitur autem Blancus dum putat, decreto & auctoritate Romanorum Pontificum a Baronio Annalibus Ecclesiasticis conficiendis operam datam; nec ullum aptiorem testem afferre possumus quam ipsumet Baronium, qui in nuncupatoria Epistola ad Sextum V. Pontificem Maximum de suis in Martyrologium Romanum adnotationibus, quas (jam illo jussu Gregorii XIII. emendato & Romæ edito an. 1584.) suasore & impellente Guillelmo Cardinali Sirleto, confecit & in lucem protulit an. 1586. apertis verbis fatetur, se ad hujusmodi opus non omnino imparatum accedere, quippe qui jam per multos annos in tota Ecclesiastica Historia tractanda versatus fuerat, & in Historiis legendis Patrum & Bibliothecarum scriptis pervolvendis magnam ætatis partem contriverat, affirmatque hujus rei testes futuros Annales Ecclesiasticos, quos diligentius pertexere & perpolire non desinebat. Apertius in Dedicatoria Epistola ad eumdem Sextum V. Romanum Pontificem, primo Annalium tomo præfixa, dataque an. 1588. in qua de instituto Congregationis Oratori verba faciens, ut scilicet Ecclesiasticæ res in sacris concionibus enarentur; ea de causa affirmat se res gestas Ecclesiæ sæpe legisse ac illius auctoritate & hortatu, qui sibi parentis loco erat (hic innuit S. Philippum Nerium) in ea lectione accuratius versari coepisse, eodemque suadente atque impellente ad veteres Ecclesiasticæ Historiæ Scriptores perlustrandos examinandosque animum penitus appulisse. Cum vero jam per sex lustra

Iusta universa Ecclesiastica Historia fuisse ab ea septies publice repetita, factum fuit ut sua sponte & amicorum cohortatione, de Annalibus Ecclesiasticis perpoliendis serio cogitaret. Modeste porro de se ipso locutus, in eadem Epistola scribit, se timide admodum lucubrations suas in lucem emittere, quas diutius intra domesticos parietes asservasset, nisi Antonii Cardinalis Carafa Bibliothecarii Apostolici auctoritas effecisset, ut Annales evulgare inciperet. Demum in Præfatione ad Annales narrat, se, cum ætate florente Ecclesiasticis studiis oblectaretur, invitum licet, ab eo qui tunc sibi Pater erat, ad Annales pertexendos impulsum, ideoque in hoc improbo labore per triginta circiter annos insudasse: pene imberbem fuisse cum hæc exordiretur, annisque onustum in lucem emittere. Non loquimur de iis quæ refert in gratiarum actione B. Philippo tomo VIII. Annalium præmissa. Hinc videoas Baronium unius B. Philippi Nerii suasione & mandatis manum Annalibus admovisse; deinde cum sua sponte, cum amicorum cohortatione in iisdem conscribendis triginta prope modum annos insumpsiisse. Quid ita? si jussu Romanorum Pontificum ac præsertim Gregorii XIII. Annales Baronius elucubrasset, id silentio prætermisisset? Et qua ratione tantam operis molem intra domesticos parietes continere potuisset, cuius arbitrium penes Pontifices esset? Si jam ante annos triginta opus incepérat, quo pacto a Gregorio XIII. hæc illi provincia fuit imposta? Quæ cum ita sint, nemo non videt Baronium ad Annales conscribendos cohortatione & imperio unius B. Philippi animum intendisse. His confirmandis præsto est auctor synchronus Antonius Possevinus in Apparatu: nam Martyrologium Romanum a Baronio scriptum seu emendatum refert Gregorii XIII. hortatu; Annales vero sincero atque christiano dicendi genere, quod ab omni fuso abest, elucubratos, urgente necessitate Ecclesiæ, ac Deo ipso per B. Philippum impellente; gravem quippe provinciam de Ecclesiastica Historia conscribenda alii non sustinuissent.

Cum itaque, ut ad Centurias revertamur, Baronio propositum esset in Historia Ecclesiastica contexenda easdem prorsus everttere, facessant scioli quidam & nugatores, qui temere existimarunt, Baronium sæpe extra semitam digredi, quod in Annalibus multa de priscis Ecclesiæ ritibus, multa de dogmatibus ac traditionibus pertractarit, quæ ab historica narratione procul esse videntur. Nam impugnandæ erant Centuriæ, quæ contra Catholicam veritatem plura hujusmodi complectebantur.

Jam vero ad versiones & epitomas transeamus. Vix dum primus Annalium tomus prodierat, cum de eo in alias linguis vertendo, nempe in Germanicam, Polonicam, Gallicam & Italicam cogitari coepit. Ad Germanicam quod attinet, extat tomo secundo Annalium epistola Marci Fuggeri ad Baronium, A. D. 1589. data, qua rogat ut sibi facultatem impertiatur transferendi Annales in Germanicam linguam: quamquidem potestatem Baronius literis scriptis A. D. 1590. eidem Fuggero humaniter fecit; quamquam primum hortatus esset ut epitomen potius Germanica lingua conficeret, ne tantum laboris infumeret. Valentinus quoque Leuchius, S. Severi apud Erfordiense oppidum parochus, in vertendis Annalibus in Germanicam linguam elaboravit, teste Antonio Possevino in Apparatu sacro. Alia Baronii Epitome, cuius auctor ignoratur, Germanica lingua edita fuit Coloniæ anno 1600. in 4. Quod vero ad translationem Annalium in Polonicam linguam spectat, eam maxime curavit Stanislaus Canrcovius archiepiscopus Gnesnensis, qui per literas A. D. 1592. Baronium rogavit, ut potestatem faceret singula Annalium volumina in Polonicum idioma vertendi Patribus Societatis Jesu, qui in Collegio Calissi, tunc ab eodem Canrcovio excitato, morabantur; quod Baronius, literis eodem anno Stanislao datis, perhumaniter permisit. Hanc provinciam suscepit Petrus Scarga Polonus, Societatis Jesu theologus, multis editis Polonica lingua opusculis clarus, ac decem tomos Annalium ecclesiasticorum in unum volumen contraxit, quod Cracoviæ prodiit A. D. 1602.

Gallicam versionem summatim moliti sunt Claudio Durandus Theologus Parisiensis & Josephus Plancheus in principe Senatu Galliæ patronus, quibus in scriptione socius fuit Artus Thomas Embrii dynasta, uti testatur Petrus Frizonius in vita Henrici Spondani cap. X. Horum epitome hunc titulum præfert, *Les Annales de l'Eglise de Cesar Baronius*, Paris. 1614. in fol. Versionis Gallicæ Annalium jam inchoatæ meminit Nicolaus Faber in epistola ad Baronium, de cuius evulgatione anno 1616. agunt Ephemerides litteratorum Parisienses ad mensem Martii anno 1702. pag. 278. Aliam epitomen Gallica lingua confecit Petrus Coppius ex Annalibus Baronii & Spondani conflatam, quæ sex voluminibus in folio Parisiis A. D. 1656. prodiit. Arabice quoque Annalium epitome studio Fr. Britii Rhedonensis cum continuatione usque ad annum 1612. prodiit Romæ typis Congregationis de propaganda Fide anno 1653. tribus voluminibus in 4. Demum primum & secundum Annalium Baronii tomum, in Sclavonicam linguam conversum Petropoli apud Moscos non ita pridem lucem vidisse, nitidissimis excusum typis, discimus ex Actis Eruditorum Lipsiensibus anni MDCCXXIX. pag. 311.

XIV.
Cur Anna-
libus mul-
ta de riti-
bus ac dis-
cipлина a
Baronio
inserita fu-
erint.

XV.
De Anna-
lium ver-
sionibus ac
epitomis
Germani-
ce, Polonice,
Gallice,
Arabice,
Sclavoni-
ce, & Itali-
ce editis.

XVI.

XVII. Ad Italicas modo versiones transeamus. Franciscus Panigarola episcopus Astensis Annalium Ecclesiasticorum volumen primum contracte in Italicum idioma verit, & suæ versioni hunc titulum præfixit: *Compendio della prima parte degli Annali Ecclesiastici del Baronio, con annotazioni.* Roma 1590. in 4. Ea de re Panigarolæ, datis literis, gratias agit Baronius, quæ quidem literæ prostant in primo Annalium tomo editionis Antuerpiensis A. D. 1597. Italicam etiam tomī primi epitomen confecit Franciscus Maria Taurusius, presbyter congregationis Oratorii summa familiaritate Baronio conjunctus, qui cum eo Cardinalis creatus est. De hac versione Antonius Possevinus in Apparatu sacro tom. I. pag. 285. At omnium diligentissima est Italica Annalium versio facta ab Odorico Raynaldo, quæ Romæ primum edita est per Vitalem Mascardum A. D. 1641. tribus voluminibus in 4. deinde auctior Romæ recusa A. D. 1656. & anno 1668. absoluta quinque voluminibus in 4. Postremo Venetiis (licet Romæ præferat) anno 1683. cum ejusdem Raynaldi continuatione Italica, quatuor voluminibus in folio. Affervatur etiam in aliquibus Bibliothecis alia Annalium epitome Italice exarata per Alexandrum Tassonum, quæ manuscripta adhuc habetur, & circumfertur.

XVIII. Latinas Annalium epitomas seu breviaria plures viri docti conficiendas suscepunt. Ipse Baronius in præfatione tomī secundi monet, eruditorum Fratrum Congregationis Oratorii studio factum iri, ut Annales in epitomen redigantur. Latinum compendium Annalium Ecclesiasticorum, qui anno D. 1599. in lucem exierant, sedulo confecit Jo: Gabriel Bisciola presbyter Societatis Jesu, quod editum est Coloniæ Agrippinæ per Jo: Gymnicum, & Antonium Hieratum, anno 1600. in fol. subinde Epitomen auxit, qua tamen decem sæculorum tantummodo Historiam contraxit ediditque Venetiis, duobus voluminibus in 4. quorum primum an. 1602. secundū an. 1603. prodiit, isdemque annis Lugduni, atque Coloniæ. Denique cum Auctario sæculi XI. & XII. e Spondano petito, tribus voluminibus in 4. iterum Coloniæ an. 1614. Cornelius præterea Schultingius, Coloniæ ad S. Andreæ Canonicus edidit ordine alphabeticō *Thesaurum Antiquitatum Ecclesiasticarum ex septem prioribus tomis Ecclesiasticorum Annalium Cæsaris Baronii usque ad Gregorium M. collectum, cum scholiis singularibus adversus Centuriatores Migdeburgenses & Calvinistas.* Coloniæ anno 1601. in 8. & cum epitome tomī octavi ibidem an. 1603. apud Hermannum Hobergam. At omnium accuratissima est Epitome Henrici Spondani. Fuit Spondanus, ut viri erudi norunt, Baronio per quam familiaris. Postquam enim A. D. 1595. Calvinianam hæresim ejuravit, una cum Francisco Cardinali Surdisio anno sæculari 1600. Romam se contulit, ubi a Baronio in contubernium exceptus est, & aliquandiu typographiæ Vaticanae in correctione librorum edendorum inserviit. Per idem tempus Spondanus in compendium redegit omnes Annalium. tomos quos Baronius ediderat. Mox in Gallias reversus veniam suæ Epitomes edendæ petiit; Baronius autem quamquam hoc breviandi genus ægre probare soleret, adnuit, literis ei datis pridie Kal. Septembriis A. D. 1606. Hæc Epitome tuis Parisiensibus mandata est A. D. 1612. & Clero Gallico dedicata; exinde prodidit Moguntiæ A. D. 1614. in folio, item Coloniæ Agrippinæ an. 1614. tribus voluminibus in 4. Item Moguntide an. 1618. Parisiis an. 1622. 1630. 1639. Coloniæ an. 1640. & Lugduni an. 1660. Belgice quoque versa fuit Spondani Epitome, & edita Antuerpiæ an. 1623. in fol. Hanc eamdem Epitomen Gallice reddidit Petrus Coppinus, ediditque Parisiis an. 1636. duobus vol. in fol. Post Spondanum Abrahamus Bzovius Historiam Ecclesiasticam compendiariam ex Baronii Annalibus aliorumque virorum illustrium ecclesiasticis historicisque monumentis confecit, quæ Romæ & Antuerpiæ an. 1616. deinde Coloniæ Agrippinæ, sumptibus Antonii Boetzeri an. 1617. duobus voluminibus in folio excusa est. Ab anno Christi primo pervenit ad an. 1198. Accedit Jo. Friderici Matenesii Historia Ecclesiastica ex Annalibus ejusdem Bzovii ab an. 1198. ad 1300. Latinam denique Synopsin scripsit Ludovicus Aurelius, patria Perusinus, quæ duobus brevissima forma voluminibus edita Romæ fuit A. D. 1635. dein Parisiis an. 1637. duobus voluminibus in 12. & Monasterii Westphalorum an. 1638. in 8. una cum summaria continuatione ad sua usque tempora. Item Parisiis an. 1665. tribus voluminibus. Hanc Aurelii Synopsin Gallice vertit & supplevit ab an. 1636. usque ad 1664. Carolus Chaulmerus Historiographus Regis Galliarum, ediditque Parisiis an. 1664. sex voluminibus in 12. & iterum Parisiis an. 1673. octo voluminibus in 12. Hic etiam eodem anno Gallica lingua evulgavit Dictionarium Ecclesiasticum in duodecim tomos in 12. distributum, cuius summa a Baronii Annalibus petita est. Vix numerari meretur Annalium Ecclesiasticorum epitome, si tamen hoc nomine appellari potest, quam Johannes Horatius Schoglius natione Calaber, patria Cathacensis elucubravit. Edidit igitur operis hujus partem priorem Romæ an. 1622. in 8. iterumque cum continuatione usque ad an. 1640. Præfert autem hunc titulum *A primordio Ecclesiæ Historia Jo. Horatii Schoglii Cathacensis, cum chronologia ab Orbe condito ad A. D. MDCXL.* quæ Ba-

ronius. *Cardinalis*, & ultra mille biscentum alii conscripsere, annis, volumini-
bus diffusa innumeris. Romæ per Manelphum 1642. in 4. Ex ipsomet titulo pre-
tium operis agnosce. Postremo Augustinus Sartorius, natione Germanus, Ordi-
nis Cisterciensis monachus in lucem protulit, *Compendium Annalium Ecclesiasti-
corum Cardinalis Baronii*, cum intermixtis *Elogiis*. Pragæ 1722. in 8. in duo-
decim volumina divisum, quæ tamen in tria solummodo compingi possent. Elo-
gia vero inepte scripta feruntur. His addi potest: *Index Alphabeticus rerum
& locorum omnium memorabilium ad Annales Baronii*; *confectus a Laurentio Card.
de Laurea*; opus posthumum, editumque Romæ an. 1694. in 4. Obierat autem
Cardinalis de Laurea paulo ante, scilicet die 30. Novembbris an. 1693.

Nunc vero nonnulla persequamur de elucubrationibus in *Annales Ecclesiasti-
cos Baronii*, quæ aut ab Ecclesiæ catholicæ hostibus ad eosdem *Annales* iabefas-
tandos, aut a catholicis adversus eosdem hostes infestissimos ad *Annales* illustran-
dos conscriptæ fuerunt. Primus *Annales* appetere conatus est *Josephus Scaliger*,
Baronio adhuc superstite, non aperte tamen, sed clanculum atque subverecun-
de in *Prolegomenis ad Chronicon Eusebii*, & in libris de emendatione tempo-
rum; ubi tamen interdiu *Baronium* virum eximia doctrina præditum vocat. Ve-
rum *Scaligeri* criminationes ipse *Baronius* in appendicibus, licet *Scaligeri* no-
men reticeat, & passim in libris de *Doctrina temporum* *Dionysius Petavius* re-
felliit.

Audacior fuit *Melchior Goldastus*, *Sectæ Calvinianæ homo*, qui circa A. D.
1609. *Baronium* perstrinxit, quod in *Annalibus S. Gregorii VII.* gesta adversus
schismaticos tueretur. *Goldasto* sese acriter fortiterque objicit *Jacobus Gretserus*
Societatis Jesu Theologus, qui cum *Ingolstadii A. D. 1609.* *Apologiam pro S. Gre-
gorio VII.* adversus *Sectarios*, in qua inerant quædam opuscula *Bernaldi Con-
stantiensis* persbyteri pro eodem Pontifice, edidisset, anno in sequenti 1610. vul-
gavit opusculum, cui titulus, *Paulus Benriedensis de rebus gestis Gregorii VII.*
& *Herluca Virginis*, eum noris pro *Cardinali Baronio contra Goldastum Cal-
vinistam*; *sive Cæsar Baronius a Melchioris Goldasti inscitia*, & calumniis vindici-
catus; *Ingolstadii in 4.* *Goldastus* anno 1611. alium libellum edidit, hocce titulo;
Replicatio pro Sacra Cæsarea & Regia & Francorum Majestate & Imperii Ordinibus aduersus *Gretserum*, & *apologia pro Henrico IV.* aduersas *Gregorium VII.*
Tum *Gretserus* aliis disceptationibus occurrit *Goldasto*: edidit enim, *Geminam*
defensionem pro orthodoxo S. R. Imperio aduersus Goldastum Calvinistam: *Gero-
cibi Reichenbergensis Syntagma pro Gregorio VII.* *Refutationem elogiarum Anne*
Communæ in Alexiade contra eundem Gregorium VII. *Retectionem insipientie Gol-
dastinæ in tomo III.* *Constitutionum Imperialium*; & *Arnaldi Brixienis in Golda-
sto Calvinista rediutivi veram descriptionem*, & *imaginem*. Hæc omnia seorsim
prodierunt *Ingolstadii* partim A. D. 1611. partim 1613. in 4.

At his missis, & aliis quæ ab Hispanis Scriptoribus, ob exortas concerta-
tiones de S. Jacobo Apostolo edita sunt ante & post *Baronii* obitum ad Ifaa-
cum Casaubonum celebrem apud Ecclesiæ catholicæ hostes *Annalium Ecclesiasti-
corum* oppugnatorem transeatamus. Hic sesta Calvinianus, ex Gallia in Britan-
nię insulam veluti transfuga A. D. 1610. trajecit, cum paulo ante *Cardinali Perronio* promisisset in Feriis Pentecostes illius anni 1610. heresim ejurare; sed
ejus consilia intervertit *Henrici IV.* parricidium; idcirco insidias ab suis Cal-
vinistis metuens, in Angliam profugit. Hæc habes ex præfatione *Heriberti Ros-
veydi* aduersus ejusdem Casauboni exercitationes. Britannis tum *Jacobus I.* Rex
novorum studiorum cupidus imperabat. Is Casaubonum, archiepiscopi Cantua-
riensis, qui plurimum apud ipsum gratia pollebat, commendatione humaniter
excepit. Casaubonum etiam *Richardo* (non *Jacobo*, ut *Collectio Epistolarum Pau-
li Colomesii* habet). *Montacutio* Episcopo Bathoniensi commendarat *Petrus Molli-
næus* & ipse Calvinianus literis datis A. D. 1610. Hæretico astu causam recessus
Casauboni ex Galliis aperit, nimirum ex metu & iracundia, quod jam a trien-
nio in religione nutare cœpisset. De ejus ingenio ita profatur, nempe in phi-
lologicis & linguis virum doctissimum esse, sed circa rerum cognitionem non per-
inde diligentem & in quo acrimoniam judicii mireris, quippe qui plus memo-
riam, quam judicium exercuerit, & insita facilitate quamcumque in partem pos-
sit impelli. Itaque hortatur *Montacutum*, ut eum honestis præmiis obstrictum
occupare studeat circa historiam Ecclesiasticam & refutationem *Baronii*, ad quod
opus jam multa congefferat. Casaubonus igitur suscepit scribendi provincia ad-
versus *Baronium*, huc illuc ad *Sectarios* plures literas dedit, in quibus plurima
jactans *Baronium* pessundare ac profligare contendebat. Scribendo animum inten-
dit V. Kal. Maii A. D. 1612. Ab amicis sedulo monitus fuit, ut ab incoptis
abstineret: sed abnuisse testatur *Mericus Casaubonus* ejus filius in libello, cui
titulus, *Pietas contra Maledicos, patrii nominis & religionis hostes* edito Londi-
ni an. 1621. in 8. deinde recuso post epistolas Casauboni editionis Gronovia-
ne P. 1. pag. 74. Acri vero dolore fuit Casaubonus affectus, quod memoratus Ri-
char-

XIX.
De Hæreti-
cis ac ma-
le feriatis
Viris in
Annales
Baronii
de que Ca-
tholicis e-
orum oppu-
gnatori-
bus.

De Josepho
Scaligero.
De Petavio
pro Baro-
nio.

XX.
De Mel-
chiore Gol-
dasto.
De Jo. Gret-
sero pro
Baronio.

XXI.
De Casau-
bono.

chardus Montacutius eum plagii coarguisset, perinde ac si illius spicilegia suffusatus esset. Itaque Casaubonus ad eundem Montacutium literis die 14. Decembris anno 1612. scriptis, ab hoc crimine se purgare satagit; at quamquam fateatur argumenta a Montacutio consarcinata, paucis immutatis, suis disputationibus optime convenire, seriem capitum eamdem fere esse, loca auctorum eadem, propositum idem de Præsidum Syriæ numeratione; disputationes pro Josepho easdem: conqueritur a Montacutio id unum quæsumum ut spicilegia descripta probaret, affirmatque Pontificios suaviter risuros, quum hanc pugnam compererint. Casaubonus etiam plagi Montacutium accusat Epistola 848. data Kal. Januarii 1613. Hæc jurgia Casaubonum inter & Montacutium intercessere. Ex his autem qui amice hortati sunt Casaubonum, ut a scribendo in Baronium desisteret, fuit Andreas Schottus Societatis Jesu datus ad eum literis, Idibus Januarii anno 1612. ubi monet, ut Polybium expurgare potius perget, quam in aliud certamen descendat, atque extra chorū sine fructu saltet. Prodiere tandem Casauboni Exercitationes XVI. in Annales Ecclesiasticos Londini A. D. 1614. in 4. præfixa iisdem satis longa nuncupatoria Epistola ad Jacobum Britanniae Regem, additisque prolegomenis, in quibus de Baronianis Annalibus candide & vere disputari ait. Sed Exercitationes An. D. 34. non excedunt. Recensæ sunt Francofurti An. 1615. & Genevæ anno 1655. in 4. In dedicatoria tamē Epistola Baronium summis laudibus effert, atque de eo scribit magnis suis laboribus Sacram Purpuram promeritum fuisse, suaque diligentia, novo exemplo, in contexenda Ecclesiastica Historia universali, & iis omnibus, quæ per totū Christianum Orbem gesta sunt memoria digna, in unius narrationis seriem & formam Annalium digerendis, ea perfecisse, de quibus ante ipsum perpauci cogitarant: nemo simile quid umquam ediderat. Eadem repetit in prolegomenis, ubi & addit ea Baronii fuisse in Ecclesiam merita, quæ si immoderato studio partium non corrupisset, dignus erat sine controversia, cui omnes & veteres & recentiores, qui illam eruditio[n]is partem unquam attigerant, assurerent, & fasces submitterent. Ubi primum ergo Casauboni exercitationes lucem aspexere, in alias regiones asportatae fuerunt. Verum tantum abest, ut Casaubonus id quod initatus jam pridem erat, sit assecutus, ut non modo catholicis viris doctis, sed ipsis hæreticis bilem ac stomachum moverit. Casaubonus interim an. 1614. Kal. Julii Londini obiit. Fuere qui scriperunt eum, quod audisset exercitationes suas non bene exceptas, mærore ac rabie confectum. interiisse. Ajunt, verba sunt Roberti Scheilderi Canonici Atrebaten[s]is in Epistola ad Sebastianum Tengnagelium Bibliothecæ Cæsareæ præfectum, scripta die VII. Septembris an. 1614. post editas Exercitationes gravi dolore confectum, quod illas minus probari videret. Alii afferunt, ex ascepsu in renibus exorto, contracta febre continua, debilitatum, vitam cum morte commutasse. Dolebunt multi materiam triumphi sibi creptam, qui stilum in eum jam strinxerant. Absque dubio melius famæ suæ & literis consoluisse, si tempus suum impendiisset illustrando Polybio. Hæc de Casauboni morte.

XXII. Sane certatim in eum irruerunt viri plerique catholici doctissimi, nempe Heribertus Rosvveydus, Julius Cæsar Bulengerus, Andreas Eudæmon, Johannes & alii. Rosvveydus in arenam primus descendit atque opusculum hoc titulo evulgavit, *Lex talionis XII. tabularum Cardinali Baronio ab Isaaco Casaubono dicta, retaliante Heriberto Rosvveydo Ultrajectino societatis Jesu*. Antuerpiæ ex officina Plantiniana apud Videlam & filios Jo. Moreti 1614. in 8. Huic statim occurrit Jacobus Capellus Calvinista ac vindicias pro Casaubono contra ipsius oppugnatores scripsit; sed Rosvveydus ei alium libellum objecit, cui titulus *Anticapellus, sive explosio næniarum Jacobi Capelli, quas funeri Isaaci Casauboni ad legem XII. tabularum in vindiciis suis accinuit*. Antuerpiæ ex officina Plantiniana 1619. in 8. Capellus eodem anno Rosvveydo opposuit libellum, cui titulum prædictit, *Assertio bona fidei &c.* sed Rosvveydus alium ei objecit, cuius titulus est, *Syllabus male fidei Capellianæ, excerptus ex Jacobi Capelli mendaci assertione bona fidei & fictis artibus Romanae Sedis, pro Anticapello suo, & dissertatione de fide hæreticis servanda*. Antuerpiæ ex Officina Plantiniana 1620. in 8.

XXIII. Rosvveydo succinuit Julius Cæsar Bulengerus, qui an. 1615. Diatribas scripsit ad Casauboni Exercitationes adversus Cardinalem Baronium. Prodiit opus Lugduni anno 1617. in folio. Narrat Bulengerus in dedicatoria Epistola Joanni Cardinali Bonsio Episcopo Biterrensi, quæ data est Pisis Kal. Feb. A.D. 1615. a se cum Parisiis esset, Exercitationes Casauboni in primam Annalium partem fuisse perfectas; at animadvertisse duo tantum capita urgeri, unum de Romani Pontificis quod Ildebrandinam Casaubonus appellat, omnipotentia; alterum de Sacramento Corporis Christi; omninem Casauboni operam impendi ad primatum Petri & auctoritatem Romani Pontificis labefactandam, ad verum & reale Corpus Christi in Eucharistia negandum; Baronium criminari, quod Græca non consul-

luerit. His calumniis Bulengerus in suis Diatribis occurrit. Postmodum Casaubonus patronum invenit adversus Bulengerum, Richardum Montacutium Cicestrensem symmystam, deinde Pseudo-Episcopum Norvicensem, qui calamum arripiens in Bulengerum scripsit Librum cui titulus, *Antidiatribæ ad priorem partem diatribæ J. Cæsaris Bulengeri adversus exercitationes Isaaci Casauboni.* Londini in officina Hulsiana 1625. in folio.

Bulengerum secutus est, & in nonnullis præcessit Andreas Eudæmonianus, seu Eudæmon-Joannes, Societatis Jesu presbyter, qui primum edidit *Responsum ad caput IV. primæ Exercitationis Isaaci Casauboni.* Coloniæ apud Jo. Kinkium an. 1615. (sugillarat enim Eudæmonianum eo loci Casaubonus) Deinde singularem diatribam in Casauboni Exercitationes scripsit, cui titulus : *Defensio Annalium Ecclesiasticorum Cæsaris Baronii adversus calumnias & mendacia Isaaci Casauboni,* Coloniæ Agrippinæ apud eundem Jo: Kinkium an. 1617. in quarto.

Sub idem quoque tempus Joannes Dartis Jurisconsultus Parisiensis Baronio illustrando, & Casaubono refellendo operam dedit, nam A. D. 1616. vulgavit *Animadversiones in Annales Ecclesiasticos Cæsaris Baronii, & Exercitationes Casauboni,* quæ editæ sunt Parisiis anno 1616. in 8. In his identidem castigat Casaubonum: quamquam dum Baronium illustrare conatur, peccat & ipse aliquando, uti notat Spondanus in epitome A. D. 324. §. 19.

Succenturiator ab Anglis datus est Casaubono paulo ante memoratus Richardus Montacutius. Hic enim in nuncupatoria epistola ad Jacobum Magnæ Britanniae Regem præfixa *Analectis Ecclesiasticarum Exercitationum editis* Londini A. D. 1622. testatur septimum jam annum effluxisse ex quo, ejusdem Regis iussu non sua voluntate, in Baroniana palæstra se exercebat: neque inficiari, quin ante lustrum alterum, priusquam exercitationes Casaubonianas vidisset, aliquid in hoc genere fuisse meditatum, non uti in vulgus & hominum conspectum prodirent elucubrations suæ, sed ut pro suorum studiorum ratione multa colligeret ad Annales Baronianos, antiquitatis totius ditissimum quoddam penu, illustrandos. Casaubonum aliqua in parte spem de se conceptam non fecellisse. Mox Montacutius, Casauboni optio designatus, collegit Apparatum ad *Origines Ecclesiasticas*, qui excusus est Oxoniæ anno 1635. in folio. In hujus Apparatus præfatione de Casaubono hæc habet. Sed neque fortassis excusandum, quod cum ex opposito processerit in aciem contra Annalistam arripit omnia, in singula levissima plerumque & nullius momenti critica & philologica vitilitia ad satiatem persequitur, si non ad nauseam. Et quod more majorum fieri non debuit, dubia vel dicta amphibologice ad partes pertrahit perversiores. Quamquam vero in Baronium scribat, eum summis laudibus exornat, & præsertim numero 61. ait enim: Nec ulla ætas talem virum erit emissura, sive molen & magnitudinem operis spectemus, seu rerum narratarum varietatem, sive methodum, & dispositionem facilem; omnino fateri, quod mibi videtur, necesse est:

Nil / oritum alias, nil ortum tale.

Quod si qui deinceps ad parem laudem aspirent, in secundis omnino tertiiisque confidebunt, eo quod vestigia illius consecutentur qui temporis prærogativa prior, exemplo illis præivit consecuturis. Et numero 70. Non ego Illusterrimi Baronii Annales examinandos, exercendos, exagitandos suscipio: agnosco enim libens me multis modis illius opera adjutum, & industria plane admirabili in recolendis vetusti temporis, & Ecclesiasticorum rerum monumentis antiquis. Nec bonum virum decet & ingenuum, illum velle impetrere, aut etiam conviciis onerare, per quem multipliciter profecerit; sed ita se res habet. Demum numero 75. Dissentire mihi necesse est, inquit, saepius a Baronio. Et quidni liceat dissentire? Castrio Tornello, de la Puente, aliis licuit, & novissime ac in primis doctissimo Petavio. Non tamen ita dissentiendum duxi ut contumeliis incesserem & opprobriis, quod nostri vellent, & non factum accusant Zelatores. Virum enim optime de Ecclesiastica antiquitate meritum, quod negari nec potest nec debet, illustri adeo nominis celebritate, in eminentissima dignitate constitutum, honestum, probum præterea, quod commemorant, & fatentur etiam ipsi ejus adversarii in privata vita ac rigide severum ac tantum non asceticum, nusquam nisi honorifice compellavi. Eadem ferme summatis de Baronio scripsiterat multo ante in præfatione ad *Analecta Ecclesiasticarum* exercitationum. At a Montacutio Baronium perperam carpi demonstrat Henricus Cardinalis Norisius in *Cenotaphiis Pisaniis*, ubi plures Montacutii errores confutat.

Acrius interea urgebant Britanni ut Annales Baronii iterum confutarentur. Quo circa Jo. Gerhardum Vossium rogarunt, ut hanc provinciam susciperet, ei que non semel ea de re scripsit Guillelmus Episcopus Londinensis, deinde Cantuariensis Archiepiscopus, cuius variae Epistolæ ad Vossum de Annalibus Baronii confutandis ab A. D. 1628. ad A. D. 1634. datæ leguntur inter Philippi Limbor.

XXIV.
De Eudæmon-Joanne.

XXV.
De Joanne Dartis.

XXVI.
De Montacutio.

XXVII.
De Jo. Gerhardo Vosso.

borchi epistolas. Verum nihil adversus Baronium scripsit Vossius, quamquam id se facturum promisisset in literis ad eumdem Guillelmum Episcopum, datis nempe Epistola 84. scripta VII. Kal. Maii anno 1628. & Epistola 103. scripta anno 1629. Idem cogitabat Centurias Magdeburgenses cum brevibus notis edere, quae de re litteras dedit anno 1645. ad Jo. Rodulphum Westenium; sed optabat ut alius hoc negotium sumeret, & Lodovicum Lucium indigitat. Hæc habes ex Vossii Epistola 397. confer & Epistolas 251. & 306. ac aliam ad Georgium Carletonum, quæ edita est a Colomesio in notis ad Lilii Gregorii Gyraldi Dialogos de Poetis pag. 299. Hugo Grotius quoque epist. 237. hæc Vossio scripsit: sed tu jam forte in Baronio desudas. At nihil a Vossio in Baronium editum fuisse fatentur omnes.

XXVIII. Jam dudum & Calviniani, qui in Galliarum Regno versabantur, consilium cœperant de Baronii Annalibus impetendis. Hinc in eorum Pseudosynodo Castrensi anno 1626. statutum fuit, ut ea de re Jacobus Gothofredus Dionysii filius, tum Genevæ Juris professor enixe rogaretur. Deinde in Carentonensi Conventu anni 1631. relatum fuit Gothofredum paratum esse ad Historiam Ecclesiasticam scribendum, in qua sibi propositum erat quinque priores Annalium tomos resellere. In eodem conventu decretum etiam fuit, ut literæ Claudio Salmasio mitterentur quo Baronii Annales impugnaret. Bernardinus vero mysta Cartejensis qui aderat, pecunia ac librorum copiam petiit, ut Baronii Annales resellere posset. Hæc accepimus ex collectione Synodorum Calvinistarum qua per Jo. Cravettam Aymonium curata fuit. At ipsorum conatus in irritum cessere.

XXIX. Thomas Reinesius Lutheranæ sectæ addictus, aliquando cogitasse videtur de supplendis Casauboni Exercitationibus. Hoc certe consilium aperit ipsem Reinesius in Epistola Jo. Tobiæ Maio, quæ legitur inter Gudianas ordine CCLI. pag. 316.

XXX. Amstelodamenses item proceres qui Davidis Blondelli Animadversiones nonnullas, ad oram Annalium appositæ, religiose, post illius obitum, qui contigit A. D. 1655. in Bibliotheca publica servarunt; postquam diu multumque hæsitaſſent, tandem sumptu satis splendido Marquardum Gudium tum admodum adolescentem ad Blondellianas Animadversiones curandas destinarunt, jamque Baronii volumina illius domum allata fuerant; sed alio Gudium fatis ducentibus res intermissa est. Id narrat ipsem Gudius Epist. XXI. Jo. Georgio Grævio Amstelodami die XIV. Octobris an. 1659.

De Blondellianis Animadversionibus in Baronium ab Amstelodamensibus empris. De his Blondellianis Animadversionibus meminit etiam Alexander Morus, Calvinianus homo in Præfatione ad Eusebii Chronicón, ubi monet a Blondello Baronii Annales mille castigatos fuisse notis, aliquando prodituri; ad hæc se alia etiam subnotasse, alia esse ab aliis animadversa, quæ si jungerentur, justum fere volumen implerent. Ultro tamen ibidem fatetur immenso Annalium labori, non solum Romam, verum etiam universum Christianum Orbem plurimum debere.

gocium datum Marquardo Gudio. Adami Tribechovii, seu Tribberhovii exercitationes ad numeros Baronii 237. 287. Anni Christi 34. in lucem primum prodierunt Kiloniæ anno 1666. in 4. Deinde an. 1677. Kiloniæ itidem editæ fuerunt Christiani Kortolti Disquisitiones septem Anti-Baronianæ, quæ cum aliis duobus deinde additis, & cum Tribechovii exercitationibus quinque ad numeros 232. & 287. Baronii An. Christi 34. recusæ fuerunt Hamburgi an. 1708. in 4.

De Tribechovio & Kortolto. His addes Andream Magendeum Calvinianum, Mystam Benearnensem, cuius Anti-Baronius seu Animadversiones in Annales Cardinales Baronii, cum epitome lucubrationum criticarum Casauboni in tomi primi annos 34. accendentibus quibusdam animadversionibus posthumis Davidis Blondelli lucem aspexerunt Lugduni Batavorum an. 1679. in folio. In præfatione, quæ scripta est A. D. 1675. narrat, Adamum Tribechovium, anno superiore hoc est 1674. in Baronium insurrexisse; hujus & Casauboni Exercitationes annum 34. non excedere, at ipse quoque Magendeus A. D. 34. non excedit. Blondelli etiam animadversiones, quæ pure historicæ & chronologicæ sunt A. D. 32. secundum Baronium non superant. Magendei animadversiones hæretica commenta, ut quivis intelligere potest, continent. Blondelli Animadversiones pagellas XXV. non superant. Apagæ mille Notas.

XXXIII. Magendeum paulo ante Jo: Henricus Ottius professor Historiæ Ecclesiasticæ apud Tigurinos, scriperat *Examen perpetuum historicum Theologicum in Annales Cæsaris Baronii cardinalis*. Prodiit Tigurii per Davidem Gesnerum 1676. duobus voluminibus in 4. Hoc examen scommatibus & hæreticis deliriis scatens, annos Baronianos 300. complectitur. Ex præfatione hujus censoris eruitur a foederati Belgii ordinibus negotium datum fuisse Isaaco Vossio, Johannis Gerhardi filio, ut Baronium reselleret, sed non innuit quidquam a Vossio in Baronium editum fuisse. A catholicis quidem viris Ottii conatus reprimi cœperunt, nam Augustinus Reding, abbas monasterii Einsidensis edidit Vindicias Baronii, adversus eum-

eumdem Ottium, quæ prodiere ex typographia Monasterii Einsidensis per Jo- De Mayero
sephum Reymann an. 1680. in folio; sed primam centuriam tantum edidit, a-
liae, eo vita functo, nondum lucem viderunt.

Inter lucubrations, quas in Baronium hæretici Scriptores edidere, adnume-
rare possumus breve Syntagma Jo. Friderici Mayeri, cui titulus, *de Fide Baronii
& Bellarmini Amstelodami 1697.* in octavo. At grande opus molitus est Samuel
Basnagius, qui Annales politico-Ecclesiasticos a Cæsare Augusto ad Phocam usque,
tribus voluminibus in folio, editis Roterodami anno 1706. vulgavit. Præmiserat paucis
ante annis Basnagius exercitationes quasdam in Baronium, Casaubonum imitatus.
Sed cœptas ab anno, quo Casaubonus desit, scilicet A. D. 35. & ad annum 44.
perductas, quas edidit Trajecti ad Rhenum an. 1692. in quarto. Baronii autem
errores Basnagius detegere ejusque Annales se labefactare gloriatur; sed videoas
undique furentis hæretici insaniam in his, quæ ad Catholicam fidem & Romanæ
Ecclesiæ auctoritatem spectant; ut cætera ejus peccata præteream quæ hujusmodi
sunt, ut severiorem ipse quam Casaubonus censuram mereatur.

Hactenus de Baronio; nunc vero de Pagio nonnulla. Antonius Pagius e Mi- XXXV.
norum Conventualium familia Ecclesiastice Historiae & Antiquitatum studiis im- De Anto-
pense addictus de Epitome Annalium Ecclesiasticorum ab Henrico Spondano con- nio Pagio
fecta, de ipsis Annalibus Ecclesiasticis illustrandis & supplendis cogitare cœpit,
ne ii qui hujusmodi studiis oblectabantur in salebras incidentes, se a Baronii le- ejusque la-
ctione diverterent. Præludii vice in lucem emisit an. 1682. Dissertationem Hy- boribus in
paticam de Consulibus Cæsareis, quæ a viris eruditis grata admodum excepta
fuit. Mox ad Henricum Norisium, deinde S. R. E. Cardinali litteras dedit,
quibus eum de inito a se consilio certiore facit. Norisius respondit, se etiam,
dum Christianus Lupus viveret (obierat iste an. 1681. die 10. Julii) eadem co- Annalibus
gitasse; sed quum sciret, id Lupo jam animo constitutum, alio suas curas con- illustran-
vertisse. Hæc ipse Pagius refert in Præfatione num. VII. Postquam igitur Nori- dis.
sius Dissertationem Hypaticam accepit atque perlegit Epistolam Consularem Bononiæ
editam an. 1683. Pagio inscripsit, cujus pag. 6. monet se ex Antonio Maglia-
bechii audivisse illum in Annales Ecclesiasticos notas brevi in lucem evulgatu-
rum, ideoque sua esse putare quædam in medium proferre, quæ eidem in hoc o-
pere inserire possent; præsertim quum ex Dissertatione Hypatica deprehenderit
Jo. Leunclavium ei fucum fecisse. Paulo vero post de fictis Consulibus, qui in-
Dissertationem Hypaticam irrepserant, verba faciens, vereri se ait ne eosdem
Consules fictis iterum characteribus Pagius suis in Sacros Annales notis inserat.
Quamobrem paucis interiectis significat, se ex magna Panvinii messe non exiguum
manipulum mittere, ut non modo Pagii in magnos Ecclesiæ Annales notas pro-
moveat, verum etiam ipsi demonstret Consulum Collegia in libro Dionis LVIII.
ac in cæteris usque ad LXXX. non erudita Dionis manu descripta, sed illuc ex
Panvinii Fastis a Leunclavio deportata.

Ad hæc accedebant amplissimorum aliquot S. R. E. Cardinalium exhortationes XXXVI.
& vota; nimirum Gregorii Cardinalis Barbadici Episcopi Patavini, Hieronymi Car- Annalium
inalis Casanatæ & Laurentii Cardinalis de Laurea; qui crebris litteris Pagio
significarunt, jam diu optasse, ut aliquis ex viris doctis ad Annales Ecclesiasticos
Baronii illustrandos totis viribus incumberet; quod opus in magnum Ecclesiæ com- illustratio
modum cessurum fuisset, eique stimulos & animum addiderunt, ut numero IX. a nonnullis S. R. E.
Præfationis Pagius testatur. Ex quibus colligitur ab iis Cardinalibus prædamnata Cardinali-
opinamenta vulgi, putantis inde Baronio decrementum imo & injuriam inferri. bus expe-
Dolebant, ni fallimur, piissimi illi Cardinales, Baronii immortale nomen ab He- tita; ea de
terodoxis tam indigne traduci; itaque summopere expetebant, ut Annales a ca- re ab his
tholicis viris illustrarentur. Pagius
rogatus.

Prodigiæ certe loco habendum fuisset, si Baronius numquam errasset in elu- XXXVII.
cubratione Operis, quod tantis rerum ac temporum difficultatibus irretitum mo- Quid de
le ipsa quemvis doctissimum hominem a scribendo deterruisset. Hæc viderat ipse mendis &
etiam, nam in Præfatiuncula ad calcem tomij X. Annalium editionis Vaticanæ op- navis An-
posita, sapienter monuit, primam censem tam Scriptorum felicitatem si a ve- naliū
ritate nunquam recedant; at libris divinis dumtaxat esse concessum, ut nullum in Raronius
eis mendacium deprehendatur: secundam vero si quæ humana imbecillitate erra- ipse senser-
ta noscuntur, eadē cognita emendentur: quam nos, inquit, assequi cum exo- rit.
ptemus, ita comparati sumus, ut monitores nostros tamquam insignes colamus bene-
factores; a quibus nec etiam separamus eos, qui seipso adversariorum loco consti-
tuunt, dum nostra infenso animo carpunt, & tamquam harpyæ, ubi laute sunt epu-
lati, quæ supersunt putore detractionis inquinant. Mox vero: Convertamus in
nostrum lutrum aliena dispendia, & si quid vane obiectum, confutemus; si quid ostendatur
erratum, corrigamus; si quid obscurum elucidemus: insuper, & si quid super
addendum devenerit in manus, pariter adiiciamus. Nihil cum oritur, statim per-
fectum est, neque in longa & perdifficili via, illæso semper incedere pede concedi-
tur; atque ubi multæ vigiliae, non levem saltum irreperere sonnum, haud patitur
buma.

humana conditio. Tanti ac tam gravis moniti non immemor Hen ricus Spondanus in Præfatione ad Epitomen , licuisse sibi existimavit , notas quasdam Annalium Summæ, minutiori typorum charactere distinctas , subiicere , quibus nonnullas Baronio factas obiectiones indicaret , & aliquando dilueret.

Primum ideo Pagii consilium fuit , ut Animadversiones quas elaborabat , ad illustrandam Spondani Epitomen potissimum pertinerent . Hæc animi sui sensa in Præfatione primæ editionis n. XVI. aperuit , ubi diserte monet , se Animadversiones suas Spondani potius Synopsi , quam Baronii Annalibus affixisse , quod illa inter omnium , hi ob nimiam fortasse molem , inter paucorum manus versentur ; cum tamen utriusque operis eadem sit materia ; iisdemque annis , licet diversis numeris recitata , Annalibus omnia respondebunt , si ad numeros Annalium in margine positos , respiciatur . Hinc illud peculiare Pagiani Operis , quod duos diversos Auctores uno eodemque tempore illustret , suppleat ; & emendet . Cogitabat etiam Pagius ad Epitomen illustrandam tres tomos , ad Annalium vero singula vix quatuor sufficere . Verebatur præterea , si omnia , quæ in Annalibus habentur , expendenda suscepisset , ne morte superveniente tanti laboris opus imperfectum ac rude relinquret ; cum e contra , Epitomes ordini adhærens , octo priora saecula jam emendasset . Denique , inquit , tertio , seu ultimo tomo ad finem perducto , poterunt hæc Notæ , si Deus vitam dederit , pluribus augeri , & Annalibus in nova correctissimaque eorum editione , quam Librarius meus meditatur , nullo negotio inseri . Hæc scribebat Pagius in Præfatione primæ editionis , quæ a posteriore Præfatione sublata sunt , quia consilium immutavit . Ex hoc etiam colligitur cur primi voluminis prioris editionis hic titulus fuerit : *Critica Historica Chronologica in Annales Ecclesiasticos Eminentissimi & Reverendissimi Cardinalis Baronii , Illustrissimi & Reverendissimi Henrici Spondani Appamiarum Episcopi , ejus Epitomatoris ordine servato* . Sed mutato postmodum consilio , suadentibus Amicis editum jam volumen reformandum & ad usum Annalium Baronianorum transferendum suscepit , tum & Operi ad exitum usque prosequendo se contulit .

Nec malo Baronium carpendi lacerandive pruritu Pagius motus fuit ut id operis moliretur ; quin potius manus adjutrices se admoturum spopondit , ut tot tantisque Antiquitatis monumentis , post Baronii obitum vulgatis , adjutus id ageret , quod ipse per se Baronius , si viveret , præstisset , ut quam emendatissimos Annales Ecclesiasticos daret . Ne vero laboriosissimum Opus in incertum exponeret , publicum ea de re judicium explorandum censuit , vulgata Lugdunensibus typis Anno Domini 1682 . Dissertatione Hypatica unico volume in 4. in qua Consulatum Cœsareorum regulas a se tunc primo traditas digerit atque operose confirmat . Ut probari illam ab Eruditis sensit ; tunc demum priorem Criticæ suæ tomum A. D. 1682. in f. Parisiis vulgavit . Reliquos dum parabat , Operi jam prope absoluto immortaus est . Post funus tamen Scriptoris clarissimi integra ejus Lucubratio Antuerpiensi bus , seu potius Genevensibus typis A. D. 1705. prodidit , recuso pariter & priori volume , secundis Auctoris sui curis recensito , ut quatuor in folio Volumina referret . Opus illud curavit P. Franciscus Pagi , Cl. Auctoris ex fratre nepos , professione vero & studiorum conjunctione socius . Eadem iterum præla subivit Opus insigne A. 1727. quam postremam editionem nobis hic proposuimus , utpote quæ præcedenti correctior sit , & adjunctam ferat Dissertationem Hypaticam , quam & nos hic damus una cum Epistola Consulari Cardinalis Norisii ad postremam Veronensem editionem expressa .

Hanc vero Pagii Criticam modestam oppido , & summo illo Eruditorum applausu , quo excepta primum fuit , dignam , huc usque seorsum excusam , in hac nostra Baronii editione subjungenda singulis Baroniani textus pagellis assumimus , ut ad unum oculi ictum statim Lectores intelligent , quid in rebus singulis a Baronio narratis corrigi , quid addi , quid ad alios annos amandari debat . Ex quo nostro consilio sicut Pagii laudibus nihil detractum est ; ita & optamus ne ex frequentia & prolixitate Pagianarum animadversionum Baronii gloriæ & meritis quidquam derogetur . Non enim ita reputandum est , ac si totum Pagii Opus perpetua sit Baronii critica & emendatio . Sæpe enim Baronii vindicem pro critico acturus longam pro illo disputationem instituit . Sæpiissime etiam , & longe quam existimari possit frequentius , pro eo quod Auctoris errata corrigat , quæ non habet in promptu , additamenta ad Historiam Ecclesiasticam e Scriptore aliquo post Baronii fatum vulgato (cuiusmodi plures exinde ad Pagium usque prodierunt) exhibet . Quam facile nobis esset , si rationem illam agendi inire vellemus in Pagium scribentes , grandia implere Volumina ? Quam densa rerum novarum sylva post Pagium succrevit nobis ex Anecdoto Martene , Peziorum , scriptis Eccardi , Coletti Collectione Conciliorum , Muratorii Voluminibus Rerum Italicarum , Menkenii Rerum Germanicarum &c. quorum si Epitomen dare hic vacaret , materia suppeteret prompta ad Volumina ?

xxxviii.
Primæ Pa.
gii cura de
Epitome
Spondani
Supplenda.

na? Adde Historias hucusque Anecdotas, Acta SS. e Bibliothecis recens vulgata, ex quibus lux nova, novæque rerum circumstantiæ vetustis Historiis suppeditantur. Ita ex Actis S. Hypatii, a Bollandistis ad diem XVII. Junii vulgaris, nunc primo discimus Nestorium deductum fuisse Constantinopolim, ad Sacerdotium ejus Urbis capessendum, a Dionysio Præfecto militiae Orientis ab Imperatore misso, eumdemque hæreticum convenire, & alloqui recusasse Virum sanctum, quod superne didicisset, quid ex illo periculi immineret Ecclesiæ; id eoque & prædixisse post triennium & semis deponendum fore ab Episcopatu, quæ ejus verba fidem oraculi ex eventu obtinuerunt. Ex eo specimine discere licet, quam facile esset Volumina implere, si in ejusmodi immoraremur; ut non immerito affirmaretur, si Pagius quatuor grandia volumina in Baronium dedit, nullo negocio totidem non minora in Pagium scribi potuisse. Insuper quædam non raro carpit Pagius, quæ dubia sunt; nec interim ipse meliora suggesterit. Simulacrum Romæ erectum Simoni Mago Samaritano consecratum fuisse Baronius ex Justini fide scriperat. Erratum hic a Baronio, erratum a S. Justino clamitat cum pluribus Pagius; nec enim simulacri epigraphes ita ferebat: *Simoni Deo Sancto*; sed potius: *Simoni Deo Sango*. Sed adhuc pro Justino & Baronio multi nec insimi subsellii Critici cum Tillemontio perorant. Hæc igitur & alia plura, in quibus manifesti erroris argui Baronius non potest, si demas, in angustum vastissimum Opus redigetur. Denique non semel accidit, ut quæ bene a Baronio asserta sunt, non bene a Pagio emendentur. Ita in Historia S. Ottonis Bambergensis pessime erratum a Pagio, & ad veritatem apposite scriptum a Baronio Bollandistæ in Actis eiusdem Sancti ad diem II. Julii notant, & nos ex illis suo loco. Sed quorum hæc? Numquid ut Pagii laudibus & gloriæ caliginem affundamus? Absit tanta e nostris hisce elucubrationibus malignitas, sicut abest a corde. Pagium cum viris doctissimis Tillemontio, Dupinio, Montfauconio, Norisio suspicimus atque observamus, ejusque in rebus præsertim chronologicis, eruditione, veluti prælata face lucem magnam Historiæ Ecclesiastice affundi agnoscimus & fatemur. Sed & Baronio sua manet intacta gloria apud Viros Eruditos, cui etsi quandoque error obrepit, mens tamen fuit, ingenium & eruditio par tanto operi, chronologico ordine felicius, quam sperari ætate illa poterat, dirigen- do. Supereft ut de Adnotationibus quas Pagii Criticæ subjungimus, quædam præmoneamus. Igitur nostræ hujus Editionis pretium non constituit tantummodo Critica Pagii suis apte locis textui Baroniano subjecta, sed & suam laudem merentur adnotaciones quibus Pagius ad trutinam revocatur.

Primo, Consulares Fasti ab anno Urbis conditæ 709. ad annum Christi 565. opera Dominici Georgii emendantur & illustrantur veterum lapidum ac monum-
mentorum fide; de quibus lectorem quoque præmunire oportet, & quorumdam foriæ objectionibus obviam ire, quibus supervacaneus labor hujusmodi videri possit. Quid enim Fasti, aient, cum Historia Ecclesiastica? Baronius ipse ea de re eos docebit, nosque ab eorum inscitia vindicabit. Tempora, inquit ille ad A. D. 69. numi. XXXVI. annumerata per Consules libentioribus sunt accipien-
da auribus, quum cæteris illa frequentior, liberalior, & verior noscatur esse Chronographia, atque in usum frequentiorem accepta, quæ a Fastis deducta est consularibus. Certe quidem cum vetera monumenta in antiquis scriptoribus invenimus esse Consulibus consignata, magno afficimur gaudio; perinde ac si in te-
nebris obversanti fax aliqua ex optato compareat. Verum sicut ad tempora elu-
cidanda nihil bis posset accidere opportunius; ita si ab aliquo falso conjecto-
re, vel impostore commentitiis Consulatus affigantur, omnino simul confundi, ac luce patentia mox obscurissima reddi necesse est. Hucusque Baronius, quem ea-
dem in Annalibus passim sentire invenies. At enim actum agi videtur. Scimus profecto in Fastos egregia cum laude insudasse Onuphrium Panvinium, Caro-
lum Sigonium, Stephanum Vinandum Pighium, Baronium, Petavium, Josephum
Scaligerum, Norisium, Mediobarbum, Antonium Pagium, Theodorum Almelove-
num, Petrum Relandum, Franciscum Blanchinum, Camillum Silvestrium, & Jo-
sephum Mariam Stampam, ut alios prætereamus, qui laterculos Consulum per-
texerunt. Unusquisque eorum alieno labore aliquid superaddendum esse putavit.
Pagii quidem, cæteris, qui eum præcesserunt, omisis, in edenda dissertatione Hypatica ea mens fuit, ut Opus Fastorum Onuphrii suppleret & emendaret,
ea quæ assequi non potuerat aut ejus diligentiam subterfugerant proferret &
explicaret. Animadverterat enim, tria ab Ecclesiastice historiæ studiosis jamdiu
desiderari, castigatam nempe Consulum, Imperatorum, & Pontificum Romanorum
seriem, cuius vitio doctrina temporum maxime nutabat. Animadverterat insuper ab Onuphrio Orientales Consules post Justinum perperam adeo corrupte-
que dispositos, ut neque Baronius, neque ullus chronologus eis uti potuerit,
quod maxime temporum ordinem perturbarent. Hinc loca a nullo ante protri-
ta, se peragrare scribit. Verum vix in lucem prodierat ejus Dissertatione, cum

XLI.
*De Fastis
consulari-
bus emen-
datis et il-
lustratis.*

Henricus Norisius Epistolam consularem elucubravit, typisque mandatam A. D. 1683. ipsi Pagio inscripsit. Plura, ne dicam innumera, Pagii sphalmata Norisius detexit, licet non universum Panvinii opus, aut Pagianam Dissertationem emendare in animo haberet. Jam tum cogitabat Fastos consulares plurium vetustarum inscriptionum ope, quæ post Panvinium e terræ ruderibus effossæ fuerant, illustrare; quod quidem fatetur in Dissertatione ad Fastos consulares Anonymi Vindebonensis; sed ad alia vocatus, promissæ lucubrationis adhuc desiderio flagramus. Deinde Theodorus Janssonius Almelovenius A. D. 1705. Fastos Romanos consulares libello exiguae molis vulgavit, quos etiam aliquo in pretio habendos esse censemus. Hunc consequitur Petrus Relandus, qui Fastos, legum Romanarum, & veterum monumentorum auctoritate suffultus, illustravit; at non ab initio imperii Augustei, aut æræ Christianæ, sed a dimidio ferme secundi a Christo sæculi exorsus est. Exinde vir clarissimus Franciscus Blanchinus in Chronologia Pontificum & Augustorum, editioni Vaticanæ Anastasii Bibliothecarii præmissa, Consules, eorumque nomina & seriem emendatius ope antiquorum lapidum disposuit. Blanchinum præverat Comes Camillus Silvestrius, patria Rhodiginus, quem etiam honoris causa, & ob summam, qua Georgium amplexus est, benevolentiam, nominamus. Is chronologicum opus confecerat, in quo laterculi consulum a creatis Consulibus ad A. D. 668. disponuntur, variisque Dissertationibus exornantur; sed fato præceptus VIII. Idus Januarias A. D. 1719. opus posthumum lucem tantum vidit Lipsiæ A. D. 1726. Carolo Comite Silvestrio ejus filio, Georgio pariter amore coniunctissimo, curante. Novissime vero Josephus Maria Stampa Clericus regularis e Congregatione Somascha, in nova operum Caroli Sigonii editione, quæ Mediolani parata est, multum laboris insumpsit in Fastos consulares Capitolinos, jam pridem a Sigonio commentariis expolitos, eos eruditis adnotationibus locupletando, & ad tertii Christi sæculi finem perducendo. Sua porro est singulis laus, ut apud eos qui novissime scripserunt, quædam offendes, quæ in aliis, qui antecesserunt, frustra requiras. Viderunt enim, hoc opus post tot hominum doctissimorum studia, non omnino fuisse absolutum. His nos edocti, in primis ultro fatemur, adhuc multa Fastis deesse, quæ iniuria temporum, inscitia & barbaries e medio sustulit, nempe monumenta plurima, quorum ope corrigi etiam plura possent. Multa adhuc prænomina Consulium, aliqua etiam nomina latent. Fasti ergo illustrabuntur usquequo vetera monumenta in lucem eruentur. Itaque operæ pretium nos facturos esse putavimus, si Fastos, quos Pagius purgationes, Norisii epistola consulari admonitus, in Critica Baroniana dedit, priscorum lapidum, tum editorum, tum recens erutorum, ac præsertim eorum qui in Capitolinas ædes Clementis XII. Pont. Max. munificentia translati sunt, præsidio, & auxilio perpurgare, munire, & supplere conaremur. Usi sumus præterea vetustissimo codice Vaticano, litteris quadratis exarato, in quo S. Hieronymi opus de Scriptoribus Ecclesiasticis, & Gennadii de viris illustribus continetur; quod codici huic assutus sit Paschalis laterculus cum Consulum nominibus ab A. D. 354. ad 437. dein Epitome temporum, & Indiculus Paschæ, additis singulis quibusque annis Consulibus ab A. D. 464 ad intermissum usque consulatum, & ad consulatum ferme Mauricii Augusti; præter Prosperi Aquitani Chronicon, ab editis in multis discrepans. Quod quidem Chronicon una cum laterculis ac tabulis Paschalibus memoratis in hoc Apparatu edendum censuimus. Ubi Pagii Fastos castigavimus, aut monumentis vetustis antehac non vulgatis præmuniimus, asterisco * in Indice peculiari Consulum prænotavimus. Quamquam de suspectis Consulibus multum solliciti non fuerimus, quod raro ad Fastos pertineant, eorumdem tamen sèpe nomina recensuimus. Hæc sunt quæ de labore nostro in Fastos lectores scire voluimus.

XLII.
*De Indice
consulium,
& vindi-*

*ciis Dona-
tionum A-
postolica
Sedi anti-
quitus fa-
ctarum.*

XLIII.

*De variis
lectionibus
ex codici-
bus Vatica-
nis excer-
ptis ad il-
lustrandas
vitas Ro-
manorum
Pontifi-
cum, apud
Baronium
ex Ana-
stasio.*

Præter adnotationes in Consulares Fastos, ac Indicem Consulum per nomina postrema, seu cognomina digestum, quem suo loco exhibebimus, Georgius adnotationes alias identidem inspersit. Diplomata item donationum Apostolicæ Sedi antiquitus factarum, nimirum Lodovici Pii, Ottonis Magni, & S. Henrici Imperatorum cum optimæ notæ codicibus collata proferet, & a Pagii aliorumque calumniis vindicabit.

Quoniam vero Baronio in more fuit Annalibus inserere gesta Romanorum Pontificum ex libro Pontificali, seu ex Anastasio Bibliothecario deprompta; ac ad sæculum Christi octavum singula ferme, quæ ad cuiusvis Romani Pontificis res gestas pertinent, ipismet Anastasii verbis referre; non parum conferre putavit Georgius, si ad oram vel ad imam paginam ubi Anastasii textus afferatur, varias lectiones ex codicibus Vaticanis decerpas, ac ex iis præsertim, quibus usus est V. C. Jo. Vignolius in editione libri Pontificalis, cuius tantum prior tomus lucem vidit, & ex variis etiam lectionibus Lucæ Holstenii, a Sancto Zacharia, ad Nicolaum Pontificem hujus nominis primum, edendas opportune suis locis curaret. Ubi ergo editionis hujuscce nostræ Volumina ad S. Zachariæ Pontificatum pervenerint, ibi Monitum Georgii de hac re dabimus.

His

His suo quoque loco addet Acta quædam sub Paschali II. Romano Pontifice a Baronio quidem edita, sed nunc ad fidem codicis ævo ejusdem Paschalij scripti, emendata. Opportune etiam Dissertationem de Consulibus & Ducibus Romanis ævo inferiori, suppeditabit.

Ipsius consilio in eodem Apparatu recudimus Pagii Epistolam Gallica lingua scriptam ad Abbatem Claudium Nicasium de suis in Annales Baronii Animadversionibus, quæ primum separatim prodiit Lugduni, & data est die prima Octobris anno MDCXCV. & recusa fuit in Ephemeridibus Reipublicæ litterariæ, seu uti vulgo vocant, Novellis Reipublicæ Litterariæ, auctore Jacobo Bernardo, scilicet anno 1699. mense Julio a pag. 40. ad 84. Ibi vero, fortasse mendose, Pagii epistola data dicitur die prima Octobris anno MDCXCVI. In fine hujus Epistolæ scribit Pagius, se eam editurum esse in tomo secundo sui Operis, propterea quod ita etiam Nicasius senserat.

Neque absonum visum est, si adderetur ejusdem Pagii Disceptatio Apologica de Consulatibus Cæsareis, Gallice item exarata, quæ lucem vidi in Dia-
rio Litteratorum, vernacula Gallicum lingua edito vulgo: Journal des Scavans, anno 1686. mense Novembri pag. 462. Norisius in Epistola Consulari, non ex sua, sed ex quorundam eruditorum opinione, nonnulla in Pagii theorematâ de Cæsarum, & Augustorum consulatibus objecserat. Pagius pro certo habendum docuerat, Imperatores, cum quinquennalia, decennalia, & quindecennalia celebrabant, & Cæsares, cum ad Imperium evehebantur, eodem anno consulatum gessisse, vel consules processisse. Ut a Norisii objectionibus se purgaret Pagius, Vindicias regularum consulum Cæsareorum scripsit, quas edidit anno 1684. inseruitque Præfationi in sermones Sancti Antonii de Padua, quæ Antonio Magliabechio inscribitur. Numero XI. ejusdem Præfationis vindiciae incipiunt, in quibus Pagius conqueritur, ab obtrœctatoribus regulas Consulatum Cæsareorum iniquius oppugnari.

Edidimus etiam Pagii Dissertationem de anno & die mortis S. Martini, de qua ipsemet Pagius ad A. D. 351. num. VI. an. 375. num. VIII. an. 402. num. XX. & an. 482. num. XXVII. Sed ex Præfatione Pagianæ Criticæ an. 1705. num. XVII. didicimus, eamdem ab eo, morte intercepto, imperfectam relictam. Hanc Dissertationem aliquando publici juris se facturum Franciscus Pagius promiserat, haetenus tamen lucem non vidisse, ex amicorum litteris, qui anno superiori cum Antonio Pagio juniori ea de re collocuti sunt, percepimus.

Præter ea, quæ commemoravimus, ad hanc nostram editionem numeris omnibus absolvendam conducunt reliquæ ingentes Animadversiones, quæ a P. Dominicano Mansio suppeditantur.

Quemadmodum post Baronii fatum multa prodierunt vetusta Documenta, quæ ad id usque temporis in Bibliothecis deliquerant, eorumque beneficio multa corrigere, illustrare, addere, demere in Annalibus Ecclesiasticis Pagio licuit; ita & post Pagii decesum rariora licet, adhuc tamen quædam vulgata sunt, quæ Pagium supplent, emendant, & illustrant. Ex his igitur adnotaciones hasce Mansius adornavit; atque in primis diligentiam impendit non exiguum, ut chronologia quam accuratissime dirigeretur; idque præsertim a sæculo VIII. & deinceps, ex quo crebriora vetustatis monumenta in rem illam suppetunt. Sed nec in Chronologicis tantummodo se continuit; quin & Historica multa a Pagio confusa, ope novorum documentorum explicavit; Concilia distinxit, quæ Pagius semel & iterum miscuit; quædam ab illo oscitantius lecta, Authorum locis adductis in medium, restituit. Variantes Lectiones non passim omnes, sed quæ majoris momenti visæ sunt, non neglexit. Interdum criticæ ope apocrypha arguit quædam, minus caute ab illo admissa. Ratio pariter habita est auctoritatis & dignitatis Romani Pontificis, si quando forte ab illo negligi visa est. Ita Romano Pontifici ditionem in loca quædam Italæ etiam ante Pipini & Caroli Magni donationem asseruit, quod negare ex futili quadam coniectura Pagio succurrit. Denique in Annales Ecclesiasticos Concilia pluram nunquam antehac memorata invexit; quod ipsi adeo feliciter obtigit, ut ad sexaginta Concilia in adnotationibus retulerit, quæ ne in amplissima quidem Veneto-Labbeana Conciliorum collectione recensentur. Ne quid dicamus de chronologia Conciliari in multis restituta. In usus hosce valuerunt illi e Miscellaneis Baluzii Tomus V, VI, & VII, qui post confectum a Pagio Opus prodierant. Ex ditissimo hoc penu deprompsit Gaudentii Presbyteri adnotationem insignem, ex qua celebris controversia de anno emortuali Justiniani, & primo Justini minoris, ac de Justini ejusdem Consulatu ad mentem Baronii contra Pagium definita est. Profuerunt & Anecdota Cll. virorum PP. Martene, & Durand, quæ tomis 5. in fol. prodierunt Parisiis A. 1717, quibus nuper ingens accessio facta est ex Collectione amplissima veterum Monumentorum novem in fol. volumina impletente. Nonnulla hinc hausit ad Pontificum sœculi X, & XI, chronologiam re-

XLIV.
De Actis
Paschalibus
II. Rom.
Pontificis,
de que Dis-
sertatione
de Consu-
libus, &
Ducibus
Romanis
ævo infe-
riori.

XLV.
Epistola
Pagii ad
Nicasium
de suis in
laboribus.

XLVI.
Pagii Dis-
sertatio A-
pologetica
de Consu-
latibus
Cæsareis.

XLVII.
De Differ-
tatione de
die & an-
no mortis
S. Martini.

XLVIII.
De Adno-
tationibus
Mansi in
hanc no-
vissimam
Annalium-
editionem.

IS PRÆFATIO.

formandam aptissima; sicut & Conciliorum quorumdam epocha ex his feliciter stabilita est. Valuit etiam, & mire quantum, Collectio ingens Scriptorum Italicorum Clarissimi Muratorii, Volumina XXVII. adæquans, cui Concilia, epochas chronologicas, ignotas ad id usque Ecclesiasticarum rerum circumstantias debemus. Ut autem in vastissimo illo campo excurrendo labor interdum minueretur, fuerunt inspersæ hinc inde doctissimi Muratorii, & Saxii animadversiones, quæ utilia quæque excerpunt, offerunt, illustrant. Eamdemque gratiam referimus eidem Cl. Muratorio pro erudito Opere *Antiquitates Italicae Medii Ævi*, cuius Volumen primum & secundum Mediolanensis præla jam dederunt. Eamdem & clarissimi Saxii animadversionibus in Regnum Italæ Sigonii, quæ novissimam Mediolanensem Operum ejusdem Sigonii Editionem exornant. Symbolam contulerunt Eccardus in Corpore historico Medii Ævi, unde Annalista Saxo, & Annales Bosovienses, quantivis pretii Opera, suppeditata sunt; Menkenii Collectio Rerum Germanicarum tribus in fol. tomis paucis ab hinc annis excusa; Ludevigi Reliquæ M. SS. omnis Ævi Diplomatatum; Galliæ Christianæ Editio nova a laudatissimis S. Mauri Monachis adornata. Opportunior vero accidit nova itidem Editio Italæ Sacræ a Coletto Venetiis curata, & documentis plurimis aucta. Porro Ughellium quamvis non ignoravit Pagius, non ea tamen, qua cætera solebat, diligentia excussum est; unde factum est, ut plura, quæ e sedula ejus lectione didicisset, vel neglexerit, vel ignoraverit. Sed de nova Anastasi Bibliothecarii (cui vulgo adscribitur Opus ex pluribus collectum) Romana editione A. 1731. publicari cœpta, cujus tomus IV. A. 1736. prodiit, quid statuendum? Chronologia Pontificia ibidem operose illustratur, studio primum Cl. Blanchini senioris, dein in postremo volumine labore Cl. Cenni Pistoriensis Sacerdotis. Sed cum illi contra Pagium nonnisi conjecturis plerumque pugnant, ideo non semper eorum meditationibus insistendum; conjecturas enim conjecturis opponere tædii multum, utilitatis parum Lectoribus afferret. Ideo selecta tantummodo & certiora ex illis decerppta fuere, cæteris omissis. Magis e re fuit Indiculus quidam Summorum Pontificum a Symmacho cœptus, & ad Vigilium usque continuatus, ab Auctore, quantum conjectura assequi licet, eidem Vigilio coævo, utpote qui obitus illius Indictionem, feriam, & tempus nocturnum notet, quæ minuta prosequi vix aliud quam coævus Scriptor posset. Vulgavit illum ex insigni Capituli Veronensis Bibliotheca Cl. Blanchinius senioris illius Blanchinii ex fratre nepos, una cum veteri Enarratione in Symbolum S. Athanasii, quam ex eodem penu deprompsit; dein in tomo IV. Anastasi editionis nuperæ Romanæ insertus fuit; unde demum translatus est in Collectionem Rerum Italicarum tom I. part. 2. col. 45. Ejus ope Pontificum quorumdam chronologiam multo felicius corrigere Mansio licuit. Nec prætereundum est etiam studium immortale PP. Bollandianorum in SS. Actis evulgandis atque illustrandis, utpote quo Annalium Ecclesiasticorum correctio plurimum juvatur. Sed labore opus est & diligentia in feligendo certa ab incertis; ea quæ a coævis Scriptoribus traduntur, ab iis quæ nonnisi post evoluta sæcula litteris mandata sunt; quamquam & id negotii sibi plerumque sumpsisse clarissimos Collectores & ingenuæ fatemur, & gratias non exigua rependimus. Dum vero illi dubiis conjecturis rem confidere contra Pagium tentant: quæ illis methodus in Dissertatione Chronologica de singulis quatuor Patriarchatibus perfamiliaris est: tunc eadem cum illis circumspectione, qua cum nuperis Anastasi editionibus usus est. Eamdem crism & in excribendo Tillemontio, eamdem & in novis SS. Patrum Editionibus, Benedictinorum S. Mauri, Grabii S. Justini, Valchii Laetantii, Fabricii S. Hippolyti, ac de mun in nuperæ Veronensi S. Hieronymi, per Vallarsium curata, editione adhibuit.

XLIX. His aliisque plurimis adjumentis augeri voluminibus bene multis Editio hæc nostra potuisset, si quidem eadem qua Pagius methodo usi, non menda tantummodo corrigenda, sed & supplendos Annales suscepissimus. Verum id non esset Baronii Annales, sed nostros obtrudere; quod alterius erit temporis & ingenii. Nunc autem satis fore Lectoribus arbitramur, si quam emendatissimos Baronii Annales habeant, suppleta brevi epitome eorum Conciliorum, quorum cognitio ad seram posteritatem post Baronii & Pagii obitum pervenit.

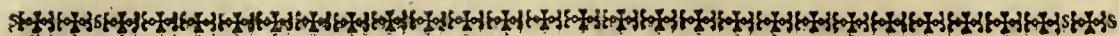
L. Baronii Annalibus hoc ordine absolutis, Odorici Raynaldi Continuatio succedit: cui adnotationes nostras ubiores subiiciemus. Earum scopum & consilium ex Præfatione nostra ad eundem Raynaldum Lectores intelligent.

LI. De diligentia nunc, fide, & cura, qua Licensibus typis hoc ingens Opus Leonardus Venturinus excudere jam cœpit, nonnulla attingamus. Ut castigatissimam ipse editionem emitteret quamvis exemplar Vallicellanæ in primis secutus sit, alias pariter emendatores, & nitidores eorundem Annalium editiones, præ oculis habuit; & quæ in Vallicellani exemplaris voluminum fine a Baronio adduntur, vel castigantur, in proprias sedes retulit, & his signis indicavit. Auctorum verba, quæ a Baronio afferuntur diverso charactere distinguunt. Quæ vero ipsimet Baronio in posterioribus editionibus delenda, aut mu-

mutanda visa sunt, ad calcem cuiusque voluminis adnotavit, ut, ne quidem ea quæ fuerunt a tanto Viro rejecta, desiderarentur. Jamdudum, ut superius n. XXXVIII. & XXXIX. vidimus, etiam Bibliopolæ Parisienses cogitaverant de Annalium Ecclesiasticorum Baronii, aut Spondani Epitome editione una cum Pagii Anecdversionibus; ut ex ipsis Pagii verbis & ex regio Ludovici XIV. diploma te intelligitur. Ipsorum igitur consilium Venturinus absolvit atque perfecit.

Hæc sunt, de quibus Dominicus Georgius natione Venetus, patria Rhodiginus, & Pater Joannes Dominicus Mansius Lucensis, e Congregatione Clericorum Regularium Matris Dei, curatores hujus editionis, Ecclesiasticæ Historiæ studiosos præmonendos esse duxerunt, ut norint quid hinc expectare quid aliunde petere debeant. Si quid erit in quo legentium commodis & utilitati nostris hisce laboribus consultum est, gratias sibi una nobiscum referendas norint amplissimis Patronis, qui gratia & auctoritate nos animis desponentes sublevarunt, & incitarunt ad cursum. Inter quos principem locum sibi jure vindicat Prosper olim S. R. E. Cardinalis Lambertinus, qui nuper tandem per stratam sibi scientie & eximiæ virtutis merito viam sub BENEDECTI XIV. nomine ad solium pontificium bonis omnibus plaudentibus pervenit. Optimi Principis in editionem hanc favorem, sicut dudum in magna dignitate magnus fuit, ita & nunc in summa maximum, ex eo, quo in Ecclesiasticam historiam fertur, amore, & quo Venturinum typographum curatasque ab eo editiones fovit, patrocinio, sperare licet. Secundo a Pontifice loço commemorandi sunt Nereus Cardinalis Corsinus Clementis XII. felicis recordationis ex fratre nepotis, qui optimi Pontificis voluntati obsequens sua auctoritate & præsidio plurimum in rem præsentem contulit. Josephus Firraus, & Josephus Spinellus Archiepiscopus Neapolitanus (qui Bernardum Cangianum præstantem doctrinâ Virum editioni huic Neapoli promovendæ totum addixit) qui ambo Cardinales singularibus studiis hanc editionem exceperunt, eamque fovere ultroque tueri, non desinunt. Com memorandus est pariter Antonius Xaverius Cardinalis Gentilis qui ingentes anni dotes liberalis naturæ beneficio acceptas, ingenium, judicium, dexteritatem, prudentiam, studio, diligentia, virtute a se excutas, ad ornandam augendamque amplissimam illam, quam gerit, dignitatem contulit; eaque demum omnia in commodum nostræ hujus editionis convertit, ac omni officiorum genere adversus ingruentia communiat. Hic præsidium, hic favorem, hic consilium, hic demum omnia nocti sumus, ut de prospero Operis successu vix dubitare liceat nobis, quo adusque Gentilis stabit, & convalescat. Id autem ad multos annos, ut contingat Ecclesia, ac Litteraria Respublica universa exoptat, & orat. Dei tandem opem, quam propitiari jam experti sumus, speramus non defuturam de cætero conatibus nostris, ut quod in commodum Ecclesiæ suæ Opus felici omni cœptum est, exitu feliciori absolvatur.

LII.

SYLLABUS

EORUM, QUÆ IN HOC VOLUMINE CONTINENTUR.

- H**Enrici Spondani Elogium de Baronio pag. I. & seq.
Orationes in funere Baronii, VII.
Elogium in Antonium Pagium, XVII.
Pagii Dissertatio Hypatica pag. I.
Norisii Epistola Consularis ad Pagium, 145.
Pagii dissertatio apologetica de Consulibus Cæsareis, 213.
Prosperi Chronicorum Vaticanum cum Labbeana editione collatum, & cum Auctario ad idem Chronicorum cum Notis Georgii, 223.
Præfatio de ratione Paschæ, & Laterculus Paschalis, 237.
Dionysii Exigui Epistolæ Paschales cum Notis, 247.
Præfatio Pagii in Criticam Baronii, 253.
Eiusdem Epistola ad Abbatem Nicasiuni, 263.
Eiusdem Dissertatio de Periodo Græco-Romana, 271.
Veterum Pontificum Romanorum Catalogi decem, 309.
Kalendarium Romanum, 325.
Pagii Apparatus Chronologicus ad Annales Baronianos, cum notis, 331.
Appendix ad Notas Sæculi IV, 383.
Baronii Præfatio generalis in Annales Ecclesiasticos, 395.
Baronii Epistolæ dedicatoriæ singulis Annalium tomis præfixæ, 403. & seq.
Eiusdem Apparatus in Annales Ecclesiasticos, 439.

JUSSU Illustrissimi, ac Reverendissimi Domini Fabii de Colloredo Archiepiscopi Lucani &c. vidi Annales Ecclesiasticos Cardinalis Baronii cum Critice historico-chronologica P. Antonii Pagii, ejusdemque dissertationem Hypaticam, & Epistolam consularem Henrici Cardinalis Norisii; item consulares Fastos illustratos, & castigatos, adiectasque animadversiones in Pagium &c. Quæ quidem omnia cum sint perutilia, & bonis moribus, atque catholicæ Religioni maxime consentanea in lucem edi posse judico.

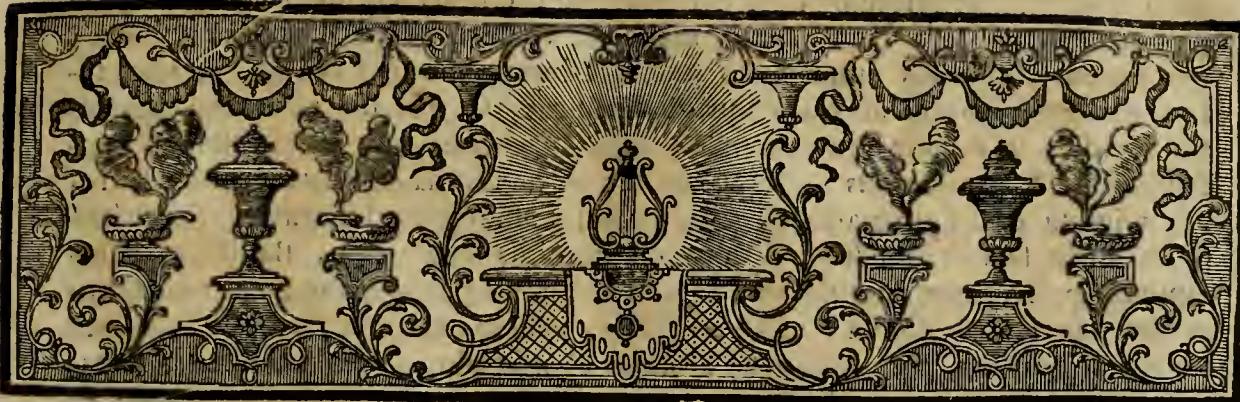
*Jacobus Antonius Bacci in Seminario Lucensi
S. Theologiae Lector.*

IMPRIMATUR.

OCTAVIUS ARCHIDIAC. SARDI VIC. GENER.

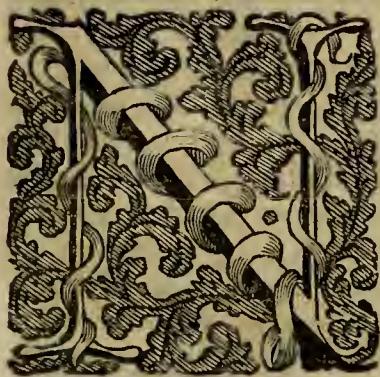
MARCUS ANTONIUS PALMA PRÆP. ILLUSTRIS-
SIMI OFFICII SUPER JURISD.

HENRICI SPONDANI MAULEOSOLENSIS

APPAMIARUMQUE IN GALLIA NARBONENSI EPISCOPI

Elogium Baronii ab eo præfixum Epitomæ eorumdem Annalium.

Atus est BARONIUS Soræ in Campania anno Christi MDXXXVIII. tertio Calendar. Novembris, familia honesta quidem illa, & mediocris fortunæ, sed non tam sacerduli nobilitate, quam antiqua pietate commendanda; quippe cuius ipsemet (a) monumenta donationum ante trecentos & quadragesimos annos monasterio Casemarii, septimo miliiario Sora distanti factarum a Leonardo & Gregorio de Barono, recenset: monetque familiam suam ita usque ad suam ætatem de Barono dictam, primo se derivasse in Baronium more Romano. At

quot sunt hujus sacerduli, non solum nobilissimi viri, sed illustrissimæ familiz, quæ ingenti pretio redimere talem prosapiæ suæ antiquitatem ostentare posse, eamdemque ejusmodi pietatis insignibus nobilitatam? Sed absit ut præterquam in Domino (b) gloriatus sit Baronius, in ipsa vera nobilitate quam per adoptionem in filiorum Dei familiam cooptatus, feliciter est consecutus.

Adolescens, postquam optimis instructus artibus & disciplinis, relictis patria & parentibus Romam venit, divinoque impellente numine B. Philippo Nerio, Congregationis Oratorii fundatori, se tradidit sanctis institutionibus informandum; ejusdem eximiarum virtutum præclara exempla, quæ admirari satis non poterat, imitari pro viribus ingenti cum fructu conatus est. Et exinde totos tres annos assiduis precibus a Deo flagitare non cessans, quam vitæ rationem amplecti se vellet, ostenderet; ut primum a Philippo divinus illustrato, certo cognovit, eam esse Dei voluntatem, ut Ecclesiasticam vitam in sacerdoto amplectetur, continuo sacris ordinibus initiatu, ejusdem tunc enascentis Congregationis alumnus effectus est. Et ne animus ullo umquam propriæ voluntatis vento ad extranea quæcumque circumferri valeret, amantissimo Patri in omnibus obedire, perpetui voti sponsione firmavit: & quod promisit, adeo implevit, ut nihil aggredieretur, in quo Philippum & suæ consciū voluntatis, & ductorem operis non haberet; ejus autem exequendis mandatis tam paratus esset, ut obtemperare prius ipse, quam Philippus imperare videretur.

Tanta fuit erga se in iis quæ ad corpus pertinent severitate, ut vel gravissimis defessus laboribus numquam ad satietatem, vix ad necessitatem, somnum caperet; & quatuor tantum, aut quinque ad somnum contentus horis, reliquam noctem orationibus ac studiis impenderet. Perpetuam servavit in-

Apparatus in Baronium

†

cibo

(a) Annal.
Tom. XI.
an. 1030.
num. XI.

(b) Ephes.

cibo potuque parsimoniam, ne iis gravatum corpus cursui perficiendo præpeditus esset. Urbis Xenodochia mane ac vespere adeundi consuetudinem, per novem continuos annos adeo sine ulla intermissione servavit, ut nec febre quidem laborans ab ea umquam destiterit; in qua illi non raro divinitus accedit, ut deinde domum bene valens reverteretur. In audiendis confessionibus & sermonibus ad populum tñr in hebdomada quaterve habendis, per triginta & amplius annos, diligentissima assiduitate laboravit. Sacrostantum Missæ sacrificium summa religione quotidie celebravit. Basilicam Principum Apostolorum singulis diebus tam constanti perseverantia per multa annorum curricula visitavit, ut ab eo pietatis officio, nec æstatis ardoribus, nec hiemis frigoribus, nec ventorum asperitate, nec pluviarum exundantia retraheretur. Ad quæ tanta fortiter exequenda, non male quadrabat statura & compositio corporis, quæ ei divinitus nec gracilis nimis, nec obesa, cæteroqui longa & robusta obtigerat.

(a) *Annal. Tom. VIII. in prefat.* Quod autem ad lucubrationes attinet, testatur ipse in gratiarum (a) actione ad B. Philippum, quam Annalium tom. VIII. præposuit, se ejusdem,

Philippi iteratis sæpe jussionibus eas aggressum esse invitum licet ac renitentem, propriis diffusum viribus; suscepisse tamen, tamquam divino obsequentem imperio, quo quidem Philippus exæstuans zelo Ecclesiæ laborantis, ubi mente prophetico afflata spiritu, vidit e portis inferi in Ecclesiæ detrimentum progressas esse CENTURIAS satanæ, ex adverso consurgens pro domo Israel præliaturus prælia Domini, non majori, vel pari saltem numero militum, decernendum putavit, sed ipsum elegit BARONIUM, quem unum tot objiceret hostibus; Et cum ex consuetudine (b) ejus congregationis, singulis diebus, pomeridianis horis, sermones quidam haberi soleant, quibus non illo sublimi dicendi genere, quod in sacris concionibus adhiberi solet, sed aliquando submissiore, ac magis ad permovendos audientium animos accommodato, res cominus quasi ex æquo loco cum unoquoque agi videatur; illud Philippus symbolum a Baronio exegit, ut res gestas Ecclesiæ in medium afferret; adeoque adstitit operi, ursit præsentia, institut verbis, & durus quasi diurni pensi extit exactor, ut quanvis ei adhuc alii ad susceptum munus negotiorum fasces imponerentur, cura videlicet animarum, publicum de suggestu ministerium Verbi Dei, præfectura domestica, præter alia quamplurima, quæ inopinatae & importune molestiores quotidie ingererent intervenientes: tamen nemine penitus collaborante, sex lustris ipsa integra Ecclesiastica Historia fuerit ab eo septies ordine temporum in Oratorio repetita. Indeque primo processerunt NOTATIONES illæ ad Romanum Martyrologium, tanquam velites instructissimæ ANNALIUM aciei: quæ lentiori, sed fortiori gradu subsequens, in oppositos hostium cuneos tanto impetu irrupit, ut facilius eos, quam aranearum telas disiecerit ac dissipaverit.

Sed quænam ille ex his victoriis trophæa, quosve triumphos aucupabatur? quanam ferebatur præceps gloriae & honoris cupidine? Audi. Confestim ut sacerdos factus est, antequam ad ullum dignitatis gradum proveheretur, votis nuncupatis, & iteratis, (testem ipsem appellat Deum, hæc scribens (c) ac Clementem PP. VIII.) sæpe firmavit, in privato illo sim-

(c) *Epist. Limin. ad Clem. VIII. Tom. VII. Annal.* plicique vitæ genere optime instituto, bene præcinctum mundi contemptu & expediture, usque ad obitum permanere. Itaque licet ab eodem Pontifice, Protonotarius Sanctæ Sedis Apostolicæ, ex primo ordine eorum qui Numerarii dicuntur, creatus, eam dignitatem, instituto quidem Congregationis non plane alienam, at voluntati incongruam, quibus potuit modis a se repellere laboraverit: tamen cum inde se ad splendidissimum Cardinalatus fulgorem, vocari sensit, non solum tunc precibus, obtestationibus, lacrymis, eo illu-

(d) *Ibid.* strari constantissime recusavit; sed & publicis postea querelis (d) apud eumdem expostulavit, quod cum a præcedentibus Pontificibus, qui se a private vita tutissimo portu abstrahere non semel voluissent, quam deprecatus esset, obtinuisse bonorum immunitatem, jam ipsum Clementem, quo amantiorum, eo violentiorem expertus esset, cum per ejus cubicularios seorsum abreptus,

clau-

claususque, ac vix tandem ut audiretur admissus ad conspectum Pontificis, post suam defensionem, ab eo responsum illud unum accepit, quo robusta voce diram anathematis protulit sententiam, si amplius resisteret, & nisi penitus acquiesceret. Nimurum sciebat Clemens, mereri Baronium negando, quod esse nolebat; eoque dignorem esse, quo se profitebatur indignum, quippe quem etiam, ob probatissimam vitæ integritatem, eximiamque Theologię peritiam, & casuum conscientię (ut vocant) practicam cognitionem, delegerat, cui secreta conscientię suę Sacramentali confessione aperiret, ac patrem suum ipse Pater Patrum constituerat. Ejus autem territus erumpente e cœlo tonitru Baronius, pugnantibus in ejus animo in invicem propositæ vitæ humilitate & obedientiæ sublimitate: vicit tandem ista, nec potuit ipse non manus dare, qui se prostratum cernebat timore fulminis æternæ damnationis, qui si licuisset, retraxisset eas, sicuti Zara (*a*) olim, dum e materno ute-^{(a) Gen.} ro progressurus, ubi se altera manu vinclum coccino sensit, eam retrahens ^{38.} uterum repetiit, male se non nasci significans, quam vinclum purpura progredi. Nec tunc temporis dumtaxat, sed & frequenter postea ab ipso Pontifice enixis precibus flagitare non cessavit, ut sibi liceret ad pristinum privatæ vitæ statum regredi. Creatus est autem S. R. E. Cardinalis, anno æta-
tis suæ LVIII. Christi MDXCVI. Nonis Junii.

In ea dignitate, nihil de pristinis studiis, ac privatis laboribus remittens aliis quoque gravissimis superimpositis pro honoris onere vacare coactus est: non solum a Pontifice in omnium fere præcipuorum negotiorum consilium ac participationem vocatus, sed & in diversas Illustrissimorum Cardina-
lium sacras Congregationes cooptatus, ac præcipue Ecclesiasticorum Ri-
tuum, quorum ipse scientissimus esset, ac Typographiæ Vaticanæ, edendis SS. Patribus erectæ, cujus ad ipsum potissime cura spectaret, ob nobilissi-
mum munus Bibliothecarii Apostolici, a Clemente PP. ei concreditum, quod
nonnisi Cardinali eruditissimo, & sapientissimo tribui solet. Interim vero ni-
hil ipse sibi aut suppellectili elegantiori, aut mensa lautiori, aut vita deli-
catori indulgens, sed in antiqua perdurans simplicitate, & in seipsum se-
veritate: gratia, qua pollebat apud Pontificem, utebatur ad aliorum utilita-
tem: & quod ab ejus liberalitate percipiebat in sumptus alimentorum, non
tam in familiæ suæ (modicæ quidem, sed modestissimæ) sustentationem im-
pendebat, quam in sublevandis exterorum necessitatibus, aut piis erogandis
seu publicis seu privatis eleemosynis largiebatur: in quibus eo liberaliorem
in cæteros se præsttit, quo se frugaliorem sibi suisque exhibuit. Hanc enim
effusa largitate, non solum obviis quibuscumque misericordiam impertivit,
verecundis secreto succurrit, plurimos certis menstruis stipendiis fovit, Vir-
ginibus Deo dicandis sacras dotes constituit, Religiosorum cœnobii victum
fuppeditavit, peregrinos humaniter hospitio exceptit: Puerorum, quos Li-
teratos vocant, & Puellarum, quæ Dispersæ nuncupantur, patrocinium su-
scipit: sed & SS. Martyrum Nerei & Achillei Ecclesiam, quæ ipsi in Ti-
tulum una cum dignitate Cardinalatus tributa fuerat, penitus collapsam re-
stituit: S. Gregorii Magni basilicam, cujus in Urbe existens Abbatia ei col-
lata a Clemente paulo ante obitum fuit, insigniter exornavit: S. Silviae, ejus-
dem Gregorii matris, Memoriam primitus erexit: religiosis Franciscanæ fa-
miliæ Fratribus, quos vocant Cappuccinos, Soræ in solo patrio monasterium
extruxit: aliaque ejusmodi quamplurima variis locis præsttit, quibus alterius
cujuvis longe lucupletioris facultate sufficere posse, haud facile aliquis sibi
persuadere valeat.

Quænam igitur merces tot novis laboribus, quod præmium recentibus istis
operibus debebatur? At ut qui in pauca (*b*) inventus esset fidelis & pru-^{(b) Matt.}
dens, supra multa constitueretur, & qui jam cumulatissimus esset, non in ^{24. 25.}
Urbe tantum, sed etiam in universo Orbe, honore, gloria, benedictione;
demum in supremo & Urbis & Orbis throno collocaretur, ac super omnia
bona Domini, universamque ejus familiam constitutus, divideret singulis ci-
bū in tempore? An hæc forte ipse exspectabat, & in hujus spem messis fe-

mentem suam severat? Immo contra, adeo vel istud umquam somniare exhorruit, ut etsi in dignitatibus in ipsum brevi tempore coacervatis, nihil penitus agnosceret, quod humana sibi vendicare posset industria, sed totum tribuendum esset divinæ providentia; tamen cum ex præteritis futura considerans, sibi timere inciperet; ne & aliquando ad summum culminis Pontificii gradum, cui jam se uno proximum cerneret, invitissimus licet rapetur: plurimis cernens exemplis, istiusmodi fasce omnes sanctissimos viros n^(a) Job. 9. mium prægravatos, & curvatos esse pondere (a), quo portant Orbem: ut saltem quantum in se esset, huic satis probabiliter imminentि periculo occurreret, totumque quod forte contingere posset, eidem divinæ relinqueret, providentia, cui se in omnibus concrediderat: subito Cardinalis factus, votio se Deo obstrinxit, nihil umquam facturum, quo viam sibi ad illud culmen patefaceret. Illudque postea adeo servavit, ut potius quidvis egerit quo se illa intercludi posse existimavit: ac præcipue dum non solum non Regum ac Principum, nedum aliorum, sibi gratiam conciliare studuit, sed potius in Ecclesiæ Rom. divina ac legitima auctoritate, juribusque, adversus quoscumque plurimorum conatus defendendis, nihil umquam tacuit aut dissimulavit, quin & verbis & scriptis invictum se semper inani timori, & vanæ spei exhibuerit. Et sciunt qui vel rebus gestis interfuerunt, vel auditu perceperunt, (ut nihil jam aliud apertius dicam) quantum hic ejus veritatis amor obfuerit ejusmodi ipsius promotioni; cum post Clementis ad Deum transitum, congregatis in unum ex more sacri Collegii Patribus, ut dignissimo Pontifici dignum successorem substituerent, omniumque ferme in unum BARONIUM votis intentis, paratisque; impedita est quorundam subreptitiis conatibus, quæ tam gloria electoribus, tam grata universo Orbi fuisse tanti viri delectio. Cum & alioqui per viginti continuos dies, maxima parte in ejusdem nominatione, inusitata proflus, dixerim, animi obstinatione, immobiliter perstante, nullis umquam ipse, quamcumvis instantissimis urgentium amicorum se publicis seu privatis rationibus aut persuasionibus, induci potuerit, ut assentiretur huic illorum de se judicio. Quinimmo qui non ipse secreto egit, ut eum consensum dissolveret? Quod autem ejus gaudium, quanto se ab eo periculo, quod omnium maxime formidabat, divino auxilio liberatum vidit? Quæ ipsius jubilatio, & cum amicis congratulatio, postquam ab eo ergastulo erutus, aperta luce potuit cum iis confabulari.

Sed quid accedit? Nondum elapsus mensis, cum præmaturo Leonis XI. obitu interveniente, decidit hic noster in Scyllam, qui adeo latetabatur devitata Charybdi. At hæc non aliis, quam ipsiusmet verbis referenda: quæ cum publice, & ad ipsissimos illos, inter quos, & a quibus res gesta est, in ipso vitæ suæ limine contestatus sit, non solum nulli possunt mendacii suspicioni subiacere, sed & longe ampliora de viro candidissimo & modestissimo sentiendi ansam præbebunt. Sic enim loquitur (b):

Absolutus est præsens Tomus (nempe Duodecimus) cum Pontifex Romanus creatus est Paulus PP. V. cui ipse dedicandus, pro tanto munere Deo immortali perennes gratiarum contineat actiones, quæ accessionem accipient tamquam ex inundante torrente majorem, quod in his a Deo ingentia sim valde beneficia consecutus, ereptus è summis periculis imminentibus. Nam e profundo maris abyssō horribili tempestate jaellati, cum jam incidissemus (c) in dithalassum, ipsa adhuc naufraga spe; Dei ope adoptatum littus, una cum Paulo, in salutem Urbis & Orbis evecto, salvi tandem emersimus. Quamobrem partus hic ipse noster, præsens Annalium Tomus, qui ob multiplices parientis ærumnas pene interitu pe-

(d) Gen. reunis (d), Benoni, filius doloris mei, fuerat nuncupandus: subita rerum mutatione in contrarium facta mutato quoque nomine, sicut & rebus, erit Beniamini, dexteræ filius nominandus; Paulo nostro jam in dextera collocato.

(e) Psal. 105. Quis loquetur (e) potentias Domini? auditas faciet omnes laudes ejus? Mirabiles (f) vidimus elationes maris: mirabilis apparuit in altis Dominus.

(f) Psal. 92. Qualis tunc rerum facies? quam terra horrida, & formidabilis? Qui tunc æstus mei, cui adeo violenter, licet amicis flatibus abreptus, ferrer in Syrites, e

qui

DE BARONIO.

v

*quibus haud facilis esset emergendi facultas? Laboravit (a) clamans, rauca^(a) Psal.
re ipsa tunc facta sunt fauces mee, exclamans ad Omnipotentem, Davidicum 68.
illud (b), Mitte manum tuam de alto, libera me de aquis multis. Cunctisque (b) Psal.
evadendi remedii destitutus, tedium vita gravatus supra modum; ultra vires, ^{143.}
in illa arumosa cum Jeremia eripi saepe lamenta (c); Vae mibi mater mea, ^{(c) Jerem.}
quare me genuisti virum rixae, virum discordiae in universa terra. Cum ve-
ro his tenerer vallatus angustiis, & a Deo tantum, qui est solus omnipotens,
præstolarer auxilium: ecce statim ex insperata catastrophe, facta est rerum re-
pentina, sicut & admiranda mutatio. Excitatus namque tamquam dormiens
Dominus clamore suorum, qui laborantes erant in remigando, festinus exur-
gens, imperavit (d) vento & mari, & facta est tranquillitas magna: atque ^{(d) Mat.} 8.
diabo citius miro consensu omnium, ecce provehitur Paulus, tamquam e maris
ereptus tempestate salvus, in Cathedram Petri. Hæc, & alia nonnulla de ea
conflictatione Baronius: ex quibus abunde intelligitur, & quam ipse horre-
ret tantum thronum, Angelis ipsis reverendum, descendere, & quam ar-
dentissimo cuperet desiderio, ut dignissimus in eo federet loco Petri. Quod
certe nemini convenientius potuit accidere, quam Paulo, qui hodieque feli-
citer Ecclesiam regit, detque ei Deus videre dies Petri.*

Nimirum quod dicebamus optari Baronio ab omnibus; ut qui in pauca-
fuisse prudens & fidelis, constitueretur super universam familiam, optavit
hoc ipse aliis relinquere, quos ad cibum dividendum se aptiores existima-
vit, sibique partem illam benedictionis Domini citius impertiri concupivit:
(e) *Intra in gaudium Domini tui: quam & alii postea suis temporibus con-* ^{(e) Matt.} *sequerentur. Etenim qui certum obitus sui tempus tredecim ante annis, sin- 24. 25.*
gulari Dei beneficio, prænoverat, (cum videlicet ipsi in desperato morbo
constituto, bis terue in somnis apertissime ostensus est numerus LXIX. & in
oratione de ejus significatione adipiscenda, firma infusa est divina inspiratio,
eum esse numerum annorum suorum: quem & ideo in multis suis libris,
*aliisque schedulis, notatum reliquit, & aliquando nonnullis amica sibi fa-
miliaritate conjunctioribus secreto declaravit:) qui igitur huic revelationi*
adeo confidebat, ut etiam in principio ac fine Tomi sui Duodecimi, qui
*necdum cum ipse obiit plene editus erat, deficiente adhuc Indice, disertissi-
mis verbis, exitus sui imminere diem publice prædixerit: quamquam & ab-
sque illa, sic ab ineunte ætate, ex optima disciplina Christiana, laboriosissi-
mè ab ipso culta, dispositus esset, ut extremum illum diem semper medita-
ri consueisset, ita ut non in mente solum, sed etiam in sigillo quo literas
obsignabat, mortis imaginem retineret impressam, & quicquid audiret, quic-
quid loqueretur, quicquid ageret, perenni mortis, judiciique meditatione
condiret: Tamen ubi tempus revelationis appropinquare conspexit, ut ad
mortem nonnisi paratissimus accederet, postquam ingressus est annum ætatis
LXIX. singulis diebus spiritum suum Deo Optim. Maxim. quasi quotidie
moriturus commendare cœpit, & sacrosancto Missæ sacrificio sanctissimam
Eucharistiam tamquam pro viatico suscipere, timens ne subito forte casu
præriperet. Accidente vero tandem expectatissima die, cum corporis vi-
ribus ob diuturnos labores, & inediā, penitus exhaustis, jaceret in lectu-
lo perpetuam illam cogitans æternitatem, audio cum ingenti reverentia sa-
cro, sacramentisque omnibus more Christiano & Catholico pie suscep-
tis, intentis in cœlum oculis, & dulcissimum nomen JESU idemidem repetens,
post diem festum SS. Apostolorum Petri & Pauli, sub eorum patrocinio,
quos impensisimo semper studio coluerat, integerrimis sensibus, placidissi-
moque vultu, adeo ut vix transitus a circumstantibus perceptus fuerit, ob-
dormivit in Domino, prid. Calend. Julii, anno Redemptoris MDCVII. æ-
tatis suæ LXIX. nondum expleto.*

Exenteratus (quamquam contra ipsius prohibitionem) interiora omnia sa-
na præbuit & integra, præter stomachum qui adeo tenuis inventus est, ut
etiam quibusdam locis findi inciperet: unde orta ei inappetentia illa, & fa-
stidium cibi, quo laboravit ferme per annum. Decreverat autem olim fe-
peliri

peliri in Titulo suo SS. martyrum Nerei & Achillei, ubi puram ac simpli-
cem tumbam sibi paraverat: sed postea persuasus a Patribus Congregationis
Oratorii, consensit tumulari in eorum ecclesia S. Mariæ & S. Gregorii de
Vallicella, in qua & dulcissimi in Christo parentis, B. Philippi sacræ reli-
quæ conditæ essent: ibique corpus ejus honorificentissime conditum est a
charissimis fratribus, inclusum primo capsæ cedrinæ, hacque intra plumbeam,
& ista demum intra ligneam communem recondita; quippe cum talis mors
ejus fuerit, quæ bene anteactæ vitæ cumulate responderit, haud dubitarent
eum in cœlis præmium recepisse, quod ejus optimis virtutum meritis debeba-
tur, futurumque ut corpus ejus in terris sit venerationi, cujus anima in bea-
tissima illa cœlestium animorum patria requiescit. Honestissimo funere elatus
est, adstante toto fere sacro Cardinalium Collegio & aliorum plurimorum
Antistituti venerando cœtu; accurateque infinita populi multitudine, ut
quem viventem adeo suspexissent, mortuum etiam honorarent, immo & cer-
tatum quicumque appropinquare corpori possent, avido tactu demonstrarent,
qualem de ejus sanctitate opinionem concepissent. Appositum denique est ejus
sepulcro Epitaphium, commune ei cum Illustrissimo Cardinale Taurusio,
ejusdem olim Congregationis presbytero, qui post eum obiit, ætate licet
multo proiectior; ut quorum animi adeo in vita conjuncti fuissent, ut ipsum
(a) Epist. Baronius in Gratiarum (a) actione de utriusque eadem die Cardinalitia crea-
nuncup.
To. VII.
Annal.
tione, ad Clementem Papam, alterum se, suumque unanimem vocaverit,
(quem & de virtutibus Apostolicis, formaque antiquæ probitatis laudat)
æque post obitum idem tumulus utriusque corpora contineret. In quem sensum
compositum Epitaphium, sic se habet: *D. O. M. Francisco Maria Tau-
rusio Politiano, & Cæsari Baronio Sorano, ex Congregatione Oratorii S. R.
E. Presbyteris Cardinalibus, ne corpore disiungerentur in morte, quorum ani-
mi divinis virtutibus insignes, in vita conjunctissimi fuerant, eadem Congre-
gatio unum utrique monumentum posuit Taurusius vixit annos LXXXII. men-
ses IX. dies XIV. obiit III. Idus Junii M.VI. C.VIII. Baronius vixit annos LXVIII.
menses VIII. obiit prid. Calend. Julii M.VI. C.VII.*

I N F U N E R E
ILLUSTRISSIMI AC REVERENDISSIMI D.D.
**CÆSARIS BARONII
SORANI,**

*Ex Congregatione Oratorii S. R. E. Presbyteri Cardinalis Tit. SS. Nerei,
& Achillei, & S. Apostolicae Sedis Bibliothecarii.*

ORATIO MICHAELIS ANGELI BUCCII ROMANI
Ejusdem Congregationis Presbyteri.

Habita in Ecclesia S. Maria, & S. Gregorii in Vallicella 3. Idus Julii MDCVII.

Uneustum, & lacrymabilem illum diem mihi memoria repetenti, quo sublatum nobis præclarissimum Ecclesiæ Catholice lumen Cæsarem Cardinalem Baronium lamentati sumus, & sepulcrales istas faces exigua illius extinti solis indicia contuenti, renovatur PP. Ampliss. infixus animo dolor, qui omnem fere admitt ad ejus dicenda præconia facultatem. Verum non patitur tanti viri dignitas, neque grati animi debitum officium, neque vestra hæc in eum pietas atque benevolentia, me, licet in eo commendando longe imparem, at in diligendo nemini non parem, jam silere; ubi nulla neque gens neque natio Christianæ Reip. reperitur, cui non sit ejus jucunda laudatio, cuius acerbæ mortis magno semper erit cum dolore deploranda calamitas. Quamquam autem non ignoro materiæ gravitatem, præstantiam judiciorum vestrorum, exiguitatem ingenii mei, & breves angustias temporis ad cogitandum mihi datas, & ad loquendum; tamen non sunt hæc ejusmodi, ut me a dicendo plane deterreant; quin potius vel jacentem animum erigunt, atque confirmant. Cum enim in Baronio digne ac nieretur exornando, ipsius eloquentiam video prorsus desiderari, nec esse quempiam tanta dicendi facultate munatum, qui, si eum laudaturus accedat, post adhibitas eloquentiæ suæ vires, consumptumque spatum longissimi teniporis non fateatur excusationis veniam sibi esse tribuendam, in eam ipse spem adducor fore, ut tantum mihi veniæ pro vestra benignitate concedatis, quantum & eloquentissimo cuique tribuerre oporteret. Quod si ego a vobis me impetrasse sentiam, enitar quantum potero, ut ejus admirabilis vitæ imaginem, si non expressam penitus, suisque, ut par esset, coloribus exornatam; at certe delineatam leviter, adumbratamque cernatis. Igitur, ut inde potissimum exordiar, unde clariora cœpit indicia virtutum ostendere, quæ illum universo Orbi notissimum reddiderunt, Adolescentis, poste aquam optimis instructus artibus, & disciplinis, relictis patria & parentibus, Romanum venit, divinoque impellente numine, Beato parenti nostro Philippo se tradidit, a quo sanctissimis institutionibus ad Christianam pietatem informaretur, tales in primis progressus in humilitate fecit, ut arripuisse potius eam, quam addidicisse videretur. Cernebat bona indolis adolescentis eximia in Philippo exempla virtutum, & quem admirari satis non poterat, imitari pro viribus conabatur. Invisebat eum frequentissime, adhærebat ejus lateri, obserbat in eo diligenter quicquid decerpere posset ad exornandum quasi virtutum floribus animum suum. In quo quidem ei numquam accidit, quod evenire in plenisque solet, ut assiduitas familiaritatem, familiaritas contemptum faceret; sed eum ita semper colebat quasi parentem; ita admirabatur, quasi quotidie novum cerneret. Exinde non multo post Christianæ perfectionis desiderio incensus, & divinæ voluntatis explenda studio inflammatu, totos tres annos assiduis precibus, lacrymisque uberrimis à Deo flagitare cœpit, ut sibi quam vitæ rationem amplecti se vellet, ostenderet. Etenim de matrimonio cogitare ne poterat; quidem religiosæ vero asperrimæque vitæ desiderio quamquam vehementer afficiebatur; tamen latentes fortasse Dæmonis insidias veritus, quid sibi agendum esset, ignorabat. Tandem post multas effusas preces, ut primum a Philippo cognovit eam esse Dei voluntatem, ut Ecclesiasticam vitam in sæculo amplectere, continuo non acquiescendum carni & sanguini; sed S. Spiritus, qui bona menti semper occurrit, voluntati omnino sibi obtemperandum existimavit. Quapropter divinæ gloriæ desiderio, suaque ac proxiniorum salutis amore magis magisque succensus, sacris ordinibus initatus, & nostræ tunc enascentis congregationis alumnus esse-

effectus est. Quoniam autem intelligebat optimam futuram fuisse humilitatis, Christianaque perfectionis acquirendæ rationem, si quam animo conceperat, Philippo in omnibus obediendi voluntati, perpetui voti sponsione confirmasset; divino fretus auxilio, non prætermisit vovere, quod cogitarat, & quod promisit, implevit; usque adeo, ut nihil unquam aggredieretur, in quo Philippum & suæ concium voluntatis, & ductorem operis non haberet: nimurum veluti gravissimum piaculum verebatur, quicquid illo nesciente perfecisset. Ad illius vero voluntatem exequendam tam erat paratus, tam expeditus, tam celer, ut obtenerare prius ipse, quam Philippus, non dicam verbis, sed nutibus imperare videretur. Quæ animi celeritas non in iis solum peragendas quæ essent facilia, sed in arduis quibusque rebus, ac difficultibus elucebat. Quarum plurimas licet afferre possem lectu, scituque dignissimas; tamen, quoniam enumera omnia longum esset, veniani ad ea, quæ præclariora videbuntur, ejus humilitatis, contemptusque gloriæ testimonia. Hæc vero quæ tandem? Primum, quod sacerdos factus, antequam ad ullum publici honoris gradum proveheretur, illud in animo fixum proposuit, votisque nuncupatis & iteratis (ut ipse ad Clementem VIII. scribens testatur) sæpe firmavit, ut in privato simplicique vitæ genere optime instituto, & usque feliciter ducto bene præcinctus Mundi contemptu, & expeditus usque ad obitum permaneret. Itaque, licet ejusdem Pontificis mandato, ad suscipiendam Protonotarii sedis Apostolicae dignitatem non sine magno dolore ac repugnantia fuerit pertractus; tamen ubi ad amplissimum Cardinalatus gradum ab eodem Clemente se promovendum sensit, explicari non potest, quibus precibus, quibus gemitis, quibus lacrymis ut illam a se dignitatem averteret, elaboravit. Considerabat enim (ut ipsius verbis paulisper utar) eminentem illam, sublimemque omnibus absolutam numeris sanctitudinem vitæ, quam exigit durus exactor ab eo, qui Cardinalis eligendus est, illud assidue mente volvens, quod Dominus comminatus fuerat, judicium videlicet subituros gravius atque durius, majoremque condemnationem eos accepturos, qui primas indignæ cathedras occupassent; verebaturque vehementer terribilem illam manum hominis contra candelabrum in pariete publico, in ipso Ecclesiæ albo scribentis, flateram & pondera præferentis, quibus expendens esset quilibet ad Cardinalatus dignitatem assumendus, & tanquam adulterinus procul ejendus, ac reprobandus quisquis illis appensus inventus fuisset minus habens. Igitur hæc ille, aliaque multa considerans, acerbissimo dolore angebatur, cum videret, a tutissimo privatæ vitæ portu se abstrahi, & iis gravissimis honoribus cumulari quibus sustinendis, & imbecillis sibi, pro sua humilitate, & indignus esse videbatur. Verum quanto magis repugnabat, tanto magis in se Pontificis studium concitabat, & merebatur negando, quod esse nolebat; eoque dignior erat, quo se clamatbat indignum. Quapropter per ejusdem Pontificis familiares seorsum abreptus, & cubiculo clausus, vixque tandem ut audiretur multum rogans, admissus ante illius conspectum, post multam defensionem, illud unum tantum ab eo responsum accepit, quod robusta voce diram anathematis protulit sententiam, si amplius resisteret, & nisi penitus acquiesceret. Cogitate quælo; qua fuerit animi perturbatione percussus, cum talis erumpens e cœlo repente tanto fragore tonitus, fulmen æternæ damnationis explodens, illius auribus intonuit. Quid hic faceret vir æque obediens atque humilis? At propositam sibi privatæ vitæ humilitatem diligebat. Resisteret? At plena illa terroris vibrata sententia, ut prorsus acquiesceret impellebat. Igitur non potuit ita subactus non manus dare; quamquam non æque animum dedit, qui, si licuisset, etiam manus retraxisset, veluti alter Zara, maternum uterum (hujus scilicet Congregationis domum) repetere mallens, quam vinculus pурпura progreedi. Etenim (ut hoc etiam addam) tanto Congregationem hanc, veluti spirituale matrem, amore prosequebatur, ut acerbissimum sibi duceret ab ea, non dicam animo, sed corporé duntaxat vel ad brevissimum tempus posse divelli. Quocirca in præfatione septimi Annalium Tomi, dum collatam sibi Cardinalatus dignitatem deplorat, quid inter cætera dicat, attendite. Tamquam abortivus sum projectus ex utero, illo, videlicet, in quo semel conceptus spiritu cupiebam formari in virum perfectum, nec exire, donec transferrer ad tumulum, ne oculus me videret. Maternum jure dixerim uterum domum illam, in qua post conceptionem illam mean coalescere cum fratribus meis, diemque extremum claudere absque aliqui lucis usura, fulgore videlicet cujuslibet dignitatis, in mentis firmo proposito erat. Ex quibus verbis appetens, & quam ab honoribus esset alienus. Jam vero ut ad reliqua progrediamur, ad sublimem Cardinalatus dignitatem evectus, an pristinam illam, & eo usque servatam deseruit humilitatem? an laxiora defluentis purpuræ ornamenti circumferens, eorum assiduitate intumescere animo cœpit? an exoptare supremam illam uno jam gradu proximam culminis Pontificii dignitatem? Tantum abest, ut hæc efficerit, ut potius toto reliqua vitæ suæ tempore nihil aliud magis, quam Cardinalem se esse conquerens, misero sibi datam luceni doloreret, cuni tolerare illius honoris munera cogeretur. Fatebatur nihil sibi gratius in vita accidere posse, quam si gravissimum illud onus aliquando deponeret: tum demum sibi videri Cœlo pedem se illaturum fuisse, cum ad suum privatæ vitæ statum rediens, Cardinalis esse desisset; id quod non solum multis a Deo precibus; sed etiam ab ipso Pontifice flagitavit. Nihil enim ea dignitas illi novum afferebat, nisi, ut cum prodesset quidem pluribus, sibi magis metueret, ne illa sibi a Deo pro laborum suorum mercede tribueretur. Atque hinc illud extitit, ut subito Cardinalis factus, divinæ majestati voto promiserit, nihil se unquam facturum, quo viam sibi patesceret ad Pontificiam dignitatem consequendam: quod deinde sic præstitit, ut potius ea gesserit, quibus intercludi sibi ad illam aditum sentiebat. Nimurum non a conciliata sibi Regum ac Principum gratia non ab humanis, quæcumque illa essent, præsidiis, sed a solius Dei cupiebat voluntate pendere, si quid tandem honoris sibi aliquando contingere potuisset; cum interim non id quæreret ipse, sed fugeret, immo vero, ut Helias aquani ad lignaflammis de Cœlo deductus comburenda, sic ille ad dignitates arcendas contraria, quantum in se ipso erat apponenter: sua videlicet animi demissione contentus, & ab omni cupiditate gloriæ remotissimus. Atque hæc humilitatis virtus, ut in eo maxima, sic semper aliarum fuit fecunda parentis, custosque virtutum, in quibus profecto sic enituit, ut si explicare singulas vellem, vix ad finem posset oratio pervenire. Quid enim dicam de effusa illa in eleemosynis ergandis largitate cuius illud præclarum adhuc adolescens indicium præbuit, quod ut, cujusdam familie egestati subveniret, quam audierat a concionatore Populo commendari, cum nihil aliud tunc, præter tria solum haberet industria, quæ a parentibus nuper acceperat, ea in eleemosynam libentissime tradidit, alienæ magis consultor inopis, quam sublevator suæ? Quid dicam de eleemosynis, quas deinde Cardinalis creatus admirabili charitate largitus est? Hac sanctorum Martyrum Nerei, & Achillei Ecclesiam penitus collapsam restituit. Hac sancti Gregorii cognomento magni templum ex-

ornavit: Sanctæ Sylviae ejusdem Gregorii matris memoriam erexit atque illustravit. Hac religiosis Franciscanæ familie fratribus, quos Capuccinos vocant, Soræ monasterium a fundamentis extruxit. Hac puerorum, ac puellarum, quæ dispersæ nuncupantur, patrocinium suscepit: religiosorum cœnobii ea, quæ ad victimum necessaria erant, frequenter suppeditavit: Virginibus Deo dicandis dotes impertivit: Inopes, ac præcipue peregrinos humaniter hospitio excepit, ac sustentavit: plurimos singulis quibusque mensibus certis stipendiis aluit; omnium denique necessitates quantum potuit, sublevavit, ut propterea miranduni non sit eum sua fere omnia tam celeriter in eleemosynam tribuisse, quando, si potuisset, multo plura, charitate compulsus, libentissime erogasset. Age jam, quid dicam tantam illius erga se in iis, quæ ad corpus pertinent, extitisse severitatem, ut vel gravissimis defessus laboribus numquam ad satietatem, vix ad necessitatem somnum caperet? & quatuor tantum aut quinque ad maximum contentus horis reliquam noctem somno quidem vacuam, sed orationibus ac studiis plenam traduceret? Mihi, quod is erat in ejus vestitu ac suppellectili modus, ut etiam in Cardinalis dignitate constitutus, indumentorum elegantiam, & domesticorum parietum ornamenta repudiassem. Taceo autem in cibo, potuque parsimoniam, qua ut ad laborum cursum perficiendum expeditior esset, utebatur. Non dicam piam illam consuetudinem Urbis Xenodochia, mane, ac vespere adeundi a B. Philippo sibi olim impositam, & a se per novem annos adeo sine ulla intermissione servatam, ut ne febri quidem laborans ab ea unquam desisteret, in quo illi non raro divinitus accidit, ut deinde domum incolumis ac bene valens reverteretur. Non commemorabo assiduum illum atque constantem in excipiendis confessionibus & in sermonibus ad populum ter aut quater in hebdomada per 40. & amplius annos habendi laborem ac diligentem; in sacrofæco Missæ sacrificio quotidie celebrando religionem, erga sanctiss. Virginem Dei genitricem MARIAM eximiam pietatem, erga Beatos Apostolos Petruini & Paulum animi studium, & in eorum Basilica quotidie invisa admirabilem per multorum annorum spatio perseverantiam, a quo pietatis officio nec æstivi solis ardoribus, hæc glacialis hyemis ventorumque asperitate reirahebatur. Omitto ejus in rebus opportune gerendis prudentiam, modestiam in prosperis, in adversis fortitudinem, in omnibus cælestis præsidii fiduciam, & stabilem cum ipsius Dei voluntate consensem. Illum velim Auditores vobis ante oculos inspicendum ponatis æstuante divinæ gloriæ zelum, & in Ecclesia Catholica defendenda, amplificandaque studiuni singulare, quod sic perpetuo flagravit, nihil ut unquam esset, aut reperiri posset tam arduum, tam laboriosum, tanta periculorum multitudine vallatum, quod ei suaderet aliquando, ut taceret, aut dissimularet, aut prætermitteret, quod pro divini nominis gloria, Ecclesiæ dignitate tuenda omnino sibi agendum esse judicassem. Hinc Christiana illa, & Apostolico viro digna in loquendo, scribendoque libertas, a qua invictum ejus animum non dicendæ veritatis admiranda novitas, non inanis hominum timor, non vanæ spes, non indoctorum dicta vel facta, non adversantium ora vultusque retardare potuerunt. Intelligebat enim verbis suis vetustiorem esse veritatem, eamque rebus omnibus quæ caduca sunt, antiquorem sibi esse debere: neque dubitandum quin illa semper de suis hostibus triumphum esset glorioissimum reportatura. Et hic ejus veritatis amor, & Ecclesiæ Catholice, quam sibi veluti carissimam sponsam electam, dilectamque tueri cupiebat, zelus ardentissimus tanum illi suppeditabat acumen ingenii, tantam verborum sententiarumque gravitatem, ut aduersus Ecclesiæ inimicos non verba dicere, sed fulminare; non scribere, sed tela jacere, eosque altius cruentare atque interimere videretur. Hic ego PP. AA. de illius annalibus pauca dicturus rogo, obtestorque vos, ut me pro vestra benignitate paulo attentius audire non gravemini. Neque vero orationem meam, quæ ad finem accedit, in referendis Beato parenti nostro Philippo gratiarum actionibus insumam, quas illi Baronius in octavo suorum annalium tomo uberrimas refert, quippe quod in iis conscribendis eum habuerit ob iteratas sæpe iussiones auctorem, impulsorem, semper astantem operi, urgente præsentia, instantem verbis, & quasi quotidiani, pensi, atque opera exæstorem. Neque in laudanda illorum veritate, ordine, stilo, multitudine, quos ille quanquam innumeris tum publicis, tum domesticis occupationibus detentus, nemine collaborante perfecit, ac septies in Oratorio nostro (ubi quotidie exceptio sabbato quatuor sermones a nostræ Congregationis fæcerdotibus habentur) repetivit: Sed hoc uno contentus ero, si quantum inde utilitatis in Ecclesiam Catholicanam promanarit, breviter demonstravero. Itaque reducite quæso vobis in memoriam scelestos illos ac nefarios hæreticorum impetus; quibus olim in Ecclesiam invadentes, vel prosternere penitus eam, si potuissent, vel certe graviter affligerem conabantur. Quantum Elaborabant, & inquis machinationibus ac dolis moliebantur, ut divinum verbum, & sacrarum historiarum antiquitatem perverterent aut abolerent, consarcinatis ab ineunte Ecclesia usque ad pleraque sæcula centuriis, unde expugnari antiquarum traditionum veritatem posse sperabant? Quid non egerunt, ut Sanctæ Rom. Ecclesiæ Catholice potestatem omnem, vel funditus eversam, vel maxime debilitatem atque imminutam viderent? Verum quod fuit Ecclesiæ Catholice gaudium, quæ lætitia, eum vidit ex adverso consurgere nostrum Iunc Duceum antesignanum Cæsarei Baronium, prælia Domini præliaturum, eaque victoriæ monumenta præferentem, annalium, inquam, volumina quibus, veluti obiectis lapidibus & laborantem tueretur Ecclesiæ, & confractis inimicorum telis eisque penitus debellatis triumphale carmen, tota sibi Ecclesia gratulante, decantaret? In quo quidem certamine qualem ille victoriæ est consecutus, nisi eam, quam exoptabamus universi: Nam si Apostolicas traditiones & legitimos Ecclesiæ ritus ita explicatos jam & illustratos esse gaudemus, quis magis & explicit, & illustravit, quam Baronius? Quis sacras plerasque Synodos in occultis tenebris delitescentes, & ob præposteriorum ordinem, vel altum silentum, haud satis manifestas, accurati conquisivit, & quodammodo redivivas fecit, quam Baronius? Quis præterea sanctorum martyrum res præclare gestas, labores, victorias & suo ordine apte disposuit, & majore veritatis luce collustravit, quam Baronius? Denique quis ejus doctissimos evolvat Annales, qui expressum ubique non videat acerbum Catholicæ Fidei propugnatorem, defensorem antiquitatis, hæreticorum malleum, veritatis custodem, vindicem Ecclesiasticæ potestatis? O virum æterna memoriæ dignissimum! qui ea facere potuisti, quæ semper omnis ætas admirabitur, quæ posteritas alet, quæ vigebunt immortalitate omnium subsequentiæ sæculorum.

At quid nunc mihi animum concutit? Dicam, an taceam? En conversum est in lugum gaudium nostrum, & extrema gaudiæ lugus occupat. En quod mortale fuit, periit: quod nolebamus advenit. O deplorabilem tanti viri jacturam! o acerbam mortem, quæ tantum nobis præsidium sustulisti! Ubi nunc, Auditores, Caput illud ob antiquam Cæsariem reverendum, refertissimus sapientæ thesaurus, rerum omnium gestarum absolutissima bibliotheca, vivumque compendium?

E L O G I A

Ubi illa manus, quæ tot antiquorum scripta evolvere, tam laboriosum ac immensum eruditissimum annalium opus inchoare, ac fere ad extreum perducere terminum potuit? ubi, inquam, manus illa quæ duodecim annalium tomos dum extruxit, totidem, videtur in Ecclesia militanti posuisse, cœlesti illi civitati consimilia fundamenta? aut certe quendam quasi hortum deliciarum, in quo pacis tranquillitate donatis solatium capere, & varios jucundissimosque decerpere liceat sapientiæ flores? aut denique turrim fortissimam videtur exire militaribus præsidiiis communis, unde belli tempore adversus Ecclesiæ Catholicæ hostes arma sumere, ac strenue dimicare possumus: Ubi totius corporis dignitas, qua veluti quodam venerabili indumento excelsus ille animus vessiebatur? Ubi Sol ille, qui totam illam illustrabat Ecclesiam? Ubi columnæ illa solidissima, cuius firmate Catholicæ Ecclesiæ domus fulciebatur? Pro dolor occidit Sol, obscuratus est splendor ejus, retraxit lumen suum, & quæ steterat columnæ, jam concidit. Et poterit nunc quisquam nostrum, Auditores, in ædificio domus Ecclesiæ coagmentatus & ejusdem fidei charitatisque conjunctione compactus non sentire tam gravem catum, non contremiscere, non commoveri: Poterit hæc universa Civitas, cui tanti viri conspectu & colloquio frui jucundissime licuit non deplorare, non conqueri; dum exterarum regionum incolæ ad quos ejus solum scripta famaque pervenerant, auditam dumtaxat illius ægrotationem sic lamentabantur, ut quas Romam scriebant litteras, plenas doloris, non tam atramento exaratæ, quam fluentibus lachrymis conscriptæ esse viderentur? Quod si eos tantus ex illius morbi fama dolor invasit; quæ suspiria, quas lachrymas, quæ doloris sunt argumenta præbituri, cum intelligent Cæsarem Cardinalem Baronum, sibi amantissimum, morte sublatum? Ergo nos non commoveamur animo præsentibus, quando qui longissime absunt, una cum Baronio quodammodo conciderunt? Vereor sane (quod fere pudet me dicere) ne ab exteris ut dolore, sic & amore supereremur: nimirum nescio quo modo minoris facere videamus propria, quæ maxime suspiciunt alieni. Deus immortalis! quas voces, quos gemitus exaudiremus etiam mortuorum, & si illi quoque vociferari, & nos illorum sonos auribus percipere valeremus? imo vero, quid ego mortuos commemoro? imagines quoque (si fas est dicere) templæ, antra, solitudines, lapides ipsi si possent, conclamarent, debitas videlicet Baronio exequias persolutura, a quo suam, quam habent in hominum memoriis vitam se accepisse testarentur. Et poterit quispiam nostrum ne signum quidem debiti doloris ostendere, cum eum amiserimus, qui suis tum exemplis, tum scriptis ad Christianam fidem pietate inque mirifice impellentibus spiritualem gratiæ vitani plurimis in Christo genitis filiis Deo adiuvante largitus est, genitos aluit, & ad æternam vitam felicitatemque transmisit? Quid? quod immanissimi Catholicæ fidei hostes triumphare sibi gaudio nunc videntur, quod Baronum amiserimus: nos vero, quibus inimicorum nostrorum lætitia dolor esse debet, ea carebimus pietate, ut neque de nobis met ipsi doleamus? Nescio, quid jam amplius dicam Auditores. Dolere vos quidem pro tanti viri amissione, ut par est, & uester hic luctus ostendit, crediderim: Ego vero, dum id vobis persuadeo, ita me afflictum sentio, ita debilitatum, ut plane necesse sit lenire paululum dolorem meum. Verum in quo tandem me ipse consolabor; Laudavi Baronum, quia tales habuimus, qui dignissimus fuit, ut omnium ore laudetur. Dolui quia eum amisimus, quem nobis utilissimum sentiebamus. Jam vero quid supereft, in quo recreari animus possit? Num cogitabo eum hac lege natum, ut mori aliquando debuerit? sed consolatio hæc est per vulgata maxime, qua una se a luctu temperare solent etiam ii, qui spem æternæ vitæ non habent. Eo me igitur solatio consolabor, quod illud in Cœlis præmium te percepisti: arbitror Baroni, quod tuis optimis virtutum meritis debebatur, quippe cum talis mors tua fuerit, quæ bene anteactæ vitæ cumulate responderit. Etenim Auditores, postquam certum mortis suæ tempus singulari Dei beneficio prænoverat, quod etiam in quibusdam schedulis notatum reliquit, ac sæpe prædictis, quamquam extremum illum diem semper in omni vita meditari consueverat, ita ut non in mente solum, sed etiam in sigillo, quod literas obsignabat, mortis imaginem retineret impressam, & quicquid audiret, quicquid loqueretur, quicquid ageret, perenni mortis, judiciique meditatione condiret: tamen ut ad eam non nisi parvissimus, & quasi expertus accederet, singulis diebus precibus ab Ecclesia institutis, spiritum suum Deo Opt. Max. quasi quotidie moriturus, commendabat. Itaque appropinquante jam morte quam a se diu expectatam lætus exceptit, cum corporis viribus ob diuturnos labores, & inediā penitus exhaustis, jaceret in lectulo, perpetuam illam cogitans æternitatem, & dulcissimum Jesu nomine identidem repentes, sacramentis omnibus pie susceptis, intentis in Cœlum oculis, post diem festum SS. Petri & Pauli, sub eorum patrocinio placidissime efflavit anima, & ut confidimus, in beatissimam illam coelestium animorum patriam evolavit. O te felicem, cujus bene actam vitam felicior mors, mortem vero felicissima vita consecuta est! Hoc meum est gaudium, hoc levamen doloris mei. Quod in te fuit inmortale, mors ulla non læsit, & quod mortale surripuit, illud est gloriosus redditura. Quamquam non hoc uno duntaxat animi mei lætitia continetur; sed illud accedit, quod nos & universam Ecclesiam, sicut vivens in terris summopere diligebas; ita sperandum est fore: ut in Cœlo jam positus, tuis apud Deum precibus multo magis, quam ante protegas atque defendas. Nostrum nunc est Auditores, ut moesti de illius discessu, læti de felicitate, non solum ejus memoriam summa cum charitate celebremus; sed egregias virtutes, quibus in æterna luce constitutus, & cum Deo ipso conjunctus est, sic imitemur, ut ipsi tandem aliquando ex labore ad quietem, ex caligine ad lucem, ab exilio hoc misero ad felicissimam patriam, ab hac funesta lacrymarum valle ad supernas beatorum civium sedes commigrare valeamus. Amen.

JUSTI BARONII VETERA CASTRENSIS THEOLOGI JURISCONSULTI ET CONSILIARII

MOGUNT.

In Obitum.

ILLUSTRISS. ET REVERENDISS. DD. CÆSARIS BARONII SORANI,
S. R. E. Presbyt. Cardin. S. Q. Apostol. Sed. Bibliothecarii, &c.

Ad R. P. Nicolaum Serarium, Soc. Jesu Theolog. ac Profess. Moguntinum.

PARENTALIA.

Poste aquam mihi renunciatum est, SERARI, de obitu Illustrissimi & Reverendissimi Cardinalis D. CÆSARIS BARONII SORANI, viri, sicut ipse noster, longe Maximi, & quod ipsa invidia teste asseveraverim, pientissimorum omnium doctissimi; & doctissimorum omnium pientissimi: sane quam pro ea ac debui, quamque res ipsa conjectura tanti Principis postulabat, vulnera doloris per ulti sum acerbissimo, majoremque eam calamitatem existinavi, quam qua vel verbis a me exprimi, vel ullo lacrymarum fonte satis digne deplorari atque expiari posset. Evidem post beatum CLEMENTIS VIII. Pont. Opt. Max. & numquam sine præstitione sempiterne gloria nuncupandi exitum, sic sensi, atque etiamnum sentio, nullum mihi tristius aut luctuosius numnum obvenire, nullum Ecclesiæ puræ fidei & religioni Catholicae gravius dampnum aut detrimentum, accidere posse, quam si BARONIO hoc nostro occidente, uno quasi momento & mihi tutissimum fortunaru meum præsidium, & sortitus Christi athleta, qui veluti alter (a) Scipio validissima haec tens fulminis in hæreticorum castra contorsisset, strageque immensa edita, ac CENTURIIS Satanæ 6. Aene. e portis inferi in detinemnum Ecclesiæ productis, gloriose profligatis & conculcatis, formidine nominis sui passim omnia compleset, exanimis subito concideret simulque de statione vita, ac præsidio domus Domini felioribus regnis successurus decederet. Eheu vir maxime BARONII, (a) Virg. (b) 4. Reg. (b) Pater mi, pater mi, currus Israel & auriga ejus: tu tantus (c) Quiris leto datus es? Quam (c) Fest. tuu tuo præsidio, quam glorioli & illustres tua fama fuimus! Nimirum illud ad confertissimas 2. 12. hujs seculi calamitates supererat, ut te etiam duce atque auspice militia nostræ destituueremur in verb. nudataque primipilis agmina hostium furori deinceps obiiceremus. Sed age, tu ad palmam us que decertaisti, tu (d) cursu consummasti, tu fidem servasti: reposita est tibi deinceps corona Quiris. (d) 2. Tim. Justitia, corona inquam (e) immarcessibilis, quam justus ille agonothetes, (f) Leo de tribu Iuda, (f) 1. Ap. (g) Princeps pastorum, tibi turque similibus strenuissimis bellatoribus in beato illo ævo retributus 4. 7. 8. erit: (b) Ubi non est mors, non luctus, non laffitudo, non infirmitas, non famæ: nulla sitis, (e) 1. Pet. nullus astus, nulla corruptio, nulla indigentia, nulla mortitia, nulla tristitia. (i) Quæ gloria 5. 4. non minuitur copia possessorum, nec sit angustior numero statu coherencem, sed tanta est multis, (f) 1. Ap. quanta paucis, tanta singulis, quanta omnibus: omnibus inquam cœlestis regni sociis, hominibus 5. 5. pariter atque (k) Angelis & Archangelis, thronis & dominationibus principatibus ac potestatibus, (g) 1. Pet. &c. (l) Ubi dulcis solennitas a peregrinationis hujus tristis labore redeuntium, ubi festivitas sine fine, 5. 4. sternitas sine labe, serenitas sine nube; (m) talis denique delectatio pulchritudinis, ut semper (b) Aug. tibi præsens sit, & nunquam satieris: immo semper satieris & numquam satieris. Si enim dixeris de Symbro, quod numquam satiaberis, famæ erit; si dixero quod satiaberis, tunc tibi nec fastidium erit, 1. 3. nce famæ. Quid dicam nescio, sed Deus habet, quod pro abundantia liberalitatis sue tibi cæteri (i) Aug. ri que tuis & (n) Christi cohæredibus exhibitoris sit. Hanc igitur gloriam tibi BARONI minime Sup. P. 49. nos invidere, sed gratulari, non præmaturam dicere, sed ætati & labori tuo tempestivam censem, adeoque positis querelis omnibus, & lingua & mente tranquillo quietis tua portui, ad (k) Chrys. quem salvus appulisti, congratulari oportet: illius insuper memores, quod præclare a quodam de repa. prisci seculi authore scriptum extat: (o) Mortalibus universis ab rerum natura & accipiendi spiri laps. ris cursus, prout fortuna gubernaculum rexit, modo aspero, modo tranquillo motu peragit: spe (m) Idem semper minor, dum & cupide votis extenditur, & fere sine ratione consumitur. Nam etsi eo be sup. Joan. ne uti velis, etiam partum amplissimum efficies, numerum tunnorum multitudine operum superando. hom. 3. Alioqui quid attinet inerti mora gaudere, si magis vitam exigis, quam approbias. Hæc ille. Sed (n) Rom. longius me dolor atque amor in hoc vestibulo statim orationis meæ transversum abripit SERARI: 8. 17. ad te sermonem converto, tibique hac reliqua PARENTALIA mea dico & consecro, qui no (o) Valer. sti, quanta in hi cum hoc lumine Cardinalium, cum hac columna Ecclesiæ Catholicae intercesser Max. 1. 5. sit cognatio, quanta ejus in me metita, quantus amor & benevolentia extiterit, quanta vi c. 10. cissim mea in ipsam observantia, & cultus, ut si quis nunc parentandi officium sibi sumptu (p) Idem erus, justa illi petsolvere, vel laudum monumenta extruere velit, nemo id meliori jure aut lib. 9. c. 12.

possit, aut beat, quam ego unus, filius ipsius quasi adoptivus, quem Romæ in Basilica S. Jeanis Lateran anno ab hinc circiter sexto, sacramento CONFIRMATIONIS solenniter sibi genuit, impressoque perpetuo cognominis arrabone in familiam suam libens volensque cooptavit. Quia

- (a) *Epist.* de re quia jam pridem tertius (a) *Epistolarum* mearam liber plenius uberioriisque testata est, p. 9. 10. ribus hic verbis uti desino. Ac sane si vera sunt, quæ de funeribus antiquorum Romanorum a diversis haec tenus memoria prædicta reperiuntur, præcipuas in illis partes FÍLIORUM superstitum 13. 14. fuisse, ut scilicet ipsi primo omnium (b) ablutum perunctumque a funereis, libitingariis & pol- in 6. *Aen.* linctoribus cadaver parentum, debitoque ornatu ac vestitu, (c) qualem scilicet vel partus in bello honos, vel publice gestus Magistratus requireret) decoratum ad jacuam ædium componerent, lib. 6. *Liv.* eoque loca lac. statu collocarent, (d) ut per septem dies faciem & pedes haberet extensos lib. 34. ad viam, & in publicum obversos. Deinde ut (e) idem in deducendo funere velatis irent capitibus, filiae vero quo omnia perversa viderentur, nudato vertice & crinibus sparsis. Insuper ut ac- sat. 3. censio extra Urbem rōgo, (f) cum decursum fuisset a militibus ter sinistro orbe circa eundem pro- (e) *Plut.* jectis armis, versisque insignibus (g) ipsi etiam filii cum universo populo solenni ritu rogum pare- in *Probl.* tum ambirent; ac tandem cum combustis cadaveribus Saecerdotes ossa legere inciperent, ipsimet Rom. 14. statimi ad idem se officium accingent, (h) inventoque primo parentis osse eidem gratularentur, Ovid. 6. eumque tamquam DEUM jam factum consalutarent, &c. Si inquam haec omnia ita vero consen- Meta. tanea sunt, ego in hoc quasi paterno meo funere, cui præsens Romæ (quod unice desiderasse) (f) *Vir.* exornando, deducendo, flendo, atque ambiendo debitum impertiri officium non potui, quomodo 11. *Aen.* me ab reliquis istius pietatis partibus exolvam: id est, quo pacto, si non (i) maxima quod ajunt Ser. ibi- hostia, parentem, vel integras a capite exequias repetam (qua in re iam dudum in Urbe labor dem. multorum atque Oratorii in primis patrum, quos tanquam fratres sub communibus B. Philippi Ne- (g) *Plut.* rii dulcissimi in Christo parentis sui signis militantes unice colebat BARONIUS, gnaviter desuda- Probl. vit) hoc saltem postremum consalutandi & congratulandi munus citra impietatis atque ingratitu- Rom. 14. dinis notam prætermittere, queam equidem non video. Est sane si quærvis, virtute sua atque (h) *Plut.* immortalibus monumentis toto orbe laudatior BARONIUS, quam ut mea qualicumque commen- ibidem datione vel minimum indigeat. Nec parum reformato Favorini Philippi virgulam, (k) qui tur- (i) *Cic.* pius esse dicebat, exigue atque frigide laudari, quam insectanter & graviter vituperari. Qui enim 2. de lege. male dicit & vituperat, inquit, quanto id acerbius fit, tam maxima mole pro iniquo & inimico (k) *Gell.* habetur & propterea plerumque fidem non capit. Sed qui infuscande atque jejune laudat, de- lib. 19. stitui a causa videtur, & amicus quidem creditur ejus, quem laudare vult, sed nihil posse repe- c. 3. rire, quod jure laudet. Cui suffragatur & alterum (l) Joann. Patriarchæ Jerosolymitani in vita S. (l) *Interp.* Joann. Damasc. Rusticoribus, inquit, danda est veria, si quemadmodum possint orationes rudi at- Jac. Bibl. que inelaborato stylo prosequuntur, cum eorum, qui Deo placuerunt, res gestas exponunt. At qui é- loquentia operam navant, iis ignosci minime debet, si Sanctorum vitas negligenter, easque tumultua- ria duntaxat opera conscripserint: præsertim si virorum eorum vitam litteris complectantur (audi BA- RONII nostri duxum) qui per omnem vitam cursum libris invigilarunt, atque doctrina adiumento tum mentem ab insectitia & oblitione, tum animam ab omni turbulentio motu repurgarunt, qui huic terra ambitu ornamentum attulerunt, ac mundum omnem per libros a se elaboratos illustrarunt, non externa duntaxat sapientia gratia pollentes, verum etiam Paracleti lumen copiose atque affluen- ter emittentes. Haec tenus isti. Verum utcumque sit SERARI, tua autoritate permotus, tuaque co- hortatione roboreatus, qui jam dudum ad hoc singulare pietatis officium te mihi admonitorem præ- buisti, quique & quid muneris mei rationi, & posteritatis arbitrio foret, accommodatus, optimè prosœxisti, tribus quod ajunt verbis exponere in præsens constitui, quas potissimum dotes, & quæ divini numinis signacula ego in Principe isto, a primo cum eodem notitiæ tempore suspe- xerim maximè, quantusque mihi adeo BARONIUS cum vivus fuerit, tunc mortuus merito omnibus esse beat. MAGNUS videlicet in primis atque illustris animo quem omni virtutum scientiarumque genere habebat excultissimum atque instructissimum, ut cum magnis illis & doctrinæ & sapientiæ heroibus, quos etiamnun hodie admirabunda veneratur Ecclesia, quosque maximis undi- quaque prosequitur laudibus, haud infeliciter comparari possit. Argumenta non conquiror: piaculum foret, rei tani testatae, atque ipsorum etiam hostium testimonio comprobatae nunc demum anxiis rationum documentis atque experimentis fidem vel querere, vel astrarere velle. MAGNUS deinde corpore & statura, quæ ei divinitus babilissima & spectatissima contigerat, (m) quadrata sci- licet, non ea gracilis nimis, neque nimis obesa, cæteroqui longa & robusta, ut excelsus ille ani- mus non nisi ad ingentia natus pari corporis robore subnixus, perferendis illis continuis & con- scribendi & commentandi laboribus tanto rectius sufficere posset. Quo minus illam (n) Valerii sen- tentiam probo, nimio labore membrorum vigorem mentis habescere, quasi abuente natura utriusque boni largitionem, ne supra mortalem sit felicitatem, eundem & validissimum esse & sapientissimum. Nam eti matris naturæ secunditas hac geminata liberalitate non usqueaque, neque erga omnes utitur, tamen quandoque, & pulcherrimam inde corporis atque animi harmoniam efficit: quod præter variam exemplorum segetem, quibus plena sunt historicorum monumenta, ipsa etiam communis sermone trita parœmia adumbrat, ἔδος ἀξιον τυπων: cuius vim atque sensum præter cæ- teros, Æthiopes isti Macrobii vel maxime videntur assecuti: qui (o) Herodoto auctore quem ex popu- laribus suis maximum, & pro magnitudine validum judicarent Regem sibi potissimum diligere consueverunt. Sed nunc ad BARONIUM meum redeo quem porro MAGNUM quoque ac sublimem singularis fortuna fecit, honesto quippe inter suos loco natum, mediocribus opibus instructum, ac tandem virtutum suarum merito ad augustum illud Cardinalitæ purpura decus; quo hodie inter Ecclesiasticas dignitates vix ulla extat magnificentior, aut splendoris abundantior, non tam voluntate vel ambitione sua eveclum; quam majorum authoritate pertractum atque Imperio confirmatum. Quo tamen ille dignitatis culmine tanta humilitate & modestia usus est, ut purpuram magis gerere, quam nosse vel estimare videretur: Sibique id humanitatis & beneficentia, non honoris insigne collatum crederet: per quam dissimilis aliis, qui collatis sibi dignitatum titulis & emblematis non nisi ad fastum ac contemptum cæterorum abutuntur: (p) Valeriano forsan illo Pseudodog- mate imbuti, quidquid in excelso fastigio positum humili, & trita consuetudine quo sit, venerabilius vacuum esse convenire. Sed aliter BARONIUS: qui ex innata sibi atque imperata humilitate & modestia & quæ nova ipsius laus est, continentissima quoque vita ratione, jejuniis & eleemo- synis, hospitalitate & benignitate erga pauperes, peregrinos pariter & indigenas, viduas & orphanas, sacrificiis quotidianis, & sacrorum locorum, maxime Basilicæ SS. Apostolorum Petri & Pauli visitationibus & supplicationibus frequentissimis, templorum diversorum reparationibus,

nec

nec non aliorum magnificorum operum in honorem Dei & sanctorum cum Roma, tum *Sorae* factis præclaris extictionibus, tantum sibi authoritatis atque admirationis apud omnes conciliavit pondus, ut in ista adhuc carnis sarcina, quæ (a) animam non immerito aggravare fertur, *dia. (a) Sap.* *μάρτυντος* propemodum & visus crederetur sanctus. Appello hic omnes, quotquot Principem gentium *9. 150.* Romanum proximis ab hinc triginta annis, sive pietatis, sive curiositatis gratia umquam perlustrarunt, utrum non sub primum statim ingressum lucem istam Baronainæ pietatis & sanctimoniaz quasi sidus quoddam illustre, splendere publice atque in ore omnium oculisque versari animadverterint? Hujus quippe nomen celebre in Ecclesiis, celebre in Scholis, celebre in curiis & Tribunalibus, celebre inter magnates ac principes, celebre inter cives ac plebeios. Summa omnes passim BARONIUM omnes velut singularis exempli & sanctimoniaz virum, germanumque *Ncriana* plantationis florem, suscipere, colere ac venerari. Tales nobis sacrorum suorum antistites haeresis quoque si potest, nominet, qui cum doctrina exquisita seriam quoque pietatem conjungant, expunctaque ex animis omni sæculi solicitudine, abdicatis omnibus carnis illecebris & blanditiis, eo se totos componant, ut non (b) qua sua sunt querere, sed qua DEI, non partiri cultum cum numine, sed se illi *(b) Phil.* totos in holocausta offerre noscantur. Hæc, hæc sunt nostræ Romanæ Ecclesiæ insignia hæc *2. 21.* tessera militaris, qua confessim omnis allophylorum hypocrisy & prophanitas proditur & haereticæ malignitatis palam convincitur & condemnatur. Sed jam dudum me ingens illa scriptorum BARONII, atque ANNALIUM in primis ECCLESIASTICORUM magnitudo avocat, quæ tanta est ad XII. usque tomum producta (in quo non sine miraculo, quod omnis obstupecet ætas, prospicio, atque etiam in vestibulo ejusdem Tomi disertis verbis prænunciato ac præscripto vix monstruo vitæ suæ reliquo spatio, calamum posuit, & quasi XII. labores Herculis terminavit) ut cum quovis mortalium trophyo, cum quibusvis literatissimorum virorum & hujus & superiorum sæculorum monumentis certare, multoque, rectius, quam Poetæ illius quisquiliæ, Titulum illum triumphalem sibi vendicare queat;

(c) Exegi monumentum aere perennius,
Regalique situ Pyramidum altius.
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Posit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, & fuga temporum.
Non omnis moriar, multaque pars mei
Vitabit Libitinam: usque ego postera
Crescam laude recens, dum Capitolium
Scandet cum tacita virginе pontifex.

(e) Horat.
l. 3. Carm.
Od. 30.

At sane si quis vel rerum hoc opere digestarum, id est, universæ historiæ Ecclesiasticæ a primis nascientis Evangelii incunabulis, ad seram usque ipsius XII. sæculi ac prope devexam ætatem continuo filo deductæ præstantiam atque utilitatem secum ponderare; vel styli atque ordinis, quo hæc ab Authore nostro digesta sunt, elegantiam & gravitatem, considerare; vel in solvendis subinde pro tanta rerum ac temporum varietate occurrentium difficultatum nobis, perpurgandisque historiis, & spuriis a genuinis discernendis adhibitam singularem industriam æstimare; vel denique molem ipsius operis, ac fructum inde uberrimum ad totius Ecclesiæ florem & splendorem haereticorumque opprobrium, & consarcinatas in primis illas merisque dolis & mendaciis confutatas MAGDEBURGENSIS CENTURIAS penitus conculcandas atque extirpandas, jugiter redundantem reætis intueri oculis velit: cui dubium esse potest quin omnes æqui rerum æstimatores huic judicio nostro subscripturi nihilque a nobis vel falsi, vel hyperbolici dictum omnibus libere calculis probatur sint? Illos vero rigidos Catones parum moror, qui nec suæ, nec publicæ satis rei providi, nescio quos in scirpo nodos quærere, averruncandoque huic tam præclaro operi fasces etiam suas criticas n. initari perhibentur. Ausint: cornicum oculos configant: manes lacestant defunctorum: turbas publice dent: quam belle operam suam locaturi, quidque præmii laturi sint, me vate dolentes paulo post experientur. Nobis de BARONIO nostro honestissima stet sententia: Princeps esto mihi pietatis, princeps literaturæ & historiæ sacræ, qui ut olim (d) Plato studiosis juvenibus certatim Athenas pectentibus, ipsumque Platонem præceptorem quarentibus, Nili fluminis inexplicabiles ripas, vastissimosque canpos, affusam barbariem, & flexuosos fossarum ambitus Ægyptiorum senum discipulus lustrabat: sic ipse ad colligendam certam atque enucleatam ECCLESIASTICORUM ANNALIUM seriem, inenarrabili studio, contentissimo labore, nullis operarum adminiculis sublevatus, sua unius fretus indefessa vigilantia, ad extreum usque vitæ punctum, annum circiter LXX. (paulo minus quam (e) laboriosus ac diuturnus illæ Academicæ Sapientia Carneades qui nonaginta expletis annis, & ne extrema quidem hora agitatione studii vacua relista, cuius operibus ita se mirificè addixerat, ut cum cibi capiendo causa recubuisse cogitationibus inherens manum ad mensam porrigitur oblitus secreteur, Melissaque uxoris officio ad inediā arcendam dexteram suam necessariis usibus aptaret, eumdeni & vivendi & philosophandi finem habuit) omnes omnium quotquot usquam selectissimas intra Bibliothecas haberi potuerunt, probatissimos & fide dignissimos commentarios conquisivit & pervolutavit, ut quod quisque sparsim dixisset, ipse in unum fascem compingeret, atque una tabella lectori (f) incorruptis rerum gestarum monumentis conspiciendum præberet. Quo tam referto & locuplete thesauro, si paulo diligentius ad inopiam suam sublevandam, & corrigendos foedos errores uterentur ii, qui nescio quo reformati Evangelii deliro somnio capti separata tendere castra, & pervicaces præferre animos pulchrum ducunt, ne illis facile fraus Centurionum suorum subolesceret, repetitique veteribus castris in unam nobiscum societatem & militiani coalescerent. Sed illi persuasionibus suis vanis pertinaciter inharentes obdurant se (quod ait Lactantius (g) contra manifestam veritatem, non tam de suis religionibus, quas prave afferunt, bene meriti, quam de se male: qui cum habeant iter rectum, devios sequuntur anfractus: planum deferunt, ut per precipitum labantur; lucem relinquunt, ut in tenebris ceci ac debiles jaceant. His consulendum est (ita nos ex animo consulimus) ne contra se pugnant velintque se tandem ab inveteratis erroribus liberari. Quod omnino illis facile, primum & manifestum erit, modo ne pigeat, ad percipiendum veritatis πληροφορία legendi vel audiendi patientiam commodare. Verum revocat nunc Oratio ad BARONIUM nostrum, alterum illum Tit. Livium (h) lacteo eloquentia fonte manantem (b) Hier. ad quem non solum de ultimis Hispania Galliarumque finibus, sed & de cæterarum Nationum remotissimis oris, plurimos venisse doctos ac nobiles viros, cum cæteris, tum mihi etiam, qui co-

(d) Valer.
Max. lib.
8. c. 7.

(e) Valer.
ibid.

(f) Liu. ix
Prol. Dec.
10.

(g) lib. 1.
defalsa relig. c. 1.

(h) Hier.
ep. ad Paul.
ram

iam multis eorum latus aspexi; salutationibusque eorum praesens interfui, constat: adeo ut quae ad contemplationem sui Roma non traxerat, unius hominis famam perduxerit. Habetque adeo etiam hac nostra etas inauditum omnibus seculis celebrandumque miraculum, ut urbem tantam ingressi, nullud extra urbem quererent. Atquæ hæc ipsa sexta BARONII MAGNITUDO est, gloriæ scilicet & nominis ipsius immensa quædam cælebritas, quæ totum pervagata Christianum Orbeum, at longissime dissipatis terris & nationibus pervulgata, tantum illi decorum atque ornamentum attulit, ut omni-

(a) Valer. bus cognoscendi hominis cupiditate accensis, quemadmodum olim (a) Demosthenis *commemoratio Max. lib. nomine, maxima eloquentia consummatio*: ita nunc BARONII cognomento exaudito, optimi atque exquisitissimi Historici, addo etiam strenuissimi & fortissimi Catholicæ fidei propugnatoris & defensoris admiratio animis statim audientium oboratur. Quibus omnibus ita constitutis, quid consequi potest aliud, quam (quod in septima ipsius & potissima MAGNITUDINE pono) sempiterne gloriae & coelestium a Christo eidem BARONIO nostro retribuendorum præmiorum uberrima quædam seges; quam tanto majorem illi atque ampliorem præ ceteris auguramus, quanto fortius hic in terris (b) prælia Domini præliatus est, quantoque majori labore ac solitudine in (c) Reg. 25. 28. (c) talenti sibi concreti foenus multiplicandum semper incubuit. Quoniam enim Beat. Gregorio (c) Matt. authore, (d) Electis in hac vita est dilectio operum, in alia quoque vita erit præculdubio dignitas 25. 25. (d) S. Greg. discretio, ut qui hic alius altum superat, illic alius alium retributione transcedat; (e) Et (e) Idem quædammodum in domo Patris nostri mansiones multa sunt, ita distincti bonorum ordines propter l. 4. mor. meritorum consortium communiter quidem tetabuntur, sed tamen una beatitudo disparti retributionis l. 4. dist. (e) Idem qualitate inter eos dividetur.

Quid ergo? Desiderat Epilogum oratio mea, quem undè satis dignum vel accommodatum dē Joan. 14. 2. promam, hasco. Est sane præclara Ciceronis, nec nullum a fidei nostræ mysteriis, institutive (f) Tusc. ratione abhorrens sententia in Thesulanis: (f) Nos, inquit, si quid tale acciderit, ut a DÉO de 1. circa nunciatum videatur ut exeamus e vita, leti & agentes gratias pareamus, emittique nos & custodia finem. & levare vinculis arbitremur, ut aut in æternam & plane in nostram domum remigremus, aut omni sensu, molestiaque careamus: sin autem nihil denunciabitur, eo tamen simus animo ut horribilem eum diem aliis, nobis faustum putemus, nihilque in malis ducamus, quod sit vel a Diis immortilibus, vel a natura parente omnium constitutum. Non enim temere nec fortuito sati & creati sumus, sed profecto fuit quadam vis, qua generi consuleret humano: nec id gignere aut aleret, quod cum exanimatus omnes labores, tum incideret in mortis malum sempiternum; portum potius paratum nobis, & perfugium putemus; quo utinam velis passis pervehi liceat. Sin reflantibus ventis rejicie- mur, tamen eodem paulo tardius referamur, neceste est, & cæt. Hæc quidem pie satis Cicero, ne que extra rhombum forte, sicut diximus.

Sed quia hic ad tumulum stamus doctissimi Theologi, & præstantissimi Historici, qui tanquam (g) Mat. (g) scriba doctus in regno Calorum protulit. hactenus de thesauro suo nova & vetera, suorumque in 13. 52. ANNALIUM opere coagmentando omni procudubio animi cura, cogitationeque defixus fuit: cogi- tes velim, si fata eum hic nobis præsentem statuant, isque de beato suo excessu sciscitantibus no- (h) De ep. bis quidquam respondere velit, an non verba illa (b) Iactantii sua facturus, eanique hic coroni- dem, Farentalibus meis sit daturus: Quod si vita est optanda sapienti, profecto nullam alium ob causam vivere optaverim, quam ut aliquid effectam quod vita dignum sit & quod utilitatem legenti- bus, et si non ad eloquentiam, quia tenuis in nobis facundia rarus est ad vivendum tamen afferat: quod est maxime necessarium. Quo perfecto satis me vixisse arbitror, & officium hominis iuxpallesse si labor meus aliquos homines ab erroribus literatos, ad iter exæste direxerit.

Habes SERARI; quæ pro occupata vita mea de funere hoc Baroniano paucula nunc offa lege- re consolandoque lucui nostro ad te mittere libuit. Restat tahti viri manibus non tam bene pre- (i) Serv. cemur, eique (i) terram (quod antiquitas sub discessum a lugubri officio perhibetur fecisse) levem in 2. Aen. esse jubeamus: quam ut sanctis ipsius præcibus innxi, & patrocinii defensi, eandem & virtutis & gloriae viam capessamus, nosque paulatim ad idem iter accingamus: memores quod ad postre- (k) Serv. dum vale itidem concilamari antiquitus solebat, (k) nos cunctos eundem, ordine quo natura per- in 3. Aen. miserit; secuturos, & quod D. Paulus ingeminat, (l) prout quisque geserit in carne, ita mercede- (l) 2. Cor. dem a Domino reportaturos. Quid ut solicita te mente continue cogitare scio SERARI, ita ut nre 3. 10. in parem tecum solitudinem precibus tuis pertrahas, atque hunc fragilitati nostræ prope infixum torporem magis magisque a me exulem facias, sicuti vehementer cupio, ita a te & beatis BA- RONII nostri manibus (ita fas est sperare) quam enixissime peto atque contendeo.

PII MANES ILLUSTRISSIMI CARDINALIS CÆS. BARONII.

MUltos purpura purpurans venustat. At me
purpura purpurans gravavit.
Multos purpura Cæsares creavit;
Non me purpura Cæarem creavit,
Verum resperit ante purpuratum
Orbi quam daret esse Cardinalem.
O quam sorduit esse purpuratum!
O quam viluit esse Cardinalem!
Nunc me purpura deserens levavit;
Illos purpura deserens molestat.

IIS DEM PIIS MANIBUS.

NOn servire opibus, sibi imperare.
Hoc est Cæsareum esse Cardinalem.
Flammanti Superos amare amore
Hoc est purpureum esse Cardinalem,
Non servisti opibus, tibi imperasti,
Ignito Superos amasti amore;
Hinc jam Ceruleo imperas Olympo
Cæsar, purpureusque Cardinalis.

EPI T A P H I U M
 S. R. E. Cardinalium TAURUSII & BARONII;
Roma in Sacra Congregationis Oratorii ade.

D. O. M.
 FRANCISCO MARIAE TAURUSIO POLITIANO
 ET
 CÆSARI BARONIO SORANO
 EX CONGREGATIONE ORATORII
 S. R. E. PRESBB. CARD. D.
 NE CORPORA DISIUNGERENTUR IN MORTE.

QUORUM ANIMI
 DIVINIS VIRTUTIBUS INSIGNES
 IN VITA CONIUNCTISSIMI FUERANT
 EADEM CONGREGATIO
 UNUM UTRIQUE MONUMENTUM
 POSUIT.

TAURUSIUS VIXIT ANNOS LXXXII.
 MENSES IX. DIES XIV.
 OBIIT III. IDUS JUNII
 M. DC. VIII.

BARONIUS VIXIT ANNOS LXVIII.
 MENSES VIII.
 OBIIT PRID. KAL. JULII.
 M. DC. VII.

ELOGIUM ANTONII PAGII

Ordinis Minorum Conventualium.

TONIUS PAGIUS pridie Kalendas Aprilis anni MDCXXIV. ortum habuit Rognis oppidulo, quod decem circiter millia passuum distat ab Aquis-Sextiis. Hac in celeberrima Urbe in Societatis Jesu Schola artes didicit, quibus pueritia ad humanitatem informari solet. Cumque infirmissimo tempore ætatis, omnibus litteris deditus, vel saltem ad illas excolendas aptissimus videretur, eum Magistri in suum Sodalitium cooptare studebant. Verum eventus ex animi sententia illis non processit: consilium enim abiecit adolescentulus, præcipue quod eum ab hoc proposito avocaret ejus avunculus Antonius Barrau Vir clarus, apud suos provinciales valde honoratus, & Franciscanorum, qui vulgo *Conventuales* appellantur, in Galliis primarius. Enim vero sororis filium bona indole præditum Ordini suo adscribere optabat. Igitur Pagius omnia credens homini, cognatione & amicitia secum conjunctissimo; Franciscanam institutionem prosequi decrevit, solenniaque vota nuncupavit Arelate pridie Kalendas Februarii anni MDCXL.

Exinde Philosophicis, dein Divinis doctrinis imbutus & exquisite eruditus fuit, ita ut idoneus illico visus fuerit, qui in suggero, licet admodum juvenis, alias doceret. Suscepit officium diu est laudabiliter executus, & tantisper graves conciones in augustissimis Templis identidem habuit. Cum idcirco magna hominum de eo esset opinio, magna commendatio, brevi apud sodales summa in existimatione fuit: eo ut ab illis Præfectus seu Provinciæ Administer crearetur, quantumvis licet nonum annum & vigesimum solum ageret. Posthac insuper hoc honore ter, & aliis muneribus saepius, optime & præclare perfunditus Franciscanos suos in Galliis, quandiu numeratus inter vivos fuit, ob summam, qua pollebat, prudentiam moderatus est.

Attamen licet ab operosis negotiis prorsus se removere nequiverit, in maximis occupationibus nunquam intermisit studia doctrinæ. In omni enim vita, e solidi die partem non exiguum demere consueverat, quam in cuiusque generis literarum cultum impenderet. Verumtamen inter illa multiplicia, quæ exercebat studia, cæteris Sacram antetulit Historiam, ad quam se assiduo continuatoque labore applicavit. Nec profanam excludendam, aut saltem negligendam censuit: utpote, quæ aptissimam cum altera convenientiam habeat. Quid, quod certo sciebat varias & in omnem partem diffusas Historias, etiam quæ nihil religionis habent, esse testes omnis ævi, rerumque veterum amplissima monumenta? Sed cum illas, quibus præsertim litteris mandantur res singulorum annorum, nemo possit confidere, nisi qui rationem temporum investigatam, edere possit; huic inquirendæ operam dedit egregiam.

Sane quidem id ante eum re ipsa fecerat Baronius, in præclaro Opere, quod duodecim Voluminibus conclusit. Sed Eruditissimus Cardinalis, cui subjecta erat materia difficillima, quam vix ullus ante eum leviter attigerat, in errorem crebro lapsus est; præterquam quod non pauca ignoravit, cum bene multa antiquitatis monumenta, etiam tunc laterent; nec lucem aspicerint, nisi saltem post eximii Viri interitum. Quæ cum Pagius persæpe & considerate animo intuitus esset, hoc existimavit maxime conducere omnibus Ecclesiasticarum rerum cupidis, Ba-

ronianos Annales emendare, & eorum rimas explere; ne plurimi & cum primis tyrones tot deterriti salebris, in quas imprudenter incidebant, ab his studiis deinceps abducerentur. Istud igitur fortiter & animose aggressus est negotium Herculeis dignum viribus. Opus, inquam, a nullo propemodum, in Urbibus, aut Academiis, eruditissimis hominibus affluentibus, tentatum, homo provincialis in extrema Gallia; licet videretur, tum a divate librorum suppellectile, cum ab aliis adminiculis imparatus, diuturno labore complevit *Criticamque Historico-Chronologicam inscriptam*.

Dum totus est Pagius in Christiana & Romana antiquitate illustranda, anno MDCLXXX. hoc interim tempore, ad ipsum affertur insignis inscriptio, quæ in columna, nomini Aureliani Imperatoris a Foro Juliensibus olim consecrata, Incisa fuit. Illam e vestigio dilucidandam singulari opusculo suscepit, simili & ampla occasione data, ex Consulatu tertio hujusc Principis ibidem notato, differuit accurate & copiose de Cæsareis Consulibus, una & Consulatum regulas, a se dudum, ingeniose solerterque excogitatas, propalam collocavit in splendida illa disputatione, quam appellavit *Dissertationem Hypaticam*; eamdemque biennio post Lugduni typis impressam, bene merenti amico suo, Viro illustri Ludovico Thomassino Domino de Mazaugues, Senatori Aquensi nuncupavit. Inde exteris & longinquis notus fuit maxima celebritate famæ; non illius quidem popularis, plerumque temerariæ, inconsideratæ & merarum nugarum laudatricis: sed existimationem hominum accepit, qui tunc ingenio præstanti & eruditione perfecta florebant, non modo in Galliis, sed in Italia & Germania, ipsaque ultima Britannia.

Tum inde Criticam in quatuor priora Baronii volumina absolutam obtulit Gallicani Cleri Conventui, qui agebatur ad Sancti Germani Lodiense fanum, anno MDCLXXXV. Sacer autem & solennis ille cœtus, non modo ejus conatum & propositum approbavit, sed ut ipsius universis lucubrationibus extrema manus studiosius, sine cunctatione accederet, in beneficiis eum detulit ad ærarium.

Ad incœpta ocyus peragenda, eum insuper invitarunt honorificentissime Cardinales Hieronymus Casanata; Gregorius Barbaricus, Laurentius de Laurea & Henricus Norisius, quorum magnum nomen fuit in Viris rerum majorum scientia excellentibus. Evidem illum omnes isti insigniter dilexerunt, ejusque magni æstimavere doctrinam. Atque etiam Norisius, priusquam purpureo exornaretur galero, ad calcem Syntagmati de Epochis Syro-Macedonum, ipsi dicavit, veluti *Amicorum*, ut ipsem jūdicabat, *dotissimo*, Fastos Consulares ex Cæsarea Bibliotheca erutos: tum etiam perpolitam explicationem maxime rari nummi Herodis Antipæ, ubi annus tetrarchiæ ejus XLIII. expressus videtur. Postquam ibidem multa litterate, acute & prudenter differuit seu conjectit Vir summus, Pagi sumit judicem de disceptatione, quam per id temporis instituerat: Num vero ait, *anachromismos admiserim, tu videris, qui me in hac Chronologicas tricas conjectasti, quas tamen præ eximia tua eruditione ac singulari doctrinæ temporum peritia, longe probabilius expedes*. Dehinc in Epilogo, quanti illum ejusque scripta habeat, his luculentissimis verbis testatur: *Hos fastos uni tibi nuncupo, ac dico. Cui enim alteri illos potius inscriberem quam tibi, qui Cæsareos Fastos, edita Dissertatione Hypatica, tanta eruditione illustrasti, ut eidem argumento metam terminumque imposuisse videaris. Insigne tuarum in Annales Baronii animadversionum opus abs te mihi missum, nondum acceperi, quod impatienser expecto. Diutinæ tamen more tedium leniunt publici plausus, quibus hocce tuum præclarissimum volumen exceptum intelligo. Perge, Vir summe, magnos Ecclesiæ Annales in meliori, ut feliciter cepisti, lumine collocare.*

Magna profectio erant illa externa adventitiaque adjumenta: parum tamen habuissent efficacitatis, nec semper in proposito permanere potuisset Pagius, nisi animum perpetua robora set constantia: adeo materiæ, quam tractabat, incredibilis erat magnitudo & difficultas. Nec progressu molestia minuebatur, aut levabantur, angores. Præterea optimo Viro anni plurimi accesserant: mollius tractari volebat extrema ætas. At ipsi non licebat vel tantulum feriatum esse: urgens etenim senectus assiduissime eum monebat, ut sarcinas colligeret. Monitis paruit diligentissime, & ne tunc quidem sibi paululum pepercit: ita ut grave illud & ingens Opus, summa cura, multisque vigiliis elaboratum tandem perfecerit. Sane peropportune: nam simul atque pervenit quo contenderat, & vires & ipsum corpus amisit debilitatum jam pridem & exhaustum. Post hæc incommoda valetudo, e qua non valuit unquam emergere, eum, nullo puncto temporis intermissio, tenuit. Verum quemadmodum in corpore, non sic in animo fuit morbus, nec invaletudo divinæ auræ particulam prægravavit. Quinetiam Vir admodum senex contra vim gravitatemque morbi, lutari ausus est. Immo enim vero, quandiu in imbecilli corporis compagibus inclusus fuit, tandiu pristinum sustinuit munus, ad eum modum, ut in lectulo decumbens, adscito lectore, etiam in litterarum studiis versaretur; quæstiones difficiles & obscuras persolveret, & nonnulla, quæ jam scriptis mandaverat, corrigeret, vel delenda juberet. Nec tamen ipsi licuit singula, quæ in priore *Criticæ* volumine tractaverat recensere, emendare & interpolare, ut vehementer optaverat; aureolosque non-

nonnullos libellos, vel adumbratos, vel solum mente conceptos, edere: eum enim ante occupavit extremus vitæ dies, Nonæ videlicet Juniæ anni MDCXCIX. quibus animam efflavit Aquis Sextiis, magnumque sui reliquit desiderium, præsertim benevolis & necessariis.

Diligebant unice omnes & mirifice observabant Virum, a quo singularis humanitatis & modestiæ petebantur exempla: Virum, inquam, qui de se ipso sibi non crebebat temere; qui ab hominibus etiam sine honore & existimatione, modo vere & merito, reprehendi amabat; quod plerique nequidem a litteratissimis & celeberrimis patiuntur. Hominem se esse sciebat, & humani nihil a se putabat alienum: quocirca quæ scribebat, aut meditabatur, cum amicis conferebat libentissime. Arbitrabatur enim veritatem in Disputatione limari; nec bonum, idoneumque Scriptorem judicabat illum, qui tanta est confidentia, ut aliorum consilia auxiliaque penitus respuat. In nullius tamen magistri verba jurare fuit addictus; quippe qui a quavis factione alienissimus, in nullis partibus omni tempore fuerit. Superiores Scriptores quantum maxime potuit commendavit, & quidquid ab illis boni didicerat, ingenuus professus est. Ad extreum Pagius *Critica sua Historico-Chronologica* certe non Baronianos Annales evertit, sed instauravit: cum vir frugi, minime avidus inanis gloriæ, & ostentationis, non hoc consilio nova finxerit, ut vetera funditus destrueret.

XX ELOGIA
CELEBRIUM ALIQUOT
VIRORUM ET SCRIPTORUM

De ANTONIO PAGIO, ejusque Scriptis TESTIMONIA.

Ex Epistola Eminentissimi Cardinalis Hieronymi Casanate, die 12. Julii anni 1689. ad Pagium Roma data.

RENDITUS est mihi ultimis hisce diebus primus Tomus Criticæ illius, quam in Baronii Annales conscripsisti, Vir Clarissime. Statim itaque illius lectionem aggressus, ex iis quæ huc usque perlegi, Te maximam curam in eo Opere perficiendo adhibuisse cognovi; unde & Tibi laudem non vulgarem, & magnam studiosis utilitatem accessuram esse arbitror; cum præter observationes Tuas sane doctas, aliorum quoque omnium, qui de rebus Chronologicis scripsere, sententias suis locis a Te referri videam, &c.

Ex Epistola Eruditissimi Patris Henrici Norisii, postea S. R. E. Cardinalis ad Pagium, Florentia data.

KALENDÆ sunt Januariae anni vulgaris Eræ 1688. quem, ut in Nummo Antonini Pii legitur in hac Gaza Medicea, Tibi Viro Eruditissimo, & Ecclesiasticae Historiæ bono nato præcor A.N. FF. Et hæc ipsa Epistola pene superbbit, quod omnium prima, anno novo, a Te Virum incomparabilis eruditionis prescribatur, ac veluti Saturnalium, ad Te missorum vicem gerat, &c.

Ex alia ejusdem Norisii Epistola ad Eundem, Florentia data Kalendis Novembris anni 1691.

NULLA dies mihi sine Tui præstantissimi Libri lectione elabitur, ac quotidie Te Magistro jucundissime utor, cum maximas rerum ac temporum difficultates feliciter exponas, ac obscuriora in optimo lumine colloces.

Ex Epistola Illustrissimi D. Joannis Ciampini Magistri Brevium Gratia, ac in utraque Signatura Referendarii ad Pagium, Roma data 15. Kal. Julii anni 1692.

EA est virtutis vis, ut ad illam amandam colendamve, etiam invitum cogat compellatque virum. Ne mireris igitur. Amice carissime, si statim atque Reverendus Pater N. Tuo, nomine mihi salutem dixit, ac si quid in re litteraria Tibi oporteret, satisfacere vellem; summopere hisce instantiis me addictum protinus exhibui, cum tua ipsa virtus id exposcat. Nam qualis Tuis, Tua ipsa Scripta, Tuaque edita Opera luculenter demonstrant, &c.

Ex Epistola Clarissimi Emanuelis a Schelstrate Bibliotheca Vaticana Prefecti, die prima Maii anni 1690. ad Pagium, Roma data, qua sic definit.

VALE, Vir Clarissime, & illustrandis Antiquitatum monumentis ita operam impende, ut Ecclesiæ utilitatem adferre, magnique Baronii famam augere pergas, dum me tibi, stolidisque Tuis juvandis semper paratum invenies, &c.

Ex Epistola Illustrissimi & Doctissimi Viri D. Gisberti Cuperi Ordinum Belgii Fæderati Senatoris ad Paulum Voet Van Winssen, ejusdem Notis in Laßtanti Librum de Mortibus Persecutorum subiecta.

VIxa finita, inquit, hæc erat Epistola, cum ecce ad me affertur Antonii Pagi, Viri Eruditissimi, & diligentis temporum Restauratoris, Critica Historico-Chronologica in Annales Eminentiss. Baronii. Cumque ille mirum quantum Diocletiani & Imperatorum, qui cum eo regnabant, tempora illustret, tuum erit judicare, an non bene rebus suis consulturus Typographus sit, si illa ex Opere, quæ Laßtantio elucidando inserviunt, excerpta Editioni novæ adjiciat; mihi certe istud videtur adprime utile, atque Eruditis acceptum fore; cum quia liber ille non omnium manibus teritur, tum quia ita in unum corpusculum collecta forent omnia, quæ ad melius hunc intelligendum libellum necessaria sunt.

Ex Epistola Clarissimi Viri Henrici Dovvelli A. M. Dubliniensis, Annales Vellejanos, Quintilianos & Statianos mittentis, pridie Nonas April. anni 1698. in Agro Bercheriensi ad Pagium data.

ANNALES hosce, quos jam accipies, amico meo nuper Asaphensi & Tuo itidem amico Reverendissimo Norisio & TIBI inscripseram. Sed propter verba mea quædam de amico meo Asaphensi, dedicatio suppressa est. Itaque nudatum dedicatione exemplar jam tantummodo accipies. Vos omnes appellaveram tanquam rei Chronologicæ arbitros, in hoc novo, quo versabar, Chronologicæ Biographicæ specimine, e vestro quippe commercio literario oriundo, &c.

Ex Libro Gallica Lingua scripto, cui titulus, Histoire des Ouvrages des Savans Tomo I. ubi postquam Author plurima differuit de primo Tomo hujus Critica, pag. 221. sic definit.

LE P. Pagi s'est beaucoup plus étendu sur le quatrième Siècle que sur tous les autres, parce qu'il y a trouvé une plus grande abondance de matière. Il y a inseré un grand nombre d'éclaircissements curieux & importans à l'Histoire Ecclesiastique, sans être interrompus par des digressions importunes; & cet Ouvrage est sans doute un fruit heureux de l'étude des meilleurs Livres, conduite par un esprit net & solide.

Ex

Ex altero Libro Gallica itidem Lingua scripto, cui titulus, Bibliothèque Universelle & Historique Tom. 15. ubi post plura in Pagii & Tomi primi Critica laudem, p. 315. legitur.

EN lisant cet Ouvrage on a vu que l'Autheur cite fidèlement tous les Modernes, de qui il a tiré quelques lumières, & que ces citations font une grande partie de ces remarques, quoy que l'Autheur y joigne tres-souvent son jugement particulier. Ainsi sans parler de ce qu'il a découvert, on peut regarder cet Ouvrage comme un recueil des découvertes les plus considérables, que l'on aye fait sur l'Histoire Ecclesiastique, pour ce qui regarde les événemens & la Chronologie, depuis que les Annales de Baronius ont été publiées.

Mitto hic Theodoricum Ruinartum in Prælatione generali in Acta Martyrum, Nicolaum Toinardum in Notis ad Lactantium de Mortibus Persecutorum, Paulum Bauldri in Notis itidem ad eundem Lactantii Librum & alios quamplures tam Catholicos quam Protestantes doctissimos, qui Pagii cum laude meminerunt, ejusque, multis in locis, opinionibus adhæserunt.

V E R S U S

Illusterrimi & Eruditissimi D. Bernardi Monetæ, Consiliarii Regii, & in suprema Burgundia Rationum Camera Cognitoris, ad Animadversiones Pagii in Baronium.

Fit allusio ad Pisciculum viam Balenæ monstrantem.

Difficili Cetus luctatur in æquore dudum;
Grandis mole licet, non tamen inde piger.
Sed quia circumstant nantem discrimina mille,
Et scopuli, & syrtes, ancipitesque sinus;
Hinc se ideo Piscis tandem vix explicet ingens,
Ni minor huic fido lumine monstraret iter.

P I I S M A N I B U S

Reverendi Patris Antonii Pagii Ordinis Minorum Conventualium Sancti Francisci Doct. Theol.

O D E N A N I A C A.

PAGI, peritis clare scientiis,
Doctrina fecit, quem Celeberrimum,
Est ausa nunquid sub sepulcri
Condere te, Libitina mole?
Cur tam citato non revocabilis,
Heu, Parca vitæ stamina forcipe
Cruenta scindis? dissecanda
Multiplices nec adhuc per annos.
Vir ille doctus Conciliis frequens,
Sermone certo dogmata proferens,
Plausus Virorum doctiorum
Promeritos sibi suscitabat.
Seu Consulares Romulidum dies
Fastos loquatur, tempora dividens,
Arguta sive antiquioris
Historiæ monumenta tractet
Ventura chartis posteritas leget
Mirata libros, ingeniosius
Quos mente descripsit sagaci
Dicet honore perenne dignos.
Notumque cunctis gentibus exteris
Ubique laudes accumulatius
Ornat merentem, nomen astris
Tollitur uberiore fama.
Candore morum vir fuit integro,
Eratque sedes mens, sapientia,
Omnisque virtus fulgurabat
Simplicitate sacratiore.
Sub fronte splendens abdita gratia
Doctorum amorem conciliat sibi,

Natalibus feliciores
Crediderim genios stetisse;
Laboriosa sollicitudine
Totus legendis invigilat libris;
Aut exarandis saepe noctes
Præterit domita quiete.
Huic solitudo delictum fuit,
Turbis remotus semper inanibus,
Solus vacabat, mortuorum
Coetibus eximiis Virorum.
Vitamque ducens religiosus,
Totoque, Christo, pectora deditus,
Mundana spenit quæque, turmis
Angelicis sociandus, unis.
Te docte, scisso tramite temporis;
Pagi, peremit Parca ferocior,
Virtute vives, sed perennis,
Ac etiam renuente fato.
Cœlestis intra templa scientia,
Imago mentis surget eburnea,
Doctura venturos nepotes,
Multiplices celebris per annos.
Et quis fuisti; quam redolentibus
Grati parabunt floribus undique
Hymnosque dulci voce dicent,
Dona, tui memores litabunt.
Sic dum sepulcro membra latent tuo,
Vivet superstes gloria nominis,
Tuisque vivet fama Scriptis,
Temporibus peritura nullis.

C. LION Orat. Presb.

E L O G I A

A P P R O B A T I O

ILLUSTRISIMI ET REVERENDISS. APTENSIS EPISCOPI.

CUM ex omnibus Orbis Christiani Nationibus nulla sit, quæ in Annalibus Ecclesiasticis sæpius memoretur, & pluribus Regum, Episcoporum & omnium Ordinum factis eisdem nobilitarit, quam Gallica: Nostratum gloriæ interesse videbatur, ut postquam Eminentissimus Cardinalis Baronius mira diligentia, immensoque labore quæ hinc inde mille in libris innumerisque Antiquitatis documentis, quæ nunquam lucem viderant, sparsa collegit, solidoque criterio explicavit, aliquis ex Ecclesia Gallicana prodiret, qui ex amplissima messe ita feliciter collecta manipulos cinnaret; in quibus quidquid habet Historia Ecclesiastica præcipuum, contrahendo breviandoque, quasi sub oculos poneret, ut ejus lectio non solum minus operosa, sed etiam majoris commodi ac utilitatis esse posset. Tantum operæ pretium ante plurimos annos exegit Illustrissimus Henricus Spondanus Appamensis Episcopus, qui duobus voluminibus duodecim a Baronio elucubratos complexus est, iisque duos alios propria industria elaboratos substituit, qui nobilissimam illam Historiam ad nostra usque pene tempora perducunt. Hinc tanti momenti studii non parum antea negligenti major apud omnes cupido incessit; progressuque temporis illud adeo promotum, ut variae in variis Orbis partibus Ecclesiæ & celebriora Monasteria peculiares suos Annales habere voluerint, quibus Baroniani & majorem lucem accepere, & pluribus in locis augeri & suppleri potuere. Cum itaque illustrissimi Gallicani Antistites, & communi Ecclesiæ, & gregum suorum bono semper intenti perpendenter, Annalium Ecclesiasticorum Corpus (ut dies diei eructat verbum) novis accessionibus locupletari posse; idque numquam pro votis ac dignitate consequendum, nisi Eusebii Socratis, Sozomeni, aliorumque Veterum Historicorum Ecclesiasticorum editiones pristino nitoris assererentur, Opera Sanctorum Patrum, Sacrorum Conciliorum Acta aliaque, quæ supersunt vetera monumenta, correctiora prodirent, & quæ adhuc non sine magno Christianæ eruditionis detrimento in Bibliothecarum angulis latent, e tenebris educerentur, nullis, pepercere sumptibus, ut ut quæ ex illis jam edita ad MSS. probatorum fidem denuo recuderentur, & doctorum Virorum observationibus illustrarentur; ac quidquid in sacris Ecclesiæ & Monasteriorum Archivis religiosi perduellium furorem evasit, publici juris fieret, ut præmissis jam Annalibus quam plurima, veluti gemmæ ad annulos suos accederent; neve hoc nostro sæculo, quæ præcedentium infelicitas fuit rerum Ecclesiasticarum Scriptores acta tantum agerent, & jam a pluribus literis mandata, Echonis instar recantare ac repetere cogerentur. Neque sapientissimos Antistites spes fecellit: Quot enim fabulis, quæ Viris etiam oculatissimis fucum faciebant, libri purgati? Quot Sanctorum Patrum, tam Græcorum, quam Latinorum, & Conciliorum loca quæ Viros doctissimos irretitos tenebant, solide enodata? Quæ Historiæ Ecclesiasticæ pars in multis non ditata? Quot denique Opera post tanta subsidia in lucem emissæ, quorum beneficio, quæ haec tenus omnes latuerant, ita hodie aperta & manifesta, nt ea ignorare non possit, nisi qui nostri sæculi felicitatem sibi invidere voluerit? Quo tempore Baronius scripsit, ultimo scilicet sæculo in finem vergente, nostroque in eunte varia Concilia, aut Conciliorum Fragmenta non ignobilia, multi Sanctorum Patrum Tractatus, plures veterum Pontificum Epistolæ, non pauca Sanctorum Acta, aliaque hujusmodi ad rerum a nostra ætate remotarum pleniorum intelligentiam mire conducentia, quæ hodie in omnium manibus versantur, nondum lucem viderant: & quæ jam extabant, vix doctorum Virorum laboribus explanata fuerant. Indeque necessario factum ut alia in controversiam vocaverit, quæ nunc apud omnes certa indubitataque; alia præterierit, quorum cognitio non parum utilis; aliaque scripserit, quæ si viveret, ut erat veritatis amantissimus, ipse me, libentissime retraharet. Videlicet Clerus noster nuper apud Fanum Sancti Germani congregatus, plurimum Ecclesiæ eruditionique Christianæ interesse nobilissimum illud Annalium Ecclesiasticorum Opus, cuius Auctori tantum Ecclesia Catholica debet, majori, qua potis est, cura illustraretur, & idoneus reperiaretur artifex, qui non solum sparsos variis in libris post Baronii mortem aut editis aut notis elucidatis preciosos lapides colligeret, & unumquemque suo loco atque ordine coaptaret; sed etiam qui proprio labore & ingenio varias ex tot difficultatibus, quæ adhuc solvendæ superandæque restant, profligaret, & dis solveret: existimatique, se tanto oneri parem invenisse in Auctore *Dissertationis Hypatica, seu de Consulibus Casareis*. Qui enim Fastos Consulares Onuphrii Panvinii adeo eruditæ supplevit, & ad tantam perfectionem provexit, rei jam pene periculum fecit, & felicis exitus haud dubiam spem dedidit. Quare cum eam, quam de se concitavit, expectationem sustinuerit, & tam Historiam, quam Chronologiam Annalium Ecclesiasticorum egregie illustrarit, potest hoc Opus & operosissimum & omnigenæ doctrinæ feracissimum inoffenso pede decurri, & maxima cum utilitate perlegi. Hoc nostrum de *Critica Historico-Chronologica in eosdem Annales*, quam sedulo examinavimus, judicium datum Aptæ anno Domini millesimo sexcentesimo octogesimo octavo, die vero vigesima octava mensis Augusti.

JOANNES Episcopus Aptensis.

*De Mandato Illustrissimi & Reverendissimi D. mei D.
Du TEMPLE Secr.*

APPROBATIO

ILLUSRISSIMI ET REVERENDISSIMI ARAUSIONENSIS EPISCOPI.

Alienos errores triumphare, ambitiosi; sed quantum fieri potest, tollere, humani juxta ac eruditii ingenii est. Hoc certe præstitit Reverendus Pater Pagius in suo *Chrítica Historico-Chronologica in Annales Eminentissimi & Reverendissimi Cardinalis Baronii*, cuius Opus nobile in primis & necessarium tanta diligentia, tam accurato studio illustrat, supplet, emenda virgula sua Chronologica, ut in hac parte ne Scaligeris quidem, nec Petaviis inferior sit. Quæsivit enim viam Vir studiosus, ac ni fallor, invenit, in materia cáliginis plena, & in tanta penuria veterum Monumentorum, qua facilis atet paditus, & Falsis Consulum corrigendis, & reliquis quæ ad temporum doctrinam faciunt, investigandis. Nihil ergo aliud erit Liber iste, quam, ut Plinius loquitur, aliquid veluti templum augustum totius Antiquitatis. Unde merito censemus ex tam præclero incepto, tum præsenti ætati nostræ tum posteritati maximum emolumenntum; quin & ipsi etiam Auctori latam gloriæ segetem accessuram. Arausione Secundanorum quinto Kalendas Aprilis anno natali Messiae millesimo sexcentesimo octogesimo octavo.

JOANNES JACOBUS DOBEILH, Episcopus Arausicanus.

APPROBATIO

D. Francisci De Bonfils De Guigonet De Chevalier, Doctoris in Sacra Theologia, & in utroque Jure Abbatis & Canonicis Sanctæ Metropolitana Ecclesiæ Aquensis, Syndici Generalis Cleri Provincia, & Marchionis de Taillades.

Quod jam diu tot votis expetitum fuerat, ut Sanctorum Patrum tam Græcorum quam Latinorum Opera & correctiora & auctiora prodirent: Acta Sanctorum in Bibliothecis aut Monasteriis adhuc sepulta e tenebris educerentur, & quæ a Surio aliasque Scriptoribus jam publicata, cum MSS. conferrentur, & interpolationibus purgarentur; ac denique ut Annales Ecclesiastici, in quibus leguntur quæcumque in Sanctis Patribus Gestisque Sanctorum insigniora, supplerentur & illustrarentur, id summo Orbis litterarri plausu nostris diebus executioni mandari gaudemus. Eusebius quidem Historiam Ecclesiasticam jam a multis sæculis conscripsit: sed quemadmodum is omnes qui ante eum idem argumentum tractarant, longo intervallo superavit; ita Baronius Eusebium, aliosque qui ejus exemplo incitati, res in Ecclesia per aliquot sæcula gestas in literas misere. Eusebius enim, Socrates, Sozomenus, Theodoretus, Evagrius, Et si qui alii, rebus in Oriente peractis referendis totam fere operam posuere: eorumque labor intra pauca secula coarctatus. Baronius vero quæcumque apud Græcos & Latinos ab Ecclesiæ primordiis ad finem seculi duodecimi contigere, non solum narrare, singulaque, quantum fieri potuit, suis annis consignare aggressus est; sed etiam narrationi & Chronologiæ Christianæ solidum criterium addidit. Quod si Eusebius, ejusque Continuatores præstissent, & tam accurata rerum ac temporum observatione. Operæ sua confecissent, in legenda Historia Ecclesiastica minus cæcutiremus. Qua agendi ratione alios Cardinals Eruditissimus docuit, quantum referat, ut quæ certa, quæ dubia, quæ falsa in Scriptoribus deprehenderint, diligenter annotent, & quæ ab aliis, cuiuscumque nominis & existimationis fuerint, perperam dicta compererint, corrigant; quia præter Sacros Scriptores alii omnes errori & deceptioni obnoxii, ut dicebat Augustinus. Quare sicut omnium qui eum præcessere, errata castigare conatus est Baronius, eaque in re summam laudem est consecutus; sic Auctor Critica Historico-Chronologica ad Annales Ecclesiasticos maxime commendandus, quod quæ tanti Viri, qui omnia pervidere non potuit, diligentiam subterfugerant, feliciter colligit; quæ jam ille discusserat, novo examini subjecit; & Historiam Ecclesiasticam, tam ex veteribus Antiquitatis Monumentis post ejus obitum e tenebris eductis, quam ex propriis animadversionibus quamplurimis in locis auxit, emendavitque: idque non inanis gloriæ, sed unius veritatis detegendæ studio; utque errores Chronologicos similesve Lectores prætereant, non vero transcribant aut imitentur. Habent in hoc Opere Eruditii multa quæ hæc tenus parum cognita erant: alii vero ad Historiam Ecclesiasticam certius faciliusque addiscendam, tantum subsidium, quantum potest sperari maximum; cumque omnes eam a Baronio hauriant, tempus & labor utilius impendi non potuere, qnam in ejus Annalibus ad majorem perfectionem perducendis: nec Illustrissimus & Reverendissimus Archiepiscopus Parisiensis, in quem intuens Auctor Criticam istam suscepit, ab omnibus, præsertimque Clerico adscriptis, majorem gratiam inire, quam cum pro suo in Ecclesiam & Literas amore providit, ut ea lucem videret. Quamobrem cum nulla Fidei Catholice & probis moribus contraria contineat, & ex ejus lectione ingentia in publicum emolumenta redundatura sint, eam typis mandari posse censemus. Datum Aquis-Sextiis pridie Nonas Septembri anni 1688.

DE BONFILS TAILLADES DE CHEVALIER, Abbas & Canonicus Ecclesiæ Aquensis.

E L O G I A

A P P R O B A T I O

Reverendi in Christo Patris F. Joan. Cl. Viany; Prioris Venerabilis Ecclesie Aquensis Sancti Joannis Hierosolymitani, S. T. D. necnon Facultatis Aquensis Syndici.

QUæ prodierunt in lucem volumina Eruditissimi Viri Reverendi amodum Patris ANTONII PAGII, quantum famæ & nominis Auctori suo, tantum utilitatis & emolumenti Reipublicæ literaria contulerunt. Quacumque enim Orbis eruditus extenditur, Dissertatio ejus de *Consulibus Cesareis* legitur, & gaudet Provincia nostra e sinu suo hunc ortum Virum, qui non modo antiquis & posterioribus Chronologæ Scriptoribus faciem præferret; sed cuius studio & diligentia Annales Ecclesiæ ad meliorem formam aliquando restituere possent. Quod avidissime expectabant Literati & Antiquitatis amatores, tandem in lucem prodit; & mirantur omnes sepultam illam rationem temporum, quæ in Quinquennalibus, Decennialibus, Vicennialibus, &c. sita erat, tanti Viri immenso labore excitatam, qua innumeræ Historiæ ambages solvat, & Chronologiam veritati restituat. In primo Opere solum ipse sibi præluxerat, & vi laboris perfrigerat interclusam undique viam: nunc se viæ ducem sequitur, & se major effectus novam regulam temporum Historiæ Ecclesiasticæ Baronii admoveat, qua emendator appareat, illamque vindicit a perpetuis & innumeris cavillationibus Novatorum, qui ab unius anni vel Consulatus errore quandoque argumenta contra Fidei veritatem ducunt. Et in hoc fortunatiorem video Pagium nostrum, quam Scaligerum in Periodi suæ Julianæ inventione. Periodus enim Græco-Romanæ Auctoris nostri non solum præstat omnia conmoda quæ Juliana; sed Æras etiam Christianorum Orientalium complectitur, quas illa reiiciebat, multasque alias utilitates affert, quas a Scaligeriana sperare nullomodo possumus. Quamvis enim Scaliger methodum suam Periodicam summo Chronologæ bono, Græcorum imitatione, ad Latinos transtulerit, aliquam tamen integrum Græcorum Periodum ab eis accipere, né in mentem quidem venit. Majori ergo in pretio Pagius habendus nihil videtur, qui tres Æras Græcas in unam reduxit, hancque Latinam fecit, cuius unico auxilio universam Chronologiam dirigere nunc edocemur. In Syrjim etiam, in quam Scaliger, non impedit, qui Periodum suum nude tantum & speculative proposuit, quæ nulli Chronico, ut par erat, affixa, a nemine intellecta omnium animos deterruit: unde factum est, ut per plures annos ab eruditis Viris contemtu sit habita, donec Sethus Calvisius tanti Critici inventa tam perspicue declaravit, ut illius ope e stercore se suscitatum Scaliger ipse sèpius diceret. Ab hoc igitur scopolu Auctor noster prudenter deflexit, qui Methodum suam non solum luce clariorem exhibuit; sed etiam Annalibus Ecclesiæ, quæ omnium Chronicorum præstantissima, laboriosissime adjunxit, e quibus nunc tanto præsidio roboratis longe major utilitas Orbi Christiano accrescit. Tale operæ pretium peregit Pagius noster; quamvis tam demisse de se sentiat, ut inter amicorum colloquia sèpius referat, et si omni industria laboravit in Annalium emendatione, se tamen vereri ne in errata ipse inciderit, quæ in aliis arguit: vires enim humanas superare illam diligentiam, quæ omni errore in Antiquitatis caligine immunis esse possit; & ut multæ sagittæ & scopo deflectunt, dum alia attngunt, ita sibi forsitan suis disquisitionibus evenisse, ut non omnes e sententia succedant. Ex quo possumus intelligere modestiam singularem in Auctore nostro conjunctam esse cum eruditione non vulgari. Quantum ergo debeat Ecclesia ejus indefesso labore, ipsum Opus ad omnem Fidei Catholicæ & Romanæ normam absolutum per se ostendet. Et forsitan illud difficultibus territus ad fastigium usque non perduxisset, nisi assiduis conatibus aspirasset Illustrissimus Parisiensis Archiepiscopus, qui ut est Historiæ Ecclesiasticæ peritissimus, & Eruditorum Mæcenas, nihil non egit, sive jacentes animos erigendo, sive librorum auxilia Cleri Gallicani liberalitate subministrando, ut ingens Opus promoveret; quod tandem ad certum Ecclesiæ emolumentum Auctorisque & Patriæ nostræ decus & gloriam in lucem feliciter priod. Datum Aquis in Domo nostra Priorali prid. Kal. Septembbris anni 1687.

D. JOS. ANTELMI A. FORO JULIENSIS. CANONICI

Epistola ad Auctorem.

IEgi codices quos transmisisti; PATER ADMODUM REVERENDE, & hoc primum lectionis meæ premium fuit ejus iterandæ cupidio: habent enim id proprium quæque sunt optima, ut quo plus tractantur, eo meliora compareant. Quod ex hac relectione mea magis ac magis expertus sum, ubi quæ semel delibata me plurimum assererant, mox attentius considerata admirationem excitarunt. Et quorū homini in Historiæ studiis omne pene otium a pueritia iungente res alteriter vertere poterat, dum tam nova, tam inaudita, tam recondita, & hæc omnia tandem suis locis atque temporibus sic apte distributa toto Operis decursu conspexit, ut alterum fere Historiæ Corpus sibi exhibitum videre videretur? Ordinis sane res erat, ad illud Opus imcomparabile novam etiam Methodum accommodari, ut in eo vetera quæque noviter itidem tractata viderentur. Et illud ipsum ad miraculum præstisti, qui Periodum Græco-Romanam excogitando varias variantesque omnium ætatum ac gentium Æras ita artificiose coaptasti, ut quæ erant inter se discrepantissima turbatissimaque, uno deinceps contuitu adhibitis regulis tuis conjungi possint & extricari. Quid simile profecto in universali Historia, & illud quam præcipuum? Desiderabatur ut jam vindicatis ac defæcatis post tot labores & impensas nobilioribus reruni gestarum Monumentis, reperiretur denique modus, quo Docti in versandis Historicis argumentis commoda opportuna nanciserentur, tyrones in his ambiendis complanatas eorum salebras animadverterent. At id magis hucusque concupisci, quam pro dignitate præstari posse credebatur, nisi tu postremum accessisses. Vir valentissime, qui Gordios illos nodos tua perspicacitate dissolveres, & aspera quæque in vias planas deinceps commutares. Quod si gloria tanq; appetens Scaliger ad annos Julianos Periodum suam accommodans, immortale nomen sibi non immerito peperit; major etiam te merces expectat, qui operosorem aliam Periodum de tuo concinnans, tanto majus punctum retulisse penes omnes videbere, quanto majus est omnes Orientalium atque Occidentalium Epochas ad istam tuam revocasse, quam annorum variorum computum ad Julianum convertisse. Unde erit haud dubie, ut quam tu, præ tua spectibili modestia, Græco-Romanam nuncupasti, æquiores tibi posteri PAGIANAM etiam dicilient. At non ex hoc soluni tua penes eosdem merita virescent, non modo siquidem ad

Pin-

D E P A G I O XXV

Pindari normam *Operis in capite splendentem ac residentem faciem repræsentasti*, seu ad Illustrissimum Parisiensem Archiprætulem Literatorum omnium, inter quos supereminet, suavissimum Patronum ac munificentissimum, præloquens, ad illum, inquam, ut de collega quondam suo prædicavit *Apoll.* Sidonius Arvernorum Antistes sine *jactantia literatum*, sine *superbia nobilem*, sine *invidia potentem*, sine *superstitione religiosum*, sine *asperitate constantem*, sine *popularitate communem*, omnes tecum celebrant, ac complectuntur; seu in Præfatione ac Apparatu Lectorem erudiens, sed adhibitis in Critices tuæ prosecutione quæ reponis principiis, tum Chronologum agens, tum Historicum exhibens, omnem omnium diligentiam te unicum prævertisse nullus non agnosceret. Et quidem quod in Prologo de commendatissimis Viris *Onuphrio Panvinio*, & Cæs. Card. Baronio tradis, quorum alter Chronologæ concinnandæ, alter Historiæ describendæ tam egregiam navavit operam, dum considero, effigiem tuam genuine retrahitatem haud operose intueor, qui duorum Ævi nostri Columinum giganteos ausus in te suscipiens, labores in quibus ambo tam gloriose viriliterque desudarunt, unus exantlas, & quod utriusque commendationi deerat, de tuo cunulate supposes. Sed dum quantumcumque claritatis a te prodit, in eos refundis, in te etiam copiosius regeris, & hac repercussa coruscatione splendoridior deprehenderis. Absit verbo invidia, tam patuli radii illi sunt, ut non solum in alios plerosque Eruditos ac eruditio Præcipes, sed in me etiam tanto ab utrisque intervallo sejunctum diffunduntur: quippe qui noscens juxta Sapientis monitum addendam tantum sapienti occasionem, ut sapientior fiat, ex unius Foro-julienis Inscriptionis observatione, quam tibi suppeditavi, Hypaticam Dissertationem tuam omnium Eruditorum studiis ac laudibus acceptam elucubrans, & ex ea ad exquisitissimum Opus istud viani tibi sternens, ejus saltē occasionē præbuisse, vel illud accelerasse gratulari mihi possim: in hoc etiam eorum voluntatem imitatus, quam laudat Hieronymus lib. 2. advers. Rufin. qui tabernaculo Dei argenteum & aurum, vel lapides pretiosos, seu byssum aut purpuram cum offerre non posse sunt, pellēs saltē & caprarum pilos offerunt. Et hoc rursus pretio censebuntur sorsan mæ illæ, quæ a te commendantur, circa Ecclesiasticam nostrarum Galliæ Provinciarum divisionem, conjecturæ, de qua me per litteras tecum differere coegisti: vix enim aliud, quam coram te balbutuisse, præstare mihi possum. Sed et si hac in explicatione tua eos etiam, qui hoc argumentum diligenter pertractarunt, in viam reduxeris, & officias, quibus adhuc circumfundebatur intricata quæstio, exerte depuleris; scrupulo tamen mihi semper instat Alpium Graiarum e VII. Provinciis expunctio, cuius loco primam Aquitanicam subrogas remotiorem quantumlibet, & Honoriæ rescripto tacite rejectam. Quorsum enim & qua valida ratione indultum ab Præcipe, Novem populania & Aquitania II, qua longius constituta sunt, judicibus, adesse Conventui per Legatos, exclusa Aquitania I longius distante? At dum ad Aquitaniam primam & secundam devolvitur sermo, quid in Quarta recens creata nobis ambiendum, suavissima tua Epistola innuas, satis intelligo, quæ quippe Narbonensi nostræ Secundæ destinatis opibus jamjam superba cum literatissimo nobisque humanissimo * Antistite, litteras ac selectissimam librorum suppellectilem, quibus studia nostra ex-* D. Caro-colebamus, ad se rapuit. Et post hanc jacturam quidem Urbis vestræ frequentiam minus concupisco, secessusque mei studiosior factus ad secreta Lirinensis collustranda, ac illustranda totus tum A-convertis; quæque adeo publica facere spero, ex quo nostræ de SS. Leonis & Prospere Operi-quensi, bus Critica Dissertationes præclés exierint: Sed heus! ne illis uspiam supponantur, post toleratam nunc Al-illam, quam nosti, tam infidam sortem, audio nunc postremum Lutetiarum distractas nullorum ha-tenus curis ac officiis reperiri potuisse. En, inquires, secessus nostri, terræ nisi in aquosæ, de-signato. serte saltē & in via præmia! At hos etiam angores & austeritates devorarem, si quantum mihi, sic toto pene Orbe diviso, e librorum copia decedit, tantumdem in frequentissimæ collocutionis tuæ compendii, accederet. Vale, Santorpete ad sinum maris Foro-julienis Ambracium, quem alii perperam Sambracium vel Sambracitanum scribunt, de quo alibi plura. X. Kal. Februario, Periodi tuæ Græco-Romanæ, si recte calculos tuos capimus, septies millesimio centesimo octagesimo primo.

P E R M I S S I O

R E V E R E N D I P A T R I S P R O V I N C I A L I S.

Frazer Bonaventura du Brueil, Artium & Sacra Theologia Doctor, & in Provincia Sancti Ludovici Ordinis Minorum Conventualium Sancti Francisci Minister Provincialis.

Cum Opus Patris ANTONII PAGII, ejusdem Provinciæ Exprovincialis, cui titulus, *Critica Historico-Chronologica in Annales Eminentissimi & Reverendissimi Cæsaris Cardinalis Baronii*, duo nostri Sacrae Theologiae Professores, quibus id a nobis injunctum fuerat, recognoverint, ac in lucem edi posse, imo & debere censuerint, tenore Præsentium facultatem facimus, ut servatis de jure servandis typis mandetur. In quorum fidem has Litteras manu nostra subscriptas ac Sigillo Provinciæ nostræ munitas dedimus. Aquis-Sextiis die decimo quarto Kalendas Septembri anni millesimi sexcentesimi octogesimi octavi.

F. BONAVENTURA DU BRUEIL, Minister Provincialis.

FR. FRANCISCUS PAGI, Secretarius Provinciæ.

ILLUSTRISSIMO ECCLESIAE PRINCIPI
DOMINO D^A FRANCISCO
DE HARLA^Y,

ARCHIEPISCOPO PARISIENSIS

Regionum Ordinum Commendatori, Duci & Pari Franciae, Sorbonae Provisor, Regiae Navarræ Directori ac Superiori, &c.

AM dudum Viris doctis animadversum, ILLUSTRISSIME ECCLESIAE PRINCEPS, Annales Ecclesiasticos a Baronio inclito eorum parente, Herculeo labore elucubratos, & a Spondano Ecclesia Gallicana ornamento mira industria in Synopsim contractos, supplemento, illustratione ac Emendatione variis in locis indigere. Cum enim ante Baronium nulla res in Ecclesia ita negligi visa sit, ac rerum in ea gestarum vera atque exacta diligentia perquisita narratio; & in Eusebio, Socrate, Sozomeno, Theodoreto & Evagrio, qui praecipuam earum partem attigere, non raro claudicet veritas: nemini mirum videri debet, si in tam vasto tamque difficulti Opere aliqua minus accurate memorarit, aliqua vero ejus diligentiam subterfugerint. Ad has difficultates hae insuper accessit, quod Chronologia, qua certior veri investigandi modus, quaque, ut dicebat D. Chrysostomus, est instar candelæ super candelabrum, sine quo omnia tenebrarum & confusionis plena, faculo proxime elapo, quo in fine bac verba Osea: inter tot egregios Scriptores, quibus illud abundavit, paucissimi extiterint, qui vel alicui Historia Ecclesiastica parti solidi criterio examinanda, vel seriei temporum exakte distinguenda operam & industriam collocarent. Nullus porro inficias ierit, quin plurimum Ecclesia intersit, ut gesta in ea per tota facula, quanto certius fieri potest, literarum monumentis consignentur, praelaviora queque annoventur, singulaque, quantum temporis obscuritas patitur, suis annis redditantur. Ex quorum defectu plura incommoda, praesertim tria oriri videmus. Prima enim hominum, potissimum Deo sacrorum, atas Chronologia in multis depravata imbuitur; fitque ferme, ut quam faciles in ea primis illis annis sunt ad omnia, qua propinantr, imbibenda; ita illa firmissime retincent, qua semel tradita, intimis pectoribus ab adolescentia bauerunt. Quare nec grandiores natu & egregia alicujus doctrina laudem consecutos, qua in ea principia accepere, illos deponere posse, quotidiana experientia demonstrat. Praeterquam quod nihil miserabilius, quam alicujus artis rudimenta ponere, cuius postea praecepta dediscenda sint. Hoc incommodum aliud consequitur: cum enim nullos Annales, nec fusiores, nec universaliores, nec utiliores Orbis Literarius habeat, quam qui a Baronio editi & promulgati, eosdem Librorum omnium, in quibus agitur de Historia Urbium, Monasteriorum, Ecclesiarum, aut de quacumque alia materia Ecclesiastica, fontem, matricem ac seminarium quoddam existere necesse est ideoque menda & errore in immensum diffundi; dum Autores, qua corrigenda fuissent, exscribunt & fundamentis ruinosis, qua evertenda erant, innituntur; & ex iis, qua aliunde vera non esse constat certum se aliquid deducere arbitrantur. Denique nunquam sibi magis plaudunt Haretici, quamcum deprehendant, in Annalibus Ecclesiasticis tempora turbari, Fastos perverti, varia que aut tardius aut ciuius quam evenerint, in iis consignari: inde enim ansam avide arripiunt, populis, quos decepero, insinuandi, factum id plerisque de industria, ut veritas obruatur, inferndique, illos sicuti ex anachronismis, & prochronismis ita ex meris fragmentis & suppositiis factis consutus esse. Tria illa damna, qua nullus equus rerum estimator mediocria judicaverit, Viri literarum studiosi agere buc usque tulere; & Scriptores non vulgaris eruditio in privatis Operibus, prout se dedit occasio, iisdem remedium afferre conati sunt. Sed nemo hactenus fuit, qui integrum Annalium Corpus in rectum flectere aggressus sit, sive laboris magnitudine & varietate, sive diurnitate temporis in tam longo Opere consumendi ab eo instituto deterriti fucrint. Ad hanc, obrestatio invidia, qua solet lacerare plerosque, in causa esse potuit, cur Opus adeo necessarium tandem fuerit dilatum: illi enim solenne alienam speciem rebus obtendere, & qua ob laudabilem finem molita, in malam partem interpretari. Hac similiare incomoda, ILLUSTRISSIME ECCLESIAE PRINCEPS, cum primum bujus consilii cogitatio incessit, pravidi; diuque ne quid dissimilem, animo basi, mea tenuitatis conscientia, & subsidiis omnibus ad Opus adorandum tanta diversitate variatum, ac a nullo ex tot celeberrimis Autoribus, qui Apparatus in Baronium

† † † † 2

hoc

hoc aeo floruisse, tentatum, non satis instructus. Sed ubi in mentem venit, Amplitudinem tuam conatus omnes, qui vel ad majorem facilitatem scientias conciliandam, vel ad eruditionem amplificandam, vel ad Hereticos convincendos adhibentur, promovere ac juvare, omni cunctatione abjecta, mare illud literarum, immensum licet & procellosum, confidenter ingressus sum. Nec diuturna morosaque navigationis penitus: ad manuum enim Tuarum oscula admissus, Tuique colloquii honore dignatus, famam, qua tibi omnium animos devincit, presentia auxit: & serenitas vultus Tui ad hilaritatem compositi, ac humanitas pene divina reverentiam & admirationem expressere. Crevit utraque, cum oblate Tibi hoc Opere, innata eloquentia ac singulare doctrina explicasti, qua in eo praefare, qua vitare, & quibus adhuc debuerim: quid in Actis Sanctorum; quid in Epistolis Pontificum; quid in Veterum Patrum monumentis; quid in sacris Conciliis quid denique in Historia Augusta, tam Romana, quam Byzantina Scriptoribus observandum fuerit, us Critica Ecclesiastica Reipublica Christiana prodeesse possit. Laudasti enim memoriter testimonia, quibus omnia dicta tua confirmasti, idque tanta mentis solertia, ut stupens mecum usurpare coactus fuerim istud Regina illius, non habentis ultra spiritum ad primum conspectum Salomonis, Regum simul & mortalium sapientissimi: Verus est sermo, quem audivi in terra mea, majorque est sapientia & opera tua, quam rumor quem audiui. Sit Dominus Deus benedictus, cui complacuisti: & posuit te super thronum Israel. Sed illustrum Majorum tuorum imago, qua animo meo observata est, illum ab admiratione revocavit: quid enim de Simplicio Bitsiricensi Episcopo Sidonius, hoc ego potiori jure de Te afferere possum: Parentes ipsius aut Cathedris, aut Tribunalibus praesederunt: illustris in utraque conversatione præsapia, aut Episcopis floruit, aut Præfectis: ita semper hujuscemodum Majoribus, aut humanum, aut Divinum dictare jus usui fuit. Non hic tamen tot summos, quos Familia tua in utroque Ordine tulit Viros, de quibus Posteritas omnis audiet & loquetur, commemorabo. Egregia eorum facta, & heroicas virtutes perseruentur alii ad hujusmodi argumenta magis idonei, quam vir Antiquitati sine fuco & pigmentis tractanda innutritus. Sed praterire non possum Reverendissimum Patrum Tuum, & in Metropoli Rothomagensi predecessorem, Disciplina Ecclesiastica accerrimum vindicem, tot libris Ecclesia defendenda causa editis, Hareticorum debellatorem. Incidit ille in calamitosa tempora, quibus Haresis Calviniana rabida vi, tam in Rothomagensi Diocesi, quam in toto hoc florentissimo Regno grassabatur, quibusve Vipera vencnata ac pestifera perrumpebat latera matris. Nulli ipse opera, nullis arunnis, nullis impensis pepercit, non solum ut oves sibi a Deo commissas in vera Religione contineret: sed etiam, ut quae ab ea desiverant, eidem restitueret. Quod si Haresi a LUDOVICO MAGNO, Te consule, prostrata ac jugulata superstes fuisse ut to unice diligebat, & quod primus in Academia Parisiensi quinque Jansenii Tprensis Propositiones a Sede Apostolica damnatas, publicis Thesis impugnasset, & invidiam ac offensionem multorum generose contempsisset, Gemmeticensi Abbatie se se in Tui gratiam abdicavit, ac dein Coadjutorum suum a Rege postulavit, & magna Ecclesia Rothomagensis bono obtinuit, incredibili latitia perfusus fuisse, cum se a Nepote, in re, quam tot votis & precibus a Deo petierat, superatum vidisset. Primitus tuis laboribus, PRINCEPS ECCLESIAE ILLUSTRISSE, succidenda hareses Hydra, gnaviter ac strenue disputationibus & colloquis pralusti: tandemque exultante ac plaudente Gallia, & tota Europa gratulante, Parisiensi Ecclesia, totiusque Cleri Gallicani negotiis a LUDOVICO MAGNO præpositus, non quievisti, donec Factio illa, qua de religione Catholica e Regno eliminanda, partiendoque Sceptro, non cogitarat modo, sed palam coactis exercitibus alias tentaverat, prorsus extingueretur! O consilium prudentis, magnanimitatis ac fidei erga Deum & Principem plenum! O provisoriem mentis Ecclesiam Gallicanam ad primaviam suam gloriam ac splendorem revocantem! O avi nostri felicitatem. Quoties futura sæcula prædicabunt, LUDOVICUM MAGNUM innumerabilia Calvinistarum per omnes Regni sui Provincias sparsorum delubra evertisse, ac ne unum quidem romanere voluisse: bipertitorum Judicum litibus Hareticorum decidendas Decurias, qua tot Catholicis a vera Fide apostolandi occasionem præbuerant, abrogasse; Edictum Nannetense armata manu extortum, & appellatis externis Regibus defensum, millesque tanzen ab Hareticis impune violatum rescidisse: toties Te successorem tam sanctorum Legum celebrabunt. Exempla hac in re imitatus es, ILLUSTRISSE ARCHIPRÆSUL, præstantissimorum antiqua Ecclesia Præfulum, quos tibi in omnibus imitandos proponis. Acholius Thebalonicensis Episcopus, quem D. Ambrosius murum Fidei, gratia & sanctitatis merito vocat, a Theodosio Magno auream sanctionem piumque & salutare Edictum obtinuit, in quo Theodosius ait: Cunctos populos, quos clementia nostræ regit temperamentum in iali volumus Religione versari, quani divinum Petrum Apostolum tradidisse Romanis, Religio usque nunc ab ipso insinuata declarat. Theophilo doctissimo Alexandrinorum Episcopo præclarum Rescriptum, quo sacrificia, templorum aditus, omnisque Deorum per sacrificia cultus in Ægypto sub capitis pana ab eodem Imperatore prohibentur, ipsi etiam Gentiles attribuunt, & quod summa ei laudi fuit in crimen vertunt. Eunapius enim in Vita Aedesii ait: Vix ex hac vita migraverat, cum & cultus Numinis apud Alexandriam, & Serapidis delubrum disturbata dissipata fuere; non Religio tantum, sed universa fabrica, & omnia eum habuerunt exitum quem Poetarum fabulæ tribuant Gigantum victoræ: simile enim quid Canobicis Templis accidit, impe- rante tunc Theodosio, præsidente Theophilo, piaculari homine & Eurymedonte quopiam, qui

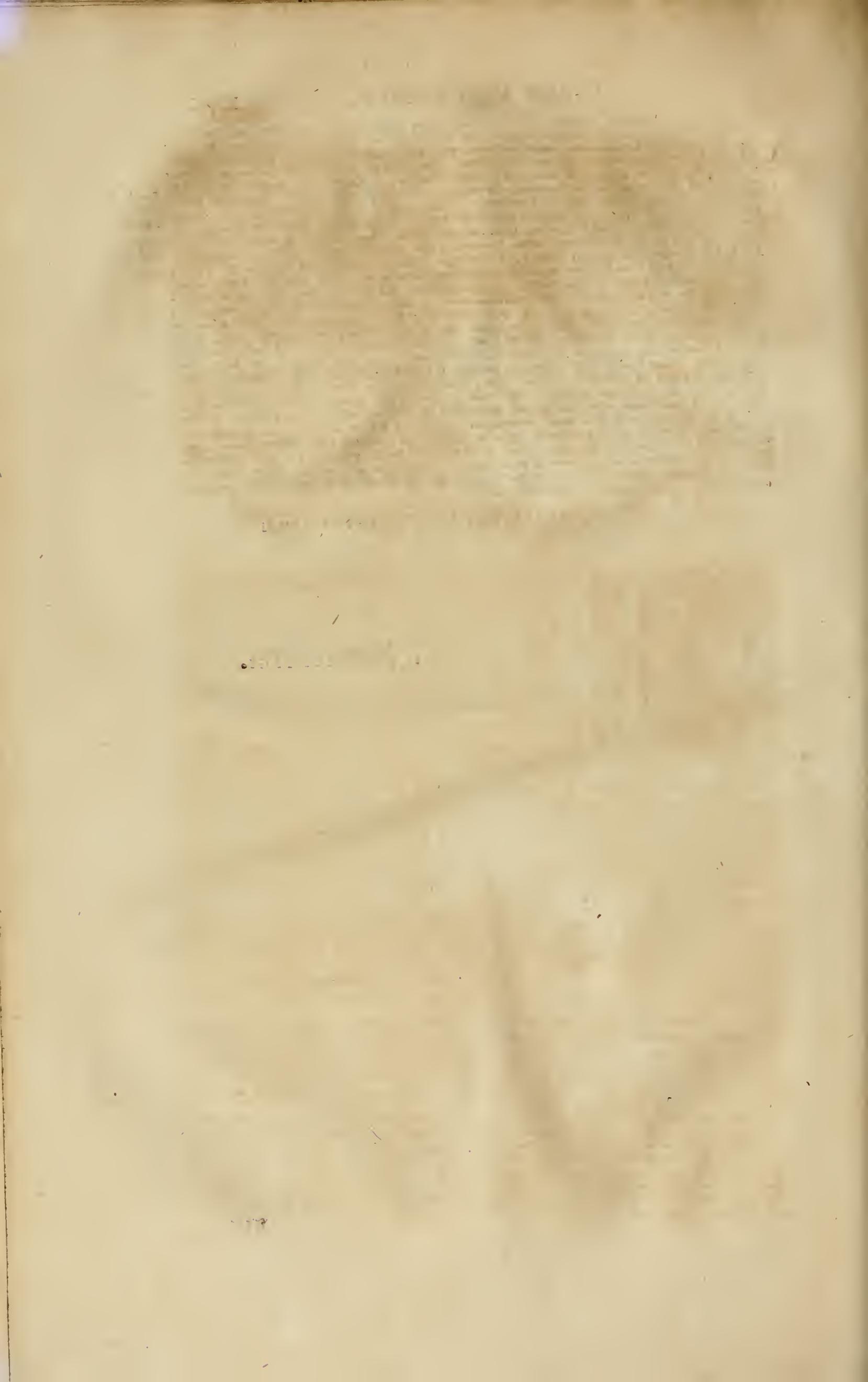
Odyss. 7. Late Rex tumidos inter savosque Gigantes
Primum tenuit.

Evagrio tunc Præfecto Augustali, & Romano Ægypti Legiones cum imperio obtinente: qui omnes iras adversus saxa & lapidas aggerantes, ea oppugnabant, & qui bellum numquam auditio- ne acceperant, Serapidis ædem funditus demoliti sunt, Templete donaris manus hostiliter inje- runt, absque hoste & citra prælium Victoriam adepti. Denique varia Leges ab Arcadio Augusto ad- versus Hereticos, Nestarii & D. Joannis Chrysostomi Episcoporum Constantinopolitanorum suauis & exhortatione, emissæ. Quam gloriosum tibi tanti nominis Pontifices, quibus singulare in Catholicam veri- tatem studium, incredibilis in Ecclesia bonum propenso, totque heroicæ virtutes Te simillimum redi- didere, non solum secutum esse: sed etiam eorum vestigia implexisse. Profecto fausto omnino corrigit, ARCHIPRÆSUL ILLUSTRISSE, ut de gestis Antistitum Parisiensem in literas mittendis cogitaveris; Operique Annalibus Ecclesiasticis locupletandis, non parvo adiumento futuro, prima nota Scriptorem destinaveris: voluit enim Divina Providentia, ut illa immortalia tua facta, qua suspiciunt Galli, com- mandant Exteri, Posteritatis memoria celebraret sempiterna. Non hec referam miram tuam in- Deum pietatem, sacrum illum pro Ecclesia rebus ardorem, quem in Cleri Gallicani Generalibus Co- mitiis, quibus singulis quinquenniis presides, alibique semper demonstrasti, in adversis constantiam;

in prosperis moderationem, aliasque divinas in omni genere virtutes Tuas, ne eārum multitudine ac magnitudine ipsorum obruar, aliosque obruam. Sed satis mirari non possum vehementissimam in Regis obsequia animi tui proclivitatem, ac in gerendis, qua Tibi subinde committit, difficillimis negotiis vigilantissimam sollicitudinem ac integrerrimam fidem. Licit enim tot gravissimis occupationibus distractus ab illis accuratissime procurandis numquam animum remittis. Si Confluentes domum Regiam, qua tua operi ad Episcopatum accessit, aliquando te conferas, ut aliqua quiete fruaris: Ego tuum otium, ^{Pacat. in} aliorum negotiis antevertio. Non enim te amœna littora, nec dispositi ad temporum vices habent ^{Pang.} Baron. confitatus es, eluxit. Sicut enim Sanctus Gregorius Papa eruditudine corporis afflictus, innumerabiles ^{Theodosii.} pro Ecclesia necessitatibus epistolæ distulit, Pastoraliū virtutum præclarissima exempla & Scriptis ann. 604. & rebus gestis dedit; constantiam mentis & hilaritatem quendam ab optimâ conscientia proficiscentem, ubi aliquantulum cruciatus intermittebantur, semper prætulit: ita & Tu, dum boni omnes ingemiscabant, veriti ne hanc tantam ac tam inusitatam terris virtutem cœlum nobis intideret, inconcussam inter dolores animi firmitudinem retinuisti, & molestum illud otium, quantum in te fuit, rebus publicis imperturbatus impendiisti. Matte igitur animo Tuo, ac tua virtute; nec umquam Regi, Ecclesia Gallia, Literis utilis esse desine, tam ad sculpi nostri admirationem, quam ad posterorum documentum. Cumque hac Annalium Ecclesiasticorum illustramenta lucem Tibi debeat, nec potius nuncupari possint, quam Viro in illis versatissimo patere, ILLUSTRISSIME ECCLESIAE PRINCEPS, ut nomine Tuo inscripta ea accipiat Orbis Christianus, nunc dimidia, suo tempore integra, qua vel numquam, vel serius, vel minus perfecta, erat a me habiturus, nisi quantissimis & honorificissimis verbis ad ea continuanda absolvendaque, me animasses, & inter eos adlegisses, quos Clerus Gallicanus, in Ecclesia gloriam & Literarum incrementum munificentia sua ac beneficiis foveat. Quod certe eo Tibi honorificientius, quo non in urbe Regia ut ceteri ferme Scriptores, qui magna aliqua aggrediuntur, sed in ultima Sphera Gallica parte, ac in Claustris secessu vivam. Pro qua Amplitudinis Tua erga me beneficentia, cum Tu nihil a me expetas, neque ego aliquid præstare possim, sedulo co[n]abor, ut virtutum Tuarum, ac mea voluntatis apud posteros vigeat numquam intermoritura memoria, amplissimique & aeternis monumentis consecretur.

DOMINATIONI TUÆ ILLUSTRISSIMÆ

Æternum addictissimus
f. ANTONIUS PAGI,

ILLUSTRISSIMO ET EXCELLENTISSIMO VIRO
DOMINO
D. JOANNI BAPTISTÆ COLBERT,
REGI AB INTIMIS CONSILIIS
& Secretioribus Mandatis, Regiorum Ordinum Cancellario,
Marchioni de Torcy &c.

T. Operi, cui non vile a rerum gravitate, numeroque pretium est, sumnum sit meritum a Patrono, TE unum adire ausus sum, VIR ILLUSTRISIME, Tuique nominis umbram captare, qua ipsi, & praesidio sit & splendori. Utiusque accessionem mibi non dubiam fore confido, cum ex amplitudine me-
riti, tum ex fastigio dignitatis.

Purpuratorum Roma Procerum non infimum decus Casar Baronius
sacerorum Annalium intricatissimum Opus moliri ausus, quantum Ecclesie rebus, quantum Litteratorum commodo, quantum nominis celebri-
tati consuluerit, nemo est, qui non videat, nemo qui satis possit pradi-
care. Hactenus variis varia, dissociata locis, discreta temporibus, per-
turbata ordine, remota sensu, secumque pugnantia, prout suus quem-
que trahebat affectus, effuderant Scriptores fragmenta magis, quam
plenam, & numeris omnibus absolutam Historiam. Eruenda erat,
non e puto, quod somniaverat Philosophus, sed ex variarum con-

gerie, atque conflictu opinionum, qua una primum est Historia decus, ac lumen, veritas. Supple-
da erant qua vel priorum iniquitas temporum invidenter posleris, vel barbarorum pene aboleverat
inuria saeculorum, vel utcumque sefellerant Scriptorum diligentiam. Huic plusquam Herculeo labo-
ri, quot Doctorum elucubrationibus, quot impensis, quot summorum Virorum studiis, totos trigesima
annos insudatum sit, negent, qui vel invident, vel ignorant. Habent interim opera, manuque
Baronii, unde coaptata in unum corpus evaserint discripta prius membra, passimque jacentia. Ha-
bent disparata locum suum, prepostera ordinem, obscura lucem, dubia discussam fidem, supposititia
plurima veritatem. Habent denique Annales Ecclesiastici omnium monumenta temporum; habent pe-
ne omnia res gestas populorum; Quid dicam? Habet Bibliothecam integrum, eamque toto gravi-
dam mundo, liber unus.

Verum, o fatalem humana rerum conditionem! quid quisque vitet, timeat, caveatque nus-
quao homini satis cautum est. Harent vel post supremam artificis manum, terribilis quibusque
artis operibus sui navi. Sol ipse, quo nihil splendidius, emaculatus nihil occurrit aspectui, suas
plerumque umbras, sua patitur deliquia. Quid mirum, si quid in tanto Operi minus accuratum,
si quid animadversione dignum irrepserit? Non potest ex tam multa rivulorum colluvie coactum flu-
men, nihil contrahere facis aut lutis: non potest tam diversis, ac saepe dissidentibus via ducibus, hu-
manus animus non errare. Veritatem in terris peregrinam, latebras amare dixeris; nec inde nisi
affiduo Criticorum conflictu discussam emergere, lucique reddi.

Huic uni veritati peruestiganda se totum contulit, chara cumprimis, nisi me nimium amem,
Eruditorum gregi memoria Antonius Pagius patruus meus, & quantum, quamve diu in condendis
Annalibus Auctor desudaverat, tantundem in expurgandis Annotator elaboravit: nec prius in lu-
cem exitit, ejus opera, Volumen primum, quam a compluribus cultioris litteratura viris, hortatoriis
passim Epistolis adductus est, ut cepto admoveret Operi sedulam manum. Admovit sane, nec alium
labori posuit, quam vita finem. Quo opera pratio, Tu judicaveris: quo exitu, Tu ipse efficeris.
& claritate nominis, & patrocinii auctoritate.

Nec vero potuit, VIR EXCELENTISSIME, consultius, aut equius, quam Tu Nomi-
ne nuncupari Opus plane adumbratam exhibens Tuam in regni negotiis administrationem. Etenim
animadversioni Pagii permitta sunt populorum omnium res gestae: Tua sollicitudini commissa sunt ex-
terarum ubique gentium res gerenda. Explorat ille censoris virgula dissidentium inter se Scriptorum
sensa, indolem, studia, ne fallatur: Tu infensorum Principum, Tu Politicorum peruides motus,
fines & reconditissima quaque consilia, ut occurras. Ille temporum, Tu rerum momenta metiris. Re-
fricat ille praterita, ne pereant; Tu futura, ne inopinum occupent, anseveris. Ille fidei publica
Tu securitatis Ille rebus Ecclesia, Tu Imperii consulis Majestati.

Est tamen quod inter Vos plane non conveniat, VIR ILLUSTRISIME; Illi enim labor unus est, digna qua legantur scribere, Tibi digna facere, qua scribantur: at in ejus scriptis forte non pauca, in Tuis moribus aut factis, nihil omnino est quod veritati dissentiat. Demum & Auctoris & Annotatoris vitam tanta molis opus absumpsi, Tu immensis regni addictus negotiis, adeo non cedis oneri, ut otio diffluere, aut certe labore refici ac reparari videaris.

Hic projecto suo muneri non impares de Tua, imo de Christi familia Episcopos celebrari aquunz eset, nisi tantam rerum vim, tantamque copiam, iniquiores Epistolarum angustia detrectarent, & stylus simplicior eo vetaret majestatis assurgere, quo par est, tot summorum Virorum praelare gesta pro dignitate pradicari. Fient ipsi aliquando Annalium Ecclesiae appendix non modica, & nobile incrementum: bunc eis honoris gradum sine fuco pietas, sine amaritudine zelus, sine falso gravitas, sine anxiate sollicitudo pastoralis, nunc spondent, olim dabunt.

Verum ne Tibi nimius in dicendo videar, et si me Tui reverentia fecerit, quam par est, parciorum, & magis quid paterentur aures, quam quod deberetur virtutibus consuluerim, cateris super se deo, & publica veritati, quam privata modestia detrahi malo.

Tot annis, tot sudoribus elucubratum Opus, utilitati, Ecclesia, Eruditorum desiderio, sed impensis veritatis amori & assertioni Auctor consecraverat: quanta omnium existimatione, quam luculento labore Clerus Gallicanus, cum primum cepit Opus aliqua sui parte prodire, non obscuris significacionibus apud omnes voluit esse testatum. Prius autem supremum diem Auctor obiit, quam adhibita fuerit Operi postrema manus: integro labori successi, qui dudum in partem adscitus fueram. Trix postrema Volumina Editioni proxime aptavi, primum ordini Baroniano restitui, ut ex omni parte secum consentiret Opus integrum sibiique constaret. Nulli denique opera pepercii, ut quam sui expectationem suscitavit, illam sustineat; quod me non dubius argumentis assecuturum spero, si Tuis sub auspiciis in publicam se lucem effuderit, qualecumque hoc observantia, & obsequii erga Te mei symbolum. Erit sua labori merces, erit opera premium, si benevole susceperis, non rem, sed pronam in Te voluntatem, Tibique ex eo significatum fuerit, quantis nominibus, quoad in vivis ero, futurus sim.

EXCELENTIÆ TUÆ

Addictissimus & obsequentissimus
FR. FRANCISCUS PAGI
Provincialis Minorum Conventualium in Provincia.

DISSE^TRAT^IO HYPATICA,
SEU
DE CONSULIBUS CÆSAREIS.
EX OCCASIONE INSCRIPTIONIS

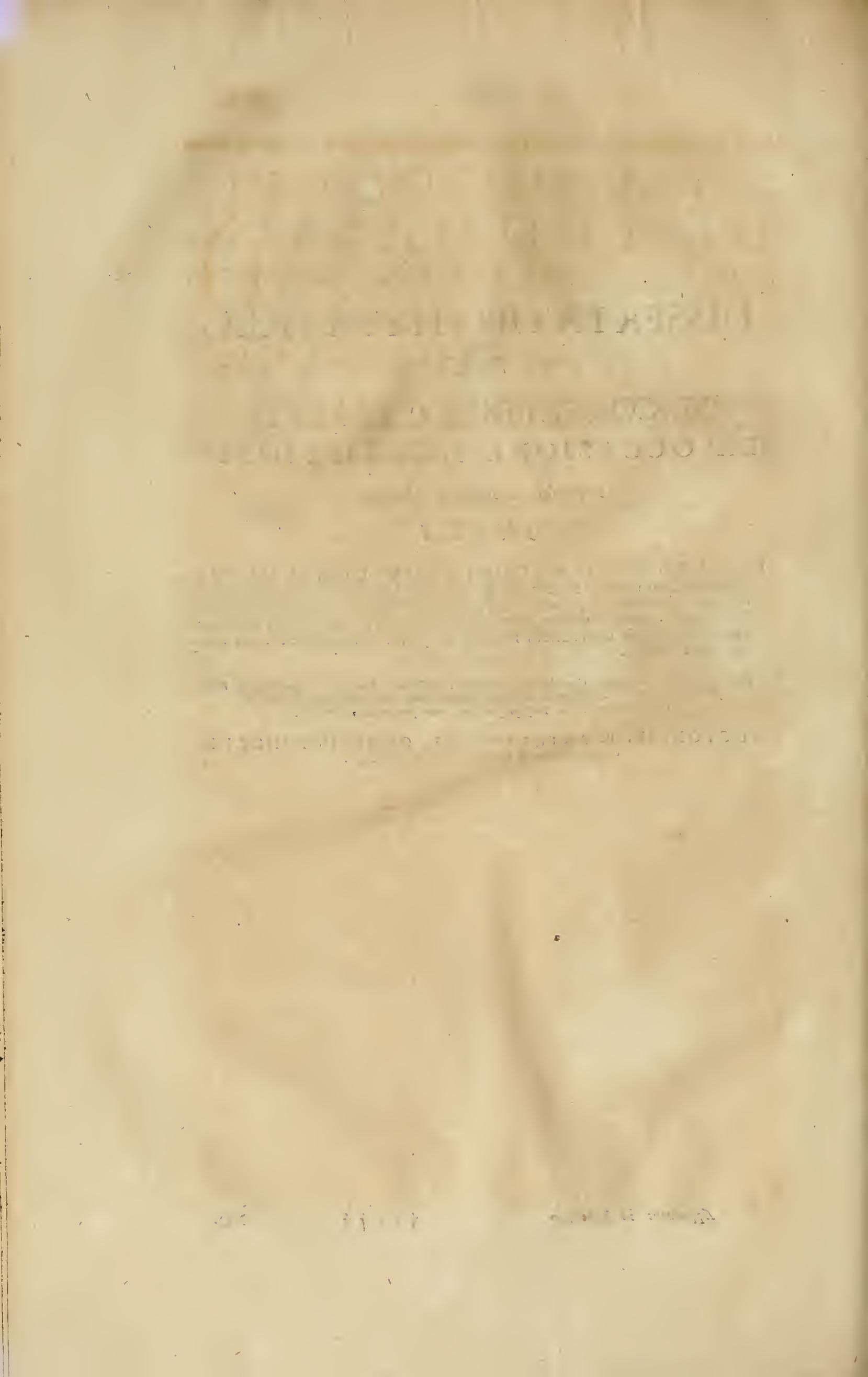
Foro Juliensis Aureliani Augusti.

IN QUA

CÆSARUM ET AUGUSTORUM CONSULATUS
Ordinarii, eorumque Decennalia & id genus festa regulis hactenus nemini
observatis declarantur; perpetui vero, tam cum Imperii, quam cum Eræ Chri-
stianæ annis, juxta accuratam Chronologiam connexi, nunc primum de integro
digeruntur: Fastis Consularibus Romanis ex parte: Byzantinis ex toto, extre-
ma manu admota.

*Accedunt Questiones Selectæ de Consulatibus designatis, suffectis, honorariis, dimidiatis; Postcon-
sulatibus, Imperio Aureliano, aliisque Chronologiam Cœsaream, ab Augusto ad
Constantinum usque Porphyrogenitum, non parum illustrantibus.*

AUCTORE R. P. ANTONIO PAGI, ORDINIS MINORUM
Conventualium S. Francisci Doctore Theologo.

NOBILISSIMO, AMPLISSIMOQUE DOMINO,
DOMINO LUDOVICO
D E T H O M A S S I N,
D. DE MAZAUGUES, ET D'ESPIN. IN SUPREMA

Gallo-Provinciæ Curia Senatori integerrimo.

FR. ANTONIUS PAGI.

NN ALIUM Ecclesiasticorum Continuationi, rebusque hoc saculo gestis totus intentus, ab obsoletis Antiquitatis monumentis, & quocumque alio studio alienissimum animum habebam, SENATOR AMPLISSIME, cum qua familiari colloquio de Inscriptione Foro-juliensi Aureliani Augusti a viro clarissimo Josepho Antelmo, non minus doctrina, quam humanitate praestanti, ad me Foro-julio missa, tecum differucram: ut Orbi Litterario proponerem, voluisti. Parvi lubens, repugnantiam, enim omnem vicit summus meus in te amor, & observantia; quam cupio esse singulis notam sicuti, tua in me publica sunt beneficia. Occasionem itaque egregia illius anni tui in juvandis Eruditorum laboribus virtutis, Posteritati consecranda arripi: Neque equum, ut dum ad rerum vetustarum memoriam post lengam rerum seriem ab oblivione restituendam, omnem confers eperam, hac ipsa in tenebris jaceat. Denum tuam honestis artibus & studiis hostitium, ac portum Litteratis tutissimum esse voluisti: & quam a prima etate ad res optimas propensionem exhibuisti, tot quotidie argumentii declaras, ut quasi alter Peireskius, qui tantam in fovendis litteris, quantam post hominum memoriam nullus consecutus est gloriam, ab omnibus jure merito habearis. Bibliothecam libris gracis, latinisque refertissimam ingenti cura, summisque expensis instituisti, non ad speciem, ut multi, sed ad usum, tam Doctorum virorum, quam tuum; quod scires in hac Gallo-Provincia magis decebat libros, quam ingenia. Its luculenter exerit se beneficentia tua, & illorum vota pratergrediens, libris, quibus indigere praesentis, vel nullibi reperiuntur, vel sicubi, nullis parens sumptibus dieb eos privari non finis: quod quoties a te erga me praestitum, non nisi cum magno pudore dicere possem. Non ego hic Natalium splendorcm, divitiarum abundantiam, cateraque id genus natura, vel fortuna bona, quibus a Deo cumulatus, commemorabo; cum non me lateat, hac omnia, aliorum pretio cara tuo esse vilissima. Scis enim SENATOR AMPLISSIME, ubi vera sit gloria, & que homines ambitionis astu inflammati venantur, aliquando obscuraturam ac consumpturam oblivionem; solumque animunt horum contemptorem nominis eternitatem mereri. Quid mirum igitur si ejus amare genorsum pectus tuum plenum, nihil eorum que eruditioem multis indigam, ad robustam quandam maturitatem provchere tandem possint, pretermittat: Aspice, quod de Sapientia dicebat Tertullianus, ipsam creaturam paulatim ad fructum promoveri granum: est prius, & ex grano frutex oritur, & fructu arbuscula emittitur; deinde rami, & frondes convalescent; inde germinis tumor, & flos de germine solvit; & de flore fructus aperitur: is quoque ruditus aliquando, & informis paulatim statem suam dirigens eruditur in mansuetudinem: Sic Eruditio post Constantinopolim capiam, renata veluti fructus, seu granum parvulum fuit, quod Litteratorum laboribus, & Bibliothecarum ope. paulatim adolevit. Seculo proxime elapso in arbustum quoddam tot eximiorum librorum editione excrevit, nostroque tandem in ramosa multiplicis cognitionis brachia protensa est, & Nummis, Inscriptionibus, & id genus aliis in truncum solidata. Eorum certe usus magno mihi auxilio fuit; nulla enim certior ad difficultates endandas via, si cum accurate antiquorum Scriptorum lectione conjugantur. Quam necessariam copulam qui dissoluerit, res magis obscurabit, quam explicabit. Necrum probationis genus, sed firmissimum; sicut enim, licet belligerandi leges, & politica administrationis rationes eadem, qua olim, hodie sint; tam varia tamen Armorum ac Institutorum disciplina est, ut si ea ignoretur, vix cuiquam res ex sententia procedere possint: Sic Eruditio, qua omnis Antiquitatis memoria continetur, nova hac subsidiorum copia indigebat, cum non nisi eorum beneficio rerum abstrusarum, & superioribus saeculis, aut omisarum, aut non satis clare traditarum: plena cognitio comparari queat. Patere igitur, SENATOR AMPLISSIME, ut hoc opuscolum ea varietate adornatum, omnibus beneficentiam tuam referat, predicit virtutem, commendet humanitatem; interimque id obsequii quod tibi ex animo defero, boni consule. Vale. Datum Aquis sextiis Kalend. Septemb. anno 1681.

PROLEGOMENA.

I.
Consilium
autboris.

UNUS Epigraphes explicationis occasione, tria hactenus parum cognita, hac in dissertatione, AMICE LECTOR, habes; accuratam nempe Consulatum designatorum & suffectorum a Cæsaribus & Augustis gestorum tractationem: ordinariorum ab iisdem assumptorum Rationarium: ac perpetuorum, quæ impossibilis videbatur, certam ordinacionem. Primum variis historiæ Augustæ Scriptorum locis, quibus viri eruditissimi in errorem inducti fuere, lumen affert: Alterum novam Fastorum Consularium Romanorum ab Augusto Imperatore ad Justinum Juniorem, in quo desiere, illustrationem; ac Consulatum Cæsareorum cum Decennalibus & id genus Festis, Triumphis, Ludis sacerdotalibus & insignioribus Imperatorum factis connexionem exhibit. Postremum difficultates, quæ in Fastis Byzantinis digerendis occurribant, tollit, eorumque usum jam a multis saeculis, summo Chronologiæ detimento, intermissum revocat.

II.
Tribus
Chronolo-
gia Eccle-
siastica in-
diget.

* nempe Critica in isto desunt, supplebo. Quoad tertium Annales. Daniel Papebrocius clarissimus eruditissimæ Societatis Jesu Scriptor, unius ex ultimis tomis Sanctorum mensis Maii quamprimum in lucem edendis initio Catalogum Chronologicum Summorum Pontificum præfiget, quod nobis, ne eum in mensem Junium differret, enixe roganibus, se facturum per literas significavit. Tribus his præsidii fulta Chronologia, post Herculeos doctorum virorum labores in multis adhuc rudis & imperfecta novam faciem induet, longeque purior evadet.

III.
Hac differ-
tatio sup-
plementum
Fastorum
Onuphrii.

Opus istud Fastorum ab Onuphrio Panvinio magni nominis viro digestorum supplementi instar erit. Quæ enim diligen- tiam ejus subterfugerunt, aut quæ ipse assequi non potuit, invenire & explicare conati sumus. Is in pluribus non tam

nobis spicilegium, quam integrum messem reliquit: neque illi in mentem venit Consulatum Cæsareorum causas, quo hac in Dissertatione præcipue collineamus, quæquæ Fastis formam dare videntur perscrutari. In iis itaque rimandis illud poetæ, absit verbo invidia, usurpare possum:

Peragro loca, nullius ante Lucret. lib.
Trita solo: juvat integros accedere fon- 4.
tes,
Atque baurire, juvatque novos decer-
pere flores.

Præterea Onuphrius Fastos quidem Consulares Romanos, attenta rerum, IV. Fasti Byzantini quæ tunc erat, obscuritate, diligenter digessit: sed cum ad Orientales, qui in nondum Justino Juniore incipiunt, & in Constantino Porphyrogenito terminantur, per- venit, in iis ordinandis ita frequenter in errorem incidit; ut neque Baronius in Annalibus Ecclesiasticis, neque ullus Chronologus in Chronicis condendis, eos adhibendos esse censuerint; quod eam temporum rationem inconditam imperficiatque, nec quomodo restituí posset, viderent.

Quam ex Decennalibus & id genus festis lucem historia Ecclesiastica; scrip- V. Decennali- tores historiæ Augustæ, Chronologia, bus Fasti Geographia, Nummographia, & Codex & Chrono-Theodosianus accipere possent, huc us- nologia ju- vantur.

rum solemnum tractationem hic instituere decrevimus, præsertim cum sine iis Fastorum ordinatio haud omnibus suis numeris absoluta sit; verum quidem est, non existimare nos in annis, quibus peracta sunt, assignandis, aliquando non errasse, sed quemadmodum non nisi pluribus navigationibus maris Indici insulæ detegi potuere; ita non nisi pluribus disquisitionibus anni Decennalibus addicti deprehendi possunt. Regularum tamen a nobis traditarum beneficio detegentur aliquando anni singuli, quibus ea festa celebrata sunt, sive mirum in modum locupletabitur Chronologia hoc subsidio haec tenus destituta: valde enim falluntur, qui nullum adhuc in eruditione restare operis sibi persuadent. Plurimum egere qui fuere ante nos, inquit Seneca, sed non peregere: non præripuere illi quæ dici poterant, sed aperuere: subacta est materia, sed non consumpta: inventa inveniendis non obstant. Neque eruditio eum perfectionis gradum attigit, ut nihil ei amplius superaddi possit.

Poterit hoc nostrum Opus non tan- VI. tum doctis sed ipsis etiam tyronibus summae

PROLEGOMENA. xxxvij

Hac disfer-
tatio er-
ditis & se-
midostis
fructuosa . Imperii Principuni Romanorum in num-
mis & inscriptionibus expressos Tribu-
nitiae potestatis annis designari, quar-
tamque v. g. Aureliani Imperatoris Tri-
bunitiam potestatem quartum Imperii e-
jus annum exhibere .

VII.
*Quid ab
autore ob-
servatum.*
Authores tam antiquos quam recen-
tes in fonte, ut ajunt, legi, quod u-
troisque viderim etiam a viris eruditis a-
liquando perperam adduci, aut male ci-
tari. In Eusebio, cæterisque historicis
Ecclesiasticis laudandis, Henrici Valesii
editione, ut prioribus exactiori usus sum;
& Græcorum versionibus, ubi ambiguæ,
aut ad sensum authorum non penetrant-
tes visæ, alias substitui. Non tantum
porro ægre non patiar, sed etiam æquo
lubentique animo accipiam, quod erro-
res in quos incidere contigerit, detegan-
tur & confutentur. Neque enim ad de-
cipiendum nati sumus, valdeque refert,
ut magnorum etiam virorum, quorum
labores miramur, quibusve diteſcimus,
lapsus in manifestam lucem producantur,
ne eorum auctoritate letores permoti,
quod fugere debuerant, incaute ample-
ctantur. Eo animo quæ in aliis Au-
toribus a vero aliena videbantur, impugnavi. Difficultates ab iis intermissas,
vel non satis discussas ad conjecturam,
& e conjectura ad scientiam revocare e-
nixus sum: ac quasdam aperui, quæ a
doctioribus solvi poterunt. His præter-
missis ad ea quæ vel addenda vel corri-
genda visa sunt, venio.

VIII.
*Consulatu
suffecto
Galli an-
nus emor-
tualis S. I.
fidi de-
tector.*
In finem cap. 5. primæ partis hujus
Dissert. Hoc addendum. Ex Consulatu
suffecto a Gallo, antequam Imperium
consequeretur, gesto, ut ostendit vetus
inscriptio apud Onuphrium: ACTUM PR.
KAL. AUG. IMP. NN. GALLO AUG. II.
ET VOLUSIANO AUGG. Coss. quo anno
S. Isidorus martyrio in insula Chio affe-
ctus sit a Decio Imperatore, detegimus.
Papebrocius vir eruditissimus die nona
Maii, quando ejus Acta illustrat, dicit,
in fine duorum exemplarum manuscrip-
torum, quorum alterum in Bibliotheca
Vallicellana, alterum in Vaticana asser-
vatur, utrobique legi: *depositus est B.*
Isidorus pridie Idus Majas, Gallo &
Ulpiano Coss. addereque Vaticanum, sub
Decio Imperatore, Baronum quia in Fa-
stis Ulpianum non reperit, legisse Gallum
& Volusianum, quorum Consulatus annum
252. indicat. Tandemque concludit Pa-
ppebrocius, martyrium illud contigisse
anno Christi 251. sub cuius finem existi-
mat, Gallum non tantum Imperatoris;
sed etiam Consulis titulum assumpsisse
post occisum scilicet Decium: factum
autem fuisse, ut qui Decii abominabantur
memoriam, annum 251. signaverint
nominibus Galli & Ulpiani; quamvis ex-
trema solum anni parte magistratu fun-

ctorum. Quod secutus is qui scripturis
S. Isidori Passionem primus materiam
subministravit, eosdem Consules etiam
expresserit, addiderit tamen *sub Decio*
Imperatore, ut hoc etiamnum vivente, &
priusquam alii sufficerentur, res acta in-
telligeretur. Ita Papebrocius: sed hæc e-
jus sententia ex ipsismet, quæ refert, Isi-
dori Actis, evertitur. Eorum enim ini-
tio legitur: *anno primo, quo imperare*
cœpit, Decium persecutionem in Chri-
stianos movisse, in eaque Isidorum oc-
cisum. Quare cum anno 249. circa men-
sem Julianum Decius imperare cœperit:
Consulatus ille suffectus a Gallo & Ul-
piano anno sequenti mense Majo gestus:
eodemque S. Isidorus neci traditus; sic
enim imperante Decio, ac Gallo & Ul-
piano Consulibus eum intersectum, vere
in Actis scriptum. Et profecto incredi-
bile est, ut Author passionis Isidori, ob
Decii horrorem Consulatum suffectorum
post ejus mortem creatorum nomine eam
notaverit, cum videamus Diocletiani,
Maximiani, aliorumque Tyrannorum no-
minibus, tot martyrum Acta consignat.
Porro Decium anno Christi 249. post
mensem Majum dictum esse Imperatorem
ex eo constat, quod in Codice Justinia-
no l. 1. de revocandis donationibus: In-
scripta: *Imp. Philippus a Casmino*, hanc
subscriptionem præferat: *datum XV. Kal.*
Jul. Æmiliano & Aquilino Coss. anno
nempe Christi 249. Neque enim triginta
menses, quod tradit Victor, impera-
re Decius potuit, nisi eo anno, mense
Junio, aut Julio, Philippo successerit.

Pagina 27. de Clodovei Francorum
Regis Consulatu loquentes non memini-
mus afferre sententiam Hadriani Valesii
v. c. lib. 6. rerum Francicarum, omni-
bus, quas retulimus forsan probabili-
rem. Existimat is, *Consulatus nomine*
Patriciam dignitatem apud Gregorium
Turonensem significari. Aimoinus enim
Monachus in libro primo tradit, Anastas-
ium principem in Codicillis ad Clodo-
veum missis subscriptissime, sibi & Senato-
ribus placuisse, ut amicus & Patricius
Romanorum appellaretur: & Carolum
Majorem-domus, qui in brevi veterique
Chronico de Visigothorum rebus, Fran-
corum Rex ac Patricius urbis Romæ fu-
isse dicitur, Fredegarius a Gregorio Pa-
pa hujus nominis II. adversus Leonem
Imperatorem ipsi ob defectionem infen-
sum & Luitprandum Langobardorum Re-
gem auxilium petente, ac Imperatorias
sibi partes sumente, *Consulatum Roma-*
num consecutum esse tradit: quin & ne-
potem ejus ex Pipino quoque Patricio
Carolum Magnum Francorum Regem,
qui quemadmodum Carolomanus frater,
Patricius fuit, Godiscalius in præfatio-
*ne libri Evangeliorum *Consulem* appellat.*
Præterea Cassiodorus in variarum libro
8. epist. 9. Chlamydem, calceosque Ro-
manos inter insignia Patriciatus numerat,
licet

IX:
*Clodovei
Consula-*
tus a Pa-
triciatu
non diver-
sus.

XXXVII PROLEGOMENA.

licet in formula insignium Consularium nullam de iis mentionem habeat. Neque mirari convenit, Clodoveum ab Anastasio Imperatore Patricium factum esse, cum Odoacer & Theodosius alter post alterum Italiam Reges a Zenone Imperatore Patriciam dignitatem pro summo munere acceperint; & Sigismundus Burgundionum Rex ab eodem Anastasio Magister militiae, Patriciusque creatus sit.

X.
Legatio
Constanti-
ni ad Ho-
norium quo
anno acci-
dit.

Pagina 64. diximus, Constantium Tyrannum, anno quadragesimo octavo, Legatos ad Honorem Imperatorem misisse, annoque sequenti Consulatum sumpsisse. Zosimus tamen lib. 5. pag. 818. legationem eam Honorio & Theodosio III. Consulibus, anno nempe Christi quadragesimo nono contigisse scribit: quare id minime in dubium vocandum, existimandumque, eodem anno post Legatorum reditum, Constantium Collegam se Honori in Consulatu dixisse. Neque enim verisimile, Constantium, antequam Imperatoriam vestem, quod docet ibidem Zosimus, ipsi Honori misisset, hujus Imperatoris in Consulatu Collegam se dicere ausum esse.

XI.
Ludi secu-
culares ab
Honorio
Imp. non
celebrati.

Pagina 69. diximus, Honorem Imperatorem immerito reprehendi, quod anno Christi quadragesimo quarto ludos saeculares celebrarit; eosque post annum millesimum Urbis amplius peractos non esse. Videor mihi id evidenter deducere ex Zosimi silentio. Is initio libri 2. de Ludis saecularibus loquens ait, Oraculum tradidisse salvum fore Romanorum Imperium, Urbemque bellis & morbis liberandam, si Diti patri & Proserpinæ rem sacram facerent, quod in ludis saecularibus peragi solitum docet. Tum postquam de prioribus locutus est, inquit: *cum rursus adversi quidam casus accidissent, Octavianus Augustus ludos instauravit, factos illos quidem ante L. Censorino & M. Manlio Puelio Coss.* (loquitur de quartis ludis saecularibus, quos celebratos credit anno Urbis 605.) tunc autem L. Censorino, & L. Sabino (supple Consulibus, anno Urbis 705. licet Censorinus cap. 17. exhibitos scribat, anno Urbis 737.) post Augustum Claudius ludos celebravit, numero praestitorum annorum neglecto. Post eum Domitianos, Claudio valere iusso, numeratoque ambitu annorum, ex quo ludos Augustus fecisset, traditam ab initio legem servare visus est. Secundum hos Severus cum anni CX. jam adpetiissent; cum filiis, Antonino & Geta, ludos eosdem ordinavit, Chilone Liboneque Coss..... Igitur recte, sicut Oraculum tradit & ipsa res exigit, haec omnia suo modo ac ritu peragerentur: salvum erat Romanum Imperium, & universum prope dixerim orbem nostrum perpetuo sibi subiectum habebant. Iisdem vero ludis neglectis, cum Imperio se Diocletianus abdicasset: paulatim quasi deliquerit, taciteque redi-

ctum est ad barbariam majori: ex parte; sicuti res ipsæ testantur. Libet autem ejus quod dico veritatem, de temporibus ipsis probare. Nam a Consulatu Chilonis & Libonis, quo Severus ludos saeculares exhibuit, usque ad Diocletiani nonum, Maximiani octavum Consulatum, centum & unus annus elapsi fuerunt. Ac tunc quidem privatus ex Imperatore Diocletianus factus est; cuius exemplum Maximianus est secutus. Verum Constantino & Licinio tertium Coss. centum & decem annorum tempus integrum aderat, quo jam ludos consueto more celebratos oportuit. Eo vero non observato, ad infelicitatem illam res prolabi necesse fuit, quæ hoc tempore nos urget. Cum itaque Zosimus Ludorum omnium saecularium; qui post Augustum secundum antiquam institutionem celebrati sunt, mentionem faciat: imo annos memoret, quibus ii peragi debuere; ac nec quidem verbum habeat de ludis saecularibus Honorio imperante habitis, licet alterius ordinis non essent ab iis; de quibus loquitur: manifeste liquet, eosdem celebratos non fuisse; alioquin tanto magis de illis sermonem habuisset, quo sua etate peracti fuisse. Scriptis enim historiam suam Zosimus post annum, Christi quadragesimum vicecum quintum, cum citet Olympiodorum, qui historiam a septimo ejusdem Honori Consulatu ad Placidii Valentini imperium, teste Photio in sua Bibliotheca, perduxerat. Quare si anno quadragesimo quarto Honori, ut vult communis opinio, ludos saeculares edidisset: profecto rem tam a se exoptatam scribere non prætermisisset Zosimus; qui contra eosdem imperante Honorio non fuisse actos insinuat, cum his verbis suam narrationem absolvit: eo vero non observato (nempe consueto celebrandorum ludorum saecularium more) ad infelicitatem illam res prolabi necesse fuit, quæ hoc tempore nos urget.

Baronius anno 249. num. 5. hunc Zosimi locum eludere conatur scribens: notatur Zosimi impii, in Christianos interfessissimi odium ac invidia, qui mendaciter nimis post Severum Imperatorem negat ludos saeculares amplius instauratos; cum constet sub Philippo Imperatore fuisse habitos: id Julio Capitolino, antiquis nummis, aliisque inscriptionibus: id denique ex nostris Eusebio & Cassiodoro aperite testantibus. Sed fortasse eos tacendos Zosimus existimavit, quod a Christiano Imperatore cum fuerint celebrati, non more majorum, ut Orosius testari videtur, immolatis sacrificiis diis, aliisque gentilitiae superstitionis officiis; sed editione tantum munerum: cetera vero Idolatriæ cultoribus Pontificibus agenda reliquerit. Nam & eadem ratione idem Zosimus sequentes tacuit ab Honorio Imperatore celebratos saeculares ludos, sexto suo Consulatu, ut Claudianus testatur in pa-

XII.
Zosimus si-
let de ludis
saeculari-
bus anni
404.
quia non
celebrati.

panegyrico tunc a se scripto. Sed vana hæc responsio. Præterquam enim quod Philippus nondum Christianus erat, quando millesimum Urbis celebravit, ut alias demonstrabo; ludi ab eo editi alterius classis ac ordinis erant, quam illi, de quibus locutus est Zosimus, quosque Honorius celebrasset. Quod ut melius percipiatur, observandum; Zosimum in ea opinione fuisse, ut existimarit Rempublicam Romanam nullum detrimentum passam fore, quamdiu ludi sacerulares secundum traditum a numine ritum, id est post centum & decem annos ederentur. Quam ob rem ipsum Sibyllæ oraculum integrum recitat, cuius hoc initium.

*Ait ubi mortalis longissima venerit ætas
Vitæ centenis denis reduntibus annis;
Sis Romane memor, nec te ulla obli-
via fallant:
Sis memor, ut facias diis immorta-
libus illo
Rem sacram in campo, &c.
finis vero:
Itala sic tellus omnis, tellusque La-
tinae
Æternum tua sceptræ colet, tua juf-
sa capeſſet.*

Quare cum ludi a Philippo exhibiti Urbis centenariis responderint, seu iis, quos Claudius Imperator octingentesimo Urbis anno ediderat; non vero antiquæ institutionis ab Augusto, Domitiano, & Severo observatae: de illis nullam mentionem fecit Zosimus: sive quod hanc vim eos non habere putaret: sive quia præter morem factos ac irregulares crederet. Quod si de ludis sacerularibus a Claudio anno Urbis octingentesimo celebratis loquatur, qui alterius ordinis non erant, quam qui anno Urbis, millesimo a Philippo acti sunt; illud tantum obiter, eoque solum fine, ut ostenderet, eum morem a Domitiano rejectum fuisse, & antiquum restitutum. Sed cum ludi sacerulares, qui Honorio Imperatori attribuuntur, ejusdem classis sint, ac ii, quos Zosimus memorat: profecto si celebrati fuissent, illos hic auctor non prætermisisset. Blondellus libro contra Primateum Ecclesiæ pag. 1132. & sequentibus alia via argumentum a Zosimi silentio petitum solvere conatur: ait enim, Philippi & Honori ludos a Zosimo enumerari non debuisse, quod is præcipue respiceret ludos post centum & decem annos exhibitos: ludi vero, quos Honorum celebrasse credit, centenarii tantum essent, ac ducentis præcise annis a Severianis distarent; ideoque cum non nisi præter morem Severianis subrogati fuissent, jure a Zosimo omissos. Sed non melior hæc solutio. Ex verbis enim Zosimi a nobis allatis constat, eum ad an-

tiquam tantum institutionem attendisse: Ludosque omnes, qui post Augustum juxta eam celebrati fuere, memorasse; sive statu tempore facti fuissent; sive dilati, aut anticipati. Quod manifestissime liquet, ex eo quod queratur, quod ludi sacerulares tam a Diocletiano, quam a Constantino neglecti fuissent, quos primus post centum annos, alter post centum & decem celebrasset. Zosimus itaque de ludis sacerularibus ab Honorio celebratis silet, tum initio libri secundi, ubi de iis loquendis proprius locus erat: tum libro quinto, ubi res Honori describit, quia commentitii sunt, ac doctorum virorum somnium.

Pagina 72. Continuatus Agrippæ Consulatus observandus venit. Post constitutum enim ab Augusto Imperium, duo Consulatus conjuncti non nisi Principibus re aut destinatione attributi: quam in rem Tacitus lib. I. Annal. cap. I. ait: *Augustus M. Agrippam geminatis Consulibus extulit.* Et tamen certum est, eundem Agrippam ter Consulatum ordinarium gessisse. Sed, ut recte Lipsius in notis, ideo id dixit Tacitus, quia postremi duo Consulatus Agrippæ continentur: qui honos raro eaestate tributus, præterquam iis qui imperabant, aut ad Imperium destinabantur, uti Agrippa Augusti gener.

Anno Christi 25. Tiberium Imperii Proconsularis Quindecennalia celebrasse, indicat Tacitus lib. 4. ubi sub illius anni Consulibus narrat, Hispaniam Ulteriore, missis ad Senatum Legatis orasse, ut exemplo *Afæ delubrum Tiberio, matrique ejus extrueret*, qui & paulo post addit, audita, fuisse Lacedæmoniorum & Messeniorum legationes de jure templi Dianæ Limenitidis: Segesta nos ædem Veneris vetustate delapsam restaurari postulasse: tractatasque esse Massiliensium preces. Hæc enim in id genus festis haberit solita. Neque mirum, quod Tacitus de iis solemnibus non loquatur; cum sub præcedentis anni Consulibus his tantum verbis Imperii Augusti Tiberii Decennalia insinuet: *Cornelio, Cethego, Vi- sellio, Varrone Coss. Pontifices, eorumque exemplo cæteri sacerdotes, cum pro incolumitate Principis vota susciperent, Ne- ronem quoque & Drusum iisdem diis com- mendavere.*

Anno Christi 38. tres Caligulæ Imperatoris Consulatus ordinarii Onuphrius in Fastis, Calvisius, aliquie quidam recentiores hoc modo ordinant. Anno 38. *Caligula II. & Apronianus.* Anno 39. *Julianus & Asprenas.* Tum duos alios Consulatus Caligulæ exhibit, sed perperam. Dio enim in Indice Consulari, Auctor Chronici Alexandrini, Cassiodorus in Chronico, Auctor Anonymus, quo Cuspinianus usus est, cujusque fragmentum refert Bucherius libro de Doctrina temporum, & fragmentum Consulare a Pon.

XIII:
*Conjuncti
Consula-
tus imperio
destinatis
tributi.*

XIV.
*Quin-
decen-
nalia
Procon-
sularis Tibe-
rii.*

XV.
*Caligula
Consulatus
ordinan-
tur.*

xl PROLEGOMENA.

Pontaco in fine Chronicæ Eusebii relatum, annum Christi 38. Juliani & Asprenatis Consulatu notant; nullusque ex antiquis Fastorum conditoribus opinioni Onuphrii favet. Quoad locum Suetonii in Caligula cap. 18. in quo de Caligulæ Consulatibus loquens ait: *ex omnibus (nempe consulatibus, duos novissimos conjunxit, legendum tres novissimos conjunxit)*. Duos enim ultimos conjunctos habere non potuit, nisi pariter & duos priores conjunxerit. Quare cum hoc dicat Suetonius, apparet locum illum corruptum esse. Affertur & aliud ejusdem opinionis fundamentum ex Frontino lib. I. de Aqueductibus deductum, ubi ait: *Cajus Cæsar, altero Imperii sui anno, M. Aquilio Juliano, P. Nonio Asprenate Coss. anno Urbis conditæ DCCXC. duos ductus inchoavit, quod opus Claudius magnificenter consummavit, dedicavitque Sullo & Tutiano Coss. anno post Urbem conditam DCCC. sexto Kal. Augusti.* Quare, inquiunt, cuin imperante Nerva Frontinus floruerit, & Juliani ac Asprenatis Consulatum in annum Christi tricesimum nonum contulerit; ejus auctoritas scriptoribus ipsa recentioribus anteferenda. At observandum, Frontinum Urbem conditam supponere anno periodi Julianæ 3963. quare annus Urbis 790. qui secundumputationem Varronianam cum anno Christi 37. concurrit, secundum Frontinum in annum Christi, 39. incidit. Quod qui opera Frontini edidere non observantes, errores Librariorum, qui in numeris reperiuntur, emendare nescierunt. Sunt enim ii apud eumdem Auctorem sæpe madosi, ut legenti patebit. Unde hic loco DCCXC. legendum, DCCIJC. Nam alter Imperii Caligulæ annus, Christi potius tricesimus octavus, quam tricesimus nonus est: cum 38. Christi annus corresponeat novem ejusdem secundi Imperii anni mensibus; 39. vero tribus tantum, iisque incompletis. Quem locum madosum esse, alterius Urbis anni a Frontino adhibiti corruptio ostendit. Loco enim post Urbem conditam DCCC. scribendum: DCCCIJC. Onuphrius quippe lib. 2. Fast. inscriptionem refert præfatæ dedicationis tempore factam, quæ sic habet: *TI. CLAUDIO. DRUSI. FI. CÆSAR. AUGUSTUS. GERMANICUS. PONT. MAXIM. TRIBUNIA. POTESTATE. XII. COS.V. IMPERATOR. XXVII. PATER PATRIÆ. AQUAS. CLAUDIAM. EX. FONTIBUS. QUI VOCABANTUR. CÆRULEUS. ET. CURTIUS. A. MILLARIO. XXXXV. ITEM. ANIENEM NOVAM. A. MILLARIO. LXII. SUA. IMPENSA. IN. URBEM. REDUCENDAS. CURAVIT.* Eandem inscriptionem Gruterus pag. 176. & Aldus Manutius de Orthographia pag. 126. referunt: sed apud hunc perperam legitur: *Tribunitia Potestate XI. Dedicata ea anno Christi quinquagesimo secundo, quo Claudio*

Imperator Tribunitiam Potestatem XII. die XXIV. Januarii iniit. Quare cum is annus, secundum Varronem, Urbis conditæ esset DCCCCV. secundum Frontinum erat DCCCIII. Sicut enim hic Urbis conditum duobus annis tardius consignat, ita & duos annos minus quam Varro semper numerat. Locus itaque Frontini mendosus, est tam quod annum DCCXC. quam quoad annum DCCC. & eo quo diximus modo corrigendum. Calvisius in opere Chronologico hanc dedicationem anno Christi quinquagesimo recitavit multiplici errore: nam Claudius anno tantum sequenti Consul V. fuit: deinde Tribunitiam potestatem XII. anno duntaxat Christi quinquagesimo secundo capeſſit. Denique secundum Frontinum, quem Calvisius citat, errore numeri non animadverso ea dedicatio facta esset, anno Christi quadragesimo nono, qui secundum Frontinum Urbis est DCCC. Sullus porro & Tutianus Consules tantum suffecti fuere, uti observat Onuphrius; suffectorum enim Consulum nomina, per hoc ac sequens sæculum, in operibus publicis sæpe leguntur.

*Claudius Imperator quinquennalia anno Christi quadragesimo sexto edidit. Non enim tantum Eusebius, sed & Cassiodorus in Chronicæ docent, descriptionem Romæ eo anno actam, additque Cassiodorus. *Thracia bucusque regnum in provinciam redigitur, quæ horum solennium indicia.* Porro Tacitus, qui hanc descriptionem in annum Christi quadragesimum octavum differt, ex iis erroris convincitur. Sed quoad L. Vipsanius; quem A. Vitellii Collegam in Consulatu eo anno edit, non aliud censendus a L. Poplicola, quem Dio in Indice Consulari profitetur.*

Nero Imperator secundum Consulatum sumpsisse videtur ob Cæsarei Imperii Quinquennalia sive ea legitimo tempore ediderit, sive distulerit; alii enim ejus Consulatus ob hujusmodi solemnia suscepit; tertius propter Imperii Augustei quinquennalia; quartus propter Imperii Cæsarei Decennalia.

Hæc tamen anno Christi sexagesimo primo celebrata esse deducitur ex Suetonio in Nerone cap. 12. ubi quinquennalis certaminis institutione narrata ait: dedicatisque Thermis, atque Gymnasio, Senatus quoque & Equiti oleum præbuit. Pluribus a nobis exemplis ostensum, Thermas in Decennalibus & id genus festis & constructas & dedicatas fuisse, docetque Eusebius ut pag. 74. diximus, eas Thermas a Nerone, anno Christi sexagesimo primo ædificatas fuisse. Verum quidem est, Cassiodorum earum conditum in annum sexagesimum quartum ejusdem Erae differre, sed non videatur dubitandum, quineo anno dedicatae non vero constructæ fuerint, ipseque unum pro alio usurparit. Quoad Gymna-

XVI.
Quinquennalia
Claudii
Imp.

XVII.
Quinquennalia
Imperii Cæsarei Nero-nis.

narium, de quo idem Suetonius, docet Tacitus, lib. 14. dedicatum illud fuisse, Cæsario Pœto, & C. Petronio Turpilianu[m] Coss. id est, anno Christi 61. ubi obiter observabis, C. Petronium Sabinum, ut a Dione vocatur, dictum etiam fuisse Sabinum Turpilianum, ut Onuphrius ostendit.

XVIII.
Quo anno
Nero e
Gracia re-
dux.

Anno Christi 68. Quindecennalia Augustei Imperii celebrare decreverat Nero. Annus enim ejus decimus quintus die 136. Octobris inchoari debebat. Hoc colligo ex excerptis Dionis a Valesio in lucem editis pag. 695. ubi ait, Neronem e Gracia reducem, certamen Gymnicum Neapoli spectantem, cum de Vindicis motu certior factus esset, nequaquam id moleste tulisse, sed luxui ac deliciis nihilominus vacasse, additque: *Et templum Sabinæ quod tunc forte absolutum erat, magnificis ornatum donariis dedicavit, hocce titulo fastigio templi inscripto: SABINÆ DEÆ VENERI MATRONÆ FECERUNT.* Quia nempe ex pecunia, quam eis eripuit, hoc templum Nero ædificaverat. Ex quo confirmatur quod pag. 14. diximus, Imperatorem hunc anno Christi 68. non vetero præcedenti, e Gracia in Occidentem rediisse, falsamque esse communem sententiam, quæ SS. Apostolos Petrum & Paulum anno Christi 67. a Nerone morti traditos docet, tunc enim is adhuc in Gracia erat, e qua non nisi anno sequenti reversus est, idque mense Martio, ut alibi explicamus: liquet etiam Consulatum quintum Neronis, qui suffecit tantum fuit, non alio quam 68. Christi anno assumptum fuisse.

XIX.
Dies emor-
tales Gal-
bae, Otho-
nis, & Vi-
tellii.

Anno Christi 69. dies emortuales Imperatorum Galbae, Othonis, & Vitellii ab Historicis historiæ Augustæ prætermisso, & a recentibus Chronologis perperam consignatos e tenebris eruimus. Tentaverat id ante nos Scaliger lib. 5. de emendat. Temp. pag. 472. ubi tandem his verbis concludit: *Ex his quæ jam disputavimus, nihil de istis tribus Imperatoribus colligere possumus præter argumenta, quæ incerta eorum Imperatorum initia & vacillantes Scriptorum sententiæ magis produnt, quam explicit.* Sed Galbam, die decima quinta Januarii Othonem die decima sexta Aprilis, Vitellium die vigesima prima Decembri neci traditos, apud me certum. Nam Dio lib. 64. & Suetonius lib. 7. cap. 18. tradunt, Galbam cum in Capitolium proficeretur sacrificandi causa, occisum fuisse, postquam sacrificantem mane Aruspex identidem monuisse, caveret periculum. Tacitus porro Lib. primo Historiæ ait: XVIII. Kalend. Febr. sacrificanti, (nempe Galbae, Aruspex Umbrius, tristia exta, & instantes infidias, ac domesticum hostem prædictit. Et postea quomodo occisus Galba fuerit, narrat. Onuphrius lib. 2. Fast. legit XVII. Kal. Febr. sed contra omnium manuscri-

Apparatus in Baronium

ptorum & impressorum Codicum fidem. Eo itaque Kal. die, qui cum decima quinta Januarii convenit, Galba peremptus. Præterea Suetonius loco laudato scribit, Pisone a Galba adoptatum, intra sextum adoptionis diem periisse. Peracta ea adoptio, ut habet, Tacitus citatus, quarto Idus Janu. die nempe Januarii decima. Ideoque die decima quinta Galba & Piso trucidati. Denique idem Tacitus ait: *Nec aliud sequenti quadriga (quod medium inter adoptionem & cædem fuit) dictum a Pisone in publicum factumve.* Quare dies decima Januarii Pisonis natalis, dies decima quinta emortalis, fuit, quemadmodum & Galbae. Othonem vero die decima sexta Aprilis denatum esse ostendit Dio lib. 64. ubi ait, eum regnasse dies nonaginta; vixisseque annos triginta septem, deductis diebus undecim. Natus erat Otho ut habet Suetonius in Othonem cap. 2. quarto Kalendas Maii Camillo Aruntio, Domitio Ænoburbo Coss. id est, die vicesima octava mensis Aprilis anni Christi trigesimi secundi, quo ut docet Sueton. in Vitellio cap. 2. Aulo Vitellio in Consulatu demortuo Camillus Aruntius suffensus est. Anno igitur Christi sexagesimo, nono, dieque vigesima septima Aprilis Otho annos XXXVII. absolvisset, deme ex eo numero dies undecim, habebis diem decimum sextum Aprilis, qui ideo emortalis Othoni fuit. Quando autem Dio tradit, Othonem imperasse dies nonaginta utrumque extremum terminum, ut solet excludit, confirmatque quod diximus, mortuum eum decima sexta die Aprilis. Vitellius denique die vicesima prima Decembribus peremptus est. Testatur enim Dio lib. 64. imperasse eum annum unum, decem diebus exceptis. Kalendis Januarii dictus fuerat Imperator a Superioris Germaniæ exercitu, ut docet Suetonius: quamobrem Dio diem mortis ab eo numero excludit. Hæc ab iis, quæ in Fastis ordinandis diximus, corroborata huic controversiæ finem imponere debent, ex iisque corrigendi Clemens Alexandrinus, Theophilus Antiochenus, aliquique apud quos numeri corrupti.

Octavus Vespasiani Consulatus quem anno 77. Ere Christianæ Tito VI. & Domitiano suffecto VI. Collegis gessit, diu animum meum excruciat: neque enim eum nisi juxta Regulas suscepimus existimabam. Tandem Vespasianum propter Decennalia Imperii Cæsarei filiorum, dignitatem hanc sumpsisse inveni: quæ & ideo ab utroque Cæsare anno uno anticipata fuere. Id deduco ex eo quod Caius Plinius Secundus libros suos naturalis Historiæ dedicat Tito Imperatori (eo enim nomine Imperii Collegæ exornabantur) sextum Consuli. Annis enim quibus id genus solemnia peracta, Scriptores Opera in lucem edere consuevisse pluribus exemplis infra constabit. Hæc itaque

XX.
Causa
ostavi
Consulatus
Vespasiani

††††† oclla-

xliij PROLEGOMENA.

Octavi Vespasiāni Consulatus causa, ideoque juxta III. Regulam susceptus,

xxi.
In Quin-decennali-bus Domiti-
tiani per-
secutio au-
cta.

Anno Christi 95. diximus, Domitianum XVII. Collega Flavio Clemente, Consulem, Imperii Augustei Quindecennalia celebrasse. Illud egregie ex Eusebio in lib. 3. Hist. cap. 18. confirmatur: Porro, inquit Eusebius, his ipsis temporibus doctrina Fidei nostrae tantoperare florebat, ut Scriptores etiam a religione nostra alienissimi, & persecutionem & martyria nostrorum monumentis suis tradere non dubitaverint. Qui quidem certam tempus ipsum persecutionis accurate notarunt. Scribunt enim, anno principatus Domitianī quinto decimo, Flaviam Domitillam Flavii Clementis ejus, qui tunc temporis Romæ Consul fuit; ex sorore neptem, una cum aliis plurimis, ob confessionem Christi, in insulam Pontiam fuisse deportatam. Persecutio itaque Quindecennium Domitianī Augusti occasione aucta.

xxii.
Ælia aut
condita
aut dedica-
ta in Vi-
cennialibus
Hadriani.

Anno Christi 136. diximus, Hadrianum Vicennialia celebrasse, horumque solemnium indicium esse, quod Ælia juxta Eusebium eo anno condita fuerit. Pluribus tamen contendit Scaliger in Animadversionibus Eusebianis, ante bellum Iudaicum, quod anno octavo decimo Imperii Hadriani, finem accepit, ut ait idem Eusebius lib. 4. cap. 6. eam urbem conditam fuisse. Sed quidquid sit, si illa non eo anno condita, saltem dedicata fuit; solent enim antiqui Scriptores, annum conditus & dedicationis urbis aliquando confundere.

xxiii.
An Ælius fue-
rre Imper-
ator.

Anno 137. L. Ælius Verus Cæsar Consul ordinarius fuit. Aldus Manutius libro de Orthographia pag. 437. affert antiquam aræ dedicationem ex ruinis Saloniæ urbis Dalmatiæ jam diu erutam, quam dicit, Joannem Baptistam Rhamnusium e mutilo lapide restituisse: In ea hujus anni Consules hoc modo exprimuntur: L. AELIO. CÆSARE. IMP. P. COELIO. P. FR. sed valde dubito, ne Imperatoris nomen perperam intrusum sit. Neque enim Cæsarum, qui Imperatoris nomen gesserunt, Consulatus cum Imperatoris nomine exprimi solet. Ac præterea Lucius Ælius Proconsulari Imperio donatus non fuit, ut Imperatoris nomen tulerit. Saltem ante secundam Imperii Romani administrationis formam non inveni eos, qui tantum Cæsares erant, uti Lucius Ælius, Imperatorio nomine cohonestatos fuisse; nisi forte Imperator, Ælius dictus sit, quod decrevisset Hadrianus Collegam Imperii eum creare, nisi fato functus esset.

xxiv.
Tricenna-
lia Con-
stantini
M.

Constantius & Albinus, qui anno Christi 335. Fastis nomen dedere, memorantur in epistola, quam durante Concilio Tyri eo anno habito, Presbyteri ac Diaconi Marcotici dederunt. Scripta quippe est, Consulibus Julio Constantio illu- strissimo Patricio, Fratre Religiosissimi

Constantini Augusti, & Rufino Albino, clarissimis, & Deo gratissimis viris. Quare errat Onuphrius in Fastis ubi scribit: Constantium Constantini Imperatoris fratris filium fuisse. Constantio Consule, Constantinus Imperator Tricennalia celebravit: idque Constantinopoli, ut docet Eusebius lib. 4. vitæ Constantini cap. 46. ubi postquam cap. superiori narravit, se variis sermonibus Encæniorum Basilicæ Hierosolymitanæ a Constantino in Decennalibus suis constructæ solemnitatem decorasse, dicit, paulo post, e Hierosolyma profectum se esse Constantinopolim, & orationem in Tricennalibus Constantini coram eodem Imperatore recitasse. Celebrata ea Tricennalia die 25. Julii, qui Natalis erat Constantini. Horum solemnium plura indicia sunt, Concilium Tyri, nuncupatio Dalmatii Cæsaris, & Encænia Basilicæ Hierosolymitanæ, quæ die decima tertia Septembribus peracta est, ut ex oratione sancti Sophronii Hierosolymitani Episcopi in Exaltationem S. Crucis itemque ex typico S. Sabæ, & ex Menæis, ac Synaxariis passim omnibus constat. In mentem venit, investigare an hoc & sequenti sæculo quibus Ecclesiarum dedicationes tanta pompa siebant, peragerentur die Dominica: comperique illum diem in iis solemnitatibus minime observatum fuisse. Anno enim 335. dies 13. Septembribus cum Sabbato concurrebat. Notatur quippe Cyclo solis 8. litera Dominicale E. Idem patet ex aliis dedicationibus in Rationario Fastorum videndis. Imo nec sanctorum Reliquiarum translationes feria prima fieri solebant, ut examinanti liquebit. Ex die porro, quo Tricennalia a Constantino celebrata, detego tempus, quo Concilium Tyri habitum est; ipso nempe Augusti mensis initio. Cum enim eidem Eusebius Cæsariensis, ut docet Epiphanius hæresi 68. interfuerit, citius illuc proficisci non potuit. Unde recte Socrates lib. 1. cap. 38. ubi dixit, Constantium Synodum Tyri congregari jussisse, addit: tricesimus hic erat annus Imperii Constantini, die nempe 25. Julii inchoatus. Tyro Eusebius cum aliis Episcopis Hierosolymam profectus est ineunte Septembri, dieque 13. ejusdem mensis dedicationi Ecclesiæ S. Salvatoris interfuit. Ex quibus liquet, Concilium illud ante Tricennalia Constantini inchoatum non fuisse. Non prætermittendus hic error Gothofredi in Chronologia Codicis Theodosiani, qui ait, anno Christi 335. Constantium Magnum mense Augusto in Mysia Viminacii egisse, ubi data ab eo lex, quæ his verbis clauditur: prid. non. Aug. Dat. Viminacio. Ea est lex 21. de Decurionibus. Sed cum Constantinus die vicesima quinta Julii Constantinopoli fuerit; ibique per aliquot dies, ob Tricennaliorum solemnitatem, commorari necesse habuerit: fieri non potuit, ut die

Quo anni
tempore
Concilium
Tyri cele-
bratum.

die quarta Augusti, Viminacii, quæ urbs est ad Danubium in Servia sita, fuerit. Nimia enim inter Constantinopolim & Viminacium distantia, quam ut intra tam paucos dies ex una urbe in alteram perveniri possit. *Dat.* itaque eo in loco accipi debet pro *Redd.* id est, *Redditus*. Ex quibus intelligis, subscriptiones legum Codicis Theodosiani facile lectores in errorem inducere posse.

XXV. Tricennaliorum Constantini M. occasione proponendum placet dubium quod nasci potest ex iis, quæ de ejus Decennalibus agens parte secunda cap. 3. n. 13. scripsi; celebrem nempe Basilicæ Tyri dedicationem, de qua Eusebius, factam esse vel in Decennalibus Licinii, qui tunc Christianis favebat; vel in Decennalibus Constantini M. Paulinus enim Antistes Tyri in dedicatione pro concione tum Constantinum, tum Licinium concelebravit: *adeo ut*, inquit, *quod nunquam antea contigerat*, summi Imperatores honoris illius, quem Dei beneficio acceperunt, sibi conseui, jam in mortuorum simulacrorum faciem conspuant, & profanos Dæmonum ritus conculcent: ac vetustum errorem & majoribus traditum irrideant, &c. Ex eo, inquam dubio aliud oritur, an scilicet in Oriente dedicata sint Templæ, Reliquiæ translatæ, aliaque id genus acta iis annis, quibus Imperatores Occidentales Decennalia & hujusmodi festivitates exhibebant; & vice versa in Occidente? Id quidem in decursu operis factum fuisse, dixi, dum in alias dedicationes, incidit, quæ nisi præter morem celebratæ essent, aliam causam non habuisse tunc mihi visæ sunt. Fateor tamen, me nihil certi adhuc ea in re detexisse, & tantum ex conjectura locutum: processu temporis res illæ tenebris erui poterit; quod hic significandum duxi, ut sciat Lector quæ certa, & quæ incerta haberi debeant. Interim falsi sunt viri doctissimi, qui scripsere, præsatam Basilicæ Tyri dedicationem perfectam esse anno Christi trecentesimo decimo quarto, statim post datam a Constantino M. Ecclesiæ pacem. Non enim dubitandum, quin, sicut Gentiles templo Diis suis dedicabant annis, quibus Decennalia & id genus festa edebantur: sic Christiani idem præstiterint in principio, ubi sibi permisum, cum illud postea in frequenti more positum fuerit.

XXVI. Annum Christi 325. notatus fuit hac formula. *Post Consulatum Gratiani Aug. III. & Equitii.* Ita enim Idacius in Chron. Cassiodorus, & alii. Neque alia temporis nota leges Codicis Theodosiani hoc anno datæ consignantur. Baronius tamen eo anno num. 1. & anno 394. num. 82. dicit, videri illum annum S. Paulino postea Nolæ Episcopo, Consuli ordinario assignari posse, quod Ausonius, qui Consul ordinarius fuerat Epist. 20. ad eundem Paulinum scribat,

Apparatus in Baronium

Paulino Ausonicus: metrum sic suafit;
ut es
Tu prior, & nomen prægredere meum.
Quamquam & Fastorum titulo prior,
& iua Romæ
præcessit nostrum sella curulis ebur.

Sed cum nullis in Fastis inscriptum, Paulini nomen appareat, neque Severus, neque Uranius, neque Ambrosius, neque Hieronymius, neque Augustinus, aut aliorum veterum quisquam Paulini Consulatus uspiam meminerit: quod alioquin minime prætermissuri videbantur, cum illius in abjiciendis opibus, omnique sæculi fastu stupendam animi excelsitatem prædicarent, recte inde Petrus Franciscus Chiffletius in Paulino illustrato parte 2. cap. 2. deducit, Consulatum illum ordinarium Paulini supposititum esse ac commentitium. Quod enim Ausonius Paulino Trabeam & Sellam curulem epist. 25. ad Paulinum ac Fastos epist. 20. ad eundem tribuat, id rem non evincit. Fuit enim Trabea etiam Senatorum & aliorum Nobilium Romanorum, præsertim Paulini ævo: & præter Consules, alii fuerunt curules Magistratus, Censores Prætores Urbani, & Aediles curules, quibus jus erat Sellæ curulis; & Fastis non Consulum modo, sed & aliorum Magistratum annalium nomina inscribantur. Geffise tamen Consulatum, non autem aliam dignitatem hujusmodi insignibus decorari solitam, Paulinum, ostendit ipse Ausonius, cum ait seipso Consule Paulinum Fastorum titulo priorem fuisse. Est enim Ausonii comparatio inter æquales, licet diversi generis. Sed Paulinum Consulem suffictum fuisse, quod scribit ibidem Chiffletius: minime existimandum. Per hæc enim tempora, quibus Consules honorarii, non vero suffici in usu erant.

XXVII. *Flavius Eucherius, & Flavius Syagrius:* anno vero sequenti, Antonius & Afrianus Syagrius Consules ordinarii fuere. Quod patet, non tantum ex variis Fastorum conditoribus; sed etiam ex pluribus legibus utroque anno emisis, ut videre est in Codice Theodosiano. In utroque tamen Consulatu multipliciterratum esse. Primum a Socrate lib. 5. cap. 20. Marcellino in Chronico, ac Prospero in Chronico secundum editionem Pontaci, aliisque quibusdam. Eucherium enim, ac Evagrium Consules profitentur, Evagrii loco Syagrii nomine mendose edito. In Testamento D. Gregorii Nazianzeni a Baronio relato anno 389. num. xxiv. uterque Consul dicitur *Flavius*. Sed in editione ejusdem testamenti, quam correctiorem dedit Daniel Papebrocius in vita ejusdem Sancti die nona Maii cap. 14. perperam scriptum est. *Flavius Evagrius.* Secundo a Baronio in Annalibus, Calvisio in opere Chronologico, & Gothofredo in Prolographia Codicis Theodosiani, qui priorem

††††† 2 Sya-

Syagrium cum posteriori confundunt: quasi idem Syagrius bis Consul duobus annis coniunctis processerit. Quem in errorem nos induxit Onuphrius, qui scribit, Auctorem Chronicum Alexandrini & Cassiodorum anno 382. Syagrium cum numerali nota efferre. Quod quidem de Auctore Chronicum Alexandrini verum, sed de Cassiodoro falsum. Sed alii Factorum Scriptores, & leges Codicis Theodosiani in eo anno datæ Syagriuni fine iterationis nota edunt. Præterea Syagrius, qui Antonio Collega Consul fuit, Afranius vocabatur, ut nos docet Sidonius in libri primi epistola sexta. Tertio erratum ab eodem Onuphrio & a Calvisio, qui Syagrium hunc perperam postremum vocant. Solet enim Onuphrius, ut a Sirinondo in Notis ad laudatum Sidonii locum observatum, nomina, quæ semel in uno quopiam coniuncta invenerit, in omnibus, quos eorum aliquo affectus videt, copulare. Neque etiam verum est, quod idem Onuphrius scribit, Syagrium, qui Præfetus Prætorio fuit, ut videre est apud Gothofredum in Prosographia verbo *Syagrius*, vocatum fuisse posthumum, ut ibidem ostendit Sirmondus. Denique peccatum ab eodem Onuphrio, qui ex eo quod in Inscriptione quam refert, legatur: *Fl. Annianus Eucharius Epiphanius Præfect. Urbi, &c.* perperam dedit, Eucherium dictum etiam fuisse Eucharium & Epiphanium. Et quia ea Inscriptio Romæ extat, eum fuisse Consulem Occidentalem. Eucherius enim, qui anno 381. Consul fuit, alius est ab Euchario Epiphanio etiam dicto, annoque Christi 412. Urbi Præfeto, & ab Euchario, qui eodem anno 412. Proconsul Africæ fuit, ut videre est in Chronologia Codicis Theodosiani, ejusque Prosographia, in quibus eo anno 412. aliquæ leges Euchario Proconsuli Africæ, aliquæ Epiphanio Præfecto Urbi inscribuntur. Quare Gothofredus laudatus Epiphanium, Eucharium & Eucherium recte distinxit.

Pag. 97. diximus, Honorium Imperatorem Quinquennalia Imperii vivente patre initi edidisse, anno Christi trecentesimo nonagesimo octavo, anno vero quadringentesimo Quinquennalia Imperii post patris mortem suscepti celebrasse: re tamen magis examinata, comperimus, priora Quinquennalia in annum 399. dilata fuisse: eo enim anno, multa eorum indicia extant in Codice Theodosiano, l. 17. de Paganis, Paganorum festos conventus, voluptatum editiones festa convivia, profanis tantum ritibus prohibitis, per publica vota concessit per Africam Honorius. D. Augustinus lib. 18. de Civitate Dei cap. ult. scribit, Theodoro Consule, prefato nempe anno, Gaudentium & Jovium Comites in Africa Carthagine Deorum templo subvertisse; & simulacra fregisse Honori jussu,

XIV. Kal. Aprilis. Præterea quinto Kalendas Maias celebratum est quintum Concilium Carthaginense, ubi legationem suscepserunt Epigonius & Vincentius ad Honorium Imperatorem, ut pro confugientibus ad Ecclesiam rescriptum impetrarent. Quæ legationes hujusmodi solemnium annis fieri consueverant. Plura suppedebat Chronologia Codicis Theodosiani eo anno. Posteriora vero Honori Quinquennalia anno quadringentesimo exhibita fuisse, multa indicant. Primum Consulatus Stiliconis Imperatoris socii, secundo historia Ecclesiastica Sulpicii Severi, quæ in Stiliconis Consulatu desinit. Concilium quintum Carthaginense die sexta Kalendarum Junii Carthagine habitum, quod eo anno, non vero 399. Congregatum fuisse, docte ostendit Schelstratius dissert. 3. de Ecclesia Africana, cap. 9. qua de re idem Auctor legendus. Videndum etiam Gothofredus hoc anno, in Chronologia Codicis Theodosiani, ubi plures leges horum Solemnium notæ recitantur. Sic etiam Eutropii, cui totam Imperii Orientalis administrationem Arcadius Imperator tradiderat, Consulatus Kalendis Januarii anni trecentesimi nonagesimi non initus character est Quinquennaliorum Arcadii post Theodosii M. patris mortem imperantis eo anno celebratorum.

Anno 424. loquuti sumus de Joanne Tyranno, qui anno antecedenti, mortuo Quo anno
Joannes ty-
ranno
arripuerit. Honorio Augusto, Imperium Occidente capite truncatus est, cum per unum ac dimidium annum tyrannidem exercuisset, inquit Philostorgius in fine libri 12. Quare ea mors non anno 424: sed sequenti contigit. Marcellinus hanc invasionem perperam consignat anno 424. rectius Prosper anno 425. oppressum scribit, ac post Honori obitum, imperium invasisse anno nenipe 423.

Quoad Gallam Placidiam, de qua eodem anno egimus, obiit ea Romæ, ut testis est Idacius in Chronicô, non quidem anno 451. ut ille ait, sed anno 450. Annus
mortis Gal-
la Placi-
dia. quinto Kalend. Decemb. ut docet Prosper in Chronicô auctiori, quod quantum ad annum, repetit in Chronicô Imperiali. Baronius anno 425. num. IV. nummum exhibit, in cuius altera parte Valentianus Augustus representatur cum his verbis circum, DN. PLACIDUS VALENTIANUS P.F. AUG. dextra volumen, ut creditur, Evangelii, sinistra super globum, geminam crucem, margaritis ornatus tenens. In antica parte conspicitur Galla Placidia Augusta ejus mater; dextera erigens, quæ oppressa a Joanne Tyranno jacebat, Italianam, sinistra vero gemmatam crucem gestans, cuius potentia Occidentale Imperium absque ullo ferme negotio accepisset. Ita Baronius, qui addit, nummum illum eo anno cusum. Sed res

res longe aliter se habet; cūsus enim fuit in Tricennalibus Valentiniani & Gallæ ejus matris, cum circa effigiem Placidiæ legatur: votis XXX. mult. XXXX. Ex quibus colligitur, ea solemnia eodem tempore a matre & filio celebrata. Alibi enim diximus in nummis Imperatorum Christianorum, annis quibus ea solemnia edita percussis, sāpe repräsentatam fuisse duplicem Crucem supra globum, ut eamdem de Orbe triunphasse significant Imperatores.

XXXI.
Initium E-
piscopatus
Lupi & Si-
donii
Quinquen-
nialiorum
ope dete-
ctum.

Anno 428. Valentinianum tertium Cæsarei Imperii Quinquennalia celebrasse, indicat *l. ultima de tyronibus*, quæ lib. 7. Codicis Theodosiani titulo 13. legitur, qua Proconsularis Africæ Sacerdotes a tyronum præstatione declarantur immunes. Horum Quinquennalium beneficio initia præsulatus duorum Sanctorum Episcoporum, Lupi nempe Trecensis, & Sidonii Apollinaris Arvernensis, hactenus ignota detexi. Auctor Vitæ S. Lupi apud Surium XXX. Julii ait, Lupum cum in Insula Lerinenſi annum unum egisset, ad Trecensem Episcopatum raptum esse: exinde biennio exacto, Germanum comitatum in expeditione Britannica. Obita ea S. Germani Legatio anno Christi quadringentesimo vigesimo nono, ut docet Prosper in Chronico. Unde recentiores cum Baronio anno 472. num. XIV. Lupum anno 427. sedere cœpisse, unanimi consensu deducunt. At eos falli, modus numerandi annos Lupi a Sidonio Apollinari usurpati, manifeste ostendit. In Epistola enim prima ad Lupum libri sexti legitur: *cum primo post desudatas militiae Lerinenſis excubias, & in Apostolica sede novem jam decursa quinquennia, utriusque sanctorum ordinis quemdam te conclamatissimum primipilarem spiritualia castra venerentur, &c.* Scripta ea epistola a Sidonio, postquam Episcopus Arvernensis creatus est, anno nempe Christi 473. a quo, si novem quinquennia, quæ annos XXXXV. conficiunt, retrocedendo numeres, pervenies ad præfatum Christi annum quadringentesimum vicesimum octavum, Valentiniani Terti Quinquennalibus addictum. Neque dubitandum, quin ad ea respexerit Sidonius, cum præter morem, Episcopatus annos per quinquennia numeret. Perstat in eodem loquendi modo lib. 9. epistola undecima, ubi de eodem Lupo loquens ait: *jam per quinquennia decem non æquævis Sacerdotibus tantum, verum & antiquis, quoties collatus, antelatusque sis, &c.* Alludit itaque Sidonius ad Valentiniani Quinquennalia; ideoque & ea anno 428. peracta, eodemque Lopus ad Ecclesiam Trecensem pronotus. Neque refert, quod S. Lupi vitæ Auctor his verbis utatur; *exacto biennio*. Nam tam Græcos, quam Latinos Auctores biennium incœptum transactum vocare, pluribus

exemplis alias demonstrabo, & in hac dissertatione aliqua me retulisse memini.

Porro novem ea quinquennia integræ esse numeranda; ideoque priorem præfatam Sidonii epistolam scriptam esse anno 473. non vero antecedenti, ut Baronius loco laudato putabat, omnesque sibi persuasere, colligo, ex aliis ejusdem Sidonii verbis. Is lib. 9. epist. 12. Oresio scribens Pontificatus suimet annos per Olympiadas numerat, aitque: *postquam in silentio decurri tres Olympiadas*. Annos duodecim tres Olympiades reddunt. Quare tot annos jam Episcopus fuerat Sidonius, quando, hanc ad Oresium epistolam scripsit, ineunteque aliqua Olympiade, Antistes renunciatus fuerat. Alioquin eo loquendi modo sibi inusitato non uteretur. Cum itaque anno Christi 463. Olympias trecentesima decima tertia cœperit, eo anno dictus est Episcopus Sidonius, eaque ad Oresium epistola non anno 484. ut eo anno num. 136. Baronius autem, sed sequenti data est. Si enim Sidonius anno 472. Ecclesiæ Arvernensis regimen accepisset, numquam annos Præsulatus sui per integras Olympiadas numerare potuisset. Ex quibus intelligis, quantum Quinquennaliorum & id genus festorum notitia ad rem Chronologicam conferat, cum eorum ope loca difficillima, clarissima reddantur, gravissimique nodi quibus vix alio medio te extricaveris, solvantur.

Solitos fuisse Scriptores opera sua aut terminare, aut publicare in Imperatorum Quinquennalibus & id genus festis, ab iisque eadem incipere, in hac Dissertatione observavimus. Juvat modo illud aliquot illustribus exemplis demonstrare. Tam Historia Ecclesiastica, quam Chronologici Canones Eusebii, anno trecentesimo vicesimo quinto, quo Constantinus Nicomediæ Vicennialia celebravit, finiuntur. Socrates & Sozomenus, qui Eusebii historiam continuarunt, suas absolvunt, septimo decimo Consulatu Theodosii Junioris, uti de ea, quam scripsit, testatur Socrates in illius calce. Cadit is Consulatus in annum 439. quo idem Theodosius octava Quinquennalia Imperii vivente patre initi edidit. Theodoreetus in fine historiæ suæ Ecclesiastice ait: *quinque ac centum annorum, spatio, res gestas hæc historia complectitur: ab Acri quidem vesania ducens exordium; designens vero in obitu præstantissimorum virorum, Theodori atque Theodoti.* Baronius anno 427. num. XXV. & Valesius in calce Notarum ad Theodorenum, plurimum se torquent, ut a quo anno initium duxerit, & in quo desierit Theodoreetus, invenire possint. Baronius horum annorum quinque supra centum, initium deducit ab anno Christi 323. finem vero credit, annum Christi 427. Valesius existimat, anno sequenti eam historiam terminari. Cæteri Scriptores vel

XXXII.
Præcedens
doctrina
confirma-
tur.

XXXIII.
Libri in
Decennali-
bus Imp.
publicari
soliti.

xlvi PROLEGOMENA.

vel a Baronio, vel a Valesio stant. Sed ex centum & quinque annis, quos Theodoretus Historiam suam complecti dicit, subodorari promptum erat, eum ab aliquibus Quinquennalibus aut Decennalibus, aut id genus festis, historiam suam & incœpisse & absolvisse; cum numerus ille, XXI. quinquennia conficiat. Quod quantum ad ejus initium, nos docet Gennadius in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, ubi de eodem Theodoreto loquens dicit, incœpisse eum a fine librorum Eusebii, id est a Vicennialibus Constantini. Imo & ipse Theodoretus, qui capite primo libri primi suæ historiæ, inquit: & Eusebius quidem Palæstinus a Sanctissimorum Apostolorum temporibus exorsus, res in Ecclesiis gestas usque ad Deo acceptum Constantini principatum, perscripsit: ego vero a fine historiæ illius initium operis mei sumam: ubi Græcum habet... μέχρι τῆς Κωνσταντίνου Θεοφιλούς βασιλείας id est, usque ad monarchiam Constantini: alioquin Historiam ab anno 306. quo Constantinus regnare cœpit, Theodoretus inciperet, quod nullus dixerit. Optime itaque Gennadius Theodoreto intellexit, quando scripsit, eum a Vicennialibus Constantini, Historiam suam exorsum, id est, ab anno 325. quo monarchia Constantini inchoata est; qui locus egregius est ad confutandam communem sententiam quæ eam anno 324. inchoatam credit. Si igitur anno Christi 325. addas centum ac quinque, pervenies ad annum 430. qui Theodoreti Historiæ Ecclesiasticae meta & terminus est, quove Theodosius Imperator, Imperii vivente patre suscepti Tricennalia celebravit. Res tamen anno 430. gestas Theodoretus non attigit, Eusebii, quem continuat, exemplo, qui rerum anno viceximo Constantini Magni, actarum, nullam neque in Chronico, neque in Historia mentionem facit. Quod a Theodoreto eo majori ratione præstitum, quod Tricennalia Theodosii, mense Januario anni 430. celebrata sunt.

XXXIV. Cum vero Theodoretus in obitu Theodori Mopsuestiæ, & Theodoti Antiochiae Episcoporum se historiam suam absolvere in ejus calce scribat: liquet, erratum esse a viris doctissimis, dum horum Præsulum mortem anno 427. consignant. Ex quo errore alias nascitur, ut Joannis nempe Antiocheni in Historia celeberrimi initium & finem perperam collocent. Sed ex epistola Acacii Berœensis ad S. Cyrrillum scripta circiter Junii finem anni quadringentesimi tricesimi, quæ legitur in prima parte Concilii Ephesini, confutantur; nostraquæ sententia valide confirmatur. Ait enim Acacius: pietatis tuae epistolam sanctissimo Joanni Ecclesiæ Antiochenæ Episcopo legi curavi; quam ille quoque summa attentione, nec parvus doloris sensu audivit. Nam licet recens admodum ad Episcopatum venerit: eadem

tamen vult & sentit, quæ nos senes. At si anno quadringentesimo vicesimo septimo, ut vult Baronius, Theodotus vivendi finem fecisset: eumque Joannes in Episcopatu Antiocheno excepisset, anno quadringentesimo tricesimo non diceret Acacius, Joannem recens admodum ad Episcopatum venisse.

Denique D. Hieronymus librum de **XXXV.** *Scriptoribus Ecclesiasticis* anno Christi **Liber de** trecentesimo nonagesimo tertio, Theodosii Magni Quindecennalibus nobilitato, publicavit; cum tam in proemio, **Scriptor.** quam in fine testetur, se illum scripsisse **Ecclesiast.** anno decimo quarto ejusdem Theodosii **ab Hiero-** Imperatoris, qui die decima nona **nymo in** Januarii ejusdem anni Christi absolvebatur. **Quinde-** Nec obstat quod Baronius anno 389. n. **cennalibus** **Theodosii** XI. scribat, librum illum anno antecedenti in lucem editum esse, nam Suidas verbo γρηγόριος tradit; D. Gregorium Nazianzenum diem obiisse anno Theodosii Magni decimo tertio, ætatis vero suæ nonagesimo exacto, Christi nempe trecentesimo nonagesimo primo. Quomodo autem hoc verum esse potest, si liber de *Scriptoribus Ecclesiasticis* scriptus non fuerit, seu verius in lucem emissus, initio anni trecentesimi nonagesimi tertii? cum in eo Hieronymus de Gregorio Nazianzeno loquens dicat: *decessit ante ferme triennium sub Theodosio Principe?* Hæc Hieronymi verba Baronium impulere, ut Gregorii Nazianzeni obitum anno trecentesimo octuagesimo nono contigisse existimat, scripseritque, Suidam errasse tam in anno mortis, quam in anno ætatis ejusdem Nazianzeni: quem tamdiu vixisse a veritate alienum putat. Baronium omnes qui de rebus gestis D. Gregorii Nazianzeni locuti sunt, sequuntur, præter Danielem Papebrocium, qui in Actis Sanctorum die nona Maii S. Gregorii Natali; longèvam hujus sancti Antistitis vitam egregie probat; sed qui in anno ejus emortuali assignando, a Baronio non recedit. At Suidam, annum mortis, & ætatem Nazianzeni recte consignasse; ideoque librum de *Scriptoribus Ecclesiasticis* ab Hieronymo, initio anni trecentesimi nonagesimi tertii, publicatum fuisse, alias manifestum faciam.

Anno 462. de dedicatione Ecclesiæ S. **XXXVI.** Anastasiæ juxta Acta S. Marciani a Bollando & Henschenio illustrata locuti sumus. Postea in Actis Sanctorum mensis Maii anno 1681. in lucem editis legimus in vita S. Gregorii Nazianzeni die nona Maii, in notis ad caput nonum, & in commentario prævio ad vitam S. Isidori Martyris in Insula Chio, die decima quinta Maii Papebrocium reperiisse in Bibliotheca Serenissimi Sabaudiæ Ducis vitam aliam S. Marciani a Sergio Autore coævo scriptam, ex qua quæ a Bollando & Henschenio publicata est, magnam lucem accipere potest. Existimat itaque Papebrocius S. Marcianum Basili-
cam

cam S. Anastasiæ ædificasse circa annum 425. annos natum triginta vel quadraginta; & qui dedicationi ejus interfuerunt Imperatores, fuisse non Leonem & Verinam, uti Bollando visum; sed Theodosium Jnniorem, ejusque uxorem Euodiam, ac sororem Pulcheriam. Nam quod imperante Marciano, id est post annum 450. floruisse dicitur S. Marcianus; id eo pertinere arbitratur Papebrocius; quod sub extremos hujus Imperatoris, ac vitæ suæ annos primum factus sit magnæ Ecclesiæ Oeconomus, qui eatenus in S. Anastasia exercuerat sacerdotales functiones diu ante, uti ex vita a. Sergio scripta colligitur, & in juventute sua, ordinatus presbyter. Quomodo enim potuit eam Basiliacam condidisse, prælaudatus Sanctus ultra annum 458. & illius ut conditæ meminisse Sozomenus, lib.7. cap.5. qui historiam suam dedicavit Theodosio Juniori; eamque ultra annum 439. non protraxit: nisi ea Theodosio Juniore imperante ac S. Marcianno adhuc presbytero, ædificata fuerit? Ita Papebrocius. Sed hæc conjectura minime admittenda, cum Theophanes in Chronico, anno mundi secundum Alexandrinos 5950. qui Kalendis Septembbris anni Christi quadragesimæ quinquagesimi septimi incipit, scribat: *eodem anno S. Anastasiæ corpus Sirmio delatum, in ejus templo ad Domini porticus depositum.* Ex quo colligere est, templum in ejus honorem, jam tum quidem ædificatum; sed nondum dedicatum fuisse. Standum itaque Metaphrasti, qui Vitam S. Marcianni scripsit; qui que eam Ecclesiam Gennadio Ecclesiam Constantinopolitanam administrante, post annum nempe 458. dedicatam insinuat. Neque mirum, Sozomenum, qui in anno Christi 439. historiam suam absolvit, de egregio illo S. Anastasiæ templo loqui: cum Theodoreto, cuius historiæ meta annus 429. lib.5. cap.39. tradat bellum anno Christi 420. Romanos inter & Persas ortum, *triginta jam elapsis annis* adhuc permanere. Sicut igitur ex his Theodoreti verbis inferre debemus, hunc Auctorem anno Christi quadragesimo quinquagesimo historiam suam scripsisse, quod tamen hæc tenus non animadversum: ita ex his, quæ Sozomenus habet de S. Anastasiæ templo post Marcianni Imperatoris mortem constructo, deducendum, eum Scriptorem licet historiam suam ad annum tantum Christi quadragesimum tricesimum nonum perduxerit: eam tamen in lucem dedisse circa annum Christi 449. Scripsit enim post Theodorenum, quem aliquando supplet ac emendat, ut observat Valesius in Præfatione ad historiam Sozomeni; ex quo & ea præfatio supplenda, in qua non indicatur annus, quo Sozomenus historiam suam scripsit. Existimo itaque, templum illud, quando Sozomenus historiam suam publicavit, æ-

dificatum quidem fuisse: at nondum dedicatum. Cujus dedicationis annus adhuc in obscuro est.

Anno Christi 453. Vivianum & Felicem ex Marcellino in Chronico edidi. ^{XXXVII Consules} Sed Felicis loco, statuendus *Cæcina Basilius* quem omnes Fasti exhibent, Cassiodorus in Chronico, Auctor Chronicæ *Alexandrini*, Marius Aventicensis, Chronicum a Cuspiniano publicatum, Epistola nona Hilarii Papæ ad Leontium, quæ dicitur *data VI. Idus Ottob. Basilio V. C. Consule*: ac denique Epistola undecima ejusdem Pontificis ad Episcopos, qui de Mamerti causa cognoverant. *data VI. Kal. Martias P.C. Basili V. C. Consulis*. Ex quo & patet, Consulē eum Occidentalem fuisse. Cum enim Occidentales unius tantum Consulē in Actis publicis mentionem faciebant, non alium quam in Occidente creatum memorare solebant: sicut e contra Orientales Orientalem. Quæ regula esse poterit ad dignoscendum, quisnam ex Consulibus in Oriente; quisnam in Occidente annum aperuerit; licet, ut alibi dixi, quamvis rarius, aliter aliquando factum fuerit, præsertim cum Imperatores Consulatum geregant. Basiliū porro Cæcinam dictum fuisse, docet Sidonius epistola nona libri primi, ubi ejusdem hortatu ait, se panegyricum Anthemii dixisse. Videatur itaque Marcellinum perperam exhibuisse Felicem Viviani Collegam, qui ab aliquibus ex Auctoriis citatis *Bibianus* vocatur; nisi forsitan Basilius dictus sit etiam Felix.

Anno 456. Leonem Augustum III. & ^{XXXVIII Consules} Tacianum Consules professus sum ex O- nuphrio in Fastis. Baronius tamen eo- dem anno num. I. tradit, Tatianum ex di- vinatione absque aliquo teste aut verosi- mili conjectura ab Onuphrio Collegam dici Leonis: sed perperam: Utrumque e- nem Consulē Auctor *Anonymous* a Cus- piniano editus & Marius Aventicensis proponunt.

Pagina 103. Non meminimus adverte- ^{XXIX. Zeno &} re, Zenonem Imperatorem duplia Quin- quennalia & id genus festa edidisse; prio- ^{Justinia- nus Quin-} ra a die, quo vivente Leone Juniori fi- ^{quennalia iterarum.} li, in Imperii consortium adscitus est; posteriora a die, quo post ejus mortem solus imperavit deducta. Quod idem de Justiniano Imperatore Justini Senioris per aliquot menses Collega, ac post ejus ob- itum solo Imperatore, dicendum. Prio- ra itaque Justiniani Vicennalia anno 547- acta, ut jam subodorati eramus.

Pagina 27. & 104. primam Theodorici ^{XL.} Gothorum Regis Epocham nemini haëte- ^{Prior Theo-} nus observatam, ab anno 490. petendam ^{dorici Ita-} esse diximus. Re tamen maturius exa- ^{lia Regis} minata comperimus ab anno antecedenti ^{Epoche.} eam desumendam. Eo enim anno, Euse- bii & Probini Consulatu notato, scribit Cassiodorus in Chronico: *bis Coss. felicissimus atque fortissimus D. N. Rex Theo-* do-

xlvij PROLEGOMENA.

dorieus invavit Italianam, cui Odoacer ad Isontium pugnam parans vicitus cum tota gente fugatus est. Eodem anno repetito confictu Veronæ vincitur Odoacer. Hunc etiam Theodorici in Italianam hoc anno ingressum memorant Marcellinus & Marius Aventicensis in Chronicis. Id egregie confirmo ex Eugipio, qui in vita S. Severini Noricorum Apostoli de Odoacre loquens ait: *dum memoratum Regem multi nobiles coram sancto viro, humana (ut fieri solet) adulazione laudarent; interrogat, quam Regem tantis præconiis prætulissent. Respondentibus illis Oda- crem; inquit vir Dei: Odoacer integer erit inter tredecim & quatordecim annos, videlicet regnum integrum significans.* Anno quadragesimo septuagesimo sexto levatus est Odoacer Rex X. Kal. Septemb. inquit Auctor Anonymus a Cuspiniano editus, anno vero quadragesimo-octuagesimo nono, exeunte Septembri, vicitus est idem Odoacer a Theodorico, ut docet Anonymus a Valesio in calce Ammiani. Quare vera fuit S. Severini prædictio, neque dubium, quin ab ea victoria Theodoricus Regem se Italiam dixerit. Quod ex eo magis liquet, quod idem Anonymus Valesianus de Odoacre scribat: *mansit in Regno annos XIII. licet Odoacer, si Regnum ejus numeratur, adie, quo Rex creatus, ad annum quadragesimum nonagesimum tertium, quo tertio nonas Martias, ut habet Anonymus a Cuspiniano publicatus, occisus est, & quo secunda Theodorici Epocha, quæ sola hactenus cognita, inchoatur, Odoacrem annos septemdecim regnasse certum fit.* Juxta itaque præfatum annum quadragesimum octuagesimum nonum, Decennalia & id genus festa a Theodorico celebrata esse, dicendum: ideoque & Decennalia prioris Imperii Romæ anno quingentesimo peracta, præter legitimum tempus edita esse.

XLI. Antequam a Theodorico discedam observo cum Valesio in Notis ad Auctorem Anonymum, quem in calce Historiæ Ammiani edidit, quandiu Gothi in Italia regnare, Magistratus publicos penes Romanos mansisse, hisque semper permisum fuisse, ut ab Orientis Imperatore quotannis Consulatum acciperent. Testatur id Procopius in lib.2. Gothorum cap.5. omnibus præterea urbanis antebac Magistribus Romani perfungebantur, Gothis vir nemo eorum particeps factus: vel procedat in medium qui profari nos ista non vere existimet: addat & Consularem quispiam dignitatem, qua et si Gothi ab Orientis Imperatore donati, Romanis tamen perfungi permiserunt: ita Procopius. Et Cassiodorus lib.8. Variarum Epist.1. docet, Eutharicum Theodorici Italiam Regis generum, qui anno Christi quingentesimo decimo nono Fastis nomen dedit, trabeam Consularem a Justino Augusto accepisse. *Vos genito-rem meum in Italia palmatæ claritate. de-*

Gothorum Rex Eutharici filius, Justiniano Augu- sto loquens. Ex quo corrigendum quod diximus part. I. cap. 8. num. 6. & delen- da hæc verba, Sicuti quando his verbis Leonis Junioris Consulatum profitetur, domino Leone Juniore Aug. Cos. quæ nescio quomodo huc irreperint. Theodoricus ita- que Consules Occidentis non designavit, sicuti soliti erant Imperatores qui eum præcesserant.

corastis, inquit Athalaricus Gothorum Rex Eutharici filius, Justiniano Augu- sto loquens. Ex quo corrigendum quod diximus part. I. cap. 8. num. 6. & delen- da hæc verba, Sicuti quando his verbis Leonis Junioris Consulatum profitetur, domino Leone Juniore Aug. Cos. quæ nescio quomodo huc irreperint. Theodoricus ita- que Consules Occidentis non designavit, sicuti soliti erant Imperatores qui eum præcesserant.

Pagina 106. *Justinus, qui anno 540. Consul ordinarius processit, alias est a Justinus Junior a Ju- lius a Ju- sinto Ger- mani filio.* XLII. Consul ordinarius processit, alias est a Justinus Junior, qui Justiniano avunculo in Imperio successit; licet Norisius Dissertatio de Synodo quinta, cap. 9. §. 2. unum & eundem esse scripsit. Diserte id docet Continuator Marcellini, qui sub Justini Consulatu, anno nempe 540. scribit: *Parthi in Syriam ingressi multas urbes subvertunt, contra quos Germanus arma arripiens Justinum filium, eundemque Consulē in ipsis fascibus secum ducit. Justinus autem, qui post Justinianum imperavit, Vigilantiae sororis Justiniani Augu- sti filius patre Dulcissimo natus est, inquit Victor Tununensis, qui tunc vivebat, in fine Chronicæ sui. Joannes Biclariensis, qui Victoris Tununensis Chronicon con- tinuavit, anno 2. Justini Junioris scribit: Justinus filius Germani Patricii, consobri- nus Justini Imperatoris, fattione Sophiac Augustæ in Alexandria occiditur. Plura de Justino Germani filio, qui ob peritiam rei militaris, & ob dignitates, quas ges- ferat, in magna gloria erat, Evagrius initio libri quinti.*

Pag. 117. diximus, *Justinum Junio- rem anno 567. Consulatum gessisse. No- Quo anno risius tamen loco laudato ait: Fasti pleri- Justinus que circa annum 565. errarunt. Nam Ap- Junior Consul pendix Marcellini Comitis Indict. 14. XXV. post Consulatum Basili V. C. quo anno illud Auctuarium terminatur. Sed plane expungendus est character ille Con- sularis. Nam anno 566. Justinus novus Imp. Consulatum II. gessit; prior enim sumptus fuerat, 540. Sed ex dictis hæc evanescunt, certissimeque constat, Ju- stini Junioris Consulatum anno tantum 567. gestum esse: quod valde observare refert, ut Consulatus & Imperii anni sine errore conjugi possint.* XLIII.

Pag. 118. & 119. diximus, *Tiberium Constantinum anno quingentesimo septua- gesimo nono, Consulatum gessisse, ejusdemque Imperatoris annos a Cæsarea di- gnitate eidem anno 574. mensē Decembri latus. Tiberii Constanti- ni Consu- feria sexta, collata, plerumque dedu- ctos fuisse: cuius rei exemplum extat in antiquo Codice relato a Dandulo in Sy- nodo Aquilejensi apud Gradi Insulam coacta: Imperante Serenissimo Tiberio Con- stantino Augusto, anno Imperii ejus quin- to eodem Consule, sub die tertio Nona- rum Novembrium Indictione decima ter- tia. Hanc subscriptionem refert Norisius Dissert. de Quinta Synodo cap. 9. §. 3. ex ea-* XLIV.

eaque dedit Tiberium Idibus Novembris anni 574. dictum fuisse Cæsarem, quæ & Onuphrii opinio fuit; quod eo die Justinus Junior Justiniano demortuo successisset. Sed ex ea subscriptione id minime sequitur, sed tantum, Auctorem Chronicis Alexandrini errasse, qui anno 574. mense Septembri, Tiberium Cæsarem renunciatum esse scribit: Character feriae a Theophylacto Simocatta observatus hanc Norisii, Onuphriique opinionem prorsus evertit. Anno enim 574. Idus Novembris non cum feria sexta, sed cum feria quarta concurrunt. Nam is Christi annus notatur Cyclo Solis 23. litera Dominicali G. Ex ea subscriptione liquet Consulatum Tiberii Constantini opinie a nobis consignatum fuisse.

XLV.
Consula-
tus Mauri-
ci anno
584. 85-
sus.

Pag. 119. Scripsimus, Mauricum Imperatorem anno tantum Christi 584. Consulatum sumpsiisse. Norisius tamen Dissert. de quinta Synodo cap. 9. §. 3. eam dignitatem anno antecedenti ab eo Imperatore gestam ex his Theophylacti Simocattæ verbis lib. I. cap. 12. deduci existimat: *agebatur annus Mauricii secundus, cum hyeme Consul creatus, &c.* quare inquit, Norisius anno 583. quo secundus Mauritii annus inchoatus est, Consul idem Imperator processit, ideoque annus Christi 584. notatus est hac formula, *Post Consulatum Mauritii: annus vero 591.* ista VII. Post Consulatum, cum S. Greg. lib. 2. epist. mense Septembri Indict. X. scribat: *Temporibus Papæ Gregorii Consulatus Mauricii Augusti anno septimo depositus est Laurentius.* Indictio enim X. character est anni Christi, 591. At non advertit vir Eruditissimus, Gregorium hoc loco uti loquendi modo Marcelliniano; Imperatoresque Orientales qui anno Imperii secundo Consulatum cepere, ipsum Imperii annum secundum jam inchoasse, quando eam dignitatem inire, ut diximus pag. 119. Videndum etiam locus Gregorii a nobis explicatus pag. 120. Consulatus Mauricii perperam consignatus Chronologiam per annos fere viginti depravat, ut ex iis quæ suo loco diximus, liquet.

XLVI.
Leonis Isau-
ri duplex
Epocha.

Pag. 125. diximus subscriptionem quæ legitur in Synodo Romana sub Gregorio secundo Papa, anno, 721. celebrata, mendosam videri. Mabillonius tamen in præfatione partis secundæ saeculi quarti Benedictini cap. 7. num. 115. refert eandem subscriptionem, aitque eam legi, tum in fronte, tum in fine Decretorum Gregorii Papæ secundi in veteri exemplari manuscripto in Monasterio S. Germani in suburbio Parisiensi asservato, quod regnantis Caroli Magni anno XXVII. exaratum est: in alio ejusdem ævi Codice eandem quoque utrobique legi, nisi quod in subscriptione non nemo secunda manu adjecit decimo post hæc verba, P.C. ejus anno sexto. Addit, ex alio Exemplari similiter corrupto natam esse lectio-

Apparatus in Baronium

nem editorum, qui tam initio, quam in fine preferunt: *P. C. ejus anno sexto decimo;* cum legendum sit indubie sexto, ut probant non solum superiores duo Codices veterissimi; sed etiam collectio Canonum sub Clemente II. exarata, quam Fronto Ducæus a V. C. Clerico Parisiensi commodato acceperat, quæ cum hac chronologica nota similiter leguntur apud Baronium & Onuphrium. His accedit modus componendi annos Imperii cum totidem annis Consulatus Imperatorum. Quæ una ratio sufficit ad emendandos vulgatos libros in hoc loco Decretorum Gregorii Papæ II. Hæc Mabillonius, qui tamen difficultatem non solvit: quomodo nempe annus sextus Imperii Leonis Isauri, qui anno Christi 717. imperare cœpit, cum anno Christi 721. conjungi possit. Cum itaque vulgaris lectio præfata subscriptionis in dubium revocari non debat, existimandum, Leonis Imperium in ea subscriptione deduci ab anno Christi 716. quo Leo illud in Asia invasit, imperante adhuc Theodosio, ut Theophanes in Chronicis docet. Is nihilominus ab anno 717. Imperium Leonis exorditur, quod eo tantum anno Theodosius in ordinem redactus sit: qua in re Eruditos omnes hodie sectatores habet. Si igitur anno 716. Imperium suscepit, anno 721. currebat annus sextus ejus Imperii, annusque sextus post ejus Consulatum; ut in laudata subscriptione dicatur. Neque id gratis a me dictum putes. Baronius anno 726. affert epistolam Gregorii Pontificis Romani II. de sacris Imaginibus ad Leonem Isaurum Imperatorem scriptam; quæ his verbis incipitur: *Litteras vestras a Deo custoditæ Majestatis accepimus, imperante te, Indictione quarta decima: etiam XIV. XV. I. II. IV. V. VI. VII. VIII. IX. & X. Indictionum acceptas epistolulas tuas diligenter servamus.* Et paulo post: *decem annos Dei benignitate recte ambulasti.* Scripta ea epistola anno Christi 726. quo, mense Septembri Indictione decima cœpit. Ex quo consequens est, priorem Leonis ad Gregorium Pontificem Romanum epistolam scriptam esse anno septingentesimo, decimo sexto, Indictione decima quarta notato. Qua epistola fultus Baronius Leonis Isauri Imperium ab anno 716. exordiendum duxit: Quia tamen plura concurrunt, ut illud ab anno sequenti desumatur; a communī sententia recendum non est: sed tantum observandum, duplē esse Leonis Epocham, quarum prior, licet minus in usu fuerit, ad vetera monumenta intelligenda aliquando necessaria.

In priori Editione Lugdunensi 4°. pag. 365. quæ est 129. hujuscæ editionis, Nicolai Pontificis Romani nomen loco Benedicti tertii irrepit. Mabillonius loco laudato, num. 214. nævios aliquot, qui deprehenduntur in Benedicti tertii diplomate,

XLVII.
Diploma
Benedicti
terti e-
menda-
tum.

I PROLEGOMENA.

mate, facta collatione cum autographo emendat; & quod ad rem præsentem facit, clausulam ejusdem diplomatis his verbis conceptam esse affirmat: *Datum V. nonas Octobrias, per manum Theophilacti secundi Cerii S. Sedis Apostolicae, imperantibus Dominis nostris piissimis Augustis, Hlothario a Deo coronato magno Imperatore, anno tricesimo nono, & P. C. ejus anno tricesimo nono, sed & Hludovvico novo Imperatore ejus filio, anno septimo, Indictione quarta.* Notat tamen autographum facile legi non posse ante verbum *Nonas*; incertumque esse, an scriptum fuerit: *quinto, aut sexto Nonas.* Ex quibus constat, locum illum, antequam hæc Mabillonii legeremus, recte a nobis fuisse emendatum.

XLVIII.
Tres Ludovici II.
tresque Lotharii
Epochæ.

Mabillonius ibidem tres Ludovici II. Imperatoris Epochas agnoscit, quarum secunda cum tertia ab omnibus huc usque fuerat, confusa. Neque tam mirum, eas eodem tempore a Mabillonio & a me detectas fuisse; quam quod Historicos Gallicos ex fugerint; cum diversæ ejusdem Principis Epochæ, ad varias difficultates solvendas, magnæ sint utilitatis. In alio Opere ostendam, tres etiam Lotharii Ludovici secundi patris

Epochas distinguendas esse: quod hic indicare placet; ut qui interim ejus diplomata legerint, ab erroribus caveant, in quos ii, qui ad tres illas Epochas non adverterunt animum, inciderunt.

XLIX.
Supplica-
tio a Mo-
nachis
Theodosio
Imp. obla-
ta anno
429.

Pag. 132. diximus, Libellum a Basilio, sanctisque Monachis Theodosio Imperatori oblatum fuisse anno 430. Gavisi tamen sumus animadvertisse, Joannem Garnerium celeberrimum Societatis JESU Scriptorem, quem die vicesima sexta Octobris anni 1681. Bononiæ, naturæ

debitum solvisse, scripsit ad me Illustrissimus D. Magliabechius Serenissimi Etruriæ Ducis Bibliothecarius, literariorum patronus optimus, observare in Præfat. ad posteriorem partem Operum M. Mercatoris, libellum illum anno 429. præsentatum fuisse. Quod ex eo deducit, quod in illa supplicatione res Nestorianæ dicuntur perinde se habere ac in literis Nestorii ad Cælestinum Romanum Pontificem; augeri nimirum & invalescere in dies Nestorio multos, ut ipse quidem mentitur, errorem dedocente: ut autem verius Monachi aiebant, minis & verberibus terrente. Ex quo Epochæ Concilii Antiocheni posterioris adversus Paulum Samosatensem magis confirmatur, quæ hucusque male collocata fuerat sub Aureliano Imperatore, qui tamen nondum Imperium Romanum administrandum susceperebat, quando Concilium coactum ac finitum est.

Supereft, ut moneam, me summe exoptaſſe legere librum a R. P. Henrico Norisio ab aliquot mensibus compositum circa duas Inscriptiones Pisanae Caii & Lucii Cæsarum, Augusti nepotum. Alias enim eidem Norisio viro mihi amicissimo per literas significavi, quæ mea mens visus. L. Liber Norisii de Inscriptionibus Pisaniis ab Auctore non.

effet de Consulatibus designatis Cæsarum & Augustorum, ejusque judicium magni apud me ponderis. Præterquam quod non dubito quin de multis ad materiam, de qua scripsi, spectantibus tractarit. Sed licet Illustrissimus Magliabechius qui quæ in Italia typis mandantur, incredibili munificentia ad me mittere solet, hoc opus ad meas manus perferendum curaverit, nondum tamen illud videre licuit.

INDEX CAPITUM,

Quæ in hac Dissertatione continentur.

P A R S P R I M A.

De Consulatibus Cæsareis, tum designatis, tum suffectis.

Cap. I.	C æsares & Augusti
Consules designati,
Consules aliquando
absolute vocati. Pag.

14. | V. | De suffectis Cæsarum & Augustorum
Consulatibus, 14. |
II.	Consulatus secundus Claudi Imperatoris, in quo Britannicus natus, designatus tantum erat, Pag. 6.	VI.	De Consulatibus suffectis Gallieni Junioris Cæsaris, & Aureliani adhuc privati, 16.
III.	Adoptiones Marci Aurelii, & Lucii Veri in secundo Consulatu Antonini Pii tantum designato factæ, 7.	VII.	Tam Gallieni Cæsaris, & Valeriani, quam Criniti, & Aureliani Consulatus reapse gestus est, unde altera Inscriptionis Foro julien sis interpretatio desumitur, 22.
IV.	Hadrianus mortuus est in secundo Consulatu Antonini tantum designato. 11.	VIII.	Consulatus designati, & suffecti ab honorariis valde diversi, 25.

P A R S S E C U N D A.

De Cæsarum & Augustorum Consulatibus Ordinariis horumque Regulis.

Cap. I.	Impérii auspicium prima Cæsareorum Consulatum Regula, 28.		Lucium Verum Rationarium, ac Quinquennaliorum, & id genus festorum ordinatio juxta traditas Regulas, 70.
II.	Quinquennalia, & id Genus festa, de quibus generatim agitur, secunda Consulatum Cæsareorum Regula, 30.	XII.	Consulatum Cæsareorum a pluribus Augustis simul imperantiibus usque ad Imperii divisionem Rationarium, ac Decennalium & id genus solemnium ordinatio juxta nostras Regulas, 79.
III.	Decennalium beneficio tum Christianæ, tum Ethnicæ Religionis historia illustrata, 40.	XIII.	Consulatum Cæsareorum a prima Imperii divisione ad eam, quæ Valentianus & Valente Imperatoribus facta Rationarium; ac Decennalium & id genus festorum ordinatio juxta nostras Regulas, 88.
IV.	Decennalium beneficio Codex Theodosianus illustratus. 45.	XIV.	Consulatum Cæsareorum a Valentianus & Valente ad Imperii Occidentalis excidio Rationarium, ac Decennalium & id genus festorum per eosdem annos ordinatio, 95.
V.	Decennalium beneficio Fasti Consulares, & historiæ tum Romanæ, tum Byzantinæ Scriptores illustrati, 47.	ULT.	Consulatum Cæsareorum ab Imperii Occidentalis excidio, ad Fastorum Romanorum Consularium finem Rationarium; ac Decennalium, & id genus festorum per eosdem annos ordinatio & finis, 103.
VI.	Chronologia, Geographia, & Nummographia Decennalium beneficio illustrate, 50.		
VII.	Aliquot Imperatorum Decennalia, & id genus festa, de quibus major difficultas esse potest, explicantur, 55.		
VIII.	Tertia & quarta Consulatum Cæsareorum Regula explicantur, 62.		
IX.	Triumphi quinta Consulatum Cæsareorum Regula, 64.		
X.	Sexta ultimaque Consulatum Cæsareorum Regula explicatur, 67.		
XI.	Cæsareorum Consulatum ab Augusto ad Marcum Aurelium, &		

P A R S . T E R T I A .

De perpetuis Imperatorum Orientalium Consulatibus.

- Cap. I. DE Consulatibus dimidiatis a Constantino Magno ad Justinum Juniores in Actis publicis saepe occurribus, 109.
 II. De Postconsulatibus a Constantino Magno ad Justinum Junorem usu receptis, 112.
 III. Fasti Consulares Byzantini a Justinio Juniori ad Constantinum Pogonatum nunc primum de in-
- tegro ordinantur, & secundum accuratam Chronologiam, tam cum Erae Christianae, quam cum Imperatorum annis connectuntur, 116.
 IV. Consulatus Tribunitiae potestatis instar gestus, hactenus ignotus explicatur. Quando, quave ratione desierit, 124.
 Ult. Chronologia Aurelianæ. 132.

S Y L L A B U S

AUCTORUM QUI CITANTUR, NOTANTUR,
emendantur, & illustrantur in hoc Opere.

Numerus Romanus Prolegomena, Vulgaris paginam Dissertationis indicat.

A	Cta S. Marcelli,	pag. 33.	Capitolinus,	8. 10. 25. 57. 66. 78. 84.
	Aimoinus num.	ix.	Casaubonus,	9. 14. 18.
	Alcuinus,	110.	Cassiodorus n. ix. xvi. xl. xli.	25. 26.
	Aldus Manutius num.	xxiii.	27. 41. 74. 81. 103. 105.	
	Alemannus,	26. 28. 106. 115.	Catalogus antiquorum Pontificum.	109.
	Alfordus,	134.	Cedrenus,	38. 84. 115. 118. 120. 127.
	Ambrosius Morales,	131.	Censorinus,	31. 67.
	Ammianus Marcellin.	29. 34. 40. 37. 44.	Joannes Jacobus Chiffletius,	66. 100.
	54. 58. 63. 67. 86.	Cedrenus,	38. 84. 115. 118. 120. 127.	
	Anastasius Bibliothecarius,	36. 124.	Censorinus,	31. 67.
	Anonymous Cuspiniani n. xv.	102. 103.	Joannes Jacobus Chiffletius,	66. 100.
	Anonymous Valesianus n. xl.	7. 35. 58. 59.	Petrus Franciscus Chiffletius num.	xxvi.
	106.	106.	Christophorus,	28.
	Appianus Alexand.	4. 5. 109.	Chronicon Alex.	7. 15. 25. 33. 34. 37.
	S. Athanasius,	134.	40. 41. 43. 44. 52. 118. 119. 120.	
	Athenaeus,	54.	Chrysitus,	12.
	Auctor incertus panegyrici Constantino M. dicti,	49.	Claudianus,	65. 69. 70.
	Auctoris incerti panegyricus Maximiano & Constantino dictus,	58.	Clemens Alex.	8. 12.
	Auctor Miscellæ,	120. 125. 126. 127.	Codex Justinianus pluribus in locis.	
	S. Augustinus num.	xxiii.	Codex Theodosianus pluribus in locis.	
	Ausonius,	31.	Cointius,	17. 21. 27. 87. 115. 116.
	Baluzius,	33. 34. 51. 58. 86. 113. 118.	Combeſtius,	25. 26. 128.
	Balsamon,	115.	Corippus Poeta,	118. 127.
	Baronius n. xii. xxx. xxxiv. xxxv. xlvi.	11. 15. 17. 20. 21. 25. 27. 28. 36. 39.	Curopalates,	128.
		40. 41. 42. 59. 60. 61. 67. 68. 69. 87.	Cyrillus Monachus,	103.
		93. 94. 96. 101. 108. 113. 115. 117.	Dio n. xviii. xix.	3. 4. 5. 8. 9. 10. 11.
		118. 126. 127. 129. 130. 131. 134.	12. 25. 26. 34. 36. 49. 56. 61. 65. 67.	
		135. 136.	71. 72. 75. 83. 85.	
	Baudemundus,	123.	Dionysius Halicarnassensis,	5.
	De la Baune,	34. 50.	Dubletius,	130.
	Blondellus num.	xii.	Dufresnius,	26. 31. 33. 102. 123. 126.
	Bœclerius,	68.	128. 130. 131.	
	Bollandus,	68. 102. 104. 105. 123.	Elmacinus,	126.
	Broderovus,	27.	Evagrius,	28. 46. 47. 105. 115.
	Bulengerus,	32.	Eugippius num.	xxxiii. xl.
	Calvisius n. xv. xxvii.	25. &c.	Eulogius,	119.
			Eumenius,	131.
			Eusebius num.	xv. xxiv. xxv. xxxiii. 29.
			30. 33. 34. 37. 38. 39. 41. 42. 43. 50.	
			52. 58. 60. 61. 72. 74. 75. 77. 80. 82. 83.	
			84. 86. 87. 90. 91. 92. 132. 134. 135.	
			Eu.	

S Y L L A B U S.

liij

Eutropius.	13. 18. 51. 88.	Methodius,	132.
Fragmentum Consulare apud Bücherium. 25. &c.		Modetinus,	36.
Fredegarius num. IX.	122. 123.	Muretus,	72.
Firnicus,	134.	Nazarius,	61.
Frontinus num. xv.		Nicetas,	128.
Frontoducæus num. XLVI.		Nicolaus Heinsius,	69.
Garnerius num. XLIX.		Norisius num. XLII. XLIII. XLIV. XLV. L.	
Georgius Syncellus,	38. 110.	8. 10. 11. 13. 16. 24. 31. 32. 35. 56.	
Goltzius,	4. 6. 11. 14. 18. 19. 20. 24. 25.	59. 60. 61. 62. 63. 65. 68. 75. 82. 83.	
Gothofredus n. XXVII.	46. 47. 50. 52. 70.	86. 100. 109. 127. 132.	
77. 96. 99.		Novella Justiniani,	28.
D. Gregorius num. XLV.	120. 121.	Occo,	17. 18. 35. 55. &c.
Gregorius Naz. XXVII.		Olympiodorus n. XI.	27. 99.
Gregorius Turonensis num. IX.	27.	Onuphrius n. III. XXVII. 7. 10. 11. 13.	
Gruterus variis in locis.		14. 16. 20. 26. 27. 32. 68. 69. 117.	
Hadrianus Valesius num. IX.		118. 124. 125. 126.	
Henricus Valesius,	15. 27. 28. 29. 32.	Optatus,	15. 59.
37. 38. 41. 42. 43. 46. 52. 54. 58. 59.		Qrosius,	18. 50. 58. 69. 88. 117. 135.
61. 63. 67. 92. 95. 96. 102. 113. 115.		Ortelius,	85.
132. 134.		Ovidius,	8. 31. 49.
Henschenius num. XXXVI.	9. 15. 98. 102.	Papebrocius n. VIII. XXVII. XXXVI. 42. 137.	
104. 105. 135.		Patinus,	11. 14. 61. 67.
Hermannus Contractus,	132.	Paulinus n. XXV.	
Herodianus;	27. 37. 64. 66. 68. 69. 81.	Paulus Aringhus,	118.
D. Hieronymus n. XXXIV. XXXV.	36. 43.	Petavius,	6. 7. 8. 11. 15. 17. 19. 21. 24. 38.
44. 92. 94.		39. 40. 41. 42. 44. 49. 51. 52. 54. 67.	
Hervvartus,	2. 5. 6. 7. 9. 50.	68. 69. 72. 76. 81. 82. 96. 97. 102.	
Hieronymus Rubeus,	106.	121. 123. 133. 137.	
Holstenius,	114.	Photius num. XI.	
Jacobus Goar.	94. 96. 119. 134.	Philostorgius num. XXIX.	53. 99.
Idatius in fastis,	34. 38.	Plinius num. XX.	5. 6.
Indiculus præfectorum Urbis,	13. 30.	Plinius Junior,	4. 30. 32. 56.
Joannes Abbas Blicariensis num. XLII.	115.	Plutarchus,	5. 77. 113.
Joffredus,	19.	Pollio,	17. 18. 19. 20. 21. 43. 66.
Jornandes,	2.	Porphyrius,	29. 62.
Josephus,	5. 31. 71. 75. 76.	Procopius num. XLII.	26. 36. 48. 67. 107.
Isidorus Pelusiota,	27.	Prosper numer. XXIX. XXX.	52. 63. 97.
Julianus Antecestor,	117.	Prudentius,	110.
Julianus Imper.	2. 53. 86.	Quesnellus,	70. 96.
Justellus,	115. 125.	Raderus,	111. 112. 114.
S. Justinus,	42.	Rodericus,	113. 119.
Kirchmannus,	11.	Roricho Monachus,	131.
Labbeus,	63.	Salmasius,	27.
Lactantius,	15. 33. 34. 39. 41. 51. 58. 59.	Samson Abbas Cordubensis,	4.
69. 88. 90. 91.		Scaliger n. XX.	12. 14. 24. 25. 27. 32.
Lambecius,	10. 12. 24. 26. 35. 51. 83.	38. 42. 49. 50. 61. 63. 67. 68.	
136.		Schelstratius num. XXXVIII.	44.
Lampridius,	4. 26. 64. 65. 79. 80. 83.	Scrimgerus,	118.
Lazius,	11. 13. 27.	Sebastianus Erizzus,	55. 65.
Leo Grammaticus,	127. 129.	Seguinus,	6. 134.
Libanius,	2. 27. 46. 64. 96.	Servius,	40.
Lipsius num. XIII.	4. 7. 8. 9.	Sidonius Apoll. num. XXVII.	XXXI. XXXII.
Livius,	6.	27. 30. 32. 46.	
S. Lucas,	2. 8. 73.	Sigonius,	129. 131.
Lucretius num. III.		Sirmundus num. XXVII.	27. 32. 63. 101.
Mabillonius num. XLVI. XLVII. XLVIII.		124.	
110. 119.		Socrates num. XXXIII.	38. 53. 92. 93. 96.
Mamertinus,	34. 49.	Sozomenus n. XXXIII.	XXXVI. 38. 87.
Marcellinus Comes numer. XLII. XLIII.		93. 94.	
32. &c.		Spanhemius,	6. 8. 18. 31. 37. 136.
Marcus Antonius Capellus,	9.	Spartianus,	10. 11. 12. 29. 50. 54. 59.
Marianus Scotus,	15. 125.	76. 81. 82.	
Marius Aventicensis n. XXXVII. XXXVIII.	28. &c.	Spondanus,	118.
Margarinus,	121. 130.	Suetonius n. XV.	XVII. XVIII. 7. 14. 27.
S. Maximus	38.	31. 56. 63. 64. 71. 73. 74.	
		Sulpicius Severus,	40. 46.
		Stephanus Byzantius,	134.
		Sui-	

liv S Y L L A B U S.

Suidas num. xxv.	48.	Valesius Henricus, <i>vide</i> Henricus.
Symmachus,	97.	Velleius, 8. 9.
Synesius,	37. 53.	Ughellus, III.
Synodus Romana, num. XLVI.		Victor in epitome, 13. 18. 52. 58. 89.
Tacitus, num. XIII. XIV. XIX. 3. 4. & seq. 7. 12. 14. 33. 64. 73.		Victor Schotti, 12. 68.
Tertullianus,	9. 26. 27. 43.	Victor Vitensis, III.
Themistius,	27. 29. 46. 95.	Victor Tununensis, num. XLII. 112.
Theodoreetus, n. XXXIII. XXXIV.	69.	Virgilius, 16.
Theodorus Lector.	103.	Ulpianus, 26.
Theophanes, num. XXXVI. 35. 94. 95. 100. 101. 102. 108. 113. 122. 127. &c.		Voellus, 115.
Theophilactus Simocatta, numer. XLIV. XLV. 118. 127.		Vopiscus, 4. 16. 18. 20. 26. 67. 80.
Theophilus Alex.	40.	Usserius, 9. 15. 31. 72. 132. 133. 135.
Thucidides,	61.	Xilander, 72. 82.
Tristanus,	18. 19. 54. 55. 61.	Xiphilinus, 14.
Valesius Hadrianus, <i>vide</i> , Hadrianus.		Zonaras, 18. 72. 118. 120.
		Zosimus, num. XI. XII. 15. 29. 46. 69. 87. 89. 90.

L I C E N T I A P R O V I N C I A L I S O R D I N I S.

Nos FR. PAULUS ANDIOL Ordinis Minorum Conventualium Sancti Francisci, artium & Sacrae Theologiae Doctor, ac in Provincia Sancti Ludovici Minister Provincialis facultatem facimus R. P. ANTONIO PAGY eiusdem Ordinis & Provinciae Exprovinciali typis mandandi librum, cui titulus *Dissertatio Hypatica, seu de Consulibus Cæsareis*, Ordinis nostri Theologorum judicio approbatum; optamusque, ut in aliis operibus Chronologicis, quibus ab aliquot annis incumbit, perficiendis; Annalibusque Ecclesiasticis illustrandis ac continuandis, sedulam curam adhibeat. Datum Aptæ Julij XIII. Kalendis Augusti, anno M. DC. LXXX.

Fr. PAULUS ANDIOL,
Minor. Provincialis

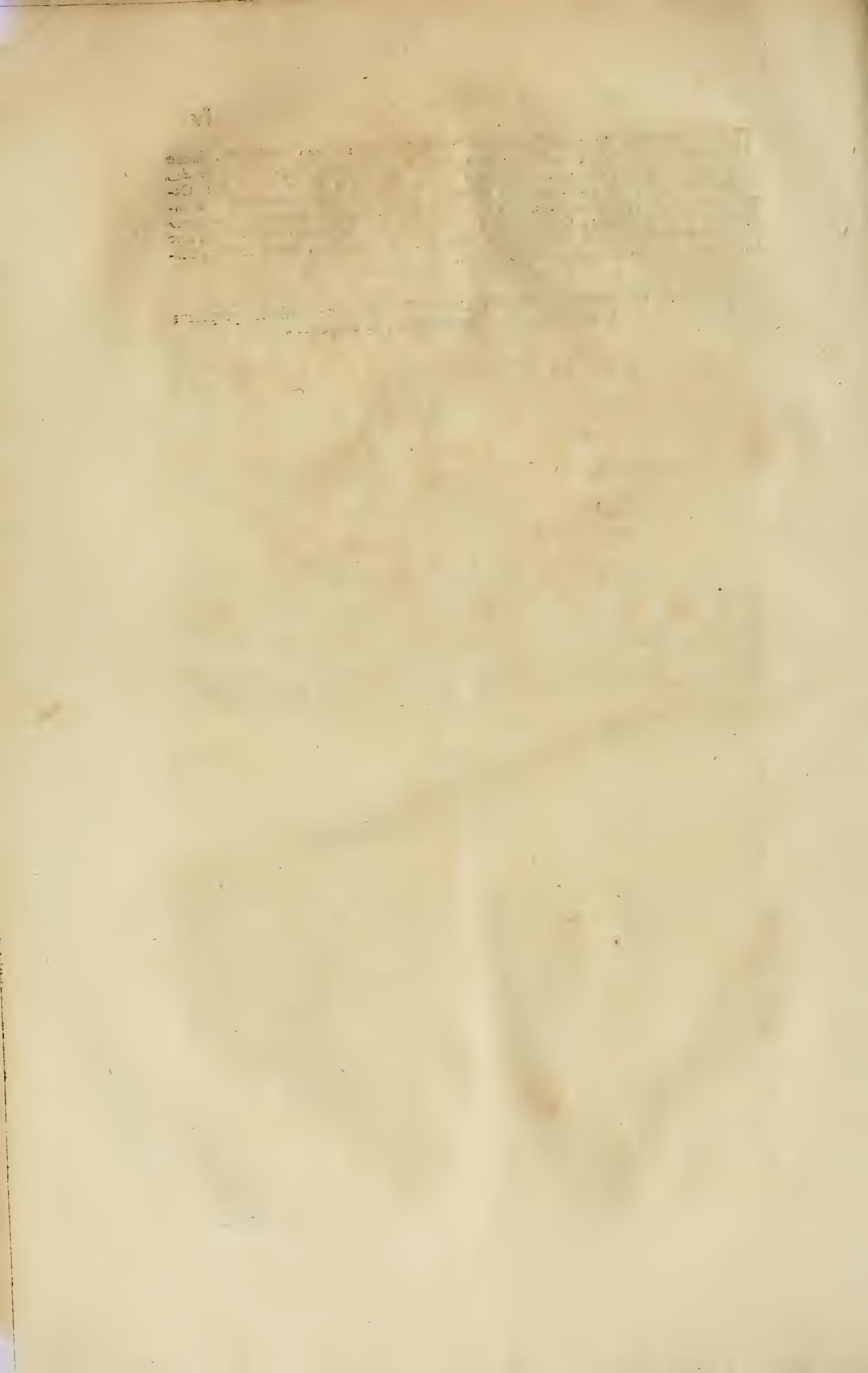
Approbationes Theologorum Ordinis.

DE mandato Reverendi admodum Patris Provincialis, Ego infra scriptus Ordinis Minorum Conventualium Doctor Theologus, ac Provinciae Sancti Ludovici Diffinitor perpetuus, fidem facio me accurare perlegisse librum, cui titulus: *Dissertatio Hypatica, seu de Consulibus Cæsareis*, Auctore R. P. Antonio Pagy, ejusdem Ordinis Doctore Theologo, & primario Provinciae Patre, in quo Consulatus ab Augustis, & Cæsaribus suscepti singulare diligentia, ac nova methodo tractantur, plurimaque haec tenus ignota eruuntur dubia, incerta discutiuntur; vera multiplici autoritate fulciuntur, omniaque ex certis Chronologicis regulis ad justum veritatis pondus, & rigorem reducuntur; ut merito Authoris commendetur eruditio, qui tam ex conjecturis, quam ex indefessa Historicorum, tum Latinorum, tum Græcorum collatione, temporis rationem venatur, & ex varietate temporum incertum vacillantibus, cursum qui teneri debet, ostendit. Dignum proinde judico prœlo, in communem eorum utilitatem, qui Ecclesiasticae, Romanæ & Byzantinæ Historiae studio feruntur. Datum in Conventu nostro Aquensi Idibus Septembbris, anno MDCLXXX.

Fr. GAB. TAULANI, Doctor Theologus
& Diffinitor perpetuus Ord. Minorum.

EX Commissione Reverendi admodum Patris Provincialis ego subsignatus Sacrae
Theologiae Doctor & Diffinitor perpetuus, *Dissertationem Hypaticam, seu de
Consulibus Cæsareis summa cum voluptate perlegi*; nihilque in ea reperi fidei Ca-
tholicæ diffonum, aut bonis moribus adversum; imo omnia tanta eruditione, & in-
genio referta ut existimem opus miræ inventionis, ac indefessi laboris, quibusque
Eruditis & Ecclesiasticæ, Cæsareæque Historiæ Studiosis probatum iri: ideoque, ut
in litteratorum usus typis quamprimum detur, latus subscribo. Aquis-Sextiis, Idi-
bus Septembris anno Domini MDCLXXX.

Fr. FRANCISCUS SIMON Doctor Theologus ac Diffinitor perpetuus
Ordinis Minorum Conventualium S. Francisci.

DISSERTATIO HYPATICA S E U DE CONSULIBUS CÆSAREIS, EX OCCASIONE

Inscriptionis Forojuliensis Aureliani Augusti.

P R A E F A T I O .

N Urbe Forojuliensi, antiqua Romanorum Colonia, Inscriptiones nonnumquam reperiuntur, quæ ad illustrandam Antiquitatem, ac scopulosos, difficultesque Historiæ Augustæ locos extricandos, mirum in modum conferunt. Inventa ibidem Columna XV. pedes alta, quæ & hodie in ædibus Episcopalibus visitur, cui Epigraphe sculpta, eo magis æstimanda, quo rarer, & rei hactenus obscuræ dilucidandæ utilior. In ea quarta Aureliani Augusti Tribunitia Potestas tertio ejus Consulatui illigata legitur; licet in alia ejusdem Imperatoris, quæ apud Onuphrium lib 2. Fastorum, Gruterum pag. 276. Goltzium, aliosque extat, Tribunitia ejus Potestas V. cum Consulatu tertio tantum designato connectatur. Ad majorem rei declarationem utramque hic exhibeo.

^{1.}
*Inscriptio
Foroju-
liensis ab
aliis eo-
dem anno
exaratis
diversa.*

Inscriptio Forojuliensis.

RESTITUTOR ORBIS
IMP. CAES.
L. D. AURELIANO
PIO. FEL. INVICTO
AUG. PONT.
MAX. GERM. MAX.
GOT. MAX. PART. MAX.
TRIB. P. IV. COS. III.
P. P. COS.

*Legendum
Restituto-
ris.*

Dissertatio Hypatica,

Inscriptio Onuphriana.

I M P. C A E S. L. D O M I T I O
A U R E L I A N O P I O, F E L I C I ,
I N V I C T O. A U G. P O N T I F. M A X I M O
G O T H I C O. M A X. G E R M A N I C O. M A X.
T R I B. P O T. V. C O S. D E S I G. I I I. I M P. I I I.
P. P. P R O. C O N S. R E S T I T U T O R I O R B I S
I N V I C T I S S I M O. E T V I C T O R I O S I S S I M O
P R I N C I P I .

II.
Unde factum, ut
Auctor
Consula-
tuum Ca-
esarorum
regulas in-
vestigari.

Consulatum tertium, sicuti & Tribunitiam Potestatem quintam gessit Aurelianus anno Christi, 275. quo, mense Januario interfilius est; secundum vero anno 274. quo mensem circiter Novembrem Tribunitiam Potestatem quintam initit: quo pariter anno Consulem III. designatum, ac Trib. Potest. IV. & V. dictum fuisse nullus negaverit. Quomodo itaque in Inscriptione Foro Juliensi appellari potest Consul III. Trib. Pot. IV? Hic opus, hic labor est, quem non tantum hac in Dissertatione superare, sed & potiores, quæ de Consulatibus a Cæsaibus, & Augustis gestis, difficultates moveri possunt, enodare, & quo præcipue mentem intendo, causas ob quas Consules illi processerint, non tam ex conjecturis, quam ex certis regulis expromere conabor. Non pigebit, ut puto, Letorem, quibus gradibus easdem causas retexerim, addiscere. Cum animadvertissem, quod primum ni fallor a Jacobo Sirmondo, clarissimo Galliæ nostræ ornamento, in Notis ad lib. I. & Epistolam nonam Sidonii observatum, solitos suos novos Imperatores proximis post Imperii auspicio Kalendis Januariis Consulatum edere, subiit animum cogitatio, cæteros ab iisdem gestos ex aliqua etiam norma processisse; ac causæ aliquid fuisse, cur ex iisdem Imperatoribus alter ter, alter quinques, aliisque septies, aut pluries eum Magistratum obtinuerint: qui quidem iniipar Consulatum ab Augustis susceptorum numerus, quantum animum meum torqueret, vix dici potest. Neque enim impetrare a me poteram, ut crederem, eos primum communi ex præscripto, cæteros vero pro solo libito, ac sine certa ratione iniisse. Unde tacitus necum cogitabam; si primus Consulatus ex præscripto assumptus; cur non & alii? quærebam itaque diligenter in omnibus Imperatorum factis aliquod hujusce rei vestigium, persuasus evenire non posuisse, ut in primo suscipiendo omnes convenirent; in aliis vero non tantum discordarint, sed etiam sine ratione egerint, & ut ita dicam, insanierint. Denique veniebat in mentem recte docuisse Veteres, simile sumili deprehendi, ideoque ex ratione suo loco explicanda, qua prior Consulatus initius fuisset, erui posse rationem cur alii suscepisti. Non deerant & alia excitamenta, Consularis nempe dignitatis præstantia, Senatus Romani sapientia, & quod iis potentius, ipsa experimenta in rebus non dissimilibus a me capta, quæ tria animum in ea investigatione pernitus obfirmabant.

III.
Præstantia
Consularis
dignitatis.

Et quidem quoad ejusdem dignitatis præstantiam, Jornandes de rebus Geticis cap. 57. de Theodorici Gothorum regis Consulatu loquens ait: *Factus est Consul ordinarius, quod summum bonum, primumque decus in mundo edicitur. Quæ quidem, inquit Julianus Imperator orat.* 3. privatis velut præmium quoddam est, ac merces virtutis, aut fidei, aut benevolentia erga Principes, aut eximii alicuius facinoris: Principibus vero ipsis ad ea bona quæ jam possident, velut decoris & ornatus accessio est. Nam reliqua nomina, vel functiones, quæ veteris illius Reipublica tenuem aliquam, & obscuram imaginem retinent, vel propter potentiam suam contempserunt, ac res-

pudiarunt; vel eorum, quæ sibi imposuerint appellationem, toto vita tempore conservant. Illam vero duntaxat, neque initio contempserunt, & quotannis tituli hujus usurpatione gaudent. Nec est, aut fuit umquam privatus ullus, aut Princeps; qui non Consulem se appellari præclarum aliquid atque exinium putaverit. Ponderatus etiam a me suo momento locus iste Libanii in Panegyrico Juliani Imperatoris. Quid venerabilius, inquit, esse potest, quam universum orbem terrarum Solis instar appellatione continere, & in ore cunctorum hominum esse nomen pra eo quod a parentibus inditum, cuius memoria multas complectatur necessitates, judicia, nuptias, forum, debita, venditiones, contrahentes, pacientes, litigantes, fidem per litteras farientes, communicantes, disidentes, filiorum opulentorum natales, pucrorum in scholis institutiones, quorum unum studium est nominare Consules; in quo etiam & acquiescent. Quod igitur quidam dixit de Jove omnium summo Consule, Jovis vias omnes esse plenas, omnia forra, portus, maria, hoc aliquis dicere posset de Consulibus, qui appellationem cum Deo communem habent. Habet ibidem & alia, concluditque Imperatorem ab illo dignitatis cumulo ubique celebrari.

Insuper Romanorum sapientia, quæ libros opplevit, quæque in factis solemnibus dies etiam Simile si religiose observabat, ut in decursu Operis videbimus, ac denique duplex experimentum a me prebenditum non parum ad hanc indagationem inflammatum non parum ad hanc indagationem inflammat. Cum enim hujus saeculi initio Joannes Georgius Herwartus, vir plane doctissimus, in sua Chronologia cap. 248. scripsisset, Tiberium vivente Augusto Collegam Imperii fuisse, hanc que ejus opinionem, quæ non tantum ubi primum apparuit, sed nunc etiam a doctissimis Scriptoribus rejecta est, verissimam esse comperisse, in mentem venit, solitos fuisse Imperatores Augustum imitandum sibi proponere, ideoque fuisse & alios Imperii Collegas studio & labore detegendos: quæ detectio Tiberium eo honore exornatum fuisse certum, indubitatumque redderet. Numismatis itaque, tam gracis, quam latinis, historiæ Augustæ Scriptoribus aliisque monumentis, quæ in eam rem conferre possent, sedulo examinatis, reperi Titum cum Vespasiano Patre, Trajanum cum Nerva, Antoninum Pium cum Hadriano, ac denique Marcum Aurelium cum eodem Antonino corregnasse, & Tiberii exemplo in ejusdem Imperii consortium vocatos fuisse. Quod cum magni ad locum Lucæ Evangelistæ cap. 3. ubi de anno decimo quinto Tiberii, quo Christum baptizatum dicit, loquitur, intelligendum, & Romanam Historiam magis explicandam, momenti sit, hoc in Opere, ubi necesse fuerit, indicabitur, sed in alio, (sc. Critica in Annales C. Baronii) certis argumentis demonstrabitur. Secundum experimentum fuit novæ Periodi ad universam Chronologiam dirigidam inventio. Cum enim ingentia emolumenta, quæ ex Periodo Julianæ in eam redundant, perpendere, in illaque aliqua occurrerent, quæ disflicebant, quæque tamen melius mutari posse arbitrabar, mecum animo volvemam posse forsitan incommodis, quibus Scaligeriana subjacet,

cet, exemptam reperiri. Quamobrem cum in eam investigationem, operam & studium contulisset, novam tandem Periodum, Orbi litterario communicandam, inveni. Hæc, inquam, quæ feceram pericula, quæque milii prospere successisse existimabam, efficiebant, ut cogitationem omnem, diu, noctuqe in causas Consulatum ab Augustis susceptorum detegendas figerem ac locarem, certus laborem, licet non parum morosum, bene possum fore, si res fortunatum, vel ex parte solum, nancisceretur eventum.

V.
Aliqui Imperatores in Consulatu sumendo ab communione discentiae.

At parte alia a suscepto consilio identidem deterrebar, quod quaniplura non solum præter communem morem, sed etiam temere a multis Augustis acta reprehenderem, aliquosque in Consulatu suscipiendo plane abnormes, ac extraordinarios fuisse. Aufonius enim orat. pro Consulatu cap. II. Gratiani moderationem laudibus extollens ait: *Ipsum te sapius hoc honore defraudas, ut & aliis largiaris. Scis enim Imperator, dolissime, rursum enim utar laude privata, scis inquam, septem ac decem Domitiani Consulatus, quos ille inuidia alteros provehendi, continuando conseruit, ita in ejus aviditate derisos, ut hoc eum pagina fastorum suorum, imo fastidorum fecerit insolentem, nec potuerit praestare felicem.* Tacitus Annalium lib. 13. tradit continuum Consulatum Neroni, qui tamen eum non gessit, post Araxata a Corbulone capta delatum fuisse: *Ob hac consulatus Imperator Nero, & Senatus-Consulto supplicationes habita, statusque, & arcus, & continui Consulatus Principi.* Denique Dio lib. 70. de Heliogabalo loquens ait, statim post adeptum Imperium inter cætera, illud innovasse, quod Consulatus Macrini loco, qui ante gessus erat, nomen suum substituit, cum nec Consulatum a nobis accepisset, nec prarsus eum attigisset. Ex quibus, similibusve, legum, morumque perversitatem sub pluribus Princepsibus Romanis frequenter fuisse conjectabam, & Consularem dignitatem non tantum sine probabili causa aliis datum, sed etiam ab ipsis Imperatoribus sumptam. Quod si ii ut plurimum ea mente fuisserint, quam ratio, disciplinaque formula præscriberent, concludebam, idem esse de Antiquitatis arcanis, ac de Artium, & scientiarum inventione, quæ ut ait Baeo in novo Organo, felicitatis magis est, quam excellentis alicuius facultatis; adeo ut potius pro temporis, quam pro ingenii partu haberi debeat. Anceps itaque ambiguumque memet in omnem partem versabam, cumque ex attenta fastorum Consularium dispositionis consideratione aliquod lumen exiliret, sicut ex lapide percusso solet, ad pristinum animum revertabar, & in spem, cogitationemque meliorem inducebar, memor Christophorum Columbum (si parva licet componere magnis) cum in littore Lusitanico ventum quemdam statim annis temporibus ab alto flare observasset, conjecturam fecisse esse humefactas terras, a quibus procederet, indeque illas navigatione quæsivisse, & invenisse.

Postquam diu multumque animus huc & illuc fluctuavit, animadverti Imperatores Ludos consulares Trabea induitos edidisse, tum cum eadem ut plurimum triumphasse; quibus observationibus mirum in modum latu, mente obstinatio ri ad ulteriorem perquisitionem incubui, deprehendensque plures Consulatus ab Augustis gestos quinquennio, tantum, aut sexennio inter se in fastis distare, examinavi an Quinquennalia, & id genus festa cum eadem Trabea Consulari edi solita essent, sieque paulatim non tantum causas omnes, propter quas Cæsares & Augusti Consulatum inierint; sed etiam notas quibus annis Decennalia & id genus festa ediderint indicantes, summo Chronologice emolumento, ac fastorum Consularium illustratione inveni. Increbilem profecto mens mea percepit voluptatem, reperisse quod tacito labore inquieta tamdiu perquisierat. Quid enim magis mirum, quam duodeviginti Consulatum a Theodosio Juniori, singularis moderationis Principe, causam, rationemque, quæ nullis in libris legitur, e tenebris eruuisse, ac pari felicitate, eur hoc potius, quam altero anno, ter, vel quinques, singuli Imperatores Consules processerint, vel quinquennalia, aliaque hujusmodi solemnia celebrarint, de texisse. Mihi de Regularum hac de re in hac dissertatione traditarum præstantia & utilitate, major quotidie incidit admiratio; cum earum beneficio, non tantum Chronologia, fastique Consulares, sed & Codicis Theodosiani leges multæ, historia Augusta, & Ecclesiastica lucem accipiunt. Quæ si Onuphrio, Scaligero, Petavio, aliisque multis de Antiquitate optime meritis, innuissent, aliam in quæplurimis viam eosdem tenuisse non dubito.

In hac itaque Dissertatione non solum tertium Aurelianii Augusti Consulatum, in Inscri- Divisio Q- ptione Foro Juliensi expressum, sed & hujus o- peris, quoquecunq; alias a Cæsaribus, & Au- gustis gestos explicabo. In priori parte de Cæ- sarum, & Augustorum Consulatibus, tum desi- gnatis, tum suffecis agam, ostendamque tertium Aurelianii Augusti Consulatum in Epigraphe Fo- ro Juliensi cum quarta Tribunitia potestate con- junctum, vel esse tantum designatum; vel ter- tium dici in ordine ad suffecium quem ante ade- pturn Imperium idem Imperator gesserat. In altera de eorumdem Cæsarum, & Augustorum Consulatibus erdirariis, eorumque regulis sermo erit, ubi & Decennalia, & id genus festa ad amissim discutientur. In postrema denique de perpetuis Imperatorum Orientalium Consulatibus traditionem instituam, Fastosque Consulares Byzantinos de integro ordinabo. Quibus omnibus complura circa Cæsareos Consulatus, ad rem Chronologicam multum conducentia, haec- nusque ignorata, in manifestam lucem profe- rentur.

P A R S P R I M A.

De Consulatibus Cæsareis, tum designatis, tum suffectis.

C A P U T P R I M U M.

Cæsares & Augusti Consules designati, Consules aliquando absolute vocati.

I.
Consules
anno præ-
cedenti de-
signari so-
liti.

Oppressa Republica Romana, non tan-
tum Prætores, & Quæstores, sed &
Consules, qui in sequentem annum
Magistratum gerere debabant, ab Im-
peratoribus designabantur: Quæ de-
signatio vana non erat; Consules enim designati
sententiam primi in Senatu rogarbantur, ut va-
riis in locis præcipueque tertio Annalium libro
cap. 4. Tacitus indicat: ibi de Tiberio loquens
ait: *Exemit Drusum, Consulēm designatum dicen-
da primo loco sententia.* Quod etiam ex Appiano
Alexandrinō in Notis ad illum locum, Lipsius
confirmat. Potiebantur & peculiariis aliis præ-
rogativis; observatique dignum quod Dio lib.
56. de Imperatore Augusto, anno antequam obi-
ret, loquens de iisdem Consulibus scribit: *Con-
siliarios annos viginti petiit, cum ante in senos
menses, quindecim accepisset. Decretum porro est,
ut quacunque Augustus cum his, Consulibusque
(Nempe L. Munatio, & C. Silio Consulibus or-
dinariis) & designatis Consulibus, cum adoptitiis
suis nepotibus deliberans statuisset, rata non minus,
quam in curia, si statuta fuissent, haberentur.* Anni Magistratum præcedentis initio ea
designatio fieri solebat; Geta enim, qui ex-
eunte mense Martio anni Christi 212. interfecit
est, in Nummo qui apud Goltzium extat, dicitur,
COS. II. DES. IV. legendum tamen III. Qua-
re jam ad eam dignitatem destinatus fuerat. Non
exitimo ipso mense Januario eam designationem
semper factam fuisse. Plinius enim in Panegyri
cap. 57. de Trajano, qui proximis post adeptum
Imperium Kalendis Januariis Consul procedere
noluerat, loquens inquit: *Consulatum recusasti,
quem novi Imperatores destinatum aliis in se trans-
ferebant.... hoc ergo honore, quem & incipien-
tes Principes, & desinentes adeo concupiscunt, ut
auferant; tu otioso ac vacante privatis cessisti.*
Non itaque ante diem vicesimum octavum Janua-
rii anni Christi 98. Nervæ emortuali, ac Traja-
ni natali, Consules in sequentem annum designa-
ti erant.

II.
Consulūm
designato-
rum ordi-
natio quo-
modo vo-
cata.

Dicitur ab Antiquis Consulūm designatorum
ordinatio *Nundinum*, ratione petita ex veteri
more creandorum Consulūm, cum penes popu-
lum Comitiorum, & jus campi erat, ut scribit
Salmasius in Notis ad Vopiscum in Tacito Im-
peratore, explicans hæc verba capitī noni:
*Fratri suo Floriano Consulatum petiit Tacitus,
& non impetravit, idcirco quod Senatus omnia
Nundina suffectorum Consulūm clauserat.* Tribus
enim Nundinis, vel in *trinundinum* indiceban-
tur comitia creandis Consulibus. Mutato more,
& jure designandorum Consulūm a populo in
Principem translato, mos tamen idem videtur
remansisse, ut candidati Nundinis in comitia ve-
nirent, & ab omnibus viderentur. Jam autem
a Claudio Augusto bimestres Consules fuere, ita
ut duodecimi in annum ordinarentur. Et licet
variatum aliquando pro libidine Principum quo-
rumdam, & plures ordinati, hunc tamen nume-

rum, & ordinandi modum tenuere plures, &
meliores Imperatores. Unde sex Nundinia vel
Consulūm suffectorum Collegia erant. Primum
Nundinum ordinariorum Consulūm a Kalendis
Januariis, usque ad Martias. Secundum suffe-
ctorum a Kalendis Martiis ad Maias. Tertium
etiam suffectorum, sicut & omnium sequentium
a Maiis ad Julias. Quartum a Julii ad Septem-
bres. Quintum a Kalendis Septembribus ad No-
vembres. Sextum & ultimum ad reliquos duos
ejusdem anni menses. Atque hæc sunt omnia
suffectorum Consulūm Nundinia, quæ jani clau-
sisse Senatus Vopiscus dicit, hoc est, omnes
Consules totius anni designasse & ordinasse, cum
Consulatum fratri suo petiit Tacitus, ideoque
non impetravit, quod minime vacuus locus es-
set relietus. Hinc Lampridius in vita Alexandri
Severi ait, eum principem Consulatum iniisse ter-
tium, additque, ac primo Nundino sibi alios
semper suffecit. Refert etiam Spartianus, eundem
Severum Consules ordinarios, & suffectorum ex-
sententia Senatus nominavisse, & vetera Nundi-
nia ex ordine instituisse. Modum enim Consulūm
ordinandorum, quem jam descripsimus, mul-
ti ante Alexandrum Imperatores jam inde a Com-
modo, sub quo viginti-quinque Consules uno
anno facti sunt adeo parum observabant, ut
aliud ejus rei morem agnoscerent nullum,
nisi quem sua libido statuisset. Alexander vetera
Nundina in pristinum statum & formam re-
duxit, ut ibidem Salmasius observavit. Ea por-
ro designatione facile non rescindebatur, nisi quod
novis Imperatoribus proximis post initum Im-
perium Kalendis Januariis, Consulatus ordinari-
us deferebatur, & aliis destinatus in eosdem
transferebatur, quemadmodum jam ex Plinio no-
tavimus.

Neque alio modo Cæsareorum, & Augusteo-
rum Consulatum designatione fieri solebat. Vide-
mus hoc in Nummis Vespasiani apud Goltzium,
in quorum duobus Vespasianus dicitur: TRIB.
Pot. II. COS. III. DES. IIII. Qui nonnisi anno
Christi 71. ante mensem Julium eusi esse pos-
sunt, cum Kalendis Juliis anni superioris Im-
periuni capessiverit, anno vero 71. sequenti
Consulatum II. ordinarium gesserit, eodemque
Tribunitiam Potestatem II. Kalendis Juliis absolu-
vit. Si enim designatione hæc anno 69. facta fuisset,
neque Consul III. neque Tribunitiae Pote-
statis II. in iisdem Nummis diceretur, sed COS.
II. TRIB. POT. Idem in aliis ejusdem Vespasia-
ni, cæterorunque Augustorum Nummis, quan-
do in iis Consulatus designati exprimuntur, vi-
dere est. Licet autem is mos invaluerit, cu[m]
tamen designandi ad Imperium destinabantur,
vel Consulibus gerendis immaturi erant, de-
signatio ad eandem dignitatem Consularem an-
te aliquot annos, quam eandem inirent, fiebat:
quod Augustus de Consulatu Caio & Lucio ne-
potibus decreto in lapide Ancyrano, qui apud
Gruterum, Lipsium, aliosque extat, indicat:
*Honoris mei causa Senatus, populisque Romanus,
annum quintum & decimum tum agentes, Con-
sules designavit, ut eum Magistratum inirent post
Quinquennium.* Idem habet de Nerone Tacitus
lib. 12. Annalium: *& Cæsar (nempe Claudius)
adulationibus Senatus libens cessit, ut vigesimo
etatis anno Consulatum Nero iniret, atque inter-
rim designatus Proconsulare Imperium extra Ur-
bem, & Princeps Juventutis appellaretur. Id fa-*

III.
Cæsareo-
rum Con-
sulūm de-
signatio, in
quo ab a-
liis diver-
sa.

Etum anno Erat Christianæ quinquagesimo primo, & tamen Consulatus is, non nisi anno quinquagesimo quinto a Nerone jam Augusto editus est. Ipsum Claudiū Imperatorem se quartum Consulem biennio ante designasse, discimus ex Josepho lib. 20. Antiq. cap. 1. ubi Rescriptum ab eodem Claudio CONSULE IIII. DE SIGNATO, & Tribunitiæ Pot. V. annum agente, *quarto Kalendas Julias* datum refert. Clavius die vigesima quarta Januarii anni Christi quadragesimi primi Imperium suscepit, adeoque non nisi anno quadragesimo quinto Tribunitiam Potestate quinta assumere potuit. Quare, eo tantum anno Rescriptum illud emanatum, & tamen idem Imperator Consulatum illum quartum non nisi anno quadragesimo septimo gessit, quemadmodum in fastis videtur est.

Venio nunc ad arcem causæ, ostendoque eosdem Cæsares & Augustos Consules designatos, Consules absolute quandoque appellari, quod non tantum ex Inscriptionibus, ac nummis, sed etiam ex Historiæ Augustæ Scriptoribus eruo, ne tanti momenti res diutius in tenebris jaceat. Cum capite Solis radiato, hiantisque oris etiamnum nobilissima extat Inscriptio in pariete turris perantiquæ Castri Apollinaci in Velaunis, quam Gruterus pag. 39. num. 1. refert; sicuti & Herwartus cap. 251. suæ Chronologiæ.

TI. CLAUDIO CÆSAR. AUGU.
GERMANICUS, PONT. MAX.
TRI. POTEST.

V. IMP. P. P. COS. IV.

Claudius Tribunitiam Pot. V. anno Christi 45. Consulatum vero quartum anno 47. suscepit. Quare quartus hic Consulatus in Inscriptione absolute positus, non nisi designatus erat: dedicataque ea epigraphe anno Christi 45. quo etiam anno idem Clavius Judæis sacræ stolæ custodiā potentibus annuens, Rescriptum numero praecedenti laudatum dedit, cuius hoc initium: *Claudius Cæsar Germanicus Trib. Pot. V. Cos. designatus IIII. Imp. X. P. P.* alia Inscrip̄tio Neroni dicata apud Goltzium extat, in qua legitur: *NERONI CLAUDIO AUG. F. CÆSARI DRUSO GERMANICO, PONTIF. XV. VIR. S. F. VII. VIR. EPULONUM, COS. PRINCIPI JVVENTVTIS.* Ubi vides Neronem adhuc Cæsarem, nondumque Augustum Consulem vocari, licet tantum designatus esset; cum, sicuti jam diximus eodem Numero, primum is Consulatum non nisi jam Augustus inerit. Hæc itaque Epigraphe antequam Nero Imperium capesseret, & Consulatum gereret, exarata. Commodus a Marco Aurelio Augusto patre, adhuc puer Cæsar creatus, ut Auctor est Lampridius in Commodo cap. 1. dicitur in duobus nummis apud eundem Goltzium, *Consul*, licet tantum designatus esset: *L. AURELIO AURELIO AUG. F. COMMO DO COS.* in alio nummo: *COMMODO CÆS. AUG. FIL. GERM. SARM. COS.* Commodus anno Christi 166. Cæsar nominatus est, tum anno 175. Tribunitia Potestate, ut ex nummis constat, donatus, anno sequenti Augustus a patre dictus, ac anno 177. Consul ordinarius processit. Unde cum in præfatis nummis Tribunitia Potestas non memoretur, liquet eum designatum Consuleni, Consulemque absolute appellatum fuisse, antequam eandem iniret. Quare existimo Lampridium eam designationem tardius consignasse; in Commodo enim cap. 2. de rebus anno 176. gestis loquens ait: *Post hac venia legis annaria impetrata, Consul est factus, & cum patre Imperator est appellatus quinto Kalendarum Decembrium die, Pollione, & Apro Consulibus.* Ubi Consul est factus, aliud non significat, quam Consul est designatus: Cujus rei passim exempla in Scriptoribus Historiæ Augustæ leguntur.

V. Vespasianus Augustus, & Titus Cæsar ac Legati Imperii apud Pliniū Consules vocantur, li-

cet tantum designati essent. Is lib. 2. cap. 13. ait: *Vespasianus ut duodecim diebus utrumque fidus (loqui) nus & Titeretur) id nostro aro accidit, Imperatoribus les dicti, Vespasiano patre IV, & filio iterum Coss. Men-*

lacet tandem in numerum dierum irrepsisse, & pro XV. tum desi-

perperam scriptum fuisse a librario XII. non du-

bitandum; neque enim duodecim dierum spatio sent.

duas eclipses accidere non potuisse Plinius ignoravit, eo magis, quo de re, quæ suo tempore contigit, loquatur. Anno Christi 71. die quartæ Martii post meridiem eclipsis lunæ accidit, die 20. ejusdem mensis ante meridiem eclipsis solis. Quare non dubium; quin de utraque Plinius intelligendus sit; a quarto enim Martii ad vigesimum ejusdem mensis, dies quindecim numerantur, utroque extremo, ut saepe ab Antiquis fit, excluso; & tamen eo anno Vespasianus Nerva Collega tertium tantum Consulatum gerebat, annoque superiori Titus primum Consulatum inierat. Unde cum anno 72. Vespasianus IV. & Titus II. Consules processerint, utriusque Consulatus, licet absolute a Plinio positus, non nisi designatus erat. Legitur is Roma in Aquæductu Aquæ Claudiæ: *IMP. CÆSAR VESPASIANUS AUG. PONTIF. MAX. TRIB. POT. II. IMP. VI. COS. III. DESIG. IIII.* Legiturque etiam in aliis Inscriptionibus, quæ apud Onuphrium lib. 2. fastorum extant. Sed Plinius eundem in præfato loco sine designatione expressit. In hujus Auctoris operum editione idem locus non intellectus varie legitur. In editione anno 1516. facta, & in ea quæ 1669. in Hollandia prodit, habetur, *Patre III. & filio iterum Coss.* Sed perperam. In editione anni 1548. *Patre III. & filio iterum Coss.* Quæ lectione retinenda, locusque in futuris Plinii editionibus restituendus; neque enim Consulatus tertius Vespasiani cum secundo Titi connecti potest, nisi suffecto, quem ante adeptum Imperium gesserat Vespasianus, ut saepe fit, prætermisso; sed tunc Titus primum tantum Consulatum gesserat, eoque anno, quo Vespasianus tertium Consul fuit, ejus Collega non erat. Consulatum designatorum ignoratio hujus depravationis causa fuit. Usserius in Annalibus veteris Testamento, forte III. legendum, inquit, Petavius in Paralipomenis librorum de Doctrina temp. pag. 861. ait: *Vel III. Consul, pro III. legi, vel ut in MS. comparat, sine ulla numerorum nota, Vespasiano patre & filio Consulibus.* Sed ea emendatio rejicienda, probabilisque eo in Manuscripto numeros omissos fuisse, quam in editis libris additos. Veram lectionem Calvisius in opere Chronologico subodoratus est: error videatur commissus, inquit, in Coss. nisi forte Plinius addidicerit, designatis, quod librario postea omissum est. Sed designationem non omissam a librario exempla a nobis allata ostendunt, in quibus Cæsares & Augusti, Consules designati absolute Consules dicuntur.

Neque hoc mirum videri debet, cum & solum Pontificis nonien, loco Pontificis Maximi, aliquando positum reperiatur. Quod etiam viros nominis eximia doctrina præstantes fecerunt, eoque adduxit, ut Dionem, & Dionysium Halicarnassensem, pontificiæ dignitatis nonien ignorasse, aut male expressisse scripserint, dum hic solo Apollonius, id est, Pontificis nomine eos designat, ille frequenter vocat, *ἱεροφάνες, ιεροφανῆς, ιεροφάνται*, sacerdorū nempe Interpretēs, Praesides, Custodes; quasi solum Apollonius nonien, id est, Pontificis, supremam sacerdotii dignitatem non designaret, sicut reliquos illius Collegii sacerdotes, licet non addatur, Meyors, id est, Maximi. Sic Julianum Cæsarem Plutarchus in Julio Cæsare, & Appianus Corinth. lib. 11. *Ἀπόλλων*, id est, Pontificem, citra attributum aliud vocant, & apud Josephum Antiquit. lib. 15. cap. 17. Cæsar & Ali-

VI. Solo Pontificis nomine eos designat, autem Pontificis dignitatis nonien ignorasse, aut male expressisse scripserint, dum hic solo Apollonius, id est, Pontificis nomine eos designat, ille frequenter vocat, *ἱεροφάνες, ιεροφανῆς, ιεροφάνται*, sacerdorū nempe Interpretēs, Praesides, Custodes; quasi solum Apollonius nonien, id est, Pontificis, supremam sacerdotii dignitatem non designaret, sicut reliquos illius Collegii sacerdotes, licet non addatur, Meyors, id est, Maximi. Sic Julianum Cæsarem Plutarchus in Julio Cæsare, & Appianus Corinth. lib. 11. *Ἀπόλλων*, id est, Pontificem, citra attributum aliud vocant, & apud Josephum Antiquit. lib. 15. cap. 17. Cæsar & Ali-

gu-

gustus non semel litteris suis, ac decretis solum *Ap̄x̄ep̄t̄os*, id est, *Pontificis* nomen adscribunt. Quo solo etiam Pontificis nomine designatur nonnumquam Latinis Scriptoribus. *Livius lib. 11. cap. 2.* Regem sacrificum creant, id *Sacerdotium Pontifici subjecere*. Alibi, catena quoque omnia publica, priuataque *Pontificis* seco subjecit, qui non alias, quam *Pontifex Maximus*, ut egregie Spanhemius dissert. 6. de præstantia & usu Numismatum, qui primus omnium hanc de *Pontificis* nomine observationem nos docuit, iisque, & aliis probationibus confirmavit.

VII.
Consula-
rus III. in
Inscriptio-
ne Foroju-
lensi me-
moratus,
designatus
tantum.

Ex his facile est Consulatum tertium Aurelianii Augusti, in Inscriptione Forojuvensi expressum, explicare. Gessit is primum Consulatum ordinarium Pomponio Basso Collega, anno Christi 271. quo etiam anno secundam Tribunitiam potestatem initit; Imperium enim anno anteriori circa mensem Novembrem suscepserat. Tum anno 274. Consul II. Julio Capitolino Collega processit, ac exente eodem anno Trib. Pot. V. iniit, & denique anno 275. T. Avonio Marcellino Collega Consul tertium fuit. Quare anno 274. ante mensem Novembrem Tribunitia Potestate IIII. adhuc currente, Forojuvensis Inscriptio dedicata, in qua ideo Aurelianus Consul III. dicitur, licet secundum tantum Consulatum tunc gereret, quia in annum sequentem Consul tertium designatus erat. Quæ designatio in Inscriptione Omuphriana clare & explicite memorata, in Forojuvensi vero non nisi subintellecta. Et hæc prima ejusdem inscriptionis explicatio, quæ & aliam pati potest, uti cap. 7. Num. VII. videbitur.

VIII.
Consula-
rus Clau-
dii desi-
gnatus,
neque ab
Hervar-
to, neque a
Petavio
intellectus.

Joannes Herwartus cap. 251. suæ Chronologiae, cui nunquam in mentem venerat Consules designatos, absolute Consules aliquando vocatos fuisse, utitur Epigraphe num. 4. allata, in qua Claudius dicitur TRIB. POT. V. COS. IIII. ut probet per hujus Imperatoris tempora vulgares fastos corruptos esse, unoquo anno abundare, atque, nisi ea Inscriptio falsiatis arguatur, necesse esse fateri, Claudium in quarto suo Consulatu ordinario Tribunitiam potestatem quintam gessisse. Sed dum vulgares fastos vir doctissimus corrigere nititur, eosdem infringit, Antiquorum loquendi modis non plene edocens. Petavius lib. 11. de Doctrina temp. cap. 9. hanc ejus explicationem confutandam suscipit, Fastosque vulgares, revera incorruptos, tuerit; sed doctrinæ a nobis explicatae defectu, ei minime satisfacit: Plerumque, inquit Petavius, quadrangularium, vel exscriptorum culpa fuit, ut Inscriptiones veteres, mendos ad nos perseruant, quorum alterum in illa contigit, quæ in Velaunis extare dicitur, & a Gruterio descripta est. Sed procul dubio scriptum fuit, aut scribendum certe, Cos. Desig. IIII. At perperam, cum Cæsares & Augusti Consules designati, Consules absolute dicti sint.

IX.
Consula-
rus Nero-
ni male
ab Hervar-
to ex-
plicatus.

Idem Herwartus cap. 254. ut probet sub Neronis Imperio fastos depravatos esse, scribit, Neronem & Antistium, qui in iisdem anno Christi 55. Consules ordinarii leguntur, Consules tantum suspectos fuisse ante adeptum ab eodem Neroni Imperium, quia inquit, in duabus Inscriptiōnibus, ubi ille Consulatus expressus, Nero Augustus non appellatur. Dedicata est prior EID. APRIL. I. ANTISTIO, ET CLAUDIO NERONE COS. posterior ita subscribitur: NE-
RO CLAUDIUS CÆS. L. ANTISTIUS VETUS COS. Quo in errore sine dubio magis confirmatus fuisset, si Inscriptiōnem eidem Neroni dicatam, quam supra Num. IV. atulimus, obser-
vasset. At Inscriptiōnes haec fastis vulgaribus non obstant; prior enim posita videtur, vel ab aliquo imperito, vel potius, post Neronis mortem, quæ cum populo Romano gratissima fuisset, Nero in ultimum lecum rejectus fuit, Au-
gustique nomine indignus judicatus. Posterior

Hypatrica,

ab imperito etiam, quod sæpe accidebat, posita; nam Augusti in Inscriptiōnibus solo Cæsaris nomine appellari non solebant: id se quidem observasse in nummis græcis, ac aliquando etiam in latinis, dicit Seguinus, vir clarissimus lib. de Numismat. selectis, sed Collegarum Imperii Numismata eum decepere, in iis siquidem Antoninus Pius v. g. dicitur Imp. T. Ael. Cæsar. Antoninus Trib. Pot. Cos. Des. II. ut legitur apud Goltzium. At Antoninus, quando nummus ille cœsus, Collega tantum Imperii erat; certumque qui eo honore potiebantur, Imperatores appellatos fuisse. Unde in Plinii loco supra a nobis explicato Titus, qui vivente patre Collega ejus in Imperio fuit, Imperator vocatur, sicuti & in Numismatibus apud Goltzium. Quare Numismata, in quibus Titus, Antoninus, aliique postea Augusti, Imperatores & Cæsares sine Augusti titulo dicuntur, antequam Imperium obtinuerint, cœsa.

CAPUT SECUNDUM.

Consulatus secundus Claudi Imperatoris,
in quo Britannicus natus, designatus
tantum erat.

I.
Natale
Britannici
ac Nero-
nis, non
aliter con-
signatum a
Suetonio,
varia eorum loca Lectores in errorem inducant.
Cum enim Suetonium & Capitolinum eundem
loquendi modum usurpantes legunt, iis errores
adscribunt, a quibus illi valde alieni. Suetonius in vita Claudi cap. 27. ait: Britannicum
vigesimo Imperii die, inque secundo Consulatu na-
tum sibi parvulum, etiam tum & militibus pro-
concone manibus suis gestans, & plebi per specta-
cula gremio, aut ante se retinens assidue com-
mendabat, nempe Cladius. Is die vigesima
quarta Januarii anni Christi 41. Caligula occiso,
Imperium suscepit; quare vicesimus ejus Imperii
dies in duodecimum Februarii incidit, qui ideo
Britannici Natalis fuit. Et tamen Cladius non
nisi anno Christi 42. Licinio Largo Collega Con-
sulatum secundum edidit. Unde Consulatus ejus
secundus, qui tantum designatus erat absolute a
Suetonio profertur. Nec est quod quis dicat,
Britannici Natale a Suetonio non recte consigna-
tum fuisse, cum is Tacitus sibi consentientem-
habeat, qui lib. 13. Annalium de Nerone loquens
dicit: Turbatus bis Nero, & propinquo die quo
quartum decimum ætatis annum Britannicus ex-
plebat, &c. Refert hæc Tacitus sub ejusdem Neronis Imperatoris & Antistii veteris Consulatu,
qui in annum Christi 55. incidit, quo Nero
Britannicum veneno sustulit. Quod si eo anno
decimum quartum ætatis Britannicus explebat,
natus erat anno Era nostræ 41. quo Cladius Augu-
stus Consulatum secundum nondum inierat, qui
tamen Consul II. a Suetonio dicitur. Ex quo
& patet, tollendum esse errorem, nescio an Li-
brarii, an Taciti, in cuius Annalium lib. 12. de
Claudio Augusto dicitur: Biennio majorē natu-
Domitium (nempe Neronem) filio (Britannico)
anteponit. Cum enim hæc sub Consulatu C. An-
tisti, & M. Suilii, qui in annum Christi 54. ca-
dit, a Tacito narrantur, sine dubio legendum,
triennio majorē. Nam sicut is cum Suetonio in
Natali Britannici, ita & in Natali Neronis consi-
gnan-

gnando consentit. Suetonius enim in Nerone capite, 6. scribit: *Nero natus est Antii, post nonum mensem, quam Tiberius excessit, decimo octavo Kalendas Januarias, anno nempe Christi, 37.* Tacitus vero lib. 13. Annalium de initio Imperii Neronis loquens scribit: *In urbe sermonum avida, quemadmodum Princeps vix septendecim annos egressus suscipere eam molam, aut propulsare posset, anquirebant.* Ubi particula *vix*, ut aliquando alibi, *non*, vel *nondum* significat. Imperium init Nero anno Christi 34. die decima tercia Octobris. Quod si eo tempore nondum annum etatis decimum septimum egressus erat; profecto anno Christi 37. in lucem prodierat. Præterea idem Tacitus lib. 12. Annalium sub Junii Silani, & Q. Ætherii Consulatu, qui in annum Christi 53. convenit, ait: *Sedecim annos natus Nero Octavianus Cæsar filiam in matrimonium accepit, libro vero 13. Annalium scribit mense Decembri ortum esse Neronem.* Quod si anno Christi 36. mense Decemb. natus esset, anno 53. annum etatis decimum sextum attingere non potuisset. Non biennio itaque, sed triennio Britannico Nero major natu erat. Quem errorrem cum a Lipsio, aliisque Taciti Commentatoribus observatum non viderem, priorem me illum deprehendisse existimabam; illum tamen postea a Freinsheimio in notis ad Tacitum indicatum comperi. Quare cum in Britannici, Neronisque annis consignandis Suetonius ac Tacitus consentiant, certum, indubitatumque esse debet, Claudium Consulem 11. designatum absolute Consulem a Suetonio vocari.

II.
Natale
Neronis a
Petavio &
Hervvaro
perperam
emendatum.

Verum est, Petaviuni libro 11. de doctrina Temporum cap. 15. præfatum Suetonii locum, ubi de Natali Neronis loquitur, examinantem scribere: *Emendetur itaque locus ille frustra vexatus a criticis atque ita reformetur: natus est ante tres menses, quam Tiberius excessit. Ita verum esse potest, quod idem Scriptor assertit, mortuum esse anno tricesimo secundo etatis Neronem; aliter non potest.* Quin etiam Suetonius idem cap. 6. Neronem scribit, *trimulum amisisse Patrem, & subinde Matrem esse relegatam.* At relegata est Agrippina Caji soror, anno Urbis 792. ut ex Dione liquet, Christi XXXIX. Quare si anno Christi XXXVII. exciente natus sit, non nisi bimulus tum fuerit. Quod recte Joannes Hervvarus animadvertisit. Sed tam ipse, quam Herwartus, cui innititur, proculdubio hallucinantur. Obiit enim Nero die nona Junii anno Christi 68. etatis trigesimo secundo, ut scribit Suetonius in Nerone capite 58. at hic annus cum Natali Neronis anno Christi 37. ab eo consignato minime pugnat, Suetonius enim duos extremos annos incompletos pro completis numerare solet. Sic in Augusto cap. 65. ait: *Caium & Lucium in duodeviginti mensium spatio amisit ambos:* Obiit Caius nono Kalendas Martias, ut ex Inscriptione quæ Pisis legitur, constat, anno Christi quarto, quo Ælius Catus, & Sentius Saturninus Consules erant, ut docet Vellejus libro 2. capite 103. Ex quo sequitur Lucium anno Eræ Christianæ 2. circiter Septembrem, vita excessisse. Et tamen idem Suetonius in Tiberio cap. 15. inquit: *Caio & Lucio intra triennium defunctis adoptatur (nempe Tiberius) ab Augusto.* Quod si Suetonius duodeviginti mensium spatium triennium vocet, quid mirum si Neronem tricesimo secundo etatis anno periisse, ac præterea hujus Patrem anno Eræ nostræ trigesimo nono demortuum, trimulum amisisse scripsit? Perperam itaque Lipsius in Notis ad librum primum Annalium Taciti scribit legendum esse: *intra biennium defunctis.* Neque solus est Suetonius, qui eam numerandi rationem usurpet, Anonymus enim a Valesio in calce Ammiani editus de Licinio Imperatore loquens ait: *regnavit annos XIX. is tertio idus Novem-*

bris anni Christi 307. Augustus nuncupatus fuerat, ut docet Chronicon Alexandrinum, ineunte vero anno 325. Constantini jussu occisus est. Quomodo igitur idem Anonymus verum dicere potuit, nisi menses duos, eosque incompletos anni 307. pro integro anno numerarit? Locus itaque ille Suetonii, in quo de Neronis Natali loquitur, purus est, & ideo frustra a Criticis vexatus, quia sibi in animum inducere non potuere, Suetonium dies septendecim anni Christi tricesimi septimi, qui primi vitæ Neronis fuere, pro anno integro numerasse. Cum igitur certum sit, Antiquos hoc numerandi modo usos esse, huic tandem controversiae finis imponendum, ac vulgaris lectio. minime in dubium amplius vocanda.

Quanti momenti sit hæc nostra de Cæsaribus ac Augustis, Consulibus designatis, absolute vocatis Consulibus, observatio, gravissimorum Scriptorum lapsus patefaciunt. Idem enim Herwartus cap. 254. suæ Chronologæ, cum hoc non advertisset, existimavit Suetonium de Consulatu secundo Claudi, sufficere tantum, non vero ordinario loquutum fuisse; indeque deducit Consulatum secundum Claudi Licinio Largo Collega in communes fastos intrusum fuisse. ideoque annuni, cui respondet, ex Era Christiana relegendum; tum ex eo quod Nero a Claudio antepositus sit Britannico biennio major, ut in Tacito loco laudatur, inde sequi ait Caligulam, quem annos fere quatuor imperasse certissimum, non ultra triennium Imperatorem fuisse, ac sub ejus Imperio alterum annum in fastis Consularibus vacare, tandemque Tacitum in annis Britannici & Neronis consignandis a se ipso dissentire. Quæ omnia pluribus ostendere nititur. Sed ex male consignato. perperamque intellecto secundo Claudi Consulatu, qui tantum designatus erat, omnes isti errores nati, error, qui in Tacito corrigendus erat, graviori errore confirmatur, alia quæ recte idem Tacitus scripsit male in dubium revocantur, & ex uno errore plures feruntur.

Petavius in doctrina temporum versatissimus, IV. cum loco laudato Herwartum confutandum suscipisset, huic illa Suetonii & Taciti de Natali Britannici, Neronisque etate tanquam inter se inter se pugnantia objicienti, non aliud respondet, quam non concurbo ista quadrare non posse, ut & viceverso Imperii die, & in secundo Consulatu Claudi natus putavit sit Britannicus. Ac postquam probavit secundum Petavius. Claudi Consulatum in annum Christi quadragesimum secundum cadere, quod verum est, concludit: *Emendandus igitur, aut sane non audiendus est Suetonius*, quem de Consulatu secundo Claudi tantum designato loqui, non intelligebat. Quoad locum Taciti ex libro 12. Annalium desumptum, nihil aliud respondet: *De Tacito perspicua res est, ipsum a Suetonio dissentire, & Britannici ortum anteverttere.* Non est autem novum istiusmodi Scriptorum in historia dissidium. Et tamen, ut vidimus, inter utrumque egregie convenire certum, quod capite sequenti dicenda magis confirmabunt.

C A P U T T E R T I U M.

Adoptiones Marci Aurelii, & Lucii Verri in secundo Consulatu Antonini Pii tantum designato factæ.

Suetonii loquendi modum imitatus est Julius Capitolinus in Marco Aurelio cap. 5. ubi de ejusdem Marci adoptione ab Antonino Pio facta loquens, ait: *Octavo decimo etatis anno adoptatus in secundo Consulatu Antonini iam patris sui,*

I.
Adoptio
Antonini
exemplu
Tiberii
facta.
Ha-

Dissertatio Hypatica,

Hadriano ferente, gratia statis facta, Questor est designatus. Hæc adoptio, sicuti & Lucii Veri facta est quinto Kalendas Martias anno Christi centesimo tricesimo octavo, quo Antoninus, qui jam antea Consul fuerat, quicque Consul a Capitolino dicitur, tum Consul tantum designatus erat. Capitolini tamen verba Onuphrius lib. 2. Fastorum, Henricus Norisius dissertat. de Votis decennalibus cap. 3. aliique viri doctissimi non recte interpretantes existimarent, illum de secundo Consulatu ordinario ejusdem Antonini loquuntum, ideoque adoptionem Marci, & Lucii Veri anno centesimo tricesimo nono peractam esse: licet uterque non tantum eodem anno, quo Antoninus, nempe 138. Sed etiam eadem die adoptati fuerint. Verum quidem est, Spartanum in Hadriano, & in Aelio Vero, & Capitolinum in Marco, & in Lucio Vero, neque annum, neque diem, quo Marci & Lucii Veri adoptiones factæ sunt, memorare: Sed ex die adoptionis Antonini, quinto nemipe Kalendas Martias, quem idem Capitolinus exprimit, in cognitionem diei annique, quo Marcus, & Lucius adoptati sunt, veniemus, si animum ad Tiberii, Agrippæ, & Germanici adoptiones, ad quarum exemplar istæ peractæ, attendamus. Quam viam si eruditii viri iniissent, non se se in tot difficultatuni laqueos intricassent. Lucio igitur, Caioque Cæsaribus Augusti nepotibus vita functis, is Aelio Cato, & Senio Saturnino Coss. anno nempe Eræ Christianæ quarto, quinto Kalendas Julias, ut scribit Vellejus lib. 2. cap. 103. Tiberium adoptavit, Tribunitiamque Potestatem eidem ad annos decem dedit, quemadmodum ex eodem Vellejo, ac Dione lib. 55. discimus: *Adoptatus eodem die etiam Marcus Agrippa, quem post mortem Agrippa Julia enixa erat*, inquit idem Vellejus cap. 104. quo etiam die Germanici adoptionem factam Suetonius in Tiberio cap. 15. significat: *Cajo, & Lucio intra triennium defunctis adoptatur Tiberius ab Augusto simul cum fratre eorum M. Agrippa, coactus prius ipse Germanicum fratris sui filium adoptare.* Eodem anno idem Germanicus Questor designatus est, quod docet idem Suetonius ipso Caligulae vitæ initio. Anno dein Eræ Christianæ decimo Augustus jam ætate gravis eidem Tiberio Proconsulare Imperium concessit, eumque Imperii Collegam declaravit.

II.
Quo die, ac mense Tiberius Collega Imperii creatus.
 Dies, mensis, & annus, quibus ea dignitas Tiberio attributa, frustra hucusque a viris Doctis investigati, licet Clemens Alexandrinus libro primo Stromatum nobis eosdem tres exhibeat. Postquam enim Julii & Augusti Imperii annos numeravit, scribit: *Deinde Tiberius annis viginti sex, mensibus sex, diebus novemdecim. Obit Tiberius decimo septimo Kalendas Aprilis*, ut Suetonius in Tiberio cap. 13. & Tacitus lib. 6. Annalium cap. 50. prodidere; Dionem enim, qui lib. 58. eundem septimo Kalendas Aprilis demortuum tradidit, falli alias ostendam. Annus emortualis Tiberii ex omnium sententia fuit annus Christi trigesimus septimus. Quare ex Clementis verbis laudatis colligitur, Tiberium, anno Christi decimo quinto Kalendas Septembres, in consortium Imperii vocatum fuisse, ab eo enim die ad quintum Kalendas Septembres anni Christi tricesimi sexti, viginti sex Imperii Tiberiani, qua Cæsarei, qua Augustei anni absolvuntur. Ab hoc vero die ad quintum Kalendas Martias anni Christi tricesimi septimi sex illi menses intericiuntur, a quinto denique Kalendas Martias, ad decimum septimum Kalendas Aprilis, Tiberii emortualem, dies sunt novemdecim, ultimo termino, ut saepe fit, excluso. Ideo porro Tiberiani Principatus ad annum decimum quintum Tiberii a Divo Luca cap. tertio expressum, intelligendum necessarii initium recte a Clemente consignatum, viri Docti in ejus verbis non deprehenderunt, quia Romanorum numerandi morem non observarunt.

Hi enim dierum intervalla, non a die quinta Septembbris, verbi gratia, ad diem quintani Octobris, sed a Nonis Septembbris, ad Nones Octobris numerare solebant; quo modo si numeraveris, a quinta die Septembbris, in quam Nonæ cadunt, ad quintam diem Octobris, mensem adhuc non colliges, sed tantum ad diem septimam, cum qua Nonæ Octobris concurrunt. Qua numerandi ratione, in Antiquorum scriptis, dum menses ac dies numerant, non observata, loca quæ purissima sunt, depravata esse saepe viri Docti queruntur, ad quod in posterum attenden-dum.

III.
 Clementem vero recte hujus Principatus annum non minus quam mensem ac diem nobis conservasse ex Augustæ historiæ Scriptoribus inter se collatis, deduci potest. Suetonius in Tiberio cap. 18. narrata clade Variana, quæ anno Imperii Eræ nostræ nono contigit, scribit proximo anno, dictus. Christi nempe decimo, Tiberium repetuisse Germaniam, ac inde in urbem post biennium regressum, triumphum, quem distulerat, egisse: tum subiungit: *Dedicavit & Concordia eadem: item Pollucis, & Castoris, suo, fratribusque nomine de manubibis.* Ac non multo post lege per Consules lata, ut Provincias cum Augusto communiter administraret, nemipe Tiberius, in Illyricum profectus est. Dedicatio illa XVII: Kalendas Februario facta, ut Auctor est Ovidius lib. primo Fastorum, anno vero Christi decimo, ut testis est Dio libro 56. ubi relata clade Variana inquit: *anno sequenti Tiberius adem Concordis sacravit, &c.* Tum gesta anno Eræ Christianæ undecimo narrare incipiens scribit: *M. Aemilio Lepido, Statilio Tauro Consulibus, Tiberius & Germanicus, cui pro Consule erat Imperium, impressionem in Germaniam fecerunt.* In Græco legitur: Τιβερίος μὲν, καὶ Γερμανίκος ἀντὶ ὑπάρχων εἰς τὴν Κελτικὴν ἵστεραν, id est, Tiberius & Germanicus, Proconsul in Celticam invasiones fecerunt; in Græco enim nullum habetur relativum, apponendaque post Tiberius Germanicus virgula. Proconsul enim ad Tiberium, non vero ad Germanicum, ut p̄r̄eram hactenus ab omnibus existimatum, refertur, ita ut sensus sit, Tiberius Proconsul & Germanicus &c. nisi forsan vox Proconsul transposita fuerit, quod in Dione non raro contigisse, jam a viris Doctis observatum. Anno enim superiori Proconsulare Imperium, sicuti diximus, Tiberio collatum fuerat, ipseque caput luum Germanicæ expeditionis erat, non vero Germanicus, cui ut Auctor est Tacitus libro primo Annalium cap. 4. non nisi post mortem Augusti, Tiberius Proconsulare Imperium petivit. Fallitur enim Lipsius dum in notis scribit, petitum fuisse Germanico Proconsulare Imperium perpetuum, quæ pars supremæ potestatis est. Id tamen Petavio libro undecimo de Doctrina Temporum capite septimo, aliisque viris Doctis persuasit. Affert Petavius in ejus rei confirmationem locum ejusdem Taciti libro 2. ubi is ait anno ab urbe condita 670. qui cum anno Christi decimo septimo concurrit, permittas Germanico Provincias a Senatu, *qua mari dividuntur, majusque Imperium quoquo adiisset, quam his, qui forte aut misu Principis obtincent.* At his verbis contrarium evincitur; Proconsulare enim Imperium, quod inter titulos Principatus, nullis extra Urbem limitibus coarctabatur; & tamen quod concessum est Germanico, ad Provincias tantum, quæ mari dividuntur, extendebatur.

IV.
Hæsit & in eadem salebra Spanhemius, qui dissert. 8. de præstantia & usu Numismat. Majus Proconsulare Tiberii Imperium Germanico delatum nihil aliud esse scribit, quam Imperium illud Proconsulare, quale Augusto delatum iisdem verbis describit Dio lib. 53. ut major ipsi in Provinciis, quam earum Praefectis potestas esset. Si enim hæc ejus explicatio valerer, dicendum esset Corbulonem, qui Nero- niane Imperante contra Volagesum Armeniam inva- den-

dentem missus est, Proconsulari dignitate, quæ solis destinatis Imperio concedebatur, insignitum fuisse, & tamen Tacitus lib. 15. Annalium cap. 25. docet Imperium Corbuloni permisum, limitatum fuisse, cum ab eo comparetur cum Imperio Proconsulari Pompeio magno collato, miliaribus sexdecim, vel circiter definito, & ad triennium coarctato, ut optime explicat Usserius in Annalibus veteris Testamenti anno mundi 3937. verba Taciti sunt: *Scribitur Tetrarchis ac Regibus, Praefectisque & Procuratoribus, & qui Praetorum finitimas Provincias regebant, jussis Corbulonis obsequi, in tantum ferme modum aucta potestate, quem populus Romanus Cneio Pompeo bellum piraticum gesturo dederat. Quare quantumcumque fuerit Imperium Germanico & Corbuloni concessum, Proconsulatui, qui supremi Imperii pars, quique præter Urbem in toto Orbe Romano agnoscebat, longe inferius fuit, quamquam idem Spanhemius scriperit a Tiberiano diverum non fuisse.*

V.
Tiberius
in Inscrip-
tione Vi-
ennensis
Proconsul
dictus.

Tiberium porro, non vero Germanicum in hac expeditione Proconsulem fuisse, ipsem Tiberius nos docet in Inscriptione, quæ Viennæ in Gallia legitur, quæque ab Herwarto cap. 248. sua Chronologiæ refertur,

I. O. M.
T I. C L A U D .
C E N S O R .
P. P R O C O N .
V. S. L. M.

Id est, Jovi Optimo Maximo, Tiberius Claudius Censor, Pontifex, Proconsul, votum solvit lubens merito. Tiberium tunc Viennam venisse colligitur ex Dione loco citato; Celticæ enim nomine, non tantum Germania, sed & Gallia intelligitur, ut testis est Cluverius lib. 1. de veteri Germania, & manifeste docet Vellejus lib. 2. cap. 121. ubi de Tiberio dicit: *Concussus bostryum viribus, classicis, peditumque expeditionibus, cum res Galliarum maxima molis, accensaque plebis Viennensem dissensiones, coercitione magis, quam pæna mollisset, & Senatus, Populusque Romanus, postulante patre ejus (Augusto) ut aquum ci jus in omnibus Provinciis, exercitibusque esset, quam erat ipsi, decreto complexus esset; (etenim absurdum erat non esse sub illo qua ab illo vindicabantur, & qui ad opem ferendam primus erat, ad vindicandum honorem, non judicari parem) in Urbem reversus jam prius debitum, sed continuatione bellorum dilatum ex Pannoniis, Delmatisque egit triumphum. Quibus etiam verbis colligitur Proconsulare illud Imperium Tiberio absenti collatum fuisse, anno nempe Christi decimo; non vero undecimo, ut Marcus Antonius Capellus dissertat. de anno passionis Christi cap. 5. & Henschenius in explicatione veterum Catalogorum Pontificum arbitrii sunt; neque denique duodecimo, ut Petavius loco laudato, & Usserius in annalibus veteris Testamenti litteris mandarunt: Circa quem tamen annum mihi adhuc superest scrupulus, infra proponendum.*

VI. Sed redeo ad Dionis locum hucusque non intellectum. Tiberius, & Germanicus, Proconsul de Pro- in Celticam invasiones fecerunt. Nullus vocem consulatu Proconsul ad Tiberium referri animadvertisit, & Tiberii, Suetonii verbis il- tamen ex dictis aliter esse non potuit. Extat apud Suetonius ipso Caligulae vita initio locus non absimilis: *Germanicus Caii Casaris pater, Drusi, & Junioris Antonia filius, a Tiberio pa-truo adoptatus, Quæsturam quinquennio antequam per leges liceret, & post eam Consulatum statim gessit: Ubi Casaubonus recte advertit, virgulam ante adverbium statim apponendam, licet in libris editis ante vocem Consulatum posita sit; historiæ enim fides, inquit, stare non potest, si*

Apparatus in Baronium

statim referatur ad Consulatum, cum inter Germanici Quæsturani, ejusque Consulatum, quem non nisi anno Eræ Christianæ duodecimo gessit, anni sex interjiciantur. Significat igitur Suetonius, Germanicum, statim ut adoptatus est, Quæsturam gessisse. Nam cum quinquennio antequam per leges liceret, illud munus consecutus sit, quod & de Tiberio Dio lib. scribit, & ætas legitima Quæsturæ gerendæ, Augusti, & deinceps ævo, annus ætatis vice-simus quintus fuerit, quemadmodum observavit Lipsius in Notis ad lib. 3. Annalium Taciti, tardius hoc munere Germanicus fungi non potuit: cum anno Eræ nostræ decimo nono, quo ex-eunte e vivis excessit, tricesimum quartum annum ageret, ut Suetonius scribit, & ex Tacito deducitur. Unde anno, quo adoptatus est Germanicus, undevigesimum circiter annum agebat, quo etiam Tiberius Quæsturam gesserat, ut habet Vellejus: *Tiberius Quæstor fuit, undevicesimum annum agens.* Is Suetonii locus inducit, ut credam in præfato Dionis nullam verborum transpositionem inesse.

Hadrianum in Antonino adoptando Augustum VII. sibi exemplar proposuisse, quæ in ea adoptione Tiberius & peracta sunt, manifesti faciunt, ostenduntque Antoninus verum esse quod Tertullianus lib. 1. adversus eodem die Marcionem cap. 9. scripsit: *omnis res anterior adoptati posteriori normam præministravit.* Primum, utriusque adoptioni peragenda idem dies constitutus, nempe quintus Kalendas; illi Julias, huic Martias. Neque id casu factum; dies enim ille in quandam religionem venerat ab eo tempore, quo Augustus, M. Antonius, & M. Lepidus anno Urbis Varronianæ 711. se Triumviro, Reipublicæ constituendæ cum summo Imperio, quinto Kalendas Decembres in quinquennium renuntiabant; multoque magis ab anno Urbis conditæ 725. quo Augustus vicit superiori anno Antonio, & Cleopatra, Minerva templum, & quod Calcidicum vocatur, tum Curiam Julianam, in honorem paris sui factam dedicavit, in eaque imaginem victoria posuit. quo Casar nimis ostendebat, Imperium se ex Victoria esse adeptum, inquit Dio lib. 51. pag. 459. Romani enim Victoria Nunen, eamque conservatricem, ac custodem Imperii sui arbitrabantur. Electus ad eam dedicationem quintus Kalendas Septembres, ut dicimus ex antiquo Kalendario marmoreo, quod apud Gruterum pag. 133. extat, in quo ad eandem diem habetur annotatum: *ARA VICTORIÆ IN CURIA DEDICATA EST.* Stetit ea usque ad Imperium Constantii, qui anno 357. cum Romam venisset, jussit eam auferri, quo tamen mortuo Gentilibus admittentibus restituta, iterumque Gratiani Augusti jussu amota. Qua de re legendi Annales Ecclesiastici. Secundo, Augustus Tiberium adoptando Tribunitiam Potestatem eidem contulit, eumque aliquot post annos, non alio die quam V. Kalendas Septembres iu Imperii consortium adscivit: sic & Hadrianus non tantum Antoninum V. Kalend. Martii adoptavit, sed & eum Collegam Imperii renuntiavit: *Adoptatus est quinto Kalendas Martias die, factusque est pari & in Imperio Proconsulari, & in Tribunitia Potestate Collega,* inquit Capitolinius in Antonino cap. 4.

Ex quibus, ut id obiter observem, datae Augusto Tribunitia Potestatis, Imperiique Proconsularis attributi diem, conjectura assequi licet, Imperium anno Urbis conditæ 731. Augustus undecimum Proconsulatum gessit, quem trimestrem fuisse Suetonius docet, quem cum abdicasset: *Senatus viano Augusto hos honores decrevit, ut Tribunus plebis gusto attribueret. ut Proconsulare Imperium butum. semper haberet, neque id in Urbem intrans deparet, inquit Dio lib. 54. pag. 518. Diem, neque Dio, neque ullus aliis ex Antiquis memorat, sed factum id quinto Kalendas Aprilis sub-*

B

Con-

Dissertatio Hypatrica,

Consulatus finem. Onuphrius tamen scribit Proconsulare Imperium Angusto delatum quinto Kalendas Julii, quo die, inquit, tanquam Imperii natalitio Tiberium, postea adoptavit. Unde deducit eadem die ac mense, quo Tribunitiam Potestatem Imperatores consecuti fuissent, aliis tradidisse: quæ sententia diu invaluit, donec tandem viri eruditæ hanc ejus conjecturam satis fundatam non arbitrantes, eam tam quoad diem, quam quoad mensem rejecerunt, Tribunitiamque Potestatem Tito a Vespasiano, Trajano a Nerva, & sic de aliis, incerto die ac mense communicatam fuisse scripsere. Sed tam ipsi, quam Onuphrius ad Augusti factum satis animum non atteudentes, falsi sunt. Onuphrius quidem in mente, qui neque ab Augusto observatus, neque huic, abdicato Consulatu, Proconsulare Imperium, & Tribunitia Potestas tandiu dilata. Omnes vero alii in die falsi. Augustus enim mensem quidem neglexit, sed & is, & Antoninus ad diem quintum Kalendarum, quo eidem Augusto Triumviratus datus, Araque postea victoriae ab eo dedicata, respexere: quæ conjecturam vanam non esse, quæ suis locis dicemus, ostendent.

IX. *Tertio Hadrianus Antoninum adoptavit ea lege, ut sibi ille duos adoptaret, Annium Verum, & Marcum Antoninum, inquit Spartianus in Hadriano cap. 24: quod & in Aelio Vero cap. 6. & Capitolinus in Antonino Pio cap. 4. confirmant: nisi quod tam hic quam ille Marcum ante Verum nominant, & tamen idem Capitolinus in Marco cap. 5. ait: Antoninum Pium Hadrianus ea lege in adoptionem legit, ut sibi Marcum Pius adoptaret, ita tamen ut & Marcus sibi Lucium Commodum adoptaret. Quod & in vita ejusdem Lucii cap. 2. repetit. Spartianus autem in Aelio cap. 5. de eodem Aelio Vero loquens ait: Eius filius est Antoninus Verus qui adoptatus est a Marco, vel certe cum Marco.*

X. *Marcus post adoptionem, ut alias Germanicus Questor creatus.* Quarto sicuti Germanicus, quando a Tiberio adoptatus est, gratia ætatis facta, Questor est designatus, ita & Marcus: octavo decimo ætatis anno adoptatus (Marcus) in secundo Consulatu Antonini jam patris sui, Hadriano ferente; gratia ætatis facta, Questor est designatus, inquit Capitolinus in Marco cap. 5. qui tamen sequenti capite eandem Marci Questuram verbis explicat, quibus videatur indicare, hunc non anno 138. adoptatum fuisse ab Antonino, sed anno 139. eodemque Hadrianum demortuuni; ait enim de Marco loquens: Hadriano Basit assumpto, aro justa implevit, & Gladiatorum quasi privatus Questor edidit munus, & infra: his ita gestis adhuc Questorem & Consulem secum Pius Marcus designavit, & Caesaris appellatione donavit. Consulatus hic Marci in annum Christi 140. competit. Quare anno superiori & Consul designatus, & Cæsar nuncupatus, dum adhuc Questuram gereret? Sed sicut Capitolinus Antoninum iterum Consulem designatum absolute Consulem vocat, ita & Marcum, qui anno 138. Questor designatus fuerat, Questorem absolute appellat. Mortuo itaque anno 138. Hadriano, Marcus quasi privatus Questor, id est, designatus Questor, Gladiatorum edidit munus. Ex quo & magis nostra confirmatur sententia, Consules nempe designatos, absolute Consules vocatos fuisse, cum & Questores tantum designati solo Questorum nomine intelligerentur. Quod si adoptiones Antonini, Marci & Lucii Veri ad exemplum adoptionum Tiberii, Agrippæ, & Germanici factæ sunt, hæque eodem die ac anno petractæ, nullus dubitandi locus relinquitur, quin Capitolini locus de secundo Antonini Consulatu tantum designato explicandus sit.

Onuphrius tamen lib. 2. Fastorum pag. 224. Henricus Norisius Dissertat. de votis Decennal. cap. 3. uterque de Romana Antiquitate optime

meritus, hicque mihi summa necessitudine conjunctus, Marci & Veri adoptiones in secundo Consulatu ordinario ejusdem Antonini, anno scilicet 139. factas scripsere, postquam superiori Antoninus ab Hadriano arrogatus fuisset; idque duplice fundamento innixi. Primo, quod existimant, Consulatum secundum Antonini, in quo fuere factæ, ordinarium esse, non designatum. Secundo, quod Capitolinus dicat Marcum annum decimum octavum egisse, quando ab Antonino adoptatus est, quod & eodem capite repetit: Cum post obitum Lucii Casaris Hadrianus successorem Imperii quereret, nec idoneus, utpote decen & octo annos agens, Marcus haberetur &c. ac postea: octavo decimo ergo atatis anno adoptatus &c. At prius illud fundamentum jani eversum, alterumque ex ipsomet Capitolino destruerendum. Scribit is Marcum sexto Kalendas Maias avo suo iterum & Augure Coss. Christi scilicet 121. natum esse: quem diem etiam Natalem vetus Kalendarium a Petro Lambecio Bibliothecæ Cæsareæ Præfecto, viro clarissimo editum, & Inscriptio Romana exhibent. Imo & ex Dionne colligitur non alio die, mense, ac anno Marcum ortum; ait enim eum die decima septima Martii, anno nempe Christi 180. obiisse, ac annos 58. menses 10. dies 22. vixisse, computato scilicet die bissextili illius anni, aliter dies tantum 21. reperirentur. Quapropter ex Dione Marcus natus est anno Christi 121. sexto Kalendas Maias, ideoque anno 138. quinto Kalendas Martias, quo adoptatus est, non nisi annum decimum septimum agebat, sexto Kalendas Maias ejusdem anni decimum octavum inchoaturus. Præterea idem Capitolinus in Marco cap. 7. ait: Per viginti & tres annos in domo patris ita versatus, ut ejus quotidie amor cresceret, nec præter duas noctes per tot annos emansit duabus vicibus. Sed si ab anno Christi 161. dieque septima Martii, quo Antoninus Pius e vivis excessit, per viginti & tres annos retrocedas, ad annum Christi 138. pervenies. Supererunt tantum undecim dies, quos Capitolinus pro anno computasse, non videtur, quare Capitolinus ex Capitolino emendandus, legendumque in priori loco decem & septem annos habens, in posteriori vero, septimo decimo ergo atatis anno, nisi quod vero similius, Capitolinus ipse memoria lapsus sit. Sed quidquid sit, certum Marcum anno ætatis decimino septimo in secundo Consulatu designato Antonini, fuisse adoptatum. Idem Capitolinus in Vero cap. 3. de eodem loquens ait: Fuitque privatus in domo Imperatoris viginti & tribus annis. Sed hunc locum depravatum suspicor, ut parte 2. cap. 11. n. 16. videbitur.

XII. Ex quibus evidens est opinionem Onuphrii, & sequacium, qui Hadriani morte anno 138. recte Marci & consignata, Marci & Lucii adoptiones ab Antonino jam Augusto, anno sequenti factas volunt, ptones hoc nullo modo sustineri posse. Primo, quia in secundo Consulatu Antonini ordinario, actas fuit, falsum esse ostendimus. Secundo, quia in duabus Capitolini locis corruptis fundatur. Tertio, quia Marcus in sua adoptione Questor est designatus, & eo nomine in Hadriani funeribus Gladiatorum edidit munus, annoque sequenti, dum Questuram gereret, Consul est designatus; & tamen Onuphrius non nisi post Hadriani mortem Marcum designatum Questorem scribit, verbaque Capitolini, quæ tunc Hadrianum adhuc vixisse evincunt, supprimit, hæc nempe, Hadriano ferente, unde ipsem, quam parum firma esset ea opinio, agnovit. Sensit difficultatem Norisius, quare eas quidem adoptiones anno 139. cum Onuphrio consignavit, sed Hadrianum ad sextum usque Idus Julias ejusdem anni vitam produxisse scriptit; qui alter error est ex secundo Consulatu Antonini tantum designato, perperamque intellecto ortus, de quo sequenti. Se-

XIII.
Tempus
adoptionis
& mortis
Ælii a Ba-
ronio male
consigna-
tum.

Sequitur secundo Baronium, licet diligentem Antiquitatum exploratorem, neque eundem secundum Consulatum Antonini designatum intellexisse, neque harum adoptionum tempis recte collocasse. Anno enim 139. num. 1. tradit Ælium Verum Cæsarem secundum Consulatum Kalendis Januariis ejusdem anni auspiciaturum, dienam obiisse: eodemque anno, qui secundum rectam Chronologiam tantum est 137. Antoninum adoptatum fuisse, ea lege, ut Lucium, & Marcum ipse adoptaret: tum anno sequenti 140. num. 2. refert, Camerino, & Magno Coss. ordinariis, Antoninum Pium honorarium Consulatum adiisse, auctumque insuper Tribunitia Potestate, Hadriano demortuo successisse. Camerinus & Magnus anno 138. Consules ordinarii fuere: Sed quia Baronius Eram Christianam biennio antevertit, hunc annum 140. vocat. Verum valde fallitur tam in Ælii morte, quam in his adoptionibus consignandis, & secundo Consulatu Antonini explicando. Primum Consulatum gessit Ælius anno 136. qui Baronio est 138. cuius anni initio nondum Cæsar erat, ut colligitur ex Dione in Indice Consulari, & ex duabus Inscriptionibus, quæ extant apud Onuphrium lib. 2. Fastorum pag. 223. quæ eodem anno dedicatae sunt, in quibus, sicuti & apud Dionem, Ælius dicitur tantum Cos. non vero Cæsar. Quo tamen titulo cohonestatus in iis fuisset, si Kalendis Januariis, quibus Consul cum Pompeiano processit, jam eam dignitatem adeptus fuisset. Imo ipsemet Ælius eodem anno 136. Epistolam scripsit, quam Kirchmannus lib. 3. de funeribus Romanorum pag. 44. affert, cuius initio se Cæsarem, & in fine Consuleni; sed sine Cæsaris titulo appellat,
Ælius. Cæsar.

Duobus lib. Sannari.

Quintiliani salutem

Is est titulus Epistolæ, quæ his verbis concluditur.

Data. XIII. Kal. Julias in hortis

Statilia Maxima

Cejonio Commodo &

Civica Pompeiano Coss.

XIV.
Tempus
adoptionis
& mortis
Ælii Veri.

Qua ex Inscriptione patet errasse Petavium in Chronico, quando scripsit Ælium anno 137. factum esse Cæsarem, cum duodecimo Kalendas Julias anni superioris jam Cæsar esset; qui tamen, cum in Consulatu suo exprimendo (vocabatur enim Cejenius Commodus) se Cæsarem non appelle, liquet Kalendis Januariis anni 136. quibus Consul processit, nondum fuisse Cæsarem. Spartianus in Ælio cap. 3. dicit Ælium adoptatum Pannoniis ducem fuisse impostum, Laziisque lib. 2. Comment. Reipubl. Rom. cap. 6. refert inscriptionem, quam Taurini in Hungaria, Pannoniae superioris tractu extare dicit,

HADRIANO AUG. P.
P. TRIB. POT. XXI.
COS. III. IMP. II.
LELIUS CÆS. FIL.
TRIB. POT. COS.
PR. PROCOS. VIVIR
SACRIS FACI. VII.

Dedicata est hæc Epigraphe anno Christi 137. post tertium Iduum Augusti, quo Hadrianus Tribunitiam Potestatem XXI. iniit. Quare erat Baronius, quando scribit Kalendis Januariis ejusdem anni, dum secundum Consulatum auspiciaturus esset, obiisse, cum eodeni anno mense Augusto, post quem hanc inscriptionem dedicavit, adhuc in vivis esset. Unde cum ex Spartiano in Hadriano cap. 22. ipsis Kalendis Januariis perierit, nec gratias quidem in Senatu agere potuerit Hadriano de adoptione, sequitur Ælium Kalendis Januariis anni 138. demortuum; neque Antonini adoptionem ante hunc annum.

Apparatus in Baronium

factam fuisse, cum non nisi post mortem Ælii Antoninus adoptatus sit, & gratiarum actiones quas Ælius reddere non potuit, essent de ejus adoptione, non vero de secundo ejus Consulatu, quod Baronio errandi causa fuit; qui etiam non advertit, deputatos Imperio non Consules honorarios, sed ordinarios designari solitos fuisse: quod quidem de Ælio idem Spartianus loco laudato docet: & quia erat deputatus Imperio, iterum Consul deputatus est. Sed de Consulibus honorariis infra sermo erit.

CAPUT QUARTUM.

*Hadrianus mortuus est in secundo Con-
sulatu Antonini tantum designato.*

I.
Annus
mortis
Hadriani
Inscriptio-
ne proba-
tus.

Cæsarum & Augustorum Consulatus designati errorum seminarium fuere, quod nos permovit ut de his accuratius ageremus. Existimavit Norisius Dissertatione de Votis decenalibus, cap. 3. uti jam insinuavimus, Hadrianum Imperatorem, in secundo Consulatu ordinario Antonini, anno nempe Christi 139. naturæ debitum solvisse, quod Capitolinus loco capite præcedenti laudato, illud indicare videatur. At hunc Autorem, de Consulatu Antonini designato tantum, intelligendum annus e-mortalis Hadriani magis confirmat: eum enim anno 138. demortuum plane certum; & tamen Antoninus non nisi anno sequenti Consulatum secundum gessit. Egregia est hanc in rem Inscriptio apud Onuphrium lib. 2. Fastorum pagina 224.

IMP. CÆSARI
DIVI. HADRIANI
AUG. FILIO. DIVI
TRAJANI. PARTHICI
NEP. DIVI. NERVÆ
PRONEPOTI. TITO
ÆLIO. HADRIANO
ANTONINO. AUG. PIO
TRIB. POT. COS. DES. II.
SCRIBÆ
ARMAMENTARI

Dedicata est Inscriptio post sextum diem Iduum Julianum quo Hadrianus obiit; cum in ea Divus nuncupetur, quod de Imperatore viiente, nondumque consecrato dici non potuisse; & præterea Antoninus Pius in ea vocetur Augustus, quod nomen ante Hadriani mortem consecutus non est, ideoque anno Christi 138. dicitur in eadem Antoninus Consul designatus II. quem secunduni Consulatum cum anno tantum 139. gesserit, sequitur eum anno antecedenti Consulem II. designatum fuisse, & ante adeptum Consulatum illum secundum ordinarium Hadrianum mortuum esse.

Idem colligitur ex tribus Numismatis, quæ apud Goltzium extant. In uno legitur: IMP. Nummis T. ÆL. CÆSAR ANTONINUS TRIB. POT. etiam pro-DES. II. Cusum illud ante Hadriani mortem, cum in eo Antoninus non vocetur Augustus, sed tantum Imperator, quod nomen Imperii Collegis, qualis erat Antoninus, attributum fuisse, hic nummus ostendit, non minus quam aliud a Carolo Patino viro clarissimo relatus, qui in una superficie Hadriani imaginem cum his verbis præfert: HADRIANUS AUGUSTUS, in altera vero Antoninum cum Imperatoris titulo: IMP. T. ÆLIUS. Ex his nummis colligitur anno 138. Antoninum non tantum Cæsarem, sed & Imperatorem, ac Consulem II. designatum, ipso adhuc vivente Hadriano, dictum fuisse, sed ex aliis duobus, in quibus Antoninus

Dissertatio Hypatica,

appellatur: IMP. T. AEL. CÆS. HADRI. ANTONINUS AUG. PIUS P. M. TR. P. COS. DES. II. Hadrianum anno 138. mortuum fuisse plane evincitur: cum enim in utroque Antoninus dicitur Consul designatus II. liquet percusso esse ante annum 139. quo Consulatum secundum gessit; & præterea cum in iis Augustus vocetur, certum est ante præstatum annum 139. Hadrianum e vivis excessisse.

III.
Graecorum
historico-
rum au-
toritate
confirmata-

Inscriptionibus, & nummis, Scriptores Graeci consentiunt, inter quos Dio narrat Hadrianum morte ait: *Vixit annos sexaginta duos, menses quinque, dies novemdecim. Regnavit annos viginti menses undecim.* Natus erat ex Spartiano in ejus vita *Nox Kalendas Februarias*; *Vespasianus septies, & Titus quinquies Coss.* anno nempe Eræ Christianæ septuagesimo sexto, a quo anno & die, quo etiam Natale ejus consignatur in veteri Kalendario a Petro Lambecio in Bibliotheca Cæsarea, ad diem sextum Iduum Julianum anni Christi 138. interjiciuntur anni, menses, ac dies, quos Hadrianum vixisse Dio refert. Cui profecto in iis præsertim quæ ad Hadrianum spectant magna fides habenda, cum initio ejusdem vitæ scribat: *Apronianus pater meus, qui Cilicia præfuit, quique res ejus (Hadrianus nempe) omnes certo cognovit, mihi singula recensuit.* Chryserus quoque Marci Aurelii libertus ac Nomenclator, qui in annum Christi 180. quo patronus ipsius obiit opusculum suum dedit: dicit Hadrianum imperasse annos XXI. menses X. dies XXVIII. Idem habet Clemens Alexandrinus lib. primo stromatum, in quo & ait: *David usque ad secundum annum Vespasiani M. CLXXIX. deinde ab eo usque ad decimum annum Antonini, anni LXXVII.* Incipit Clemens Imperium Vespasiani a die tertia Julii, quo Iudaicus exercitus apud ipsum juravit, ut docet Tacitus libro secundo historiarum, licet Scriptores Latini Natale ejus a Kalendis Juliis, uti notum est, deducant; incipit vero ejus annus a secundo illius Imperii, quo Hierosolyma capta, anno nempe Christi septuagesimo, a quo ad annum centesimum quadragesimum septimum, tertiumque Julii diem, anni sunt integri sexaginta septem, dieque decima Julii decimus Antonini Pii annus inchoatur, si Hadrianus anno 138. obierit; contra vero annus tantum nonus, si sequenti vivere desierit, ipseque Antoninus Imperium inerit. Scaliger in Anniadversionibus Eusebianis dicit se annum unum minus inventire, quia non observat Clementem, qui mos multorum Antiquorum est, ultimum terminum, decimum nempe Antonini annum excludere. Explodendi itaque errores duo circa Hadriani Imperium. Primus, qui Scaligeri in Libris de Emendatione temporum est, Hadriani Imperium anno Christi centesimo decimo sexto auspiciatur: alter vero recte quidem eius initium collocat, sed ejus mortem in annum centesimum tricesimum nonum perperam differt, quarum opinionum fundamenta hic a nobis penitus revertenda, ne Hadrianei Imperii initium & finis, quæ duo certissima, amplius in controversiam vocentur.

IV.
Error
Spartiani
in annis
Imperii
Hadriani.

Opponunt qui communī sententiā adversantur, Scriptores Latinos historiæ Augustæ, qui annos viginti duos Hadriano attribuunt, quod esse non potest, nisi is anno centesimo decimo sexto imperare cœperit, aut saltē in secundo Consulatu ordinario Antonini Pii obierit. Spartanus enim, qui Hadriani vitam in litteras misit cap. 25. ait: *Imperavit annis XXI. menses XI.* Victor Schoti: *interiit anno Imperii absque mense vicesimo secundo.* Victor in Epitome: *imperavit annis XXII.* Eutropius lib. 8. *Obiit sexagenario major anno XXI. mense X. die XXIX.* Scaligero has auctoritates objiciunt Petavius lib. 11. de doctrina Temporum capite 22. aliud non re-

spondet: *neque Spartiano licet absentiri, qui cum Eutropio annos XXI. menses XI. numerat, alioquin mortem Hadriani in annum Christi 139. prorogare necesse sit.* Sed hæc responsio, quæ Scaligeri sententiæ non obest, Norisio favet. Quare solutio afferenda, quæ utriusque opinionem his auctoritatibus male inniti ostendat. Spartanus itaque, cum ad mortem Hadriani ventum, scribit: *vixit annis LXXII. mensibus V. diebus XVII. Imperavit annis XXI. mensibus XI.* Natus erat Hadrianus, ut jam a nobis ostensus ex ipsomet etiam Spartiano nono Kalendas Februarii anni Christi septuagesimi sexti. Quare si vera sunt quæ Spartanus scribit, mortuus est Hadrianus, non anno 138. aut 139. sed 148. quod nullus dixerit. Sicut igitur locus ille in annis vitæ Hadriani mendosus, ita & in annis ejus Imperii. Si decem ex annis vitæ, & unum ex annis Imperii demas, recte Spartanus Hadrianus annos numeraverit, aliter vel librarius erravit, vel ipse pugnanta scripsit.

Quoad menses. alio modo a Dione, alio modo a Spartiano hic numerantur. Is eos putat a die vigesimo quarto Januarii, cum quo concurredit nonus Kalendas Februarii, ad diem vicesimum quartum Junii, quo quinque menses quibus supra annos sexaginta duos Hadrianus vixit, absolvuntur, ac dies quibus supra menses quinque vixit, iincipiunt. Ab eo enim ad decimum Julii ejusdem Imperatoris emortualem, dies sunt septemdecim, ultimo termino excluso. Dio vero eosdem menses more Romano numerat, a die nempe nono Kalendarum Februarii ad nonum Kalendas Junii, qui incidit non in diem vicesimum quartum, sed tantum in diem vicesimum tertium mensis Junii, a quo die ad decimum Julii, inclusi utroque termino, dies sunt novemdecim. Utraque numerandi ratio in legendis Scriptoribus Antiquis præ oculis habenda. Non disparatione in Severi Augusti annis numerandis peccavit idem Spartanus, qui ejus Natale consignat *sexta Idus Aprilis Erucio Claro bis, & Severo Consulibus*, anno nempe Christi 146. & quidem recte quoad Consules: sed quoad diem erratum ab eo, quam a Dione, qui in fine vitæ Severi scribit eum *tertio idus Aprilis natum esse.* Nam ex veteri Kalendario Lambeciano constat Natale Severi die quarto Idus ejusdem mensis Aprilis contigisse. Præterea Spartanus scribit Severum vixisse annos octuaginta novem, quod tam proorsus falsum, obiit enim anno Christi 211. pridie nonas Februarias, ut habet Dio. Ab anno autem 146. quartoque Idus Aprilis, ad annum 211. ac pridie nonas Februarias, sunt tantum anni sexaginta quatuor, menses novem, dies viginti quinque. Unde erravit & Dio quando de Severo scriptit: *vixit annos sexaginta quinque, menses novem, dies viginti quinque.* Erat enim natus tertio idus Aprilis. Siquidem annum plus numerat, & Severi Natalem diem, uti diximus, male collocat. Ex quibus Spartanum in annis Imperatorum numerandis non semel lapsum esse constat. Nec Eutropius, & uterque Victor, etiam quando idem communī consensu scribunt, eo accuriores; quod non tantum in Hadriano, sed & in Heliogabalo patet, qui licet prope quadriennium imperarit, seu ut Dio computat, annos tres, menses novem, & dies quatuor, nihilominus Victor Schotti ait: *trigesimo regni mense oppressus est.* Aurelius Victor in Epitome: *imperavit biennio, & mensibus octo.* Quod & Eutropius habet. Opponitur præterea contra communī sententiam hæc Inscriptio Hadriano in Transylvania dicata quæ a Grutero pag. 252. & Lazio lib. 3. Comment. Reip. Rom. cap. 16. refertur.

V.
Eiusdem
Spartiani
error in
annis Se-
veri.

L. ANNIO FABIANO III. VIRO CAPITAL. TRIB. LEG. II.
AUG. QUÆSTORI. TURBANTUM TRIB. PLEBIS
PRÆTORIS CURATORI VIAE LATINÆ IMP. CÆS.
DIVI TRAJANI PARTH. FIL. DIVI NERVÆ
NEPOTIS. TRAJANI HADRIANI AUG. PONT. MAX.
TRIB. POT. XXII. IMP. II. COS. III.

VI. Hanc inscriptionem magnam speciem habere
Explicatur fatendum est; nihil enim ad Imperatorum an-
Inscriptio, nos firmando validius quam Tribunitia Potestas
in qua an-
ni XXII. quæ eos exhibet; cum facilius a scriptoribus vel
Imperii
Hadriano
tribuuntur.
librariis quam a cuforibus, vel sculptoribus er-
rari potuerit: at aliquas Inscriptiones ac num-
mos pseudographos reperi, inter eruditos con-
stat, quibus si fides adliberetur, tota Impera-
torum pverteretur historia, & quæ certissima,
falsa haberentur. Præfata tamen Epigraphe ex
alio capite rejicienda. Hadrianus in Campania
longissime a Transsylvania dissipata, die decima
Julii anni Christi 138. obiit: die decima vero men-
sis sequentis Tribunitiam potestatem XXII. ini-
turus erat. Quare Inscriptio ante decimum diem
Augusti illius anni exarata, eoque adveniente,
antequam de morte Hadriani in Transylvanianam
nuntium pervenisset, dedicata. Cum enim in
Antonino, qui iam, uti Collega Imperii, Prin-
cipatum obtinebat, & propter Hadriani infirmi-
tatem, omnia administrabat, certa successio es-

set, mors illa tardius nunciata, & postquam
relata, lapis qui confringi debuerat, integer re-
lictus est, & in Eruditorum offendiculum ad no-
stra usque tempora perseveravit.

Hæc nostra solutio confirmatur ex simili quam
Henricus Norisius diss. rtat. de Numismate Lici-
nii cap. 4. assert, ubi ex Grutero pag. 284. In-
scriptionem recitat, in qua Ovinus Gallicanus,
qui anno 317. Consul ordinarius fuit, dicitur
tantum *Præfetus Urbi*; quem Magistratum cum
anno 316. ut ex Indice *Præfectorum Urbi* patet
gesserit, videtur colligendum eam inscriptionem
dicatam fuisse eodem anno 316. cum si anno
sequenti id contigisset, ejus Consulatus in ea
appareret; erat enim dignitas infra Imperato-
riam omnium maxima, quæ in virorum illu-
strium Epigraphis omitti non solebat; cum vero
in ea Crispus, Constantini Magni filius, Cæsar
appelletur, si Inscriptio vera sit, sequitur Cris-
pum ante annum 317. Cæsarem nuncupatum
fuisse, quod tamen falsum esse constat. Ad ma-
jorem claritatē eam Inscriptio exhibeo.

VII.
Inscriptio
vera, li-
cet cum
historia
non conve-
niens.

FLAVIO. VALERIO. CRISPUS.
NOBILISSIMO. CÆS. FILIO.
CONSTANTINI. MAXIMI.
AD QUE. INVICTI. SEMPER. AUG.
ET NEPOTI. DIVI. CONSTANTI.
OVINIUS. GALLICANUS. V. C.
PRÆF. URB. ET JUDEX. SACRARUM.
COGNITIONUM. DEVOTUS.
N. M. Q. EJUS.

Sed idem Norisius ex Libello de *Præfectis Urbi* rem totam aperit. Gallicanus, ut ibidem pa-
tet, designatus fuit *Præfetus Urbi* anno 316.
pridie Nonas Augusti; anno 317. successorem
acceptit Septimum Bassum *Idibus Maii*. Quare
eodem anno Kalendis Martiis, quibus Crispus
nuncupatus Cæsar, Gallicanus *Præfetus Urbi* e-
rat, quemadmodum in illa Inscriptione legitur;
qui tamen in ea Consul non nominatur, quia
prior parte illius anni nondum ab Augustis Con-
stantino & Licinio, ordinarii Consules designati
fuerant; in eo enim Libello de *Præfectis* habe-
tur: *Consules quos iusterint DD. NN. Augusti.*
ex die XIII. Kal. Martii Gallicano & Basso. Gal-
licanus priusquam delati Magistratus nuntium ac-
ciperet, Inscriptio illam in lapide sculpentam
curaverat ut eadem Kalendis Martii die Natali

IMP. CÆSARI. DIVI. TRAJANI. PARTHICI. FILIO. DIVI.
NERVÆ. NEPOTI. TRAIANO. HADRIANO AUG. PONT.
MAX. TRIB. POT. XXII. IMP. COS. III. P. P. ET
DIVÆ. SABINÆ. IMP. CÆS. T. AELIUS. HADRIANUS.
ANTONINUS. AUG. PIUS. PONT. MAX. TRIB. POT. II.
COS. DES. III. P. P. IMP. II. PARENTIBUS. SUIS.

Hæc Epigraphe anno Christi 139. quo Antoni-
nus Tribunitiam Potestatem secundam init, ex-
arata, sed uti existimo, neglecta, rejeclaque fuit,
quod Sculptor in ea dupliciter errasset. Primo
in nomine *Divi*, quod Hadriano præponi debe-
bat, omitendo. Certe in omnibus Inscriptio-
nibus Antonini Pii, in quibus is dicitur filius
Hadriani, præponitur nomen *Divi*, quod in præ-
fata Inscriptione eo minus prætermittendum vi-
debatur, quod in eadem, Sabinæ Hadriani uxori
illud tribuatur; nam Hadrianum consecratum
fuisse, ac inter Deos relatum, Numismata, &
historiæ Augustæ Scriptores indubitatum reddunt;

Crispi Cæfaris, in hujus honorem publico loco
dicaretur. Degebatur id temporis Constantinus in
Dacia apud Serdicam ubi die 16. Aprilis dedit
L. 6. ad L. Jul. de vi publica C. d. Just. Quare cum
die XIII. Kalendas Martias Gallicanum Consulem
designaverit ac publicaverit, is post dicatum Cri-
spo Epigramma, sui Consulatus nuntium accep-
pit. Ita docte Norisius præfatam Inscriptioem
communem opinionem non infringere ostendit.
Quod non tantum verissimum est, sed præterea
ex utriusque Epigraphis dedicatione colligitur &
locorum distantiam, & novitatem ignoratiam
non raro in causa fuisse, ut in Inscriptiobus
quædam aliquando legantur, quæ cum historia
non convenient.

Denique hæc opponitur Inscriptio quæ apud
Onuphrium, Gruterum, aliosque extat.

VIII.
Inscriptio
Hadriani
mendoza.

Secundo in Tribunitia Potestate XXII. loco XXI.
sculpenda. Onuphrius lib. 2. Fastorum ait Epitaphium illud Sepulcro Hadriani fuisse appositi-
um, sed unde id accepit? Longe probabilius
rejectum fuisse, aliudque loco ejus sculptum,
quod ad nos non pervenit. Gruterus ait Romæ
in Burgo in domo Cardinalis Parisini præfatum
Epitaphium legi, ac putari olim inscriptum fuisse
moli Hadriani Imperatoris, sed vana conjectura.
Denique idem Onuphrius loco *Trib. Pot.*
XXII. scribit *Trib. Pot. XXI.* nulla correctionis
sux, quod & ei familiare, mentione facta. Quod
si viris eruditis liceret, quilibet suo sensu Au-
tores

dores & inscriptiones corrumperet, nihilque certum in historia esset. Eandem Inscriptionem cum Tribunitia Potestate XXI. inter suos numeros retulit Goltzius, non advertens Onuphrium eam mutilasse, neque ut extabat, retulisse.

IX. *Locus Spartiani a Casabono non intellectus.* Cum itaque Sententia, quæ annos XXII. Hadriano Imperatori tribuit, tam infirma habeat fundamenta, neque sustineri possit, nisi quis cuni Scaligero Domitiani Imperatoris mortem in annum Christi 95. retrahat, aut Augustei Antonini Pii Imperii initium in annum 139. differat, quæ duo per ea tempora totam convellunt historiam, prorsus est rejicienda, ac pro certo habendum, Hadrianum in secundo Consulatu Antonini tantum designato mortuum fuisse, & anno 117. Imperium auspicatum esse. Hoc si Cassaubonus intellexisset, hæc Spartanii de Hadriano verba cap. 26. ejus vitæ: *Natali suo ultimo, cum Antoninum commendaret, (nempe Hadrianus) protexta sponte delapsa caput ei operuit, non ita interpretatus fuisse, cum vota pro Antonino recens in filium adoptato nuncuparet; hæc enim explicatio nullo modo subsistere potest.* Natus est Hadrianus die vigesima quarta Januarii, ac die decima Augusti Imperium suscepit; dies tamen Natalis Imperii ejus decimus quartus fuit; quod eodem excessus Trajani ei nunciatus fuisse, ut testis est Spartanus in Hadriano. Sed de quocumque Natali loquatur Cassaubonus, perperam supponit aut Hadrianum in secundo Consulatu ordinario Antonini demortuum, aut hunc anno 137. fuisse, adoptatum. Si enim de genuino, sequitur Hadrianum anno 137. Antoninum adoptasse, ac 138. die vicesima quarta Januarii vota pro illo nuncupasse. Si de secundo Natali loquitur, vota illa, die undecima Augusti anni 138. suscepta, ac Hadrianus anno sequenti vita functus; cum certum sit diem ejus emortualem decimum mensis Julii fuisse. Et videtur Cassaubonus de Natali Imperii intelligentius, cum Antoninum recens adoptatum fuisse scribat. Hæc itaque vera horum verborum interpretatio. Hadrianus post Ælii Vero mortem, diu aëncps quid faceret Antoninum adoptavit, ait Spartanus in Ælio Vero cap. 6. cui Capitonius in Antonino Pio cap. 4. suffragatur dicens: *Ergo eum cum Hadrianus adoptare se velle publicasset, acceptum est spatium deliberandi urum arrogari ab Hadriano vellet.* Antonini adoptio die vicesima quinta Februarii anni Christi 138. peracta. Quare cum Natale genuinum Hadrianus die vicesima quarta Januarii celebraret, Antoninum, queni jam adoptare destinarat, non vero quem jam adoptarat, ut perperam interpretatur Cassaubonus, commendavit, ipseque decima Iuli die ejusdem anni in fata concessit.

X. *Nummus Hadriani a Patino non intellectus.* Denique idem secundus Antonini Consulatus designatus Carolum Patinum Numismatum doctrina valde exultum decepisse videtur. Afferit hic in nummis Hadriani, tabulam, quæ Ægyptiorum ac Græcorum vota pro Imperatoribus fieri solita in Numismatis exhibet; inter quæ unum est, in quo Deo Providentia stans repræsentatur cum his verbis ac litteris Græcis προφέτης K. B. quæ sic vertit Patinus: *Providentia XXII. annumque Hadriani vicesimum secundum significari dicit.* At fallitur, licet enim literis Græci numeros explicit, duæque illæ, quando interjecto punto non dividuntur, viginti duo significant: quando tamen illud interjicitur, quod & in numeris, quibus utimur, etiam accidit, ex non idem significatum habent. Quod & videre est apud Tristianum, ubi variis in nummis visuntur duæ litteræ Græce, quæ ob punctum interjectum eamdem significationem non habent, ac si illud abesset. Ex porro litteræ K. B. significare videntur nummuni illum percutsum esse anno secundo Hadriani Kartagine, vel in aliqua

alia urbe, cuius nomen incipiat ab eadem Litera K. Et hæc satis de Consulibus designatis, qui in Nummis Latinis sæpe, in Græcis vero numquam apparent.

CAPUT QUINTUM.

De suffectis Cæsarum & Augstorum Consulatibus.

I. *Consulatus suffectus ab Imp. aliquando assumptus.* Iacet Augsti & Cæsares Consules ordinarii ut plurimum procederent; quod id Consulatus genus nobilius esset, ac quidquid toto anno memoria dignum ageretur, eorum nominibus notaretur: Tamen aliquando etiam Consulatum suffectum gessere, ordinariisque subrogati sunt in aliquot reliqui anni menses. Neque enim munus illud designati sunt, quod Augustus anno Urbis 71. Q. Pedio Collega Consulatum suffectum iniisset. Caligula ipso Imperii initio; Nero vero anno, quo interfectus est, Consulatum suffectum gessere, ipseque Domitianus Caesar, imperante patre Vespasiano qui Titum sibi Collegam in suis Consulatibus semper adjunxit, toties Consul suffectus esse voluit, quoties Titus frater ordinarius præcessit, quæ omnia in Ratio- nario Cæsareorum Consulum infra explicata habet. Ex aliis Imperatoribus quidam etiam alii ipso anno, quo Imperium inire, Consules se in aliquot menses dixerunt, & proximis Kalendis Januariis Consules ordinarii processere. Tacitus historiarum libro primo refert Othonem Consularem se cum Titiano fratre in Kalendas Martias dixisse, & proximos menses Verginio destinasse, additque: *Ceteri Consulatus ex destinatione Neronis, aut Galba mansere.* Quibus verbis receptum tunc usum nos docet, de quo infra p. 2. cap. 1. n. 3.

II. *Consulatus suffectus Neronis explicatus.* Consulatus suffectus Neronis, qui inter gestos ab eo quintus ordine est, perperam ab Onuphrio, anno Christi sexagesimo septimo consignatus fuit, sub Consulatu nenipe Fonteii Capitonis, & Julii Rofi: & ratio est, quia, ut docet Suetonius in Nerone cap. 40. Nero e Græcia redux Neapoli in Campania motum Galliarum audivit, in quibus Vindex Imperium arripuerat. Quo nuntio ab eo accepto, die quo matrem occiderat, circiter nempe diem vicesimum primum Martis: Urgentibus aliis super alios nuntiis Romam præterpidus rediit, inquit idem Suetonius cap. 41. qui capite sequenti addit: *credens expeditionem necessariam, Consules ante tempus privavit honore, atque in utriusque locum solus init Consulatum, quasi fatale esset non posse Gallias debellari nisi a Consule.* Quæ omnia non nisi anno Christi sexagesimo octavo contingere potuisse certissimum; nam cum Xiphilinus ex Dione scribat, Galbam, qui Vindicis hortatu in Hispaniis Imperium invaserat, regnasse menses novem, dies tredecim, constetque eum occisum die decima quinta Januarii anni Christi sexagesimi noni, liquet eumdem die secunda, vel tertia mensis Aprilis ejusdem anni Christi 68. Imperatorem dictum fuisse, & mensem Martium, quo Nero Neapoli nuntium accepit de excitata in Galliis a Vindice seditione, (quæ causa fuit, ut Galba, ubi supervenerunt Vindicis litteræ, non diu cunctatus, ut ait idem Suetonius in Galba cap. 9. Imperium suscepit) alium non fuisse, quam qui anno 68. in cursu erat; si enim niente Martio anni elapsi e Græcia Nero rediisset, defensionemque Galliarum, & Hispaniarum tunc accepisset, Galba anno amplius integro ab Imperio capessendo abstinuisset, sive que vel Historici quæ tam longo spatio gesta fuissent, enarrasset, vel forte ipsa seditio dissipata fuisset.

Sed

III. Sed non nisi anno Christi sexagesimo octavo Consulatum hunc iniisse Neronem evincit numerus, qui apud Goltzium extat, in quo legitur: **NERO CLAUD. CÆSAR AUG. GER. P. M. TR. P. XIV. IMP. P. P.** sumpit Tribunitiam Potestatem XIV. Nero die 13. Octobris anni Christi sexagesimi septimi. Quare eo anno niente Ostobri Consulatum illum quintum nondum inierat. Ultimum enim in numinis cuni Tribunitiae Potestatis currentis anno exprimi solituim fuisse certum. Sed quis sibi unquam persuadere poterit, Neronem anni sexagesimi septimi initio nuntium de excitata in Galliis a Vindice seditione, Hispaniarumque defectione accepisse, & non nisi post mensem Octobrem ejusdem anni expeditionem adversus eum parasse? Hanc enim suscepit Consulatus causam docet Suetonius. Nisi itaque proferantur nummi in quibus Tribunitia Potestas XIII. Neronis cum Consulatu ejus quinto legatur, Onuplirii opinio, licet inter eruditos communis, non solum improbabilis, sed & incredibilis, mihi videbitur. Nec probabilior Baronii sententia, qui licet eundem Consulatum anno 68. consignet, cum tamen supponat Neronem anno praecedenti motum Galliarum audivisse, ac sequenti expeditionem in eas destinasse, in eadem inconvenientia delabitur. Ex quibus tandem omnibus sequitur Neronem non nisi anno Christi sexagesimo octavo e Græcia reducim esse, ideoque toto anno superiori, Roma Italiaque abfuisse, & Apostolorum Principes Petrum & Paulum, non eo anno, ut Petavius in Chronico, Usserius in Annalibus veteris & novi Testamenti, & communiter viri eruditii existimant, sed anno Christi 65. ut Catalogus veterum Pontificum ab Henschenio editus tradit martyrio coronatos fuisse. Quod Consulatus suffectus Neronis, ni valde fallor, omnino demonstrat.

IV. Ex his intelligis quam utilis sit Consulatum suffectorum ab Augustis gestorum cognitio, cum eorum ope gravissimæ aliquando difficultates superentur: quos ideo e tenebris, quibus plerique circunfunduntur, educere operæ pretium est.

Sic ex secundo Consulatu suffecto Galerii Maximini, quem cum Galerio Maximiano VIII. anno 311. gessisse docet Lactantius libro de mortibus Persecutorum cap. 35. eundem Maximinum anno 307. se ipsum Augustum nuncupasse detexi, quod Consulatus is ejus Quinquennialibus additus videatur. Ex primo ejusdem Maximini, Severo Collega, Consulatu, cuius mentio apud Marianum Scotum anno 306. ubi de Constantii Chlori morte loquitur, confirmari potest quod idem Lactantius contra communem omnium sententiam scripsit, Diocletianum & Maximianum anno 305. abdicasse; Cæsares enim & Augusti proximis post nuncupationem Kalendis Januariis Consulatum ordinarium inire solebant, qui cum anno 306. Constantio Chloro & Galerio Maximiano novis Augustis debitus esset, non dubium quin Maximinus & Severus Consules suffecti, anno quo illi ordinarii, processerint, quinve idem Marianus ex aliquo optimo Auctore illud hauserit; licet in eo erret, quod eundem Consulatum tanquam ordinarii obtulerat. Primi suffecti illius Maximini Consulatus apud nullum alium Auctorem mentio: secundi apud Auctorem Chronicæ Alexandrinæ, licet non sine errore his verbis: **Indict. XIII. Maximiano Herculio VIII. & Galerio Maximo.** Ea enim Indictio annum Christi 310. denotat. Præterea Maximam, loco **Maximini**, familiaris Græcis Auctoriibus errore, eumque sine numerali nota exhibet. Valesius in Notis ad lib. 9. Eusebii cap. 11. ostendere conatur eundem Maximinum ter se ipsum Consulem ordinarium dixisse; sed post librum Lactantii de mortibus Persecutorum in lucem emissum, hoc ejus opnamentum ruit, constatque non minus primum Maximini Consulatum, quam secundum Suffetum, tertiumque plane confitum esse.

V. Quinquenniorum Regularum, de quibus infra, beneficio, Consulatum suffecitum a Constantino Magno anno 310. gestum, me e tenebris *de Consulatu* existimabam; erat enim is annus quintus *latu suffecitum* Imperii ejus inchoatus, & per ea præsertim *tempora Imperatores anno*, quo *Quinquennalia stantini M.* & id genus festa celebrabant, Consulatum capessere solebant, uti in Rationario Consulum Cæsareorum videre est. Quare hac conjectura illud regulis, hisque fundamentis innixa. Primo **L. de Censu** data **XV. Kal. Febru.** relata in Codice Theodosiano subscriptos habet Consules Constantini Augustum IV. & Licinium III. dataque est, ut docet Gothofredus in Chronologia ejusdem Codicis, anno 313. quo secundum communem loquendi modum Constantinus & Licinius tertium Consulatum gessere. Qua ex subscriptione inferebam, Consulatum suffecitum Constantini, cuius communiter, sicuti & aliorum suffectorum ratio per ea tempora non habetur, hic memorari. Verum quidem est eundem Gothofredum ibidem scribere, perperam huic legi adscriptum esse Constantinum Aug. IV. cum Licinio III. At ille de hoc Constantini Consulatu suffecto non cogitabat. Secundo Chronicon Alexandrinum **Indict. XIV.** Constantinum Augustum II. & Licinium, Consules proponit; quod tamen in eo pccare existimabam, quod ordinariorum loco eosdem exhibeat. In subsequentibus ejusdem Constantini & Licinii Consulatibus idem Chronicon Constantino unum amplius, quam Licinio tribuit, ita ut anno 312. Consules proponat Constantinum III. & Licinium II. & sic deinceps eodem modo. Quod indicat, in probo aliquo scriptore ejusdem Chronicæ Auctore legisse Constantinum anno 311. Consulem fuisse. Tertio D. Augustinus lib. contra Donatistas post collationem, qui septimo ejus Operum tomo legitur, loquens de Judicio Melchiades pontificis Romani, in causa Cæciliani anno 313. habiti, inquit: *Melchiades judicavit Constantino tertium, & Liciniano (Licinius enim vocabatur Licinianus Licinius, ut videtur est in nummis) iterum Consulibus, Nonis Octobris.* Ubi vides D. Augustinum Consulatum unum Constantino amplius, quam Licinio tribueret. Consulatum enim a Licinio anno 311. gestum, quia a Kalendis Januariis, uti diximus, non initum, pro suffecto habet, ideoque non numerat. Neque ulla alia ratio assignari potest, cur anno 313. Licinium iterum tantum Consulem exhibeat. Quod si primum Licinii Consulatum non numeravit, multo minus secundum Constantini numerare debuit, cum is mere suffectus fuerit, prior vero Licinii Consulatus ordinarius communiter reputetur, quod post divisionem Imperii anno 305. saclam, alterutrius Consulis nomen in altera Imperii parte anni initio ignoraretur; neque ideo Consul Kalendis Januariis non publicatus, pro suffecto haberetur. Suspiciatur Baronius anno 313. num. 1. errorem irreplisse in textum Augustini, cum Optatus lib. 1. & Zosimus lib. 2. tertium Consulatum Licinii cum tertio Constantini connectant. Sed existimabam textum illum purum esse, cum non ita facile a librariis in dictionibus, qualis est *rd iterum*, quam in notis numeralibus peccetur. Sed postquam anno trecentesimo decimo nullos Consules ordinarios renunciatos fuisse in mentem venit, prætereaque Constantinum nullum Consulatum ordinarium privatis collegis gessisse, hanc conjecturam satis fundatam non esse arbitratus sum. Quam tamen proponendam duxi, ut ea magis a viris doctis examinetur. Ex quibus tandem omnibus liquet Cæsarum & Augustorum Consulatus suffectos ad nodos Chronologicos explicandos aliquando conferre, ideoque non negligendos esse.

CAPUT SEXTUM.

De Consulatibus suffectis Gallieni Junioris Cæsaris, & Aureliani adhuc privati.

I.
Gallieni
Junioris
Cæsaris,
& Vale-
riani Ju-
nioris Con-
sulatus.
suffectus
haec
ignotus.

Aurelianus, cuius tot præclara extabant fa-
cinora, a Valeriano Augusto, anno Chri-
sti ducentesimo quinquagesimo octavo in annum
sequentem Consul designatus est, in locum Gal-
lieni & Valeriani, ut tradit Vopiscus in Aure-
liano, ubi capite undecimo, Valeriani ad Aure-
lianum Epistolam refert, in qua ille dicit: Con-
sulatum cum eodem Ulpio Crinito in annum se-
quentem a die undecimo Kalendarum Juniarum in
locum Gallieni & Valeriani sperare te convenit
sumptu publico. Tum capite 13. ex libro Acholii,
Actorum ejus nono hæc habet idem Vopiscus:
Cum confidisset Valerianus Augustus in Thermis
apud Bysantium, praesente exercitu, praesente etiam
officio Palatino, assidentibus Memmio Fusco Consule
ordinario, Babio Macro Praefecto Pratorii &c.
Valerianus Augustus dixit te Consulem hodie desi-
gno, scripturus ad Senatum, ut tibi deputet sci-
pionem, deputet etiam fasces. Hac enim Impera-
tor non solet dare, sed a Senatu, quando fit Con-
sul, accipere. Hæc verba: in locum Gallieni &
Valeriani, Cimierium chaos, ac nodus Gordius
Casaubono, Salmasio, pluribusque viris docti-
simis visa; unde eorum explicatio in Notis ad
Vopiscum, aut ubi se offerebat occasio, ne qui-
dem ab eis tentata. Ii vero, qui difficultatem
non pertinuerent, cum ab ea se se expedire non
possent, Consules ordinarios suo loco moverunt,
& giganteo ausu, ut ita dicam, contra cœlum
pugnarunt, ordinem temporum intervertentes.
Hic lapis, in quo Eruditi offenderunt, labyrin-
thusque Cretico non absimilis, de quo cum Vir-
gilio lib. 5. Aeneidos, versu 118. jure dixeris.

Ut quondam Creta fertur Labyrinthus in alta,
Parietibus texum caxis iter, anicipitemque,
Mille viis habuisse dolum, qua signa sequendi
Falleret indeprensus, & irremeabilis error.

Auctores
qui eun-
dem Con-
sulatum
explica-
runt.

Filum Ariadneum, quo inde emergi possit,
me subministraturum spero, si prius laterculos
Consulum, qui Gallieno imperante, Fastis no-
men dederunt, eorumque, qui a celeberrimis
Scriptoribus, hujus difficultatis occasione confi-
cti sunt, proposuero. Quinque magni viri hunc
nodum solvere suscepere Onuphrius Panvinus,
Cæsar Baronius, Dionysius Petavius, Carolus le
Coite, & Henricus Norisius; reliqui Scriptores,
vel horum vestigia secuti, vel dissimulata difficultate
Consules per hæc tempora ordinarunt. Quia
vero neque Onuphrius, neque Norisius Fastos,
uti alii tres, perverterunt, quin contra recte e-
os digesserunt, horum sententiam in vera Con-
sulum serie indicare sufficiet.

Vera Consulum series

Anni Christi

- 253. Vibius Volusianus Aug. II.
M. Valerius Maximus.
- 254. Valerianus Aug. II.
Gallienus Aug.
- 255. Valerianus Aug. III.
Gallienus Aug. II.

Hoc anno Gallienus Junior Gallieni Augusti Gallienus
filius, qui & Publius Licinius Cornelius Salo- Junior Cæ-
ninus Valeriañus dictus reperitur, Cæsarea di- sar dictus.
gnitate exornatus est, ut infra videbitur.

256. M. Valerius Maximus.

Acilius Glabrio.

257. Valerianus Aug. IV.

Gallienus Aug. III.

His Consulibus Ulpius Crinitus & Aurelia- Sententia
nus, qui postea Imperator fuit, in locum Va- Onuphrii
leriani & Gallieni Augg. subrogati sunt ex circa an-
Onuphrii sententia, cui complures viri eruditii ad- num Con-
sulatus.
suffecti.
Aureliani.

258. Aurelius Memmius Fuscus.

Pomponius Bassus.

His Consulibus Valerianus Augustus in Ther- Hoc anno
mis apud Byzantium Aurelianum cum Ulpio Aurelia-
Crinito in annum sequentem Consules designa- nus Con-
vit, suffectos nempe a die undecimo Kalenda- sul desi-
rum Juniarum, in locum Gallieni & Valeria- gnatur in
ni, Gallieni nempe Junioris Cæsar, & Vale- sequentem.
rianus Gallieni Augusti fratri eius patrui Con-
sulum pariter suffectorum, quod haec tamen igno-
ratum, quodque ex sequentibus liquebit.

259. Fulvius Æmilianus.

Pomponius Bassus II.

Hoc anno Gallienus Junior Cæsar & Vale- Hoc anno
rianus ejus patruus Æmiliano & Bassus suffecti Gallienus
sunt, his vero Crinitus, & Aurelianus, ut in- Junior Cæ-
fra demonstrabitur. Est hic annus quintus Im- sar Consul
perii Cæsarei Gallieni Junioris, qui ad decen- suffectus
nalia celebranda eum Consulatum capessit. fuit.

260. Cornelius Secularis II.

Julius Donatus.

Hoc anno ex Norisi sententia, capto Vale- Sententia
riano, septimo Imperii ejus anno, Gallienus Norisi
alia collegia Consulum, quam quæ a patre Va- circa an-
leriano ordinata fuerant, pro arbitrio designa- num Con-
vit. Consulatumque Aureliano, antequam illum sulatus
iniret, abrogavit. Quæ opinio ex dicendis cor- Aurelianii.

261. Gallienus Aug. IV.

Petronius Volusianus.

262. Gallienus Aug. V.

Pompeius Faustinus.

263. Nummius Cleonius Albinus.

Maximus Dexter.

264. Gallienus Aug. VI.

Amilius Saturninus.

265. Licinius Valerianus II.

Lucillus Cæsonius Macer.

266. Gallienus Aug. VII.

Sabinillus.

267. Ovinius Paternus.

Arcefilaus.

268. Ovinius Paternus II.

Marinianus.

Hoc anno occiso Gallieno Claudius nono Ka-
lendas Apriles Imperator acclamatur, ut testis est
Pollio in Claudio cap.4.

Hæc vera Consulum ordinariorum series, eo- II.
rumdem vero Consulum laterculi tres sequentes Prava
depravati ac rejiciendi.

Consulum
ordinatio

C O N S U L E S
Secundum Baronium.

- 256. Valerianus Aug.
Maximus.
- 257. Valerianus Aug. II.
Gallienus Aug.
- 258. Valerianus Aug. III.
Gallienus Aug. II.
- 259. Maximus
Glabrio.
- 260. Valerianus IV.
Gallienus III.
- 261. Fuscus
Bassus.

262. GALLIENUS IV.
VALERIANUS CÆS.

- 263. Gallienus V.
Faustinus.
- 264. Albinus
Maximus.
- 265. Gallienus VI.
Saturninus.
- 266. Valerianus II.
Lucillus.
- 267. Gallienus VII.
Sabinillus.
- 268. Paternus
Arcesilaus.
- 269. Paternus II.
Marinianus.

C O N S U L E S
Secundum Petavium.

- 253. Volusianus II.
Maximus.
- 254. Valerianus II.
Gallienus.
- 255. Valerianus III.
Gallienus II.
- 256. Maximus
Glabrio.
- 257. Valerianus IV.
Gallienus III.
- 258. Memmius Fuscus
Pomponius Bassus.
- 259. GALLIENUS IV.
VALERIANUS CÆS.
- 260. Æmilianus
Bassus II.
- 261. Gallienus V.
Volusianus.
- 262. Gallienus VI.
Faustinus.
- 263. Albinus
Dexter.
- 264. Gallienus IV.
Saturninus.
- 265. Valerianus Cæsar II.
• L. Cæsonius Macer.
- 266. Gallienus VIII.
Sabinillus.
- 267. Paternus
Arcesilaus.
- 268. Paternus II.
Macrianus.

C O N S U L E S
Secundum Carolum
le Cointe.

- 255. Volusianus II.
Maximus.
- 256. Valerianus II.
Gallienus.
- 257. Maximus
Glabrio.
- 258. Valerianus II.
Gallienus II.
- 259. Valerianus IV.
Gallienus III.
- 260. Æmilianus
Bassus.
- 261. Secularis
Donatus.
- 262. Fuscus
Bassus.
- 263. GALLIENUS IV.
VALERIANUS CÆS.
- 264. Gallienus V.
Faustinus.
- 265. Albinus
Dexter.
- 266. Gallienus VI.
Saturninus.
- 267. Valerianus II.
Lucillus.
- 268. Gallienus VII.
Sabinillus.
- 269. Paternus
Arcesilaus.
- 270. Paternus II.
Macrianus.

III. Ex his tribus scriptoribus, unus Petavius annos Christi cum Consulibus recte connectit, quia Eram Christianam a Consulatu Caii Cæsaris & Æmilii Pauli, quemadmodum fieri debet, auctoratus est: Baronius vero, & Carolus le Cointe, qui Annales suos male inchoarunt, eamdemque Eram biennio anteverterunt in præfatis lataculis modo tribus, modo duobus, modo anno uno a recta via deflectunt: unde magna in eorum Annalibus per hæc præsertim tempora perturbatio, quæ in Baronianis ad Diocletianum, in Cointeis ad Constantimum usque propagatur. Baronius Gallieno Aug. IV. & Valeriano Cæsari, Petavius Gallieno Aug. IV. & eidem Valeriano, Carolus le Cointe Gallieno etiam IV. & Valeriano Cæsari Crinitum & Aurelianum suffectos fuisse scribunt: Quare præfata Vopisci verba de Gallieno Imperatore & Valeriano ejus fratre: quem perperam jam tum Cæsarem fuisse supponunt; intelligunt, cum tamen is de Gallieno Juniori Cæsare, & Valeriano ejus patruo loquatur. Quorum Consulatum, sicuti & Criniti ac Aureliani, qui utrique subrrogati fuere, loco suo unde tamdiu exularant, reposuimus, cuius rei nunc ratio assignanda, ne amplius idem Vopisci locus Lectores in errorem inducat, & Consulatus suffectus tanquam ordinarius in Fastos intrudatur. Anno itaque Christi ducentesimo quinquagesimo octavo secundum rectam Chronologian, sine qua in vanum hic laboraretur, Valerianum Augustum in Oriente fuisse docent Acta Martyrum, variaque Martyrologia, in quibus plures Martyres sub Gallieno in Occidente passi dicuntur, Valeriani nomine non expresso. Quod non accedit, quemadmodum Baronius anno ducentesimo sexagesimo primo: sub Consulatu Memmii Fisci & Pomponii Bassi recte observat, quod cessante Valeriano fuerint illi martyrio coronati, cum Gallienus, capto a Persis Patre, mox persecutionem cessare jussit. Sed

quia solus Gallienus, Valeriano in Oriente cum exercitu agente, in Occidente imperaret. Dum itaque Valerianus Augustus anno 258. Byzantii esset, in undecimum Kalendarum Juniarum anni sequentis diem, Crinitum & Aurelianum Consules suffectos, in locum Gallieni Cæsaris, Gallieni Imperatoris filii, ac Valeriani ejusdem Gallieni Imperatoris fratris, Consulum pariter suffectorum, designavit.

Hoc vel sola Valeriani, Gallieni, ac Salonini IV. nominum explicatio ostendit, quorum ambiguitas gravissimas Scriptores decepit, utque eos in filius Valerianum confunderet, effecit: Et nihilominus diversarum personarum nomina hæc sunt. Valerianus Junior filius erat Valeriani Augusti, ac alter filius Gallieni Imperatoris frater, alia tamen quam is matre genitus, ut testis est Pollio in ejus vita. Dicitur in nummis tam apud Goltzium, quam apud Occonem P. LIC. VALERIANUS CÆS. Valerianus vero Gallieni Inperatoris filius, modo Gallienus, modo Salonus a Cornelio Salonina Augusta matre, modo Valerianus dicitur in nummis ejus apud Goltzium: P. LIC. COR. SAL. VALERIANUS N. C. PRINCEPS JUVENTUTIS, id est; Publius Licinius Cornelius Salonus Valerianus Nobilissimus Cæsar, Princeps juvenutis. Ubi vides tam fratrem Gallieni, quam ejus filium vocari Publum Licinium Valerianum, sed ejus filium tantum Saloninum appellari. Huic frater erat, qui etiam Salonus Gallienus ac Quintus Julius Salonus Gallienus in nummis apud Goltzium dicitur, de quo mentio apud Pollionem lib. de triginta Tyrannis capite 21. qui de consecratione Pisonis Romæ facta loquens ait in senatu dictum fuisse: *Divinos honores Pisoni decerno, Patres conscripti. Gallienum & Valerianum & Saloninum Imperatores nostros esse confido.* In Augustorum consecratione de eorum successoribus mentionem fieri solitam, ex verbis in Aureliani Augusti consecratione dictis, & a

Vopisco in ejus vita cap. 41. relatis colligo: ibi enim dicitur: *Decerno igitur divinos honores: id quod vos omnes existimo esse facturos, nam de Imperatore deligendo ad eumdem exercitum censeo esse referendum.* Quare qui in Pisonis, unius ex triginta Tyrannis consecrationis decreto nominantur Principes, non alii sint, quam quibus parere Romani decreverant, Gallienus scilicet Augustus; Valerianus ejus filius, qui & Gallienus Junior dictus, & Saloninus hujus frater uterque Cæsar. Nam Valerianus Gallieni frater nondum Cæsar erat, quando paulo post Valerianum in servitatem abductum Piso summa virtus vir, qui Imperium sumpserat, interfectus est.

V. Sed ad omnem ambiguitatem magis vitaandam observandum tres fuisse Valerianos, ac tres etiam Gallienos, nempe Valerianum Augustum, Valerianum Juniorem hujus filium, qui frater erat Gallieni Imperatoris, ac Valerianum Saloninum ejusdem Gallieni Imperatoris filium. Tres pariter Gallieni fuisse, Gallienus Augustus Valeriani Augusti filius, Gallienus Junior, & Gallienus minor ejusdem Gallieni Augusti filii, qui & uterque Saloninus dictus. Quare errat Spanhemius, qui dissertatione sexta de præstantia & usu Numismatum tres quidem Valerianos recte distinguit, sed duos tantum Gallienos Patrem & filium natu minorem perperam numerat, cum uterque Gallieni Imperatoris filius & Gallienus & Saloniinus diceretur. Et quidem de minori Gallieni filio quin Gallienus dictus sit, difficultas esse non potest, cum ita in nummis apud Goltzium dicatur. Sed nec de Gallieno Juniori ejus fratre negari potest; ita enim eum vocat Pollio in Valeriani, Gallieni Augusti fratri vita: *Saloninus filius etiam Gallieni, qui & Gallienus dictus est.* Immo Gallieni Augusti, & hujus Gallieni Saloniini vita ab eodem Polione inscribitur: *Trebellii Pollionis Gallieni duo.* Tum in Sationino Gallieno ait: *multi eum Gallienum, multi Saloninum in historiis prodiderunt: qui autem Gallienum, patris nomine cognominatum ferunt, & avi Gallicni.* Gallieni etiam nomine eum indigit Zonaras in Annalibus, & quod rem plane evincit, ipse Valerianus Augustus in epistola quam Antonino Gallo Consuli scribit, a Vopisco in Aureliano cap. 8. relata, non alio eum nomine vocat: *culpas me familiaribus Litteris, quod Postumio filium meum Gallienum magis quam Aureliano commiserim: cum utique & severiori & puer credendus fuerit & exercitus.* Casaubonus verba haec de Gallieno Augusto interpretatur, sed parum erudit; hic enim qui anno quinquagesimo ætatis, ut Aurelius in Epitome docet, periit, natus erat annos circiter triginta quinque, quando Imperium init, ideoque nullo modo dici puer poterat, sicut Gallienus & Saloniinus, qui tam a Polione, quam a Vopisco puer vocatur. Ille siquidem in libro de triginta Tyrannis cap. 3. de Postumio loquens confirmat quæ Vopiscus habet, Saloninum nempe Postumii curæ commissum fuisse: *hic vir in bello fortissimus (nempe Postumius) in pace constans, in omni vita gravis, usque adeo ut Saloninum filium eidem Gallienus in Gallia positum crederet, quasi Custodi vita, & morum, & actuum Imperialium institutori.* Quando itaque Valerianus Augustus apud Vopiscum in Aureliano cap. 11. ait: *Consulatum cum eodem Ulpio Crinito in locum Gallieni & Valeriani sperare te convenit.* Manifestum est hoc in loco Gallieni nomine non alium quam Saloninum intelligi, qui non tantum a Polione, sed & ab ipso Valeriano Augusto Gallienus, ut jam diximus, appellatus fuit.

Gallienus itaque Junior a Valeriano avo, & Gallieno patre Cæsar dictus est, ut uterque Victor nos docet; idque anno Christi ducentesimo

mo quinquagesimo quinto. Lib. enim 2. Codicis Justiniane tit. 4. de transactionibus l. II. dicitur PP. XV. Kalnd. Decemb. Valeriano & Gallieno AA. utrisque II. Coss. inscribitur vero: *Imp. PP. Valerianus, Gallienus AA. & Valerianus nobilis Cæsar Caiano militi.* Is Valeriani & Gallieni Consulatus cadit in præfatum annum Christi 255. Verum quidem est Valerianum dici tertium Consullem cum Gallieno II. sed plerumque Consulatus suffecti, qualis primus fuit Valerianus Augusti, per hæc tempora prætermittuntur. Ante hoc tempus nulla in Codice Justiniane Valeriani Cæsaris mentio; quod facit, ut credam eum hoc anno dictum esse Cæarem, quamvis & anno præcedenti ea nuncupatio fieri potuerit, cum Consulatus suffectus ab eo, anno 259. gestus, ejusque Quinquennalibus destinatus, demonstret eum alterutro anno eam dignitatem obtinuisse, annoque quinto, vel ineunte, vel exacto, Quinquennalia edidisse. Nec mirum quod in ejusdem legi, aliarumque, quæ sequentibus annis in eodem Codice leguntur, titulo, dicitur Valerianus; cum, ut ostendimus, modo Valerianus, modo Saloniinus, modo Gallienus nuncupatus reperiatur. Gallis imperavit ad annum usque ducentesimum sexagesimum primum, quo a Postumio, qui in nummis Postumius dicitur, interfectus est; Pollio enim in duabus Gallienis sub Gallieni & Volusiani Consulatu, qui in eum annum incidit, refert Gallos Postumium ad Iniprium vocasse, quare quod Aurelius Victor in Epitome scribit: *Gallienus in locum Cornelii filii sui (id est Gallieni Cæsaris) alterum filium subrogavit, non nisi eodem anno 261. fieri potuit.* Corruptus est autem Pollionis locus in Saloniino Gallieno cap. primo, ubi de eo ait: *transisse decennium Imperium Gallieni satis clarum est: quod idcirco addidi, quia multi eum Imperii sui primo anno perisse dixerunt.* Cum enim ex dictis anno Christi 261. a Postumio interfectus fuerit, manifestum fit legendum esse sexennium, aut forte septennium loco decennii. Corrigendus & obiter aliis ejusdem Pollionis error. Is in duobus Gallienis cap. 4. & in libro de triginta Tyrannis cap. 3. ait, per annos septem Postumium in Galliis imperasse; cum tamen Tristanus tomo tertio pag. 162. nummum ejusdem Postumii referat, in quo legitur: P. M. TR. P. VIII. COS. IIII. PP. Quare nonum Imperii anni attigit, imo & decimum. Extat enim ibidem nummus alter, in quo cernitur Victoria stans, pede dextro globum calcans, & in uno ex genibus clypeum tenens, in quo scriptum: VOT. XX. id est, vota vicennalia. Decimum itaque Imperii annum inchoavit, recteque ab Eutropio lib. 9. ac Orosio lib. 7. cap. 22. scriptum, eundem per annos decem imperasse. Quæ annotare placet, ut pateat quantum a minoribus Historia Augustæ Scriptoribus in Chronologia peccatum fuerit, hancque Numismographia destitutam imperfictam esse.

Gallienum Juniorem inter Divos a patre relatum fuisse, patet ex nummis in quibus legitur: *An Gallieno VALERIANO CÆS. vel DIVO CÆS. VALERIANO.* Quod si ante mortem ab eodem fuerit Augusto Gallieno patre Augustus nuncupatus fuisse, titulus hic in nummis post Apotheosim percussis non prætermitteretur. Quare non nisi subditorum, populorumque amore aut adulatione, Augusti nomen ei attributum videtur. Extat enim nummus Græcus apud Occonem, in quo Gallienus Junior Augustus dicitur. Verum quidem est Auctorem hunc ad Valerianum ejus patruum illum referre, sed perperam, ut recte Spanhemius dissertat. 6. de præstantia & usu Numismat. & Inscriptio manifeste arguit: ΠΤ. ΑΙΚ. ΣΑΛΩΝ. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΣ. ΣΕΒ. id est, Publius Licinius Saloniinus Valerianus Augustus. Immota.

Magna mihi suspicio est Inscriptionem, quam Petrus Jofredus vir clarissimus, a quo Alpium Maritimorum historiam jam haberemus, nisi serenissimo Sabaudiae Duci totus addictus esset, mecum communicavit, de eodem Gallieno Juniori intelligendam esse.

CORNELIAE SALO
NINÆ
SANTISSIM. AUG.
CONIUG. GALLIENI
JUNIORIS, AUG. N.
ORDO CEMENEI.
CUR. ANT. AURELIO
IANVARIO. V. E.

Extat ea in territorio Niciensi, a duobus viris hatum rerum peritis, ejusdem viri clarissimi beneficio descripta; cum enim in ejus historia Niciensi non videretur pura, eundem rogavi, ut eo prorsus, quo extaret modo, exarandam curaret, quod & pro sua erga me benevolentia præstítit. In ea Gallieni Junioris nomine, Gallienus pater non videtur intelligendus; is enim in nulla Inscriptione dicitur *Junior*; neque nomen hoc distinctivum alii quam minori natu tribui solet: alioquin Gallienus pater, & Gallienus filius ea nota potius confusi quam distincti fuissent. Sed illud epithetum filio, non patri tributum fuisse, docent hæc Pollionis verba de Salonino Gallieno: *fuit bastenus statua in pede montis Romulei, hoc est, ante Sacram viam, intra templum Faustinae adiecta ad arcum Fabianum, que haberet inscriptum. GALLIENO IUNIORI, SALONINO additum.* Verum est in libris editis legi MINORI; sed præterquam quod Gruterus in Notis, dicit Manuscripta, quæ in Bibliotheca Palatina videntur, habere Juniori, ipseque idem vocabulum in textu reposuit, inter utrumque in sensu de quo agitur, non videtur esse differentia. Non levis tamen difficultas, quomodo Gallieni Junioris uxor Cornelia Salonica vocari potuerit, cum Gallieni Augusti conjux, ipsius Gallieni Junioris mater, eodem nomine appellaretur, ut videre est in nummis apud Goltzium & Occonem. Ad quam respondendum existimo uxorem Gallieni Junioris a marito nomen illud mutuatam esse, sicut videmus Faustum Constantini Magni uxorem mariti nomine Flaviam dictam fuisse, ut legitur in nummis. Corneliae enim nomen etiam ipsa Gallieni Augusti uxor usurparat; cum, ut Tristanus ostendit, Graeca ea fuerit, & in Nummo græco, quem profert, CHRYSOGENES cognominetur: imo Valeriani Junioris Gallieni Augusti fratris uxor in nummo apud eundem Tristanum dicitur CORNELIA SUPERA. Adeo verum est Corneliae nomen, Gallienorum & Valeriani uxoris familiare fuisse. Gallienum tamen Cæsarem Juniorum nullos genuisse liberos certum videatur, cum Numismata eum valde juvenem exhibant, nullibique de iis mentio. Sed hanc epigrammam Eruditis magis discutiendam relinquo.

VIII. Nec quis porro dicat Valerianum Cæsarem, Valerianus de quo in laudata lege Codicis Justiniane, aliis: Junior ante patris captivitatem Cesar non fuit.

COLONIA. AUGUSTA. VERONA. NOVA. GALLIENIANA.
VALERIANO II. ET LUCILLO. CONS.

MURI. VERONENSIMUM FABRIC. EX DIE. NON. APRILIUM;
DEDICATI. PR. NON. DECEMBR. JUBENTE. SANCTISSIMO.
GALLIENO. AUG.

N. INSISTENTE. AUR. MARCELLINO. V. P. DUC. DUC.
CURANTE.

JUL. MARCELLINO.

que nomen illud præferentibus, Gallieni Juniores patrum esse, non vero ipsummet Gallienum Juniores; nam idem Valerianus Junior ante Valeriani Augusti captivitatem, Cæsaream dignitatem non obtinuit, quod manifeste deducitur ex litteris a Balero Cadusiorum Rege ad Saporem Persarum Regem scriptis, & a Pollio ne in Valeriano cap. 5. relatis. Ille ut ad redendum Valerianum inducat, ita ad eum scribit: *Age ut prudentem decet: nec fortuna te inflet, qua multos decepit. Valerianus & filium Imperatorem habet, & nepotem Cæsarem. Et quid? habet & omnem orbem illum Romanum, qui contra te totus insurget.* In Epistola vero ad eundem Saporem ab Artabasde Armeniorum Rege missa, ibidemque cap. 6. relata idem Rex ait: *Valerianum & filius repetet & nepos, & duces Romani, & omnis Gallia, & omnis Afrika, & omnis Hispania, & omnis Italia, & omnes gentes, qua sunt in Illyrico, atque in Oriente & in Ponto.* Quid clarius? omisissetne uterque Rex Valerianum Juniores, si tum Cæsar, sicuti nepos fuisset? Ex quibus etiam certum redditur quod supra Num. 6. diximus Quintum Julium Gallienum, alterum Gallieni Augusti filium, qui Cæsar in Nummis apud Goltzium dicitur, ante annum Christi 261. eam dignitatem non obtinuisse; cum capto Valeriano Augusto, ex ejus nepotibus unus tantum Cæsar esset. Verum quidem est eundem Pollionem in Valeriano Juniori de eo scribere: *a patre absente Cæsar est appellatus, a fratre, ut Celestinus dicit, Augustus.* Sed præfatis Epistolis major fides habenda; nam eundem Pollionem de ejusdem Valeriani Junioris rebus parum edocetum fuisse, ipsem in duobus Gallienis cap. 14. ostendit, ubi de ejusdem Valeriani morte loquens ait: *quem multi Augustum, multi Cæsarem, multi neutrum fuisse dicunt: quod verisimile non est. Siquidem capto jam Valeriano, scriptum invenimus in Fassis VALERIANO IMPERATORE CONSULE. Quis igitur alius potuit esse Valerianus, nisi Gallieni frater?* Constat de genere, non satis tamen constat de dignitate, vel ut cœperunt alii loqui de majestate. Quibus verbis satis significat se ea etiam de Valeriano Junioro ignorasse, quæ certissima sunt; quod nempe Cæsar & Augustus fuerit; qua de re nummi nos dubitare non sinunt. Neutiquam igitur ille audiendus, quando scribit Valerianum Juniorum a Valeriano Augusto patre Cæsarem appellatum esse.

Difficile tamen, quo postea anno, Cæsar & IX. Augustus Valerianus Junior dictus sit, inveni Quo anno re. Inscriptio quam refert Onuphrius lib. 2. Valerianus Fastorum pag. 255. quæque in Antiquo Arcu Junior Cæ Veronæ etiam hodie visitur, dedicata pridie no far ac Au nas Decembbris, in qua secundus ejus Consula gatus di tus exprimitur, nulla Cæsarea dignitatis men tione facta, videtur significare Kalendis Januariis anni 265. quo Consul ordinarius processit, nondum illum fuisse Cæsarem. Is enim titulus in folienni Inscriptione, non videtur præmissus.

Mos erat ut, in Consulibus exprimendis non alii iisdem attribuerentur tituli, quam qui ipsi initio dignitatis competebant; quo ex principio capite 3. N. XIII. ostendimus *Ælium Verum* initio anni 136. quo Consul ordinarius processit, nondum Cæsarem fuisse. Et recte id quidem; cum ipsem Consulem, se non vero Cæsarem in subscriptione dicat: Sed Sculptorum imperitia hoc probationis genus nobis eripuit: non semel enim accidit, ut in Consulibus ordinariis memorandis, Cæsar, similesve titulos taceant. Patet hoc in Inscriptione ab Onuphrio lib. 2. Fastorum pag. 254. relata, in qua legitur:

D E D I C. I D
A P R. I M P
C Æ S. A N T
P I O. IIII. E T
M. A U R. A L E
X A N D R O
C O S

Facta ea dedicatio Idibus Aprilis anni Christi 222. quo Heliogabalus Aug. IV. & Alexander Severus, Cæsar Consules ordinarii fuerunt; is enim jam ab anno præcedenti Cæsar erat, eoque anno pridie nonas Martias eidem Heliogabalo occiso in Imperio successerat. Non mirum tamen quod in præfata Inscriptione non dicitur Augustus, licet quando ea posita est, eam jam dignitatem obtineret, quia quæ post Consulatum adeptum acquirebantur, in actis publicis memorari non solebant; sed non nisi Sculptoris errore factum, ut in ea Cæsar non dicatur; quemadmodum recte in aliis Inscriptionibus, in quibus ejus Consulatus exprimitur. Infirmum itaque argumentum, quod ex sola Inscriptione Veronensi deducetur ad probandum Valerianum Juniorem ante annum 265. Cæsarem non fuisse; eoque magis, quo Pollio loco ludiato dicat, scriptum invenisse in Fastis. VALERIANO IMPERATORE CONSULE, ubi pariter incertum an Imperatoris nomen eidem tribuatur ob Cæsaream, vel ob Augusteam dignitatem, cum post Marcum Aurelium, pluresque Augustos simul imperantes, Imperatoris nomen tam Cæsaribus, quam Augustis datum sit, licet antea Collegis quidem Imperii, Cæsaribus vero minime tribueretur. Patet id in hac Inscriptione, quæ apud Goltzium extat: IMP. Q. JULIO FILIO GALLIENI AUG. & SALONINÆ AUG. ubi vides Julium Salonianum Imperatorem vocari. Sic Alexander Severus in nummis Græcis dicitur Imperator ante adeptum Imperium. AYT. K. M. AT. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ id est, Imperator Cæsar Marcus Aurelius Alexander. Sic Volusianus, Galli filius qui prius Cæsar, quam Augustus fuit, Imperator Cæsar in nummis dicitur: neque de hoc quæstio esse deberet, nisi a viris doctis titulum Imperatoris Cæsaribus denegatum fuisse quotidie in litteras mitteretur. Nihil itaque certi de tempore, quo Valerianus Junior & Cæsar & Augustus dictus est. Augusti tamen titulum tardius ei attributum videtur sicuti & Cæsar, neutrumque anno, quo Consul processit adhuc obtinuisse. In Codice enim Justiniano lib. 9. tit. 16. L. 4. ad Legem Corneliam de Sicariis dicitur PP. XIII. Kalend. Feb. Valerio & Lucillo Coss. ubi loco Valerio, legendum Valeriano, qui cum in ea subscriptione neque Cæsar, neque Augustus dicatur, appareat eumdem titulum nondum tunc assicutum fuisse. At uno vel altero decoratum fuisse existimo anno 277. quo Gallienum Augustum Quindecennalia celebrasse eo anno in Rationario fastorum dicetur. Nuncupationes enim eas in hujusmodi festivitatibus fieri solitas fuisse infra ostendemus. Cum igitur in numero apud Goltzium titulus Augu-

sti, & Tribunitia potestas sine numerali nota Valeriano Juniori detur, liquet non diu illum ea dignitate potuisse, quamvis quod revera eam obtinuerit, & nummus apud Tristanum, in quo Cornelia Supera ejus uxor, Augusta dicitur, & duo alii similes, qui in Bibliotheca Cæsarea extant, ac denique haec Epigraphe, ab eodem Goltzio relata, demonstrant. IMP. C. P. LIC. VALERIANUS P. F. AUG. P. TR. P. COS. II. His positis manifestissime patet Valerianum eum, de quo loquitur Vopiscus in loco controverso, non esse Valerianum Juniorem Valeriani Augusti filium, cum constet ante ejusdem Valeriani Augusti captivitatem, Gallenum Juniorem, Cæsarem fuisse, in Gallis sub Postumii cura imperasse, & non minus Gallenum Juniorem, quam Valerianum & Salonianum appellatum esse: Valerianum vero Juniorem, neque Cæsarem fuisse neque in aliqua Imperii parte administrationem aliquam obtinuisse. Quare retineant Fasti Consules suos ordinarios, Consulatus Gallieni, & Valeriani, de quo Vopiscus, pro suscito, sicuti revera fuit, imposterum habeatur, annoque Christi 259. consignetur. Neque Fasti amplius sollicitentur, cum nihil adduci possit, quod ostendat per Gallieni Imperii tempora alter eos ordinari debuisse, & quicumque eosdem reformare tentarint, totam seriem temporum perveterint, seque in inextricabilem labyrinthum induixerint, quod demonstrandum restat. Illud enim magis ostendet *Pollionis* mentem nos assecutos fuisse.

Existimavit Onuphrius libro secundo Fastorum pag. 263. Gallenum & Valerianum, de quibus Vopiscus, alios non esse, quam Gallenum & Valerianum Augustos; huncque locutum fuisse de tertio Consulatu ordinario Gallieni filii sui; de suo vero quarto, anno 257. ab utroque gesto; ideoque Crinitum & Aurelianum in scī. eum annum Consules designasse eosque sibi ac filio subrogasse. Sed præterquam quod ipsa Vopisci verba Valerianum Augustum de se ipso locutum non fuisse aperte indicant, quomodo is anno 256. designationem eam coram Memmio Fusco Consule ordinario, quod docet idem Vopiscus, facere potuit, cum idem Memmius non nisi anno Christi 258. Consul ordinarius fuerit? Deinde cur Valerianus Gallenum primo loco nominaret, qui non nisi secundo Consul esse poterat? Onuphrii itaque explicatio, licet multis viris doctis probata, penitus rejicienda, ut potest quæ vim verbis Vopisci inserat.

Vidit difficultates has Baronius, & quam infirma Onuphrii solutio esset; quare aliam Confutatiām inīit, certoque sibi persuasit, Valerianum tur opiniō Augustem, dum Byzantii esset anno Christi 258. Baronii qui ipsi est 261. Crinitum & Aurelianum in locum Gallieni Augusti IV. & Valeriani hujus dem fratriis in annum sequentem Consules designasse, cum ita ut Gallienus Aug. IV. & Valerianus ejus frater Consules ordinarii fuerint, & in oīnes Fastos error irrepserit, dum in his Volusianus jungitur cum Gallieno IV. Et Valerianus Gallieni Imperatoris fratri loco, Volusianus nomen legitur; qui Valerianus, inquit Baronius, Volusianus etiam potuit cognominari. Sed hac ratione tantum abest, ut difficultatem sustulerit, ut contra Fastos Consulares prorsus perverterit: Memmum enim Fuscum, & Pomponium Bassum, qui non nisi ante Fulvium *Æmilianum*, ac Pomponium Bassum, prætereaque ante Cornelium Secularem, & Julianum Donatum Consulatum gessere, ut Vopiscum ad sensum suum traheret, immediate ante Gallienum IV. & Valerianum ejus fratrem Consules collocavit. Nec hic errorum finis. Consulatus dein ordinarios, tam *Emiliani* & *Bassi*, quam *Secularis* & *Donati* tamquam falso appositos & adscitios rejecit. Itaque verum quidem est, Valerianum Gallieni Augusti

gusti fratrem Consulem fuisse anno post Consulatum Memmii Fusci & Pomponii Bassi, sed falsum eum Consulem fuisse ordinarium, sicuti & Gallieni Augusti Collegam. Consulatum enim tantum suffectum gessit cum Gallieno Juniori, qui ideo primo loco nominatur, quia Cæsar erat, & in Galliis imperabat; præterea Valerianus is alius prorsus est a Volusiano, qui cum Gallieno IV. Consul ordinarius processit. Nam, ut optime observat Norisius differ. de Votis decennalibus cap. 5. Valerianus cognomen erat Liciniae familiae, ut tam ex nummis Valeriani Senioris, quam Gallieni Augusti, ac ipsiusmet Valeriani Junioris patet. At Volusianus fuit ex familia Petronia, & imperante Gallieno bis præfectus Urbi fuit, ut ex Indiculo Præfectorum Urbis a Cuspiniano publicato intelligitur. Deinde, ut idem Norisius ibidem probat, Æmilianus & Bassus Consules ordinarii fuere, quem admodum in omnibus antiquis tabulis Victorii Aquitani, Prosperi, Idacii, Fragmenti Consularis apud Bucherium, in Chronico Alexandrino, & præfato Indiculo Præfectorum Urbis legitur. Contra vero Gallieni IV. & Valeriani Cæsaris Consulatus non solum in nullis Fastis comparet, sed Pollio in Gallieno cap. primo Gallienum cum Volusiano conjungit, ait enim: *Gallieno igitur & Volusiano Coss.* Denique tot extant Rescripta in Codice Justinianeo, tum Æmiliano & Bassu Coss. tum etiam Seculari II. & Donato Coss. data, ut iis recensendis tempus tereretur. Videri tamen possunt citata a Norisio, loco præfato. Profecto pro principio Chronologico haberi debet Consules omnes, quibus vel Justinianei, vel Theodosiani Codicum, leges subscribuntur, ordinarios esse, non vero suffectos, contra quod Baronum peccasse, ideo minus mirum videri debet, quod ipsemem Onuphrius, cui tantum Fasti Consulares debent, ad eundem lapidem offendit, Consulatumque Probi Imperatoris & Paulini, qui libro 8. Codicis Justinianei, Titulo 56. de revocandis donationibus l. 2. legitur, expunxit.

XII.
Confutatur opinio
Petavii
circa eundem lo-
cum.

Petavius tot egregiis Operibus in lucem editis clarus, existimans ratiocinio Baronii oblixi non posse, aliam quidam viam ab eo initit, sed tamen non minus offendit: Gallienum enim IV. & Valerianum Cæarem, Valeriani Augusti filium, Consules ordinarios anno 259. obtrusit, siisque Crinitum & Aurelianum subrogatos docuit. Tum anno 261. Gallienum V. & Volusianum Consules ordinarios edidit; sive octo Gallieno Augusto contra omnium Fastorum, Numismatum, & Codicis Justinianei fidem, Consulatus assignavit. De Fastis liquet ens Gallieno septem tantum Consulatus tribuere, de Codicis Justinianei Rescriptis ostendit idem Norisius. Extat enim Lex. 3. de ordine Judiciorum, quæ dicitur, PP. Gallieno Aug. V. & Faustino Coss. Rursus in eodem Codice laudatur lex 7. de probationibus PP. Gallieno VII. & Sabinillo Coss. At Petavius, qui octo Consulatus Gallieno perpetram attribuit, scribit Gallienum VI. & Faustum, & rursus Gallienum VIII. & Sabinillum, loco Gallieni V. & VII. adversatur & nummis eadem sententia; apud Goltzum enim unus inscriptus est TR. P. XIII. COS. VII. & alter: TR. P. XV. COS. VIII. Si enim anno Imperii decimo quinto, quem Tribunitia Potestas XV. exhibit, Consul tantum VII. Gallenus dicebatur, constat profecto octavum ejus Consulatum commentitum esse, & non nisi ad hanc difficultatem superandam excogitatum. Quia vero idem Petavius unum Consulatum intrusit, Gallieni nempe IV. & Valeriani Cæsar, cogitur alium e Fastis expungere, placuitque inter alios Consulatum Secularis & Donati rejicare, licet, ut diximus, in variis Codicis Justinianei Rescriptis legatur. Ac denique Æmiliani & Bassi

Consulatum, qui cum anno Christi 259. conne-
cti debet, in annum sequentem differre; sic-
que seriem temporum pervertere.

Carolus Cointius doctissimus Annalium Ecclesiasticorum Francorum Conditor, difficultatem Confutat hanc in Tomi primi Chronologico apparatu, tur opinio fusius reliquis pertractavit, existimavitque eam Cointii solvi posse, si recte statuatur sextus Valerianus circa eun-

Augusti annus, quo Romanis contra Persas in dem lo-

feliciter dimicantibus is in captivitatem abdu-

ctus est. Addit difficultatem in eo tantum si-

tam esse an primus Valeriani Augusti annus nu-

merari debeat ab anno Christi 255. quo eum

purpuram sumpsiisse arbitratur, vel ab anno 257.

quo Gallum & Volusianum periisse dicit; ac

dein subjungit: *Sperabamus controversiam subla-*

tam iri nominatis Consulibus, qui sexto Valeriu-

ni Imperoris anno a Pollione consignantur; sed

tantum abest, ut id Fasti Consulares præsent,

quin potius rem magis intricatam reddunt, cum

necessario vel Fusci Consulatus, vel quartus Gal-

lienii removendus sit e loco suo, ut alter alterum

excipiat juxta mentem Vopisci, cuius autoritas

ipsius Valeriani literis suffulta in hac causa cate-

ris anteponi debet. Poitea pluribus probat ad-

hærendum esse sententia, quæ bellum Persicum

in annum Christi 263. sextumque Valeriani rejici-

cit; ideoque Fusci Consulatum, quem anno

Christi 260. in Fastis adscribi dicit, anno 262.

reponendum esse, concluditque his verbis: Nul-

lum Chronologia detrimentum fiet, si triu Consu-

lum paria, quæ tertium Gallieni Consulatum,

sive annum Christi 259. subsequuntur, hoc ordi-

ne collocentur, ut Æmilianus & Bassus anno

Christi 260. Secularis iterum & Donatus anno

261. Bassus iterum & Fuscus anno 262. respon-

deant. Iactis fundamentis adeo ruinosis, molem

superstructam corruere necesse est. Supponit

Cointius Baronium rem acu, ut ajunt, tetigis-

se, quando scripsit Gallienum & Valerianum,

quibus Crinitus & Aurelianus subrogati fuere,

alius non esse quam Gallienum Augustum, &

Valerianum ejus fratrem, licet Gallieni & Va-

leriani Consulatus, de quo Vopiscus loquitur,

suffectus tantum sit. Præterea Consulatum con-

troversum pendere ab anno sexto Valeriani Au-

gusti: aliquos Consules a Pollione, sexto Va-

leriani anno, consignatos fuisse; ejusdem Va-

leriani Augusti Imperium numerari posse vel

ab anno Christi 255. vel ab anno 257. ac de-

nique bellum Persicum in annum 263. rejicien-

dum esse, quæ omnia a veritate aliena non nisi

eum in errorem inducere potuere. Jam demon-

stravimus Gallienum & Valerianum a Vopisco

memoratos alios non esse, quam Gallienum Ju-

niorem Cæarem & Valerianum ejus patrum,

eumque Consulatum suffectum tantum fuisse,

quo solo Cointii opinio penitus evertitur. Sed

quam connexionem cum sexto Valeriani Augu-

sti anno Consulatus controversus habet? nonne

tota difficultas pendet ab anno, quo Valeria-

nus Augustus Crinitum & Aurelianum Consu-

les designavit, & a cognitione Gallieni & Va-

leriani, an neinpe hi duo Angusti essent, an

Consules ordinarii, vel suffecti? Nam sive an-

no eam designationem sequenti, sive biennio

post, Valerianus captus sit, hoc nihil prorsus

ad rem, cum tam eo capto, quam adhuc im-

perante, Crinitus & Aurelianus Consulatum ini-

re potuerint. Denique nullos Consules cum an-

no Aureliani Augusti sexto, Pollio coniungit.

Unde quæcumque a Cointio supponuntur, ni-

hil ad difficultatem faciunt.

Quod si ea pendeat ab anno adepti a Vale-

rianio Augusto Imperii, ut sibi perperam vir

doctissimus persuasit, profecto male hunc asse-

catus est. Nam Valerianum anno 253. circa

mensem Junium purpuram sumpsiisse, eodem

que Gallum & Volusianum interfectos fuisse,

ratorum pro

XIII.
Cointius doctissimus Annalium Ecclesiasticorum Francorum Conditor, difficultatem Confutat hanc in Tomi primi Chronologico apparatu, tur opinio fusius reliquis pertractavit, existimavitque eam Cointii solvi posse, si recte statuatur sextus Valerianus circa eun-

tem lo-

cum.

XIV.
Ab annis

Imperii

Gallieni

pendent

anni ali-

quot alio-

runt Imper-

rum.

pro comperto esse debet; licet Petavius & Labbeus in Chronicis, aiiique viri Eruditissimi non nisi anno sequenti Imperium ejus auspicentur. Certa enim per hæc tempora restituendæ Chronologie via, mors ejusdem Gallieni Augusti, quem constat anno 268. ante nonum Kalendas Aprilis, quo Claudio ejus successor Imperator acclamatus est, ut habet Pollio in Chudio cap. 8. occisum fuisse, annosque fere quindecim imperasse. Hoc enim docet Eusebius lib. 7. histor. Ecclesiast. cap. 28. *Gallienus, Imperio per quindecim continuos annos administrato, Claudium successorem reliquit, quod Textus græcus magis exprimit Γαλλιεὺς δὲ ἐφ' ὕλοις ἐναυροῦς πετεντίδενα: τὴν ἀρχὴν καπρανόντος, Κλαύδιος κατέτον διάδοχος id est, ut Christophorus optime vertit: Gallienus ubi quindecim annos integros gubernasset, &c.* Quod & Porphyrius in vita Plotini confirmat, ut alibi ostendemus, cum diuturnitas Imperii Gallieni, trium qui eum præcessere Imperatorum, Chronologæ cardo sit: Si itaque a mense Martio anni 268. quo Gallienus interfectus, per quindecim annos retrocedas, pervenies ad annum Christi 253. quo circa mensem Junium cum Valeriano patre Imperium suscepit, ideoque Gallus, & Volusianus perempti sunt eodem anno. Quorum Imperium cum Dexippus a Georgio Syacello pag. 366. citatus octodecim mensium fuisse dicat, claret eos illud arripuisse sub finem anni 251. Eo enim major fides eidem Dexippo habenda, quo is tempore Gallieni, ut discimus ex Pollione in duobus Gallienis cap. 13. floruerit, & historiæ Augustæ Scriptores dicant Gallum & Volusianum biennium imperasse numero nempe rotundo loquentes, vel biennium non explesse, ut recte Eutropius & Eusebius in Historia. Præterquam quod nisi hoc dicatur, nec Gallienus quindecim annos imperarit, nec Chronologia per hæc tempora recte ordinari poterit. Duplex porro illa Epochæ Valeriani & Gallieni quam Cointius a Baronio mutuatus est, quæque Gallum & Volusianum annos quatuor regnasse supponit, commentitia est, uti a viris doctis jam observatum. Denique cum summo Chronologæ detrimento Consulatum Maximi & Glabronis e loco movit, & ante Valeriani III. & Gallieni II. Consulatum, qui subsequi debet, statuit. Tum Consulatum Memmii Fuscii & Pomponii Bassi biennio moratur, utque immediate præcedere posset Gallieni Augusti IV. ac Valeriani Cæfaris Consulatum, duo par Consulum eidem anteponit, nempe Æmilianum & Bassum, tum Secularem & Donatum, siveque omnia miscent.

XV.
Fastorum
perveratio
quam de-
trimentosa
Chronolo-
gia.

Vix dici potest quantum rectæ Chronologie præjudicium hæc Consulatum perverso afferat. Posset id pluribus exemplis demonstrari, sed unum vel alterum afferre contentus ero. Divus Cyprianus in Actis Passionis suæ dicitur passus Tusco & Basso Coss. Quod confirmat Chronicon Alexandrinum. Cadit is Consulatus in annum Christi 258. Sed cum Baronius eum anno Christi 261. illiget, Cyprianum tertio post ejus morteni anno vivum supponit, ac martyrium passum, licet capto jam Valeriano persecutio cessasset. Sanctus Fructuosus Tarragonensis Episcopus dicitur in Actis Martyrii sui a Bollando, & Henschenio viris de universa Ecclesia benemeritis, die 21. mensis Januarii relatis, passus Valeriano & Gallieno Imperatoribus Æmiliano & Bassu Coss. decima septima Kal. Februarii, die Dominico, & dicuntur socii cum eodem Fructuoso ad supplicium prodicati XII. Kal. Februarii feria sexta. Dies decimus septimus Kal. Februarii non potest cum die Dominica concurrere, nec duodecimus Kal. Februarii cum feria sexta, nisi currente Cyclo Solis 16. & litera Dominicali B. Et tamen anno 261. quo Fuscii & Bassi Consulatum, ac Sancti hujus Episcopi

martyrium Baronius consignat, currebat Cyclo Solis 18. littera Dominicalis F. siveque non dies Dominicus, sed dies Mercurii, non feria sexta, sed feria secunda fuisse. Quare non frustra diximus ipsum Coelum ac Sydera, Gallieni & Valeriani Consulatus occasione fuisse impedita. Mirari autem satis non possum, cur Petavius in Chronicis, ejusdem Fructuosi martyrium in annum 259. quem Gallieni IV. & Valeriani Cæfaris Consulatu notat, conjecterit, cum Scaliger in Prolegomenis librorum de Emendat. Tempor. pag. 19. hunc quidem annum ac præfatas ferias examinet, & Baronius Consulatum Tusci & Bassi ex Actis a Surio relatis, proferat. Quare idem Tusci & Bassi Consulatus cum anno Christi 259. indissolubiliter connectitur, quo vel solo opiniones Baronii, Cointii & Petavii penitus convelluntur. Restat sententia Norisii sequenti capite examinanda.

CAPUT SEPTIMUM.

Tam Gallieni Cæsar, & Valeriani, quam Criniti, & Aureliani Consulatus reapse gestus est, unde altera Inscriptio Foro Juliensis interpretatio desumitur.

HEnricus Norisius, qui Dissert. de Votis Decennalibus cap. 5. & 6. Fastos per Gallieni, & sequentium Imperatorum tempora, accurate digessit, ubi Baronii, Petaviique opiniones quoad Gallieni & Valeriani Consulatum confundavit (Caroli enim le Cointe Annales Ecclesiasticos Francorum non viderat) in hanc tandem descendit sententiam: *Vidco quidem, inquit, in laudatis a Baronio Actis designatos fuisse a Valeriano imperatore Consules ordinarios, Gallienum & Valerianum, suffectos vero a die viceima secunda Maii Crinitum & Aurelianum. Verum neutiquam illi Consulatum inicere. Etenim se Aurelianum anno Domini ex Baronio 262. vel 259. ut vult Petavius, Consulatum suffectum gessisset, anno primo Imperii iniens Kalendis Januariis Consulatum ordinarium, dictus fuisse Consul II. Rursus cum Capitolino procedens Consul anno 274. Consul III. fuisse. Denique annum postremum Imperii quartum Consul clausisset. At in omnibus Fastis tertium tantum Aureliani Consulatum legimus. Ac paulo post: Itaque cum Aurelianum ad Imperium elatus ter Consulatum ordinarium gesserit, & a Baronio ac Petavio Consul III. dicatur, quod laudata inscriptio demonstrat. (loquitur de ea, quam in hujus Dissertationis præfatione ex Onuphrio retulimus) fit consequens, ut Valeriano imperante, Consulatum suffectum non gesserit. Quod inde derivasse existimo, quia eodem anno, viito ac capto in Perside Valeriano Augusto, Gallienus solus Imperium consecutus, alia Collegia Consulium pro arbitrio designavit. Ita Consulatus antequam illum iniret, Aureliano abrogatus. Existimat itaque Norisius Gallienum & Valerianum Consules ordinarios designatos fuisse, siue intelligat cum Baronio, Petavio, & Cointio, Gallienum Augustum, & Valerianum Juniores ejus fratrem, siue cum Onuphrio Gallienum & Valerianum Augustos. Nam hæc Vopisci verba ad Aurelianum dicta, Consulatum cum eodem Uplio Crinito in annum sequentem a die undecimo Kalend. Juniarum in locum Gallieni & Valerianis sperare te convenit, omnes huc usque interpretati sunt, vel de Gallieno Augusto, & Valeriano ejus fratre, vel de eodem Gallieno & Valeriano ejus patre. Sed utraque interpretatio ex dictis rejicienda, cum præterquam quod de Gallieni*

I.
*Consula-
tus Gallie-
ni Junio-
ris, ac Au-
reliani re-
apte gesti,*

Neni & Valeriani Consulatu suffecto Vopiscus loquatur, ille alius non est, quam Gallienus junior Cæsar, alterque, quam Valerianus ejus patruus, qui quando pater a Persis captus, non dum Cæsar erat.

II. *Ostenditur Aurelianum revera Consulatum suffectum fuisse.* Præterea ex his, quæ idem Vopiscus in Aureliano habet, evidenter colligitur, gestum illum Consulatum ab Aureliano reapse fuisse; ibi enim cap. 12. referuntur litteræ Valeriani Auguli ad Præfectum Pratorii scriptæ, quibus ei injungit, ut sumptus ad eum Consulatum suppeditet: *Aureliano, cui Consulatum detulimus, ob paupertatem, qua ille magnus est, ceteris major, dabis ad editionem Circensum, Aureos Antonianos trecentos, argenteos Philippeos minutulos etria millia &c. tum cap. 14. refertur gratiarum actio Aureliani ad Valerianum: ago gratias bonitati tua, & accipio Consulatum quem das &c.* Denique capite sequenti horum sumptuum occasione Vopiscus scribit: *vidimus proxime Consulatum Furii Placidi (quem nempe is anno 273. cum Claudio Tacito postea Imperatore gessit) tanto ambitu in Circo editum, ut non premiari dari Atirigis, sed patrimonia viderentur &c. Fatum est enim, ut jam divitiarum sit, non bonum Consulatus. Quod si Aureliani Consulatus cassus fuisset, idem Vopiscus, qui de eo tam diversa refert, id non tacuisse; eo magis, quo de Placidi Consulatu, qui revera gestus est, ejusdem Consulatus Aureliani occasione loquatur, & quo post eundem aliasque dignitates ab Aureliano gestas, memoratas scribat. His igitur tot ac talibus præjudiciis, muneribusque fultus, Claudianis temporibus tantus enituit, (nempe Aurelianus) ut post illum, Quintillo quoque fratre ejus interempto, solus teneret Imperium. Sed Consulatus ordinarius a Valeriano, Gallieni Imperatoris fratre, anno 265. gestus item dirimit; idem enim Consulatus, tam in Fatis quam in Nummis apud Goltzium & alios, ac inscriptionibus, editur cum numerali nota II. eodem modo quo in Inscriptione Capite præcedenti num. 9. a nobis relata legitur: cuius rei ratio alia esse non potest, quam quod antea Consulatum suffectum gesserat cum Gallieno Juniori Cæsare; cum inter omnes conveniat unicum eum tantum Consulatum ordinarium iniisse. Neque credibile est quod ibidem habet Norisius, Valerianum Augustum anno septimo Imperii, Christi nempe 260. præfatum Consulum designationem fecisse, eodemque anno victimum ac castris exutum in Persarum potestatem venisse; nam licet verum sit, eumdem Valerianum septimum Imperii annum, quod Numismata, tam græca, quam latina apud Goltzium ostendunt, inchoasse, nondum tamen liquet, an anno 259. quo idem septimus Imperii annus coepit, an sequenti, quo absolutus est, captus fuerit; præterea que anno 260. Memmius Fuscus, coram quo Consule ordinario, ut habet Vopiscus, ea designatio facta, eani dignitatem non gerebat. Nec satisfacit responsio Norisii dicentis Memmum Fuscum Consulem ordinarium appellari, non quasi eodem anno, eo Magistratu fungeretur, sed quod ante biennium illum gesserat. Nam licet verum sit aliquando Consulem dici, qui alias Consul fuit, imo Ablavium, qui anno 331. Basso Collega Consul fuit, a Sidonio lib. 5. Epist. 8. Consulem vocari, quando refert distichum quod adversus Constantinum idem Ablavius Pa-*

latinis foribus clam appendit anno vicesimo ejusdem Imperatoris, qui in anno Christi 326. absolvitur, nihilominus frustra ad eum Vopisci locum hæc evasio adducitur.

Neque etiam urget, quod dicit idem Norisius, quod si Aurelianus Consulatum suffectum ante adeptum Imperium gessisset, anno primo Imperii iniens Kalendis Januariis Consulatum ordinarium, dictus fuisset Consul II. cum tamen in omnibus Fastis is Consulatus sine numerali nota edatur. Nam Seculo, quo Aurelianus vixit & imperavit, Consulatus suffecti saepe in nummis & Inscriptionibus prætermittebantur, ordinariorumque tantum ratio habebatur. Decius ante adeptum Imperium Consul suffectus fuerat, factusque Imperator Consulatus duos ordinarios gessit: unde in nummis apud Goltzium dicitur: TRIB. P. COS. II. Est hic primus Imperii ejus annus. In duobus: TR. P. II. COS. III. Sunt hi percussi anno 251. quo Consulatum tertium gessit, & Tribunitiam potestatem II. absolvit. In quatuor denique legitur: TR. P. III. COS. III. Ubi vides tres Imperii Deciani annos inchoatos, ejusque tres Consulatus expressos. Et nihilominus in duabus. Inscriptionibus anno ejus Imperii tertio, (quem præfata numismata inchoasse manifestum faciunt, licet aliqui viri eruditæ contrarium arbitrari fuerint,) exaratis dicitur tantum Consul-II. Extat una apud Gruterum pag. 273. in qua Decius dicitur: TRIB. POT. III. COS. II. dedicata ea anno Christi 251. quo Decius Consul III. processit; ideoque si suffeci ratio habita fuisset, Consul III. dicendus esset. Extat alia non dissimilis in Urbe Vencienti sub Archiepiscopo Ebredunensi, quam mecum communicavit Petrus Joffredus V. C. Serenissimi Sabaudiæ Ducis institutioni præpositus, quæ cum ad rem nostram faciat, hic exhibetur.

I M P C A E S.
C. M E S S I O Q U I N
T O T R A I A N O D E
C I O P I O F E L. I N V I C
T O A U G. P. M. T R I B
P O T. I I I. C O S. I I.
P. P.
C I V I T V I N T.

Vides in ea Epigraphe, quemadmodum & in ea, quam Gruterus refert, ac in nummis ci-tatis, Consulatus suffecti Decii nullam rationem haberi, alioquin diceretur is COS. III.

Imo & præcedentibus saeculis Consulatus suffeti, tam in nummis quam in Inscriptionibus, non raro neglecti. Scribit quidem Norisius loco Do-laudo: *Domitianus Consul XVII. utique inscribitur, quamvis sexies Consulatum suffectum gesserit.* Sed vir doctissimus non observarat non solum apud Dionem, quo nullus ex Antiquis in Consulibus recensendis exactior, eorum omnium mentionem non haberi, sed neque etiam in aliquibus Domitianis nummis eosdem memorari. Exhibeo hic ex eodem Dione seriem Consulum, qui Domitiano imperante, anno nomen dedere, in qua eidem Imperatori Consulatus tantum XIII. tribuuntur, & ex suffectis duo recensentur, quatuor omittuntur. Nihil dico de Chronicis Alexandrinis in quo ejusdem Imperatoris Consulatus tantum quatuordecim leguntur, cum Dio sufficiat.

III.
Consulatus suffecti in nummis & Inscriptionibus saepe omissi.

IV.
Consulatus suffecti Do-mitiani aliquando neglegti.

SERIES

CONSULATUUM DOMITIANI
EX DIONE.

- Anni Christi
 80. Titus Aug. VIII.
 Domitianus Cæsar III.
 81. M. Plautius.
 M. Annius Pollio.
 82. Domitianus Aug. IV.
 T. Flavius Sabinus.
 83. Domitianus Aug. V.
 Eutropius Rufus II.
 84. Domitianus Aug. VI.
 Junius Sabinus.
 85. Domitianus Aug. VII.
 Aurelius Fulvus.
 86. Domitianus Aug. VIII.
 Cornelius Dolabella.
 87. Domitianus Aug. IX.
 Volusius Saturninus.
 88. Domitianus Aug. X.
 Minutius Rufus.
 89. Aurelius Fulvus II.
 Sempronius Atratinus.
 90. Domitianus Aug. XI.
 Cocceius Nerva II.
 91. Ulpius Trajanus.
 Acilius Glabrio.
 92. Domitianus Aug. XII.
 Volusius Saturninus II.
 93. Pompeius.
 Cornelius Priscus.
 94. Nonius Asprenas.
 M. Arricinius.
 95. Domitianus Aug. XIII.
 Flavius Clemens.

N.
 Aliquot
 nummi Do-
 mitiani a
 Scaligero
 & Peta-
 vio non in-
 tellexi.

Anno Christi octuagesimo primo, Idibus Septembribus, Tito Vespasiani filio demortuo, Domitianus frater successit, annoque sequenti Consulatum ordinarium d' more capessit; octavum quidem, si omnes suffecti, quos antea gesserat, computentur; sed quartum tantum, si ex suffectis duo duntaxat, ut facit Dio, numerentur. Scaliger in Animadversionibus Eusebianis ad numerum 2096. cum sibi persuaseret, Consulatus suffectos in nummis semper memoratos fuisse, hæc scribit: *Domitianus fuit Consul VI. patre Collega VIII. nono anno ipsius Vespasiani. At in nummis Domitianus VI. Cos. Imp. & Aug. vocatur: IMP. CÆSAR DOMITIANUS AUG. P. M. TR. P. COS. VI. ubi non solum Imperator est sexto Consulatu, sed etiam Divi Vespasiani Filius; ergo Vespasiano Divo facto, hoc est mortuo, sextum Consulatum gerebat. At contra: CÆS. DIVI F. DOMITIANUS COS. VII. PRINCEPS. JUVENTUTIS.* Hie non est Augustus, neque Imperator septimo Consulatu, sed Princeps Juventutis, sub Tito arbitror. At hic est Imperator & Aug. IMP. CÆSAR DOMITIANUS AUG. TR. POT. COS. VII. DES. VIII. P. P. Ego ut ille ait, bac juxta ignarissimos intelligo. Petavius libro undecimo de doctrina Temporum cap. 17. ubi eosdem nummos refert ait: *Caterum in nummis Domitiani, quedam obscura sunt, qua merito Scaligerum moverunt in Animadversionibus ad annum 2096. Et postquam eosdem exhibuit, subjungit: nihil hic habeo quod dicam, nisi mendicas illas Epigraphas videri, qua cum Tribunitia Potestate Consulatum VI. copulant, ac scribendum omnino COS. VII. Utrumque ex hoc labyrintho, posita præfata Consulatum dispositio, expedire facile est. In nummis, in quibus Domitianus dicitur COS. VII. PRINCEPS JUVENTUTIS, omnes Consulatus ejus suffecti nu-*

SERIES

USITATA CONSULUM
DOMITIANI.

80. Titus Aug. VIII.
 Domitianus VII.
 81. M. Plautius Sylvanus.
 M. Annius Verus Pollio.
 82. Domitianus VIII.
 T. Fl. Sabinus.
 83. Domitianus IX.
 Rufus II.
 84. Domitianus X.
 Junius Sabinus.
 85. Domitianus XI.
 Aurelius Fulvus.
 86. Domitianus XII.
 Dolabella.
 87. Domitianus XIII.
 Saturninus.
 88. Domitianus XIV.
 Rufus.
 89. Fulvus II.
 Atratinus.
 90. Domitianus XV.
 Cocceius Nerva II.
 91. Ulpius Trajanus.
 Acilius Glabrio.
 92. Domitianus XVI.
 Saturninus II.
 93. Pompeius Conlega.
 Cornelius Priscus.
 94. Asprenas.
 Arricinius.
 95. Domitianus XVII.
 Flavius Clemens.

merantur: cumque annus Christi octuagesimus, Titi VIII. & Domitiani VII. Consulatu in Fastis usitatis notetur, claret eo vel sequenti anno ante Idus Septembres nummos illos cūsos. In quibus Domitianus dicitur AUG. COS. VI. Hi anno Christi octuagesimo quarto percussi. In quibus denique vocatur COS. VII. DES. VIII. Hi annum octuagesimum quintum exhibent Ex quibus omnibus deducitur Consulatum suffectorum-omissionem tam in Inscriptionibus, ac nummis quam etiam in Fastis, non obstat, quia ubi certis testimoniorum constat, Consulatum suffectum ab eo qui Consul ordinarius procedit, gestum fuisse, exprimi debeat in Chronicis, vel Annalibus. Unde minus consequenter Baroniūs, Petavius, aliisque viri docti locuti sunt, qui cum Consulatum suffictum Aurelianii admirarent, primum tamen Consulatum ejus ordinariū sine iterationis nota memoravere. Qui quidem loquendi modus a Norisio reprehendendus erat, neutiquam vero ex eo deducendum, Aurelianum, antequam Imperio potiretur, Consulatum suffectum non gessisse.

Nec adeo mirum videri debet, in Fastis nullis suffecti Aurelianii Consulatus mentionem esse, cum Macrini Augusti Consulatus ordinarius ab omnibus recentibus Fastorum Scriptoribus & forsitan etiam ab Antiquis, Dione excepto, prætermisso fuerit. Ille anno Christi 217. Caracalla occiso, die qua Severi Natalis erat, inquit Dio lib. 78. Imperator a militibus creatus fuit. Cadit natale illud, ut ex Kalendario Lambeciano patet, in quartum Idus Apriles. Unde Macrinus, ut Capitolinus in ejus vita cap. 2. testis est, se nunc Severum, nunc Antoninum, cum in odio esset omnium & hominum & militum nuncupavit. Ex nummis apud Goltzium colligitur eum se cum Diadumeniano filio in aliis quot

VI.
 Consulatus
 ordinarius
 Macrini
 restituitur.

quot ejusdem anni menses Consulem designasse, eundemque Diadumenianum Cæsarem dixisse, ac in annum sequentem Consulem, suffectum tamen, ut videbimus, se ipsum vero Consulem ordinarium designasse. In uno legitur: *Imp. Cas. M. Opel. Sev. Macrinus Aug. Pontif. Max. Tr. P. Cos. P. P.* In altero vero: *M. Opel. Antonin. Diadumenian. Cas. Pontif. Cos. Def. II.* Hi nummi anno 218. quo Macrinus Imperium suscepit, Consulatumque suffectum cum Diadumeniano filio gesit, percussi. Mirum tamen mihi accidit Macrinum, qui in omnibus fere Numismatis, tam græcis, quam latinis, quorum plurimi supersunt, Severus dicitur, in nullo Antoninum appellari; contra vero Diadumenianum in omnibus fere eo nomine vocari: cum Capitolinus in ejus vita doceat, ipsum modo Severum, modo Antoninum se se nuncupasse, & Chronicon Alexandrinum, Cassiodorus, Auctor fragmenti Consularis apud Bucherium, aliisque Antiqui Antoninum & Adventum Consules ordinarios edant: qui quidem Antoninus alius non est a Macrino, licet Onuphrius lib. 2. Fastorum, omnesque post eum anno 219. Antoninum Diadumenianum, & Adventum Consules ordinarios exhibeant. Qui error hic evellendus. Nam Dio, qui tunc vivebat, in Indice Consulari habet: *M. Opelius Macrinus Aug. & Adventus.* Tum lib. 78. scribit a pletrisque Macrinum reprehensum fuisse, quod Adventum non modo Senatorem, sed etiam Collegam in Consulatu & Praefectum Urbis creasset. Dein lib. 79. dicit innovata esse plura ab Heliogabalo successore ejus, & inter haec quod Consulatus Macrini loco, qui jam ante gesitus erat, nomen suum substituit, cum nec eum prorsus attingisset; ac denique quod initio Imperii annum indicavit per Adventi Consulatum, quasi qui solus illum gesisset, adeo a Macrino Heliogabalos abhorrebat. Ex quibus manifestissime claret Antoninum patrem, non Antoninum filium, seu Macrinum, non Diadumenianum Advento Collega nomen anno 219. dedisse, omnesque recentiores Chronologos in illius anni Consulatu edendo errasse; maxime omnium Scaligerum in Canone Chronicō Eusebii, ubi habet: ΔΙΑΔΟΥΜΕΝΙΑΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, οὐδὲ ΑΔΟΥΕΝΤΟΣ. Id est, *Diadumenianus Casar, & Adventus;* nam Antiqui Fastorum Conditores Antoninum quidem cum Advento, sed nunquam Diadumenianum cum eodem Advento proposuerunt, licet ex Antonini nomine, quo Diadumenianus in nummis semper vocatur, ansam arripuerint scribendi eundem Diadumenianum Consulem ordinarium fuisse. Quare recte Petavius lib. 11. de doctrina Temp. cap. 29. tradit: neque Consules, neque annos Christi Eusebius adnotarat, & qui Consules in Graeca Farragine adiunxit Scaliger, contra Eusebit mentem illos adscriptit. Qua de re videndum etiam Combeffisius, vir erudiissimus in Notis ad Georgium Syncellum. Anno itaque 219. Macrinus II. & Adventus Consules ordinarii processere, ac post aliquot menses Diadumenianus illis suffectus est; nummi enim duplē Macrini & Diadumeniani Consulatum exhibit, uti ille in quo legitur: *Imp. Cas. M. Opel. Sev. Macrinus Aug. Pontif. Max. Tr. P. II. Cos. II. P. P.* Idem legitur de Diadumeniano, qui cum in nummis Consul II. non vocetur, nisi cum Augusti titulo, liquet dignitatem Augusteā illi anno 219. a patre attributam, eamque ob rem secundum Consulatum suffectum. Quid mirum igitur si in nullis fastis Consulatus suffecti Aurelianī mentione habeatur, cum id genus Consulatus sāpe in nummis, Inscriptionibus; fastisque Consularibus prætermittatur, recentesque omnes Chronologi Consulatum ordinarium Macrini omiserint, ejusque loco Diadumenianum Consulem tantum suf-

Apparatus in Baronium

fectum nobis exhibuerint, nec sat certum sit, an antiqui Fastorum Conditores, quando Antoninum, vel cum numerali nota, vel sine ea, & Adventum profitentur, Macrinum, qui nunquam in nummis dicitur Antoninus, vel Diadumenianum qui eo semper nomine in iisdem appellatur, intelligent; licet Macrinum Consulem ordinarium fuisse certum indubitateque haberit debeat. Atque ex ipsiusmet Macrini nummo, qui apud eundem Goltzium extat, lucet Consulatus suffectos ejus ætate neglectos fuisse; in eo enim legitur: *Imp. Cas. M. Opel. Sev. Macrinus Aug. P. M. Tr. P. II. Cos. PP.* Sumpsit secundum Consulatum Macrinus Kalendis Januariis anni Christi 219. Tribunitiam vero Potestatem II. quarto Idus Apriles, qui ejus, sicuti & Severi dies natalis erat; & tamen eo in nummo non dicitur Consul II. quia nempe suffecti nulla in eo ratio.

Onuphrius, qui hunc Consulatum suffectorum neglectum non animadverterat, eadem, qua Norisius ratione permotus, quod scilicet Aurelianus ille, qui cum Pomponio Bassi, Anno Christi 271. Consul ordinarius fuit, in nullis fastis cum iterationis nota legatur, arbitratus est, non Aurelianum Augustum, sed privatum quemdam ejusdem nominis Pomponii Bassi Collegam fuisse; secundum vero Aureliani Consulatum, queni cuni Julio Capitolino, anno 274. gesit, ideo cum iterationis nota legi, quia ante adeptum Imperium Consulatum suffectum idem Aurelianus gesserat. Quæ explicatio Calvisio, aliisque quibusdam viris doctis placuit; sed prima Consulatum Cæsareorum regula, quæ docet Imperatores proximis post susceptum Imperium Kalendis Januariis Consulatum ordinarium iniisse, illius opinionis vanitatem ostendit, sicuti & usus Auctorum Chronicorum Consularium, qui Augusti, vel Cæsaris nomen exprimere non solent. Observat quidem Norisius loco laudato in Chronicō Canone Eusebii apud Scaligerum diserte legi: *Aurelianus Augustus, & Bassus.* Sed superiori capite Scaligero hac in re nullam adhibendam fidem ostendimus. Ex quibus tandem omnibus consequens est, Aureliani, sicuti & Decii primum Consulatum ordinarium cum nota Numerali II. in posterum efferrī debere; cuni in Chronicis, & Annalibus claritas querenda sit, ambiguitasque videnta, ac Consulatum tertium in Inscriptione Forojuliensi cum quarta Tribunitia Potestate copulatum dici posse tertium in ordine ad suffectum, queni Aurelianus, ante adeptum Imperium gesserat; licet, ut verum fatear, prior explicatio præferenda videatur, quod, uti diximus, per haec tempora suffecti Consulatus memorari non solerent. Quod nisi alterutri explicatiō a nobis allatae acquieveris, præclarā Epigraphem, cui nec temporum fætitia, nec hominum malitia quidquam integritatis adhuc eripuit, falsam assertere cogeris, reclamantibus historiæ Augustæ scriptoribus, nummis, & inscriptionibus alis, in quibus Cæsarum & Augustorum Consulatus designati absolute proferuntur, quod antea ignotum, me demonstrasse existimo.

CAPUT OCTAVUM.

Consulatus designati, & suffecti ab honorariis valde diversi.

B Aronius, qui anno 140. num. I. Consulatum secundum designatum Antonini pii, honorarium existimavit, ejusdem generis suffectos fuisse pariter credidit; ex eo enim quod Dio lib. 46. scribat Plautianum ornamenta Consularia a Severo Augusto accepisse, idem Baro-

I. Explicatur Consulatus honorarius.

D

nius

nus anno 205. num. 5. scribit: *Hoc anno pri-*
mum a Severo factum est, ut Consulatus suffecti
cum ordinariis numerarentur, sive ea ratione
Plautianus, qui suffetum egerat Consulatum,
hoc anno creatus Consul ordinarius, II. Consul
positus est. Et tamen Plautianus non suffectum,
sed honorarium Consulatum egerat. Quare ma-
nifestum est, Baronum utrumque honoris ge-
nus confusisse. In eadem sententia fuit Carolus
Cointius, qui tomo primo Annalium Ecclesias-
ticorum Francorum, suffectum Aurelianum adhuc
privati Consulatum, honorarium vocat. Sed
Consules honorarios, suffectos, & designatos
valde inter se differre, tam certum, quam quod
certissimum. Post constitutum enim Imperium
Romanum tria Consulum genera fuere distinctis
nominibus appellata, ut observavit Onuphrius
lib. 5. Fastorum pag. 61. Qui Kalendis Janua-
riis eum Magistratum inibant, Consules ordina-
rii appellabantur; qui iis abdicantibus in ali-
quot reliquos anni menses subrogabantur, Con-
sules suffecti dicebantur, & tamen isti, quam prior-
res, postquam ad illud munus deputati erant,
Consules designati vocabantur, & aliquibus præ-
rogativis potiebantur, horumque tanta authorita-
tas erat, quanta illis ab Imperatoribus conce-
debat. Sed præter utrosque, tertium Consul-
um, seu, ut communius vocabantur, Consularium
genus erat, ut ea dignitas ad plures
pervenire posset, ab Augusto excogitatum, &
longo tempore intermissum, a Constantino Ma-
gno postea restitutum. Hi licet Consulatum nun-
quam adepti essent, Consulares tamen viri, ex
Imperatorum indulgentia & privilegiis appella-
bantur, ornamenti & prærogatiis omnibus
Consularibus eis concessis. Vocabantur & Codic-
illares, ut videre est apud Alemannum in No-
nis ad historiam arcana Procopii pag. 6. ubi
& ex lib. 3. ejusdem Procopii de bello Gothic-
co, vir Consularis vocatur; ὑπάτος κατέψευσ μόνον, id est, Consul nomine tenus. Sæpius tamen,
ut probat idem Alemannus, vocabantur, ἄπο
ὑπάτων, id est, ex Consulibus; Exconsul enim
apud recentiores Imperatores Orientales, idem
fuit quod veteribus temporibus vir Consularis.
Frequens de iis in Græcis Auctoriis post Con-
stantinopolim conditam mentio. Nam cum Con-
stantinus Urbem illam condidit, Senatu illu-
stravit, & Consulatum denuo more veteri an-
num fecit: quæ causa fuit, ut plures postea
Consularibus ornamenti honorati fuerint. Re-
ste tamen observat Combefisius in Notis ad
Theophanem, vocem ὑπάτος non semper in Au-
ctoribus Græcis significare Consulem; sed quandoque
eximium, præcipuum, Proceres, & hujusmodi,
quomodo, inquit, Psellus passim indi-
gitatur, ὑπάτος φιλοσόφων, id est, princeps phi-
losophorum. Quod non raro Authorum Græ-
corum Interpretes decepit.

II.
 Idem ve-
 stitus Con-
 sulum ho-
 norario-
 rum ac or-
 dinario-
 rum.

Concessorum Consularium Insignium formu-
 lam Cassiodorus lib. 6. variarum refert, in qua
 legitur: *Sed nunc sumitis ista felicius, quando*
nos habemus labores Consulum, & nos gaudia
dignitatum. Palmata siquidem vestra, nostra pro-
banunt esse victoria, & prosperima conditionis
eventu, vos in pace ingenuitatem ceditis famu-
lis, cum nos securitatem demus per bella Roma-
nis. Atque ideo per illam Indictionem Consulatus te decoramus Insignibus. Pinge vasos hu-
meros, vario colore palmata: validam manum
victoriali scipione nobilita: lares proprios etiam
calceis auratis egrædere; sellam Curulem pro sua
magnitudine multis gradibus eniſus ascende: ut
in otio subiectus merearis, quod nos per maxi-
mos labores assumimus imperantes. Sed habitus
Consularis notitiam ex Vopisco in Aureliano de-
ducere possumus; ibi enim cap. 13. ait Vale-
rianum Augustum haec verba in Aureliani desig-
natione ad Consulatum edidisse; Cope igitur

tibi pro rebus gestis tuis, coronas murales qua-

tuor, vallares quinque &c. Togam praetextam,

tunicam palmatam, togam pitam, (toga pitæ

& palmata ac trabeæ priscorum Consulum ve-

stes suæ, quæ an inter se invicem differrent,

& in quo nondum satis liquet) subarmalem pro-

fundum, (quæ cum postrema ex vestibus Con-

sularibus recenseatur, admodum probabile re-

putat Dufresnius V. C. Dissertat. de Numismat.

inferioris ævi num. 5. eam esse, quæ cæteris

supersundebatur, dicique profundum, quod ex

purpura, ac satira esset) Sellam eboratam: nam

te Consulem hodie designo &c. Atque hic vesti-

tus Consulibus ordinariis, suffectis & honora-

riis communis erat.

Imo, ut ibidem Dufresnius num. 8. obser-

vat, Consulares fœmina, quemadmodum ab Ul-

De fœmi-

piano Consulum uxores vocantur, eodem ac nis Consu-

simili pene habitu, quo Conjuges ornabantur, laribus.

Quod colligit ex Iconismo, qui in vetustissimo

Dioscoridis Codice MS. habetur in Bibliotheca

Cæsarea, & a Petro Lambecio, viro eruditissimo

lib. 2. de eadem Bibliotheca describitur.

Ibi. Juliana Olybrii Augusti filia, & Areobin-

dæ Consulis uxor, fascia ampliori collum, &

humeros amplectente, & pectus attingente exor-

nata conspicitur, in hoc a Consulari fascia di-

versa, quod ista inuilebris sinistro brachio non

aptetur; in Diptychis enim Leodiensi & Bitu-

ricensi, ab Alexandro Wilhemio descriptis, ubi

habitum Consularis universus plane conspicitur,

Consules tunicis palmatis, & togis pictis indu-

ti apparent, cui superfunditur fascia latior col-

lum ambiens, cuius pars dextra strictior, a dex-

tro humero recta circa pectus ultra genua de-

scendit, ipsumque humerum, ac brachium dex-

trum circumvolvens, sinistrum humerum am-

plectitur, explicans se laetiorque sensim effecta,

ac circa dorsum delapsa, rursus a dextro la-

tere per umbilicum transversum agitur, & in-

simam sinistri brachii partem, qua manui illud

conjungitur, involvit, reliqua fasciæ parte re-

tro pendula, ut magis idem Dufresnius ex-

plicit.

Nam non tantum sœminis Cæsarum sanguine,

aut affinitate conspicuis, verum etiam aliis

matronis Romanis Consularia ornamenta con-

cessa fuisse, docte ostendit Spanheimius differ-

rat. 7. de usu & præstantia Numismat. ex Lam-

pridio aliisque veteribus Auctoriis. Hic enim

in Heliogobalo de eo Imperatore ait: *Feuit &*
in colle Quirinali senaculum, id est, mulierum
senatum, in quo ante fuerat conventus matrona-
lis, solemnibus duntaxat diebus, & si unquam
aliqua matrona Consularis conjugii ornamenti
esset donata: quod veteres Imperatores affinis
detulerunt, & his maxime, qua nobilitatis ma-
ritos non habuerant, ne innobilitate remancarent.

Hujus exemplum præbet sub ejusdem Imperatoris Principatu mater Hieroclis, foedissimi cu-

judicium mancipii, quam Dio refert in excerp-

titis Valesianis pag. 776, militari satellito in

Urbem deducat, inter Consularium matronas

habitat fuisse: hoc nempe quod ajebat Lam-

pridius Consularis conjugii ornamenti decora-

tam. Hinc maritalia etiam Matronarum decora-

menta apud Tertullianum libro 2. de cultu fœ-

minarum: aut quid minus habere infelicitissima

illa publicarum libidinum fœmina, quas si qua

leges a maritalibus & matronalibus decoramentis

coercebant. Ulpianus l. 12. D. de senat. notat,

nuptias prius Consulari viro, postea ad inferio-

res nuptias devolutas, impetrasse rarissime, ut

in Consulari maneant dignitate, ut scio Antoniu-

mum Augustum Julia Mammaria consobrina sua in-

dulisse.

Neque mirum iis, qui Consulatum, aut or-

dinarium, aut suffectum non gessissent, orna-

menta Consularia concessa fuisse, cum & insi-

gnia

Ornamen-
ta trium-
phalia qui-
busdam
privatis
concessa.
gnis triumphalia, postquam constituto Imperio, triumphi decus, quod maximum erat, Imperatores sibi retinuere, iis qui nunquam triumpharant, sed qui rebus egregie gestis summam gloriam consecuti erant collata fuerint, supplicationes nempe, appellatio Imperatoris, Laurea Corona, Prætexta seu trabea triumphalis, sceptrum, statua, sacrificia, & cætera triumphantium insignia; licet curru intra urbem non veherentur, neque consuetam pompa agerent, sed iis, uti in sacris, publicisque locis, ludis, ac solennibus diebus, & una cum eo pingi habitu & in statuis sculpi posset. Suetonius in Augusto cap. 38. de iisdem viris triumphalibus loquens, ait: *Nec parcior in bellica virtute honoranda supra triginta duobus justos triumphos, & aliquanto pluribus triumphalia ornamenta decernenda curavit.* Idem in Tiberio de hujus triumpho anno Eræ Christianæ duodecimo gesto loquens, ait: *A Germania in Urbem post biennium regressus, triumphum, quem distulerat, egit, prosequenter etiam Legatis quibus triumphalia ornamenta impetrarat.* Denique Herodianus lib. 7. cap. 30. de Maximino Thrace Imperatore ait: *Igitur quamplures exercitibus, aut Provinciis praepositos, Consulares, Triumphalesque viros levissima, tenuissimaque calumnia attackos, corripi de improviso jubebat.* Sed hac de re plura Lazius lib. 9. Comment. Reip. Rom. cap. 3. Onuphrius Comment. in triumphos & Ovationes, aliisque.

VI.
Clodoveus
ab Anasta-
sio Consul
renuntia-
tus.

Ex omnibus Consulatibus honorariis, nullus celebrior, quam qui a Clodovæo Francorum Rege gestus. Ejus apud Gregorium Turonensem lib. 2. Historæ cap. 38. mentio. Narrato enim prælio Vocladiensi, in quo Alaricus Visigothorum Rex anno 507. cæsus est, ait: *Igitur ab Anastasio Imperatore Codicillos de Consulatu accepit, & in Basilica beati Martini tunica blatta induitus est, & Clamyde, imponens vertici diadema. Tunc ascenso equo, argentumque in itinere illo, quod inter portam arii, & Ecclesiam Civitatis est, presentibus populis, manu propria spargens, voluntate benignissima erogavit, & ab ea die tamquam Consul, & Augustus est vocatus.* Quæ pecuniarum effusio vñarela, seu munus Consulare ab Antiquis dicitur, Consulatusque nota est. Cadit is Consulatus in annum 308. quo apud Marcellini continuatorem Celer & Venantius, ille Orientalis, hic Occidentalis, ut inquit Onuphrius, Consules exhibentur: Neque enim ullis in Fastis eo, vel sequentibus annis, Clodovæus Consul dicitur: *Quod occasionem præbuit Baronio existimandi eum, oblatum ab Anastasio Imperatore hæretico Consulatum respuisse.* Si enim acceptavit, inquit, cur non est inditum tanti Regis nomen Consularibus Fastis? Sed leve hoc fundamentum ad rem tam diserte ab antiquo Historico affirmata negandam. Nam, ut observat Sirmondus in Notis ad an egypticum Aviti Imperatoris, hujus Consulatus memoriam nulli Fasti retinuerunt, & tamen ex Panegyrico in hujus dignitatis auspiciis a Sidonio Apollinari recitato, & duabus Inscriptionibus, quæ adhuc extant, de eodem Consulatu minime ambigendum constat, etiam si anno 456. quo illum avitus gessit, omnes Fasti Vararem & Joannem Consules ordinarios exhibeant. Silentiumque Fastorum non obesse tribus aliis exemplis idem Sirmondus demonstrat. Legitur in Divi Pauli Basilica Dativæ & Basiliæ Sotorum Epitaphium, in quo ea deposita dicuntur: *CONSULATU JOANNIS AUG. qui mortuo Honorio Ravennæ anno 423. invasit Imperium; & tamen Joannem hunc inter Consules nulli fasti recipiunt. In titulo Equitii Romæ Eutichii cuiusdam Epitaphium est, in quo Consules comparantur THEODOSIUS AUG. III. & AUG. P. N. id est, Eugenius princeps no-*

*ster, is nimirum, qui occupato Argobasti facione Principatu in Italia anno 392. dominabatur, editoque Consulatu Collegam se, Theodosio Augusto dixerat, cum a Theodosio in Oriente dictus esset Abundantius; quem Consulem omnes Fasti agnoscent, de Eugenio tacent. Denique in Inscriptione Trevirensi, quæ Scaligerum lib. 5. de emendat. Tempor. ubi eam refert, adeo torsit, Honorio VIII. Consuli Collega tribuitur, non Theodosius III. ut in omnibus Fastis, sed Constantinus, qui in Galliis, quas invaserat, tum regnabat, & Consulatum anno quadragesimo nono ediderat, cum Honorio, ut Olympiodorus Thebæus scribit, concordiam, Imperiique societatem affectans. Quare ex Fastorum silentio Clodovæ Consulatus minime everti potest. Qui etiam si ordinarius fuisse, non ob id tamen Regis nomen in Fastis & Actis publicis Clodovæo datum fuisse, quod Theodorici Gothorum Regis anno quadragesimo octavo ostendit. In Codice enim Justiniane libro octavo, Titulo 4. Unde vi l. 12. subscrribitur: *Dat. V. Kalend. April. Constantinop. Theodorico & Venantio Coss.* Unde Cassiodorus, qui eidem Regi a Secretis & Epistolis fuit, dum in Chronico anni 184. Consules describit, eundem Regem non appellat, sed tantum ait: *D. N. Theodericus & Venantius.* Verum est Anonymum a Cuspiniano primum in lucem editum his verbis eum Consulatum consignare: *D. N. Theodorico rege & Venantio V. C. Coss.* Sed in eo errat, sicuti quando his verbis Leonis Junioris Consulatum his verbis profitetur: *Domino Leone Juniore Aug. Coss.* Et hæc forsitan causa cur Theodoricus quando postea Italæ imperavit, iterum semetipsum Consulem non designarit.*

Calvisius in opere Chronologico scribit, A VII. naftasium Clodovæo triumphi Insignia, potius Consulatus quam Consulatum obtulisse. Sed verba quibus Clodovæ utitur Turonensis, hanc ejus conjecturam vanam esse ostendunt; ut enim Valesius in Notis ad Marcellinum lib. 8. pag. 350. eruditus obser- vat, solebant Imperatores ad eos, quibus dignitatem aliquam conferebant, Codicillos mittere & cum iis ejusdem Insignia. Themistius, orat. 4. eos vocat: *σφυρλάτες διάτρες*, id est, Codicillos auratos, Isidorus Pelusiota Epist. 5. lib. 2. *δέλτρες ἑξελεφάτων*, id est, Codicillos eburneos, & Libanius *χρυματία* appellat in orat. Consulari ad Julianum, ubi ait: *absurdum enim judicat, si cum Codicillos ipse manu sua tradat iis, qui Provincias restituunt &c.* Carolus le Coïntre in variis Annalium Ecclesiasticorum Francorum locis dicit hæc verba: *Codicillos de Consulatu accepit, intelligenda esse de Imperio.* Quæ opinio cæteris probabilius, cum Gregorius Turonensis dicat, post acceptos Codicillos de Consulatu Clodoveum Augustum vocatum fuisse; quod & Rorico Monachus lib. 4. ac Numismata filiorum ejusdem Clodovæi apud Broderovum tractatu de Monetis gallicis, in quibus ii post patrem regnantes Augusti vocantur, confirmant: ita ut sicut Imperatores, postquam Imperium adepti erant, Consulatum capessere solebant, vel suffectum, ipso anno, quo ad eam dignitatem electi fuerant, vel ordinarium, proximis Kalendis Januariis; sic Clodovæus in Regno suo Consul honorarius processerit. Et licet non nisi post Justinum Juniores idem fuerit Consul qui Imperator, & Consulatus ab Imperio distinctus non fuerit, cum contra antea munus illud non minus a privatis, quam ab Imperatoribus gereretur, tamen cum ab eo tempore Clodovæum Augustum vocatum fuisse affirmet Turonensis, hujus Consulatus non videtur aliam fuisse rationem.

VIII.
Clodovai
Consulatus
honorarius
tantum. Consul itaque honorarius Clodovæus fuit; qui Consules, ut jam diximus, Codicillares vocabantur, & privilegiis omnibus ac honoribus fruebantur, quæ conipetebant iis, qui eam dignitatem gessissent, quod de Quæstura, ac Præfectura, non minus quam de Consulatu dicendum. Quam in rem extat Novella Justiniani 70. ubi ait: *Novimus quod antiquitus erat quædam Praefectura figura, quam honorariam vocabant, Codicillis ab Imperio super ea collatis: bane autem ita nominabant, ut nihil aliud nisi purum honorem iis quibus præbatur, conferret.* Evagrius, qui historiam Ecclesiasticam scripsit, eo honore donatus fuerat, in ejusdem enim Historiæ calce ait: *Mauritius Tiberius nobis Praefecti codicillos misit.* Quem locum Christophorus Interpres omnino pervertit, ut videre est apud Valesium, tam in Notis ad Evagrium, quam in Praefatione ejusdem historiæ, ubi egregia de hac Praefectura habet; sicut & Alemannus in Notis ad cap. 2. historiæ arcanae Procopii. Eodem itaque modo, quo Evagrius, Turonensis intelligendus, quando de Clodovæi Consulatu loquitur: frustraque Baronius hujus nonien inter Consules ordinarios quærebat; si enim Clodovæus Consul ordinarius fuisset, uti Theodoricus Gothorum Rex antea fuerat, Marius Episcopus Aventicensis, seu Lausanensis, qui in Æduis nobili genere natus erat, & in Aventicensi Episcopatu, Gunthramno Francorum Regi subiecto, annos viginti & menses octo exegit, ut ostendit Petrus Franciscus Chiffletius in Praefatione ejus Chronicæ, ejus mentionem fecisset; & tamen anno 507. Venantium & Celestem Consules proponit, annum sequentem formulæ post consulatum Venantii, & annum 509. Importuno Consule notat, quia nempe Consulatum Anastasi Augusti III. & Venantii Decii, qui annum 507. competit, omisit. Quare cum Marius eo sculo, quo Clodovæus, vixerit, & inter Consules ordinarios illum non recensuerit, patet Consulatum ejus tantum honora-

rium fuisse. Cæterum variae quidem leges ab Anastasio Imperatore datae, in Codice Justiniano leguntur, nulla tamen Consulibus annorum 508. & 509. consignata reperitur. Unde hæc opinio nec inde infirmari, nec confirmari potest.

IX.
A quo tem-
pore Con-
norarii nu-
merati.
Et hæc satis de Consulibus honorariis, quos tam a designatis, quam a suffectis distinctos fuisse, quæ diximus satis ostendunt, resque ex-pore Contra omnem controversiam esse debet. Quoad sularum ho-locum Dionis, de quo hujus capitinis initio, cer-tum est eum non aliud docere, nisi Severum Imperatorem in Plautiani sibi amicissimi, cuiusque filiam Caracallæ filio in uxorem dedit, gratiam statuisse, ut qui Consularibus ornamenti insigniti fuerant, si deinde Consulatum inirent, Consules II. dicerentur. Clarissima sunt Dionis verba, qui de Cæsare Octaviano Q. Pedio Collega, Consule suffecto creato loquens ait: *Ac tuncjam ante Consularibus ornamenti decoratus fuerat, (nempe Octavianus) non tamen hunc suum Consulatum secundum nuncupavit. Id que in simili re in omnibus deinceps usque ad nostra tempora observatum est.* Primus enim omnium Severus Imperator cum Plautiano honores Consulares tribuisset, cumque deinde in Senatum adscriptum, Consulem faceret, iterum Consulenz esse dixit. Idque exemplum alii deinde sequuti sunt. Porro Consulatus suffectos, cum quibus Baronius honorarios confundit, numeratos fuisse, ex eo patet, quod Claudius, qui cum Caio Caligula, hujus Imperii anno primo Consul suffectus fuerat, cum Consulatum ordinarium inicit, Consul II. dictus est, sicuti & Vespasianus, qui quia ante Imperium Consulatum suffectum egerat, ut ait Suetonius in ejus vita cap. 4. cum factus Imperator Consulatum ordinarium capessit, Consul II. in Fastis, Nummis & Inscriptionibus nuncupatus est. Cujus rei non desunt alia exempla. Et hæc de Consulatibus designatis & suffectis, a Cæsaribus & Augustis gestis.

PARS SECUNDA.

De Cæsarum & Augustorum Consulatibus ordinariis, horumque Regulis.

I.
Proponun-
tur sex
Consulat-
tum Cæ-
sareorum
regula.

Expli-cato tertio Aureliani Augusti Consulatu, in Inscriptione Foro-juliensi memorato, majus nunc aliquid audiendum, quærendaque ratio, non tantum cur is Imperator, non plures aut pauiores, quan tres Consulatus ordinarios, sed & reliqui omnes, tam Cæsares, quam Augusti determinatim Consulatum numerum inierint, cujusque in particulari causa assignata. Res quidem densissimis tenebris circumfusa, ideoque huc usque intentata; sed Regularum, a nobis observatarum beneficio in manifestam lucem, uti speramus, proferenda. Sex ex sunt quarum usum & praxim eorumdem Consulatum Rationarium infra exhibendum ostendet.

II.
Prima Regula Imperii auspicium. Secunda, Quinquennialium, & id genus festorum celebratio. Tertia, Cæsarum & Augustorum in eadem dignitate Collegium. Quarta, Expeditiones militares. Quinta, Triumphi. Sexta, Ludi Seculares, aliaque actiones, majori pompa & solemnitate fieri solita. Quas ob sex causas Consulatus a Cæsaribus & Augustis sumptus, ut sigillatini videbitur.

CAPUT PRIMUM.

Imperii auspicium, prima Cæsareorum Consulatum regula.

J Am a viris doctis observatum, novos Principes proximis post suscep-tum Imperium Kalendis Januariis Consulatum ordinarium inire solitos fuisse. Sed id magis nunc explicandum, Romani nihilque si fieri valet, prætermittendum ex iis, administra-quæ primum Cæsarum aut Augustorum Consulatum, aut qui aliquo modo ita appellari potest, illustrant. Quamobrem auidadvertisendum triplicem fuisse administrandi Imperii Romani formam. Prior ab Augusto introducta ad Martum usque Aurelium annumque Christi centesimum sexagesimum primum continuata, in qua vel soli Augusti & Imperatores Rem publicam Romanam administrabant; vel iidem cum uno Imperii Collega, qui non tantum Tribunitia potestate, & Proconsulari exra Urbem Imperio potiebatur, sed & non minus quam Au-

gutti ipsius Imperatoris nomine exornabatur; Erant & alii Cæsares, quorum aliqui Tribunitia potestate exornati, alii non item, neutri tamen Imperatorio nomine appellati. Secunda Imperii Romani forma a Marco Aurelio cœpit, & in Constantio Chlоро, & Galerio Maximiano desit. In ea fuere plures Augusti simul eodem tempore regnantes. Marcus enim, statim ut Imperium adeptus est, Lucium Verum non Collegam Imperii, quam ipsem dignitatem gesserat, sed Augustum dixit, ut docet Spartanus in Hadriano cap. 24. ubi de Marco Aurelio, & Lucio Vero loquens ait: *Hi sunt qui postea duo pariter Augusti primi Rem-publicam gubernarunt.* Item in Älio ejusdem Lucii patre cap. 5. *Eius filius est Antoninus Verus, qui adoptatus est a Marco. Verus certe cum Marco aquale gessit Imperium.* Nam ipsi sunt qui primi duo Augusti appellati sunt; & quorum Fastis Consularibus sic nomina proscribuntur, ut dicantur non tantum duo Antonini, sed duo Augusti, tantumque hujus rei & novitas, & dignitas valuit, ut Fasti Consulares nonnulli ab his sumerent ordinem Consulum. Sub Severo autem primum tres Augusti visi, ipsem nempe Severus ac Caracalla, & Geta ejus filii, quorum simultaneum Imperium a Tertulliano Imperii triplex virtus appellatur. Præter Augustos in hac secunda regiminis forma, Cæsares etiam fuere, ex quibus aliqui Tribunitia potestate decorati, alii eo honore non affecti, utrique tamen, Imperatorio nomine donati, licet non statim, sed post aliquod tempus, quam ad eam dignitatem evecti fuerant. Id patet ex nummis & Inscriptionibus, in quorum nonnullis ii, Cæsares tantum, in aliis, Cæsares & Imperatores dicuntur; verbi gratia, Caracalla in quibusdam Numismatis dicitur, M AYRHA AN-TONEINOC CEOTHPOC KAIC. Id est, Marcus Aurelius Antoninus Severus Cæsar. In aliis, AYT ANTONEINOC CEBHPOC KAIC. Id est, Imperator Antoninus Severus Cæsar. Sic Geta, Π. ΣΕΠΤΕΙΜΙΟC ΓΕΤΑC KAICAP ΥΠΑΤΟC TO B. Id est, Publius Septimus Geta Cæsar Consul II. In aliis legitur: AYTO. Π. ΣΕΠΤ. ΓΕΤΑC KAIC. Id est, Imperator Publius Septimus Geta Cæsar. Fuerere & in hac secunda administrationis Imperii forma Collegæ, quemadmodum in priori, sed paucissimi; hucusque enim unicum Commodum Marci Aurelii filium Proconsulari Imperio, antequam, Augustea dignitate donaretur, potitus fuisse reperi; idque quinquennalium & id genus festorum beneficio, ut infra suo loco dicetur. Quanto porro tempore Cæsares postquam eam dignitatem consecuti fuerant, Imperatores vocari tardarent, mihi adhuc incomptum. Nec mirum eos Imperatores vocatos fuisse, cum ii, qui in prima regiminis forma Cæsares, Collegæ Imperii & Imperatores tantum erant, in hac secunda dicti sint Augusti. Quare ex æquo utrorumque dignitas aucta. Tertia denique Reipublicæ Romanæ administrationis forma a Constantio Chlоро & Galerio Maximiano Augustis anno Christi trecentesimo quinto inducta, tunc quippe Imperium inter multos, quasi hereditas quedam divisum; antea enim licet plures simul imperarent, nulla tamen facta fuerat ejus divisio, cum nec Provincias, nec Legiones Augusti inter se partiæ essent. Eusebius libro octavo cap. 13. Diocletiani & Maximiani Herculi abdicatione narrata, ait: *Vix haec gesta fuerant, cum Imperium Romanum totum in duas partes divisum est s quod quidem nunquam ante factum esse memoratur.* Hanc Imperii divisionem ægerrime tulit Roma, unde Porphyrius in Panegyrico carmine ad Constantium Magnum, ita eum alloquitur.

*Et reparata jugans mæsti divortia mundi
Orbes junge pares: det leges Roma volentes
Principe te in populos.*

De hac divisione plura Valesius in præfatum Eusebii locum; ante eum enim, nec ea administrationis forma, sicuti nec huc usque prima licet Collegarum Imperii notitia utilissima satis explorata. Hac tertia forma durante, non solum plures Augusti, ut in præcedenti, & plures Cæsares visi, sed etiam Nobilissimi, qui infra Cæsares erant, induiti. Eo Honore Aniballianuſ a Constantino Magno, uti habet Zozimus lib. 2. donatus. Non loqnor hic de aliis dignitatibus, uti Despotæ, Sebastophori & Sebastocratoris, quia eæ, Fastis Consularibus Romanis jam abolitis, instituta sunt; ideoque ad rem nostram non faciunt.

Claudius, qui anno Christi quadragesimo primo, rei Romanæ præfesse cœpit, primus ex Augustis hunc morem invexit, ut ii primis post initio Immitum Imperium Kalendis Januariis Consules perii Ordinarii procederent; quod postea in triplici Sulatus administrati Imperii forma a nobis explicata, suscepimus. ut plurimum observatum fuit, licet non defuerint, uti Alexander Severus, Caracalla consors Imperii a patre renuciatus, Licius, Galerius Maximinus, aliquie quidam, qui eum morem non servarint. Idem factitum a Cæsariis, Collegisque Imperii, ut percurrenti fastos liquet. Imo Consularis dignitas nota erat quæ ostendebat ali eos in spem Imperii, & ad illud destinari. Quod disertis verbis docet Spartanus in Älio Vero cap. 5. ubi postquam narravit Consulem eum creatum fuisse, in annum nempe 136. addit: & quia erat deputatus Imperio, iterum Consul designatus est. Nuncupatus est itaque Älius Verus Cæsar anno, quo Consulatum primum ordinarium gessit, at propter Cæsaream dignitatem, qua eo anno ornatus est, iterum Consul ordinarius sequenti fuit. Quoad Nobilissimos, hoc etiam tandem honore, sicuti Cæsares, donati: inter quos primus fuit Varronianus, Jovianus Imperatoris filius, qui anno 364. Patris Collega anno nomen dedit; cum enim ut docet Themistius in orat. Consulari, quam Kalendis Januariis eidem Imperatori in Urbe Ancyra Consulatum ineunti dicit, Jovianus Varronianum patrem sibi in Consulatum Collegam adsciscere decrevisset, isquidem iter saceret, obiisset, Varronianum filium suum sibi loco ejus adjunxit, qui quidem admodum parvulus erat: *cuius vagitus,* inquit Ammianus lib. 25. ubi de Joviano Consulatus possessionem ineunte loquitur, pertinaciter relutantis ne in Curuli sella veberetur ex more, id quod mox accidit, portendebat, brevitatem nempe Imperii, cum paucos post menses idem Imperator obierit. Ab eo tempore, qui Nobilissimi pueri, Consules etiam designati sunt, eorumque nomen in Fastis expressum hoc modo: *Honorius N P. & Evodius.* Qui in consortium Imperii a patribus vocati fuerant, non tantum anno sequenti Consules ordinarii procedebant, sed illis etiam e vita abeuntibus, quasi novum Imperium inchoarent, proximo post eorum mortem anno, Consulatum iterum edebant, quod Fastorū dispositio manifestum facit. Observatu quoque dignum Gallienum, patre in captivitate adducto, ubi solus regnare cœpit, Consulatum iniisse, & Constantium Magnum, vieto Licinio, Constantiumque ejus filium, fratribus mortuis, Magnentioque debellato, ubi uterque Monarchiam inchoavit, uti in novi Imperii initio, rursus Consulatum suscepisse: Quod Augusti exemplo factum videtur, qui ubi solus imperare cœpit, Consulatum capessit. Ad hæc Tyranni, qui Imperium usurparunt, quod sæpius contigisse, historiæ Augustæ Scriptores docent

cent, ut magis illud firmarent, se in annum sequentem Consules designare solebant. Sic Magnentius, qui anno 350. die XV. Kal. Februarii, occiso Constante, Imperatorem in Galliis se dixerat, anno sequenti cum Gaisone collega Consul processit, quemadmodum Libellus de Præfectis Urbi, nos docet. Cujus rei alia exempla prima parte cap. 8. Num. VI. attulimus. Denique ex Imperatoribus ac Tyrannis aliqui, exemplo Trajani, non nisi secundo Imperii anno trabeam Consularem sumpserunt, utti Constantius & Constans, Constantini Magni filii, aliqui quidam. Ac nescio an semper cum Imperio Consulatus ordinarius a Senatu deferretur, cum Sidonius in Panegyrico Aviti, qui in Galliis levatus Imperator, a Romanis & evocatus & susceptus fuerat, ad Senatum loquens dicit:

*modo principe surget
Consule, nempe patre, collatos cernere fasces
Vos juvat, & sociam, sceptris mandasse Curulum.*

III. Porro hujus moris rationem assigurare non ad eo facile. Plinius in Panegyrico Trajani, qui de more prædecessorum proximis post susceptum Imperium Kalendis Januariis annum aperire noluerat, illam indicare videtur; cap. enim 58. ait: *Contigit ergo privatis aperire annum, Fastosque referare: & hoc quoque redditæ libertatis indicium fuit, quod Consul alius, quam Caesar esset. Sic exactis Regibus caput liber annus. Sic olim servitus pulsa privata Fastis nomina induxit. Consulatus itaque assumptione Imperii possessionem inibant Imperatores, ideoque sub Trajano, qui illum recusavit, vista fuit restituta Respublica, quæ nata erat, quando privatis mandatus Consulatus fuit. Res autem ita se habebat: novi Imperatores quando purpuram sumebant, vel unum ex suffectis Consulatibus, jam eo anno privatis destinatum, in se transferebant, quod quidem rarius contigit; vel Consulatum ordinarium sequentis anni, licet aliis etiam destinatum, adventantibus Kalendis Januariis inibant. Cæteri Consulatus ex Prædecessoris destinatione manebant, uti ex Tacito parte 1. cap. 5. num. 1. ostendimus. Hinc est quod idem Plinius cap. 57. de Trajano ait: *Consulatum recusasti, quem novi Imperatores destinatum alii in se transferebant. Ex quibus patet Imperatores illos, qui initio Imperii Consules II. nuncupantur quando post Kalendas Januarias Consules processere; si prioris Consulatus nullum vestigium extet, eundem iniisse paulo post electionem ad Imperium. Sic v. g. Macrinus Augustus dicitur in Nummis Consul II. licet primi eius Consulatus nullus meminerit, alterque inter Eruditos in controversiam vocatus sit. Juxta eam tamen regulam res facile deciditur. Adepto Imperio Consulatum suffectum arripuit, seque in annum sequentem, Christi nempe 219. Consulem ordinarium designavit. Verum quidem est Onuphrium lib. 2. Fastorum difficultatem hanc aliter explicare, ac dicere Macrinum antequam ad Imperium promoveretur, Consulem suffectum suisse, anno 218. quo Imperator dictus est, secundum Consulatum pariter suffectum suscepisse, a quo sequenti non ipsum, sed filium Diadumenianum Consulem ordinarium processisse. Sed non ferenda hæc explicatio; licet enim incertum sit, an primum Consulatum ante, vel post initum Imperium capessierit, certum tamen solitos non fuisse Imperatores, qui suffectum tantum Consulatum antea gesserant, novum Consulatum suffectum post adeptum Imperium assumere, ac ordinarium negligere. Sed hac de re pluribus supra actum.**

IV. *Uſus & uſititas buſſic explicata ad Imperatorum initium, quorum uſus regula. Natalitius Imperii dies ignoratur, recte conſtituta.*

tuendum, non raro utilis esse poterit; licet enim se ipsa sola id certo præstare non possit, cum aliis tamen adminiculis sufficiens est. Sic Petavium in Chronico, Valeriani & Gallieni Imperium anno 254. male inchoasse, existimandi locus; quod eo anno uterque Consul ordinarius fuerit: is enim Consulatus indicat anno præcedenti eos electos Imperatores, ac subsequenti de more novorum Principum Consules processisse. Ex ea igitur regula dubium illud nascitur, & ex dubii discussione veritas emergit; docent siquidem historici Romani annos quindecim Gallienum imperasse, ac anno 268. ante nonum Kalendas Apriles imperfectum fuisse. Unde colligimus anno 253. Imperatorem creatum, alioquin quatuordecim tantum annos imperasset. Sic etiam initium Imperii Maximiani Herculii male a quibusdam viris doctis anno 285. collocari, Consulatus ab eodem anno 287. gestus ostendit, & Tribunitia ejus potestas in Inscriptionibus expressa, ut infra videbimus, evincit. Sic denique errasse compemimus eos, qui Eusebium aliosque Antiquos sequuti scripsere Decium non integro biennio regnasse, quique ideo anno Christi 250. Imperium arripiuisse volunt. Nam cum eo anno Grato Collega Consul ordinarius in fastis legatur, magna nobis ingeritur dubitatio, ne Consulatus is post initum Imperium de more novorum Principum ab eo susceptus fuerit: reque in examen vocata, Decium anno 249. Imperatorem dictum fuisse nobis constat. Hujus regulæ utilitatem usus magis confirmabit.

CAPUT SECUNDUM.

Quinquennalia, & id genus festa, de quibus generatim agitur, secunda Consulatum Cæsareorum regula.

Quinquennalia, Decennalia, Quindecennalia, & id genus festa magna pompa ab Imperatoribus Romanis celebrari solita, huc usque valde obscura; licet iisdem duo magni viri, alter in Gallia, alter in Italia, quorum neuter alterius opus viderat, non parvam lucem affuderint, Carolus nempe Dufresnius Dissertatione de Numismatis inferioris ævi, & Henricus Norisius & familia Augustiniana Dissertatione singulari de votis decennialibus. Cum ea solennia a Cæsaribus, vel Imperatoribus Consulari trabea indutis, quod nemini haec tenus observatum, peragi solerent; indeque secunda Consulatum Cæsareorum regula deducatur, penitiores earumdem festivitatum recessus perfrutari nobis incumbit, ac ostendere quantum sacra, profanaque Historia, per quinque circiter saecula, accurata earum cognitione illustrari possit. Et primo quidem quod ad eorum institutionem spectat, ea certa & indubitate. Dio enim lib. 53. docet Octavianum Augustum septimum Consulatum gerentem, anno nempe Julianu 19. Romani Orbis Imperium in decennium capessisse: *Ei cum primum decennium exivisset, aliud quinquennium, atque eo circumacto rursum aliud quinquennium, post decennium, ac eo finito aliud iterum decretum est: ita ut continuatis decenniis, per totam vitam Imperii summam obtinuerit.* Scribit Censorinus cap. 21. de die Natali id contigisse ex ante diem decimum sextum Kal. Februarii. Ovidius vero libro primo Fastorum, Idibus Januariis. Sed ut recte observat idem Norisius cap. primo, magis credendum vetustæ Inscriptioni Narbonensi Augusto dicatæ, & a Grutero pag. 229. relatæ, in qua legitur.

VII. QUOQUE. IDUS. JANUAR. QUA. DIE. PRIMUM.
IMPERIUM. ORBIS. TERRARUM. AUSPICATUS.
EST. THURE. VINO. SUPPLICENT. ET.
HOSTIAS. SINGULAS. IMMOLENT.

Qua de re videndus etiam Usserius in Annalibus Veteris & Novi Testamenti anno mundi 3977. ubi Monarchia Romana; eo die inchoatae primordia accurate explicat. Datum iunc Octaviano Augusti cognomen, omneque populi, senatusque Imperium ad eum translatum.

II. Anno Juliano vigesimo octavo, cum primum Imperium Augosto in Quinquennium datum.

Datum & in alterum quinquennium. Dein anno Juliano tricesimo tertio, Agrippa in aliud quinquennium Tribunitia potestas ab Augusto prorogata. Ita Dio lib. 54. qui de potestate eidem Augusto in alterum quinquennium data non loquitur; sed cum jam decennium & quinquennium transacta essent, hanc ei hoc anno attributam, minime dubitandum.

Eodem anno, Lepido Pontifice Maximo demortuo, Augustus in ejus locum Pontifex Maximus factus est, quemadmodum Suetonius in Octavio cap. 31. & Dio lib. 54. testes sunt, id que pridie Nonas Martias, ut in lib. 3. Fastorum indicat Ovidius.

Datum & in tertium decennium. Anno Juliano 38. Augustus, ut docet Dio lib. 55. altero decennio ad finem jam accedente Reipublicæ constituenda potestatem quinto in Decennium ex Senatus Consulto accepit. Eodem anno annum a Julio Cæsare ordinatum, sed postea negligentia conturbatum, atque confusum, rursus ad pristinam rationem rededit, & in ea ordinatione sextilem mensem e suo cognomine nuncupavit. Ita Suetonius in Octavio cap. 3. & Dio lib. 54.

Eodem anno Romæ secundus civium census actus est, ut ex Ancyra lapidis fragmentis, quæ apud Gruterum pag. 230. extant liquet.

Herodes Templi Hierosolymitani a se instaurati Encænia celebravit ipso regni (a Senatu primum accepti) die Natali, quem anniversaria hilaritate solitus erat colere; ubi Rex boves trecentos, alii pro suis quisque facultatibus victimas innumeratas Deo macaberunt. Ita Josephus lib. 15. Antiquit. cap. ult. qui cum asserat Herodem anno Regni sui decimo octavo, ab exitu nempe Antigoni numerato, Judæis consilium suum de instaurando Templo Hierosolymitano proposuisse, & materiam ad tantum opus aggrediendum necessariam per aliquod tempus comparasse, manifeste deducitur magnificum illud ædificium anno Juliano vicesimo octavo, quo in aliud quinquennium Principatum Augusto prorogatum, ædificari coepit esse. Anno enim nono Juliano ineunte Antigonus victus, & Hierosolyma ab Herode capta, annusque 28. Herodis, anno Juliano 26. inchoatus. Ex quo constat præfato anno quo Augusto potestas in novum quinquennium continua templi Hierosolymitani jacta fuisse fundamenta, quod magis alias examinabitur.

Quartum decennium Imperii. Anno Augosto tributum. Anno Juliano quadragesimo nono, qui cum Erae Christianæ quarto concurrit, tertio jam decennio completo, in quartum decennium Augustus Imperium suscepit. Ita Dio lib. 55. addens, eum Tiberium adoptasse ac Tribunitia potestate ad annos decem data, eum in Germaniam ablegasse, eique Germanicum Drusi fratri filium adoptandum dedit.

III. Denique anno Juliano quinquagesimo octavo, qui Christi decimus tertius erat, idem Au-

gustus Reipublicæ administrationem in decennium jam quintum accepit, Tiberio potestas Tribunitia prorogata, Drusoque hujus filio potestas Consulatus tertio anno, etiam non gesta Prætura petendi concessa, ut author est Dio lib. 56. At non diu supervixit Augustus, die enim decima nona Augusti anni sequentis in fata concessit. Porro ineunte singulo decennio Vota pro ejusdem incolumente nuncupabantur, & decennio evoluto solvebantur & in proximum Decennium iterabantur; atque hinc Decennalia Imperatorum originem duxisse tradit Dio lib. 53. Quam ob causam posterio res quoque Imperatores, et si non ad certum tempus, sed per omne vita spatium iis Imperium deferatur, tamen singulis decenniis, festum pro ejus renovatione agunt, quod hodie etiam fit. Norisius loco laudato dicit Cæsarum quinquennialia exordium sumpsiisse, ex eo quod Augustus ex anno priori decennio in quinquennialum rursus Imperium regendum suscepisset, altero ejusdem quinquennii anno, ex Dione Lib. 54. L. Domitio & P. Scipione Cos. V. C. 738. Agrippa Ludis quinquennales propter ejusdem principatum quinquennialibus Actiaci erant anno Juliano decimo octavo propter Actiacam Victoriae decreti, de quibus idem Dio lib. 53. Et tamen non nisi anno Juliano decimo nono, uti diximus, Romani Orbis Imperium Augusto in decennium concessum. Deinde Ludi illi sub Domitii & Scipionis Consulatu ab Agrippa editi incident in annum Julianum tricesimum, quo præfatum Imperium Augusto prorogatum non est; sed tantum anno Juliano vicesimo octavo, & tricesimo tertio, quemadmodum jam a nobis observatum. Ludi itaque ii ad rem istam non faciunt. Neque alia Quinquennialiorum, quam Decennialiorum origo. Quæ iis annis, quibus Imperium Augusto prorogatum, aëta fuisse, insinuavi, quod animadverterim reliquos Imperatores in Quinquennialibus & id genus festis, eadem quæ Augustum, proportione servata, præstiterit; hisque annis Tempora ædificata, vel dedicata, nova Oppida exstructa, filios in Imperii consortium vocatos, Edicta in favorem Religionis, vel boni publici emissæ, aliaque id genus præstata: quæ omnia cum ad hæc solemnia relationem habere, nullus haecenit observasset, obscura remansere, quasi ceremoniæ nullius utilitatis, licet, ut infra demonstrabimus, Historia, Chronologiaque, ex iis summa emolumenata hauriat.

Hæc itaque Solemnia festa erant, quæ incipiente, vel finiente Quinquennio, die nempe primo anni quinti, vel sexti Imperii celebabantur cum sacrificiis, votis solemnibus, ludis Circensibus, & scenicis, ac munere gladiatorio. Atque ante Commodi Imperatoris tempora, uti observavit Onuphrius lib. 1. Fastorum pag. 175. dicebantur decennalia prima, vel secunda, vel tertia, quæ decimo, aut vicesimo, aut tricesimo Inperii anno celebrabantur. Post Commodum vero Decennalia, quæ primo, Vicennialia, quæ secundo, Tricennialia, quæ tertio Imperii decennio fiebant dici coepit. Quinquennialia semper prima, secunda, tertia, quarta, & quinta appellata. In ipsis Imperii auspiciis Vota pro Imperatoris salute in Decennium suscepibantur, annoque Imperii quinto solvebantur, aliaque nuncupabantur in sequens Quinquenniali. Quo fit ut in Numismatis Pupieni, Balbini, Maximiini, Volusiani, Decii, Pertinacis, Galli, & aliorum legatur: VOTIS DE-

Quintum
decennium
Imperii
Augusto
tributum.

Quinquen-
nalia
Impp. ori-
ginem non
ducunt a
ludis quin-
quennali-
bus Actia-
cis.

IV.
Quinquen-
nalia, &
hujusmodi
festa gene-
ratim ex-
plicata.

DECENNALIBUS; licet nullus eorumdem Imperatorum quintum Imperii annum attigerit, immo ex iis quidam paucos tantum vixerint menses. Quare ea verba aliud non designant, quam vota, quae in ipsis Imperii auspiciis in decennium suscipi solebant. Vota autem Quinquennialia vel Decennalia in haec fere verba ad Aram Jovis Capitolini concipiebantur: *Preces posco Jupiter, uti scies, volens propitius in decennium N. Augusto; quod si faxis: tunc tibi votum Boze aurato votemus esse futurum. Ludis Circensisibus votemus esse futurum. Ludis gladiatoriis votemus esse futurum &c.* Ut videre est apud Onuphrium & Norisius locis laudatis. Ex epistolis porro Plinii Junioris, praesertimque centesima prima, & centesima secunda libri decimi colligitur ea Vota tam in exercitibus, quam Provinciis nuncupata fuisse. Is enim Trajano Imperatori scribit: *Vota Domine priorum annorum nuncupata alacres latique persolvimus, novaque rursus curante Com militonum & Provincialium pietate suscepimus, precati Deos ut te, remque publicam florentem, & incolumem ea benignitate servarent quam super magnas pluri masque virtutes praecepsa sanctitate obsequi Deorum honore meruisti.* Plinio Trajanus respondit: *Solvisse vota Diis immortalibus te praeeunte pro mea incolumitate cum Provincialibus latissimo consensu, & in futurum nuncupasse libenter mi Seconde carissime cognovi literis tuis.* Ex quibus & liquet in iis votis longam vitam Imperatori, securitatem Imperio, domui Augustae amplitudinem, exercitui virtutem, Senatui fidelitatem, pacem mundo, & victoriam adversus hostes, quod ex posteriorum Imperatorum nummis evidentius deducitur, populos petuisse.

Augustorum Decennalia in nummis Antonini Pii primum scalpta visuntur; num in decessorum Principum Numismatibus eadem Vota signata fuerint, infra dicam. Quinquennialia in nummis Postumi, qui anno 261. Imperium in Gallis arripuit primum apparent. Spanhemius enim Dissertatione 7. de usu & praestantia Numis. numism Posthumi exhibet, in quo legitur: **QUINQUENALES POSTUM. AUG.** Sed ea post Constantini Imperium in Nummis Cæsarum frequentissime occurunt.

V. Tradendi nunc aliqui canones, quibus tuto in hac materia huc usque parum cognita, & non nisi iejune ac exiliter tractata, dirigi possimus. **PRIMUS CANON.** Quinquennialia, Decennalia, & id genus festa, modo anno quinto ineunte, modo anno quinto exeunte, vel anno decimo incipiente, vel eodem completo, indiscriminatum celebrabantur. Hoc nos docet Series Consulium Cæsareorum. Imperatores enim ac Cæsares, uti infra ostendetur,annis quibus haec solemnia edere decreverant, Consules procedebant, post Commodum quidem, fere semper; ante eum vero, non raro, ut infra in Rationario Consulatum Cæsareorum observare est. Quare cum in Fastis iidem Imperatores aut Cæsares, modo anno Imperii quinto, modo anno Imperii sexto Consules legantur, manifestum est ea solemnia (quae brevitas causa, solo imposterum Quinquennialiorum aut Decennaliorum nomine indicabimus, cum eadem omnium par ratio sit,) eodem anno quinto vel ineunte, vel finiente peracta fuisse. Hoc probationis genus licet haec tenus ignoratum, eorumdem Fastorum dispositio ostendit esse validissimum. Ex quo sequitur Onuphrium libro primo Fastorum pag. 175. ubi tradit haec solemnia, die primo undecimi anni Imperii, seu expleto Quinquennio, vel Decennio fuisse celebrata, valde errasse, Decennaliaque, ac Vicennialia Imperatorum non nisi fortuito recte ordinasse, cum regula fallaci usus fuerit, & una eademque semper ratione ea digesserit. Id

Onuphrius Sirmondo persuaserat; is enim hos Sidonii de Imperatore Majoriano in Epigrammate, quo ab eo trium capitum remedium postulavit, versus explicans.

*Multos purpura vestiat per annos
Sic lustro Imperii perennis acto,
Quinquennialia fascibus dicentur.*

Hinc, inquit Sirmondus, videre est Quinquennialia, Decennalia, & cetera id genus non ineunte, sed peracto ultimi anni circulo celebrari consueisse. Quod docet etiam locus Marcellini lib. 15. Qui infra num. XII. a nobis explicabitur. In eadem sententia Scaliger lib. 5. de Eminent. temp. fuit, sicuti & Norisius, nisi quod hic capite quarto Dissertat. de Votis Decennalibus docet Caracallam primum Romanorum Principem statum Vicennialium tempus antevituisse, annoque Imperii vicesimo celebrasse; Qua, inquit Norisius, ineunte anno XXI. veteri more celebrari debuerant. Sed licet verum sit Caracallam anno Christi 217. anno Imperii vivente patre suscepti vicesimo inchoato vicennialia edidisse, quemadmodum videre est in Rationario Consulatum Cæsareorum, non inde tamen sequitur ex ejus decessoribus plures non idem præstissime. Contrario errore peccavit Vallesius in Annotationibus in Orationem Eusebii de Laudibus Imperatoris Constantini in ejus Tricennialibus habitam, ubi ait: *Imperatores Romani Quinquennialia, Decennalia, ac Vicennialia sua celebrabant die primo quinti, decimi, aut vicesimi anni Principatus sui.* Quippe hoc vocabula nihil aliud significant, quam Natalem Imperii, qui quinto quoque anno, ac decimo recurrente, maxima pompa ac festivitate celebrabantur.

CANON SECUNDUS. Quinquennialia, & id genus festa non solum ab Augustis, sed etiam a Collegis Imperii, ac a Casaribus, non tamen hac festa a Nobiliissimis Pueris celebrata. De prioribus nulla difficultas esse potest: illud solum observandum bis eosdem ea festa celebrasse, si viventibus Patribus in consortium Imperii adsciti fuissent, iis enim defunctis quasi novum Regnum inchoarent, proximis kalendis Januariis Consulatum sumebant, & evoluto quinquennio, Quinquennialia edebant. In hoc arcanum Bulengerus libro tertio de Romano Imperatore capite primo, non penetrarat, quando scriptis: *Marcellinus Comes Theodosius octava, nona quinquennia celebravit, Theodosius Junior decennalia.* Non satis video, qui Theodosius Major octava, & nona quinquennalia celebrarit, cum vix triginta annos ad Imperii gubernacula federit. Augustus certe octava quinquennia potuit agere, non aliis. Sed perperam, Theodosius enim Junior, qui anno 402. in Imperii consortium, ab Arcadio patre adscitus est, quique ad annum usque 450. imperavit, nona quinquennia edere potuit; sed Bulengero, qui haec solemnia ab anno tantum 408. quo patri demortuo successit, repetebat, id impossibile videbatur; quod tamen consuetudinem tulisse, exempla in Fastis ordinandis adducenda ostendent.

Quoad Imperii Collegas, in prima & secunda regiminis Imperii Romani forma eosdem Imperii Proconsularis Quinquennialia & Decennalia edidisse Fastorum dispositio ostendit. Titus enim, verbi gratia, qui anno Christi septuagesimo primo Tribunitia potestate a Vespasiano patre donatus, & in consortium Imperii vocatus est, anno 76. ac rursus anno 80. Consul processit, ad Quinquennialia nempe & Decennalia agenda. Quod & de Trajano videre est in Rationario Cæsareorum Consulatum. Major difficultas de Cæsaribus in eadem prima regiminis forma. Sed eos haec solemnia, licet cum minori pompa, celebrasse certum. Domicianus enim, qui sub fine anni Christi sexagesimo-

VI.

A quibus
Collegis Imperii, ac a Casaribus, non tamen hac festa
celebrata.

gesimi noni dictus est Cæsar, anno septuagesimo tertio Consul ordinarius fuit. Et Nero, qui anno Christi 51. eadem dignitate ornatus est, anno sexagesimo ejusdem Eræ Consul ordinarius processit, qui Consulatus non nisi Quinquennialibus, & Decennialibus dicati. Unde sicut Imperatores ipso Imperii initio, singulisque postea Quinquenniis, donativum militibus dabant, ut infra videbitur, sic & Cæsares. Illud docet de Nerone Tacitus libro 12. ubi postquam retulit Principem Juventutis eum appellatum fuisse, subjungit: *Additum nomine ejus donativum militi, congiarium plebi & ludicra Circensum, quod acquirendis vulgi studiis edebatur.* Nec enim major ratio, cur tunc donativum illud militi fecerint, uti Augusti, non vero quinto anno, eorum exemplo. Sed id de Nobilissimis pueris dici non potest, ut eadem fastorum dispositio manifestum facit. Honoriūs enim, verbi gratia, qui duodecim Consul ordinarius, dum imperaret, processit, nullum ex iis Consulatibus gessit, qui Quinquennialibus, aliisque Festis Imperii Augustei non respondebit, ut examinanti patet. Quare nobilissimi Pueri hac in re, sicuti & in multis aliis, Cæsribus inferiores.

VII.

Horum festorum tempus ordinarium & extra-ordinarium.

TERTIUS CANON. *Quinquennalia, Decennalia, vel legitimo tempore facta esse intelliguntur, si utroque termino inclusa, quinque vel sex anni, decem vel undecim, inchoati nempe, numerantur. Extra tempus vero ordinarium facta colliguntur, si ab ultimis Quinquennialibus, utroque etiam termino inclusa, vel quatuor, vel septem anni, in Decennialibus vero novem tantum, aut duodecim colligantur; Sic Constantius legitimis tempore Tricennalia Cæsarei Imperii anno Christi 353. celebravit, quia ab anno Christi 323. quo Cæsar creatus fuit, ad annum 353. anni sunt inchoati 31. utroque nempe termino inclusa. Licinius vero Decennalia extra tempus edidit, factus enim fuit Augustus anno Christi 307. tertio Idus Novembri, eaque solemnia, ut videbimus, anno 315. quo nonus Imperii annus inchoabatur, celebravit. Et hæc certa. Difficultas tantum esse potest, an verbi gratia Gallienus legitimis tempore Quindecennalia ediderit. Factus fuit Imperator anno 253. circa Junium, anno 262. ut infra ex Pollione videbimus, Decennalia, anno vero 266. ut Consulatus ejus ostendit, Quindecennalia peregit. At ab anno 262. ad 266. anni quidem quinque inchoati numerantur, sed ab anno 253. ad præfatum annum 266. anni tantum quatuordecim inchoati reperiuntur. Dicendum tamen has solemnitates non nisi ad ultimam relationem habere; ideoque Gallienum Quindecennalia legitimis tempore edidisse, quia ab anno 262. quo decennalia ediderat, ad annum 266. utroque termino inclusa, anni quinque putantur.*

VIII.

Qua die
hac festa
celebrari
solita.

QUARTUS CANON. *Quinquennalia a Cæsibus, vel Augustis die Imperii Natali anni quinti, vel sexti ineuntis, vel etiam die Natali Collegarum in eodem anno quinto ineunte vel completo, de more celebrata, sed aliquando in similem alterius mensis diem translata, adeo ut exempli causa, qui quinto Kalendas Novembri Imperium obtinuerat; si ea die, ac mense ea solennia representare non posset, non nisi quinto Kalendas alterius mensis ejusdem anni eadem celebraret. Prior pars, quod nempe die Imperii Natali hæc solemnia celebrarentur, licet ante Constantinum Magnum nullo exemplo probari possit; ab eo tamen tempore, non pauca occurrunt, quibus res omnino certa redditur. Ejus ope antequam Laurentii liber de mortibus Persecutorum a Stephano Baluzio viro Clarissimo, mihi summo amicitia foedere juncto in lucem ederetur, Imperii Cæsarei Maximiani Herculii Natale*

Apparatus in Baronium

divinaveram, aut saltem me divinasse existimabam. Cum enim mihi persuasissimum esset hunc ex Cæsare Augustum factum fuisse anno 284. qua de re infra, id mense Novembri exente contigisse ita augurabar. Eusebius libro 8. historiæ in Appendix de Martyribus Palæstinæ cap. 2. dicit Sanctum Romanum ante diem XV. Kalendas Decembres, anno primo Persecutionis Diocletianæ, Christi nempe 303. martyrio coronatum fuisse; & uti narravit sancto Martyri linguam abscessam esse, ait: *Post quod supplicium contritus in carcerem, ac diutissime ibidem maceratus, tandem cum IMPERATORIS vincennalia jam adeissent, & ex solemnī more, universis qui in custodia tenebantur, indulgentia publice per praconem annuntiata esset martyrio, sicut optaverat, exornatus est.* Neque dubitabam Eusebium intelligendum esse de Vicennialibus Diocletiani, quæ licet decimo quinto Kalendas Octobres, quo, ut docet Chronicon Alexandrinum, Imperium init, celebrari debuissent, dilata tamen fuerant non in diem decimum quintum Kalendas Decembres, quo simili die nuncupatus fuerat Imperator, (cum tunc ea in propinquuo tantum essent, ideoque Romanus eo morte affectus fuerit,) sed in alium diem ex proximioribus, quem Maximiani Herculii Natalem fuisse suspicabar, cum juxta canonem a me traditum Imperatores has festivitates edere non solerent, nisi vel die Natali vel Natali Cæsarum cum illis regnantum, vel saltem in similem diem alterius mensis quo Imperium inierant. Cum itaque observarem Diocletianum Vicennalia non celebrasse XV. Kalendas Octobres, nec decimo quinto Kalendas Decembres celebrare potuisse, (nam ut docet Eusebius, ea tunc tantum imminabant) arbitrabar edita ea fuisse duodecimo Kalendas Decembres, eumque diem Imperii Maximiani Herculii fuisse Natalem. Acta enim Sancti Marcelli Centurionis die trigesima Octobris a Surio relata, qui passus est in Civitate Tingintana in Mauritania anno 295. quo Diocletianus & Maximianus Quindecennalia egerrunt, ut infra videbimus, habent: *Jam die XII. Kalend. Augustarum apud signa Legionis istius, quando diem festum Imperatoris vestri celebrasti, publica voce respondi me Christianum esse.* Quod Natale non videbatur Diocletiano convenire, cum celebrandum fuisse decimo quinto Kalendas Augusti, si anticipatum fuisse, juxta regulam quam explicamus. Neque etiam eo die idem Maximianus a Diocletiano Cæsar creari potuerat, cum anno 284. XII. Kalendas Augusti nondum Diocletianus adhuc Imperator esset. Quare suspicabar ideo ejusdem Maximiani, quindecennalia duodecimo Kalendas Augusti in Africa fuisse celebrata, quia duodecimo Kalendas Decembres Cæsar creatus fuerat; neque enim ex collatione loci Eusebii & prælatorum Actorum aliud inferendum existimabam: eoque magis quo Diocletianum & Maximianum uno eodemque die Vicennalia edidisse docebat nummus ejusdem Maximiani a Carolo Patino relatus, in quo legitur: VOT. XXX. AUGG. ex quo vir doctissimus perperam inferebat, Vicennium tempus antevertisse, cum inde tantum colligi possit ea ab utroque Augusto eodem die celebrata fuisse, ideoque hunc viceustum Imperii annum attigisse, quod aliis argumentis constat. Verum est Carolum Dufresnum in Dissertat. de inferioris Ævi Numismat. num. 40. proferre nummum Diocletiani inscriptum: VOT. XXX. S. ectypumque gemmæ, cui insculptum: VOT. XXX. S. DI. id est, vota Tricennaliorum suscepit Diocletianus. Præterea gemmæ aliud ectyon, characteres hosce præferens: MAXI. VOT. XXX. P. id est, Maximianus vota Tricennaliorum publica. Quæ

E viden-

Dissertatio Hypatrica,

videntur significare horum Imperatorum Decennalia diversis temporibus acta fuisse. Sed sicuti Crispi & Constantini Junioris Cæsarum Quinquennalia vota, quæ una simul soluta sunt, ut colligitur ex iis nummis, in quibus legitur: VOT. X. aut XX. CAESARUM NOSTRORUM; in diversis tamen nummis inscripta leguntur, unius tantum Cæsaris nomine expresso, ut in nummo Constantini Junioris: VOTA VICENNIALIORUM, & in nummis Crispi in quibus legitur: VOT. XX. pari eademque ratione Tricennalia vota suscepta Diocletiani & Maximiani, & in iisdem, & in diversis nummis insculpta fuere, vel cum unius, vel cum alterius nomine.

IX.
Diocletianus &
Maximianus eodem
die Vicennalia cele-
brant.

Nec mirum videbatur Diocletianum & Maximianum eodem die Vicennalia celebrasse, licet diversis diebus Imperium sumpsissent; cum ex panegyrico Maximiano a Mamertino dicto constet, Natale genuinum utriusque uno eodemque die etiam celebratum fuisse; quod non semel in eadem Panegyri indicatur. Cur enim aliquando eadem die Natale genuinum; Imperii vero semper diversis celebrassent? restituentis porro, ut obiter moneam, eidem Panegyrico legitimus qui in omnibus sere veteribus Codicibus legitur, titulus: *P. ejusdem Genethliacus Maximiani A. & Diocletiani*: id est *Panegyricus ejusdem (Mamertini) Genethliacus Maximiani Augusti, & Diocletiani*, cuni assertat Orator se de gemino Natali, genuino nempe utriusque Imperatoris loqui. Rejicienda enim interpretatio Jacobi de la Baune Societas Jesu, viri non vulgaris eruditio, quod nimirum eodem die Diocletianus & Maximianus nati essent. Emendandus pariter locus cap. 19. in quo legitur: *optime igitur sacraissime Imperator, quantum arbitror, hac potissima elegi qua gemino Natali tuo praedicarem*. Delendum enim illud tuo, vel restituendum vestro, uti jam viri docti monuere, constatque ex verbis ejusdem Panegyris sequentibus, imo & ex tota illa oratione genethliaca. Cumque anno decimo Imperii, Christi nempe 293. & quinto decimo; Christi 299. eterque Imperator Consul processerit, suspicandi locus datur eosdem uno eodemque die, diversis tamen in locis Decennalia, & Quindecennalia celebrasse, sicut Natale Genuinum, & Vicennalia simul edidisse constat. Talis itaque mihi ex prefato Canone injecta conjectura; quæ enim afferuntur a viris doctis, quorum ingenia præfatus Eusebii locus summopere cruciavit: parum me movebant, cum eos salis fundamenti inniti non dubitarem. Dicunt siquidem aliqui præfatum Eusebii locum mendosum esse, ac loco Novembbris, legendum esse Septembribus, quo mense Diocletianus Imperium inierat, quas Imperatores nunquam aliis mensibus, quam quibus Imperium suscepserant, has festivitates edidissent. Alii suspicabantur Diocletianum, uti postea Constantimum, Vicennalia iterasse; aliaque Romæ, alia vero Antiochiae exhibuisse, quod cum de Constantino falsum sit, ut infra ostendam, eam conjecturam prorsus rejiciendam non dubitabam. Alii Eusebii verba ad Maximianum nullo modo referri volebant, quod eum nonnquam fuisse Cæarem existimarent. Dum in ea mente eram, in lucem editus est liber Laetanti de mortibus Persecutorum, qui omnem scrupulum ex animo tandem evulsi; cap. enim 17. ait: *Diocletianus perrexit Romam, ut illuc Vicennarium diem celebraret, qui erat futurus ad XII. Kalendas Decembres*: qui dies cum non possit esse Natale Imperii Diocletiani, nec ab eo eligi ad præfata solemnia (decimus enim quintus Kalendas Decembres electus fuisse, cum decimo quinto Kalendas Octobris purpuram sumplerit) sequitur omnino ideo Diocletianum duo-

decimo Kalendas Decembres Vicennalia celebbrasse, quia eo die Maximianum Herculium anno 284. Cæarem nuncuparat. Qua de re pluribus infra. Sicque probata etiam manet secunda pars Canonis, quæ docet Augustos die Natale Cæsarum, aut aliorum Augustorum secum corregnantium natali die hæc solemnia quandoque celebrasse.

Scio Baluzium, virum eruditissimum, hæc Laetanti verba de Diocletiani Natale interpretari, ac existimare Auctorem Chronicæ Alexandrini errasse, dum ad Consulatum Carini II. & Numeriani scribit: *Diocletianus Imperator XV. Kal. Octob. Chalcedone renunciatus, V. Kal. Octobris Nicomediam purpuratus intravit, & Kal. Januariis Consul processit*. Sed hujus Chronicæ locus a Norifio dissertat. de Numismate Imp. Diocletiani & Maximiani cap. 1. valide confirmatur; in titulo enim L. ut nemo invitus lib. 3. Codicis Justiniane legitur: *Imp. Diocletianus Augustus Camerio*: & in subscriptione, dat. *Idibus Octobris Carino II. & Numeriano Coss.* nempe anno 284. quare jam Idibus Octobris Diocletianus imperabat, ideoque dies duodecimus Kalendas Decembres, quo Vicennalia celebravit, ejus Imperii Natales dies esse non poterat. Neque id Laetantius dicit, sed tantum fuisse diem Vicenniorum; eum tamen ita explicavit vir doctissimus, quia cum commoni opinione existimavit, non alio die, quam Imperii Natali ea fuisse celebrata, quod & Norifius etiam sentit, ut loco citato videre est. Porro obiter observandus Diocletianus in Urbem Regiam ingressus dies, V. nempe Kalendas, qui jam ab Augusto, uti diximus, Principibus Romanis summa in veneratione erat; unde & Marcus Aurelius Commodus filium V. Kalendas Novembres in Imperii consortium adscivit.

Idatius in Fastis sub Consulatu Constantii IX. & Juliani Cæsaris II. anno nempe Christi 357. in quem septima ejusdem Constantii Augusti Quinquennalia incidebant, hæc habet: *introivit Constantius Aug. Romam IV. Kal. Majas, & edidit XXXV. de cuius Romam adventu, pompa, ludisque Circensisibus, qui ad hæc septima Quinquennalia referri debent, postquam loquutus est Ammianus lib. 16. ait: tricelimo postquam ingressus est die, IV. Kal. Junias ab urbe profectus, per Tridentum iter in Illyricum festinavit. Constantius anno tricentesimo vicesimo tertio, sexto Idus Novembres Cæsar a Constantino Magno pater nuncupatus fuerat, eoque die septima illa Quinquennalia celebranda fuisse, si, quod hactenus persuasum, Natali semper Imperii die exhibita fuisse. Sed non dubitandum quin die undecima Kalendas Junii, Augustei Imperii Constantii Natalitio, celebrata fuerint. Quod eo magis dicendum, quod Chronicæ Alexandrinum scribat: Constantius Augustus propter Vicennalia sua cum ingenti pompa & apparatu Romam venit, & cum eo uxor ejus Eusebia Augusta, Romaque morati sunt dies XIV. Eodem itaque die & Augustei Imperii Vicennalia, & Imperii Cæsarei septima Quinquennalia edita, quia, ut in Canone dixinus, dies Natales Imperii, vel proprii, vel Collegarum, ac Cæsarum his solemnibus de more dicati. Sed quidquid sit de Vicennaliis, quæ anno præcedenti videntur a Constantio acta, cum Idatius de iis non loquatur, & hæc Chronicæ Alexandrinæ verba, εἰς τὴν ἑαυτῆς εὐοιερηπόδα, de vicesimo Imperii ejus anno intelligi possint, certum septima ejus Quinquennalia die Natali Imperii Augustei peracta fuisse. Errat autem Auctor Chronicæ Alexandrinæ, sicuti & Theophanes quando scribunt Constantium Romæ quatuordecim dies egisse; sic enim die vicesima secunda Maii, ejus Imperii Natali, ea in urbe non fuisse. Quo casu sexto Idus Maias ex*

X.
XV. Kal.
Octob. na-
talis dies
Imperii
Diocletia-
ni.

XI.
Uno eodem-
que die
Constan-
tius XX.
& XXXV.
edit.

mos dicendis eam festivitatem peregisset, die nempe decima Maii, & die duodecima ejusdem mensis, qui ab ingressu decimus quartus erat, ex Urbe excessisset, quod parum verosimile, ea enim pompa, ludi Circenses & theatrales, aliaque hujusmodi non nisi pluribus diebus exhiberi poterant. Quare rectius Marcellinus scripsit quarto Kalendas Junias, die nempe vicesima nona Maii, Constantium Roma egressum fuisse, sic enim sex, aut septem dies eidem pompa exhibendæ insumpti sunt: ex quo & colligere est plures necessarios non fuisse.

XII.
Hac solemnia, si anticiparentur aut differrentur, in die ejusdem denominationis celebrata.

Tertiam præfati Canonis partem, hæc nempe solemnia si differrentur, aut anticiparentur, die ejusdem cum Natalitio denominationis celebrata fuisse, luculento exemplo demonstro, si nulque Ammiani locum a viris doctissimis sollicitatum confirmo. Is lib. 14, de ejusdem Constantii Tricennalibus loquens, ait: *Arelate bitem agens Constantius post theatrales ludos atque Circenses ambitioso editos apparatu, die sexto Idus Octobres, qui Imperii ejus annum tricesimum terminabat, &c.* Hæc verba viris doctis crucem fixerunt; certum est enim Constantium, non sexto Idus Octobres, sed sexto Idus Novemb. Cæsarem nuncupatum fuisse. Quod non tantum Idatius in Fastis, sed & vetus Kalendarium a Petro Lambecio V. C. editum docent. Valesius in Notis ad orationem Eusebii de laudibus Constantini in ejus Tricennalibus, habitam, ubi locum illum refert, inquit: *Omnino Marcellinus annum tricesimum terminatum posuit pro inchoato.* In Notis vero ad Ammianum jam dixerat: anno Christi 324. Casar a patre creatus fuerat Constantius sexto Idus Novembres, ut scribit Idatius in Fastis, & Auctior Chronicus Alexandrinus. A quo anno ad Consulatum Constantii Augusti VI. & Constantii Casarii II. anni sunt viginti novem solidi. Itaque memoria lapsus videtur hic Marcellinus qui pro nono ac vicesimo tricesimum posuit. Ac vereor ne & VI. Idus Octob. pro Novemb. posuerit. Petavius in Chronico ad annum 353. in iisdem Ammiani verbis hæsit, scripsitque: *cum anno 324. Casar a patre factus sit Constantius, & quidem VI. Idus Novembres, ut testis est Idatius: non tricesimum annum terminavit, sed inchoavit prius iste, qui est Christi 353.* Norisius Differat. de vot. Decenal. cap. 1. Erravit Marcellinus Octobrem pro Novembri scribens. En ad quas angustias Viros doctissimos falsa, quæ pro certo ponebant fundamenta, adduxerint. Hæc tria erant, nempe Decennalia & id genus festa non alio, quam Imperii Natali die fuisse celebrata. Secundo Ammianum aliosque Auctores quando scribunt diem in quo ea solemnia celebranda erant, annum tricesimum, decimum, vel vicesimum terminasse, eosdem semper intelligere eos annos exactos tunc & absolutos fuisse. Tertio Constantium anno 324. Cæsarem creatum. Quæ tria prorsus a veritate aliena. Infra enim ex ejus Decennialum, & id genus festorum serie, eum anno antecedenti eam dignitatem consequutum, prætereaque præfatam loquendi formulam non significare annum decimum, vel tricesimum absolutum fuisse, demonstrabo. Cumque jam ostenderim non eo semper die quo Imperium suscepserant Imperatores, ea solemnia celebrosse, ex præfatis Ammiani verbis liquet, quando ea differebantur, vel anticipabantur, edita fuisse in die ejusdem rationis & denominationis cum die Imperii Natali. Quare cum Constantius sexto Idus Novembbris nuncupatus fuerit, & Cæsarei Imperii Tricennalia anticipare debuerit, ea non alio die, quam sexto Idus alterius mensis celebrate posuit. Romani enim, ut jam indicavimus, in diebus observandis religiosi erant: ex quo & collegimus ideo Hadrianum quinto Kalendas Martias Antoninum Pium adoptasse, quia quinto

Apparatus in Baronium

Kalendas alterius mensis, Julii nempe, Augustus Tiberium adoptarat: eundemque Augustum quinto Kalendas Septembbris Tiberium in Imperii consortum adscivisse, quia quinto Kalendas ejusdem mensis Septembbris, debellatis iam omnibus hostibus, aram Victoriae sacrarat, sequentia ceremonia, ut docet Dio, Orbis Imperium propria virtute acquisivisse demonstrarat. Qui Romanorum mos ad varia ænigmata solvenda præ oculis habendus.

QUINTUS CANON. *Ipso Imperii initio Quinquennium vota ad Imperium feliciter auspican-* XIII. *Initio Im-*
dum; semper nuncupabantur, sed non semper Perii sem-
anno quinto, vel sexto Imperii ineunte solvabantur per vota
tur; votaque Decennalia suscipiebantur, sed aliab Imperia-
quando differabantur, aut anticipabantur, uno toribus
tamen duntaxat anno. Idem dicendum de Decennalibus, Vicennialibus, omnibusque id genus festis. Prima pars, quod nempe ipso Imperii auspicio vota nuncuparentur, patet ex iis, quæ jam hoc capite, diximus. Licet enim in numeris ibidem laudatis, aliisque multis, vota Decennalia legantur; exacto tamen, vel ineunte quinquennio pro dimidia parte decennii feliciter peracti, vota solvabantur, & iterum Decennalia vota iterabantur. Quare alia sunt Quinquennium, vel Decennium vota concepta; alia edita Quinquennalia, vel Decennalia: Cavendumque ne cum legitur in nummis, verbi gratia VOTA XX. existimemus intelligi ea soluta, & hujusmodi nummos anno Imperii vicen-
cio semper cufos fuisse. Possunt enim etiam intelligi vota XX. in Decennialibus nuncupata, neque quoad hoc certa regula tradi potest. Imo Norisius Dissert. de Numismat. Licinii cap. 3. obseruat solutis votis Decennialibus suscepta fuisse non tantum vota Quindecennalia, sed etiam Vicennialia. Extat enim apud Occonem Flavii Constantis Magni filii Numisma inscriptum. VOT. X. MULT. XV. XX. id est, Vota Decennalia in multis Quindecennialibus, Vicennialibus. Legitur in nummis Constantii VOT. XX. MULT. XXX. & rursus VOT. XXV. MULT. XXX. & VOT. XXX. MULT. XXXX. & pariter VOT. XXXV. MULT. XXXX. Sic ex hoc Maxentii nummo, qui apud eundem Occonem extat, non bene vir Eruditissimus deducit, eum Quinquennalia edidisse: in ejus aversa parte hæc scripta sunt: VICTORIA DD. NN. AUG. ET CÆS. VOT. V. MULT. X. Cum enim eo in nummo Marcus Aurelius Romulus Maxentii filius Cæsar dictus memoretur, perspicuum fit cufum eum fuisse ipso Imperii Maxentiani initio, anno nempe 307. non vero 312. quem Quinquennialibus suis Maxentius destinarat. Romulus enim anno 308. & sequenti Consul ordinarius cum patre fuit, hicque anno 310. folus tertium Consulatum ordinarii iniit: quod argumentum est Romulum jam, de quo nulla postea alicubi mentio, mortuum fuisse.

Secunda pars Canonis, quod scilicet Quindecennalia aliquando anno quarto, aliquando vero anno septimo; Decennalia anno nono, vel duodecimo; Quindecennalia anno decimo quarto, vel decimo septimo, aliaque deinceps festa celebrarentur: ideoque vel anticiparentur, vel differerentur compluribus exemplis capite sequenti demonstrabitur, ac Rationarium Fastorum legenti identidem constabit. Neque enim hac de re extat controversia, sed tantum an verbi gratia Constantinus Magnus legitimo tempore Decennalia, vel Quindecennalia ediderit, quam tamen difficultatem, ut infra videbitur, aliquo modo complanavimus.

Tertia pars statuitur contra Valesium, qui in XV. Notis ad Auctorem Anonymum, quem in calce Sed nunquam bienter. Ammiani edidit, explicans hæc ejusdem Auctoris verba de Theodorici Italæ Regis Romam ingressu; per tricennalem triumphans populo in-

E 2 gres-

Decenna-
lia & id
genus festa
aliquando
anticipa-
ta, vel di-
lata.

gressus palatum, exhibens Romanis Ludos Circennium. Donavitque populo Romano, & pauperibus annonas, singulis annis centum viginti millia modios &c. ait: an forte legendum est per decennalem, ut haec Theodorici pompa ad decennalia ejus referatur. Ingressus autem est Roman Patricio & Hypatio Coſt. anno Domini 500. Regni autem sui anno octavo. Itaque ſi. Decennalia tunc celebravit Theodoricus, toto biennio anticipavit, quod non infolens fuiffe cruditi sciunt. Nullum dubium quin legendum sit per decennalem, sed erat is annus Theodorici decimus, non octavus; nec ea decennalia anticipata, sed anno decimo more solito acta. Obiit Theodoricus anno 526. die trigesima Augufti, non ſeunda die Septembris, ut Baronius, Calvifius, aliquie putant. Mortis enim ejus dies, ſicuti & annus evidenter colligitur ex his ejusdem Anonymi Valesiani verbiſ: Symmachus Scholasticus Judaeus, jubente non Rege, ſed Tyranno (Theodorico) dictavit præcepta die quarta feria septimo Kalend. Septemb. (anno Christi 526. currebat Cyclus ſolis XIX.) Litera dominicalis D. Quare dies XXVI. Augufti cum feria quarta eo anno concurrebat) Indiſtione quarta, Olybrio Consule, ut die Dominico adveniente (nempe die trigesima Augufti) Arianī Basilicas Catholicas invaderent. Sed . . . eodem die quo ſe gaudebat Eccleſias invadere, ſimul regnum & animam amifit. Annos Imperii Theodorici Procopius libro primo Gothicar historiæ nos docet: adepta potentiā poſt annos septem & triginta vivendi fecit finem. Idem vero Anonymus Valesianus ait: regnavit annos triginta tres. Ex quibus vides Epochas duas Theodoriciani Imperii distinguidas eſſe, prioremque ducendam ab anno quadragesimo nonagesimo, quo regnum in Italia conſtituit & ſecundum quam annos triginta septem a Procopio imperaffe, & ab eodem Anonymo decennalia celebraſſe dicitur; alteramque a morte Odoacris anno quadragesimo nonagesimo tertio ab eodem Theodorico occisi, ſecundum quam idem Anonymus annos triginta tres eundem regnasse ſcribit. Quare male Procopius a Baronio, qui legendum censet triginta quatuor, emendatus. Corrigendus & Anastasi Bibliothecarii, qui aliis errandi cauſa fuit, locus in Joanne Primo, in quo ait: Poſt dies nonaginta oſto ab obitu Joannis Papa, qui contigit die vicesima septima mensis Maii, Theodoricum obiiffe, legendum enim nonaginta ſex. Corrigendus & Auctor historiæ Mifcellæ, qui habet: Poſt dies 99. a die enim vicesima septima Maii ad tricesimam Augufti, utroque termino comprehenſo, dies tantum numerantur 96. quæ per transennam dicta ſunt, ad ostendendum, quæ in rem Chronologicam ex horum ſolemniū notitia, utilitas redudet, cum Theodorici decennaliū beneficio, duplex Imperii ejus Epoche detegatur, & fides ſua Procopio reſtituatur. Sed hac de re pluribus infra. Hic itaque Anonymi locus anno Imperii octavo Theodorici Italiae Regem Decennalia celebraſſe nullo modo ostendit; cumque nullum aliud exemplum proferri poſſit, quo appareat hujusmodi ſolemnia plus anno uno aut anticipata, aut dilata fuiffe, ut Fastos a nobis digestos percurrenti liquebit: manifestum eſt ea nunquam biennio, ante vel poſt tempus legitimum, peracta. Neque quis dicat Marcellinum in Chronicō anno 439. ſcribere Theodosium Juniorē octava Quinquennalia eodem anno edidisse, Imperii nempe anno 402. viuentे Arcadio patre ſucepti, quæ anno 440. anno uno anticipaſſet, ac præterea juxta eundem auctorem, anno 444. eundem Theodosium nona quinquennalia dediſſe, ejusdem ſcilicet Imperii viuentे patre initi, quæ legitinio tempore ante annum 446. fieri non po- tuere. Nam præfata ſolemnia legitimo tempore

peracta fuiffe ex eo liqueſt, quod anno 435. idem Theodosius ſeptima quinquennalia Imperii viuentे patre administrati celebraſt, ut videre eſt in noſtris Fastis. A quo anno, ad 439. utroque extremo in cluſo, anni quinque numerantur. Ab eo autem, ad annum 444. utroque pariter ultinio termino comprehenſo ſex anni ſunt. Quare præfatæ duæ festivitatis minime anticipate fuere; licet ſi quis eadem ab anno 402. dederat, eas anteversas fuiffe ſibi in animum inducere necesse eſt. Sed illas ſemper ad ultimas referandas eſſe, vel ex iis duobus exemplis patere poſteſt.

CANON SEXTUS. Hac ſolemnia ante Imperatorem Commodum ſape cum trabea Consulari; poſt illum vero, de more cum ea atta: non ita tamen cum eadem conjuncta, quin aliquando Quinquennalia, vel Decennalia Consulatus aut præceſſerit, aut ſubsequetus fuerit. Prior pars, ſicuti & ſecunda vel ſola Fastorum Consularium a nobis explicatorum diſpoſitione declarari poſteſt; ibi enim Tiberius, qui anno Christi decimoquarto Auguſto ſuccedidit, anno decimo octavo ejusdem Eræ Consul legitur, ſicuti & Claudioſ annos quadragesimo primo ejusdem Eræ Imperator creatus, anno quinquagesimo primo Consul occurrit: qui duo Consulatus Quinquennalibus Tiberii, & Claudi Decennalibus ideo addiſti existimandi ſunt, quod in Fastis, annis quibus ea festivitatis agenda erant, Imperatores Confules proponantur. Hunc morem intermiſſum Commodus reſtituit, & Constantinopolitanis Imperatores ſervavere. Non raro tamen accidit, ut anno præcedenti, vel ſubsequenti eadem festivitatis Imperatores Confules proceſſerint. Sic Constantinus M. anno 315. Consulatum gessit, & tamen Decennalia anno tantum ſequenti celebravit. Sic Honorius anno quadragesimo undecimo Vicennalia Imperii viuentे patre ſucepti edidit, ut eo anno in Rationario fastorum ostendimus, & tanien Consulatum nonum eis addiſtum, non niſi anno ſequenti gessit. Plura exempla in iisdem Fastis occurſt, ex quibus facile quiske cognoscere poſterit, Consulatum circa Decennaliū, aut Quindecennaliū tempus geſtum non niſi iisdem ſolemniū fuiffe dicatum.

CANON SEPTIMUS. Quinquennalia & id genitus festa, nova quaſi Imperii auſpicia, novaque quadam illius Epocha fuere. Nam, ut ostendimus, Auguſtus, decennalibus exactis, nouum velut Principatum inchoavit, atque Imperium renovavit, ejusque exemplo, qui ei ſuccedere Imperatores, quaſi eis Imperium reditum fuiffet, quinquennalia & Decennalia celebraſt, ut doceſt Dio lib. 53. quam ob cauſam, inquit, poſteriores quoque Imperatores etſi non ad certum tempus, ſed in omnem vitam conſtituerentur; per decennia ſolemnes dies agebant, tanquam Imperii novum initium caperent, quod uſque hodie fieri conſuevit. Notata invenitur in nummis haec Epocha iſtis verbis: **PRI-MI DECENNALES**, vel **SECUNDI DECENNALES**, aut ſicuti in nummo Antonini Pii, qui apud Spaniem pag. 875. extat: **SECUNDI DECEM-ANNALES**, vel ut in nummo Alexandri Severi legitur: **ΠΕΡΙΟΔΟC ΔΕΚΑΤΗ**; id eſt, annus decimus, vel Tribunitia Potestas X. Periodos enim, ut reſte ibidem explicat Spanhemius, eo loco non ſumitur pro longiori tempore, quam pro annuo Solis circuitu, quomo- do & frequenter Κύκλος, ſeu Cyclus, & Circulus Græcis juxta ac Latinis Auctoribus; unde in hymno Hilarii, terdeni annorum cycli in Hieronymo autem ad Paulum Concordiensem, ecce jam centenus aetatis circulus volvit, de Paulo nempe Concordiensi centesimum aetatis anum agente.

XVI.
Confulari
cun bis fe-
ſtis con-
junctus.

XVII.
Decenna-
lia ſimiſia-
ne festa no-
vam Epo-
cham con-
ſtituunt.

XVIII.
Comparatio inter Imperii primordia & Quinquennalia similiare festa.

Nam Imperii exorsus, ejusque quintus, decimus, &c. annus in omnibus inter se conveniebant. In illo privilegia populis concessa confirmabantur, ut de patre suo Marco Aurelio testatur Commodus apud Modestinum Jurisconsultum in l.6. paragrapbo 8. π. de excusationib. ubi ait: *Divus pater meus Principatum ingressus, editio concessa privilegia atque immunitates firmavit.* Sic etiam in Decennalibus & id genus festis beneficia & liberalitates superiorum Principum, aut confirmabantur, aut augebantur; ut patet ex pluribus legibus Codicis Theodosiani, præsertimque lege 1. de longi temporis præscriptione, quæ quarto ejusdem Codicis lib. legitur. Data est ea *Idibus Januarii a Constantino M. Sabino & Ruffino Coss.* anno nempe 316. in eaque decernit idem Imperator, ut ex donatione Principum, aut quocumque modo rem ad fiscum pertinentem, usque ad sua Decennalia possidentes securi possideant. Concessæ & indulgentiæ debitorum, itemque Indulgenciæ criminum, de quibus in eodem Codice tit. de Indulgenciis Criminum, & tit. de Indulgenciis debitorum. Præterea sicut novi Imperatores coronis excipiebantur, juxta illud Herodianum de ejusdem Commodi Romam, post patris mortem, solemnni introitu: *talem igitur Imperatorem faustis omnibus, acclamationibusque & Coronarum, florumque sparsioribus excepterunt.* Ac etiam aurum coronarium, coronarum nomine Provinciæ ac civitatis missis legationibus Principi offerebant, ut docet Dio in fragm. a Valesio edito lib. 77. Sic in Quinquennalibus, & hujusmodi festis, populi coronas offerebant, aurumque coronarium, ut in lege quarta de auro coronario Codicis Theodosiani legitur. Et Valesius in Notis ad Orationem Eusebii de laudibus Constantini in Tricennalibus ejus habitam observat, eundem Eusebium alludere ad coronas aureas, quas Provinciales Imperatoribus Romanis offerre solebant, non solum ob Imperi primitias, verum etiam ob vota Quinquennalia eorum, ac Decennalia: porro, inquit Eusebius, *Deus velut pignora quedam futura remunerationis ei (Constantino) in antecessum præbens, Tricennales ipsis coronas tribuit, felicibus annorum circulis contextas.* Illustrius exemplum ex oratione Synesii de Regno in Arcadii Imperatoris quinquennalibus habita, ut infra capite sexto, numero septimo ostendetur, deduco: *me cum auro, inquit, caput, tum animum Philosophia coronaturum Cyrene mittit ad te, graca civitas, antiquum & venerabile nomen, infinitis olim Doctorum celebrata carminibus, nunc pauper & humilis, ingentiaque ac deserta rudera: cui regia munificentia opus est; si quid gerere velit, veteri illa sua origine non indignum.* Huic tu porro inopia quandcumque libuerit, remedium adhibebis; idque in tua voluntate situm est, ut ab ampla felicique patria alteram ad te coronam perferam. Ita ille ejusdem Orationis initio. Præterea Imperatores simul atque Augusti nuncupati erant, donativum militibus erogabant, ut de Commodo scribit Herodianus in lib. 1. & de Valentianino Ammianus lib. 26. ubi milites alloquens ait: *animorum reparate vigorem atque membrorum ob nuncupationem Augustam debita protinus accepturi.* Sic etiam in Quinquennalibus ac Decennalibus donativum militibus Principes erogabant, singulis scilicet aureos quinque, ut infra ostenderetur. Erant & alia multæ inter Imperii initium, & quinquennalia similiare festa convenientiæ; sed haec sufficiunt, ut quilibet intelligat mirum non esse, quod ista non minus, quam illud novam Epocham, novamque annorum Periodum constituerint.

XIX.

Hujus Canonis beneficio Eusebii locus, qui tot viros doctos in errorem induxit, facile ex-

plicatur. Is lib. 4. vitæ Constantini cap. 53. de ejusdem Imperii annis loquens ait: *Ac Imperii quidem curriculum duobus & triginta annis explevit, exceptis mensibus ac diebus paucis.* Et tamen in Chronico Constantini Imperiorum, quod & certissimum, annis triginta, & mensibus decem circumscripterat. Quæ verba in causa fuerit cur Petavius lib. 11. de doctrina Temp. cap. 36. & Franciscus Chiftletius in Notis ad Victorem Vitensem scripserint, Constantimum M. annos triginta duos imperasse, existimatque eum ante patris mortem fuisse Cæsarem; inio Petavius dicat, magnam sibi esse suspicionem Constantium Chlorum anno Christi 305. mortuum esse, eodemque Constantinium filium ei successisse. Sed si ad Eusebii sensum penetrassent, in opiniones adeo dissentaneas delapsi non essent. Eusebius enim in vita Constantini conscribenda, quamvis eam in quatuor libros dividat, in gestis tamen ejus recensendis, non alium quam Decennaliorum ordinem servat, quod non tantum lib. 4. cap. 40. Sed & in ipso proœnio indicat; hoc enim a Constantini morte inchoans ait: *Nuper quidem magni Imperatoris redeuntium Decennalium secundorum, ac tertiorum PERIODOS, universum genus hominum festivitatibus & conviviis celebravit.* Nos quoque ipsi nuper eundem victorem ac triumphatorem cœtu famulorum Dei circumseptum, laudatione in ejus VICENALIBUS dicta vencrati sumus. Sed & TRICENNALIUM orationum coronas ei texentes, nuper in ipso palatio sacrum ejus caput redimivimus (vides, ut supra ostendimus, Eusebium ad flores & coronas, quibus Imperatores honorabantur a populis, rufus alludere) Verum nunc anceps animi bareo, cupiens quidem aliquid MORE SOLITO proferre, sed quo me vertam, prorsus ignarus, inusitata re spectaculo percussus. Eusebius itaque, qui in ea vita conscribenda Oratorem magis, quam Historicum agit, eam adiungere voluit orationibus, quas in Constantini Vicennialibus & Tricennalibus habuerat, ita ut illa singulis decenniis gesta complecteretur, quæ, quasi partes tres, ut inter se cumquodam lepore consentirent, æquabili ratione ac uno eodemque gene re tractare voluit. Quamobrem non alia Epochæ, quanæ quæ a Decennalibus desumitur, usus est. Cumque post Tricennalia, duobus adhuc circiter annis Constantinus superstes fuerit, eum annos triginta duos imperasse dixit. Ipsem Cap. 5. libri primi antequam gesta ejusdem Imperatoris describat, nitem suam adhuc apertius declarat, aitque: *Xp̄ov μὲν βασιλεῖας, τρισὶ δεκάδοις τετέλειαι, καὶ προσέτρι ρῶν τριμῆτρας, id est, Ac tempus quidem Imperii ipsius tribus denum annorum PERIODIS absolutis, & aliquanto amplius honoravit.* Quid clarius? Faceant itaque in posterum e doctorum virorum libris opiniones Chronologiæ, Fastis, Historiæque contrariæ, certumque ac indubitatum maneat, Constantium ante patris mortem Cæsarem non fuisse, huic non nisi anno 306. in Imperio successisse, triginta tantum annos, & menses decem imperasse, Eusebium non aliter docuisse, ac denique Philostorgium, Theodorum lectorem, Epiphanium, Theophanem, Autorem Chronicæ Alexandrini, Victorem Schotti, & Victorem in Epitome, quando scripsere Constantium annos triginta duos imperasse, vel Eusebium non intellexisse, vel utrumque extreum annum Julianum incompletum pro completo numerasse.

Atque ex hac Decennaliuni, & id genus Festorum Epochæ liquet, non male Scaligerum lib. 5. de Emendat. temp. pag. 501. Indictio a Quintum originem ab editione Quinquennaliuni, Decennaliuni & Vicennialium arcessisse, quidquid rum epocha dicat Petavius libro undecimo de doctrina Temporum cap. 39. Imperatores enim Quinquenna- lia

lia celebraturi pensiones, tributa, & residua debitorum aut tollebant, aut laxabant; Indictiones vero ipsomet Petavio loco laudato fatente, nihil aliud sunt quam annonæ & tributa, quorum canon quotannis indicebatur. Cum itaque quarti Ecclesiæ seculi initio, Quinquennalia & hujusmodi festa magna pompa celebrari solebant, novamque, ut jam visum est, Epocham constituerent, Constantinus, Augusti exemplo, qui postquam solus regnavit annos Augustorum instituit, vixit anno 312. Maxentio Tyranno, jussit tempora putari per tria Quinquennalia, sive per indictiones, quod quidem tempus Indictione vocatum fuit. Licit autem hæc Epocha, suis subjaceat incommodis, longe tamen ea commodior est faciliorque quæ antea per Quinquennalia & decennalia tempora numerabat. Atque hinc factum autem, ut Graci Augusto Imperatori Indictionum originem attribuerint. Nam S. Maximus in computo scribit, Indictionem cœpisse anno Augusti secundo, quem mundi putat 5460. Maximum Georgius Syncellus secutus est, imo Constantinus Porphyrogenita, Cedrenus, alii tradiderunt quod hæc vox Iudiciorum dicta sit tanquam Iudiciorum, ab Actio promontorio & Augusti victoria, quam anno XV. Imperii sui consecutus est, unde & Indictiones ortas esse sibi persuasere. Auctor Chronicus Alex. eorum originem altius repetit; ad annum enim primum Julii Cæsaris adnotavit, Αρχὴ Ιουδίκτιανος, id est, Indictionis initium, ab eoque tempore singulos annos Indictionibus notat; cumque ad annum Constantini septimum pervenit, scribit: ΙΝΔΙΚΤΙΩΝΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΑΝΩΝ ΕΝΤΕΥΘΕΝ ΑΡΧΗ. Id est, Indictionum Constantinianarum hinc sumitur initium. Quare primam Indictionem originem in anno primo Julii Cæsaris, Constantinianarum vero caput in anno Christi 312. idem Scriptor constituit. Sed unde hæc fabulæ, erroresque enati? nisi quia traditione quadam acceperant Indictiones primævam suam originem Augusto debere, quod ipse neniippe Quinquennialiorum, a quibus ex deductæ, auctor fuerit; nova enim veteribus, falsaque veris superstrui solent. Nec refert quod Constantinus a die octavo Kalendas Octobris indictiones incipere voluerit, licet jam anno 310. octavo Kalendas Julii Quinquennalia sua celebrasset; Is enim in ea Institutione non tantum ad Quinquennalia, sed & ad annum quo Maxentium vicit, ac sorte etiam ad diem Imperii sui natalem, qui suit dies octauus Kalend. respexit. Cur vero mense Septembri Indictiones exordiri, & non plura, quam tria Quinquennalia easdem complecti statuerit, prorsus incertum. Non miror autem hanc conjecturam, eo modo quo a Scaligero propositam, a viris doctis rejectam fuisse, cum eam tot erroribus implicaret, neque satis fundaverit, ait enim Quinquennalia per lustra annorum solidorum quinque recurrisse: ea lustra votata fuisse Indictiones, & in nummis Principum scripta, nunc per L. nunc per A. hoc est, inquit, Lustrum. Constantini M. initium consurgere ex ante diem VIII. Kalendas Octobris anno Christi 307. ideoque ejus Quinquennalia congruere anno 312. Indictionem esse duplēm, alteram Cæsarianam a qua ad primam Constantinianam intersunt anni trecenti sexaginta, alteram Constantinianam, ut videre est lib. 3. I. sag. Can. cap. II. Maxentium anno 313. debellatum fuisse, aliave similia, quæ prorsus omnina a veritate aliena. Sola itaque conjectura ejus retinenda, cætera quibus eam fulcit, ac explicat, rejicienda.

XXI.
Decennalium, & id genus non-minimum, prima significatio.

CANON OCTAVUS ET ULTIMUS. Antiqui Decennalium, ceterisque id genus nomini bus tria intelligebant. Primo, ac proprie festivitatem ludorum, qui ob quintum, decimum, &c. annum agebantur, ac etiam votorum Quin-

quennalium, Decennalium ac reliquorum hujusmodi solutionem. Eo sensu Idatius, in Fastis, sub Constantii & Albini Consulatu anno nempe 335. scribit: His Coss. tricennalia edidit Constantinus Aug. die VIII. Kal. Aug. Sic sèpe apud Antiquos leges: Vicennalia dare, Decennalia dare. Marcellinus Comes: Arcadio VI. & Probo Coss. Theodosius Junior quinquennalia dedit. Item Honorio IX. & Theodosio IV. Coss. Theodosius Junior decennalia Honorius Roma Vicennalia dedit. Græci, ut recte observat Scaliger libro quinto de Emendat. tem. pag. 501. dicunt πενταετία, δεκαετία, vel δεκαετηρία πανύπου επέδωκεν. Id est, Decennalem celebritatē dedit. Sic Sozomenus libro primo, cap. 15. dum de Constantini tricennalibus loquitur: Τὸν δὲ πομπαῖς, δημοτελῆ πανύπου ἄγειν καθ' ἵνα την πέντε εἰών τὴν πρατήτος αἴρειν. Id est, est enim hic mos Romanus, ut decimo quoque anno uniuscujusque Imperatoris publicam agant festivitatem.

Secundo hæc nomina πενταετία, δεκαετία τριετερία, seu Quinquennalia, Decennalia, Tricennalia sumuntur pro quinto, decimo, & trigesimo Imperii anno. Sic Divus Hieronymus in Chronico scribit: Tricennalibus Constantini significatio. Dalmatius Cæsar appellatur. Tricennalia edidit Constantinus, ut Idatius in Fastis & Clironicon Alexandrinum docent, octavo Kalendas Augusti anni 335. Dalmatius vero VIII. Kal. Octobris Cæsar a Constantino renunciatus est, ut optime idem Chronicum Alexandrinum, licet Idatius in Fastis factum id scribat XIV. Kal. Octob. Nam cum Constantinus Octavo Kalendas Imperator dictus sit, probabilius est eodem die Dalmatium Cæsarem nuncupasse, cum & anno 333. Constantem filium die VIII. Kal. Januarii Cæsarem dixerit. Sed quidquid sit, non dubium quin Hieronymus pro Tricennalibus Constantini tricesimum Imperii ejus annum intellexerit, ut recte observat Valesius libro quarto de vita Constantini cap. 45. qui & eodem sensu hæc Eusebii eodem loco verba explicat οὐ μὲν ἡ τῆς ἀριστερᾶς ἐόρτη, οὐδὲ βασιλίως τριακονταετηρίδι σὺν εὐφροσύναις ἐπετελεῖται, id est, hoc modo dedicationis solennitas ipsius Imperatoris Tricennalibus summa cum hilaritate celebrata est. Loquitur Eusebius de Encenisi Basiliæ. Hierosolymitanæ, quæ celebrata sunt, non octavo Kalendas Augusti, quo die Tricennalia Constantinus edidit, sed Idibus Septembribus, testibus Nicephoro lib. 8. cap. 30. Typico sancti Sabæ Menologio græcorum, & Sophronio in Oratione de Exaltatione Sanctæ Crucis ab eodem Valesio citatis, aliquando etiam hæc nomina ipsum decennium significant, sic Socrates lib. 1. cap. 38. de Constantino loquens ait: τὸν δὲ νεότερον Κονσάρτα, ἐν τῇ τριακονταετηρίδι τῆς ἑαυτῆς βασιλείας ἐχειροτόνος, id est, natu minimum Constantem Tricennalibus suis Cæsarem renunciavit. Constans anno 333. octavo Kalendas Januarias, ut docet Idatius in Fastis Cæsar a patre edictus, Tricennaliaque Constantini non nisi anno 335. peracta. Unde patet Socratem Tricennalium nomine tertium Imperii Constantini decennium intelligere.

Hæc explicatio aliam loci ejusdem Eusebii ab eodem Valesio ne quidem taciti insinuat. Ille libro 8. Historiæ cap. 13. loquens de felicitate, quæ in orbe Romano erat, Diocletiano & Maximiano regnantibus, antequam persecutionem in Christianos decernerent, hæc habet: ὅποτε καὶ οἱ μάλιστα τῆς καθόλου πρατηρες ἀπόχεις διαετηρίδας καὶ ἐκονταετηρίδας τῆς βασιλείας ἐκπλισαντες, ἐν ἐόρταις, καὶ πανηγύρεσι, ωμοποδηταις τετσαλιαις, καὶ ἴωμην μετὰ πάσῃς ἐνταῦθαις διετέλειν ἐπίνεις, id est, quo quidem tempore ii qui summam Imperii administrabant, Decennalibus ac Vicennalibus expletis, in festivitatibus.

zatibus, spectaculis, epulis, omnique hilaritatis genere, pacate & tranquille degebant. Diocletianus & Maximianus anno 284. ille decimo quinto Kal. Octob. hic duodecimo Kalendas Decembres Imperium suscepserant. Quare vicesimus Imperii utriusque annus, non nisi anno 303. iisdem diebus & mensibus inchoabatur; & tamen persecutio in Christianos die vicesima tercia Februarii ejusdem anni, quod Lactantius cap. 12. libri de mortibus Persecutorum docet, decreta; idque eodem anno 303. licet Baronius, Petavius, aliique multi eandem persecutionem anno 302. consignarint. At his positis, quomodo ante decretam persecutionem Diocletianus & Maximianus Decennalia, & Vicennalia expleverant, cum hæc non nisi post menses novem, die nempe XII. Kalendas Decembres celebranda essent? Non alia certe ratione, nisi quia Eusebius Decennalia ac Vicennalia pro decimo & vicesimo anno, eoque Juliano, ac præterea utroque extremo incompleto pro completo numerato, usurpat; nullo vero modo Decennalia, Vicennaliaque eo in loco pro ipsa festivitate accipit juxta jam dicta. Eusebium autem annos Julianos, non Imperii, ac insuper eosdem tantum inchoatos vocare solere expletos, duobus ejusdem Auctoris locis demonstro. Primus legitur loco laudato, ubi loquens de abdicatione Diocletiani & Maximiani, quam secundo persecutionis anno, tam ibi, quam alibi factam credit, hæc habet: Ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς τῆς τοιασδικήσεως δύνατον ἔργον πεπλήρωτο, καὶ τι περὶ τῶν ὀλίγων ἀρχῶν νέοτερον γεγονός, τὸ πάντα πράγματα ἀντηπεῖ. Id est, nec dum alter annus hujus belliti motus (id est persecutionis) expletus fuerat, cum ecce novus quidam & inopinatus easus rem Romanam pone subverbit. Cœpit secundus annus persecutionis anno 304. mense Martio secundum suppurationem Eusebii, qui eam incipit ab eo tempore quo Cæsarea, ubi erat, Edictum propositum fuit, & secundum ejus opinionem, abdication facta anno sequenti, vel Kalendis Aprilis, ut habet Idatius in Fastis; vel quod longe probabilius, Kalendis Maii, ut testis est Lactantius lib. de mortibus Persecutorum. Quare a persecutione decreta ad abdicationem annus tantum, & ad summum unus aut alter mensis effluxerant; & tamen Eusebius ab initio persecutionis ad abdicationem duos annos, eosque expletos numerat, quia nempe annos Julianos etiam inceptos Græci sæpe pro completis & solidis putant. Alter Eusebii locus deducitur ex lib. 3. vita Constantini cap. 13. ubi ut indicet Constantinum post celebratum Concilium Nicenum, Vicennalia edere voluisse ait: μετὰ τὸ αὐτὸν δὲ ἀντῷ καὶ τῆς βασιλείας ἐπιτελῆ χρονός. Εἴφερον δὲ πάντοιοι μὲν ἡγορο πανηγύρεις τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι. Τοῖς δὲ γε τῇ θεῷ λειτέροις συνάλλας αὐτὸς ἔξηρε βασιλεὺς, συμποσιάζων ἐπηγεγάστο. &c. Id est, Eodem tempore vicesimus Imperii ejus annus complebatur. Cujus rei causa cum in omnibus Provinciis publica festivitas agerentur, Imperator Dei ministros ad convivium vocavit; & cum iisdem jam inter se conciliatis epulatus, hoc velut conveniens sacrificium per illos obtulit Deo. Cœpit vicesimus Imperii Constantini annus octavo Kalendas Augusti anni Christi 325. Eoque die idem Imperator Nicomedia præsentibus Episcopis, qui eidem Concilio interfuerant, Vicennalia celebravit: & tamen vicesimus annus, qui neque complebatur, neque absolvebatur, sed tantum inchoabatur, dicitur ab Eusebio compleri. Unde patet eum annos Julianos, & utrumque extrellum incompletum pro completo numerare, licet annos Imperii diserte nominet. Quo ex loco præterea liquet, sicuti & ex præcedenti ex libro octavo capite 13. deducto, Imperato-

res inter eadem festa, splendidissimis & omni regio apparatu instructissimis epulis Nobiliores quoque exceperisse, ac præterea a majoris nominis Oratoribus in eorum laudem orationes recitatas fuisse, quarum & aliquæ adhuc extant.

Tertio Quinquennalia & id genus nomina non tantum complementum & terminum quinque, decem, quindecim &c. Priorum annorum, sive iiii inchoati tantum, sive omnino elapsi, sive sextus, imo septimus inchoati essent, significant; sed etiam initium novi circuli, aut novæ Periodi quinque, decem, vel quindecim annorum sequentium: ideoque non tantum diversa, sed etiam contraria eodem verbo Veteres intellexere. Exemplis res clara fiet. Lactantius libro de Mortibus Persecutorum cap. 44. de bello Constantinum inter & Maxentium anno 312. gesto, ait: *Imminebat dies, quo Maxentius Imperium coperat, qui est ad sextum Kalendas Novembris, & Quinquennalia terminabantur. Purpuram sumpserat Maxentius anno 306. sexto Kalendas Novembris, eademque die anno 312. quo periit, Quinquennalia edere decreverat, die nempe primo septimi Imperii ejus; qui ideo annum Imperii ejus sextum terminabat, septimumque inchoabat; & tamen ait Lactantius eundem diem Quinquennalia terminasse; quia nempe sumit hic quinquennalia pro complemento ac termino præcedentium annorum, sive quinque, sive sex fuerint. Hoc enim ad eam significationem nihil refert. Sic in loco Marcellini in hoc capite numero XII. citato dicitur sextum Iduum Octobrium diem trigesimum annum Imperii Constantii terminasse; & tamen deerat mensis integer: cum enim Constantius anno 323. sexto Idus Novembres Cæsar renunciatus fuerit, & Tricennalia, quod docet ibidem Marcellinus, sexto Idus Octobris anni 353. peregerit, manifestum est non nisi sextum diem Idus Novembres trigesimum Imperii ejus annum terminasse, & trigesimum primum inchoasse.*

Denique quod Natalis & novæ Periodi nomine hæc solennia aliquando vocata sint, patet ex iis, quæ num. XVII. diximus. Si enim novam Epocham constituunt, sine dubio novi circuli, novæque Periodi initium existunt; si ve ante quinquennalia anni sex, vel quinque, vel quatuor tantum præcesserint. Claret illud ex hoc Eusebii loco, ex oratione, quam coram Constantino Magno, ipso primo trigesimi Imperii ejus anni die, Constantinopoli habita, ducito; ubi capite 3. postquam dixit, *singulis Decennalium circulis* Constantinum unum ex suis liberis ad Imperialis throni consortium promovisse, ait: *cumque jam quartus volvi experit circulus, divinorum Prophetarum implet Oracula, quibus jam pridem prædictum erat: & suscipient Regnum, Sancti Altissimi. Anno 335. octavo Kalendas Augusti, Imperii Natali, Constantinus Tricennalia edidit, ejusdem Imperii anno trigesimo eo die inchoato, quonodo igitur quartus decem annorum circulus volvi potuit, cum is tantum anno 336. præfato die, incipere debet. Ac præterea quomodo tres Decennalium circuli evoluti esse poterant, cum tertio, annus integer deficeret, novemque tantum annis, unoque die compositus esset? Unde lucet Decennalia novam Periodum constituisse, sive novem, sive decem, sive undecim, immo & duodecimi anni præteriissent.*

Ex his sequitur Decennalia, & id genus festa contrariis terminis expressa fuisse; qui loquendi modus omnino inusitatus non est, cum etiam ultimus aliquando primum significet. Virgilius septimo Æneidos X.

Tu sanguinis ultimus Auctor

XXVI.
Decennalia contra-
ria signifi-
cant.

Dicitus ultimus, inquit Servius, *quod ultra omnia* sit, *sive ante respias*, *sive retro*. Sic numerando Galliarum Reges, qui Christianam Religionem professi sunt, incipiendo a Ludovico Magno feliciter regnante, dicimus Clodoveum ultimum Regum Galliæ Christianorum esse; contra vero descendendo, hunc inter Christianos Francorum Reges appellamus primum. Sic dies Dominicus vocatur a Sanctis Patribus non tantum dies primus, sed etiam octavus hebdomadæ. Unde Theophilus Episcopus Alexandriæ in allocutione cum dies Theopbaniorum incidisset in diem Dominicum, sic de eo loquitur: *Et consuetudo, & officii ratio a nobis postulat, ut diem Dominicum honoremus, eumque festum habeamus; cum eo die Dominus noster Jesus Christus Resurrectionem ex mortuis nobis comparaverit: unde hic dies in sacris litteris & primus appellatur, utpote qui vita Auctor atque initium nobis existat: & octavus, utpote qui Iudeorum sabbatum supergrediatur.* Horum Canonum beneficio difficultates multæ enodari, & Antiquorum Auctorum, tam Latinorum, quam Graecorum loca difficillima explicari poterunt.

CAPUT TERTIUM.

Decennalium beneficio tum Christianæ, tum Ethnicæ Religionis historia illustrata.

I.
In Decen-
naliis
templo,
vel extru-
cta, vel de-
dicata, &
res Reli-
gionis cu-
rata.

Si Chronicorum & Annalium Auctores, quæ inter Decennalia, Vicennalia, & id genus festa, præcipuasque res quæ ad Religionis, Imperiique statum pertinerent, connexio fuerit, non fugisset, eorum opera accuratis eorumdem solemnium temporibus signata videremus, quæ magno tum sacræ, tum profanæ historiæ detimento ignorantur. Nos quæcumque ex Auctorum, & veteribus monumentis excerpere potuimus, exhibemus, & in Rationario Cæsareorum Consulatum, quibus ea annis peracta, modo ex conjecturis, modo ex certis argumentis adnotamus. Sed quia pauca de hac materia a Veteribus scripta, in mentem venit, indicia notaisque proponere, quæ in eorum annorum in quibus ea festivitates actæ sunt, cognitionem nos manuducant; cum enim Decennalia v. g. aliquando anno Imperii decimo ineunte, aliquando vero eodem anno decimo exeunte peracta fuerint: imo & non raro vel dilata, vel anticipata, obscurum manet, quo ea anno celebrata fuerint. Existimandum itaque in eum ea incidisse, qui pluribus hujusmodi notis insignitus fuerit; cumque inter præfatas festivitates, resque ad Religionem spectantes vinculum intercesserit, is annus in quo Templo ædificata, vel dedicata, aliaque hujusmodi gesta, iis solemnibus dicitus fuisse credendus est. Et quidem Romanos solitos fuisse annis quibus similia festa celebrata, templo aut extruere, aut dedicare, patet ex exemplis in Rationario Consulatum Cæsareorum allatis. Unde hic unum tantum aut alterum adducemus. Domitianus anno Christi 81. Tito fratri Idibus Septembris demortuo succedit. Quare ejus Quinquennalia in annum Christi 85. vel 86. incident: ad priorem autem annum in Eusebii Chronico legitur: *Domitianus templum sine lignorum admixtione construxit.* Vicennalia vero Imperii ejus Cæsarei in annum Christi 88. competit, quo anno in eodem Chronico legitur: *multa*

opera Roma facta, in quibus Capitolium, forum transitorium, Divorum Porticus, Isum, ac Sarapium, Stadium; horrea Piparetaria, Vespasiani templum, Minerva Chalcidica, &c. Summo præterea studio reliqua quæ ad Religionem pertinerent, curata. Vopiscus in Aurelianico cap. 35. ait hunc Imperatorem eo tempore quo ad bellum Orientale proficisebatur, anno nempe 274. post Quinquennalia edita, multa memoria digna gessisse, inter quæ, leges plurimas sanxit, & quidem salutares: Sacerdotia composit, templum Solis fundavit, & Pontifices roboravit. Quæ eo anno acta evincit Agon Solis tunc institutus, ut testis est idem Eusebius in Chronico.

II.
Ab eodem studio omnes persecutions Ecclesiæ profluxere. Unde quod valde observatu dignum, Religio Christiana ut nova & peregrina vetita, vel annis quibus vota Quinquennalia, & id genus alia nuncupata, vel quibus eadem cum De-

*Omnes Ec-
clesia perse-
cutiones
cum De-
cennialibus
connexio-
nem ha-
bent.*

*soluta, initio nempe Imperii, vel in hujusmodi solemnisi. Quare non mirum annos quibus Ecclesiæ persecutions cœpere, male plerumque a Scriptoribus fuisse consignatos, cum non adverterent eas in hujusmodi festivitatibus, seu, ut clarius loquer. annis quibus ex celebrari deberent, decretas fuisse, & si jam decretæ essent, easdem magis exarsisse. Prima persecutio, cuius auctor Nero, recte communiter anno Christi sexagesimo quarto consignata; is enim decimus Imperii Neroniani annus absolutus, ideoque Decennialibus dicatus. Secunda Ecclesiæ persecutio a Domitiano excitata, recteque ab Eusebio in Chronico anno Christi 93. collocata, consentientem enim Auctorem Chronicæ Alexandrini habet, qui de ea loquitur anno decimo tertio Domitiani, tertioque ante mortem ejus anno, ac Olympiade 218. licet in Consulum nominibus, & Indictione peccet. In eum autem annum quinta Quinquennalia Cæsarei Imperii Domitiani incident; sub Consulatu vero Trajanii & Acilii Glabronis, quo eam Baronius locat, nulla hujusmodi solemnia edita. Unde & nullo teste id ab eo factum. Vexati & sub Trajano Christiani; & quidem anno 106. in Chronico Eusebii hæc verba leguntur; *tertia persecutio.* Quæ tamen potius aucta est, quam prium suscitata, cum antea Chronicæ Alexandrini ejus mentionem faciat. Erat autem is annus Imperii ejus Cæsarei decimus, anno vero 108. in quem Augustei ejusdem Imperii Decennalia incidebant, S. Ignatius Roma a seris in Amphiteatro disceptus est. Hadrianus nullum quidem in Christianos Edictum, ut testis est Tertullianus in Apologetico cap. 3. promulgavit, sed tamen ab ipso Imperii ejus exordio, antiquorum decretorum vigore, in Christianos a Magistratibus sævitum. Hadrianum exceptit Antoninus Pius, qui teste eodem Tertull. in Apolog. cap. 5. nullum adversus Ecclesiam edictum emisit, ab ejus tamen Imperii initio calumniis aduersariorum, & invidia Magistratum ea vexata fuit, & aliquot fideles martyrio coronati.*

III.
*Quinta persecutio a Severo historiarum lib. 2. numeratur ea, quæ sub Marco Aurelio contigit, quæque ab Auctore Chronicæ Alexandrini anno Christi 163. memoratur, cui ideo fides in hujusmodi solemniis perperam Baronius anno 164. & Petavius anno 162. eam describunt. Tum anno 166. idem Marcus Imperii Proconsularis Vicennalia edidit: qua occasione adeo persecutio in Gallia præsertim exarsit, ut Eusebius in Chronico scripsit: *Quarta persecutio.* Ab eo enim anno eam incipiendam duxit, quo plures martyres morti tradiuti sunt. Valde etiam sævitum in Christianos anno 169. quo idem Marcus Cæsarei Imperii Tricennalia celebravit. Sed nunquam Marco im- peran-*

perante gravior persecutio fuit, quam anno Imperii ejus decimo septimo, ut Auctor est Eusebius in Procemio libri quinti suæ historiæ: *An-nus tunc agebatur septimus decimus Imperii An-tonini Veri. Quo tempore cum in nonnullis ter-rarum partibus violentior adversus nostros persecu-tio commota eſet ex incursione popularium, innu-merabiles prope Martyres per universum orbem eniuitiſe, ex iis qua in unica Provincia conti-gerunt, conſigicere eſt.* Galliam intelligit, in qua illustres Martyres passi, ut apud eum vide-re eſt. Non mirum autem adeo eo anno, qui Chri-sti erat 171. violentam persecutionem fuisse, cum Imperii Proconsularis ejusdem. Marci quinta Quinquennalia in eum caderent.

Sexta persecutio, ut eam Severus lib. 2. hist. nominat, coepit anno 201. quo prioris Imperii Decennalia Severus, Caracalla vero Quinquennalia edidere. Nam recte sub Muciani & Fa-biani Consulatu Auctor Chronicus Alexandrini scribit: *His Cos. rursum vexati Christiani, mul-tique pro Christo vitam posuere.* Sed in Decen-nalibus posterioribus ea in majus aucta; Eusebius enim lib. 6. hist. cap. 2. ait; *Severo annum Imperii decimum agente, cum persecutionis ar-deniffimum flagraret incendium, atque innume-rabiles martyrio coronarentur, Origenis animum adhuc admodum pueri tanta cupido occupavit mar-tirii, ut se periculis ipsis obficeret.* Antea cap. 2. ejusdem persecutionis initium his verbis con-signarat: *Cum Severus persecutionem adversus Ecclesiæ excitasset, per omnes quidem ubique locorum Ecclesiæ illustria sunt confecta martyria, præcipue tamen Alexandria increbuerunt.* Quibus ex verbis liquet Baronium in Annalibus, Peta-vium in Chronicis, aliosque viros doctos errasse, qui ejusdem persecutionis initium sub Se-veri & Caracallæ Consulatu anno nempe 202. consignant, ejusdem Eusebii auctoritate, qui tamen eisdem contrarius eſt. Nam cap. 1. lau-dato loquitur de initio persecutionis, quod in Chronicis anno 201. recte locavit, & cap. se-quenti de ejus incremento, quod a Decennali-bus processit, verba habet. Ea itaque verborum Eusebii explicationem nobis aperiunt; sed de ea persecutione plura in Fastorum Rationario.

Postea Maximinus Thrax, Decius, Gallus, & Volusianus ab ipso eorum in Imperium ingressu Ecclesiæ persecuti sunt; Valerianus vero & Gal-lienus anno 257. uti recte communiter statuit, licet vera rei hujus ratione ignorata quod nem-pe is annus utriusque Quinquennalibus addictus eſt. Idem tamen dici non potest de persecutio-ne ab Aureliano excitata, cuius initium male ab omnibus communiter consignatum, ut vide-re eſt cap. ultimo hujus Dissertationis, ubi Quin-quennium Aurelianum, aliarumque probationum ope, eam anno 274. decretam demonstramus. Erratum denique communiter fuerat in perse-cutionis Diocletianeæ initio consignando, licet Valesius in Notis ad lib. 8. ac cap. 1. Eusebii eam anno 303. incepisse, solidis argumentis ostendisset. Res tamen post librum Lactantii de mor-tibus Persecutorum in lucem emissi, in quo non tantum annus, sed & dies haec tenus igno-ratus, quo Edictum emanavit, memoratur, ac post nostram de Decennalium & Vicennialium cum Ecclesiæ persecutionibus connexione obser-vationem, in dubiuni vocari minime debet; eo enim anno Diocletianus & Maximianus Vicen-talia edidere. Denique Galerium Maximimum anno 311. sensit Ecclesia persecutorem, ut alias ex eodem Lactantio, & Eusebio ostendam: is autem annus ejusdem Imperatoris Quinquennalibus dicatus erat. Cujus saevitiam Licinius Imperator anno 319. ut Eusebius in Chronicis tra-dit, imitatus eſt. Erat is annus a Decennalibus ejus anno 315. habitus quintus. Ex quo collig-i-tur Quindennalia tunc eum edidisse, eaque

occasione de præcedentium tyrannorum more Christianos vexasse. Ex quibus omnibus mani-festum fit, persecutio[n]es Ecclesiæ cum votis Quindennalibus, aliisque id genus vel nuncu-patis, vel solutis, seu cum initio, aut cum quinto, decimo, & similibus Imperii annis con-nexionem habuisse, & ad eorum initium, pro-gressumque recte statuendum, Decennaliorum doctrinam non parum juvare.

Sed libelli Apologetici in Christianorum fa-vorem a viris pietate & doctrina præstantibus, imperatoribus oblati, non minorem eum iſdem annis qui-solemnis, quam Ecclesiæ persecutiones conne-xionem habent: quos cum non certo & deter-minato tempore iſdem Imperatoribus porrigi lebrata a solitos fuisse viri docti non observassent; in Christia-nis, quibus ii conscripti oblatique, consi-gnandis errare proclive fuit. Pro hujus rei in-telligentia supponendum in Quinquennalibus, Decennalibus, aliisque hujusmodi festivitatibus, leviorum criminum reos ex solemnī more vin-culis solvi consueſſe. Quam in rem extat egre-gius locus Eusebii lib. 8. in Appendix de Mar-tyribus Palæstinæ cap. 2. ubi postquam dixit Ju-dicem S. Romanum qui diu in carcere man-ferat, decimo quinto Kalendas Decembri anni primi persecutionis Diocletiani, Christi nemipe 303. martyrio affecisse, quod duodecimo Ka-lendas ejusdem mensis Diocletiani Vicennalia celebraſſa eſſent, ait: *Tandem cum Imperato-ris Vicennalia jam addeſſent, & ex solemnī more univerſis qui in custodia tenebantur, Indulgenciam publice per praconem annuntiata eſt, ſolus ad quatuor usque puncta diſtentos habens pedes; in ipſo jaceens nervo, fractis laqueo fauicibus, martyrio ſicut optaverat exornatus eſt.*

Vicennalia enim Diocletianus & Maximianus duodecimo Kalendas ejusdem mensis, uti docet La-tantius lib. de mortibus Persecutorum cap. 17. celebra-runt. Quamobrem S. Martyris mors præcipita-ta, ne Indulgencia in hujusmodi festivitatibus concedi ſolita potiretur, mortemque evaderet. Videndum titulus 38. de Indulgenciam criminum in lib. 9. codicis Theodosiani. Græci hanc Indulgenciam ſapientiæ, ſeu munus vocant, ut in præfato Eu-sebii loco in græco legitur; Glossæ vero ve-teres ſapientiæ, id eſt, divina Indulgencia: cu-jus cum apud Cassiodorum in fine libri undeci-mi a Præfecto Prætorii emittendæ ſolitæ for-mula extet, hic ad majorem rei claritatem at-textenda.

Quamvis nomen ipsum Judieis dicatur eſſe Ju-stitia, & totius anni orbitam aequitatis jubemus Formula ambulare vestigiis; his tamen diebus in domi-Indulgen-cium Pietatis jure defleſſimus: ut ad redempto-tia in De-rem omnium remiſſionis itinere pervenire poſſimus, cennalibus Ex bac enim virtute ſuavissimos fructus legimus, concedi ſo-remittendo aliis nobis parcimoniis. Nam qui pe-rituloſe justi ſumus, ſub ſecuritate ſemper igno-scimus. Quapropter panas abdicamus, tormenta damnamus, & tunc vere Judieis ſumus. Maſte Indulgencia, qua ſolvis & Praſiles. Tu Patrona hu-mani generis. Tu afflixiſ rebus medica ſingu-laris. Quis tuo non egeat munere, cum ſit peccare commune? ab universis neceſſario peteſis: quando ſub te ſpes vita ſumitur, qua ſub iuſtitia non habetur. Nam dum tribus aliis fororibus calcifi gratia perfruaris, & amabili amplexatione ne-ſtamini, omnes tibi [quamvis & ipsa virtutes ſint] honorabiliter cedunt, quando te humano ge-neri ſalutiferam eſſe cognofeunt. Sed quid tantum de terrena conuerſatione dicamus? pietas eſt qua regit & Celos. O ſi tecum liceret longis tempo-ribus habitare, totus excluderetur reatus, & par-cendo fieret, ut Parca tollerentur. Sed provi-dentifime tanta res ſacris ſolum temporibus vide-retur eſſe conveſſa, ut gratius mundus accepere, unde pro rerum novitate gauderet. Quapropter ab-sine noxiā littor ſecurim, cui licet impune fa-cere,

cere, quod in aliis cognosceris vindicare. *Ama* paulisper ferrum splendidum, non cruentum. *Ca*-renas tuas lacrimis madidas felicior rubigo suscipiat. Illud potius reconde, quod solebas includere. Auditoria feralium vocum meliore sorte mu-zeificant. Sit revera nomen custodis sine mortibus alienis. Quid semper inferis laboras? aliquando & superis milita &c. Ad te Claustrorum Magis-trum verba revocemus. Patere penale secretarum tuum innocenter esse secretum. Torqueris quidem quod nullus affigitur. A communibus gaudiis modestus exciperis, dum tibi soli non parcitur ve-nia generali, livida invidia comparandus. Su-stine de omnium securitate jacturam, qui habui-si de multorum afflictione letitiam. Sed ut tuos quoque gemitus consolemur, illos tibi tantummodo vendica, quos lex pietatis gratia non relaxat, ne cum truculentis parceret, asperrima facinorū levigaret. Solvanus ergo cuncta Secularibus atti-bus implicati. Patitur omnis homo periculosos ne-xus, quos festinet evadere. Claustra reos di-mittant, nos vincula improbae cogitationis ab-solvant. Paschalem tantum criminum Indulgentiam a Constantinopolitanis Imperatoribus Go-thorum Reges, qui in Italia imperarunt, ac-cepisse, ad eamque rem hanc formulam com-positam fuisse, censem viri aliqui doctissimi; sed eosdem Principes Decennalia & id genus festa, quod haec tenus ignoratum, edidisse, ideo-que & in iisdem criminum Indulgentiam conces-sisse, infra videbitur.

VIII. Christiani igitur reorum instar ea Indulgen-tia frui conantes, libros Apologeticos conscri-bebant, & Imperatoribus, annis quibus Decen-nalia, & id genus festa celebrabant, porrige-bant. Primi, quos hujusmodi Apologias scripsi-se legimus, fuere Quadratus discipulus Aposto-lorum, & Aristides Christianus Philosophus, de quibus hæc Eusebius in Chronico, anno Abra-hami 2142. qui in anno Christi 125. mense Se-ptembri incipit: *Quadratus Discipulus Aposto-lorum, & Aristides Atheniensis noster Philosophus libros pro Christiana Religione Hadriano dedere compositos.* Et Serenus Grannius Legatus vir ap-prime nobilis literas ad Imperatorem misit, ini-quum esse dicens clamoribus vulgi innocentium ho-minum sanguinem concedi; & sine ullo crimine, nominis tantum & secta reos fieri. Quibus com-motus Hadrianus Minutio Fundano Proconsuli As-sia scribit; non sine objectu criminum Christianos esse condemnandos. Hadrianus ut in Rationario Consulatum Cæsareorum ostendimus, anno 126. decennalia edidit. Quare recte Eusebius eoden-anno hanc rem recitat; perperam autem Peta-vius in Chronico eamdem anno 124. consignat deceptus Editione Eusebiana Pontaci, in qua an-no Abrahami 2141. de hujusmodi libris Apolo-geticis agitur. Unde & Quinquennialum ope, Scaligeri Editionem Pontacæ hoc in loco præ-ferendam esse intelligimus.

IX. Post Quadratum & Aristidem, quorum libri Apologetici temporum injuria periire, sanctus Justinius Martyr Apologias duas, quæ ad nos usque pervenerunt, in eandem rem conscripsit: ex quibus quæ in ejus Operibus secunda dicitur, primo præsentata fuit, ideoque & prima, ut eam Eusebius lib. 4. cap. 12. & alibi vocat, a nobis appellabitur. At magna difficultas, quibus temporibus, quibusve Imperatoribus prædictæ Apologiae oblatae fuerint: Baronius enim anno Christi 150. Papebrocius in Commentario ad vi-tam S. Justini die 13. Aprilis anno decimo tertio Antonini Pii scriptam esse existimat. Sed his longe probabilius Scaliger in Animadversionibus Eusebianis pag. 298. & Petavius in Ani-madversionibus Epiphaniensis hæresi 46. sub ini-tium Antonini Justinum primam Apologiam e-didisse scribunt. Quod vel solus illius Apolo-giæ titulus evincit, Refert illum Eusebius lib.

4. cap. 12. & in eodem Apologetico legitur: Imperatori Tito Ælio Hadriano Antonino Pio Cæ-sari Augusto, & Verissimo (Marco scilicet) filio Philosopho, & Lucio Philosophi quidem Cæsaris naturali filio, Pii autem adoptivo, doctrine ama-tori: Scrutui quoque & populo Romano &c. an-no Christi 139. Marcus ab Antonino Pio Cæ-sar, anno vero 147. Imperii Collega nuncupatus fuit. Quare cum neuter titulus in eadem Periocha memoretur, appareat eam Apologiam ante eos Honores Marco concessos conscrip-tam fuisse, ideoque anno 138. aut initio se-quentis. Prorsus enim incredibile Justinum qui tani Marco quam Lucio alias titulos, Cæsareæ dignitati & Imperio Proconsulari longe inferio-res, attribuit, hos prætermissee. Unde Euse-bius in Chronico ad annum Abrahami 2156. qui in anno Christi 139. incipit, scribit: *Justi-nus Philosophus librum pro nostra Religione con-scriptum Antonino reddidit.* Ita habet editio Pon-tacena, licet in Scaligeriana uno anno tardius hæc consignentur. Initio itaque Imperii Anto-nini hæc Apologia scripta. Quoad secundam Ba-ronius anno 164. qui secunduni rectam Chrono-logiam 162. est, eam scriptam docet. Tardius ac circa annum 170. Papebrocius. Existimo ta-men eam vel anno 149. vel anno 163. oblatam fuisse; Eusebius enim in Chrenico anno Abra-hani 2166. qui in anno Christi 149. incheatur, ait: *Crescens Cynicus agnoscitur, qui Justino no-stri dogmatis philosopho, quia se gulosum & præ-varicatem Philosphia coarguebat persecutionem suscitavit, in qua ille gloriose pro Christo san-guinem fudit.* In euni anni Decennalia Imperii Cæsarei Marci incidebant: qua occasione Justinus eam Apologiam edidit, quod supponit ibidem Eusebius, qui cuni prioris meminerit, non videtur posteriorem prætermissee. Eam au-tem Marco dedicavit, ut tradit idem Eusebius in lib. 4. hist. cap. 18. Verum est Valesium in No-tis Eusebianis scribere illam non Marco Aurelio, sed Antonino Pio dicatam, Eusebiumque hæc in re hallucinatum fuisse; sed cum argumenta, quæ profert, eam quidem Antonino imperante editam probent, nequitam vero Marco Aurelio Imperii Collegæ, ob idque Imperatoris no-mine exornato, nuncupatani. non fuisse, sua fi-des Eusebio stat, si dicamus Antonino Pio im-perante Orationem illam conscriptam, sed Marco Imperii Collega dedicatam. Qua de re plu-ra alibi, sufficiat hic observare eam, vel De-cennalibus Imperii Cæsarei Marci, vel quintis ejusdem Imperii Cæsarei Quinquennalibus, an-no nempe Christi 163 quo jam Antoninus Pius obierat, porreclam fuisse; Auctor enim Chro-nici Alexandrini eo anno vexatos Christianos fuisse docet, annoque 165. Orphiti & Tudentis Consulatu notato scribit: *Justinus Philosophus nostrarum partium, cum alterum pro nostra sen-tentia decretis volumen Marco Aurelio & Anto-nino Vero Augustis porrexisset, non longo post tem-pore exlesti martyri laurea a Crescente delatus, exornatur.* Quibus indicat hec quidem anno Ju-stinum Martyrio coronatum, sed antea anno nempe 163. secundam Apologian edidisse. Unde subiungit statim idem Auctor: *Quin, & Melito in Asia Sardicensium Episcopus iisdem Impera-toribus Apologeticum dedicavit, aliique minime pauci.* Licet postea anno 169. uti mox videbi-mus, Melitonis Apologiam eodem anno por-reclam fuisse recte tradat. Sed de his alias pluri-bus. Incertum enim an Justinus sub Antonino, vel sub Marco Martyrium passus fuerit.

Athenagoras Atheniensis Philosophus Chri-stianus legationem pro religione suscepit, Apo-logiamque pro Christianis ad Imperatorem Mar-cum Aurelium Antoninum, ejusque fratrem ado-ptivum Imperique Consortem Lucium; non, ut plerique sentiunt, filium ejus Commodum red.

X.
Apologia
Athenago-
ra & Me-
litionis
quando
scripta.

reddidit. Quare ea Apologia ante finem anni 169. quo Lucius decepsit, & post annum 165. quo Peregrinus Philosopher in ardente pyramidem dedit præcipitem in Ludis Olympicis, scripta, ideoque anno 166. quo uterque Imperator Augustei Imperii Quinquennalia edidit, ac de Parthis triumphavit. Qua de causa ipso pene ejus exordio ait Athenagoras, tunc universum terrarum orbem in altissima pace fuisse. Ex quibus patet eam legationem perperam a Baronio in annum 179. & a Petavio in annum 177. conjectam fuisse. Post Athenagoram Melito, Sardiensis Episcopus pro Christianis sœva persecutione exagitatis Marco Apologeticum obtulit. Rem gestam existimat Baronius anno 172. qui secundum rectam Chronologiam 170. est, quo porrectum fuisse Petavius in Chronico existimat; sed falli eos, recteque Auctorem Chronicorum Alexandrini id anno 169. factum, Tricentennalia Imperii Cæsarei Marci eo anno celebrata evincunt, ostenduntque Eusebium in Chronico, qui id consignat anno Abrahami 2186. qui incipit in anno Christi 169. intelligendum esse de priori ejusdem anni Abrahamitici parte, quæ a Septembri anni 169. incipit, & initio Januarii sequentis desinit. Hæc itaque eo anno in Chronico Alexandrino leguntur: *Melito Asaticus Sardicensium Pontifex & Apollinaris Hyerapoleos Antistes, & complures nostra professionis alii, Apologeticus Marco Aurelio Antonino obtulere.* Valesius in Notis ad Eusebium lib. 5. in Proœmio ait male in Chronico Eusebii scribi Melitonis Apologeticum Marco esse oblatum anno ejus Imperii decimo, quod in fragmento ejusdem Apologeticum ab Eusebio lib. 4. cap. 26. relato, idem Melito dicat Marcum ex omnium voto successorio jure obtinuisse Imperium, obtenturumque *deinceps cum filio suo*. Jam enim, inquit, Commodus a patre adscitus fuerat in consortium Regni, quod sub fine Imperii Marci contigisse constat. At non advertit Valesius Commodum Marci filium jam ab anno 166. Cæsarem nuncupatum fuisse, ideoque ad Imperium paternum destinatum. Fallitur præterea in numerandis Eusebii Chronicis annis; ii enim non ab annis Christi vel Imperatorum, sed ab annis Abrahami deducendi, ut alias ostendam.

XI.
*Apollo-
ninus Mar-
tyr nullam
Apologiam
scripsit.*

Res ei melius in Notis ad librum quintum Eusebii cap. 21. successit, quando scripsit Apollonium Senatorem Romanum, de quo Baronius anno 189. numero primo, coram Judicibus pro fidei suæ defensione disertissime perorasse quidem, sed nullum Apologeticum conscripsisse, licet Divus Hieronymus ex Eusebii loco male intellecto Apollonium inter Scriptores Ecclesiasticos numerarit, Baroniusque duos Apollonios distinxerit, alterum Martyrem sub Commodo, alterum scriptorem Ecclesiasticum. Eusebius enim loco laudato tantum habet: *Martyr Deo acceptissimus, cum Judex multis eum precibus obsecrasset, petissetque ab illo, uti coram Senatu rationem fidei sua redderet, elegan-
tissima oratione pro defensione fidei sua coram om-
nibus pronunciata, capitali supplicio a Senatu
damnatus est.* Quare de eo hic sermo esse non potest.

XII.
*Apologia
a Tertul-
liano, Mi-
nutio Fe-
lice &
Arnobio
scripta.*

Tertullianus Apologeticum librum scripsit anno 198. quo Severus Quinquennalia edidit, Romaque discessit, quam ob causam ad Magistratus Romanos illum direxit. Nam licet nullum adhuc ab eodem Imperatore adversus Christianos Edictum promulgatum fuisse, ut liquet ex eodem Apologetico, capite quinto, Plautianus tamen, cuius auctoritate Romæ omnia fiebant, Christianos vexare incipiebat: quæ vexatio hujus Apologiae causa. Minutii Felicis Apologia tempore quidem incerto scripta, at sine dubio in aliqua ex hujusmodi festivitatibus

Apparatus in Baronium

bus, vel sub eodem Severo, vel sub Marco Anrello. Denique Arnobius libros septem adversus Gentes, quibus a nonnullis alias, tanquam octavus subjeciebatur ejusdem Minutii dialogus, inscriptus octavus, edidit anno Urbis conditæ millesimo quinquagesimo, ut ex ejus libro secundo discimus, anno nempe Christi 297. quo Galerius Maximianus Cæsar Quinquennalia celebravit. Ex quibus omnibus manifestum fit in Decennalibus, & id genus festis duo inter se contraria facta fuisse; persecutio scilicet adversus Christianos decretas, & eisdem indulgentiam, ut vocabant, concessam, vel saltem ab illis petitam, idque usque ad Constantini Magni tempora, de cujus Decennalibus Eusebius in ejus vita lib. 1. cap. 48. ait: *dum-
is hoc statu eset, decimus Imperii ejus annus evolutus es.* Cujus rei causa festis diebus per universum orbem Romanum celebratis, preces cum gratiarum actione, tanquam puras victimas, ignis & nidoris expertis, Deo omnium Regi obtulit, celebrata ea Decennalia, ut infra videbimus, anno 316. in iisque primum vetus mos Imperatorum gentilium Diis sacrificia immolandi abolitus. Antea enim, ut Pollio in duabus Gallienis cap. 8. de Decennalibus Gallieni Augusti loquens, celebrabantur hecatumbæ, quod sacrificii genus, in quo centum hostiæ ad aram mactabantur; & supersticiosus Idolorum cultus tum maxime exercebatur. Sed pace Ecclesiæ per eumdem Constantinum redditæ, aliter se res habuit, iisque in solemnis in favorem Religionis Christianæ, quod antea in Paganismi gratiam, actum; iis nempe annis, quibus ea celerabantur, templo vero Deo constructa, & ab Episcopis in eum finem coactis, dedicata: Emista præterea Edicta ad abolendum paulatim Paganismum, sacrificia, Deorum templorum, & ad Religionem Christianam amplificandam ac propagandam.

Audiendus Eusebius, qui eo tempore vivebat. Is narrato ultimo hostium Christianæ Religione extiit, libro X. historiæ, capite tercio ait: *Post hac votivum nobis ac desideratum nis con-
spectaculum prebebatur, dedicationum scilicet fe-
stivitas per singulas urbes, & Oratoriorum re-
cens structorum consecrationes: ad bac Episcopo-
rum Conventus: peregrinorum ab externis & naliibus.* procul dissitis regionibus concursus. Tum innuit non tantum Episcopos ad festivitates illas convenisse, sed & panegyricas Orationes habuisse, uti in urbe Tyri, in qua vir quidam Tyrius ad Paulinum urbis Episcopum conversus orationem habuit, (quam capite sequenti integrum refert,) in dedicatione Ecclesiæ, ejusdem Episcopi cura constructæ, presentibus, ut in Ecclesia conventu, pluribus pastoribus, qui nempe ad illius templi dedicationem convenierant. Quam quidem, vel in Licinii, qui Christianis tunc favebat, Decennalibus anno 315. actis, vel in Constantini Decennalibus anno sequenti peractis factam fuisse, mos, qui antea apud Gentiles, & postea apud Christianos viguit, ostendit. Præterquam quod cum templum illud, omnium quæ in Phœnicio erant, longe pulcherrimum esset, ut docet ibidem Eusebius, non nisi per aliquot annorum spatiū constructum. Hujusmodi tamē Encænia tardius ab Auctore Chronicorum Alexandrini consignata; is enim Indist. VII. Constantini XIV. Constantino Augusto VI. & Licinio Cœs. anno nempe 319. quo Constantinus V. (quem is auctor VI. vocat) & Licinius Cæsar Consules fuerunt, scribit: *Cælesti Christi Servatoris lumine per Orbem universum in omnes Ecclesiæ dilato, & tem-
plorum per tyrannos antea dejectorum, ubique &
fundamentis in immensam altitudinem elatorum,
non solum Encænia celebrata sunt, sed & Impe-
ratores etiam pro Christianis Edicta perpetua pro-*

F 2. mul-

Dissertatio Hypatrica,

mulgarunt. Quæ ad annum 315. quo Constantinus & Licinius Augusti quartum Consulatum gessere, pertinere nemo non videt. Tum Constantinus anno 325. Vicennalia Nicomediæ celebravit, quæ ubi ejusdem Chronicæ Auctor recitavit, ait: *Kai' rōv τεγγυτῶν, καὶ ἐπιτάχυτα πρέπει τῷ ἑναύρῳ τῆς θύτης ἐκοσμεῖσθαι, καὶ τὰς καθόλους ἔκκλησίας πόλλας ἐδωρήσασθαι, id est, eodem anno ejusdem Vicennaliū Artificis & Collatorum (hoc est, Provincialium qui tributa conferebant) onera sustulit. Ecclesiæ multæ ubique contulit.* Vides ut Ecclesia, quæ in hujusmodi solemnis ab Imperatoribus Ethniciis opprimebatur, in iisdem postea a Christianis Principibus exaltata ac locupletata fuerit. Subiungit enim idem Chronicon Alexandrinum: *Eodem anno Constantinus Imperator totius Imperii Romani solus omnia ubique Idola dejectit, & pecunias omnes, omnesque opes illis detraheras ad Ecclesiæ Christi ornandas & Christianos transtulit. Quapropter & templo sive Dominica ad paganorum conversionem passim & Christi Dei Servatoris nostris cultum excitavot. Dein anno 335. idem Imperator Tricennalia celebravit, Episcoposque, qui Tyri congregati erant, hortatus est, ut omnes quamprimum Hierosolymam convenirent ad Basilicam sanctæ Crucis a se construtam dedicandam. Qua de re audiendus Eusebius lib. 4. vitæ Constantini cap. 40. Tempus deinceps Tricennaliū suorum opportunissimum esse existimavit, quo summo omnium Regi gratias ageret. Et ipse quidem optimum factu esse, iudicabat, si ejus Martyrii, quod singulari studio, ac magnificenter Hierosolymis construxerat, dedicationem celebraret.*

XIV. Sub Constantio Constantini magni filio idem observatum; anno enim Christi 341. anno quinto post obitum Constantini patris Augustorum, inquit Socrates lib. 2. cap. 8. Concilium Antiochenum congregatum ad dedicandam Ecclesiam quam Constantinus construxerat. Hæc genuina illius Synodi occasio, ut ostendit Emanuel a Schelstrate lib. de Concilio Antiocheno dissertat. 1. cap. 4. non tantum ex Socrate & Auctore Anonymo, sed & ex D. Athanasio. Quare hallucinati sunt Baronius, aliquique viri docti, qui eam Synodus Antiochiae habitam scripsere, ut fides & disciplina Ecclesiæ restitueretur, & Athanasius Synodali sententia throno ejiceretur, non animadvertisentes hujusmodi Encæniorum occasione Concilia celebrata fuisse, non vero Encænia occasione Concilii facta. Illud itaque sedulo observandum Aniitites ad Ecclesiarum Encænia celebranda de more per hæc tempora convenisse, prætereaque annos Quinquennialibus & id genus festis addictos, ut quondam Ethnici præstiterant, in eandem rem electos fuisse. Cuius rei in Consulatum Cæsareorum Rationario tot exempla adduxi, ut id in dubium revocari non possit.

XV. Sed quia antiquitus sine Sanctorum Martyrum Reliquiis nullæ prorsus dedicabantur Basilicæ, ut docte ostendit Petavius libro 14. Theologic. Dog. de Incarnatione cap. 12. eæ non tantum in Decennaliis & id genus festis extreæ dedicataæ, sed & Sanctorum Reliquiæ, tanquam victimæ triumphales, iisdem in solemnibus de more translatæ: quæ causa soror san fuerit Scriptoribus gentilibus acris in eorum cultum invehendi, veluti Eunapio in vita Adesii, & Libanio Sophistis celeberrimis. Hujus rei non pauca in fastis digerendis exempla protuli, quibus & istud addendum. Anno Christi 406. Arcadius Imperator quinta Quinquennalia Imperii vivente Patre initi, edidit. Quo anno hæc habet Chronicon Alexandrinum: *Eodem anno delata sunt Reliquie S. Samuelis Constantinopolim per gradus, scalasque Chalcedonenses mensē Artemisio XIV. Kalendas Junias,*

pompam ducentibus Arcadio Augusto, & Anthemio prefecto Prætorio, Consulibus, item & Æmiliiano prefecto urbi, & universo Senatu. Qua pompa translationes hæ fierent, magis explicat Hieronymus contra Vigilantium, qui hunc cultum, sacrilegium, uti recentiores Hagiomagi, reputabat: Ergo sacrilegi sumus, quando Apostolorum Basiliicas ingredimur? Sacrilegus fuit Constantinus Imperator, qui sanctas Reliquias Andrea, Luca (legendum Constantius teste ipsomet Hieronymo in Chronicæ: ubi de hac translatione agit anno 357. quo idem Constantius Cæsarei Imperii septima Quinquennalia edit) & Thymothai (facta ea translatio anno 356. qui vicesimus erat Augustei ejus Imperii) translulit Constantinopolim: apud quas damones rugiunt, & inhabitatores Vigilantium illorum se sentire præsentiam confitentur? Sacrilegus & nunc dicendus est Augustus Arcadius, qui offa beati Samuelis longo post tempore de Judæa translulit in Thraciā? omnes Episcopi non solum sacrilegi, sed & fatui judicandi, qui rem vilissimam, & cineres dissolutos in Serico & vase aureo portaverunt? Stulti omnium, Ecclesiarum populi, qui occurrerunt sanctis Reliquiis, & tanta latitia, quasi præsentem, viventemque Prophetam cernerent, suscepserunt: ut de Palæstina usque ad Chalcedonem, jungerentur populorum examina, & Christi laudem una voce resonarent.

Illustre profecto argumentum, adhuc non observatum, ad convincendos nostri temporis hæreticos, qui omnem Reliquiæ venerationem denegant, licet prioribus Ecclesiæ sacerulis eæ non tantum colerentur, sed & si transferri contineret, triumphali pompa, annisque solum lætitiae publicæ, rebusque majoris momenti dedicatis, veherentur. Non dispar aliquando honor Principum Ossibus habitus; docet enim Theophanes Macedonium, qui Constantinopolitanam Sedem invaserat, cum Constantini M. Corpus e SS. Apostolorum æde, ruinam ejus causatus, ad S. Acacii templum transferri vellet, id eum præstitisse anno Christi 360. qui, ut videre est in nostro Rationario, Quinquennialibus Juliani adhuc Cæsaris dicatus erat. Sic Idatius in Fastis sub Merobaudis, & Saturnini Consulatu, anno scilicet 383. Theodosii Magni Quinquennialibus destinato, scribit: & ipso anno ingressum est Constantinopolim Corpus Constantia, filia Augusti Constantini, die II. Idus Septemb. Sed cum anno tantum sequenti Quinquennalia Theodosius celebrarit, incertum an in ea translatione, similibusve, hujusmodi solemnium ratio habita fuerit. Porro obiter advertendum Constantiam hanc Gratiani uxorem, & Constantii, non vero Constantini filiam fuisse, ut docet Ammianus lib. XXI. cap. XV.

Cæterum non ago hic de Edictis, vel in Religionis Christianæ favorem, vel ad abolendum paulatim paganissem emanatis, quia cum eorum pleraque adhuc in Codice Theodosiano extent, opportunius de iisdem cap. sequenti tractabitur. Hoc tantum addam, annos, quibus Decennalia, aliaque hujusmodi solemnia celebabantur, fuisse ab initio ad finem publicæ lætitiae, iisque quæ cum pompa & apparatu fieri solent, dedicatos, ac uno verbo totos triumphales; apud Ethnicos quidem ante Constantium M. post illum vero apud Christianos, qui non tantum Decennalia & id genus festa, sed & quæcumque ab illis in iisdem solemnis fieri mos erat, sublatis superstitionibus, retinuerunt.

XVI.
Offa Principum ali-
quando in
bis sole-
mnitis
translatæ.

XVII.
Anni qui-
bus De-
cennalia
celebrata,
festivi.

CAPUT QUARTUM.

Decennalium beneficio Codex Theodosianus illustratus.

I.
In Decennalibus curata qua ad Religionem spectant.

Postquam Imperatores Christiani habens Imperii Romani regere cœperunt, quæ ad Religionis Christianæ, & Reipublicæ decns ac splendorem, propriæque famæ immortalitatem maxime facere videbantur, Imperii initio, ac in Quinquennialibus, Decennalibus, & id genus festis, ab iis præsertim curata fuisse ex Codicis Theodosiani, veterumque monumentorum legione eruere facile fuit, post observatum Ethnicorum Imperatorum morem, qui in iisdem solenniis falsorum Deorum cultum promoverant, templa, thermas, pontes, porticus, aquæductus, aliaque opera publica construxerant; quod licet ex Antiquis nec ex recentioribus Scriptoribus nos docuerit, id tamen, cum animadverterem anno quinto, aut decimo Imperii, sive ineuntes, sive exacti, ea opera ut plurimum facta, collegi. Et quidem quoad Religionem spectat, Ecclesiarum dedicationem, ac Reliquiarum translationem, iis annis quibus eæ festivitates peragebantur, fieri solitas fuisse, superiori capite jam ostendi. Constantinus Magnus anno 325. quo Nicomediae Vicennalia edidit, variis modis Ecclesiæ bono consuluit, ut ibiden etiam demonstratum. Anno sequenti, quo Vicennalia Romæ celebravit, inter alia multa, in Hæreticos, & Schismaticos constitutionem edidit, quæ extat lib. 16. Codicis Theodosiani Titulo 5. de Hæreticis, ubi lege prima, privilegia Catholicis Clericis concéssa, ad Hæreticos & Schismaticos pertinere negat. Theodosius Magnus anno 322. in quem Arcadii ejus filii secum imperantis Decennalia cadebant, cultum omnem gentilitium inhibuit, ut videre est eodem libro, Titulo 10. de Paganis, Sacrificiis & Templis l. 12. ubi & lex 4. quæ de Templis occcludendis, & Sacrificiis prohibendis extat, data est a Constantio anno 353. quo Imperii Cæsarei Tricennalia Arelate celebravit. Annis etiam quibus ea festa edebantur Judæis privilegia concessa, aut adempta, ut videre est eodem libro, Titulo 8. de Iudeis, Cœlicolis, & Samaritanis l. 2. quæ Præsidentes legi Judaicæ ab omnibus omnino munieribus civilibus, & personalibus immunes declarantur, quæ data est a Constantino Magno anno 330. in quem ejus quinta Quinquennalia cadebant. Denique l. 16. quæ Judæi & Samaritani omni militia privantur, data est ab Honorio, anno 404. quo Decennalia Romæ celebavit. Illudque observatu dignum, quod celeberrima illa collatio inter Catholicos & Donatistas diu expedita, de qua Baronius in Annalibus, celebrata est anno 411. quo Theodosius Junior Decennalia, Honorius Vicennalia dedit, postquam hic anno superiori Marcellinum Tribunum & Notarium, ut Donatistas ad publicam collationem cogeret, misisset. Neque aliis annis opportunior visus ad pacem Ecclesiæ procurandam, & Schismaticos in Ecclesiam compellendos.

II.
In Decennalibus curata qua ad Rempublicam spectant.

Reservata etiam utplurimum in eosdem annos, quæ ad Principis gloriam, Imperiique bonum magis conducere videbantur. Quam ob causam Indulgentia criminum, similesque gratiæ annis, quibus hæc solemnia celebabantur, concedi solita lib. 9. Tit. 38. de indulgentiis criminum l. 8. Paschalis Indulgentia, quæ quotannis ab Imperatoribus emitii solebat, a Valentiniiano Juniore juris fit ordinarii, & in assiduam Judicium veritur jurisdictionem, anno 385. in quem

eius Decennalia incidebant. Tributa etiā iisdem annis remissa, vel relaxata lib. 11. Tit. 1. de Annona & Tributis legitur l. 23. a Theodosio Magno anno 393. emissa, qua ærariae præstatuonis adjectio citra priscam consuetudinem inventa tollitur. Erat autem is annus ejus Quindecennialibus dicatus lib. 11. tit. 7. de Exactiōnibus l. 3. qua carceris, aut tormentorum injuria Provinciales pro tributorum solutione affici a Judicibus vetantur, data est a Constantino M. anno 320. ejus Quindecennialibus dicato. Eodem lib. tit. 18. de extraordinariis sive sordidis muneribus legitur lex 18. anno 390. data a Valentiniiano Juniore, cuius Quindecennialia in eum annum cadebant. Concessa & iisdem annis, corporibus, Collegiis, Civitatibus, ac Provinciis privilegia. Sic lib. 6. tit. 26. de proximis, Comitibus dispositionum, caterisque qui in sacris scriniis militant lex 14. de Privilegiis scribariorum, proximorum, & Comitum dispositionum data est ab Honorio anno 407. quo Imperii vivente Patre initi Quindecennialia celebravit. lib. 10. tit. 10. de petitionibus & ultro datis l. 6. qua Donationes a Constantino Magno Ecclesis, aliisque factæ confirmantur, data est a Constantio ejus filio anno 342. quo Cæsarei Imperii Vicennalia celebravit. Præterea splendori operum publicorum iisdem annis consultum. Sic Valentinianus Junior anno 390. quo Quindecennialia celebravit, leges 26. 27. & 28. quæ lib. 6. tit. 1. de operibus publicis leguntur, & duas sequentes, nempe 29. & 30. Theodosius ob eundem finem anno 393. in quem Arcadii secum regnantis Quindecennialia incidebant, emisere.

Illud denique non prætermittendum, ea quæ de novo constituebantur, utpote magis memoria rabilia, iisdem annis fuisse addicta. Codex Theodosianus anno 438. a Theodosio Juniore ejus conditore confirmatus est, ut ostendit Gothofredus in Prolegomenis ad eundem codicem Num. 3. lib. pro qui annis Tricennalibus ejusdem Theodosii post posita. patrem imperantis dicatus erat; Cuīus postea exemplo Justinianus anno 531. qui quintus Imperii ejus erat, Codicem Justinianum promulgavit. In lib. 16. ejusdem Codicis Theodosiani tit. 2. de Episcopis, Ecclesiis, & Clericis lege 38. Honorius Imperator Africanis singulare privilegium concedit, ut advocati deinceps judiciis Ecclesiarum, & privilegiorum Ecclesiasticorum defensores se fisterent: quod quidem privilegium novum fuit, datunque anno 407. quo idem Honorius Quindecennialia Imperii vivente patre celebravit.

Ex his observationibus Codex Theodosianus egregiis Notis a Jacobo Gothofredo illustratus, Codex Theodosianus a De genio suscepit, ad annū 438. continet, magnam cennalibet lucem accipere potest, si nempe annus, quo leges datae advertatur, & num Decennalia & id accipit. genus festa earum emitendarum causa & occasio fuerint. Quod quidem idem Gothofredus subdoratus fuerat, licet postea in Commentariis ad leges prefati Codicis, quæ inde commoda elici possent, non animadverterit. Is enim in Chronologia ejusdem Codicis anno 321. quo Crispus & Constantinus Junior Cæsares, Constantini M. filii, Quinquennalia celebrarunt, scribit: *Donatista his Coss. III. Nonas Maias post quartum exilii annum & mensem ferme sextum ab exilio relaxati a Constantino M. litteris datis ad Verinum Vicarium Africa Kal. Maii his Coss. in Collat. Carthag. die 3. c. 549. apud Augustinum in breviculo Collat. die 3. cap. 22. p. 582. post Collation. lib. 1. c. 31. 33. & Ep. 152. & p. 698. factum vero id conjicere, licet ob Quindecennialia Constantini M. & Quinquennalia liberorum suorum. Quod quidem verum est. At non illud tantum, sed & Constitutiones varij, eodem anno date, & ab*

ab eodem Gothofredo summatis ibidem relata, aliam causam, quod ipse non advertit, non habuere: nempe quod Dominicum diem otio manciparit, diebusque judiciariis exemerit, duabus Constitutionibus eo anno latis, quæ lib. 2. tit. 8. de ferris extant: Haruspincæ usum, seu Haruspices consulendi potestatem Romæ, & quidem de fulguris tactu, tum senatui, tum privatis fecerit, lib. 16. tit. 10. de paganis, sacrificiis & templis l. 1. de manumissionibus in Ecclesia Constitutionem ediderit ad Osium Episcopum Cordubensem: ut videlicet Clerici soli sine teste servos manumittere possent, ex ea que manumissione directa, plenaque libertas competenter lib. 4. tit. 7. l. 1. de Manumiss. in Eccles. ob eadem etiam Quinquennalia magicas artes innoxias indulxit lib. 9. tit. 16. de maleficiis l. 3. Ecclesiis etiam Catholicis testamento quidlibet cuique relinquendi potestatem fecit lib. 16. tit. 2. de Episcopis, Ecclesiis & Clericis l. 4. Ex quo deinceps opes Ecclesiastrium processere. Denique Professorum, Medicorumque privilegia, immunitates & salaria sancivit lib. 13. tit. 3. de Medicis & Professoribus l. 1. Horum, inquam, omnium, Crispi, & Constantini Junioris Quinquennalia occasio fuere. Cuni, uti jam diximus, annis quibus id genus solemnia celebrabantur, reis indulgentia concedi, privilegia Collegiis, & Urbibus solerent, Ecclesiisque gratiis, & favoribus cumulari, quod Gothofredum non observasse mirum mihi accidit.

V.
Causa Indulgentia criminum ab Honorio data.

Hujus regulæ beneficio variarum legum arcana in lucem proferri, uno aut altero exemplo demonstrabo. In lib. 9. tit. 28. de Indulgentiis Criminum l. 9. ab Honorio Imperatore, Stilicone, & Aureliano Coss. id est, anno Christi 400. data legitur, qua exilio damnatis, aut metallis deputatis, omnibusque omnium criminum reis Indulgentia conceditur. Hæret Gothofredus in hujus Indulgentiæ causa, aitque eam quibusdam videri posse, quod quartum saeculum a Christo nato clauderetur, cum Severus Sulpicius, qui hoc ipso Consulatu scribebat, annum Christi 400. a Christo nato, & passo supputet, quam conjecturam merito, rejicit, cum annos a Christo computare; recentioris sit instituti. Præterquam quod non dicit Sulpicius eum annum a Christo nato quadringentesimum esse, sed tantum a Christo passo ad præsentem Consulatum fluxisse annos 372. a Consulatu enim duorum Geminorum, annoque Erae Dionysianæ vigesimo nono, quo ipse passionem Christi consignat, tot anni interjiciuntur. Quod non intelligens Gothofredus scribit, eum numerare debuisse annos 405. supponens nempe Christum passum esse anno 33. Era vulgaris, quod procul a mente Sulpicii est. Hac conjectura rejecta addit. Putem magis id factum, seu hanc Indulgentiam nunc ab Honorio tributam, sive militia ergo, ad quem siue quoque spectat ejusdem hoc ipso anno lex 12. de Veteranis, lex 18. de re militari: lex 10. de desertoribus. Vel corporum & Collegiorum causa quo pertinent ejusdem l. 1. 2. 3. de his qui conditionem propriam reliquerunt. Et l. 1. utrum vi. Ita ille. Sed haec mera verba, data præfata Indulgentia, omnesque quas hoc anno emissas citat ibi Gothofredus, ob Quinquennalia Imperatoris Honori post Theodosii magni mortem imperantis. Obiit enim is anno 395. Ex his, præterea constitutionibus, aliisque anno 400. datis, manifestum fit, Honoriuni Quinquennalia non anno 399. quo quintus Imperii ejus inchoatus est, sed anno 400. quo is absolutus, celebrasse.

VI.
An Chrysargyrum quarto vel quinto anno solutum fuerit.

Titulus primus libri 13. est de lustrali conlatione, de cuius vestigialis acerbitate Veteres plura habent. Vocabatur illud alio nomine Chrysargyrum, quod singulis lustris nou tantum a negotiatoribus, sed etiam a meretricibus exige-

batur. Scribit Gothofredus in Commentario ad legem primam de lustrali Conlatione a Constantio Augusto, anno Christi 357. emissam, quarto quoque anno vestigial illud solutum fuisse, quod Evagrius, Zosimus, & Cedrenus illud *τερπατηρικὸν* diserte fuisse dicant. Sed cum Constantinus Magnus ejusdem vestigialis anno 320. in quem ejus Quindecennalia incidebant, mentionem fecerit, & Veteranis ejus immunitatem dederit, prætereaque ex tribus legibus, quas Constantius ejus filius de ea Conlatione edidit, prima emanata fuerit ipso IX. & Juliano Cæfare Coss. anno scilicet 357. quo Romæ Cæsarei Imperii septima Quinquennalia edidit, existimandum singulis quinquenniis, non vero quadrienniis illud solutum fuisse. Antiqui enim lustri nomine Quinquennalia appellarent. Sic Sidonius carmine ad Majorianum Augustum.

*Sic lustro Imperii perennis acto
Quinquennalia fascibus dicentur.*

Id est, exactio Imperii quinquennio, quinquennalia celebabantur. Quod quidem recte observavit Scaliger lib. 5. de Emend. temp. licet peram scripsit Sidonium intelligere lustrum quinque annorum absolorum; non enim tantum exactio quinquennio, sed & eo incipiente, ea solemnia indiscriminatim facta fuisse jam docuimus. Eumenius etiam in Panegyrico pro Augustodunensibus Constantino Magno, anno 311. dicto cap. 13. ait: *Quinque annorum nobis reliqua remisisti. O lustrum omnibus lustris felicius.* Et infra: *quid ergo nos convenit gratulari de hoc indulgentia tua lustro. Lustro, quo licet nulla frugum cessarit ubertas, fecisti tamen, ut omnia largiora videantur fuisse, quam fuerint.* Themistius Oratione 17. quæ de Quinquennaliis Theodosii Magni est: *Hoc nimirum est exoptatissimum lustrum, quodque sibi decennium querit. Hic circulus ille, quem sepius in sequentis accessione evolvi expedit.* Ex loco Symmachi anno 387. in Rationario Cæsareorum Consulatum referendo constat Quinquennalia primum Lustrum vocata fuisse. Decennalia secundum Lustrum, Quindecennalia tertium. Quare non dubito lustralem conlationem cum hujusmodi solenniis connexionem habuisse, & quinto quoque anno ineunte solutam fuisse. Neque Zosimum, aliosque qui hoc tributum *τερπατηρικόν* fuisse scripsere, aliter intellexere; cum enim quarto tantum anno exactio, quintoque incœpto solveretur, lustralis dici potuit, & *τερπατηρικόν* sicut Olympias, dicitur lustrum, licet singulis quadrienniis celebraretur.

Sed Libanius, qui eo tempore vixit, quo VII. vestigial illud maxima acerbitate exigebatur, difficultatem dirimit in oratione contra Florentium ex Libanio pag. 427. ejus elegantem locum a Valesio in Chrysargyrum finitum hic describam: *λεγόσθω τοὺν καὶ τὸ τ' αἱδὲ γαλισ πάντα νεκρῶν, τὴν δὲ ἐστίνος ἀρόρητος φόρος, ἄργυρος, quinquenναὶ χρυσὸς ερίτειν προσιόσας ποιῶν τὰς δεινὰς πεντεννιῖς σοληνίδας. ἵνομα μὲν γὰρ ἴνπρεπὲς ἀπὸ τῶν ἰμπέρων τυμφνίσσει. τῷ πόρῳ τέτω τῇ θαλάττῃ δὲ ἐκείνων ἡς διάδοσιν χρωμένων, δῆς μόλις ἀρτὸς προσφίρστον αἱ χεῖρες, ἀπόλλητα, διαφένεις δὲ ἐδὲ νευροφράξος. ὃς ἐγὼ πολλάκις ἔδον τὴν σμίλιην ἐις θραύναις ἀπορντας, ὅμνηντας μὲν ἐν αὐτῇ τὰ πάντα εἴναι σφίσιν. ἐ μὲν τὴν γε αὐτὰς ἀπαλλάττει τῶν εγκομίων, καὶ ὑλαχθότων, καὶ μόνων & δακνόντων. Έπος δὲ παιρὸς, ὁ βασιλεὺς, πλέιω τῶν διουλείαν καθίστησιν, ἐκβάλλων ἐλευθερίας τὰς ὅπο τῶν γονών πωλεμίες, ἐχ' ἵνα αὐτοῖς διέτηται τὴν τιμὴν τὸ πειστόν, αλλ' ἵνα αὐτὶς ἔδωσιν εἰς τὴν κατοπείγοντος διξιάν ἐρχομένην. Οὐασικοντας sic interpretor, Jam vero dicamus etiam malum illud, quod reliqua cuncta longe superat. Id autem est tributum intolerabile, Chrysargyrum scilicet, quo sit, ut singula quinquennalia, quo-*

ties jam propinquæ sunt, terrorem animis injiciant. Et nomen quidem huic conlationi speciosum est ex Mercatoribus. Sed cum illi mari uantur ad merees suas dividendas, ii quibus manus agre panem suppeditant, funditus pereunt. Nec immunis ab hoc malo futor, quos quidem ego saepe vidi, scalpro ad cœlum sublati, iurantes in eo sua omnia reposita esse. Nec tamen istud eos liberat q̄ vexatione eorum, qui ipsis incubunt, & qui latrant, ac tantum non mordent. Hoc tempus Imperator, servorum numerum auget, spoliat enim libertate eos, qui a Parentibus venundantur, non ut ipsi pretium venditionis in aream suam referant; sed ut illud in manum compulsoris transire videant. Ex quibus ut id obiter dicam, intelligis jure ab antiquo Auctore questionum Veteris ac Novi Testamenti in quæst. 75. scriptum, panostrum aurum, tributum illud vulgo vocatum fuisse; verumque esse quod diximus, singulis quinquenniis solutum illud fuisse. Neque his obstat quod I. 56. βασιλικῶν tit. 12. habeat; οἱ δὲ τὸ τέλος τὴν παρέχοντες ἀδειὰν ἔχειν τὸν Κονσάτρινωπόλεις, εἴτε ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ παραβάλειν ἀυτὸν τὸ τέλον τῷ τετραπρού πατρὶ ἐπαντὸν, εἴτε ὑπὲρ τετραπέταιρα δίχα μὲν τοι ζημίας καὶ διαστροφῆς, id est, qui veritate onus agnoscunt, in eorum arbitrio sit id olvere Constantinopoli, vel in provincia, sive quarto quoque anno, sive ultra quadriennium, sine damno & perversitate ulla; Nam cum quinquennalia & id genus festa quinto quoque anno, eoque sæpe incipiente ederentur, eodem tributum illud solvebatur, quod hic tantum intendimus; ideoque aliquando quarto anno, aliquando ultra quadriennium, ut præfata lex ostendit.

Denique cum Anastasius Imperator vettigal miserabile proflus, deoque invisum, & barbaris ipsis indignum, ut illud Evagrius lib. 3. cap. 39. appellat anno Christi quingentesimo primo ejus Decennalibus dedicato aboleverit, ut in Consulatum Cæsareorum Rationario videre est, constat illud Quinquennialum instar quinto quoque anno collectum fuisse, præfatamque legem non nisi hujusmodi festivitatibus beneficio recte intelligi posse.

Horum etiam solemnium ope causam intelligimus cur Honorius in septimo suo Consulatu anno Christi 407. gesto, Legem sextam dededit, quæ extat lib. 11. tit. 12. de immunitate concessa, qua definit nullam immunitatem valere, nisi Palatini Sacrarii Largitionum prius hujuscemodi preces quibus immunitas petitur, instruxerint. Eo enim anno Honorius Quindecennalia Imperii cum patre initi celebravit, comperit que tot immunitates iis in festivitatibus a Principe postulatas fuisse, ut ei facile obrepere potuerit, quam etiam ob causam data lex unica, quæ extat eodem libro, titulo 13. *Si per obrepitionem fuerint impeirata;* Valentinianus enim Junior Merobauda II. & Saturnino Coss. id est, anno Christi 383. in quem Theodosii Magni Quinquennialia competit, ob eamdem rationem Constitutionem illam emisit. Libro duodecimo, tit. 13. de auro coronario, lex quinta, qua neminem ad conlationem auri coronarii cogi vult absque consuetudine Theodosius Magnus, data est Riehomere, & Clearcho Coss. XV. Kal. Febr. id est anno Christi 384. Quo sextus Imperii Theodosii annus incœpit. ideoque ejus quinquennialum hoc, vel præcedenti anno auctorū occasione; sed Gothofredus, quib⁹ ad hæc solemnia animum non advertebat, scribit alterutra occasione oblatum aurum coronarium nunc Theodosio Magno, vel ob filium Arcadium anno elapsō Augustum appellatum, vel ob victoriam aliquam de hostibus reportatam, forte de Sarmatis, aut Persis; sed leves hæ conjecturæ. Ea etiam ex lege discimus inter causas auri coro-

narii Principibus offerendi quinquennialia, & id genus festa numerata fuisse.

Juvat & Quinquennialum doctrina ad varias ejusdem Codicis subscriptiones enodandas. Lex ^{Decennalia} tertia de auro coronario data est XI. Kal. Jul. lium ope Sabaria, Valentiniano, & Valente AA. Coss. Inscrip̄taque ad Probum PF. P. Gothofredus dicit ^{ptiones le-} addendum II. si lex hæc ad annum 368. gum e- vel III. si ad annum 370. referatur, cum mendari Probus anno 365. quo Valentinianus, & Va- possunt. lens primum Consulatum gessere, Præfectus Prætorio non esset. Sed cum, eorumdem Imperatorum quintus Imperii annus, inchoaretur anno 368. non alio Constitutio illa emissā. Sic in lib. 16. tit. 2. de Episcopis, Ecclesiis, & Clericis l. 18. ad Claudium Proconsulem Africæ data est XIV. Kalend. Mart. Trev. Valentiniano & Valente AA. Coss. & tamen anno 365. quō uterque primum Consul processit, Valentinianus cuius est ea lex, Treviris non fuit, neque Claudius Proconsul Africa, ut recte obseruat Gothofredus, qui hæret an hæc lex ad annum 368. secundo Valentiniani & Valentis Consulatu notatum, vel ad annum 370. quo uterque tertium Consul fuit. Sed non dubium quin anno 368. utriusque Imperatoris Quinquennialibus dicato, lex hæc emissā fuerit; cum sit de privilegiis Clericorum a Constantio Imperatore, ultimo vitæ suæ tempore indultis, sub Juliano vero abrogatis, restituendis. Ex his satis intelligitur, quis Decennalium, & id genus festorum, in Codicis Theodosiani legibus enucleandis usus esse possit.

CAPUT QUINTUM.

Decennalium beneficio Fasti Consulares, & Historiae tum Romanæ, tum Byzantinæ Scriptores illustrati.

A conjunctione cum Quinquennialibus, Decennalibus, & id genus festis, Fastos Consulares magnam lucem accipere ex eo patet, quod bus quibus animis, cuius ratio pabulum, a nudis Consulatum nominibus repellatur, memoriaque in eis *tus* initia addiscendis obruatur. Nostrarum regularum oFastorum pe, non quidem omnium, sed Cæsareorum, difficultas qui præcipui sunt. Consulatum causam & occasione habes. Qui fastis Consularibus expli-
candis restituendisque huc usque operam navarrunt, eum sibi tantum finem præfixere, ut reftam Consuluni ordinariorum seriem nobis exhiberent. Conon ego rationem assequi cur Augusti & Cæsares iis potius, quam aliis annis Consulatum ediderint: quam cum plerumque Decennalia, aliaque hujusmodi solemnia suggerant; iis Fastos sumnopere illustrari nemo negaverit. Verum quidem est in iis festis celebrandis non semper Imperatores trabeanti Consularem induisse; sive eos Domitianus septendecimi Consulis ambitio immoderata ab ea dignitate suscipienda abalienasset; sive quod hoc honore se aliquando defraudarint, ut aliis largirentur: quas duas causas Ausonius in oratione de suo Consulatu cap. 11. tangit; post Commodum tamē, præsertimque postquam Imperium Constantinopolim translatum fuit, has festivitates Imperatores ut plurimum trabeati edidere. Ex quo & facile consulatum ab iis susceptorum ratio, II.
qua fasti ab obscuritate vindicati, peti potest. Consula-

Decennalium etiam, & id genus festorum *tus cum* beneficio intelligimus, quando Imperatores ad Decennalia edenda Consulatum non susciperent, eunlibus condem ad propinquos, virosque illustrios transcurrentes tulisse. Severus anno 203. Septimio Geta, & pluris, Plautiano Consulibus, Decennalia celebravit, quam alii quorum alter, ejus frater; penes alterum vero fasti, sum-

summa Imperii erat. Anno 333. Constantius Cæsar Constantini M. filius Decennalia Cæsarei Imperii edidit, Dalmatio & Xenophilo Consulibus. Erat Dalmatius Dalmatii Censoris Constantini M. fratri filius, & triennio post, Cæsarea dignitate ab eo ornatus est. Anastasius, qui anno 491. Imperium iniit, Paulum fratrem anno 496. Fastis nomen dare voluit; quia, ut ex Continuatore Marcellini colligimus, eo anno Quinquennalia sua edidit. Occurrent in Fastis percurrendis alia hujusmodi exempla.

III.
*Anastasius
in Consula-
tus Au-
gustos
mutatio-
nem inve-
nit.*

Horum etiam ope aliquam in Consulatibus Cæsareis, imperante Anastasio, mutationem factam fuisse subdoratus sum; Is, qui, ut mox dixi, anno 491. Imperator renunciatus est, secundum Consulatum, non anno quinto, aut sexto Imperii uti de more, sed anno septimo, Christi nempe 497. sumpsit. Dein post Decennium, anno 507. rursumque post alterum decennium anno 517. Consul processit, ideoque alium a recepto morem invexit. Et quidem eum multa immutasse narrat Suidas verbo Αναστάτιος: έπει τὸ χειρόν τραπέτις, πάσαν ὥραν τὴν βασιλείαν εἰς ἀποτοπεῖαν μετέτονε id, est. Hic in deteriorius mutatus universum Imperium in Aristocratiā mutavit, omnes magistratus vendens &c. Quo, ni fallor, spectat quod scribit Procopius in Historia Arcana pag. 101. ubi postquam dixit Justinianum & triginta duobus annis quibus imperabat, nullam tributorum remissionem fecisse, addit: Quid si per septendrem, ut Anastasius Imperator, illis indulisset, publicorum dissolutionem, nec se quidem satis pro rei ac temporis conditione fecisset. Jam ante idem Procopius Romanorum Principum morem, alias a nobis observatum, his verbis descriperat, quæ ad majorem hujus Operis illustrationem hic recitanda: Fuit Romanis Imperatoribus mos perantiquus, ut quæ supererent eris alieni publici partes tenuiores, harum remissionem non semel, sed iterum ac sapis (in Quinquennalibus nempe, Decennalibus & id genus festis) subditis darent, ne quia atritis fortunis nomina hac dissolvenda non essent, perpetuo bis angustiis versarentur, neve indebito exagitandi vegetalis ansam, Questores haberent. Hic autem Princeps (nempe Justinianus) intra annos duos atque triginta nihil tale subjectis condonavit. Justinus qui Anastasium exceptit, septimo etiam Imperii anno Consulatum iniit, cui cum Justinianus anno 527. successisset, septimo etiam Imperii anno Consulatum edidit, anno nempe Christi 533. quod si post primum, alterum, ac tertium decennium, eandem dignitatem non resumpsit, id ideo fuit, quia post annum 541. per annos viginti sex, in eo munere, mox mox abrogando, Basilius Junior continuatus fuit. Per ea tempora Quinquennalia & id genus festa, more quidem solito acta, sed illud de novo induitum, ut anno Imperii septimo, ac decimo septimo, & sic deinceps, eadem fierent quæ annis Quinquennalibus & id genus, festis dicatis fieri consueverant. Quod cum nemini fuerit observatum, juvat illud aliquot exemplis demonstrare. Chronicum Alexandrinum anno 507. Anastasii III. & Venantii Consulatu notato scribit: Hoc anno, longus murus, Anastasianus appellatus, conditus est. De quo muro Suidas in voce Αναστάτιος habet: Anastasius Imp. longum murum extruxit, sexagesimo milliario ab Urbe Constantinopoli, protenditur autem a mari, quod est ad septentrionem, usque ad mare, quod est ad meridiem. Et longitudine quidem ejus continet quadraginta millia, latitudo vero pedes viginti. Eodem anno Theophanes scribit: Hoc anno Imperator Anastasius Dara Castrum Mesopotamie magnum atque firmum in Romane ac Persica ditionis finibus situm magnibus cinctum: & Ecclesiæ, horreaque reponendis

frumentis, ac Cisternas recipiendis aquis, nec non porticus in eo constituit, & nuncupavit Anastasiopolim: Sed & publica commoditati duo balneæ dicavit, & loco civitatis concessit jura. Verum quidem est Auctorem Chronicæ Alexandrini idem referre anno Christi 498. qui Anastasianni Imperii octavus erat, sed utrumque Auctorem deceptum fuisse existimo, illudque consignandum esse anno 497. nam anno 507. longus tantum murus extructus, perperamque Theophanes Anastasiopolis ædificationem cum hujusmodi mari constructione confudit, quod ostendit Author Chronicæ Alexandrini, qui eam urbem alio anno ædificatam scribit, licet & ipse in anno erret. Justinianus etiam anno Christi 543. qui Imperii ejus decimus septimus erat, eadem præstitit, quæ in Quinquennalibus & id genus festis; scribit enim Theophanes: eodem anno ingens illa aenea columna ad palatium posita, qua dicitur Augustus, absoluta est: & equestris Imperatoris Justiniani statua in eam sublata. Denique Auctor Chronicæ Alexandrini anno 563. quo post septimum Imperii annum tertium Decennium Justinianus inchoavit, hæc scribit: Hoc anno 36. regni Justiniani, mense Apelleo, sive 24. Decembri secundum Romanos, prima dic Indictionis XII. festum Dedicationis Sanctissime Dei Ecclesie Constantinopoli secundo celebratum est. Quæ cum scribat sub Indictione XI. & Basiliī Consulatu XXII. ea facta esse, manifestum est legendum esse: hoc anno 37. non vero 36. ex quibus intelligis post hanc mutationem, Tempa dedicata, Urbes construendas, aliaque publica Opera facta, tam annis Imperii septimo, decimo septimo, & sic deinceps, quam anno quinto, decimo, & sic aliis ejusdem rationis annis.

Post mortem Justiniani, quæ die 14. Novembris anni 565. contigit, Justinus Junior Imperium suscepit, annoque 567. Consulatum ad Augustos in perpetuum transtulit, & ut verosimile est, Quinquennalia & id genus festa celebrare desit. Qua de re infra: nihilominus anno quinto, septimoque Imperii Opera publica ab Imperatoribus, uti ante abrogatum Consulatum ordinarium, facta; Theophanes enim anno 571. quo septimus Justini Junioris coepit, habet: Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli Ecclesiam coepit Justinus edificare in orphænorum hospitio, aliamque SS. Apostolorum, quæ Zenonis Imp. tempore conflagrarat, in Triconcho. Ad Ecclesiam quoque S. Deipara Blachernarum duas absides addidit, & hanc quæ Septentriōnem, illam quæ Meridiem respiciat, extruxit in celeberrimo illo templo, totamque molem illam in Crucis normam composuit. Mauritus anno 582. mense Augusto Imperium iniit, de quo Theophanes anno Mundi secundum Alexandrinos 6082. qui Kalendis Septembri anni Christi 589. incipit, hæc scribit: Eodem anno Mauritius supremus Imperator SS. Quadrageinta Martyrum Ecclesiam a Tiberio (ejus prædecessore) exadificari coptam: & jam ad opus medium duclam absolvit. Verum quidem est coepit tunc fuisse octavum ejusdem Imperatoris annum; ex his tamen intelligi potest, non male a nobis conjectum fuisse, Anastasium in Consulatus Augustorum aliquam mutationem invexisse; cum etiam post abrogatum Consulatum ordinarium hujusce mutationis aliqua supersint vestigia: cujus mutationis causa, quæ mihi incompta, ab aliis forsitan detegi poterit.

Denique cum nuncupatio Cæsarum annis Quinquennalibus & id genus festis addictis fieri sotiones Cæleret, iisdem pariter annis Tribunitia Potesfas sarum concederetur, & Imperatores in Augustei Consulatuperii consortium alios adsciscerent, manifestum bus illigatur est nuncupationes has suis Consulatibus, Quinta Fastos quinquennalibusque & id genus solemnibus, in qui illustrantibus

bus ex actæ sunt, illigatas, Fastos & utiliores & faciliores reddere; quod ipsa etiam experientia edocebit.

VI.
Locus Dionis Decennalium beneficii explicatus.
 Nec obscuris historiæ Augustæ Scriptorum locis Decennalium beneficio minor lux affusa, quod aliquot exemplis ostendo. Scribit Dio lib. 71. Marcum Aurelium Imperatorem cum post octo annorum absentiam Romam venisset, liberaliter erga populum se exhibuisse: remisit, inquit, omnibus etiam id quod fisco, ærariove publico debebant ab annis sex & quadraginta, absque sexdecim annis Hadriani, jussique syngraphas omnes scriptas de iis rebus in foro comburi. Erat is annus Christi 177. quo mense Septembri Indictio prima Constantiniana proleptica coepit, idemque Imperator Proconsularis Imperii Tricennalia celebravit. Hoc in loco Scaligeri in Animadversionibus Eusebianis ad num. 2134. & Petavio in lib. de dostr. Temp. aqua hæsit; ille enim existimabat pulcherrimum se ante Constantini Indictionis exemplum in iis verbis reperiisse, quod ab una Indictione ad alteram inclusivæ sedecim anni sint: quem ex eo Petavius refellebat, quod Indictio annis 15. non 16. definitur. Sed præterquam quod Olympias, quæ quatuor tantum annis constabat, quinquennis aliquando dicitur, ut in hoc versu Ovidii lib. 4. de Ponto, Eleg. 6.

In Scythia nobis Quinquennis Olympias acta est.

Adhuc restat difficultas, cur eo potius numero, quam alio, tam Hadrianus, quam Marcus Aurelius remissionem hanc circumscriperint. Genuina itaque hujus loci explicatio a Decennalibus & id genus festis repetenda. Hadrianus, ut primum Romanum venit, quidquid fisco, ærariove debebatur, remisit, definito tempore annorum sedecim, ex quo id beneficium collatum esse voluit, inquit idem Dio lib. 69. hoc est, ut explicat Scaliger remissionem hanc circumscripsit fini annorum XV. Imperium initit Hadrianus anno Christi 117. annoque 132. quo forsan Quindecennalia celebrare decreverat, sedecim illi anni absoluti; ab eo vero ad 177. utroque termino inclusivo, quadraginta sex anni interjiciuntur; tributaque, quæ ratione novem Iustorum, seu novem Quinquennialum, a populis debita erant, Marcus Aurelius remisit: ut enim jam ostendimus, solebant Imperatores iis annis, quibus hæc solemnia celebrabant, Indulgentiam concedere, tributaque vel in toto, vel in parte relaxare. Mere autem fortunatum fuit, quod Hadrianus Indictione prima Constantiniana Proleptica Imperium inierit, eadem etiam Indictione prima Quindecennalia, ipseque Marcus Tricennalia Proconsularis Imperii sicuti & quod Antoninus Pius anno Christi 147. quo prima Indictio proleptica coepit, Decennalia Cæfarei Imperii ediderit. Verum est harum Remissionum debitorum Epochas ab aliis annis nobis ignotis forsitan repetitas fuisse, cum libro undecimo Codicis Theodosiani titulo 28. l. 3. de Indulgentiis debitorum ab Honorio anno Christi 401. data Reliquorum, ut vocabant, indulgentiam ab aliis annis quam quibus hujusmodi solemnia acta, desumptam fuisse ostendat. In ea enim idem Imperator ait se plenam omnium Reliquorum cujuscumque generis Indulgentiam ad primum usque suum Consulatum, annum nempe Christi 386. concedere; prætereaque per novennium, ab eo nempe anno ad annum 395. quo, patre mortuo, imperare coepit, Reliquorum exactiōem, se suspendere. Ac denique ab eo anno ad annum 401. quo præfata lex data, Reliqua solvi præcipere, licet in iisdem annis nulla id genus festa celebrarit. Sed quidquid sit de initio Epocharum Remissionum tam ab Hadriano,

Apparatus in Baronium

quam a Marco factarum, certum est utrumque Imperatorem non ad Indictiones, quæ nondum natae erant, sed ad Decennalia & id genus festa respexisse. Ex eo etiam quod Auctor Chronicus Alexandrinus sub Largi & Messalini Consulatu, anno videlicet Christi 147. scribat: His Coſ. as alienum remissum, tabula creditorum ab Antonino Augusto exulta. Perperam colligit Scaliger longe ante Constantiū Indictiones in usu fuisse; cum ideo Antoninus Pius hanc summam eo anno remiserit, quia in eundem Imperii ejus Cæsarei Decennalia incidebant.

Hujus etiam regulæ ope explicari potest locus difficilis, qui legitur in Panegyrico incerti Auctoris cap. 16. Constantino Magno anno 313. dicto. Loquitur hic de Quinquennialibus Maxentii Augusti, quæ idem Imperator die septimo Kalendas Novembbris Imperii Natali, quo septimus ejus annus inchoabatur, edere destinarat, atque; Sed divina mens, & ipsius urbis aeterna maiestas, nefario homini (Maxentio) eripuere consilium, ut ex inveterato illo torpore, ac fædissimis latebris subito prorumperet, & consumpto per desidiam sexennio, ipsum diem Natalis sui ultima sua cæde signaret, ne septenarium illum numerum sacrum & religiosum inchoando violaret. Dicunt quidam viri docti Oratorem in hoc falsum, quod Maxentium diem Natalis sui cæde sua signasse, dicat, ne septenarium illum numerum sacrum & religiosum inchoando violaret. Nam si cæsus est, inquiunt; ipso die Natalis sui, manifestum est cæsum ipso die quo Imperium inierat septimumque annum inchoarat. Quod quidem verum est. At num ob id Orator falsus est? Jam enim ostendimus Quinquennialia & id genus festa duplice considerari posse, vel tanquam terminum & complementum præcedentium annorum; vel secundo ut quinque sequentium periodum. Orator itaque diem Natalem Maxentii, ut præcedentium annorum terminum tantum, non vero ut sequentis periodi initium consideravit. Neque in alio hujus loci arcanum consistit.

Mamertinus in Oratione Maximiano Herculeo dicta capite primo scribit orationem se ejusdem Imperatoris Quinquennialibus præparasse, additque: Gaudio igitur, si fas est confiteri, explicat latam esse illam cupiditatem meam: neque enim orationis ejus, quam composueram facio jaclaram, sed eam reservo, ut Quinquennio rursus exato Decennalibus tuis dicam, quoniam quidem Lustris omnibus predictandis communis oratio est & quæ verba vir doctissimus explicans scribit Maximianum Herculeum Quinquennio evoluto Quinquennialia celebrasse, ex eoque deinde colligit Decennalia decimo ejus Imperii anno expleto edidisse. Sed Fastorum a nobis explicatorum series ostendit eum hallucinari, Herculiumque tam Cæsarei, quam Augustei Imperii Quinquennialia anno quinto ineunte, & Cæsarei Imperii Decennalia anno decimo pariter ineunte celebrasse. Mamertinus itaque quinquennium inchoatum, exactum, absolutumque vocat, quia uti capite 2. numero XXII. diximus, Veteres, annos qui ante Quinquennialia fluxerant, Quinquennii nomine appellabant, licet eadem solemnia primo anni quinti die, aut etiam prima die septimi peragerent, sicque Orator hunc loquendi modum usurpare poterat, quod & aliis exemplis jam declaravimus. Porro panegyris illa dicta videtur anno Christi 191. post utramque ab eodem Herculeo quinquennialia celebrata, cum dicat Orator se Orationem, quam composuerat, ejus Decennalibus reservare; in eaque nullam de Constantio Chloro & Galerio Maximiano, qui anno 292. Cæsares nuncupati sunt, mentionem faciat; altera vero Panegyris, quæ die Natalis Urbis habita est, cuiusve idem Orator eodem capite primo meminit,

G anno

VII.
Locus difficilis. Auctoris incerti explicatus.

VIII.
Locus Martiniani explicatus.

anno 289. vel circiter ab eo recitata. Quare non video cur Jacobus de la Baune, qui veterum Panegyricorum, editionem adornavit, utramque anno 292. dielam fuisse scripsit.

IX.
Hadrianum Patriis Patriæ nomen distulisse ejus Decennalia ostendunt.

Eorumdem Decennalium ope, Spartiano in Hadriano cap. 6. sua fides restituenda: *Patris Patria nomen* (inquit hic Auctor de eo Imperatore loquens) sibi delatum statim, & iterum postea distulit: quod hoc nomen Augustus sero meruiisset. Huic contradicit Scaliger in Animadversionibus Eusebianis ad numerum 2142. duabus Inscriptionibus innexus, in quarum priori legitur: IMP. CÆSARI. DIVI. TRAJANI. PARTHICI. FIL. DIVI. NERVÆ. NEP. TRAIANO. HADRIANO. AUG. PONT. MAX. TRIB. POTEST. COS. II. P. P. IVVIRI VIARUM. In altera vero IMP. CÆS..... DIVI. TRAI. THICI. FIL. NERVÆ. NEPOTI. TRAIANO. HADRIANO. AUG. PONTIFICI. MAX. TRIB. POTESTA. II. COS. II. P. P. COLON. ULPIA. TRAIANO. AUG. Quibus favet Orosius libro 7. c. 22. ubi scribit: *Idem quoque continuo Pater Patriæ in senatu ultra morem Majorum appellatur, & uxor ejus Augusta: Nihilominus cum Spartanus rationem, qua Hadrianus permotus titulum illum distulit, afferat, & Eusebius in Chronico, Auctiorque Chronicæ Alexandrini testentur, eumdem anno Imperii decimo, quo nova induci solebant, Patrem Patriæ vocatum fuisse, Spartanum non errasse affirmare cogimus. Eo magis, quo in nullis numinis & Epigraphis, quæ apud Goltzium extant, Hadrianus ante adeptam Tribunitiam potestatem X. Pater Patriæ dicitur. Quod si ipso Imperii initio nomen illud sumisset, in nummis & in Inscriptionibus ut plurimum ei attribueretur: Existimandum itaque studio quorundam privatorum nomen illud ante Decennalia, sed non auctoritate publica, ei datum: Hadrianus (qui Antiochiae Imperium suscepit) a Senatu petiit pér litteras, ut sibi Imperium conferaret (quod & habet Spartanus loco citato) negavitque velle sibi ullos unquam honores decerni, ut erat antea consuetudo, nisi eos ipse a Senatu peteret, inquit Dio, lib. 69. Datus igitur titulus ille Hadriano antequam ipse peteret, vel Senatus decerneret; sed nec ab eo petitum, nec a Senatu decretum antequam Decennalia celebraret. Nec alia modo hujus difficultatis, quæ non parva est, solutio occurrit. Quoad Orosii auctoritatem, is non dissimili ratione eodem lib. c. 22. loquitur, ait enim Valerianum max ut arripuit Imperium Christianos persequutum esse, tum illico a Sapore captum esse. Quare is loquendi medus huic Authori familiaris.*

X.
Decennalium ope Collega Imperii cogniti.

Prætermitto hic alia loca alibi a me explicata, ut dicam me deprehendisse horum præcipue solemnium beneficio, antequam plures Augusti simul imperarent, Imperatores aliquos Imperii Collegas sibi adscivisse. Cum enim qui Imperio Proconsulari & Tribunitia Potestate donati fuerant, Decennalia & id genus festa non minus quam Cæsares & Augusti celebrarent, manifestum inde fit tertium ordinem, eumque Cæsarum gradui superiorem, Augustorum vero dignitati in aliquo inferiorem eos constituisse. Hæ squidem festivitates Imperii notæ, & indices erant, ideoque a Cæsaribus celebabantur, quia ad Imperium destinati erant. Quam etiam ob causam qui patribus viventibus in Imperii Augustei confortuum vocati fuerant, nedum ea festa ob eam nuncupationem peragebant, sed & post illorum mortem iterabant, ob novum videlicet Imperium quod tunc inibant. Quare cuni Marcus Aurelius v. g. post adeptum Imperium Augustum, non tantum propter illud, sed & propter Cæsareum, insuperque propter Imperium Proconsulare ea solemnia ediderit, liquet tria hæc tres diversorum potestatis

& honoris gradus denotare. Hos Spartanus in Alio Vero cap. 1. insinuat, cum his verbis ejusdem vitam incipit: *In animo mihi est, Diocletiane Auguste, non solum eos qui Principum locum in hac statione quam temperas, retentarunt sed illos etiam qui vel Casarum nomine appellati sunt, nec Principes aut Augusti fuerunt, vel quolibet alio genere, aut in famam, aut in spem Principatus venerunt, cognitioni numinis tui sternere. Et ne quis cavillet ipsum Augustos & Principes non distinguere, clarius se ipsum in fine ejusdem vita explicat. Mibi propositum fuit omnes, qui post Casarem Dictatorem, hoc est, Divum Julium, vel Cæsares, vel Augusti, vel Principes appellati sunt, quique in adoptionem venerunt, vel Imperatorem filii, aut parentes Cæsarum nomine consecrati sunt, singulis libris exponere. Ubi vides eum tria hominum genera, quorum vitam describere institerat, diserte distinguere, Cæsares nempe, Principes, & Augustos; & ad duo præfata loca intelligenda Decennalia & id genus festa non parum conducere.*

C A P U T S E X T U M .

Chronologia, Geographia, & Nummographia Decennalium beneficio illustrata.

I.
Decennalium abusus ad Imperatorum initia firmando.

Iacet Decennalibus, & id genus festis ad Imperatorum initia constituenda Viri Doctissimi aliquando abusi fuerint, certum tamen ea aliis præsertim adniiniculis accendentibus, ad eumdem finem plurimum sœpe conducere. Herwartus capite 262. suæ Chronologiæ, ut Scaligerum, qui Constantiū Magnum anno 307. Imperium invisse perperam opinatus est, confutaret, argumentum ab ejus Tricennialibus anno 335. celebratis deducit, aitque, posita ea opinione Constantiū tempus suis Tricennialibus congruum, vivum non attigisse, cum ea die 25. Julii anni 337. edenda fuissent, ipseque jam die 22. Maii e vivis excessisset. Sed valde fallitur vir eruditissimus, non tantum quod existimet eas festivitates non nisi anno quinto, decimo, & hujusmodi ineuntibus celebratas fuisse, ut videre est cap. 230. ejusdeni Chronol sed etiam quia eumdem Scaligerum reprehendit, quod in Animadversionibus Eusebianis scripsit, Nicomedienses Vicennalia, imo universi Orienti Constantini magni Tricennalia integro anticipasse anno, justoque citius eadem celebrasse. Valde enim apposite ad suam sententiam Scaliger locutus est, cum pluribus exemplis conflat has festivitates aliquando dilatas, aliquando vero anticipatas fuisse. Ex alio itaque capite hæc sententia rejicenda. Jacobus Gothofredus Codicis Theodosiani doctissimus Commentator libro 4. titulo 23. de longi temporis præscriptione primam legem explicans Roma Idibus Januariis Sabino & Rufino Coss. anno nempe Christi 316. datam, qua possessiones a Superioribus Principibus concessas usque ad Decennalia sua Constantinus Magnus confirmat, ait haberi hic characterismum certissimum Imperii Constantini, qui cum anno 306. die 25. Julii patri successerit, ejus Decennalia in annum 316. incidere necesse est; cum tamen anno præcedenti legitimo tempore eadem solemnia is Imperator celebrasset, imo & anno 314. per anticipationem edere potuisset. Quare ea festa se sola ad Imperatorum initia certo firmando non semper idonea. At non raro usu venit, ut eorumdem beneficio certum initi Imperii tempus assequamur.

Initium Imperii Galerii Maximini hucusque in magna controversia positi, ejus Quinquennlio-

II.

*Maximi-
nus se i-
psum Au-
gustum di-
git.*

liorum, quibus alia suffragantur, ope me deprehendisse existimo. Licinius anno 307. tertio Idus Novembres Augustus a Galerio Maximiano renunciatus est, ut infra videbimus, quod qui dem Maximinus agre admodum tulit, qui hæc nus Cæsar dumtaxat ab omnibus appellabatur. Hic ergo praeter ceteris tyrannico ingenio præditus Augustus a semetipso renunciatus est, inquit Eusebius lib. 8. cap. 13. Egregia sunt in eamdem rem Laetantii lib. de mortibus Persecutorum, capite 32. verba: *nuncupato igitur Licinio Imperatore Maximinus iratus, nec Cæarem se, nec tertio loco nominare volebat (ex quibus verbis conjicere est Galerium Maximianum primum sibi locum, secundum Licinio, tertium Galerio Maximino tunc attribuisse, Constantium vero & Maxentium Augustorum filios nuncupasse, ut ex mox dicendis magis liquebit) Mittit ergo ad eum (nempe Galerius Maximianus) sape legatos, orat sibi parcat, dispositionem suam servet, cedat atati, & honorem deferat canis. At ille (Galerius Maximinus) tollit audacius cornua, & prescriptione temporis pugnat se priorem esse debere, qui prior sumperit purpuram, preces ejus & mandata contempnit; dolet bestia (Galerius Maximianus) & mugit, quod eum ideo ignobillem fecisset Cæarem, ut sibi obsequens esset; istamen tanti sui beneficio oblitus, voluntati ac precibus suis impie repugnaret. Vicitus contumacia (Galerius Maximinus) tollit Cæsarum nomen, & se, Liciniumque Augustos appellat, Maxentium & Constantium filios Augustorum. Maximinus postmodum scribit quasi nuncians in campo Martio proxime celebrato Augustum se ab exercitu nuncupatum. Recepit ille mæstus ac dolens, & universos quatuor Imperatores jubet numerari Galerius nempe Maximianus. Baluzius in Notis ad Laetantium, hæc verba: *victus contumacia tollit Cæsarum nomen &c.* de Galerio Maximiano explicat, non quidem ut nomen Cæsarum aboleret, sed ut ab eo deinceps abstinerent illi, qui in spem Imperii adoptarentur, & sic excluderetur Maximinus. At non is Laetantii sensus esse videtur. Nam quis contumacia succubuit, nisi qui contumax erat Maximinus? Quis a Cæsaris nomine abhorrebat, nisi qui se Cæsarem dici solebat? Cur Galerius Maximianus qui senior Augustus erat rursum se cum Licinio Augustum appellasset, novo huic loco non assignato? Proseculo si Galerius Maximianus Cæsareum nomen sustulisset, Maximinus de omni gradu dejecisset, quod rerum postea gestarum series illum non fecisse ostendit, imo neque potuisse, cum is ejus preces, mandataque contemneret. Denique Maximinus non scripsisset postea se ab exercitu Augustum nuncupatum fuisse, nisi de præfata nuncupatione a se facta, quam exercitui tribuebat, intellexisset, hæcque ultima verba universos quatuor Imperatores jubet numerari, ostendunt ita: *se, Liciniumque Augustos appellat*, explicanda esse de Maximino, qui se & Licinium Augustos nuncupavit, aliter non quatuor, sed quinque Imperatores Maximianus Galerius jussisset numerari, nempe se ipsum, Maximinus, Licinium, Constantium, Maxentium. Ex eo vero quod Maximinus Maxentium & Constantium filios Augustorum nominaverit, colligitur, id jani antea Galerium Maximianum fecisse, Maximinumque hac in parte hujus dispositionem servasse; nam nisi ille hæc antea nomina Maxentio & Constantino tribuisset, quomodo Maximino, qui tantum Cæsar erat, tertium locum assignare potuisset, cum Augustorum filiis Cæsares anteferrentur. Eodem nomine ab Eutropio lib. 10. ubi de Morte Galerii Maximiani locutus est, Constantinus & Maxentius appellati: *Respublica tum a quatuor Imperatoribus tenebatur, Constantino & Maxen- tio filiis Augustorum, Licinio & Maximino no-**

Apparatus in Baronium

vis hominibus. Quæ verba præfatam Galerii Maximiani dispositionem contradictionem passam esse, Liciniumque in tertium postea locum rejectum fuisse ostendunt, quod etiam Baluzius loco laudato probat ex edicto in favorem Christianorum anno 313. emanato, & ab Eusebio libro 8. cap. 7. relato, ubi tres Imperatores nominantur, & Galerii nomen ut senioris Principis primo loco ponitur, tum Constantini, dein ac postremo Licinii. Quæ ideo fuisus explicare placuit, quia parum hic usque cognita.

Difficultas modo est, quo præcise anno Maximinus se ipsuni Augustum dixerit; & quidem Petavius in Chronico, ubi scribit Licinium tertio Idus Novembres anno 308. nuncupatum fuisse Augustum, quod ei, aliisque pluribus Idatius in Fastis persuasit, Maximini initium sub finem ejusdem anni, vel subsequentis exordium non conjicere non potuit: Sed cum ea opinio sustineri amplius non possit, tota controversia sita est, an anno 307. exeunte, vel 308. ineunte, Maximinus Augustum seipsum nuncupaverit. Hanc ejus Quinquennaliis dirimi existimo. Laetantius citatus capite 35. refert editum in gratiam Christianorum a Galerio Maximiano anno 311. emissum, pridie Kalendas Majas ipso octies & Maximino iterum Coss. Nicanteria propositum fuisse. Anno itaque 311. Galerius Maximianus fastis nomen dedit. Collegis primum Licinio, ac dein Maximino II. cumque Licinii Consulatus eius Quinquennalibus juxta secundam Cæsareorum Consulatum regulam addictus fuerit, dubitandum non videtur, quin Maximini Consulatus ad eundem finem assumpitus fuerit, alioquin contra omnes eorumdeni Consulatum regulas ab eo capessitus fuisse; ideoque quin & eodem anno, quo Licinius se ipsum Augustum renunciarit. Quod & Consulatus a Maximiano Herculio & Galerio Maximiano anno 308. communi Augustorum consenseru, quod negari non potest, suscepimus, mutatione consilii, quod idem Galerius Maximianus agitabat, cum Licinium provehere destinat ad principale fastigium, de bello adversus Maxentium Herculii filium gerendo, ostendit; is enim Consulatus, Imperatorumque concordia, consecutio ac fructus fuit amicitiae inter eosdem apud Carnuntum ubi Licinius creatus est Augustus, anno 307. conglutinatae, ut etiam Baluzius in Notis ad Laetantium advertit. Maximini Quinquennaliis numismata favent, in iis enim apud Occonem sex Imperii ejus Augustei anni exprimuntur, quare cum anno 313. post mensem Maium perierit, sequitur initium ejus sub anni 307. finem conjiciendum esse. Posset quidem juxta eadem numismata Maximini initium anno 308. collocari; sed huic conjecturæ obstant & ejusdem Maximini Quinquennalia, & præfatus Herculii & Galerii Maximiani Consulatus: quæ duo eundem Maximinum sub anni 307. finem, Imperium suscepisse insinuant, ideoque numismata juxta horum Quinquennaliorum, & hujus Consulatus collocationem explicanda.

Sed Constantii Constantini M. filii Cæsarei Imperii initium, non minus quam Augustei Maximini controversum, horum solenimum beneficio certius adhuc dirimitur. De die quidem, qua illud iniit, nulla difficultas esse potest; cum ex Idatio in fastis, Auctore Chronicæ Alexandrini, ac veteri Kalendario a Lambecio Bibliothecæ Cæsareæ Praefecto V. C. edito sextum Indus Novembres fuisse constet. At quo Anno, hic opus hic labor. Idem Idatius anno 324. Auctore Chronicæ Alexandrini anno 325. Eusebius in Chronico juxta Editionem Scaligeri anno Abrahami 2320. qui in anno Christi 322. mense Septembri inchoatur; juxta vero editionem Pontaci anno Abrahami 2343. anno Christi

III.
Initium
Maximin*i*
ejus Quin-
quennali-
bus deci-
sum.

326. inchoato. Prosper Aquitanus in Chronico Auctiori anno 323. Quid in tanta opinionum diversitate sentiendum esset, Blondellus lib. de Primatu pag. 1183. & Gothofredus in Chronolog. Codicis Theodosiani anno 325. indagarunt; sed cum nullis regulis dirigerentur, nihil certi concluserunt. Unde ea inter Eruditos recentiores prævaluit opinio, quæ rem hanc in annum 324. coniicit. At anno 323. Constantium levatum fuisse Cæsarem, ejusdem Decennalia & id genus festa, aliis subsidiis innixa, certum indubitatumque reddunt. Septima is ejusdem Imperii Cæsarei Quinquennalia edidit, ab anno 323. si legitimo tempore ea celebrarit, deducta, ut videre est in nostro Consulatum Cæsareorum Rationario. Quod si ab eo anno ea Initium non duxerint, tunc dicendum erit nec ea nec ulla alia hujusmodi festa ab eo, legitimo tempore facta fuisse, quod eadem facilitate refelleretur, ac sine fundamento asseritur. Sed legitimo tempore ab eodem peracta ejusdem Imperii duratio, a Socrate lib. 2. cap. 47. Sozomeno lib. 5. cap. 1. Eutropio lib. 10. Nicephoro Callisto, & Auctore Miscellæ memorata evincit. Scribunt hi Constantium annos 38. imperasse; quare cum tertia Novembri die anni 361. eum e vivis excessisse in confesso sit, sequitur anno 323. Cæsaream dignitatem eidem collatam fuisse; si enim anno tantum sequenti eo honore exornatus esset, non annos octo & triginta, sed triginta septem duntaxat, sex diebus minus imperasset. Hoc cum advertisset Valesius in Notis ad lib. 21. Marcellini, ubi Constantium anno 324. nuncupatum Cæsarem docet, ait: *Quod si ad exactum calculum res revocetur, annos duntaxat 37.* Constantius tam Casarianum, quam Augusteum obtinuit Imperium. Sed, ut communiter dicitur, errores Chronologici familiam ducunt, unoque posito, non nisi alii inde enasci possunt. Sextus Aurelius Victor in epitome huic conjecturæ, seu potius subterfugio prorsus contrarius. Interiit, inquit, anno avi quarto & quadragesimo, Imperii nono atque tricesimo, quod verum est, si anni Juliani & uterque extremus incompletus pro completo, quod Antiquis familiare, numeretur. Hæc itaque res in posterum extra omnem controversiani posita esse debet.

V.
Decennium usus
in annis
a Septembri, vel
Ottobri in-
choatis.

Eusebius, Thieophanes, aliquique Scriptores, qui annos a Septembri vel Ottobri inchoant, incertos nos relinquunt, an res ab iis narratae tribus aut quatuor prioribus mensibus anni Juliani, vel posterioribus ejusdem anni Juliani sequentis contigerint, sive in unius anni errorrem doctissimos etiam inducere possunt. Cui non raro malo Decennalia & id genus festa occurrunt, uno aut altero exemplo res manifesta fiet. Scribit Eusebius in Chronico Melitonem Asiam, Sardiensem Episcopum, Apologeticum pro Christianis Marco Aurelio tradidisse anno Abrahami 2186. qui cum in anno Christi 169. mense Septembri incipiat, dubios suspensosque nos habet an Eusebius intellexerit Apologiam illani anno 169. vel sequenti, Marco Aurelio oblatam. Unde & Petavius, aliquique viri docti illud anno 170. consignant. Sed cum Marcus Aurelius anno 169. Cæsarei Imperii Tricennalia ediderit, iisdemque annis Indulgentiam concedi, Apologiaque porrigi nos fuerit, non dubium quin anno 169. Apologeticus ille liber conscriptus fuerit, quinve recte ab Auctore Chronicæ Alexandrini id eo anno collocatum fuerit. Idem Eusebius anno Abrahæ 2310. scribit primum Diocletianum adorari se ut Deum, & Gemmas vestibus, calceamentisque inseri iussisse, cum ante eum omnes Imperatores in modum Judicium salutarentur, & Chlamydem a privato habitu plus haberent. Cum vero is annus Abrahæ in anno Christi 293. mense Septembri inchoetur, annoque sequenti absolvatur, incertum, quo ex

his duobus annis id acciderit. Hanc Decennaliorum regula difficultatem tollit, ostenditque Diocletianum, qui anno 293. Consul processit, & Decennalia edidit, hanc novitatem induxit, cum uti iam diximus, annis quibus hæc solemnia peragebantur, non raro nova mundus videret.

Eadem pariter Regula anni, quibus orationes ad Imperatores habitæ, aut quibus libri *Eumenii* antiqui scripti aliquando deteguntur. Sic ex *Oratio pro Constantini M. Quinquennalibus*, quorum men-Flavien-sionem facit Eumenius in gratiarum actione *bus dicta* Constantino M. Flaviensem nomine dicta, de anno 311. ducimus eam anno 311. non sequenti, ut quidam perperam scribunt, recitatam fuisse. Postquam enim is narravit censem ab eo Imperatore relaxatum fuisse, ait cap. 13. *Quinque annorum nobis reliqua remissi*. O lustrum omnibus lustris felicius! o lustrum quod merito banc Imperii tui aquavit atatem (id est, o lustralis remissio, quæ plena & perfecta est, sicut annus Imperii tui quintus, qui plenus est, quia exactus, & non inchoatus tantum) *Quinquennalia tua nobis etiam perfecta celebranda sunt*. Illa enim quinto incipiente suscepta (id est, anno Christi 310.) omnibus populis jure communia, nobis hac propria qua plena sunt. Id est, anno quinto evoluto celebrantur, sive laudibus extolluntur. Gothofredus in Commentario Codicis Theodosiani lib. 11. tit. 3. sine censu vel reliquis l. 1. dicit eam legem, cuius hæc subscriptio: dat. Kalend. Jul. Agrippina Constantino A. V. & Licinio Coss. eo prorsus pertinere, cuius nomine Eumenius Constantino pro Flavienibus gratias egit, quia ea ad Antonium Marcellinum Præsidem Provinciæ Lugdunensis primæ, in qua sita Flavia, seu Augustodunum inscripta. Ex quo & deducit eam subscriptionem corrigendam, scribendumque Constantino A. 11. & Licinio Coss. Quia, ut inquit, anno 319. quo Constantinus Licinio Cæsare Collega quintum Consulatum gessit, non in Gallia, sed in Pannonia fuit. Contra vero anno 312. antequam in Maxentium movisset, hæsit in Gallia inferiore, & quidem Agrippinæ, ut ex capite 13. alterius ejusdem Eumenii Panegyrici, qui incipit *Facerem*, ubi & Pontem Agrippinensem in Francos extruxisse eum memorat, patet. Ex quibus tandem omnibus colligit præstatum Panegyricum non nisi anno 312. recitatum fuisse. Sed quidquid de ea subscriptione sit, quam examinandi hic locus non est, non dubito quin Gothofredus in ejusdem legis & Panegyris copulatione errari; præfata enim lex de causa Provinciæ Lugdunensi communi agit: Eumenius vero pro remissione speciali gratias habet. Deinde Constantinus anno Imperii quinto, ut diserte habet Eutropius lib. 10. belluni adversus Maxentium commovit, & copias ejus multis praliis fudit. Quare anno 311. bellum illud inchoatum, neque enim, si Kalendis Juliis anni 312. adhuc Coloniae Constantinus resedisset, tot prælia ante septimum Kalendas Novembri, quo vietus Maxentius, committere potuisset. Unde quæ idem Eumenius de ponte Agrippinensi in Francos extructo habet, ad annum 311. non ad sequentem pertinent; ac denique perperam inde deducit Gothofredus orationem hanc Coloniæ Agrippinæ habitam fuisse.

Eadem methodo investigandus annus, quo Synesius egregiam, *de Regno ad Arcadium Imperatorem*, orationem Constantinopoli habuit. Oratio de Ait Synesius ejusdem orationis initio, in hymno tertio, ac nonnullis aliis locis, causam hanc *Synesio di-Legationis suæ* habuisse, ut Pentapoleos, ac etiæ. nominatim Cyrenes Patriæ suæ calamitosæ ac semirutæ, opis ac subsidij aliquid ab Imperatore peteret, quæ barbaris, efferatisque vicinæ gen-

gentibus ægre se ab illorum infestatione defendere. Cum vero urbes ab Imperatoribus aut extruerentur, aut reædificarentur, annis, quibus Decennalia & id genus festa celebrabant, examinandum venit, quibus in Arcadii solemnitiis hæc oratio recitata fuerit. Petavius in Notis ad Synesium obseruat hunc libro de Insomniis pag. 148. triennalem hanc legationem suisce, significare, quod & in hymno 3. & in Epistola 41. idem Synesius insinuat, designatque anno, quo Constantinopoli discessit, Aurelianum Consulem fuisse. Gessit hic Consulatum Stilicone Collega anno 400. quare annus 398. triennii illius primus, annus vero 400. ultimus fuit. Arcadius anno 383. XVI. Kalendas Februarias a Theodosio patre Augustus dictus est, annoque 395. eidem XVI. Kal. Februarii de mortuo successit. Anno 397. Quindecennalia Imperii vivente patre suscepit celebravit, eo enim anno Theophanes habet: *hoc anno sexto mensis Pauni Kalendas* (hoc est die vigesima prima Maii) *Sancti Prophetæ Præcursoris & Baptista Joannis Reliquia Alexandriam translata sunt*. Anno autem 399. Quinquennalia Imperii post patris mortem initi idem imperator edidit, quod ex iis, quæ idem Theophanes eodem anno habet, colligitur: *Arcadius Imperator militum Numerum, quos dixit Arcadicos, Constantinopoli instituit*. Ea itaque Oratio iis in Quinquennaliis habita. In Codice Theodosiano lib. 7. tit. 1. de re militari l. 17. revocari suos quoque ad numeros (ita tunc legiones vocatae,) & Sedes, tam Præsentales, quam Provinciales milites ab Arcadio jubentur Kalendis Februariis, anni 389. Et Synesius in eadem Oratione inter alios defectus exitium Imperio Orientali minantes, ponit hanc vagandi militum licentiam. Pagina enim 22. agens de Barbaris militibus, quorum opera tunc Imperator utebatur, subjicit: *At ne quidem contrarier illis (Barbaris) viris opponere; & perinde ac si illorum (vires) nostra essent vacationem & militia postulantibus indulgere, ceteraque qui in regione versantur, aliis rebus occupari permettere, quid aliud est quam hominum ad interitum festinandum?* Natale Imperii ab Arcadio vivente patre initi incidit in diem decimum septimum Januarii, quare eo die, anno 399. ea Oratio habita, cuius fructus ea Arcadicorum militum institutio. Petavius anno 397. aut 398. recitatam scribit, sed cum priori illo anno nullam ex his festivitatibus Arcadius celebrarit, annoque 398. nondum Constantinopolim pervenisset Synesius (aliоquin si eo anno Orationem illam mense Januario recitasset, tanto postea tempore ibidem commoratus non fuisset,) sequitur præfato tantum anno eam dictam esse.

VIII.
Urbes annis quibus hæ festivitates celebabantur constructæ.

Variis enim exemplis in Consulatum Cæsareorum Rationario legendis liquet, annis, uti jam insinuavimus, quibus hæ festivitates e-debantur, Urbes aut constructas, aut reparatas fuisse; unde Geographia non tantum numerorum cognitione, quod docuit Spanhemius lib. de præstantia, & usu Numismatum, sed etiam Vicennialiorum, & id genus festorum notitia locupletari in posterum poterit. Neque enim satis est Geographo situm urbium declarare, sed & earum foundationis tempus, quando illud sciri potest, accurate notare debet. Scribit Eusebius in Chronico anno Abrahami 2237. *In Palæstina Nicopolis, quæ prius Emmaus vocabatur, urbs condita est, legationis industriam pro ea suscipiente Julio Africano scriptore temporum.* Definit is annus Abrahami in anno Christi 221. quo quartus Heliogabali annus cœpit. Anno sequenti Alexandro Severo Collega idem Heliogabalus Consulatum quartum gessit, Pridieque Nonas Martias interfactus est. Quare ea legatio ab Africano anno 221. suscepta, non

vero anno 220. ut perpetram Petavius in Chronico, eaque urbs non ab Heliogabalo, ut videtur, sed ab Alexandro Severo ejus successore reædificata. Cum enim Heliogabalus Quinquennalia mense Junio, anni 222. edere deberet, missus ad eum Africanus, qui eam civitatem instaurandam peteret, sed eo ineunte Martio occiso, initio Imperii Alexandri urbs denuo constructa. De ea videndum Valesius in notis ad Sozomenum lib. 5. cap. 21.

Longe celebrioris civitatis ædificatae tempus, certiusque, ejusdem regulæ beneficio e tenebris eruitur. Ea est Constantinopolis cujus dedicationem in annum 330. in quem quinta Constantini Magni Quinquennalia incidebant, factam fuisse inter omnes convenit, sed de cunctis conditus anno magna inter viros doctos controversia. Petavius in Chronico, & Gothofredus in Chronologia Codicis Theodosiani ejus indicat.

Annus Vicennialium Constantini annum conditus Constantiopoleos

fundamenta jacta scribunt, anno, quo Januarius, & Justus Consulatum gessere, qui Christi fuit 328. quod auctor Chronicus Alexandrinus habeat: *His Coss. Constantinus Roma profectus & Nicomedia Bitynia metropoli moratus, saepè Bytantum profectus, primum Bytantii murum instauravit, magnamque partem ad veterem murum adjectit, novumque cum eo conjunxit, urbemque ipsam Constantinopolim dixit. Circum, novis ex are statuis exornavit, omnique arte tribunal, ubi Imperator spectacula ficeret, ad Romani theatri formam perfectit &c. apud eundem Auctorem legenda. Sed cum Constantinus Magnus nulla hoc anno solemnia ediderit, hujus Civitatis conditus ad annum Vicennialium ejus, vel Nicomediae vel Romæ actorum, pertinet, quod quidem juxta nostram regulam necessario dicendum. Et attentis adminiculis, quæ eidem suffragantur, non dubium quin anno 325. post Vicennialia Nicomediana urbs fundata fuerit. Socrates enim lib. 1. cap. 16. ait: *celebrata igitur festivitate publica Vicennialiorum suorum, statim ad Ecclesiastarum instaurationem, omne studium suum contulit, idque tum in aliis civitatibus præstítit, tum in urbe sibi cognomine. Quam quidem Bytantum antebat appellatam magnopere amplificavit, & ingentibus cinctam muris, variisque adiunctis exornatam, Regina urbium Roma ex aquans, Constantinopolim nominavit; utque nova Roma vocaretur, lege sanxit.* In eundem annum conditum ejus conjiciunt Sozomenus, Theophanes, Nicephorus, & Cedrenus, licet hi duo postremi conditum cum Encæniis & Dedicatione imperite confundant. Ac Julianum Imperatorem Or. 1. in ea sententia fuisse, ex Philostorgio lib. 2. cap. 9. elicio. Ait Julianus de Constantino: *Posteaquam vero Dominus omnium est constitutus, tum sui nominis urbem infra decem annos extruxit.* Parte alia Philostorgius ait: *Constantinum octavo & vice simo Imperii sui anno ex Bytantio Constantinopolim condidisse.* Annus vicesimus octavus Constantini absolvitur anno Christi 334. a quo per decem annos retrocedendo, pervenitur ad annum 325. quo juxta Julianum civitas condi cœpta. Allatius lib. 1. de consensu Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis cap. 14. qui in hoc arcanum non penetrabat, ait legendum esse ἐν τῷ ἑκατῷ, id est, anno vicesimo, ne tam miro, inquit, anachronismo res conturbasse Philostorgium affirmare cogamur. Sed frustra, locus purus est, Philostorgiusque de anno, quo absoluta Constantinopolis, non de eo quo ejus fundamenta jacta, loquitur. Denique hanc nostram sententiam confirmat Auctor Chronicus Alexandrinus, qui anno 361. quo Julianus Cæsar Quinquennalia celebravit, scribit: *Encænia magna Ecclesia ejusdem urbis Constantinopoleos celebrata sunt, anno trigesimo quarto plus minus, quam fundamenta Constantinus vicit Augustus jecerit.* Acta sunt Encænia XVI. Kal. Martias, qui dies est mensis Peri-*

Peritii, seu Februarii XIV. Si a die 14. Februarii anni Christi 361. per annos triginta quatuor retrocedas, pervenies ad mensem Februarium anni Christi 326. Quare eo anno, vel potius superiori exeunte, illius Ecclesiæ fundamenta jaeta: quo loco non tantum confirmatur Ecclesiæ annis quibus hæc solemnia celebrarentur, & extortas & dedicatas fuisse. Sed praeterea urbem Constantinopolim in prioribus vel saltem in posterioribus Constantini Magni Vicennialibus conditam fuisse, ideoque quæ idem Auctor Chronici Alexandrini anno 328. scribit intelligenda esse de ejusdem operis continuatione, non vero de priori ejus fundatione: Ideo porro plura egregia ædificia anno eodem peracta, quia Constantius Cæsar, qui anno 323. eo honore decoratus fuerat, Quinquennalia sua celebravit; at Constantinum M. extra solemnia a se edita, urbem sui cognominem condere cœpisse prorsus incredibile; eo magis, quo non nisi in propriis id genus festivitatibus, ejusdem encænia celebrarit.

X.
Decennium ope
Inscriptio-
nes expli-
cate.

Non parum denique Decennialiorum, & id genus festorum notitia ad epigraphas, quæ in nummis & marmoribus leguntur, explicandas conductit. Ejus beneficio intelligimus hunc nummum v. g. quem Scaliger in Notis Eusebianis retulit, recte a Valesio in notis ad lib. 16. Ammiani expositum fuisse. Legitur in eo: IMP. CÆSAR TRAIANUS HADRIANUS AUG. P. M. TR. P. COS. III. PP. ANNO DCCCLX-XIV. NAT. URBIS R. CIR. CON. S. C. Id est, Natali urbis Roma Circenses concessi Senatus consilio. Incipit is annus Urbis in anno Christi centesimo vicesimo primo, in quem Quinquennalia ejusdem Imperatoris incidebant. Quare recte ea verba adhibita ad horum verborum Ammiani lib. 16. interpretationem, ostendendumque urbis templum hoc anno ædificatum fuisse; Et urbis templum (inquit Ammianus loquens de iis, quæ Constantius Augustus Romæ videre gestiebat,) forumque pacis, & Pompeii theatrum, & odeum &c. Quo & egregie pertinere ostendit, quod scribit Athenaeus lib. 8. cap. 16. ἐπειχεν δὲ θύσα ἑορτὴν, τὰ παρίλια μὲν παλαιὶ μαλέμενα, γοῦν δὲ Ρωμαῖα τὴν τολεδοὺς τύχην νέῳ καθιδριμένην ὑπὸ τῆς βασιλείως Αδριανοῦ. ἐκείνην τὴν ἡμέραν κατ' ἔνιαυτὸς ἐπίσημον ἀγεστὶ πάντες ἑορτῶν οἱ Ρωμαῖοι κατοικήστε, καὶ οἱ ἐνεπιδημεύντες τῇ πόλει. Id est, celebrantur enim Parilia dicta quondam feria,

CONSTANTIUS. ET. MAXIMIANUS. INVICTI. AUG G.
SEVERUS. ET MAXIMINUS CAESS.
THERMAS. ORNAVER. ET. ROMANIS. SUIS. DEDICAVER.

Refert aliam in eandem rem Tristanus Tom. 3. pag. 424. quæ Romæ apud templum S. S. Faunæ extat.

DD. NN. DIOCLETIANUS ET MAXIMIANUS INVICTI
SENIORES AUGUSTI PATRES IMPERATORUM ET
CAESARUM CONSTANTIUS ET MAXIMIANUS
INVICTI AUG G. SEVERUS ET MAXIMINUS
NOBILISSIMI CÆSARES. THERMAS FELICES
DIOCLETIANI AUG. FRATRIS SUI NOMINE
CONSECRAV. COEPTIS ÆDIFICIIS PRO TANTI.
OPERIS MAGNITUDINE OMNI CULTU
PERFECTAS ROMANIS suis DEDICAVERUNT.

Thermæ Diocletianeæ anno 302. quo Constantius Chlorus & Galerius Maximianus Cæsares Decennialia celebrarunt, constructæ, quemadmodum in Fastorum Rationario diximus. Cum vero Severus & Maximinus Kalendis Maiis anni 305. Cæsares renunciati fuerint, Constantiusque Augustus anno 306. octavo Kalendas Augusti obierit, eadem Thermæ alterutro anno dedicatae. Sed cum idem Constantius & Galerius Maximianus anno 306. Cæsarei Imperii Quindecennialia celebrarint, manifeste liquet eodem anno, non vero 305. easdem dedicatas,

nunc Romanas appellant, extructo, dicatoque Fortuna Urbis templo, ab optimo, & humanissimo Imperatore Hadriano. Eum scilicet diem cum solemnni celebritate quotannis festum agunt, non solum Romani cives, sed etiam quotquot externi homines tum Roma sunt. Ex iis, inquam, verbis Valesius sibi eliciuisse videbatur, Hadrianum eo anno Natalem urbis Romæ celebrasse, eoque nomine vocari, exinde sanxisse eum diem, qui antea Parilia erat dictus. Egregia explicatio, quam ejusdem Imperatoris Quinquennalia certam reddunt, quæ tamen si ad eadem non respicias, infirma erit. Annis siquidem quibus hujusmodi solemnia peragebantur, & tempora construi ac dedicari, & nova induci in more positum erat, quemadmodum jam observavimus, unde conjectura Valesii optima. In eo is tantum errat, quod scribat id actum Olympiad. 225. anno 2. qui erat, inquit V. Imperatoris Hadriani. Præfato enim anno urbis, cœptus tantum annus primus Olympiad. 225. quintusque ejusdem Imperatoris. Erratum pariter a Calvisio in suo opere Chronologico, Petavioque in Chronico qui scribunt Hadriannum, rebus Urbis Italiæque compositis anno Christi 120. ad lustrandas Orbis Ronian Provincias, profectum esse: ac primo in Galliam, & Germaniam: deinde in Britanniam, ac anno 123. in Orientem transisse. Neque enim, quemadmodum ex præfata Epigrapha deducitur, ante annum centesimum vicessimum primum Roma discessit Hadrianus; neque tardius in Orientem, quam anno centesimo vicesimo secundo profectus est, uti tam ex Eusebio in Chronico, quam ex Chronicæ Alexandrini auctore discimus. Quare anno 121. ejus Quinquennalibus dicato, in Gallias, & Germaniam, indeque in Britanniam transit, in qua murum per octoginta millia passuum primus duxit, qui Barbaros Romanosque divideret, inquit Spartanus in ejus vita cap. 11. Quod autem in præfato nummo Hadrianus Pater Patriæ dicitur, existimo id potius privatorum studio, ac consuetudine, quam auctoritate publica actum fuisse juxta dicta capite quinto num. IX.

Decennium pariter beneficio, quo anno XI. variae Inscriptiones dicatae sint, intelligimus. Inscriptio Onuphrius in libro II. Fastorum anno Urbis nes dua 1058. Epigraphen refert. Quæ legitur in marmore, Romæ in Thermis Diocletiani, effosso. Decenna- lium ope explicata.

quod non nisi Regularum nostrarum ope dignosci potest.

Tristanus tomo tertio pag. 341. egregium XII. græcum Diocletiani numisma affert, quo eum Explicatur quinto Imperii anno ineunte Quinquennalia celebrazione discimus: hoc Fastorum Consularium Numismæ series non nisi valde imperfecte indicarat, Anno 288. quo quintus Imperii ejus annus inchoatus est, non ipse, sed Maximianus Herculeius II. Januario Collega Consulatum edidit; ex quo suspicandi locus fuit, eo Imperatore Consule, Diocletianum festum illud celebrasse; sed

Sed Numisma illud id manifeste demonstrat. Legitur in eo A.K.F.A.T. O.Y. ΔΙΟΚΑΗΤΙΑΝΟC CEB. Id est, Imperator Cæsar Caius Aurelius Valerius Diocletianus Augustus. Visitur in eo idem Imperator Lauro coronatus, & in aversa parte figura stans quæ in ara sacrificat, ac præterea hæc literæ: L. E. id est, anno quinto. Quæ figura, vel etiam Vesta sacrificans in nummis, in quibus hujusmodi vota distincte exprimuntur, (uti v. g. in nummo Marci Aurelii ab Occone relato, in quo Tribunitia ejus Potestas XXV. notatur, ac illius vota suscepta Decennalia secunda memorantur, Vesta sacrificans coram ara sculpta est,) sæpe exhibetur: cuius rei varia exempla in Fastorum Rationario videre est. Et tamen idem Tristanus, qui non adverterat plura Imperatorum numismata ad ea solemnia respectum habere, perperam dicit figuram hanc ab alicuius civitatis, in qua pluribus sacrificiis pietatem Diocletianus ostentarat, incolis positam fuisse; indeque de expensis ab eodem in sacrificiis factis, aliisque hujusmodi differit, quæ parum ad istius numismatis explicationem faciunt.

XIII. Idem Tristanus eodem tomo pag. 298. Probi Imperatoris nummum exhibit, in cuius postica parte visitur templum octo columnarum; in eoque figura sedens dextra victoriolam, sinistra hastam tenens, ac circum legitur, ROMÆ AETERP. Quod numisma in ejus Quinquennialibus cusum. Quod eo magis existimandum, quo aliud ejusdem Imperatoris referat is author, in quo Probus radiis coronatus conspicitur, ac veste Consulari, quæ Palmata dicebatur, indutus, & in cuius postica parte visitur etiam templum in quo Imperator ille a Victoria coronatur. Is enim in quarto suo Consulatu Quinquennialia edidit, & quia aliquod templum in honorem Romæ, quæ tanquam Dea colebatur, construxerat, illud in nummis anno quo festum illud edidit, percussis, repræsentatum. In iis siquidem qui annis quibus hæc festa celebrata, percussi fuere, sæpe tempora repraesentata fuisse, ex iis quæ in fastorum Rationario dicemus manifestum fiet. Occo pag. 260. Nummum Antonini refert in quo is dicitur. Trib. Pot. XV. Cos. IIII. & in cuius postica parte cernitur templum octo columnis suffultum ac circum TEMPLUM DIVI AUG. RESTITUTUM. Cusus iste anno 152. quo eumdem Imperatorem Quindecennalia celebrasse ostendemus. Quare non dubium quin præfatus Probi in ejus Quinquennialibus percussus fuerit, ipseque eo anno aliquod templum, aut ædificavit, aut dedicavit; & tamen idem Tristanus scribit, postquam Gentes barbaras idem Imperator domusset, Romanos sibi in animum inducentes eum Æternum futurum, in hujus opinonis argumentum, Romæ Deæ sub Æternæ titulo templum ædificasse, præfatisque Numismatis Signum illud impressisse: quæ explicatio omnino improbabilis.

XIV. Denique idem Tristanus pag. 254. nummum græcum Aureliani refert, in quo is laurea coronatus delineatur; & in postica parte repræsentatur Aquila Coronam gerens, inter duo signa militaria posita, cum duobus captivis in inferiori parte nummi. Circum scribitur: L.Δ. id est, anno quarto. Ait is Auctor eam Aquilam, signa, captivosque, Imperii Romani gloriam ab Aureliano in priorem ac antiquum statum restitutam significare; prætereaque eosdem captivos eum Orientem & Occidentem recuperasse ostendere. Sed his nimis tenuiter nummus ille explicatus. Cusus is anno Christi 274. cuius initio Aurelianus Quinquennialia edidit; ideoque anno fere anticipavit. Post enim ejus Roma eodem anno discessum plura ab eo acta, quam ut intra paucos menses perfici potuerint.

Eo autem anno cusum ex eo colligitur, quod in nummis vota Quinquennialia, aliaque id genus expressis verbis repræsentantibus, duo captivi signo militari assidentes plerumque cernantur, ut aliquot exemplis in Fastis digerendis ostendimus, & Constantini Magni nummus, qui apud Tristananum loco laudato pag. 550. extat, fidem facit. Eundem is Imperatorem galeatum exhibet, ac in aversa parte hæc verba: VIRTUS EXERCIT. cum Labaro & Signo militari, in quo scriptum est: VOT. XX. in cuius signi pede duo captivi sedent. In nummis itaque annis hujusmodi festivitatibus dicatis, percussis, qualis ille, qui in Decennalibus vel Vicennialibus Constantini cusus fuit, captivi sedentes, victoriae, aliaque id genus ut plurimum repræsentantur. Ex quorum cum præfato Aurelianeo convenientia intelligimus non tantum ante mortem hunc Imperatorem Quinquennialia edidisse, sed etiam eadem anticipasse.

Valde igitur, ut his tandem finem imponam observanda, quæ in nummis Quinquennialia vel Decennalia distincte experimentibus repræsentantur, quove anno ii percussi. Nihil enim ad alios in similibus solemnibus cūsos, neque votis Quinquennialibus aut Decennialibus conceptis verbis signatos explicando magis conferre potest. Unde iis Antiquariis, qui non nisi sere aversas numismatum partes, aut sub unica aliqui Imperatoris effigie earum plures variis plerumque annis cūsos exhibere solent, non succensere non possum, cum hoc pacto non sibi tantum, sed & aliis ad eorum enigmata solvenda viam præcludant: & quod pejus, Lectorem incautum in errorem inducant. Qui itaque rei adeo utili operam navare voluerint, ab ea agendi ratione prorsus cavere debent, ac Sebastianum Erizzum imitari, qui quæ in antica parte leguntur, prius describit, ac dein quæ in postica explicat; parum curans sc̄pius ejusdem Imperatoris titulos repetere, modo eos, uti se habent, repræsentet, & culibet aversæ parti anticam suam assignet. In errorem non dissimilem ii etiam non raro incident, qui vetera Manuscripta summo literarum emolumento e tenebris eruunt, publicique juris faciunt. Cum enim veteris scripturæ quantumvis perversæ vestigia bona fide referre, ipsosque etiam n̄evos ac maculas repræsentare deberent, ut aliis occasionem conjectandi sæpe veriora, quam quæ ipsi, præberent; fracta suo modo interdum restituunt; Lacunas ex conjecturis suis supplant; efficiuntque ut Manuscripta tædiosè revolvere non raro necesse sit. Quamobrem utrorumque cura ac diligentia desideratur; expeditique, ut tam numismata, quam Manuscripta, eo quo diximus modo, describantur; cum verum sit illud quod Seneca prodit, in quo præto non nisi lacertam alter invenit, potest alter leporem capere.

CAPUT SEPTIMUM

Aliquot Imperatorum Decennalia, & id genus festa, de quibus major diffi- cultas esse potest, explicantur.

Quia omnium Quinquennialium, & id genus fastorum a Cæfaribus, Imperii Collegis, & Augustis celebratorum seriem exhibere decrevi, ex iisque aliqua sunt, de quorum anno major controversia esse potest, ideo hic ea seorsim examinanda. Illa quidem, uti. jam diximus, ab Augusto, qui per intercisa Decennia & Quinquennia Imperium suscepit, originem ducunt, sed cum Tiberius ex Imperatoriis primus fuerit, qui semel in perpetuum illud

I.
Quinquen-
nalia, &
id genus
festa pro-
prie a Ti-
berio inci-
piunt.

Iud acceperit, quique Senatus-consulto sibi ad tempus illud decerni passus non fuerit, haec solemnia proprie ab eo incipienda. διελθόντων δὲ τῶν δέκα ἑτῶν τῆς ἀρχῆς αὐτῷ Φιλόμαρτος μὲν ἐστὸν ἀνακλητὸν αὐτὸν ἔδειπνον ἔδειπνον, κατατίμων αὐτῷ ὅστερον ὁ ἄνυγετος ὄφελος, inquit Dio lib. 57. cum decem anni abiissent Imperii, non eguit Senatus-consulto ad recipiendum illud. Neque enim potebat imperare intercedens ipsum Imperium, ut Augustus.

II.
Decennalia & Vicennalia
Proconsularis Imperii Tiberii.

Cum ex Clemente Alexandrino, ut prima parte hujus Dissertationis cap. 3. ostendimus, Proconsulare Imperium eidem Tiberio anno Christi decimo, quinto Kalendas Septembbris collatum fuerit, ejusdem Imperii Decennalia in annum Christi vicesimum, Vicennalia vero in annum tricesimum incidabant. Et tamen, ut videtur est in Fastis, anno vicesimo primo, ac rursus tricesimo primo Consul processit, & juxta secundam Consulatum Cæsareorum regulam, eadem solemnia edidit. Ex quo sequi videtur anno Christi undecimo illud Imperium ei concessumuisse. Sed quia Cleniens Alexandrinus neque in die, neque in mense erravit, non videtur etiam in anno errasse, eo magis quo Suetonius in Tiberio, ubi cap. 20. dixit: dedicavit & Concordia adēm, quod mense Januario ejusdem anni factum, statim de eodem Imperio Tiberio collato ait: ac non multo post lege per Consules lata, ut Provincias cum Augusto communiter administraret &c. Breve itaque tempus inter eam nuncupationem & dedicationem intercessit. Præterea Dio lib. 56. de rebus M. Æmilio Lepido & Statio Tauro Consulibus, anno nempe Christi undecimo gestis, Tiberium Proconsulem vocat: Tiberius & Germanicus, cui pro Consule erat Imperium, impressionem in Germaniam fecerunt. Ac paulo post: Ludis in honorem Natalium Augusti actis, in Italiam reversi sunt. Ubi vides initio anni Christi undecimi Tiberium Proconsulem vocari, argumento, quia anno superiori quinto Kalendas Septembbris eo honore decoratus fuerat; cum enim de die nulla difficultas esse possit, Tiberius non diceretur a Dione Proconsul initio anni Christi undecimi, si quinto tantum Kalendas Septembbris ejusdem anni Proconsulare Imperium accipisset: eo magis quo expeditio finita fuit nono Kalendas Octobris, in quem Natale Augusti incidit. Non videtur igitur a sententia Clemensis recedendum; ob idque dicendum, vel Tiberium anno Christi vicesimo & tricesimo Decennalia & Vicennalia celebrasse, & Consulatum in annum vicesimum primum; & tricesimum primum distulisse, vel tam Consulatum, quam eadem solemnia in eosdem annos rejecisse, vel denique Tiberio imperante secundam Consulatum Cæsareorum regulam non ita scrupulose observatam, eosque Consulatus ob alios fines suscepitos. Qua de re plura in ordinatione Consulium dicennus.

III.
Antoninus
Pius Augustei Imperii Vicennalia uno anno distulit.

Cæsarum Decennalia in Antonini Pii nummis primum distincte scalpta suisse jam diximus. Factus est is Collega Imperii quinto Kalendas Martias anni Christi 138. eodemque anno, die decima Julii in Hadriani demortui locum successit. Quare tam Proconsularis, quam Augustei ejus Imperii Vicennalia anno Christi 157. aut sequenti de more celebranda erant. Et quidem Proconsularis imperii Vicennalia anno vicesimo exacto edita fuisse, docet nummus ab Onuphrio lib. 2. Fastrorum & Occone laudatus, in quo legitur: ANTONINUS AUG. PIUS P. P. TR. P. XXI. & in postica: VOTA SOL. DEC. II. COS. IIII. At Imperii Augustei Vicennalia uno anno distulit, quod ex numero ab utroque laudato colligitur. Signatur ille: ANTONINUS AUG. PIUS P. P. TR. P. XXII. & in aversa parte: VOTA SUSCEPTA DEC. III. exi-

stimabat idem Onuphrius Antotinum anno Christi 158. quinto Kalendas Martias, quo Tribunitiam Potestatem XXI. iniit, vota Decennalia secunda solvisse, & anno 159. eadem die Tribunitia potestate XXII. inchoata, vota Decennalia tercia suscepisse: quem recte Norisius dissertat. de votis Decennal. cap. 3. confutat, quod eadem die vota solverentur, & nova in alterum Decennium conciperentur: quod ex Plinio lib. 20. Epist. 44. ab eodem Trajano scripta probat: solemnia vota pro incolumentate tua, qua publica salus continctur, & suscepimus Domine pariter & solvimus. Qua de re plura Idem Norisius, qui non alio modo nodum solvit, quani dicendo Hadrianum nonnisi anno Christi 139. demortuum, ideoque Antoninum Pium legitimo tempore Augustei Imperii Vicennalia celebrasse, cuni Tribunitiam Potestatem primam anno 138. suscepisset. Sed haec viri doctissimi sententia de Hadriani morte priori hujus Dissertationis parte penitus a nobis eversa est, ideoque Antoninum Pium ea Vicennalia anno non legitimo peregrisse certum, indubitatumque. Cujus rei alia exempla mox occurserunt.

Commodus Marci Aurelii filius morem haec solemnia cum Trabea Consulari edendi, qui Quintam in desuetudinem abierat, renovavit; cujus exemplum successores, præsertimque Imperialia, & id peratores Orientales imitati sunt. Is a Marco genus vota Aurelio patre anno 175. Pisonis & Juliani Consulatu notato, die & mense incertis, non tantum Tribunitiam potestate hujusmodi festa pergit, ut notum est. Verum quidem est in hac secunda Imperii Romani administrationis forma nullum alium Collegam me deprehendisse, sed hunc ea dignitate donatum, ac anno post, quinto Kalendas Novembbris, ut docet Lampridius in ejus vita cap. 12. a patre Augustum nuncupatum, tandemque eidem anno 180. successisse, indubitatum esse debet. Quare juxta Numismata ab Occone relata sic hujusmodi solemnia a Commodo celebrata ordinari debent. Anno 181. quo Antistio Burro Collega tertium Consulatum gessit, Imperii Proconsularis Quinquennalia celebravit. In nummo enim ejusdem Imperatoris legitur: VOTA DECEN. SUSC. TR. P. VI. IMP. IIII. COS. III. P. P. S. C. qui Consulatus ostendit Norisium deceptum fuisse, quando scripsit haec Quinquennalia anno præcedenti, quo nondum eum Commodus inierat, celebrata fuisse. Nam quod idem vir doctissimus eum nummum ad Quinquennalia Augustei Imperii vivente patre suscepti referat, factum id ex communi errore, in quo omnes huc usque versati sunt, eundem nempe Commodo Imperii Collegam non suisse. Hujus festi index ac signum quod in Chronico Alexandrino eodem anno legitur: His Cos. Antiochiae Artabanus homo copiosus populo in ade Daphnes nuncupata, sportulas (locus non est integer, & Cereris aeterna portiunculas, seu panum fragmina magnifice & ambitiose sparsit, panesque illos politicos seu civiles appellavit, eo quod civibus suis eos impertiisset, ad eamque rem perpetuandam ex suis pradiis, annuos sumptus definavit, qui sportulis illis civium aqua ratione responderent. Vicissim Antiocheni Artabano in Daphne statuam cum hac Inscriptione posuere: ARTABANO MEMORIA SEMPITERNA. Jam enim

enim diximus in annos hujusmodi solemniiis consecratos res novas, aut memoria æterna dignas saepe reservatas; ac in iisdem statuas, obeliscos, & id genus alia erecta fuisse. Celebrata porro hæc Quinquennalia die decima septima Martii Augustei Imperii post patris mortem initi Natali; alioquin non anno 181. sed præcedenti ea edita essent, ut patet. Tum anno 183. quo Victorino Collega quartum Consulatum gessit, secunda Quinquennalia Imperii nempe vivente patre suscepti celebravit Commodus. Hujus Imperatoris nummum exhibit Occo in quo legitur. VOTA DECENN. SUSC. TR. P. VIII. IMP. VI. COS. IIII. P. P. S. C. Cœpta ab eo Tribunitia potestas octava anno 181. ideoque anno sequenti illud festum celebratum die etiam Natali Imperii patre vivente administrati. Ex quo & ea uno anno distulisse manifeste patet. Denique anno 184. tertia Quinquennalia, Imperii nempe post patris mortem obiti, celebravit, eodem pariter Natali die, XVII. scilicet mensis Martii. Liquebat id ex numero, qui apud eumdem Occonem extat, in quo legitur: VOTA SUSCEP. DECEN. P. M. TR. P. VIII. IMP. VII. COS. IIII. P. P. S. C. vides in omnibus nummis memoratis vota Decennalia suscepta legi, quia, ut ostendimus, in Quinquennialibus vota Decennalia nuncupabantur, & quinto post anno, nempe in Decennialium festo, eadem solvebantur.

V.
Decennalia &
Quindecennalia
Commodi.

Porro quemadmodum tria Quinquennalia, ita & tria Decennalia idem Imperator edidit. Priora anno 185. die etiam XVII. Martii, uti hæc epigraphe demonstrat: PRIMI DECENN. P. M. TR. P. X. IMP. VII. COS. IIII. P. P. S. C. Suscepta decima Tribunitia potestas a Commodo anno 184. quo, eodem die tertia Quinquennalia edidit, quare priora Decennalia non nisi anno sequenti ab eo peracta, eo magis quo diversis annis hujusmodi solemnia exhibere solitus fuerit. Secunda Decennalia quinto Kalendas Novembris, Imperii vivente patre gesti anno 186. quo Glabrione collega quintum Consul processit, celebravit, quemadmodum liquebat ex numero, qui apud Occonem extat: VOT. SOL. DEC. P. M. TR. P. XII. IMP. VIII. COS. V. P. P. Ex quo & colligitur eum anno 185. ante diem quintum Kalendas Novembris Tribunitia potestate & Proconsulari Imperio cohonestatum fuisse, alioquin anno 186. eodem die prioris Imperii Augustei Natali nondum Tribunitiam potestatem XII. assequutus fuisset; ex dictis vero supra constat post diem decimam septimam Martii posterioris Imperii Augustei natalem, eam illici dignitatem concessam, aliter secunda Quinquennalia, v. g. anno 183. in suo quarto Consulatu, & in Tribunitia potestate octava, quam certum est iniisse anno 182. non celebrasset, sed in nona Tribunitia potestate, quam præfato anno 183. ante diem decimam septimam Martii inchoasset. Tertia Decennalia Commodo solvit anno 190. quo, Petronio Septimiano Collega, sextum Consulatum edidit; quod ipsem Consulatus ostendit. Profert hanc in rem Norisius numisma ejusdem Imperatoris, quod apud laudatum Antiquarium pag. 326. in corona quercea hanc Inscriptionem præfert: VOT. XX. P. M. TR. P. XV. IMP. VIII. COS. VI. S. C. additique, Anno Epochæ Christianæ 190. idem Augustus fuit Consul sextum, quo anno desinente decennio, ex quo patre defuncto rei Romanæ administrationem acceperat, vota Decennalia solvit, & Vicennalia nuncupavit. Eadem iam solemnia dies aliquot anticipavit antequam annum Tr. P. XV. expleret. Hæc Norisius. Sed incertum an præfatum numisma in Decennialibus posterioris ejus Imperii Augustei, an in ejus Imperii Proconsularis Quindecennialibus percussum fuerit; cum in illis

solemniiis vota XX. solverentur, in istis vero nuncuparentur; essetque is annus posterioris ejus Imperii Augustei decimus, Imperii vero Proconsularis decimus quintus. Quia tamen videtur Comodus hæc Decennalia celebrasse die XVII. Martii, posterioris Imperii Augustei Natali, quo adhuc in cursu erat Tribunitia ejus potestas XV. ideo præfatu nummus ad ea referendus: eo magis quo si in sexto suo Consulatu in eo nummo annotato, anno nempe 190. Comodus Quindecennialia Imperii Proconsularis celebrasset, vel utraque eodem die XVII. Martii edita fuissent præter ejusdem Imperatoris morem; vel Tribunitiam Potestatem XVI. tunc gessisset, eadem epigraphe reclamante. Ea itaque Quindecennialia anno præcedenti, ut videtur, gesta. Quoad id, quod addit idem vir doctissimus, Commodum ea solemnia dies aliquot anticipasse, patet eum falli existimantem præfatum Imperatorem Tribunitiam potestatem suscepisse, vel die quinto Kalendas Martias, qua eadem ornati fuerant Pater & Avus; vel certe Nonis Martiis die Natali Marci Aurelii patris. Ex dictis enim manifeste liquebat non nisi post decimum septimum Martii ad Tribunitiam potestatem evectum Commodo; ideoque ea Decennalia legitimo tempore esse exhibita. Illud solum circa hujus Imperatoris solemnia mihi dubium restat, ne secunda Decennalia anno 187. die decima septima Martii, qua adhuc Tribunitia Potestas XII. currebat, ediderit. (Eo enim anno, uti in Fastis digerendis diximus, Thermæ Commodianæ Romæ dedicatae sunt,) & anno 186. in quinto suo Consulatu id genus Festorum indicio, Imperii Cæsarei Tricennalia celebrarit. Nam sic utraque tempore legitimo peracta fuerint; in re tamen incerta in eodem Fastorum Rationario scripsi eadem Tricennalia uno anno dilata fuisse: quod parum refert, modo certum maneat tam anno 186. quam anno 187. hujusmodi festa edita.

Valerianus & Gallienus anno 253. rei Romanae administrationem suscepere, annoque 257. quo Quinquennalia de more celebranda erant, Consules processere. Tum Gallienus Patre jam in captivitatem abducto, in quinto Consulatu, quem Faustino Collega anno Christi 262. gessit, Decennalia celebravit. Fallitur enim Norisius qui ea in annum sequentem differt, cum Pollio in Gallienis duobus cap. 5. Gallieni & Faustini Consulatu memorato, postea cap. 8. quæ in ejus Decennialibus acta, refert, ac dein Nummi Cleonii Albini, & Maximi Dextri Consulatu, qui in annum 263. convenit, prætermisso, narrat quæ gesta sunt Gallieno & Saturnino Consulibus, anno scilicet 264. ex quo ultimo Consulatu Norisius deducit ea Decennalia Albino & Dextro Consulibus, anno nempe Christi 263. fuisse edita. Sed perperam; Consulatus enim Gallieni ea anno 262. peracta fuisse manifestum facit, & indicat Dionysius Alexandrinus apud Eusebium lib. 7. cap. 23. qui ubi Macriani Tyranni mortem narravit, de Gallieno, qui Ecclesiæ pacem dederat, ait: Religiosissimus vero Deique amantissimus Imperator septennalem circulum iam emensus, nonum Imperii annum degit, quo nos festa celebratur sumus. Id est, Decennalia celebrabimus. Ex quo secundæ Consulatum Cæsareorum regulæ utilitas magis ostenditur, cum ex ea innotescat, quæ a Scriptoribus historiae Augustæ proxime ante aliquem Consulatum narrantur, ad immediatum Consulatum præcedentem non semper pertinere. Quod & alio exemplo ostendo. Capitolinius in Gordiano tertio cap. 23. ait: Inditium non diu imperaturi Gordiani hoc fuit, quod eclipsis solis facta est, ut nox crederetur. Et paulo post: Venusto & Sabino Consulibus inita est. factio in Africa contra Gordianum tertium. Ca-

VI.
Quo anno
Gallienus
Decenna-
lia celebra-
rit.

dit is Consulatus in annum 240. & nihilominus anno 239, nulla eclypsis visa, sed tantum annis 237. die 12. Aprilis, & 238. die secunda ejusdem mensis. Sic Ammianus, ut ab Hadriano Valesio in Praefatione ad ejus Opera, MSS. Codicum beneficio accurate emendata, obseruat, paria Consulum novem omisit; & tamen res gestas iis annis, quibus illi Fastis nomen dedere, exposuit. Nam ne rerum seriem interrumperet, bella duobus, aut etiam pluribus annis acta, continua oratione aliquando recenset. Quare in legendis Scriptorum historiæ Augustæ libris, ne ea rerum narrandum ratio nobis fucum faciat, cayendum.

VII.
Maximianus Hercilius prius Cesar, postea Augustus fuit.

Norisius dissert. de Numismate Impp. Diocletiani & Maximiani cap. 2. scribit Maximianum Herculium Viceinalia biennio anticipasse, ut cum Diocletiano, cuius Collega in Imperio erat, quiue in eunte anno vicesimo, Christi nempe 303. Vota Vicennialia solvit, conveniret. Addens se vix in communem sententiam trahi posse, quæ docet eundem Maximianum antequam Augustus fieret, Cæsaream dignitatem obtinuisse: quæ postea sententiam aliqui viri docti amplexi sunt. Sed tam Maximianum, quam Diocletianum legitimo tempore ea solemnia edidisse, & eundem Maximianum Cæsaream dignitatem ante Augusteam consequutum fuisse, minime dubitandum; hoc enim postremum duobus in locis Eutropius lib. 9. & in totidem Orosius lib. 7. docent. Quod & ii. omnes confirmant, qui eum annos viginti imperasse scribunt. Aurelius Victor in Epitome: *estate interiit sexagenarius, annorum viginti Imperator. Anonymus Valesianus: Diocletianus cum Hercilio Maximiano imperavit annos viginti. Idem habet Lactantius lib. de mortibus persecutorum cap. 30. Incerti Panegyricus Maximiano & Constantino dictus cap. 8. habet: Te rursus vicesimo anno Imperatorem, octavo Consulem ita ipsa amplexu quodam suo Roma voluit dictinere, ut videretur augurari jam, & timere quod factum est. Tum cap. 10. Sed profecto exegit hoc varietas & natura fortuna ut illa viginti annorum continua felicitas intervallo aliquo distingueretur. Denique cap. 11. subjungit: non potuisti restare sancta illius parentis (nempe Romæ) Imperio, & invictus licet parvisti, & te illis vigiliis illisque curis, quas viginti annos expertus fueras, reddidisti. Firmat eandem sententiam Codex Justinianus, in quo multæ leges a Diocletiano & Maximiano datæ leguntur Diocletiano II. & Aribobulo Coss. Tum Maximo secundo, & Aquilino Coss. Id est, annis Christi 285. & 286, quo Kalendas Aprilis Augustus renuntiatus est.*

VIII.
Licinius ex Cesar ex Augustus fuit.

Verum non tantum Maximianus Hercilius prius Cesar, quam Augustus nuncupatus est, sed ii etiam omnes, qui a Marco Aureslio ad Valentiniandum seniorem ab aliis Augustis Augusta dignitate donati sunt. Quod Ammianus lib. 27. de Valente & Gratiano ab eodem Valentiniandum Augustis factis docet: *In hoc tamen negotio Valentianus morem institutum antiquitus supergressus, non Cæsares, sed Augustus Germanum nuncupavit & filium, benivole satis. Nec enim quisquam antebac adscivit sibi pari potestate Collegam prater Principem Marcum, qui Verum adoptivum fratrem absque diminutione aliqua majestatis Imperatorem socium fecit. Ad quæ Verba Valesius in Notis scribit: Atqui nonne etiam Severus Bassianum & Getam filios Augustos nuncupavit, teste Herodiano in lib. 3. Quod si quis ab exercitu, non autem a Severo appellatos Augustos cavillabitur, ut scribit Spartianus in Severo, tum Diocletiani exemplum opponam, qui Maximianum Herculium Collegam Augustei Imperii sibi adjunxit. Sed responderi potest, nec Diocletianum nec Severum Collegas sibi Augustos stetim adscivisse, sed initio Cæsares tantum, ut*

de Bassiano quidem ac Geta scribit Spartanus, de Maximiano autem Eutropius. At Valentinianus fratrem ac filium, non Cæsares primum, ac deinde Augustos, sed statim Augustos creavit. Cum itaque Ammianus tam Marci, quam Valentiniani factum tanquam novum & antea inauditum proponat, non solum Maximianum Herculum sed & Licinium Seniorem ex Cæsare Augustos factos fuisse, indubitatum esse debet. Licet id etiam de Licinio Norisius, dissertat. de Numismate Licinii & Baluzius in Notis ad Lactantium de mortibus Persecutorum negent contra Victoris Schotti, Cedreni, & aliorum fidem; quam is dignitatem a Galerio Maximiano ex expeditione Italica reduce, paulo antequam Augustea exornaretur, anno 307. obtinuisse videtur.

Dicit Norisius Eutropium errasse, quando scripsit: *Diocletianus Maximianum Herculium ex Cæsare fecit Augustum, Constantium & Maximianum Cæsares. Pleno enim, inquit Quintuennio inauguratione Maximiani Augusti, Cæsarum designationem antecessit. Sed non advertit vir doctissimus Eutropium diversis gesta brevi; ut affloret, summa colligere, Idatiumque quem sequitur, non minus errare in Cæsareo Imperii Constantii Chlori & Maximiani Galerii anno 291. consignando, quam in Augusteo Licinii anno 308. collocando. Cæsarum enim designationem anno 292. factam fuisse, patet ex Consulatibus ab utrisque initis, quæ in annos Quintuennium, Decennium, & Quindecennium eorumdem intidunt: quæ dispositio Consularis eorum etiam opinionem evertit, qui hanc nuncupationem in annum 293. conjiciunt, ut Baluzius in Notis ad librum de mortibus Persecutorum. In editio enim a Galerio Maximiano in favorem Christianorum dato, & ab Eusebio lib. 8. cap. 17. relato, Galerius Maximianus dicitur TRIB. POT. XX. Quare Kalendas Martis anni 292. idem Galerius & Constantius Cæsares creati fuerant, eum Edictum illud anno 311. post Kalendas Martias emissum fuerit; & ut habet idem Eusebius initio Appendix de Martyribus Palæstinae, post bujusmodi confessionem vita simul & doloribus liberatus idem Galerius fuerit. Idque post Kalendas Martias, ut nos idem Lactantius docet capp. 33. 34. 35. Decimus & octavus annus agebatur, inquit, cum percussit eum Deus insanabili plaga.... & hac facta sunt per annum perpetem.... & jam deficiens editum misit.... hoc editum proponitur Nicomedia, pridie Kalendas Martias, ipso octies & Maximino iterum Coss. (qui Consulatus in annum, 311. cadit).... nec tamen ille hoc factum veniam sceleris accepit a Deo sed.... horrenda tare consumptus est. Idque cognitum Nicomedie mensis ejusdem, cum futura essent Vicennialia Kalendas Martis impendebat. Annus decimus octavus Galerii Maximiani cœpit Kalendas Martis anni 309. quo exente vel circiter, eo morbo is afflictus est, usque ad anni sequentis finem, ac initium anni 311. quo post Kalendas Martias, ac Tribunitiam potestate vicesimam suscepit, editum in Christianorum gratiam emisit, & post Kalendas Martias ejusdem anni, cum futura essent Vicennialia Kalendas Martis anni 312. miseram efflavit animam. Ex quibus manifeste patet eum nonnisi anno 292. Cæsarem factum fuisse, Edictumque post Kalendas Martias emissum. Si enim anno 293. Cæsarea dignitate decoratus fuisse, Edictum Tribunitiam potestatem XIX. non XX. præferret. Si vero anno 291. anno vicesimo primo ejus Imperii a Kalendas Martis inchoato Vicennialia edidisset; quæ tamen Lactantius dicit anno sequenti celebranda fuisse.*

Sed & Numismata Græca eandem Idatii opinionem convellunt; septem enim apud Occinem extant, in quorum singulis singuli Imperii Aug-

IX.
Constantius Chlorus & Galerius Maximianus anno 292. Cæsares ditti.

Ostenditur ex Lactantio Constantium & Maximianum anno 292. Casares creatos fuisse.

XI.
Non deducitur ex Spartiano Herculium ex Casare Augustum factum non fuisse.

Augustei ejusdem Galerii Maximiani anni exprimitur, in quorum ultimo septimus memoratur. Quibus evincitur primo Galerium Maximianum anno 311. Kalendas Maiis, quibus imperium anno 305. inierat, adhuc in vivis fuisse, alioquin septimum Augustei Imperii annum non attigisset. Secundo Tribunitiam potestatem XX. in rescripto ejusdem Galerii memoratam, inchoata fuisse Kalendas Martii ejusdem anni 311. Tertio hujusmodi rescriptum non nisi post easdem Kalendas Martias datum, eo magis quo Lactantius doceat illud pridie Kalendas Maias Nicomediae propositum. Si enim ante Martium emissum, ejus promulgatio tamdiu dilata non fuisset, cum de fine persecutionis imponendo ageretur, & postquam illud emisit, ut cum Eusebio diximus, statim perierit. Ac denique quod præcipue intereudimus, Galerium Maximianum anno 292. Cæsar's nomen affecutum, quæ hic per transennam explicare placuit, quia Norisius, qui Lactantium non viderat, hujus auxiliis expers, id praestare non potuit.

Alterum argumentum Norisius afferit ad probandum Maximianum Herculium Cæsarem non fuisse antequam ad Augusteum dignitatem evenheretur. Scribit Spartanus Ælium creatum fuisse Cæsarem ab Hadriano, non testamento, ut antea moris erat, sed eo genere quo nostris temporibus a vestra clementia Maximianus ac Constantius Cæsares disti sunt, quasi quidam Principum filii, & Augustæ majestatis baredes. Sane, inquit Norisius, Maximianum Herculium Spartanus non omisisset, imo potius quam Galerius Maximianus & Constantius Chlorus in exemplum vocatus fuisset, si Cæsareum dignitatem ante Augusteum obtinuisset. Sed eo exemplo Spartanus uti non poterat. Ælio enim, sicuti Maximiano Galero & Constantio Chloro cum Cæsar's honore Tribunitia potestas collata fuit, ut ex nummis constat. Quæ tamen Maximiano Hercilio non nisi cum Imperio Augusteo concessa. Patet id ex duabus Inscriptionibus ab eodem Norisio & a Grutero pagina 166. recitatis. In priori Diocletianus dicitur TRIB. POT. X. Maximianus vero Herculius, TRIB. POT. IIX. In posteriori Diocletianus dicitur, TRIB. POT. XI. Maximianus, TRIB. POT. X. Diocletianus decimo Kalendas Octobres anni 284. Maximianus vero Herculius Kalendas Aprilis anni 286. Augusti renunciati sunt. Quare decima Tribunitia potestas Diocletiani anno 293. inchoatur, & sequenti absolvitur. A Kalendas vero Aprilis anni 286. ad Kalendas Aprilis anni 294. anni sunt octo completi. Unde hoc ultimo anno ea Inscriptio dedicata, & Tribunitia Potestas Maximiano Hercilio non ante annum 286. collata; qued & posteriori Inscriptione comprobatur. Nam Tribunitia Potestas XI. decimo quinto Kalendas Octobris anni 294. a Diocletiano, & decima Kalendas Aprilis anni 295. ab Hercilio assumpta. Quocirca hæc dedicari non potuit nisi eo anno post Kalendas Aprilis quibus Maximianus Tribunitiam Potestatem X. inierat, & Diocletianus undecimam absolvebat. Ex quo non tantum sequitur Maximianum non nisi anno 286. quod tamen ab aliquibus negatum, factum fuisse Augustum, sed & Tribunitiam potestatem ei cum Cæsarea dignitate anno 284. collatam non fuisse; ideoque Spartanum hoc exemplum adhibere non potuisse. Cum itaque nihil in contrarium alicuius ponderis afferatur, non videtur amplius in dubium vari posse, an Maximianus Herculius prius Cæsar, quam Augustus fuerit. Quo honore cum anno 284. duodecimo Kalendas Decembres, ut jam a nobis ostensum, exornatus fuerit, sequitur eum Vicennalia statu tempore edidisse.

XII. Sed quod de Maximiano Hercilio, eum nempe hæc solemnia anticipasse, dici non potest,

Apparatus in Baronium

omnino de Maxentio & Licinio afferendum. Romæ ille anno 306. a Prætorianis Augustus dictus est sexto Kalendas Novembres, ut mox ex Lactantio ostendemus, quare quintus Imperii ejus anno 311. absolvebatur: quo quidem anno Indulgentiam Christianis Africanis concessit, sed Quinquennalia in annum sequentem distulit. Primum docet Optatus qui lib. 1. scribit: *tempes̄as persecutionis peracta & definita est jubente Deo, Indulgentiam mittente Maxentio Christianis libertas est restituta.* Quod eo anno factum fuisse recte probat Valesius de Schismate Donatistarum cap. 1. adversus Baronium, qui hanc Indulgentiam in annum 306. perperam conjectit. Posterioris diserte testatur Lactantius lib. de mortibus Persecutorum cap. 44. ubi de bello Constantini inter & Maxentium anno 312. gesto, ait: *Imminebat dies quo Maxentius Imperium cœperat, qui est ad Sextum Kalendas Novembres, & Quinquennalia terminabantur.* Tum cap. 46. de Galero Maximino contra eundem Constantinum & Licinium bellum gerente ait: *Statuit Imperator (Galerius Maximinus) prælium diei Kalendarum Maiorum (quo die Diocletianus & Maximianus anno 305. abdicarant, & Galerius Maximianus ac Constantius Chlorus Augusti facti fuerant, ut nos post longam ignorantem idem Lactantius cap. 19. docet) quæ octavum annum nuncupationis ejus implebant, ut suo potissimum Natali vinceretur, sicut ille (nempe Maxentius) virtus est Roma . Quare Maxentius in annum 312. sexto Kalendas Novembres, quo Tribunitiam Potestatem VII. assumpturus erat, Quinquennalia distulerat, eamque ob rem eodem anno Consul processerat. Circa diem tamen ejusdem Maxentii Natalem hic mihi scrupulus est. In veteri Kalendario filiorum Constantini tempore scripto, ad quintum Kalendas Novembres legitur: EVICTIO TYRANNI. ad quartum vero Kalendas ejusdem mensis: INGRESSUS DIVI . Quæ de Clade Maxentii & Constantini M. ingressu Eruditu communiter intelligunt, & quidem cum fundamento; cum de Licinio ea intelligi non posse videantur; ac præterea quintus Kalendas dies Romanis religiosus esset, quod Augustus eodem aram Victoriae dicasset, ostendens se ex propria virtute Imperium acquisivisse, ut alibi diximus. Quæ conjectura si admittenda sit, dicendum in Lactantio loco, ad sextum Kalendas Novembres legendum esse, ad quintum Kalendas Novembres. Quod si hæc conjectura non placeat, dicendum erit cum Baluzio in Notis, ideo eam Victoria quinto Kalendas Novembres illigatam fuisse, quod, ut habet Anonymus Valeianus, postera die Corpus Maxentii levatum flumine, & caput ejus incisum in Urbem perlatum fuerit; eoque modo victoria quodammodo completa.*

Quoad Licinium, cum Decennalia anticipasse, annoque 315. celebrasse, certis argumentis ostendi potest, licet Norisius, qui Lactantium non viderat, Dissertatione de Numismate Licinii, cap. 3. scripsit: *Constantinus exacto decimo Imperii anno Decennalia in Occidente splendidissima pompa celebravit anno 316. octavo Kalendas Augusti, die Natali Imperii: Licinius ejusdem non tam in Imperio Collega, quam amulus, tertio postea mense, tertio Idus Novembres, die itidem Natali Imperii, ejusque anno decimo ineunte, Decennalia in Oriente dedit, ne Orientales Provincia, quæ ipsi parebant, spectaculorum pompam Occidenti inviderent.* Profert in eam rem nummum in gaza Medicea assertatum, in quo Licinii Decennalia vota soluta, & Vicennalia nuncupata exhibentur. Visitur in eo effigies Licinii Junioris, qui anno postea 317. Kalendas Martii cum Crispo & Constantino Juniori Cæsar creatus est, ut Auctor est Idatius in Fastis: circa eam effigiem hæc verba leguntur:

Maxentii |
Quin-
quennalia
dilata.

XIII.
Licinius
Decenna-
lia uno
anno an-
ticipavit.

cur : LICINIUS AUG. OB DU FILII SUI, quæ sic interpretatur idem Norisius, ob dicata vota filii sui, vel oblatio devota filii sui. In ambitu posticæ partis, JOVI CONS LICINI AUG, id est, Jovi conservatori, cui acceptas Victorias Licinius referebat. Infra legitur, SIC X. SIC XX. Id est, Decennalia soluta, & Vicennialia nuncupata. Ac paulo inferius, SMNT. Id est, signata moneta Nicomedia anno tertio. Neque enim aliud Græcam literam Γ. designare probat is author, observatque duplēcēm esse Imperii Liciniani Epocham: prior quæ a tertio Idus Novemboris anni 307. quo a Galerio Maximiano Augustus creatus est, eique Rhetia ac utraque Pannonia commissa; posterior ab anno 314. quo Galerio Maximino demortuo in altera Imperii Asiatici parte successit; cumque tertius annus eo in numismate inscriptus de ultimo ejus imperio intelligatur, liquet, inquit, Licinium anno 316. Decennalia edidisse, ideoque anno Imperii decimo ineunte, ita Norisius discurrevit.

XIV.
Asiaticum
Licinii
Imperium
anno 313.
inchoatum.

At tam certum, Asiaticum Licinii Imperium anno 313. inchoatum fuisse, eodemque Maximinum demortuum, quam Europæum anno 307. exordium sumpsisse; & quidem de priori non videtur posse imposterum difficultatem moveri, cum vel sola Tribunitia Potestas IV. Licinii adnotata in Edicto, quod Galerius Maximianus anno 311. paulo antequam moreretur, in Christianorum favorem emisit, illud evincat; nisi enim anno 307. Augusteum Licinii Imperium cœpisset, is anni 313. initio Tribunitiam potestam quartam, seu quartum Imperii annum, quod idem est, nondum iniisset. Posterioris initium nos docet, celeberrima Epocha τῆς ἐπίνειας τῶν ἔκκλησιων. Id est, & redditæ pace Ecclesia, qua antiqui Christiani usi sunt, cœpta enim ea anno 313. uti confignatur ab Eusebio in Chronico, post mortem nempe Galerii Maximini, qui paulo antea persecutioni, quæ jam in Occidente desierat, finem imposuit. Ea Era utitur Chronicæ Alexandrinæ Auctor, dum Constantii Augusti mortem narrans, ait: Constantius Augustus mense Dio, seu Novembri, die tercia, anno Antiocheno quadringentesimo decimo, Indictione quinta; cum Ecclesia pacem annos quinquaginta habuisset, dictis Consulibus TAURO & FLORENTIO, mortem cum vita commutavit. Cadit is Consulatus in annum Christi 361. anno vero 312. Kalendis Octobris annus Antiochenus trecentesimus sexagesimus primus inchoatus est; cui si quinquaginta addas, pervenies ad annum Christi 361. quo Kalendis Octobris annus Antiochenus 410. auspicatus est. Unde pax Ecclesia procurata ante mensem Octobrem anni 313. ideoque & ante eundem mensem Galerius Maximinus demortuus; cum Ecclesia non nisi post ejusdem Tyranni Edictum ab Eusebio lib. 9. cap. 10. relatum, ejusque mortem non multo post secutam, pace potita sit. Sed post librum Lactantii de mortibus Persecutorum res adhuc certior. Is cap. 48, ait, Constitutionem Constantini & Licinii, qua libertas Religionis Christianis concessa, die Idum Juniarum Nicomediae propositam fuisse, postquam jam idem Maximinus a Licinio victus fuisse, Constantino & Licinio tertium Coss, anno nempe Christi 313. additque: Sic ab eversta Ecclesia usque ad restitutam fuerunt anni decem, menses plus minus quatuor. Quod verissimum est; jam enim cap. 13. dixerat septimo Kalendas Martias, Diocletiano VIII. & Maximiano VII. Coss. anno scilicet Christi 303. persecutionem decretam fuisse, a quo anno, mense, & die, ad diem Idum Juniarum anni 313. præfati anni & menses interjiciuntur. Certum itaque indubitatumque, Maximinum anno 313. sublatum, novumque Licinii in Asia Imperium inchoatum fuisse. Verum quidem est in Chronicæ Alexandrinæ le-

gi: Galerius Maximinus & Licinio fusus in Cilicia cum ingenti exercitu, ut tyrannus profugus, & inglorius cum novennium imperasset, deletus est. Sed numerantur ibi anni Juliani, & uterque extremus incompletus pro completo sumitur, quod saepe veteres Scriptores fecisse certum est.

Norisius in eadem Dissertatione, ut ostendat XV. Maximinum anno tantum 314. victimum fuisse, Origo ideoque ab eo anno Asianum Licinii Imperium roris circæ exordiri, dicit, anno 313. transmissam eum a annum Constantino & Licinio pro Christianis legem ac mortis cepisse; tuncque, ut ait Eusebius lib. 9. cap. 9. Maximinum pro Christianis epistolam veluti suopni. te motu & ex propria autoritate conscriptam ad Praesides Imperii sui, necessitate adactus direxit. In illius Epistola titulo legitur: Jovius Maximinus Augustus Sabino, ejusque summarium est, licere unicuique Religioni inhærere, cui maluerit. Sed cum postea Collegas Augustos contemneret, bellum, rupto fœdere, Licinio intulit, in quo victimus celeri fuga in Asiam se se recipiens, apud Tharsum in Cilicia periret, cum Christianorum Deo gloriam, laudemque tribuisset, & absolutissimam atque uberrimam legem pro eorumdem Christianorum libertate tulisset, inquit ibidem Eusebius cap. 10. quæ omnia contigisse anno 314. ineunte Vere probat Norisius ex Edicto, quod morti proximus Tyrannus publicavit, in quo hæc ait: Superiori anno datis ad singulos Provinciarum Praesides literis statuimus, ut si quis adærere huic secta, & Religionis illius obseruantiam sequi vellet, ei liceret absque ullo impedimento in proposito suo permanere. At legem ad Praesides Imperii sui direxit post Edictum mense Martio ab Imperatoribus Constantino & Licinio ad se transmissum: quam quidem legem, cum testetur superiori anno datam, evidenter deducitur, hanc alteram legem emissem anno 314. & ex consequenti non nisi eo anno Maximinum perisse. Eodem etiam modo Baronius in Annalibus discurrevit, sed utrumque falli manifeste ostendo. Eusebius lib. 9. cap. 9. postquam victoriam de Maxentio, anno 312. relatam narravit, scribit: Imperator Constantinus & Collega ejus Licinius uno consensu legem pro Christianis absolutissimam & copiosissimam promulgarunt. Et miracula, quæ Deus in ipsis ediderat, partaque de Tyranno victoria nuncium, ipsamque adeo legem ad Maximinum qui in Orientis partibus etiam tum imperabat sequitæ ipsi amicum esse simulabat, transmisere. At Edictum illud periret, neque ad nos pervenit. In posteriori Constantini & Licinii constitutione ab eodem Eusebio lib. 10. cap. 5. relata non semel ejusdem mentio est, ut docte ostendit Valesius in Notis Eusebianis ad illud Edictum, ubi & quod discriben inter utrumque esset, explicat. Prius loco incerto, posterius Mediolani, ut habet Eusebius eodem cap. 5. datum est. Prius anno 312. posterius anno 313. emanatum. Post prius acceptum Maximinus Epistolam Sabino Praefecto Praetorii sui scriptis, jussitque ut adversus Christianæ Religionis sectatores nihil acerbe statueretur. At secundum Edictum anno 313. datum ad Maximinum transmissum fuisse, Eusebius non dicit; immo ad eum missum illud non fuisse longe verosimilius, cum vix datum fuit, ut Maximinus pacem fregerit, Liciniumque aggressus fuerit. Quare error Baronii, Norisique ex eo procedit, quod utrumque Edictum a Constantino & Licinio in Christianorum favorem diversis annis, & diversis etiam locis (cum anno 312. Constantinus Mediolani non fuerit) datum, in unum confundant; ac deinde perperam inferant literas ad Sabinum non nisi anno 313. scriptas, cum tamen certum sit anno superiori, & post primum Edictum, non vero post secundum, quod paulo ante mortem emisit, datas fuisse. Ex quibus tandem omnibus

bus Licinum, anno 315. qui tertius Asiatici ejus Imperii erat, quove Consul processit, Decennalia edidisse, unoque anno anticipasse, inferre necesse est.

XVI.
Quo anno
Constanti-
nus De-
cennalix
ediderit.

Eodem anno 315. Constantinus M. Consulatum etiam edidit, sed Decennalia non nisi anno 316. quo decimus Imperii ejus annus absolutus est, celebravit, uti jam insinuavimus, & ostendit l. i. de longi temporis prescriptione, quæ tit. 13. libri 4. Codicis Thendosiani legitur, quæque Romæ data est mense Januario Sibino & Russo. anno Coſt. anno nempe Christi 316. estque, ut observat Gothofredus, Indulgenter Decennalis species quædam. In ea dicit Constantinus: Ex donatione Principum rem ad fiscum pertinen-tem usque ad nostra Decennalia securi possideant. Quare tunc nondum ea peracta erant. Suspiciabar ea in annum 317. dilata fuisse, non solum quia in eum Cæsarum creatio incidit, sed etiam quia Eusebius in Oratione quam in Tricennaliis ejus habuit cap. 3. id indicare videtur, postquam enim singulis Decennalium circulis unum ex suis liberis ad Imperialis throni consortium promovisse dixit, ait: πρῶτον γέ τε πατρὸς τὸν ὄμονον, κατὰ τὴν πρώτην τῆς βασιλείας περὶδε δεκάδα τὴν βασιλίκην κοινωνὸν ἀπέφευκε καὶ πρός διεύτερην δεκάδην, τὸν ἐφεῖδης τῷ χρόνῳ τὸν τρίτον ὥστε ταχές, ἐπὶ τῇ τρίτῃ τῆς μετὰ τετρακοσίας δεκάδη. Id est, ut vertit Valesius; pri-mo enim natu maximum, qui paterno appellatur nomine, primo Imperii Decennio confortem regni renunciavit: eum deinde qui secundus erat atate, secundo Imperii decennio, tertium deinceps tertio ejus festivitatibus quam nunc celebra-mus decennio. Habita ea oratio anno 335. annoque 333. Conſtas Cæsar dictus. Vicennalia anno 325. Nicomediae celebrata, annoque 323. Constantius Cæsar creatus, in secundo nempe decennio; sed si Constantinus anno 316. Decennalia edidit, Constantinus Junior qui anno 317. Cæsar nuncupatus est, non in priori decen-nio, sed in secundo, aut saltem tantum circa primum decennium eam dignitatem obtinuit. Valesius in Notis dicit priora Eusebii verba benigne interpretanda esse, & κατὰ τὴν πρώτην δεκάδα, sumendum esse pro ἀμφὶ τὴν &c. id est, non pro in prima decade, sed pro circa primam decadem. At cum Socrates cap. 2. hujus secundæ partis num. 20. citatus utatur præpositione κατὰ quando dicit decimo quoque anno Principes Romanos Decennalia celebrasse, suspicabar in præfato Eusebii loco non aliud eandem signficare, quam in, sicut apud Thucydidem lib. 2. κατὰ τὴν νόσον significat ἐν τῇ νόσῳ, in morbo, id est, tempore morbi; sic enim Constantinus eo anno Decennalia celebrasset, quo Constantium filium Cæarem renuntiavit, alios vero Cæsares dixisset circa secundum & tertium Decennium; sed Eusebius in vita Constantini, quam post præfatam orationem composuit lib. 4. cap. 40. de eadem Cæarum nuncupatione in tribus va-xiis hujusmodi solemnibus facta loquens, se ipsum explicare videtur, cum unam eandemque præ-positionem semper usurpet, hoc modo, ἀμφὶ τὴν πατρὸς δεκαετρίδα, dein, ἀμφὶ τὴν ἑκατοετρίδην παντούν, ac denique, ἀμφὶ τὴν τριτὴν δεκάδα, id est, circa Decennalia patris, circa Vicen-nalia, circa tertiam decadem, seu Tricennalia. Quare dubitandum non videtur quin anno 316. ea Constantinus M. ediderit. Scaliger quidem lib. 5. de Emendat. temp. eadem anno 317. con-signavit, quia eo in errore erat, ut crederet Constantium anno tantum 307. Imperium suscepisse. Erratum & a Baronio qui eadem in annum 315. conjectit, votaque quæ in iis solemnibus siebant, ab iis quæ quolibet anno initio Januarii pro Imperatorum salute concipieban-tur, non distinxit. Extat etiamnum Romæ Arcus ipsis Constantini Decennalibus erectus cum

Inscriptione quæ a Tristano tom. 3. Norisio dif fert. de Numism. Licinii cap. 2. aliisque refer-tur. In cuius fine hæc verba leguntur VOTIS X. VOTIS XX. & rursus SIC. X. SIC. XX. id est, Sicut Decennalia, sic Vicennalia. Prio-ribus enim Notis vota soluta, posterioribus ve-ro vota nuncupata exprimuntur. Ait Norisius eadem vota Decennalia soluta, ac Vicennalia concepta priori ævo neutiquam iisdem numinis ob-signata fuisse, cum in Antonini Pii & Marci Aurelii Numismatis legatur: VOTA SOL. DE-CENN. in aliis: VOTA SUSCEP. DECENT. II. præterea in aliorum Principum nummis le-gatur: VOT. X. in aliis VOT. XX. quæ ob-servatio vera, sicut & illud quod subjun-git, in usu nempe postea fuisse, ut in num-mis inscriberentur vota Quinquennalia vel De-cennalia soluta, & Decennalia, vel Vicennalia suscepta, ut patet ex Nummo, qui apud Oc-conem extat, ita signato: FL. JUL. CONSTAN-TIUS P. F. AUG. Et in laurea: VOT. XV. MULT. XX.

Quo vero anno idem Constantinus Quin-de-nalia ediderit, an nempe 320. vel 321. ad-huc incertum. Contendit quidem Norisius ea anno 321. quo Kalendis Martiis Crispus & Con-stantinus Cæsares Quinquennalia celebrarunt, ut testatur Nazarius in oratione quam ea occasio-ne habuit, Constantium quoque octavo Kalen-das Augufti edidisse. Sed verba Nazarii quibus hoc probatum contendit, aliter interpretanda videntur. Idem Orator cap. 2. ait: Fruimur qui-dem nos praesentium maxima voluptate, sed le-nocinatur his jam futuri ratio, & qua tempo-ribus disparata sunt, animorum presumptione jun-guntur. Quintumdecimum annum maximus Princeps salutaris Imperii degit (Constantinus nem-pe qui anno 320. VIII. Kalendas Augufti eum annum auspicatus, erat,) sed auguramus jam Vicennalia (non quidem post quatuor menses suscipienda, uti explicat Norisius, sed Vicen-nalia anno 325. solvenda, quod sequentia ejusdem Oratoris verba indicant,) & venturi fidem su-periorum felicitate sentimus, (id est ex felicitate qua hoc decennio potiti sumus futuri decen-nii felicitatem auguramus. Quare Vicennalia eo in loco annum vicefimum significant, non vero ipsam Vicennalium festivitatem juxta dicta in Canone octavo horuni solemnum:) Quin-quennalia beatissimorum Cæsarum occupatos in gaudiis habent, sed in destinatis decenniis jam vota properantia & spes volvres confliterunt. Fundatur præterea Norisius in nummo Crispī qui in collectione Patiniana extat, in quo le-gitur: CRISPUS N. C. COS. II. cum epigra-phe in poetica parte: BEATA TRANQUILLI-TAS, & in Basi, seu Ara, VOTIS XX. Cum enim Vicennalia in nummo jungantur cum altero Crispī Consulatu anno 321. gesto, ex-stitutus Norisius exprimi ibi Constantini Vi-cennalia vota, quæ eodem anno die 25. Julii ejusdem Constantini natali, is Imperator nun-cupavit. At nihil aliud inde colligi debet, quam in nummis Crispī, & Constantini Junioris, Quin-de-nenniali patris anno superiori actorum men-tionem factam esse; rationem enim votorum Vicen-nalium nondum nuncupatorum habitam fuisse, aut ad ea Crispum respexisse, nullo modo videtur probabile, neque id unquam in hujusmodi so-lemnibus usitatum. Porro Numismata duo Crispī Quinquennalia exhibentia, quæ apud Tristianum Tomo 3. pag. 566. extant observatu digna sunt. Cernitur in priori idem Crispus diadema gemmis ornato cinctus, hastam & clypeum quasi pugnaturus tenens: in aversa parte signum mi-litare cum duobus captiuis in inferiori parte expri-mitur, in eoque crux accurate elaborata cum his li-teris, hoc fere modo: VOT. + circum vero: VIR-TUS EXERCIT. In posteriori numismate visitur e-tiam

XVII.
Quo anno
Constanti-
nus Quin-
decennalix
edide-
rit.

tiam signum militare cum VOT. XX. ac duobus captiis prope illud assidentibus. Quare in his solemnibus aliqua mutatio facta, cum antea Decennalia vota cruce representata non fuissent, nec Vicennialia vota in Quinquenalibus memorata. Nam quoad utrumque captivum ac militare signum, in nummis in quibus hujusmodi festivitates distinetur notantur, videri, jam alibi observavi; sicut & in iisdem, ad exercitus victorias, signa militaria, aliaque id genus respectum habitum fuisset. Notandum & hic Tristani error Tom. 3. pag. 597. ubi allato nummo Constantini Junioris Cæsaris, in quo is visitur lauro coronatus, & Consulari trabea induitus, ac in cuius postica parte circum scribitur: BEATA TRANQUILLITAS, exprimiturque ara cum his verbis: VOTIS XX. dicit hunc, post relatum de Barbaris victoriam, Consulem cum patre renuntiatum fuisse, & Vicennialia eo in nummo expressa celebrasse. Nam haec meret nugae, neque enim Constantinus Junior trabeatus Vicennialia edidit. Quare idem nummus eodem anno, quo praefatus Crispus, cuius Collega in Consulatu fuit, percussus.

XVIII.
Incertum
quo anno
Porphy-
rius Opta-
rianus Pa-
vegrym
dixerit.

Denique affert Norissius versus duos ex panegyri Porphyrii Optatiani eodem anno 321, ut ipse autem, acrostico carmine exarata, in qua rubris characteribus scribitur: AUG. XX. CAESS. X. Ille enim tum Constantini patris Vicennialia, tum filiorum Cæsarum Decennalia, quod eodem anno concurrebant, eodem carmine celebravit. Hinc diserte canit:

Sancte Pater, Rector superum VICENNIA latè AUGUSTO, ET DECIES crescenta solemnia NATIS.

At illum Panegyricum in Vicennialibus Nicomedianis potius dictum videntur hi versus indicare:

— Sacris da Constantine serena
Tempora, summe pio tricennia suscipe voto.

Prius vero dixerat:

— Tu magna ad gaudia sancte
Constantine fave, te tanto in carmine musa,
Et tua descriptis pingit Vicennia metris.

Cum itaque dicat Poeta se describere vota Constantini M. Vicennialaque nuncupet, videtur Panegyricus dictus anno 325. quo Crispus, cuius in eo Panegyrico mentio, adhuc vivebat; ideo autem hujus & Constantini Junioris Decennaliorum meminit, quia in cursu erant. Nihil ergo obstat, quin dicamus eumdem Imperatorem anno 320. Quindecennalia celebasse, cum Consul sextum, Constantino Cæsare Collega, processerit. Extat nummus Consularis Constantini Magni apud Tristam Tomo 3. pag. 289. in quo is cernitur cum stola Consulari, sceptro aquiligerio in dextra, & corona radiata, qua caput cingitur, præfertque in cippo VOT. XX. Sed cum idem Constantinus Consul etiam fuerit anno 326. quo Vicennialia Romana edidit, incertum an nummus ille, in Quindecinalibus, quibus vota XX. sicuti in Decennalibus nuncupabantur, an vero anno 326. quo Vicennialia vota soluta sunt, & Tricennalia suscepta cucus fuerit. Ex eo autem manifeste deducitur per haec præsertim tempora in his festivitatibus celebrandis ad Consulatum Imperatores respexisse, quod & conjici potest ex nummo Constantini Augusti, de quo Dufresnius Dissert. de Numismat. inferioris ævi num. 3. in quo sedet ipse Constans celsior, caput limbo, vel lumine circumdatus cum binis Consulibus in cuius basi legitur haec inscriptio: VOT. V. Qua-

re cum anno 333. nuncupatus fuerit Cæsar, ejus Quinquennialia in annum 337. vel 338. quibus Consul non processit, inciderunt. Sed cum tunc in his solemnibus magna Consulatus ratio haberetur, anni illius Consules ordinarii in eo nummo expressi fuere.

Supereft tantum ut aliquid dicamus de utrifice Constantini Magni Vicennialibus, tum Nicomedianis anno 325. ut Auctor Chronicus Alexander aliisque docent, tum Romanis anno 326. celebratis, quorum Idatius in Fastis, & Eusebius in Chronico meminere. Plerique omnes haec ultima priorum iterationem fuisse existimarent, licet nullum nec ante, nec post eundem Constantinum hujusmodi festivitatum renovatarum vestigium extet. Si enim ea Constantinus iterasset, id alicujus ex prædecessoribus exemplo præstisset, aut cum tanti ipse nominis fuerit, aliqui ex Imperatoribus Constantinopolitanis eum hac in re imitati fuissent; quod cum non contigisse certissimum sit: existimandum Vicennialia Romana, aliam a Nicomedensibus originem habere, deducat nempe ab anno 307. quo idem Constantinus a Maximiano Herculio, cuius tunc filiam uxorem duxit, Augustus appellatus est. Neque resert quod ea, Romæ octavo Kalendas Augusti, ut Gothofredus in Chronologia Codicis Theodosiani ostendit, celebrari; cum uti diximus, dies, quo Imperatores, Cæsares vel Augusti nuncupati fuerant, iis solemnibus indiscriminatim dicatus esset. Aliæ difficultates circa peculiaria aliorum Imperatorum id genus festa in Consulatum Cæsareorum Rationario explicabuntur. Hic tantum sedulo observandum, quando scripsimus Consulatum ratione horum solemnium ab Imperatoribus susceptum fuisse, nos non ita intellexisse, ut semper eo anno, quo Consulatum ceperint, eas festivitates ediderint; cum ut jam vidimus, Constantinus Magnus, qui anno 315. Consul processit, non nisi sequenti Decennalia peregerit.

XIX.
Rejicitur
communis
error de
Vicenniali-
bus Ro-
manis
Constitu-
ti.

CAPUT OCTAVUM.

Tertia & quarta Consulatum Cæsareorum regula explicantur.

Quinquennialibus & id genus festis, quæ hoc usque in obscurò jacuerant, quæque ideo secundam Consulatum Cæsareorum Regulam constituant, quia quædam Imperii Epocha, initiumque fuere, declaratis, venio ad tertiam, quæ ex collegio Trabeæ cum aliis Cæsaribus aut Augustis defumitur. Quando enim plures uno eodemque tempore dignitate Cæsarea, aut Augustea prædicti erant, ii lubentius simul, quam cum privatis Consularem dignitatem inibant. Vespasianus, qui dum Imperium rexit, octavo Consul ordinarius processit, Titum filium septies Collegam habere voluit, quemadmodum Suetonius in Tito cap. 6. docet. Imo Domitianus alter Vespasiani filius, qui patre imperante, quinques Consulatum suffectum gesit, eo, Titoque majori natu filio, Imperiique Collega Consulibus ordinariis, illo honore exornari voluit. Ammianus lib. 16. Constantium Augustum Constantini Magni filium superbè arguit, quod nec in Trabeæ socium privatum adsciverit, ut fecere Principes consecrati, licet decies Consul ordinarius fuerit; dedignabantur enim aliqui privatorum in Consulatu collegium, a quo tamen alii hac in re moderatores non abhorabant. Unde contigit ut a Consulatu Diocletiani, Aristobulo Collega, anno 285. gesto, ad quartum Imperatoris Juliani, quem Sallustio Collega, anno 363. edidit, per fere se- cu-

I.
Cæsares
& Augu-
sti alios e-
jusdem
dignitatis
viros de
more Col-
legas af-
sumebant.

culum integrum non nisi ter privati in societatem Trabæ cum Augustis venerint. Nam anno 285. eundem Diocletianum Aristobulo Collega Consulem ordinarium fuisse, certum indubitatumque est, licet Idatii in Fastis verba aliquam difficultatem facere videantur. Eo enim anno hæc habet: *His Coss. occisus est Carinus, qui ipso anno cum Aristobulo Consul processerat, quæ sic intelligenda sunt, ut Carinus, qui a Diocletiano in aliquot Provincias retrusus fuerat Consulem se ordinarium Aristobulo Collega designarit, eodemque tempore Diocletianus eundem Aristobulum, licet a Carino nominatum, & in hujus castris militantem Collegam sibi adsciverit. Cumque potiorem Imperii partem idem Diocletianus obtineret Consul ordinarius cum eodem Aristobulo, non vero Carinus agnitus est, ut patet ex variis Codicis Justinianei rescriptis, & ex Chronicis Alexandrinis Auctore; ubi post recitatam Diocletiani inaugurationem habet: *Kalendis Januariis Consul processit. Sirmundus, qui eosdem Idatii Fastos primus publicavit, cum capere non posset unum Aristobulum duorum Collegam in Consulatu fuisse, Diocletiani nempe, & Carini, in editione aliqua verba pro arbitrio inseruit. His Coss. occisus est Carinus* (&*

levatus est Diocletianus Imperator) qui ipso anno cum Aristobulo Consul processerat. Illum enim ea verba addidisse fidem facit Valesius in Notis ad lib. 23. Ammiani, ubi dicit ipsum se manuscripti vidisse, quo Sirmondus usus fuit, in quo præfata verba desunt. Sed licet tertium hunc Carini, qui jam bis eam dignitatem gesserat, Consulatum ex Idatii fastis optime asserat idem Valesius; Diocletianum tamen suffictum tantum Consulem eo anno fuisse perperam scribit, ut observat Norisius Dissert. de Numismat. Imp. Diocletiani & Maximiani cap. 1. erratque etiam Labbeus in Chronico, qui anno 285. Carinum III. ex fastis Idatii, deinde Diocletianum Augustum II. & Aristobulum Consules exhibet.

II.
Maximianus Hercilius
privatum sibi Collegam adscrivit.
Alter qui eo seculo privatum sibi Collegam adscivit, Maximianus Hercilius fuit, qui anno 288. cum Januario Consulatum ordinarium gessit. Qua in re non tantum idem Valesius loco laudato, sed & alii communiter post Onuphrium errarunt. Post Diocletianum enim, & Aristobulum Consulatum ordinariorum series ex Fastis Maximiani Ita digerenda, ut non tantum ex nummis & inscriptionibus, sed & ex aliis Fastis Norisius loco laudato demonstrat.

VERA CONSULUM SERIES

Anno Christi 286.
M. Junius Maximus II.
Vettius Aquilinus.
287. Diocletianus III.
Maximianus Hercilius.
288. Maximianus Hercilius II.
Januarius.

Hanc depravatam Consulatum seriem nobis exhibet Onuphrius lib. 2. Fastorum, qui cum hæc verba apud Ammianum lib. 23. legisset: *Julianus jam ter Consul adscito in collegium Trabæ Sallustio Praefecto per Gallias, quater ipse amplissimum inierat magistratum: & videbatur novum adjunctum esse Augusto privatum, quod post Diocletianum & Aristobulum nullus meminerat gestum, ut illud subsistere posset, Maximum II. & Januarium, Maximiani Hercili II. & Januarii loco reposuit, quem in errorem Calvisium in opere Chronologico, Petavium in Chronico, omnisque passim alios pertraxit; cum tanien adeo certa sint testimonia, quæ Norisius affert, ad Maximiani Hercili, Januario Collega, Consulatum adstruendum, ut dubitari non debeat, quin Ammianus aut niemoria lapsus sit, aut corruptas tabulas fecutus fuerit, aut quod probabilius, locus ille, sicut alia ejusdem Auctoris non pauca, depravatus sit. Et certe eam Onuphrii ordinationem vel solaæ duæ priores Consulatum Cæsareorum Regulæ convellunt. Cum enim anno 284. XII. Kalendas Decembres Cæsar nuncupatus fuerit, ejus Imperii Cæsarei Quinquennalia in annum 288. incidebant; cum vero anno 286. Kalendas Aprilis levatus Augustus fuerit, anno sequenti de novorum Consulatum more Consul processit, sicuti & anno, quo Quinquennalia edidit. Erravit enim Norisius, qui cap. ultimo Dissertat. de votis Decennalibus dicit colligi ex Panegyrico die Natali ejusdem Maximiani recitato, eum Quinquennalia anno quinto exacto, Decennaliaque decimo pariter Imperii anno completo celebrasse; cuni, ut jam ostendimus, Veteres pro Quinquennio, vel Decennio exacto sæpe Quinquennium & Decennium inchoatum tantum, inio & aliquando sexennium, vel undecimum Imperii annum intellexerint. Onuphrius supponit anno Christi 284. quo Diocletianus Imperium init, Maximianum Hercu-*

DEPRAVATA CONSULUM SERIES

Maximus.
Aquilinus.
Diocletianus III.
Maximianus II.
Maximus II.
Januarius.

lium Junio Maximo Collega Consulem suffictum processisse, ideoque anno 287. eundem Maximianum Consulem II. fuisse, ac anno 288. loco ejusdem Maximiani II. Januario Collega, Maximum II. eodem Januario Collega proponit, licet nihil afferat ad probandum Consulatum illum suffictum Maximiani, aut quod ostendat anno 287. ejusdem Maximiani Consulatum cum nota numerali prolatum fuisse, ac denique nulla auctoritate fultus Maximum II. loco Maximiani II. anno 288. obtrudat. Solus itaque Ammiani locus ei, & Sectatoribus errandi causa fuit.

III.
De Collegis Tyrannorum in Consulatu.
Circa Tyrannorum Collegas, illud observandum, eos non tantum se Consules ordinarios designasse; (ut liquet ex nummis Postumi, qui Galliarum Imperium Gallieni Augusti tempore invaserat, in quorum aliquibus Postunnus dicitur COS. II. in aliis COS. III. in aliis COS. V. ut videre est apud Tristianum, Occonem, & alios; ac ex iis quæ diximus de Eugenio, qui occiso Valentianino Juniori Imperium usurparat) sed & eosdem nonnunquam Augustos, qui Imperio potiebantur, Collegas sibi in Consulatu adscivisse. Quod patet ex Inscriptione Trevirensi, quam refert Scaliger lib. 5. de Emendat. tempor. pag. 516. quæ his verbis notatur. οὐατία Οὐαπίσ ῥό H, καὶ Κονσταντίνος ῥό A. Id est, Honorius VIII. & Constantino primum Coss. Eundeni Scaligerum valde hic Constantini Consulatus torsit, qui non adverterat Tyrannos cum Imperium alicubi per vim occupassent, Consules duos, aut eorum saltē alterum legisse, quorum nominibus Fasti signabantur iis in regionibus in quibus dominabantur. Constantinus, ut notat Prosper in Chronico, anno 407. Imperium in Britannia arripuit, indeque in Galliam transiit. Zosimus lib. 5. scribit misisse eum legatos ad Honorium, qui promitterent se partes ejus fideliter tuiturum, quod Calvisius & Petavius

tavius in Chronico in annum 400. conferunt. Sed ejusdem Constantini Consulatus Honorio VIII. Collega eo anno gestus ostendit eam legationem anno 408. nullam fuisse; eo magis quo idem Zosimus addat Honori regiam Purpuram illi misisse: quæ in causa fuit; cur in annum sequentem se ipsum Constantinus eodem Honorio Collega, saltem in Provinciis sibi subjectis Consulem designarit. Et hæc de tertia Consulatum Cæsareorum Regula, quam in eorumdem Consulatum Rationario variis exemplis comprobabimur.

IV. Petitur quarta Regula ab expeditionibus militariis; non raro enim Imperatores cum eam susciperent, vel postquam de hostibus victores tares quæ evasissent, Consulatum ordinarium assumebant. **ta Consulatum** Primum ostendit locus Suetonii in Nerone cap. 42. qui postquam retulit Vindicem Imperium in Gallia arripuisse, de eodem Nerone loquens, a-
Cæsareo- rum Regu- la. it: *Credens expeditionem necessariam, Consules ante tempus privavit honore, atque in utriusque locum solus init Consulatum, quasi fatale esset non posse Gallias debellari nisi a Consule.* Alex- ander Severus adeo in Consulatibus iniendis moderatus, ut intra tredecim annorum spatium quibus imperavit, duos tantum gesserit, ex iis alterum Quinquennalibus, alterum bello Persico destinavit. Concessus etiani aliquando idem honor Cæsaribus & Augustis ob victorias relatas. Tacitus lib. 13. Annalium ubi agit de bello quod inter Parthos & Romanos propter Armeniam gerbatur, postquam Artaxata a Corbulone, cui bellum illud a Nerone commissum fuerat, capta combustaque narravit, ait: *Ob hac consulatus Imperator Nero, & Senatus consulo supplicationes habita, statuque, & Arcus, & conti- nui Consulatus principi. Quibus ex verbis mani- feste claret tulisse consuetudinem, ut post vi- torias de hostibus relatas, Consulatus non tan- tum ducibus, quod multis exemplis ostendi pos- set, sed & ipsis Imperatoribus deferetur.* Fa- cium illud decretum Nerone III. & Valerio Mes- fala Coss. anno nempe Christi 58. eoque, ut ex- istimo, exeunte; nam anno duntaxat ejusdem Era sexagesimo idem Nero quartum Consulatum Cornelio Lentulo Collega iuuit; nisi de indu- stria is annus ab eo delectus fuerit, quod eo Quinquennale certamen instituturus esset; propter quam Institutionem Consulatum capere potuit, Augusti exemplo, qui in sexto suo Consulatu ludos propter Actiacam victoriam quinto quoque anno exhibendos instituit. Eutropius lib. 9. postquam pulsum Narseum, Persasque a Galerio Maximiano Cæsare devictos narravit, sub- jungit: *Quare a Diocletiano in Mesopotamia- tum morante, ovans regressus ingenti honore suscep- tus est. Varia deinceps & simul & viritim bella gesserunt &c. Relata ea de Persis victoria anno 297. quo Auctor Chronicus Alexandrinus scribit: Persa maximo bello a Constantio & Maxi- mino, (legendum Maxiniiano) Jovio Cæsaribus devicti sunt. Inter honores utrique Cæsari fa- cios Consulatus fuit; anno enim trecentesimo Constantius Chlorus III. & Galerius Maximianus III. Consules ordinarii processere. Cujus rei multa exempla in Rationario Consulatum Cæ- sareorum afferemus.*

V. Instituti fuerant alias Consules tanquam annui Imperatores, qui exercitus ducerent, quo tam munere Augusti, post institutum Imperium, eosdem exeniere, in reliquis dignitate conservata, sed inermi redditia; &c. cum ipsis Consulari dignitati gratificari vellent Imperatores, sibi metiplus eam contulerunt, Consulatu annexo Imperio, ut una eademque opera civitas, qua hoc insigne decus reperit, honestaretur, inquit Libanius in Panegyrico Juliani Imperatoris. Quare non mirum si propter expeditiones bellicas Imperatores Consulatum sumerent, cum eversa re-

publica, eorum imago quædam remanserit, quæ ea florente viguerant. Quæ quidem hujus quar- ta Regula ratio esse videtur.

CAPUT NONUM

Triumphi quinta Consulatum Cæsareo- rum Regula.

I. Icut Triumphalia ornamenta in Consulatia transferunt; sic vice versa Triumphantæ Bellum Imperatores, quo hæc pompa illustrior foret, Persicum Consulatu ordinario decorari voluere. Jam anno sep- rente Imperio Augusti aliqui utrumque inter se timo Ale- honorem copulaverant, uti Vespasianus, qui in xandri Se- tertio Consulatu suo de Judæa expugnata, & Traja- veri ge- nius de Dacis in quinto triumpharunt: qui mos cum stum. a successoribus neglegitus fuisset; in usum tandem ab Alexandro Severo qui primus ex imperatoribus Ro- manis bellum Persis intulit, triumphumque de iis egit, revocatus fuit. Quod licet fortuito fa- ctum, successores tamen ut plurimum sequaces habuit, ut ostendere juvat, quo Consulatum ab Augustis susceptorum rationes præsto esse possint. Alexandrum itaque in tertio suo Con- sulatu, quem Dione Collega anno 229. gessit, triumphasse de Persis non difficulter intellige- tur, postquam Herodiani, qui ejus vitam scrip- sit, locum corruptum emendavero, qui huc us- que omnes in errorem induxit. Is lib. 6. cap. 2. ejusdem belli Persici narrationem his verbis ex- ordit: ἐτῶ μὲν ἦν τρισκαλέντη ἡτος, ὅσον ἐπ' ἀντῷ, τὼ βασιλεῖς ἀμέμπτως διώκοντες τῷ δι' τε- σταρεσκαδενάτῳ ἐτοῦτον ἀφιεδίως ἐκομισθεὶς γράμματα &c. Id est: igitur cum ad hunc modum trede- cim annos, (quod quidem ad se attineret) sine querela cuiusque, Imperium gubernasset, ecce tibi haud opinato littera e Syria, Mesopotamiaque redita a ducibus &c. ubi loco τρισκαλέντη, id est, tredecim, legendum επτά, id est, septem, & loco, τεσσαρεσκαδενάτῳ ἐτοῦτο, id est, anno decimo quar- to, quæ verba Interpres omisit, legendum εβδό- μων ἐτοῦτο, id est, anno septimo, vel potius existi- mandum illa addititia esse, ideoque jure merito ab Interpretate prætermissa, quæ emendatio ex ipsomet Herodiano certa redditur, qui cap. 9. ejusdem libri quatuordecim tantum annos Imperii Alexandro tribuit, tam in morte ejus. quam in tempore ante bellum Persicum recentendis, anno scilicet inchoato pro completo numerato. Tum cap. 6. ait: triennio mox aut quadriennio Barbari nequaquam arma resumpserunt. Dein cap. sequenti bellum Germanicum ab Alexandro anno ante mortem suam inchoatum narrare incipit. Ex quibus claret neutiquam eum scrip- sisce Alexandrum postquam tredecim annos impe- rasset, bellum in Persas movisse; nam præter- quam quod hoc omnino falsum, pueriliter sibi ipsis contradiceret, & Alexandro annos octo- decim Imperii, aut circiter attribueret, licet diserte scribat eum annos quatuordecim impera- se, nullusque Historicus plures ei assignaverit, aut assignare potuerit. Cujus loci depravationem cum non advertissent Onuphrius in Fastis, Ba- roniis in Annal. Petavius, & Calvisius in suis Chronicis, Casaubonus in Notis ad Lampridium, aliique viri docti, ex Herodiani sententia, ut putabant, bellum Persicum in annum duodeci- num, aut decimum tertium Alexandri distille- runt, quasi nullum intervallum inter bellum il- lud & Germanicum intercessisset, contra expre- sa Auctoris, quem se profiscentur sequi, verba. **II.** Consula- tus ab A- lexandro ob bellum Persicum colligitur, ubi habet, Æstatem tolerabilius iter suscep- fecis- tus.

fecisse, dum exercitus ejus per Armeniam contuleret, eoque anno sequenti, quo Consul III. cum Dione II. processit, confecto, Triumphum Persicum egisse, exente Septembri, ut Lampridius in Alexandro cap. 56. ex actis publicis observavit, licet annum non expresserit. Neque tardius Alexandrum Triumphasse ex eo deducitur, quod post eundem Triumphum, tribus aut quatuor annis, Antiochiae commoratus fuerit, ubi hilarior jam & liberior laxatis bellorum curis, urbis ejus deliciis indulgebat, ut Herodianus cap. 6. scribit. Ab eo otio illum bellum Germanicum excitavit; quod ideo sub ejusdem Imperii fine contigisse dicendum. Cum itaque initio anni 228. se ad bellum Persicum accingeret, Consulem se in annum sequentem designavit. Consulum enim designatione an initio de more factam fuisse jam supra ostendimus. In Orientem eodem anno proiectus est. Extat nummus ejusdem Imperatoris apud Occidem, in quo is dicitur: P. M. TR. P. VII. COS. II. P. P. S. C. in cuius aversa parte visitur Imperator eques, cum hasta aut pilo, præunte Victoria; circum vero scriptum: PROFECTIO AUG. S. C. Qui hac occasione census est, præfataque correctionem magis confirmat. Postquam in Orientem idem Imperator pervenit, in Armenia Æstate contra Persas pugnavit, confectoque bello Antiochiam copias montium atque Hyemis asperitate attritas reduxit, ut Herodianus, & Zonaras testes sunt. Neuter quidem de ejus triumpho loquitur, sed illum anno Christi 229. actum, jam ex Lampridio diximus, qui cum cap. 59. auctor sit Alexandrum Roma ad bellum Germanicum proiectum, inde colligere est, ipsi non multuni post triumphum Antiochiam rediisse, ac illinc post aliquot annorum commorationem ingruente bello Germanico, Romam rursus venisse; sive Herodianus & Lampridius inter se contrarii non sunt.

III.
Ex Dione
non deducitur belum Persicum post Alexandri Consulatum gestum esse.

Neque ex Dione colligitur, ut putavit Norisius Dissert. de Numismate Imp. Diocletiani, & Maximiani cap. 6. Alexandrum anno Imperii octavo, nondum expeditionem Persicam suscepisse, ac per ejus Consulatum degisse Romæ, & ad Campaniæ delicias divertisse. Dio enim in Alexandro dixit se gesta anteriorum Imperatorum accurate conscripsisse. Alexandri vero sibi non licuisse pari diligentia persequiri, quod Romæ non esset diu commoratus, quodque in morbum incidisset: *Dicam tamen in summa ea, qua usque ad Consulatum meum gesta sunt, eo nempe excluso, cum ne verbum quidem de rebus illo anno gestis habeat.* Tum narrat initium belli Persici, atque, Artaxersem Romanis formidablem fuisse, *quod maximis copiis, non modo Mesopotamiam invaderet, sed etiam Syriam, & quod Romani ita affecti essent milites, ut pars ad eum transiret, pars nobis opem ferre nollet.* Ab iis etiam invasionibus Herodianus cap. 4. Profactionis Alexandri in Orientem causam deduxit. Bellum itaque Persicum ante Alexandri, & Dionis Consulatum susceptum, subjungit Dio: Prætorianos se criminatos fuisse, sed Alexandrum horum rationem habuisse nullam, at contra se magis honestasse, secumque una Consulam designasse. Ex quibus manifestum fit jam ante annum 228. Persas per Mesopotamiam excurreisse; non enim nisi post illud tempus Dionem criminati sunt Prætoriani, neque hic tardius designatus fuit Consul, quam initio ejusdem anni 228. Ea designatione facta, ne male a Prætorianis Dio haberetur: *jussit Alexander (ita Dio de se ipso loquens,) ut alicubi extra Urbem commorarer in Italia, tempore hujus Consulatus mei.* Quibus verbis patet eum jam Consulam hæc scripsisse, postquam domum redierat: Addit, quod cum fecisset Romanam veni, ubi de eo tempore intelligendus est, quo Consul tan-

tum designatus erat, non vero quo Consulatum gerebat, ut perperam arbitratur Norisius, neque enim id tutum, neque decorum fuisset. Tum narrat quæ postea gesta sunt, Deinde proiectus sum cum ipso in Campaniam, verfatusque cum eo per aliquot dies, visusque a militibus, cum magna securitate domum rediit. Mora itaque Alexandri in Campania pertinet ad initium anni Christi 228. non autem ad sequentem, ut interpretatur idem Norisius. Nec mirum quod Diom nullam contra PERSAS susceptam ab Alexandro expeditionem recitet, quia ante hujus in Orientem profactionem, jam domum redierat, ac forte etiam quia, ut docet Herodianus lib. 6. cap. 6. parum hujus belli initia fausta fuere: quæ causa esse potuere cur de discessu Alexandri, & adversis ejus casibus ex industria siluerit; si tamen ea sciverit, cum ipsem afferat, postquam domum rediit, ea quæ sequuta sunt, non potuisse pariter cum iis, quæ præcesserunt, intelligere. Unde, ut id obiter dicam, injuria culpatur Herodianus, quod oderit Alexandrum, cum ex optimi Historici officio, ejus incommoda dissimulare non debuerit. Triumphus itaque Alexandri anno 229. cum Trabea Consulari actus.

Carolus Patinus, Erizzus, & Angelonus recte scripsere Alexandrum in suo tertio Consulatu de Persis triumphasse, sed nummi quibus mē in ad illud probandum utuntur, id minime ostendunt. In iis enim quadrigæ equorum exprimitur cum epigraphe in antica parte: IMP. sicut, a SEU. ALEXANDER AUG. & in postica: P. M. liosque. TR. P. VIII. COS. III. P. P. S. C. Quippe hæc, ut Norisius doctissime observavit, non Triumphum Persicum, sed alias Alexandri victorias, quas per Legatos obtinuit, exprimunt. Ille enim cum Elephantorum quadrigis peragebatur, alii vero cum equis albis siebant, cuius rei plura Veterum adduci possent loca, sed sufficiet hos Claudiani versus ex Panegyri de sexto Consulatu Honori Augusti num. 105. afferre:

*Quin & Clitunni sacras vitoribus undas,
Candida, qua Latiis præbent armenta triumphis
Visere cura fuit.*

Sed in Triumpho de Persis Imperatores Romanos quadrigis Elephantorum usos, tam Alexandri Severi, quam Gordiani exemplis ostendit idem Norisius. Lampridius enim in Alexandro cap. 56. orationem, quam is in Senatu habuit paulo antequam triumpharet, refert, cuius hoc initium est: *Persas, Patres conscripti, viciimus. Longa eloquentia opus non est: tantum scire debetis, qua illorum arma fuerint, qui apparatus.* Jam primum Elephanti septingenti: *idemque turriti cum sagittariis, & onere sagittarum.* Ex his trecentos cepimus: *ducenti interfeci jacent: decem & octo perdiximus &c.* Porro eundem Alexandrum primum de Persis triumphum quadrigis Elephantorum egisse testatur laudatus Lampridius capite sequenti: *dimisso Senatu Capitolium ascendit &c.* Post hoc cum ingenti gloria, & comitante Senatu pedes Palatium condescendit, cum retro currus triumphalis a quatuor Elephantis traheretur. Capti enim Elephanti Senatus-consulto currui juncti sunt, ut vitoriae pompa illustrior foret. Hinc Quadrigæ elephantorum Persici triumphi propriæ evaserunt, quod iisdem prior de Persis triumphus Romæ ab Alexandro peractus fuisse. Gordianus non multo post, Attico & Prætextato Coss. anno nempe 242. secundum in Persas bellum gesit, insignemque de iis victoram reportavit, ut docet Capitolinus in Gordiano cap. 27. is etiam elephantes plurimos cepit, ac duodecim Romam misit, quos postea Philippus Iudis secularibus confecit. Delatis autem Romam Gor-

diani Laureatis, eisque in Senatu lectis, quadriga elephantorum, inquit Capitolinus, Gordiano decreta sunt, utpote qui Persas viceret, triumpho Persico triumpharet, neimpe alterum de Persis triumphum ageret currus elephantorum yetus. Sed eam felicitatem consecutus non est, a Philippo enim praefecto Praetorio, qui ei in imperio successit apud Ctesiphontem, accensis in seditionem militibus, occisus est. Non itaque præfati nummi, in quibus equorum quadrigæ expressæ, Persicum Alexandri triumphum respiciunt.

V.
Quadrigæ
triumphales
Alexandro
decreta.

Victorias propter quas eidem decreta Lampridius in Alexandro cap. 58. postquam de triumpho Persico locutus est, perstringit; asta sunt res feliciter & in Mauritania Tingitana per Furium Celsum, & in Illyrico per Varium Macrinum affinem ejus, & in Armenia per Junium Palmatum, atque ex omnibus locis ei Tabella laureata sunt delata, quibus in Senatu & apud populum lectis, omnibus nominibus est adornatus. Quid clarius dici potuit? si enim non nisi post triumphum actum is honor, ut ex nummis, Lampridioque deducitur, Alexandro delatus est, nostra de Persici triumphi anno conjectura, & Herodiani loci emendatio certa videtur. In præfatis nummis Tribunitia Potestas VIII. Alexandri memoratur, quæ cum inchoata fuerit die sexta Martii anni Christi 229. eademque die anno sequenti absoluta, & Alexander die septimo Kalendas Octobres, ut testis est Lampridius cap. 56. triumphabit, quadrigæ illæ triumphales non nisi ipso fine anni 229. aut initio sequentis decretae sunt, omnibusque tunc nominibus Alexander adornatus.

VI.
Gallienus
cum Tra-
bea Con-
sulari de
Persis
trium-
phat.

Ex Gallieni triumpho lucem accipit annus, quo Alexander triumphavit, manifestumque redditur, triumphum per hæc tempora cum Trabea Consulari actum. Victi enim ab Alexandro Persæ, dein iterum a Gordiano profligati octodecim annos pacem servarunt, donec viribus reparatis, Valeriano imperante tertium Romanis bellum intulere, ac insigni victoria acceptas ab Alexandro & Gordiano clades compensarunt, capto Imperatore, ac Legionibus cæsis, non quidem anno ejusdem Valeriani sexto, ut perperam habet Pollio in Salonio Gallieno capite ultimo, sed anno ejusdem Imperii septimo ut jam monstravimus tam ex nummis Græcis ejusdem Imperatoris apud Goltzium, in quorum altero legitur: L. Z. id est, anno septimo, quam Latinis præferentibus TR. P. VII. At ne universam Asiam sub jugum mitterent, Odenatus Rex Palmyrenorum effecit. Is enim Persis in Valeriani vindictam bellum indixit, captosque eorum Satrapas ad Gallienum misit, qui eum Romam deducti essent, vincente Odenato, triumphavit Gallienus, inquit Pollio in duobus Gallienis cap. 10. qui diserte tradit hunc triumphum actum Gallieno & Saturnino Coss. anno nempe Christi 264. Cur vero Gallienus Trabeatus de Persis triumphare voluit, nisi quia jam ei in simili triumpho Alexander præluxerat? Primus enim quem post hunc, triumphum egisse legimus, Gallienus fuit.

VII.
Describi-
tur trium-
phus Au-
relianii,

Tertius post Alexandrum Aurelianus triumphavit; non quidem de Persis cum quibus pacem coluit, & a quorum Rege aureo etiam currus, quo in triumpho usus est, in signum amicitiae donatus fuit, teste Vopisco in ejus vita cap. 33. Sed de Oriente & Occidente, ut inquit idem Vopiscus, qui cap. 33. & 34. ejus triumphum describit: Fuit, inquit, speciosissimus. Currus regis tres fuerunt: in his unus Odenati, argento auro & gemmis operosus, atque distinctus: alter quem Rex Persarum Aureliano dono dedit, ipse quoque pari opere fabricatus: tertius quem sibi Zenobia composuerat sperans se urbem Romanam cum eo vijuram, quod illam

non fecellit. Nam cum eo Urbem ingressa est viæ & triumphata. Fuit alius currus quatuor cervis juncus, qui fuisse dicitur Regis Göborum, quo ut multi memoria tradiderunt, Capitolium Aurelianum invectus est, ut illic caderet cervos, quos cum eodem currus captos novisse Jovi optimo Maximo ferebatur. Præcesserunt Elephantini, fera mansueta Libica, Palastina, diversæ ducentæ, quas statim Aurelianus privatis donavit, ne fisum annonis gravaret: Tigrides quatuor: Camelopardali Alces, cetera talia per ordinem ducta: Gladiatorum parva ostingenta: Præter captivos gentium barbararum Blemyes, Axomita, Arabes, Eudamones, Indi, Bactriani, Hiberi, Saraceni, Persæ cum suis quique numeribus: Gothi, Alani, Roxolani, Sarmata, Franci, Suevi, Vandali, Germani, religatis manibus captivi præcesserunt: inter hos etiam Palmyreni, qui superfuerant Principes civitatis, & Ægyptii ob rebellionem. Ductæ sunt & decens mulieres quas virili habitu pugnantes inter Gothos ceperat, cum multæ essent interemptæ, quas de Amazonum genere titulus indicabat. Pralati sunt tituli gentium nomina continentæ. Inter hæc fuit Tetricus chlamyde coccinea, tunica Galbina, bracis Gallicis ornatus, adjuncto sibi filio, quem Imperatorem in Gallia nuncupaverat. Incedebat etiam Zenobia ornata gemmis ac catenis aureis, quas alii sustentabant, præferebantur Corona omnium civitatum aurea & titulis eminentibus prodita. Jam populus ipse Romanus, jam vexilla Collegiorum atque Castrorum, & Catafractariorum milites, & opes regia, & omnis exercitus & Senatus (etsi aliquantulo tristior, quod Senator res triumphari videbat) multum pompa addiderant.

Integrum Vopisci de Aurelianii triumpho locum præter morem exscripti, ut eruditus lector judicet, an Joannes Jacobus Chisletius, vir summa eruditione prædictus, conjectura sua bene auguratus fuerit, Arcum illum, qui Vesontione ad Cælii montis radices, portam nigræ, vulgo dictum, visitur, cuius expressam typis figuram adducit, imaginem fuisse triumphi Aurelianæ Romæ acti, quæ a Vesontinis Aureliano ex Italia redeundi posita fuerit, ut grati animi & bene affectæ in eum civitatis præberent indicium. Ait itaque in sua Vesontione parte prima cap. 40. & sequentibus, eum exhibere equos, quibus fugientem Zenobiam intercepit Aurelianus, eandem cervorum pedibus subjacentem, quibus idem Imperator Capitolium ingressus est, & alia in Arcus parte ornatam gemmis, & catenis aureis, quas, qui utrumque commitabantur, sustentabant, Herennianum & Timolaum, filios ex Odenato susceptos, manu secum victos ducentem. Tetricus in tunica Galbina, videlicet in ludibrium, seminudus dicitur ab armato milite, vincis post tergum manibus cum filio quem Cæsarem curaverat ab exercitu suo salutari. Duæ muliebri habitu Matronæ in luctu vel civitates duas Palmyram & Tyanam dirutas, vel duas ex captis sub habitu virili Amazonibus in Arcu referunt, sic enim in Imperatorum nummis captæ provinciæ lugentes conspicuntur. Victor in Arcu summo trabeatus conspicitur Imperator. Alatæ duæ Victoriae, scilicet Orientis & Occidentis, quæ palmas tollunt, sertum lemniscatum, lauro, queru, floribus, fructibusque contextum Victori superponunt. Visitur utrinque Apollo sub Herculis nudi figura; in Herculis enim habitu Sol vel Apollo pingebatur apud Ægyptios, & in Inscriptione quæ apud Gruterum extat, Hercules dicitur Aurelianii consors. In eodem Arcu catena vincam captivorum in serpentes desinentium turbam Aurelianus tenet, quia, ut ex Vopisco & Zosimo colligitur, fuit hic Imperator Solis cultui addicissimus, Soli autem & Apol-

VIII.
Existimat
Chisletius
Arcum
Vesonti-
ensem
triumphi
Aurelia-
nei repra-
sentatio-
nem esse.

Apollini dicatus erat serpens, qui & insigne Asiae erat. Unde ob præclara in Thracia & Græcia gesta, vitamque Asiam serpentes in Arcu Aureliani frequentes visuntur. Sub fornice apparent hominum exigua simulæra, quæ effigies sunt referentium coronas, vexilla, titulos civitatum, ceteraque pompa celebratoris ferula. Mitto alia, quæ in eodem Arcu cernuntur, quia omnibus triumphis communia, de quibus videndus idem Chisletius, qui præfata multa eruditione illustrat, quique ostendere conatur nihil in Arcu Vespontinensi superesse, quod Aureliano ejusque præclaris facinoribus non conveniat; quod quidem verum est. At si Arcus is triumphalis Romani simulacrum fuit, non tam in eo Aureliani gesta ac virtutes exprimendæ erant, quam quæ in Romano, tanquam ex Archetypo majori saltem ex parte figuranda. Quod an factum fuerit, rei Antiquariæ perito integrum judicium relinquimus. Illud, quod tamen non advertit Chisletius, ad Aureliani triumphum facit, quod in eo Arcu Trabea induitus conspicitur Imperator; ut enim in Chronogia Aurelianæ ostendemus, triumphus Aureliani anno 274. quo is Consulatum secundum ordinarium gessit, actus.

In Consulatum Cæsareorum Rationario de aliis triumphis mentio fiet. Sed de Constantii & Belisarii triumphis, de quibus major difficultas, hic agendum; Baronius enim in Annalibus, & Petavius in Chronico ejusdem Constantii Augusti triumphum in annum 356. conferunt. Imo hic verum triumphum fuisse negare videtur, dum scribit: *Constantius Romanus tertio Kalendas Majas prope triumphans ingreditur.* Qui & anno sequenti alterum Constantii Romam ad celebranda septima Quinquennalia ingressum memorat. Sed anno tantum 357. Constantium novies Consulem & septima Quinquennalia, & verum triumphum edidisse indubitatum esse debet; eo enim hæc habet Idatius in Fastis: *Introivit Constantius Romanus quarto Kalendas Majas, & edidit XXXV.* Ammianus vero de eodem Constantii Romam ingressu lib. 36. loquens, ait: *Tricesimo postquam ingressus est die IV. Kalendas Junias ab Urbe profectus est.* Quibus ex locis inter se collatis manifeste deducitur Idatium, & Ammianum non de duabus, ut perperam arbitratur Petavius, sed de uno eodemque ingressu loqui, ac septima Constantii Quinquennalia cum ejus triumpho, de quo diserte loquitur idem Ammianus, concurresse; ut enim eruditus Valesius in Notis ad lib. 16. Ammiani observavit, pompa, ludique Circenses, quos hic Auctor a Constantio exhibitos populo Romano esse dicit, ad hæc septima Quinquennalia referuntur. Imo idem Valesius ex Ammiano colligit, Constantium ante hunc adventum, quo ludos illos edidit, Romæ non fuisse nisi forte puerum, & certum est Imperatores sæpe triumphos cum Quinquennalibus & id genus festis conjunxisse, ut in Fastis observabimus. Denique eum vere triumphasse, non tantum ex Ammiano, sed & ex Sozomeno lib. 4. cap. 11. & Nicephoro lib. 5. cap. 33. manifeste liquet. Quoad Belisarium, quem ultimum omnium triumphasse dicit Onuphrius lib. 5. Fastorum, anno Christi 534. in quarto Justiniani Consulatu, de Vandali splendidum triumphum egit, ut videre est apud Procopium libro secundo Historiæ Vandalicæ, qui eo narrato addit: *Non multo post Belisario, quod ei ex veteri more, ad triumphi speciem deerat, accessit.* Consul enim factus captivorum portatus humeris, curruique impositus, inde Missilia sparsit in Vulgo de Vandalorum spoliis. Plebs argentea vasa, Zonas aureas, multaque regii luxus instrumenta rapiens latata est, reddito per Belisarium antiqui consulatus spectaculo. Hanc quin-

tam Consulatum Cæsareorum Regulam ita diserte a Procopio memoratam, non nisi post absolutum opus, in eodem Auctore observavi, gavisusque sum scriptorem, qui dictis fidem adstrueret, invenisse. Porro in historiis Byzantinæ, alias post Belisarium triumphasse legimus; ac præterea Joannem Zenensem, & Joannem Comnenum Imperatores Orientales triumphantium more Beatae Mariæ Virginis imaginem post egregias de hostibus victorias reportatas, solemnè per Urbem Constantinopolitanam pompæ devexisse, ut legere est apud Baronium annis 971. n. XVII. & 1123. num. VII.

CAPUT DECIMUM.

Sexta, ultimaque Consulatum Cæsareorum Regula explicatur.

Observavi etiam sumptum ab Imperatoribus I. tum Ethnici, tum Christiani, Consulatum Templo- iis annis in quo res majori pompa fie- rum dedi- ri solitæ incidebant. Verum quidem est, eas catio, Lu- ut plurimum cum Quinquennalibus & id genus di secula- festis conjunctas fuisse; sed quia id semper fie- res, & ri non poterat, Imperatores iis annis, quibus alia id ge- eæ exhiberi debebant, Trabeam sumebant. In- nus cum ter hujusmodi res dedicatio Templorum ab Trabea Augustis ædificatorum, Ludique seculares, quæ Consulari duo cum exquisito apparatu peragi mos erat, fieri solita. numerari debent. Sic anno Christi 75. Vespasiano sextum, & Tito quartum Consulibus, tem- plum Pacis dedicatum est, & Colossus sacra via collocatus, quem ferunt fuisse altum pedes centum, inquit Dio lib. 66. Vides ut annis quibus dedicabant templæ, Imperator Consul procede- ret, & Colossos, Obeliscos & id genus alia erigeret, quod & in Quinquennalibus & id genus festis etiam solebat, ut in fastis digerendis ostendemus. Sed quia in Ludis secularibus aliqua occurrit, quæ explicatione indigent, de posterioribus hic agemus, cum priores ad rem præsentem non faciant: licet porro cum quinti celebrati sunt, nondum mos invaluisse, ut cum ea dignitate ederentur, ob eorum tam cum subsequentibus connexionem ab iis exordium ducemus.

Quintos Ludos C. Furnio, C. Junio Silano Coss. II. anno (nempe Romæ conditæ) 737. Cæsar Au- Claudio gustus & Agrippa fecerunt, inquit Centorinus sextos Lu- lib. de die Natali cap. 17. Concurrit is annus dos secula- Urbis Varonianus cum anno Juliano vigesimo res Trabea- nono; qua in re observavit Augustus numerum tus cele- seculi unius, ita ut post annos centum & decem brat. Ludi illi editi sint. Sextos autem fecit Tiberius Claudius Cæsar IIII. & L. Vitellio III. Coss. an- no 1500. inquit idem Censorinus: ex cujus verbis patet, Claudium ultimorum ludorum sub Augusto editorum rationem non habuisse, sed anni tantum Urbis centenarii; cum post sexaginta solum tres annos, sextos Ludos seculares celebrarit: quo factum, ut ex subsequentibus Imperatoribus in iisdem Ludis edendis alii Clau- dium, alii Augustum imitati sint, seu alii post centum & decem annos, alii ipsis Urbis centenarii eosdem Ludos exhibuerint. Sed quod Consulari munere fungens eos Ludos ediderit, omnes præter Severum, sequaces habuit. Hoc quidem a nullo, neque ex veteribus, neque ex recentioribus animadversum, sed ita tamen se habuisse, in legendis Fastis a nobis ordinatis liquebit. Scaliger lib. 5. de Emendat. temp. pag. 493. scribit male Claudiū anno Christi quadragesimo septimo, qui erat octingentesimus Urbis, Ludos seculares celebrasse, cum idem Urbis annus non nisi octingentesimo pri-

mo completus sit. Debuerat igitur, inquit, anno quadragesimo octavo. Sed vana haec observatio, cum falsissimo innitatur fundamento, Antiquos nempe non nisi annos integros in eorum collectione numerasse. Quem in errorem non tantum idem Scaliger, sed & plures alii, quemadmodum alibi diximus, inciderunt. Idem Author in eodem errore constans perperam etiam docuit Seculum antiquitus centum & undecim annis conflatum fuisse, cum certum sit, illud tantum centum & decem annis, ultimo extremo numerato, constasse.

III.
Ludos seculares
Domitianus Trabeatus edit,

Septimos (nempe seculares Ludos) Domitianus (celebravit) se XIV. & L. Minucio Rufo Coss. anno ICCCCXL. inquit Censorinus. Is annus Urbis cum anno Christi 88. convenit. Quare Domitianus Ludorum secularium, non a Claudio, sed ab Augusto editorum rationem habuit; quamquam nec hoc tempus recte observarit, cum aliqui anni desint; quare non nisi animi sui libidinem ea in re fecutus est: exemplo tamen Claudi Consulatum assumpsit. Ex iis Ludis, ejus Triumphis, Quinquennalibus, & ceteris hujusmodi, plurium ejus Consulatum ratio reddi potest. Antoninus Pius, anno Urbis nongentesimo, qui cum anno Christi 147. currit, Ludos seculares celebrare debuit; sed Censorini de iis silentium, illos tunc editos non fuisse ostendit. Victor tamen Schotti haec scribit: Denique annis, quibus publica egit, viginti, idem mansit, celebrato magnifice Urbis nongentesimo. In quorum Ludorum a secularibus diversorum celebratione, Ludorum secularium a Claudio editorum rationem habuit, sed tamen, ut ille, Consulatum non cepit. Quibus Victoris verbis plane convellitur Scaligeri sententia supra allata, Ludos nempe seculares sextos edendos fuisse anno Urbis conditae 80r.

IV.
Severus sine Trabea Ludos Seculares celebrat.

Octavos (nempe seculares Ludos) Imperatores Septimi, & M. Aurelius Antoninus, Silione, & Libone Coss. anno ICCCCCLVII. celebrarunt. Cedit is Consulatus in annum Christi 204. quo Severus, nulla Claudi, ac Domitiani Ludorum secularium ratione habita, anno ducentesimo vicesimo post exhibitos ab Augusto Ludos quintos, octavos edidit. Quod etiam in causa forte fuit, cur Severus Consulatum non capesserit, quia Augustus sine Trabea quintos Ludos edidit. A Ludis Augusti, nempe ab anno Urbis 737. ad Ludos Severi, annum videbilem Urbis 957. anni sunt ducenti, ac viginti, ultimo termino comprehenso, seu duo Secula, ut antiquitus numerabantur; ex quo & magis Scaligeri sententia evertitur, qui vult Seculum annis centum & undecim fuisse compositum: Loquitur de istis Severi Ludis Herodianus lib. 3. cap. 8. Cujus verba crucem doctis fixere: οὐαὶς δὲ οὐαῖς ἐναλεύθεροι, ἀχέουντος τρίων γενεῶν διαδραμοῦ ἐπιτρέπεινται, id est, seculares hi tunc appellabantur, celebratos, (intellige vidimus) ut aijunt decurso trium spatio Etatum. Γενεᾶς vocabulo saxe utuntur antiqui Historici, quot vero annos Γενεᾶ continet, & quid eo nomine intellexerit Herodianus, inter doctos non convenit; ut videre est apud Lindenbrogium in Notis ad caput 17. Censorini, & Boeclerum in Notis ad Librum tertium Herodiani pag. 419. sed non dubito, quin hic accipi debeat pro saeculo centum annis composito, & Herodianus intelligendus sit de spatio trecentorum annorum, seculis inchoatis pro integris numeratis, ut ejus moris est; nisi enim ita numeraveris, difficulter te ex hac voce expades. De ultimis Ludis secularibus Censorinus non egit, quia aureum suum libellum de die natali, anno Christi 238. composuit, ut primus omnium, summo Chronologiae bono demonstrevit Scaliger. Quare de his major difficultas.

Nonos, ac postremos seculares Ludos, uterque Philippos, pater, & filius anno Urbis millesimo celebrarunt, sed magna inter eruditos servet controversia, an anno Urbis millesimo inchoato, seu Christi 247. an vero millesimo primo incepto, Christi videlicet 248. ii Ludi editi sint. Scaliger enim lib. 5. de Emendat. temp. pag. 493. Petavius lib. 11. de Doctrina temp. cap. 25. Norisius Dissert. de Vot. Decenal. cap. 6. aliisque, Onuphrium sequuti, contendunt, anno primo supra millesimum ineunte, hos celebratos esse. Baronius, cui multi adhæsere, arbitratus est, eos in annum Urbis millesimum ineuntem, Christi 247. seu secundum corruptam ejus per ea tempora Chronologiam anno 249. exhibitos fuisse, a quo non discedunt Bollandus, & Henschenius in vita S. Fabiani Papæ, quæ vigesimo Januarii die in actis Sanctorum legitur. Paragrapho enim 14. num. XXIII. scribunt: inchoata est hac solemnitas anno Christi 247. ipsis Palilibus XI. Kal. Maii, Coss. Philippo patre II. filio primum, absoluta iisdem Coss. patre III. filio II. & hic postremus annus fere secularibus Nummis inditus, quod forte missilia ejusmodi Numismata, vel Kalendis Januariis vel ipso Philippi Natali, mense Martio, erogata sint. Hæc sententia, ut mihi videtur, certissima. Cur enim Philippus pater Philippo filio Collega anno 247. Consul processit, nisi quia hos Ludos Trabeatus celebrare volebat? neque aliter intelligendus Capitolinus, quando in vita Gordiani Junioris cap. 23. de eodem Philippo loquens, ait: Millesimum ab Urbe condita annum in Consulatu suo, & filii sui celebravit. Quæ etiam opinio ex Christianorum Jubileo confirmatur; Illud enim a Natali Christi centesimi anni ineuntis incipit, & ad Natale ejusdem centesimi exeuntis terminatur; quia nempe quando illud institutum iis persuasum fuit, eosdem Ludos, in quorum locum substituebatur, a Palilibus anni Christi 247. ad Palilia anni sequentis continuatos fuisse. Neque refert si dicas etiam anno 248. Philippum patrem III. & Philippum filium II. Consules suis, hec enim utriusque Consulatus, eorum Quinquennalibus, non vero Millenario Urbis dictus fuit; cum Philippus anno 244. Imperium suscepit, & Philippum filium eodem anno Cæsarem renuntiarit (ut patet ex variis legibus Codicis Justiniane Peregrino, & Amiliano Coss. subscriptis, a Philippo Augusto, & Philippo Cæsare, ut in earum inscriptione legitur, datis.) ac utriusque Quinquennalia in eundem annum Christi 248. inciderint. Vana fuit pariter Scaligeri fundamenta, qui ait in nummis, qui Ludos seculares exhibent, tertium Philippi Consulatum legi, & annum millesimum Urbis non nisi anno millesimo primo inchoato absolutum censi, ei enim jam satisfactum. Norisius his verbis Victoris de Cæsaribus innititur: Nostra quoque atate post mille annos Centesimus, Consule Philippo, excessit, nullis, uti solet, solemnibus frequentatus. Adeo in dies cura minima Romana Urbis. Philippi Sallia Collega Consulatus in annum Christi 348. competit, quo annus Urbis undecies centesimus evolutus est. Unde deducit Norisius, Ludos seculares eo anno Christi celebrari debuisse; ob idque annum Christi 248. decimos Ludos seculares vidisse. Sed ex iis Victoris verbis contrarium omnino sequitur. Querebatur enim is, quod undecimum Urbis seculum nullis ludis, uti solebant alia, frequentatum excessisset, non vero quod eo transacto, ii celebrari deberent. Neque sat is mirari possum viros doctissimos, non adversisse opinionem, qua imbuti erant factio Clandii, & Antonini Pii, qui in ipsis Urbis centenariis, Ludos ediderant, (ad quod respexisse utrumque Philippum, indubitatum videtur) ju-

gulatam fuisse: Sicuti & authoritate Oforii scriptoris Antiqui, qui lib. 7. cap. 20. Ludos Philippi ad annum ejus quartum initio anni Christi 247. inchoatum, refert: Post annum tertium Imperii Philippi, milleimus a conditione Roma annus completus est: ita Ludis magnificis augustissimus omnium prateritorum hic Natalis annus a Christiano Imperatore celebratus est. Hæc igitur controversia Philippi Patris II. & Philippi filii Consulatu direpta.

Decimi Ludi Seculares in annum Christi 304. Urbis 1057. Diocletiani IX. & Maximiani VIII. Consulatu notatum, vel in annum 213. Urbis 1066. quo Constantinus, & Licinius ter Consules processere, incidebant; qui cum prætermis- si fuissent, Zosimus, Author paganus lib. 2. hist. de hac omissione questus est: A Consulatu Libonis, & Cilonis, quo Severus Ludos seculares exhibuit, usque ad Diocletiani IX. & Maximiani VIII. Consulatum, centum & unus anni elapsi fuerunt. At tunc quidem privatus ex Imperatore Diocletianus factus est, cuius exemplum Maximianus secutus est. Verum Constantino III. & Licinio III. Coss. centum & decem annorum tempus integrum aderat, quo Ludos, consueto more, celebratos oportuit. Observatu dignum, quod iis annis, in quos decimi Ludi seculares cadebant, Imperatores Consulatum ediderint. Quod vero ibidem dicitur de Diocletiani & Maximiani abdicatione, eam nempe anno Christi 304. factam fuisse, suo loco a nobis confutatum. Sed nec Honorius, quod Onuphrius libro singulari de Ludis secularibus, Baronio in Annalibus, Petavio in Chronico, ceterisque persuasit, decimos Ludos seculares anno Christi 404. Urbis 1157. quo alterum seculum a nono Diocletiani Consulatu evolutum erat, celebravit: Verum quidem est Honoriū, hujus Imperatoris exemplo, sextum Consulatum Ariætæneto Collega sumpsiisse, Ludosque gladiatoriis suo tempore editos esse, ut discimus, ex Theodoro lib. 5. cap. 26. & Prudentio contra Symmachum lib. 2. sed illum Ludos seculares edidisse, neque ex iisdem Ludis gladiatoriis, neque ex Claudiensi panegyri in eodem sexto Consulatu dicta, quæ duo, hujus opinionis fundamenta, probari potest. Ludi enim Gladiatorii, de quibus infra, variis in occasionibus siebant, & Claudiensis in ea Panegyri sexcentis sexaginta versibus constante, in qua hujus Imperatoris Romam, quo numquam fuerat, ingressum, laudum argumentis undique petitis exornat, nullam de Ludis secularibus mentionem facit, licet nulla alia res cum hoc ingressu conjuncta luculentiorem Laudis materiam subministraret. Plurimi namque, ingentesque, aliquot ante eorum celebrationem annos, apparatus fiebant, ut ex iis, quæ Cassiodorus in Chronico de Urbis millenario, & Laetantius lib. de mortibus Persecutorum de præparationibus ad Decennalia Maximiani Galerii habent, colligere licet. Profecto de similibus Claudiensis non tacisset. Contra, quia eorum omissione, Populo ingrata, dum Urbem Romam Honoriū alloquenter, huncque cunctantem querelis suis impellentem inducit, ad eos non nisi stricti, & modeste alludit. Sed, ut magis pateat quantum iis, qui euni illi sensum affinxere, aberraverint, præstat tempus, quo hæc Panegyris dicta, ejusque versus referre.

Habita hæc de more Kalendis Januariis anni 404. quibus Romam Consulatum inturus, Honoriū ingressus est, quod Scaliger lib. 5. de Emendat. temp. pag. 515. ex ejusdem Claudiensi versibus num. 540. docte deducit.

Namque ideo pluvias turbaverat omnes
Ante dies, lunamque rudem madefecerat Auster,
Ut tibi servatum scirent convexa serenum.

Diem Claudianus serenum fuisse dicit favore quodam Numinis, cum antecedentes dies & extum Decenbris pluviae infestassent, Luna adhuc rudi, seu in Novilunio, quod anno 403. in diem vigesimum nonum Decenbris incidit. Mirumque Nicolaum Heinsum, aliosque, qui qui Poetam nobilissimum notis suis illustrarunt, hoc dictæ Panegyris tempus non observasse, sine quo plures ejus versus recte explicari non possunt, ut ii, quibus utuntur, qui Ludos seculares ab Honorio restitutos contendunt, qui que num. 390. leguntur.

Jam flavescentia centum
Messibus astiva detondent Gargara falces,
Spectandoque iterum nulli, celebrantia Ludos
Circumflexa rapit centenus secula Consul.
His annis, qui lustra mibi bis dena recensent,
Nostra, ter Augustos, intra pomaria vidi.

Quibus Claudianus, seu Roma, quani loquenter inducit, hoc tantum denotat, seculum præteriisse, ex quo Augusti ab Urbe absunt, & per illius decursum tres solum, id est paucos Imperatores, in ea visos fuisse. Centum autem illos annos dupli periphrasi exprimit, altera a centum messibus, altera ab evoluto spatio Ludorum secularium deducta; quæ repetitio, loquendique modus, præsertim cum de annis, ac temporum intervallis agitur, apud Poetas frequentissimus est. Deducit secundam periphrasim a Ludis secularibus, quos ex formula, quæ proclamabantur, spectando iterum nulli, vocat, potius quam ex alia re, quia is annus centesimus erat, Honoriūque centenus Consul, post annum 304. quo celebrari debuissent, juxta ordinationem ab Augusto alias factam. Vestigium extat hujus formula apud Herodianum lib. 3. cap. 8. ubi de Ludis sub Severo actis loquens, ait: *Siquidem Urbe tota, atque Italia, præcones itabant convocatum omnes ad Ludos, quos nec vidissent hac tenus, nec visuri postmodo forent: ita felicet intervallum praterita futureque celebritatis supra omnem esse hominum etatem significantes.* Hæc ultima verba, supra omnem esse hominum etatem, sic in græco exprimuntur: πᾶσαν ἡλικίαν ἀ δρόποις ὑπελάμψων, ex quibus intelligis Herodianum nomine γέγενες, de quo num. IV. egimus, nihil minus significare, quam ἡλικίας voce, quæ præter alia significata, etatem, & seculum denotat; unde explicatio a nobis tunc data, optima, Onuphrii vero lib. de Ludis secularibus, qui dicit per γέγενες Herodianum tringinta tres annos, & quatuor menses, quibus aliqui Antiqui seculum compositum dicunt, intellectisse, minime admittenda. Ea porro formula designabat, eos non visuros iterum eosdem Ludos, quando exhiberentur, quia tandem viatui non erant; sed Claudianus argute dicit: *spectandoque iterum nulli* &c. id est, nec ultimo seculo visos, nec iterum eodem spectandos, quia nempe celebrandi non erant. Quod si Claudianus scripsit, ut habent omnes veteres editiones, & omnia ferme manuscripta, spectandoque iterum nulli, intelligit, ut existimo, eosdem Ludos post Severum visos non fuisse, neque eo anno visum iri. Heinius tamen spectandos reposuit ex fide unius Codicis Medicei, in quo & nos idem legimus opera viri clarissimi Antonii Magliabeci Serenissimi Etruriae Ducis Bibliothecarii, magni litteratorum omnium fautoris nobisque amissimi. Sed sive eam, sive illam lectionem sequi-
tus fueris, Claudianum contrarium habebis.

Ludrum sicuti & restitutio Gladiatoriorum, quæ duo im- sub Hon-
merito Houorio adscripta. Tantum enim abest, rie alto-
ut hos, sicuti existimat Baroniū, anno 395. rum fun-
num. XIX. & XXVI. antiquum in statum re- daventa
duxerit, id a Theodoreto, loco laudato scri-
ptum

ptum fuerit, & ex Prudentio colligi possit, ut contra, Honorius eos a Decessoribus Romæ tolleratos sustulerit, ut diserte docet ibidem Theodoretus. Quoad Prudentium lib. 2. adversus Symmachum sub finem, Honorium, postquam Romanum advenit, ad Ludos gladiatoriros penitus tollendos cohortatus est, quod Honorium hoc ipso anno 404. præfatis, ex eo deducit Gothofredus in Chronologia Codicis Theodosiani, quod Claudianus sub finem laudatae Panegyris, simulacra tantum Ludorum gladiatoriolorum tum exhibita describat. Sed de his videndum idem Gothofredus tom. 5. Codicis Theodosiani de Gladiatoriibus tit. 12. l. 1. ubi egregia hanc in rem habet, quibus Annales Ecclesiastici plurimum illustrari possunt. Lapsum Onuphrii Scaliger lib. 5. de emendat. Temp. pag. 390. agnovit, Ludosque seculares sub Honorio gestos negavit; sed in explicandis laudatis Claudiani versibus falsa veris admiscens, Doctorum virorum in Onuphrii sententiam concedentium cursum sistere non potuit: ait enim, in iisdem versibus nullum esse centesimum annum, neque ullum seculum Romanum, licet ab hoc alteram periphrasim Poeta manifeste deducat. Addit, ultimos Ludos seculares eos esse, quos Philippi Augusti ediderunt, nullamque in Claudiano subesse causam Centenarii Natalis Urbis, non advertens a Ludis a Severo actis, ad sextum Honori Consulatum, certum, & definitum duorum seculorum spatium fluxisse, ideoque Claudianum ad eosdem, non vero ad Ludos, Philippis Imperantibus, celebratos allusisse. Denique de Ludis gladiatoriis, quos jam sublatos Honorium restituisse viris doctis persuassimum erat, filet. Quare non mirum, si hanc opinionem tam penitus insitam ex animis evellere non potuerit. Illud tantum mihi præter opinionem accedit, ut Gothofredus in Commentario ad legem 17. de Judais, quæ præfato anno 404. Romæ ab Honorio data est octavo Kal. Augusti, scripsit hoc ipso anno & tempore æstivo Ludos seculares Romæ habitos: idque testari Claudianum in sextum Consulatum Honorii; licet in Commentario legis primæ de Gladiatoriibus jam docte ostendisset, Honorium eo anno Romæ positum Gladiatores sustulisse, & quidem, ut prodit Theodoretus lib. 5 cap. 26. occasione Telemachi Monachi, qui ex Oriente Romam profectus, gladiatoresque Romæ pugnantes pio quodam ardore deducere conatus, a spectatoribus lapidibus obrutus fuit. Quam ob rem idem Imperator Gladiatorum spectacula olim Roma fieri solita suscepit, inquit idem Theodoretus, qui his verbis manifestum facit, verum non esse quod a Baronio in Annalibus, aliisque creditum Gladiatores a Constantino Magno Romæ sublatos suisse: Secundo eos Romæ post ejusdem Imperatoris mortem recruduisse; Tertio Theodosium Magnum eosdem abolevisse; ac denique antea sublatos in eadem Urbe, Honorio imperante, recruduisse. Quos errores cum probe notaverit idem Gothofredus, Ludorumque gladiatoriorum simulacra tantum Claudianum in eadem Panegyri descripsisse recte dixerit, in communem postea omnium errorem, Ludos nempe seculares eodem anno actos, non videbatur inclinare debere. Præfata itaque Theodoreti verba, quibus communis opinio innitiuitur, contrarium ostendunt, neque Claudiani versus eidem suffragantur.

CAPUT UNDECIMUM.

Cæsareorum Consulatum ab Augusto ad Marcum Aurelium & Lucium Verum Rationarium, ac Quinquennialiorum, & id genus festorum ordinatio juxta traditas Regulas.

I. Icet post Augustum Regulæ, quæ Consulatum Cæsareorum notæ & indices, Quinquennialiaque & id genus festa incipiunt; Nil hilominus quia tam Regulæ, quam festa, eo imperante, adumbrata sunt, ipseque exemplarum finit, quod sibi cæteri Imperatores imitandum quinquenniali proposuere, a Caii Julii Cæsaris morte cui successit, tam Fastorum quam Quinquennialiorum ordinationem exordiemur, conquitis undique argumentis, quæ ad eanidem rem facere videbuntur. Sufficeret quidem Cæsarum & Augustorum Consulatus, eosque quibus huiusmodi festivitates illigatae, hic recensere, & utrorumque rationem reddere; sed quia plurimum refert Fastos Consulares animo affigere, ac reminiscendi causa sub unum alphabetum subjecere, ideo seclusis aliis difficultibus, quæ ne memoria retineantur, efficiunt, integrlos hic describemus, & aliquibus in locis emendabimus; adeo ut hæc Consulatum series, quacumque alia jam in lucem data accurior futura sit; & ob connexionem cum Quinquennialibus & id genus festis miræ in posterum utilitatis. Cæterum tam in canis eorumdem Consulatum; quam Quinquennialiorum annis affigandis aliquid conjecturæ dabimus, & ubi eidem locus deerit, quod tamen raro continget, Consulatus intactos relinquemus, & annum quintum Imperii decimum, & sic deinceps indicabimus, ne divinare velle videamur. Annos Urbis Varronianos a morte Caii Julii Cæsaris, a qua Romani Imperii initium pendet, ad Eræ usque Christianæ initium adhibebimus; & hanc seriem majoris claritatis gratia in varia capita distribuemus. In quolibet autem observandi erunt, ac si potest, memoria mandandi Consulatus ii, aut qui inter Eruditos magis controversi, aut sub quibus res celebriores gestæ: hujus enim cognitionis defectu fit, ut in doctrina temporum a summis etiam viris non raro peccetur, & quod extricare tentant, minus procedat.

Anno Urbis conditæ 710. Consules C. Julius Caesar V. & M. Antonius, Idibus Martiis idem Fasti ab Julius a conjuratis imperfectus est. Ab ejus morte, Caii Octavii Augusti initium ab aliquibus Historicis deductum.

711. C. Vibius Pansa & A. Hirtius, qui cum deceperint, C. Octavius Cæsar, & Q. Pedius, die decima nona Septembbris eisdem sufficiunt. A quo die & anno ejusdem Octavii Cæsaris Imperium a quibusdam desumptum. Ejus exemplo, Imperii initio Consulatum ut plurimum Imperatores postea capessiere.

712. M. Æmilius Lepidus, & Munatius Plancus.

713. P. Servilius Vatia Isauricus II. & L. Antonius.

714. Cn. Domitius Calvinus II. & C. Asinius Pollio.

715. L. Marcius Censorinus, & C. Calvinus Sabinus.

716. Ap. Claudius Pulcher, & C. Norbanus Flaccus. ERA HISPANICA Kalendis Januariis inchoatur.

717. M. Vipsanius Agrippa, & L. Caninius Gallus.

718.

718. L. Gellius Poplicola, & M. Cocceius Nerva.

719. Sext. Pompeius Magni filius, & L. Corvinus.

720. M. Antonius II. & L. Scribonius Libo.

721. C. Cæsar Octavianus II. & L. Volcatius Tullus. A primo Octavii Cæsaris Consulatu ad secundum, anni decem evoluti sunt. Ex quo forsan factum, ut ex ejus successoribus plures anno decimo Imperii vel ineunte, vel transacto, eamdem dignitatem sumpserint.

722. Cn. Domitius Abenobardus, & C. Sosius.

723. C. Cæsar Octavianus III. & M. Messala Corvinus. Videtur is Consulatus ab Octavio sumptus ob bellum Ægyptiacum, novissimum bellum civile cum M. Antonio gestum; quem ad Actium Promontorium quarto nonas Septembris, ut tradit Dio, superavit.

724. C. Octavius Cæsar IV. & M. Licinius Crassus. Hunc Consulatum cepisse videtur Augustus, ut bellis civilibus ultimam manum impuneret, quod & præstitit Alexandria in potestatem redacta.

725. C. Octavius Cæsar V. & Sext. Apuleius Næpos. Sub his Consulibus Octavius Cæsar tres triumphos egit, Dalmaticum, Achiacum, & Alexandrinum; inde factum, ut postea Imperatores cum Consulari Trabea ut plurimum triumpharint.

726. C. Octavius Cæsar VI. & M. Vipsanius Agrippa II. decimus quintus annus hic est a primo Octavii Consulatu, quo etiam postea successores eam dignitatem de more capessiere.

727. Octavius Cæsar VII. & Vipsanius Agrippa III. Hoc anno idem Octavius Romani Orbis Imperium in decennium accepit, ut diximus capite secundo hujus secundæ partis numero primo. Unde Imperatorum Decennalia nata.

728. C. Octavius Cæsar VIII. & T. Statilius Taurus II. Hic & duo Consulatus sequentes ob belluni Hispanicuni ab Augusto suscepit videntur.

729. Augustus Cæsar IX. & M. Junius Silanus.

730. Augustus Cæsar X. & C. Norbanus Flaccus.

731. C. Cæsar Augustus XI. & Cn. Calpurnius Piso. Est hic annus vicesimus absolutus a primo Augusti Consulatu, quintusque ab eo anno, quo orbis Imperium in decennium suscepit. Tribunitia potestas, & Proconsulare Imperium eodem anno eidem collatum, qua de re egimus prima parte cap. 3. num. VIII.

732. M. Claudius Marcellus Aeserninus, & L. Aruntius.

733. Q. Æmilius Lepidus, & M. Lollius.

734. M. Apuleius Nepos, & P. Silius Nerva.

735. Q. Sentius Saturninus, & Q. Lucretius Vispillo.

736. P. Cornelius Lentulus, & Cn. Cornelius Lentulus. Cum decimus confirmati imperii annus Augusto exiret, in proximum quinquennium alterum regimen accepit, ut ex Dion cap. 2. hujus dissert. n. 2. ostendimus. M. vero Agrippa, qui Julianam ejus filiam uxorem duxerat, Tribunitiam potestatem ad idem quinquennium dedit. Herodes Judææ Rex, qui in omnibus Augusto placere cupiebat, templum Hierosolymitanum hoc anno cœpit extruere, vetere diruto. Josephus quidem lib. 15. Antiquit. cap. 14. dicit id factum anno decimo octavo ejusdem Herodis, qui præcedenti absolitus est. Sed tempus quod inde fluxit ad materiam operi aggrediendo necessariam comparandam insumptum. Ab hoc Augusti quinquennio Imperatorum Quinquennalia originem ducunt, Cæsaresque & Augusti in Quinquennalibus & id genus festis, Cæsaris Octavii facto præente,

postea de more nuncupati; urbesque etiam in hujusmodi solemnibus constructæ, & dedicatæ.

737. C. Furnius, & Junius Silanus.

738. L. Domitius Abenobardus, & P. Cornelius Scipio.

739. M. Livius Drusus, & L. Calpurnius Piso.

740. Cn. Lentulus, & M. Licinius Crassus.

741. Tiberius Claudius Nero, qui postea IV. Imperator fuit, & P. Quintilius Varus. Agrippæ in aliud quinquennium Tribunitia potestas ab Origine Augusto prorogata, ut tradit Dio, & sine dubio etiam Augusto; licet id idem Historicus non dicat. Anno sequenti idem Agrippa mortuus est. Hoc vero Augustus Pontifex Maximus factus. Unde processisse videtur, ut in Quinquennalibus & id genus festis Imperatores Religioni, rebusque Ecclesiasticis consuluerint.

742. M. Valerius Messala, & P. Sulpicius Quirinus.

743. Paulus Fabius Maximus, & Q. Ælius Tubero.

744. Julius Antonius, & Q. Fabius Afranius.

745. Claudius Drusus Nero, & T. Quintius Crispinus.

746. C. Martius Censorinus, & C. Asinius Gallus. Altero decennio jam ad finem accedente Imperium Augusto quintum in decennium prorogatum, uti loco laudato ostendimus, ubi & de Enceniis templi Hierosolymitani hoc anno aëlis, nt recte Usserius in Annalibus veteris & novi Testamenti, qui tamen ejus ædificationem tardius quam par fuerat, consignavit. Hinc origo templorum in Quinquennaliis & id genus festis dedicandorum.

747. Tiberius Claudius Nero II. & Cn. Calpurnius Piso.

748. D. Lalius Balbus, & C. Antistius vetus. Augustus, ut Caium & Lucium nepotes compesceret, Tiberio Tribunitianu potestatem in quinquennium concessit, ut docet Dio, lib. 55. quo quinquennio elapo privatus Tiberius remansit usque ad tempus, quo ab Augusto adoptatus est. Factum inde ut aliquando extra Quinquennalium & id genus festorum annos, eam Imperatores, aut etiam Cæsaream dignitatem aliis communicaverint, licet id raro contigerit.

749. C. Cæsar Augustus XII. & L. Cornelius Sylla. Suetonius in Augusto cap. 26. causam cur duodecimum & decimum tertium Consulatum Augustus sumpserit, nos edocet, ut, inquit, Caium & Lucium filios amplissimo præditus magistratu suo quemque deducret in forum, ut nempe uteque Consulatum iniret post quinquennium: ex hoc Augusti facto sexta Consulatum Cæsareorum Regula nata esse videtur. Sub his Coss. Christus natus est secundum probabiliorem sententiam.

750. C. Calvisius Sabinus II. & L. Papienus Rufus.

751. C. Cornelius Lentulus, & M. Valerius Messalinus.

752. C. Cæsar Augustus XIII. & M. Plautius Silvanus. Augustus, quemadmodum supra diximus, hunc Consulatum capessit, ut Lucium filium adoptivum in forum deduceret, iisdem datis illi honoribus, qui in fratrem Caium ante triennium fuerant collati. Hic itaque Consulatus, juxta VI. Consulatum Cæsareorum Regulani.

753. Cossus Cornelius Lentulus, & L. Calpurnius Piso. Natale Christi Dionysianum seu vulgare sub his Coss. consignatur, ideoque anno sequenti Calendis Januariis Era Communis seu Christiana, qua in posterum utemur, incipit.

E R A C H R I S T I A N A I N I-

T I U M .

V.

Initium

Anno Christi primo. Caius Cæsar, & Lucius Era Christi Æmilius Paulus. Ad hunc Consulatum Caius Siana. de.

Dissertatio Hypatrica,

designatus fuerat in duodecimo Augusti Consulatu. Dubitatum tamen fuit ad hæc usque nostra tempora, utrum ipse Augustus, vel idem Caius ejus nepos Consulatum hunc ediderit. Petavius lib. 12. de Doctrina temp. tam in Laterculo Consulum, quam cap. primo Consules hoc anno proponit Augustum XIV. & L. Æmilium Paulum, qui tamen in Chronico Caium postea Cæsarem exhibet. Baronius etiam Augustum & Æmilium Paulum profitetur. Sed Augustum tredecim tantum Consulatus gessisse in posterum certum esse debet, quia Dio in Indice Consulari lib. 55. in quo fundantur, qui in isto errore versati sunt, iis minime suffragatur. Nam, ut notat Muretus in Notis ad Tacitum lib. 1. cap. 9. Guillelmus Xilander Dionis interpres, cum in textu legisset, *G. Augvstvs vno*, id est, *Caius Augusti filius*, nisi quod Librarius leviter erraverat, & pro *Augvstvs* scriperat, *Augvstvs*, *Cæsarem Augustum* vertit, & de suo addidit XIV. Primus igitur ille hujus erroris causam præbuit, a quo nobilissima Era qualis est Christiana, exordiri non debet.

2. P. Vinius & P. Alfenius Varus.

3. L. Ælius Lamia, & M. Servilius.

4. Sex. Ælius Catus, & C. Sentius Saturninus. Caius Cæsar in Syria moritur post menses octodecim, quam frater ejus Lucius obiecerat. Suetonius in Augusto cap. 65. idque nono Kalendas Martias, ut legi in Inscriptione, quæ Pisces extat in loco Campo-sancto dicto. Tum Tiberius Quinto Kalendas Julias ab Augusto adoptatur, Tribunitiaque potestate exornatur, quæ de re videnda quæ diximus parte prima, capite 3. Adoptati & eadem die Germanicus, & Agrippa Marci Agrippæ filius; duo priores ab eo tempore Cæsares nuncupati. Augustus antea tertio principatus decennio ad finem accedente, in quartum decennium Imperium suscepit. Quæ de re actum cap. 2. hujus partis. Accipit etiam Proconsulare Imperium Augustus ad censum in Italia peragendum, ut docet Dio lib. 55. factum inde ut Imperatores in Quinquennialibus & id genus festis censum egerint, adoptiones fecerint, Cæsares nuncuparint, & Tribunitiam potestatem concederint, ut jam supratetigimus; usum enim & morum originem observare plurimum refert.

5. L. Valerius Messala Volesus, & Cn. Cornelius Cinna magnus.

6. M. Æmilius Lepidus, & L. Aruntius.

7. Q. Cæcilius Metellus Creticus & Licinius Nerva Silanus.

8. Furius Camillus, & Sex. Nonius Quintilianus. Quinquennialia Imperii Cæsarei Tiberii, & Germanici. Extat nummus ejusdem Tiberii apud Occonem TRIBUNITIA POTESTATE X. notarius, in quo templum sculptum esse afferit. Quare cum anno Christi quarto, quo Cæsar dictus, sextam Tribunitiam potestatem numerare cœperit, antea enim eandem per quinquennium gesserat, constat hoc anno decimam iniisse, Quinquennialia edidisse, & de more aliorum postea Imperatorum aliquod templum ædificasse.

9. Q. Sulpicius Camerinus, & C. Poppeus Sabinus.

10. P. Cornelius Dolabella, & C. Junius Silanus. Hoc anno quinto Kalendas Septembbris Tiberius Proconsul & Imperii Collega ab Augusto dictus est, ut explicavimus prima parte, capite 3.

11. M. Æmilius Lepidus, & T. Statilius Taurus.

12. Germanicus Cæsar, & C. Fonteius Capito. Hic Consulatus videtur Germanico delatus propter præclara militaria facinora juxta quartam Regulam.

13. L. Munatius Plancus, & C. Silius Cæcinia. Augustus quimtum in decennium gubernationem Reipublica invitatus scilicet accepit: Tiberio Tribunitiam potestatem prorogavit: Druso Tiberii filio potestatem Consulatus tertio anno etiam non gesta Pratura petendi concessit. Ita Dio lib. 56. Est hic decimus Imperii Cæsarei Tiberii & Germanici annus quo Ludos Decennales editos fuisse, præfata Dionis verba indicant. Porro Drusum hoc anno principem juventutis, Cæsaremque dictum magna mihi suspicio est; quando enim Claudius Neronem Principem juventutis dixit, eum Consulem designavit, ut anno Christi 51. dicemus. Verum est Drusi Consulatus annis Christi 15. & 21. gestos, huic anno non respondere, sed anno Christi 21. at per hæc tempora Imperium Romanum nondum in omnibus, ut postea rectum. Quidquid sit, initium Imperii Cæsarei Drusi adhuc obscurum. Augustus cum Tiberio filio suo censum Rome agitans invenit hominum nonagesies ter centena millia. Ita Eusebius in Chronico, quæ tamen Onuphrius in Fastis lib. 2. perperam in annum sequentem differt, ipso Eusebio sibi plane contrario laudato; cuius errorem etiam ostendit unus, jam a nobis observatus hos census agendi in annis, quibus Augusto Imperium prorogatum, & postea in Quinquennialibus & Dcennalibus. Horum etiam solemnium signum & indicium Nummns Tiberii apud Occonem, in quo quadrigæ triumphales representantur, & hæc verba leguntur: TI. CÆSAR AUGUSTI F. TR. POT. XV. quam Tribunitiam potestatem hoc anno iniit. In aliorum etiam Cæsarum, & Augustorum nummis Tribunitia potestate V. VI. X. XI. & hujusmodi notatis sæpe similes quadrigæ triumphales, aut Victoria, aut hujusmodi figuræ cernuntur; ex quibus colligitur eos annis, quibus hæ festivitates actæ, aut triumphasse, aut quadrigis triumphalibus, & aliis id genus honoribus cohonestatos fuisse.

14. Sextus Pompejus, & Sextus Apulejus. Augustus die decima nona Septembbris Nola mortuus est: cui successit Tiberius, jam a quinque fere annis Imperii Collega, quod ultimum frustra a viris doctis in controversiam vocatum. Zonaras in Tiberio scribit Germanicum tres filios reliquisse, quos, inquit, *Augustus in testamento suo Cæsares appellavit*. Ab hoc itaque anno Quinquennialia & id genus festa Caii Caligulae Cæsaris, postea Imperatoris deducenda videntur.

15. Drusus Cæsar, & C. Norbanus Flaccus. Nondum introductus mos erat, ut Augusti proximis Kalendis Januariis post suscepimus Imperium Consulatum inirent. Quare hunc gessit Drusus Tiberii filius, cui jam a triennio destinatus erat, forte quod Imperii Proconsularis Tiberii Quinquennialia in hunc annum incidenterent.

16. T. Statilius Sisenna Taurus, & L. Scribonius Libo.

17. C. Cælius Rufus, & L. Pomponius Flaccus.

18. Claudius Tiberius Nero Augustus III. & Tiberius Germanicus Cæsar II. Tiberium Quinquennialia Imperii Augustei quinto Imperii anno ineunte edidisse ostendit hic Consulatus, juxta secundam Regulam. Ex quo error communis, qui huc usque invaluit, scribendi nempe hujusmodi solemnia non nisi anno quinto vel decimo evolutis prioribus sæculis celebrata suis se plane convellitur; & ex simili subsequentium Imperatorum facto magis convelletur. Incidunt & in hunc annum Quindecennalia Imperii Cæsarei Tiberii, ac Germanici. Anno elapo duodecim celebres Asir urbes una nocte terra motu prostratae fuerant, ut habent Dio lib. 57. & Eusebius in Chronico, qui nihilominus tredecim

eim numerat. Quibus cum multa tributi pecunia remissa, multaque a Tiberio donata fuissent, huic colossus erectus est juxta ædem Veneris in foro Romano; & in unaquaque restauratarum urbium statuæ illi positæ: ut ex Apollonio grammatico refert Phlegon Trallianus in libro de mirabilibus. Ad quorum illustrationem nummum addit Scaliger, in cuius superficie vultus Tiberii, in altera effigies Asisæ muliebri specie sedens cum his literis, CIVITATIBUS ASIÆ RESTITUTIS. Usserius in Annalibus Veteris & Novi Testamenti confert hæc in annum præcedentem; sed secunda Quinquennialiorum Regula cum errare demonstrat. Germanici Consulatus causa etiam esse potuit, quod hoc anno ad componendum Orientis statum cum ampla potestate missus fuerit, ut habet Suetonius in Caligula cap. 1. & Tacitus Annal. lib. 2.

19. M. Junius Silanus, & L. Norbanus Balbus. Germanicus Cæsar obiit.

20. M. Valerius Messala, & M. Aurelius Cota. Est hic decimus Imperii Proconsularis Tiberii annus evolutus; Consulatum tamen non nisi anno sequenti cepit; sive quod in eo suscipiendo ad hæc solemnia non respexerit, sed ad aliam causam nobis ignotam, vel quia hoc anno Decennalia egerit & Consulatum, ut multi Imperatores fecerunt, in aliud annum distulerit.

21. Claudius Tiberius Aug. IV. & Drusus Cæsar II. De hoc Tiberii Consulatu locuti sumus 2. p. c. 7. n. 2. De quo hæc Tacitus lib. 3. Annal. Tiberii quartus, Drusi secundus Consulatus, patris atque filii collegio insignis: nam biennio ante, Germanici cum Tiberio idem honor neque patruo latus, neque natura tam connexus fuerat. Drusi itaque Consulatus juxta III. Regulam.

22. D. Haterius Agrippa, & C. Sulpicius Galba. Hoc anno Drusus Tribunitiam potestatem a Senatu obtinuit, annoque sequenti Seiani insidiis sublatus est anno Tribunitiæ potestatis II. ut patet ex nummis. Ex hac concessione liquet mirum non esse si Tiberius quartum Consulatum anno vicesimo, in quem ejus Imperii Proconsularis Decennalia cadebant, non sumpserit; cum nec anno, quo hæc solemnia aëta sunt, Druso Cæsari Tribunitia potestas collata fuerit, ut postea moris fuit. Rudia itaque & imperfecta, sicut quælibet alia Romani Imperii initia. Quare ex ejusdem Tiberii Consulatum dispositione non sequitur anno Erae Christianæ undecimo Collegam eum Imperii factum fuisse.

23. C. Asinius Pollio, & C. Antistius Vetus.

24. Sex. Cornelius Cethegus, & L. Visellius Varro. Tiberius h's Consulibus Augustei Imperii Decennalia edidit; scribit enim Dio lib. 57. Decem annis Imperii ejus exactis ad resumendum id nihil decreto opus habuit, neque enim in decennia intercisiun, quod Augustus fecerat, id gerere statuerat. Ludi tamen Decennales facti. Horum etiam Decennium index, quæ scribit Eusebius in Chronico: Philippus Tetrarcha Panadem, in qua plurimas aedes construxerat, Cæsaream Philippi vocavit, & Juliadum aliam Civitatem.

25. M. Asinius Agrippa, & Cossus Cornelius Lentulus.

26. Cn. Lentulus Catulus, & C. Calvisius Sabinus. Hoc anno decimus quintus Imperii Proconsularis Tiberii evolutus est, quo in finem vergente factum est verbum Domini ad Joannem, ut habet Lucas Evangelista cap. 1. annoque sequenti Christus baptizatus est: quam sententiam omnium probabilissimam in alio Opere explicò.

27. M. Licinius Crassus, & L. Calpurnius Piso.

28. Ap. Junius Silanus, & P. Silius Nerva. Apparatus in Baronium

29. C. Rubellius Geminus, & C. Fufius Geminus. Est hic decimus quintus Imperii Augustei Tiberii, quo plures ex antiquioribus Patribus Christum passum fuisse existimaverunt, quorum sententiam alibi tuebimur. Notandum porro hic, & sequentes Consulatus, quia in eorum aliquem passio Christi incidit, eamque ob rem frequens de iis mentio.

30. M. Vinicius Quartinus, & C. Cassius Longinus.

31. C. Tiberius Nero Aug. V. & Aelius Sejanus. Imperii Proconsularis Tiberii Vicennalia in annum præcedentem competunt. Quod si hic Tiberii Consulatus eisdem addictus fuit, in hunc annum dilatus est. Sed Suetonius in Tiberio cap. 65. ostendit ob aliud finem ab eodem suscepit, ut Sejanum nempe astu & dolo subverteret, ut a se, inquit, per speciem honoris dimitteret, Collegam sibi assumpsit in quinto Consulatu, quem longo intervallo absens ob id ipsum suscepit. Subjungit tamen Suetonius: Deinde spe affinitatis, ac Tribunitia potestatis deceptum, inopinantem criminatus est. Imo ait Dio lib. 58. Senatum ei Imperium Proconsulare dedisse. Quæ indicarent hoc anno Imperii Proconsularis Vicennalia Tiberium edidisse, nisi jam Drusi Cæsaris exemplo pateret, Tiberii ætate hanc Regulam nondum observatam fuisse. Sejanus decimo octavo Octobris hujus anni occisus fuit.

32. Cn. Domitius Abenobarbus, & A. Vitellius Nepos.

33. Sergius Sulpicius Galba, & L. Cornelius Sylla.

34. Paulus Fabius Priscus, & L. Vitellius Nepos. Tiberius his Consulibus Imperii Augustei Vicennalia edidit, ut testis est Dio lib. 58. Vicesimo anno Imperii, cum frequens in Albano & Tusculi esset, in Urbem non venit, sed consules L. Vitellius, & Fabius Priscus decennium nuncupavere, tamquam ei, ut Augusto usitatum, tunc Imperium prorogarent. Verum hi Ludos celebrarunt, nempe Decennales. Ex Decennaliis & Vicennaliis Tiberii celebratis, anno decimo & vicesimo evolutis, intulit Onuphrius veteres Principes Romanos anno quinto aut decimo exactis Quinquennialia edere solitos fuisse. Quod Scaligero aliisque fere omnibus persuasit; sed Consulatuuni a sequentibus Imperatoribus gestorum series hanc communem opinionem destruit. Incidunt & in hunc annum Triennalia Imperii ejus Cæsarei, & quinta Quinquennialia Imperii ejus Proconsularis. Extat nummus apud Occonem in quo dicit representari templum pulcherrimum cum his verbis: TI. CAE DIVI AUG. F. August. P. M. TR. POT. XXXVI. S. C. Sumpsit Tiberius hoc anno Tribunitian potestatem XXXVI. Unde templo aliquod horum solemnium occasione, quod etiam a successoribus factum, ædificavit.

35. C. Gallus, & M. Servilius.

36. Q. Plautius, & Sextus Papinius Gallienus.

37. Cn. Proculus Accronius, & C. Pontius Nigrinus. His Consulibus die decima sexta Martii, ut recte Suetonius & Tacitus, Tiberius moritur, cui Caius Caligula successit. Erravit enim Dio, qui scripsit Tiberium die illius mensis 26. defunctum esse, ut alibi ostendo. Kalendis Juliis Tiberio Claudio Nerone patruo suo, ac postea successore Collega Consulatum sufficit sumpsit, idque exemplo Augusti. Sequentes Caligulae Consulatus aliter a quibusdam ordinati, sed Dioni, & Anonymo, quo usus est Cuspinianus, omnino standum.

38. M. Aquilius Julianus, & Nonius Asprenas.

39. C. Cæsar Caligula II. & L. Apronius Cæsarius. Est hic vicesimus quintus annus absolutus ab eo quo Caligula Cæsar dictus est, quæ ejus secundi Consulatus causa.

VIII.
Caligula
& Clau-
dius impe-
rant.

Dissertatio Hypatrica,

40. C. Caesar Caligula III. solus. Sumptus hic ab eo Consulatus propter bellum Britannicum, ex quo redux ovans Urbem Natali suo ingressus est hoc anno, ut habet Suetonius in ejus vita cap. 49.

41. C. Caesar Caligula IV. & Cn. Sentius Saturninus. Hic Consulatus Caligulae Quinquennalibus destinatus erat, juxta secundam Regulam, sed die vicesima quarta Januarii occisus, ea celebrare non potuit. Eum exceptit Claudius Nero ejus pater.

42. Claudius Aug. II. & L. Licinius Largus. Sumptus hic a Claudio Consulatus juxta primam Regulam, quæ post Claudiū valde in usu fuit.

43. Claudius Aug. III. & L. Vitellius II. Sumptus hic Consulatus a Claudio propter expeditiōnēm Britannicā, de qua Dio lib. 60, ex qua redux anno sequenti triumphavit, ut habet idem Dio.

44. C. Crispus II. & T. Statilius.

45. M. Vinicius II. & M. Statilius Corvinus. Est hic quintus Claudii annus, quem Quinquennalia edidisse ostendunt largitiones ab eo factæ, de quibus Dio lib. 60, restitutio quinti diei Saturnalibus, ac multo magis, quæ habet Eusebius in Chronico: Descriptione Roma fasta sub Claudio inventa sunt ciuium Romanorum sexaginta octo centena quadraginta millia. Nam major hac in re Eusebio, quam Tacito lib. XI. Annal. fides, ubi eum censum confert in annum Christi 48. Vitelli & Vipsanii Consulatu notatum.

46. C. Valerius Asiaticus, & M. Messala.

47. Claudius Aug. IV. & L. Vitellius III. sumptus Consulatus a Claudio propter Ludos seculares sextos, juxta sextam Regulam. Vide quæ supra de iisdem diximus.

48. A. Vitellius, & L. Poplicola.

49. C. Gallus, & Q. Veranius.

50. C. Antistius Vetus, & M. Suillius.

51. Claudius Aug. V. & Cornelius Scipio. Consulatus is ostendit Decennalia hoc anno Claudiū edidisse, juxta 2. Regulam. Ostendit & id quod habet Tacitus lib. XII. Hoc anno Virilem togam Neroni maturatam fuisse, & decretem e Claudio, ut vicesimo atatis anno Consulatum Nero iniret: atque interim designatus Proconsulare Imperium extra Urbem haberet, ac Princeps Juventutis appellaretur. Toga enim annis, quibus hujusmodi solemnia celebrabantur, sēpius data, & id genus nuncupationes factæ.

52. P. Cornelius Faustus, & L. Salvius Otho.

53. Junius Silanus, & Q. Haterius.

IX. 54. Q. Asinius, & M. Acilius Aviola. Claudius die 13. Octobris mortuus est, cui succedit Nero Imperator.

55. Nero Caesar Aug. & L. Antistius Vetus. Neronis Consulatus juxta 1. Regulam.

56. Q. Volusius Saturninus, & P. Cornelius Scipio. Annus quintus Imperii Cæsarei Neronis.

57. Nero Caesar Aug. II. & L. Calpurnius Piso. Tacitus lib. 13. Annalium scribit sub hoc Consulatu pauca memoria digna evenisse. Quare videtur sumptus a Neroni ob primam barbam anno atatis vicesimo exacto, quo eam Caligula, ut Suetonius in hujus vita cap. 10. auctor est, etiam posuerat, rasam: Barbam primam posuit, conditamque in auream pyxidem, & pretiosissimis margaritis adornatam in Capitolio consecravit. Suetonius in Neroni cap. 15. sicuti enim Principes Romani tyrocinii die pueros exuebant, sic barba rasa Juventutem, transibantque tunc in viros. Eam ob rem Nero, ut habet Tacitus lib. 14. Annal. Instituit Ludos Juvenalium vocabulo. Quæ tamen institutio non nisi anno sequenti facta, ut ibidem Tacitus docet, & recte in Notis explicat Lipsius, qui tumen in eo errat, quod scribit Caligulam, an-

no ætatis vicesimo barbam primam posuisse; ingressus tunc enim erat annum vicesimum primum. Scribit Suetonius in Caligula cap. 11. Viceimo atatis anno accitus Capreas a Tiberio, uno atque eodem die togam sumpsit, barbamque posuit. Tum cap. 12. Non ita multo post Junianam Claudillam Marci nobilissimi viri filiam duxit uxorem. Natus erat Caligula pridie Kalendas Septembres anno Christi 12. annoque 33. ejusdem Erae agebat annum ætatis vigesimum primum. Eo autem id factum esse deducitur ex Tacito lib. 6. Annal. ubi de rebus sub Consulibus ejusdem anni 33. gestis loquens ait: Sub idem tempus C. Caesar discendenti Capreas avo comes Claudiam Marci Silani filiam conjugio accepit. Ex quo & colligere est Caligulam eo anno Imperii Cæsarei Vicennialia edidisse, quod ad eumdem annum retrahendum.

58. Nero Caesar Aug. III. & M. Valerius Messalla, Neronis Consulatus propter ejus Quinquennalia juxta secundam Regulam Consulatum Cæsareorum. Quo pertinet nummus ab Onuphrio relatus in quo legitur: IMP. NERO. CLAUD. CÆSAR. AUG. GER. P. M. TR. P. V. P. P. a tergo PACE. P. R. TERRA. MARIO. PARTA. JANUM. CLUSIT.

59. Vipsanius Apronianus, &c. C. Fontejus Capito.

60. Nero Aug. IV. & Cornelius Lentulus. Decennalia Imperii Cæsarei Neronis, qui, ut eadem magis illustraret, Quinquennale certamen instituit, quod quovis anno quinto ageretur, Augusti exemplo qui in sexto suo Consulatu Ludos propter Actiacam victoriam quinto quoque anno exhibendos instituit.

61. C. Gasonius Patus, & C. Petronius Sabinus.

62. P. Marius Celsus, & L. Asinius Gallus.

63. L. Memmius Regulus, & Verginius Rufus.

64. C. Bassus, & M. Licinius Crassus. Decennalia Imperii Augustei Neronis, quorum index persecutio hoc anno adversus Christianos excitata, uti cap. 3. hujus secundæ partis diximus, ac præterea quod sub iisdem Coss. scribit Cassiodorus: His Coss. Therma a Neroni editata, quas Neronianas appellavit, cuius odio mutato vocabulo nunc Alexandrina nominantur. Ex quo corrigendus Eusebius in Chronico ubi hoc conjicit in annum Abrahami 2078. qui in anno Christi 61. mense Septembri incipit. Thermae enim & hujusmodi opera publica annis quibus hujusmodi solemnia celebrata, construta fuisse, multis exemplis infra liquebit.

65. P. Silius Nerva, & C. Julius Atticus.

66. L. Pontius Telesinus, & C. Suetonius Pausinus.

67. L. Fontejus Capito, & C. Julius Rufus.

X. 68. C. Silius Italicus, & M. Galerius Trajanus. Cum Julius Vindex in Gallia a Neroni descivisset, Nero quintum Consulatum sufficitum sumpsit, eum debellatus, de quo Consulatū egimus prima parte, capite 5. Sed cum a Senatu quereretur ad pœnam, seipsum interfecit die nona Junii, non vero decima, ut perperam plerique scribunt. Galba, qui jam Imperium in Hispaniis arripuerat, per aliquot menses imperavit.

69. Sergius Sulpicius Galba Aug. II. & T. Vinius. Die decima quinta Januarii Galba occisus fuit. Josephus enim, qui tum vivebat, lib. 5. de bello cap. 6. ait eum imperasse menses septem, & dies septem, quod uterque Victor confirmat: a die autem nona Junii anni elapsi ad præfatum diem menses illi & dies numerantur. Quare dies ejus emortualis certus, sicut & Othonis, qui die decima sexta Aprilis periit, & decima nona ejusdem mensis sepulturæ mandatus est. Nam Josephus lib. 4. de bello cap. 33. dicit eum principatum tenuisse dies

dies duos & menses tres. Sed quia Suetonius dicit eum funeratum fuisse nonagesimo quinto Imperii die, dies sepulturæ pro die emortuali a multis perperam captus. Vitellius, qui postea imperavit, die vigesima prima Decembri occisus est, ut alias accurate explicabo, & Vespasianus, qui in Ægypto Kalendis Juliis Imperator electus fuerat, rei Romanæ præfuit. Præfatus porro Galbae Consulatus juxta primam Regulam procedit. Titus & Domitianus Vespasiani filii Cæsares a Senatu dicti.

70. *Flavius Vespasianus II. & Titus Cæsar.* Domitianus Consul suffectus fuit. Sumptus ab iisdem Consulatus juxta primam Regulam.

71. *Vespasianus Aug. III. & M. Coccejus Nerva.* Initus hic Consulatus propter triumphum Judaicum a Vespasiano & Tito actum, juxta quintam Regulam. Tito Tribunitia potestis, Imperiumque Proconsulare a Vespasiano concessum, ut alibi ostendam. Post triumphum, pacis templum a Vespasiano ædificari cœptum, ut habet Josephus lib. 7. de bello cap. 24.

72. *Vespasianus Aug. IV. & Titus Cæsar II.* Vespasiani Consulatus juxta tertiam, Titi vero juxta primam Regulam.

73. *Domitianus Cæsar II. & M. Valerius Messalinus.* Quinquennalia Domitiani, quorum index tam ejus Consulatus, quam quod scribit Eusebius in Chronico juxta Editionem Pontaci: *Vespasianus Capitolium edificare orsus.* In Editione Scaligeriana, hæc anno præcedenti consignantur, sed hæc solenitatem eum errorem detegunt.

74. *Vespasianus Aug. V. & Titus Cæsar III.* Suffectus Domitianus Cos. III. Vespasiani & Titi Consulatus juxta secundam Regulam, propter utriusque nempe Quinquennalia, quæ etiam indicat census ab utroque factus hoc anno, ut docet Censorinus de die Natali cap. 18. ubi addit postea plane fieri desisse.

75. *Vespasianus Aug. VI. & Titus Cæsar IV.* Suffectus Domitianus IV. sumptus hic Consulatus juxta sextam Regulam, propter scilicet dedicationem templi Pacis, qua de re cap. X. hujus partiis.

76. *Vespasianus Aug. VII. & Titus Cæsar V.* Suffectus Domitianus V. Titi Consulatus juxta secundam Regulam. Est hic enim quintus Imperii ejus Proconsularis annus, juxta secundam Regulam, Vespasiani vero, & Domitiani juxta tertiam.

77. *Vespasianus Aug. VIII. & Titus Cæsar VI.* Suffectus Domitianus VI.

78. *L. Commodus Verus, & C. Cornelius Priscus.* Annus decimus Imperii Cæsarei Domitiani.

79. *Vespasianus Aug. IX. & Titus Cæsar VII.* Juxta secundam Regulam, in hunc enim Decennalia Vespasiani, & Titi, quo pertinent, quæ hoc anno habet Eusebius in Chronico: *Vespasianus colonias deduxit, & mortuus est profluvio ventris, die nempe 24. Junii cui successit Titus filius jam Imperii Collega.*

80. *Titus Aug. VIII. & Domitianus VII.* Hujus Consulatus juxta III. Reg. Titi juxta I. & II. Decennalia enim Proconsularis ejus Imperii in hunc annum incident, quorum index inscriptio quæ apud Onuphrium in Fastis extat, in qua dicitur TRIB. POT. X. COS. VIII. additurque aquas Curtiam, & Caruleam perductas a Divo Claudio, & postea a Divo Vespasiano patre suo, Urbi restitutas, cum a capite aquarum a solo vetustate dilapse essent, nova forma reducendas sua impensa curavit. Pertinent & ad ea solemnia spectacula, quæ hoc anno Dio lib. 66. ostendit eum populo exhibuisse per centum dies; ædificavit etiam amphitheatum venationum causa quod sub anni sequentis Consulibus dedicavit, ut habet idem Dio. Ea autem solemnia aliquot mensibus anticipasse ostendit nummus apud Occonem, in quo is dicitur TR. P. IX. IMP.

Apparatus in Baronium

XV. COS. VIII. P. P. repræsentaturque in eo Trophaeum cum duobus captivis assid. tibus, quod horum solemnium indicium ut variis exemplis infra adducendis, contabit.

81. *M. Plautius Silvanus, & M. Annius Pollio.* Tito Idibus Septembris demortuo, Domitianus ejus frater imperavit. XII.
Imperium
Domitia-

82. *Domitianus Aug. VIII. & T. Flavius Sabinus* juxta I. Reg. ni.

83. *Domitianus Aug. IX. & T. Virginius Rufus.* Domitiani Consulatus juxta II. Reg. Quindecennalia nempe Cæsarei ejus Imperii, nisi anno præcedenti ea ediderit, quod significare videtur Eusebius in Chronico eodem anno: *Domitiani uxor Augusta appellatur; Decreto Senatus Titus inter Divos refertur.*

84. *Domitianus Aug. X. & Ap. Junius Sabinus.* Hunc Consulatuni Domitianum summis existimo quod anno Christi 79. incenso a Vitalianis Capitolio, clam ipse elapsus apud Aeditum delituit: *Ac potente rerum patre disjuncto Aeditui contubernio, modicum Sacellum JOVI CONSERVATORI, Aramque posuit, casusque suos in marmore expedit. Mox Imperium adeptus JOVI CUSTODI, templum ingens, seque in sinu Dei sacravit,* inquit Tacitus lib. 3. Hist. quod hoc anno saeculum fuisse numimus, qui in gaza Medicea extat, demonstrat, in eo enim legitur; IMP. CAES. DOMITIAN. AUG. GERM. COS. X. & in altera parte: *JOVI CONSERVAT. S. C.* Qui titulus, qui hoc anno primum apparuit, in successorum Principum, præsertimque Joviorum nummis passim legitur, vigintique usque ad Constantinum Magnum, qui Jovis conservatoris, aliisque id genus nominibus vetitis, vicitris Crucis Trophaeum, ac Christi Servatoris nomen in nummis obsignari jussit. Martinianus, quem Licinius anno 324. Augustum creavit ultimus omnium fuit, qui hoc nomen numinis inscripsit. Tristianus enim tomo 3. nummi ectypum exhibet, in quo legitur: D. N. M. MARTINIANUS P. F. AUG. & in postica parte: IQVI CONSERVATORI. Cum itaque Martinianus anno 325. vel occisus, vel in Cappadociam relegatus fuerit, liquet hunc titulum per annos amplius ducentos quadraginta in uso fuisse, ejusque primariam institutionem Domitiano capessendi Consulatus causam præbuisse. Norisius in Dissertat. de Numismat. Licinii cap. 5. hæc, & plura alia de eo titulo profert.

85. *Domitianus Aug. XI. & T. Aurelius Fulvius.* Domitianus hoc anno de Germania triumphavit; inveniuntur enim numimi, in quibus ejus Consulatus undecimus legitur, visiturque Germaniae captæ typus sedentis in terra, cum his verbis: *Germania capta.* Præterea Quinquennalia Augustei ejus Imperii in hunc annum incident, quo pertinent hæc Eusebii in Chronico verba: *Primus Domitianus Dominus se, & Deum appellari jussit.*

86. *Domitianus Aug. XII. & Servius Cornelius Dolabella.* Primus agon Capitolinus hoc anno a Domitiano institutus est, qui cum Capitolina Jovi sacer fuerit, ut docet Suetonius in Domitiano cap. 4. non inde tantum hujus Consulatus, sed & hujusmodi agonis causa huc usque obscura in lucem profertur. Non contentus enim Domitianus Jovi, quod incenso Capitolio servatus fuisset, ut supra diximus, magnificum templum dicasse, voluit, & Quinquennale certamen Olympiadum instar celebrandum instituere, utque utraque solemnitas, cuius idem finis erat, majori pompa fieret, Consulatum X. & XII. assunxit.

87. *Domitianus Aug. XIII. & A. Volusius Saturninus.*

88. *Domitianus Aug. XIV. & Minutius Rufus.* Sumptus is Consulatus a Domitiano propter septimos Ludos seculares quos edidit juxta VI.

K 2 Reg.

Dissertatio Hypatrica,

Reg. & propter Vicennalia Cæsarei Imperii.
89. Titus Aurelius Fulvius II. & A. Sempronius Atratinus.

90. Domitianus Aug. XV. & Cocceius Nerva II. Decennalia Imperii Augustei Domitiani, ejusque secundus de Germanis triumphus. Nummum enim hujus Imperatoris exhibit Occo, in quo is dicitur, GERMANICUS COS. XV. repræsentaturque Germania sedens lugubri habitu induita; quare recte, hoc anno idem triumphus in Chronico Eusebii consignatus.

91. M. Ulpius Trajanus Crinitus, & Manius Atilius Glabrio.

92. Domitianus Aug. XVI. & A. Volusius Saturninus II. Sumptus is Consulatus propter quinta Quinquennalia Cæsarei Imperii, quæ tam non nisi anno sequenti celebrata.

93. Sex. Pompeius, & Cornelius Priscus, quinta Quinquennalia Cæsarei Imperii Domitiani, quorum nota secunda persecutio adversus Christianos hoc anno excitata, ut cap. 3. hujus partis ostendimus, & publicatio viginti librorum de Antiquitatibus Judaicis quæ a Josepho eorum authore celebri hoc anno facta est. Is enim in fine lib. 20. dicit se eos scripsisse decimo tertio principatus Domitiani anno, ætatis vero suæ sexto & quinquagesimo. Natus erat ut optime Petavius in Chronico, anno Christi 37. quare hoc anno & nobilissimum illud Opus, & annum ætatis 56. absolvit, mirumque eundem Petavium scribere editum in lucem fuisse anno sequenti, quo idem Josephus annum 58. inchoavit, & quinquagesimum septimum absolvit.

94. L. Nonius Asprenas Torquatus, & M. Arrianus.

95. Domitianus Aug. XVII. & T. Flavius Clemens. Est hic ultimus Domitiani Consulatus propter Augustei Imperii Quindecennalia sumptus. Certum autem est eum aliquos libidine, non ratione a iqua, quæ ideo frustra quereretur, suscepisse.

96. C. Fulvius Valens, & C. Antistius Vetus. Domitianus XIV. Kal. Octobris occisus est, post quem imperavit Nerva.

97. Cocceius Nerva Aug. III. & F. Virginius Rufus III. Hoc anno Trajanus Collega Imperii a Nerva renunciatus est, ut patet ex Panegyri Plinii cap. 8. hic Nervæ Consulatus juxta I. Reg.

98. Nerva Aug. IV. & M. Ulpius Trajanus Cæsar II. Nerva juxta III. Reg. Trajanus juxta I. Consul processit. Eodem Nerva, die 28. Januarii demortuo, Trajanus Imperium suscepit.

99. C. Sosius Senecio II. & A. Cornelius Palma.

100. M. Ulpius Trajanus Aug. III. & M. Cornelius Fronto III. Trajani Consulatus juxta I. Reg.

101. Ulpius Trajanus Aug. IV. & Sex. Articulus Patus. Sumptus is Consulatus propter Quinquennalia Imperii Proconsularis, ac triumphum de Dacis, quem hoc anno consignat Eusebius in Chronico.

102. C. Sosius Senecio, & L. Licinius Sura II.

103. Ulpius Trajanus Aug. V. & L. Appius Maximus II. Quinquennalia Augustei Imperii Trajani, ut ejus Consulatus ostendit.

104. Suranus II. & P. Neratius Marcellus.

105. Tiberius Julius Candidus II. & A. Julius Quadratus II.

106. L. Commodus Verus, & L. Cerealis. Decennalia Imperii Proconsularis Trajani, quorum nota persecutio adversus Christianos hoc anno audita, ut diximus cap. 3. hujus partis num. 2. Et indicat Auctor Chronicæ Alexandrinæ his verbis: His Coss. gravi bello Romanis, incumbente a Persis, Gothis, & aliis gentibus Trajanus expe-

ditione in hostes suscepta suis gratiam tributorum quoad reverteretur, fecit.

107. C. Sosius Senecio IV. & L. Sura III. Decennalia Imperii Augustei Trajani.

108. Appius Annus Trebonius Gallus, & M. Atilius Metilius Bradua.

109. A. Cornelius Palma II. & C. Calvisius Tullus II.

110. Clodius Crispinus, & Solenus Orfitus.

111. L. Calpurnius Piso, & M. Vettius Bolanus. Quindecennalia Imperii Proconsularis Trajani, quo pertinet illud Eusebii in Chronico: Trajanus Armeniam, Assyriam, Mesopotamiam fecit Provincias.

112. M. Ulpius Trajanus VI. & C. Julius Africanus. Quindecennalia Imperii Augustei Trajani. Ante Antoninum vota. Decennalia in nummis sculpta non fuisse, cum communis opinione supra diximus. Ex nummo tamen Trajan ab Occone pag. 208. relato in quo is dicitur TR. P. COS. VI. constat hoc jam tempore eadem, licet implicitis tantum verbis, in iis signata fuisse; in postica enim parte præfati nummi sunt duæ figuræ sacrificantes ad aram, & circum VOTA SUSCEPTA. Quæ figuræ in nummis, ubi eadem Vota conceptis verbis exprimuntur, sape etiam repræsentantur. Is itaque nummus in Trajan Decennalibus cufus. His Coss. Persecutio Christianorum, inquit Idatius in Fastis,

113. L. Publius Celsus II. & C. Clodius Crispinus.

114. Q. Ninnius Hasta, & P. Manilius Vopiscus.

115. M. Valerius Messalla, & C. Popilius Pedo.

116. Amilius Aelianus & L. Antistius Veter. Est hic vicesimus Imperii Proconsularis Trajani annus, quo eum Vicennalia edidisse ostendit monimentum ipsi Plotinæ conjugi, & Martianæ sorori positum a Senatu, populoque Romano, quod, accessum, Italia, hoc etiam addito, ex pecunia sua portu, iustiore, navigantibus, reddiderit. Refert illud Onuphrius in Fastis sub hujus anni Consulibus, dicitque Anconæ in portu extare. In eo vero dicitur Trajanus TR. POT. XVIII. Nondum itaque ea solemnia acta erant, quando haec Epigraphe dedicata, sed per anni decursum, quo hujusmodi festa celebrari debebant, dedicabantur, Urbes, Ecclesiae, Inscriptiones, aliaque id genus fiebant.

117. Quintilius Niger, & T. Vipsanius Aproianus. Die decima Augusti mortuus est Trajanus Hadriano successore reliquo.

118. Hadrianus Aug. II. & Claudius Fuscus Salinator. Hadriani Consulatus juxta I. Regulam.

119. Hadrianus Aug. III. & Q. Junius Rusticus. Hujus Consulatus causa triumphus, qui Trajanus debitus erat, quemque Hadriano delatum recusavit ipse, atque imaginem Trajani currus triumphali vexit, ut optimus, Imperator ne post mortem quidem triumphi amitteret dignitatem, inquit Spartanus in Hadriano cap. 6. cuius triumphi alias Inscriptiones refert Onuphrius lib. 5. Fast. is itaque Consulatus juxta quintam Regulam.

120. L. Catilius Severus, & T. Aurelius Fulvius. Is postea in Imperio Antoninus Pius appellatus est.

121. M. Annius Verus, & L. Augur, Quinquennalia Hadriani a nobis explicata cap. 6. hujus partis ad quæ referendum quod scribit Eusebius in Chronico: Hadrianus in Libyam, quæ a Judais vastata fuerat, colonias deducit. Hujusmodi enim institutiones, annis. quibus similia festa celebrabantur, factas constat ex numero Imp. Commodi ab Occone relato, annoque Christi, 186. quo prioris Imperii Augustei De-

cen-

XIV.
Imperium
Hadriani.

cennalia edidit, percusso in quo legitur: COL. L. AN. COM. P. M. TR. P. XV. IMP. VIII. COS. VI. S. C. id est, *colonia Lucii Antonini Commodi*, ut viri docti recte interpretati sunt ex colono cum bove, & vacca, coloniae deducere typo. Quam interpretationem Hadriani Quinquennalia germanam esse ostendunt.

122. *Manius Acius Aviola*, & *C. Corellius Pansa*.

123. *Q. Arrius Patinus*, & *C. Vennidius Apronianus*.

124. *Manius Acius Glabrio*, & *C. Bellicius Torquatus*.

125. *P. Cornelius Asiaticus II.* & *Q. Vettius Aquilinus*.

126. *Vespronius Candidus Verus*, & *Ambiguus Bibulus*. Hadrianum Decennalia edidit ut cap. 5. hujus partis num. IX. & cap. 3. ostendimus.

127. *Gallicanus*, & *Caius Titianus*.

128. *L. Nonius Asprenas Torquatus*, & *M. Annius Libo*.

129. *P. Juventius Celsus II.* & *Q. Julius Balbus*.

130. *Q. Fabius Catullinus*, & *M. Flavius Aper*. Hadrianum hoc anno Quindecennalia edidisse, unoquo anno anticipasse, magna mihi suspicio est. Nam licet, uti cap. 5. hujus partis num. VI. diximus, initio Imperii decrevisset ea anno decimo quinto exacto celebrare; nihilominus cum Athenis esset, videtur ea edidisse. Eusebius enim in Chronico ad annum.

Abrahami 2147. qui in currenti anno Christi mense Septembri incipit, scribit: *Salvius Julianus perpetuum composuit Edictum*, qua de revidenda *Conf. de veter. jur. enucleard*. Eo præcipiebatur, ut idem jus in toto Romano Imperio administraretur, omnesque civitates Romanæ Urbis consuetudinem sequerentur. Tum anno sequenti scribit idem Eusebius: *Hadrianus Athenis Hyemem exigens Eleusinam invist*. Quod tamen hoc anno contigisse videtur. Hadrianus enim *Aviola & Pansa Consulibus*, anno nempe Christi 122. ex Hispania in Orientem profectus est, ut docet Chronicon Alexandrinum, in quo legitur: *His Coss. Hadrianus in Agyptum profectus condidit Antinoum Thebaidis III. Kal. Novemb.* Eodemque anno Athenas venit, ut habet Eusebius in Chronico, consentitque Dio lib. 19. ubi narrata morte Euphratis Stoici Philosophi, dicit Hadrianum in varias Provincias, regionesque, visendi causa, profectum esse; quæ mors ab eodem Eusebio anno 121. consignatur. Tum anno 125. idem Eusebius hæc habet: *Hadrianus sacris Eleusina iniciatus multa Atheniensibus dona largitur*. Quare hoc anno ad Eleusina sacra admissus est. Id enim consueverat fieri in mysteriis magnis, quæ celebabantur die vigesima Boëdromionis, quovis anno secundo alicujus Olympiadis, ut testis est Plutarchus. Hoc autem anno cœptus annus secundus Olympiadis 227. præterea Onuphrius sub hujus anni Consulibus hanc Inscriptiōnem referit.

M. ULPPIO. AUG. LIB. PHÆDIMO.
DIVI. TRAJANI. AUG. A. POTIONE
ITEM. A. LAGUNA. ET. TRICLINIARCH
LICTORI. PROXIMO. ET. A. COMMENT
BENEFICIOR. VIXIT. ANNIS. XVIII.
ABSCESSIT. SELINUNTE. PRID. IDUS. AUGUST
NIGRO. ET. APPRONIANO. COS
RELIQUIÆ. TRAJECTÆ. EJUS
III. NON. FERB. EX. PERMISSU
COLLEGI. PONTIFICUM. PIACULO. FACTO
CATULLINO. ET. APRO. COS
DULCISSIMÆ. MEMORIÆ. EJUS.
VALENS. AUG. LIB. PHÆDIMIANUS
AVESTE. BEN. MER. FECIT

Cap. 3. hujus partis num. XVI, diximus Principum ossa annis, quibus Quinquennalia & id genus festa celebrabantur, translata aliquando fuisse; cuius rei hæc Inscriptio forsan argumentum. Nam de plebeiorum corporibus certum id observatum non fuisse, immo & ea sine necessitate, & Magistratus permissione transferre non licuisse, ut ostendit etiam Gothofredus in Commentario lib. 9. Cod. Theod. tit. 37. de sepulcris violatis l. 2. & 7. ubi & monumentum refert, quo cuidam privato hujusmodi translatio permittitur, his verbis subscriptum. FERETRUM FIERI PLACET. EUBENTIUS CELSUS PROMAGISTER SUBSCRIPTI III. NONAS NOVEMB. ANTIO POLLIONE, ET OPIMIANO COS. ORDINAR. SEVERO. ET SABINIANO COS. anno nempe Christi 155. quo nulla id genus festa celebrata sunt. Quam conjecturam proponendam duxi, ut videant vixi docti an illa sit admittenda.

131. *Ostavius Pontianus*, & *M. Antonius Rufus*, vel *Rufinus*.

132. *Sentius Augurinus*, & *Arrius Severianus*.

133. *Hiberus & Junius Silanus Sifenna*.

134. *Servilius Servianus*, & *C. Vibius Juventius Verus*.

135. *Pompeianus Lupercus*, & *L. Julius Atticus Aciianus*.

136. *L. Ceionius Commodus Verus*, & *Sex. Vetus* Cívica *Pompeianus*. Hadrianum hoc anno Vicennalia celebrasse non sequenti, ut

perperam Onuphrius & Calvisius consignant, duo ostendunt. Primum, Eusebius in Chronico scribit: *Ælia ab Ælio Hadriano condita*, quæ urbs progressu temporis Hierosolyma vocata fuit. Secundum, Hadrianus eundem Ceionium Consulem Ælium Verum dictum adoptavit, & Cæsarem nuncupavit, uti explicavimus parte 1. cap. 3. num. XIII.

137. *L. Elius Verus Cæsar II.* & *P. Caius Balbinus*, Ælii consulatus juxta I. Regulam.

138. *Sulpicius Camerinus*, & *Quintius Niger*

Magnus. Kalendis Januariis Ælio Vero demor tuo, Hadrianus quinto Kalendas Martias T. Ælium, Antoninum Pium postea dictum, Mar-

Imperium

Antonini

Pii.

Aurelium, & Lucium Verum ejusdem Ælii Veri filium adoptat, ac præterea Antoninum Collegam Imperii renunciat. Tum die decima Julii moritur.

139. *Antoninus Pius Aug. II.* & *Bruttius Pra-sens*. Juxta primam Regulam. Hoc anno Consulem secum *Pius Marcum designavit*, & *Casaris* appellatione *donavit*, inquit Capitolinus in Marco cap. 6.

140. *Antoninus Pius Aug. III.* & *M. Aurelius Cæsar*. Antonini Consulatus juxta tertiam Regulam, Marci vero juxta primam.

141. *M. Peducaus Syloga Priscinus*, & *T. Ha-nius Severus*.

142. *L. Cuspius Rufinus*, & *L. Statius Qua-dratus*. Hoc anno Antoninus Quinquennalia celebavit, ut deducitur ex Inscriptiōne Tribu-nitiæ

alii quinta ejusdem Imperatoris insignita, quam Onuphrius sub his Consulibus refert, in qua dicitur Antoninus sacrum certamen Iselaticum Puteolis instituisse, quod anno secundo eujuslibet Olympiadis celebrabatur. De quo certamine videnda, quæ scribit Tristianus tom. 3. pag. 6.

143. C. Bellicius Torquatus, & Tib. Claudius Herodes. Quinquennalia Imperii Augustei Antonini.

144. Lollianus Avitus, & C. Gavius Maximus. Quinquennalia Imperii Cæfarei Marci Aurelii, ut virilis Toga Lucio Vero data manifestum facit. Natus is erat decimo octavo Kalendas Januarias, ut ait Capitolinus in ejus vita cap. 1. qui capite sequenti addit, post septimum annum in familiam Aureliam traductum fuisse, anno nempe Christi 138. quo cum Marco, & Antonino ab Hadriano adoptatus est. Quare Natale ejus in annum 130. incidit, cumque Toga virilis anno ætatis decimo quarto exacto concedi soleret, non tantum liquet eam hoc anno Lucio Vero datam, sed & dedicationem templi ab Antonino Pio in Hadriani honore in constructi etiam peractam, insuperque Marcum Quinquennalia edidisse: *Qua die Togam virilem Verus accepit, Antoninus Pius ex occasione qua patris templum dedicabat, populo liberalis fuit: mediisque inter Pium & Marcum idem resedit, cum Quæstor populo munus daret, inquit Capitolinus loco laudato cap. 3.* Sic Severus Getæ minori filio annum decimum quintum ingresso, anno quo Decennalia celebravit, Togam virilem dedit, ut infra videbimus. Ex quo & conigere licet celebria quæque in hujusmodi solemnum annos reservari solitum fuisse.

145. Antoninus Pius Aug. IV. & M. Aurelius Cæsar II. Sumptus hic Consulatus ob varias expeditiones militares, de quibus Capitolinus in Antonino Pio cap. 5.

146. Sex. Erucius Clarus II. & Cn. Claudius Severus.

147. M. Valerius Largus, & M. Valerius Messallinus. Marcus Aurelius Cæsar Imperii Collega ab Antonino Pio renunciatus est, ut testis est Capitolinus in Marco cap. 6. quæ nuncupatio Imperii Cæfarei Antonini Decennalia in hunc annum incidisse indicat. Ad hæc Chronicon Alexandrinum: His Coss. æs alienum remissum, tabulæ creditorum ab Antonino Augusto exustæ.

148. C. Bellicius Torquatus II. & M. Salvius Julianus II. Facilius in posterum erit Decennalia, Vicennaliaque Imperatorum reperire, cum, ut alibi diximus, ab Antonini Pii tempore nummis ea insculpta fuerint. Norisius differt. de vot. Decennal. cap. 3. nummum exhibet, in quo legitur: ANTONINUS AUG. PIUS P. P. TR. P. XI. & in aversa parte, PRIMI DECENNALES COS. IIII. quæ Tribunitia potestas XI. hoc anno coepit.

149. Cornelius Scipio Orfitus, & Q. Nonius Priscus. Decennalia Imperii Cæfarei Marci.

150. Gallicanus, & Antilius Vetus.

151. Quintilius Gordianus, (Condianus) & Quintilius Maximus.

152. Sex. Acilius Glabrio, & C. Valerius Omolus. Lucius Verus Antonini Pii adoptivus filius, qui huc usque privatus vixerat, a patre Cæsar nuncupatus est. Id quidem veterum, imo & recentiorum nullus, quem legerim, scriptis, sed illud ex Capitolini in Vero cap. 3. verbis triumque ejus Consulatum ordinariorum dispositione colligo: post Quæsturam statim Consul est factus cum Sextilio Laterano, qui Consulatus in annum 154. incidit, hisque verbis a Dione lib. 70. in Indice Consulari refertur: L. Aurelius Cæsar, & Sextilius Lateranus. Quæstor itaque anno sequenti Lucius fuit, qui licet

vicesimum secundum annum tantum ageret; quia tamen ad Imperium destinabatur, gratia ætatis ei facta, sicuti Marco facta fuerat. Hic, ut tradit Capitolinus in ejus vita cap. 6. dum Quæsturam gereret, Cæfaris appellatione donatus est. Lucio autem hoc anno, quo Imperii Augustei Antonini Quindecennalia, Marci vero imperii Proconsularis Quinquennalia celebrata sunt, idem honos attributus, ut etiam secundus, & tertius Lucii Consulatus Decennalibus, & Quinquennalibus destinati declarant. Unde hic Capitolini locus in Vero cap. 2. fuit que privatus in domo Imperatoria viginti & tribus annis, mendosus est, nisi ipsem Auctor erraverit: Legendum enim, tredecim annis, loco viginti & tribus annis. Scriptum forte erat in exemplari XIII. postea per errorem XXXIII. tandemque sine numeris exaratum, viginti & tribus annis. Quomodo enim privatus post hunc annum Lucius, qui non tantum Quæstor & iterum Consul fuit, sed & Cæsarea dignitate exornatus? Quem errorem sequentia ejusdem Auctoris verba satis aperiunt: *diu autem & privatus fuit, & ea honorificentia caruit, qua Marcus ornabatur, (hic ab anno 139. Cæsar erat) namque in Senatu ante Quæsturam non sededit, neque in itinere cum patre, sed cum Praefecto Praetorii vectus est; nec aliud ei honorificentia ad non-men adjunctum est, quam quod Augusti filius est appellatus.* Per annos itaque tredecim privatus & filius tantum Augusti; per annos vero decem, imperante Antonino, Cæsar fuit. Denique in nummis apud Goltzium Lucius dicitur tantum Cæsar, quod si Marcus, ubi Imperium adeptus est, eum Cæsarem & Augustum simul dixisset, in omnibus diceretur Augustus. Quare quando Capitolinus in Marco cap. 7. ait: *Lucium Aurelium Verum Commodum appellavit, Cæsaremque atque Augustum dixit, benigne explicandus est;* nihil enim aliud significare intendit, quam Marcum omnia supremæ potestatis nomina in eum contulisse.

153. Brutius Praesens II, & M. Antonius Rufinus. Quiquennalia Augustei Imperii Antonini. Occo refert epigraphen nummi hujus Imperatoris Trib. Pot. XVI. notatam, in cuius postica parte visitur figura diffundens cornucopiae, in qua legitur: LIBERALITAS AUG. COS. IIII.

154. Lucius Aurelius Cæsar, & Sextilius Lateranus. Lucii Consulatus juxta I. Regulam. Quindecennalia Imperii Cæfarei Marci.

155. C. Julius Severus, & M. Rusinus Sabianus.

156. Plautius Silvanus, & Sentius Augurinus.

157. Barbatus, & Regulus. Decimus annus imperii Proconsularis Marci.

158. Q. Flavius Tertullus, & Licinius Sacerdos. Vicennalia Imperii Cæfarei Antonini Pii a nobis explicata capite septimo hujus partis num. 3.

159. Plautius Quintillus, & Statius Priscus. Vicennalia Imperii Augustei Antonini uno anno dilata, ut loco mox laudato ostendimus. Præterea vicesimus est hic annus Imperii Cæfarei Marci.

160. T. Vibius Barus, & Annius Bradua.

161. M. Antoninus Verus Cæsar III. & Lucius Aurelius Cæsar II. Ita hos Consules edit Dio. Die septima Martii obiit Antoninus Pius, qui Marcus Aurelius successit, qui Lucium Verum consortem Imperii fecit. Tuncque primum Romanum Imperium duos Augustos habere capit, inquit Capitolinus, in Marco cap. 7. Quare nova Reipublicæ Romanae administranda forma inducta; priorque in qua, vol. soli Augusti, vel iij cum uno Imperii Collega eam hucusque rexerant, extincta: quam cum viri docti aut non adverterint, aut negarent, in alio opere demonstrabo.

CAPUT DUODECIMUM.

Consulatum Cæsareorum a pluribus Augustis simul imperantibus usque ad Imperii divisionem Rationarium, ac Decennalium & id genus solemnium ordinatio juxta nostras Regulas.

I.
Anni qui-
bus Quin-
quennalia
& id ge-
nus festa
celebrata
nunc fa-
ciliora.

Aggredimur Consulatum Cæsareorum, qui per secundam regiminis Reipublicæ Romanae formam Fastos illustrarunt, ac eorum Quinquennaliorum, & id genus festorum explicacionem; quæ utraque longe in posterum faciliora, quod ad Consulatum causas & tembris eruendas Regulæ omnes conducant, cum contra in superiori capite earum subsidio diu destituti fuerimus. Præterea hujusmodi festa in nummis sculpta sæpe reperiuntur, in iisque celebrandis, Imperatores post Commodum, Consulatum ut plurimum sumpsero. His solemnibus jam diu sine dubio Chronica & Annales signati fuissent, si quanta ex iis emolumenta hauriri possent, Chronologi intellexissent. Et quidem Marcellinus in Chronico, Idatius in Fastis, & Auctor Chronicæ Alexandrini, qui eorum aliquando mentionem fecere, suspicandi locum iis præbere poterant, ex similibus observationibus aliquam posse percipi utilitatem. Neque enim aliter in tam parvis operibus de iisdem identidem locuti fuissent. Res nihilominus haec tenus in obscuro fuit, & quasi nihil afferret quo Historia, Chronologiaque locupletarentur, neglecta. Quare eo accuratius hic pertractanda.

II.
Imperium
Marci &
Lucii.

Anno itaque Christi 161. M. Antoninus Verus Cæsar III. & Lucius Aurelius Cæsar II. Fastis nomen dedere. Is Consulatus ejusdem Marci Proconsularis Imperii Quindennalibus, & Cæsarei Imperii Lucii Decennalibus addictus fuit. Ex quo & confirmatur quod jam diximus, Lucium anno 152. creatum fuisse Cæsarem; quod & Quæstura ab eodem, anno 153. gesta, ostendit. sic enim Germanicus, ipseque Marcus, cum Cæsares nuncupati sunt, Quæstores in annuis sequentem sunt designati. Septima Martii die, Antonino demortuo Marcus Imperium suscepit, & uti jam diximus, novum morem induxit, Lucium non Imperii Collegam, qualis ipsem imperante Antonino fuerat, sed Augustum renuncians. Cum porro extant numismata, in quibus legitur. AURELIUS CÆSAR AUG. III. F. & in postica parte TR. P. XV. COS. III. liquet eum anno 147. ante diem septimum Martii Collegam Imperii declaratum fuisse; cum iis in nummis Tribunitia potestas XV. & Consulatus tertius hoc anno ab ipso suscepimus, nemo renuntur; ipseque in iis non Augustus, sed Cæsar tantum, & filius Augusti dicatur. Ea itaque dignitate, ut consiceret licet, quinto Kalendas Martias donatus, quo ad eam Antoninus evectus fuerat ipseque adoptatus: quæ scrupulosius investigare juvat, quia ut liqueat an Cæsares, vel Imperatores legitimo tempore Decennalia, & id genus festa ediderint, eorum dies Natalis, quo de more ea siebant, sciendus.

162. Q. Junius Rusticus, & Vettius Aquilinus.

163. L. Papirius Aelianus, & Junius Pastor. Quinta Quinquennalia Cæsarei Imperii Marci Aurelii: *Maximus in Asia in Christianos motis tumultibus, multi pro Christo occubuerunt martyres.* Ita Chronicum Alexandrinum sub hujus anni Coss. hic eorum solemnium effectus, & index.

164. C. Julius Macrinus, & L. Cornelius Celsus.

165. Servilius Pudens, & Cornelius Scipio Orfitus.

166. *Servilius Pudens II. & T. Pollio.* Capitonus in Marco cap. 12. habet: *Petit Lucius, ut secum Marcus triumpharet; præterea ut filii Marci Cæsares appellarentur.* Quibus ex verbis colligitur Marci & Lucii triumphum Parthicum, eodem anno, quo Commodus a patre Cæsar dictus est, actum; docet autem Lampridius in Vita Commodo cap. undecimo Cæsaream dignitatem hoc anno Commodo attributam: *Nominatus inter Cæsares quarto Iduum Octobrium Pudente & Pollione Coss.* Quare recte in Chronico Eusebii secundum Editionem Pontaci & in Chronico Cassiodori in hunc annum, perperam vero in superiore in Editione Scaligeriana is triumphus conjectus. Ea nuncupatio, triumphusque utrumque Imperatorem, Augustei Imperii Quinquennalia, ac præterea Marcum Proconsularis Vicennalia celebrasse indicant, non minus quam Apologia Athenagoræ, ejusque Legatio pro Christianis, in quos persecutio deserviebat, hoc anno suscepta. Qua de re videnda quæ diximus capite tertio hujus secundæ Partis, numero decimo. Ante obitum enim Lucii eam Apologiam oblata fuisse titulus ejus clare demonstrat. IMPERATORIBUS M. AURELIO ANTONINO, ET AURELIO COMODO, ARMENIACIS, SARMATICIS, ET QUOD MAXIMUM EST, PHILOSOPHIS. Neque enim Commodus dictus est Philosophus, vel Armeniacus, sicuti Lucius Verus, qui in titulo Apologiæ sancti Justini, quæ secunda appellatur in Editionibus vulgatis, dicitur *doctrina amator*, ut videre est apud Eusebium lib. 4. cap. 12. Lucium vero vocatum fuisse Aurelium Commodum patet ex multis Inscriptiōibus, ut ea quæ refertur a Grutero pag. 300. in qua legitur.

M. AELIO. AURELIO. VERO. CÆSARE. III.
L. AELIO. AURELIO. COMODO. II. COS.

Quæ dedicata est initio anni 161. antequam uterque Augusteum Imperium obtinuisset. Vicennalia Marci hoc anno auctorum fidem facit numinus apud Occonem, in quo legitur TR. P. XX. COS. III. PIETAS AUG. cerniturque figura sacrificans: iis enim in solemnis sacrificiis oblata fuisse, & in nummis eadem vota expresse exhibentibus figuram sacrificantem cerni jam dictum est alibi.

167. L. Aurelius Verus Aug. III. & T. Quadratus. Quindennalia Imperii Cæsarei Lucij Veri, qui ob ea Consulatum sumpserit, utique etiam in Consulatibus Marco æquaretur. Ostendit præterea idem Consulatus Lucium anno 152. dictum fuisse Cæsarem.

168. T. Junius Montanus, & L. Vettius Paulus.

169. *Sosius Priscus, & Q. Cælius Apollinaris.* Lucius Verus apud Altinuni periit, idque Apoplexia & media hieme, ut docet Galenus. Tricennalia Imperii Cæsarei Marci, quorum signum, quæ scribit Chronicum Alexandrinum: *Melito Asiaticus Sardicensum Pontifex, & Apollinaris Hierapoleos Antistes, & complures nostra professionis alii Apologeticos Marco Aurelio Antonino obtulere.* Idem habet Eusebius in Chronico, qui & in Historia lib. 4. cap. 26. Melitonis Apologetici fragmentum refert, ut diximus cap. 3. hujus secundæ partis num. X. Errarunt itaque Baronius in Annalibus, qui eundem libellum anno 172. Petavius in Chronico, Henschenius tomo 1. mensis Aprilis die 1. ubi Sancti Melitonis vitam explicat, aliisque qui anno 170. Marco oblatum fuisse scripsere; ejusdem enim Marci Tricennalia Auctori Chronicæ Alexandrinæ fidem omnini conciliant. Citat quidem idem Henschenius Chronicum Canonem Eusebii, in quo sub Clari, & Cethegi Consulatu, qui in annum sequentem incidit, de ea Melitonis Apolo-

III.
Mortuo
hoc anno
Vero, Lu-
cius Mar-
cus impe-
rat solus.

pologia sermo est. Sed jam supra monuimus Scaligerum nulla antiquorum Codicum fide innoxum Consules eideni operi addidisse, eique plura attribuisse, quæ Africani, vel aliorum Auctorum sunt.

170. *M. Cethegus, & L. Junius Clarus.*
171. *L. Septimius Severus II. & Herennianus.* Nonis Martii Marcus Aurelius Augustei Imperii Decennalia celebravit; visuntur enim nummi his notis obsignati: IMP. M. ANTONINUS. AUG. TR. P. XXV. & in postica: VOTA SOL. DECENN. COS. III. S. C. Item PRIMI. DECENNALES. Item VOTA SUSCEPTA DECENN. II. COS. III. Quinta etiani Quinquennalia Imperii Proconsularis Marci. Quare non mirum si persecutio adversus Christianos exarsit, ut ex Eusebio ostendimus cap. 3. hujus secundæ partis num. 3. Revocandum etiam hoc, quæ ex Dionne diximus cap. 5. num. VI. cui illud ex Eusebio in Chronicō addendum: Imperatores multæ multa largiti sunt: & pecuniam que fisco debebatur, provinciis concedentes, tabulas debitorum in medio Romanae urbis foro incendi fecerunt: ac ne quid bonitati deesset, severiores quasque leges novis constitutionibus temperarunt. Quintus hic etiam annus est Imperii Cæsarei Commodi.

172. *Claudius Maximus, & Cornelius Scipio Orfitus.*

173. *Claudius Severus II. & Claudius Pompejanus.*

174. *Annius Gallus & Flaccus.* Septima Quinquennalia Imperii Cæsarei Marci hoc anno, vel præcedenti æta. Quare contigit ut per hæc tempora tot Martyrum sanguine Ecclesia illustrata fuerit.

175. *Calpurnius Piso, & M. Salvius Julianus.* Commodus Cæsar induitus est Toga nonarum Julianarum die, & eo tempore quo Cassius a Marco descivit, inquit Lampridius in Commodo cap. 2. Natus is erat pridie Kalendas Septembres, patre, patruoque Consulibus, inquit idem Lampridius, anno nempe 161. unde anno ætatis decimo quarto exeunte Togam virilem sumpsit, & in eunte Julio Cassii defecatio contigit. Præterea hoc anno Tribunitia potestate & Imperio Proconsulari idem Commodus donatus est; in ejus enim Epitaphio ab Onuphrio in Fastis relato legitur: TRIBUNITIAE POTEST. XVIII. IMP. CONSULI VII. Quare si ultima nocte anni 192. quo occisus est, Tribunitiam potestatem XVIII. gererat, primam hoc anno iniisse necesse est. Decennalia Imperii Cæsarei ejusdem Commodi hæc duo solemnia decorarunt.

176. *T. Vitrasius Pollio, & M. Flavius Aper.* Commodus quinto Kalendas Decembres Imperator a patre dictus est, & triumphavit cum patre decimo Kalendas Januarias sub hujus anni Consulibus, ut docet Lampridius in Commodo cap. 12. hæc duo indicant Marcum Imperii Augustei Quindennalia hoc anno edidisse.

177. *L. Commodus Aug. & Plautius Quintillus.* Comodi Consulatus juxta I. Regulam, qui & ostendit Marcum Proconsularis Imperii Tricennalia edidisse, quam in rem facit nummus ab Erizzo pag. 317. relatus, in quo legitur: M. ANTONINUS AUG. GERM. SARM. TR. P. XXXI. In cuius aversa parte visitur figura stans quæ sacrificat cum his verbis: VOTA PUBLICA IMP. VIII. COS. III. P. P. ex quo & discimus plura ex iis Numismata in quibus eadem verba vota publica leguntur, annis, quibus Decennalia acta, percussa fuisse.

178. *Vettius Rufus, & Cornelius Scipio Orfitus.*

179. *Commodus Aug. II. & Vespronius Verus.* Octava Quinquennalia Imperii Cæsarei Marci, quæ hujus Consulatus causa, sicuti & profectio ejusdem Commodi ad bellum Germanicum, anno elapsa suscepit, ut docet Lampridius in Commodo cap. 12. Notatu dignum quod sub his

Coss. habet Chronic. Alex. *Commodus dum imperavit, decreta contra Christianos sustulit.* Qui effectus præfatorum Marci solemnum, sicuti quod Cassiodorus in Chronicō de eodem Marco Aurelio, qui & Antoninus ac Verus dictus est, tradit: His Coss. Antoninus Verus adeo in Editione munierum magnificus fuit, ut centum simul Leones exhibuerit.

180. *Bruttius Presens & Quintilius Gordianus (Condianus)* Marco Aurelio die decima septima Martii, ut ex Dione & Tertulliano constat, demortuo, Commodus solus imperat. Is veterem morem Quinquennalia & id genus festa cum Trabea Consulari edendi renovat. Est hic annus decimus quintus Imperii Cæsarei ejusdem Commodi inchoatus. Quo eum edidisse Quindennalia ostendit ejus triumphus, de quo Euseb. in Chronic. *Commodus de Germanis triumphavit.*

181. *L. Aurelius Commodus Aug. III. & Antistius Burrhus.* Comodi Consulatus juxta I. Regulam. Quinquennalia Imperii Proconsularis vivente patre suscepti, ut ostendimus cap. 7. hujus 2. partis num. IV.

182. *Petronius Mamertinus, & Trebellius Rufus.*

183. *L. Aurelius Commodus Aug. IV. & M. Aufidius Victorinus.* Quinquennalia Imperii Augustei vivente patre suscepti, de quibus suo loco actum.

184. *M. Eggius Marcellus & M. Papirius Aelianus.* Quinquennalia Imperii post mortem patris administrati. Euseb. in Chronic. *Thermæ Commodiana Roma facta: Commodus Septembrenz mensem nomine suo appellavit.* Ita etiam his Coss. Cassiodorus; in editione vero Scaligeri hæc partim anno præsenti, partim præcedenti referuntur. Sed quidquid sit, constat, annis, quibus hujusmodi solemnia acta, & opera publica constructa, & insignes mutationes factas fuisse. Decennalia Imperii Proconsularis Commodi.

185. *Triarius Maternus, & M. Metilius Bradua.* Imperii Proconsularis Decennalia. Vide dicta loco mox laudato.

186. *L. Aurelius Commodus Aug. V. & Manius Aelius Glabrio.* Decennalia Imperii Augustei Commodi ante patris mortem suscepti, ut ostendimus cap. 7. hujus secundæ partis num. IV. est etiam hic Imperii ejus Cæsarei vicesimus annus.

187. *Tullius Crispinus, & Papirius Aelianus.* In Chronicō Alexandrino legitur: *Coloso Rhodio Commodus (Solis) caput detraxit, & suum pro illo reposuit: ac præterea: Thermæ Commodiana hoc anno dedicata Roma: Quæ duo indicant Comumoduni hoc anno Tricennalia Imperii Cæsarei uno anno dilata celebrasse.* Thermæ enim in his solemnis & construi, & dedicari consuesse multis aliis exemplis patebit: in lib. 2. Codicis Theodosiani tit. IX. de partis & transactionibus l. 3. a Valentianino Seniori data hanc præfert subscriptionem: Alleg. (id est, allegata) Kal. April. in Basilica Thermarum Com. Id est, Comodianarum, ubi obiter obervandum in Thermis Basilicas fuisse, in quibus jus dicebatur. Unde Vopiscus in Aureliano cap. 13. cum confidisset Valerianus Augustus in Thermis apud Byzantium, præsente exercitu, &c. Videntur Vitruvius lib. 5. cap. 1. de Basilicis ad jus Romæ dicendum.

188. *C. Alius Fucianus, & Dullius Silanus.*

189. *Junius Silanus, & Servilius Silanus.* Quindennalia Imperii Proconsularis Commodi, de quibus suo loco actum.

190. *L. Aurelius Commodus Aug. VI. & Petronius Septimianus.* Sumptus hic Consulatus a Commodo propter Decennalia Imperii post mortem patris administrati juxta secundam Regulam. Incidunt & in hunc annum quinta Quinque-

IV.

Imperium
Commodi.

quennalia Imperii Cæsarei ejusdem Imperatoris.

191. *Cassius Apronianus, & Metilius Bradua II.*
 192. *L. Aurelius Commodus Aug. VII. & Helvius Pertinax.* Sumptus is Consulatus a Commodo propter Quindecennalia prioris ejus Imperii Augustei Cæsarei, quod, & Ludi celebres Romæ ab eo editi per quatuordecim dies indicant. Ipse Commodus Herculem se dicebat manu clavam gestans, sinistra cruentum gladium, quo multi occisi. Abscidit Colossi caput, cuius capit is imaginem reposuit, data ei clava, leoneque æneo subjecto, ut Herculi similis esset, de quibus Ludis plura Dio lib. 72. Ultima hujus anni nocte idem Commodus veneno extinguitur; ipsique ineuntibus Kalendis Januariis anni sequentis Aelius Pertinax succedit.

V.
Imperium Pertinacis, Juliani, & Severi. Pertinax die vigesima quinta Martii occisus est, cui successit Didius Julianus, quo Kalendis Juniis pariter occiso, Severus Imperium suscepit, qui Clodium Albinum, ut Pescennium Nigrum, qui Imperium arripuerat, facilius opprimere posset, Cæsarem creavit. Porro Decennalium ope Severiani Imperii duplicem esse Epocham detexisse me arbitror. Prior desumitur ab eo tempore quo a Germanicis Legionibus, ubi auditum est Julianum cum odio cunctorum imperiale, Imperator est appellatus. Spartanus in ejus vita cap. 5. dicit id factum esse apud Carnutum Idibus Augustis. Sed certum est locum illum corruptum esse, cum Julianus, uti diximus, Kalendis Juniis occisus fuerit. Legendum itaque Idibus Maii. Posterior Epocha a præfatis Kalendis Juniis, quibus Julianus peremptus, deducta, ac ab utraque duplia Quinquennalia & id genus festa.

194. *L. Septimius Severus Aug. II. & Clodius Albinus Cæsar,* utriusque Consulatus juxta primam Regulam. Niger vincitur in Oriente, occiditurque.

195. *Q. Flavius Tertullus, & T. Flavius Clemens.*

196. *Cn. Domitius Dexter II. & L. Messalla Priscus.* Severus contra Albinum movens, apud Viminatum in Superiori Mysia Caracallam filium majorem, Apposito Aurelii Antonini nomine Cæsarem appellavit, inquit Spartanus in Severo cap. 10. quæ nuncupatio, sicuti & adversus Albinum expeditio, perperam anno sequenti a Petavio in Chronico consignata.

197. *Claudius Lateranus, & Titius Rufinus.* Prioris Imperii Severi Quinquennalia, quemadmodum egregia opera publica; quæ eum Byzantii fecisse Auctor Chronicæ Alexandrini narrat, indicant.

198. *Haterius Saturninus, & Trebonius Gallus.* Caracalla Severi filius Imperator a patre dictus est Romæ, quo post Albinum die undecima Kalendas Martii in Galliis vinctum, venerat, ut habet Spartanus in Severo cap. 11. & cap. 14. factum id porro post Kalendas Junias, in quas Natale Imperii Severiani incidebat. In inscriptione enim, quæ Romæ visitur in superiori parte Panthei, quam infra referemus, Severus dicitur Tribunitia potestatis XI. & Caracalla TRIB. POT. V. quod ostendit anno 203. quo Kalendas Junias eam Tribunitiam potestatem Severus initit, Caracallam gesuisse adhuc Tribunitiam potestateni V. qui tamen iam sextam suscepisset, si hoc anno ante Kalendas Junias Augustus diesus esset. Sed recte observat Norisius dissertat. de votis decennalibus cap. 4. aliquos annos Augustæ dominationis, ac Tribunitia potestatis Caracalla numerasse a tempore quo is in Galliis, hujus anni initio, destinatus fuerat Imperator, propter quam destinationem in una, & altera Inscriptione apud Gruterum pag. 267. legitur: M. AURELIO ANTONINO CÆS. IMP.

Apparatus in Barenium

DESTINATO. Et in nummo infra exhibendo, annoque 217. quo occisus est, cuso, dicitur idem Caracalla Tribunitia potestatis XX. licet octavo Idus Aprilis illius anni perierit. Romæ eundem Severum quinquennalia posterioris Imperii edidisse indicat quod scribit Herodianus lib. 3. cap. 8. magno nempe euni congiario populum Romanum prosequutum fuisse, & permulta indulisse, quæ nunquam antea acceperant, ac præterea Getam filium natu minorem Cæsarem renunciasse ostendit locus Herodiani lib. 3. cap. 9. a Petavio in Chronico anno sequenti, in quem perperam Caracallæ, Getæque nuncupationes conjicit, non intellectus: διατρίψας δὲ ικανὸς χρονές ἐν τῷ Ρώμῃ τός τε νέος ἀντὶ πονηρῶν τῶν βασιλείας καὶ ἀυτοκράτορας ἀποδίζεις &c. id est, igitur aliquandiu Roma morsus, participato filiis Imperio, exercitum in Orientem eduxit. Putat enim Petavius vocem illam ἀυτοκράτορας non nisi de Imperio Augusteo intelligendam esse, sed, uti jam ostendinuus, in secunda, & tertia administrationis Imperii Roniani forma Cæsares, ipseque nominatim Geta in nummis Græcis Imperatores dicti sunt.

199. *P. Cornelius Anulinus II. & M. Aufidius Fronto.*

200. *Claudius Severus, & C. Aufidius Victorinus.*

201. *L. Annianus Fabianus, & M. Nonius Macrianus.* His Coss. Thermae Severiana apud Antiochiam, & Roma facta, & Septizonium instructum est. Ita Cassiodorus in Chronico. Sed legendum Septizonium extructum, ut habet Eusebius in Chronico, in quo tamen perperam hæc in annum præcedentem conferuntur, tam in editione Pontaci, quam Scaligeri, nisi mavis dicere, ut verosimilius est, Eusebium annum non definire; ait enim hæc facta esse Severo imperante. Hæc opera publica, prioris Imperii Severi Decennalium signum: quæ duo numismata, ab Occone relata, hoc anno facta, ideoque anno uno anticipata, demonstrant. In priori legitur: SEVERUS PIUS AUG. PART. MAX. P. M. TR. P. VIII. In aversa parte cernitur Trophæum cum duobus captivis: quæ repræsentatio in nummis in quibus Decennalia sculpta sunt, sæpe visitur. Sed validior probatio, quæ ex altero nummo eadem Tribunitia potestate nona, quam hoc anno iniit Severus, notato desumitur; in ejus enim aversa parte legitur: VOTA SUSCEPTA XX. cerniturque figura stolata, & velata stans, dextra pateram coram Ara accensa aut Tripode tenens. Quæ etiam repræsentatio in nummis Decennaliorum & id genus festorum sæpe expressa. Incidunt & in hunc annum Quinquennalia Imperii Cæsarei Caracallæ, quemadmodum diximus cap. 3. num. 4. hujuscem partis: quorum indicia quæ Spartanus in Severo cap. 16. scribit: cum Antiochiam transiiset [Severus] data virili Toga filio majori, secum eum Consulenz designavit, & statim (id est, anno sequenti, quam significationem ea particula aliquando habet) in Syria Consulatum inierunt. Natus erat Caracalla anno Christi 188. die sexta Aprilis, qui & ejus emortualis dies fuit. Scribit enim Dio libro 78. vixisse eum annos 39. Quare hoc anno, quo ætatis decimum quartum ingressus est, ei Toga maturata est. Quod & indicat Quinquennalia ejus hoc anno celebrata esse. Quo & sexta persecutio coepit, quæ anno sequenti magis exarsit. Rejiciendus itaque communis Chronologorum error ejusdem persecutionis initium eo anno consignans.

202. *L. Septimius Severus Aug. III. & Aurelius Antoninus Caracalla Aug. Quinquennalia Imperii Cæsarei Getae.* Quæ duo indicant, primum persecutio adversus Christianos aucta, ut cap. tertio hujus partis, num. quarto diximus; secundum Toga hoc anno eidem Getae data. Scribit

L

bit enim Spartianus in Severo cap. 14, *Geta minori filio Togam virilem dedit, majori Plautiani filiam uxorem junxit.* Natus erat Geta Severo, & Vitellio Consulibus, sexto Kalendas Junias, ut testis est Spartianus in Geta capite tertio. Qui Consulatus suscepit, ab Onuphrio prætermisso cadit in annum Christi 189. Quare eadem quoad ætatem quam Caracallæ fratri gratia facta, eique hoc anno virilis Toga concessa, dum annum decimum quartum ingredetur. Caracallæ vero filia Plautiani uxor data, sed nuptiæ anno tantum sequenti, quo Severus Decennalia celebravit, peractæ, ut habet Dio lib. 76. Porro Severi, & ejus filii Consulatus juxta secundam Regulam, licet Decennalia distulerit primus.

203. *P. Septimius Geta, & L. Plautianus II.* Hoc anno Severus, qui ex Oriente Romani redierat, ibidem posteriora Decennalia celebravit, ut ostendit nummus, qui apud Occonem extat, in quo legitur: *L. SEPTIMIUS SEVERUS PERT. AUG. & in postica: VOT. SUSC. DEC. P. M. TR. P. XI. COS. III. P. P.* Quæ Tribunitia potestas XI. Kalendis Juniis hujus anni cœpta est. De quibus Decennalibus Xiphilinus ex Dione hæc habet: ὁ δὲ Σεβίπος ἐπὶ τῷ διατετράδος τῷ ἀρχῆς ἀντὶ ἑπταπόρτο &c. Id est, ut vertit Xilander. Interea Severus, postquam attigit decennium Principatus sui coniario populo, Prætorianisque militibus dato, eis tot aureos, quot annos imperaverat dedit. Quam ob causam sibi mirum in modum placebat, cum revera nemo unquam simulantumdem eis dedisset; consumpta sunt enim in

ea largitione aureorum vices centena millia. Norisius Dissertat. de votis Decennalibus capite quarto inquit videri significare Severum, non exacto decennio, ut moris fuerat, sed eodem ineunte Decennalia dedisse, & scriptoris Græci verba ita plane esse interpretanda: *interim Severus circa decennium sui principatus.* Sed præterquam quod error communis est Decennalia & id genus festa exacto decennio ante celebrari folita fuisse, cum indiscriminatum eo vel exeunte, vel ineunte ederentur; qua de re non existimo post ea quæ diximus, nasci posse dubitationem, Antiqui annos ante Decennalia elapsos, sive essent novem sive decem, sive undecim, decennii, aut magis proprie Decennalium nomine, ut in Quinquennialiorum Canonibus diximus, explicabant. Recius idem Norisius Dissertat. de Numismat. Licinii cap. 4. ex iisdem verbis deducit solitos fuisse Augustos inter Decennalium solemnia nummos in populum spargere, ac militem ingenti donativo ditare. Unde Constantinus in suis Vicennialibus, ut tradit Eusebius lib. 3. de vita ejusdem cap. 22. ait: *universis populis, tam iis, qui per agros, quam qui in urbibus habitabant, magnam pecunia vim distribui jussit.* Quod observandum ad Auctores Historiæ Augustæ melius percipiendo. In Zophoro porticus Agrippæ ante Pantheon extat hujusmodi Inscriptio, quæ confirmat quod sæpe diximus annis, in quos hæc solemnia incedebant, solitos fuisse Augustos operibus publicis nomen commendare.

IMP. CAES. L. SEPTIMIUS. SEVERUS. PIUS. PERTINAX.

ARABICUS. ADIABENICUS. PARTHICUS. MAXIMUS.

PONTIF. MAX. TRIB. POT. XI. COS. III. P. P. PRO.

COS. ET. IMP. CAES. M. AURELIUS. ANTONIN. PIUS.

FELIX. AUG. TR. POT. V. COS. PRO. COS. PANTHEUM.

VETUSTATE CORRUPTUM CUM OMNI CULTU RESTITUERUNT.

Onuphrius eam corrigere volens, legit *Trib. Pot. X.* Sed perperam ac nullo legitimio fundamento.

204. *L. Fabius Cilo, & M. Annius Libo.* Octavi Ludi seculares hoc anno celebrati, sed Severus præter morem Consulatum non cepit.

205. *M. Aurelius Antoninus Caracalla Aug. II. & P. Septimius Geta Casar.* Est hic primus Getæ Cæsarei Consulatus. Geta enim, qui anno 202. Consul fuit, frater Severi Imperatoris erat, non Cæsar, licet eum in Chronicis ita perperam vocet Petavius. Gestus autem est ille juxta III. Regulam. Consulatus vero Caracallæ juxta II. Est hic enim annus Imperii ejus Cæsarei decimus inchoatus, Decennaliaque ab eo celebrata ostendunt quæ scribit auctor Chronicus Alexandrinus: *Horum Consulatu Severus Alexandriae ingressus Christianos persecuti caput, ex quibus multi ab Alexandria, & Ægypto Augustanica, Thebaïdem usque pro Christo casi occubucre.* Tum subjungit: *boc tempore Gymnarium Alexandriae Severianum difflum, est creatum, in genere fanum Pantheum nuncupatum.* Tamen dubito ne ea in sequentem annuni dilata fuerint, interimque Consulatus sumptus eademque acta, ac si celebrata fuissent. Occo enim pag. 373, nummi Epigraphen recitat, quæ habet: **ANTONINUS PIUS AUG. TR. P. VIII. COS. II.** in postica parte: **VOTA SUSCEPTA X.** Repræsentatur in ea Vesta dextera pateram super Ara tenens, quæ figura in hujusmodi folementum nummis sæpe exprimitur. Refert & idem Antiquarius alium Caracallæ nummum eadem

Tribunitia potestate notatum in quo legitur: **INDULGENTIA AUGG. IN CARTH.** idest, Carthaginenses.

206. *Nummius Albinus, & Fulvius Aemilianus.* Quindecennalia Cæsarei Caracallæ Imperii, ut anno præcedenti dictum.

207. *Flavius Aper, & Q. Allius Maximus.* Onuphrius in Falsis scribit hoc anno Caracallam Decennalia, Augustei nempe Imperii celebrazze. Sed Consulatus ab eodem anno sequenti gestus contrarium ostendit.

208. *M. Aurelius Antoninus Caracalla Aug. III. & Geta Casar.* Sumptus hic ab utroque Consulatus juxta II. Regulam: Caracallam enim Imperii Augustei Decennalia celebrasse Confulatus & Augustea dignitas Getæ fratri a Severo concessa indicant. Qua tamen de causa in titulis legum Codicis Justiniane hoc & sequenti anno datarum nomen ejus sicut Severi & Caracallæ non legatur, ignorare me fateor. Eodem anno posterioris Severi Imperii Quindecennalia acta, Occo enim pag. 358. nummum refert, in quo legitur: **SEVERUS PIUS AUG. P. M. TR. P. XVI. COS. III. P. P.** In cuius aversa parte, cernitur trophæum cum duobus captiuis assidentibus; quæ figura in nummis Decennaliorum sæpe cernitur. Refert & alium nummum eadem Tribunitia potestate XVI. notatum, in quo repræsentatur pulcherrimus pons duabus utrimque turribus munitus, qui occasione horum solemnium a Severo, ut videtur, constructus.

209. *Claudius Pompejanus, & Lollianus Aitus.*

210. *Aelius Faustinus, & Macer Rufianus.* Quindecennalia Imperii Cæsarei Caracallæ. Octo pag. 374. hujus Imperatoris numinum refert, in quo legitur: ANTONINUS PIUS AUG. PONTIF. TR. P. XII. COS. III. In aversa parte cernitur figura cum Rhabdo dextra pateram super ara, sub qua animal jacet, tenens. Circum vero VOT. SOLUT. DEC. COS. III. Duodecima Tribunitia potestas anno superiori a Caracalla sumpta, & præsenti absoluta, qua adhuc currente ea solemnia acta.

VII.
Imperium
Caracalla
& Macri-
ni.

211. *Lollinus Gentianus, & Pomponius Bassus.* Severus die quarta Februarii Eboraci e visus excessit, quem Caracalla & Geta filii excepere.

212. *Pompejus Asper, & Julius Asper.* Executio Martio Caracalla Getam fratrem occidit, nam annos viginti duos, mensesque novem, ut tradit Dio lib. 77. quibus constat natum eum fuisse anno 189. ut supra anno 202. declaravimus.

213. *M. Antoninus Caracalla Aug. IV. & Ca- lius Balbinus.* Caracallæ Consulatus juxta I. & II. Regulam. Est hic enim annus decimus quintus exactus a quo renunciatus fuerat Augustus.

214. *Silius Messalla & Aquilius Sabinus.*

215. *Aemilius Latus II. & Anicius Cerealis.*

216. *Q. Aquilius Sabinus II. & Sex. Cornelius Anullinus.* Cassiodorus loco Anullini perperam edit *Venustum*, additque: His Coſ. Antoninus Roma Thermae sui nominis adificavit. Quod Caracallam posterioris Imperii Augustei Quinquennalia & Vicennialia Imperii Cæsarei hoc anno celebrasse demonstrat.

217. *C. Bruttius Præsens, & Metius Extricatus.* Extant apud Occonem numismata in postica parte hanc Epigraphem exhibentia: TR. P. XX. COS. IIII. P. P. VICT. PART. Ubi cernitur Victoria in clypeo inscribens: VOT. XX. adestque Trophæum cum duobus captivis. Quibus ex verbis colligitur eum ante diem octavum Idus Aprilis ejus Natalem genuinum, ac emortualem Vicennialia prioris Imperii Augustei jam celebrasse; verumque esse quod supra ex Norisio observavimus, aliquando Tribunitiam ejus potestatem in nummis obsignatam ab eo tempore, quo in Galliis destinatus est Imperator, inchoatam fuisse; aliquando vero post Kalendas Junias ejusdem anni 198. post quas Senatus-consulto nomen & insignia Imperatoria ei iradita sunt. Quoad vero illud quod addit idem Norisius loco laudato, Antoninum nempe primum Romanorum Principum statum Vicennialium tempus antevertisse, multis jam a nobis exemplis contrariis confutatum. Scribat Spartanus in Caracalla cap. 6. die Natalis sui, octavo Idus Aprilis insiditis a Macrino Prefetto Praetorii positis, qui post eum invasit Imperium, interemptus est, nempe Caracalla inter Carras & Edessam. Quare recte scriptum a Dione eum annos sex, menses duos, & dies duos imperasse, ultimo scilicet termino excluso. Sed erravit, scribens eum periisse die octavo Aprilis; aliter enim numerare debuissest dies quatuor, non vero duos. Errat etiam in eo quod scribat natum Caracallam pridie nonas Aprilis. Eo sublato neque ea die, neque duabus sequentibus Macrinus Imperium invasit, sed quarta denum die, qua Severi Natalis erat, inquit idem Dio lib. 78. Incidit Natale Severi in diem quartum Idus Aprilis, ut constat ex veteri Kalendario a Petro Lambecio v. c. edito, in quo ad eumdem diem legitur N. DIVI SEVERI. Id est, Natale Divi Severi.

VIII.
Imperium
Heliogab-
li & Ale-
xandri Se-
veri.

218. *M. Opelius Macrinus Aug. & Adventus.* Hunc Consulatum restituimus, de quo legenda quæ diximus I. parte cap. 7. num. VI. Idem Imperator tertio die mensis Junii prælio vincitur, ac paulo post occiditur, cui succedit M.

Apparatus in Baronium

Aurelius Antoninus Heliogabalus, seu Heliogabalus. Scribit Dio lib. 78. eum imperasse anno duntaxat, uno, duobusque mensibus, tribus demptis diebus, *siquidem*, inquit, *ad pugnam usque cogitationes nostras referamus*. A die autem sexto Aprilis anni elapsi, quo ex Spartiano eum interfectum discimus ad tertium Junii hujus anni diem, eo tanquam ultimo termino excluso, hujusmodi tempus interjicitur; sedulo enim advertendum Dionem Macrini Imperium a die mortis successoris, non vero ab eo quo is electus fuerat, numerare: quo etiam modo se gessit in annis Severi computandis, quos non a die, quo Carnunto Imperator nuncupatus fuerat, sed a die emortuali Juliani successoris, deducit.

219. *Heliogabalus Aug. II. & Licinius Sacerdos.* Consulatus Heliogabali juxta I. Regulam.

220. *Heliogabalus Aug. III. & M. Aurelius Eutychianus Comazon.* Hic Consulatus præter morem & Regulas ab Heliogabalo suscepitus. Is enim ut habet Dio lib. 79. multa a recepta consuetudine aliena innovavit, & primum Consylatum, qui suffectus fuit, antequam a Senatu decerneretur, sumpliit. Eusebius ad annum Abrahami 2136. qui hoc anno Christi mense Septembri incipit, ait: *Heliogabalum templum Roma adificatum*, quod causa sufficiens Consulatus sumendi esse potuit. Illud quidem sub anni sequentis Consulibus Cassiodorus in Chronico consignat, sed existimo eum hallucinari.

221. *Annius Gratus, & Claudius Seleucus.* Lampridius in Alexandro cap. 13. docet Heliogabalum adoptasse Alexandrum Severum, eumque secum Consulem designasse, quod hoc anno contigisse Consulatus ab eodem Alejandro anno sequenti gestus indicat.

222. *Heliogabalus Aug. IV. & Aurelius Seve- rus Alexander Casar.* Consulatus Alexandri juxta I. Regulam, Heliogabali juxta II. eum enim hoc anno Quinquennalia edere debuisse ostendit legatio Africani pro Nicopoli construenda, ut diximus cap. 6. hujus partis num.VIII. Heliogabalus tumultu militari occisus est, postquam imperasset annos tres, menses novem, & dies quatuor; quod tempus, inquit Dio lib. 79. ego numero ex quo prælio facto, omnia potentiā adeptus es. Quare cum Lampridius in Alexandro cap. 6. scribat Alexandrum Severum die sexta Martii nuncupatum fuisse Augustum, liquet non tantum eundem diem Heliogabali emortualem fuisse, sed & intervallum quod post Caracallæ mortem Dio & Herodianus contigisse docent, Macrini Imperio attribuendum, & hoc usque erratum est ab omnibus Chronologis in Alexandri natali die consignando, quod errorem Dionis in die emortuali Cara callæ memorando, ejusque computandi rationem non advertissent.

223. *Maximus, & Papyrius Elianus.*

224. *Claudius Julianus, & Clodius Crispinus.*

225. *L. Turpilius Dexter, & M. Macius Rufus.* Ut habet Inscriptio ab Onuphrio relata. Norisius tamen Dissertat. de numismat. Imp. Diocletiani & Maximiani cap. 6. Fuscum II. & Dextrum Consules statuendos esse contendit; quod varia Codicis Justiniane Rescripta, & duæ Inscriptiones apud Gruterum eosdem exhibeant; at ex iis nihil aliud deduci debet, nisi Dextri Collegam vocatum fuisse M. Maecium Fuscum Rufum; eo magis quo Dio in Indice eosdem edat, quos Inscriptio Onuphriana.

226. *M. Aurelius Severus Alexander Aug. II. & C. Quintilius Marcellus.* Sumptus is Consulatus ab Alexandro propter Quinquennalia Cæsarei ejus Imperii, quo etiani pertinent multi hoc anno Romæ Martyres facti, & quod scribit Eusebius in Chronico: *Therma Alexandrina Roma adificata*, quæ & in nummo quinta Tri-

L 2 buni-

bunitia potestate signato qui apud Occonem extat.

227. *Caius Balbinus II. & Clodius Pupienus Maximus.* Qui postea Imperatores fuere. Quinquennalia Augustei Imperii Alexandri Severi, ut colligitur ex nummis, qui ab Occone pag. 413. referuntur, in quorum uno legitur: IMP. CÆS. M. AUR. SEU. ALEXANDER AUG. P. M. TR. P. VI. COS. II. P. P. S. C. in quo cernitur figura stolata stans sacrificantis ritu coram ara, dextra pateram tenens. In nummis enim, in quibus hæc solemnia distinctis verbis annotantur, sœpe ea repræsentatur.

228. *Vettius Modestus, & Probus.*

229. *Alexander Aug. III. & Dio II.* Sumptus iste Consulatus ab Alexandro propter bellum Persicum, in quo & triumphum egit, ut ostendimus cap. 9. hujus partis.

230. *Calpurnius Agricola & Clementinus.*

231. *Claudius Pompejanus & Felicianus.* Decimus annus Cæsarei Imperii Alexandri, ejusque Decennialia, Occo enim pag. 416. numisma exhibet, in quo legitur: IMP. SEU. ALEXANDER AUG. TRIB. P. X. COS. III. P. P. S. C. In postica. VICTORIA AUGUSTI, visiturque figura Victoriae clypeum tenens, in quo VOT. X.

232. *Julius Lupus, & Maximus.* Decennialia Imperii Augustei Alexandri. Extat apud Occonem nummus hujus Imperatoris undecima eius Tribunitia potestate notatus, in cuius postica parte libertatis typus, cum his verbis: LIBERTAS AUG. qui nummi anni quibus hæc solemnia fiebant sœpe percussi, ut in quibus legitur: PROVIDENTIA AUG. quales duos eadem Tribunitia potestate undecima insignitos refert idem Antiquarius, vel SPES PUBLICA, quorum unus apud eundem extat. Aut denique in quibus sculpitur LIBERALITAS AUG. Quod iis in festivitatibus populum sibi ingentibus beneficiis demereri Imperatores solerent. Quæ ad nummorum explicationem observanda.

233. *Maximus II. & Ovinus Paternus.*

234. *Maximus III. & Urbanus.*

235. *Severus & Quintianus.* Hoc anno Alexander Severus apud Moguntiam occisus est die decima quarta Martii, quod ex Lampridio cap. 90. deducitur, qui ait eum imperasse annis tredecim, diebus novem. Dies itaque decimus quartus Martii, Natalis fuit Maximini. Huc usque in Imperatorum diebus natalibus & emortualibus consignandis accuratis fuiimus; neque in aliquo ex iis nos errasse existimamus; sed hinc ad Diocletianum usque Augustorum Chronologia valde depravata; quam in pluribus restituemus, & alio in Opere probationes, quibus innixi sumus, afferemus.

236. *C. Julius Maximinus Aug. & C. Julius Africanus.* Maximini Consulatus juxta I. Regulam.

237. *P. Titius Perpetius, & L. Ovinus Rusticus, Cornelianus.* Sub his Consulibus Marcus Antonius Gordianus in Africa dictus est Imperator qui statim M. Antonium Gordianum filium Augustum nuncupavit, sed postquam unum aut alterum mensem imperassent, a Maximi studiofis occisi sunt: quod cum rescisset Senatus, Maximum Pupiensem, & Cælium Balbinum Imperatores, Gordianum vero tertium Cæsarem nuncupavit, pauloque post circa mensem Octobrem Maximinus cum Maximo filio occisus est.

238. *M. Ulpianus Crinitus, & Proculus Pontianus.* Ante mensem Maium Maximus & Albinus Imperatores a militibus trucidati sunt, & Gordianus Junior, qui etenim Cæsar fuerat, Augustus renuntiatus est.

239. *M. Antonius Gordianus Aug. & Acilius Aviola.* Gordiani Consulatus juxta I. Regulam.

240. *Sabinus, & Venusius.*

241. *Gordianus Aug. II. & Clodius Pompeianus.* Quinquennalia Cæsarei Imperii Gordiani, quæ ejus Consulatus indicat.

242. *C. Aufidius Atticus, & C. Asinius Praetextatus.*

243. *Arrianus & Papus.* Augustei Imperii Gordiani Quinquennalia in hunc annum incident, scribit Auctor Chronicus Alexandrinus: Gordianus Augustus instituit Ordinem Candidatorum, quos singillatim lectos velut eximios & valentes, magna oris dignitate ex numero qui scholares dicuntur, evexit, ipsamque scholam ejus ordinis a suo nomine, Seniorum appellavit. Ipsi sunt sexta schola. Quidam dicunt eum ordinem institutum fuisse a Gordiano seniore, sed nullo fundamento, cum contra Auctor Chronicus Alexandrinus eam institutionem eo anno consignet, quo similes fieri consueverant. Ea tamen solemnia in annum sequentem fuisse dilata ostendit nummus ejusdem Imperatoris apud Occonen pag. 436. in eo legitur, IMP. GORDIANUS PIUS FEL. AUG. P. M. TR. P. VII. COS. II. P. P. cernitur vero Mars stans, cum scuto & hasta, in corona laurea VOTIS DECENNIALIBUS S. C. nempe nuncupatis. Vides, licet Quinquennalia dilata fuerint, ea tamen quæ de more gesta esse, quod non raro configisse, ex iis quæ infra dicemus liquebit.

244. *Peregrinus & Fulvius Æmilianus.* Gordianus a Philippo Arabe Praefecto Prætorio qui Imperium arripuerat Imperium circa mensem Majum intrusque teritus est. Errant enim communiter Chronologi, qui ob legem sextam libri tertii Codicis Justiniani tit. 42. ad exhibendum. ab eodem Philippo secundo Idus Martias sub his Consulibus datam. scribunt jam eo tempore Gordianum fuisse occisum, non animadvertentes quod scribit Capitolinus in Gordiano III. cap. 29. utrumque simul per aliquod tempus imperasse, & lib. 6. ejusdem Codicis tit. 20. de Collationibus l. 6. datam dici a Gordiano septimo Kal. Maii Peregrino & Æmiliano Coss. hoc nempe anno.

Quare recte scripsit Eusebius lib. 6. cap. 34. Gordianum annos sex integros imperasse, cui suffragatur nummus praefatus Gordiani apud Occonem, in quo legitur Tribunitia ejus potestas septima. Erratum itaque a recentioribus Chronologis, qui conseisu unanimi scripsere eum non absolvisse quintum Imperii annum.

245. *M. Julius Philippus Aug. & Fabianus Titianus.* Philippi Consulatus juxta I. Regulam.

246. *Præsens & Albinus.*

247. *M. Julius Philippus Aug. II. & M. Julius Philippus Cæsar.* Sumptus is Consulatus a patre & filio propter millenarium urbis Romæ Ludorumque seculares a nobis explicatos cap. X. hujus partis.

248. *M. Julius Philippus Aug. III. & M. Julius Philippus Aug. II.* Quinquennalia utriusque Philippi; filius enim anno 244. a patre Cæsar dictus fuerat, ut liquet ex titulo legum Codicis Justin. in quibus dicitur Cæsar, & hoc anno dictus videtur Augustus, cum ultimi numeri ejus nomine insigniti tertiam Tribunitiam potestatem exhibeant, & in id genus solemnissimis hujusmodi nuncupationes fieri solerent. Ad ea Quinquennalia pertinent, quæ scribunt Auctor Chronicus Alexandrinus, & Eusebius in Chronico; ille enim Indict. XI. (Nam perperam Consules per hæc tempora consignat) scribit: Imperator Philippus una cum filio suo Philippo instituit Collegium magnorum Candidatorum, selectis speciatim Juvenibus ex Classe scholariorum, ordinemque illum seu Scholam ab Auctore ejus dixit Juniorum. Atque hi sunt septima schola. Quæ institutio perperam Gordiano Juniori a Cedreno attribuitur. Eusebius vero ait: Philippus urbem nominis sui in Thracia construxit. Erat tamen in Regione, Philippopolis enim a Philippo Mace-

X.

donum Rege in Thracia constructa; altera vero ejusdem nominis urbs in Arabia sita, de qua Ortelius in Thesauro suo, quamque omisit Baudrand in Lexico Geographicco, Philippum istum conditorem habuit. Hæc porro solemnia uno, aut altero mense videntur anticipata fuisse, ut intra annum Urbis millenarium celebrari possent, in nummis enim hujus Imperatoris apud Occonem pag. 442. unus extat in quo legitur: IMP. M. JUL. PHILIPPUS AUG. P. M. TR. P. IIII. COS. II. P. P. Ac postea sub eadem Tribunitia potestate IIII. ac Consulatu III. in unius aversa parte habetur: VOTIS DECENNALIBUS S. C. Quæ verba si in nummo Tribunitia potestate IIII. ac Consulatu III. insignito legantur, non tantum colligitur Philippum Quinquennalia vota aliquoto tempore anticipasse, sed & verum esse quod diximus alibi, millenarium Urbis intra annum ejus millesimum, non vero eo exacto, ac millesimo primo inchoato, ut viri docti contendunt, fuisse celebratum. Quod magis confirmatur si in nummo Tribunitia Potestate IIII. signato in aversa ejus parte legatur, MILIARIUM SÆCULUM COS. III. S. C. Sed valde dubito, ne is Antiquarius, quod ei non raro accidit, eidem nummo plures aversas partes attribuerit, quæ tamen pertinent ad nummos alio anno percussos'. Videant igitur Antiquarii an reperire sit numismata Tribunitia potestate IIII. ac Consulatu III. ob-signata, in quorum postica parte legatur, VOTIS DECENNALIBUS aut MILIARIUM SÆCULUM, neque in posterum sub uno eodemque alicuius Imperatoris titulo ea referant, quæ in aversa parte nummorum aliis annis, vel cum aliis titulis percussorum, leguntur. Certum est porro utriusque Imperatoris Decennalia loci anno celebrata; idem enim Occo numnum refert, in quo Philipus dicitur, TRIB. POT. V. COS. III. circum scribitur, SÆCULUM NOVUM, cum templo in cuius medio statua sedet; aliquique eadem Tribunitia potestate & Consulatu notatum, in cuius etiam aversa parte legitur SÆCULUM NOVUM S. C. cerniturque templum octo columnis distinctum, in cuius medio sedet quadam figura. Templa vero in Quinquennalibus de more ædificata, aut dedicata. In aversa denique alterius parte legitur, FELICITAS TEMP. S. C. visiturque figura stans, dextra Caduceum, sinistra Cornu copiae tenens; in nummis autem annis quibus ea festa celebrata, cufis sœpe eadem verba leguntur, aut ista, SÆCULI FELICITAS, aut ÆTERNITATI AUG. similiave, quia, ut diximus, iis annis nova Epecha cœpta.

XI.
Imperium
Decii,
Galli &
Gallici.

249. Fulvius Æmilianus II. & Vettius Aquilinus. His Coss. circa mensem Julium uterque Philipus interfactus est, imperavitque Decius.

250. Messius Quintus Decius Aug. II. & Antonius Maximus Gratus.

251. Decius Aug. III. & Q. Etruscus Decius Cæsar. Consulatus Etrusci juxta I. Regulam, anno enim præcedenti dictus est Cæsar, cuius pater Collega esse voluit juxta III. Regulam. Uterque sub finem anni occisus est, & Gallus ac Volusianus Imperium suscepserunt.

252. C. Vibius Trebonianus Gallus Aug. II. & C. Vibius Volusianus Aug. juxta I. Regulam.

253. C. Vibius Volusianus Aug. II. & M. Valerius Maximus. Sumpsit hunc Consulatum Volusianus, ut in numero Consulatum patri æquaretur. Circa initium Junii ambo Imperatores interseeti, quibus successere Valerianus & Gallienus ejus filius.

254. C. P. Licinius Valerianus Aug. II. & C. P. Licinius Gallienus Aug. juxta I. Regulam.

255. Valerianus Aug. III. & Gallienus Aug. II. Sumpitus iste Consulatus propter bellum Persicum. Gallienus Junior Gallieni Augusti filius hoc anno videtur Cæsar nuncupatus.

256. M. Valerius Maximus II. & Aelius Gallio.

257. Valerianus Aug. IV. & Gallienus Aug. III. Quinquennalia utriusque Imperatoris, quæ non tantum eorum Consulatus, sed & persecutio hoc anno contra Christianos excitata manifestat. Extat nummus apud Occonem Gallieni Imperatoris Tribunitia potestate V. Consulatusque tertio notatus, in quo legitur: SECUR. TEMPO. M. S. cerniturque figura decussatis cruribus columnæ innixa, dextra hastam tenens, quo diæ in utriusque Philippi Quinquennalibus confirmantur.

258. Memmius Fuscus, vel Tuscius, & Pomponius Bassus.

259. Fulvius Æmilianus, & Pompeius Bassus II. His Consulibus Gallienus Junior Cæsar, & Valerianus ejus patruis subrogati sunt, & in horum locum Crinitus & Aurelianus, quæ de re fusa supra, sumptus porro hic Consulatus Gallieno Juniore ad Quinquennalia edenda.

260. Cornelius Secularis, & Julius Donatus. Valeriano Augusto sub anni præcedentis finem, vel præsentis initium a Persis capto, Gallienus solus imperare cœpit, qui ob id anno sequenti Consulatum cepit, juxta I. Regulam.

261. Gallienus Aug. IV. & Volusianus.

262. Gallienus Aug. V. & Pompeius Faustinus. Sumpitus is Consulatus a Gallieno propter Decennalia hoc anno aga, ut diximus cap. VII. hujus partis.

263. Nummius Albinus, & Maximus Dexter.

264. Gallienus Aug. VI. & Saturninus. Sumpitus is Consulatus a Gallieno propter triumphum hoc anno actum, de quo jam egimus.

265. Licinius Valerianus II. & L. Cæsarius Macer. Is Valerianus filius erat Valeriani Augusti, qui postea Cæsar & Augustus dictus est, ut jam explicavimus.

266. Gallienus Aug. VII. & Sabinillus. Sumpitus is Consulatus a Gallieno propter ejus Quindecennalia, quæ tamen anno sequenti acta videntur. Extat enim apud Occonem pag. 472. numisma in quo legitur: IMP. CAES. P. LIC. GALLIENUS P. F. AUG. P. M. TR. P. XV. COS. VII. P. P. COL. IC. FEL. HEL. Cernuntur in eo duæ figuræ se se mutuo aspicientes. Idem Occo legit Colonia Aventic. Felix Helvetiorum. Tristanus qui tomo tertio pag. 86. eundem numimum exhibet, legendum autem, Colonia Ricina Felix Helvia. Sed quidquid sit ex ea confirmatur quod alibi diximus, annis nempe quibus hujusmodi solemnia celebrabantur, colonias ab Imperatoribus institutas fuisse, ideoque Gallienum sequenti anno Quindecennalia edidisse.

267. Ovinus Paternus, & Arcesilaus.

268. Ovinus Paternus II. & Marinianus. Gallienus mense Martio occisus; Pollio enim in Claudio ait, non. Kalendas Aprilis Romæ mortem ejus esse nunciata; ei Cladius succedit.

269. M. Aurelius Claudius Aug. II. & Ovinus Paternus. Juxta I. Regulam.

270. Fl. Antiochianus, & Furius Orfitus. Sub anni finem Claudius moritur, & Aurelianus suscipit Imperium.

271. L. Domitius Aurerianus Aug. II. & Pompeius Bassus. Juxta I. Regulam.

272. Quietus, & Voldumianus.

273. M. Claudius Tacitus, & Furius Placidianus.

274. Aurelianus Aug. II. & C. Julius Capitolinus. Triumphus, & Quinquennalia Aureliani, ut suo loco explicatum est.

275. Aurelianus Aug. III. & T. Avonius Marcellinus. Sumpitus hic Consulatus ob expeditiones bellicas, de quibus Vopiscus in Aureliano cap.

35. sed Aurelianus mense Januario inter Heracliam & Byzantium occisus est. Post ejus mortem sex

XII.
Imperium
Claudii,
Aureliani,
& Probi.

sex mensium interregnum fuit. Tandem septimo Kalendas Octobres Tacitus acclamatus est Imperator, ut habet Vopiscus in Tacito cap. 3. sed observandum ex eodem Vopisco cap. 7. Claudiū mensēs duos ante præfatum diem absentem Principem nuncupatum fuisse, & Imperium recessasse; ideoque ducentos Imperii dies, quos eidem uterque Victor attribuit, a die circiter decima quarta mensis Julii currentis anni, non vero ab septima die Kalendā Octobris inchoandos esse. Quid nemini hastenus observatum Chronogiam Augusteā usque ad Diocletianum restituit, quemadmodum alibi accurate ostendemus.

276. *M. Claudius Tacitus Aug. II. & Fulvius Æmilianus.* Consulatus Taciti secundum I. Regulam, eo circa quintum mensis Februarii diem demortuo, Florianus ejus frater Imperium arripuit, ut tradit Vopiscus in Floriano cap. 1. Parte vero alia omnes Orientales exercitus Probum Imperatorem fecerunt, ut Auctor est idem Vopiscus in Probo cap. 10. qui capite sequenti addit, eum die tertio nonas Apriles a Senatu Imperatorem renunciatum fuisse. Verum est in eo legi die tertio nonas Februarias, sed mendose. Impossibile enim ut eo die Taciti mors Romæ sciri potuerit. Quare locum illum corruptum esse certum indubitatumque. Uno eodemque tempore per duos circiter menses Florianus & Probus imperarunt. Quod Chronologi non animadvententes initium Probi in quintum diem nonas Julias aut circiter distulerunt, & trium sequentium Imperatorum initia perperam collocarunt, ut alias magis explicabitur.

277. *Aurelius Probus Aug. & Anicius Paulinus.* Consulatus Probi juxta I. Regulam.

278. *Probus Aug. II. & Furius Lupus.* Onuphius primum Probi Consulatum, Baronius secundum suffectum credidit. Sed utrumque ex subscriptionibus legum Codicis Justiniane, Norisius Dissertatione de votis Decennalibus egregie confirmat, cumque in omnibus antiquis Fastis legantur, eos ordinarios fuisse certum est. Porro secundum hunc Consulatum, sicuti & sequenti sunipist Probus propter egregias expeditiones, de quibus Vopiscus in ejus vita, ideoque secundum IV. Regulam.

279. *Probus Aug. III. & Ovinius Paternus.*

280. *Meffalla, & Gratus.*

281. *Probus Aug. IV. & Tiberianus.* Sumptus is Consulatus a Probo ob ejus Quinquennalia, quorum etiam indicium quod scribit Eusebius in Chronicō ad annum Abrahāni 2297. qui anno currenti, mense Septembri incipit: *Saturninus Magister exercitus novam civitatem Antiochiam orsus est condere, qui postea Imperium molitus invadere Apamiam occiditur.* Quæ etiam Quinquennalia Editionem Eusebianam Scaligeri, in qua id biennio antea collocatur, hac in re deprivatam esse ostendunt.

282. *Probus Aug. V. & Pomponius Victorinus.* Triumphus Probi de Blemys, & Germanis, propter quem is Consulatus a Probo capessitus, qui hoc anno occiditur cum imperasset annos sex & mensēs quatuor, uti Eutropius, & Eusebius in Chronicō tradunt. Julianus enim in Cæsaribus, qui annos septem ei attribuit, numero rotundo loquitur. Cum itaque anno 276. circa initium Martii ab exercitibus Imperator diu sacerdotus fuerit, perierit hoc anno circa mensis Junii finem. Ei successit Carus, qui Carinum & Numerianum filios Cæsares nuncupavit.

283. *M. Aurelius Carus II. & M. Aurelius Carinus Cæsar.* Utriusque Consulatus juxta I. Regulam. Carinus & Numerianus ante mensēm Scptenibrem Augusti nuncupati, ut ex variis Codicis Justiniani Rescriptis & Numismatis liquet. Incertum autem an idem Carus sub hujus anni finem, vel sequentis initio perierit,

cum in Codice Justiniane I. 3. de revocand. dōnat. PP. II. Idus Januarias I. 5. de donat. Romæ VI. Kal. Februiarias I. 19. ex quibus causis PP. XVII. Kal. Feb. dicuntur datae Carino & Numeriano Coss. qui soli etiam in earum titulis inscribuntur. Unde Carus vel sub hujus anni finem, vel in sequentis initio obiit.

284. *Carinus Aug. II. & Numerianus Aug.* Juxta I. Regulam. Occiso Numeriano Diocletianus levatus est Imperator XV. Kal Octob. Chaledone, ut tradit Chronicō Alexandrinum. Quare cum in nummis Græcis apud Goltzium annus secundus Imperii Augustei Numeriani legatur, liquet eum anno elapsō ante mensēm Septembrem, vel circiter Augustum a patre renunciatum fuisse, alioquin secundum Imperii annum non attigisset. Hoc etiam anno idem Diocletianus Maximianum Herculium Cæsarem nuncupavit XII. Kal. Decembri, quemadmodum ostendi in hac secunda parte.

285. *Diocletianus Aug. II. & Aristobulus.* Diocletiani Consulatus juxta I. Regulam. Carinus hoc anno occisus est tertio Imperii sui Augustei anno, ut ex nummis apud Goltzium colligitur. In iis enim tertius annus legitur.

286. *Maximus II. & Vetius Aquilinus.* His Coss. levatus est Maximianus Senior dic Kal. Aprilium, inquit Idatius in Fastis de Maximiano Herculio loquens.

287. *Diocletianus Aug. III. & Maximianus Herculinus Aug.* Maximiani Consulatus juxta I. Regulam, Diocletiani juxta III.

288. *Maximianus Herculinus II. & Januarius.* Sumpitus is Consulatus a Maximiano ob Quinquennalia Cæsarei Imperii; quæ etiam Diocletianus edidit, ut videre est cap. 6. capite 8. communem errorem refutavimus, qui Maximum II. privatum quemdam & Januarium Consules proponebat.

289. *Bassus II. & Quintianus.*

290. *Diocletianus IV. & Maximianus Herculinus III.* Quinquennalia Augustei Imperii ejusdem Maximiani, qui ob id Consul. processit juxta II. Regulam, Diocletianus vero juxta III.

291. *Tiberianus II. & Dio.*

292. *Hannibalianus, & Asclepiodotus.* Constantius Chlorus, & Galerius Maximianus Kælensis Martiis levati sunt Cæsares. De die difficultas esse non potest, cum Eumenius in Panegyrico Constantio, dicto cap. 3. illum nos doceat. Sed de anno magna inter Eruditos controversia, quorum plerique cum Idatio in Fastis hanc rem in annum superioremi conferunt. Baluzius in notis ad Laclantium pag. 400. in annum sequentem differt, sed eam hoc anno factam utriusque Quinquennalia & id genus festa, quæ huic anno respondent, ostendunt, itemque dirimunt. Insuper manifestum faciunt priorem locum in hac nuncupatione non Galerio sed Constantio attributum fuisse, cum prior Consul processerit, & Quinquennalia edidicerit.

293. *Diocletianus Aug. V. & Maximianus Herculinus Aug. IV.* Utriusque Augusti Decennalia, ut Consulatus hic ostendit: quo & pertinet quod habet Eusebius in Chronicō hoc anno: Primus Diocletianus adorari se ut Deum, & gemmas vestibus calceamentisque inseri jussit: cum ante eum omnes Imperatores in modum Judicium salutarentur, & chlamidem purpuream a privato plus haberent. Quæ insolentia novitasque hujusmodi solemnium sine dubio nota.

294. *Constantius Chlorus Cæsar, & Galerius Maximianus Cæsar.* Consulatus is, qui secundum I. Regulam anno præcedenti geri debebat ob Decennalia Augustorum in hunc dilatus fuit, cuius rei infra occurserunt exempla.

295. *Tuscus & Annulinus.*

296. *Diocletianus Aug. VI. & Constantius Cæsar II.* Quinquennalia eiusdem Constantii, qui ob

ob id Consul procedit. Consulatus vero Diocletiani juxta III. Regulam. Incidunt & in hunc annum Decennalia Imperii Augustei Herculii, quæ videtur distulisse, aut saltem Consulatum eis addictum.

297. Maximianus Herculius Aug. V. & Galerius Maximianus Cæsar II. Herculii Consulatus juxta II. Regulam sicuti & Galerii. Hic enim annus hujus Quinquennialibus dicatus.

298. Faustus II. & Gallus.

299. Diocletianus Aug. VII. & Maximianus Herculius Aug. VI. Quindecennalia Diocletiani, & Imperii Cæsarei Maximiani Herculii. Quæ utraque hic Consulatus indicat. Eusebius in Chronico ad annum Abrahami 2315. juxta Editionem Pontaci, ait: *Veturius magister militiae Christianos milites persecutus, paulatim ex illo jam tempore persecutione adversus nos incipiente. Exorditur is annus Abrahami mense Septembri anni Christi 298. quare perperam hoc consignatur in Editione Scaligeriana anno Abrahami 2317. quod præfata utriusque Imperatoris solemnia manifeste indicant. Magis adhuc contra Eusebii mentem consertur hoc a Baronio in annum Christi 297. Unde fit, ut postea anno 298. referat martyrium aliquot Christianorum militum, qui tam tardius passi sunt. Qui error ex eo provenit, quod ad Imperii Diocletiani, non vero ad Abrahami annos respexerit. Sicut igitur ipsa persecutio in utriusque Imperatoris Vicennialibus cœpit; sic ejus quædam velatio in utriusque Quindecennialibus, idque adversus milites, ut idem Eusebius lib. 8. hist. cap. 1. etiam affirmit: Orsa primum persecutio ab iis qui militabant. Unde Martyrium Marcelli Centurionis, quod Baronius anno præcedenti narrat, & de quo a nobis actum capite secundo hujus secundæ partis num. 8. ante præsentem annum non contigit. Verum quidem est in Breviario Eborense, ut notat idem Baronius, martyrium illud consignari sub Galli & Fausti Consulatu, sed hoc nullius momenti; qui eas enim lectiones composuit, cum Eusebii in Chronico numerandi rationem non intelligeret, eum persecutionem adversus milites Christianos excitatam sub iis Consulibus docere existimavit, in quo toto cœlo aberravit. Acta ejus Martyrii a Surio die 30. Octobris relata nullam aliam temporis notam præferunt, quam Natale Imperatoris Maximiani nempe Herculii. In illis enim dicitur: In civitate Tingintana procurante Fortunato Praefide, advenit Natalis Imperatoris. Denique cum omnes in conviviis epularentur, Marcellus quidam clara voce restatus est, Jesu Christo Regi aeterno milito. Et infra: jam die XII. Kalend. Augustarum quando diem festum Imperatoris vestri celebratis, publica voce respondi me Christianum esse. Quæ loco laudato de Quindecennialibus Maximiani, Herculii intelligenda esse diximus. Idem enim erat festum celebrare, ac hujusmodi solemnia agere, ut patet ex loco Dionysii Alexandrini a nobis laudato capite septimo hujus secundæ partis num. 5. ac præterea Imperatores inter eadem festa splendidissimis epulis nobiliores quoque excipiebant, ut patet ex Eusebio lib. 8. cap. 13. Sozomeno in fine libri secundi de Vicennialibus Constantini Magni loquente; ac denique ex Pollione in duobus Gallienis cap. 9. Porro hoc Actorum sancti Martyris loco manifestum sit diem duodecimum Kalendas Decembres, quo Laetantius lib. de moribus Persecutorum dicit Diocletianum Vicennialia celebrasse, natalem fuisse Imperii Cæsarei ejusdem Herculii, ut antequam idem liber lucem vidisset, suspicatus fueram. Qua de re loco superiorius laudato.*

300. Constantius Chlorus Cæsar III. & Galerius Maximianus Cæsar III. Causa hujus Consulatus

bellica utriusque facinora adversus Persas, & Ovatio eisdem decreta, uti dictum est cap. 8: hujus secundæ partis num. IV. Quindecennalia etiam Maximiani Herculii his Coss. acta; diximus enim Imperatores vel Consulatum ad edenda hæc solemnia cepisse, vel viris valde illustribus, aut sibi sanguine vel affinitate coniunctis eum magistratum gerentibus eadem celebrasse.

301. Titianus II. & Nepotianus.

302. Constantius Cæsar IV. & Galerius Maximianus Cæsar IV. Decennalia Cæsarum, de quibus mentio in antiqua marimorea basi, in qua legitur: CÆSARUM DECENNIALIA, ab Onuphrio memorata, qui eadem in annum præcedentem perperam consert, nam vir doctissimus nullis regulis directus non poterat non errare: sunt multa quæ hoc anno ea Decennalia celebrata esse ostendunt, ideoque & anno 292. non vero superiori, Cæsarum prælatorum nuncupationem contigisse. Nam Idatius in fastis ait: His Consulibus vilitatem jussierunt Imperatores esse. Quæ liberalitas horum solemnium nota, sicut ea de qua loquitur Chronicum Alexandrinum: In eodem anno panis castrensis apud Alexandriam a Diocletiano donatus est: Quam tamen annonæ Alexandrinæ præbitionem Diocletianum potius auxisse, quam instituisse dicit Valesius in notis ad lib. 2. Evagrii cap. 2. Denique Eusebius in Chronico ait: Thermæ Roma Diocletiana factæ, & Maximiana Carthagine. Thermæ enim, quia inter opera publica eminebant, lavacra, inquit Aminianus lib. 16. in modum provinciarum extructa, annis quibus hæc solemnia fiebant, & ædificatae & dedicatae: Baronius in Annalibus harum Thietmarum ædificationem perperam in annum 298. juxta Eusebium, quem male citat, consert. Sed observatu dignum quod is narrat, nempe Christianos milites ad earum constructionem, quod fortis in Christi confessione perstiterent, damnatos fuisse, siisque absolutis, morti addictos.

303. Diocletianus Aug. VIII. & Maximianus Herculius Aug. VII. Utriusque Augusti Vicennialia, & Triumphus insigni pompa Romæ actus. Initium persecutionis decennalis initium. Qua de re nis Diocletiana.

304. Diocletianus Aug. IX. & Maximianus Herculius Aug. VIII. Iudi seculares in hunc annum incidebant, quia ut ait Zozimus lib. 2. a Consulatu Chilonis & Libonis ad præsentem, centum & unus annus effluxerant; qui licet celebrati non fuerint, in causa tamen fuere, cur uterque Imperator Consul processerit.

305. Constantius Chlorus Cæsar V. & Galerius Maximianus Cæsar V. Quia Cointius tomo primo Annalium Ecclesiasticorum Francorum Diocletiani initium anno 285. insigni errore collocavit, in alium non minus cavendum incidit: hunc enim Consulatum, qui in omnibus Fastis legitur, expungere coactus est. Porro non parum animum meum excruciatum quod scribit Zozimus nuper laudatus, Diocletianum & Maximianum sub præcedenti Consulatu Purpuram deposuisse; cum Eusebius, qui hoc tempore vivebat, tam in Chronico, quam in variis historiæ sua locis, Idatius in Fastis, aliisque idem scribant, nullaque reperiuntur numismata Græca, in quibus annus vicesimus primus Diocletiani, & decimus nonus Imperii Augustei Herculii legantur, cum tamen plura extent, in quibus illius annus vicesimus, hujus decimus octavus sculpti sunt. Nihil prætermisi, ut nodum hunc dissolvere possem, totumque Codicem Justinianum percurri, ne quid intentatum relinquem; sed nihil in eo reperi præter subscriptionem l. 18. libri 9. Tit. 1. de his qui accusare non possunt, in qua legitur: Data III, Kalend. Mart. Diocletianus.

IX.

IX. & Maximiano VIII. AA. Coſſ. Sed cum hi non abdicarint nisi Kalendis Aprilis, ut scribit Idatius, vel potius Kalendis Maiis, ut vult Laetantius libro de mortibus Persecutorum capite 19. ex ea lege, in cuius titulo utriusque Imperatoris nomen legitur, nihil praefidii haurire potui; quæ tamen, si post mensē Maium emissa fuisset, difficultatem dirimeret, eosque adhuc tunc imperasse demonstraret. Denique hic Constantii & Galerii Consulatus videtur indicare eam abdicationem anno præcedenti factam fuisse, eosque de novorum Principum more, ac juxta I. Regulam illum sumpsiſſe. Verum enim vero re momento suo ponderata, hujus Consulatus causam aliam assignandam puto; cum diserte ac ſæpius Laetantius, qui tum vivebat, loco laudato tradat Diocletianum & Maximianum sub hujus anni Consulibus Kalendis Maiis abdicasse. Ea autem cauſa hæc fuit. Diocletianus anno fere toto, uti habet idem Laetantius cap. 17. antequam abdicaret, ægritudine tabuit, & demens factus est. Quo factum, ut rerum omnium administratio penes Galerium Maximianum fuerit, qui jam post victoriam Perſicam anno 297. relatam, in tantos fastus elevatus est, ut jam detrectaret Cæſaris nomen. & truci vultu, ac voce terribili exclamaret; quousque Cæſar? inquit idem Laetantius cap. 9. quæ ejus etiam insolentia confirmatur ex numero, quem Hervartus cap. 248. ſuæ Chronologiaz ait in Gazophylacio rerum artificiosarum Bavarico inveniri, in quo legitur: MAXIMIANUS NOB. C. P. M. TR. P. P. PROCONSUL. Magni Pontificis titulus ne ipſis quidem Augustis, qui ab aliis in Imperii societatem vocati fuerunt, antequam illud tanquam hæreditas inter plures divideretur, concessus, sed seniori Augusto propria; & tamen Galerius, qui tanquam Cæſar erat, non ſolum Patris Patriæ, sed & Pontificis Maximi nomen usurpabat. Quare cum jam ab anno 304. omnia pro arbitratu ſuo attenta Diocletiani dementia moderaretur, ejus Imperii Augustei initium ab eo anno, non a præſenti, quo Diocletianus & Maximianus Herculius abdicarunt, ab Eusebio aliſque deſumptum. Quod ne gratis dicere videar, id ex ipſomet Eusebio in Chronico oſtendo. Is licet eam abdicationem in annum 304. conſerat, Cæſarum tamen nuncupationem, quam certum eſt eodem tempore ac abdicationem contigisse, hoc tantum anno confignat, quod cum viri docti non animadverterent, imo neque ante librum Laetantii de mortibus Perſecutorum in lucem emiſſum animadvertere poſſent, ſcripſere id non niſi per transpositionem, aut Librariorum errore in eodem Chronico legi, cum tamen idem Eusebius hæc diversis annis propter jam assignatam rationem collocatum voluerit. Secundo ſolus inter Antiquos in ea ſententia Laetantius non fuit, Victor enim de Cæſaribus de Constantii Chlori Imperio Auguſteo loquens ait: Imperium Constantio annum fuit, quod verum eſſe non po- teſt, niſi is anno 305. imperare cœperit, cum anno 306. obierit. Excerpta Chronologica apud Scaligerum pag. 80. habent: Diocletianus & Maximianus regnaverunt ann. XXI. Et Cedrenus eos imperasse ſcribit annos XXII. utroque ſcili- cet extremo incomplete numerato, quæ ab aliquo veteri Auctore haufa non dubitandum, ſicuti & quod Marianus Scotus tradit eundem Constantium Eboraci Maximino & Severo Consulibus, nempe ſufficiſſis obiiffiſſe. Ex quo patet utrumque hoc anno creatum fuiffe Cæſarem, ideoque Diocletianum & Maximianum abdicasse. Firmant etiam opinionem Laetantii numismata Græca Constantii Chlori a Goltzio relata, quæ primum & ſecundum tantum Auguſtei ejus Imperii annum exprimunt, qui tamen tertium attingiſſet, ſi anno præcedenti, Auguſtus levatus

fuiſſet. Non inveniuntur autem numismata Diocletiani aut Maximiani Herculii, que illius viceſimum primum, hujus viceſimum memorent, quia forte ob Galerii insolentiam quæ utrumque tandem abdicare coegerit, nulla cusa ſunt, licet id de Hercilio, qui in Occidente imperabat, creditu diſſicilius fit. Hæc igitur in posterum abdicatio in hūus anni Kalendas Maias cum Laetantio conferenda. Et hæc de Consulibus, qui durante ſecunda Imperii Romani admiſtrati forma Fastis nomen deſdere.

CAPUT DECIMUM - TERTIUM.

Consulatum Cæſareorum a prima Imperii divisione ad eam, quæ Valentinianno & Valente Imperatoribus facta Rationarium, ac Decennalium & id genus festorum, ordinatio juxta noſtras Regulas.

Quemadmodum Judæi ſuos annos Sabbathicos habuere, qui quolibet septennio indi- Tertia Imperii ad- ministrati forma. ceabantur, & toto illo annuo ſpatio obſerva- bantur, ita ut servi indigenæ manumitterentur, ac quiquid ſponte naſcebat, id commune o- mnibus eſſet, & indifferenter a quibusvis col- ligeretur; ut videre eſt in Levitico cap. 25. ſic Ronanis ſua Quinquennalia & id genus feſta. ſingulis Quinquenniis celebranda fuere, quibus reis Indulgencia fiebat, tributa, aut eorum pars remittebatur, Urbes, & Eccleſiae extrueban- tur, & dedicabantur, novi uſus introduceban- tur, ac denique anni quibus ea exhibebantur, in festivitatibus, ſpectaculis, epulis, omnique Hilaritatis genere, ut ait Eusebius lib. 8. cap. 13. tranſigebantur. Jain docuere viſi docti, quem uſum anni Sabbathici in Chronologia ha- beant, & quantum ad Annales veteris Testa- menti recte ordinandos, eorum notitia conſerat; reſtabat, ut quæ ex præſatis festis in Annales Eccleſiaſticos, & Civiles redundant emolumen- ta, quis aperiret; quod nos hoc in opere ten- tamus. Verum quidem eſt in Decennalibus rem non adeo eſſe certam, ac in annis Sabbathicis, quæ ſtato, defiñitoque tempore recurrebant; cum contra ea aliquando decimo, aliquando undecimo anno fierent, immo & quandoque, aut uno anno anticiparentur, aut diſſeruentur; ſed licet hoc de utilitate, quæ ex iis perci- pi poſſet, non paruni detrahant, non tamen ini- pedit quin ſuos uſus habeant, eorumque bene- ficio, accedentibus præſertim aliis adminiculis, multi nodi alio modo non ſuperandi ſolvantur. Quare quod exorsi ſumus opus, perficiendum, & quæ in tertia regiminis Imperii Romani for- na a Christianis Imperatoribus, aucta Quinquen- nalia, Decennaliave, quam accuratius poteri- mus, explicanda. Ubi enim Constantius Chlorus, & Galerius Maximianus Imperium obti- nuere, novam faciem Reipublicæ induxere. His, inquit Eutropius lib. 10. abcuntibus (Diocletia- no nempe, & Maximiano Hercilio) ab admi- nistratione Reipublica Constantius & Galerius Auguſti creati ſunt, diſiſusque inter eos Romanus Orbis. Quod etiam obſeruat Orosius lib. 7. Ga- lerius, & Constantius Auguſti, primi Imperium Romanum in duas partes determinaverunt. Sed hac de re jam actum cap. 1. hujus ſecundæ partis. Postquam idem Constantius, & Galerius Kalendas Maiis anni 305. Auguſti nuncupati ſunt, Severus, & Galerius Maximinus Cæſares dicti, Purpuraque vefiti. Incertum autem an Maximianus Herculius antequam Imperium depone- ret,

ket, Imperii Augustei Vicennalia egerit; is enim annus vicesimus erat iniens Imperii ejus Augustei. Quæ solemnia in causa forsan fuerunt Galerius Maximianus, & Constantius Chlorus eodem anno 305. Consules processerint. In re tamen incerta nihil determino.

II.
Hec anno
Constanti-
nus &
Maxentius
Impp. ere-
ati, Maxi-
minus &
Severus
Cæsares.

306. *Constantius Chlorus Aug. VI. & Galerius Maximianus Aug. VI.* Cæsarei Imperii utriusque Augusti Quindecennalia, ob quæ hic Consulatus sumptus. De iis egimus, cap. VI. hujus partis. Idem Constantius octavo Kalendas Augusti Eboraci mortuus est, cui Constantinus Magnus filius successit, qui tamen hoc anno, & initio sequentis Cæsar tantum dictus est, donec Faustam Maximiani Herculii filiam uxorem duxit, ut docet panegyricus eidem Constantino dictus. Constantini imagine Romam perlata, Maxentius a Prætorianis militibus sexto

Kalendas Novembres, ut habet Lactantius libro de mortibus Persecutorum cap. 26. Imperator acclamatus est. Præterea Galerius Maximianus Severum Cæsarem Augustum creavit, ut Constantium de secundo loco rejiceret in quartum, ait idem Lactantius cap. 25. Cum itaque imperium a pluribus Augustis inter se discordibus regeretur, per annos sex, alii fuere Consules ordinarii in Italia, ubi Maxentius regnabat, alii in reliquo Orbe Romano. Qui cum divisim a Fastorum Conditoribus propositi non fuerint, res Chronologica per hæc tempora aliqualiter obscurata. Quare Fasti per annos sex sequentes bifariam dividendi, ac in posteriori columnâ Consules a Maxentio, in priori Consules ab aliis designati, exhibendi. Quæ porro de Constantino, Maximino, Licinio, aliisque supra retuli, hic prætermittam.

In posteriori parte Imperii Romani.

307. *Novies & Constantinus.* Ita Fasti Idatii, & liber de Præfectis Urbi, id est, *Maximianus Herculius IX. & Constantinus Aug.* Vox enim hæc novies ad Diocletianum, qui jam novies Consul fuerat, referri non potest, quod valde observandum. Chronicum Alexandrinum Constantium solum Consulem edit, sed non dubium quin Herculius, qui Imperium resumpsit, idque sub anni præcedentis finem, nti hic ejus Consulates ostendit, anno nomen dederit; Fasti enim Idatii, & libellus de Præfectis Urbi auctore Chronicus Alexandrinus in Consulibus referendis longe accuriores. Utriusque Consulatus juxta primam regulam.

308. *Decies & Maximianus VII.* Ita Idatius in Fastis, Libellus de Præfectis Urbi, & Catalogus veterum Pontificum. Controversia est inter eruditos, an vox illa decies de Diocletiano, vel Maximiano Herculio intelligenda sit. Sed non dubito eam juxta dicta de Maximiano Herculio prolatam fuisse. Is enim Imperium resumpserat, hicque annus in quinta ejus Quinquennalia incidebat, quæ ejus Consulatus causa, cui Maximianus Galerius juxta III. reg. Collega fuit. In Chronicô Alexandrinô legitur Παλινδικάρια, καὶ Μαζιμιανὸς Γαλερίου τὸ ζ. Id est, iterum decies, & Maximiano Galerio VII. Quæ Raderus, sicuti, & Onuphrius, qui pro se habent Cassiodorum, & Victorium, de Diocletiano explicant. In cuius etiam sententiæ confirmationem Norisius in doctrina Fastorum eruditissimus, Dissert. de Numismat. Impp. Dioclet. & Maximian. cap. 5. ad probandum hunc decimum ejusdem Diocletiani Consulatum assert locum Eumenii in Panegyrico Constantino anno 310. post Herculii mortem dicto, ubi cap. 15. de Diocletiano loquens ait: *Felix beatusque vere quem vestra, tantorum Principum colunt obsequia privatum:* Existimat enim Galerium Maximianum, quo devoti animi obsequium erga Diocletianum, a quo ad Imperium evectus fuerat, testatum faceret, eumdem quamvis privatum una secum Consulem designasse. Sed Cassiodori & Victorii Fasti per Diocletiani tempora depravatissimi, & is Eumenii locus non magis id evincit quam quod habet Eutropius lib. 9. ubi ait Diocletiano contigisse, quod nulli post natos homines, ut cum privatus esset, inter diuos tamen referretur. Illa itaque obsequia, sicuti & is honos, nihil ad Consulatum facit.

Magis urget quod habet Victor de Diocletiano in Epitome: *Imperavit annis viginti quinque: quomodo enim hoc verum esse potest, nisi saltem hoc anno Consul processerit?* Existimo tamen ita locutum Victorem, quia Diocletianus usque ad currentem annum publicorum consiliorum particeps fuisse videtur. Certe Zozimus lib. 2. eum Carnunti in Pannonia aliquo tempore degisse fidem facit, & Lactantius lib. de mortibus Persecutorum cap. 29. de nuncupatione Licinii Augusti sub anni præcedentis finem eodem in oppido facta loquens ait: *aderat ibi*

Apparatus in Baronium

M

Dio-

In Italia.

III.

307. *Post Sextum Consulatum.* Idatius, & Libellus de Præfectis Urbi, id est, *post sextum Imperium Constantii Chlori, & Galerii Maximiani, Gale- miani.* Ex quo constat falsam omnino esse eorum sententiam, qui arbitrati sunt Constantium Chlorum anno 305. demortuum esse, aut eundem quinque tantum Consulatus gefississe. Quare initium Imperii Constantini certissimum. Severus Augustus a Galero Maximiano in Italiam cum exercitu missus Ravennæ mense incerto extinctus est. Lactantius libro laudato. Idem Galerius Maximianus tertio Idus Novembbris Licinium Augustum nuncupavit, quod ægre ferens Galerius Maximinus seipsum ante hujus anni finem Augustum dixit.

308. *Maxentius Aug. & Romulus.* Ita Idatius, & Libellus de Præfectis Urbi. Romulus filius erat Maxentii, ab eoque Cæsar, ut patet ex nummis, dictus fuit. Quare is utriusque Consulatus juxta I. Regulam. Neque Maxentius solus fuit, qui primum Consulatum in annum secundum Imperii distulit, ut aliis exemplis liquet. In Libello de Præfectis Urbi ante Præfatorum Consulum recitationem legitur: *Consules quos jussi DD. NN. AUGUSTI, quibus verbis manifeste patet hujus anni initio ob bella ci- vilia Maxentium inter & alios Augustos nullos Consules ordinarios in Italia processisse.*

Dioctes a genero (Galerio nempe Maximiano) nuper accius, ut quod ante non fecerat (id est cum Severum Augustum vel Licinius Cæsarem renunciavit) præsente illo Imperium Licinio daret, substituto in Severi loco. Itaque sit utroque præsente, immo consensus præbente. Nam, ut ait Eusebius lib. 8. cap. 13. Post bac Licinius communis Imperatorum suffragio Imperator & Augustus declaratus est: die nempe tertio nonas Novembris annis 307. Quare Victor eos annos vigintiquinque ab anno 284. usque ad præsentem, quo Salonam fecerit, unde non amplius exiit, neque publicorum consiliorum particeps fuit, enumerat, & utrumque extremum incompletum includit. Neque hujus difficilis loci alium sensum esse puto.

309. Post Consulatum X. & VII. Ita Idatius, & Libellus de Præfectis Urbi, id est, post Consulatum decimum Maximiani Herculii, & septimum Galerii Maximiani; quæ loquendi formula nullos hoc anno Consules ob discordiam Imperatorum creatos fuisse ostendit.

310. II. Post Consulatum X. & VII. Ita Idatius, & Libellus de Præfectis Urbi, id est anno secundo post Consulatum X. Maximiani Herculii, & septimum Galerii Maximiani; quæ etiam loquendi formula ostendit nullos hoc anno creari potuisse Consules. Est hic annus quintus evolutus Imperii Augustei Galerii Maximiani, quemadmodum & Imperii Cæsarei Galerii Maximiani. Quare non dubitandum utrumque hoc vel superiori anno Quinquennalia edidisse, ob idque persecutionem adversus Christianos de more recruduisse. Edidit & Quinquennalia Constantinus Magnus, ut ostendimus cap. 6. hujus partis num 6. ejusque iussu Maximianus Herculius mense & die incertis Massiliæ strangulatus est, quod eidem Constantino mortem moliretur, qua de re videndum Lactantius lib. de mortibus Persecutorum cap. 30.

311. Galerius Maximianus Aug. VIII. solus. Ita Idatius, & Catalogus veterum Pontificum. Ei paulo post Collega adjunctus est Licinius, ac dein post Licinium Maximinus II. Prior tanquam Consul ordinarius, posterior uti suffectus, ut diximus, alibi, & magis explicabimus parte tertia cap. primo. Est hic vicesimus Imperii Cæsarei ejusdem Galerii Maximiani annus. inchoatus, qui tamen Vitennialia in annum sequentem distulerat, sumpto interim Consulatu, ut a quibusdam aliis Augustis factatum. Qua de re legenda quæ diximus parte 2. Atque ex hac ejus Vicennialium anno sequenti celebratione clare deducitur eundem anno 292. nuncupatum fuisse Cæsarem; si enim anno 291. ut communiter Eruditii docent, eam dignitatem obtinisset, hoc anno Kalendis Martiis Tribunitiam potestatem vicesimam primam iniisset, & Vicennialia celebrasset; & tamen ut ex Edicto ab eo in favorem Christianorum paulo ante mortem dato constat, Tribunitiam potestatem XX. tantum suscepit, & ad eadem Vicennialia anno sequenti celebranda, ingentia tributa a subditis exegit, ut docet Lactantius libro laudato cap. 31. qui locus egregius est ad ostendendas magnas expensas, quæ in iis solemnii fiebant, & quantis pecuniarum contributionibus eamdem ob rem Provinciales premebantur. Idem tamen Galerius Maximianus ea celebrare non potuit: hoc enim anno post Kalendas Majas, quibus septimum Imperii Augustei annum exorsus est, e vivis excessit, uti diximus ex Lactantio loco citato.

Galerium Maximum Imperii Augustei Quinquennalia hoc anno edidisse ostendimus supra parte 2. cap. 6. n. 11. indicatque persecutio adversus Christianos ab eo circa mensem Novembrem rursus excitata: licet enim post Edictum a Galero Maximiano paulo ante mensem Majum emissum Judicibus suis mandarit, ut ab eorumdem vexatione abstinerent, uti narrat Eusebius lib. 9. cap. 1. tamen ut capite sequenti dicit Eusebius, ne sex quidem integris mensibus pacem servavit. Quæ adversus eos egerit, quinque sequentibus capitiis apud eundem auctorem legenda, nam hæc in Annalibus Ecclesiasticis non accurate descripta.

312. Constantinus Aug. II. & Licinius Aug. II. Sumptus iste Consulatus ob bellum Maxenianum, ex quo & apparel cæptum illud fuisse anno elapso, quod etiam deducitur ex Lactantio libro laudato, & Eutropio, qui ait Constantinum quinto Imperii sui anno bellum illud movisse.

Dio-

309. Maxentius II. & Romulus II. Ita Idatius, & Libellus de Præfectis Urbi. Sumptus is Consulatus a Maxentio, (cujus filius Collega juxta III. Regulam) propter varia bella quæ gessit, de quibus videndus Panegyricus Incerti post cædem Maxentii Constantino dictus cap. 3. Maxentius in Inscriptione Veronensi appellatur IMP. XI. propter plures nempe relatas ab eo victorias.

310. Maxentius III. solus. Ita Idatius, & Libellus de Præfectis Urbi ex quo recte infert Norisius loco laudato Romulum ejus filium jam hoc anno obiisse; cum aliter Patris de more Collega fuisset. Et quidem eum ante patrem obiisse constat ex nummis, in quibus dicitur Divus, quia nempe ab eo Apothosi cohonestatus fuit. Est hic quintus ejusdem Maxentii annus in quem ejus Quinquennalia incidebant, quæ tamen in annum Christi 312. distulit, sumpto interca Consulatu.

311. Rufinus, seu Rufius Volusianus, & Eusebius. Verum quidem est Idaatum in Fastis edere Rufinum, & Volusianum, & auctorem Libelli de Præfectis Urbi, Rufinum, & Eusebium, immo hunc insinuare proiecto jam anno eosdem Consules creatos: ait enim, Consules quos jussirint DD. NN. Augusti, ex mense Septembri, factum est Rufino, & Eusebiorum; sed non dubito Idaatum ex uno Consule duos fecisse. Apud Zosimum enim legitur Rufium Volusianum præfectum Prætorio Maxentii fuisse, idque, hoc vel praecedenti anno, quare post eam dignitatem Consul cum Eusebiorum fuit.

312. Maxentius Aug. VI. solus. Ita Idatius & libellus de Præfectis Urbi. Sumptus is Consulatus a Maxentio propter triumphum Car-

Diocletianus tertio nonas Decembris Salonæ obiit. Diem nos docet Idatius in Fastis, annum Laetantius libro de mortibus Persecutorum, qui ejus morte narrata cap. 43. ait: *unus jam supererat de adversariis Dei, cuius nunc exitum, ruinamque subneciam.* Intelligit Galerium Maximinum, cuius mortem cum non referat, nisi enarrato jam Diocletiani interitu, cui Maximinum superstitem fuisse dicit, claret eam hoc anno, non 316. ut communiter sit, consignandam esse.

Carthagine de Alexandro quī Imperium in Africa arripuerat, actum. Licet enim i. anno elapsō vixit fuerit, (cum anno 307. imperare cœperit, & in nummis apud Goltzium quatuor tantum Imperii ejus anni legantur,) nihilominus triumphum in hunc annum dilatum fuisse is Consulatus ostendit; eo magis, quo hoc anno Quinquennalia edere idem Maxentius decrevisset; quæ duo eodeni sæpe anno acta pluribus exemplis constat. Idem Maxentius sexto Kalendas Novembres Imperii ejus Natali; quo ea solemnia celebrare debebat, a Constantino vixit, profligatusque est, ut suo loco diximus.

IV.
Imperium
Constanti-
ni usque ad
ejus Mo-
narchi-
bus.

313. *Constantinus Aug. III. & Licinius Aug. III.* Sumptus iste Consulatus ob novum Urbis, Italæ, & Africæ Imperium. Præterquam quod incidebant in hunc annum Ludi seculares juxta ordinationem Augusti, ut observat Zozimus lib. II. quos licet Constantinus contempserit, in Consulatu tamen capessendo ad eosdem respicere potuit. Galerius Maximinus Tarsi in Cilicia mensæ circiter Augusto periit, ut supra suo loco dictum est.

314. *Volusianus, & Annianus.*

315. *Constantinus Aug. IV. & Licinius Aug. IV.* Licini Decennialia hoc anno peracta, ut probatum est supra cap. 7.

316. *Sabinus, & Rufinus.* Constantini Magni Decennialia, ut eodem loco ostendimus. Unde, ut videre est in hoc exemplo, Augusti Consulatum nonnumquam ab hujusmodi solemnibus se-jungebant.

317. *Gallicanus, & Bassus.* His Coss. levatis Cæsares, Crispus, Licinius, & Constantius die Kal. Mart. Ita Idatius in Fastis. Dies is electus, quia Constantius Chlorus Crispus, & Constantini junioris avus eo etiam die Cæsar nuncupatus fuerat. Idem Cæsares Consules processere annis sequentibus juxta I. Reg. & cum iis uterque Augustus honoris causa juxta III. Ea nuncupatio anno præcedenti de more fieri debebat, sed in hunc annum propter rationes nobis incognitas dilata.

318. *Licinius Aug. V. & Crispus Cæsar.*

319. *Constantinus Aug. V. & Licinius Cæsar.* Licinius Augustus videtur hoc anno Quindecennialia celebuisse. Cœpta enim ab eo adversus Christianos persecutio ut alibi diximus; & licet hic tantum annus ejus Imperii decimus tertius iniens sit; quia tamen ab ejus Decennialibus quintus est, si uterque extremus, quod fieri debet numeretur, ideo tempus legitimum iis edendis fuit. Occo pag. 544. & Tristanus tom. 3. pag. 484. Varia Licini Augusti Numismata, in quibus vota hoc anno, vel 315. ab eo suscep-ta remorantur, Occo refert: In uno idem Imperator Galeatus cernitur, in cuius postica parte circum scribitur. VIRTUS EXERCITUS. In labaro, juxta quod sedent duo captivi, legi-tur VOT. XX. In aversa parte alterius VIRTUS EXERCI. S. F. adsuntque duo captivi cum labaro, in quo VOT. X. In alterius etiam po-stica parte habetur VICTORIAE LETÆ PRINC. CÆS. in quo duæ Victoriae tenent clypeum cum VOT. XX. Incertum porro an ii in quibus vota Vicennialia exprimuntur, in ejus Decennialibus, aut Quindecennialibus percussi fuerint; cum in utrisque solemnibus vota Vicennialia nuncuparentur, ut alibi diximus. Horum autem, similiusque nummorum, in quibus ea vota di-

stincte memorantur, ope, explicari poterunt numimi, annis quibus id genus solemnia peracta, cusi, in quibus nulla eorum votorum men-tio. In omnibus enim fere eadem expressa, eademque Inscriptiones.

320. *Constantinus Aug. VI. & Constantinus Cæsar.* Hujus Consulatus juxta III. Regulam, prioris juxta II. eum enim Quindecennialia edi-disse, suo loco diximus.

321. *Crispus Cæsar II. & Constantinus Cæsar II.* Sumptus iste Consulatus ob Quinquen-nalia ab utroque acta, ut alibi ostensum est.

322. *Probianus, & Julianus.*

323. *Severus, & Rufinus.* Constantius a Constantino magno patre Cæsar creatus est sexto Idus Novembres. Cujus rei gestæ annus, huc usque incertus, ex ejus Decennialibus & id gen-nus festis certus redditur.

324. *Crispus Cæsar III. & Constantinus Cæsar III.* Liciniiano bello, anno elapsō cœpto, ut-pote quæ ex Cedreno annum unum, & menses octo durarit, Constantinus filios Consules in hunc annum designavit, ejus enim belli partem fuisse Crispum docent Anonymus Valesianus, Zosimus, & Eusebius cap. ult. libri decimi. Is itaque Consulatus juxta IV. Reg.

325. *Paulinus, & Julianus.* His Coss. occisus V. Licinius, inquit Idatius in Fastis. Cœpta itaque Imperium Monarchia Constantini, secundum quam eum Constantio Orbis Imperium per annos tredecim obtinuisse ni usque uterque Victor scribit, numeratis nempe annis ad Natale Julianis, ac utroque extremo incompleto. Sicut Urbis CP. porro Gallienus quando post patris captivitatem solus rei Romanæ præfuit, Consulatum cœpit, ita Constantinus solus Monarcha Constan-tio filio Collega juxta III. Reg. seipsum Con-sulem in annum sequentem designavit, juxta I. Reg. Idem Constantinus Nicomediae Vicennialia celebavit, quæ, ut inquit Eusebius in ejus vita lib. 4. cap. 47. Synodus Nicæna exornavit. Ja-eta, & hoc anno urbis Constantinopolitanæ sun-damenta, licet communis opinio quam jam con-futavimus, id anno 328. factum credat. Viden-da etiam quæ de iis Decennialibus diximus suo loco.

326. *Constantinus Aug. VII. & Constantinus Cæsar.* Vicennialia Romæ a Constantino Magno aucta, ita Eusebius in Chronico, & Idatius in fastis, quæ, sicuti novum Constantini Imperium, de quo anno elapsō, hujus Consulatus cau-sa esse potuerunt. Constantini in hoc Consulatu Collega in magnam controversiam vocatus; Baronius enim, Calvisius, & Gothofredus in Chronologia Codicis Theodosiani Constantinum Cæarem sine numerali nota profitentur. Quod dissidium ut tandem dirimatur, tria supponen-da sunt. Primum Constantinum Cæarem qua-

tuor Consulatus ordinarios gessisse, ultimumque in annum Christi 329. ut tunc dicetur, incidere. Secundum Constantii Cæsaris Consulatum secundum in annum 329. competere, qua de re inter omnes convenit. Tertium utrumque Consulatum tam quartum Constantini Cæsaris, quam primum Constantii Cæsaris ejus fratri, vel hoc anno, vel annis 327. aut 329. ut examinanti Fastos patebit, gestum esse. Cum itaque quartus ejusdem Constantini Consulatus in annum 329. ut ibide ostendetur, conveniat, sequitur praesenti Constantium Cæsareni primum suum Consulatum edidisse. Quare recte Onuphrius eum hoc anno exhibuit, cui suffragantur Idatius in Fastis, Libellus de Praefectis Urbi, fragmentum Bucherii, & Centenarius paschalis laterculus ab eodem Bucherio in lucem editus, Victorius, Prosper, Auctor Chronicus Alexandrinus, & pleraque leges Codicis Theodosiani hoc anno datæ. Unde miror Gothofredum ob niendosas nonnullas legum subscriptiones, in quibus legitur Constantinus sine numerali nota, eundem Consulatum obtrusisse, licet is dicendus fuisset Consul IV. si hoc anno Constantini patris in Consulatu Collega fuisset.

Hierosolymitanæ Ecclesiæ excitanda Constantinus Magnus aninum adjecit. In Epistola enim, quam de ejus ædificatione scripsit ad Macharium Episcopum Hierosolymitanum, quam Eusebius refert in vita Constantini lib. 3. cap. 30. dicit se hujus ædificij curam commississe Dracilliano agenti vices Praefectorum Pratorio, quod is munus hoc anno gerebat, cui ideo inscribitur I. I. *de Hæreticis*, sub hujus anni Consulibus, proposita Cæsareæ in Palæstina. Quæ lex etiam observanda, quod privilegia, quæ contemplatione religionis indulta sunt, Catholicæ tantum legis observatoribus, non vero Hæreticis, & Schismatis prodeesse decernat.

327. *Flavius Valerius Constantinus, & Maximus*. Ita recte Onuphrius, qui credit Constantinum hunc filium suisse alterius Constantini fratris Constantini Imperatoris. Valesius vero in notis ad lib. 14. Ammianus existimat esse ipsummet Constantini fratrem. Eundem Constantinum hoc anno exhibent Victorius iisdem, quibus a nobis consignatur est verbis, Idatius, & Prosper, sed hic perperam cum nota numerali II. Error itaque irrepsit in fragmentum Bucherii, Libellum de Praefectis Urbi, Centenarium Paschale laterculum ab eodem Bucherio publicatum, & Chronicum Alexandrinum, ubi proponuntur Constantius, & Maximus. Ita etiam legitur in Codicis Theodosiani legib[us] hoc anno datis, sine Cæsaris titulo. sed cum nota numerali V. quæ sine dubio addititia est, & loco Constantini, scriptum perperam Constantius; sicuti, & in Catalogo veterum Pontificum loco Constantii & Albini qui anno 335. magistratum gessere eodem errore legitur Constantinus & Albinus, hæc enim nomina ob convenientiam facile confunduntur. Consulatus is Decennalibus Constantini Cæsaris dicatus, quia, ut diximus, quando Cæsares, & Augulti anni quibus ea sedi debebant, Consulatum non capessebant, is ejusdem familiae viris, aut personis illustrioribus deferri solebat. Eorum solemnitatem hæc nota: *Drepanum Bitynie civitatem in honorem martyris Luciani ibi conditi Constantinus insaurans ex vocabulo matris sua Helenopolim nuncupavit*, inquit Hieronymus in Chronicō. Ita etiam hoc anno Chronicus Alexandrinus auctor.

328. *Januarius & Justus*. Quinquennalia Constantii Cæsaris quorum index, quæ habet Hieronymus in Chronicō; in Antiochia Dominicum, quod vocatur Aureum, edificari cœptum. Plura etiam egregia opera publica Constantinopoli quæ tunc condebatur, facta, ut videre est ex iis quæ diximus cap. 6. num. 9.

329. *Constantinus Aug. VIII. & Constantinus Cæsar IV.* Consulatus Constantini Cæsaris juxta III. Reg. Constantini Augusti juxta II. Licet enim Quindecennalia in annum ordinarium distulerit, hoc tamen hunc magistratum cœpit. Ex eo porro Constantini Cæsaris Consulatu quanto pendent quæ annis 326. & 327. scripsimus. Quare auctores quibus innitimus, in medium adducendi. Constantinum itaque cum nota numerali IV. profitentur hoc anno Idatius, Fragmentum Consulare, Centenarius Paschalis laterculus, & Libellus de Praefectis Urbi, quæ tria opuscula Bucherius edidit, Prosper, & variae leges Codicis Theodosiani hoc anno datae; Sed quia aliquæ librariorum errore habent Constantium, loco Constantini, Gothofredus in Chronologia Codicis Theodosiani eundem Constantinum IV. hæsitando tamen proponit, notatque in aliquibus subscriptionibus legi Constantinum V. At eas niendosas esse nullo modo dubitandum. Constantii, & Constantini nominum confusio non solum in libris Fastorum, & subscriptionibus legum, sed etiam in quibusdam Historicis non observata viros Doctos saepe in errorem induxit.

330. *Gallicanus & Symmachus*. Quinta Quinquennalia Constantini Magni, quæ indicant Constantinopolis Encænia die undecima Maii, feria secunda facta, de quibus Auctor Chronicus Alexandrinus, qui addit Constantinum, Zeuxippum balneum publicum omni genere statuarum ærarium, columnarum, & marmororum exornatum, a se anno elapsò ædificatum, eadè die aperiri præcepisse. Qui tamen sub Laterani & Rufini Consulatu, anno nempe Christi 197. jam scripsérat extructum illud fuisse a Severo: quod & Gothofredus lib. 15. Codicis Theodosiani tit. 1. de operibus publicis l. 52. variorum Auctórum locis confirmat, Auctore tamen Chronicus Alexandrinus non citato. Existimandum itaque instauratum illud fuisse a Constantino.

331. *Bassus & Ablavius*. Quindecennalia Constantini Cæsaris, quo referenda quæ scribunt Hieronymus in Chronicō: *Editio Constantini Gentilium tempora eversa sunt*, & Theophanes: hoc anno pius Constantinus templorum pariter ac Idolorum eversionem promovit, adeo ut ubique dearentur, ipsorumque redditus Dei Ecclesia addicerentur. Præterea Socrates lib. 2. cap. 8. loquens de Concilio Antiocheno anno 341. ad dedicandam Ecclesiam celebrato, de eadem scribit: *quam Augustorum pater Constantinus adificare cœperat: post ejus autem obitum Constantius filius decimo post anno quam jacta fuerant fundamenta, absolverat*. Si igitur anno decimo a fundationis jactis dedicata est, hoc anno condi cœpta. A Socrate tamen, cai faveat Nicephorus lib. 9. cap. 5. dissentit Hieronymus, qui uti diximus anno 328. tunc illius Ecclesiæ fundamenta jacta esse dicit. A quo porro erratum, an ab Hieronymo, an a Socrate incertum.

332. *Pacatianus, & Hilarianus*.

333. *Dalmatius & Zenophilus*, Constantium Cæsarem Imperii Cæsarei Decennalia hoc anno celebrasse plura ostendunt. Primum hic Dalmatii, Dalmatii Censoris, qui Constantini Magni frater erat, Consulatus, cuius in itinerario Burdigalensi his verbis mentio est: *Item ambulavimus Dalmatio F. Dalmati, & Zenophilo Coss. III. Kalend. Junias a Chalcedonia*. Secundum, quia, ut habet Idatius in Fastis: *His Coss. levatus est Constans die VIII. Kal. Januar.* Erat is etiam Constantini Magni filius. Præterea tempa & Idola gentilium celeberrima, una cum superstitionis gentilitia ornamenti everti continuata; opesque & redditus templis detracta; quæ de re videndus Julianus orat. 7. pag. 424. Eunapius in vita Ædesii pag. 37. Libanius in orat. Apolog. 26. p. 531. & orat. pro templis pag.

VI.
Imperium
Constanti-
ni a natu-
li CP. ad
ejus mor-
tem.

pag. 9. Denique Constantius l. 3. de Medicis & Professoribus, quæ lib. 13. Codicis Theodosiani titulus tertio legitur, Medicis & Professoribus litterarum plenam ab omnibus muneribus immunitatem jam antea Principum beneficiis sanctam promulgavit. Quæ omnia hujusmodi solemnium indicia.

334. Optatus, & Paulinus.

335. Constantius & Albinus. Constantini Magni tricennalia die VIII. Kal. Augsti, ut Idatius in Fastis, & Chronicon Alexandrinum docent, celebrata, de quibus etiam locuti sumus suo loco. Hoc anno idem Constantinus Dalmatium F. fratribus Dalmatii Censoris, Cæsarem renunciavit VIII. Kal. Octobris, Anibalium quoque Regem nominatum purpura induit, & Cæsaream Cappadociam amandavit, quo nempe eam tuetur, inquit author Chronicæ Alexandrini. Erat Annibalianus Dalmatii Cæsaris frater, cui Constantinus Constantianam filiam suam uxorem dedit, ut docet Anonymus Valesianus. Vides verum esse quod diximus Consulatum hujusmodi solemnis addictum, gestum fuisse vel ab ipsis Imperatoribus & Cæsaribus, vel ab eorum propinquis, & annis quibus ea exhibebantur, Cæsarum aut aliorum Augustorum nunc upationes fieri solitas fuisse. Ex eodem porro Chronicæ Alexandrino corrigendus Idatius in Fastis, qui Dalmatium Cæsarem dictum scribit XIV. Kal. Octobris. Nam cum Constantinus Magnus Octavo Kalendas Imperium obtinuerit, octavo etiam Kalendas communicasse videtur, ut de Constante loquentes diximus.

336. Nepotianus, & Facundus. Est hic annus vicesimus inchoatus Imperii Cæsarei Constantini Junioris, quo Vicennialia, celebrazze indicant quædam Leges Codicis Thæodosiani in Chronologia a Goihofredo citatæ.

337. Felicianus & Titianus. Constantinus Magnus die vicesima secunda Maii descensui Spiritus Sancti sacra obiit. Et ipso anno nuncupati sunt tres Augusti Constantinus & Constantius & Constans V. Idus Septemb. Inquit Idatius in Fastis. Sunt ii ejus filii. Incidunt in hunc annum vel in sequentem Quindecennalia Imperii Cæsarei ejusdem Constantii, & Quinquennalia ejusdem Constantis. In posteruni qui Consules in Occidente Romæ, & qui in Oriente Constantinopoli designati fuerint, ad majorem Fastorum claritatem, indicabo.

338. Ursus Occid. & Polemius Orient.

339. Constantius Aug. II. & Constans Aug.

340. Acyndinus Orient. & Proculus Occid. Constantinus Junior occisus est.

341. Marcellinus Orient. & Probinus Occid.

VII.
Constantius imperat cum fratribus.

Quinquennalia Imperii Augustei Constantii & Constantis, de priori patet, quia hoc anno Antiochiae Dominicum Aureum eo præsente dedicatum, ut doceat Socrates lib. 2. cap. 5. & Sozomenus lib. 3. cap. 5 De Constante colligitur, is enim, non Constantius, ut existimat Baronius in Annalibus, gentilitiam superstitionem, & sacrificiorum usum abolevit hoc tempore, ut doceat explicat Gothofredus in Commentario Codicis Theodosiani lib. 16. tit. 10. de Paganis, sacrificiis, & templis.

342. Constantius Aug. III. & Constans Aug. II. Imperii Cæsarei Constantii Vicennialia, Constantis vero Decennialia. Quare sumpitus is Consulatus juxta secundam Regulam.

343. Placidus, & Romulus, uterque Occidentalis.

344. Leontius, & Sallustius.

345. Amantius Orient. Allinus Occid.

346. Post Consulatum Amantii & Albini, vel Constantius IV. & Constans III. Decennialia Imperii Augustei utriusque Imperatoris, ut eorum Consulatus juxta II. Regulam gestus indicat. Quo spectat illud quod Theophanes narrat: Hoc anno Constantius monte maxima ex parte, præciso Seleucia in Syria portum paravit, & urbem adiiciis amplificavit. Aliam quoque in Phœnicie Antarádum prius dictam de suo nomine Constantium vocavit. Quod & de Syria portu docet Hieronymus in Chronicæ hoc anno. Chronicæ Alexandrinum sub anni præcedentis Consulibus habet; His Coss. Constantiana Therma Constantinopoli juxta Apostolorum adem cuperunt adificari a Constantio Augusto, mense Aprili, die XVII. Quia nempe, sicut Constantinus pater balneum Zeuxippi anno 329. adificavit, & sequenti, quo quinta Quinquennalia celebravit, aperiiri jussit, ut diximus ex eodem Chronicæ Alexandrino, ita & Constantius idem fecisse videtur.

347. Eusebius Orient. Rufinus Occid.

348. Philippus Orient. Sallia. Est hic annus vicesimus quintus Imperii Cæsarei Constantii, quintus vero decimus Constantis.

349. Limenius, & Catullinus. Ambo in Occidente creati.

350. Sergius, & Nigrinianus. Uterque Occidentalis, Constans Imperator in Faucibus Pyrenæorum interfectus est a Magnentio, & levatus est Magnentius die XV. Kal. Februar. & Vetrano apud Sirmium Kal. Maii eo anno. Et Nepotianus Roma III. nonas Junias, & pugna magna fuit cum Romanis, & Magnentianis. Ita Idatius in Fastis. Eodem Magnentio tyrannidem exercente, alii Consules in Provinciis, quæ ei parebant; alii in reliquo orbe Romano designati.

CONSULES IN ORBE ROMANO.

351. Post Consulatum Sergii & Nigriniani. In Oriente enim propter bellicos tumultus nemo Consulatum administravit. Anno elapso octavo Kalend. Januar. Vetrano in ordinem redactus fuerat, ut colligitur ex Idatio, qui ait hoc anno levatum esse Constantium Cæsarem Idibus Martiis. Erat is Juliani frater, & ante Gallus vocabatur. Hæc nuncupatio anno sequenti, quo Constantius Augustei Imperii Decennialia celebravit, fieri debebat, sed Persis ingruentibus, eum ea dignitate ornatum Antiochiam mittendum duxit idem Imperator.

352. Constantius Aug. V. & Constantius Cæsar. Constantii Cæsaris Consulatus juxta I. Regulam, Constantii Augusti juxta II. propter nempe Imperii ejus Augustei Quindecennalia, quorum extat apud Occonem numisma inscriptum: FL. JUL. CONSTANTIUS P. F. AUG. & in postica parte: FELICITAS ROMANORVM, in medio laureæ VOT. XV. MULT. XX.

VIII.
Constantius imperat cum fratribus
Magnentio.

CONSULES IN GALLIIS ITALIA ET AFRICA.

351. Magnentius & Gaius. Ita Libellus de Praefectis Urbi, qui non alios Consules exhibit; Constan- quam qui agniti sunt in Italia. Magnentii qui in- tius impe- nummis apud Goltzium Augustus dicitur, rat cum Consulatus juxta I. Regulam.

352. Decentius, & Paulus. Decentii, qui frater erat Magnentii, quique in nummis apud Goltzium ditur Cæsar, Consulatus juxta I. Regulam. His Coss. inquit Idatius in Fastis, Mag- nentius se interfecit in Galliis apud Lugdunum die III. Idus Aug. Et Decentius frater Mag- nentii laqueo se suspendit XV. Kal. Septemb. Chronicæ Alexandrinum ait Maxentium quarto Idus Augusti se interfecisse.

IX. *Constantius Aug. VI. & Constantius Cæsar II.* Constantii Galli Consulatus juxta III. Regulam, Constantii Augusti juxta II. tricennalia enim Imperii Cæsarei Arelatis celebravit, ut diximus ex Ammiano explicantes secundam Regulam Consulatum Cæsareorum. Coepit hoc anno ejusdem Constantii Augusti Monarchia secundum quam dicitur a Victore annos octo solum imperasse. Per urbem Romam sacrificia nocturna ibi a Magnentio permitta abolevit, ut videre est in Codice Theodosiano l. 5. de Paganis: perque Italiam nominatimi templa Gentilium ubique claudi, aditusque eorum, & sacrificiorum usum præcludi jussit l. 4. de Paganis. Quod & per Orientem constituit. Qua de re Libanius orat, pro templis pag. 40.

354. Constantius Aug. VII. & Constantius Gallus Cæsar III. Prioris Consulatus juxta I. Regulam, posterioris juxta III.

355. Arbetio, & Lollianus. Uterque Occidentalis. Anno elapsi, Constantio Gallo Cæsare Constantii Augusti jussu occiso; bis Coss. levatus est Julianus Cæsar die VIII. Idus Novembres. Ita recte Idatius in Fastis, perperam vero Chronicon Alexandrinum octavo Idus Octobres. Idatius enim suffragantur Socrates lib. 2. cap. 27. & Ammianus lib. 15. cap. 8.

356. Constantius Aug. VIII. & Julianus Cæsar. Juliani Consulatus juxta I. Regulam, Constantii juxta II. His Coss. mense Panemo die prima Julii S. Timothei discipuli quondam D. Pauli Apostoli (qui primus Ephesi in Asia suit creatus Episcopus) Reliquia Constantinopolim cum summa veneratione delata sunt, & in æde SS. Apostolorum sub ipso sacro Altari deposita. ait author Chronicus Alexandrini. Idem habet Hieronymus en Chronicus, & Idatius in Fastis, qui tamen dicit hoc factum die Kal. Jun. Vicennialia enim Augustei Imperii Constantium hoc anno celebraisse ejus Consulatus ostendit, & Idatius in Fastis indicat, quando anno sequenti eum XXXV. Romæ edidisse scribit, nulla Vicennialiorum mentione facta. Vide dicta suo loco.

357. Constantius Aug. IX. & Julianus Cæsar II. Constantii Consulatus juxta II. Regulam, Juliani juxta III. Septima Quinquennalia Imperii Cæsarei Constantii de quibus actum hac secunda parte. Eorum signum quæ scribit Idatius in Fastis: His Coss. introierunt Constantinopolim Reliquia SS. Apostolorum Andrea & Luca V. nonas Mart. Idem habet Author Chronicus Alexandrini, qui addit depositas fuisse in æde SS. Apostolorum. Eadem etiam ob solemnia ara Victoriarum ab eodem Imperatore Romæ posito sublata, cuius rei testis Symmachus Relat. ad Valentinianum, & Ambros. Epist. 31. ad Valentin. Præterea Obeliscus Romæ ab eo erector sub Orficio Præfecto Urbj, qua de re Ammianus lib. 16. & lib. 27.

358. Neratius Cerealis, & Datianus, uterque Occidentalis.

359. Eusebius, & Hypatius.

360. Constantius Aug. X. & Julianus Cæsar III. Quinquennalia ejusdem Juliani, cuius secundum III. Regulam Constantius Collega fuit. Eorum index quæ habet Author Chronicus Alexandrini: hoc anno mense Peritio, seu XIV. Februarii magna Ecclesia Constantinopoli dedicata est. Quod confirmant Idatius in Fastis, & Hieronymus in Chronicus. Idem Chronicus Alexandrinum refert nomina complurium Episcoporum, qui præsentes fuere, aitque septuaginta duos iis Encœniis interfuisse. Ex quo & patet Concilium Constantinopolitanum Arianorum, de quo Socrates lib. 2. cap. 41. & Sozomenus lib. 4. cap. 26. & sequentibus, hoc anno, non vero præcedenti, ut perperam in Annalibus Baronius, fuisse celebratum. Encœnia enim olim celebrari consueisse cum maxima

Episcoporum frequentia, & quo templum erat magnificentioris structuræ, eo convocatos suis plures Antisites ad dedicationis festum, sæpiusque eisdem ea occasione Concilia celebrasse, jam supra ostensum est.

361. Taurus Occid. & Florentius Orient. Terrio Nonas Novembres, ut habent Socrates, & Imperium Juliani, Constantius obiit, successusque Julianus, qui anno elapsi Parisis a militibus Imperator Jovianus acclamatus fuerat. X.

362. Mamertinus, & Nevitta, uterque Occidental.

363. Julianus Aug. IV. & Salustius. Occid. Juliani Consulatus juxta I. Reg. exemplo enim Trajani primum Consulatum in annum secundum Imperii distulit: His Coss. occisus est Julianus Aug. in bello Persico die VI. Kal. Julias, & quia Apostata a Deo, factus est etiam Christianorum persecutor, occisus est, & levatus est Christianissimus Jovianus Aug. V. Kal. Julias. Inquit Idatius in Fastis.

364. Jovianus Aug. & Varroianus nobilissimus puer. Cum Imperator Jovianus Dadastanis extremum diem obiisset die decimo tertio Kal. Martii, Consulatu suum ipsius. & Varroianus filii: milites ex Galatia progressi septimo post die Nicaeam Bitynia pervenerunt: atque ibi communis suffragio Valentinius Imperatorem renuntiant sexto Kal. Martii, iisdem Consulibus, ita Socrates lib. 4. cap. 1. juxta Valehi versionem, quæ tamen quoad ultima verba, Socratis menti non respondet, in Græco enim legitur. εν τῷ ἡμέρᾳ οὐταρίᾳ, id est, ut recte Christophorus interpetatur, illo ipso Consule. Existimat Jacobus Goar vir doctissimus in notis ad Theophanem, ex Socratis calculo Imperium Valentinius una cum Consulatu delatum fuisse, annoque sequenti Gratianum Dagalaifi Collega Consulatum edidisse ex eodem Socrate cap. 9. sed valde fallitur; nam idem Socrates cap. 3. utriusque Augusti Consulatum, utique ordinarium memorat, ac postea cap. 9. Consulatum Gratiani, & Dagalaifi. Dicendum itaque videatur, aut Valentinius a Joviano dum vivebat in annum sequentem designatum fuisse Consulem, eaque ratione absolute Consulem a Socrate vocari, licet tantum designatus esset; vel mortuo Joviano eumdem Valentinius Consulem, & Augustum renunciatum, Consulatum statim admisisse, Imperium vero non nisi post bissextum, quod Ammianus lib. 26. docet, ita ut per dies decem quibus nullus Imperii gubernacula tenuit, Consul designatus fuerit Valentianus qui quinto Kalendas Aprilis Valentem fratrem in consortium Imperii adscivit, ut habet idem Ammianus, cum antea Gratianum filium nobilissimum, & Consulem in annum 366. designasset; quæ perperam a Theophane narrata, ait enim Valentianus Augustus cum Gratianum filium Imperii Collegam simul, & Consulem declarasset, Augustum jussit salutari, Valentem vero fratrem Imperatorem renuntiavit. Quibus verbis motus Goar laudatus creditur, Socratem existimasse Gratianum Consulem anno sequenti processisse, & Theophanem eumdem authorem sequutum fuisse. Licet certum sit Socratem Valentianum, & Valentem primum Consulatum recte consignasse, & Theophanem Augusteum Gratiani Imperium anno non suo retulisse.

CAPUT DECIMUM-QUARTUM.

Consulatum Cæsareorum a Valentiniano & Valente ad Imperium Occidentalis excidium rationarium; ac Decennalium & id genus festorum, per eosdem annos ordinatio.

I.
Imperium
Valenti-
niani, Va-
lentis, &
Gratiani.

V Alentinianus postquam Valentem fratrem Augustum creavit, Imperium cum eo paritus est, Occidenteque sibi integro servato, puta toto Illyrico cum Macedonia, Italia, Africa, Galliis, Hispaniis, Britanniis, fratri omnem Orientem reliquit. Ab hoc tempore usque ad Imperii Occidentalis excidium, quod anno 365. contigit, Decennalia & id genus festa summa pompa celebrata. Quæ res cum ad Annales Ecclesiasticos recte disponendos plurimum faciat, hic accurate explicanda.

365. *Valentinianus Aug. & Valens Aug.* iuxta I. Regulam. Procopius hoc anno tyrannidem Constantinopolis arripuit, ut docet Idatius in Fastis, quod in Annalibus Ecclesiasticis perperam in annum præcedentem confertur.

366. *Gratianus NP. & Dagalaifus.* Uterque Consul Occidentalis. Gratiani Consulatus ob Patris & Patrii Consulatum anno elapsu gestum in hunc annum dilatus iuxta I. Regulam. Procopius Tyrannus his Consulibus victus in Phrygia salutari ad Naçoliam, interfactusque, ut docent Idatius in Fastis & Auctor Chronicus Alexandrinus.

367. *Lupicinus Orient. & Jovinus Occid.* ipso anno levatus est Gratianus Aug. in Gallis apud Ambianos in Tribunalis a patre suo Augusto Valentiniano die IX. Kal. Septemb. Idatius in Fastis.

368. *Valentinianus Aug. II. & Valens Aug. II.* Consulatus hic Quinquennalibus utriusque Imperatoris adductus juxta II. Regulam. Ea tamen in annum sequentem dilata.

369. *Valentinianus NP. & Aurelius Victor.* Is Valentinianus Valentis & Dominicæ filius natus erat die XV. Kal. Februarii anno 366. qui cum hoc anno processerit Consul, appetit eum anno elapsu creatum fuisse Nobilissimum puerum, sub cuius consulatu utrumque Imperatorem Quinquennalia edidisse ostendunt non tantum variae leges in Chronologia Codicis Theodosiani hoc anno citatae, quibus privilegia variæ confirmantur; sed etiam quod scribit Idatius in Fastis: His Coss. opus magnificum cisterna Constantinopolitana completum est a Domitio Modesto V. C. iterum Praefecto Urbis, quod in prima inchoaverat Praefectura. Agon post annos XVII. restitutus est ab Aug. Valente. Ita Idatius in Fastis.

370. *Valentinianus Aug. III. & Valens Aug. III.* Sunptus is Consulatus juxta VI. Regulam propter Encænia nempe Ecclesiæ SS. Apostolorum. Horum Consulatu dedicata est Ecclesia SS. Apostolorum Constantinopoli mense Xantico, V. Idus Apriles. Ita Auctor Chronicus Alexandrinus, cui suffragantur Hieronymus in Chronicis & Idatius in Fastis.

371. *Gratianus Aug. II. & Probus.* Uterque in Occidente creatus Gratiani Quinquennalia, ut ejus Consulatus ostendit, sicuti & l. 5. de Indulgientiis criminum, quæ legitur libro nono Codicis Theodosiani, titulo 28. qua Valentinianus Senior Gratiani pater Senatui toti Romano indulgentiam petenti propter Senatores videlicet quamplurimos cujusdam criminis reos denegat, quod hujusmodi indulgentia toti Senatui data cum ejus infamia conjuncta foret, de quo cri-

nine, indulgentiaque videndum Gothofredus in ejusdem legis Commentario, qui tamen non observavit hujus indulgentiae pétendæ occasionem, Gratiani nempe Quinquennalia.

372. *Modestus, & Arintheus.* Uterque Orientalis.

373. *Valentinianus Aug. IV. & Valens Aug. IV.* Utriusque Imperatoris Decennalia anno sequenti acta hujus Consulatus causa.

374. *Gratianus Aug. III. & Equitius Orient.* Sumptus is Consulatus a Gratiano propter bellum Alemannicum, de quo Ammianus libro 30. iuxta IV. Regulam. Acta sub eo Decennalia a Valentiniano & Valente: quod non tantum variæ leges Codicis Theodosiani hoc anno datae, sed & hæc Ammiani lib. 29. cap. ultimo verba ostendunt, instauravit vetera plura. Inter quæ porticum excitavit ingentem, lavacrum Agrippæ contignum, loquitur de Claudio hoc anno Urbis Romæ Praefecto. Ea solemnia causa etiam suscepit a Gratiano Consulatus esse potuere. Huc reducenda l. 10. de lustrali conlatione, & l. 18. de operibus publicis.

375. *Post Consulatum Gratiani Aug. III. & Equitii.* Quia propter bellorum tumultus neque in Oriente, neque in Occidente hoc anno Consules fuere. His Coss. Therma Carosiana (Valentis filia erat Carosia) dedicata sunt agentes Praefecto V. C. Vindaliano Magno. Et ipso anno diem funtus Valentinianus Senior XV. Kal. Decemb. in Castello Virgitione, & levatus est Valentinianus Junior Aug. filius Aug. Valentinianus ab exercitu in Tribunali die X. Kal. Decemb. in Civitate Acino, in Pannonia inferiori. Initio enim Imperatorum, sicuti & in Decennalibus hujusmodi dedications fiebant.

376. *Valens Aug. V. & Valentinianus Aug.* Prioris Consulatus juxta III. Regulam posterioris juxta I. Ex hoc porro Consulatu manifestissime liquet Valentinianum Nobilissimum puerum, qui anno 369. Consul ordinarius fuit, quique anno 371. obiit, ab isto diversum fuisse, alioquin diceretur is Consul II. licet nullibi cum nota numerali edatur. Quare ille Valentis, hic Valentinianus Senioris filius erat; quod primus omnium. Valens in Notis ad Ammianum observavit.

377. *Gratianus Aug. IV. & Merobaudes.* Uterque in Occidente. Gratiani Decennalia, ut ejus Consulatus ostendit.

378. *Valens Aug. VI. & Valentinianus Junior Aug. II.* Hujus Consulatus juxta III. Regulam, Valentis juxta II. Quindecennalia enim celebravit, quam in rem Chronicum Alexandrinum: His Coss. Gratianus Augustus Marinam matrem suam renunciavit Augustam. Ita Chronicus Alexandrinus, in eo peccans quod Marinam Gratiani matrem dicat. Is enim filius Severæ, prioris Valentiniani Senioris uxoris fuit. Ea itaque domus Augustæ Princeps aliqua senina. Eodem anno Valens aliquot ab Hadrianopoli milliaribus obiit tertio vel quinto. Idus Augusti.

379. *Ausonius, & Olybrius,* uterque Occidentalis. Gratianus Theodosium Magnum XIV. Kal. Februarii Imperatorem renuntiavit. Ita Idatius in Fastis, Marcellinus & Auctor Chronicus Alexanderini. Valentiniani Junioris Quinquennalia, nioris & quo speciat l. 5. de Hæreticis, relata in Codice Theodosiano, qua Gratianus Hæreticorum omnium, nullo excepto, coetus vetuit, revocato, seu infirmato, quod nuper apud Sirmium emerserat, Rescripto, firmatis viceversa. Valentiniani patris sui, suisque in contrarium iussionibus. Huc præterea revocanda l. 12. de Medicis & Professoribus, qua Archiatrorum Palatinorum duæ immunitates conceduntur, & l. 11. de lustrali conlatione.

380. *Gratianus Aug. V. & Theodosius Aug.* Utriusque Consulatus juxta tertiam, & primam Re-

II.
Imperium
Valenti-
niani Ju-
nioris &
Theodosii
M.

Regulam; præterquam quod Theodosius de Seythicis gentibus triumphavit, teste Marcellino in Chronicō.

381. *Eucherius Orient. & Syagrius, Occidental.* Valesius in notis ad lib. 28. Ammiani refellit Onuphrium, qui in Fastis ait Syagrium, Orientis Consulem fuisse, citatque in hanc rem subscriptionem legis 88. & 89. Codicis Theodosiani de Decurionibus, & Symmachum in Epist. 95. lib. 1. Is etiam perperam ab eodem Onuphrio postumus Afranius dicitur.

382. *Antonius, & Afranius Syagrius.* Uterque Occidentalis. Syagrium Auctor Chronicī Alexandrini & Cassiodorus cum nota numerali edunt. Quare idem est ac qui anno elapsō, quique Afranius dicitur a Sidonio lib. 1. Epist. 7.

383. *Merohaudes II. Occid. & Saturninus Orient.* His Coss. Arcadius levatus est Augustus a Theodosio patre XIV. Kal. Februarii. Marcellinus in Chronicō, Auctor Chronicī Alexandrini, & Paulus Diaconus. Ex quo & Natale Theodosii eodem die a nobis consignati firmatur. Eodem anno Gratianus Imperator Lugduni occisus est oclavo Kalendas Septembbris Maximi Tyranni dolo, qui exinde Imperium obtinuit ad annum usque 388.

384. *Clearchus Orient. & Richomeres Occid.* Quinquennalia Theodosii Magni, quod colligitur ex oratione sexta, quam Themistius in laudem ejus habuit sexto Imperii ejus anno, ut paulo post ejus initium dicitur. Verum est orationem XVII. ejusdem Themistii inscriptam esse de Quinquennalibus, Petaviumque in Notis scribere eam dictam in Quinquennalibus ejusdem Imperatoris; sed nihil impedit quin eodem anno propter diversas causas duas Orationes idem Themistius ad Theodosium habuerit. Præterea Baronius hoc anno num. 7. ostendit Symmachum Urbi Præfæcūlum legatum fuisse ad Imperatorem, ut aram victoriae restituendam pateret, & gentilitiae Religionis causam promoveret; cuius supplex libellus a Divo Ambrosio Epist. 30. & Prudentio contra Symmachum eodem tempore refutatus. Insuper portum & aqueductum Constantinopoli instauravit Theodosius, ut videre est lib. 15. Codicis Theodosiani tit. 1. de operibus publicis l. 23. Instaurati portus meminit idem Themistius oratione sexta. Ad hæc tributariae rei collatorumque indemnitatē consuuit Theodosius, idque per Phœnicem, ut vide-re est in Chronicō Codicis Theodosiani hoc anno.

385. *Arcadius Aug. 1. & Bauto Orient.* Arcadius primum suum Consulatum, Trajanī, Constantii, ac Julianī exemplo, in alterum Imperii sui annum distulit. Est hic decimus Imperii Valentianī Junioris annus, quem Decennalia edidisse ostendit l. 8. de Indulgentiis criminum, qua Judicibus jubet, ut in posterum ubi primum dies Paschalis illuxerit, carceres aperiant, reosque solvant, non expectatis Principis literis, paschalemque Indulgenciam in ordinariam & affidiam jurisdictionem vertit.

386. *Honorius NP. & Evodius Orient.* Ita refe Cassiodorus & Idatius in Fastis, sed perperam Marcellinus, quem sequitur Petavius in Chronicō, Honorium Cæsarem profitetur: Nobilissimi enim Insignibus quidem Cæsares erant, at non potestate, ut ex Zozimo deducitur. Neque in omnibus legibus hoc anno datis alio quam Nobilissimi pueri titulo Honorius exornatur. Theophanes ad annum Christi 384. habet: Theodosius filium Honorium illustrissimum, atque una Consulem designavit, ubi interpres male vettit hanc vocem Επιγενέτας, quæ eo in loco, ut recte advertit Jacobus Goar in notis ad Theophanem, Nobilissimum significat. Eum etiam in errorem idemtider incidit Raderus in versione Chronicī Alexandrini. Vides interim,

ut juxta I. Regulam iis Consulatus deferretur, qui Nobilissimi declarabantur.

387. *Valentinianus Aug. III. & Eutropius Orient.* Idatius in Fastis habet: His Coss. Quinquennalia Arcadius Aug. propria cum Theodosio Aug. patre suo, Editionibus, Ludisque celebravit XVII. Kal. Febr. Eadem pene verba habet Marcellinus in Chronicō, nisi quod diem omittit, in quo & Idatium errasse ex dictis colligitur. Alter Idatius in Chronicō eodem anno tantum habet: Arcadii Quinquennalia celebrantur. Gothofredus in Chronicō Codicis Theodosiani ait male anno Theodosii octavo ea consignare Idatium. Sed annus Abrahā & Olympiadis eum a Marcellino, alterove Idatio non dissentire evincit. Præfata verba, ni valde fallor, ostendunt Theodosium etiam Decennalia sua quæ in annum sequentem cædebant, in quo & juxta II. Regulam Consulatum cœpit, edidisse. Gothofredus in Chronicō Codicis Theodosiani ex verbis Libanii in oratione ad Ellebichum pag. 526. ubi causam seditionis Antiochenæ affert, deducit eam hoc anno, non sequenti, ut communiter Chronicologi cum Baronio consignant, contigisse: Principi, inquit Libanius, ob necessitatem Imperii pecunia opus fuit, maxime cum ipsi quidem decimus, filio autem quintus Imperii annus procederent: quo tempore solent Imperatores aurum militibus largiri. At ex iis contrarium potius colligitur; decimus enim Theodosii annus, anno tantum sequenti mense Januario cœptus. Contra vero Valesius in Notis ad Sozomenum lib. 7. cap. 23. ex iis deducit Decennalia Theodosii anno sequenti celebrata fuisse, & seditionem Antiochenam contigisse, quod Libanius, inquit, dicat hanc causam fuisse seditionis quod Imperator cum pecunis opus haberet, quas militibus suis donaret in Decennalibus Imperii sui, & Arcadii filii Quinquennalibus, magnam auri vim indixisset Curiae Antiochenium. Sed Libanius non de Decennalibus Theodosii, aut Quinquennalibus Arcadii loquitur, sed de decimo prioris & quinto posterioris anno. Hæc ejus verba: Χρημάτων ἐδίεσθαι ταῖς δικαιοσύναις πρὸς τὴν ὀλόνην σωτηρίαν. καὶ μάλιστα δὲ τῷ μὲν ἔτος δικαιοσύναις προστίθεται πόνος, τῷ δὲ ἔτος τοιέτοις χρόνοις χρυσὸν ἵεται πάρα πολὺ χρονίτων τοῖς στρατιώταις τοῖς χεῖρας: quod si de Decennalibus & Quinquennalibus loqui voluisset Libanius, δικαιοσύναις, & πενταετρίδος nominibus usus fuisset. Præterea cum Arcadius hoc anno Quinquennalia egerit, ea solemnia anno sequenti causam seditioni præbere non potuerunt. Quare licet ea seditione anno sequenti excitata videatur, ad id tamen probandum perperam ad Theodosii Decennalia, & Arcadii Quinquennalia recurritur. Melius ex illis verbis colligi posse arbitror, quando Decennalia anticipabantur, non ideo Quinquennale stipendum ante præstitutum tempus solutum fuisse; cum ex Idatii & Marcellini verbis, uti diximus, videatur deduci, hoc anno Theodosium Decennalia sua anticipasse: & tamen anni sequentis initio adhuc collectam fuisse pecuniam, quæ militibus ob eadem Decennalia, & filii Quinquennalia danda erat. Præterea hic Libanius locus egregius est ad ostendendum in Quinquennalibus ac Decennalibus Principes donatum militibus erogasse, singulis scilicet aureos quinque. Sicut enim hæc quædam quasi renovatio Imperii erat; sic quemadmodum quando Augusti vel Cæsares nuncupabantur, quo militum benevolentiam sibi conciliarent, liberales erga eos se ipsos exhibebant; sic & in hujusmodi solemnibus. Facit & ad hanc rem quod Gothofredus in lib. 4. Codicis Theodosiani, titulo 13. de longi temporis præscriptione in Commentario ad legem primam observat, Principes

cipes invicem Decennalibus suis a Senatu munera accipere solitos juxta illud quod habet Symmachus lib. 10. Epist. 26. ad Valentinianum Juniorem: *Senatus, inquit, salutare tuum nomen precatur, ut in hac oblatione, qua non nihil superioribus addidit, intelligas hoc esse curatum, ne sub te minus posse videamur.* Nam divis parentibus tuis (Valentiniano scilicet & Valente) ob decennium singulis minor summa decreta est. Etiam divus frater mansuetudinis vestra (Gratianus) cum tertium lustrum (scilicet Quindecennalia) avi Imperialis exigeret pariore munificentia honoratus afferitur. Nunc in amorem tuum studia nostra creverunt. Nam ille sexcentas auri libras Decennalibus Imperii Fastis devotus Scenatus promisit &c. Porro Valentiniani tertius Consulatus addictus fuisse videtur ejus Decennalibus, sed in hunc annum dilatus, ut Arcadio recens Imperatori creato, & Honorio Nobilissimo puero dicto hunc honorem deferret.

388. *Theodosius Aug. II. & Cynegius Orient.* Sumptus is Consulatus a Theodosio juxta II. Regulam; licet ut diximus ex verbis Idatii & Marcellini colligatur eum anno elapso Decennalia edidisse, ideoque anno uno antevertisse. Maximus Tyrannus hoc anno tertio milliari apud Aquilejam ab eodem debellatus quinto tyrannidis anno, vel quinto Kal. Septembbris, ut habet Socrates lib. 5. cap. 14. vel quinto Kal. Augustas, ut habet uterque Idatius.

389. *Timatius, & Promotus.* Est hic decimus Theodosii annus exactus, quo Romæ de Maximo anno superiori victo triumphavit; ex ea egressus Kalendis Septembbris, ut docet Marcellinus in Chronico.

390. *Valentinianus Aug. IV. & Neoterius.* Quindecennalia ejusdem Valentiniani, quo pertinent quæ habet Marcellinus in Chronico: *Obeliscus in Circo positus est. Columna haud longe ab Ecclesia constituta est, qua argenteam Theodosii Magni statuam ferens hastulas contemplatur.* In hujusmodi enim solemnibus sive in Oriente, sive in Occidente fierent, nullo loci aut Imperii respectu habito, Obelisci erigebantur, aliaque id genus de more siebant, quare præfata solemnia in Occidente acta, & tamen Obeliscus in Oriente erectus. Ad hæc in Codice Theodosiano leguntur tres leges a Valentiniano datæ de operibus publicis, nempe 26. 27. 28.

391. *Tatianus Orient. & Symmachus Occid.*

392. *Arcadius Aug. II. & Rufinus. Orient.* Ejusdem Arcadii Decennalia, ut Consulatus ostendit. His Coss. Valentinianus Junior Viennæ in Gallia repertus est in Palatio præfocatus Idibus Maiis Sabbatho pridie Pentecostes, ut docet Epiphanius libro de mens. & ponderib. Factum id Argobastis Comitis factio, qua Eugenius in Imperium eadem die evectus est.

393. *Theodosius Aug. III. & Abundantius.* Ejusdem Theodosii Quindecennalia, ut Consulatus, & l. 11. & 12. de Annosis civicis, quæ in Codice Theodosiano leguntur, demonstrant. Ex gratuitæ civibus Constantinopolitanis præbebantur, ex Constantini Magni, & Constantii instituto, quibus ita consuluit Theodosius iisdem legibus, ut insuper novum Canonem *πεπιττεμα* seu incrementum in id adjecerit CXXV. diurnorum modiorum frumenti l. 2. *Codicis Just. de annonis civilibus.* Præterea in Chronico Alexandrino legitur: *eodem anno dedicatum est forum Theodosium.* Denique idem Theodosius quarto Idus Januarias Honorium filium natu minorem Imperatorem renunciavit. Ita Socrates lib. 5. cap. 25. Petavius in Chronico putat his verbis, quæ Prosper & Marcellinus in Chronicis, ubi mensem & diem non exprimunt, utrumque mianfestari: *tunc quippe hora diei tercia tenebra facta sunt,* inquit Marcellinus, quæ ex Prospero videtur hauiisse. Sol hoc anno,

III.
Reliquum
Imperium
Theodosii
M. & Va-
lentiniani
II.

Apparatus in Baronium

inquit Petavius, defecit die 20. Novembbris, feria prima, eaque defectio Constantinopoli, ubi ea nuncupatio facta, apparuit hora post meridiem: Romæ vero hora post medium noctem, tempore apparenti. At ex ea eclipsi tantum deduci debet eo anno, quo Honorus levatus est Augustus, non vero eo die, aut mense tenebras illas factas fuisse. Nam die a Socrate memorato etiam Auctor Miscellæ eam designationem factam fuisse confirmat.

394. *Arcadius Aug. III. & Honorus Aug. II.* Prioris Consulatus juxta III. Regulam, posterioris juxta I. Eugenius Tyrannus a Theodosio Imp. vixit, cæsusque est ad Frigidum amnem prope Aquilejam, octavo Idus Septembbris, ut Socrates docet lib. 5. cap. 25. Arbogastes vero sua se manu perculit; inquit Marcellinus in Chronico, qui addit: *Thermæ Arcadiana ex conditoris sui nomine nomen acceperunt.* Factum id ob initium Imperii Honori fratri, sicuti & quod habet Chronicon Alexandrinum: *horum Consulatu posita est statua Theodosii Aug. in foro Theodosiano, mense Loo, primo Augusti.* Eadem enim initio Imperatorum, ac in annis Decennalibus facta.

395. *Olybrius, & Probinus, ambo Occident.* ut habet Socrates lib. 5. cap. 26. Theodosius Magnus decimo sexto Kalendas Februario Honorius Mediolani obiit, cui Arcadius Imperio Orientali, & Honorus in Occidentali successit. *IV.*

396. *Arcadius Aug. IV. & Honorus Aug. III.* Uterque Consulatus juxta I. Regulam.

397. *Casarius Orient. & Atticus.*

398. *Honorius Aug. IV. & Eutychianus Orient.* Quindecennalia Arcadii cum patre Imperantis, ut ex iis, quæ cap. 6. n. VII. diximus, intelligere est. Facit & ad hanc rem l. 34. de hereticis lib. XVI. Cod. Theodos. tit. V. relata, qua Eunomiorum Clerici, & Montanista, omnibus urbibus expelli jubentur, ruri coetus agitare vetantur, & eorum codices ac libri sub aspergibus eorum cremari præcipiuntur. Revocanda & ad eadem solemnia l. 40. de operibus publicis, quæ lib. XV. ejusdem Codicis titulo primo extat, qua Arcadius definit, non nisi penitus diruta, destruttaque, & qua parum sive usui civitatum, a privatis peti posse. Nam, ut inquit Gothfredus in ejusdem legis Commentario: *Pete-re hac tempestate, seu impetrare privati sape publica opera a Principibus, variis occasionibus soliti:* & Christiani quidem sape petidores emer-gebant operum publicorum, & quidem eorum, quæ superstitioni Gentilium olim servierint, puta templorum, quæ hujusmodi solemnium occasione passim distriebantur. Hujus itaque legis causa, quod vir doctissimus non animadvertisit, Arcadii Quindecennalia, in quibus non existimo Synesium præclarum de Regno orationem habuisse, cum ea mense Januario in quem Arcadiani Imperii Natale incidit, celebrata fuerint; quo tempore Constantinopolim nondum videtur pervenisse Synesius, sed tantum aliquot post menses. Si enim hoc anno, mense Januario, eam orationem recitasset, Constantinopoli usque ad annum 400. quo se ex ea discessisse scribit, non commoratus fuisse. Dicta igitur ea tantum anno sequenti, ut loco laudato scripsimus.

Acta & eodem anno ab Honorio in Occidente Quinquennalia Imperii vivente Theodosio Magno patre suscepit, ut ejus Consulatus ostendit, qui ideo secundam Regulam assumptus est; quibus quidem solemnibus dirimi existimo graves admodum controversias, quæ extant de Synodi quintæ Carthaginensis tempore. Acta ipsa Synodalia in collectione Isidori Mercatoris, Codex Africanus, & Theodorus Balsamo adnotatum habent annum, post Consulatum fl. L. Stilonis, id est, annum Christi 401. quod etiam turgentur Justellus præfat. in Cod. African. Per-

N ronius,

Dissertatio Hypatica,

ronius, Petavius, aliquae viri docti. Baronius in Annalibus num. XXXIII. eam hoc anno consignat ex scripto Codice exhibente annum post Consulatum Casarii & Attici, id est, currentem. Quam sententiam Gothofredus in Commentario legis 17. de paganis, sacrificiis, & templis, quæ lib. 16. Codicis Theodosiani titulo decimo legitur, veriorem putat, nisi ea inquit ad annum sequentem referenda sit, quod probabilius autumat. At cum in eadem Synodo decretum sit mittendam esse ad Imperatorem legationem, petendumque, ut reliquias Idolorum per omnem Africam jubeat penitus amputari, aliaque postulanda, de quibus in ejusdem Synodi canonibus; liquet eam hoc anno celebratam esse, cum, uti sæpius observavimus, annis quibus hujusmodi solemnia fiebant, Legati ab urbibus, provinciis, & Episcoporum Conciliis ad Imperatores mitti solerent, qui necessitates, ac gratias a religiosis Imperatoribus poscerent. Quod si leges hujus legationis intuitudatae, anni sequentis Consulibus notatae sunt, non ideo eo anno illud Concilium habitum, ut existimat Gothofredus, qui eas laudat, sed quia non statim aut legatio suscepta, aut leges ab Imperatore emissæ propter varia, quæ moram afferre potuere.

399. *Manlius*, seu *Mallius Theodorus* Occid. & *Eutropius* Orient. Eutropii nomen e fastis eratum, ipseque in Magistratu occisus. Quinquennalia Arcadii post patris mortem imperantis ut ostendimus cap. 6. num. 7. præterea tempora paganorum in agris dirui sine turba ac tumultu jussit Arcadius; idque nominatum per Syriam Phœnicen l. 16. de Paganis, & Maiuma spectaculum antea concessum prohibuit, aliis ludicris concessis l. 2. de Maiuma.

400. *F. Stilico* Occid. & *Aurelianuſ* Orient. Quinquennalia Honorii post patris mortem imperantis, ut diximus, loco mox Iudato. Quo revocandum illud quod habet Chronicon Alex. His Coss. illustrissima (ita vertit Raderus, sed ut alibi observatum vertendum Nobilissima) Eudoxia mense Januario V. Idus Januarii renuntiata est Augusta.

401. *Fravitta* Orient. & *Vincentius* Occident.

402. *Arcadius* Aug. V. & *Honorius* Aug. V. Vicennalia Arcadii, & Decennalia Honorii, utriusque cum patre imperantibus. Quod Consulatus ostendit juxta secundam Regulam sumptus, sicuti & quod scribit Auctor Chronicæ Alex. His Coss. Theodosius Junior Constantinopoli ad Hecdomum in Tribunalibz ab Arcadio patre mense Audyno IV. Idus Januarias creatus est Augustus. Quam in rem eiam facit quod scribit Theophanes: eodem anno Xerolophi columnam Arcadius erexit, & Arcadiopolim Thracia civitatem adiuvavit. Porro dies nuncupationis Theodosii Juniores tertius Idus Januarias fuit, ut ex iis quæ annis 406. 415. & 443. dicemus, liquebit. Quare in Chronicæ Alex. loco IV. Idus Janu. legendum III. Idus Janu.

403. *Theodosius Junior* Aug. & *Rumoridus*. Theodosii Consulatus juxta primam Regulam.

404. *Honorius* Aug. VI. & *Aristianetus* Orient. Decennalia Honorii post patris mortem imperantis, annusque Ludorum secularium, qui tam editi non sunt, ut ostensum est cap. X. quæ duæ hujus Consulatus causæ. Ad hujusmodi Decennalia pertinent duo Episcopi a Synodo Carthaginensi hoc anno habita legati ad eundem Imperatorem contra Donatistas missi, ut Imperatoria cogerentur auctoritate pacifice agere. Videtur & Arcadius Decennalia Imperii post mortem patris administrati etiam celebraisse, quod aliquæ Constitutiones hoc anno ab eo datae indicant præcipue l. 15. de Judais, quæ privilegia Patriarcharum, eorumque qui ab his præpositi, confirmavit.

405. *Stilico* & *Anthemius*.

406. *Arcadius* Aug. VI. & *Probus*. Quinta Quinquennalia uno anno anticipata hoc anno Arcadius edidit. Quod non tantum Consulatus ab eo gestus, sed etiam translatio Reliquiarum S. Samuelis, de qua cap. 3. num. XV. actum est, demonstrant: sicuti & l. 44. 45. & 46. de operibus publicis. Incertum vero an Theodosius Junior ejus filius Quinquennalia hoc anno, uti scribit Marcellinus in Chronicæ, vel sequenti, ut docet Chronicæ Alex. ediderit; probabilius tamen ea anno sequenti edita, quo is Consul processit. Chronicæ Alexandrinum ait ea celebrata μνὴ Αὐδυναῖς πρὸ γ' Ἰανουαρίων, id est, mense Audynæ tertio Idus Januarias, ex quo patet error ejusdem Chronicæ, de quo supra anno 402.

407. *Honorius* Aug. VII. & *Theodosius* II. Utriusque Consulatus juxta secundam Regulam; Honorius enim Quindecennalia Imperii vivente patre suscepit egit, quamobrem Romæ constitutus adversus Manichæos, Phrigas, & Priscillianistas, constitutionem edidit l. 40. de hereticis. Præterea per Africam Ecclesiarum, & Clericorum privilegia confirmavit, novaque insuper adjecit, ac nominatim ut defensores Advocatos constituere Ecclesiæ possint, id quod ad petitionem Concilii Africani hoc anno habiti Iudibus Junii constituit. Quam etiam ob rem decreta legatio ab eodem Concilio ad eundem Imperatorem pro defensione rerum Ecclesiasticarum adversus Donatistas & Paganos; Theodosii vero Quinquennialiorum indicium est, quod Marcellinus in Chronicæ scribit: Cisterna maxima juxta porphyreticam Constantini Imperatoris columnam in foro ejus super platea transitum constructa est, Constantinopolis sc.

408. *Fl. Philippus*, & *Anicius Bassus*. Utterque Occidentalibz. Arcadius Kalendis Maii obiit, Theodosius ut habet Socrates lib. 6. cap. 23. Theophanes Junior Itam ab eo dissentit, ait enim post patris obperat. itum imperasse annis quatuordecim, tribus mensibus, & diebus quatuordecimi, quo pacto mortuus esset anno sequenti, die trigesima Maii. Sed sicuti in anno, ita & in die eum errasse dicendum. Eo magis, quo jam anno superiori scripsérat, Arcadium XI. Kal Septembribz mortem oppetiisse, quæ inter se contraria,

409. *Honorius* Aug. VIII. & *Theodosius* Aug. III. Quindecennalia ejusdem Honorii post patris obitum imperantis, cuius Theodosius Collega secundum III. reg. In Gallia Honorius VIII. & Constantinus, qui anno superio i tyrannidem arripuerat, præsentis nomen dedere, uti diximus cap. 8. num. III.

410. *Fl. Varares* solus in Oriente creatus.

411. *Theodosius Junior* Aug. IV. vel post Consulatum Vararis. In Chronicæ Marcellini legitur: Theodosius Junior Decennalia, Honorius Roma Vicennalia dedit. Imperii nempe, vivente patre, suscepti, quæ Vicennalia idem Honorius anticipavit. Eorum occasione habita celebris illa collatio inter Catholicos, & Donatistas, ut diximus cap. 4. nu. I. Constantinus post invasæ tyrannidis quinquennium apud Arelatæ cæsus est, eiusque in conto caput allatum est XIV. Kal. Octob. inquit Idatius in Fastis.

412. *Honorius* Aug. IX. & *Theodosius* Aug. V. Sumpsis is Consulatus a Theodosio propter Quinquennalia Imperii post patris mortem suscepti juxta II. Reg. Consulatus Honorii juxta III.

413. *Lucius* solus in Oriente creatus, vel post Consulatum Honorii IX. & Theodosii V. Gothofredus in Chronologia Codicis Theodosiani hoc anno scribit, novum murum Constantiopolis prolato pomoerio excitatum fuisse, cura, & dispositione Anthemii PP. quæ de re Sacrae lib. 7. cap. 1. & ex eo Nicephorus lib. 14. cap. 1. Qui quidem murus, cum per privatrum

rum terras duceretur, iis Theodosius Imp. in vicem Turrium ejus muri usum deputavit l. 51. de operibus publicis, quæ hoc anno data est. Sed ex ea lege deducitur, non hoc, sed superioribus annis, murum illum inchoatum; ideoque anno 411. quo Theodosius Decennalia celebravit. Ipsemet enim Gothofredus fatetur eo anno Anthemium Prefectum Prætorio fuisse. Verum quidem est Imperatores iis annis, in quos Decennalia, & id genus festa cadebant, eadem aliquando fecisse, quæ præstisissent, ac si ea non distulissent, aut antevertissent, sed ex Præfatae legi dispositione liquet, murum illum, ante hunc annum cœptum.

414. *Constans Orient. & Constantius Occid.*

415. *Honorius Aug. X. & Theodosius Junior Aug. VI.* Vicennalia Honorii post patris mortem imperantis, & Quindecennalia Theodosii Juniors cum Arcadio patre regnantis, sed uno anno anticipata. Hæc Quindecennalia leguntur in Chronico Alexandrino: *His Coss. Theodosius Junior Augustus Quinquennalia Constantinopoli, mensē Audynæo, tertio Idus Januarii, peregit.* Sed loco, *Kυινκεννάρια, id est, Quinquennalia, legendū Kυινκεννάρια, id est Quindecennalia.* Addit Auctor ejusdem Chronicæ: *eodem anno dedicata est Ecclesia Magna Constantinopoli, mensē Gorpico, VI. Idus Octob. die Dominica, translatæ sunt Constantinopolim per scalam Chaleedonensem Reliquia Josephi filii Jacob, & Zacharia patris S. Joannis Baptista mensē Gorpico, VI. nonas Septemb. die Sabbati (legendum pridie nonas Septembri, in quem diem sabbatum incidebat, præterquam quod mensis September sex Nonas non habet) gestantibus pignora in duabus arculis Attico Patriarcha Constantinopolitanus &c. ait præterea: dedicata quoque statua est aurea in Se-natu Imperatoris Theodosii Junioris Augusti ab Aureliano iterum præfecto Prætorio & Patricio. Hoc etiam anno translatio Reliquiarum S. Stephani Protomartyris magna pompa peracta, ut videre est apud Baronium numero primo. Celebratum etiam hoc anno Concilium Diopolitanum in causa Pelagii Hæresiarchæ. Nam Concilia Provincialia annis quibus hujusmodi solemnia fiebant, celebrata ut plurimum fuisse, certum est.*

416. *Theodosius Aug. VII. & Palladius Occident. Consulatus is juxta II. Regulam a Theodosio sumptus, licet Quindécennalia idem Imperatoris anticiparit.*

417. *Honorius Aug. XI. & Constantius II.* Triumphi Honorii de Attalo Tyranno, ut docet Prosper in Chronico; ideoque Consulatus is juxta V. Regulam. Constantius vero ipso, quo Consulatum iniit die, Placidam Honorii Imperatoris sororem uxorem duxit, ut testis est Olympiodorus apud Photium.

418. *Honorius Aug. XII. & Theodosius Aug. VIII.* Quinta quinquennalia Honorii cum patre, & Decennalia Theodosii post mortem patris imperantium; quæ utriusque Consulatus causa.

419. *Monaxius Orient. & Plinta Occident.*

420. *Theodosius Aug. IX. & Constantius III.* Consulatus Theodosii juxta II. Regulam, ob Vicennalia nempe Imperii vivente patre suscepiti, quæ tamen non nisi anno sequenti acta. Mors Constantii hoc anno ab Idatio in Chronico perperam collocata.

421. *Eustachius Orient. & Agricola.* Constantius Comes, & Magister militum, Patriciusque, genere Illyrius, ut docet Olympiodorus, qui optimam jam inde ab anno Christi 411. operam Honorio in debellandis Tyrannis, Barbarisque per Galliam navarat, post triplicem Consulatum, Honorii Imp. ope adeptum, Placidamque hujus sororem uxorem ductam, in Imperium adscitus est ab eodem Honorio, ut docent Olympiodorus, Philostorgius lib. 12. cap. 12. aliisque. Factum id sexto Idus Februarias, ut

habet Theophanes hoc anno, quod tamen Prosper, Idatius in Chronico, omnesque fere Chronologi in annum superiorem conferunt, sed perpetram. Nam in legum eo anno datarum, & in Codice Theodosiano relatarum, titulo leguntur tantum Honorii & Theodosii nomina, & in subscriptione: *Theodosio A. VIII. & Constantio V. C. III. Coss.* Contra vero quatuor Constitutiones hoc anno datae in eodem Codice leguntur, quæ trium Imperatorum nomina præferunt. Prior est l. 4. de repudiis VI. Id. Mart. dat. Ravennæ Eustathio & Agricola Coss. in cuius titulo legitur *Impp. Honor. & Theod. & Constant. AAA. Palladio PF. P.* Posterior data est V. Kal. Aug. legiturque lib. 2, ejusdem Codicis, titulo, 27. *Si certum petatur de Chirographis, ubi lex prima sub hujus anni Consulibus data hunc titulum præfert: Impp. Honorius, & Theodosius, & Constantius AAA. Palladio PF. P.* Certum itaque erratum finne a Baronio in Annalibus, aliisque, Constantii nuncupationem, vel 419. vel 420. consignantibus. Obiit hoc ipso anno idem Constantius quarto nonas Septembres, ut habet etiam Theophanes cum imperasset mensibus sex, inquit idem Philostorgius. Vicennalia Theodosii Junioris cum patre imperantis, quæ non tantum Constantii nuncupatio, sed & plura alia signa indicant. Marcellinus enim in Chronico scribit: *Theodosius Imp. Eudoxiam Achivam duxit uxorem. Arcadio patri suo in foro ejus super immanem columnam, ingentem statuam idem Theodosius dedicavit. Cisterna Actii constructa est. Quæ tria etiam hoc anno refert Auctor Chronicæ Alexandrini, qui & ait aquam in Cisternam Pulcheræ Augustæ immixtam esse pridie Kalendas Februarii præsente Theodosio Augusto. Porro annis quibus hujusmodi solemnia fiebant Imperatores aut eorum liberos frequenter matrimoniū contraxisse observavi.*

422. *Honorius Aug. XIII. & Theodosius Aug. X.* Sumptus uterque Consulatus juxta II. Regulam. Honorius enim Tricennalia Imperii vidente patre suscepiti, Theodosius vero Quindecennalia Imperii post mortem patris administrati celebrarunt. Ad priora haec Marcellini in Chronico verba pertinet: *In Tricennalia Honorii, Maximus Tyrannus, & Jovinus ferro vincti, adducti de Hispaniis, atque interficiuntur.* Triumphus enim, ut sæpius dixi, cum hujusmodi festivitatibus conjungi solitus.

423. *Asclepiodotus Orient. & Marinianus Occident.* Honorius die XVIII. Kal. Septembri, uti scribunt. Socrates & Theophanes, e vivis excessit. Idatius in Chronico ait: *Honorius aetatis Tricennalibus suis Ravenna obiit: sed probabile est eum intelligere Tricennalibus anno ele-* pso, aetatis, hoc obiisse.

424. *Castinus Occident. & Victor Orient.* Valentianus Constantii Augusti, & Placidæ filius, Nobilissimus & Cæsar a Theodosio Juniore hoc anno factus, Thessalonicenseque ab Helione Magistro officiorum, Cæsar veste induitus est, teste Olympiodoro. Audiendus hac de re Marcellinus in Chronico: *Placidia mater Valentianiani Augusta nuncupata est. Valentianus Cæsar creatus Theodosii Imperatoris Eudoxiam filiam sibi met de-sponsavit. Joannes Regnum Otrionale, Honorio defuncto invasit.* Est is quem parte prima cap. ult. num. VI. Consulem se post arreptam tyrannidem in annum sequentem designasse diximus; quique eodem anno, ut scribit Prosper in Chronico a Placidia Augusta & Valentianiano Cæsare oppressus est. Natus erat Valentianus Constantius & Galla Placidia matre V. Nonas Julias Monaxio & Plinta Coss. inquit idem Marcellinus, anno nempe 419. Quare vix quinquennis hoc anno erat; ideoque eadem Placidia Imperium ejus administrabat, miraque felicitate, ut ex iis, quæ Baronius in Annalibus Ecclæ- fia.

VI.
Theodosii
Junioris
imperium.

VII.
Valen-ti-anus III.
imperat.

siaisticis anno 449. habet, videre est. Quemadmodum porro Irene, quando cum Constantio filio decenni a Leone patre relicto, inaudito ante exemplo Consul processit, ut infra suo loco dicetur, sic Placidia Valentiniani tutrix, quod a nulla alia Principe fœmina factum reperimus, Decennalia, aliaque id genus vota Augustorum more celebravit. Elico id ex nummo aureo cruciato, qui apud Joannem Jacobum Chifletium parte secunda Historiae Vesontionis pag. 116. extat, cuiusque etiam apud Occonem pag. 569. mentio. Visitur in eo ejus effigies cum manu, quæ capiti ejus coronam imponit, circum vero DN GALLA PLACIDIA PF AUG, & in postica, Victoria stans dextra crucis signum tenens, circum VOT XX MULT XXX RM, infra CONOB, quæ vota, ut appetet, in ejus Quindecennalibus aut Vicennialibus nuncupata. Ex quibus & liquet eandem Imperatricem, Quinquennalia & Decennalia antea edidisse. Observatu dignum tres Principes fœminas honores Imperatoribus tantum concedi solitos sibi attribuisse, Herenniam nempe Etruscillam Volusianum Augusti uxorem, & præfatas duas Imperatrices. Exiat nanque ejusdem Herenniae numerus apud Patinum, in quo Romanis literis scriptum est: S. C. quod Senatus-consultum indicat. Tum circum ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥΣΙΑC. id est, Tribunitia potestas. Placidia quinquennalia & id genus vota in serie fastorum non digessi, eam enim iisdem annis quibus filium eadem edidisse existimo. Ejus mortis tempus incertum nisi quod eam anno 449. adhuc vixisse constat, & cum sanctitatis opinione obiisse. Illud denique non præternittendum Decennalia & id genus vota adeo Imperatoribus propria visa fuisse, ut ipsi etiam tyranni ea ederent, quemadmodum de Postumo suo loco vidimus, & de Magnentio, qui arrepto Imperio Occidentalii Augustum se & Decentium fratrem Cæsarem appellavit, constat. Aliquot enim numismata ejus nomen præferentia exhibet Oco pag. 554. in quorum aversa parte sculptæ sunt duæ figuræ clypeum tenentes cum his verbis: VICTORIA DD. NN. AUGG. VOT. V MULT. X. Ex quibus infert Tristanus tomo 3. pag. 642 eum quintum Imperii seu tyrannidis annum inchoasse, sed perperam. Sunt enim hæc vota Quinquennalia Imperii initio nuncupata, cum is mense Imperii quadragesimo secundo, uti recte Aurelius Victor & Zonaras habent, perierit.

425. *Theodosius Aug. XI. & Valentinianus Caesar.* Valentiniani Consulatus juxta I. Regulam, Theodosii juxta III. Idem Valentinianus X. Kal. Novemb. a Theodosio creatus est Augustus. Ita Auctor Chronicus Alexandrinus, aliquie.

426. *Theodosius Aug. XII. & Valentinianus Junior Aug. II.* Valentiniani Consulatus juxta I. Regulam, Theodosii juxta II. Quinta enim Quinquennalia Imperii vivente patre suscepti hoc anno acta. Quam ob rem Paganorum sacrificia arceri, templaque eorum destrui, Crucisque conlocatione expiari hoc anno jussit l. 25. de paganis, sacrificiis, & templis.

427. *Hierius Orient. & Ardabures,* seu *Ardaburius Occident.* Vicennalia Theodosii post mortem Patris imperantis, ad quæ pertinent, quæ habet Auctor Chronicus Alexandrinus: His Coss. instaurata sunt Thermae olim dictæ Constantiniana, nunc autem Theodosiana, perficientibus opus Hiero iterum Praefecto Urbi, & Censuibus, mense Hyperberetao V. nonas Octobris. Quod & Marcellinus habet. Præterea idem Theodosius l. 18. de Medicis & Professoribus, Privilegia a prædecessoribus Architris Palatinis concessa, quæ aliqui perfringere volebant, confirmavit. Ad hæc Vicennalia referri potest nummus, quem Oco inter Theodosii M. numismata perperam collocat; legitur enim in eo VOT. XX. MUL-

TIS XXX. CONOB. & cernitur Victoria Crucem tenens, quemadmodum de Galla Placidia diximus. Unde patet quantum numismata hujusmodi solennia representantia differunt ab iis, quæ antiquitus eorumdem solemnum occasione eudebantur.

428. *Felix Occident. & Taurus Orient.* Imperii Cæsarei Valentiniani III. Quinquennalia.

429. *Florentius Orient. & Dionysius,* vel post Consulatum Felicis & Tauri.

430. *Theodosius Aug. XIII. & Valentinianus.* Aug. III. Utriusque Consulatus juxta II. Reg. Valentinianus enim Imperii Augustei Quinquennalia, Theodosius Imperii, vivente patre suscepti, Tricennalia edidit. De posterioribus Marcellinus in Chronico ait: *Theodosius Imp. Tricennalia gesit*, quæ ideo anticipavit. Baronius anno 304. num.X. nummi extvum exhibet cum epigraphe: DN. THEODOSIUS P. F. AUG. in postica duæ figuræ sedentes capite radiato conspicuntur, addita hac inscriptione: VOT. XXX. MULT. XXXX. & inferius CONOB. vides, inquit Baronius, *Theodosii Senioris veram, certamque vultus effigiem.* Ex adversa vero numismatis facie intueris expresse Sacerdotali decoros habitu geminos illos, quos in visu vidit Apostolos Joannem atque Philippum expressos reddi. Habet etiam ex his, lector, inter alia unde antiquum Sacerdotalem habitum discas, simulque tonsuram intelligas, atque palliolæ humeros, ac pectus decore ambientia, votaque nuncupata atque multiplicata. Sed, ut eruditus Norius Dissert. de numismatibus Licensi cap. 3. ostendit, eo in nummo, non Theodosii Senioris, verum Junioris Tricennalia vota hoc anno soluta, & nuncupata simul Quadragenaria, designantur; licet, uti notat Tristanus, in numinis in quibus vota soluta & suscepta, mediis illis notis MULT. exprimuntur, quandoque designantur vota utraque tantum nuncupata; quemadmodum in hoc nummo Joviani, qui mense Imperii octavo decessit, ideoque Quinquennalia edere non potuit, VOT. V. MULT. X. In praefato itaque nummo a Baronio adducto designantur Imperatores Theodosius ac Valentinianus Junior Consulari habitu induiti, non vero gemini Apostoli habitu sacerdotali exornati; præfertim cum Valentinianus Theodosio consobrino junior appareat. Imperatores autem radiato capite, quemadmodum nostra ætate Divorum imagines, in nummis passim exprimi solitos, docent eorumdem numismata apud Alamanum in Notis ad arcanam historiam Procopii, & Patinum pag. 497. In eo numismate ideo Theodosius solus exprimitur, & in adversa parte ipse cum Valentiniano Juniori, quia percussum fuit Constantinopoli quod designat CONOB. id est, Con. ob. Constantinopoli obsignata, nempe moneta.

431. *Bassus Occident. & Antiochus Orient.*

432. *Aetius Orient. & Valerius* etiam Orient. Tricennalia Theodosii cum patre imprimantur.

433. *Theodosius Aug. XIV. & Maximus.* Theodosii Consulatus juxta II. Regulam. Celebravit enim quinta Quinquennalia Imperii post mortem patris administrati, quorum etiam indicium habenius in libro undecimo Codicis Theodosiani, titulo 28. de Indulgentiis debitorum. Ubi quam lege nona anno 433. data, reliquorum Indulgientiam generalem quadraginta annorum tribuerat ab anno 368. ad annum 407. inclusive, eandem lege decima sexta hoc anno tribuit viginti annorum proximorum, ab anno nempe 408. ad annum 428. qua de re videndus Gothofredus in Commentario ejusdem legis 9. de Indulgentiis debitorum.

434. *Ariovindus Occident. & Aspar Orient.* Decimus annus Imperii Cæsarei Valentiniani Junioris.

435. *Theodosius Aug. XV. & Valentinianus IV.* Utriusque Consulatus juxta II. Regulam. Theodosius enim septima Quinquennalia Imperii vivente patre suscepti anno uno anticipata; Valentinianus vero Decennalia Augusti Imperii celebrarunt. Huc referendum quod scribit Marcellinus in Chronico: *Forum Theodosii Imp. in loco, qui Aeliana dicitur, edificatum est; ac præterea Constitutio, qua Ægypto & Alexandrina civitati, amonique variis rationibus idem Theodosius consuluit, cuius fragmenta Gothofredus in Chronologia Codicis Theodosiani hoc anno memorat; ac denique lex ultima, de Indulgentiis debitorum, ab eodem Theodosio emissa.*

436. *Iсидор Orient. & Senator.*

437. *Post Consulatum Isidori, & Senatoris, vel Aetius II. & Sigisvoldus.*

438. *Theodosius Aug. XVI. & Faustus Occident.* Tricennalia Theodosii post patris mortem imperantis hoc anno acta, ideoque sumptus ab eo Consulatus juxta II. Regulam. Quindecennalia etiam Cæsarei Imperii Valentiniani Junioris. Ad priora solemnia referendus triumphus translationis Reliquiarum S. Joannis Chrysostomi a Baronio in Annalibus hoc anno descriptus, & insuper confirmatio Codicis Theodosiani, ut docet Gothofredus in ejusdem Codicis Chronologia, & in prolegomenis. Eorumdem Tricennium mentio est in numero ejusdem Imperatoris, qui ab Occone inter Theodosii Senioris numismata perperam relatus est. In eo legitur, *VOTIS XXX. MULTIS XXXX.*

439. *Theodosius Aug. XVII. & Festus.* Sumptus is Consulatus a Theodosio juxta secundam Regulam; hoc enim anno Imperii vivente patre suscepti octava Quinquennalia celebravit, de quibus Marcellinus in Chronico scribit: *Theodosius Imp. octava Quinquennalia edidit.* Vide quæ in hac secunda parte cap. 20. num. XV. hac de re scripsimus.

440. *Valentinianus Aug. V. & Anatolius.* Quindecennalia Imperii Augustei Valentiniani Junioris, uti Consulatus eius demonstrat. Huc referendum quod scribit Theophanes: *hoc anno Cantharus, quod balneum fuit Alexandria, completus est.*

441. *Cyrus solus, Orient.*

442. *Eudoxius, & Diocletius, uterque Orientalis.*

443. *Maximus II. & Paterius.* Septima Quinquennalia Theodosii post patris mortem imperantis, quod ostendit Chronicon Alexandrinum his verbis: *His Coss. dedicata sunt Therma Achillea menje Januario III. Idus Januarii.* Cum enim ipso die natali Theodosii Imperatoris Thermae illæ dedicatae videantur, liquet eum in iis ædificandis, ac dedicandis ad hujusmodi solemnia respexisse, verumque esse quod diximus, Thermae, cæteraque id genus opera publica in similibus festivitatibus constructas, vel dedicatas fuisse, quod licet nullus, quod sciām, scripserit, adeo tamen clara, manifestaque sunt, quæ subinde adduximus testimonia, ut id in dubium minime revocandum sit, neque enim ædificia aliaque hujusmodi opera publica, quæ ad rem istam non faciunt, prætermitto, sed quæ occurunt in medium profero. Ex iisdem præterea verbis colligitur Theodosium non quarto Idus Januarii, ut mendoza in uno ejusdem Chronici Alexandrini loco scriptum, sed tertio Idus ejusdem mensis Augustum nuncupatum esse. Quæ lis præfato loco direpta esse videtur.

444. *Theodosius Aug. XVIII. & Albinus Occident.* Hujus Theodosii Consulatus rationem elicere ex Marcellino in Chronico, qui sub his Consulibus scribit: *Theodosius Princeps nona Quinquennalia dedit, Imperii nempe vivente patre suscepti.* Vide quæ de iis supra diximus cap. 2. num. XV. Valentiniani Junioris Imperii Cæsarei Vicennalia.

445. *Valentinianus Aug. VI. & Nomus.* Augustei Imperii Valentiniani Junioris Vicennalia, ideoque Consulatus is juxta secundam Regulam.

446. *Aetius III. & Symmachus,* ambo Occident.

447. *Ardabures, & Callipius,* seu *Alypius:* Prior Orient. alter Occident. octava Quinquennalia Thodosii. Quo referenda, quæ sub his Consulibus Marcellinus scribit: *Eodem anno urbis Augustæ muri olim terra motu collapsi, intra tres menses, Constantino Praefecto Pratorio operam dante readificati sunt.*

448. *Zeno, & Postumianus.* Quinta Quinquennalia Imperii Cæsarei Valentiniani Junioris in hunc, vel sequentem annum incidentur.

449. *Progenes, & Asterius,* vel ut alii, *Asturius.*

450. *Valentinianus Aug. VII. & Gennadius Avienus,* uterque in Occidente. Quinta Quinquennalia Imperii Augustei Valentiniani, ut ejus Consulatus ostendit. Marcianus octavo Kalendas Septembres feria sexta, non feria quinta, ut mendose legitur in Chronico Alex. dictatur Imperator. Quinto Kalendas Augusti jam Theodosius e vivis excesserat. Ex Senatus-consulto, & voluntate Pulcheriæ eidem Marciano Imperium delatum.

451. *Marcianus Aug. & Adelphius Occid.* Consulatus Marciani juxta primam Regulam.

452. *Herculanus Occident. & Sporatus.*

453. *Vincomatus, & Opilio Occident.* Imperii Cæsarei Valentiniani Tricennalia. Quo referendum quod legitur in Chronico Theophanis: *hoc anno Diocletianeum balneum Alexandria reparatum.*

454. *Studius Orient. & Aetius.* Quinquennalia Marciani Augusti hoc vel sequenti anno acta.

455. *Valentinianus Aug. VIII. & Anthemius,* qui postea in Occidente Imperator dictus est. Tricennalia Imperii Augustei Valentiniani, ideoque Consulatus is juxta secundam Regulam. Idem Imperator Kalendas Aprilis insidiis Maximi occisus est, quod eo die factum colligitur ex Anonymo apud Cuspinianum, qui eundem Maximum Imperium Occidentale eodem die arripiisse scribit, pridieque Idus Junias eundem etiam interfectum fuisse. Tum addit: *Levatus est Imperator in Galliis Avitus sexto Idus Julias.* Quod & sub hujus anni Consulibus contigisse auctor est Victor Tununensis. Quare errat Idatius in Chronico, ubi scribit, quarto regni Marciani anno Avitum Augustum appellatum fuisse; illius enim Imperatoris annus quintus ad finem tunc vergebatur.

456. *Varanes Orient. & Joannes Occident.* in Occidente vero Avitus Aug. ut ex Sidonii carmine septimo constat, idque juxta primam Regulam. *Captus est Imperator Avitus Placentia & Magistro militum Ricimere,* ait Auctor Anonymus apud Cuspinianum, factusque est Episcopus Placentinus, ut Auctor Misella, & Victor Tununensis scribunt; hicque sub his etiam Consulibus hanc depositionem consignat; ille vero, sicut Jornandes de rebus Geticis, ad paucos dies Regnum invasisse tradit. Turbat tamen Idatius in Chronico, ideoque explicandus: *Avitus tertio anno posteaquam a Gallis, & a Gothis factus fuerat Imperator, caret imperio, Gothorum promisso destitutus auxilio, caret & vita.* Valesius in Notis ad lib. 2. Evagrii cap. 7. observat in MS. codice, quo usus est Sirmondus, qui primus Chronicon illud publicavit, hunc locum ita legi: *tertio anno. Avitus septimo mense posteaquam a Gallis &c.* Et eundem Sirmondum has duas voces, *septimo mense, omisissæ, melius facturus inquit, si duas illas, tertio anno, expunxisset.* Utrumque tamen subsistere potest. Nam Majorianus anno sequenti, ut tunc dicemus, Kalendas Aprilis in Occidente Imperator

IX.
Marcia-
nus Theo-
dosio Jun.
succedit.

tor creatus est, postquam ab Aviti morte interregnum fuisse. Quod Idatum huic attribuuisse indubitatum existimo; non solum quia Cassiodorus & Marius cum præfatis Auctoribus sub his Consulibus Avitum depositum fuisse scribunt; sed etiam, quia Evagrius lib. 2. cap. 7. tradit hunc Romæ imperasse menses octo. Quo pacto verum est eam depositionem mense circiter Martio factam fuisse; Evagrium enim menses incompletos, Idatum vero completos numerare manifestum est. Erratum porro a Petavio in Rationario temporum, ubi docet Evagrium scripsisse Avitum imperasse menses decem, & dies octo, rursumque ibidem, & in Chronicō, quando scribit Anonymus Cuspinianī tradere Avitum XIII. Kal. Octobris captum fuisse. Eum enim diem ac mensem ad mortem Remisci, de qua immediate loquitur, referri certum est, perperamque in editione ejusdem Anonymi interjectum fuit punctum hoc modo: *occisus est Remiscus Patricius in Palatio Classis.* XV. Kal. Octobris, *captus est Imp. Avitus Placentia a Magistro militum Ricimere.* Punctum enim non post vocem *Classis*, sed ante vocem *Captus* apponendum. Is quippe Anonymus in brevi, sed accurato suo Chronicō, diem ac mensem rebus quas narrat, postponit. Quæ scrupulosius scrutari placuit ad Chronologiam Imperatoriam, quæ Chronicorum & Annalium regula, exacte stabilendam.

X.
Leo impe-
rat.

457. *Constantinus Occident. & Rufus Orient.* Marcianus pridie Kalendas Februarias vita funeris est, ut ex Theodoro Lestore in Notis ad primum ejus librum erudit e deducit Valesius, colligiturque ex Marcellino, & Victore Tununensi, qui scribunt eum annis sex, ac totidem mensibus imperasse. Successit eidem in imperio Orientali Leo genere Thrax, qui, ut habet Chronicō Alex. levatus est Augustus mense Peritio VII. Idus Feb. Cui consentit Theophanes, qui ait Leonem Marciano mortuo subrogatum fuisse mense Februario. Ex quo corrigendum error, qui in ejus Chronicō irrepit; paulo post enim in eodem legitur Marcianum pridie Kal. Maii obiisse, qui error Petavium in Chronicō, aliosque viros doctissimos decepit. Majorianus Leonis voluntate Kalendis Aprilis hujus anni Imperator in Occidente est ordinatus, ut Anonymus apud Cuspinianum prodit.

458. *Leo Aug. & Majorianus Aug.* Uterque juxta primam Regulam.

459. *Patricius, & Ricimer Occident.*

460. *Apollonius & Magnus Occident.*

461. *Severinus Occident. & Dagalaifus.* Majoriani Quinquennalia in hunc annuni incident, quæ eum celebrasse ostendit numisma a Dufresno V. C. in Dissertat. de numismatis inferioris ævi num. 42. allato, in quo nulla Quinquennalia aut Decennialiorum mentione facia legitur, VOTIS MULTIS, licet ipso ejus Imperii initio cudi potuerit, sicuti istud Joviani cum Epigraphe VOT. V. MULT. X. aliave similia: quia tamen primus Aprilis dies currentis anni quintum Imperii ejus annum inchoavit, non vindentur cassa fuisse vota Sidonii Epigrammate 13. ut arbitrati sunt Scaliger lib. 5. de emendat. Temp. & Sirmondus in Notis ad Sidonium, qui sequentes hujus versus explicantes, perperam scriptere, non ineunte, sed peracto Imperii lustro, Quinquennalia & id genus festa celebrari solita fuisse.

Multos purpura vestiat per annos.

Sic lustro Imperii perennis acto

Quinquennalia fascibus dicentur.

Anonymus a Cuspiniano in lucem editus sub his Consulibus hac habet: depositus est Imp. Majorianus a Patricio Ricimere Dertone IV. Nonas

Hypatīca;

Augusti, & occisus est ad fluvium Hyram VII. Idus Augusti: ac levatus est Imperator Dominus Severus XIII. Kal. Decembris. A Valentiniā secundo anno 392. apud Viennam in Delphinaū interfecto, ad Majorianum usque, nullum. Principum in Gallia constitisse observat Sidonius carmine 5. ad Majorianum num. 350. indeque insecuri postea Galliarum excidii causas repetit.

462. *Leo Aug. II. & Severus Aug.* Marcellinus Leonem II. solum profitetur, sed perperam: non tantum enim Cassiodorus, Chronicō Alexandrinū, & Anonymus apud Cuspinianum utrumque edunt, sed quod rem plane dirimit, Epistola quinta Hilarii Papæ ad Leontium Arelatensem tomo quarto Editionis Labbeanæ p. 1039. dicitur data VIII. Kal. Februarias DN. Severo Augusto Consule, id est, glorioſissimo Princepi. Cæterum Severi Consulatus juxta I. Regulam, Leonis juxta II. Quinquennalia enim celebrasse non natum idem Consulatus, sed & quæ refert Theophanes, ostendunt. Ait enim: hoc anno Præcursoris templum Studius extruxit, & traductos ex Insomnium mansione (id est Acacietarum Monasterio) Monachos in eo posuit. Gratiissimus quoque Prepositus S. Cyriaci extra portam Auream erexit adem, in qua ipse mundo nuncium remisit. Hoc etiam anno existimo Constantinopoli factam esse dedicationem nobilis Ecclesiæ in honore S. Anastasie a S. Marciano Oeconomio Ecclesiæ Constantinopolitanæ erecta, de qua sermo est in ejusdem Sancti Actis a Bollandio & Henschenio die 10. Januarii illustratis. Nam licet Metaphrastes eorum Auctor annum non exprimat; quia tamen a Gennadio Constantinopolitano Patriarcha, qui anno 458. sedere coepit, factam dicit capite tertio, non dubium quin de more in aliqua hujusmodi festivitatium peracta fuerit. Cumque ante annum 465. nulla alia occurrat; eaque Ecclesia ante eum annum dedicata sit, sequitur ea Encænia in aliud annum conferenda non esse; perperamque in annualibus Ecclesiasticis anno 459. consignata fuisse; & Bollandum, ac Henschenium ead in in annum 464. ex sola conjectura tardius distulisse. Dixi porro ea ante annum 465. acta, quia Metaphrastes postquam de iisdem locutus est, dixit in eadem Ecclesia multa miracula patrata, illudque inter cætera, quod magno incendio Constantinopoli exorto, Marcianus Oeconomus ædem illani illæsam servaverit. Contigit illud incendium anno 465. ut iudicem Auctores ex Chronicō Alexandrinō, ac Marcellino ostendunt. Quare ante tempus illud ea Ecclesia dedicata. Verum quidem est Theophanem illud incendium anno 461. die secunda Septembris consignare, illudque miraculum eo anno narrare, sed major fides Marcellino, & Auctori Chronicō Alexandrinī videtur adhibenda. Quod si incendium istud recte ab eodem Theophane, qui Cedrenum consentientem habet, consignatuni fuerit, ea dedicatio anno præcedenti, quo Majorianus in Occidente Quinquennalia celebravit, facta fuit. Huc usque enim nulla mihi Ecclesiarum dedicatio occurrit, quæ in hujusmodi solemnia non inciderit.

463. *Vizianus, & Felix.*

464. *Rusticus, & Olybrius.*

465. *Basiliscus Orient. & Hermenericus.* In Chronicō a Cuspiniano publicato legitur: defunctus est Imperator Severus Roma XVIII. Kal. Septembris. Post eam mortem usque ad Anthemium nuncupationem interregnum fuit.

466. *Leo Aug. III. & Tatianus.* Leonis consulatus juxta II. Regulam, Decennialia enim celebrazione ostendunt, quæ scribit Theophanes: *Imp. De Magna cisterna ad Joannis aedes extructa: balcanna quaque duo, uni nomen Sanitas, alteri De-* XI. *lia.*

cæstasis: & Alexandriae fluvius a Cherso ad Cypronem foræ excavata deductus. Verum est in eodem Auctore legi anno præcedenti Alexandriæ S. Joannis nomine opus constructum fuisse, & Baptismo lustrandis adjunctum ædificium: Heptabismum etiam publicum civitati restitutum. Sed id etiam hoc anno, vel saltem sequenti, quo Anthemius nuncupatus est Imperator, factum fuisse ex eodem Theophane deducitur, qui eodem tempore scribit eundem Anthemium a Leone dictum fuisse Imperatore. Quidquid sit in toto ejus nobilissimo Chronicō nullum ædificium publicum usque ad hæc tempora memoratum, quin vel Imperatorum initio aut annis quibus hujusmodi festivitates celebrarunt, consignatum fuerit. Præterea non dicimus non nisi annis, quibus Decennalia aut id genus festa e-debantur, publica opera confecta fuisse, urbes aut Ecclesiæ extractas, aliaque hujusmodi facta. Id enim absurdum, & a veritate alienum esset, cum Hadrianus singulis fere Imperii annis, aut templo, aut urbes, aut alia ædificia publica peregerit. Sed solum dicimus ea de more iis annis acta.

467. *Pausus, & Joannes.* Anonymus Cuspiniani hæc habet: *Levatus est Imperator Dominus Anthemius Roma prid. Idus Aprilis.*

468. *Anthemius Aug. II.* solus juxta I. Regulam.

469. *Zeno, & Marcius.*

470. *Jordanes Orient. & Severus Occident.*

471. *Leo Aug. IV. & Probianus.* Leonis Consulatus juxta II. Regulam, Quindecennalia enim ejus in hunc annum cadunt. Quintus est hic etiam Anthemii Imperatoris occidentalis annus pridie Idus Aprilis inchoatus.

472. *Marcianus Orient. & Festus Occident.* Anonymus Cuspiniani his Consulibus hæc habet: *Bellum civilic gestum est Roma inter Anthemium Imperatorem, & Ricimerem Patricium.* Et levatus est Roma Imperator Olybrius, occisus vero est Ricimer XV. Kal. Septembbris. Defunctus est Imp. Olybrius Roma X. Kal. Novembbris.

473. *Leo Aug. V. solus.* Anonymus Cuspiniani ait: *levatus est Imperator Glycerius Ravenna III. Nonas Martias.* Sumptus hic a Leone Consulatus, vel propter bella civilia, quæ in Occidente ardebat, vel propter depositionem vestis Beatae Virginis ad Blachernense templum a Pulcherria Constantinopoli ædificatum, de qua Cedrenus hoc anno agit, quæque magnifica pompa peracta est, ut videre est apud Nicephorum lib. 15. cap. 26. Præterea Leo Imperator Leonem Juniorem Ariadnæ filiæ & Zenonis filium Imperatorem renuntiavit, ut recte Theophanes & Cassiodorus in Chronic. Licet Marcellinus hanc nuncupationem anno tantum sequenti recitat. Quare hæc nuncupatio, vel supra dicta, causa hujus Consulatus fuere, qui ideo sumptus est juxta VI. Regulam.

XII.
Vtroque
Lcone de-
mortuo
Zeno im-
perat.

474. *Leo Junior Augustus.* solus, juxta II. Regulani. Ex quo & constat anno superiori ad Imperium evectum fuisse, unde Auctor Anonymus a Cuspiniano editus, qui tunc vivebat, hunc Consulatum his verbis consignat: *Domino Leone Juniore Augusto Conf.* Leo Senior mortuus est mense Januario Indictione duodecima. Ita Theodorus Lector in fine libri secundi, & Theophanes in Chronicō, qui addit mense Februario Zenonem ab eodem Leone Juniori filio coronatum fuisse, huncque solos menses decem cum proprio patre Zenone regnasse. A quo non diversa scribit Chronicō Alexandrinum dicens Leonem Juniorem undecimo Consulatus sui mense, Dio mense, seu Novembri morbo extinctum esse. In hujus Leonis Junioris & Imperatorum Occidentalium, qui per hæc tempora reguarunt, nummis, primum legitur titulus perpetui Augusti hoc modo: DN. LEO PERPET. AUG. vel

DN. FL. ANTHEMIUS PP. AUG. id est, *peri petus Augustus.* Quia de re plurima infra exempla occurrit. Nutabat interim Imperium Occidentale, mox collapsum; scribit enim Anonymus a Cuspiniano primi editus: *dejectus de Imperio Glycerius in portu urbis Roma.* Eo anno levatus est Dominus Julius Nepos VIII. Kal. Julias.

475. *Zeno Aug. II.* solus secundum I. Regulam. Intravit Ravennam Patricius Orestes cum exercitu, & fugavit Imperatorem Nepotem ad Dalmatias V. Kal. Septembbris. Eo anno levatus est Augustulus Imperator Ravenna a Patricio Oreste patre suo pridie Kal. Novembbris. Ita Auctor Anonymus Cuspiniani.

476. *Basiliscus II. & Armatus,* uterque Orientalis. Marcellinus, Theophanes, & Victor Tununensis, quos Petavius in Chronicō, aliquique multi sequuti sunt, scribunt Basiliscum hunc Verinæ Zenonis soñris fratrem, sub anni præcedentis Consulatu Imperium invasisse, quod sine dubio a veritate alienum. Extat enim plane aureum testimonium, nemini haclenus observatum, in Codice Justiniane lib. 5. tit. 12. de jure dominium, quo probatur hujus anni initio Zenonem adhuc imperasse; ibi enim lex 28. præfert in titulo: *Imp. Zeno A. Eliano Praefecto Pratorio, & subserbitur: dat. Kal. Januar. Basilio II. & Armatio Coss. legendum Basilio & armato Coss.* nondum itaque hujus anni initio Zeno in Isauriam fugerat, nec Basiliscus Imperator acclamatus fuerat. Præterea in lib. 5. ejusdem tit. 17. l. 5. de naturalibus liberis dicitur, *Dat. X. Kal. Mart. Basilio II. & Armatio Coss. legendum etiam ut in præcedentibus Basilio II. & Armatio, & in ejus titulo legitur, Imp. Zeno Scabellano Praefecto Pratorio.* Quod ex ipsomet etiam Tununensi confirmatur: qui ait Ariadnam Augustam, Zenonem in Isauriam fugientem, sub hyemis discrimine navalii itinere subsequuntam esse. Quod tempus recte consignatum esse, ea quæ de tyrannidis eiusdem duratione dicemus, ostendent. Quoad Imperium Occidentale Anonymus a Cuspiniano editus hæc scribit: *Levatus est Odoacer Rex X. Kal. Septembbris.* Eo etiam anno occisus est Orestes Patricius Placentia V. Kal. Septembbris. Adit Marcellinus in Chronicō eundem Odoacrem Gothorum Regem his actis Augustulum filium Orestis in Lucullano Campaniæ Castello exilio pœna damnasse, in eoque Imperium Occidentale, quod Octavianus Augustus tenere cœperat, peregrinasse, & Gothos dein Reges Romam obtinuisse.

CAPUT ULTIMUM

Consulatum Cæsareorum ab Imperii Occidentalis excidio, ad Fastorum Romanorum Consularium finem Rationarium; ac Decennalium & id genus fastorum, per eosdem annos ordinatio & finis.

477. *P. C. Basiliisci II. & Armati.* Basilius scis intra octo, post annum, menses Zeno in Imperii, ut testis est Procopius libro primo Historiæ Vandalicæ, cui consentiunt Tununensis, restitui & Cyrillus Monachus in vita S. Sabæ, Zenoni tur. deditur, qui eum cum liberis, & uxore in Capadociam misit, acri hyeme, subiungit idem Procopius. Facta ea restitutio ante mensem Octobrem currentis anni, ut patet ex septima Epistola Simplicii Pontificis Roniani post Consulatum Basiliisci & Armati, VIII. Idus Octob. data, in

in qua de recuperato Imperio Zenoni gratulatur. Quare errat Auctor Chronicus Alexandrinus, qui hanc restitutionem in annum sequentem conjectit, cumque Octobris initio de ejus restitutione nunciuni jam Romam allatum esset, liquet eundem Basiliscum anni elapsi initio tyrannidem arripuisse, & praesenti circa Septembrem eundem Zenoni deditum, qui instanti hyeme illum in Cappadociam misit, ubi misere periret. Petavius in Rationario temporum, quæ de tempore captæ a Basilisco tyrannidis in Chronicis scriptæ, retractavit, illudque optime consignavit.

478. *Illus solus.*

479. Zeno Aug. III. solus. Quinquennalia Zenonis, ut ejus Consulatus demonstrat.

480. Basilius Junior solus Occident. Anonymus a Cuspiniano editus hoc anno habet: Occiditur Nepos Imperator VII. Idus Majas, hunc Orestes Imperio abdicarat, & comitum suorum infidiis, haud longe a Salonis, sua in villa occisus est, inquit Marcellinus in Chronico. Unde ad mortem usque Imperium retinuit.

481. *Placidus solus.*

482. *Trocondus*, & *Scverinus*.

483. Faustus solus.

484. *Theodoricus, & Venantius.* Is Theodorus Rex Gothorum erat, qui neque a Marcelino, neque ab auctore Chronicus Alexandrini cum titulo Regis editur, licet Anonymus a Cuspiniano editus hujus anni Consules his verbis memoret: *D. N. Theodorico Rege, & Venantio V. C. Coss.* Sed prima parte hujus *Dissert. cap. 7.* num. VII. ostendimus, in actis publicis subscribendis Regem vocatum non fuisse. Decennalia Zenonis, qui eodem Principe Consule ea edere voluit. Horum solemnum signum nuncupatio Basiliisci Armati magistri militiae filii, quem hoc anno idem Zeno Cæfarem creavit, & post cædem ejus patris, Episcopum Cyzicenum Heleni ponti Metropolitam inauguravit, ut inquit auctor Chronicus Alexandrini hoc anno; ac præterea dedicatio Lauræ S. Euthimii Abbatis in Monasterium niutata, quam hoc anno die XIII. Decembbris celebravit Martyrius Patriarcha Hierosolymitanus, ut docent Bollandus & Henschenius in Illustratione Actorum præfati Euthymii die XX. Januarii paragrapho IV.

485. Symmachus solus Occident.

486. Longinus, & Decius Occident.

487. *Anicius Manlius Severinus Boetius*. Occident.

488. *Dynamius Occid. & Sifidius*. Quindecennalia Zenonis, quorum index quod scribit Theophanes de S. Eustathii Reliquiarum translatione: hoc anno Calandion Antiochenus Episcopus Eustathii magni Reliquias Philippis, ubi Sanctus exul obierat, translavit, tota Antiochia civitate ad duodecimum milliare in occursum cum plurimo honore effusa. Victor Tununensis translationem hanc in annum 490. Baronius in annum 482. conjiciunt. Sed Zenonis Quindecennalia litem dirimunt, ipseque Valesius, qui in Notis ad librum 4. Socratis cap. 14. Victoris calculo standum contendit, in Observationibus tamen ad Evagrium, de Petro Fullone Episcopo Antiocheno cap. 3. ubi Calandonis Episcopatus tempus discutit, loquens, fatetur in Victore Tununensi mirari esse perturbationem.

489. *Eusebius & Probinus* Occident.

490. *Longinus II.* & *Arienus Faustus* Occident. Initium prioris Imperii Theodorici Gothorum Regis in Italia, uti alibi diximus.

491. *Olybrius* solus Occident. Zeno Augustus epilepsia correptus mense Xanticō sive Aprili obiit, & Ariadna Anastasium ex Silentario creavit Imperatorem, qui, ut habet Chronicon Alexandrinum, inauguratus est quinto Aprilis hebdromadis majoris, in quo tamen erat. Nam ea feria hoc anno in 18. Aprilis diem incidit.

Dedicata est Basilica Lauræ S. Sabæ anno ætatis ejus 53. qui Christi erat 491. ut habet Bollandus in vita Euthymii Magni die vicesima Januarii, paragrapho quarto.

492. *Anastasius*, & *Rufus* Occident. *Anastasii Consulatus* juxta I. *Regulam*.

493. Eusebius II. Orient. & Albinus Occident. Hoc anno Theodoricus Ravennam ingressus O-

doarem intererit, cœptaque inde nova hujus Italiae Regis Epocha, a qua, sicuti & a priori, anno 490. inchoata, ejus Quinquennalia, Decennaliave deducenda; utriusque enim Imperii hujusmodi solemnia celebrasse, quæ infra dicam, evincent, ostendentque hactenus erratum esse in unicâ tantum Epocha Theodoricæ attribuenda.

494. *Præsidius* Orient. & *Asterius* Occident.

495. *Viator solus*, Occident.

495. *Paulus solus, Orient.* Erat is frater Anastasii Imperatoris, quo Consule voluit is Quin-natalia agere, ut colligitur ex his Marcellini in Chronico verbis: *Augustatico suo dudum Anastasius militibus praefito, donativum quoque hoc fratre Consule tribuit.* Donativum enim quod Principes Romani simul atque Augusti a militibus nuncupati erant, erogabant, recentior latinitas *Augustaticum* dixit, uti jam a viris doctis observatum. Quod etiam donativum in Quinquennalibus & id genus festis, quod hæc essent quædam renovatio Imperii, militibus tribuebatur.

497. *Anastasius Aug. II.* solus. Non solum Anastasius, sed & Justinus Senior, & Justinianus, qui ei successere, septimo Imperii anno Consulatum sumisere; eoque anno eadem peracta, quæ annis Quinquennalibus & id genus festis destinatis; ut ostendimus parte secunda hujus Dissertationis.

498. *Johannes Scytha*, Orient. & Paulinus
Occident.

499. *Joannes Gibbus*, Occident.

500. *Patricius*, & *Hypatius*, ambo Orientales. Decennalia Theodorici Italæ Regis, de quibus cap. 3. num. XI. actum est. Illud hic tantum obseruandum Anastasium Imperatorem hoc anno ob eo solemnia Hypatium sororis suæ filium Consulem procedere voluisse.

501. Pompejus Orient. & Avienus Occident.
Decennalia Anastasii Imperatoris, quæ ostendunt primum Consulatus: Pompejus euim nepos erat Anastasii, frater nempe Hypatii superioris anni Consulis, ejusdem Imperatoris sororis filii: secundum Ludi theatrales hoc anno facti, de quibus Marcellinus in Chronico. Tertium quia sanctus Elias unus e successoribus Euthymii Magni Abbas novam Ecclesiam Deiparæ Virginis a S. Saba constructam dedicavit primo Julii, Indictione nona, hoc nempe anno, ut ostendunt Bollandus & Heusehenius in Actis nuper citatis S. Euthymii. Quartum Theophanes hoc anno habet: hoc anno Chrysargyrum tributum, & venationes sive pugnas cum bestiis publicas Anastasius abolevit; & Magistratus qui antea venales erant, gratis contulit. De exitiali illo tributo superius loquuti sumus. Verum quidem est Marcellinum in Chronico sub anni praecedentis Consulibus scribere: Anastasius Imp. donativum Illyricianis militibus per Paulum Tribunum Notariorum ergandum misit, sed missa sub finem hujus anni, uti existimandum, pecunia, quia sequentis initio quinquennale stipendum in Decennalibus Imperatoris solvendum erat.

502. Avienus Jun. Occident. & Probus Orient.
Hoc anno Theodoricum Italiz Regem posterio-
ris Imperii Decennalia celebrasse , tria ostendunt . Primum , Consulatus Probi , sororis Ana-
stasii Imperatoris filii ; ideo enim tres ejusdem
nepotes deinceps his tribus annis Consules pro-
cesserunt , ob tria quæ in iisdem Decennalia
sunt .

fienda erant. Secundum, quod sub his Consulibus Cassiodorus in Chronico scribit: His Coss. DN. Rex Theodoricus aquam Ravennam perduxit, cuius formam sumptu proprio instauravit, qua longis ante fuerat ad solum reducta temporibus. Qui Auctor, cum anno 500, quo Theodoricus priora Decennalia celebravit, alia id genus Romæ facta significet, patet ea horum solemnium effectus fuisse. Tertium, ejusdem Imperii Quindecennalia, & Vicennalia, de quibus infra.

503. Dexicrates Orient. & Volusianus Occident.

504. Cethegus solus, Orient.

505. Sabinianus Orient. & Theodorus Occident.

506. Areobinda Orient. & Messala Occident. Quindecennalia Anastasi; quo referenda quæ scribit Auctor Chronicus Alexandrini: His Coss. Anastasi Principis statua, in eodem loco, quo dudum Theodosii Magni steterat, super immanem columnam in foro Tauri statuta est. Quod etiam habet Theophanes, qui addit: hoc eodem anno plura ex are opera ex his, quæ posuit Magnus Constantinus, Anastasi jussu constata sunt.

507. Anastasius Aug. III. & Venantius Occident. Ab hoc Consulatu ad secundum ejusdem Imperatoris anni sunt decem elaphi, & ad sequentem ab eo gestum decem alii anni, ex quo, loco laudato collegimus Anastasium in Consulatus Cæsareos aliquam mutationem invexisse.

508. Celer, & Venantius. Quindecennalia Theodorici post Odoacrem occisum imperantis, quod ostendit ædificatio Monasterii a S. Cæsario Arelatensi Episcopo, hoc anno copta. In ejus enim vita a S. Cypriano Episcop. Tolonensti scripta dicitur, Alarico Rege Gothorum a Clodoveo Francorum Rege in conflictu perempto, Theodicum Italix Regem missis duabus suis in eam Provinciam ingressum esse, in hac ergo, inquit, obsidione, Monasterium, quod sorori ejus S. Casaria & sanctis Virginibus construebatur, magna ex parte destrutum est. Qui exercitus hoc anno ad urbem Arelatensem, quæ Gothis parebat, quæque a Francis obsidebatur, liberandam, missus; ut docet Cassiodorus in Chronico. Hoc itaque vel præcedenti anno Monasterium illud coptum; ideoque & ea solemnia a Theodorico celebrata. Vide quæ infra anno 512. de eodem dicimus.

509. Importunus Junior solus.

510. Anicius Manlius Severinus Boetius, Occident. & Eutharicus Orient.

511. Felix Occident. & Secundinus Orient. Vicennalia Anastasi Imperatoris, cuius index legatio S. Sabæ rogatu Eliæ Hierosolymorum Episcopi ad Anastasium pro fidei Catholicæ causa suscepit, quam Cyrillus in ejus vita dicit egisse cum annos 73. natus esset. Natus autem erat Theodosio XVII. Consule, mense Januario, anno sc. Christi 439. ut ostendunt Bollandus & Henschenius in Illustratione actorum S. Euthymii Magni, die 20. Januarii. Quare hoc anno ad præfatam ætatem pervenerat.

512. Paulus, & Mucianus Orient. Vicennalia posterioris Imperii, Theodorici in Italia, quæ indicat dedicatio Monasterii a S. Cæsario Arelatensi Episcopo post Arelatam a Franco-rum obisdione liberatam perfecti, die XXVI. Augusti facta, ut discimus ex Auctore vita ejusdem sancti anno 542. ut alias ostendemus vita fundi: erant, inquit, constitutionis Monasterii ipsius eo tempore anni pleni triginta, sexto Kalendarum Septembrium, & post diem dedicatio-nis Monasterii sui beatam animam latum emisit ad Christum. Si enim ab anno 542. quo ea mors contigit, per annos triginta retrocedas, pervenies ad præsentem, quo ideo ea dedicatio facta, quia Theodoricus posteriora sua Vicenna-

Apparatus in Baronium

lia celebravit. Quod si quis contendat S. Cæsarium anno tantum 543. ad cœlestem patriam migrasse, inde non aliud sequetur, quam præ-fata solemnia, Encæniaque anno sequenti 513. facta esse, anno nempe posterioris Imperii vi-cesimo evoluto.

513. Clementinus Orient. & Probus.

514. Senator solus Occident. Est hic M. Au-relius Cassiodorus Senator.

515. Anthemius Orient. & Florentius Occid. Quinta Quinquennalia Anastasi Imperatoris hoc anno facta, quod Marius in Chronico indicat quando scribit: His Coss. Monasterium Acauno & Rege Sigismundo constructum est, de quo celeberrimo Monasterio videndum Baronius ann. 516. n. 44. ubi de eo agit, ejus enim fundationis tempus ignoravit.

516. Petrus solus, Occident.

517. Anastasius Aug. IV. & Agapitus. De hoc Anastasi Consulatu loco supra laudato actum. Marcellinus in Chronico Anastasium nulla numerali nota, aut titulo Imperatoris profitetur, licet præcedentem ejus Consulatum cum numerali nota III. exhibuerit. Sed hunc Anastasium alium non esse quam Imperatorem ostendit Codex Justinianus, in quo lib. 6. tit. 27. de na-turalibus liberis lex quarta dicitur dat. Kal. April. Anastasio A. IV. & Agapito Coss. Ac præ-terea ejusdem Anastasi epistola ad Hormisdam Pontificem Romanum, quæ refertur tomo 4. Conciliorum pag. 1469. data V. Idus Julii Con-sistantip. Anastasio Aug. IV. & Agapito V. C. Coss. Emendanda porto subscriptio l. 5. de Advocatis divers. iudicium, quæ legitur lib. 1. præfati Co-dicis tit. VIII. ab eodem Anastasio data Kalend. April. Anatolio, & Agapito Coss. legen-dumque Anastasio & Agapito Coss. cum Anastasio imperante Anatolius Consul non fuerit. Ab hoc autem Anastasi Consulatu, ad III. ejus Consulatum, anni sunt decem, ab eo ad II. to-tidem. Quare aliqua mutatio in Consulibus Cæ-sareis facta.

518. Magnus Orient. & Florentius Occident. Anastasius hoc anno ad alteram vitam migra-vit, cum per annos viginti septem, ac menses tres, diesque totidem Imperium Romanum admi-nistrasset. Ita Evagrius libro tertio, capite ul-timo, qui libri sequentis initio dicit Justinum genere Thracem Imperiale purpuram sum-pissime die nona mensis Julii, qua in re Chronicon Alexandrinum suffragatorem habet. Ex qua die recte in eo constituta locus est existimandi Ana-stasii Imperii tempus varie ab Antiquis compu-tatum, recte etiam ab eo numeratum fuisse; sive anno 491. die sexto Aprilis, si ultimum terminum Evagrius exclusit, Zenonem, cuius emortualis dies a nullo ex Antiquis adnotatus, perisse. Ab ea enim die ad nonum Julii hu-jus anni hujusmodi tempus interjicitur. Fuisse tamen aliquod dierum interregnum post Zenonis mortem ab eodem Evagrio in Imperio Ana-stasiaco computatum, deducitur tum ex præcipi-tata ejusdem Zenonis morte; tum ex eo quod Marcellinus in Chronico scribit Anastasium re-gnasse annos 27. menses 2. dies 29. quo pa-cto die tantum nona Aprilis anni 491. Imperium suscepit, dieque decima octava ejusdem men-sis coronatus Zeno fuerit.

519. Justinus Aug. & Fl. Eutharicus Occident. Consulatus Justini juxta I. Regulam.

520. Vitalianus Orient. & Rusticus.

521. Justinianus Orient. & Fl. Valerius Occiden-t. Justinianus is postea Imperator fuit, cu-jus Consulatus propter magnas liberalitates, de quibus Marcellinus in Chronico, famosissimus fuit.

522. Symmachus & Poetius, ambo Occident.

523. Maximus solus Occident. Quinquennalia Justini Imperatoris, quæ ostendunt quod habet Ce.

III.
Imperium
Justini Se-
nioris.

Cedrenus hoc anno: *Augustali Corona Theodoram uxorem suam ornavit, quam mortua Euphemia duxerat.* Addit multos Manichæos suppliciis affecisse, quare recte Baronius in Annalibus nom. XIII. ad hunc annum refert l. 12. Codicis Justinianei de hereticis & Manichæis nullis Consulibus subscriptam quam idem Imperator adversus Hæreticos & infideles promulgavit, quandoque Manichæi expelluntur, & capite puniuntur.

524. *Justinus Aug. II. & Opilio.* Justinus Anastasi exemplo, anno Imperii septimo Consulatum cepit, qua de re suo loco actum. Quinta Quinquennalia prioris Theodosici in Italia Imperii, quæ ostendit dedicatio Basilicæ Beatae Mariæ Arelatis ædificatae hoc anno peracta in Concilio Provinciali Episcoporum in eadem urbe ob id coæctorum.

525. *Probus Junior Occident. & Philoxenus.*
526. *Olybrius* solus, Occident. Die tricesima Augusti Theodericus Italiæ Rèx e vivis excescit, de cuius morte & duplice Epochæ, vide quæ diximus in hac tertia parte, cap. 2. n. XV., cui hoc addendum, Anonymum a Valesio editum testari Theodoricum dum Ravennam, in qua clausus erat Odoacer Rex, obsideret, legationem ad Xenonem Imperatorem missile, ab eodem sperantem vestem se induere Regiam. Tum anno 493. occiso Odoacre, quod post Idus Julias factum docet, Gothi sibi confirmaverunt Theodoricum Regem non expectantes iussionem novi Principis, inquit idem Anonymus; quod haec non ignoratum fuerat. Ex dictis porro liquet duplum Theodosiorum epocham, duplicitaque Decennalia & id genus festa legitimis fundamentis inixa esse.

IV.
Imperium Justiniani. 527. *Mavortius* solus, Occident. Justinus Kal. Aprilis Justinianum sororis suæ filium Imperii participem facit, ipseque Kal. Augusti decessit, quod magis infra explicabitur. Ea porro Justiniani nuncupatio ostendit eum hoc anno ante mortem Decennalia celebrasse.

528. *Justinianus Aug. II.* solus, juxta I. Regulam.

529. *Decius* solus, Occident. Hoc anno Arausione in Gallia, quæ urbs ad Reges Italiæ pertinebat, celebratum adversus Semipelagianos Concilium occasione dedicationis Ecclesiæ illuc a Libero Praefecto ejus Galliarum partis, quæ Athalarico Gothorum Regi subjacebat, constructæ, propter cuius Encænia Episcopi convenerant. Quare cum suo loco ostenderimus Theodoricum Italiæ Regem Decennalia celebrasse, probabile est ejus successores idem præstisserent; ideoque hoc anno Athalaricum Quinquennalia anno uno anteveruisse. Advertendum porro in reliquis Occidentis partibus, in quibus Imperium Rönum defecerat, dedicationes Ecclesiarum & id genus alia quocumque indiscriminatim tempore paulatim acta fuisse, idemque postea in Oriente factum. Qua de re plura inferius.

530. *Lampadius, & Orestes*, ambo Occident.

531. *Post Consulatum Lampadii & Orestis.* Tam Oriens enim quam Occidens hoc anno sine Consulibus fuit. Quinquennalia Justiniani, quo referendum illud a Marcellino in Chronico scriptum: *His Coss. Codex Justinianus orbi promulgatus est.* Sicut enim Codex Theodosianus in anno hujusmodi solemnis dicato, ita & Justinianus publicatus.

532. *Iterum, seu anno secundo post Consulatum Lampadii & Orestis.*

533. *Justinianus Aug. III.* solus. Is Anastasi & Justini exemplo septimo Imperii anno Consulatum edidit: cuius arcana causa adhuc ignota, ut suo loco diximus.

534. *Justinianus Aug. IV. & Decius Theodorus Paulinus.* Is ultimus Occidentalium Consulum fuit, bello Gothicæ ne deinceps alii crearentur

prohibente. Ultimus & hic Cæsareorum Consulatum ordinariorum, qui a Justiniano sumptus est ob bellum Vandalicum anno elapsò cæptum, currentique confectum: quo & Belisarius, cui illud commissum fuerat, antiquorum Imperatorum more triumphavit, ut docet Theophanes in Chronico hoc anno, & Baronius in Annalibus explicat n. 53. hujus etiam Consulatus occasione factum, quod Author Chronicæ Alex. scribit: *His Coss. Justinianus Codex renovatus est, adjunctis novis, post priorem Codicem Constitutionibus, jususque est antiquato priore suam obtinere, vim sive auctoritatem IV. Kal. Jun. Indict. XII.*

535. *Fl. Belisarius* solus in Oriente, juxta V. Regulam, ut dictum est capite 9. num. IX. In posterum bello Gothicæ prohibente Consules primo in Occidente creari desiti, mox Occidentis exemplum Orientales quoque sequuti sunt. Quo factum est, ut Era Dionysiana nuper a Dionysio Exiguo proposita facilis admissa fuerit, virisque eundo acquisierit, quam, si Consulatus vigisset, magnam passam fuisse contradictionem non dubitandum.

536. *Post Consulatum Belisarii.*

537. *Post Consulatum Belisarii II.* id est, anno secundo. Decennalia Imperatoris Justiniani, quorum index quæ scribit Marcellinus in Chronico: *Ecclesia major Constantinopolis ab Imperatore Justiniano singulariter in mundo construta dedicatur die V. Kalend. Januarii.* Qua de re videtur etiam Theophanes. Referenda & ad hæc solemnia Novella Constitutio, quæ inter Græcas est 47. hoc anno die nona Kalend. Julii. Qua Justinianus sancivit: *in omnibus instrumentis in primis ponit annum Imperatoris, post Consules, tertio loco Indictionem, & inde mensem ac diem.*

V.
Imperium Justiniani a Decennalibus ejus usque ad mortem.

538. *Joannes* solus, Orient. Aliqui tamen huic Collegam adjungunt Volusianum, eo quod Epistola Vigilii ad Eutherium, quæ tom. 5. Concil. pag. 314. refertur, dicitur *data Kalendis Martis Volusiano & Joanne viris Clarissimis Coss.* in quibusdam editionibus loco Volusiani scribitur, *Vulifisario.* Sed utrobique male; immediate enim post eam Epistolam refertur alia ejusdem Pontificis sexto post die ad Cæsarium Episcopum Arelatensem *data pridie Nonarum Martiarum Joanne Viro Clarissimo Consule,* quæ subscriptio Volusiani nomen in præcedentem intrusum fuisse ostendit: quam etiam ob rem non tantum Marcellinus, & Marius Aventicensis solum Joannem Consulem edunt, sed is etiam solus in variis Justiniani Rescriptis apud Julianum antecessorem ejusque Novellis legitur. Quare perperam Onuphrius lib. 3. Fastorum scribit Volusianum hoc anno suffectum fuisse, ejusque mentionem esse in Codice Justiniane; nam per hæc tempora Consules ordinarii annui erant, nullaque in Codice Justiniane hujus Volusiani mentione, qui, si Consul, non nisi honorarius fuit.

539. *Appio* solus, filius Strategii in Oriente.

540. *Justinus Junior* solus, Orient.

541. *Fl. Basilius Junior*, qui novissimus privatorum fuit, qui Consulatum ordinarium gesserit, annoque nomen dederit. Quindecennalia Justiniani, quo referenda quæ scribit Theophanes: *occursum Domini mensis Februarii II. celebrari cœpit.* Quod festum licet propter pestem, quæ Byzantium grassabatur, inventum; huc tamen etiam spectat.

542. *Post Consulatum Basilii.*

543. *P. C. Basili II.*

544. *P. C. Basili III.*

545. *P. C. Basili IV.*

546. *P. C. Basili V.*

547. *P. C. Basili VI.* Hieronymus Rubens in Historia Ravennatensi lib. 3. scribit anno post Consulatum Basili sexto Indictione X. Ecclesiam S. Vitalis dedicatam fuisse, iisque solemnis Justinianum Imperatore, & Theodoram Augustam in-

tersuisse . Alemannus in Notis ad Historiam Arcanam Procopii cap. 9. utrumque tunc minime in Italia fuisse recte observavit , sed non ideo hæc Encænia hoc anno facta , negari potest ; cum nec Rubeum nec a quibus accepit , Ecclesiastarum dedicationes per hæc tempora , annis in quos Imperatorum Vicennalia & id genus festa incidebant , celebrari consuetum fuisse , observasse certum sit . Licet porro Justinianus in annum sequentem Vicennalia distulerit , non ideo tamen templorum dedicationes , similiave omissa , ut iam supra a nobis animadversum .

548. P. C. *Basilii VII.* Hoc tantum anno Justinianum Vicennalia celebrasse, horum solemnium indicia ostendunt; in calce enim Regulæ S. Aurelianii Episcopi Arelatensis, quæ in Codice antiquarum Regularum ab Holstenio V. C. in lucem editarum legitur, habet: *in Christi eomine fundatum est Monasterium virorum Dei in Civitate Arelatenſi a S. Aureliano Episcopo, iubente sancta memoria Childeberto Rege Francorum*, quinto decimo Kalendas Decembbris, Indictione XI. anno quinto post Consulatum Basilii Junioris V.C. (legendum anno septimo), qui cum indictione XI. concurrit) & *Basilica ibidem in honorem sanctorum Apostolorum & Martyrum*. Illudque monasterium, cuius hodie nullum vestigium extat hoc anno fundatum fuisse, patet ex verbis S. Florentini sepulcro, quod Arelatis in Ecclesia S. Crucis extat, inscriptis: *Primus præfuit S. Florentinus Abbas Monasterio nostro per annos V. qui vixit annis PL. M. L. obiit Prid. Id. April. duodecies P. C. Basilii V. C. Junioris Indict. I.* Id est anno Christi 553. a quo si per annos quinque retrocedas, ad præsentem pervenies. Porro ex Indictione undecima superius memorata constat viros eruditissimos non raro antiquas subscriptiones corrupisse, aut perpetram explicasse, quod existimant hoc saeculo indictiones non nisi a Septembri coepitas fuisse, quos præfatum exemplum sicuti & aliud parte 3. cap. 2. n. XIII. allatum errare convincunt. Eadem Vicennalia in hunc annum dilata fuisse discimus etiam ex Theophane, qui ait mense Aprili Ludos Circenses celebratos fuisse, additique: *Julii mensis die vigesimo octavo tertia feria sanctorum Apostolorum adiuncta facta est consecratio, & sanctorum Reliquiarum Andrea, Luca, & Timothae, qui sancti Apostoli, depositio. Episcopus vero Menas una cum sanctis Reliquiis progressus est veibiculis auro Imperatorio genimis exornato vestitus: tres autem sanctorum Apostolorum gestabat loculos supra genua: atque ita dedicationem celebravit. Quam dedicationem, Reliquiarumque translationem in annum 552. perperam Baronius consignat.*

549. P. C. *Basilii VIII.*

550. P. C. *Basilii IX.*

531. P. C. Basilii X. Quinta Quinquennalia Imperatoris Justiniani, ut ostendunt quæ Theophanes hoc anno habet: *Hoc anno, mense Septembris indictione decima quinta Syrcis, trans Urbis Regia portum sancta Irenes dedicatio peracta: comitantibus vero duobus Patriarchis, Mena CP. & Apollinario Alexandria e magna Ecclesia sancta Reliquia processerunt. Scedebant autem illi in Imperatoris curru sanctas Reliquias genibus appositas sustentantes. Ad leborum itaque stationem venerunt & trajicentibus portum occurrit Imperator. Solemni itaque ritu sancta Irenes Ecclesiam aperuerunt. Endem anno Hebdomi portus repurgatus.*

552. P. C. Basilii XI.

553. P. C. *Basilii XII.*

554. P. C. *Basilii XIII.*

555. P. C. *Basilii XIV.*
556. P. C. *Basilii XV.*

556. P. C. *Basilij* XV.

Apparatus in Baronium

Apparatus in Baronium

tu , qui hoc anno contigit , tota fere collapsa
fuisse , plurima ædificia , præcipueque sacra
reædificavit , inter quæ præcellentissimi sanctæ
Sophiæ templi , uti ex Agathia & Procopio de
ædificiis Justiniani lib. 1. ostendit hoc anno Ba-
ronius .

558. P. C. *Basilii XVII.*

539. P. C. Basilii XVIII.

560. P. C. Basilii XIX.
P. C. Basilii XX.

561. P. C. Basilii XX.

562. P. C. Bajani *XXI*.
563. P. C. Basilii *XXII*.

alla Justiniani Imperatori

Auctor enim Chronicus Alexandrinus hoc anno
scribit: mense Apellae, sive 24. Decembris se-
cundum Romanos prima die Indictionis XII. fe-
stum dedicationis S. magnaque Dei Ecclesiae
Constantinopoli secundo celebratum est.

564. P. C. Basili: XXIII.

563. P. C. *Bastii XXIV.* Hoc anno die decimalia quarta Novembris Justinianus Imperator supremum diem obiit, eique Justinus Junior successit, quod infra certis adeo argumentis ostendam, ut non putem fore in posterum qui ejus mortem, ut plerumque fit, in annum sequentem differat.

566. *P. C. Basilii XXV.* Atque hic Postconsulatus Fastis Consularibus Romanis saepius relegendis finem facit. Ex tot Consulatibus Cæfareis sunt aliqui quorum nullam, alii quorum forsan non veram causam exprompsimus, alia quoque Decennalia, aut id genus festa extra annos quibus aëta, forte consignata. Sed minimerit verum illud esse quod vulgo dicitur, nihil inventum simul & perfectum.

Supereft ut quo tempore hac fieri desierint, investigemus; qua in re observatu dignum, Marcellinum, seu ejus Continuatorem & Autorem Chronicæ Alexandrini, qui aliquando eorum solemnum mentionem fecere, post Theodosii Junioris tempora de iisdem tacuisse, imo & ea in numismatis adscribi desisse, licet Majoriani nummum, in quo legitur VOTIS MULTIS, aliumque Justiniani a Dufresnoy in Dissertatione de numismat. inferioris ævi n. 42. allatum, in quod legitur: VOT MULTHTI ad hujusmodi solemnia referendos esse dubitandum non videatur. Post Theodosium itaque Juniorem ea in numismatis valde imperfecte sculpta, & uti conjicere licet, minori pompa & apparatu acta; tum Justiniani tempore donativum singulo quinquennio ab Imperatoribus militibus solvi solitum, abrogatum est, ut docet Procopius in Historia arcana cap. 24. νόμος ἦν ἀντιπεντετράδα ἐκάστην τὸν βασιλέα τῶν στρατιώνδες ἔκαστον διπεντετράδα χρυσίων ταντῷ πεμπτόντες διαντ πεντετράτες παντάλοσε τῆς ρομαίου ἀρχῆς παρέχοντο στρατίρας χρυσὲς στρατιώντιν ἐκάστῳ πέντε μαιεύτεροι οἱ διοντοὶ ἢ μὴ πρωτόδαιοι εἰς μηκανή πάσῃ εἰσόρει αὐτῷ ὅθε διωκόσατο τὸν πολυτέλειαν τούτον ἐδὲ ἐτέλεσπαρτο ὅτε ἐμεγάλει πατέρων χρονῶν δύο καὶ τριάντα τέσσαραν τριβιστος ηδὲ ἀστεῖ καὶ λίθινη τε κρύψη τοῖς αὐθόποις γενέσθαι, quaε verba sic Alemannus vertit: ex præsca lege Imperator Quinquennali donativo, certaque auræ summa exercitum prosequi consuevit. Ergo per Urbes Romana ditionis quinto quoque anno Quarstores mittebantur, qui singulis militibus statere aureos quinque penderent; idque rato inviolataque usu receptum erat. Ex quo vero ad Rempublicam Justinianus accessit [inde duo & triginata excurrunt anni] ita busus rei curam abiecit, ut ejus pene ceperit mortales oblivio. Priora verba male verit Alemannus, ea quæ Imperatorem respiciunt, ad donativum referens. Sic itaque vertenda, mos erat Imperatorem per Quinquennalia militum quemlibet certo statere aurco prosequi. πεντετετράδα enim Quinquennalia significare jam suo loco ostensum. Procopius ita-

VI.
*Sub quo
Imperato-
re Decen-
nalia fieri
desierint.*

que qui Historiam arcanam anno Christi 559. post Tricennalia nempe Justiniani scripsit, testis est hunc, donativum militibus in Quinquennalibus fieri consuetum aboleuisse, qui si Quinquennalia ipsa aliqua id genus festa idem Justinianus abrogasset, illud non prætermisisset, cum eum qualibet data occasione in rerum novatarum vituperationem adducat, & cap. XI. scribat eum, ubi imperio potitus est, *extemplo omnia miscere cœpisse*, ac qua consuetudine obtinuerint, hac interdicere, quasi Imperatorium paludamentum induisset, ut aliam rebus faciem induceret. Quare existimo Justinum Juniores sicut Consularem dignitatem in privatis, ita & in Imperatoribus hujusmodi solemnia abrogasse, eaque ad illum usque perseverasse.

VII.
Vestigia
quada
Decenna
dium.

Forum tanien vestigia quadam non solum eodem Justino imperante, sed & diu post remanere; anno enim Christi 569. quo quintus Imperii Justinus annus cœpit, in suburbano, quod ante susceptum Imperium possidebat, palatum cepit extruere: & in Principis Insula, qua ejus pariter erat, suburbanum aliud erexit ad portum: nec non sanctorum mercede non conductorum ad Darii regionem. Ad hanc publicum Tauri balneum a se reparatum de conjugis Sophia nomine Sophianus nuncupavit, inquit Theophanes in Chronico. Tum anno 574. quo decimus Imperii ejus annus cœpit, Tiberium adoptavit ac Cæsarem renuntiavit, &, ut ait idem Theophanes, *magnum Aqueductum a Valente constructum reparavit, & aquarum copiam Urbi*. Mauricius, qui anno 582. imperare cœpit, anno quinto Imperii, uti decet idem Theophanes, operi publico nomen suum posteritati commendare voluit: *adificavit porro Mauricius ad Blachernas Carianam Porticum, cunctaque a pueris ad susceptum usque Imperium a se gesta Pictorum arte in ea descripsit: & publicum quod hic habebatur, balneum absolvit*. Rursus anno Christi 596. quo decimus quintus Imperii ejus annus inchoatus est, *Solarium Magnaura condidit Imperator, suamque statuam ad medium atrium erexit, ibi dicens posuit armamentum*, inquit idem Theophanes. Imo anno 591. in quem decimus Imperii ejus annus incidit, S. Gregorius Pontifex Romanus dedicationem aliquarum Ecclesiarum fieri concessit, quod minime fas esset inconsulto Romano Pontifice Ecclesias in Occidente dedicare, ut videre est, in Annaibus Baronii eodem anno num. XXIV.

VIII.
Vestigia
alia De
cenna
dium.

Leo Isauricus, qui anno 716. Imperium suscepit, anno 720. quo quintum ejusdem Imperii annum ingressus est, filium Constantinum Imperatorem coronavit, & Irenes Imperatrix, quæ anno 780. cum Constantino filio imperare cœpit, anno 784. Indictione VII. quo quin-

tus Imperii ejus annus cœpit, *Berrhaam reparari iussam Irenopolim appellavit*, ut testis est Theophanes. Ad veterem morem Leonem etiam Quartum Romanum Pontificem respexisse existimo, cum absoluta, quam cœperat, nova civitate, eam anno 852. quo sextus Pontificatus annus cœpit, solemni ritu Deo dicavit, & Leoninam a suo nomine dixit, ut videre est apud Baronium eodem anno num. I. eo quoque spectavit Alexander Secundus Pontifex Romanus, qui anno 1061. Kalendis Octobris ad Pontificatum elevatus est, is enim anno 1071. Kalendis Octobris, quibus undecimus Sedis ejus annus inchoatus est, dedicavit novam Basilikam sancti Benedicti, a Desiderio Abbe Cassinensi & Cardinali erectam in monte Cassino; quæ quidem, uti observat Baronius eodem anno num. I. celeberrima omnium dedicatio fuisse reperitur, præsente Pontifice Romano cum omnibus Cardinalibus, qui Roinæ aderant, & Archiepiscopis decem atque Episcopis quadraginta tribus, pluribusque insuper Principibus atque Magnatibus, Præterea Cremonenses, Mediolanenses ac Placentini anno 1168. Alexandriam in Insubria considerunt, cui ob Beati Petri & Alexandri Tertiæ summi Pontificis reverentiam Alexandriae nomen indiderunt, annoque sequenti Consules ejus eam eideni Alexandro, & per eum Ecclesiæ Romanæ in jus & proprietatem obtulere, ut videre est apud Baronium anno 1168. num. 65. Alexander tertius anno 1159. mense Septembri Hadriano Quarto Papæ successerat. Ea itaque civitas anno decimo Alexandri Tertiæ inueniente confitui cœpta, eoque exente Ecclesiæ subjecta. Hujus enim Pontificis annos non ab anno 1160. ut perperam Baronius, sed a præcedenti auspicioando esse jum viri eruditio monuerunt. Denique S. Henricus Imperator hujus nominis Secundus, qui anno millesimo secundo ad eam dignitatem elevatus est, cum Ecclesiam Bambergensem construxisset, anno millesimo undecimo, quo decimus ejus Imperii exorsus, cœtum plusquam triginta Episcoporum ad eam dedicandam convocavit, cujus occasione celebrata ab istdem fuit Synodus Bambergensis dicta, ut recitat Baronius eodem anno, num. I. quæ omnia casu evenisse non arbitror, cum certum sit prioribus Ecclesiæ seculis Encænia Ecclesiarum, & Urbium hujusmodi annis peracta fuisse. Illud valde mirum mihi accidit, quod ea traditio tamdiu conservari potuerit, nullo libro qui extet, aut quem saltem legerim, hujuscce antiquæ consuetudinis mentionem faciente. Et hæc, quæ dicebam, Decennium & id genus festorum quæque hucusque in tenebris sepulta fuerant, vestigia.

PARSTERTIA.

De perpetuis Imperatorum Orientalium Consulatibus.

Quia in Fastis Byzantinis, quos in ultima hujus Dissertationis parte explicando aggredimur, Imperatores Orientis sine Collega Consules semper exhibentur, & modo post primum, modo post alterum Imperii eorum annum, Postconsulatus numerari incipiunt, ad facilitorem dicendorum intelligentiam de dimidiatis Consulatibus, & Postconsulatibus, qui ante Fastos Byzantinos introductos in usu fuere, prius nobis agendum. Utrique siquidem Justino Juniori fundamentalium præbuiere novæ Fastorum formæ inducenda, posterioribus ex iis, quæ præcessere mutuari aliquid solitus.

CAPUT PRIMUM.

De Consulatibus Dimidiatis a Constantino Magno ad Justinum Juniores in Actis Publicis saepe occurrentibus.

I.
Qui priores
sine Collega
Consules
fuerint.

Consulatus dimidiatus is est, qui Consule sine Collega constat, quod Magistratus genus anno Urbis conditæ 702. nonen anno dare cœpit. Eo enim cum diu Comitia protracta essent, ideoque singulis ferme diebus cædes perpetrarentur, Senatus in Pompejum intentus erat, quasi jam jam Dictatorem futurum, quod remedium res ipsa posulare videbatur. Id Cato dissuadens traduxit Patres in suam sententiam, ut cum Consulem absque Collega facerent: ut potestatem quidem Dictatoriam haberet solus res moderans, rationi tamen reddende esset obnoxius more Veterum. Hic primus Consulum solus creatus. Ita Appianus Alexandrinus lib. 2. de Bello civili, cui suffragatur Dio libro 40. hujus rei nullum postea exemplum visum, nisi postquam Constantinus Magnus Imperium suscepit. Cum enim tunc Orbis Romanus a pluribus Imperatoribus eodem tempore imperantibus, iisdemque inter se discordibus regeretur, Maxentius qui in Italia imperabat, anno 310. rursumque anno 312. Consul sine Collega processit, & in reliquo Imperio Galerius Maximianus anni 311. initio Consulatum solus edidit. Et quidem de Maxentio nulla difficultas esse potest; at non ita de Galero Maximiano. Noris enim Dissertat. de numismate Licinii cap. primo ex eo quod anno 311. idem Maximianus VIII. & Licinius a Cassiodoro & Victorio Aquitano Consules ordinarii proponuntur, Licinium non minus quam Maximianum Kalendis Januariis eam dignitatem iniisse arbitratur; quod & ex Edicto in favorem Christianorum eo anno ab eodem Maximiano emisso, in quo Licinius diserte inscribitur Consul, confirmatum censem. Verum enim vero verba, quæ in Catalogo veterum Pontificum ab Henschenio in lucem edito leguntur, clariora sunt, quam ut res hæc in dubium vocari possit: Miltiades, ait Auctor Anonymus ejusdem Catalogi, sedit annos 3. menses 7. dics 8. ex dic VI. Nonas Julias a Consulatu, Maximiano VIII. solo; quod fuit mensis Septembri Volusiano & Rufino (in Italia nempe, ubi hos Maxentius Imp. Consules designarat) usque in III. Idus Januarii Volusiano & Aniano Consulibus, qui anno 314. Consules ordinarii fuerunt. Galerius itaque ipso anni ini-

tio Consul solus processit, ac paulo post, Licinum Imperatorem Collegam habuit. Is enim, sicuti Galerius in præfato Edicto ab Eusebio lib. 8. cap. 17. relato, & post ultimum Februarii diem ejusdem anni 311. emanato, Consul appellatur. Imo Kalendis Maiis ejusdem anni Galerius jam sibi alterum Collegam adsciverat, Galerium nempe Maximum Imperatorem, ut alias ostendimus ex Lactantio libro de Mortibus Persecutorum. Quod porro Galerius anni initio nondum Collegam habuerit, ab Onuphrio, Calvino, ac Goltzio perperam existimat, Licinum anno 312. Consulatum tantum suffectum gessisse. Nam postquam Constantinus ad Imperium electus est, multoque magis post Imperii divisionem Valentianus & Valentius Imp. tempore factam sapientis contigit, ut Consules ordinarii longe post Kalendas Januarias magistratum inierint, quos nullus tamen suffectos tantum Consules appellabit. Nihilo tamen minus quia ejusdem Galerii Maximiani Consulatum hoc primum visum est, sumpta inde ansa ab aliquibus existimandi Licinum Consulatum tantum suffectum gessisse. Qua in sententia fuisse videtur Divus Augustinus libro post Collationem cap. 33. ubi tertium Constantini Magni Consulatum cum secundo Licinii conjungit, cum tamen uterque anno 313. ter Consul necessario dicendus fuerit, si anno 311. Licinius Consul ordinarius processit. Contra vero Licinius iterum Consul tunc dici potuerit, si anno 311. Consulatum tantum suffectum gessit, cum hujusmodi Consulatum nulla plerumque ratio habita sit. Sed lac de re jam supra satis actum. Denique cum in Fragmento Consulari a Bucherio edito idem Maximianus cum particula exclusiva, sicuti in Catalogo veterum Pontificum laudato legatur hoc modo: Maximiano VIII. solo, eum anno 311. Kalendis Januariis solum Consulem processisse minime dubitandum.

Unicus porro Consul publicis Actibus inscribatur. Primum quando propter bella, aut alias rationes capite sequenti referendas, Collega ejus in alia Imperii parte designatus non fuerat, aut de ejus designatione nuncium nondum pervenerat. Tunc enim si in Occidente v.g. Consul Orientalis ignoraretur, solius Occidentalis nomine Acta consignabantur, addita etiam non raro hac formula, & qui nunciatus fuerit, sicuti videre est in Novella tertia Theodosii Julianoris de Judais, Samaritanis, Hereticis, & Paniganis data anno 439. quæ hoc modo subscribitur: dat. prid. Kal. Febr. Theodosio A. XVII. Cos. & qui fuerit nunciatus. Nam anni exordio alterutrius Consulis nomen saepe ignoratum fuisse certum est: quam in rem facit egregius Synesii locus, qui in Epistola 132. ait: Χθὶς καὶ πόνι ἐπὶ τῶν ἑραγλῶν ὑπέτρων ἀτέρος, ἵστιν Απραιτερός, τὸν γὰρ συνάπλοκτα ἄγνω, id est, nudius tertius novis Consulibus, quorum alter est Aristonetus, Collegam enim ignoro. Cadit is Consulatus in annum Christi 404. quo Honorius Imperator VI. Consul in Occidente fuit, cujus designatio a Synesio cum eam eo anno in Oriente scriberet Epistolam, ignorabatur. Quibus in verbis explicandis hæsit Petavius, qui Synesii Opera notis illustravit. Ait enim in iisdem: etenim Consularis bonos principali fastigio velut syrus lumine solis absconditur. Quæ explicatio, ut optimè observat Alemannus in notis

II.
Primaria-
tio cur ni-
ci Consulis
nomin in
Actis publi-
cis scribe-
retur.

Dissertatio Hypatrica,

notis ad 26. caput Historiae Arcanæ Procopii, a Synesii mente aliena est. Nihil siquidem aliud significat, quam Aristæneti Consulis Orientalis Collegam se se hactenus nescire, quidquid dicit idem Petavius in secunda operum ejusdem Synesii Editione ad præfatam explicationem, tuendam, Alemannumque confutandum.

III. Secundo quandoque inter Imperatorem Orientis & Occidentis conveniebat, ut unicus tantum Consul crearetur. Quo tempore in Actis publicis particula exclusiva apponi non solebat, ut videre est in Codice Justinianeo, ubi ea nunquam legitur, sicuti nec apud Cassiodorum, ac Prosperum, licet Continuator Marcellini, alioquin quidam eam addere soleant hoc modo: *Cyro solo Cos.* anno nempe Christi 441. Tertio quando alterutrius Consulis nomen e Fastis eradebatur, quod anno 399. contigit, unde Prosper in Chronico eo anno habet: *Mallio Theodoro Cos.* cum hoc Consulatum inierat Eutropius Eunuchus, qui mox honore & vita exutus est. Solius itaque Theodori Eutropii Collegæ nomen publicis Actis adscriptum est. Tuncque aliquando bis idem Consul nomine scilicet & prænomine exprimebatur, v. g. Mallius & Theodorus, quo pacto hujus anni Consulatum Cassiodorus & Idatius in Fastis edunt. Qui modus bipartiendo Consulatus ab inferioris ævi Scriptoribus aliquando usurpatus legitur, etiam quando integer erat. Sic Alcuinus libro de Divinis Officiis cap. primo, ait Christum natum esse *Sulpicio & Camerino Coss.* anno nempe Eræ Dionysianæ nono, cum dicere debuit, *Poppæo Sabino & Sulpicio Camerino Coss.* Addit baptismatum *Valeriano & Asiatico Coss.* anno scilicet ejusdem Eræ quadragesimo quinto, loco *Valerio Asiatico & Messala Coss.* Propter quæ, similiaque Mabillonius tomo primo seculi quarti Benedictini in vita ejusdem Alcuini pag. 145. illud opus Alcuino abjudicat, licet nihil inde ad eam rem concludi possit, cum Georgius Syncellus scriptor coætaneus, quando de Natali & Morte Christi agit, utrumque Consulatum eodem modo ac Alcuinus dispartiatur.

IV. Quarto unius tantum Consulis nomine Acta signata quando is illustris erat; quod in Inscriptione Narbonensi capite sequenti referenda facilius existimat. In ea enim solius Valentianiani nomen legitur, non vero Nomi ejus in sexto Consulatu anno 445. gesto Collegæ, licet ea sub finem anni dedicata fuerit. Quinto ex mero uniuscujusque arbitrio pendebat, vel uno tantum, vel duobus Consulibus ordinariis scripta publica consignare. Epistolæ Divi Leonis Papæ 14. & 15. juxta Quesnelli viri doctissimi editionem consignata sunt *Calipio* (seu Alipio, utrumque enim indiscriminatim legitur) & *Arbabure Coss.* Epistola 16. data est XII. Kal. Novembris iisdem etiam Consulibus, anno scilicet Christi 447. & tamen Epistola 17. postridie data hanc habet subscriptionem: *data XV. Kal. Novembris Alipio V. C. conf.* Præterea Epistola 128. ejusdem Pontificis hoc modo notatur: *data quinto decimo Kal. Aprilis Leone & Majoriano Coss.* id est, anno Christi 458. Et tamen epistola 129. aliquot post dies data, ita subscribitur: *dat. XII. Kal. Aprilium Majoriano Augusto primum Consule.* Tum epistolæ 130. & 131. eadem die datæ ita consignantur, *Leone & Majoriano Augustis Coss.* Ex quibus patet ex mero privatorum arbitrio pendisse vel unius, vel utriusque Consulis nomine Acta consignare, quod solo usu introductum videtur. Initio enim ob alterius Consulis ignorationem unius tantum nomine Acta notare licebat; cumque frequenter ea ignoratio contingere, primis anni diebus aut mensibus, paulatim factum, ut modo utriusque, modo unici Consulis nomine instrumenta publica subscripta fuerint.

Sexto licet utriusque Consulis designatio nota esset, sæpe tamen Acta unius tantum nomine consignabantur, addita hac particula, & qui nunciatus fuerit, quæ passim in Codice Theodosiano, alibique legitur, licet is jam nominatus fuisset, eaque nominatio innotesceret. Illustre hujus rei exemplum ex Actis Concilii Chalcedonensis anno Christi 451. Marciano Augusto, & Adelphio Consulibus, celebrati deducuntur: prima enim ejus Actio hiis verbis inchoatur: *in nomine Domini Jesu Christi, Consulatus piissimi & amatoris Christi Imperatoris Flavii Marciani perpetui Augusti*, & ejus qui fuerit declaratus, sub die octavo Idus Octobris, indictione quarta. Sequentes Actiones iisdem verbis notatae, nisi quod in quibusdam formula illa, & qui fuerit declaratus, omittitur. Et tamen neque Constantinopoli, neque Chalcedone Adelphium Romæ Consulem designatum fuisse, ignotum esse non potuit. Hoc enim anno quatuor Epistolas Adelphi Consulatu notatas ad Marcianum Augustum qui Concilio interfuit, S. Leo Pontifex Romanus jam scripsérat, qui & alias ad Pulcheriam, ad Anatolium Patriarcham Constantinopolitanum, ad ipsam Synodus Chalcedonensem, privatosque quosdam misit Adelphio Consule subscriptas. Præterea legatos, quos idem Pontifex ad Synodum misit, Adelphi designationem Marciano & Episcopis retulisse certum; & nihilominus Conciliis Acta solius Marciani Consulatu consignata sunt, addita formula, quæ videtur indicare Consulem Occidentalem in Oriente tunc ignoratum fuisse. Imo epistola quam Valentianus & Marcianus Augusti S. Leoni scripsere, qua de fide apud Chalcedonem roborata gratulantur, ipso eodem anno exente data, his verbis subscriptur: *dat. XV. Kal. Januarii D. N. Marciano PP. Aug. & qui fuerit nominatus, Consulibus.* Et tamen libro primo Codicis Justinianei, titulo undecimo *I. 7. de Paganis & sacrificiis & templis*, antea ab iisdem Imperatoribus missa ita notatur: *dat. prid. id. Novemb. Marciano A. & Adelphio Coss.* & eodem libro, titulo *II. I. 5. de his qui ad Ecclesiam configuantur.* Ab iisdem Imperatoribus missa, dicitur *dat. III. Id. Jul. Marciano A. & Adelphio Coss.* Ex quibus intelligimus, consuetudinem tulisse, ut licet in Oriente Consul Occidentalis notissimus esset, & viceversa; Acta tamen publica unius Consulis nomine, addita etiam hac formula, & qui nunciatus fuerit, sæpe consignarentur. Sicut autem, ut sequenti capite dicemus, Concilium Ephesum notatum fuit hac clausula post Consulatum Theodosii Aug. XIII. & Valentianii Aug. III. quia hi Consulibus ordinariis, qui tantum privati, illustiores erant; ita & propter eamdem rationem, solius Marciani Augusti Consulatus mentio in Concilio Chalcedonensi facta.

Harum observationum beneficio variae difficultates enodari poterunt, quod brevitatis causa unico exemplo demonstro. Epistola S. Leonis ad Neonam Ravennatem Episcopum, quæ in editione Quesnelli centesima tricesima quinta ordine est, his verbis subscriptur: *data nono Kal. Novembris Consulatu Marciani Augusti, id dis jœfe est anno Christi 451. Contendit Quesnellus legendum esse Consulatu Majoriani Augusti, sic que datam esse Epistolam anno 458. quo Majorianus Leone Augusto Collega Consulatum editit, hæcque prima ejus ratio: cum viginti, inquit, epistola Leonis anno 451. data etiam super sint, nulla tamen alia Marciani Consulatu annotata reperitur, omnes Adelphi Consulatum scriptum habent. Quis igitur sibi persuadeat Leonem sibi in omnibus, vel levis momenti rebus constantissimum post tot epistolas nomine Adelphi Consulitis insignitas, stylum mutasse, & de Marciani nomine apponendo cogitasse? Quod enim de hujus*

Augusti Consulatu in illis Epistolis non meminavit, non ex memoria lapsu, vel oscitania, casuve aliquo contigisse credendum est: sed potius putandum non ita fuisse in usu per ejus Consulatum tempora numerare, licet hujus omissionis ratio non appareret. Hoc & pro certo habendum nequequam id a Leone omittendum fuisse, si usus tulisset: præsertim cum omnes illa Epistola in Orientem missa sint, & ad Orientales Episcopos data: imo ad Constantinopolitanum Antislitem, ad Julianum Coensem, ad Pulcheriam Augustam, ad Synodum Chalcedonensem, & ad ipsum Imperatorem Marcianum. Quibus consideratis nemo sibi suadebit unicam Epistolam post illas omnes scriptam, & ad Italæ Episcopos missam, præter consuetudinem decoratam fuisse Marciani nomine. Sed mirum est virum in libris Divi Leonis exercitatissimum non advertisse S. Pontificem in temporariis notis exprimendis sæpe stylum mutasse. Præter enim ea quæ jam numero secundo observavimus, ex ejus Epistolis aliæ datæ sunt sine die, & Consule, aliæ cum utroque, pluresque cum unico tantum Consule. Ad hæc decem Epistolas Aetii, & Studii Consulatu, qui in annum 454. cadit, notavit, & tamen undecima eodem anno data hanc formulam post Consulatum Opilionis, anno superiore 453. Consulis præfert, rursumque duæ sequentes, quæ ordine sunt centesima decima, & centesima undecima, Aetii, & Studii Consulatu notantur. Quare nihil præter morem suum egit S. Leo, quando post tot Epistolas Adelphii nomine insignitas unam Marciani nomine decoravit, frustraque ad usum contrarium, qui nullus fuit, recurritur. Divum Gregorium & successoribus Leonis unum, in subscriptionibus Epistolarum non minus varia se capite sequenti videbimus.

VII.
Epistola
D. Leonis
vario mo-
do subscri-
pta.

Non magis firmum secundum ejus argumentum. *Quoties, inquit, unicum Consulem in Epistolis suis Leo adnotavit, toties Occidentalem Consulem, non vero Orientalem nominavit. Ex quo deducit Epistolanum ad Neonam non debuisse adnotari Marciani unius Consulatu, quod nimurum ait: Hac esset tunc temporis consuetudo, ut Occidentales, Occidentalem, Orientales Orientalem Consulem publicis Instrumentis inscriberent. Sed licet more communi, magisque usitato id fieret, nullo tamen modo, aut necessarium, aut aliqua lege cautum erat. Anno Christi 498. Joannes Scytha in Oriente, & Decius Paulinus in Occidente Consules ordinarii fuere, & tamen uti legitur apud Onuphrium in Fastis, Romæ in antiqua Tabula marmorea scriptum reperitur: JOANNE SCYTHA ORIENTALI CONS. Imo aliter fieri non poterat, quando uterque Consul aut Orientalis, aut Occidentalis erat, aut quando unicus tantum Consul nomen anno dabat. Quid mitum igitur, si S. Leo Marciani non solum Consulis, sed etiam Augusti nomine, Epistolam ad Neonam subscripterit.*

Dicit tertio Quesnellus numquam ita a Leone positam esse Consularem notam, Consulatu, sed vel Consule, vel Consulibus, ut aliena manu, subjungit, additam, nemo non videat. At si hæc ratio valeret, plures temporis notæ ex Divi Leonis Epistolis tollenda essent, siveque ea susdeque vertendæ. Epistola centesima nona data dicitur post Consulatum Opilionis, qua loquendi formula nulla alia ejus Epistola notata, Epistola centesima vicesima nona data dicitur: Majorizno Augusto primum Consule, & tamen nec Leo, nec alii notam numeralem cum primo Consulatu conjungere solent. Nam idem Leo sermone 2. de Pentecoste, de Manichæorum hæresi loquens, ait: eam ortam esse Probo Imperatore, Paulinoque Coss. Ubi vides S. Leonem non dicere Probo Imperatore primum, licet certum sit hunc priorem ejus Consulatum fuisse. Denique si subscriptio illa insititia sit, non legendum Majoriani Con-

sulatu, sed ea prorsus expungenda; eam tamen retinendam esse ostendit, quod ipsem Quesnellus fatetur, nullum nempe Codicem, aut Manuscriptum, aut impressum suæ opinio- ni suffragari.

Ultima ejus ratio est, quod ea Epistola scrip- ta sit ad Consultationem Episcoporum illius provinciæ quæ Ravennensi suberat, illiusque consultationis occasio nata sit ex reditu aliquorum hominum, qui ex illis regionibus in captivitatem abducti, ab aliquot annis fuerant post Barbaricam aliquam irruptionem, & tunc de-

VIII.

Dua sancti
Leonis E-
pistola suis
annis red-
duntur.

mum ad sedes suas, libertatemque redierant. Constat autem pace potitam fuisse Italiam Leonis Papæ temporibus, eam Attilam non ingressum esse nisi anno 452. ideoque multum verosimilius esse Ravennensem regionem Attilianum expertani fuisse furorem, plurimosque saltē ex agro, & parochia Ravennensi inde raptos in captivitatem anno 452. & post aliquot annos scilicet 457. & 458. paucos libertatem simul, & patriam assequitos esse, & de suo Baptismo dubitare cœpisse: quæ Italī occasio fuerit consulendi Romanum Pontificem, & huic ad illius regionis Episcopos hanc scribendi Epistolam. Hæc Quesnellus. Sed occasio S. Leonis consulendi non clades Attiliana, a qua Ravenna orationibus Joannis Praefulsi, qui jam eo anno sedebat, liberata est, ut habet Baronius anno 452. num. 63. sed Vandala persecutio, & direptio. Cum enim direpta maxima parte Africæ, ut in notis ad Epistolam ad Rusticum Narbonensem a S. Leone scriptam ipsem Quesnellus observat, navibus fractis Geisericus impousisset maximam Clericorum turbam una cum Carthaginensium Episcopo, ii nudi, & expoliati prospera navigatione Neapolim Campaniæ appulere. Quin & Senatorum, atque Honoratorum multitudinem primum exilio crudeli contrivit, postea transmarinam in partem projectit, inimico cunctos amissis omnibus bonis ad Italiam navigare compulit idem Geisericus, testibus Victore Vitensi lib. 1. de persecut. Africani. & Fulgentii Actis. Cum igitur Carthagine anno 439. exente barbarus Rex potitus sit, annis proxime sequentibus; quibus maxime furorem suum exercere cœpit, ex Africa se Catholicī, & ipsi etiam Manichæi, uti ex Leonis ipsius Epistolis Baronius suggesterit subduxerunt, ita ut eorum in Italianam adventus occasione, dubia nata sint, quibus per S. Leonem consultum esse voluerunt Neonas Ravennensis Episcopus, & Rusticus Narbonensis Antistes; quod plurimi quoque persecutionem fugientes in Gallias transmeassent. Quare non solum Epistola ad Neonam in annum 451. quo eani Sirmondus tom. I. Cncil. Gall. consignarat, quasi postliminio restituenda est, sed etiam Epistola ad Rusticum, quam idem Quesnellus in annum 458. contulit, ad annum 452. retrahenda, cum in ea de pueris a Vandalis captis mentio sit. Hæc scrupulosius examinare placuit ad Majorem Consulatum dimidiatorem, de quibus nullus, quod viderini speciale tra- stationem instituit, intelligentiam; utque patet, Marciani Augusti Consulatu scriptores Ecclesiasticos, quod idem vir doctissimus persuasum habet, abusos non fuisse ad probandum S. Petrum Chrysologum Neonæ decessorem circa annum 450. e vivis excessisse, & non longe antea S. Germanum Antissiodorensem, qui in ea profectio decessit, in qua Ravennæ exceptus est ab eodem S. Petro Chrysologo hujus civitatis Episcopo. Nam illud eo magis dicendum, quo ipsem Quesnellus ex Ughello in Italia Sa- cra affirmet, Neonam successisse Petro Chrysologo anno quadringentesimo quinquagesimo, decessisseque tertio sui Pontificatus anno, ut idem Ughellus resert; quæ quomodo subsistere pos- sint, si epistola ad Neonam anno tantum qua- drin-

dringentesimo quinquagesimo octavo, ac Majoriano Augusto Consule scripta sit, non video.

CAPUT SECUNDUM.

De Postconsulatibus a Constantino Magno ad Justinum Juniorem usū receptis.

I.
Qua de causa formula Postconsulatum introducta.

Postquam Constantinus ad Imperium pervenit, series Consulium perturbari caput; cumque inter tot Augustos eodem tempore correspondentes, quorum erat duos Consules designare, non conveniret, aliquando nulli Consules aliquando plura Consulium paria inter eas discordias designata, indeque hæc formula, post Consulatum, introducta. Legitur ea primum in Fastis Idatianis anno 307, quo Maximianus Herculeius IX. & Constantinus Consules ordinarii fuere; Acta enim publica in aliis provinciis consignari cæpta post sextum Consulatum, nempe Constantii Chlori VI. & Galerii Maximiani VI. qui anno superiori Consules ordinarii fuerant. Quæ formula maxime frequentata postquam idem Constantinus Romanum Imperium in Orientale & Occidentale divisit, & Orientis sedem Constantinopolim a se conditam, Occidentis vero caput Romanum instituit. Tunc enim inter cætera statuit, uti ex duobus Consulibus, quos annuos esse voluit, alter Romæ, alter Constantinopoli designaretur. Ex quo fastum, quod Onuphrius lib. 2. Fastorum notavit, ut ob bella civilia, vel externa, Principum cædes, pestilentias, vel alias causas, annus sine Consulibus ordinariis aliquando fuerit; tuncque qui superiori anno Consulatum gesserant, Fastis nomen dabant: cuius rei exempla varia in iisdem fastis, præsertim post Theodosium Seniorem leguntur: & hæc prima inventæ hujus formulæ causa.

II.
Triplices Postconsulatum genus.

Triplex vero Postconsulatum genus fuit. Primum sub Constantino initum, & sub Justino Juniori finem habuit, de eoque præsenti capite agimus. Secundum a Justino Juniori ad Constantium Pogonatum, de quo cap. sequenti. Tertium a Constantino Pogonato ad Constantium Porphyrogenitam aut circiter perduravit, illudque, quod hactenus incognitum fuit, cap. 4. explicabitur. In priori genere superioris anni Consules semel, bis, & aliquando plures sequentib[us] annis repetebantur, ut mox videbitur. In secundo Postconsulatus, anno secundo, vel tertio Imperii semper incipiebat, totque deinde Postconsulatus anni, quot Imperii numerabantur, ut videre est in Fastis Byzantinis cap. sequenti a nobis ordinandis. In tertio denique genere primus post Consulatum annus cum primo Imperii anno semper incipiebat, adeo ut tot anni post Consulatum, quot Imperii numerarentur; quod in secundi generis Postconsulatibus non contingebat; semper enim plures Imperii, quam Postconsulatus anni computabantur, quod infra clarissime ostendam. Sed a prioribus, a quibus alii originem duxere exterritum sumendum.

III.
Superioris anni Consules aliquando interati quia illustriores.

Secundo, licet alicujus anni certi Consules essent, tamen in fastis publicis eadem formula Postconsulatum aliquando repetebatur, quia nempe superioris anni Consules illustriores erant. Synodus Ephesina anno 431. Bassi & Antiocho Consulibus celebrata est: Bassi nomen anni initio Constantiopolis forsitan ignoratum; in Codice enim Theodosiano lib. 9. tit. 45. de his qui ad Ecclesiæ configiunt, refertur Edictum Imperatorium, quod in Epitome Juliani, ut ibidem Gothofredus observat, ita subserbitur:

dat. X. Kal. April. CP. Antiocho V. C. Cof. & qui fuerit nuntiatus, quamquam ejusdem tituli primi lex subscripta: dat. X. Kalend. April. Constantinop. Antiocho V. C. & Bassi Coss. indicet, priorem illam subscriptionem potius ex consuetudine, quam ex Consulis Occidentalis ignoratione processisse. Sed quidquid sit, post adventum Legatorum a S. Sede Ephesum missorum, Bassi designatio ignorari non potuit, & tamen in prima ejusdem Concilii actione hæc verba leguntur: post Consulatum Dominorum nostrorum Flavii quidem Theodosii XIII. Valentinianni vero III. semper Augustorum decimo Kalendas Julii Synodo congregata in Ephesorum Metropoli. Quæ formula in aliis ejusdem Concilii Actionibus etiam usurpatur.

Tertio, integrum erat cuilibet vel Consulibus ordinariis, vel formula post Consulatum Acta confignare. Id non tantum ex duabus subscriptionibus numero præcedenti relatis, sed & ex D. Leonis Epistolis clare deducitur. Is enim, uti præcedenti cap. diximus, anno 454. Epistolas decem Aetio & Studio Consulibus insignitas, scriptis, & tamen undecimam, quæ centesima nona ordine est, in Editione Quesnelli qua utor, ad Episcopos Galliarum & Hispaniarum dedit Opilione Consule Occidentali superioris anni subscriptam hoc modo: Post Consulatum Opilionis quinto Kal. Augustas. Tum Epistolam centesinam decimam, & centesimam undecimam, Consulatu Aetii & Studii rursus notat. Quare non dubium quin hoc mere arbitrarium fuerit.

IV.
Liberum erat uti formula post Consulatum.

Quesnellus vir rei criticæ scientissimus in Notis ad Epistolam a S. Leone ad Rusticum Narbonensem Episcopum scriptam, quæ secunda ordine est, explicans Inscriptionem mox afferrandam contendit rationem hanc numerandi annos per Postconsulatus longe post ejusdem Rustici & D. Leonis tempora usurpatam fuisse, neque ante bellum Gothicò-Italicum in more positam, sed per uniuscujusque anni Consules ordinarios tempora consignata fuisse, annosque computatos: aliquando quidem annos inveniri ea formula notatos, sed id contra consuetum notarum Consularium morem factum: denique eandem formulam in usum vocatam non fuisse, nisi cum ordinarii Consules designati non essent. Sed ex iis quæ jam diximus, hæc omnia evanescunt: ejusdem formulæ varia exempla, eaque illustria in medium adducit Baluzius vir eruditissimus in Notis ad Capitularia Regum Francorum pag. 1253. ea plures Codicis Iustinianei leges notantur, imo a S. Leone, cuius Opera idem Quesnellus notis illustravit, usurpatur, ut jam a nobis oftensum. Demum legitur ea in variis Inscriptionibus ante Leonis Pontificatum dicatis, veluti in ea quæ extat apud Onuphrium in Fastis anno Christi 346. quæ his verbis clauditur.

V.
Formula post Consulatum a Constantini temporis usurpatæ.

POST AMANTI. ET ALBINICONS.

Fuerant Consules Amantius & Albinus anno 345. & ut ex ea clausula patet, sequenti etiam anno nomen dedere. Quare hoc tam certum, quam quod certissimum.

VI.
Peculiares tanien difficultates circa eam notam temporariam occurruunt, quæ sigillatim explicantæ sunt. Et primo quidem primus annus post Consulatum Belisarii, Basili, aliorumque Consulum, quorun nomina iterantur, alio modo a Mario Episcopo Aventicensi, a Continuatori Marcellini, Justiniane in Codice sui nominis, aliisque, alio modo a Victore Tununensi, Justino Juniore in suis Novellis, & quibusdam nonnullis numeratur, ut videre est in his laterculis.

MODUS LOQUENDI
MARCELLINIANUS

- Anno Christi
 541. Basilio V. C. Consule.
 542. Post Consulatum Basiliī.
 543. Post Consulatum Basiliī II.

MODUS LOQUENDI
VICTORIANUS

- Anno Christi
 541. Basilio V. G. Consule.
 542. Anno secundo post C. Basiliī.
 543. Anno tertio post C. Basiliī.

Ubi vides Tununensem vocare secundum annum, quem alii primum, vel sine numerali nota numerant, quod Hirtiano atque Ciceroniano scribendi modo ab eo factum Carolus Cointius tomo tertio, Anno 642. num. 33. animadvertisit. Sicut enim apud Hirtium lib. 34. de Bello Alexandrino secundus a Rege, & apud Ciceronem lib. 3. de finibus secundus ad regium principatum dicitur, sic a Tununensi primus annus post Belisarii vel aliorum Consulatum secundus vocatur. Annus enim post Consulatum Basiliī v. g. si ad consequentes post Consulatum annos annum attendas, primus est; qui tamen respectu Consulatus qui præcessit, secundus etiam nominari potest: eo modo, quo alibi diximus, ultimum aliquando pro primo usurpari. Quæ discrepantia in verbis tantum, consistit, ut isto exemplo patet. Anno 553. post Consulatum Basiliī XII. communiter notato Synodus generalis Constantinopolitana in caufarium Capitulorum celebrata est, & tamen Tununensis, qui propter eorum defensionem in exilium se misum scribit, eam consignat post Consulatum Basiliī V. C. anno 13. Quare cum annum celebratæ Synodi ignorare non potuerit, manifeste liquet eum non nisi in modo loquendi ab aliis differre. Continuator Marcellini de peste loquens quæ tempore ejusdem Basiliī Consulis grassata est, his eam verbis designat: *Indictione sexta, anno II. P. C. Basiliī mortalitas magna Italiā devastat, Oriente jam & Illyricō perque attritiſ.* Est hic character anni Christi 543. Victor Tununensis de eadem peste loquens ait: *P. C. Basiliī V. C. anno II. borum exordia malorum generalis orbis terrarum mortalitas sequitur.* Est hic character anni Christi 542. Ex quo tamen perperam quis inferret utrumque Auctorem non tantum in modo loquendi, sed reapse ab invicem dissentire. Eo enim in exemplo ideo anno uno inter se differunt, quod Continuator de peste, quæ Italiam anno 543. devastavit, Victor vero de ea, quæ uno anno antea Orientem attriverat, loquatur. Hæc, ut habet Theophanes, anno 541. *Mense Octobri, Indictione quinta* (a Septembri præfati anni inchoata) orta est Byzantii, ubi cum magis serperet, anno sequenti festum Purificatio-

nis Beatæ Virginis mensis Februarii die secunda celebrari cœpit, ut Auctor est idem Theophanes. Ex quo etiam, ut obiter moneam, corrigendus Baronius, qui eam pestem, & hujus Festi institutionem in annum 544. differt. Corrigendus & Valesius in Notis ad Evagrium lib. 4. cap. 29. qui cum non observasset mortalitatem illam prius in Oriente quam in Occidente fuisse diffusam, Continuatorem Marcellini, & Victorem Tununensem in ea consignanda discrepare existimavit. Quamobrem hæc discrepantia, licet in verbis tantum sita sit; quia tamen viris doctrina præstantibus errandi occasionem nonnunquam præbet, valde observanda. Priorem loquendi modum Marcellinianum, secundum Victorianum appello, & hujus distinctionis beneficio varios nodos capite sequenti solvo.

Secunda difficultas versatur etiam circa modum loquendi. Quæri enim potest, an qui post Consulatum gestum nomen anno dederunt, dicti sint aliquando Consules, vel Viceconsules? Magistrum no-
 nio illud ante Justini Junioris tempora iisdem anno post Magistratum gestum attributum, sed dabant, postquam Consulatus ad Augustos translatus est, neque Consules, ne-
 sus fuit, ut exempla duobus capitibus sequentibus afferenda palam facient. Quare Raderus consules Postconsulatus Basiliī ab anno Christi 557. usque dicebat que ad Justini Junioris Imperium, perperam tunc Consulatus nomine appellat hoc modo, Ind. V., Just. A. XXX. Basilio solo Cons. XVI, loco post Consulatum Basiliī XVI. Id est, anno Christi 557. In Chronico enim Alexandrino, cuius ea est versio legitur: INΔ. ē, η μετά την Βασιλείη τοῦ μόρου. Quarius etiam annus, qui cum sexto Valentinianni Augusti Consulatu legitur in Inscriptione, quæ extat Narbonæ in Palatio Episcopali intelligi non debet de anno quarto post Consulatum sextum Valentinianni, sed de anno quarto ædificationis Basilicæ Narbonensis. Ita se habet Inscriptio, quam ex Grutero pag. 1058. Baluzius in Notis ad Capitularia Regum Francorum pag. 1256. & Paschafius Quesnellus in Notis ad Epistolam 8. S. Leonis ad Rusticum Narbonensem Episcopum referunt.

DO ET XTO MISERANTE. LIM. HOC. C.L.K.T.E. ANNO IIII. CS. VALENTINIANO.
 AUG. VI. IIIKL. D. XVIII. ANNO. EPTUS RUSTI.....

RUSTICUS. EPS. EPI. BONOSI FILIUS
 EPI. ARATORIS. DE SORORE NEPUS
 EPI. VENERI. SOCI. IN MONASTERIO
 CONPRB. ECCL. MASSILIENS.

ANNO XV. EPTUS SUI. D. ANN. V. III. ID. OCTB

CURSO PRBO. HERMETE. DIAC. ET. EOR. SEQ. TIB. HINC OBLAT. SCI.

COEP. DEPON. PARIET. ECCL. DUD. EXUSTÆ

BIENN. ADMINIST.
 SUÆ PREBU. ARTIF. B.
 MERCED. SOL. DC.
 ADOPER ECETER. SOL. T. D.

XXXVII. D. QUAD. IN FUNDAM. PONI. COEPI

EPI BENERI SOL... C....

ANNO II. VII. ID OCTOB. ABSID. P. F. MONTANUS. SUBD. ORESI. C. I.

EPI DYNAMI.... L....

MARCELLUS. GALL. PREF. DI. CULTOR PRECE

AGROECI.... L....

EXEGIT. EPUM. HOC. ONS. SUSCIP. INPENDIA.

ET DECONIAE.....

NECESSAR. REPROMITTENS. QUÆ PER

SALUTI.....

Cujus Inscriptionis hæc explicatio est, Deo, & Christo miserante limen hoc collocatum est anno quarto: Consule Valentiniano VI. III. Kal. Decembris XIX. Episcopatus Rustici.....

Rusticus Episcopus Episcopi Bonosi filius, & Episcopi Aratoris de sorore nepos, Episcopi Venerii socius in Monasterio compresbyter Ecclesia Massiliensis, anno XV. Episcopatus sui, die anni quinta, tertio Idus Octobris, cum Urso Presbytero, Hermene Diacono, & eorum sequentibus.

Cœpit deponere parietem Ecclesia dudum exusta. Trigesima septima die quadratum in fundamento poni cœpit: anno secundo VII. Idus Octobris absidem poni fecit Montanus subdiaconus. Marcellus Galliarum praefectus, Dei cultor prece exegit Episcopum hoc onus suscipere, impendia necessaria repromittens, qua per

Biennium administrationis sua præbuit artificibus mercedem solidorum sexcentorum ad operas, & solidos mille quingentos hinc oblationes S. Episcopi Venerii solidos C.... Episcopi Dynamis L. Orefci.... CC. Agroeci I. Deconia sicuti.

His verbis, quæ hic solum explicantur: limen hoc collocatum est anno quarto Consule Valentiniano VI. hunc sensum tribuit Baluzius, postum Basilicæ limen fuisse anno quarto post Consulatum sextum Valentiniani, ideoque anno Christi 448. qui ab anno 445. quo Valentinianus sextum Consulatum edidit, quartus est; qui cum decimus nonus esset Episcopatus Rustici, consequens est hunc anno 430. Ecclesie Narbonensi Praefectum fuisse. Quesnellus vero quartum illum annum non a sexto Valentiniani Consulatu, sed a jactis Basilicæ fundamentis numerat, quod familiare, inquit, Antiquis esset, ut quo tempore construi ædificium publicum cœptum esset, quoве perfectum, hujusmodi Inserptionibus, posteris notum vellent. Hoc ergo, subjungit, voluit Rusticus significare, per quatuor annos ædificatam esse Narbonensem Basilicam, seu anno quarto esse absolutam a quadro saxo posito, id est, a jactis fundamentis usque ad limen collocatum, seu finem operi impositum. Quæ explicatio præferenda; in ea enim Inscriptione quid quolibet anno, quoве progressu factum sit, sigillatum explicatur. Quare Rusticus anno Christi 427. die nona Octobris ordinatus est Episcopus, annoque 441. die decima tertia præfati nensis, quæ quinta erat anni XV. ejus Episcopatus, Basilicæ Narbonensis fundamenta fecit; licet enim nulla eo anno Decennalia & id genus festa edita fuerint, quia tamen octava Quinquennialia Theodosii Junioris cum patre imperantis, is celebrare debuisset, nisi eadem anticipasset, ideo idem an-

nus Ecclesiis construendis destinatus. Tandemque anno 445. Valentiniani sexto Consulatu notato, qui quartus erat a jactis fundamentis, absolutus, quintusque a die 13. Octobris inchoatus, illius vero Episcopatus decimus nonus, limen collocatum fuit tertio Kalendas Decembris. Sic præfata Inscriptio explicanda videtur. Neque enim ullum exemplum extat, in quo anni post Consulatum, eo modo quo annus quartus in ea Epigraphe legitur, exprimantur, quodve ostendat Consules, qui exacto anno Magistratu sequentibus annis nomen dabant, eo nomine vocati fuerint. Sola itaque de Viceconsulis appellatione ante Justinum Juniorum controversia esse potest. Duæ enim Justiniani Novellæ, quarta nempe & decima septima, illud eis nomen datum fuisse testari videntur. Prior his verbis subscrribitur: Dat. XII. Kal. Julii Constantinopoli Belisario Viceconsule V. C. Quæ verba idem sonant, ac post Consulatum Belisarii, & annum Christi 536. exhibent. Posterior dicitur dat. Kal. Maii Constantinopoli Belisario Vicconse. Sed utraque subscriptio mendosa videntur, & in hac ultima, loco Belisario V. C. Consule, id est, viro Clarissimo Consule, perpetram scriptum Viceconsule. In priori vero, loco Consule, scriptum per errorem, Viceconsule; adeoque duæ istæ Novellæ anno 535. datae. Et ratio est quia Novella ejusdem Imperatoris sexagesima sexta anno Christi 538. quo Joannes vir clarissimus Consul processit, eadem mendosa subscriptione signatur, diciturque dat. Kal. Mart. Constantinop. Do. Justin. P. P. Aug. ann. XI. & Joan. Viccon. Et tamen certum est legendum esse Joanne V. C. Consule. Quare non dubium quin in præfatis subscriptiones error pariter irreperitur; ideoque qui post exactum Magistratum nomen anno dabant, neque Consules, neque Viceconsules, ante Justini Junioris tempora dictos fuisse.

Ultima difficultas versatur circa annorum numerum, qui post Consulatum, tam Paulini Junioris, ultimi ex privatis, qui in Occidente eam dignitatem gessit, quam Flavii Basillii Junioris, postremi omnium Orientalium, qui privatus eodem Magistratu functus fuit. Et quidem quoad Paulinum anno 534. Collega Justiniani Augusti in Consulatu fuit, annis vero sequentibus ob bellum Gothicò-Italicum, quod jam imminebat, aliter in aliquot Provinciis, aliter in reliquo orbe Romano anni numerati sunt, quod in his interculis patet.

IX.
Quot anni
post Consu-
latum
Paulini
numerati.

In aliquot Provinciis Occiden- talibus.

Anno 535. Belisario solo Consule
536. Post Consulatum Belisarii
537. II. P. C. Belisarii
538. Joanne Consule

539. Appio.
540. Justino Juniore solo.
541. Basilio Juniore solo.

535. Post Consulatum Paulini Jun.
536. II. Post C. Paulini.
537. III. P. C. Paulini.
538. IV. P. C. Paulini. Synodus Aurelianensis III. celebrata dicitur anno Childeberti 27 IV. P. C. Paulini Junioris, Nonis Maii, hoc nempe anno.
539. V. P. C. Paulini.
540. VI. P. C. Paulini.
541. Basilio Juniore solo.

Anni deinceps XXV. sequentes, tam in Oriente, quam in Occidente, formula Post Consulatum Basillii V. C. notati sunt, ut videre est in Fastis a nobis ordinatis, cuius rei in monumentis Gallicanis multa exempla extant. In si-

ne Regulæ S. Aureliani Episcopi Arelatensis, quæ in Codice veterum Regularum ab Holsteno in lucem edito extat, clausula legitur, in qua Aurelianus dicitur Monasterium Monachorum Arelate fundasse anno quinto P. C. Basillii V. C.

V. C. anno nempe Christi 546. sed legenduni anno septimo P. C. Basili V. C. uti ostendi in Rationario Fastorum anno Christi 548. In eadem Civitate in Ecclesia Sanctæ Crucis legitur Epitaphium Sancti Florentini præfati Monasterii a Childeberto Francorum Rege constructi, primi Abbatis, in quo is dicitur obiisse, p. id. April. duodecies P. C. Basili V. C. Junioris Indist. I. anno nempe Christi 553. Licet enim ab uno & amplius saeculo Monarchia Gallica fundata esset; expulsis tamen Romanis, Fasti Consulares retenti fuerant. Baronius initio anni 564. scribit hunc postremum fuisse annum, qui post Consulatum Basili numeratus fuerit in Fastis XXIII. quam in sententiam delapsus videtur quod Victor Tununensis post Consulatum Basili XXIII. nonnisi Justiniani annos adhibeat. Sed duos sequentes annos eadem formula consignatos fuisse hic ostendendum, ut Justiniani finis, & Justini Junioris initium certo consignetur, quod Fastorum Constantinopolitanorum, de quibus capite sequenti, principiuni ab utroque pendeat.

X.
Initium
Imperii
Justiniani
fribilitur.

Annus itaque 565. notatus est tam a Continuatori Marcellini, quani a Mario Aventico in suo Chronico: post Consulatum Basili V. C. XXIV. In Collectione Ecclesiasticarum Constitutionum Balsamonis libro quarto (ut videre est in Bibliotheca veteris Juris Canonici a Voello & Juttello viris græce & latine doctissimis edita) Constitution XVII. his verbis subscrribitur: διάρ. Καλεσδ. Απρ. Κονσταντίνου Βασιλεία Ιερωνύμῳ ἀρχηρᾳ τῷ πατέρειαν id est, datum Kalendis Aprilis Constantinop. Imperatoris Justiniani anno XXXIX. post Consulatum intellige Basili XXIV. quæ verba in versione ejusdem Constitutionis, quasi in græco legerentur, Typographi errore addita, erroreque pariter scriptum, decimo Kalend. April. loco Kal. Aprilis. Ex qua subscriptione non tantum intelligitur, formulam post Consulatum adhuc anno isto usurpatam, sed etiam Imperii annum cum Consulatibus in Constitutionibus Imperialibus memoratum fuisse, quemadmodum a Justiniano anno 537. statutum fuisse diximus, & Novella 47. ejusdem Imperatoris eo anno emissa fidem facit. In Gallia tamen loco nominis Imperatoris, nomen Regis scriptum, ut videre est in Actis Synodi Aurelianensis III. anno 538. habitæ, de qua numero nono hujuscæ capit. Imo & Consulatus omnis fuit quando eum in se Imperatores Orientales transtulerunt; quod ex eo constat, quod haecenus nullum monumentum inventum sit in Gallia, in quo numerandi modus a Justino Juniori invecus usurpetur. Ex eadem præterea subscriptione liquet, Justinianum Kalendis Aprilis anni Christi 527. Augustum appellatum fuisse, cum tricesimus nonus Imperii ejus annus eo die in eadem inchoetur. De quo nulla dubitatio esse potest, cum ipsem Justinianus in laudata Novella eo die Romanorum rebus sive a Deo superpositum scribat, annosque Imperii sui ab eodem die numerandos jubeat; ac Procopius in Historia arcana dicat: suscepere dominationem Justinianus ac Theodora tertio antefestum Paschatis die. Eo enim anno in diem quartum Aprilis Pascha incidebat. Turbat tamen Theophanes, cum ait Justinum Seniorem die quarta Aprilis festo Paschatis morbo corruptum fuisse, Justinianum Imperatorem instituisse, eique coronam imposuisse. Imo Cedrenus die XIV. mensis Aprilis, ipsis Paschalibus feriis id factum fuisse tradit. Sed dicendum utrumque diem quo Justinianus nuncupatus est Augustus, cum eo, quo coronatus est, confudisse; ac præterea in Cedreno numerum X. abundare. Quod nisi præfata distinctio adhibeat, Auctor Chronicus Alexandrinus, & Evagrius lib. 4. cap. 9. qui recte scripsere Justinianum Kalendis Aprilis Au-

gustum nuncupatum fuisse, a semetipſis difſentient; is enim docet Justinum Seniorem, cum annuni Imperii octavum transegiffset, ac præterea menses novem & dies tres, Justinianum in consortium Imperii vocasse. Imperare cœpit idem Justinus anno 518. die nona Julii, testibus eodem Evagrio, & Auctore Chronicus Alexandrinus. Ab ea die ad Kalendas Aprilis anni 527. anni octo, ac menses novem intercurrunt. Sed primus mensis qui nono Julii cœpit, incompletus numerandus est; dieque ultima Julii, non vero octavo Augusti absolvendus. Quod cum non obſervasset Valesius in Notis ad Evagrium, ſe ſe ab eo ejusdem Auctoris loco expedire non potuit. Supponit itaque Evagrius die quarta Aprilis Justinianum coronatum fuisse, niſi quis malit dicere cum Alemano in Notis ad Historiam arcanam Procopii cap. 9. Kalendis Aprilis Justinianum Cæſarem, die vero Paschatis Augustum dictum eſſe. Idem prorsus habet Chronicus Alexandrinus quoad annos & menses, ſed ubi Evagrius habet dies tres, in eo Chronicus manifesto errore legitur dies quinque. Irrepit etiam error in eundem Evagrium, quando loco laudato ſcribit Justinum defunctum fuisse, cum imperasset una quidem cum Justiniano menses quatuor; in universum vero tam ſolus quam cum Collega per annos novem ac dies tres Imperium obtinuisse. Legendum enim dies virginis tres, cum ipſem Evagrius, & Auctor Chronicus Alexandrinus teſtes ſint Justinum nono die Julii anni 518. Imperatorem nuncupatum fuisse, & Kalendis Augustis anni 527. naturæ debitum ſolviſſe. Quæ hic explicare placuit, non ſolum quia Valesius, aliisque viri doctiſſimi in iis ſalebris hæſere, ſed etiam, quia plurimum refert Cæſaream Chronologiam erroribus liberare. Et hæc de Justiniani Natali.

Obiit is eodem anno 565. die 14. Novembris cum imperasset annos triginta octo, menses septem, & dies tredecim. Diem eniortualem Auctor Chronicus Alexandrinus nos docet; eosdem annos, menses ac dies Theophanes, Cedrenus, & Auctor Mifcellæ exhibent, ſicque duo priores, qui ejus initium aliquot diebus tardius conſignarunt, ex ſeipſis corrigendi; neque enim eos annos menses & dies imperare potuit Justinianus, niſi Kalendis Aprilis anni 527. Imperium ſuscepit. Corrigendus & alter error ejusdem Theophanis, qui ſcribit eum die undecima Novembris vita functum eſſe, cum ea in re manifeſte ſibi contradicat. Philippus Labbeus in Chronicis, Carolus le Coiſte tom. 2. anno 566. & tom. 3. anno 664. num. 27. aliique plures Justiniani mortem in annum ſequentem diſferunt, Marii Aventicensis, Joannis Abbatis Bicaliensis, Victoris Tununensis, & Chronicus Alexandrinus auctoritate freti; ſed certiſſimi infra argumentis oſtendam mortem ejus in hunc annum incideſſe. Et profecto varia adhuc extant ejusdem Imperatoris numismata apud Goltzium aliosque, in quibus annus Imperii ejus tricesimus nonus, quem inchoavit, legitur; in nullo vero annus quadragesimus. Verum quidem eſt Joannem Epiphaniensem Scholasticum, quenam Evagrius lib. 5. cap. ultimo civem ſuum atque cognatum noninat, ſcribere: Ιερονύμος Βασιλεὺς ἐνεργεὶ τριάκοντα τοῖς πάσιν ἔτεσιν φωμάτων ἄρχας ἐπεξέργα τὸν βίον, id eſt, ut vertit Alemanus in Notis ad Historiam arcanam Procopii cap. 24. ubi communem opinionem de annis Imperii Justiniani tuetur: Justinianus Imperator novem & triginta integros annos cum Romanum Imperium tenuerit, vita functus eſſe. Sed jam obſervavimus Historicos Græcos annos Imperatorum inchoatos aliquando integros, aliquando transactos appellare. Quare Joannes Epiphaniensis his verbis tantum intendit oſtendere, eum Imperatorem tricesimo nono Imperii anno e vivis excessisse.

XI.
Quot annos Justinianus impetravit.

Si enim Justinus Junior Justiniani ex sorore nepos, ejusque in Imperio successor anno 566. imperare coepisset, anno 567. Consul non processisset, quod tamen certis infra argumentis stabiliam, primoque Imperii anno nondum Consulē fuisse ostendam.

XII.
Formula post Consulatum Basilius usque ad hunc usurpatam.

Annus 566. dupli modo consignatus reperitur. Primo a Continuatore Marcellini, & Mario Aventicensi, hoc modo: *Post Consulatum Basilius XXV.* Secundo in Novellis Justinii Junioris: *Imp. DN. Justini Aug. ann. I.* ex iis prima ad Julianum Praefectum urbi hanc habet annum usque ad hunc usurpatam.

anno 1. Indict. quinta decima, quæ hoc anno mense Septembri incepit, quæque evincit deceptratos eos esse, qui Justinianum hoc anno mense Novembri (de quo inter omnes convenit,) Indictione decima quinta currente, in fata concessisse. Jam enim mense Septembri hujus anni ut ex hac subscriptione liquet, Justinus imperabat, ideoque Imperium anno elapsō suscepserat, dieque decimaquarta Novembris praesentis anni secundum Imperii annum auspicatus est.

XIII.
Fasti Romaniani diu in Gallia usurpati.

Ex his constat formulam *post Consulatum Basilius*, ad hunc usque annum usurpatam fuisse, neque ante eundem Fastos Consulares Romanos desisse. Cooperant hi anno Urbis conditæ ducentesimo quadragesimo quinto, quo Junius Brutus, & Tarquinius Collatinus Consules pro Regibus primum instituti sunt. Quare per annos mille septuaginta quatuor ad eorum Regulam Chronologia directa. Immo in Gallia, ubi nullum vestigium extat, Fastos Byzantinos usu receptos fuisse, per aliquot adhuc annos videntur continuati. Extat enim juxta fanum S. Andreæ haud procul Avenione, in Capella quadam Epitaphium S. Cæsariae, seu Casariae, Basilii Postconsulatu hoc modo subscriptum: *Obit bona memoria Cæsaria medium noctis, die Dominica in lucecente, VI. Idus Decembres, quadragies & sexies post Consulatum Basilius Junioris V.C. Consulis, anno duodecimo regni Childeberti Regis, Indictione quinta.* Positum illud anno Christi 587. quem characteres in eo expressi exhibent. Childebertus enim Francorum Rex, ut habet Gregorius Turonensis lib.5. cap.1. die Domini Natale regnare coepit, anno nempe Christi 575. præterea dies Dominica anno 587. in septimum Idus Decembres, & feria secunda in sextum Idus ejusdem mensis competebant, quare nocte inter utrumque diem interjecta, obiit Cæsaria, & qui illud Epitaphium posuit, loquendi modo Marcelliniano usus est. Erravit itaque Carolus Cointius, qui tom.2. Annal. Ecclesiast. Francorum hoc in annum 586. confert, & reprehendit Baronium, quod anno 587. collocarit. Annus enim 12. Childeberti, die tantum Natali Christi ejusdem anni 586. inchoatus est, & ante aliquot dies Cæsaria obierat. In eo tamen reprehendendus Baronius, quod legendum scribat, anno nono Domini Childeberti, quia ejusdem Regis initium tardius, quam par erat, consignavit. Reprehendendi & ii, qui dicunt errorem esse in Indictione, legendum que Indictione sexta, a Septembri præfati anni 587. inchoanda. Hinc enim potius deducendum quemadmodum in Rationario Fastorum Romanorum anno 548. diximus, per hæc tempora jam fuisse; qui Indictiones a mense Januario inciperent. Et hæc de Postconsulatibus in Fastis Romanis Consularibus memoratis. Nunc de iis, qui a Justinio Juniori, ad Constantinum Pogonatum in usu fuere, agendum.

CAPUT TERTIUM.

Fasti Consulares Byzantini a Justino Juniori ad Constantinum Pogonatum nunc primum de integro ordinantur, & secundum accuratam Chronologiam, tam cum Eræ Christianæ, quam cum Imperatorum annis connectuntur.

I.
Fastos Consulares Romanos ex Antiquorum Scriptorum monumentis, quorum non pauca supersunt, multi aggressi sunt olim digerere; sed qui Byzantinos, & Orientales ex Abyzantinis publicis, paucisque Auctoriis, quibus temporum injuria pepercit, de integro ordinari, annosque Consulatus, Imperii & Eræ Christianæ inter se exacte copularit, neminem reperi.
Onuphrius enim, qui Consules Romanos incredibili diligentia descripsit, cum ad perpetuos pervenit, quasi longa fessus via languescit, & ab instituto suo videtur decadere; cum modo in annis Consulatus cum annis Imperii conjungendis, modo in utrisque cum Era Christiana copulandis peccet: & tamen si in alterutro erraveris, in consequentes ejusdem Imperatoris, & Postconsulatus annos errorem propagari; immo & in annos successorum, eorumque Postconsulatum redundare necesse est. Præterea idem Onuphrius, neque post eum ullus alius, non advertens a Constantino Pogonato, qui anno sexcentesimo sexagesimo octavo imperare coepit, aliam numerandi rationem, quam quæ hactenus in usu fuerat inventam fuisse, Fastos Byzantinos per duo amplius sæcula, eodem quo antea modo ordinat, sive temporibus aliunde obscuris novas tenebras affundit. Insuper priores tantum Imperatorum annos cum Consulatibus conjungit, & quasi nulla superesset alias difficultas, de sequentibus annis parum curat. Quare quicumque post Fastos ab eo ordinatos, Chronica, vel Annales scripsere, cum ad annum Christi 565. formula *post Consulatum Basilius XXV.* notatum pervenere, a Consulibus memorandis desistunt; vel quia ab iis recensendis supersedere malunt, quam duces habere fallaces; vel quia, quæ ex eorumdem omissione rei Chronologicæ inferuntur detrimenta, nonsatis perspectuni habent. Carolus quidem Dufresnius vir eruditissimus in Dissertatione de Numismatis inferioris ævi num.XV. hanc materiam tangit, sicuti & in Glossario mediæ & insimil Latinitatis, verbo *Consul*, sed ad singularia non descendit, neque magis quam Onuphrius mutationem Constantini Pogonati tempore factam observans, eorumdem quidem Fastorum non paucam materiam, sed vera forma destitutam nobis exhibet. Quapropter cum Fasti Byzantini iamdiu ordinatorem expectent, eo lubentius hoc opus suscepimus, quo viros eruditione præstantes in Actis eadem forma consignatis explicandis sœpe errasse deprehendimus. Singularem itaque in id generis Fastis per centum & duos annos, quibus ea anomala Imperii & Consulatus annos numerandi ratio perduravit, digerendis, adhibuimus diligentiam; omnesque nos difficultates tandem superasse confidimus.

II.
Abrogatus videbatur Consulatus, cum Justinus Junior anno 565. Imperator salutatus est. Justinus Jam enim ab annis viginti quinque nullus Consul designatus fuerat, hæcque intermissione non parum populis molesta accidebat ob donativa præsertim ac munera a Consulibus eam dignitatem ineuntibus spargi solita. Voluit itaque Justinus eam restituere, sed diversa prorsus ratio-

tione ab ea quæ hucusque in usu fuerat. Consulatum enim a privatis ad Imperatores trans-tulit, perpetuum reddidit, eum sine Collega-geri statuit, & ab illo non minus quam ab In-perialo, annos in Actis publicis dinumerari con-stituit; quod & a successoribus postea ad Con-stantinum Pogonatum usque observatum, cum hoc tantum discriminé, quod ipse Mauricius, & Constans secundo tantum Imperii anno Con-sulatum inierint; Tiberius vero & Heraclius anno Imperii primo. Ab eo igitur tempore cujuslibet Augusti duæ Epochæ fuerunt, altera ab Imperio quam nuper Justinianus invexerat, altera a Consulatu deducta; quarum hæc illa semper posterior erat. In hac porro ordina-tione nullum nobis numismata suppeditare au-xilium possunt, cum in iis Imperii quidem, sed Consulatus anni cum illis conjuncti num-quam legantur. Et tamen in utrorumque inter-se copulatione, ac cum Era Christiana con-junctione tota difficultas sita est. Unde Augustorum veteris Romæ numismata longe præstan-tiora & utiliora, quippe quæ non tantum Con-sulatus numerum, sed etiam Imperii annum Tribunitia potestate contentum ut plurimum re-præsentarent. Sed unde factum, dicet aliquis, ut Imperatores Orientales a Consulatu, etiam-tum secundo Imperii anno suscepimus, annos dinumerarint.

III.
Origo E-
pochæ &
Consulatu
ducta.

Hunc morem inde profluxisse existimat Sir-mondus in Notis ad Sidonium libro primo, Epis-tola nona, quod alias novi Imperatores pro-ximis post Imperii auspicio Kalendis Januariis, Consulatum edere consuevissent, annusque Im-perii Consulatus annum antecedere soleret. Sed hujus rei origo altius, ni fallor, repetenda. In-

ter multiplicem rationem numerandi Imperii Octaviani Augusti annos duæ erant a Consula-tu deducta. Alii enim a primo ejus Consula-tu eos numerabant, quia is gradus, & aditus ad reliquos honores Augusto fuit. Eam ratio-nem fecutus est Auctor libri de claris Orato-ribus, qui annos quinquaginta sex Augusti Im-pe-rii initium a primo Consulatu potentiū obser-vatio nata: quod idem dies accepti Imperii prin-ceps & vita supremus fuerit, quemadmodum le-gitur apud Tacitum libro primo Annal. cap.9. alii a septimo ejus Consulatu, cum Imperium illi a Senatu firmatum, datumque cognomen Augusti, quasi is legitimus principatus primus dies fuisset; nam, ut inquit Orosius, ex ea die summa rerum ac potestatum penes unum esse cap-it, & mansit, quod Græci Monarchiam vo-cant. Justinus igitur Augusti exemplo, resti-tuto Consulatu ab eo Imperii sui annos num-merari voluit, quod indicat Corippus Poëta Chri-stianus in opere quod in ejus laudem compo-suit; in libro enim quarto de ejus Consulatu loquens, ait:

reparator opimi
Nominis. Antiqui redeunt nova secula Fasti.
Augusti primus renovasti Cesaris ævum,
Clarius est, meliusque tuum: tua gaudia
tecum:
Hinc vester primus feliciter excipit annus.

Tribus autem modis Consulatus, & anni post Consulatum exprimi solebant, ut videre est in his laterculis.

MODUS LOQUENDI Marcellinianus.

Anni Christi

567. Anno secundo. Justino Junio-re Aug. primum solo Consule.

568. Anno III. post Consulatum Justini Junioris Aug. solius.

569. Anno IV. P. C. Justini Ju-nioris Aug. solius II.

MODUS LOQUENDI Victorianus.

567. Anno secundo. Justino Junio-re Aug. primum solo Consule.

568. Anno III. post Consulatum Justini Junioris Aug. solius II.

569. Anno IV. P. C. Justini Ju-nioris Aug. III.

MODUS LOQUENDI a Mario Aventicensi usurpa-tus.

567. Anno secundo. Justino Junio-re Aug. primum solo Consule.

568. Anno III. Consulatus Justini Junioris Aug.

569. Anno IV. Consulatus Justini Junioris Aug.

datus inquit: Consulum more munus dedit Justi-nus, multasque pecunias, quibus etiamnum plu-res ditati, sparfit in populum.

Ann. 568. III. (intellige semper anno) post Consulatum Justini Junioris Aug. solius, modo nempe loquendi Marcelliniano, quo in his Fastis digerendis utar. Baronius in Annalibus hujus anni initio dicit eum Consulatu Justini Imperato-ri secundo alicubi notitum reperiri; sed si-ne dubio falsus est, semel enim tantum Justinus Consul processit. Modus loquendi in hac mate-ria ab eo non intellectus hanc ei aberrationem creavit. Novella siquidem ejusdem Justiniani ad Spem in Deum Archiepiscopum Provinciæ Byza-nenæ, quæ apud Julianum Antecessorem legitur, quæque a Spondano in Epitome hoc anno in-eundem sensum laudatur, hoc nullo modo signifi-cat. Hæc ejus subscriptio: Dat. Kal. Majas Con-stantinop. Imperii Domini Justini PP. Aug. an-no III. Cons. ejusdem II. Est igitur hic annus Consulatus ejus secundus, non vero secundus ejus Consulatus. Justinus enim, ut cap. su-periori diximus, loquendi modum Victoris Tu-nunensis & Marii Aventicensis usurpat. Porro ex ea subscriptione liquet Justinum anno 565. imperare coepisse, alioquin hic annus non di-ceretur tertius ejus Imperii in ea Novella.

Ann. 569. IV. post Consulatum Justini Jun. Aug. solius II.

Ann. 570. V. P. C. Justini Jun. Aug. solius III.

IV.
Imperium
Justini so-
lius.

Annus itaque, 567. sic notatus est: anno se-cundo. Justino Juniore Augusto primum solo Consule. Ita recte Onuphrius lib. 3. Fast. qui citat Fastos Masseiorum, qui utinam in lucem ali- quando prodeant. Idem docet Chronicum Ale-xandrinum, Marius Aventicensis, Theophanes, & Anastasius Bibliothecarius in sua Historia. Errant porro Auctor Chronicæ Alexandrini & idem Marius, qui Justini Consulatum cum primo Im-perii ejus anno copulant, quicunque perperam scri-bunt, Justinianum anno 566. vita fundit, quæ hujus erroris causa. Errant & Baronius in An-nal. Ecclesiast. & Calvisius in Chronicæ qui li-let Justini Imperium ab anno 565. recte inchoa-rint, ejus tamen Consulatum in annum 566. ma-le conferunt. Porro ex pœmata Corippi lib. 4. constat Kalendis Januariis eundem Imperatorem Consulem processisse, de quo Theophanes lau-

Dissertatio HypatICA,

III. Novella ejusdem Justini de filiis liberarum, quæ apud Julianum Antecessorem legitur, hoc modo signatur: *Dat. Kal. Mart. Constantinop. Imp. DN. PP. Aug. Justini ann. V. Indict. III. Quæstor legi*, qui ut moris erat subscriptus: *Dat. Kal. Mart. Constantinop. Imp. DN. Justino PP. Aug. ann. V. post Conf. ejusdem DN. ann. II.* Hæc posterior subscriptio mendosa est, eamque optime emendavit Baluzius in Notis ad Capitularia Regum Francorum pag. 1255. legendunque docuit, post Conf. IV. quod probat ex Mario Aventicensi, qui ad hunc annum habet: *anno IV. Conf. Justini Junioris Augsti*; uterque enim modo loquendi Victoriano utitur, ut jam a nobis observatum. Indictio tertia cum mense Martio, ac Imperii Justini anno quinto connexa evincit eum regnare cœpisse anno 565. non vero sequenti, alias eadem Indictio tertia cum mense Martio conjuncta non nisi cum Imperii ejus anno quarto concurreret.

Anno 571. VI. P. C. Justini Junioris Aug. solius IV.

Ann. 572. VII. P. C. Justini Junioris Aug. solius V. Extat apud Scrinigerum Justini Novella hac subscriptione notata: *dat. XV. K. Jun. Conf. Imp. D. N. Just. PP. Aug. anno VII. post Conf. ejusdem anno III.* Sed mendum est in Postconsulatu, legendumque, ut ex dictis liquet, post Conf. VI.

Ann. 573. VIII. P. C. Justini Junioris Aug. solius VI. Idem Scrinigerus Novellam Justini, quæ ordine quarta est, exhibet hac subscriptione notatam: *dat. XV. K. Febr. Conf. Imp. DN. Just. PP. Aug. an. VIII. post Conf. ejusdem ann. III.* Sed ea ut superior emendari debet, rependumque post Conf. ann. VII.

Ann. 574. IX. P. C. Justini Junioris Aug. solius VII. Apud Auctoren Chronici Alexandrini hæc verba leguntur: *boc octavo Imperii sui anno, Septembri mense, die septimo, octava Indictione (a Septembri coepta) morbo correptus Justinus Augustus Tiberium Cæsarem creavit, nominavitque illum Constantinum, & vixit cum illo annos quatuor.* Sed non tantum in anno, verum & in die, ac mense errat. Theophylactus Simocatta lib. 3. cap. 11. dicit id factum mense Decembri, sexta die hebdomadis, Indictione nona. Errat is in Indictione, quæ tantum octava erat, ut recte in Chronico Alexandrino. Tam mensem, quam annum quibus Tiberius Cæsar renuntiatus est, utrumque hactenus controversum, certis argumentis infra demonstrabo. Sufficiat hic significare id hoc anno factum, qui nonus erat Justini, non octavus, ut perperam Auctor Chronici Alexandrini eum vocat.

Ann. 575. X. P. C. Justini Junioris Aug. solius V. III.

Ann. 576. XI. P. C. Justini Junioris Aug. solius IX.

Ann. 577. XII. P. C. Justini Junioris Aug. solius X. Visitur Romæ Epitaphium cuiusdam Boetii, quod Paulus Aringhus tomo primo Romæ subterraneæ lib. 2. cap. 10. integrum retulit, in quo tempus depositionis ejusdem Boetii hoc notatur: *DEP. EST BOETIUS CL. P. OCT. KAL. NOBR. INDICT. XI. IMP. DOM. N. JUSTINO. PP. AUG. ANN. XII. ET TIBERIO CONST. CAER. ANN. III.* Quo ex Epitaphio plura summi momenti deduco. Primum Justinum purpuram sumpsisse anno 565. aliter annus ejus duodecimus non concurreret cum Indictione undecima, neque cum anno Christi 577. a Septembri ea notato, sed cum indictione duodecima, annoque 578. dies enim emortualis Justiniani, nempe decimus quartus Novembri a nemine in dubium revocatur. Imo ipse Theophanes, qui dicit eum mortuum die undecima Novembri, paulo post in viam redit, & scri-

bit obiisse decima quarta ejusdem mensis. Secundum Tiberium anno 574. creatum fuisse Cæsarem, alioquin tertius Imperii ejus Cæsarei annus cum duodecimo Justini non concurreret. Quare Spondanus, Calvisius, aliqui qui hanc nuncupationem in annum 575. referunt, toto cœlo errant. Tertium Tiberii nuncupationem factam esse mense Decembri, ut recte scribit Theophylactus nuper laudatus, non vero mense Septembri, ut perperam Auctor Chronici Alexandrini, alias anno XII. Justini die 25. Octobris, seu octavo Kalendas Novenbris in Epitaphio memorato, annoque Christi 577. egisset jam annum quartum Imperii a die septima Septembribus inchoati. Quocirca locus Chronici Alexandrini, qui viros doctos excruciat, corruptus est.

Anno 578. XIII. P. C. Justini Junioris Aug. solius XI. Auctor Chronici Alex.

Hoc anno XII. Justini Imperatoris mense Septembris XXVI, XII. Indictione coronatus est ab ipso solus in Tiberius Junior Constantinus, & quinto die mensis Octobris Justinus Augustus vita excessit, & Tiberius Constantinus solus imperavit alios annos quatuor. Recte omnia præterquam quod annos tantum duodecim Justino tribuit, qui regnavit annos XIII. ut Cedrenus & Zonaras auctores sunt, & ex dictis necessario sequitur. Onuphrius, qui ejus initium recte collocarat, mortem ejus anno 576. perperam consignat, anno scilicet post Consulatum Justini nono, licet in præfatione Fastorum suorum dicat Fastos Maffeiorum pervenire ad XII. usque Justini Junioris Augusti Postconsulatus annum, modo scilicet loquendi Victoriano, quem ex iis verbis præfatum Anonymum usurpare constat. Unde factum, ut Tiberii & Maurici, Justini successorum annos tam Imperii, quam Consulatus recte ordinare non potuerit.

Anno 579. Tiberio Juniore Constantino Augusto primum Consule. Ita recte Auctor Chronici Alexandrini, cui Theophanes consentit, qui hoc anno scribit: Φεβρ. ουπατουν πολλή, id est, amplum Consulare munus in populum sparsit. Onuphrius Consulatum hunc in annum Christi 580. confert, in sua opinione, Tiberii quartum. Quem etiam in errorem incidit Marius Aventicensis, sed alio fundamento innixus. Cum enim Justini initium anno uno tardius consignaret, mortem ejus, Tiberiique exordium in hunc annum differre cogitur, ut eidem Justino annos tredecim attribuat, quo errore posito Tiberii Consulatus recte ab eo, anno sequenti his verbis consignatus: *ann. I. Conf. Tiberii Constantini Aug. Indict. XII.* & sic deinceps, sed Onuphrii error prorsus intolerandus.

Anno 580. II. post Consulatum Tiberii Aug. Justini Constant. Hujus etiam Imperatoris anni saxe a Cæsarea ejus dignitate enumerati. Extat apud Goltzium numisma, in quo hæc verba leguntur: *DN. TIBERIUS PERP. P. F. AUG. ANN. VI.* Cusum illud anno præcedenti, quo Sextum Imperii Cæsarei annum inchoavit, vel saltem currenti, quo absolvit. Baronius anno 584. num. ultinio refert Epistolam Pelagii II. Romani Pontificis ad Aunacharium Episcopum Altisiodensem, non, ut perperam ille interpretatur, Auxanium Arelatensem daram, qua hortatur, ut suadeat Francorum Regibus openi ferre Romanæ Ecclesiae Longobardorum incursionibus laboranti, cuius Epistola tam in editione Vaticana, quam in alijs hæc subscriptio est: *datum III. Non. Octob. Imperante Domino Tiberio, Constantinopoli Aug. anno VI. Coj. ejusdem ann. Regum.* Sed loco Regum, legendum secundo, modo nempe loquendi Victoriano. Refertur eadem Epistola tomo quinto Conciliorum editio.nis Labbeanæ cum hac subscriptione: *dat. III. Non. Octob. Imperante Domino Constantinopoli Augusto, ann. VII.* Omissa Consulatu, qua ratio-

ne

ne anni numerarentur Cæsareæ ejus potestatis, eaque Epistola vel hoc anno, vel sequenti data esset:

Anno 581. III. post Consulatum Tiberii novi Constantini Augusti solius II. Refert Labbeus in Appendice ad dissertationem de Scriptoribus Ecclesiasticis tomo primo clausulam subjectam collectaneo ex libris S. August. ab Eugipio composito, jussu Reducis Episcopi Neapolitani additam: *Sub die Iduum Decemb. Imperatore DN. Tiberio Constantinopoli Augusti anno VII. post C. ejusdem Augusti ann. III. Indictione quinta decima, ob sidibus Longobardis Neapolitanam civitatem.* Quæ verba in duobus manuscriptis codicibus leguntur. Joannes Mabillonius V. C. tomo secundo Analect. pag. 17. eamdem clausulam refert, atque hos characteres in annum 582. convenire, sed procul dubio hallucinatur: Indictio enim XV. a Septembri cœpta præsentem annum designat, & qui clausulam apposuit, usus est loquendi modo Victoriano, qui virum eruditissimum in errorem induxit. Ex ea manifeste deduco Tiberium anno 574. renunciatum fuisse Cæsarem, sed non septima die Septembribus, quæ cum feria sexta eo anno concurrebat, neque die septima Decembribus, quæ in eamdem feriam incidebat, licet id sibi recentiores Chronologi persuaserint, eo quod Theophylactus die non expressa, mense Decembri, feria sexta Tiberium Cæsarem creatum scripsit, Chronicon vero Alexandrinum die septima Septembribus id factum fuisse tradiderit, ab hoc nempe diem, a Theophylacto mensem & feriam mutuantes. Sed jam ostendi ejusdem Chronicorum Alexandrinorum Auctorem in mente errasse; nunc in die falsum esse ostendo. Si enim septima die Decembribus Cæsaream dignitatem Tiberius obtinueret; Indictione XV. Idibus Decembribus non septimus, sed octavus ejus numeraretur annus. Quare cum feria sexta, mense Decembri Cæsar creatus fuerit, ut testis est Theophylactus, idque post Idus, seu diem XIII. ejusdem mensis, ut ex præfata clausula elicio, constat nuncupationem ejus contingisse, vel XIX. vel XXVII. die ejusdem mensis Decembribus, cum quibus tantum post Idus Decembribus feria sexta concurrit. Unde præfata clausula evincitur primum Consulatum Tiberii recte a nobis cum anno Christi 579. copulatum fuisse. Secundum eum anno 574. non vero sequenti, ut perperam multi existimarent, Cæsarea dignitate decoratum fuisse. Tertium Chronicon Alexandrinum optime a nobis fuisse emendatum. Quartum Theophylactum mensem quo Tiberius dictus est Cæsar, recte observasse, ac denique obsidionem Neapolitanam a Longobardis, hoc anno, non vero sequenti, ut idem Mabillonius credidit, factam.

Anno 582. IV. post Consulatum Tiberii novi Constantini Aug. III. solius. In Chronicone Alexandrino hæc verba leguntur: *Hoc quarto Imperii ejusdem anno ager Tiberius Cæsar, quinto Augusti, XV. Indictionis præsentis, creatus est Cæsar Mauricius Tiberius, & XIII. Augusti coronatus Augustus; data illi in uxorem a Tiberio Novo Constantino filia Constantina.* XIV. Augusti moritur Tiberius Novus Constantinus in Processo Hebdomi. Eo etiam die demortuum testes sunt Theophanes & Cedrenus, qui cum tamen scribunt eum imperasse annos tres, menses decem, & dies octo, quod & Zonaras, & Auctor Miscellæ docent, dissentient ab Auctore Chronicorum Alexandrinorum in initio Imperii ejusdem Tiberii. Si enim anno 578. quinta die Octobris Imperium suscepit, dies decem supra annos ac menses eum imperasse dicendum. Quare fallitur Onuphrius, qui Tiberii mortem in annum sequentem conjicit. Subscriptio sacræ Pragmaticæ Tiberii, qua Justini Junioris de-

cessoris constitutiones confirmavit, his verbis concepta est: *data tertio Idus Augusti, Constantinopoli: Imperatoris Domini nostri Tiberii Constantini Augusti anno VIII. & post Consulatum ejus anno tertio, & nobilissimi Flavii Tiberii Mauricii Felicissimi Casaris anno primo. Conveniunt hi characteres in hunc annum, ut manifestum est, ideoque Tiberii Consulatus recte a nobis consignatus anno 579. Et Imperium ejus Cæsareum mense Decembri anni 574. inchoatum, si enim anno sequenti eo donatus fuisset, annus currens non octavus, sed septimus tantum ejusdem Imperii esset. Post Tiberium Mauricius imperavit.*

Ann. 583. Ind. Prima. *Primus annus caruit Consulibus, atque ex communi hominum sensu scriptum est, Post Consulatum divina memoria Tiberii Constantini anno quarto.* Ita Chronicone Alex. Theophanes vero hoc anno hæc de Mauricio habet: *Hoc anno mensis Decembribus die vigesimo. Indictione secunda (a septembri cœpta) Imperator Consul designatus magnorum Thesaurorum munera Urbi largitus est.*

Ann. 584. II. Mauricio Tiberio Aug. primum solo Consule. Ita Auctor Chronicorum Alex. cui Explicatur Theophanes, Cedrenus, Miscella, & Theophylactus libro primo capite duodecimo susfralus gantur. Is ejusdem Consulatus pompam describit: *Agebatur annus Mauricii secundus cum hymene Consul creatus consenso curru Imperatorio, summe conspicuus erat; quem non equi, non muli, sed homines (res & nomen honoratissimum) trahabant &c. Porro mendum irrepsit in texum Chronicorum Alexandrinorum, quod Jacobum Goar in Notis ad Theophanem pag. 60. irretitum tenuit: legitur eo in Chronicone: INΔ. δ. μετὰ ὄπ' Μαυρικίος Τιβέριος ἀντίστροφος πρῶτον μόνος. id est. Indict. 2. anno 2. post Consulatum Mauricii Tiberii Augusti trimum solius. Sed rejicienda vox μετά, & vertendum: Consule Mauricio Tiberio Augusto primum solo. Idem tamen Goar Raderum reprehendit, quod verterit, Mauricii secundo, nempe anno, ipseque sic explicandum docet: anno secundo. Videlicet, inquit, post Consulatum Tiberii, annum quartum. Sed perpetram. Cum enim anno elapsò in Actis publicis consignatum fuerit, post Consulatum Tiberii anno quartu, uti tunc ostendimus, si præfata verba ad eumdem Tiberium referrentur, non anno quartu, sed anno quinto post Consulatum Tiberii scribendum fuisset. At ea verba nullo modo ad Tiberium referri ostendit eadem formula anni sequentibus ab eodem Auctore Chronicorum Alex. usurpata: annum enim sequentem his verbis consignat: INΔ. δ', δ, μετὰ ὄπ' Μαυρικίος Τιβέριος ἀντίστροφος πρῶτος, id est, Indict. III. Mauricii IIII. post Consulatum Mauricii Tiberii Aug. solius. Ubi vides vocem ὄπ' referri ad Mauricium, non vero ad Tiberium. Idem error irrepsit in idem Chronicone, ubi proponit Consulatum Tiberii, scribit enim: INΔ. ιβ'. & μετά ὄπ' Τιβέριος Κωνσταντίνου ἀντίστροφος πρῶτος. Id est, Indict. 12. primo (nempe anno) post Cons. Tiberii Constantini Augusti primum, ubi Raderus, hujus particulæ μετά, uti addititiæ nulla ratione habita recte veritatem, Indict. 12. Tib. I. Tiberio Jun. Cons. Aug. primum Consule. Quem & in errorem ejusdem Chronicorum auctor incidit, dum Consulatus Justini Junioris mentionem facit.*

Ann. 585. III. post Consulatum Mauricii Tiberii Aug. solius.

Ann. 586. IV. post Cons. Mauricii Tiberii Aug. II. solius.

Ann. 587. V. post C. Mauricii Tiberii Aug. III. solius.

Ann. 588. VI. P.C. Mauricii Tiberii solius IV.

Ann. 589. VII. P. C. Mauricii Tib. Aug. V.

Anno 590. VIII. P. C. Mauricī Tib. Aug. VI. Hoc
anno mensis Martii die sexto supra vigesimum
Indictione octava Theodosius Mauricī Imperatoris
supremi filius, dic Paschatis sancto a Johanne
Patriarcha, quatuor solis annis cum medio natus
coronam Imperīi accepit. Ita Theophanes, cui Ce-
drenus, Zonaras, Auctōr Mīscellā & Chronicī
Alexandrini consentiunt. Addit hic ultimus eum
tantum coronatum fuisse, sed non in societatem
administrationis vocatum. Falluntur itaque O-
nuphrius & Calvīsus, qui hanc inaugurationem
in annum sequentem rejiciunt.

X.
Continua-
tio Impe-
rii Mauri-
ci.

Anno, 591. IX. P. C. Mauricī Tiberii Aug. VII.
Mauricī Postconsulatum seriem confirmat S.
Gregorius Papa, qui initio libri secundi Epist.
Indictione decima mense Septembri, de quadam
Laurentio Diacono loquens, ait: *Consulatus Mauricī Augusti anno septimo depositus est Laurentius*, ubi vides Gregorium modo loquendi Marcelliniano uti, & inter Consulatum & Postconsulatum discrimen non statuere.

Anno 592. X. P. C. Mauricī Tiberii VIII.
Anno 593. XI. P. C. Mauricī Tiberii Augu-
sti IX.

Anno 594. XII. P. C. Mauricī Tiberii Augu-
sti X.

Anno 595. XIII. P. C. Mauricī Tiberii Au-
gusti XI.

Anno 596. XIV. P. C. Mauricī Tiberii Au-
gusti XII. Gotselinus Bertinianus Morachus, qui
veritate seculo undecimo vitam S. Augustini
Cantuariensis episcopi, primique Anglorum Ap-
ostoli accurate descripsit, capite septimo refert
Epistolam S. Gregorii Papæ ad Augustinum &
Socios missam, quæ his verbis subscrigitur: *da-
ta die X. Kal. Augusti*, *imperante Domino no-
stro Mauricio Tiberio piissimo Augusto*; *anno
XIV. post Consulatum ejusdem anno XIII. Indi-
ctione XIV.* Et capite octavo aliam Epistolam ha-
bet, quam idem Pontifex dedit ad Virgilium.
Erat is Episcopus Arelatensis perperam a Got-
selino Atherius vocatus, qui error ex Beda li-
bro I. cap. 24. propagatus est,) qua ei etiam
S. Augustinum, socioisque commendat, quæ ea-
dem pariter subscriptione notata est. Mabillo-
nius tomo primo Sanctorum Ordinis S. Benedicti
in notis ad vitam ejusdem S. Augustini dicit in
hīs Epistolis Mauricī Consulatum anno uno tar-
dius numerari, sed perperam; contra enim ex
his evincit Mauricī Consulatum recte a no-
bis consignatum fuisse, cum Gregorius, qui in
īis modo loquendi Victoriano utitur, hunc an-
num post Consulatum Mauricī decimum tertium
vocet, qui modo loquendi Marcelliniano, quo
UTOR, duodecimus tantum est.

Anno 597. XV. P. C. Mauricī Tiberii Aug.
XIII.

Anno 598. XVI. P. C. Mauricī Tiberii Aug.
XIV.

Anno 599. XVII. P. C. Mauricī Tiberii Aug.
XV.

Anno 600. XVIII. P. C. Mauricī Tiberii Aug.
XVI. Hoc anno S. Gregorius Papa lib. 9. Indict.
4. Epist. 22. Probo Abbatē testardi facultatem
concedit de his bonis quæ ante suscepimus ha-
bitum monasticum habuisset. Initio Epistolæ hæc
verba leguntur: *Imperantibus Domino Mauricio &*
Tiberio (legendum Theodosio, ut emendat Onu-
phrius, Tiberius enim alter Mauricī filius Au-
gustus non fuit, vel legendum, imperante Do-
mino Mauricio Tiberio Augusto) *Augustis*, anno
Incarnationis Dominica sexagesimo primo eodem-
que Domina undecies Consule, sub die tertio nona-
rum Octobrium. Qua in epistola, quæ data est
mense Novembri, indictione quarta, eadem In-
dictione quarta cum die III. Kalend. Octob. con-
jungitur, cœptaque a Septembri currentis anni
evincit eam eodem anno, non vero frequenti scri-
ptam esse, ideoque Onuphrium & Baronium.

in Annalibus hallucinatos esse quæ eamdem in an-
num 601. consiunt. Divus enim Gregorius se-
quutus est Dionysium Exignum, qui Incarna-
tionem anno Juliano 45. consignavit, eumque
primum Erae Christianæ vocavit. Unde eadem
Era prout ab ipso auctore instituta est, annum
unum plus colligit, quam quæ postea prævaluunt,
quæ etiam hodie in Occidente utimur, sed de ea
alias. Error porro est in his verbis undecies *Con-
sule*, legendum enim *sedecies Consule*, quem er-
oreum cum non advertisset Onuphrius in Fastis in
alium incidit, scriptisque Mauricium anno 502.
secundum Consulatum gessisse, eumque ad duo-
decimum continuaisse, quam etiam in rem Fa-
stos Græcos, seu Chronicō Alexandrinū, ac
Maffeiorum Fastos laudat, & currentem annum
decimo Mauricī Consulatu notat. Sed Chronicō
Alexandrinū non aliter annos Imperii &
Consulatus Mauricī, quam nos numerat, & Fa-
sti Maffeiorum si in lucem ederentur, ei sine
dubio contrarii essent. Hic itaque solus Grego-
rii locus hujus erroris fundamentum suit. In-
eo Gregorius modum loquendi Marcellinianum
usurpat, ac præterea Consulatum cum Post-
consulatu confundit.

Anno 601. XIX. P. C. Mauricī Tiberii Aug.
XVII. Divus Gregorius lib. 9. Indictione IV. E-
pistolam sexagesimam Adalberto Anglorum Regi
scriptam his verbis consignat: *dat. die X. Kal.
Juliarum, imperante Domino Nostro Mauricio Ti-
berio piissimo Augusto, anno XIX. post Consula-
tum ejusdem Domini nostri anno XVIII. Indict.
IV.* Epistola sexagesima tertia ejusdem libri. qua
Virgilio Episcopo Arelatensi Augustinum Epi-
scopum, primum nempe Anglorum Apostolum
commendat, eadem die, & cum eadem subscrip-
tione data est, sicuti & Epistola septuagesima pri-
ma ejusdem libri noni Mellito Abbatī in Franciis
in causa ejusdem Augustini scripta; nisi quod de-
cimo quinto Kal. Juliarum data est. Ex quibus
subscriptionibus manifeste liquet primo Grego-
rii modum loquendi Victorianum sape usur-
pare. Secundo Onuphrium perperam duodecim
Consulatus Mauricī attribuisse, locumque Gre-
gorii ex libro nono Epistola 22. desumptum,
optime a nobis fuisse emendatum. Si enim in
ea Epistola anno superiori scripta Mauricium
undecies Consulem Gregorius nominasset, cum
hoc anno duodecies Consulem vocaret, neque
uteretur hac formula anno XIX. post ejus con-
sulatum.

Anno 602. XX. P. C. Mauricī Tiberii Aug.
XVIII. Hoc anno mense Februario per septem-
dies solemnia nuptiarum Theodosii filii Mauricī Phocas
peracta sunt. Mense vero Novembri Phocas cum Mauricio
exercitu contra Mauricium seditionem movit, & in Imperio
Mauricius cum uxore Constantina, & novem li-
beris, sex maribus, & tribus virginibus, XXII.
mensis Dii, qui Romanis est November, noctu,
illucescente jam XXIII. die, qui fuit feria sexta,
fugit. Phocas autem XXIII. ejusdem mensis feria
sexta a Cyriaco Patriarcha Cp. in ade veneranda
S. Iannī, quæ est in Hebdomo, inauguratus,
XXV. die dicti mensis, die Dominico, Constanti-
nopolim ingressus est. Ita Chronic. Alex. Hi char-
acteres in hunc annum competunt. Compre-
hensus idem Mauricius cum uxore, & octo libe-
ris, XXVII. die ejusdem Mensis feria tercia occi-
ditur ad Chalcedonem cum Tiberio, Petro, Ju-
stino, & Justiniano ejus filiis, ut idem Chronicō
Alexandrīnum habet. Imperavit itaque an-
nos viginti, menses tres, dies aliquot, ac eum-
dem Phocam successorem habuit. A XXV. ejus-
dem mensis (nempe Novembri) in reliquam
anni partem usque ad Januarium nempe presen-
tis Indictionis VI. (Quæ Kal. Januarii anni 603.
inchoatur) perscriptum est in publicis Imperii A-
etas. Phoca anno prima. Ita auctōr Chronicī A-
lexandrini.

XI.
Reliquum
Mauricī
imperium.

Anno 603. Chronicum Alexandrinum hoc anno ait: INΔ. 5°, & ὁ π̄ Φωκᾶ ἀνύστος μόνος, id est, Indict. VI. Phoca primus, Phoca Aug. solo Consule. Sed locum istum corruptum esse ex sex ultimis Phocæ annis ab auctore ejusdem Chronicæ recte dispositis, manifeste patet. Præterquamquod Phocæ Consulatus non in hunc, sed in sequentem annum cadit. Dicendum itaque hoc anno præfatam formulam usque ad Indictionem septimam, annum nempe sequentem continuatam, scriptumque in Actis publicis fuisse: Phoca anno primo. Sic enim primus Justini Junioris, qui non nisi altero Imperii anno Consul processit, annus notatus fuit. Hoc anno mensis Decembri die septimo, Indictione septima (a Septembri inchoata) ad solitas festorum solemnitates sparsis in populum pro Consulatum more summis, processit Phocas, inquit Theophanes, cui Cedrenus consentit. Quare Phocæ Consulatus non hoc anno gestus, ut mox magis liquebit.

Anno 604. Secundo Phoca. Phoca Aug. solo Consule. Verum quidem est in Chronicæ Alexandrino hoc anno legi: Phoca II. post Consulatum Phoca Augusti, sed legendum: secundo (nempe anno) Consule Phoca Aug. ζ', β' ὁ π̄ Φωκᾶ ἀνύστος, non vero ζ', ε' μετὰ ὁ π̄ Φωκᾶ ἀνύστος, hanc enim particulam μετὰ sæpe in illud Chronicæ perperam irrepsisse jam supra invenimus. Et quidem Phocæ Consulatum in hunc annum cadere Onuphrius etiam vidit, confirmaturque ex Divo Gregorio Papa, in Epistola ad Felicem Subdiaconum, quam Margarinus V. C. Ordinis S. Benedicti, mihiique amicissimus initio tomi secundi Bullarii Casinensis refert, cujus hæc est subscriptio: dat. VIII. Kal. Februarias DN. D. Phoca Aug. anno secundo, & Consulatus ejus anno primo, Indict. VII. Quæ Kalendis Januariis hujus anni incipit. Ex quibus patet Petavium errasse, dum in Notis ad Breviarium Historicum S. Nicephori Patriarchæ CP. pag. 73. Editionis Lupareæ, scribit Phocam anno 603. Indictione sexta Consulatum iniisse, & hoc anno cœpisse numerari, post Phoca Consulatum anno primo, sicuti & Dufresnius qui in Dissertat. de numismat. inferioris ævi num. 15. numerat hunc annum post Consulatum Phoca Augusti. Ex quo factum ut neuter annos eundem Consulatum consequentes cum Imperii annis recte copularit. Nam, ut hujus capituli initio diximus, Consulatu in Fastis Byzantinis perperam consignato in Era Imperii errare necesse est.

XIII. Anno 605. Phoca III. post Consulatum Phoca Augusti primum. Ita Chronicum Alexandrinum, INΔ. v' γ' μετὰ ὁ π̄. Φωκᾶ ἀνύστος τὸ πρῶτον. Si itaque is annus primus est post Phocæ Consulatum, anno præcedenti, non vero anno 303. Consulatum sumpsit.

Ab hoc anno Chron. Alexand. anno Imperii & Consulatus Phocæ recte consignat.

Anno 606. Phoca IV. post Consulatum Phoca Aug. II. Ita idem Chronicum Alexandrinum, cuius priores anni perperam collocati ex posterioribus, qui ibidem accurate consignati sunt, emendandi.

Anno 607. V. P. C. Phoca Aug. III. Ita recte idem Chronicum, in quo & legitur: Hoc anno mense Audinao apud Romanos XXIII. Januarii creatus est Patriarcha Constantinopolitanus Thomas magna Ecclesia Diaconus, & Patriarcha Sacellarius ultra expeditus. Quæ perperam a Baronio in Annalibus in annum sequentem conferuntur, uti recte observat Petavius in Notis ad Breviarium Nicephori CP. pag. 73. sed quod affert ad emendandum idem Chronicum Alexandrinum prorsus rejiciendum: At vero corrigendum, inquit, Chronicum dum Phoca V. quo creatus est Thomas Indict. X. notat post Consulatum Phoca III. siquidem Phoca primus inchoatur ex eodem Chronicæ Indict. VI. Novemb. XXV. Dominica, cum die XXIII. feria sexta in,

Apparatus in Baronium

auguratus est a Cyriaco. Annus est Christi 602. Cyclo solis XXIII. Litt. Dom. G. anno 603. Indict. VI. Phocas Consulatum initit. Ergo anno 604. Phoca II. Indict. VIII. numerari cœpit post ejus Consulatum I. anno deinde 605. Phoca III. Indict. VIII. annus fuit post Consulatum II, itaque anno 606. Phoca IV. Indict. IX. est ab ejus Consulatu III. annus vero 607. Phoca V. Indict. X. post ejus Consulatum ordine IV. est. Male igitur in Græco Indictione IX. & X. bis iteratur τὸ γ' Hæc paulo accuratius a nobis excusa sunt, ut & illorum temporum Historia, & luculentissimo Chronicæ aliqua ex parte consuleretur. At hoc non est hujusmodi Operi consulere, sed majorem labem inferre; duo enim priores anni in eo depravati, reliqui sex accurate consignati, nisi quod perperam cum anno Imperii ejus quarto & quinto seu Indictione IX. & X. conjungitur post Consulatum III. repetito nempe, τὸ γ' errore sine dubio Librarii, jam a Radero in versione emendati. Priores itaque anni posterioribus, pauci pluribus, corrupti integris & sanis, non e contra corrigendi. Præterquam quod ex Theophane, Cedreno, & D. Gregorio laudatis liquet, Consulatum Phocæ in annum 604, cedere, ideoque in eodem Chronicon perperam cum Indictione sexta, annoque 603. eundem copulari. Quare emendatio nostra certissima.

Anno 608. VI. P. C. Phoca Augusti IV. Ita Chronic. Alex.

Anno 609. VII. P. C. Phoca Aug. V. Ita etiam idem Chronic.

Anno 610. VIII. P. C. Phoca Aug. VI. Ita pariter idem Chronic. Unde ultimus hic Phocæ annus male a Petavio cum septimo post ejus Consulatum conjungitur; quem etiam in errorem ideo lapsus est Onuphrius, quod Phocam anno tantum sequenti demortuum arbitratus fuit. Unde factum, ut omnes Heraclii Phocæ successoris, tam Imperii quam consulatus annos perperam consignarit. Porro Phocam hoc anno occisum tam certum, quam quod certissimum; idem enim Chronicum Alexandrinum scribit Octobri die tertio Indictione XIV. Sabbato apparuisse magnam classem, in qua erat Heraclius. Die vero sexto ejusdem mensis feria secunda illeluciente, Phocam omnibus nudatum vestibus, impositum navi, deportatum fuisse ad Heraclium, qui euni occidi jussit, caputque ejus conto præfixum per medium urbem circumferri. Addit idem Chronicum: Hora nona ejusdem diei Luna Heraclius in Imperatorem inaugurus est a Sergio Patriarcha CP. in templo magno. Is hoc anno Thoma Patriarchæ die XX. feria sexta demortuo successerat, ut ait idem Chronicum. Qui characteres omnes in hunc annum competunt, nisi quod loco die sexto, legendum die quinto, seu, ut inquit Petavius in Notis ad Breviarium Nicephori CP. pro Octobris 5°, substituendum est. Nani si ejus mensis III. feria VII. fuit, ut paulo antea dixit, utique feria II. ejusdem quinta die fuerit.

XIV.
Heraclius
Phocæ suc-
cessor
edit.

Quintus itaque Octobris dies, in quem hoc anno feria secunda incidebat, Natalis Imperatoris Heraclii fuit. A septimo Octobris præfentis Indict. XIV. (nempe a Septembri coepit) usque ad XIII. Januarii Indictionis ejusdem in publicis Imperii Heraclii tabulis. Et a XIV. ejusdem Indict. ejusdem mensis scriptum est in reliquum tempus anni usque ad Decembrem, nempe expletum. XV. Indictione & Consulatu ejusdem religiosissimi nostri Principis. Et si enim in bigis seu curru non est progressus, illud tamen tempus ipsius Consulati transcriptum est. Ita auctor Chronicæ Alexandrini, quorum verborum explicationem vide capite sequenti n. X.

Anno 611. A die XIV. Januarii acta publica consignata; Heraclio Augusto Consule.

Anno 612. II. Post Consulatum Heraclii Augusti. Ita Chronicum Alexandrinum, in quo legitur, Heraclium Juniores, qui & Constantinus dictus est, tertia Maii, feria quarta, natum esse.

Anno 613. III. P. C. Heraclii Aug. II. hoc anno mense Audynae Romanis XXII. Decembris filius Heraclius Junior, Constantinus Imperator a patre suo Heraclio in palatio inauguratus est a XXII. Januarii imperatum est, uti scriberetur post illa solemnia [in nomine &c.] Imperii religiosissimorum nostrorum Principum, & Maximorum beneficiorum Autorum Flavii Heraclii pessimi anno III. post Consulatum ejusdem anno II. & Flavii Heraclii Junioris Constantini a Deo custoditi filii ejus, anno primo semper Augustorum, Imperatorum. Ita auctor Chronicus Alexandrinus. Theophanes tamen ait, Heraclium Juniores Decembris die vigesimo quinto, prima Indictione, anno nempe praecedenti, quo ea Indictione mense Septembri coepit, eam coronationem factam fuisse.

Anno 614. IV. Post Consulatum Heraclii Augusti III. a XXII. Januarii scribitur: Imperii Heraclii Junioris Constantini anno II. Ita Chronicus. Alexand.

Anno 615. V. P. C. Heraclii Aug. IV. a XXII. Januarii scribitur: Imperii Heraclii Junioris annus III. Chronic. Alexand.

Anno 616. VI. P. C. Heraclii Aug. V. a XXII. die mensis Januarii scribitur: Imperii Heraclii Junioris Constantini annus quartus, Chronic. Alexand.

Anno 617. VII. P. C. Heraclii Aug. VI. a XXII. Januarii scribitur: annus Imperii Regni Heraclii Junioris quintus. Chronic. Alexandr. Theophanes in Chronicone habet: Hoc eodem anno Januarii mensis die primo, Indictione quinta Constantinus Junior, qui & Heraclius, Heraclii filius Consul renupiatus est: qui Constantinum minorem proprium fratrem Heraclio & Martinum genitum declaravit Cesarem. Idem habent Cedrenus, & Aucto^r Miscellae, Sed Heraclii Junioris Imperii tantum anni, non vero Consulatus numerati, uti ex eodem Chronicone Alexandrinus, in quo anni patris & filii ad usque decimum octavum Imperii ejusdem patris, accurate digeruntur, liquet.

Anno 618. VIII. P. C. Heraclii Aug. VII. a XXII. die Januarii scribitur: annus Heraclii Junioris Constantini VI. Chronic. Alex.

Anno 619. IX. P. C. Heraclii Aug. VIII. & a XXII. ejusdem Indictionis mensis Januarii scribitur: annus Imperii Heraclii Junioris Constantini VII. Chronicone Alexandr. hujus anni mentione in antiquo diplomate Heraclii, cuius subscriptio ab Onuphrio refertur: Data Kal. Maii Constantinopoli, imperantibus Augg. Fl. Heraclio anno IX. & post Consulatum ejusdem anno VIII. & Heraclio Constantino Juniore filio anno VII. Indictione VII.

Anno 620. X. P. C. Heraclii Aug. IX. & a XXII. ejusdem Indictionis Januarii mensis scribitur: annus Heraclii Junioris Constantini VIII. Chronic. Alexand.

Anno 621. XI. P. C. Heraclii Aug. X. Herac. Jun. IX. Hujus semper Consulatu a XXII. die Januarii coepito, quod brevitas causa impostrum omittemus.

Anno 622. XII. P. C. Heraclii Aug. XI. Herac. Jun. X.

Anno 623. XIII. P. C. Heraclii Aug. XII. Herac. Jun. XI.

Anno 624. XIV. P. C. Heraclii Aug. XIII. Herac. Jun. XII.

Anno 625. XV. P. C. Heraclii Aug. XIV. Herac. Jun. XIII.

Anno 626. XVI. P. C. Heraclii Aug. XV. Herac. Jun. XIV.

Anno 627. XVII. P. C. Heraclii Aug. XVI. Herac. Jun. XV.

Anno 628. XVIII. P. C. Heraclii Aug. XVII. Herac. Jun. XVI.

Anno 629. XIX. P. C. Heraclii Aug. XVIII. Herac. Jun. XVII.

In Bibliotheca veteris Juri Canonici pag. 1361. refertur Novella Heraclii, qua privilegia Episcopis & solitariis concessa confirmantur, cuius haec subscriptio: Dat. XII. Kal. April. Imperii Heraclii pessimi anno XIX. & Heraclii novi Constantini anno XVII. Ubi vides utriusque Consulatus nullam fieri mentionem, quia scilicet post Fastos Byzantinos introductos Acta publica dupliciter notabantur, vel annis Im. exii & Consulatus simul, vel annis tantum Imperii: quæ secunda forma longe frequentior priori. Unde factum ut tam pauca supersint Acta, ac monumenta, in quibus annus Consulatus memoretur.

Anno 630. XX. P. C. Heraclii Aug. XIX. Herac. Jun. XVIII. Hoc anno Indictione quarta a Septembri copta, Novembris die septimo, Heraclius Heraclii Junioris Constantini ditti filius, magni Heraclii nepos in lucem venit, Ita Theophanes.

Anno 631. XXI. P. C. Heraclii Aug. XX. Herac. Jun. XIX.

Anno 632. XXII. P. C. Heraclii Aug. XXI. Herac. Jun. XX.

Anno 633. XXIII. P. C. Heraclii Aug. XXII. Herac. Jun. XXI.

Anno 634. XXIV. P. C. Heraclii Aug. XXIII. Herac. Jun. XXII.

Anno 635. XXV. P. C. Heraclii Aug. XXIV. Herac. Jun. XXXIII.

Anno 636. XXVI. P. C. Heraclii Aug. XXV. Herac. Jun. XXIV.

Anno 637. XXVII. P. C. Heraclii Aug. XXVI. Herac. Jun. XXV.

Anno 638. XXVIII. P. C. Heraclii Aug. XXVII. Herac. Jun. XXVI.

Anno 639. XXIX. P. C. Heraclii Aug. XXVIII. Herac. Jun. XXVII.

Anno 640. XXX. P. C. Heraclii Aug. XXIX. Herac. Jun. XXVIII.

Nicephorus Cp. paulo antequam Heraclii Augusti mortem narrat, ait: Heraclium filium Consulatum facit. Davidem, & Marinum alios liberos Cesares appellat, Augustinam & Martinam filias Augustas. Sed incertum an hoc vel sequenti anno Consulatus is gestus fuerit; quod tamen nihil ad Fastos facit, in quibus tam hujus, quam illius, de quo anno 617, locuti sumus nulla ratio habetur.

Anno 641. XXXI. P. C. Heraclii Aug. XXX. Herac. Jun. XXIX.

Heraclius Augustus postquam Constantinum & Heraclium filios suos a quo

Utriusque Heraclii obitus, & Constantis successio.

jure heredes Imperii instituit, moritur etatis anno sexagesimo sexto, Imperii trigesimo, quarto que insuper mense, & die sexto, inquit Nicephorus Patriarcha CP. Dies itaque ejus emor-

tualis undecimus Februarii currentis anni videtur fuisse; quod & ipse Cedreni error indicat: ait enim die undecima Martii vita funerata esse cum imperasset annos triginta, menses decem, cui quoad annos & menses consenit Theophanes, qui de die non loquitur. At cum certum sit Cedrenum in mensibus errare, existimandum est eum & in mense, quo obiit

errasse, sed non quoad diem, cum eumdem exhibeat Nicephorus. Constantinus (inquit idem Nicephorus) cum octo & viginti annos cum Patre imperasset, ae centum & tribus diebus supervixisset, moritur s post quem Imperator Heraclius appellatur, quo cum communiter Martinus Imperium administrabat, Secundum hanc suppurationem Heraclius Constantinus die vicesima quarta Maii veneno a Noverca Martina sublatus est. Post eum Heraclius alter ejusdem Mar-

tinæ

tinæ filius, quem Theophanes Heraclionam vocat, cum matre potestatem obtinet, imperatque menses sex, ut habet Cedrenus, post quos Senatus euendem cum Martina matre dejicit, Constantini filio ad Imperium elevatio. Petavius in Notis ad Nicephorum CP. ex eo quod idem Nicephorus & Theophanes, postquam Heraclionæ & Senatu abrogatum fuisse Imperium narravunt, inquiunt Pyrrhum e sede Constantinopolitana dejectum, ac Paulum ejus loco suffictum Octobri mense, Indictionis decimæ quinque a Septembri currentis anni cœpta, recte deducit sex illos menses non esse a Constantini Heraclii filii, sed ab Heraclii ipsius obitu numerandos. Itaque hoc anno circa Augustum mensem Heraclionam pulso Constans Imperium auspicatus est.

Anno 642. Anno primo Constantis Augusti.

Anno 643. Anno secundo. Constante Augusto Consule. Margarinus initio tomî primi Bullarii Casinensis rescriptum Theodori Pontificis Romani refert, hac subscriptione notatum: Dat. IV. Nonas Maii Imperii Domini piissimi Augusti Constantini anno secundo, Consulatus primo, Indictione prima, anno Domini 643. Ex qua subscriptione, quæ iisdem pene verbis a Theodoro, ac ea, in qua Phocæ Consulatus mentio a Divo Gregorio exprimitur, manifeste liquet Constantem, qui & Constantinus ab antiquis aliquando nominatus reperitur, altero Imperii anno, non vero priori Consulatum assumpisse; erratumque esse ab Onuphrio, & Dufresniio Dissertat. de Numismat. inferioris ævi num. XV. qui scribunt, eundem Constantem anno 642. Consulatum iniisse. Contendit Dufresnius id ex præfata subscriptione colligi, Constantemque prima die Januarie illius anni, quo mense Junio, inquit, annus secundus Imperii ejus inchoabatur, eam dignitatem suscepisse, non verso currenti anno, quo eodem mense Junio tertius ejus Imperii annus incœpit. In Glossario mediæ, & infimæ latinitatis verbo *Consul* addit Constantinopolitanos Imperatores Consulatus, & imperii annos conjunxit si sub anni finem utramque dignitatem assecuti essent; quod si secus, Consulatus annum a Kalendis Januariis subsequentis auspiciatos esse, ut, inquit videre est in subscriptione Epistolæ Theodori Papæ; ex qua colligit Constantem Consulatum indeptum esse Kalendis Januariis, Indictione XV. anno nempe 642. Imperii vero ejus secundo, mense Junio ejusdem anni inchoato. Sed hæc omnia frivola esse ostendit initium Theodori, qui non nisi mense Novembri præfati anni 642. ad Pontificatum electus est, ut ex Anastasio Bibliothecario jam viri eruditæ observarunt. Præterea post Fastos Byzantinos in usum vocatos, omnes Orientis Imperatores, quos Auctores produnt anno Imperii altero Consulatum sumpsiisse, non nisi eo anno jam incepto illum capessiere, quemadmodum de Justino Juniori, de Mauricio, ac de Phoca jam ostensum. Quare cum liqueat Constantem anno secundo Imperii Consullem processisse, non nisi in currentem annum Consulatus hic incidere potuit; si enim Dufresnius ratio valeret, sequeretur Tiberium & Heraclium secundo etiam Imperii anno Consulatum suscepisse, cum ipso anno, quo eam dignitatem gestere, alter eorum Imperii inchoatus fuerit. Quæ vero addit idem Dufresnius de Imperatoribus Orientalibus ac Republica literaria optime meritus, circa Imperii & Consulatus annorum conjunctionem, capite sequenti confutabitur.

Anno 644. III. P. C. Constantis Aug.

Anno 645. IV. P. C. Constantis Aug. II.

Anno 646. V. P. C. Constantis Aug. III.

Anno 647. VI. P. C. Constantis Aug. IV.

Anno 648. VII. P. C. Constantis Aug. V.

Anno 649. VIII. P. C. Constantis Aug. VI.
Anno 650. IX. P. C. Constantis Aug. VII.
Anno 651. X. P. C. Constantis Aug. VIII.
Anno 652. XI. P. C. Constantis Aug. IX.
Anno 653. XII. P. C. Constantis Aug. X.

Anno 654. XIII. P. C. Constantis Aug. XI. XVII.
Hoc anno Constantinus Pogonatus Constantis filius a patre Augustus appellatus. Quod ex di- Reliquum
cendis cap. sequenti manifestum fiet. Imperium
Constan-

Anno 655. XIV. P. C. Constantis Aug. XII. tis.

Anno 656. XV. P. C. Constantis Aug. XIII.

Anno 657. XVI. P. C. Constantis Aug. XIV.

Anno 658. XVII. P. C. Constantis Aug. XV.

Anno 659. XVIII. P. C. Constantis Aug. XVI.

Hoc anno Constatns Heraclium & Tiberium filios natu minores Cæsares nuncupavit, ut ex sexta Synodo generali, de qua infra, deducitur.

Anno 660. XIX. P. C. Constantis Aug. XVII.

Ann. 661. XX. P. C. Constantis Aug. XVIII.

Baudemundus Monachus Elnonensis, æqualis

sancto Amando Episcopo Trajectensi anno 679.

sesto Februarii demortuo, in hujus vita an-

num regni Constantini XXIII. cum anno In-

carnationis 661. copulat. Quod Mabillonio sa-

culo II. Benedictino, in Notis ad eandem Vi-

tam p. 724. locum præbet suspicandi Constan-

tem, seu Constantinum anno 639. regnum iniisse.

Eo magis quo Fredegarius in Chronico

cap. 81. huic calculo favere videatur, cum pri-

mmum ejusdem Constantis annum secundo Clo-

dovei, hujus nominis secundi anno illiget. Sed

hoc nullo modo dici potest, certum enim He-

raclium anno Christi 641. demortuum esse, cum

præter ea quæ jam in hanc rem diximus, S.

Maximus Martyr, qui hujus Imperatoris tem-

pare vixit, annoque Diocletiani 357. qui an-

no Christi 640. mense Augusto inchoatur, com-

putum suum scripsit, afferat eum annum In-

ditione XIV. notatum, ac ultimum Heraclii

fuisse. Præterea cum Constantinus annos tan-

tum XXVII. imperarit, ut infra dicetur, si

Imperium anno 639. capessisset, anno 665. e

vivis excessisset, quod ut dicamus sequentium

Imperatorum Chronologia non patitur. Quare

nullum dubium quin Baudemundus quemadmo-

dum in morte ejusdem S. Amandi anno 661.

configganda, ita & in anno Constantis cum ea-

dem morte copulando errat; quod & de Fre-

degario afferendum, qui scribit Constantinum

anno secundo Clodovei II. quove Sintilla His-

paniarum Rex mortuus est, Christi nempe 640.

non 639. ut perperam vir eruditus interpreta-

tur, naturæ, debitum solvisse, eique Constantem

successisse, quod utrumque falsum esse, quæ jam

diximus satis ostendunt. Ejusdem Baudemundi

errores Chronologicos in ea vita describenda

recte observarunt idem Mabillonius, Bollandus

& Henschenius tom. I. Februarii in vita S.

Amandi.

Ann. 662. XXI. P. C. Constantis Aug. XIX.

Ann. 663. XXII. P. C. Constantis Aug. XX.

Ann. 664. XXIII. P. C. Constantis Aug. XXI.

Ann. 665. XXIV. P. C. Constantis Aug. XXII.

Ann. 666. XXV. P. C. Constantis Aug. XXIII.

Ann. 667. XXVI. P. C. Constantis Aug. XXIV.

Ann. 668. XXVII. P. C. Constantis Aug.

XXV. Hoc anno, non superiori, ut perperam

habet Onuphrius, Constatns Augustus Syracusis

interficitur Indictione duodecima, a Septembri cœ-

pta, ut habet Paulus Diaconus lib. 5. c. 11. Die,

ac mense incertis, ex actione tamen decima o-

ctava, eaque ultima sextæ Synodi generalis die

decima sexta Septembri anni 681. habita, eum

post hunc diem peremptum elicio; numeratur e-

nim in ea annus decimus tertius Constantini Po-

gonati ejus filii ac successoris, qui tamen deci-

mus quartus numerandus fuisset; si currenti an-

no ante diem decimum sextum Septembri idem

Constantinus Imperium suscepisset. Quare errant

Anastasius in Vitaliano, qui Constantem necatum scribit, *XV. die mensis Julii, per XI. Indictionem*, qua in sententia in Historia perstat; ac Marianus Scotus, qui eumdem diem ac mensem retinet, cum Indictione tamen duodecima, perpetram substituta. Quem errorem Onuphrius ac Baronius ab eo haufere, licet non eum sed Anastasium citent. Occisus est autem Constatans postquam imperasset annos **XXVII.** ita Nicephorus CP. Theophanes, Cedrenus, & Zonaras. In Constante id genus Fasti desinunt, ad eumque Numismatum libri perduci debent. Postea alterius generis Fasti, de quibus cap. sequenti, in usum adsciti. Annales Ecclesiastici, & quae deinceps componentur Chronica, ea temporis nota insignienda erunt, cum modo Eræ Christianæ, Imperii & Consulatus annorum connexio certa sit. Et hæc de Postconsulatibus secundi generis.

CAPUT QUARTUM.

Consulatus Tribunitiæ Potestatis instar gestus, hactenus ignotus, explicatur. Quando, quave ratione desierit.

I.
Constantinus Pogonatus auctor Consulatus Tribunitiæ Potestatis instar gesti.

Sub Julio Cæsare celeberrima Consulatum ordinariorum & suffectorum divisio orta, ut Auctor est Onuphrius lib. 2. Fastorum anno Urbis conditæ 709. sub Claudio, ut Imperatores proximis Kalendis Januariis post suscepimus Imperium Trabeam Consularem sumerent, consuetudo inventa: sub Commodo Decennalia & id genus festa cum eadem Trabea edendi mos renovatus; sub Justino Juniori Consulatus a privatis ad Augustos translatus, & ab his postea perpetuo retentus: at sub Constantino Pogonato Constanti filio ac successore Consulatus Tribunitiæ Potestatis instar assumptus. Quam mutationem valde insignem ideo viri docti hactenus non animadverterunt, quia Acta publica eadem fere qua antea formula consignabantur; quo factum, ut existimantes plures esse Imperii, ut moris fuerat, quam Consulatus annos. Fastorum Byzantinorum genus, quod in Constante Augusto desierat, ad Constantinum usque Porphyrogenitam, non parvo temporum detimento continuarint, seseque impeditissimis ambagibus implicarint. Onuphrius, *Pater Fastorum a Lipsio jure merito vocatus*, lib. primo Fastorum pag. 62. ubi numerandi rationem a Justino Juniori inventam exposuit, subjungit: porro autem omnes Imperatores Orientis ea ratione Consulatibus functos fuisse animadvertisi, usque ad Constantini VIII. Porphyrogeniti Imperatoris tempora, ut ex Fastis Siculis Gracis (Chronico nempe Alexandrino) qui usque ad primum Imperii Heraclii Augusti annum & Consulatum pertinent (Exemplar tamen quod vertit Raderus, usque ad annum Heraclii decimum octavum inclusive pervenit) didicis itemque ex variis diplomatum, privilegiis, constitutionum, novellarum & Edictorum Imperialium datis observavi: eos autem non nisi usque ad Constantinum Irenes adposui, ad annum nempe circiter octingentesimum. Neque aliam viam fecutus est Dufresnius V. C. in Dissert. de numism. inferioris ævi num. 15. Sed Constantini Pogonatum aliam ab ea quæ per centum & duos annos in usu fuerat, Consulatus annos numerandi rationem invexisse, totque Imperii, quot Consulatus annos, contra decessorum morem numerasse, & successores per duo amplius secula, quibus Fasti Byzantini in usu fuere, factitasse, certis mox argumentis ostendam, manifestumque faciam eumdem Onuphrium in præfatis diplomaticis explicandis valde falsum

esse; cumque omnes ejusdem opinionis sectatores nihil attulerint, quod rem magis extricaret, illum refellisse, omnes alios proternere erit. Advertendum itaque Consulatum perpetuum duplicitis generis fuisse: prius de quo præcedenti capite actum, primo Imperii anno, uti a Tiberio Constantino, & Heraclio factum, vel secundo, uti ab omnibus aliis assumptum fuit; at posteriorius ipso semper Imperii initio, eo penitus modo, quo sub Imperatoribus Antiquæ Romæ Tribunitia potestas, initum. Unde in hoc secundo Consulatus genere, Imperii & Consulatus anni æquo ordine procedebant, nec unquam plures Imperii quam Consulatus anni numerabantur. Quod si filii a patribus in Imperium adsciscerentur, post eorum obitum annos Imperii cum iisdem gesti numerare continuabant, sed annos ejusdem Imperii ab eorum morte administrati a Consulatu deducebant, quod illustribus clarebit exemplis.

II.
Constantini Pogonati Consulatus instar Trib. Pot. Imper. XXVII. & post Consulatum ejus anno XIII. Heraclio vero atque Tiberio conservandis ejus fratribus, anno XXII. die VII. mensis Novembris, Indictione IX. Annus Imperii Constantini Pogonati XXVII. ab anno 654. quo a Constante Patre Augustus appellatus est; annus vero XIII. post ejus Consulatum ab anno 668. quo patre mortuo solus imperare coepit, desumitur. Unde intelligis annum XIII. post Consulatum, aliud non designare, quam annum XIII. & Consulatus & Imperii. Quod si antiquus numerandorum annorum mos adhuc viguisset, scribendum, fuisset Post Consulatum XII. non vero XIII. Quare Sirmondus, qui hanc mutationem non observarat in Notis ad Sidonium, libro primo Epistola nona, dicit in ea Synodo ejusdem Constantini annum XXVII. cum anno post ejus Consulatum XII. comparari, quod argumentum est eum existimasse ita legendum esse. Omuphrius vero libro tertio Fastor. anno 667. ait: *Imp. Fl. Heraclius Constantinus V. Constantii Augusti filius Consulatum vivente patre gessit, quemadmodum ex Actionibus Synodi Constantinopolitana tertia intelligitur.* Sed hanc ejus explicacionem a veritate alienam esse similes loquendi formulae infra adducenda ostendent. Eæ enim non magis, quam præfata vera esse non possunt, nisi Imperatores Constantinopolitani prænuncio quodam indicio mortem Patrum portenderint; cum semper sine variatione ulla anno ante eam Consulatum in ea sententia capessierint. Quod cum dici non possit, evidens est eos uno eodemque tempore & Consulatum & Imperium assumpsisse. Anno 681. die vicesima sexta Aprilis habita est XV. Actio ejusdem Concilii, quæ eadem formula consignatur, nisi quod hic annus dicitur esse XXVIII. Constantini post ejus Consulatum XIII. fratrum verso XXII. Ex quo colligo anno 654. ante diem vicesimum sextum Aprilis eumdem Constantinum Augustum nuncupatum esse, & uti conjicere licet die decima tercia ejusdem mensis, qua Pascha celebratum est; aliter vicesimus octavus Imperii. ejus annus nondum inchoatus fuisset. Deinde Constantem Augustum post diem XXVI. Aprilis anno 668. imperfectum fuisse, alioquin Constantinus Pogonatus ejus filius Consulatus annum XIV. non XIII. jam numerasset. Actio XVI. nona die Augusti habita, subscripta est: Imperii ejus anno XXVIII. post Consulatum ejus anno XIII. anno XXIII. Heraclii, atque Tiberii. Ex quo deduco anno 659. ante diem nonum Augusti utrumque Cæsarem crea-

creatū suisse, Onuphriumque errasse, dum scribit eos anno 659. mense Julio Cæsares appellatos esse, ac cum patre & fratre imperasse annos plus minus X. quæ obiter dicta sint.

Ann. 685. Constantino Pogonato, die ac mense incertis demortuo, cum annos septemde cim imperasset, ut testes sunt Theophanes, Cedrenus, Zonaras, & Auctor Miscellæ, filius ejus Justinianus Junior dictus Imperium suscepit, decima quarta Indictione, a mense nempe Septembri jam inchoata, Anastasio, & Mariano Scoto Auctoribus. Hic sicuti & pater eodem tempore Consul, quo Imperator dictus est. Ejus jussio subscriptionem refert Onuphrius his verbis conceptam: Dat. XIII. Kal. Martias Constantiopolis, Justiniano Imp. PP. Anno secundo & post Consulatum ejus anno II. Indictione XV. Anno nempe Christi 687. ea Indictione notato. Unde evidenter deducitur eum post mensem Augustum anni 685. currente jam decima quarta Indictione purpuram sumpsisse, eodemque tempore Consulatum; alioquin annus 687. non concurreret cum anno secundo tam Imperii, quam Consulatus ejus. Existimabat Onuphrius Constantinum Pogonatum anno 684. Justinianum Cæsarem ac Augustum dixisse, ac præterea in annum sequentem, quo ipsem obiit, Consullem designasse. Quam in rem Nicephorum, Anastasium, & Zonaram laudat, qui tamen ne verbum quidem habent, nec de eo Consulatu, nec de ea nuncupatione. Verum quidem est Theophanem, Cedrenum, & Auctorem Miscellæ scribere Constantinum fratres suos, Heraclium & Tiberium ab Imperio removisse, solumque cum Justiniano filio imperasse; sed ii id factum tradunt anno Imperii ejus XIII. quod tamen parum probabile, quodve præterea eidem Onuphrio non faveat. Idem Justinianus anno 695. ut recte Theophanes, postquam decem annos imperasset a Leonio Patricio naso mutilatus in Chersonesam relegatus est. Leontius Principatum triennio gessit, annoque 698. ut ex eodem Auctore deducitur, pari nasi mutilatione a Tiberio Apsimaro multatus est. Marianus Scotus, ac Sigebertus eundem annum exhibent, sed corrigendus is, dum Leontii initium anno 696. consignat; superiori enim anno eum imperare coepisse recte docet idem Marianus. Apsimarus annis septem imperavit, teste eodem Theophane. Sed Justiniano post decem annorum exilium restituto, ideoque anno 705. ut recte Theophanes & Marianus Scotus, ac Sigebertus cum eo, Apsimaro ac Leontio, ejus jussu cervices incisæ sunt. Consulatus ab iisdem Leontio & Apsimaro gesti nullum superest vestigium. Sed quoad Justinianum Onuphrius lib. tertio Fastorum dicit eum Consulatum iterum capessisse, idque ex ejus Rescriptis & Constitutionibus intelligi. Sed cum eas hactenus invenire non potuerim, hoc tantum asserere possum me nullatenus dubitare, quin cum novum Regnum incooperit, novum etiam Consulatum inierit: cum per hac tempora statim ac quis Imperator, statim & Consul esset, sed non secundo Imperii ejus anno, ut perperam docet idem Onuphrius, neque id ex ejus constitutionibus deduci posse, cum ad manus meas pervenerint, ostendam. Justinianus restitutus annos sex imperavit, ut docet idem Theophanes, annoque 711. exente ut recte Baroni, qui tamen ejus initium, sicuti & duorum ejusdem successorum perperam consignavit, ostendit, jussu Philippi cum filio Tiberio jugulatus est. Hujus partem Consulatus nullum vestigium superest.

IV.
Consulatus ab Anastasio Trib. po. test. instar gestus.

Anno 713. Artemius, qui & Anastasius dictus, ipsa Pentecostes vigilia, ut habet Theophanes, die nempe tertia Junii, pulso eodem Philippico Imperium arripuit, eodemque tempore Consulatum. Quod constat ex Actis cuius-

dam Virginis a dæmonio liberata, quæ a Baro- nio hoc anno num. 13. recitatur. Horum initium ita concipitur: Imperante Domino nostro piissimo Augusto Anastasio magno Imperatore anno primo & post Consulatum ejus serenitatis anno primo. Factum hoc ut in iisdem Actis dici- tur, mense Octobri, Indictione XII. a Septem bri copta, anno nempe Christi 713. Ex quo luce meridiana clarus patet Artemium Imperatore & Consulem eodem tempore renuncia tum suisse. Male itaque scripsit idem Onuphrius anno 715. eum creatum suisse Imperatorem, purpuraque exutum anno Imperii primo & mense tertio Consulatu suo, quem more veteri eo anno interat XVII. Kal. Septembri ex Nicephoro & Zonara. Hæc enim omnia a veritate aliena, neque eiam id ex Nicephoro & Zonara, qui de eo Consulatu non loquuntur, ullo modo deduci potest. Anastasius anno Imperii sui tertio Christi nempe 715. finiente, Theodosio cuidam tributorum Exactori locum cedere coactus suit, Monachusque factus est.

Anno 717. eodem Theodosio, cuius Consulatus nullum superest monumentum vitam monaesticam amplexum, Leo Isaurus octavo Kalendas Apriles imperare cœpit, Consulatumque statim iniat, quod nec ipse Onuphrius negare potuit, nisi quod perperam addit, id forte factum suisse in Kalendas Apriles, octavo nempe die post assumptum Imperium; non advertens nullam illius differendi causam suisse, & Tribunitez potestatis instar eam dignitatem per hæc tempora sumptam. Ex quo etiam patet perperam ab eo existimatum Constantinum Pogonatum sub finem Imperii Constantis patris, & Justinianum Juniores illius filium sub finem ejusdem Constantini patris Consulatum cepisse; eo magis, quo Anastasium ipso Imperii initio Consulatum edidisse constet. Anno 721. Nonis Aprilis Romæ congregata Synodus est a Gregorio secundo Romano Pontifice in cuius principio legitur: Imperante Domino Piissimo Augusto Leone a Deo coronato, magno & pacifico Imperatore, anno sexto, post Consulatum vero ejus anno sexto. Sed & Constantino ejus filio, anno secundo, Indictione IV. Est is Constantinus Copronymus, quem idem Leo pater adhuc infantem ipso sancto Paschatis die, anno superiori Augustum crearat, ut Auctor est Theophanes. Baronius, qui ejusdem Synodi Acta refert, recte observat ea admodum depravata esse, hujus tamen subscriptionis errorem, quod Leonis ejusdem initium anno 716. perperam collocasset, non advertit. Si enim hæc Synodus Indictione quarta habita, hoc nempe anno, legendum omnino, anno quinto, post Consulatum vero ejus anno quinto. Magis adhuc depravata in Editione Conciliorum Labbeana hæc subscriptio legitur: Anno sexto, post Consulatum ejus anno XVI. Dufresnius Dissert. de numismat. Inferioris xvi num. 15. mouet numerum 10. hic abundare; Labbeus vero legendum anno sexto, loco anno XVI. Sed perperam. Mense enim Aprili hujus anni non sextus Imperii & Consulatus Leonis, sed quintus tantum currebat. Annus etiam sextus tam Imperii, quam Consulatus in iisdem Actis, in Editione quam Voëllus & Justellus viri Græce, Latineque doctissimi exhibent tomo primo Bibliothecæ veteris Juris Canonici pag. 272. non tantum legitur, sed etiam repetitur. Quare ea subscriptio ubique mendosa reperitur. Nec enim dici potest eam Synodum anno sequenti celebratam, erratumque in Indictione, cum annus secundus Constantini Copronymi die ultima Martii præsentis anni, in quam anno elapsa Pascha incidebat, auspicatus fuerit. Anno 723. idem Gregorius secundus S. Bonifacium Moguntiæ Episcopum consecravit, & ad obedientiam sibi ac successoribus exhibendam ju-

V.
Consulatus a Leone
Isauro
Trib. po-
test. instar
gestus.

ramento a Baronio in Annalibus relato adegit. In juramenti initio hæc verba leguntur: Imperante Domino Leone magno Imperatore anno septimo post Consulatum ejus, sed & Constantino magni Imperatoris ejus filii anno quarto, Indictione VI. promitto ego Bonifacius &c. Ubi videt Consulatus annum eumdem cum Imperii anno esse, imo hujus nullam fieri mentionem. A mensis Martii die vigesimo quinto, decima quinta Indictione ad mensis Junii diem decimum octavum, nona Indictione, Leo imperavit. Tenuit autem Imperium annos vigintiquatuor, menses duos, dies vigintiquinque: Constantinus pariter ejus filius impietatis aque ac Imperii successor a præfato mensis Junii die decimo octavo, nona indictione, ad mensis Septembribus diem decimum quartum, Indictione decima quarta, Deo permittente potestatem obtinuit annos quatuor supra triginta, menses tres, dies duos. Ita Theophanes. Sed dicere debuit, menses tres, tribus diebus exceptis, ut numeranti constat.

VI.
Consulatus ab Artabasdo Trib. potestatis instar gestus.

Sub finem anni 741. quo idem Constantinus regnare cœpit, Artabasdos ejus sororius Imperium invasit, & Nicephorum filium Imperatorem dixit. Tomo sexto Conciliorum generalium Editionis Labbeanae legitur Epistola quinta Zachariæ ad S. Bonifacium Episcopum Moguntinum data nonis Novembribus, imperante piissimo Aug. Artabasdo a Deo coronato magno Imperatore anno tertio, post Consulatum ejus anno tertio, sed & Nicephoro magno Imperatore ejus filio, anno tertio, Indictione XIII. a Septembri cœpta, anno nempe Christi 744. quare in annum sequentem male a Baronio in Annalibus eadem Epistola consertur, perperamque horum verborum loco: post Consulatum ejus anno tertio, legit Patriciatus ejus anno tertio. Hæc enim dignitas privatorum, non vero Augustorum in Oriente erat. Artabasdus & Nicephorus eodem mense Novembri, ut testantur Theophanes & Aucto^r Mischæ, capti sunt & excæcati. Verum quidem est utrumque utriusque casum in Indictionem duodecimam, annum nempe 743. conjicere, quam in sententiam nontantum Baronum, ut videre est in Annalibus, anno 743. sed etiam Petavium libro octavo partis primæ Rationarii temporum capite sexto, aliosque viros doctos induxere. Sed Theophanes ex quo Aucto^r Mischæ accepit, ex iis quæ ipsem eodem anno & sub eadem columna narrat, emendandus. Jam enim ante dixerat die decimo sexto Aprilis hebdomadis feria quinta, Valid Saracenorum in Damasco Amiram, Arابum factione sublatum fuisse, post Imperii annum unicum. At feria quinta cum die decima sexta Aprilis non concurrit, nisi in cursu sit litera dominicalis D. quod anno 744. contigit. Nec dici potest Theophanem Valid mortem non recte consignasse. Georgius enim Elmacinus in Historia Saracenica pag. 84. scribit: anno 126. imperfectus est Walid filius Iezidi. Annus Hegiræ 126. cœpit die 25. Octobris, anni Christi 743. quare post Octobrem Walid occisus, ideoque anno 744. Artabasdus vero eodem anno, ineunte Novembri de solio dejectus. Ex præfata etiam subscriptione deducitur hunc anno 741. post Nonas Novembribus Imperium usurpassæ, alioquin Zacharias, qui cum eam Epistolam scriptit, casum ejus ignorabat, annum Imperii illius quartum jam nuerasset.

VII.
Consulatus a Copronymo Trib. Pot. instar gestus.

Sed nec ipse Constantinus Copronymus plures Consulatus, quam Imperii a morte patris suscepti numeravit annos; & quod notatu dignum, eos ex quo cum patre imperavit, Imperii, quos vero solus post ejus mortem regnavit, Consulatus nomine expressit. Anno 745. sub Zacharia Pontifice mense Octobri celebrata Romæ Synodus est, cuius initio legitur: Imperante Domino piissimo Augusto Constantino Imperatore anno 26. post

Consulatum ejus anno V. mense Octobri die XXV. Indictione XIV. Ita habetur in Editione Labbeana. Baronius eam subscriptionem eodem anno num. 21. resert, sed nulla Consulatus mentione facta. Dufresnius in Dissertat. de Numismatibus inferioris ævi addit in Epistolis Zachariæ Pontificis Consulatus ejusdem Constantini annum non scribi, sed tantum Imperii, & a prima inauguratione & ab obitu patris deducti. At licet verum sit eas ita a Baronio referri, tomo tamen sexto Conciliorum complures leguntur cum Consulatus expressione. Epistola nona eiusdem Pontificis ad S. Bonifacium dicitur data Kal. Maii imperante piissimo Augusto Constantino post Consulatum ejus anno VII. Indictione prima. Quibus characteribus designatur annus Christi 748. Epistola duodecima ejusdem Pontificis ad eumdem his verbis subscriptur: data pridie nonas Novembribus, imperante Domino piissimo Augusto Constantino, anno XXXII. post Consulatum ejus anno XI. Indictione V. Est hic annus Christi 751. Ex quibus satis intelligitur non plures Imperii a morte patris administrati, quam Consulatus annos Constantinum numerasse, Onuphriumque errasse, qui scribit hunc die Natalicio anno Christi 742. Consulatum iniisse.

VIII.
Consulatus Leonis IV.

Paternorum scelerum, Imperiique hæres Leo quartus fuit, & ad illud anno 775. die XIV. Septembribus pervenit. Scribit Onuphrius eum anno 769. vivente Constantino patre Consulatum gessisse, idque ex ejus diplomaticibus, & Romanorum Pontificum Epistolis intelligi, quod sine dubio falsum. Præterquam enim quod in Epistolis Pontificum, quæ in Editione Conciliorum leguntur, nullum eiusdem Consulatus vivente patre suscepti vestigium sit, nullumque ejus extet diploma, saltem quod viderim, in quo de eo Consulatu sermo sit, hæc dignitas post Constantinum Pogonatum, non nisi Tribunitia potestatis instar gesta. Ea tamen in ejusdem Leonis nummis exprimitur, in quibus, ut observat Dufresnius loco laudato, cum Loro & Mappa Consulatus Insignibus effectus conspicitur, cum aliquot alii, qui eum exceperat Augusti, non cum Mappa, sed cum Loro tantum effigiantur, ita tamen subjungit idem Dufresnius, ut incertum maneat, an revera Consulatus titulum sibi reservaverint. Sed eos saltē usque ad Leonem sapientem, reapse Consulatu functos suis, quæ mox afferam, evincent; cum neque in actis publicis Consules appellarentur, neque eorum anni a Consulatu numerarentur, nisi illum suscepissent.

IX.
Consulatus a Constantino & Irene ejus matre Tribunitia potestatis instar gestus.

Anno 780. Mensis Septembribus die octavo, quarta Indictione, Leo diem suum clausit, inquit Theophanes, qui perperam addit, demptis mensibus sex, anno quinto defunctus est, legendum enim, demptis diebus sex, perperam etiam auctor Mischæ cum regnasset annis quinque, diebus sex. Legendum enim, demptis diebus sex. Eo mortuo Irene ejus uxor una cum filio Constantino Imperium suscepit; is decem tantum annorum puer erat. Ea, quod haec tenus inauditum, ad Imperii fastigium evecta, sicuti Imperium, ita & Consulatum iniit. Deduco id ex verbis, quibus prima actio Concilii Nicæni anno 787. celebrati exorditur: In nomine Domini, & Dominatoris Iesu Christi veri Dei nostri, Imperio piissimorum, & amicorum Christi Dominorum nostrorum Constantini, & Irenes matris ejus, octavo anno Consulatus eorum, octavo Kalendas Octobris, Indictione XI. &c. Notanda sunt verba Græca ἐτεῖς ἑδος τῆς ἀντεῖας, id est, octavo anno Consulatus eorum, verum est in vulgata, & antiqua editione latina, quæ septimo Conciliorum tomo pag. 662. legitur, scriptum esse anno Consulatus illius octavo, nisi quod in actione quinta, & septima legitur uti in græco, anno octavo Consulatus eorum, sed non dubium quin utriusque

que Consulatus in versione latina exprimi debuerit. Quod si ipso Concilii initio annus Consulatus eorum octavus jam curreret, eam dignitatem ipso Imperii initio ab utroque assumptam fuisse necesse est. Dicit Onuphrius eundem Constantium anno 779. vivente patre, more maiorum Consulatum gessisse; sed hoc est hariolari: sequeretur enim prædecessorum mortem, tam Constantium hunc, quam alios, quibusdam prognosticis divinasse, annoque antequam ea contingeret, Consulatum capessisse. Vanum itaque illud effugium ad quod toties Onuphrius recurrat, ut ostendat Imperatores Orientales plures semper Imperii, quam Consulatus annos numerasse.

X.
Consula-
tus perpe-
tuus ite-
rum ab I-
rene af-
sumptus.

Anno 790. Constantinus matrem, quæ annos decem cum eo imperaverat, in ordinem rededit Octobri mense, Indictione quarta decima, inquit Theophanes. Is annos octo, quibus solus imperavit, potestate juveniliter, immodiceque usus est. Tandem anno 797. matris, & Stauracii dolo comprehensus, excætus est, & Irene sola iterum Imperium assumpit, quod per annos sex obtinuit, ipsoque initio Justiniani secundi exemplo, Consulatum edidit, Processum tamen Consularem, uti vocabant, in annum Christi 799. Imperii sui secundum distulit. Quod non tantum ex Theophane, sed & ex Auctore Miscellæ, ac Cedreno accepi. Prior eo anno de ejus Consulatu hæc scribit: Sancti vero Paschatis feria secunda, Imperatrix a Sanctorum Apostolorum ade processum solemnem fecit, curru aureo, quem quatuor equi candidi trahabant, vesta. Currum regebant Patricii quatuor, Bardanes, inquam, Thracensem Dux, Sisinnius ipsius Thracia pariter Dux, Nicetas scholarum Domesicus, & Constantinus Boelas: ipsa Imperatrix Consulari more munera in populum spargebat, Notanda verba græca σίσιννος ἵπατος ὑπαρχεῖαν ἀρπάως, àisdem enim non tantum idem Theophanes, sed etiam Cedrenus uti solent ad exprimendum Consulatum, ea Auctor Miscellæ sic vertit: γάλλας liberaliter Hypatiam. Ex his colligo primo Consulatum adeo post Justinum Juniorem cum Imperio conjunctum fuisse, ut qui hoc exturbati essent, si iterum illud adipiscerentur, rursus eundem inirent, quod suo loco diximus de Justiniano secundo; eo enim casu excepto, non reperimus Constantinopolitanos Imperatores post Fastos Byzantinos introductos, iterum Consulatum iniisse. Secundo eosdem Imperatores cum processum Consularem ederent, quod magna pompa sicuti & in veteri Roma usus fuerat, fiebat, sedile in sella hominum humeris imposita, ut de Justino Juniori scribit Corippus lib. 4. sui Poëmatis, & de Mauricio Theophylactus Simocatta, cuius verba cap. superiori Num. IX, retulimus. Aliquando vero Proceres tantum currum tenuisse docet præfatus locus Theophanis, quem Auctor Miscellæ exscripsit. Quem morem ab inferioris ævi Augustis introductum esse certum est. Piores enim curru Equis, aut Elephantis tracto, vectos fuisse ostendit Norisius Differat. de Numismat. Diocletiani & Maximiani cap. 5. ubi de processu Consulari docte differit, nosque secunda hujus dissertationis parte insinuavimus. Tertio eosdem Orientis Imperatores non eodem semper tempore Consulatum cepisse, & finiū missilia sparsisse, seu processum Consularem edidisse, sed aliquando eam dignitatem iniisse, pompam vero, munusque Consulare, ut vocabant, in aliud tempus distulisse. Hoc non tantum evincunt quæ de Irenis Consulatu scribunt Auctores Byzantini, sed etiam quæ Leo Grammaticus habet de Basili Macedonis Consulatu mox referenda. Imo Heraclium Seniorem hunc processum in aliud tempus rejecisse, ex Auctore Chronicæ Alexandrina colligitur, qui scribit statutum fuisse, ut a decima quarta die Octo-

bris anni 610. usque ad finem Decembri in Aëis publicis scriberetur: XV. Indictione & Consulatu ejusdem religiosissimi nostri Principis. Etsi enim in bigis seu curru non est progressus, illud tamen tempus ipsius Consulaturi transcriptum est. Quod verba græca magis declarant: εἰ γὰρ δὲ μὴ προΐστητε ἐπὶ διόπτρας αλλ᾽ ἐν ἡρῷ την παρέαν, qua etiam expressione utitur Theophanes dum de processu Consulari Irenes loquitur, ait enim: τὸ δὲ ἄγιον Πασχα τῇ διυτίᾳ ἡμέρᾳ προσῆλθεν ἡ βασιλικαὶ &c. Quare prafata Chronicæ Alexandrina verba melius vertisset Raderus hoc modo. Etsi enim in bigis seu curru solemnum processum non fecit. Heraclium autem eam pompam in aliud tempus distulisse, neque populum solitis largitionibus fraudasse existimandum. Quæ nemini haec tenus observata hic prætermitti non debuere.

XI.
Irene, sexto iterati Imperii anno, Christi 802, mensis Octobris die trigesimo primo, Indictione undecima, hora noctis quarta illucescentis tus Nicoferia secunda, inquit Theophanes, a Nicephoro, phori, Leo Imperio, fortunisque omnibus exuta, & in nis Arme Lesbon deportata, anno sequenti obiit die nii, Mina Augusti, ut habet idem Theophanes. Nicephorus Indictione XII. in mense Decembri Stauracij filium suum participem Augustæ majestatis adscivit, ut testis est idem Theophanes, anno nullum rempe Christi 803, tandem circumventus a Bulgaris cum totius Imperii flore cecidit anno 804. Christi 811. mensis Julii die vicesimo quinto, Indictione quarta, ait idem Theophanes. Stauracius in pugna sauciatus paucis mensibus regnabit; quippe anno eodem Michael Cuiopalates, cognomine Rengabe mensis Octobris die secundo, Indictione quinta, feria Hebdomadis quinta, hora prima Imperator salutatur, ut testis est Theophanes. Vixit Michael a Bulgari anno 813. Leo Armenius die undecima Imperator designatus est, & postera luce, qua Julii mensis fuit undecima, Indictione sexta, feria Hebdomadis secunda, in magna Ecclesia Ambone a Nicephoro Patriarcha coronatus est, ut tradit idem Theophanes. Leo Armenius anno Christi 820. ipso natalis Dominici die a Michaele Balbo, quem Majestatis reum in custodia detinebat, inter sacra ipsa trucidatus est Cuiopalate & Zonara testibus. Michael anno 829. obiit, ipsumque Theophilus ejus filius, Octobri mense Indictione VIII. ut scribit Cedrenus, ideoque prafato anno, quo octava Indictio mense Septembri inchoata est, exceptit. Theophilus moriens Michaeli filio Imperium sub matris Theodoræ religiosæ, virnis que animi foeminæ tutela anno 842. reliquit. Sed Bairdæ avunculi consilio idem Michael Theodoram matrem, quæ annos quatuordecim, ut habet Cedrenus, cum ipso imperaverat, ad privatam vitam rededit, ideoque anno Christi 856, dein omnis rerum administratio ad unum Bardam delata est, qui & non multo post Cæsar creatus Consulatum iniit, ut docet Leo Grammaticus in Michaele: μετ' ὀλίγον δὲ τῇ τετάρτῃ τῆς Διακυπεῖτος προβάλλεται Μιχαήλ Βαρδαν ἔτειον ἀπότελε Καίσαρα, ὃς ἐπὶ ἀρμάτος ἐποχθεὶς ἐδόκεεν ὑπαρχεῖαν τῇ μέσῃ, id est, modico post: feria Paschatis quarta, Michael Bardam avunculum promovet Cæsarem: qui curru per medianam urbem vectus munera sparsit in populum. Nam phrasim hanc, ἐδόκεεν ὑπαρχεῖαν, seu ὑπαρχεῖαν ἐπίτελεν, proprie de Consulibus dici, qui Consulatum accipientes munera & largitiones profundebant, docte ostendit Scaliger lib. 5. de Emen dat. temp. p. 501, ex quibus liquet his temporibus dignitatem Consularem, non tantum nomine tenus, sed reapse, non solum ab Augustis, sed & a Cæsaribus assumptam fuisse. Contigere hæc circa annum Christi, 858, ut ex iis quæ Cedrenus in Historiarum compendio, & Baronius in Annalibus habent, deduci vide tur.

tur. Tandem idem Bardas, assentiente Imperatore, interficitur *Indictione XIV.* die prima Aprilis, inquit Cypriates; ideoque anno Christi 866. Sed in die erratum esse ab eodem Autore non dubitandum; cum Nicetas in vita S. Ignatii ab exordio quadragesimæ ad necem ejus tres menses numeret, & Leo Grammaticus in Michaeli pag. 465. scribat Imperatorem quem Bardas comitabatur, *sacro Paschalis festo*, cum exercitu copioso Constantinopoli soluisse, & in Thraciam se contulisse, ubi a Basilio Macedone, qui postea imperavit, occisus est. In septimum Aprilis diem Pascha eu anno incidebat, ideoque, ut jam viris doctis observatum, in Cypriate loco die prima Aprilis, legendum, *die vigesima prima Aprilis*. Sic enim ab initio quadragesimæ ad mortem ejus tres menses effluxere, utroque extremo incompleto pro completo numerato. Baronius anno 867. n. 82. eo anno hanc mortem contigisse credit; ideoque loco *Indictione XIV.* legendum dicit, *Indictione XV.* quod præfato anno Nicolaus Pontifex Romanus litteras ad Bardam Cæsarem dedisset mense Novembri, *Indictione decima quinta*; sed perperam, cum Autores omnes Byzantini narrato Barda interitu, eundem Basiliū Macedonem Imperatorem statim renunciatum scribant ipso die Pentecostes, ut tradit Leo Grammaticus loco laudat, & Cypriates, qui eam dignitatē ei collatam scribit die vigesima sexta Maii, in quam anno 866. festum illud incidebat. Ignorabat itaque Nicolaus Pontifex mense Novembri præfati anni 866. quæ antea eodem anno in Oriente mensibus Aprilis & Maii acciderant. Corregnauit anno uno cum Michaeli Basilius, qui post annum virum insidias sibi parenti vino obtutum occidit, postquam post matris Theodoræ relegationem annos undecim imperasset, ut Cedrenus & Zonaras testantur. Diem & mensem mortis ejus mox memorabimus. Ejus Consulatus ac decessorum aliquot monumenta non legi; sed eos hanc dignitatē, non minus quam Bardam, gessisse; idque Tribunitiæ potestatis instar, quemadmodum tunc mos ferebat, nullo modo dubitandum.

XII. *Consulatus a Basilio Macedone Tribunitiæ potestatis instar gessus.* Basilius enim Macedo, qui anno Christi 867. initio primæ indictionis, vigesima quarta die mensis Septenbris, ut Auditor est Nicetas in vita S. Ignatii, Imperium administrandum suscepit, Consulatum gessit; eo rerum portiente, octava Synodus generalis, anno 869. celebrata est, in cuius actionis primæ initio hæc verba leguntur: *In nomine Domini & Dominatoris omnium Iesu Christi Dei Nostri, Consulatu serenissimorum Imperatorum nostrorum a Deo coronatorum Basili anno III. Constantini filii ipsius II. Indictione III. tertio nonas Octobris.* Ita legitur in Editione graca. In Actione nona anno 870. celebrata habetur: *Basili quidem ac Constantini anno III. Leonis vero anno I. perpetuorum Augustorum Indictione III. pridie Februarii. Quibus ex verbis liquet primo Basiliū, Constantinū filium Augustum nuncupasse exente anno 867. non sequenti, ut perperam consignatur in Annalibus Ecclesiasticis, quod ex eo evincitur, quod anno 869. niense Octobri secundus Constantini Imperii annus, Basiliū vero III. a Septembri currebat, annique sequentis initio utriusque tertius numerabatur. Secundo quod præcipue intendimus, annum Consulatus & Imperii Basiliū uno eodemque tempore coepit fuisse. Neque his obstat quod in Basilio Macedone Leo Grammaticus a Francisco Combeffiso viro eruditissimo in calce Theophanis editus scribit: ὃ δὲ βασιλεὺς προσέλθων ἐν τῇ ῥμέᾳ τῷ χριστῷ γέννων ἐν τῇ προεόντει εἰς τὴν μεγάλην ἀπλοῖαν ἑβαπτίσει Στήφανον ὕδων ἵγανθεὶς ἔπεις λευκῆς μετὰ ἄρματος ἐκάθισεν ἅμα τῇ Αὐγούστῃ, καὶ ὁ Πρωτηστός σὺν αὐτοῖς Βασίλειος βασι-*

*στάζων ἦν τὸ παιδίον μὲν Χριστὸν παλατίον, τὸ βασιλέως πίπτοντας ὑπαρειαν ἵνα τὴν ἐδῶ. Id est, πορτα Imperator Natalitiorum Christi die, celebri processus, apparatus, ad Magnam Ecclesiam proficitus Stephanum filium suum baptizavit, & equis candidis ad currum junxit, cum Augusta in co sedet. Baanes autem propositus una cum eis ad palatium usque puerum gerebat, Imperatore per viam numinorum munus spargente, seu exactius, Consulū more munera spargente. Manifestum enim est eo in loco agi tantum de pompa & apparatu, seu de processu Consulari, non vero de ipso Consulatu, cum si anno 867. die Christi Natali, que is processus factus, Consularem dignitatem iniisset, anno 869. mense Octobri, quo octava Synodus generalis inchoata est, secundus Consulatus ejus annus adhuc in cursu fuisse usque ad Natalitia Christi. Ex quo pariter intelligimus Theophanem, cum de Irenis iterum imperantis Consulatu loquitur, de processu Consulari, non vero de ipsa dignitate explicandum esse, nostramque de Consulatibus post Constantinum Pogonatum, Tribunitiæ potestatis instar gestis, opinionem, certis innixam esse fundamentis, perperamque haec tenus existimat post Justinum Juniorem, unam eamdemque ac antea Consulatus assumendi formam viguisse. Non prætermittendus hic ejusdem Leonis Grammatici locus in eadem vita: Μάιῳ δὲ πρότι ἐνθρονίζεται καὶ ἐγκαίρεται ἐκκλησία, ἢ ξετοεντε βασιλεὺς, δὲ ἐκαλλάποιτε κοσμῷ πολῷ παρε Φωτίο Πατριάρχη, τῷ βασιλεῖον ἐν τῷ ἀυτῆς κατιναμοῦ λόρον φορεσαγότος, καὶ χριστιανα πολλὰ δονδὲ καὶ νεανίσκηλον ἐπονομάσαντος. Id est, Maii vero mensis die primo throno decoratur, & a Photio Patriarcha dedicatur Ecclesia quam struxerat, & ornata vario Imperator reddiderat insignem. Ea in celebritate lorū gestavit ille, pecuniarum ingenitem vim distribuit, & Novam appellavit. Locum illum recte explicavit Dufresnius vir clarissimus, tam in Glossario media, & infimæ latinitatis, verbo *lorum*, quam in dissertat. de Numeris. inferioris xvi num. 6. ostenditque lorū sic dictū, quod cinguli formam reserret, diversum non esse a fascia Consulari, Clavo, subarmali, ac pallio; a quo ornamento pallium Episcoporum postea deducit. Non mirum itaque, si antequam Consulatus perpetuus esset, illum in dedicatione Ecclesiarum a domo Augusta ædificatarum aliquando assumerent Imperatores, cum eo ad se translato in id genus solemnis lorū ejusdem dignitatis Insigne gestarent. Basiliū igitur Consulatum gessisse, enumque Tribunitiæ Potestatis instar, certum. Obiit anno 886. circa mensis Martii initium, uti ex duratione Imperii Leonis dieti Philosophi, seu Sapientis ejus filii, ac successoris liquet.*

Leo Justiniani exemplo Codicem composuit, centum ac tredecim Novellis constantem; cuius Consulat nonagesima quarta, quia Novellam centesimam tus perpe quintam Justiniani, quæ de Consulatu agit, tuus a abrogat, ad rem nostram facit, ideoque integræ recitanda: Quoniam nostra legum repurgatio hunc sibi propositum finem habet, ut non regen modo illa qua subinde rerum statum labefactant, abolitus. verum etiani qua longo tempore silentio obruta, inutilia prorsus, & tanquam propter cariem publico usu non contrectata esse videntur, e legali solo debeat: consequens est ut ea quæ de Consulatu tractat, legem tanquam nihil ad Rempubli cam pertinentem, cum aliis inutilibus legali corpori eximat. Olim quidem Consularis dignitas veneranda erat, venerandoisque qui ipsam subirent, & magnificientia præstantes efficiebat, ac id circa quibus Consulatum gerere obtingret, pro honore quem ex dignitate perciperent, remunerari Rempublicam volentes, liberalia promiscue plebi munera elargiebantur. Ac initio quidem, quantam munificentiam ficeret, cujusque arbitrio per-

permittebatur, postmodum ad certum modum decreto legali circumscribi illam placuit, atque hoc quidem, donec Consularis dignitatis in Republica majestas floruit, observatum esse appetet. Nunc cum qui omnia mutat temporis cursus, hanc etiam Consularem magnificentiam e præsina gloria & amplitudine in abjectam speciem transformat: ac vero qui ad illam procedunt, interdum sibi non sufficere, ne dum aliis erogare quicquam possint: illam de Consulatu legem, quam propterea altum silentium occupavit, cum aliis utilibus (ut dixi) frustra legalibus Constitutionibus inmixtam Decreto Majestatis nostra illinc eximimus. Qua ex Constitutione patet, quantum jam Consulatus honorarius, de quo solo Leo Philosopher loquitur, vilesceret. Imperavit is annos viginti quinque, menses tres, quoniammodum Zonaras, Constantinus Manasses, & Glycas testantur; Leo enim Grammaticus errat, qui eum annos quinque supra viginti, menses octo regnasse scribit; obiitque anno Christi nongentesimo undecimo, mense Maio, ut habet idem Zonaras; vel accuratius uti Cedrenus, & idem Leo Grammaticus die illius mensis undecimo, Alexandro fratre antea successore designato, rogatoque, ut Constantinum Porphyrogenitam filium suum sexennem protegeret. Ex qua morte sic recte consignata, Basilius patrem ejus anno 886. circa mensem Martium demortuum esse manifestum fit. Alexander anno sequenti 912. die septima Junii, uti testes sunt Europalates, & Cedrenus, e vita migravit, postquam imperasset annum unum, & dies viginti octo, non viginti novem, ut perperam in Leone Grammatico legitur. Constantinus Porphyrogenita pene infans Principatum initit, qui aliquot post annos Romanum Lecapenum sacerorum suum, novo & ad hanc diem in usitato honoris genere, Custodem Imperii creavit, annoque 919. Decembris decimo Septimo die a Constantino Imperatore Imperii diademate ornatus est: mox Maii decimo septimo Indictione quinta Christophorus, Romani filius, Imperator renunciatur, & ejusdem mensis vicesimo, sancte Pentecostes die festo, a Constantino redimitur: istique duo soli ejusdem diei processus solenini per Urbem progressi sunt, inquit Leo Grammaticus in Leone, cuius ultima verba in Graeco, οἱ μένοι ἡρι ὁ δύο ἐτῶν ἀντί της προσλήψεως, eorumdem Consulatum designare videntur. Neque enim Historici Graeci processum Consularem aliis explicare solent. Corrigendus autem error ejusdem Auctoris, ac loco Indictione quinta legendum Indictione nona, quæ in annum 921. littera Dominicali G. notatum incident, quo festum Pentecostes cum die vicesima Maii concurrit. Ad annum usque Christi 959. vixit idem Constantinus, eoque, nono Novembris die Romani filii sui parricidio sublatus est, uti docent Europalates, & Cedrenus, qui cum id Indictione tertia, a Septembri nempe coepit, factum dicant, liquet perperam Baronium eam mortem in annum sequentem contulisse. Post Constantinium nulla in Auctoribus Byzantinis, aliisve monumentis, Consulatus perpetui mentione, nullumve vestigium: unde eo imperante, abolitum suisse conjicere licet. Quod & Onuphrius lib. Fast. jam observavit. Consulatus itaque perpetuus, Tribunitiæ potestatis instar gestus, per quatuor circiter secula viguit, annoque tandem incerto desit: cuius abrogationis causam infra assignabimus.

Sed ut Onuphrii opinio, quæ hic usque vigit, ex omnium animis tandem evellatur, cavaque cur Consulatus, qui per tot secula tantum habitus fuerat, ab Imperatoribus neglectus, tandemque abolitus fuerit, dignosci possit observandum Francos, Italos, & Saracenos præinstar Consulatus perpetui speciem a Constanti-

tinopolitanis Imperatoribus mutuatos fuisse. Carolus enim Magnus Imperio Occidental, die Christi Natalitio, anno octingentesimo restituto, ut ostenderet eadem se qua Orientales Imperatores dignitate potiri, totiusque Imperii auctoritatem in se translatam, iisdem, quibus ii, titulis uti voluit, adscripto scilicet Consulatus titulo, quem Imperatores iis semper adjunxere, inquit Dufresnius in Glossario mediæ & infimæ latinitatis verbo *Consul*, qui tamen rectius dixisset, Consulatum ab illis sæpe aliis titulis additum, non vero semper, cum plurimumque folius Imperii nomen in eorum diplomatis legatur. Quod & a Carolo Magno, ejusque aliquot successoribus eorum exemplo etiam factitatum. Baronius anno 801. num. 9. refert ex Sigonio libro quarto de Regno Italiae, præfationem legis a Carolo Magno eodem anno datae, in qua dicitur: anno ab Incarnatione D. N. Iesu Christi 801. Indictione nona, anno Regni nostri in Francia XXXIII. in Italia XXVIII. Consulatus autem nostri I. Ubi vides cum Orientalium Imperatorum exemplo primum Imperii, primum etiam Consulatus annum appellare. Dufresnius loco laudato ait, omissum forte Notarii vel exscriptoris vitio, Imperii annum primum, qui, inquit, Consulatus annum procedere debuit, prout fieri consueverat in Byzantinorum Augustorum tabulis, quod etiam in Caroli successorum chartis facilitatum observamus. Sed frustra, locus purus est, opinionemque communem tam penitus insitam, vel solus Francorum Imperatorum usus evertit.

Carolo Magno, anno 814. quinto Kalendas Februarii demortuo, uti inter omnes convenit, Ludovicus Pius filius successit, statimque se Consulem dixit. Baronius anno 816. num. 1. refert celebratam Romæ ab Eugenio II. Synodus, cuius initio legitur: Imperante D. N. piissimo Augusto Ludovicio coronato Imperatore, anno XIII. & post Consulatum ejus anno XIII. nitia post Indictione IV. mensis Novembris die XXV. Quare cum anno 816. annus Consulatus ejus XIII. star gestus curreret, eundem cum Imperio anno 814. inierat. Idem Imperator Lotharium filium anno octingentesimo decimo septimo Aquisgrani corona Imperiali donavit, a quo anno Imperii Lotharii anni sæpe memorati reperiuntur. Exstat pag. 237. tom. 8. Conciliorum Epistolæ tertia Benedicti III. Pontificis Romani, qua anno 855. Monasterii Corbeiensis privilegia confirmavit, quæ his verbis clauditur: *Actum Nonis Octobris per manum Theophylacti Secundicerii S. Sedis Apostolica, imperante Domino piissimo Augusto Hlotoario a Domino coronato Magno Imperatore, anno XXXIX. & post ejusdem annum XXXIX. sed & Ludovico novo Imperatore ejus filio anno VII. legendum sine dubio post ejusdem Consulatum anno XXXIX. Eo quidem anno tertio Kalendas Octobris obierat Lotharius, sed ejus mortis nuncium nondum Romam pervenerat. Consulatus itaque ab eo, patris, avique exemplo, ipso Imperii initio suscepit. Advertendum tamen Lotharium in hoc ab Imperatoribus Constantinopolitanis dissensisse, quod hi quando viventibus patribus in Imperii consortium vocabantur, vel tunc Consulatum non sumerent, vel si sumerent, a Consulatu tunc gesto anni eorum non numerarentur. Contra vero Lotharius tam Imperii, quam Consulatus annos ab anno 817. quo ante inensem Octobrem, ut præfata subscriptione constat, Collega Imperii a patre factus est, numeravit. Ludovicus Pius XII. Kal. Julii anni 840. supremum diem obiit.*

Ludovicus Imperatoris hujus nominis II. Lotharii filii, quartique Francorum Imperatoris quadruplex est Epoca, quarum secunda cum tercia latum Tristab omnibus quos legi consusa. Prima dicitur bunitia post anno 844. quo a Sergio secundo Romano testatis in-

Pontifice Longobardorum Rex coronatus est, ut videre est apud Baronium eodem anno, numero quinto. Secunda ab anno 849. non vero 848. ut perperam idem Baronius habet, quo a patre in consortium Imperij Italici adscitus est. Tertia ab anno 850. quo Imperator a Leone quarto unctus fuit. Quarta denique ab anno 855. quo patri Lothario exeunte Septembri demortuo in Imperio successit. Porro sicut hic vivente Ludovico Pio patre Consulatum cum Imperio iniit, ita & Ludovicus secundus anno octingentesimo quinquagesimo utramque dignitatem eodem tempore suscepit. Extat apud Jacobum Dubletium lib. undecimo cap. 6. Antiquit. Monasterii S. Dionysii, diploma Benedicti tertii Romani Pontificis de rebus ac privilegiis Corbeiensis Abbatiae his verbis subscriptum; *Datum per manum Mezisti Episcopi & Bibliothecarii S. Apostolicae Sedis, quinto Idus Maii, imperante Domino piissimo perpetuo Augusto Ludovico, a Deo coronato magno Imperatore, Consulatus ejus anno octavo, Indictione septima.* Jam viri docti moquere legendum Indictione V. quæ in annum 857. competit. Certum enim est Benedictum tertium anno 858. Indictione sexta notato supremum diem obiisse. Annus autem 857. octavus erat tam Imperii quam Consulatus Ludovici secundi. Tomo 8. Conciliorum generalium pag. 307. extat Epistola Nicolai, Benedicti tertii successoris ad Trasulfum Abbatem Corbeiensem data, quæ in hæc verba desinit; *data IV. Kalendas Majas per manum Tiberii Primicerii S. Sedis Apostolica, imperante Domino piissimo Augusto a Deo coronato magno pacifico Imperatore, anno XIV. & post ejus annum XIV. Indictione XI.* quæ annum 863. exhibit. Sed loco post ejus annum XIV. legendum post ejus Consulatum anno XIV. Librarii enim hanc loquendi formulam non intelligentes eamdem depravarunt. Qua subscriptione non tantum evincitur eumdem Ludovicum anno 850. ante diem vicesimum octavum Aprilis, quo ea epistola scripta, Imperatorem renunciatum esse, ipso forte Paschatis die, quæ eo anno in sextum ejusdem mensis diem cadebat, sed etiam eum Consulatum Tribunitiæ potestatis instar gessisse, nec plures Imperii, quam hujus dignitatis annos numerasse.

XVII.
Epochæ
Ludovici
secundi ac-
curate ex-
plicata.

His tamen obstaræ videtur Hadriani Nicolai primi successoris Epistola ad Actardum Nantensem Episcopum clausula, in qua legitur: *V. Kal. Martias imperante Domino nostro piissimo perpetuo Augusto Ludovico Magno Imperatore anno XIX. & post Consulatum ejus XVIII. Indictione I. ubi obserua, inquit Dufresnius, qui loco citato eamdem subscriptionem refert, annum Imperii anno uno Consulatus annum precedere.* Quippe Ludovicus II. a patre in Italiam missus a Leone IV. in Imperatorem unctus fuit anno 850. ut est in Annalibus Bertinianis, Consulatum autem iniit, aut sane auspiciatus est anno 851. Sed communis errore deceptus vir doctissimus non animadvertisit in ea clausula Imperii ab anno 849. Consulatus vero Epocham ab anno sequenti duci. Hæc enim duas Epochæ, quæ communis etiam errore inter se confunduntur, omnino distinguenda. Prior non tantum deducitur ex aliquot diplomatis, a Margarino in Bullario Casinensi recitatis, sed etiam ex subscriptione num. XV. hujus capititis relata, in qua annus 855. Nonis Octobris septimus erat ejusdem Ludovici. Quod dici non posset, si ante annum 849. vel post illum, ejus Imperium Italicum, cuius ibidem mentio, cœpisset. Præterea Synodus Romana sub Leone quarto celebrata est, mensæ Decembri, die octavo, Indictione II. anno V. Imperii Ludovici, ut legitur in eadem Synodo, & Anastasius docet, anno nempe Christi 853. ut ea Indictione ostendit. Præfata verba bis in Actis Concilii a Baronio eodem

anno num. XXXII. & XXXV. relatis repetuntur. Sed quomodo vera esse possunt, nisi Ludovicus anno 849. Imperii Italici particeps factus fuerit? Postiorem Epocham Ludovici Consulatus, & aliqua ejus diplomata ab eodem Margarino tomo secundo ejusdem Bullarii descripta certam reddunt, adeo ut de utraque nulla in posterum dubitatio esse debeat. Quare Ludovicus aliquot Imperatorum Orientalium exemplo, alteram Epocham ab Imperio Italico a patre accepto deduxit, sed præter eorum morem, Consulatus Epochani ab eo anno, quo Imperator a Pontifice Romano unctus est, licet adhuc pater viveret. Quare annus 866. quo præfata epistola scripta, decimus nonus fuit ejus Imperii Italici, & decimus octavus ejus Consulatus, seu Imperii post coronationem administrati. Cumque idem decimus octavus Consulatus annus adhuc exeunte Februario curreret, & decimus nonus ante diem XXVI. Aprilis, uia jam diximus, inciperet, de Imperio eidem die Paschatis ann. 850. collato conjectura nostra magis confirmatur.

Idem Ludovicus II. anno octingentesimo septuagesimo quinto die ultima Augusti e vivis excessit, Imperiumque Romanum ac Italiae Principatum suscepit Carolus Calvus, qui ipso Natali Christi die a Joanne octavo unctus & coronatus est. Hunc non aliter quam postremos Imperatores Constantinopolitanos, Imperii & Consulatus annos numerasse, Consulatumque Tribunitiæ potestatis instar gessisse ostendunt tria diplomata, quorum subscriptionem idem Dufresnius loco laudato recitat. Primum est Joannis VIII. pro Monasterio Herensi Diocesis Pictaviensis datum. Imperante Domino piissimo Augusto Carolo a Deo coronato magno Imperatore post ejus Consulatum anno I. Secundum ejusdem etiam Pontificis est pro Monasterio S. Medardi Suevensis datum mense Januario, Indictione IX. Vnonas Januarii, Pontificatus nostri anno IV. anno I. regnante Domino piissimo Carolo Imperatore a Deo coronato, & post Consulatum ejus anno I. Conveniunt hi characteres in annum Christi 876. Tertium ejusdem etiam Pontificis asservatum in Tabulario Flaviniacensi sic clauditur: *Scriptum per manum Gregorii Notarii Regionarii & Scrinarii S. R. E. in mense Mayo Indict. X. bene vixente IV. Kal. Jun. per manum Anastasi Bibliothecarii S. Sedis Apostolica, imperante Domino piissimo perpetuo Augusto Carolo a Deo coronato magno Imperatore, anno secundo, & post Consulatum ejus anno secundo Indict. X.* Ex quibus intelligere est non tantum Occidentis Imperatores Consulatus & Imperii annos non nisi diversa loquendi formula distinxisse, sed ut id facerent, Imperatorum Orientalium exempli motus fuisse; ideoque verum esse quod diximus, Constantiun Pogonatum insignem mutationem in Fastos Byzantinos invexisse. Carolus Calvus Nonnis Octobris anno 877. Imperii III. ut ait Flodoardus, mortuus est.

Idem ab Italiae Imperatoribus factum. Carolo enim Crasso Caroli Calvi in Imperio Occidentalí successore anno 888, pridie Idus Januarii, ut habet Regino, demortuo, tam Romanum Imperium, quam Francorum Regnum fluavit, & utrumque in varios discissum est Principatus. In Italia Berengarius Forojuliensis Dux, & Guido Spoletanus Imperii jura suscepere; cumque Berengario exacto Guido prævaluisset, Imperii diadema & titulos a Formoso Romano Pontifice anno 891. aut circiter accepit. In hujus diplomate Pontificis pro Monasterio S. Theuderii Diocesis Viennensis hæc clausula legitur: *Dat. VII. Kal. Decembri per manum Sergii primicerii defensoris S. Sedis Apostolica, imperante Domino piissimo perpetuo Augusto Vuidone a Deo coronato magno Imperatore, anno primo, & post Consulatum ejus anno primo.*

XVIII.
Consula-
tus a Ca-
rolo Calvo
Imp. Tri-
bunitiæ
potestatis
instar ge-
stus.

XIX.
Consula-
tus Trib.
potest. in-
star ab
Impp. Ita-
lia gestus.

XX. Denique Saracenorum, qui Hispanias occupant, Duces, postquam civitates & præfecturas a se administratas regio nomine usurpavere, quod non nisi longo post temporis intervallo ab iis factum esse Hieronymus Zurita ad annum 778. docet, eodem Constantinopolitanorum Imperatorum exemplo, se Consules dixerit, Imperiique & Consulatus annos non distinxere. S. enim Eulogius in memoriali Sanctorum lib. 2. cap. 7. de Abderamine Saracenorum in Hispania Rege loquens ait: *In nomine Domini, regnans in Perpetuum Domino nostro Jesu Christo. Anno incarnationis ejus octingentesimo quinquagesimo. Era octingentesima octuagesima octava: Consulatus auctem Habdarragmam XXIX. cuius temporibus rebus & dignitate gens Arabum in Hispaniis austrotanze pene Hyperiam diro privilegio occupavit: Coriubam vero, qua olim Patria dicebatur, nunc sessione sua urbem Regiam appellatam, summo apice extulit, honoribus sublimavit, gloria dilatavit, divitiis cumulavit, cunctarumque deliciarum mundi affluentia (ultra quam credi, vel dici fas est) vehementius ampliavit; ita ut in omni pompa seculari prædecessores generis sui reges excederet, superaret, & vinceret.* Abderamen anno 821. ut Auctor est Rodericus, Cordubæ imperare coepit. Quare annus Christi 850. tam Imperii quam Consulatus ejus viceimus nonus fuit. Anno 852. Mahomat patri Habdarragmam, seu Abderamini demortuo in Imperio successit; de quo idem Eulogius, qui tum vivebat, lib. 3. cap. 7. ait: *adepto Mahomat patris Imperio, confessim in promptum odium contra nos prorumpens, ipso die, quo fascibus insulatus solium regnaturus descendit, Christianos omnes, Palatio abdicans indignos Aula principali ministerio promulgavit. Quibus ex verbis manifestum fit, Muhammedum Consulatum sicuti patrem sumpsiisse. Ambrosius Morales in scholiis ad caput primum libri secundi Eulogii prefata verba explicans dicit ea esse ex Latini sermonis licentia, qua regum Consulatum, summos Regni Magistratus Consules, honorum etiam & dignitatis fasces vocat. Idem facit Samson Abbas Cordubensis, de quo antea diximus. Hæc ille. Sed vana hæc explicatio, licet enim Eulogius fictis quibusdam ac novatis verbis & phrasibus aliquando utatur; prefatis tamen in locis plane & latine loquitur, cumque ipso Morale fatente, idem loquendi modus a Samisone Abbe Cordubensi usurpetur, liquet id ex proprietate, non ex licentia sermonis Latinæ factum fuisse. Sed idem Morales, qui non adverterat Imperatores Orientis, Occidentis, & Italici per hæc tempora annos a Consulatu numerasse, eam adhibuit interpretationem.*

XXI. Porro Samson Abbas Cordubensis, de quo ante loquutus fuerat Morales, fuit presbyter Eulogii coætaneus, vir in Philosophia & sacrarum litterarum studiis versatus. Scripsit Apologeticum tribus libris distinctum contra Hostigensem Malacitanum Episcopum, a quo in Concilio Cordubensi cum convitio hereticus appellatus fuerat. Quod opus Gothicis literis descriptum in Ecclesiæ Tolitanæ Bibliotheca asservari, idem Morales in scholiis ad lib. 1. Eulogii afferit, refertque ejus Epitaphium in quo legitur eum obiisse Erz 928. Christi nempe 890. quare cum Samson, eodem quo Muhammedus Cordubensis Rex, qui ad annum usque 887. imperavit, ut testis est Rodericus, tempore vixerit, ejusdemque regis Consulatus mentionem fecerit, non dubium quin a Regibus Cordubensibus Consulatus Tribunitiæ potestatis instar gestus fuerit, idemque Abbas proprie, non vero figurate, aut ex Latini sermonis licentia loquutus fuerit. Imo sicuti in Oriente Imperatores, qui a Consulatu Imperii annos deducebant, plures alios Consules honorarios creabant, ita & in Hispania, nonno Ecclesiæ sæculo, Saracenorum Reges, non

tantum se, sed summos etiam Imperii sui Magistratus Consules appellabant, ut videre est apud eundem Eulogium lib. 2. cap. 6. qui & lib. 1. cap. 1. eum, qui totius Republicæ in Hispaniis administrationem gerebat, Proconsulem vocat. Neque melius Abderamini Consulatum in Glossario mediae & infimæ latinitatis, verbo *Consul*, Carolus Dufresnius explicat, dum ait hanc vocem eo in loco designare præfecturam maris, qua Abderamen exornatus fuit, eo fundamento innixus, quod sequentibus sæculis ad illud munus significanduni, ea vox a Saracenis usurpata fuerit; quasi Abderamen Rex potentissimus, quique, ut ait Eulogius loco laudato, in omni pompa seculari prædecessores generis sui Reges superavit, rei tantum maritimæ Præpositus fuerit, Admiraliorumque non minus, quam Regum anni apud Saracenos in Actis publicis numerati fuerint. Certum itaque manere debet, post Constantium Pogonatum, Imperatores Orientales Imperii & Consulatus annos non distinxisse, eorumque exemplo Imperatores Occidentis, qui in Gallia & Italia, & Reges Cordubenses qui in Hispania Principatum obtinuerent.

Atque hinc hujus nominis neglectus contemptsusque ortus; cum enim honorum tituli a pluribus usurpati splendorem amittere sensim que negligi, ac tandem extingui soleant, cœpit Consularis dignitas ab aliis Principibus assumpta, vilescere, & ab Imperatoribus Constantinopolitanis in minimis ponit, ac demum post annum Christi, ut jam diximus, nongentesimum ab iisdem abolita est. Verum quidem est circa annum nongentesimum trigesimum tertium Albericum Maroziae Romæ imperitantis filium, & circa annum nongentesimum octuagesimum quintum Crescentium Numentanum, Consulum nomen Romæ renovasse, sub eoque titulo tyrannide exercuisse; sed infelici successu, ut videre est apud Sigonium lib. 6. & 7. de Regno Italæ, ac Baronium in Annalibus Ecclesiasticis. Per quadragesitos itaque fere annos, Consulatus penes Imperatores Orientales fuit, sed dispari ratione; per annos enim duos supra centum Era Imperii Consulatus Era posterior fuit, sed per reliquum tempus, qui Imperii, is & Consulatus annus extitit. Illius dignitatis, titulique umbra, ac imago quedam penes privatos remansit; ex Glossario enim mediæ & infimæ latinitatis verbo *Consul* & *Consulatus* discimus variorum ordinum viris nomen illud postea tributum fuisse, Consulesque dictos, qui in Emporiis, seu maris portibus mercatorum jura ac merces tueruntur. Codinus lib. cap. 7. num. 9. Pachymeres lib. 2. cap. 32. & Gregoras lib. 4. observant Pisaniorum Magistratum, qui Constantinopoli degebant, Consulem appellatum. Hoc etiam nomine insigniti Admirallii, seu supremi classum Præfecti apud Saracenos. Kinsangerus anno 1272. ait: *Admiralius Joppensis natione Saracenus, qua dignitas apud nos Consulatus vocatur. Consulatus Curiae summa etiam rerum & præcipua administratio explicata, unde Albertus Stadensis ann. 1068. de Alberto Episcopo loquens, ait: Sumnam rerum, quod est vice dominatus, jam septies Consul meruit. Consul etiam pro Comite sumptus, uti in legibus Eduardi Confessoris cap. 2. quod modo vocatur Comitatus, olim apud Britones temporibus Romanorum in Regno isto Britannia vocabatur Consulatus, & qui modo vocantur vicecomites, tunc temporis Viceconsules vocabantur. Ille vero vocabatur Viceconsul, qui Consule absente ipsius vicces supplebat in iure & in foro.* Ita usurpant passim scriptores, quorum plures citat Dufresnius, ejusdem Glossarii Auctor doctissimus, qui & observat Magistratus urbanos, in multis civitatibus Scabinos vocatos, Consules etiam dictos fuisse, quod & in Gallia frequens.

XXII.
Aboliti
Consula-
tus causa
eiusque
umbra in
privatis
relicta.

CAPUT ULTIMUM.

Chronologia Aurelianæ.

Consulatu tertio Aureliani Imperatoris, qui in Epigraphe Foro Iuliani memoratur, duplice modo explicato, dataque occasione, ceteris Cæsarum & Augustorum Consulatibus sedulo discussis, reliquum est, ut ejusdem Imperatoris Chronologiaz, non parum obscuræ, aliquam lucem affundamus; cetera enim in præfata Inscriptione contenta jam a viris doctis occupata sunt; actumque agere, rei litterariæ magis obest, quam prospicit. Incipio ab anno, qui Aureliani Imperium præcessit, quod aliqua illi attribuantur, quæ ad Claudii Imperium pertinere mihi persuasissimum est.

ANNO CHRISTI 269.

Cyclo Solis 26. C. Lunæ 4.

Coff. M. Aurelius Claudio Aug. II.
Ovinius Paternus.

I. Cum Paulus Samosatenus damnatam priore Concilio Antiocheno, Gallieno imperante, celebrato hæresim repetiisset, secundum adversus eum in eadem urbe hoc anno coactum est, licet illud Baronius in Annalibus in annum 272. aliquique communiter omnes in annum 270. differant, & inter eos conveniat, Aureliano imperante illud celebratum fuisse; nisi quod Valesius in Notis ad Eusebium lib. 7. cap. 31. partim sub Claudio, partim sub Aureliano habitudinæ sub priori cæptum, sub posteriori vero absolutum scripserit. Sed eodem Claudio imperante, & cæptum, & finitum, quæ mox afferemus, evinceat. Et quidem quoad annum tempus nemini haec tenus observatum, Autumnum huius minime dubitandum; in Epistola enim Synodica, quam Episcopi ad Dionysium Romanum Pontificem scripsere quamque Eusebius lib. 7. hist. cap. 30. refert, iidem dicunt: *nunc quoque Antiochiam venturus erat Firmilianus: & jam Tarsum usque (Ciliciæ oppidum est) pervernerat. Sed cum nos jam convenissimus, interea loci dum accersimus, dum ejus adventum expectamus abiit e vita.* Græci, ut in eorum Menologio videre est, Firmiliani Cæsareæ in Cappadocia Episcopi festum die vicesima octava Octobris celebrant; quare si eo die Firmilianus ad cœlestem patriam migravit, circa Octobris initium Concilium coactum. Quod dum celebraretur, idem Dionysius Pontifex die vigesima sexta Decembris e vivis excessit, ut recte Catalogus veterum Pontificum ab Henschenio editus testatur. Ea mors in annum sequentem eandem Synodum prorogatam ostendit; non enim Episcopi ad eundem Pontificem scripsere, nisi quia mortuum ignorabant, ideoque anno sequenti, quod & demonstrare videtur Concilium Ephesinum, in quo Paulus Samosatenus damnatus dicitur, ante annos centum & sexaginta. Sic enim, ut notat Valesius loco laudato, habet libellus contestationis Cleri Constantinopolitani publice in Ecclesia propositus, quod Nestorius ejusdem sententia sit cum Paulo Samosateno, ante annos centum sexaginta ab Orthodoxis Episcopis anathemate condemnato. Scriptus est hic libellus Consulatu Theodosii Augusti XIII. & Valentiniani III. anno nempe Christi 430. antequam Synodus in urbe Epheso congrega-

retur. Ab anno autem Christi 270. ad annum 430. anni sunt completi & solidi 160. Eodem loco utitur Valesius, ut ostendat eo anno Synodum celebratam, perperamque a Baronio anno 272. consignatam fuisse. Sed si Baronius eum annum, qui Aureliani Augusti, & Pomponii Bassi Consulatu notatus est, 271. ut secundum rectam Chronologiam debuit, appellasset, nihil ex eo contra ejus sententiam deduci posset. Eo itaque loco ejusdem quidem Chronologia everfa, sed sententia minime concussa; qui enim eam defendunt, respondebunt in ea annorum collectione ultimum terminum, ut saepe fit, excludi. Porro usque ad annum sequentem Synodum continuatam fuisse ostendunt etiam verba Eusebii, qui loco laudato ait, cum Paulus Episcopatu excidisset, Dominusque administrationem Antiochenis Ecclesiæ a Synodo ordinatus suscepisset, illum e domo Ecclesiæ nullatenus excedere voluisse, & non nisi Aureliano Imperatore jubente ab ea expulsum fuisse. Aliquanto itaque tempore Episcopi Antiochiae substitere. Quod si in priori Concilio adversus eumdem habito, multa disputationes, & questiones in unoquoque confessu agitate sunt, ut inquit idem Eusebius lib. 7. cap. 18. idem in posteriori facilitatum non dubitandum; ideoque cum ob mortem Firmiliani tardius illud inchoatum fuerit, anni sequentis initio adhuc congregatum fuisse, certum.

Hanc synodum, Claudio imperante, celebratam fuisse, non tantum docent Hermannus Contractus, Eutyches Patriarcha Alexandrinus; cuius verba in Collectione Conciliorum Generalium leguntur, Marianus Scotus, & Abbas Uspengensis, sed & Methodius ab eodem Mariano laudatus qui de Claudio Imperatore loquens ait: *Hujus temporibus ultimum apud Antiochiam Episcorum Concilium congregatur, in quo Paulus manifeste convincitur hereticus, & damnatur ab omnibus, qua sub Calo sunt, Ecclesiæ Christi, &c.* Neque sub aliis, quam sub presentis anni Consulibus cogi illud potuit; cum sub iis Dionysius Pontifex Romanus, uti jam observavimus ad quem Episcopi scripsere, extremum diem obierit, communisque opinio alii non innitatur fundamento, quani Eusebii loco male intellecto, ut infra videbimus. Dionysii itaque Pontificis Romani mors ab hoc anno, quo & eam contigit Anastasius Bibliothecarius testatur, minime removenda, præfataque Synodus in hunc tandem annum quasi postlimino restituenda.

ANNO CHRISTI 270.

Cyclo Solis 27. B. Lunæ 5.

Coff. Antiochianus. Orfitus.

IV. Claudius Imperator sub hujus anni finem vita functus est, postquam imperasset annos duos & menses circiter septem. Quare erratum a Petavio in Chronico, & in Rationario temporum a Calvisio in opere Chronologico, aliquisque viris doctissimis, qui aliquoruni Antiquorum auctoritate fulti, eum tantum annum unum & menses decem imperasse tradidere; Gruterus enim Inscriptionem Claudi refert, in qua is dicitur TRIB. POT. III. COS. II. tertium itaque Imperii annum attigit; immo nec ante diem vicesimam sextam Octobris currentis anni decepsit. Norisius Dissertat. de Vot. Decennal. cap. 6. observat in lib. 1. Codicis Justiniane tit. 23. l. 2. de divers. Rescript. in titulo notari: *Imp. Claudius Aug. Epagaiho, & signari: Datum VII. Kal. Novemb. Antiochiano & Orfito Coff. qua subscriptione liquet non tantum exente Octobri Claudium adhuc in vivis fuisse, sed & Synodum.*

An-

Antiochenam jam celebratam fuisse, cum jam fere ab anno Dionysius Pontifex Romanus obiisset, neque tandem Antiochiæ mors ejus ignorari potuerit, præfertim ob tunultus a Paulo Samosateno in Oriente excitatos. Lucius Domitius Aurelianus, vir bello fortis sed natura ferocior, ut ait Vopiscus in ejus vita cap. 21. Claudio successerit, cuius Imperii initio a Marcomannis omnia circum Mediolanum graviter evanescata sunt. Postea tamen ipsi quoque Marcomanni superati sunt, inquit idem Vopiscus loco laudato, cap. 28. quod hoc anno gestum esse, quæ sequenti dicam, ostendent.

ANNO CHRISTI 271.

Cyclo Solis 28. A. Lunæ 6.

Coss. Aurelianus Aug. II. Pomponius Bassus.

V.

Aurelianum Imperatorem, qui ante susceptum Imperium Crinito Collega, anno 259. Consul suffectus fuerat, hoc anno Consulem iterum dici debere, ex iis quæ suo loco diximus, probatum manet. Marcomannis in Gallia, Italiaque cuncta vastantibus, ingentes Roma seditiones mota sunt. Quare etiam libri Sybillini noti beneficiis publicis inspecti sunt, inquit. Vopiscus in Aureliano cap. 18. qui capite sequenti dicit, Senatusconsultum, quo eos libros inspecti jussum, factum esse die tertio Idus Januarii, ac dein capite 20. refert Aureliani rescriptum ad Senatum, quo discimus librorum Sibyllinorum lectionem Christianis vetitam fuisse: miror vos, inquit, Patres sancti, tamdiu de aperte Sibyllinis dubitasse libris, perinde quasi in Christianorum Ecclesia, non in templo Deorum omnium tractaretis. Extant Sibyllarum oracula octo libris carminum inspersa, in Bibliotheca Patrum, quæ Antiqui patres ad Christianæ Religionis confirmationem saepe protulerunt, quæ an sint genuini Sibyllarum foetus, nostro saeculo in magnam controversiam vocatum. Videntia opera hac de re edita; nobis enim hic dicere sufficit, licet Sibyllarum carmina prorsus genuina & incorrupta non sint, quæ tamen ab Antiquis Patribus laudantur, Christianorum figmenta non esse.

VI.

Superatis ad Placentiam Marcomanniis, Aurelianus Romanam petiit, ubi crudeliter se habuit: Interfecti sunt enim nonnulli etiam nobiles Senatores, inquit Vopiscus cap. 21, qui addit: ad bibito consilio Senatus muros urbis Roma dilatavit. Quod cum Aureliano & Basso Consulibus, Idatius in Fastis factum doceat his verbis: His Coss. muri urbis exti sciri: constat quæcumque Vopiscus ante eam murorum urbis Romæ instaurationem narravit, hoc vel præcedenti anno gestum esse; ideoque Marcomannorum evanescationes, anno superiori, inspectionem vero librorum Sibyllinorum, præsenii recte consignatas esse.

VII.

Transactis qua ad Urbis statum & civilia pertinebant, contra Palmyrenos, id est, contra Zenobiam; que filiorum nomine Orientale tenebat Imperium, iter flexit, inquit Vopiscus cap. 22. de Aureliano loquens.

ANNO CHRISTI 272.

Cyclo Solis I. GF. Lunæ 7.

Coss. Quietus. Voldumianus.

VIII.

Aurelianus in Orientem profectus, multa in itinere, ac magna bellorum genera conficit.

Byzantium, Tyanam, Antiochiam, & alias urbes obtinuit, ut videre est apud Vopiscum, qui addit, post hæc pugnatum esse de summa rerum contra Zenobiam, quam captam triumpho reservavit, ut populi Romani oculis esset ostentui, addit idem Vopiscus cap. 30. quod hoc anno, haud longe Antiochia factum esse, Eusebius in Chronicō juxta editionem Scaligeri testis est.

IX.

Zenobia, quæ, ut docet Athanasius in Epist. ad Solitarios pag. 663. Paulo Samosateno patrocinabatur, capta, is sententiam adversus se in posteriori Synodo Antiochena prolatam subire coactus est, ut discimus ex Eusebio lib. 7. cap. 29. cuius verba perperam intellecta plerisque omnes hactenus in errorem induxere. Licet enim idem Eusebius Paulum Samosatenum, Aureliano imperante, ex Ecclesia exturbatum dicat, illi tamen volunt ipsum docuisse sub ejus Imperio posteriore Synodum Antiochenam celebratam fuisse; qui error, ut tandem tollatur, Eusebii verba expendenda sunt: κατ' οὐ τελευταῖς συγχρηματίσοντι πλειστων ὅσων ἐπισκόπων συνέδει, φαραδεῖς τοι πρὸς ἀπάρτων ἡδη σαφῶς καταγραφεῖς ἐτεροδεῖαι ὁ τῆς κατὰ ἀντιόχειαν αἱρέσεως ἀρχηγὸς, τῆς ὑπὸ τὸν Ἐραβὸν καθολικῆς ἐκκλησίας ἀποκρύπτεται. Id est, ut Christophorus verit: cuius (nempe Aureliani) temporibus Paulus Dux & author erroris, qui Antiochia gravabatur, in postremo Concilio Episcoporum, numero prope infinitorum contra eum convocato, suis erroris & peregrinae opinionis perspicue convictus, & omnium gamē consensu palam condemnatus, ab universa & Catholicā Ecclesia, qua sub celo est, penitus exturbatus fuit. Significat itaque Eusebius Paulum Samosatenum, imperante Claudio, in Concilio secundo Antiocheno convictum & condemnatum, Aureliani tandem temporibus ex Ecclesia penitus exturbatum fuisse, neutram vero ut illi imponitur, Aureliano imperante Synodum illam coactam. Quare Methodius supra a nobis laudatus, qui ea Eusebii verba exscribit, recte eam ad Claudiū, non vero ad Aurelianum retulit. Valesii itaque versio hæc rejicienda, utpote ab Eusebii mente aliena: Hujus temporibus (nempe Aureliani) postrema Synodus innumerabilium fere Episcoporum congregata est: In qua auctor ille nefaria apud Antiochiam Heresios Paulus convictus & ab omnibus manifestissime reprehensus falsi dogmati reus, ab universa, qua sub celo est, Ecclesia Catholicā eliminatus est. Nicephorus lib. 6. cap. 28. in duabus deceptus est. Primum Epistolam Synodicam, quam Eusebius refert lib. 7. cap. 30. priori Synodo Antiochenæ perperam attribuit, ideoque Firmilianum eodenī tempore, quo Dionysium Alexandrinum anno nempe Gallieni Imperatoris duodecimo, demortuum fuisse scribit: ac præterea secundam Antiochenam Synodum sub Aureliano habitam fuisse tradit; Baroniumque in priorem errorem, & in posteriorem, non tantum hunc, sed omnes qui post eum scripsere, induxit. At sicuti Eusebius in Chronicō anno decimo tertio Gallieni de Paulo loquens, quæ sub eodem Imperatore, ac sub Claudio contra eundem Paulum gesta sunt, uno tenore prosequitur dicens: Paulus Samosatenus a cunctis predicatione desciscens, Artemonis heresim suscitavit. In cuius locum Antiochena Ecclesia sextus decimus ordinatur Episcopus Dominus: Ita & in historia, occasione ejusdem Domini in Ecclesiæ Antiochenæ possessionem, Aureliano imperante, induci, Paulique ex ea detrusi, de Concilio contra hunc coacto agit. Quem Eusebii loquendi modum Baronius anno 272. quo præfata Synodum celebratam existimat, aliisque viri doctissimi non animadvertisentes, scribunt Eusebium in Chronicō errasse, & Gallieno imperante, Dominum Paulo Samosateno fuisse subrogatum, docuisse; quod profecta mente ejus alienum. Né

que

que aliter quam Christophorus, Jacobus Goar, vir eruditissimus, præfata Eusebii verba a Georgio Syncello in calce Chronographiæ sūmæ citata vertit; sed Valesius opinione communi occupatus, quod nempe posterior Synodus Antiochenæ sub Aureliano coacta fuerit, & a Nicephoro, qui loco laudato Eusebium in eum sensum trahit, deceptus, eam nobis interpretationem obtrusit, quæ quam à Græca phrasí recedat, communis opinionis inanitate patefacta, jam quilibet deprehendere potest.

X. Petavius in Chronico ad annum Christi 270. ait, Athanasium de Synodis indicare Romæ super Pauli hæresi a Dionysio Papa Synodum celebratam fuisse; & Baronius ann. 265. n. 10. & 12. dicit adversus detestandas ejusdem Pauli impietas, mox ut innotuere, sanctos Episcopos insurrexisse, imprimisque Dionysium Romanum, & alterum Dionysium Alexandrinum Episcopum, a quibus inquit, sublatum esse Paulum sanctus Athanasius scribit. Sed neutrum in Athanasio legitur. Verum quidem est hunc pag. 918. editiois Græco-Latinæ ejusdem libri de Synodis, loqui de Concilio Romæ, dum Dionysius Alexanderinus viveret, celebrato, sed diserte ibidem docet contra aliam hæresim illud habitum fuisse; refertque Epistolam, quam Dionysius Romanus ad Dionysium Alexandrinum scripsit. At hæc nihil ad hæresim Pauli. Consignatum illud Romanum Concilium a Baronio in Annalib. anno 263. in quo quæ gesta sunt, legi possunt. Neque etiam ab utroque Dionysio Paulum sublatum esse dicit Athanasius, sed tantum a septuaginta Episcopis, qui secundo Concilio interfuerere, condemnatum fuisse. Hæc enim ejus verba: *Duo Dionysii ante eos septuaginta fuere, qui Samosatenensem sustulerunt, (in secunda scilicet Synodo Antiochenæ) quorum alter Roma, alter Alexandria præfus erat, quo in loco rō septuaginta non ad utrumque Dionysium, ut Baronius putavit, sed ad Præfules secundæ Synodi Antiochenæ, quos paulo post, septuaginta Episcopos Pauli Samosatenensis condamnatores vocat, referuntur.* Ex quo & numerum Patrum, qui eidem Concilio interfuerere, in Annalibus Ecclesiasticis non memoratum, discimus. In Concilio tamen Ephesino toni. 3. ultimæ Collectionis Concil. General. pag. 425. in libello quodam supplici, quem Basilius Diaconus, aliquie Monachi contra Nestorium obtulerunt, centum & octoginta numerantur, qui in Antiochenæ collecti Synodo contra Paulum Samosatenum, ipsum deposuerunt. Quia in re nihil habeo quod dicam, nisi quod Athanasius ad Synodi finem, Basilius ad ejusdem initium respexerit. In magnis enim conventibus quicunque prioribus actionibus non semper posterioribus intersunt, sive minor in fine, quam in principio numerus.

XI. Porro Zenobiam Palmyrenorum Reginam, hoc anno in Aurelianis manus venisse, ideoque & Paulum Samosatenum ex Ecclesia Antiochenæ exturbatum fuisse, nummus Græcus, qui apud Seguinum in Numismatis selectis extat, ostendere videtur. Legitur in eo: CEPTIMIA ZHNOBIA CEB. L. E. id est, Septimia Zenobia Augusta anno quinto. Gallieno adhuc regente Rempublicam, inquit Pollio in triginta tyrannis cap. XXX. regale mulier superba munus obtinuit, quæ cum annos quinque imperaverit, liquet anno 277. Odonato marito demortuo, in Orientali Imperio successisse, ac currenti captam fuisse.

XII. Hoc anno Constantinus Magnus apud Naissum Dardania Illyricæ, hodie Serviæ diuīs oppidum, Constantio Chloro, postea Imperatore, patre, & Helena matre natus est, vel tertio Kalendas Martii, vel pridie Kalendas Aprilis: in utroque enim die Kalendarium a Petro Lambicio publicatum habet: NATALE CONSTANTINI, nihilque huc usque a viris doctis allatum,

quod uno potius, quam altero, eum natum fuisse demonstret. Illud certum, alterum ad genuinum ejus Natale, alterum vero ad diem, quo Augustus a Maximiano Hercilio appellatus est, referendum esse. Quoad annum, deducitur is ex Rufino lib. 1. cap. undecimo, Socrate lib. 1. cap. ultimo, & Sozomeno lib. 2. capite pariter ultimo, qui Constantini vitæ annos sexaginta quinque numerant. Cum enim eum anno 337. die 22. Maji demortuum certum sit, si retro sexaginta quinque annos numeraveris, ad præsentem pervenies. Quoad patriam acriter de ea inter doctos certatum, eamque Britanniam fuisse diu creditum, & ab aliquibus etiam nuper scriptum. Quam opinionem Michael Alfordus e Societate Jesu in eo libro, quem *de Lucii, Helena & Constantini patria, & fide* scripsit; Scriptorum tum Italorum, tum Hispanorum, & Belgarum, tum Germanorum, septuaginta auctoritate confirmare conatur. Constantium tamen Naissi ortum extra controversiam esse debet, cum Anonymus ab Henrico Valesio editus, Stephanus Byzantius, lib. de Urbibus, Constantius Porphyrogenita in libro 2. περὶ Σεμιάτων, & Firminus in lib. 1. Matheos sub initium, id distincte tradant, & Cedrenus eum in urbe Dacie natum afferat, Dardaniaque fuerit, ubi antea Decia Mediterranea; & nunc Servia sita est. Quare cum nihil alicuius momenti contra Antiquorum Auctorum fidem afferatur, facessat e Doctorum virorum libris decantatissima illa fabula, quæ Constantium Britannum facit.

ANNO CHRISTI 273.

Cyclo Solis 2. E. Lunæ 8.

Coff. M. Claudius Tacitus.
Furius Placidianus.

Pacato Oriente, in Europam Aurelianus rediit victor, atque illic Corporuni copias affixit, sed Palmyreni, eo rebus Europensibus occupato, rebellarent. Quare Aurelianus ex Europa revertit, atque Urbem, quia ita merebatur, revertit. Securior deinde iterum in Europam rediit. Interim Firmus quidam extitit, qui sibi Ægyptum vindicavit. Ad quem continuo Aurelianus revertit, Ægyptumque statim recipit. Atque vehementer irascens quod adhuc Tetricus Galias obtineret, Occidentem petiit: ubi ipso Tetrico exercitum suum prodente, quod ejus fœlera ferre non posset, deditas sibi legiones obtinuit. Hæc summatim Pollio in Aureliano cap. XXX. & infra. Quæ omnia non nisi per integrum anni spatium fieri potuere. Quare perperam Petavius in Chronico victoriam de Zenobia in hunc annum differt, nec majori fundamento Eusebius etiam in Chronico, Aurelianii triumphum in hunc annum conjicit. Nam si hoc tantum anno Zenobia victa fuisse, tot rebus agendis tempus Aureliano non suppetisset.

ANNO CHRISTI 274.

Cyclo Solis 3. D. Lunæ 9.

Coff. Aurelianus Aug. III.
C. Julius Capitolinus.

Ex hoc Aureliani Consulatu discimus primo hunc Quinquennaliū juxta II. Consulatum Cæsareorum Regulam edidisse. Secundo cum etiam hoc anno de Oriente & Occidente, triumphum Romanis oculis exhibuisse, recte que

XIII.

que a Cassiodoro in Chronico sub hoc Consulatu scriptum esse: *His Coss. Aurelianum Roma triumphantem captivi Tetricus, & Zenobia præcesserunt, Tertio Agonem Solis hoc anno ab Aureliano institutum, templumque Soli ab eo ædificatum, quod perperam idem Cassiodorus sub anni sequentis Consulibus, recte vero Eusebius in Chronico hoc anno consignat; cum uti diximus, annis, quibus hujusmodi solemnia celebrabantur, templa ædificari, novaque institui solerent. Recte etiam ab eodem Eusebio ibidem scriptum; Romanam firmioribus muris vallat, nempe Aurelianus, propter eandem rationem; qua in re Idatio contrarius non est; quia is, sicuti & Vopiscus, de cœpto ædificio; Eusebius vero de absoluто loquitur. Quarato recte Vopiscum in Aureliano cap. XXXV. hujus triumpho narrato, scripsisse; Idem Aurelianus, & porcinam carnem populo Romano distribuit, qua bodieque dissipitur, leges plurimas sanxit, & quidem fulatares: Sacerdotia composuit, templum Solis fundavit & Pontifices corroboravit, Decrevit etiam emolumenta Architectis & Ministris. His gestis ad Gallias profectus &c. Hæc enim, similiave, annis quibus Quinquennalia & id genus festa edebantur, ab Imperatoribus de more facta. Tristianus tomo 3. pag. 254. affert nummum Aureliani, in quo legitur: A.K. ΔΟΜ. ΑΤΡΗΑΙΑΝΟC ΖΕΒ. Α.Δ. id est, Imperator Cæsar Lætius Domitius Aurelianus Augustus anno quarto. Exprimitur in eo idem Imperator Lauro coronatus, in postica vero parte visitur Aquila coronam gerens, inter duo signa militaria, posita, duobus captivis in inferiori parte nummi expressis, hunc in ejus Quinquennalibus cusum, ex iis quæ parte 2. cap. 3. diximus constat. Anno enim ejusdem Imperatoris quarto ea acta, & ut ex his, quæ infra dicemus liquebit aliquot mensibus anticipata. Denique ex iisdem Quinquennalibus manifestissimum redditur, præfenti tantum anno, non vero aliquo ex præcedentibus persecutionem adversus Christianos ab eodem Imperatore decretam fuisse; quod quidem Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum recte scipserat, sed quod postea in Annalibus perperam retrahavit, ob ingentem, inquit, eorum numerum, qui Aureliano imperante Martyrum subiere. Eandem post eum sententiam Petavius in Chronico, Henschenius & Papebrocius in Actis SS. omnesque recentiores sequuntur sunt; sed cum ea non tantum Aureliani Quinquennalia, sed etiam omnes antiquos Scriptores tam Græcos quam Romanos adversantes habeat, nulloque fundamento nitatur, rejicienda, si enim brevem eam fuisse affirmant. Eusebius lib. 7. cap. 30, ait: *Eum paratum jam, & compositis contra nos editis, ut ita dixerim, subscribentem, ulta est divina justitia: quasi consristo cubito conatum ejus reprimens.* In Chronico vero eam non nisi ultimo Imperii Aureliani anno collocat. Baronius quidem non tantum eumdem Eusebium in Historia, sed & Orosium lib. 7. cap. 23. ita explicat quasi scripserint eam tantum intentatam fuisse; sed eorum mentem vir doctissimus non assequitur; illi enim non aliud significare intendunt, quam eam brevem fuisse. Unde Orosius Aurelianum nonum Ecclesiæ persecutorem vocat, ait enim: *norissime cum persecutionem adversus Christianos agi nonus a Nerone decerneret, fulmen ante eum, magno pavore circumstantium ruit, ac non multo post in itinere occisus est, id est, decreta persecutione statim perit.**

XIV. Egregius est eamdem in rem Lactantij lib. de mortibus Persecutorum cap. 6. locus: *Aurelianus, inquit, qui esset natura vesanus & fraceps, iram Dei crudelibus factis lacestrivit. Verum illi ne perficere quidem, qua cogitaverat,*

*luit, sed protinus inter initia furoris sui extinctus est. Nondum ad Provincias ulteriores cruenta ejus scripta pervenerant, & jam Confrario, qui locus est Thracia, cruentus ipse Jacobat, falsa quadam suspicione ab amitis suis insuperatus, Mitto Georgium Syncellum, Hermannum Contractum, Marianum Scotum, aliosque, qui hanc persecutionem unanimi consenserunt in ultimum Imp. Aureliani annum contulerent. Ea itaque hoc tantum anno excitata, ideoque S. Symphoriani, aliorumque Martyrum, quorum Acta Henschenius & Papebrocius viri eruditissimi illustrarunt, agones, in hunc vel sequentem, quo per sex menses interregnū fuit, quoque Aureliani nomine persecutione continuata, retrahendi. Infirmum porro Baronii fundamentum supra insinuatum, adversus omnium Antiquorum fidem; cum in libro Anastasi de Romanis Pontificibus tradatur in Marcelino, uno duntaxat mense numeratos esse decem & septem millia martyrum in persecutione Diocletianæ, ut refertur in Epitome Spondani, anno 302. n. 4. Denique Eusebius in Historia lib. 7. cap. 30, communem sententiam plane convallis, confirmatque quod jam in Chronico scripserat, Zenobiam nempè anno Christi 272, captam esse, & currenti persecutionem ab eo excitatam; quod ut evidenter pateat, ejus verba afferro; *cum Paulus e domo Ecclesia nullatenus excedere vellet; interpellatus Imperator Aurelianus recitissime hoc negotium dijudicavit, iis domum tradi præcipiens, quibus Italici Christianæ Religionis Antifilites, & Romanus Episcopus scriberent. Hoc modo vir supra membrum eum summo dedecore per secularem potestatem ab Ecclesia exturbatus est. Ac tum quidem erga nos sic affectus erat Aurelianus. Processu vero temporis alter de nobis sentiens, quorundam consiliis copit impelli, ut persecutionem adversus nos commoveret. Jamque ea de re multis ubique rumor spargebatur. Syriam, in qua Antiochia, & Phoenicen Zenobiae dominationi concessisse. Auctor est Theodoretus. Quare Aurelianus e domo Antiochena Paulum Samosatenum ante annum 272. quo Zenobia capta Syriam obtinuit, expellere non potuit. Eo expulso non statim Christianos vexavit Imperator, sed tantum, ut habet Eusebius, processu temporis, id est, uno vel altero post anno. Ex quo liquet quantum aberrent Baronius in Annalibus, Petavius in Chronico, Calvisius, aliquique viri eruditii, qui persecutionem Aurelianeam in Quietii & Voldumiani Consulatum, victoriam vero de Zenobia, in annum sequentem conjiciunt. Ex ea enim sententia sequitur, Aurelianum uno eodemque tempore in Christianos desæviisse, & simul illis favisse; falsoque Eusebium scripsisse, persecutionem adversus eosdem commotam non fuisse, nisi post aliquod tempus a tradita Domno Antiocheno Episcopo in locum Pauli substituto, Antiocheni Ecclesia. Quare, ut tam persecutionis Aurelianeæ, quam Pauli depositionis Historiam absolvam, scopus Eusebii præcipius in septimo Historiæ suæ libro, fuit, ostendere sub Aureliano Paulum Samosatenum e sede Antiochena vi dejectum fuisse. Qua occasione, uti assolet, de rebus antea in eadem causa gestis agit, Concilii Antiocheni, Paulique damnationis mentionem facit, Epistolamque Synodicam ad Dionysium Romanum recitat; indeque de persecutione adversus Ecclesias, processu temporis, & aliquot post annos excitata tractat; neque eum in hac narratione in aliquo errasse ostendi potest. Is lib. 7. hist. cap. 36. libris a Dionysio Alexandrino, qui extremis Gallieni Imperatoris temporibus obiit, enumeratis ait: *Verum hic jam expositis, nunc tandem qua, qualisve fuerit atas nostra, posterorum notitia tradamus. Ac postea de priori Synodo adversus Samosatenum ha-***

habita agit. Quare ultimis Imperii Gallieni annis natus Eusebius, præfata hæresis ejus tempore damnata, Ecclesiaque ab Aureliano vexata: Ideoque in iis quæ tam ad eam hæresim, quam persecutionem spectant, eidem auctori fides adhibenda.

XV. Hoc anno, Inscriptio Forojuliensis, in qua Aurelianus dicitur Tribunitiæ Potestatis IV. quæ mense circiter Novembri absolvebatur, posita est; ideoque Consulatus tertius ejusdem Imperatoris in ea memoratus, non potest esse nisi designatus, aut saltem tertius ordine, numerato nempe, quem ante adeptum Imperium gesserat, suffecto, ut suo loco a nobis ostensum.

A N N O C H R I S T I 275.

Cyclo Solis 4. G. Lunæ 10.

Coff. Aurelianus Aug. IV.

Avonius Marellinus.

XVI. Aurelianus post triumphum Romæ actum multaque ibidem præclare statuta ad Gallias profectus Vindelicos obsidione barbarica liberavit; deinde ad Illyricum redit, paratoque magno potius quam ingenti exercitu, Persi bellum indixit. Sed cum iter faceret apud Cænophbrurium, mansionem qua est inter Heracliam & Byzantium, malitia Notarii sui, & manu Mucaporis interemptus est, inquit Vopiscus in ejus vita capite XXXV. quibus verbis constat Aurelianum longe ante superioris anni finem, & triumphasse, & Quinquennalia egisse; alias eidem ad tanta, longumque adeo iter, tempus defuisse. Cumque nuncium mortis ejus die tertio nonas Februarias Romanam allatum fuerit, ut testatur Vopiscus cap. XXXXI. mense Januario currentis anni illum

periisse dicendum est. Imperavit itaque annos quatuor, menses circiter tres. Quare errant quicumque annos sex eidem attribuunt, nisi annos Julianos, & utrumque extremum incompletum, ut probabile est Eusebium, aliosque quosdam Antiquos præstissime, numeraverint. Pseudographæ pariter sunt Inscriptiones, quæ in quibusdam nummis leguntur, in quibus Tribunitia potestas ejus sexta, vel sextus Imperii annus memorantur. Denique Imperium Aurelianeum in Chronico Alexandrino, & in Baronio valde perturbatum, cum in utroque septem eidem anni attribuantur, sive sequentium Imperatorum tempora necessario mutilentur. Natus erat Aurelianus *septimo Idus Septembribus*, ut legitur in veteri Kalendario a Petro Lambecio viro Græce Latineque doctissimo in lucem edito; interiitque annos natus septuaginta quinque, si fides Chronicæ Alexandrini Auctori: In nummis enim, in quibus effigies ejus expressa, non adeo proœcta ætatis fuisse videtur. Ex iis constat post mortem eum inter Divos relatum, immo & dum viveret, Dei nomine appellatum. Unus enim apud Spanhemium dissertatione quinta de usu & præstantia numismatum extat, in quo legitur: DEO ET DOMINO NATO AURELIANO AUG. Qui titulus a Caro Imperatore postea repetitus, & nummis ejusdem aliquoties adscriptus; DEO ET DOMINO CARO, aut, DEO ET DOMINO NOSTRO CARO. Hæc appellatio a Diocletiano retenta, ut ex ejusdem, & sequentium Augustorum nummis liquet, in quibus de more legitur: D. vel DN. N. id est, Domini seu Domini nostri. Qua de re plura idem Spanhemius. Et hæc satis de Imperio Aurelianeo, Cæsarumque & Augustorum Consulatibus, eorumque Decennialibus, & id genus festis.

F I N I S.

INDEX

PRÆCIPUARUM RERUM

In hac Dissertatione Contentarum.

*Numerus Romanus numerum marginalem Prolegomenon,
Vulgaris Dissertationis paginas indicat.*

A

Abedamen Saracenorum Princeps Consul, pag. 131. Non fuit Admiralius, 131.
Elius an dictus sit Imperator. P. N. XXIII. fit Cæsar, 77. quo anno ab Hadriano adoptatus, 11. quo anno mortuus, *ibid.*
Albericus Consul nomen renovat, 131.
Albinus fit Cæsar, 81. Vincitur a Severo, *ibid.*
Alexander Leonis filius imperat, 129. Obit, *ibid.*
Alexander Severus adoptatur ab Heliogabalo, 83.
Fit Imperator, *ibid.* Ejus triumphus, 64. & seqq. Occiditur, 84.
Anastasius fit Imperator, 104. Obit, 105. In Consulatus mutationem invexit, 48. & seq.
Anni inchoati pro completis numerati, 7. 39. 40.
Anni Sabbatici, 67. & seq. 88.
Anthemius fit Imperator, 103. Occiditur, *ibid.*
Seditio Antiochena, 96.
Quo anno celebratum II. Concilium Antiochenum adversus Paulum Samosatenum, 132. & 133. Quot Episcopi interfuerint, 134.
Antonini III adoptio, 9. & 77. Fit Imperator, *ibid.* Obit, 78.
Apologiz Decennalium tempore a Christianis, Imperatoribus oblatæ, 41.
Apollonius Senator Romanus nullum Apologeticum scriptis, 43.
Apollinaris imperat, 125.
Archadius fit Augustus, 96. Succedit Patri, 97. Obit, 98.
Arcus Vesontionensis an triumphum Aurelianii reprezentet, 66.
Arnobii libri adversus Gentes quo anno scripti, 43.
Artabasdos Imperium invadit, 126. Nicephorus filium consortem Imperii facit, *ibid.*
Artemius imperat, 125. Dejicitur imperio, *ibid.*
Athenagoras quo anno Apologiam ediderit, 42.
Attilæ irruptio in Italiam, 111.
Augusti anni vel a primo, vel a septimo ejus Consulatu deducti, 134. Quo die Imperium orbis adeptus, 9. Quo anno imperare cœperit, 70. Imperium ei per quinquennia & decennia datum, 31. Quo die Proconsul perpetuus dictus, 9. Obit, 72.
Quando duo primum Augusti visi, 29.
Augustæ in Decennalibus diæ, Theodora uxor Justini Senioris, 105. Uxor Hadriani, 50. Uxor Dömitiani, 75.
Augustulus fit Imperator, 103. In exilium mittitur, *ibid.*
Aurelianus fit Imperator, 85. 133. Persequitur Christianos, 135. Triumphat, 66. 134. Occiditur, 85. 136. Inter Deos refertur, *ibid.*
Avitus fit Imperator, 101. Deponitur, *ibid.*

B

BAlbinus fit Imperator, 84. Occiditur, *ibid.*
Basiliscus arripit tyrannidem, 103. Dejicitur, *ibid.*
Basilius Macedo imperat cum Michaeli Balbo, 128. Imperat solus, *ibid.* Processum Consularem differt, *ibid.* Constantinum filium Augustum facit, *ibid.* Quo anno obiit, 128. 129. Bardas Imperium administrat, 127. A Basilio Macedone Imp. occiditur, 128.
Berengarius imperat, 130.
Britannici Natale, 7.

C

CAIUS nepos Augusti designatur Consul, 4. Obit, 7.
Cæsares Decennalia edidere, 32.
Annus mortis S. Cæsariæ, 116.
Caligulae Consulatus ordinarii quomodo ordinandi, P. N. XV. Imperat, 74. Quo anno barbam posuit, *ibid.* Occiditur, *ibid.* Fit Cæsar, 72.
Caracalla fit Cæsar, 81. Imperat cum patre, *ibid.* Ei succedit, 83. Natale ejus geninum, *ibid.* Occiditur, *ibid.*
Carolus Calvus Imperator & Consul, 130. Obit, *ibid.*
Caroli Crassi obitus, 130.
Carolus Magnus Consulatum cum Imperio caput, 129. Obit, *ibid.*
Carus fit Imperator, 86. Carium & Numerianum filios Augustos facit, *ibid.* Obit, *ibid.*
Carinus fit Imperator, 86. Occiditur, *ibid.*
A Claudio Augusto Consules duodecim in annum ordinati, 4. Ejus Consulatus IV ab Herwarto & Petavio non intellectus, 6. Consulatum ordinarium sumendi morem initio Imperii induxit, 29. Ejus Quinquennalia. P. N. XV. Occidiuntur, 85.
Quot annis regnivit Claudius II. 132.
Clodovei Consulatus. P. N. IX. & pag. 27. & seq.
Codices in Decennalibus promulgati. Justinianus, 106. Theodosianus, 45.
Collegæ Imperatorum in Consulatibus, 62. & seq.
Collegæ Imperii Decennalia edidere, 32. Decennalium ope cogniti, 50. Alia etiam ratione detecti, 3.
Collegæ Tyrannorum in Consulatu, 63.
Coloniae in Decennalibus institutæ a Vespasiano, 75. A Gallieno, 85.
Commodi Quinquennalia & id genus festa explicata, 57. Fit Cæsar, 80. Tribunitia potestate ornatur, *ibid.* Regnat cum patre, *ibid.* Ei succedit, *ibid.* Occiditur, *ibid.*
Concilium Constantinopolitanum Arianorum, 94. Ejus Epocha sub Constantio, *ibid.*
Constans filius Constantini & nepos Heraclii Aug.

138 INDEX RERUM.

imperat, 113. Fit Consul, *ibid.* Obit, *ibid.*
Constans succedit Constantino M. 94. Occiditur,
ibid.
Constantius Placidæ Maritus fit Imperator, 99.
Obit, *ibid.*
Urbs Constantinopolis quo anno ædificata, 53. 92.
Legatio Constantini Tyranni ad Honorium. P.
N. X. 64. Occiditur, 66.
Constantinus M. fit Imperator, 89. Fit Cæsar,
91. An Consul suffectus fuerit, 15. Quot annis
imperavit, 37. Quo anno Decennalia &
Quindecennalia ediderit, 61. & seqq. Ejus Monarchia
quo anno cœpta: P. N. XXXIII. 91.
Ejus Vicennalia, 62. Patria, 134. Quo anno
& die natus, *ibid.* Quot annis vixit, *ibid.*
Obit, 94.
Constantinus succedit Constantino M. 93. Occiditur,
ibid.
Constantinus Copronymus imperat cum patre,
125. Solus, 126.
Constantinus Pogonatus quo anno cum patre re-
gnare cœpit, 124. Quo anno ei successit, *ibid.*
Quo anno mortuus, *ibid.* Auctor Consulatum
per modum Tribunitiæ potestatis gestorum, 124.
Constantinus Porphyrogenitus imperat, 129. Oc-
ciditur, *ibid.*
Constans succedit Constantino M. 93. Occiditur,
ibid.
Constantius succedit Constantino M. 93. Quo an-
no dictus fit Cæsar, 51. Obit, 94. Quot annis
vixit ac imperavit, 51.
Constantius Chlorus fit Augustus, 86. Fit Cæ-
sar, *ibid.* Obit, 89.
Quandonam Consul sine Collega creari cœpe-
rit, 109.
Consularis dignitatis præstantia, 2.
Consulare feminæ, 26.
Concessorum Consularium Insignium formula, 26.
Processus Consularis aliquando dilatus, 127.
Ornamenta Consularia quibusdam concessa, 26.
Aliqui Imperatores in Consulatu suscipiendo ab-
normes, 3.
Consulatum regulæ sex, 28.
Cur Consulatum Imperii initio Augusti sume-
rent, 30.
Consulatus explicati. Prior Commodi Imp. 5.
Prior Neronis, *ibid.* Quintus Neronis, 15.
Quartus Vespasiani cum secundo Titi, 5. Ter-
tius Claudii Imp. 6. Ejusdem secundus, 6. Se-
cundus Maximini Imp. 15. Octavus Gallieni,
21. Macrini, 24. Clodovei, 27. Theodorici Italizæ Regis, 27. Constantini Tyranni, 63.
Diocletiani X. 89. Prior Valentiniani Senio-
ris, 91. Severi Augusti cum Leone Aug. 102.
Anastasi Imp. IV. & Agapeti, 105. Paulini
Junioris, 115.
Consulatus continuati indicia Imperii P. N. XIII.
Consulatus designati & Honorarii valde diver-
si, 25. & seqq.
Consulatus dimidiati ob quas rationes usurpa-
ti, 109. &c.
Consulatus Honorarius a quo tempore numera-
ri coepus, 25. 28.
Consulatus ordinarius ab Imperatoribus solis re-
gnantibus suscepitus, 30.
Consulatus perpetuus quando, quare, & a quo
inductus, 117.
Quando Consulatus Romani ordinarii desierint,
114.
Consulatus suffectus ab Imperatoribus sumptus, 14.
Consulatus suffecti sœpe non numerantur, 23.
Quando Consulatus Tribunitiæ potestatis instar
geri cœpus, 117.
Consulatus Tribunitiæ potestatis instar gestus a
Principibus Francis, Italiz., & Saracenis, 129.
Imperatores Consulatum aliis destinatum Impe-
rii initio in se transferebant, 4. 5.
Consulatus vilescit, 128. 129. Qua ratione de-
ferit, 151.

A Claudio Augusto Consules duodecim in an-
num ordinati, 4.
Consules designati Consules absolute dicti, 5. &
seqq. Eorum privilegia, 4.
Quo tempore Consules designarentur, 4. 5.
Consules in Codice Theodosiano aut Justinianeo
memorati, ordinarii, non suffecti fuere, 21.
Quomodo dignoscendi Consules Orientales ab Oc-
cidentalibus, & viceversa. P. N. XXXVII.
Gothi & Romani ab Imperatore Orientis Con-
sules designati. P. N. XXXXI.
Consulis nomen attributum Admiraliis, Comi-
tibus, & Scabinis, 151.
Corbulo Proconsul, 9.
Crescentius Numentanus Consulum nomen re-
novat, 151.
Crispus fit Cæsar, 91.
Chrysargyrum quo tempore solutum, 46. A quo
sublatum, 47.
S. Cyprianus quo anno martyrium subiit, 22.

D

Dalmatius fit Cæsar, 92.
Origo Quinquennialiorum & Decennaliorum, 31. Eorum Regulae, 32. & seqq. Eorum annus non in omnibus certus. P. N. V.
Illa Imperatores aliquando anticiparunt, ali-
quando distulerunt, 35. & toto cap. VII. part.
56. & seqq. In iis munera missa, 96. Stipendium militibus datum, *ibid.* & 104. Aboli-
tum a Justiniano Imp. 107. Dilatum a Seve-
ro Imp., 82. Epocham constituebant, 37.
Decius imperat. P. N. VIII. 131. & 85. Oc-
ciditur, *ibid.*
An Dedications templorum die Dominica sem-
per celebrata. P. N. XXIV.
In Dedicatione templorum Consulatus assumptus,
61. & seqq.
An Basilicæ dedicatae in Oriente, quando De-
cennalia in Occidente acta. P. N. XXIV.
Diadumenianus Macrini Imperatoris filius nun-
quam Consul ordinarius fuit, 25.
Dies a Romanis religiose observati, 9. 10. 33. 34.
Dietum interva'la quomodo ab antiquis Histori-
cis computata, 8.
Diocletianus fit Imperator, 134. Natale ejus Im-
peri, 34. Triumphus, 35. Abdicat Imperium, 88.
Dionysius Pontifex Romanus quo anno mortu-
us, 132.
Diospolitanum Concilium, 99.
Domitianus Consulatus varie numerati, 24. Fit
Cæsar, 74. In Consulatibus suscipiendis ab-
normis, 3. Persequitur Christianos, 40. Oc-
ciditur, 76.
Drusus occiditur, 73.

E

Ecclesiæ ædificatae, 40. Templum a Domitia-
no ædificatum, *ibid.* Monasterium S. Cæ-
sarii, 105. Monasterium Agaunense seu Acau-
nense, 105. S. Aureliani Episcopi Arelatensis,
107. Ecclesia S. Sophiae, *ibid.* Ecclesia Nar-
bonensis absoluta, 114. Hierosolymitana a
Constantino ædificata, 91. Antiochena, *ibid.*
Præcursoris templum Constantinopoli, 101.
Templa vel Ecclesiæ dedicatae, 40. 41. Hiero-
solymitanum ab Herode, 71. Hierosolymita-
num a Constantino M. 38. Antiochenum a
Constantio Imp. 43. Constantinopolitanum a
Justiniano, 48. Templum Augusti restitutum,
57. Templum pacis a Vespasiano, 67. Tem-
plum Hadriani ab Antonino Pio, 78. Pan-
theon a Severo, 82. Ecclesia Antiochena, 92.
Hierosolymitana. P. N. XXX. SS. Aposto-
lorum

Iorum apud Constantinopolim, 95. Constanti-
nopolitana, 95. Ecclesia S. Anastasii, 102.
Laura S. Euthymii, 104. Laura S. Sabæ,
ibid. Laura altera S. Sabæ, 104. Monasterium,
S. Cæsarei, 105. Ecclesia S. Mariæ Arelatis,
ibid. Basilica Araisionensis, 106. Constanti-
nopolitana, *ibid.* S. Vitalis apud Ravennam,
107. Ecclesia SS. Apostolorum Cp. *ibid.* S. I-
renes, *ibid.* Constantinopolitana, *ibid.* Templum
Minervæ, 9.
Eclipses duæ Vespasiano imperante visæ, 5.
Encænia templorum in Decennialibus acta, 43.
Era Dionysiana a S. Gregorio usurpata, 120.
Eugenius tyrannidem arripit, 27. Occiditur, 97.
Eumenii oratio pro Flaviensibus quo anno di-
cta, 52.
Eusebius quo anno finierit Historiam, P. N.
XXX. Consules ejus Chronico addidit Scaliger, 24.

F

Fasti Byzantini nondum restè ordinati P. N.
IV.
Fasti Consulares Romani quot annis viguerint,
116.
Fasti Romani post fundatam Monarchiam in
Gallia retenti, 114.
S. Firmilianus quo anno obiit, 132.
S. Florentinus Abbas quo anno obierit, 115.
Florianus fit Imperator, 86. Occiditur, *ibid.*
Fructuosus quo anno martyrium subiit, 22.

G

GAlba Imperium arripit, 14. & 74. Ejus e-
mortualis dies, P. N. XIX.
Galerius Maximianus fit Cæsar, 86. Fit Augustus,
87. Ejus superbia, 88. Obit, 90.
Galla Placidia moritur. P. N. XXX. fit Au-
gusta, 99. Decennalia agit, *ibid.*
Gallieni tres, 18.
Gallienus fit Imperator, 85. Septies tantum Con-
sul fuit, 22. Occiditur, 85. Quot annis im-
peravit, 22.
An Gallienus Junior fuerit Augustus, 18. Ejus
consulatus suffectus, 15. & seqq.
Gallus Volusiani pater imperat, 85. Occiditur,
ibid. & 21.
Gallus Cæsar creatus, 94. Occisus, *ibid.*
Geneserius Catholicos in Africa vexat, 111.
Germanici adoptio, 8. Fit Proconsul, *ibid.*
Getae Natale, 82. Fit Augustus, *ibid.* Fit Cæ-
sar, 81. Occiditur, *ibid.*
Gladiatores ab Honorio sublati, 70.
Glycerius fit Imperator, 103. Deponitur, *ibid.*
Gordianus senior fit Imperator, 84. Occiditur
cum Gordiano filio, *ibid.*
Gordianus Gordiani Senioris nepos, imperat,
ibid. Instituit ordinem Candidatorum, *ibid.*
Occiditur, *ibid.*
Gratianus fit Imperator, 95. Occiditur, 96.
Guido Imperator, & Consul, 130.
Quo anno D. Gregorius Nazianzenus obierit.
P. N. XXXV.

H

HAdrianus fit Imperator, 76. Quot annis
imperarit, 11. Persequitur Christianos,
40. Ælia ab illo condita, 77. Quo anno mor-
tuus, 11. & seqq. An Patris patriæ nomen
tardius acceperit, 50. Dies ejus natalis, ac
emortalis, 11. & seq. Tardius nomen Patris
patriæ sumit, 50.
Heliogabalus imperat, 83. In Consulatu susci-
piendo, abnormis, 3. Occiditur, 83.
Apparatus in Baronium

Heracleonas imperat, 123.
Heraclius processum Consularem differt, 127. Fit
Imperator, 122. Heraclium filium consortem
Imperi facit, *ibid.* Obit, 122.
Heraclius Junior Aug. fit Consul, 122. Con-
stantinum fratrem Cæsarem dicit, *ibid.* Ob-
it, 123.
Quo anno Hieronymus librum de Scriptoribus
Ecclesiasticis absolverit. P. N. XXXV.
Honorius fit Imperator, 97. Succedit patri,
ibid. Triumphat de Attalo Tyranno, 111.
Obit, *ibid.*

I

Indictiones sexto Ecclesiæ seculo a Januario
cœptæ, 116. Earum initium unde desum-
ptum, 38.
Inscriptio Foro-juliensis explicatur, 6. & 25.
Inscriptions aliquando veræ, licet cum Histo-
ria non convenient, 13.
Imperi division, 28. & 89.
Prima Imperii division a Constantino Chiloro &
Galerio Maximiano introducta, 89.
Tres Imperii Romani administrati formæ, 28.
Ab Imperii auspicio prima Consulatum Cæ-
sareorum Regula, 28.
Joannis Episcopi Antiocheni initium P. N.
XXXIV.
Joannis Tyranni interitus. P. N. XXIX.
Josephus Judæus quo anno Historiam absolvit
76.
Jovianus fit Imperator, 94. Obit, *ibid.*
Irene Augusta imperat, 126. Consulatum capit,
ibid. Constantimum filium excæandum jubet,
ibid. Quo anno in exilium missa, 127. Pro-
cessum Consularem differt, 127. 128.
Quo anno S. Isidori martyrium contigit. P.
N. VIII.
Julianus Cæsar creatus, 94. Fit Imperator,
ibid. Occiditur, *ibid.*
Julius Cæsar quo anno occisus, 70.
Justinianus annum Imperatorum in Constitutio-
nibus memorari jubet, 82. Dies ejus natalis,
ibid. In consortium Imperii a Justino voca-
tus, 115. Quo anno obierit, *ibid.*
Justinus Junior alias a Justino Germani filio :
P.N. XXXII. auctor Consulatus perpetui,
116. Quo anno Consulatum gesserit. P. N.
XXXIII. & *ibid.* Imperio destitutus & in
idem restitutus, 125. Quo anno regnare
cœpit, *ibid.*
S. Justinus Martyr quo anno Apologias edide-
rit, 42.
Justinus Senior quo anno imperavit, 115.

L

LEo IV. Imperat. 125. Ejus obitus, *ibidem*.
Epistola S. Leonis ad Neonam Episcopum
Ravennæ quando scripta, 112. Ejusdem ad
Ruficum quando scripta, 111.
Leo Armenus imperat, 127. Trucidatur, *ibid.*
Leo Isaurus Imperat. 125. Quamdiu, *ibid.* Con-
stantinum Copronymum filium consortem Im-
peri facit, *ibid.* Duplex ejus Epochæ. P.N.
XXXVI.
Leo Sapiens cum patre imperat. 128. Solus,
ibid. Largitiones in Consulatu suscipiendo
fieri solitas tollit, 128. 129. Quot annis im-
peravit, 129.
Leo Thrax fit Imperator, 102. Obit, 102.
Leo Junior Leonis Thracis filius fit Impera-
tor, 103. Obit, *ibid.*
Leontius quo anno regnare cœpit, 125.
Legationes in Decennialibus factæ. Eliæ Patriar-
chæ Hierosolymitani, 103. Synesii ad Arca-
dium,

dium, 52. Africani ad Heliogabalum, 53. Patrum Africanorum ad Honorium, 97. Libri in Decennalibus & id genus festis publicati P. N. XXX.

Licinius fit Imperator, 89. An primus ejus Consulatus fuerit ordinarius, 109. Occiditur, 91. Ejus filius fit Cæsar, 91. Persequitur Christianos, 41. Ex Cæsare factus Augustus, 58. Quo anno in Asia imperare cœperit, 60. Longobardi Italiam vexant, 119. Lorum insigne Consulare, 125. Lotharius Imperator & Consul, 129. Triplex ejus Epochæ. P. N. XXXXVIII. Obit, *ibid.* Lucius Verus adoptatur ab Hadriano, 78. Fit Cæsar, *ibid.* Augustus, *ibid.* Triumphant, 79. Obit, *ibid.*

Ludi sub Philippo. P. N. XII.

Ludi seculares sub Claudio, Domitiano, Severo, & Philippo, 67. & seqq.

Ludi seculares ab Honorio non editi. P. N. XI.

In Ludis secularibus Consulatus sumptus, 67. & seqq.

Ludovici Imp. II. Epochæ. P. N. XXXXVIII. Imperator & Consul, 130. Quadruplex ejus Epochæ, *ibid.* Obit, 130.

Ludovicus Pius Consulatum cum Imperio capit, 129. Obit, 130.

Quo anno S. Lupus Episcopus factus P. N. XXXI.

M

M Acrini Imp. Consulatus ordinarius restitutus, 24. Imperat, 25. Occiditur, *ibid.* Magnentius tyrannidem arripit, 94. Occiditur, *ibid.* Quot annis imperavit, 100. Mahomat Saracenorū Princeps & Consul, 131. Majorianus fit Imperator, 102. Deponitur, *ibid.* Marcianus fit Imperator, 101. Obit, 102. Quo anno S. Marcianus Basilicam S. Anastasiæ dedicavit. P. N. XXXVI. & 102. Marcomanni quo anno ab Aureliano vieti, 133. Marcus Aurelius postea Imperator ab Hadriano adoptatur, 10. 78. Fit Augustus, *ibid.* Fit Collega Imperii, 78. Ejus Natale, 10. Quæstor creatus, *ibid.* Author novæ administrationis Imperii, 78. Triumphant, 79. Vexat Christianos, 80. & seqq. Obit, *ibid.* Mauricii Consulatus. P. N. XXXXV. Fit Imperator, 119. Quo anno Consul dictus, 120. Theodosium filium confortem Regni facit, *ibid.* Occiditur cum filiis, 138. Maxentius arripit Imperium, 89. Romulum filium Cæarem facit, *ibid.* Inter Deos refert, *ibid.* Occiditur, 91. Maximianus Herculius fit Cæsar, 33. & seqq. 86. Augustus, *ibid.* Deponit Imperium, 87. Imperium refumit, 89. Occiditur, 90. 91. Maximinus fit Cæsar, 88. Fit Imperator, 51. 84. Occiditur cum Maximo filio, *ibid.* 90. Maximus Tyrannus sumit Imperium, 96. Debllatur a Theodosio, 97. Melitonis Apologia quo anno scripta, 43. 52. 79. Michael Balbus imperat, 127. Occiditur, 128. Michael Cuperlates imperat, 127. A Bulgaris vincitur, *ibid.*

N

Ecclesia Narbonensis quo anno dedicata, 13. Neapolis a Longobardis obsessa, 119. Nepos fit Imperator, 103. Deponitur, 104. Occiditur, *ibid.* Nero quo anno e Græcia redux. P. N. XVIII. Dicit Octaviam uxorem, 7. Imperat, 74. Quo anno primam barbam posuit, *ibid.* Ejus Natale, 7. Consulatus perpetuus illi oblatus, 3. Consulatus ejus ab Hervarto non intel-

R E R U M .

lectus, 6. Consulatus illius suffectus explicatur, 15. Quinquennalia ejus Imperii Cæsarei P. N. XVII. Occiditur, 74. Nerva fit Imperator, 76. Obit, *ibid.* Nicephorus imperat, 127. Stauracium filium participem Imperii facit, *ibid.* Occiditur, *ibid.* Niger Imperium arripit & occiditur, 81. Nobilissimi Consulatu ordinario decorati, 29. 32. 96. Numerianus fit Imperator, 86. Occiditur, *ibid.* Error aliquorum in Numismatum descriptione, 55. Nundinum quid significet, 4.

O

O Doacer quot annis regnabit in Italia. P. N. XXXX. Fit Italiæ Rex, 103. Occiditur, 104. Olybrius fit Imperator, 102. Obit, 103. Otho imperat, 74. Ejus emortualis dies. P. N. XIX. & 74. Orestes fit Patricius, 103. Occiditur, 104.

P

P Arilia seu Natale urbis Romæ, 54. Insignia Patriciatus. P. N. IX. S. Paulini Consulatus. P. N. XXVI. Paulus Samofatenus damnatus, 132. Quo anno Antiochia pulsus, 133. Nulla adversus eum Romæ celebrata Synodus, 134. Persecutiones in Decennalibus decretæ, 40. & seqq. Persecutio Aureliani quo anno excitata, 135. Persecutio Diocletiani, 41. Persecutio in Quindecennalibus Diocletiani adversus Christianos aucta. P. N. XXI. Persecutio Valerianii III. Neronis, Domitiani, Trajanii, & alia, 40. 41. Bellum Persicum anno septimo Alexandri Severi gestum, 65. & seqq. Quo anno pestis Constantinopoli grassata fit, 113. Quo anno Petrus, & Paulus martyrio affecti, 15. S. Petrus Chrysologus obit, 111. Pertinax fit Imperator, 80. Occiditur, *ibid.* Phocas imperat, 120. Fit Consul, 121. Occiditur, *ibid.* Numisma Theodosii M. perperam explicatus de SS. Andra & Philippo, 100. Philippus fit Imperator, 84. Filium Cæsarem dicit, *ibid.* Instituit Collegium Candidatorum, *ibid.* urbem nominis sui construit, *ibid.* millesimum Urbis celebrat, *ibid.* Interficitur cum Philippo filio, *ibid.* Quo anno Plinius Historiam naturalem scripsit. P. N. XX. Pontifex Maximus, Pontifex absolute dictus, 5. Proconsulare Imperium duplex, 8. 9. Tria Postconsulatum genera, 112. Ob quas rationes usurpati, *ibid.* Aliter Marcellinus, aliter Victor Tununensis eos explicant, 113. Præfectura Honoraria, 27. 28. Probus fit Imperator, 86. Triumphant, *ibid.* Occiditur, *ibid.* Procopius tyrannidem arripit, 95. Pupienus fit Imperator, 84. Occiditur, *ibid.*

Q

Quæstor designatus, Quæstor absolute dictus, 10. Quadratus & Aristides quo anno Apologiam scripserint, 42.

R

S. Romanus occiditur, 33.
Reliquiae in Decennalibus translatæ, 44. S. Eu-
stathii, 104. SS. Andreæ, Timothei, & Lu-
cæ, 107. S. Timothei, 94. SS. Andreæ, &
Lucæ, *ibid.* Josephi filii Jacob, & Zacha-
riæ patris S. Joannis Baptistæ, 90. S. Sa-
muelis, 44. S. Stephani Protomartyris, 99. S.
Chrysostomi, 101.
An Reliquiarum translatio die dominica fieret,
P. N. XXIII.
Romæ mœnia amplificata, 133. 135.
Romanus filius Constantini Porphyrogeniti im-
perat, 129.
Romanus Lecapenus fit custos Imperii, 129.
Rufinus quando Episcopus Narbonensis crea-
tus, 114.

S

S Amson Abbas Cordubensis quo tempore
floruit, 130.
Sejanus occiditur, 73.
Sergius fit Patriarcha Constantinopolis, 221.
Severi dies natalis, 13. Dicitur Cæsar, 81.
Fit Imperator, *ibid.* Quo anno persecutio-
nem in Christianos movit, 40. 82. Rursus
persequitur Christianos, 82. Obit, 83. Dies
emortualis, 13.
Sibyllini libri, 133.
Quo anno Sidonius Arvernensis Episcopus fa-
ctus P. N. XXXI.
Socrates quo anno finierit Historiam. P. N.
XXXIII.
Sozomenus quo anno Historiam scripsit. P.
N. XXXVI. Quo anno finierit, n. XXXIII.
Stauracius imperat, 127.
S. Symphorianus quo anno martyrium subiit,
135.
Quo anno oratio de Regno a Synesio dicta, 52.

T

Tacitus fit Imperator, 86. Obit, *ibid.*
Tempus Concilii Tyri, P. N. XXXIV.
Temporum intervalla quomodo ab Antiquis nu-
merata, 8.
Tertullianus quo anno Apologiam ediderit, 43.
Theodora Imperium regit, 127. Relegatur, 128.
A quo anno Historia Theodorei incipit & de-
finit. P. N. XXXIII. quo anno eam scrip-
sit, n. XXXVI.
Dies & annus emortualis Theoderici Italiae Re-
gis, 36. Duplex ejus epocha. P. N. XXXX.
& *ibid.*
Quo anno Theodorus Mopsuestiæ Episcopus obiit.
P. N. XXXIV.
Theodorus Papa quo anno sedere coepit, 123.
Theodosius M. fit Imperator, 96. Obit, 97.
Theodosius Junior fit Augustus, 98. Succedit
patri, 99. Obit, 101.
Theodosius tributorum exactor Artemio in Im-
perio succedit, 144. Deponitur, *ibid.*
Theophilus imperat, 127. Obit, *ibid.*
Quo anno Theodosius Antiochiæ Episcopus ob-
ierit, P. N. XXXIV.
Thermæ in Decennalibus ædificatae, aut dedi-
catæ Diocletianæ, 54. 87. Neronianæ, 74.
Commodianæ, 80. Alexandrinæ, 84. Maxi-
mianæ, 87. Constantianæ, 94. Carofianæ, 95.
Arcadianæ, 97. Theodosianæ, 100. Achilleæ,
301.

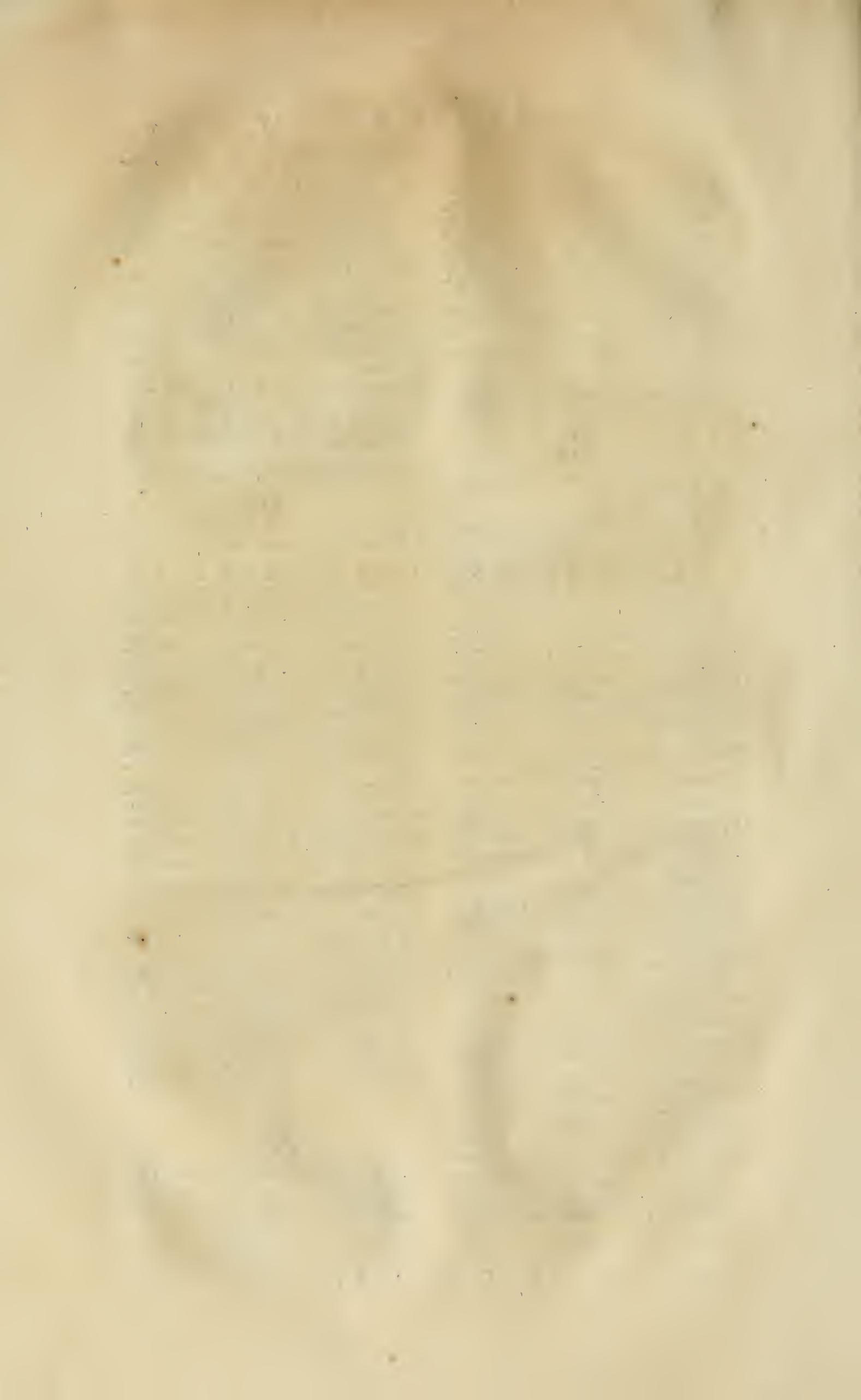
Thomas fit Patriarcha, Constantinoplis, 121.
Obit, *ibid.*
Quo anno & die Tiberius Collega Imperii di-
ctus, 8. 9. Ejus adoptio explicata, 11. & 71.
Decennalia ejus Imperii Proconsularis, 59.
Quindecennalia ejus Imperii Proconsularis,
P. N. XIII. Tribunitia potestas illi data, 31.
Obit, 8. & 73.
Tiberius Constantinus fit Cæsar, 118. 119. An-
ni ejus a Cæsarea dignitate numerati, 119.
Ejus Consulatus. P. N. XXXIV. Justino Ju-
niori succedit, 118. Obit, 119.
Titus Consul absolute dictus, licet tantum de-
signatus esset, 5. Imperat, 75. Obit, *ibid.*
Trabea aliis quam Consulibus concessa. P. N.
XXVI.
Trajanus fit Augustus, 70. Fit Collega Impe-
rii, *ibid.* Persequitur Christianos, *ibid.* &
40. Obit, 77.
Ornamenta triumphalia privatis concessa, 27.
Discremen inter Triumphum Persicum, alios-
que, 66.
Tyrannorum Consulatus, 27. 29.

V

Valens fit Imperator, 95.
Valeriani tres, 18.
Valerianus imperat, 85. Capitur a Persis, &
quo anno, 66. Quot annis imperavit, *ibid.*
Valerianus Gallieni frater, quando Cæsar &
Augustus dictus, 20. Illius Consulatus susse-
clus, 16. & seqq.
Valentinianus senior fit Imperator, 94. Obit, 95.
Valentinianus II. fit Imp. 95. Occiditur, 97.
Alius a Valentiniano filio Valentis, 95.
Valentinianus III. fit Cæsar, 99. Augustus, 100.
Occiditur, 101.
Walid Saracenorum Princeps, 125.
Varroniani Consulatus & mors, 94.
Veri postea Imperatoris adoptio, 10. Fit Cæsar,
78. Imperator, 78. Triumphant, 79. Obit, *ibid.*
Vespasianus Consul absolute dictus, licet tan-
tum designatus esset, 5. imperat, 74. Obit, 75.
Vetranio dicitur Imp. 94. ab Imperio extur-
batur, *ibid.*
Ara victoriæ posita ab Augusto, 9. Sublata, 95.
Aram victoriæ restituendam petit Symmachus,
96.
Consules nunquam dicti Viceconsules, 115.
Vindex Imperium in Galliis arripit, 14.
Viri eximii a Græcis Consules dicti, 26.
Vitellius imperat, 74. Ejus emortualis dies
P. N. XIX.
Volfinianus imperat, 85. Occiditur, *ibid.*
Vota in Decennalibus & id genus festis acta,
32. & seqq. Initio Imperii semper vota ab
Imperatoribus nuncupata, 35.
Urbes ædificatae in Quinquennalibus & id ge-
nus festis. Cyrene, 52. Nicopolis, 53. Con-
stantinopolis, *ibid.* Civitates Asiae restitutæ,
73. Ælia, 77. Philippopolis, 73. Drepanum
84. Arcadiopolis, 92. Nova urbs Antiochiae,
88. Seleucia amplificata, 94. 98. Anteradum
Constantia dicta, *ibid.*

Z

Zeno fit Imperator, 103. Obit, 104.
Zenobia quo anno ab Aureliano capta, 133
& 134. Quot annis regnavit, 134. Quo an-
no in triumphum ducta, *ibid.* 135.

HENRICI NORISII
VERONENSIS, AUGUSTINIANI,
TIT. S. AUGUSTINI S. R. E. PRESBYTERI CARDINALIS
ET SEDIS APOSTOLICÆ BIBLIOTHECARII
EPISTOLA CONSULARIS

IN QUA

*Collegia LXX. Consulum ab anno Christianæ Epochæ XXIX.
imperii Tiberii Augusti decimoquinto usque ad annum
CCXXIX. imperii Alexandri Severi octavum, in vulga-
tis Fasibus hactenus perperam descripta, corriguntur, sup-
plentur, & illustrantur.*

Dottis-

Doctissimo ac eruditissimo Vira

P. ANTONIO PAGIO

Ordinis Min. Convent. Theologo:

UM ante sexennium Romanum pergens, Pisii me convenissem, insignemque tuam cum in profana, tum maxime in sacra historia eruditionem iteratis colloquiis aperuisses, non semel quæsum sum te nullis in Reipublicæ literariæ usum editis voluminibus, tibi tantum ac Musis intra siparium canere. Verum ubi nuper Antonius Magliabechius literarum æque ac literatorum studiosissimus, Dissertationem de Consulibus Cæfareis abs te vulgatam, tuo mihi nomine exhibuit, animadvertisse diutius umbraticum hominem egisse, ut res haec tenus viris eruditis aut penitus ignoratas, aut tenuiter cognitas, veteri tamdem discussa caligine, in bono lumine collocares, ac maximum Romanis fastis atque historiæ Augustæ lumen inferres. Evidem nemini haec tenus in mente venerat, cur Imperatores Romani plures Consulatus iniverint, quos quidam eorum præ ambitione sæpius sibi metu usurpasse, alii vero præ modestia rarius gessisse credebantur. At unus tu hoc imperii arcanum indagare, hanc intactam ceteris Spartam aggredi ausus, ingenitem hocce priori volumine evulgato, tibimet famam circumdedisti, dum tanta eruditione veterum Principum Consulatus, ac vota Decennalia & Vicennalia eisdem solemni pompa nuncupata illustrasti, ut postremam eidem arguento manum imposuisse videaris. Quod vero in fine eruditissimæ præfationis scribis meum judicium magni apud te esse ponderis, video sine dum, non dicam nullius (neque enim mestultum fateri velim) sed tenuissimi judicii hominem laudas, non magni apud alios ponderis tute ipse habearis. Haud potis sum præclarissimos canones, quos omnium primus de Consulibus Cæfareis statuisti in examen adducere, ea tamen amice indicabo, quæ ab importunis quibusdam censoribus, quos forte tui voluminis splendor perfundit, tuis illis regulis opponuntur, simulque adiiciam quæ eisdem interini duixerim reponenda; ut plane intelligas me non quidem judicis, sed amicas tantum advocati, imino potius delatoris partes agere, cum hoc in campo malim tibi plaudere triumphanti, quam mei, si quo apud te fruor, nominis periculo novum certamen ingerere. Quod vero idem doctissimus tuique amantissimus Magliabechius mihi significavit te in Annales Ecclesiasticos notas adornasse, brevi in lucem evulgan-

Apparatus in Baronium

das, meum esse putavi quædam tibi indicare, quæ eo in opere alicui forte usui tibi esse possint; præsertim cum ex laudata tua Dissertatione reprehenderim Johannem Leunclavium tibi quamvis accuratissimo atque oculatissimo, fucum fecisse. Nam Indicem Consularem, quem ille ab imperio Neronis ad octavum usque annum principatus Alexandri Severi, Dionis libris præfixit, adeo secure ipsimet Dioni adscribis, ut ejusdem testimonio semel, iterum, ac tertio contra me disputes; cum tamen totus ille catalogus ex nostri Onuphrii Panvinii fastis exscriptus, ipsimet Dioni perperam deputetur. Haud sane operæ pretium ducerem rem vel sola Panvinii fastorum lectione satis superque manifestam, tibi pluribus demonstrare; nisi animadverterem plurima Consulum collegia tum a laudato scriptore, tum ab exscriptore Leunclavio depravate recitata, abs te una cum ceteris, in Rationario fastorum recenseri. Hinc veritus ne eosdem Consules fastis iterum characteribus, tuis in sacros Annales notis inseras, quæ in vulgaribus fastis corrigenda sunt, paucis exponam. Hoc autem quod gravioris momenti est, prius exequar, deinde ad ea descendam quæ statutis abs te regulis a quibusdam opponuntur. Et quidem Panvinius vir ad Romanas antiquitates etenbris eruendas natus, ex Romanæ historiæ scriptoribus, ex tabulis Capitolinis, aliisque inscriptis lapidibus, ac Imperatorum nummis, Romanos fastos ab Urbe condita ad exitum usque Neronis pari labore ac laude concinnavit. Verum cum deinceps nuda Consulum cognomina in fastis Cassiodori, & anonymi apud Cuspinianum, itemque in Codice Justiniani, aliisque vetustis monumentis legerentur, vir magnus summa diligentia eorumdem collegia ex inscriptis antiquitus lapidibus, ac probatis illorum temporum scriptoribus integre exposuit: ita tamen, ut sæpius omni prorsus præsidio destitutus, ac conjecturis indulgere coactus, non paucorum Consulum prænomina ac familias falsis characteribus descripserit; quæ tamen dum in literas mittebat, iis subiunde phrasibus interlocutus, ut reor, ut puto &c. ea se nomina divinare palam professus est. Hinc quamvis eo in campo copiosissimam ille messem tulerit, plurimas tamen qnas posteri colligerent spicas, fecit reliquas. Ego sane non exiguum earumdem manipulum ad te mittere destinavi, non modo ut tuas in magnos Ecclesiæ Annales notas qualcumque opera promoverem, verum etiam ut intelligeres Consulum collegia libro Dionis 58. ac ceteris usque ad lib. 80. infarta, non erudi-

T ta

ta Dionis manu descripta, sed illuc ex puris putis Panvinii fastis a Leunclavio deportata. Invito tamen genio huic correctioni manum admovi, quod sciebam me potius decere consulares nostri Panvinii tabulas quacumque ratione defendere, quam easdem invidiosæ forte censoræ subiicere. Nam idem omnium eruditorum judicio, Lipsio elogium concipiente, *Fastorum Pater honoris gratia nuncupatur; immo jure patriæ, in qua natus sum, ac professione religiosi Ordinis, in quem cooptatus fui, Panvinius Veronensis idemque Augustinianus mihi potius defendendus, quam qualibet vel justo alias titulo, reprehendendus videbatur.* Ceterum cum animadverterem post centum ac quindecim annos ab ejusdem obitu Romanæ historiæ nimium acerba, singulos quoisque qui urbium annales, vetera Cæsarum numismata, ac vetustioris etiam Ecclesiæ gesta scriptis complexi sunt, Panvianos tantum fastos exscribere, neminem vero eorumdem errores expungere, meum esse putavi in hanc quam ceteri abiiciunt, curam incumbere, ut Romanorum Cæsarum fasti in eadem patria ac familia, in qua magni Panvinii manu obstetricante, in lucem editi sunt, novum iterum splendorem acciperent. Itaque nos nostra corrigimus, ne quis extraneus in hanc reparatorum victoris gentium populi fastorum, non quidem gloria, quæ unum Panvinium manet, sed curæ partem succedat, quam mihimet ejusdem conterraneo, ac ut ita dixerim, syncellite integrum feci. Qua quidem in re nihil ingenuo, quidpiam fortassis industria, omnia certe temporum felicitati danda existimo, quod ea ætate vivamus, in qua tot inscripti et tellure lapides effossi sunt, qui Panvinio latuere, in quos si superiori sæculo incidisset, nec unam mihi literam suos in fastos referendam reliquisset. Hæc non quidem apud te, sed apud morosos quosdam criticos declinandæ invidiae causa præfatus, ad rem aggredior,

Initium mihi operis erunt duo Gemini Consules qui anno Urbis Varronianæ 782. vulgaris vero Christianæ Epochæ 29. fastis præstantur; non solum quod Dio ad exitum vita Augusti, ac prima Tiberii imperantis tempora optime consularem indicem descripsit, cui postea Leunclavius Panvianos fastos assuit, verum etiam quia hic Consulatus in veterum Patrum libris memoratur. Hæc doctissimus Annalium Ecclesiasticorum conditor Baronius scribit ad annum 31. Christi Domini: *Proximus sequitur annus XV. Imperii Tiberii Cæsaris, Evangelica attestatione celeberrimus, quo gesserunt Consulatum Rubellius atque Fusius ambo Gemini. Annus quippe idem qui ab Isaia placabilis per antonomasiæ dictus est & acceptabilis &c.* Hinc ab hoc anno Prosper Aquitanus Chronicon, Victorius vero Canonem Paschalem inchoarunt. Quibus tu quoque addis pag. 195. Dissertationis hypatice; *Notandus porro hic & sequentes Consulatus, quia in eorum aliquem passio Christi incidit, eamque ob rem frequens de his mentio. Evidem, uti jubes, adnotabo hunc Consulatum, ac quinque proxime sequentes, & eorumdem etiam, quod non jubes, errores emenda bo, Tacitus librum V. Annalium ita exorditur: Rubellio & Fusio Consulibus, quorum utriusque Geminus cognomentum erat.* Tertullianus in lib. contra Judæos cap. 8. scribit Christum Dominum passum sub Tiberio Cæsare Consulibus Rubellio Gemino & Fusio Gemino. Idacius in fastis ait: *Rufo & Rubellione. Prosper vero: Rufino Gemino, & Rubellio Gemino.* In magno Thefauro veterum Inscriptionum pag. 535. 2. Q. Cætronus Passer miles veteranus dicitur honesta missione

MISSUS. DUOBUS. GEMINIS. COS.

S. Augustinus lib. 18. de Civit. Dei cap. 54. ait: *Mortuus est ergo Christus duobus Geminis Consulibus.* Eosdem penes tantum cognomen ante centum, & quod excurrit, annos laudaverat ante Augustinum Lactantius lib. 4. Instit. cap. 10. Cassiodorus, omissio cognomine, scribit: *C. Rubellius & C. Fusius.* At S. Epiphanius lib. 2. contra Hæreses ad Hæres. LI. ait: *Alius Consulatus fuit duorum Geminorum appellatus, deinde alius Rufi & Rubellionis.* Ita ex cognomine unum, ex nomine vero Consulum alterum consulatum formavit. In Collectaneis Archinti hæc lacera inscriptio recitatatur.

P. TUTILIUS. P. F. O...
VETERANUS. SIGINDUNO
AQUILIFER. LEG. V...
CURATOR. VET...
ACCEPIT. AB. IMPE...
PRAEMIA. DUP...
NATUS. EST. A. HIRTIO..
VIBIO. PANSA. COS. DIEM obit
C. FUFIO. GEMINO. L. RUBELLIO
GEMINO. COS. SIBI...
PATECINGI. F.....
DEMINCAE...
ANDOBLATONI. P. F
GNATAE P. F

T. F

Ex hac inscriptione communis error emendatur; siquidem Rubellius Geminus cum Caii prænomine scribitur; qui Lucius dicendus est. Præterea corriguntur Baronius, Calvisius, Ricciolius, quos tu quoque sequeris, qui post Cassiodorum ac Severum Sulpicium, priorem Consulem FUSIUM vocant, qui FUFIUS vocabatur. Immo non possum non mirari Glandorpium, qui in Romanis familiis vitam vixit, Fusiam gentem ignorasse, pro qua FUSIAM perperam obtrusit, in qua reponit Q. Fusium Calenum Consulam A. V. 706. & C. Fusium Geminum; cum tamen in fastis Capitolinis, qui Romæ in tabulis marmoreis descripti sunt, legatur Consul Q. FUFIUS. Q. F. Q. N. CALENUS; qui Dioni etiam initio lib. 46. ubi illius orationem recitat, recte scribitur Φούφιος. Idem vero Dio lib. 49. ad A. V. 719. ait: *Ibi Cæsar cum exercitus parte Fusio Geminus relitto, Romam redit.* Græce legitimus Φούφιος Γέμινον, quem C. Fusii Gemini Consulis A. V. 783. avum puto. Præterea in eisdem fastis Capitolinis dicuntur ludi sæculares quinti ab Augusto celebrati, præside cum aliis e collegio XV. virum M. FUFIUS M. F. STRIGONE. Ita Fusia gens divisa erat in familias Calenorū, Strigōnum, ac Geminorum. Fusius Geminus ob acerbiores facetas, quibus vivente Livia Augusta, Tiberium impune perstringere videbatur, eadem mortua, iussu Tiberii occisus fuit. Addit Tacitus paulo post initium lib. 6. Annal. Necataque est anus Vitia Fusii Gemini mater, quod necem filii slevisset. Quamvis de ordinariis tantum Consulibus sermonem institui, quædam de suffectis etiam tum hoc ipsomet anno, tum quatuor sequentibus inseram, quod in fastis Panvinii, Pighii, & aliorum suffecti Consules pro arbitrio singantur. Enim vero hoc anno Kalendis Juliis C. Fusio ac L. Rubellio sufficiuntur Consules Q. Pomponius Secundus, ac Sanquinius Maximus. In opere Gruteriano pag. 1087. recitatatur insigne fragmentum fastorum Municipalium, cui inserti leguntur Consules quatuor insequentium proxime annorum. Desunt ibidem duo Gemini Consules; at suffecti memorantur alii a fastis a Panvinio,

SUF,

SUF. A. PLAUTIUS. L. NONIUS

Utrumque autem Kal. Juliis iniisse magistratum didici ex tessera gladiatoria, cuius mihi inscriptionem misit Raphael Fabrettius selectæ eruditio scriptor, ac veterum Romani Populi monumentorum scientissimus.

CELER
CLODI
S.P. I.D. JUL
L. ASPR. A. PLAUT

Hoc spectaculum, in quo Celer gladiator Clodii pugnavit, dicitur habitum L. Nonio Asprenam & A. Plautio Consulibus die XV. Julii. Tacito lib. 1. Annal. Lucius Asprenas dicitur Africæ praeconsul, cuius hic alter L. Asprenas filius fuit. Extat Romana inscriptio pag. 307. 4. in qua nominatur L. NONIUS ASPRENAS Septemvir Epulonum. Aulus Plautius decimo quarto abhinc anno Britanniam administravit, teste Dione lib. 60. cui dicitur A. Plautius Senator, vir clarissimus. Ibi vero ait: Πλαύτιος ὄρπανθος, Interpretes Plautius prator perperam vertunt, cum Plautius Dux belli dicendus sit, non enim prator erat, sed proprator legatus Clodii Augusti. Recte Tacitus in lib. de Vita Agricolæ recitans catalogum præsidum

Britannæ, ait: Consularium primus Aulus Plautius prepositus. Itaque erat non prator, sed consularis, ejusque consulatus tum ex laudata inscriptione lapidis Nolani, tum ex recitata tessera, quo anno gestus sit, intelligitur.

Anno V. 783. Christi 30. Consules in mutilo libro V. Taciti, & in lib. 58. Dionis desiderantur. Hi ab Idacio dicuntur Vinicius, & Longinus Cassius; a Prospero Vinicius, & Longinus a Cassiodoro M. Vinicius, & L. Cassius. Panvinius cum legisset a Pomponio D. de regulis iuris, commendari C. Cassium Longinum, ac ibidem de illo scribi: Hic Consul fuit cum Quartino temporibus Tiberii; hocce collegium Consulatum integre ita descripsit: M. Vinicius Quartinus, & C. Cassius Longinus Juris Consultus. Utrumque ad verbum Leunclavius exscripsit, ac indici ad librum 58. Dionis infarsit. Baronius cognomine tantum retento ait: Quartino & Longino Cos. ad A. 32. At Petavius, Bucherius, Calvisius, Goltzius, Occo, Ricciolius, quibus nuper tu quoque accessisti, Panvinii Consules reddunt. Lipsius tamen in notis ad cap. 15. lib. 6. An. Taciti ait laudari a Svetonio in Caligula L. Cassium Longinum consularem maritum Drusillæ neptis Tiberii Augusti, ac sororis Caii Cæsaris, qui sibi videtur hujus anni Consul cum M. Vinicio. Cujacius in notis ad locum laudatum D. de regulis iuris, rem ita componit, ut C. Cassius Longinus I. C. Consul ordinarius fuerit cum M. Vinicio, Lucius vero Cassius consulatum suffectum gesserit. Idem tradit Josias Mercerus in notis ad Tacitum citatum lib. 6. Ceterum horum errores ostendit idem fragmentum fastorum municipalium Gruteri pag. 1087. ubi leguntur

L. CASSIUS LONGINUS. M. VINICIUS. COS

SUF. C. CASSIUS LONGINUS

L. NAEVIUS SURDINUS

Ex his patet perperam C. Cassium Longinum I. C. ponit a Panvinio ac ceteris Consulem ordinarium, qui suffectus fuit. Præterea errasse vel Ponponium, vel exscriptorem, qui ejus texum corrupit, ubi C. Cassii collega dicitur Quartinus, qui Surdinus dicendus erat. Enim vero in nullis fastis aut vetustis scriptoribus M. Vinicio Quartini cognomen tribuitur; quod primum a Panvinio ex falso Pomponii textu desumptum, omnium fastorum laterculos ad hunc annum occupavit, & iterum anno V. 798. quo idem consul II. imperante Claudio processit. Vellejus Paterculus libros historiarum huic M. Vinicio nuncupavit, nec Quartinum uspiam eumdeni appellat; uti neque Tacitus lib. 6. ubi semel & iterum illum nominat. Extant nummi in quibus pater hujus Marci dicitur P. VINCIUS. M. F. III. VIR A. A. A. F. F. S. C. Idem in fastis A. V. 755. P. Vinicius M. F. appellatur. Eradendum igitur illud fictitium Quartini cognomen. In Pomponio si pro Quartino, Surdino reponatur, lectio optime restituitur. Extant nummi cum epigraphe L. NAEVIUS. SURDINUS, qui imperante Augusto fuit Triunvir monetalis. De L. Cassio, ac C. Cassio Longinis plura dixi Dissert. 2. de Cenotaphiis Pisaniis §. 13. ubi tamen Pomponii verba reddidi, neque

emendavi. Tacitus libro 6. ad A. V. 786. utriusque Consul L. Cassii ac M. Vinicii genus ac mores exponit, addens Cassio Drusillam, Vinicio Julian Germanico genitas, a Tiberio Augusto uxores datas.

Annum insequentem V. C. 784. Christianæ Epochæ 31. Tiberius Aug. V. & L. Aelius Seianus suo nomine, hic vero sua quoque nece, signarunt. Recte hoc collegium describitur. Sed in fastis tum eorumdem abdicatio, tum suffectorum Consulatum numerus, nec non mensis initii magistratus perperam statuuntur. Svetonius in Tiberio cap. 26. scribit eundem Imperatorem tres consulatus duobus, quos olim privatus gesserat, addidisse; de quinto autem qui tertius imperantis fuit, hæc ait: Tertium absens usque in Idus Majas gessit. Quod vero Tacitus libro 5. eodem hoc anno, quo occisus fuit Seianus, Consules nominat Memmum Regulum ac Fulcinium Tronem, Panvinius docet C. Memmum ac Fulcinum, cuius praenomen ignoravit, Idibus Maii suffectum consulatuni iniisse. Idem tradunt Pighius, Goltzius, aliquie Panvinianorum fastorum exscriptores. Verum Svetonii, ac qui eum sequuntur, errorem refellit idem lapis Nolanus, in quo hæc leguntur.

TI. CAESAR AUG. V

SUF. VII. ID. MAI. FAUSTUS. CORNELIUS. SULLA

SEXTEIDIUS. CATULL. COS

SUF. K. JUL. L. FULCINIUS TRIO. COS

SUF. K. OCT. P. MEMMIUS. REGULUS. COS

Apparatus in Baronium

T. 2

Hæc

Hæc fastorum tabula post Seianum damnatum, sculpta est; quare ejusdem nomen omittitur. Ex eadem apparet error Svetonii, qui ad Idus Majas Tiberio consulatum prorogavit, cum VII, Idus ejusdem mensis illo se abdicaverit cum Seiano collega, susfecto cum Fausto Sylla, Sextidio Catullino; cujus familiarium quamvis consularum, Glandorpius aliquique omiserunt. Nec eodem mense L. Fulcinius, ac Publius (Cajum male appellabant) Memmius Regulus magistratum inierunt, sed ille semestrem, hic trimestrem consulatum gessit. Etenim Tiberius cum Seiano necem inferre destinasset, Fulcinio Trioni quem Seiani studiosum sciebat, P. Memmijum collegani addidit; qui Kal. Octobris magistratum auspiciatus, die 18. ejusdem mensis literis Tiberii contra Seianum recitatis, eumdem in carcерem traxit, ac decreto Senatus eadem quoque die capite multatavit. Tacitus in fine lib. 5. utriusque Consulis Trionis ac Reguli inimicitias recitat, iisque finem volumini imponit: *Mansere infensi ac minitantes, donec magistratu abirent*, Scribit de eisdem iterum lib. 6.

Anno proximo V. 785. Christi 32, ordinarii Consules laudantur Tacito initio lib. 6. Ann. ac Dioni libro 58. Cn. Domitius Ahenobarbus, ac Furius Camillus Scribonianus. Prosper, ejusque

exscriptor Cassiodorus hujus anni Consules omittunt, Idacius, ac anonymous Cuspinianii Arruntium, & Ahenobarbum Consules scribunt. His favet Svetonius qui cap. 2. in Othonem ait: *Otho Imperator IV. Kalend. Maij natus est, Camillo Arruntio, Domitio Ahenobarbo Consulibus*. At Panvinius ex cap. 2. ejusdem Svetonii in Vitellio aliud Consulum collegium efformat. Hæc ille scribit de Aulo Vitellio Vitellii Imperatoris patruo: *Aulus in consulatu obiit, quem cum Domitio Neronis Caesaris patre intererat*, Hinc Panvinio ordinarii hujus anni Consules dicuntur Cn. Domitius Ahenobarbus, & A. Vitellius; qui cum in magistratu diem obicerit, M. Furium Camillum Scribonianum Tacito ac Dioni memoratum, eidem suffectum putat. Porro tantum valuit Panvinii auctoritas, ut Pighius, Calvisius, Goltzius, Petavius, Bucherus, Occo, Ricciolius aliquique passim A. Vitellium ordinarium Consulem scripserint. Tu quoque omiso Furio Cannillo, quem in indice consulari, uti putabas, Dionæo legebas, ad Panvinii sententiam in Prologoni. num. 19. accessisti. Hunc tamen vestrum errorem jamdiu fastos depravarem, confutat eademi Nolana tabula, in qua P. Memmio superioris anni Consuli hi statim subjiciuntur.

CN. DOMITIUS. AHENOBARBUS. COS

SUF. KAL. JUL. A. VITELLIUS. COS

Habes hic, vir doctissime, A. Vitellium a Kal. Iulii Consulem suffectum in locum M. Furi Camilli Scriboniani, cuius nomen in laudato lapide non legitur, quod imperante Claudio, cum praes Dalmatiam regeret, imperium sibi somniavit; quinto enim principatus five tyrannidis die ab eodem milite a quo purpuram, necem etiam accepit, Hinc S. C. hostis publicus denuntiatus, ejusque memoria abolita, ac proinde in eodem marmore, uti proxime Seianus, omisso fuit, in aliis in quibus scalptum fuerat, ejusdem nonien detritum est. Extat vetus inscriptione Gruteri pag. 113, dicata Providentiae Tiberii Caesaris sublato hoste pernicioſissimo populi Romani, nempe Seiano, ubi legitur,

GENIO, MUNICIPI. ANNO POST
INTERAMNAM. CONDITAM
DCCIIII. AD. CN. DOMITIUM
AHENOBARBUM.....
..... COS

Ibi M. Furi Camilli Scriboniani collegæ Cn. Domitii, nomen deletum est; quod tamen Panvinius eamdem inscriptione recitans, præter fidem, integrum posuit, ac si ibidem detritum non fuisset. Et sane Dio lib. 58. cum scripsisset: *Sequenti anno Cn. Domitio, & Camillo Scriboniano Coss. res apprime ridicula accedit*; narrat Senatores viritim Kalendis Januariis in acta Tiberii jurasse, cum antea unus tantum Senator pro universis idem juramentum conciperet; ex quibus patet Cn. Domitium ac M. Furi Camillum Consules Kal. Januariis magistratum inisse. Tacitus numquam annos suffectorum consulum nomine designavit, sed ordinarios singulis quibusque annis assignans, librum 6. exordit: *Cn. Domitius, & Camillus Scribonianus consulatum inierant &c.* Nec ex Svetonio, uti censuit Panvinius, A. Vitellius Consul ordinarius dicendus est; siquidem Dio scribit: *Ex Consulibus alter Domitius toto anno gesit magistratum*; quare cum in locum Camilli

Scriboniani Kal. Iulii A. Vitellius consulatum accepit, dicitur a Svetonio eumdem cum Cn. Domitio inisse, hoc est collegam habens Domitium, non quod ipse etiam Domitius ac Vitellius una simul magistratum eadem die auspicati furrint. Idem tamen Svetonius erravit, cum cap. 2. scripsit Othonem Caesarem natum Camillo Arruntio, Domitio Ahenobarbo Consulibus: dicendum enim erat: *Camillo Furio*: nam Camillus Scribonianus non erat ex gente Arruntia, sed ex Furia. Gruteri pag. 295. in fastis Capitolinis anno quo Augustus erat Tribunitiae potestatis XXX. ponitur Consul N. FURIUS P. F. P. N. CAMILL. Inter Triumviro monetales idem in nummis obsignatur: M. FURIUS P. F. CAMILLUS. Erat is pater Camilli Scriboniani, qui collega Cn. Domitio hoc anno ordinarium Consulatum gessit. Svetonius sane in Claudio cap. 13. ait. *Bellum civile movit Furius Camillus Scribonianus Dalmatia legatus*. Itaque idem perperam Arruntius nominatur. Præterea non tantum in consulatu ordinatio A. Vitelli erratis, verum etiam duni idem vobis nuncupatur; *A Vitellius Nepos*. Hocce filiium Nepotis cognomen mox tu quoque mecum ridebis; est enim mehercle ridicularium, immo ridiculosissimum. Has voces ex Plauti comedii accepti.

Anno V. 786. Christi 33. a Tacito lib. 6. laudanter Consules Ser. Galba, L. Sulla; a Dione lib. 58. Servius Galba is qui deinde Imperator factus est, & L. Cornelius Sylla. Qui iudicem Consules Leunclavio in Indice consulari lib. 58. Glandorpio, Ricciolio, ac tibi etiam integre describuntur Sergius Sulpicius Galba & L. Cornelius Sylla, sive Sulla. Error est in prænomine. Nam Servius, non Sergius dicebatur Sulpicius Galba Imperator. Dioni recte loco citato scribitur Γάλβας ὁ Σερβίος, Servius Galba, quod prænomen Leunclavius interpres post Xylandrum, perperam Sergium latine scripsit. Idem tamen optime hæc ex Dione recitat lib. 63. Vindex cum principatum sibi farare nomine studeret, Servio Sulpicio Galba &c. imperium detulit, Sulpicii tum patritii, tum plebeii Servii dicebantur. De plebeis scribit Cornelius Nepos in vita Attici: *Ipse adolescentulus propter*

pter affinitatem P. Sulpicii, qui tribunus plebis imperfectus est, non expers fuit illius periculi: namque Anicia Pomponii consobrina nupserat M. Servio fratri Sulpicii. Audin P. Sulpicium ac M. Servium fratres fuisse? Galbae etiam Sulpicii patritiae gentis Servii itidem dicebantur. Cicero in Bruto ait Lusitanos a Servio Galba praetore contra datam fidem imperfectos. Is fuit Servius Sulpicius Galba Consul A. V. 61o. idemque sua aetate Romanorum eloquentissimus, quem ibidem eximie Cicero commendans, ait: *De Servio autem & tu probe dicas; de quo Brutus proxime loquutus: Tum, inquit, de te, & de Servio Sulpicio cogitans, esse quandam vobis cum illis similitudinem judico.* Hinc Imperator Otho mortem sibi illaturus, nepotem hisce apud Tacitum lib. 2. Hist. solabatur: *Satis sibi nominis, satis posteris suis nobilitatis quasitum, post Julios, Claudio, Servios, se primum in familiam novam imperium intulisse.* Ita Galbam Serviae gentis dicit Plutarchus in vita Galbae scribit eundem amplissima Serviorum domo natum, Igitur Servius gentilitium nomen Sulpicii Galbae fuit, loco tamen prænominis usurpatum, ac proinde Sergius perperam dicitur. Svetonius cap. 4. de Vita ejusdem ait: *Adoptatus a novverca sua, Livii nomen & Ocella cognomen assumpit, mutato prænomine.* Nam & Lucium mox pro Servio usque ad tempus imperii usurparavit. Et sane Galbam hoc anno quo consulatum fuit, non Servii sed Lucii prænomen habuisse, patet ex tessera gladiatoria, cuius exemplum ab eruditissimo Fabreto accepi. Eamdem vel similem se habuisse testatur Fulvius Ursinus in notis ad lib. 6. Taciti, quam tamen laudatum Svetonii testimonium non observans, haud recte exponit.

M Y R T I L U S
A T T I A
S P. III. N O N. J U N
L. S U L L. L. S U L P

Ex hac tessera semestris consulatus Galbae Svetonio cap. 6. memoratus intelligitur, simulque Lucii prænomen, quod pro Servio post adoptionem usque ad acceptum imperium tolit. Tacitus ac Dio posteriori prænomen posuere, ut etiam legitur in Nolano post ejusdem obitum inscripto lapide Gruteri pag. 1087.

S E R. S U L P I C I U S. G A L B A
L. S U L L A. F E L I X. C O S

Ego mallem in consulatu Lucium vocare, quod illud prænomen tunc ferebat, eodemque in publicis monumentis ejus anni obsignabatur. Hac occasione Plutarchus mihi corrigendus est, dum de eodem in vita illius scribit: *Erat etiam Livia uxori Caesaris Galba genere conjunctus, itaque opera Livia ex palatio Consul processit.* At Livia Augusti uxor ac Tiberii mater, ante quadriennium quam Galba consulatum gereret, e vita deceperat; quare non ejus opera Consul designatus fuit. Quod Galba eximie Liviam

coluerat, scribit Svetonius cap. 5. *Et vivæ grazia plurimum valuit, & mortua testamento pene ditatus est.* Nam H. S. quingenties illi legavit, herede Tiberio legatum ad quingenta revocante, ne hac quidem accepit, Fortassis pro pecunia consulatum tulit. Ea summa legati valebat Romanæ monetæ millionem, uti vocant, ducenta ac quinquaginta millia scutatorum.

Annus sequens Urbis 787. Christi 34. Consules habet apud Tacitum, Paullum Fabium, L. Vitellium: apud Dionein, L. Vitellium, & Fa- bium Priscum. Prosper, & exscriptor Cassiodorus ponunt penes solum cognomen Priscum cum Vitellio. Idacius scribit: *Persico & Vitellio Pulo,* Baronius Consules nominat Paullum Fabium Persicum & L. Vitellium Nepotem: ita etiam loquitur Ricciolius. Petavius, ac V. C. Pagius quo nullus mortalium tibi intimior vivit, scribent: *Paulus Fabius Priscus, & L. Vitellius Nepos.* So- la hic Consulum cognomina in dubium vocan- tur. Panvinius recte Persicum priorem Consulem appellat. Frontinus lib. 2. de Aquæductu ait: *Huic succedit Fabio Persico, L. Vitellio Coss. Caius Octavius Lens.* Ita eundem nominat ve- tas auctor vitæ Persii. In fragmento sacrificii fratrum Atvalium apud Fulvium Ursinum in notis ad Varonem, ac Gruterum pag. 116, & 117. cum L. Vitellio ac Cn. Domitio, quorum ille collega, hic vero Persici successor fuit in consulatu, nominatur PAULUS FABIUS PER- SICUS. Accedit Seneca lib. 4 de Benef. cap. 30. ubi ait: *Quid nuper Fabium Persicum, cuius osculum etiam impuri vtabant, Sacerdotem non in uno collegio fecit, nisi Verrucosi, & Allobrogici, & illi trecenti, qui hostium incursioni pro Republica unam domum objecerunt?* At Per- sicum Imperator Claudius publice in Senatu an- no abhinc decimoquarto laudavit, cum in ora- tione de civitate Gallis danda, Gruteri pag. 502. dixit: *PERSICUM nobilissimum virum, amicum meum, inter imagines majorum suorum Allobrogici nomen legere.* Ita ærea tabula, quæ librariorum erratis non deturpatur, Persicum nobis exhibet. Juvenalis Sat. 3. versu 220.

..... meliora & plura reponit
Persicus orborum lautissimus, & merito jam
Suspensus, tamquam ipse suas incenderit ades.

De eodem Fabio Persico Seneca scripsierat lib. 2. de Benef. cap. 30. Hinc transeo ad cognomen Nepotis, quod tot eruditii viri L. Vitel- lio datis. Jam prædixeram te hocce cognomen risurum. Et sane si ejusdem cognomini origine intellecta, risum comprimes, eris mihi alter Agelastus. Verrius Flaccus, sive i- gnotus, ut Pighius contendit, auctor qui ta- bulas Capitolinas digestit, ibidem prænominia, nomina, ac cognomina Consulum accuratissime recitavit; & ne nominum similitudo in familiis numerosis confusionem gigneret, prænominia patris atque avi cuiuscumque Consulis in eisdem fastis signavit, cognomina autem Consulum in postrema parte versus locavit. Si vero Consules nullum cognomine tulissent, aut illud fortasse ignotum fuisse eidem auctori, lo- co cognomini designabat cuius Consul nepos extitisset, non quidem unicam litteram N exarando, ut in aliis quorum cognomina adnota- bat, sed integrum vocem NEPOS reponendo in ea extrema parte versus, in qua aliorum cognomina legebantur. En tibi quosdam Consu- latus ex iisdem tabulis Capitolinis exscriptos, juxta annos Urbis Capitolinos.

Consules		Anni Urbis
Cn. Servilius Cn. F. Cn. N.	CÆPIO,	351.
Cn. Servilius Cn. F. Cn.	NEPOS,	
M. Æmilius M. F. M. N.	LEPIDUS,	367.
C. Flaminius C. F. C.	NEPOS,	
L. Cornelius P. F. L. N.	SCIPIO,	390.
C. Laelius C. F. C.	NEPOS,	
Q. Opimius Q. F. Q.	NEPOS,	600.
L. Posthumius SP. F. L. N.	ALBINUS.	

In hisce quatuor Consulum collegiis vides postremum vocabulum NEPOS non exprimere quod-piani proprium eorumdem cognomen, sed cuius

Avi puta Caii, Cnei, Quinti iudem nepotes fuerint. Adeamus Fastos Calvisii, aut Ricciolii. Ibidem legimus:

Cn. Servilius Cæpio, & C. Servilius Nepos,

M. Æmilius Lepidus, & C. Flaminius Nepos,

L. Cornelius Scipio Asiaticus, & C. Laelius Nepos,

Q. Opimius Nepos, & L. Posthumius Albinus.

Videsne uti ridicule vox illa NEPOS, quæ in fastis Capitolinis originem Consulum ab avis indicabat, per supinam hallucinationem in fictitiū cognomen Nepotis transferit? Hunc nepotum errorem facile sorbuitis, quod rapse NEPOS plurium cognomen seu agnomen fuit. Nomina in fastis A. V. 656. Q. Caecilius Metellus Nepos, ejusque etiam filius A. V. 697. qui epistolam 3. libro 5. fami. ad Ciceronem inscribit: Q. Metellus Nepos. Celebris inter scripto-

res Cornelius Nepos recensetur. Licinius Nepotis prætoris meminit Plinius lib. 6. epist. 5. Spartanus laudat Senatores Pletorium Nepotem cap. 4. in Hadriano, & in Severo Septimio cap. 13. Herennium Nepotem. Onuphrius Panvinius in continuandis Fastis, horum auctorem imitatus, quoties cognomina Consulum deficiebat, loco cognominatum vocabulum NEPOS substituit. En tibi quinque collegia ex Fastis Panvinii.

Anno Christi
II.

P. Vinicius M. F. P.

NEPOS,

P. Alfinius P. F.

VARUS.

M. Æmilius L. F.

LEPIDUS,

VI.

L. Arruntius L. F. L.

NEPOS,

Sex. Pompeius Sex. F. Sex.

NEPOS.

16.

Sex. Appulejus Sex. F. Sex.

NEPOS.

Cn. Domitius L. F. Cn. N.

AHENOBARBUS.

32.

A Vitellius P. F. Q.

NEPOS.

Paulus Falius Pauli F. Q. N.

PERSICUS,

34.

L. Vitellius P. F. Q.

NEPOS.

Non pauci Panvinii characterem seu methodum in fastis describendis minus observantes, vocem NEPOS, quæ originem Consulum ab avis ibidem indicabat, pro eorumdem Consulum cognominibus acceperunt. Baronius magnus Annalium Ecclesiæ conditor, ad annum Christi IV. ait: Vinicius Nepos & Alfinius Varus consulatum gessere. Rursus anno VIII. M. Æmilio Lefido, & L. Arruntio Nepote &c. Postea inferius: Anno Christi decimo sexto, duobus Sextis, iisdemque

Nepotibus, Pompejo, & Appulejo Consulibus. Item ad annum 34. ait; Cn. Domitio Abenobarbo & Vitellio Nepote Coss. Denique scribit anno 36. Fausto Fabio Persico & L. Vitellio Nepote Consulibus. Hos omnes Nepotes repetunt Altfordius, Ricciolius, aliquique inferioris notæ chronologiæ. Petavius etiam in chronologia princeps, scribit: L. Vitellius Nepos. In tuis quoque fastis leguntur A. Vitellius Nepos, & L. Vitellius Nepos, Sane Tacitus lib. 6. Ann. gesta L. Vitellio

lio

lio proprætori Syriæ fusiſus describit, item Dio lib. 50. Josephus lib. 18. cap. 5. & 6. Philo de Legatione ad Cajum, Svetonius cap. 2. in Vitellio, nec uspiain Nepotis cognomen legitur. In veteri inscriptione Gruteri pag. 116. nominantur C. Cæcina Lærgus, L. VITELLIUS, Paulus Fabius Persiens, C. Piso &c. & pag. 118. recitatur A. VITELLIUS, M. Aponius Saturninus, L. Salvius Otko Titianus, Sulpicius Camerinus, C. Vipstanus Apronianus, P. Memmius Regulus, C. Piso. Videsne ut singulorum cognomina exprimantur, Lucius vero Vitellius hujus anni Consul, ejusque filius A. Vitellius sine cognomine efferantur? Nullum illi cognomen habebant, ut nec Pompeiorum ac Antoniorum pleisque. Rideas igitur, Anice jucundissime, tot Nepotum cognomina addita in fastis, Consulibus ipsis eorumque patribus, filiis, uxoribus, ac servis eadem ignorantibus.

Anno V. 788. Christi 35. legitur apud Tacitum lib. 6. C. Cæstio, M. Servilio Coss. In Dionis lib. 52. Secuti Consules C. Gallus, M. Servilius. Ita integre prior Consul describitur C. Cæstius Gallus. Plinius lib. 10. cap. 43. recitat exequias publice a Populo Romano corvo celebratas V. Kal. Aprilis M. Servilio C. Cæstio Consulibus. Hinc ridens Calvifus, cui hoc anno somniantur Consules C. Cæstius Camerinus, ac M. Servilius. Plinius lib. 37. cap. 6. nominat Nonium Strumam, qui dicitur avus Servilli Noniani, quem, inquit, Consulem vidimus. Ita M. Servilius Nonianus alter Consul fuit. Sive hic, sive pater e familia Nonia adoptatus, diuersus fuit Servilius Nonianus. In Idacio, Profpero, ac Cassiodoro solo cognomine in fastis signatur hic consularis, nempe: Gallo & Noniano. Panvinio ita describuntur: C. Cæstius Gallus, M. Servilius Rufus Nonianus. Addit alterum cognomen Rufi Servilio, quod Plinius lib. 6. cap. 5. nominat Servilium Rufum Consulem. Nec verbum eo capite de Servilio, vel de Rufo legitur. Idem Panvinius ad A. V. 803. ait: M. Suillius forte is est, de quo Plinius lib. 6. cap. 5. Suillius Rufus & Corbulo fratres ambo Consules. Ex libro ac capite iisdem utroque laudatis, ejusdem errorem depræhendi. At scribendum est lib. 7. cap. 5. ubi Plinius de Vestilia trium maritorum uxore ait: Sempronium septimo mense genuit, Suillium Rufum undecimo, Corbulonem septimo, utrumque Consulem. Ex his patet Panvinium priori loco pro Suillio Russo in suis schedis scripsisse Servilium Rufum, unde fictitum postea Rufi cognomen M. Servilio Noniano superaddidit. Maius Suillius Rufus Consul fuit imperante Claudio A. V. 802. uti vulgo eum Consulem nuncupant, ut ad annum V. 803. inferius ostendo.

Anno V. 789. Christi 36. Tacito lib. 6. Plinio lib. 10. cap. 2. Solino cap. 36. Dioni lib. 58. Sextus Papinius, ac Q. Plautius Consules adscribuntur. Nullus eorumdem indicavit Consulum cognomina, que sola in Idacii, ac Prosperi Fastis leguntur. Idacius ait: Æmiliano & Plautio; Prosper vero: Gallieno & Plautiano. Cassiodorus qui Prosperi fastos exscripsit, eidem similiter loquitur. Anonymus apud Cuspinianum scribit: B. Gallieno & Plautio Sol. XI. Ibi litera, B. annum hunc Bissextilem indicat; Sol. significat Kalendas Januarias eodem anno in diem Solis, vulgo Dominicam, incidisse. Utrumque recte; hic enim annus vulgaris Epochæ Christianæ 36. fuit Bissextilis, ac prima dies Januarii in Dominicam incidit, Cyclo Solis XVII. Lunæ XVIII. lit. Domical. AG. numerus XI. exponit epactæ, quas Bucherius in comment. ad Canonem Paschalem Victorii Aquitani examinat. Panvinius ita utrumque Consuleni describit: Sex Papinius Q. F. Gallienus, Q. Plautius Plautianus. Enimvero cognomen prioris Consulis

confirmat ex inscriptione Patavina, in qua legitur: SEX. PAPINIO Q. F. GALLIENO &c. COS. XV. VIR. SACR. FAC. Hanc inscriptionem antea produxerant Appianus, ac Scardeonus, eamdemque ex Verderianis paginis in hæc verba sculptam repetit Gruterus pag. 447. 9.

SEX. PAPINIO. Q. F.

ALLENIO

TR. MIL. Q. LEG.

TI. CAESARIS AUG

TR. PL. PR. LEG

TI. CAESARIS AUG

PRO. PR. COS. XVVIR.

SACR. FAC
D. D

Hæc inscriptione brevior recitat a Scardeonio lib. 1. hist. Patavinæ, nec illius ætate in monasterio celeberrimo S. Justinae, ubi antea erat, visebatur. Idem tamen ac ceteri ALLENIO scripserunt. Panvinius ex fastis Cassiodori, ac anonymi GALLIENO reposuit, cum ex lapidis characteribus certissimis falsæ potius fastorum litteræ corrigendæ essent. Idem tamen Panvinius eamdem correctionem non tantum Pighio, verum etiam eruditissimo amico olim meo Equisi ac Comiti Sertorio Orsato persuasit, quorum prior in tomo 3. Ann. ad A. V. Capitolinum 788. alter vero lib. 1. Hist. Patavinæ Gallieno scripsere. Alterum autem cognomen Plautiani quod Q. Plautio datur, unum Prosperum habet auctorem, cuius fasti omnium sunt corruptissimi. Cognomen Plautiani illi dabatur qui ex Plautia gente in aliam per adoptionem transibat. Hinc Q. Plautio id cognominis dari non potuit, alias ex Plautio in Plautianani gentem adoptatus fuisset. Cum apud omnes scriptores ac vetustiores fastos Q. Plautius Consul dicatur, Prosper, sive ejusdem exscriptor per errorem Plautianum pro Plautio scripsit; unde illud cognomen Panvinius minus recte efformavit. Grandorpio in Onomastico dicitur Q. Plautius Sylvanus, quo cognomine Ti. Plautius, ac M. Plautius in vetustis Incriptionibus pag. 452. 6. & 457. Plautii Silvani prætoris necem recitat Tacitus lib. 4. Annalium. Interim corrigendus error Leunclavii, qui in indiculo Consulari lib. 58. scribit: Sex. Papirius & Q. Plautius; & pag. 635. pro Sex. Papirio notat in margine reponendum Papirio. Nam Dio græce scribit Σεξτος Παπινίον, Sexti Papinii, uti eundem ante Dionem Plinius, Solinus, ac Tacitus nuncupaverant, atque etiam in laudata Patavina inscriptione mihi superius recitata, appellatur. Denique Seneca lib. 3. de Ira cap. 18. ait: Caius Casar Sex. Papinium cui pater erat Consularis &c. uno die flagellis caciavit, torcit, non questionis sed animi causa. Vides filium patri Consuli cognominem. Plinius lib. 15. cap. 14. ait: Sex Papinius quem Consulem vidimus, &c. Sequuntur Consules A. V. 790. Cn. Acerronius Proculus, ac C. Pontius Nigrinus, qui recte nominantur Dioni ac Tacito superius laudatis, itemque Svetonio qui integre eosdem recitat in Tiberio cap. 73. licet ibidem Pontio Nigro pro Nigrino scribat, secus ac Dio & veteres fasti, ac antiqua inscriptione produnt. Hæc extat apud Panvinium ac Gruterum pagina 18. ubi legitur: Cn. Acerronio & Pontio. NIGRINO COS. In decem MSS. Svetonii Medicei Nigro legitur.

Jusseras, vir eruditissime, adnotari consulatum duorum Geminorum ac proxime in sequentes. Hinc tua iusta executus, in eosdem consulatus curani intendi, ita ut plures eorum hactenus in omnium scriptoruni recentium fastis depravatos, ex vetustis inscriptionibus emendaverim, alios autem ex antiquis itidem monumentis illustraverim, & ni mea me fallit opinio, spero fore ut positae correctiones tibi harum rerum curiosissimo æque ac scientissimo, etiam atque etiam probentur. Jam ceteros consulatus saltuatum percurram, cum præsertim undeviginti paria Consulum in Taciti Annalibus, continuata annorum serie exacte recitentur. Tiberius proxime memoratis Consulibus die 16. Martii mortalitatem explevit, succedente Cajo Caligula Germanici filio, qui Kalend. Juliis, collega Claudio patruo Consul processit, ac dein pridie Idus Septembbris eo se magistratu abdicavit. Scribit Dio libro 59. *Anno in sequenti Consules ex his qui dudum designati fuerant, fasti sunt M. Aquillius Julianus, & P. Nonius Asprenas. Prosper, Idacius, Cassiodores Dioni similiter in fastis scribunt: Julianus & Asprenate.* Anonymus apud Cuspinianum ait: Julianus, Asprenate MER. nempe Mercurii die contigisse iisdem Coss. Kalendas Januarii, uti reapse accidit hoc anno V. 791. a Parilibus, Christi 38. Cyclo Solis XIX. Lunæ I. lit. E. At Panvinius hoc anno Consules ponit Cajum Augustum II. & L. Apronium Casianum, additum que: Dio hoc anno profitetur Consules C. Casare Germanicum II. & L. Apronium, L. F. Casianum. Quod sane falsum est; nam Dio Julianum & Asprenatem Consules primis Kal. Januarii anno primo imperii Caii Cæsaris statuit. Ex errore Svetonii Panvinius errandi ansam accepit. Ille enim cap. 17. recensitis quatuor consulatibus Caii, addit: *Ex omnibus duos novissimos conjunxit.* Ex quibus infert Panvinius inter secundum ac tertium consulatum Caii inserendum esse consulatum M. Aquillii & Nonii Asprenatis. Et quidem in decem MSS. codicibus Svetonii in bibliotheca Medicea constanter eadem Svetonii verba leguntur. Ubi vero in quibusdam eorumdem legitur: *Consulatus quatuor gessit: primum ex Kalendis Januarii per duos menses, uti etiam dicitur in antiquis editionibus Romana anni 1470. & Mediolanensi anni 1475.* ibidem in duobus codicibus legi: *Primum ex Kalend. Juliis: quæ vera ac germana lectio est.* Ceterum legendum esse in Svetonio: *Ex omnibus tres ordinarios conjunxit, recte ostendis in Prolegomen. numer. 15. ubi etiam recitas hæc Frontini libro primo de Aquæductibus: Caius Casar altero imperit sui anno, M. Aquilio Juliano & P. Nonio Asprenate Coss. anno V. C. 790. duos ductus inchoavit: ubi diversam Epocham annorum Urbis illum secutum dicit.* Sed facilior responsio est, alterum annum Caii Cæsaris initium sumere anno Urbis 790. Christi 38. die 16. Martii, quo ineunte Aquæductus illos inchoavit, Julianus & Asprenate Coss. & quidem anno Urbis DCC XC. qui die 21. Aprilis exibat, succedente anno 791. & quamvis Frontinus diversam a Varroniana Epocham forte usurpaverit, id non colligitur ex laudato testimonio, quod perperam pro opinione Onuphrii adducitur, cum veræ sententiae apertissime suffragetur; neque enim anni Urbis mense Decembri, sed Aprili complebantur.

A. V. 792. Christi 39. Consules nominantur a Dione in Indice libro 59. *Caius Casar Germanicus II. & L. Agronius L. F. Celianus, siue Cæsianus.* Ita legitur in græco codice Mediceo. Leunclavius tamen legit Apronium. Prosperi ac Cassiodori fasti hic corruptissimi sunt; nam hoc anno ac sequentibus, factos Consules exhibent, quos bonus Panvinius plerumque suspectos maluit appellare, quam falsos. Idacius ait: Ca-

sare II. & Cæsiano; anonymous Cuspiniani: *Casare II. Cæsiano Jov.* idest diem Kalend. Januarii die Jovis iisdem Consulibus contigisse. Alter Consul fuit L. Apronius Cæsianus, qui anno abhinc undevicesimo sub L. Apronio patre Africæ proconsule inita pugna, Numidas fugavit. Tacitus libro 3. ait: *Missuque patris Apronius Cæsianus cum equite & cohortibus auxiliariis, quies velocissimos legionum addidere, prosperam adversus Numidas pugnam facit, pellitque in deserta: Extat in gaza Reginarum Maximæ CHRISTINÆ AUG. P. F. nummus Drusii cum epigraphe in aversa parte: PERMISSU L. APRONI PROCOS III.* Idem L. Apronius Cæsianus Consulis pater legatus proprætor inferioris Germaniæ anno post proconsulatum octavo V. C. 780. infeliciter contra Frisos pugnavit, ex eodem Tacito libro 4. Annal. Interim constat hujus Consulis cognomina perperam in Dionis codice describi. Idem vero Dio scribit de Caio Cæsare: *Gestoque per triginta dies magistratu ac sex mensibus L. Apronio collega concessis, abiit consulatu successore Sabinio Maximo, tum Praefecto Urbis.* Panvinius recte legit Sanquinio Maximus, uti etiam Lipsius in notis ad cap. 4. libro 6. Taciti, cui nominatur Sanquinus Maximus e Consularibus. Errat vero uterque, dum primum consulatum Sanquinii statuunt a Kalendis Juliis A. V. 782. duobus Geminis Consulibus; siquidem ex lapide Nolano ac tessera gladiatoria alios Consules suspectos eo anno superius ostendi. Incerto autem anno prioris consulatus Sanquinii, alter ejusdem consulatus pridie Kalend. Februarii hoc anno initus appareat; unde non possum non mirari Panvinium in tabulis Consularibus scribere: *Ex Kalend. Februariis Cn. Domitius Corbulo: ex Kalend. Juliis Sanquinus Maximus II.* cum Dio diserte testetur Sanquinum Maximum in loco Caii abdicantis, consulatum inisse. Inter numeros Triumvirum Monetalium, imperante Augusto, percussos, reperiuntur inscripti: *M. SANQUINIUS. Q. F.* ex quo hujus Sanquinii Consulis II. ac prioris filii prænomen formari potest. Tacitus libro 11. Annal. A. V. 800. ait: *Per idem tempus Chauci nulla disfensione domi, & morte Sanquinii alas, dum Corbulo adventat, inferiorem Germaniam incurvare, duce Gannasco.* Itaque Sanquinus Maximus proprætor Germaniæ inferioris obiit, succedente Cn. Domitio Corbulone, quem itidem consulatus secundi hoc anno successorem habuerat, ex Dione loco laudato. Hæc inserui, quod Glandorpius vix unum & alterum versum hac de familia recitat; ubi etiam Sanquinum semel tantum Consulem nominat, ac ejusdem Germaniæ præfecturam, ejusque patrem omittit.

Anno V. 794. Christianæ Epochæ, 41. nono Kal. Februarii Caio Caligula occiso, Tiberius Claudius imperium accepit, eoque rem Romanam administrante, tredecim collegia Consulatum ejusdem imperii annos aperuere. In Caio Cæsare, Vir sapientissime, index Consularis Dionis libris præfixus terminatur, quamvis etiam Consules præpositi libro 58. in Dionis volumine desiderentur: ut patet in editione Xylandri, & veteri eoque optimo græco codice Mediceo. Sunt autem duodecim collegia, quæ Leunclavius partim ex eodem libro Dionis, partim ex Panvinii fastis concinnavit. Id facile poteras intelligere, si Dionis in describendis initio cuiusque libri Consulibus, methodum observasses. Nam semper ante Cognomen cuiuscumque Consulis, indicat prænomen patris ejusdem Consulis. Hoc charactere neutriquam describuntur Consules libri 58. uti neque libri 60. ac ceterorum ad postremum usque octogesimum. His omnibus libris Leunclavius Consules præposuit; quorum tamen patres prænomine tenus non designavit, quod

quod eorum prænomina plane ignorabat. Hinc in laterculis Consularibus ante eundem librum 58. leguntur M. Vinicius Quartinus, C. Rubellius, C. Cassius Longinus, Sex. Papirius, Ser- gius Sulpicius Galba; in quibus aut prænomina, aut nomina, aut denique cognomina falsa demonstravi, quod ipsum in sequentibus consularibus frequentissime apparebit. Primum collegium Consulum imperatore Claudio in Dione designatur: *Claudius Augustus II. & C. Largus.* Eosdem laudat Idacius. At Labbeus in margine pro *Largo* notat scribendum *Longo*, uti legitur apud anonymum Cuspiniani. Pedianus in Scadrianam designat locum, in quo fuerat domus M. Scauri, ac statim ait: *Possedit eam nunc Longus Cacina, qui Consul fuit cum Claudio.* Tibi vero post Petavium, Ricciolum, atque alios, dicitur *L. Licinius Largus.* Recite tamen *Caii* prænomen ac *Largi* cognomen legi in Dionis lib. 60. patet ex insigni inscriptione fratrum Arvalium, quam produxit Fulvius Ursinus in notis ad Varronem: ibi enim dicitur sacrificio facto pro salute Claudi Augusti, inter alios adfuisse *C. CÆCINA LARGUS.* Tacitus lib. 11. ait: *Ac ne dum in urbem Claudius vebitur ad penitentiam a L. Vitellio, P. Largo Cacina mutaretur, in eodem gestamine sedem poscit.* Erat forte Publius Caii Consul's frater. Ex his *Largi* cognomen confirmatur. Fulvius Ursinus in notis ad lib. 1. Hist. Taciti scribit vocem *Cacina* signare familiam, non vero cognomen laudati Consul's, ut & in reliquis qui Cæcinæ vocabantur. At Panvinius *Cacina* putat cognomen tantum Liciniorum. Hinc A. Cæcina Vitellii dux ac Consul suffectus A. V. 822. dicitur eidem *A Licinius Cacina.* Uterque insignis scriptor aberrat. Tacitus lib. 1. Hist. ait: *Legati legionum Allienus Cacina, & Fabius Valens.* Dio etiam lib. 65. scribit: *Vitellius Allienum cum paucis bello proficit: ibique Allienum semper penes familiam appellat, quem Tacitus passim Cacina cognomine nuncupat.* Hic habemus A. Allienum Cæcinam, ac proinde falsus est Panvinius, qui illum in Liciniam gentem adoptat, & itidem Ursinus qui Cæcinam ejusdem cognomen negabat. Tacitus lib. 2. Hist. ait: *Notabile iugium inde fuit, quo Licinius Cacina Marcellum Eprium, ut ambigua differentem, invasit.* Hic quoque Cæcina cognomeu est. Interim collega Claudi dicatur C. Cacina Largus, ac Cæcina familiam significet; uti & in altero Consule suffecto Gruteri pag. 239. 3. C. Cacina Pato. Corrigendus est Goltzius qui in fastis scribit C. Cæcina Largum, in magistratu obiisse, cum Pediano laudato, post gestum magistratum, superstes memoretur.

Anno V. 797. Christi 44. exhibentur a Dione lib. 60. Consules G. Crispus II. & T. Statilius. Hos tu quoque exscripsisti. In Idacio legitur: *Crispo II. & Tauro: in Prospere autem fastis: Crispino & TAURO;* Pighius tom. 3. Annal. ac Goltzius in fastis scribunt: *G. Vibius Crispus II. T. Statilius Taurus.* Addit ille a Frontino laudari Vibium Crispum Curatorem aquarum Urbis. Addere poterat Tacitum qui lib. 14. Annal. & lib. 4. Hist. Vibii Crispi Senatoris mentionem facit. Hi tamen Consules dicuntur Panvinio C. Quintius Crispinus II. & T. Statilius Taurus. Ceterum omnes in hoc collegio describendo errorem admisisse, constat ex epitaphio Gruteri pag. 1041. 10. quod dicitur positum.

III. NON. JANUARI

L. QUINTIO. CRISPINO. II

M. STATILIO. TAURO. COS

Vides hosce Consules ordinarios ineunte anno, in lapide obsignatos. Anno V. 743. T. Quintius Crispinus legitur Consul, collega Druso Nerone. Et in nummis Triumvirum monetalium sub Augusto percussis, obsignatur: T. QUINTIUS CRISPINUS, cuius nepos hic L. Quintius in Consulari familia natus. Falsa sunt prænomina horum Consulum apud Dionem & Panvinium.

Anno sequenti V. 798. Christi 45. Dionis dicuntur Consules M. Vinicius II. & Statilius Corvinus. Utrique Marci prænomen addit Panvinius, queni Petavius, Calvisius, Goltzius ceterique tecum sequuntur. Bucherius, Goltzius, Ricciolius, Vinicio Quartini etiam cognomen donant. In primis fictitiū esse hoc cognomen Quartini jam tibi præmonstravi in emendato collegio A. V. 783. quo idem Vinicius primum consulatum gessit. Haec tenus prænomen Statilius Corvini ignoratum, ac perperam in fastis scriptum, ex insigni inscriptione fratrum Arvalium apud Fulvium Ursinum superius laudato loco corrigendum est. Ibidem Idibus Januariis, Quod Tiberius *Claudius Caesar Augustus appellatus est* Pater Patria, sacrificium peregerunt C. Cacina Largus, L. Vitellius, Paullus Fabius Persicus, T. AURUS STATILIUS CORVINUS, C. Piso &c. Itaque Statilius Corvinus Tauri prænomen tulit. Enimvero non semel familiarum cognomina in prænomina postea mutata sunt. Inter Tribunos militares in tabulis Capitolinis nominantur P. Cornelius Cossus, Cn. Cornelius Cossus; at postea cum gens Cornelia alterum Lentulorum cognomen admisisset, ejus familiæ viri cognomen vetustum Cossi loco prænominis posuerunt. Hinc imperante Augusto, A. V. 753. Cossus Cornelius Lentulus; anno 778. alter Cossus Cornelius Lentulus in fastis Consules laudantur. Tacitus lib. 14. Ann. ait: *Nerone IV. Cornelio Cocco Consulibus.* In veteri tamen inscriptione Gruteri pag. 8. legitur: *Nerone Casare Aug. IV. COSSO LENTVLO COSSI F. COS.* patres autem Consulum, ac aliorum penes tantum prænomen obsignabantur. Ipse Cossi collega Nero Augustus dicebatur in nummis NERO CLAVDIVS CAESAR; ita etiam nominatur in vetustis inscriptionibus Gruteri pag. 236. Nero cognomen Claudiæ gentis loco prænominis ab eodem usurpatum, postquam per adoptionem in familiam Claudiam transferat. Porro cognomen Tauri proprium erat familiæ Statiliæ, uti Corvinus Valerius Messalorum. At cum Consul hujus anni Statilius Corvini cognomen tulisset, antiquum familiæ cognomen Tauri loco prænominis usurpavit. Id genus prænominum passim occurrit in Romana historia, ac plura exempla proponit Panvinius in fine opusculi de Nominibus Romanorum. Si quis vero eundem Consulem appellare vellet Titum Statilium Taurum Corvinum, haberet tum prænominis, tum cognominum auctorem Phlegontem Trallianum, qui cap. 6. de Mirabilibus narrat quamdam virginem tredecim annos natam, in virum mutatam fuisse: Roma Marco Vincio, & Tito Statilio Tauro, cui Corvili cognomentum fuit, Consulibus. Ibi tamen legitio Corvini. Quo altero testimonio patet eundem perperam Marcum in fastis appellari, qui Titus, aut Taurus dicebatur.

Anno V. 799. Christi 46. Caius Valerius Asiaticus II. M. Valerius Messala Consules, inquit Panvinius, memorantur a Dione lib. 58. Eosdem e lib. 60. producit Baronius A. Christi apud ipsum 48. etenim biennio vulgarem epocham anticipat. Illos hoc anno produnt Calvisius, Petavius, Bucherius, Altfordius, Occo, Ricciolius, ac ceteri recentiores quibuscum scribis pag. 201. C. Valerius Asiaticus, & M. Messala. Unus Panvinius vos omnes in errorem induxit. Summus ille vir, qui jure ac merito librorum

helluo, teste doctissimo Manutio, dici potuit, tot voluminum lectione fatigatus, in iisdem quandoque dormitavit. Evidem Dio hæc libro 60. ad A. V. 799. scribit: Circumacto hoc anno, Valerius Asiaticus II. M. Silanus consulatum accepterunt. Silanus tempus magistratui suo præscriptum, exegit. At Panvinius pro M. Silano ex Dione obtrudit M. Messalam e gente Valeria, atque hunc ipsum Consulem, falsum licet ac unius Panvinio somniatum, ceteri suos in fastos retulerunt. Idacius tamen in fastis recte ait: Asiatico & Silano. Ita quoque in fastis Græcis, atque anonymo apud Cuspinianum legitimus. Non ipse primus hujus correctionis auctor venio, quam olim Lipsius in notis ad initium lib. 11. Annal. Taciti pluribus exposuit, Onuphrium insignis erroris merito incusans, sed frustra; siquidem M. Valerius Messala collega Asiatici non desit deinceps fastos occupare. Verus tamen collega Asiatici Consulis II. fuit M. Junius Silanus filius Appii Junii Silani ac Æmilie Lepidae proneptis Augusti. Plinius lib. 7. cap. 14. ait. Divus Augustus in reliqua exemplorum raritate, neptis sua nepotem vidit genitum quo excessit anno, Marcum Silanum, qui cum Asiam obtineret post consulatum, Neronis Principis successione, veneno ejus sublatus est. Natus est M. Junius Silanus A. V. 767. ex Æmilia Lepida filia Æmilia Pauli Consulis A. V. 754. ac Juniae filia M. Agrippæ ex Julia Augusti filia. Claudius Imperator Octaviam filiam L. Junio Silano Marci fratri despontavit, ex Dione lib. 60. ac Svetonio cap. 27. Hunc postea generum interfecit. Tragicus in Octavia:

Maestata saceri concidit thalamis gener
Vicitima, tuis neficeret hymenais potens.
Prob facinus ingens! Femina est mu-
nus datus
Silanus, & crux fædavit suo
Patrios penates.

Seneca in ludo de morte Claudii scribit: Quandoidem Divus Claudius occidit sacerorum suum Appium Silanum, generos duos Pompeum Magnum & L. Silanum. Eadem scribit Svetonius in Claudio cap. 28. & 29. M. Junius Silanus L. Junii Silani Octaviae mariti frater, cum hoc anno consulatum gessisset ex Dione & Plinio laudatis, ac anno abhinc nono V. C. 807. Asiam Proconsul regeret, Agrippina Neronis Augusti matris insidiis sublatus est. Hæc Tacitus scribit initio lib. 13. Annalium: Prima novo principatu mors Junii Silani proconsulis Asia, ignaro Nerone (secus ac Plinius scripsit) per dolum Agrippina paratur; cuius impii facinoris causam prodit: Agrippina fratri ejus L. Silano necem molita, ultrem metuebat. Ubi eidem dicitur Silanus Divi Augusti abnepos. Itaque in fastis eraso M. Valerio Messalla a Panvinio primum Consule conficto, & a ceteris insigni errore recepto, ejus loco M. Junius Silanus reponatur; de cuius nobilitate quædam adnotavi, ut promptius in consulares tabulas reciperepetur. Ejus collega Valerius Asiaticus cum prænomine Caii a Panvinio effertur. Glandorpius in suo Onomastico Publum vocat. Valerii Asiatici Consulis meminerunt Josephus libro 19. cap. 1. & 3. Tacitus initio libri 11. qui supereft, Seneca libro 2. de Tranquillitate animi cap. 18. Dio in fine libri 59. & lib. 60. Valerium Asiaticum ejusdem filium Belgicæ provinciæ legatum, ac Vitellii Imperatoris generum laudat Tacitus libro 1. Histor. & libro 4. idem Valerius Asiaticus dicitur Consul designatus. Neutrius præomen alicubi recitat; quare illud in medio relinquo. Ceterum tuis in fastis deest Asiatico nota iterati consulatus. Illum enim tempore neccis Caii Caligula Consularem vocant Josephus ac Dio laudati. Eudem iterum Consulem appellant Tacitus lib. 11. ac Seneca lib. 2. Natur. quæst. 17.

Annus V. 800. Christi 47. Consules habuit Claudium Augustum IV. ac L. Vitellium III. qui Consules memorantur. Censorino cap. 17. de Die natali, Svetonio cap. 2. in Vitellio. Dein sequuntur in Taciti libris ab undecimo ad decimum sextum, undeviginti collegia Consulum. Hinc rarius in eisdem erratum. Anno V. 803. Christianæ Epochæ 50. nominantur a Tacito Consules C. Antistius, & M. Suillius. Deerant cognomina. Panvinius priorem vocat Veterem; & recte fastis omnibus consentientibus; id enim cognominis Antistii passim adponitur. De altero Consule scribit: Marcus Suillus forte is est, de quo Plinius lib. 6. cap. 6. (legito libro 7. cap. 5.) Suillus Rufus & Corbulo fratres, ambo Consules. Quod vero in depravato quopiam Cassiodori Chronico legit, vel se legisse putavit statui hoc anno Consules Veterem & Servilianum, idem collega Antistii eidem integre in tabulis describitur: M. Suillus Rufus Servilianus. Diccam equidem quod res est. Legit in Cassiodoro ac apud Cuspinianum, quem ubique appellat, Nerviliani cognomen Suillio attributum; at quod nusquam in Romanis familiis idem occurrebat, unius prioris literæ variatione in Servilianum mutavit, quod cognomen ex adoptione derivatum putabat. At scriptoribus prius cognomen Rifi magis arrisit. Leunclavius in indiculo præfixo libro 60. Dionis ait: C. Antistius & M. Rufus. Et sane imprudenter; siquidem nomen Suillii, quod ex Tacito erat certum, omittit; addit vero Rufi cognomen, quod Panvinius forte huic Consuli attribuendum dixerat. At M. Suillus Rufus receptus fuit a Goltzio, Petavio, Pighio, Bucherio, immo & amico meo dicitur M. Servilius Rufus Servilianus. Hunc tamen errorem confuto ex libro 3. Institut. cap. 9. ubi memoratur S. C. quod Claudianis temporibus factum est, Suillio Rufo & Horatio Scapula Consulibus. Ex his conitat Suillium Rufum Corbulonis fratrem gessisse, imperante Claudio, consulatum suffectum, ac perperam fingi Consulem ordinarium A. V. 803. collega C. Antistio Veterem, cum collegam habuerit P. Ostorium Scapulam. Cum vero Ostorius Scapula dicatur Tacito libro 11. hoc ipso anno proprætor Britanniae, in qua provincia hoc pariter anno bellum eidem historico descriptum, feliciter gessit, ante hunc annum cum Suillio Rufo suffecto consulatu perfunctus est. Idem Tacitus in libro de Vita Agricolæ recensens præsides Britanniae, ait: Consularium primus A. Plautius præpositus, ac subinde Ostorius Seapula, uterque bello egregius. Consulares enim exercitibus regendis imponebantur. Itaque alius est M. Suillus hujus anni Consul & Suillio Rufo, quem Plinius Corbulonis fratrem ex Vestilia matre appellat. In fastis Idacii, anonymi apud Cuspinianum, Prosperi, ac Cassiodori, in quibus nuda Consulum cognomina ut plurimum recitantur, hujus anni Consules dicuntur Vetus & Nervilanus. Evidem Cuspinianus ad hoc cognomen hæstavit, quod Tacitus libro 13. recitata Suilli damnatione, narrat accusatores etiam filium ejus Nerulinum aggressos; quare dubitat num Suillus Nervilanus, ut in fastis, potius dicendus sit, quam Nerulinus, ut ejusdem filius vocabatur. Et sane Goltzius qui Panvinii fastos passim exscribit, Suillium Nerulinum appellat. At lapsus est Cuspinianus duos Suillios in unum confundens; etenim hujus anni Consul appellatur a Tacito Marcus Suillus; de Nerulini vero patre ait: Is fuit Publius Suillus, imperante Claudio terribilis & venalis. Gloriatur ibidem Suillus se fuisse quæstori Germanici, nempe ante annos quadraginta, quod munus cum avare exercuisset, scripsérat antea idem Tacitus libro 4. Annalium, Publum Suillum quæstorem quondam Germanici a

Tiberio ob iudicia vendita in insulam deportatum, quem, inquit, regressum, vidit sequens aetas Claudii principis amicitia semper prospere, numquam tamen bene usum. Itaque ex diverso praenomine P. Suillius alias fuit a M. Suillio Consule hujus anni. Publius quoque Consul incerto anno suffectus fuerat; Tacitus enim ejusdem damnationem describens lib. 13. ait: *Repertique accusatores, direptos socios, cum Suilliis provinciam Asiam regeret.* Asiae autem proconsules erant consulares, qui eam provinciam decimo ut plurimum anno post consulatum sortiti, obtinebant; quod ex doctissimi Pighii Annalibus patet. Is sub Cesaribus mos servabatur. Hinc cum Tacitus narrasset Agricolam post consulatum, in Britanniam proprætorem missum, ac octavo postea anno Romam reversum, ait: *Aderat jam annus quo proconsulatum Asia & Africa sortiretur.* Utramque vero provinciam anno tantum imperio tenebant. Haec iudicato Pighio continua fere exemplis demonstrata, indicasse satis.

Anno V. 807. Christi 54. Tacito lib. 12. dicuntur suisse Consules M. Asinius & M. Acilius; Svetonio in Claudio cap. 45. & Seneca in libello ludicro de morte Claudii vocantur *Asinius Marcellus, Acilius Aviola.* Panvinius ex lapide, in quo legebatur Q. Asinius M. F. Marcellus Coss. eumdem non *Marcum* cum Tacito, sed *Quintum* maluit appellare. Leunclavius a Panvinio prænomen accepit, cui tu quoque adhaesisti. Glandorpius Tacito similiter scribit. Acilius etiam alterius Consulis prænomen litera M in Taciti libro expressum, num *Marcum*, an *Manium* designet, incertum. Plurimi *Marcum*, Leunclavius *Manium* scripsit ante lib. 60. Dionis, quod prænomen proprium Aciliorum. Nam A. V. 563. Manius Acilius Glabrio legitur Consul in tabulis Capitolinis. Dio lib. 35. ait: *Manio Acilio, & C. Pisone Coss.* A. V. 687. Imperante Hadriano Manius Acilius Glabrio, ac Manius Acilius Aviola Consules laudantur in fastis ac vetustis inscriptionibus. His autem Consulibus, Claudio Augustus III. Idus Octobris e vita decepsit, Neronem Claudio privigno successore, cuius imperii annos quatinquaginta collegia Consulum aperuerunt, quorum duodecim in Taciti libris leguntur; inde in eosdem rari errores irrepserunt.

Anno Urbis 812. Christi 59. C. Vipsanius, ac L. Fonteius Consules initio libri 14. Taciti memorantur. Eosdem nominant Plinius ac Solinus a Panvinio ac Pighio laudati. In fastis Idacii & anonymi apud Cuspinianum solo cognomine effteruntur: *Apronianus, & Capito.* Panvinio integre designantur: *C. Vipsanius Apronianus, ac L. Fonteius Capito.* Leunclavius scribit: *C. Fonteius Capito:* ita etiam Eucherius, quos exscribis; At Tacitus non *Caii*, sed *Lucii* prænomen Fontejo attribuit. Utriusque etiam cognomina in Tacito leguntur. Nam libro 1. Histor. A. V. 822. quo occisus est Galba, meminit Vipsanius Apronianus proconsulis Africæ. Vides hic eundem anno decimo post consulatum Africam provinciam sortitum, ut proxime interfatus sum. Ibdem etiam recitat necem Fonteji Capitonis jussu Galbae peractam. Panvinius scribit priorem Consulem suisse C. Vipsaniuni Poplicolam, qui a quopiam familia Aproniae adoptatus, Apronianus cognomen accepit. Hinc Petavius & ejusdeni exscriptor Ricciolius suis in fastis scribunt: *C. Vipsanius Publicola, Apronianus cognomine, quo solo in antiquis fastis designatur, perperam omisso.* Verum id Panvinius ac cum eo ceteri errarunt, quod Vipsaniam Poplicolarum a Vipstanam Apronianorum familia non distinxerunt, quod omnium primus fecit Fulvius Ursinus tum in notis ad initium libri 14. Taciti, tum etiam in notis ad Varronem, ubi Taciti ac Plinii codices recte emendavit ex veteri inscriptione fra-

trum Arvalium, in qua sacrificio ob natalem Neronis Augusti dicuntur interfuisse *Sulpicius Camerinus Magister M. Aprinius Saturninus, C. VIPSTANUS APRONIANUS.* Aliam inscriptionem producit V. C. Sponius abs se Romæ exscriptam, sect. 1. Miscellan. art. 2. in qua alteri Arvalium sacrificio pro salute Vespasiani Consulis VIII. leguntur adfuisse L. Veratius Quadratus, & post alios, C. VIPSTANUS APRONIANUS. Hinc patet priorem hujus anni Consulem non C. Vipstanum, sed C. Vipstanum Apronianum appellandum. Alterum Consulem L. Vipstanum Messallam inferius ad A. V. 868. Trajano imperante, producam. Igitur Vipstanorum gens Romæ erat consularis.

Anno U. 814. Christi 61. *Cæsarius Patus*, ac *Petronius Turpilianus* Consules a Tacito lib. 14. recitantur. Utrique *Caii* prænomen Panvinius attribuit, ceteris consentientibus, quos inter est Leunclavius in indiculo ante lib. 62. Dionis. Glandorpius in Onomastico, ubi Cæsenniorum catalogum concinnat, ait: *Cæsarius Patus Consul ordinarius sub Nerone &c.* Et sane apud Phlegontem cap. 20. de Mirabilibus Cæsennius Petrus appellatur; ibi enim narrat infantem quadrigipitem Neroni allatum, *Athenis prefecto Thrasyllo, Roma Consulibus Ποτλίς Περπάνις τῷ Σπαλιώνι Κεσσίνις Παιτία:* *Publio Petronio Spalians, & Cæsario Pato.* Scripsit Phlegon, *Ζερπιδιάς*, quod cognomen exscriptor in duas voces perperam distinxit, priori syllaba in articulum mutata. At Cæsennium Pætum sive ipsi Phlegonti, sive librario perperam scriptum colligo ex duabus inscriptionibus, in quarum una collega P. Petronii Turpiliani non Cæsennius, sed Cæsarius dicitur; in altera vero L. Cæsennius Pætus Consul suffectus indicatur. Prior ex Panvinio extat Gruteri pag. 62. 7. ubi dicitur P. Vargunteius ædem Silvano dicasse:

III. IDUS. AUGUST

PETRONIO. TURPILIANO ET CAESENIO. PAETO. COS

In duobus antiquis MSS. codicibus Taciti in Bibliotheca Medicea Cæsario Pato legitur; postea in lib. 15. *Cæsarius Patus Armeniæ praefectus*, uti in impressis voluminibus. Apud eundem Gruterum pag. 64. 9. C. Cosutius aram Silvano posuisse dicitur, quam

DEDICAVIT. KAL. MARTIS

P. CALVISIO. RUSONE

L. CAESENNO. PAETO. COS

Itaque L. Cæsennius Pætus consulatum suffectum gessit. Hinc restituendus Dionis textus lib. 62. inter excerpta Theodosio, ubi de Neroni loquens, ait: *Lucium vero Senium Patum, ne quid apud Armenios novi motus existaret, misit.* Ibi enim non Senium, sed Cæsennium legendum est. Tacitus lib. 15. de Corbulone scribens, ait: *Nam, ut retuli, proprium ducem tuenda Armenia poposcerat, & adventare Cæsarius Patus audiabantur.* Hujus prænomen, quod in Tacito defideratur, ac Glandorpius, Pighius, aliquique ignorarunt, ex eadem inscriptione ac verbis Dionis apparebat. Cum Pætus Euphratem ponte transmisisset, hoc insecuri infortunii omen datum idem Tacitus narrat: *Turbatus equus, qui consularia insignia gestabat, retro evasit.* Igitur Cæsennius Pætus erat id temporis Consularis, incerto tamen anno quo suffectum consulatum gessit, quem nec in Panvinii tabulis querendi ullam mihi curam posui. De collega vero Cæso-

dii Pæti idem Panvinius scribens, narrat se vi-
nisse numnum cum epigraphe: SABINUS TUR-
PILIANUS IIII V I R. Hinc hujus anni Con-
sul eidem dicitur C. Petronius C. F. Sabinus Tur-
pilianus. Leunclavius in indice Consulium præ-
fixo lib. 62. Dionis scribit: C. Casonius Patus,
& C. Petronius Sabinus. Ita pariter Petavius,
Ricciolius, alii quoq[ue] tu quoque imitaris. Immo
notas hæc ipsa num. 17. Prolegom. Ubi obi-
ter observabis C. Petronium Sabinum, ut a Dione
vocatur, dictum etiam fuisse Sabinum Tur-
pilianum, ut Onuphrius ostendit. Immo tu ipse
observes velim, non a Dione, sed ab uno
Panvinio cognomen Sabini Turpiliano superad-
ditum, idenique a Leunclavio in indiculo Con-
sulium ante librum 62. Dionis collocatum;
quod sane nec Dio scripsit, nec somniavit. Tä-
citus in fine lib. 15. ait datum a Nerone triumphale
decus Petronio Turpiliano Consulari. Et
antea lib. 14. iussum Svetonium Paulli-
num tradere exercitum Petronio Turpiliano, qui
jam consulatu abierat. Libro primo Hist. de-
scribit cruentum Galbae iter ad Urbem occiso in-
ter alios Petronio Turpiliano consulari. In li-
bello de Vita Agricolæ inter legatos propræ-
tores Britanniæ laudatur eidem Petronius Tur-
pilianus. Otho Imperator obiecit Galbae necem
Turpiliani in Urbe, apud Tacitum lib. 1. Hist.
Nusquam Sabinus appellatur, quemadmodum nec
in laudata inscriptione, nec in fastis Idacii,
anonymi, aliorumque veterum. Plutarchus e-
tiam in Galba ait occisum Petronium Tertullianum,
ubi legendum Turpilianum. Sed nec num-
mus a Panvinio productus illud cognomen Sa-
bini probat. Nam quædam Romanorum familiae
suam a Sabinis originem antiquitus deductam,
in nummis designabant. Has inter fuere Titu-
ria, Vettia, Petronia. Extant nummi Tituriæ
familiae in quibus Sabinarum raptus, vel T. Ta-
tii Sabinorum regis effigies visitur. Petronii
quo a Sabinis genus vetustum indicarent, in
nummis Feroniæ Sabinorum Deæ, vel Sabini
filii Sabi, quem Sabini colebant, teste Diony-
sio Halicarnassensi, in nummis obsignarunt.
Prostant, apud antiquarios nummi inscripti:
CAESAR AUGUSTUS; & in postica:
TVRPILIANVS IIIVIR. FERON. ubi Feroniæ
Deæ caput scalptum appetet. In illo Panvinii:
TVRPILIANVS IIIVIR. SABINVS, ejusdem
Sabini Sabi F. imago visitur. Porro sicuti ridi-
cule Turpilianus ex illo vocabulo FERON. co-
gnomen Feronii acciperet, idem de Sabini quoq[ue]
cognomine dictum sit. Habes fictitiam co-
gnominis Sabini Turpiliano superadditi origi-
nem. Plura hac de re pete ab Ursino in libro
de Familiis Romanorum, ac Spanhemio dissert.
6. de Præst. & usu numismatum. Visuntur num-
mi cum effigie Augusti, & in postica Pegasi,
vel Syrenis, vel capitis Feroniæ, aut viri stan-
tis cum patera ac flagro, cum epigraphe: P.
PETRON. TVRPILIANVS IIIVIR. in quorum
nulla Sabini cognomen legitur. Ita ex falso co-
gnomine avi patet idem perperam ejus nepoti
attribui, qui fictum etiam Caii prænomen in
fastis tulit, cum Publius Petronius, uti antea
ejusdem avus, diceretur; quod Phlegon lauda-
tus testatur, idem prænomen more Græcorum
integre describens, non quemadmodum latinis
familiare erat, priori tantum P. litera idem
designans; unde fit ut prænomina non tam fa-
cile a Græcis exscriptoribus seu librariis va-
rientur.

Anno V. 816. Christi 63. Consules leguntur
in lib. 15. Taciti Memmius Regulus, ac Verginius
Rufus. Eosdem nominat Frontinus lib. 2. de
Aquaeductibus, ac Seneca initio lib. 6. Natur.
quæst. Nusquam eorumdem prænomina legebantur.
Panvinius eadem finxit; priorem Lucium:
posteriorem Publum vocavit. Leunclavius prius

prænomen exscripsit, alterum omisit. Calyfius,
Goltzius, Petavius, Bucherius, ac cæteri utrum-
que prænomen admiserunt. At vulgarem erro-
rem consultat vetus inscriptio Gruteri pag. 8. 3.
in qua legimus:

VOTUM. SOLVERUNT. L. M.

L. VERGINIO. RUFO

C. MEMMIO. REGULO. COS

C. Memmius Regulus filius fortassis fuit C. Mem-
mii Reguli, cui consulari exercitus regenti, ut
ait Svetonius cap. 25. Caligula Lolliam Pauli-
nam uxorem abduxit. At L. Verginius Rufus
ille ipse est, qui legatus proprætor Germaniæ
exortum auctore Vindice tumultum, com-
pressit, ut patriæ, non autem sibi imperium
assereret. Tres ille consulatus gessit; priorem
hoc anno ordinarium, alterum anno Christianæ
Epochæ 69. eumque suffectum, tertium deni-
que Imperatore Nerva collega, anno abhinc
quarto ac tricesimo. Panvinii ac Leunclavii,
immo omnium, uno dempto Meursio, in ejus-
dem consulatibus exponendis, errores ostendam,
cuni de tertio ejusdem consulatu sermo redibit.
Panvinius omnium primus eidem Verginio fi-
ctum Titi prænomen attribuit.

Anno V. 817. Christi 64. Cains Lecanius &
M. Licinius Consules scribuntur Tacito lib. 15.
In omnium antiquissimo Taciti codice Mediceo
legitur C. Lexanius: in altero vero haud a quo
antiquo Lecanius. Plinius lib. 26. cap. 1. scribens
de carbunculo morbo pestifero, ait: quo duo
Consulares obiere, condentibus hæc nobis, eodem
anno, Julius Rufus & Q. Lecanius Bassus. Ita-
que in Lecanii prænomine Plinius, a Tacito dis-
sentit, vel amanuensium errore eorumdem dis-
sensus factus. Ex iisdem Plinii verbis Panvi-
nius supplet Consulem, qui collega Capitonis A.
V. 820. solo cognomine Rufi in fastis legitur,
ut fuerit C. Julius Rufus, alter vero L. Fonte-
jus Capito. Neuter ob deperditam posteriorem
partem lib. 16. Taciti, atque ob Dionis libros
ab epitomista Xiphilino detonsos, in eisdem le-
gitur. Utrique tamen prænomen ac familiam
Panvinius assignavit. Eosdem arripiens Leunclav-
ius scribit in indice libri 63. L. Fonteius Capito
& C. Julius Rufus. Quæ sane hic insero non
eo consilio, ut alios Consules utriusque loco re-
ponam, sed ut intelligas non Dionis, sed Leunclavii manu ex Panvinii fastis illuc eosdem
Consules deportatos. Atteius Capito vir consula-
ris Tiberio imperante decepsit, ex Tacito in
fine lib. 3. Annalium, eidem lib. 13. memora-
tur Cossutius Capito vir prætorius ac rector Bi-
thiniæ a Nerone repetundarum damnatus ac po-
stea eidem gratissimus, ex fine lib. 16. Oppius
Capito memoratur Plinio lib. 7. cap. 15. Titinius
Capito laudatur Plinio nepoti lib. 1. epist.
17. & in vetusta Inscriptione apud Gruterum
pag. 61. 4. Valerium Capitonem post Agrippinæ
matris necem ab exilio revocatum a Nerone i-
deni Tacitus scribit lib. 14. Hinc cum cogno-
men Capitonis tot familiae usurparent, ex illo
nude in fastis signato, familiam Fonteiam al-
teri hujus anni Consuli assignare, fallax ac lu-
brica conjectura est. Scio Fonteium Capitonem
Germaniæ proprætorem anno sequenti a Galba
interfectum. At is fuit L. Fonteius Capito, qui
ante octo annos consulatum gesserat. Illum ve-
ro A. V. 820. quo ignotæ familiae Capito Con-
sul fuit, Germaniam inferiorem rexisse patet ex
Tacito, qui scribit A. Vitellium A. V. 821. in
provinciam advenientem sordem & avaritiam.
Fonteij Capitonis integre mutavisse. Et sane
Fonteius erat proprætor, cum Julius Vindex
rebellavit, quando teste Tacito lib. 1. Hist. vul-
ga-

gatum est cumdem cogitatione rerum novarum abstinuisse, fide erga Neronem servata, aut certe dissimulata, quod utrumque illi exitio fuit. Idem dicit de C. Julio Rufo; hoc enim cognomen pluribus familiis usurpabatur, nempe Minuciae, Sulpiciae, Egnatiae, Cluviae, Pomponiae, Petiliae, aliisque; & quamvis ex Plinio colligatur Julius Rufus vir consularis Nerone imperante, quispiam eumdem inter suspectos, rejicit. Quod Plinius loco laudato, Lecanii Bassi ac Iuli Rufi consularium mortem, quae eodem morbo atque anno contigit, uno eodemque pariter versu narrat, ipse etiam de utroque verba coniunxi. Redeo tamen ad ordinem Consulum.

Anno urbis 818. Christi, 65. Consules in libro 15. Taciti designantur: *Ineunt, inquit, deinde consulatum Silius Nerva, & Atticus Vestinus.* Panvinio iidem integre describuntur: *P. Silius Nerva, & C. Julius Atticus Vestinus.* Leunclavius utrumque exscribit, omissa tamen in secundo Consule *Vestini* nomine, quod tu quoque facis, putans temet Dionis verba reddere. quae unius erant mutilatae a Leunclavio Panvinii voces. Lipsius in notis ad laudatum textum Taciti ait: *Ex fastis & lapidibus Silanus;* ut prior Consul in Tacito legendum sit *P. Silanus Nerva.* Evidem Panvinius memorat inscriptionem, quam ex eodem Gruterus pag. 80. 3. in hæc verba conceptam refert:

SANCTISSIMAE
NEMESI
L. AVINIUS. L. F. SER
VITALIUS
ET. AVINIA. FELICITAS
SUA. PEC. D. D
DEDIC. XV. KAL...
SILIANO. ET. ATTICO. COS

Ex hac inscriptione, ex Velleio Paterno, ac ex Phlegonte Tralliano Hadriani Augusti liberto, prior Consul mihi describetur. Nam in cap. 23. de Mirabilibus Phlegon scribit: ὑπαρεύονται οἱ Πάρην Αἰδης Δεκανίς Νέρπα Σιλανίας, καὶ Μάρκος Οὐστρίας Αττίκης: Consulibus Roma Aulo Lucinio Nerva Silianiano, & Marco Vestino Attico. Ubi legendum est: *Licinio*, seu ut Latini scribebant *Licinio* & *Silano*, uti recte scalptum est in recitato epigrammate. Vellejo lib. 2. eximie laudatur *Aulus Licinius Nerva Silianus*, *P. Silius filius*; ex quibus verbis optime, ni mea me fallit opinio, prior ille Consul exponitur. *Aulus Licinius Nerva Publius Silii filium adoptavit*, qui post adoptionem dictus fuit *A. Licinius Nerva Silanus*. Etenim qui in alienam familiam transibant, cognomen gentis in qua nati erant, retinebant, sed paululum immutatum, cetera adoptantis nomina recipientes. Auctor Vitarum virorum illustrium ait: *P. Scipio Æmilianus, Paulii Macedonici filius, a Scipione Africano adoptatus &c.* Ille ante adoptionem dicebatur *L. Æmilius Paulus*, post adoptionem, *P. Cornelius Scipio Æmilianus*. Augustus vocabatur *C. Octavius Thurinus*; post adoptionem dictus est *C. Julius Cæsar Octavianus*. Ita filius *P. Silii* ab *A. Licinius Nerva* adoptatus nuncupabatur *A. Licinius Nerva Silianus*; quod postremum cognomen diserte ponitur a Velleio, ac proinde legendum in indice Consulum Dionis ante librum 55. ibi *A. V. 760.* erronee dicitur *Silanus*, quod erat cognomentum Juniae gentis, non autem ex Silia gente adoptati, hoc enim Si-

lianum erat, ut in Velleio ac veteri inscriptione recte legitur. Et sane cum ex hac inscriptione certum sit hunc Consulem *Silianum* vocatum, idem nequit dici *P. Silius*, cum siliani cognomen indicet eumdem ex *Silia* gente in aliam transcriptum. Hujus anni Consul omnia nomina tulit, quibus ejusdem avus Consul A. V. 760. a Velleio ac *Dione* nuncupatur, ac proinde in Tacito ex laudata inscriptione *Siliano* Nerva reponendum est, non autem *Silano*, uti Lipsius dicebat. Alter Consul a Phlegonte *Marcus Vestinus Atticus* appellatur. Panvinius ait in vetustis inscriptionibus, *qua nunc ad manum non sunt*, *C. Julii Attici Vestini Consulis mentionem fieri inveni*. Visne libere loquar? Supsicor hanc illam esse inscriptionem, ex qua idem Panvinius sub Imperatore Hadriano, ut postea intelliges, Julianum Atticum alterum Consulem perperam efformavit; ibi enim laudat itidem inscriptionem sibi lectam, quam tamen præter mōrem non recitat. Ipse quidem arbitror hunc Consulem intelligi posse ex oratione, quam Clavius Augustus in Senatu habuit de Gallis commatis civitate donandis. Extat Gruteri pag. 502. ubi ait: *Ornatissima ecce colonia valentissimaque Viennensem, qua longo jam tempore Senatores huic Curia confert, ex qua colonia inter paucos equestris ordinis ornamentum, L. VESTINUM familiarissime diligo & hodieque in rebus meis decineo, cuius liberè fruantur quoquo primo sacerdotiorum gradu, postmodum cum annis promoturi dignitatis sua incrementa.* Ea sane promovit Marcus Vestinus Lucii F. Atticus, qui a Claudio Imperatore sacerdotio ornatus ab ejusdem successore Nerone consulatum accepit. Ita patriam ac patrem M. Vestini Consulis mihi videor invenisse. Ex his antem Consules hujus anni dicendi sunt: *A. Licinius Nerva Silianus, & M. Vestinus Atticus.* Observo tamen *Vestinum* non esse cognomen, sed familiam. Nam Quintiliano libro 6. cap. 4. dicitur *M. Vestinus*, ubi ejusdem apophthegma recitat. Ita Consul anni Christi 115. *L. Vipstanius*, vel *Vipstanus* vocabatur, ut inferius ostendo.

Anno V. 819. Christi 66. Consules ex Tacito libro 16. statuuntur *Cajus Svetonius, Lucius Teleinus.* In Frontini libro 2. de Aquæd. legimus: *Lucio Telefino, & Svetonio Paulino Coss.* Panvinius ex utroque scriptore alterum Consulem recte *C. Svetonium Paulinum nominat*; quod vero addit Svetonium Paulinum hujus anni Consulem laudari a Plinio lib. 5. cap. 1. dicente: *quem Consulem vidimus, minus recte scribitur.* Nam Svetonius Paulinus ibidem laudatur a Plinio ob Mauritaniam subactam; quod contigit A. V. 795. ex *Dione* lib. 60. Idem Svetonius Paulinus a Tacito de Vita Agricolæ laudatur inter Consulares, qui Britanniam legati proprætores administrarunt, cuius etiam victoriæ de Britannis recitat lib. 14. Ann. anno V. 814. Christi 61. & libro 2. Hist. ait: *Atque eo duces Octonianos spatum ac moras suasisse præcipue Paulinum, quod vetustissimus consularium, & militia clarus, gloriam nomenque Britanicis expeditionibus meruisset.* Itaque Svetonius Paulinus hujus anni Consul, filius fuit Svetonii Paulini a Plinio laudati ob expeditionem Mauritanam, qui ante legationem Britannicam gessit consulatum-suffectum. Idem vero Panvinius alterum Consulem *Telefum* in familiam Pontianum transcribit, quod abhinc annis 154. Urbis 665. bello sociali Pontius Telefus dux Sannitum recitatetur apud Velleium lib. 2. Hinc idem collega Svetonii Paulini *L. Pontius Telefus* a Panvinio nuncupatur, quo pariter nomine a Lipsio, Baronio, Petavio, Scaligero in not. Euseb. Calvisio, ceterisque chronologis donatur. Hoc tamen vulgare vestrum erratum corrigendum est ex vetutta inscriptione hoc anno Arimini dicata M. Vettio Valent.

G. LUC.

C. LVCCIO. TELESINO

C. SVETONIO, PAULINO COS

Integrum epigramma recitant Clementinus lib. 1. Hist. Arimin. pag. 46. ac Gruterus pag. 1102. Reciūstamen apud Clementinum LVCCIO cum duplici CC, ut ex epitaphio mox recitando apparebit. Uti Appius, Sergius, Spurius, apud Romanos non tantum prænomena virorum sed saepe etiam nomina familiarium fuere, ut patet ex cap. 23. indicis Gruteriani Thesauri: ita Luccius in gente Romana non modo prænomen, verum etiam nomen fuit ex eodem cap. 23. Sæpe autem cum duplici CC. scalptum legitur, quo a prænomine distingueretur. Ita Gruteri pag. 431. 9. C. Luccius Sabinus (perperam pag. 82. Luccius in hac epistola legitur) & pag. 432. 1. L. Luccius Secundus & L. Luccius Hibernus, ille e Palatina, hic e Terentina tribu laudantur. Scriptores Fastorum Lucium Telefinum in libris Taciti ac Frontini legentes, Lucium prænomen putarunt, qua tamen voce Luccia ejusdem familia designabatur; cum ille non Lucii, sed Caui prænomen ferret. Recite Dio in Nerone scribit: Caio Telesino, & Svetonio Paulino Consulibus, græce Ταῖον Τελεσίνη, quo locupletissimo testimonio memorata inscriptionis characteres confirmantur, ac Panvinii error refellitur, qui scribit L. Telefinum legi apud Dionem. Præterea Gruteri pag. 1148. 6. recitatur hocce epitaphium in hortis Romanis Julii III. extra portam Flaminiam.

DIIS. MANIBUS

LUCCIAE. C. F

TELESINAE

SACRUM

Feminæ apud Romanos ut plurimum solo nomine familie, cum paterno cognomine, aliquoties diminutive inflexo appellabantur. Svetonius in Claudio cap. 26. nominat Æmiliam Lepidam, Liviam, Camillam, Plautiam Urgulanillam (M. Plautii Urgulanii elegium extat Gruteri pag. 452. 6.) Æliam Pætinam, Valeriam Messallinam, & Lolliam Paulinam. Itaque Luccia Telefinæ pater fuit C. Luccius Telefinus hujus anni Consul, vel alias ejusdem gentilis. Philostrato lib. 4. laudatur Telefinus Consulum alter, quo cum habitum hoc anno Romæ ab Apollonio Tyanensi colloquium recitat. Idem lib. 7. iterum laudatore Apollonii Telefinum qui Neronis temporibus consulatum gesit, cum id temporis ob ejectos ab Imperatore Domitiano ex urbe philosophos in Campania degeret, exulare potius eligens quam philosophus, quam veluti consularis remanere. Ita Telefinus philosophus gesto abs se consulatu sub septem Romanis Imperatoribus superivxit.

Anno insequenti Urbis 820. Christi 67. Panvinius ponit Neronem COS. V. sed suffectum, quod Svetonius cap. 43. de Nerone post eidem nuntiatam Julii Vindicis in Gallia rebellionem, scribit: *Consules ante tempus privavit honore, atque in utriusque locum solus init consulatum quasi fatale esset non posse Gallias debellari nisi a Consule.* At tu parte priori Dissertat. Hypat. cap. 5. ac in Proleg. num. 17. Panvinium eruditè confutans, ostendis rebellionem Vindicis, ac suffectum consulatum Neronis contigisse anno 68. addisque pag. 39. Ex quibus tandem omnibus sequitur Nerone non nisi anno Christi 68. e Græcia reducere esse, idoque toto anno superiori Roma, Italiaque absuisse unde infers A-

postolorum principes Petrum & Paulum noui fuisse anno 67. martyrio coronatos, ut vulgo eruditiores putarunt, sed anno 65. In primis advertis Svetonium cap. 40. scribere de Nerone: Neapoli de motu Galliarum cognovit die ipso, quo matrem occiderat. Illa vero necata fuit una die Quinquatrium, quæ a die 19. Martii ad 23. celebrabantur, testibus Tacito libro 14. ac Svetonio in Nerone cap. 34. Tum producto nummo ex Goltzio: NERO CLAUD. CAESAR AUG. GER. P. M. TR. P. XIII. P. P. scribis Neronem die 13. Octobris anni 67. sumpsiſſe Tribunitiam potestatem XIII. Quarre, inquis, eo anno mense Octobri consulatum illum quintum nondum inierat. At incredibile dicitis Neronem intellecta mense Martio Vindicis rebellione, post mensē Octobrem contra eumdem expeditionem distulisse, ac consulatum suffectum sumpsiſſe. Sed ex illo nummo nihil tibi probari potest, quod ibidem Nero COS. IIII, non obsignatur. At repones typographum omisſe quartum consulatum, qui in nummo apud Goltzium legitur. Verum & ipse Goltzius impostor fuit, qui nummos Neronis, Trajani, Hadriani, continuata serie annorum Tribunitiae potestatis suo sibi calamo procudit, qui tamen nusquam ab Antiquariis reperti sunt. Ceterum recte incredibilis tibi visa est adeo tarda Neronis contra Vindicem expeditio. Hic quædam mihi adnotata recitabo, quæ ad hæc ipsa in notis Baroniani contexendis, alicui forte usui esse possint. Nero anno Christi 66. exceptum Neapoli Tiridatem, Romam secum duxit, ac solemnī pompa diadematē eidem dato, regem Armeniæ designavit. Postea vero Roma discedens, in Græciām navigavit, ut in Elide Olympiadē CCXI. solitis ludorum soleinniis celebaret; qui cum peragi debuissent anno proximo 65. die 7. Julii, Nero Elienses jussit in adventum suum illos differre, ex Apollonio apud Philostratum libro 5. unde Olympias CCXI. ut inquit Pausanias lib. 10. Ex omnibus in Elienissima literis præterita est; quæ & in Eusebii Chronico leguntur. Nero scænicas omnes coronas in Olympiis publice canens, obtinuit. Pausanias lib. 10. cit. putat Xenodaium Olympiade 211. oleastro coronatum, quod ea corona illius statua ornabatur. Verum hanc quoque a judicibus Neroni decretam colligo, quod idem Olympicum postea, uti dicam, triumphum Romæ agens, oleastro coronatus, describitur Dion. Verum musicus ac citharoedus Imperator Olympicus victoriis non contentus, certavit, inquit Dio, in omnibus urbibus, in quibus siebant certamina, exceptis Athenis ac Lacedæmoni. Hinc in triumphi scænici pompa præferebantur tituli: VBI, & quos, quo cantionum, quo fabularum argumento viciſſet, ex Svetonio cap. 25. Interim dum Nero per Græciæ urbes canendo annum 66. absumeret, Judæi rebellantes, variis cladibus, die præfertim VIII. Novembris Romanos afflixerunt. Cestius Gallus Syriæ legatus post hanc postremam cladem, nuntios in Achajam ad Neronem misit, ex Josepho lib. 2. cap. 25. Vespasianus id temporis, quod canente Nerone obdormiceret, vel theatro egredetur, principis conturbanio exclusus, in deviam Græciæ urbem secesserat; uti tradit Svetonius cap. 4. de Vita illius, quoad latenti, etiamque extrema metuenti, provincia, nempe Judæa perdomanda, cum exercitu oblata est. Inter hæc exiit annus Christi 66. Nerone in Græcia hiemante. Jam manet investigandum, num anno sequenti 67. Romam redierit, uti Baronius, Panvinius, Petavius, aliquique eruditissimi viri prodiderunt; quorum tamen sententiam reprehendis, contendens anno tantum 68. Nerone e Græcia Romam rediisse. Vellem quidem, vir doctissime, ob amicitiam quæ nos inter est maxima, omnes calcu-

Epistola Consularis ad Pagium. 159

calculos tuæ sententia adiicere. Verum bona tua venia, hancce tuam opinionem partim probabo, partim suspenso judicio, tuo iterum exanimi in notis Baronianis dimittam. Negas Neronem anno 67. die 29. Junii, qua Apostolorum principes vulgo passi dicuntur, Romæ fuisse. Evidem id abs te recte pronuntiatum existimo. Nam anno 67. usque ad labentem autumnum Neronem perfodiendo Isthmo Corinthiaco occupatum, in Græcia substitisse uno & altero testimonio mihi probatur. Auctor est Philostratus lib. 4. cum ludorum Olympiorum tempus infaret, nempe Olympiadis CCX. Apollonium ab Eliensibus ad eos ludos invitatum; qui cum in Isthmu Corinthiaco substitisset: Is, inquit, terra vertex scindetur forsitan; ego tamen magis credo non scissum iri. Hac autem, addit Philostratus, dixit jam pranscens siendam Isthmi seditionem, quam perdiā ēm īārā anno postea septimo facere cogitavit Nero, qui relista Regia in Graciā venit. Cum illa singatur Apollonius prædixisse instante Olympiade CCX. qua acta est 23. Julii anno Christi 61. annus ab hoc septimus fuit Christi 67. quo Nero, teste Philostrato, Isthmum perfodere tentavit. Baronius ad annum 68. ait: Nero igitur Imperator hoc ipso anno Achajam, ut Isthmum foderet, navigavit. Porro Isthmi fossione redditā irrita, idem Nero in Olympiis certans &c. At secus omnes antiqui scriptores prodiderunt. Tacitus lib. 15. C. Lecano, M. Licinio Coss. anno Christi 64. de Nerone ait: Non tamen Roma incipere scenas ausus, Neapolim quasi Graciam urbem delegit. Inde initium fore, ut transgressus in Achajam, insignesque & antiquitas sacras coronas adeptus, majore fama studia civium eliceret. Itaque dum peregrinationem Achaicament agitaverat, non ut Isthmum foderet, sed ut cantu sacras coronas obtineret. Dio in Nerone: Porro prater institutum suscepit peregrinationis in Graciā, Isthmū Peloponnesi cupivit perfodere. Philostratus etiam lib. 4. 21: Vicit etiam tragœdos in Olympiis, & tunc de Isthmo rescidendo dicitur cogitasse. Igitur post peractos ludos Olympicos, de Isthmo secando primum cogitavit. Cum ex Elide, in qua coronas Olympicas retulerat, per Isthmum Corinthum peteret, ejusdem fossione tentandam deliberavit. Lucianus in Nerone: Ceterum Isthmus haud quaquam ex illis erat, de quibus hic diu aut longe cogitasset; sed cum forte naturam loci conspexisset, magnificum hoc opus animo concepit. Legatur Svetonius cap. 19. Quod vero altiora montium cacumina complananda erant, ad tam immane opus faciendum, magna, inquit Dio, multitudo hominum etiam ex externis gentibus aecersita est; quas illuc nisi post hiemem anni 67. convenisse puto. Egregium ad hoc testimonium desumo ex Josepho, qui libro 3. de Bello Jud. describens gesta Vespasiano per æstatem anni decimi tertii Imperii Neronis cap. 13. contra Judæos, narrata cap. 29. Tarichæorum captivitate, die octavo mensis Gorpixi, nempe juxta Romanos, sub initium Septembri, ait: Juvenum validissimorum sex millia ad Isthmum Neroni transmisit. Itaque exeunte æstate anni Christi 67. Nero perfodiendo Isthmo occupatus, in Græcia morabatur. Scio Lucianum scribere rebellionem Vindicis revocasse ab Isthmo & Gracia Neronem. Sed Svetonio fides habenda est, qui cap. 40. narrat Neapolii Vindicis motus Neroni denuntiatos. Helius libertus, quem Imperator summa cum potestate Romæ reliquerat, eundem per literas in Italiam revocare conatus, hocce responsum tulerat: Suadere, & optare potius debes, ut Neronem dignus revertar, ex eodem cap. 23. Hinc Helius moræ adeo longioris impatiens, citissima septem dietum navigatione, in Græciā transmittens, Neroni novæ in Urbe conjuratio-

nis metum iniecit; qua credita, Nero, inquit Dio, subito in Italiam navigavit; cumque spes esset eundem ὥπο Χειμῶνος peritum, incolmis in Italiam appulit. Xilander vocem Χειμῶνος vi hiemis interpretatur, Leunclavius vero latine reponit procellis seu maris tempestatibus; illa enim vox cum hiemem, tum etiam maris procellam græce significat. Ut ut accipiatur, cum Romani sperarent Neronem fluctibus obruendum; satis fit verisimile eundem adulto autumno, vel sub initium hiemis anni 67. cum mare procellis agitari solet, in Italiam rediisse. Svetonius cap. 25. ait: Reversus e Gracia Neapolim, quod in ea primum artem protulerat, alibi equis introit, disiecta parte muri, ut mos hieronicarum est. Simili modo Antium inde Albanum, inde Romam. Sed & Romam eo curru, quo Augustus olim triumphaverat &c. Ibi pluribus Olympici triumphi pompa describit, ut etiam Dio. Quo vero studio post triumphum, musicæ arti incubuerit, tradit in eodem statim capite Svetonius: Ac post hac, inquiens, tantum abfuit a remittendo, laxandoque studio, ut conservanda vocis gratia, neque milites unquam nisi absens, aut alio verba pronuntiante, appellaret; neque quidquam serio jocore egerit, nisi adstante phonastō qui moneret, parceret artiis. Idem etiam assidue postea luctæ operam dabat, scribente Svetonio cap. 53. Exit opinio post scenicas coronas, quas mille octingentas & octo Romam reportaverat, proximo lustro defensurum cum ad Olympia, nempe CCXII. inter Athletas. Nam lustabatur ASSIDUE. Inter ea Julius Vindex legatus Galliarum a Nerone descivit; qua de re Svetonius cap. 40. ait: Neapoli de motu Galliarum cognovit die ipso, quo matrem occiderat, nempe uno die Quinquatrium, ut superius dicebam, quem tu vicesimum primum Martii statuis. Addit Svetonius eundem, conatum per octo continuos dies rebellionis famam silentio comprimere. Ita exiit Martius anni 68. Editis tandem Vindicis contumeliosis & frequentibus permotus, Senatum in ultionem sui, Reique publica adhortatus est, excusato languore fauicum propter quem non adesse. Vox illa frequentibus aliquam Aprilis partem secum trahit. Denique: Sed urgentibus, inquit, aliis super alios nuntiis, Romanus PRÆTEREPIDUS rediit. At ne tunc quidem aut Senatu, aut populo coram appellato quosdam e primoribus viris domum evocavit, transactaque raptim consultatione &c. Audisne cum hoc anno mense Aprili Nero Romam præterepidus rediit, qualis erat, quantum mutatus ab illo Nerone, qui e Gracia primum redux Neapolii triumphali pompa iter per disiecta Antii, Albanii, atque Urbis nōcēnia faciens, sequentibus currum ovantium ritu plausoribus, per Velabrum Forumque, Palatium & Apollinem petiit? Nero e Gracia reversus bis Romam veniens, Svetonio describitur. Primo quidem triumphans, & iterum præterepidus. Quid post priorem redditum egredit ex eodem intelleximus; quid post alterum redditum fecerit, idem narrat cap. 41. Tu vero utrumque redditum adeo diversum, in unum confundis in Proleg. num. 18. & pag. 38. Disserit hypatice. Itaque recte scribis in Prolegomenis falsam esse communem sententiam, qua SS. Apostolorum Petrum & Paulum anno Christi 67. die 29. Junii, a Nerone morti traditos docet; tunc enim is adhuc in Gracia erat. At falsum quod statim addis: E qua non nisi anno sequenti reversus est, idque mense Martio. Nam mense Martio A. 68. erat Neapolii, non quidem tunc e Gracia, sed Roma reversus. Nero enim, ex quo anno 64. scenis operam daturus, Neapolim quasi Graciam urbem delegit, eamdem singulis annis frequentabat. Anno 65. filia L. Veteris ex Tacito lib. 16. Neapolim pergit; & quia Neronis aditu prohibebatur &c. Anno 66. ex Dio-

ne Nero Neapoli Tiridatem exceptum, Romam secum duxit. Anno 67. ille Graecia redux Neapolim appulit. Denique anno 68. Neapoli, exente Martio degebat, teste laudato Svetonio; ubi Vindicis rebellione intellecta, mense Aprili *Romanus prærepidus rediit*. Expeditionem vero contra Vindicem parans, *Consules ante tempus privavit honore, atque in utriusque locum solus inuit consulatum*. Hinc recte arguis Panvinium, qui anno superiori 67. hunc suffectum consulatum V. Neronis recenset. Evidem poteras uti locupletissimo Plinii testimonio in panegyridicentis: *Fuit etiam qui in principatus sui fine consulatum quem dederat, ipse magna ex parte jam gestum, extorqueret & raperet.* Recte *in principatus sui fine*; quia Nero altero mense rapti consulatus interiit. Baronio Consules magistratu privati dicuntur C. Silvius Italicus, & Galerius Trachalus Turpilianus, qui Consules annum 68. aperuerant. De Nerone autem scribit Svetonius cap. 15. *Consulatum in senos plurumque menses dedit.* Cateruni illud alterum Turpilianni cognomen a Panvinio perperam additum est quod in Chronicis Cassiodori legerat: *Italicus & Turpiliarius*; est enim illud Chronicum mendosissimum Tacitus in fine lib. 1. Hist. Galerii Trachali ingenium laudat, quem maximum etiam oratoreni describit Quintilianus lib. 10. Gruteri pag. 300. cum Silio Italico Consule... ALERIO THRACHALO. P. R. C. AN. DCCCXXI. legitur. Itaque cognomina Turpilianni, quod erat gentis Petroniae, falso Galerio Thrachalo superadditur. Idem Baronius putat apud Martiale lib. 8. epigram. 66. laudari tertium consulatum suffectum Sili Gallici sib Domitiano. At poeta ibidem loquitur de filio Silii natu grandiori, quem Domitianus consulem suffectum creaverat, optatque minorem etiam filium Consulem designandum. Plinius lib. 3. epist. 7. Silio epitaphium recitans, ait: *Minorem & liberis duobus amisit, sed majorem melioremque florentem, atque iam etiam consularem reliquit.* Hujus consulatum Martialis laudat.

A. V. 821. Christi 68. Nerone die 9. Junii sua se manu interficiente, Galba, qui jam in Hispanis imperium invaserat, Imperator a Senatu dictus est. Anno insequenti Servius Sulpicius Galba Augustus II. ac T. Vinus Rufinus annum in fastis signarunt. Petavius eos Consules ita designat: C. Sulpicius Galba, T. Vicinius Crispianus. Tu vero scribis: Sergius Sulpicius Galba Aug. II. & T. Vinus. Erratum in prænomine Galba; non enim *Cajus*, ant *Sergius* sed *Servius* dicebatur, ut in priori ejusdem consulatu A. V. 786. præmonstratum est. Porro collega Galba non uno modo apud scriptores invenitur. Panvinio in tabulis fastorum vocatur T. Junius Crispinus; anonymo apud Cuspinianum T. Junius; in fastis græcis ac Idacianis T. Rufinus; in prioribus editionibus Taciti, ac Plutarchi T. Junius. Ejus tamen nomen, seu familia ex inscriptione effossa, cum idem Panvinius eruditissimos fastorum conmentarios elucubraret, innotuit. Hæc in eadem legebantur:

SER. GALBA. II. T. VINIO. COS.

Integrum epigramma recitat Gruterus pag. 189. 4. Quare ibidem Panvinius T. Vinus Crispinum appellandum tradit, quo euni nomine scribit nuncupatum ab anonymo Cuspiniani. At hoc falsum esse appareat ex ejusdem Cuspiniani commentariis, ubi semel & iterum hunc Consulem T. Junium vocari testatur ab ignoto auctore. Plutarchus in Galba ait Othonem, collega Ovinio designatum fuisse Consulem; ubi pro Vinio in græcis exemplaribus legitur Ovinius. At M. Otho anno superiori gesserat con-

sulatum suffectum, ut ex ejusdem nummis Panvinius ostendit; nec Vinus habuit Collegam Othonem, sed Galbam Augustum. Jam de T. Vinii cognomine agendum. In fastis græcis T. Rufinus appellatur; at Panvinius ait nusquam hoc cognomine T. Vinum nuncupatum. Hinc scribit dicendum potius Crispinum; filiam enim Crispinam habuisse a Tacito scribitur, qua nomen ex patris cognomine, ut tum consuetudo erat, traxit. Habes auctorem cognominis Crispini T. Vinio adtributi. Id autem adeo Leunclavio placuit, ut omisso nomine, in consulatu præfixo lib. 64. Dionis scripsit: *Galba Cas. Aug. II. & T. Crispinus.* Hosce Consules Dionis manu descriptos arbitrabaris; sed eorumdem auctorem jam tibi monstravi, ac toto hoc opere ostendam. Verum plerique illud cognomen exile nimis judicarunt, ac proinde illum ipsum auxere magno, ut ait Ovidius, ore sonandum, nempe *Crispinianum* scribentes. Ita Calvisius, Petavius, Bucherius, Ricciolius, aliqui exscriptores, quibus hic Consul dicitur T. Vinus Crispianus, qui antea erat Crispinus nomenclatore Panvinio: Ceterum ratio cognominis a nomine filia deducta, dubia plane & incerta est, ac perperam ejus aetatis consuetudinem Panvinius appellat. Non ibo inficias, mulieres quandoque patrum cognomina retinuisse. Lollia Paullina uxor Caligulae, filia fuit M. Lollii Paullini; Poppæa Sabina materni avi Poppæi Sabini nomen ac cognomen tulit ex Tacito lib. 13. At plerumque cognomen majorum diminutive inflexum ferebant. Ita Drusilla ab avo Druso: Plautia Urgulanilla uxor Claudii Augusti a M. Plautio Urgulanio, cuius elogium recitatur Gruteri pag. 452. 6. Messallina altera ejusdem Claudii uxor a patre Valerio Messalla Barbato cognomina sumpfere. Hinc T. Vinus a filia Crispina Crispus, non Crispinus dicendus esset. Plerumque etiam cognomina, seu nomina habuere, quibus nihil cum cognomine Patrum commune erat. Domitia Calvilla filia fuit Calvisii Tulli bis Consulis, ex Capitolino cap. 1. de Vita M. Aurelii; Julia Fadilla nata erat ex Julio Lupo, ex eodem cap. 1. de Vita Antonii Pii. Crispina Imperatoris Commodi uxor filia erat Brutii Præsentis. Et sane ex nomine Crispinæ ridicule quis patrem Brutum Crispinum nuncuparet. Hæc innumeris exemplis patent in vetustis inscriptionibus magni Thesauri a pag. 668. ad pag. 748. Hinc fit, ut nulla sit consuetudo a Panvinio conficta ac incertum fundamentum, cui Crispini cognomen innititur. At Crispiniani cognomen nuper sine teste concinnatum, risu potius excipendum, quam vel uno verbo confutandum videatur. Longe probabilius hic Consul eruditissimo Baronio nuncupatur T. Vinus Rufinus, quod hoc cognomine scribitur in fastis græcis; quibus addere possumus omnium optimos Idacianos, quos evulgavit Philippus Labbeus; ibi enim legitur: *Galba II. & T. Rufino.* Hic annus quartu Imperatores habuit: Galbam qui M. Salvii Othonis insidiis die 15. Januarii interemptus est: Othonem, qui pugna Bedriacensi vietus, semet tertium imperii mensem emensus interfecit: Vespasianum, qui Kal. Julii Imperator ab exercitu salutatus fuit: ac denique Vitellium, qui exente anno necatus, principatum uni Vespasiano reliquit. Hic imperavit annos decem, quorum octo, Tito filio septies collega, suis consulibus in fastis signavit, teste Svetonio in Vespasiano cap. 8. & cap. 6. de Vita Titi. Porro eosdem consulatus in Cassiodoro aliisque turbatos ac confusos Panvinius, anonymo apud Cuspinianum lampadem præferente, omnium primus accuratissime digessit, ac nummorum lapidumque inscriptionibus solidissime confirmavit. Anno tamen V.

C. 831. Christianæ vulgaris epochæ 78. *Commodus ac Priscus* privati Consules in fastis leguntur, qui Panvinio dicuntur *L. Ceionius Commodo*, & *C. Cornelius Priscus*. Consulares aliorum tabulas non moror, sed deinceps indiculos tantum Consulum libris Dionis præfixos appellabo, quos ex Panvinianis fastis exscriptos ostendam. Itaque Leunclavius in indice libri 66. Dionis idem collegium ita describit: *L. Commiodus Verus*, & *C. Cornelius Priscus*. Secundum Consulem ex Panvinio desumpsit. In priori omittit familiam Ceioniam Panvinio optime positam; addit de suo alterum cognomen *Veri*, & quidem perperam. Nam *L. Ceionius Commodo* tantum cognomen tullit, ut ex vetustis inscriptionibus colligo. Leunclavius quod legit *L. Ceionius Commodo* ab Imperatore Hadriano adoptatum, *Veri* cognomen tulisse, idem cognomen ejusdem avo hujus anni Consuli attribuit. At certum est, *L. Ceionius Commodo* antequam ab Hadriano adoptaretur, cognomen *Veri* non tulisse. Cum idem anno V. 889. Christi 136. consulatum inisset, in tribus inscriptionibus Gruteri pag. 90. 250. & 874. dicitur *L. CEIONIUS COMMODUS*, nusquam altero *Veri* cognomine addito. Error Spartiani cap. 2. de Vita *Ælii Cæsar*, ubi eumdem *Ælium Verum* appellat, corrigendus est ex Capitolino, qui de ejusdem *Ælii Cæsar* filio ac Imperatore *L. Vero* cap. 2. ait: *Igitur L. Ceionius Ælius Commodus Verus Antoninus*, qui ex Hadriani voluntate *Ælius appellatus* est, ex Antonini conjunctione *Verus & Antoninus*. Itaque cognomen *Veri* tum primum *L. Ceionius* datum est post mortem *Ælii Cæsar*, cui haec tenus auctore Spartiano *Veri* cognomen passim detulerunt. Ipse etiam Capitolinus non sibi constat; nam & *Ælium Cæarem Verum* nuncupat, & postea cap. 7. de Vita *M. Aurelii* ait: *Et quasi pater L. Commodo esset. Verum eum appellavit, addito Antonini nomine*. Et in *Vero* cap. 3. de eodem *M. Aurelio* scribit illum imperium cum *L. Commodo* communicasse, additque: *Verum vocari præcepit, suum in eum transferens nomen, quum ante Commodo vocaretur*. Hæc plane vera sententia. Nam *Aurelius Antoninus Pius* adoptatus ab *Ælio Hadriano*, in familiam *Æliam* transiit, qui jussus *L. Ceionium Commodo* ac *M. Annium Verum* sibi adoptare, hic *M. Ælius Aurelius Verus*, ille vero *L. Ælius Aurelius Commodo* dictus fuit. Hoc egregie confirmant duæ inscriptiones quas inferius producam, ubi de Consulibus, imperante *Antonino Pio*, verba faciam. At ubi *M. Aurelius L. Ceionius Commodo* in imperii consortium admisit, eumdem nuncupavit *Verum*, quod *Anniae* familia cognomen erat, non *Æliae Hadriani* neque *Aureliae Antonini Pii*. Itaque nullus Ceioniorum ante *L. Verum Augustum*, *Veri* cognomen tullit. Hæsit ad hoc cognomen Casaubonus in notis ad cap. 7. vitæ *M. Aurelii*, scribens: *Video, nec video qui recte ista capiam*. Salmasius plura quidem adnotavit, sed nec ipse rem assecutus. Fons & origo vulgaris erroris, quod *L. Aurelius Augustus Marci Aurelii Augusti* collega, *Veri* cognomen habuit, quo etiam solo plerumque in nummis obsignatur; hinc idem cognomen *L. Ælio Cæsari* ejusdem patri vulgo datum; quod tamen neque in nummis, aut lapidibus eidem attributum legitur, in quibus ante adoptionem *L. Ceionius Commodo*, post adoptionem *L. Ælius Cæsar* tantum inscribitur. Extat inscriptio Gruteri pag. 250. quæ hoc collegio Consulum obsignatur: *L. Ceionius Commodo*, *Sex. Vetuleno Civica Pompejano Coss.* Et pag. 874. 5. legitur: *Ceionius Commodo*, & *Civica Pompejano Goss.* in quibus inscriptionibus collega *L. Ceionii* duplice cognomine effertur, ille vero unico tantum *Commodi* exprimitur. Interim corrigendum tibi est titulus hujus posterioris inscri-

Apparatus in Baronium

ptionis, quem pag. 27. ita descripsisti ex Kirchmanno: *Ælius Cæsar duobus lib. Sannari Quintilianus salutem*; ubi notas eam esse *Ælii Cæsaris epistolam*. Non est, Amice, *Ælii Cæsaris*, sed liberti cuiusdam rescriptum, cuius titulus recte ex Smetio habetur apud Gruterum pagina laudata, 874. 5. *C. JULIUS CAEDUS LIB. SEMIARIS QUINTIANUS SALUTEM*. Vides quam erronee huncce titulum ille recitat, ut postremam tantum vocem recte posuerit? Haec tenus de cognomine *Veri* *L. Ceionius Commodo* Consuli A. V. 831. a Leunclavio perperam supperaddito, quod Ceioniorum primus *L. Verus Augustus* ejusdem pronepos, accepit a *M. Aurelio*, ut in eo suæ ipsius familie *Anniae* cognomen renovaret, illud in collegam transferendo, quod ipse tum privatus, tum *Cæsar* ad mortem usque Antonini Pii tulerat, nec postea Augustus usurpavit. Ceterum alter Consul *C. Cornelius Priscus* fictius est; siquidem e vetusta inscriptione fratrum Arvalium, quæ Romæ in villa Sabellorum, vulgo Montalto, legitur, verus *L. Commodo* collega innotescit. Hæc initio ejusdem leguntur:

L. CEIONIO. COMMODO

D. NOVIO. PRISCO.

III. NON. JAN

Integralis inscriptionem leges apud Jacobum Sponiūm veterum monumentorum diligentissimum collectorem, sect. 1. Miscellan. art. 2. In illa vero tabula recitantur vota nuncupata de more tertio Nonas Januarias pro salute *Imp. Vespasiani Cæsaris Aug. Trib. Pot. COS. VIII. & T. Cæsaris Aug. F. Vespasiani COS. VI.* Anno superiori V. C. 830. Vespasianus Aug. VIII. Titus Cæsar VI. Consules fuerant. Et quidem Sponius putabat Cornelium Priscum fuisse Consulem ordinarium, Novium vero Priscum suffectum, aut erratum esse in fastis Capitolinis. At D. Novius Priscus fuit Consul ordinarius, cum ineunte anno magistratum inierit; nec erratum est in fastis Capitolinis, sed in fastis Panvinianis. Addit, hujus D. Novii Prisci mentionem fieri in Gruteriana inscriptione pag. 104. 6. Verum ille Novius Priscus non est vir consularis, sed quidam de plebe inter collegas curatores Tribus Succusanae numeratus. Tacitus in fine libri 15. Annal. meminit Novii Prisci a Nerone obculatum eidem cum Seneca amicitiam in exilium misi, quem uxor Antonia Fadilla comitata est. Hic post excessum Neronis, Romam regressus, satis probabiliter hujus anni Consul videri possit.

Anno V. 832. Christi 79. die 24. Junii senex Vespasianus vita defunctus, Titum Cæsarem Imperii hæredem reliquit, quem antea in Tribunicia potestate ac censura collegam habuerat. Duo tantum collegia Consulum imperitante Tito, annum aperiuerere. Anno altero eodemque postremo imperii ejusdem V. C. 834. Christi 81. signantur in fastis Consules *Silvanus*, & *Pollio*. Panvinius, quod *M. Plautius Silvanus* collega legitur Augusti Consulis XIII. itemque in veteri Inscriptione Tiberius Plautius Silvanus, imperante Vespasiano, Consul II. ac præfectus Urbis dicitur, ex eadem familia hujus anni Consulem appellavit *M. Plautium Silvanum*; collegam vero dixit *M. Annium Pollionem*. Utrumque iuvtuatus a Panvinio Leunclavius scribit in indice ante lib. 66. Dionis: *M. Plautius*, & *M. Annius Pollio*. At hucusque erratum in fastis. Extat Gruteri pag. 1040. 1. Inscriptio Aræ a T. Canulejo dicata;

KAL. NOVEMBRIS
SEX. ANNIO. SILVANO
ET. T. ANNIO. VERO. POL
LIONE. COS

Uterque Consul fuit e gente Annia; utriusque prænomen salso in fastis descriptum, ac prioris etiam Consulis familia Plautia. Hoc anno Titus Imperator Orbi Romano ostensus potius, quam datus Imperator, Idibus Septembris, in eadem qua pater, villa decepsit, successore Domitiano fratre, quo imperante quindecim paria Consulum totidem annos principatus ejusdem in fastis signarunt. Hic oro te, vir doctissime & amicissime, atque obsecro, ut meam mihi causam bona cum venia apud te judicem paucis liceat defendere; siquidem ex Dionis fastis mihi dicam dicis, quod suffectos Domitiani consulatus cum ordinariis semper connumeratos asserui. Ipsa hic tua verba ex pag. 64. recito. Sed, inquis, vir doctissimus (hunc tibi quem unice mereris, titulum habeto) non observarat non solum apud Dionem, quo nullus ex antiquis in Confusibus recensendis exaltior, eorum omnium mentionem non haberet, sed neque etiam in aliquibus Domitianis nummis eosdem memorari. Est statim sequenti pag. 65. uncialibus, ut quidam dixit, characteribus posito titulo: SERIES CONSULATUM DOMITIANI EX DIONE, eamdem recitas:

*Titus Aug. VIII. Domitianus Cæsar III.
M. Plautius, M. Annius Pollio.
Domitianus Aug. IV. T. Flavius Sabinus.
Domitianus Aug. V. Eutropius Rufus II.
Domitianus Aug. VI. Junius Sabinus, &c.*

Profecto si hanc seriem consulatum Dio descripsisset, nemo Dione pejus fastos digessisset, cum inter haec tantum quinque collegia Consulum, tria sint plane spuria ac fictitia, & ante Panvinium fastis ignorata. Jam secundum collegium falsis characteribus designatum observasti, pro Sexto Anno, Marco Plautio in fastos relato. Proxime videbis pro Eutropio Russo Q. Petilium Rufum in scriptis ac scalptis antiquitus monumentis obsignatum; denique non Junium Sabinum, sed Oppium Sabinum in fastis reponendum intelliges. Leunclavus hic tibi bellissime imposuit. Nam ubi haec tenus mei Panvinii fastos exscripterat, in Domitiani consulatis recitandis, inanum de Panvinii tabulis tollens, ordinarios tantum illius principis consulatus numeravit; id tamen peccans, quod priori consulatum suffectum uia cum duodecim ordinariis computavit, cum vel omnes suffecti recensendi fuissent, vel omnes nullo excepto, omittendi. Nec tu quidem recte calculos ponis, cum pag. 64. scribis: *In qua serie eidem Imperatori consulatus tantum XIII. tribuuntur, & ex suffectis duo recensentur, quatuor omittuntur.* Erras. In illa serie duodecim ordinarii Domitiano consulatus tribuuntur, & ex suffectis unus recensetur, quatuor omittuntur. Dixi te eras? Corigo memet errantem, cum olim scripsi Domitianum sexies consulatum gessisse; scribendum erat quinque, ac proinde unus ego erroris tui auctor venio, qui, ut ingenue fatear, illum numerum ex Ricciolii fastis exscripsi. In vetustis lapidum Inscriptionibus suffecti Domitiani consulatus una simul cum ordinariis semper connumerantur. Leges illos in magno The-

sauro pag. 5. 68. 244. 300. 574. 575. Smyrnensem nondum editam, proxime exhibeo. Nec secus in nummis eosdem consulatus sculptos vidi. Illum vero Scaligero recitatum, in quo Domitianus dicitur *Augustus P. M. Cos. VI.* perpetram exscripterunt; in illo enim dubio procul sculptum fuerat COS. VII. detrita tamen iniuria temporum, seu alio casu postrema nota numerali, quæ Scaligero tibique supplenda erat ex innumeris, quos vidi, ejusdem nummis, in quibus dicitur COS. VII. & in poëtica: PRINCEPS JUVENTUTIS. Ne quid tamen dissimilem, dabo unum & alterum testem, qui Domitiano imperante, vixerat, quorum testimonio mecum poteras solidius disputare, quam ex figura Leunclavio & Dioni abs te affixa serie consulatum Domitiani. Prior est Svetonius qui cap. 3. de Domitiano scribit: *Deinde uxorem Domitiam, ex qua in secundo suo consulatu filium tulerat, alteroque anno consalutaverat ut Augustam &c.* Cum Domitianus nisi Augustus uxorem itidem Augustam dixerit, pater Svetonius secundum Domitiani consulatum accepisse pro altero; quem ordinarium Imperator gessit. Alter vero est Statius, qui in carmine de XVII. consulatu Domitiani ait:

..... subiere novi palatia fasces,
Et requiem bis sextus bonos, precibusque
receptis,
Curia Cæsareum gaudet vicisse podo-
rem.

Ita bis sextum honorem fascium, nempe duodecimum consulatum ordinarium Domitiano delatum laudat; qui tamen quinque suffectis adnumeratis, erat decimus septimus. Ceterum annus, quo Domitianus primum consulatum suffectum gessit, in Panvinii & aliorum fastis, quos ipse pag. 203. sequeris, corrigendus est. Ille enim non fuit Consul suffectus anno vulgaris epochæ 70. quo Vespasianus Aug. II. ac Titus ordinarii Consules in fastis signantur, sed anno sequenti 71. Tacitus lib. 4. Hist. de Vespasiano scribit: *Ipsi consulatus cum Tito filio, pratura Domitiano & consulare imperium decernuntur.* Hoc S. C. factum est post necem Vitellii, exeunte anno 69. Itaque anno 70. Vespasianus II. collega Tito Consul fuit; Domitianus vero prætor. Extat Vespasiani nummus Bononiae apud P. Minium cum epigraphe in poëtica: CAESAR AUG. F. COS. CAESAR AUG. F. PR. Vides hic Titum Cæsarem Consulem; Domitianum autem prætorem. Julius Frontinus ante Domitianum prætor designatus, quod Consules aberant, Kalendis Januariis Senatum coegerit. Addit Tacitus loco laudato: *Et mox, ejusiente Frontino, Cæsar Domitianus prætoram cepit.* Idem confirmat Svetonius cap. 1. in Domitiano. In thesauro Gruteriano pag. 573. 1. legitur decretum, quo quidam veterani civitate donantur ab Imperatore Vespasiano T R. POT. II. COS. III. DES. IIII. nempe anno Christi 71. idem vero decretum dicitur scriptum NON. APRIL. CAESARE. AUG. F. DOMITIANO. CN. PEDIO. CASTO. COS. Itaque anno 71. Domitianus in locum Vespasiani Augusti suffectus, gerebat mense Aprili consulatum. Panvinius putavit eumdem Kal. Juliis consulatum iniisse. In magno thesauro numismatum Mediceo tres nummos primæ magnitudinis in antica parte inscriptos vidi: IMP. CAES. VESPASIAN. AUG. P. M. TR. P. COS. III. & in poëtica: IMP. AUG. F. COS. DES. IT. CAES. AUG. F. DES. S. C. Hi nummi percussi sunt anno 71. ante Martium, cum id temporis Titus Imperator Augusti filius Consul designatus iterum esset in annum sequentem 72. & Domitianus Cæsar Augusti filius designatus esset Con-

ſul ad proximas Kal. Martias. Itaque annus quo Domitianus primum consulatum gessit ex lapidis ac nummorum inscriptionibus evidenter demonstratur.

Anno V. 836. Christi Domini 83. leguntur in fastis Consules *Domitianus IX. & Rufus*. Panvinio hic collega Domitiani dicitur *T. Virginius Rufus II.* qui anno 69. post necem Galbae ab Imperatore Othono designatus fuit Consul suffectus a Kal. Maii, ad Kal. Julias, ex Tacito lib. 1. Histor. En tibi Leunclavium totum hunc collegam Domitiani ex tabulis Panvinii in indicem consularē lib. 67. Dionis deportantem; ibi enim ait: *T. Virginius Rufus II.* Tu quidem in serie consulatum Domitiani, huic ipsi Consuli collegam addis *Eutropium Rufum II.* Ubinam, quæſo te, huncce Eutropium Rufum Consulem invenisti? Scito tamen neque Verginium Rufum, neque tuum illum Eutropium Rufum, sed *Q. Petilius Rufus* fuisse verum ac

legitimum collegam Domitiani Consulis IX. Phlegon Imperatoris Hadriani libertus, & insignis chronologus cap. 24. de Mirabilibus scribit mulierem Tridenti peperisse angues globi instar involutos: ὑπαρευόντων ἐν Πάμεν Δομιτιανού Καλοσπόρου τὸ ἔνατον, καὶ Πετρίδης Ρούφης τὸ δέκατον: *Consulibus Roma Domitiano Cæsare IX. & Petilio Rufo II.* Hoc ipsum collegium Consulū prodit insignis inscriptio lapidis sub monte Sipylō prope Smyrnā anno 1679. effossi; Illius exemplar Daniel Cossinus latinis græcisque literis apprime eruditus, misit ad Antonium Magliabechium, ut eruditissimi ac ubique non barbararum gentium laudatissimi viri bibliotheca, collectis non ex Europa tantum voluminibus, verum etiam ex ipsa Asia præclaro monumento accepto, ditesceret. Est prolixum satis epigramma, cuius hic tibi fragmentum recito.

ΣΟΥΑΠΙΚΙΟΣ ΦΙΡΜΟΣ

ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ ΑΡΤΕΜΑΣ ΠΑΤΡΟΜΥΣΤΙΣ

ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ ΕΥΔΗΝΟΣ ΠΑΤΡΟΜΥΣΤΙΣ

ΤΡΟΦΙΜΟΣ ΑΣΚΑΗΠΙΑΔΟΥ

ΤΥΡΑΝΝΟΣ ΠΑΠΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ ΚΑΙΣΑΡΙ.....

...ΣΕΒΑΣΤΩ ΤΟΥ Θ. ΚΟΙΝΤΩ

ΠΕΤΤΙΔΙΩΡΟΥ ΤΟΥ Β. ΤΠΑΤΟΙΣ

ΕΠΙΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥ ΚΟΣΚΩΝΙΑΣ

ΜΥΡΤΟΥ ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΣ-ΛΟ-ΚΑΙ

ΚΙΑΙΟΣ ΦΡΟΝΤΩΝ-ΝΕ-ΞΤΣΤΑΡΧΗΣ

ΔΙΟΝΤΣΙΟΣ ΚΙΚΙΝΟΣ-ΝΕ.

Vides hic decreto Senatus erasum post ejusdem necem nomen Domitianus *Imperatoris Caesaris Augusti IX. Consulis*, cujus collega dicitur *Quintus Petilius Rufus II.* quo quidem charactere Phlegontis testimonium, immo fasti ipsi mirifice illustrantur. Legi in inscriptis Reinesii nuper publicatis, pag. 221. quoddam epigramma a Pyrrho Ligorio exscriptum, quod dicitur dicatum *T. FL. DOMITIAN AUG. IX. T. VIRGINIO RUFO COS.* At norunt eruditii Ligorium latini sermonis ignarum, uti ejusdem æqualis Antonius Augustinus in Dialogis testatur, laboriosissimum quidem, sed plerumque fallacem scriptorem fuisse. Hinc non semel vapulat a Spanhemio, Scheffero, aliisque viris eruditissimis, quibus fucum facere non potuit. Illi autem inscriptioni addidit Consules; quod non semel ab eo peccatum. Immo in illa ipsa pag. 221. ex eodem Ligorio recitatitur inscriptio posita Kal. Aprilis *IMP. VESPASIANO. III. & T. CÆSARE. COS.* cum tamen certum sit, Vespasianum secundum consulatum Tito Cæsare collega gessisse ex nummis ac Tacito scribente lib. 4. Hist. Interea Vespasianus iterum, ac *Titus consulatum absentes incurrunt*. Idem vero Vespasianus anno sequenti V. C. 824. tertium consulatum non cum Tito, sed cum Cocceio Nerva administravit. Exiat veteris inscriptio Gruteri pag. 300. Idem Ligorius apud Gruterum pag. 314. 3. fingit in lapide hunc consulatum *IMP. CÆS. FLAVIO. DOMITIANO. VIII. ET. C. VALERIO. MESSALINO. COS.* Quod colligium verum quidem est, sed in Domitiano fingitur titulus Imperatoris ac nota

consulatus VIII. cum Consul II. collegam habuerit *M. Valerium Messalinum*. Idem vero Imperator ac COS. VIII. collegam habuit *T. Flavius Sabinus*, ex veteri inscriptione pag. 68. 1. Et sane Verginius Rufus non *Titi*, sed *Lucii* prænomen tulit; unde plurimum errorum convincitur factus ille Ligorio consulatus. Aliam similem ejusdem fraudem ad A. V. 900. notabo.

Anno V. 837. Christi 84. signantur in fastis Consules *Domitianus Aug. X. & Sabinus*. Panvinio collega Domitiani dicitur fuisse *Appius Junius Sabinus*, quem Svetonius in Domitiano vocat virum consularem, bello Dacico interfecit. Hunc quoque Leunclavius arripiens insevit indici lib. 67. Dionis scribens: *Ap. Junius Sabinus*. At memoria Panvinium defecit. Nam Svetonius cap. 6. scribit, Domitianum duas contra Dacos expeditiones suscepisse: *Primam Oppio Sabino Consulari oppresso*. Panvinius pro Oppia familia, Appium prænomen sibi fingens, eumdem in Juniam familiam perperam transcripsit. Gruteri pag. 446. 4. laudatur Hadriano imperator *C. OPPIUS SABINUS* idemque COS. sed suffectus, qui hujus Oppii Sabini a Dacis interfeci filius videri possit. Hinc satis probabiliter *C. Oppius Sabinus* Domitiano Cos. X. collega dari potest.

Anno V. 845. Christi 92. Consules in fastis dicuntur *Domitianus Aug. XVI. & Saturninus*. Panvinius cum alterum Saturninum ante quintum annum, collegam Domitiani Cos. XIII. Autum Volusium nuncupasset, eumdeni iterum hoc anno Consulem statuit. Illum ipsum integre exscribit Leunclavius, cui dicitur: *A. Volusius Sa-*

Surninus II. Errant in prænomine, ac iterato consulatu. Gruteri pag. 300. legitur in veteri

inscriptione Tittienus Serenus in collegium cooptatus eo anno, quo consulatum gessere.

I M P. C A E S. A U G. G E R. X V I. C O S

Q. V O L U S I U S. S A T U R N I N U S.

P. R. C. A N. D C C C X L I I I I.

Annus Urbis 844. numerabatur usque ad diem 21. Aprilis anno æra vulgaris Christianæ 92. Senatus tanto odio occisum Domitianum persecutus est, ut teste Svetonio cap. 23. Novissime erandos ubique titulos, abolendamque omnem memoriam decernet. Quod patet in posita inscriptione, & in aliis pag. V. 2. XII. 2. 68. 1. 245. 2. 411. 1. & in Smyrnensi superius recitata. Anno secundo Neronis Q. Volusius Saturninus Consul in Fastis, ac Gruteri pag. 9. 4. legitur qui hujus Quinti Saturnini pater fuit: Hinc recte in fastis Idacii, Prosperi ac Cassiodori hic Saturninus non legitur Consul II.

Domitiano A. V. 849. Christi 96. die 18. Septembribus interfecto, M. Cocceius Nerva imperium accepit, cuius brevissimi principatus annos duo collegia Consulum aperuere. Anno V. 850. Christi 97. Nerva Augustus III. ac Rufus III. fastis prænotantur. Prosper & ejus exscriptores Cassiodorus in Chronico, ac Victorius Aquitanus in Canone Paschali hoc collegium omiserunt. Idacius recte scribit: Nerva III. & Russo III. Frontinus lib. 2. de Aqueduct. scribit se designatum curatorem aquarum Urbis, Imperatore Nerva III. & Verginio Russo III. Consulibus. Panvinio vocatur *Titus Virginius Rufus III.* quo pariter prænominé illum Leunclavius inserit indici lib. 68. addit Panvinius eumdem in consulatu mortuum ex Plinii epistolis. Glandorpius in Onomastico non Titum, sed Publum Virginium scribit, cuius priorem consulatum ponit anno nostræ Epochæ 63. collega Memmio Regulo. At Panvinius eumdem anno 69. quo occisus est Galba, Consulem suffectum statuit ex Kal. Maii ad Kal. Julias collega Poppeo Vopisco ex Tacito lib. 1. Hist. iterum vero Consulem anno V. 836. cum Donitiano Aug. IX. ac tamdem Consulem III. hoc anno cum Nerva Augusto. At certum mihi est, Panvinium errasse in priori Nervæ consulatu statuendo. Nam ut prænotavi, primum consulatum gessit A. V. 816. collega C. Memmio Regulo, Nerone imperante. In veteri Inscriptione Gruteri pag. 8. 3. dicitur votum solutum a quibusdam libertis,

L. V E R G I N I O. R U F O

C. M E M M I O. R E G U L O. C O S

Frontinus lib. 2. de Aqueduct. scribit: *Verginio Russo, & Memmio Regulo Coss.* At Tacitus lib. 15. & Seneca lib. 6. Nat. quaest. inquit: *Memmio Regulo, & Verginio Russo Coss.* Verginium secundo loco nominantes. Ita optimi scriptores ordinem nominationis Consulum minus sibi servandum duxerunt. In duabus etiam testis gladiatoriis superioris milii in Consulibus sub Tiberio laudatis, ac totidem inscriptionibus lapidum, & in aliis inferante M. Aurelio recitandis, idem ordo variatur; quamvis major prius nominati Consulis honor censeretur, ut ex Cicerone tradit Consul Ausonius in panegyri ad Gratianum. Ceterum Panvinii sententia de primo consulatu Verginii ab Imperatore Othone accepto, refellitur, quod Verginius sub necem Neronis Germanicæ legatus ac proprætor erat. Dio lib. 63. ait: *Rufus, qui Germaniam ob-*

tinebat, inde profectus est, ut vindicti bellum inferret. Tacitus etiam lib. 1. Hist. Nec statim, inquit, pro Galba Verginius an imperare voluiset dubium: delatum ei a milite imperium conveniebat. Et statim: *Dux deerat, nempe in Germania, abducto Verginio per simulationem amicitia.* Illum enim Galba novus Imperator Romanus ex Germania vocayerat. At certum est viros tantum consulares, legatos ac proprætores Germanicis exercitibus impositos fuisse. Itaque L. Verginius sub Neroni gesserat consulatum. Iterum Consul designatus fuit ab Othoni, collega Poppæo Vopisco, ex Tacito lib. 1. Hist. Panvinius secundum consulatum Verginii statuit, collega Imperatore Domitiano IX. quam sententiam ex Smyrnensi inscriptione ac Phlegorite confutavi; siquidem Q. Petilius Rufus cum Domitiano Consule IX. magistratum gessit. Denique Verginius anno ab hoc secundo, consulatu vigesimo octavo, imperante Nerva, tertio consulatu perfunctus, eodem anno obiit, publico funere elatus, uti fuisus recitat Plinius lib. 2. epist. 1. Glandorpius fingit Verginum designatum fuisse Consulem IV. a Traiano Augusto; etenim post obitum Verginii, Trajanus imperium accepit, & quidem eodem anno circa initium Novembribus in consortium principatus a Nerva adscitus, qui tertio postea mense post Trajani adoptionem, teste Aurelio Victore, decessit die 28. Jan. A. V. 851. a Parilibus.

Trajano imperante, undeviginti collegia Consulum signantur in fastis, qui circa ea tempora fatis turbati ac confusi apparent ex tabulis Idacii, Prosperi, Chronicæ Alexandrini, & anonymi apud Cuspinianum, si secundi invicem conferantur. Anno V. 853. Christi 100. apud anonymum Cuspiniani dicuntur Consules *Trajanus III. & Frontinus.* Idacius scribit: *Trajanus III. & Pontino;* Prosper vero: *Trajanus IV. & Frontone.* Panvinius recte ex Plinio in panegyri probat Trajanum, ejusque collegam Consules III. scribendos; Plinius enim Imperatorem commendat, quod Consul tertium duos itidem collegas Consules III. designavit: *Laudandus quidem, inquit, & ille, qui tertium consulatum meruit, sed magis sub quo meruit;* magnus memorandusque qui tantum primum cepit. At illius nulla memoria apud posteros manet. De illo tamen scribit Panvinius: *Hic est M. Cornelius Frento orator nobilissimus, de quo in vita Marci Imperatoris Julius Capitulinus, Macrobius, & Plinius in epistolis saepe memincentur.* Leunclavius pedibus, immo manibus in Panvinii sententiam ivit, scribens in indiculo lib. 68. Dionis: *Nerva Trajanus Aug. III. & N. Cornelius Frento III. Capitulinus cap. 2.* scribit M. Aurelius pluribus magistris usum fuisse, juxta varias quas juvenis didicit, disciplinas: *Oratoribus, inquit, usus est Gracis Anno Marco, Caninio Celere, & Herode Attico: Latino, Frontone, Cornelio.* Sed multum ex his Frontoni detulit, cui & statuam in Senatu petiit. Idem Capitulinus in Vero Augusto cap. 2. hujus in rhetorica præceptorem laudat Cornelium Frontonem. Extat vetus inscriptio apud Panvinium ad Annum V. 850. Gruterum pagina 469. 2.

M. AVFIDIO. FRONTONI

PRONEPOTI

M. CORNELI. FRONTONIS

ORATORIS, COS.

MAGISTRI. IMPERATORVM

LUCI, ET ANTONINI

NEPOTI. AVFIDI. VICTORINI

PRAEFFECTI. VRBIS, II. COS

FRONTO. COS

FILIO DULCISSIMO

At M. Cornelius Fronto orator nobilissimus, atque M. Aurelii Antonini magister fuit semel tantum Consul, & quidem suffectus. Audiatur Consul Aufonius in panegyri. Unica mibi, inquit, amplectenda est Frontonis imitatio, quem tamen, Augusti magistrum sic consulatus ornavit, ut prefectura non cingeret. Sed consulatus ille eujusmodi? Ordinario suffectus, bimestri spatio interpositus, in sexta anni parte consumptus, quarendum ut reliquerit tantus orator, quibus Consulibus gesserit consulatum. Et statim: Non ego me contendit Frontoni, sed Antonino praefero Gratianum. Hinc in posita inscriptione M. Cornelius Fronto dicitur tantum Consul sine ulla iterati consulatus nota. Ex his patet Panvinii error, dum M. Cornelium Frontonem oratorem ac magistrum M. Antonini, singit Consullem III. anno secundo imperii Augustei Trajani, cum ille unicum bimestrem, eumque suffectum consulatum anno incerto gesserit. Quisigitur Consul III. collega Trajani assignabitur? Fasti veteres illius tantum cognomen habent, sed in eodem discordant. Prosper, ejusque exscriptor Cassiodorus Frontonem illum appellant, quibus suffragari videtur Dio qui Frontonem Consulem laudat, Nerva imperante; Plinius vero de collegis Trajani scribit: Uterque nuper consulatum alterum gesserat a patre tuo, id est quanto minus quam a te datum; ex quibus verbis Panvinius Frontonem Consulem II. sub Nerva, & tertium cum Trajano itidem III. assertuit. In vetustis Inscriptionibus Gruteri pag. 190. 1. inter IIIViros viarum curandrum a Trajano Imperatore constitutos, nominatur priori loco L. Licinius Sura, qui patiter fuit Consul III. & secundo loco M. IVLIUS M. F. FRONTO, quem forte laudat Mattialis lib. 1. epig. 56,

Vota tui breviter si vis cognoscere Marci,
Clarum militia, Fronto, togaque decus.

Quod vero in fastis Prospere, qui omnium sunt virtuosissimi, collega Trajani dicitur Fronto, cum apud anonymum Cuspiniani Frontinus appelleatur, ac constet hujus ignoti scriptoris tabulas consulares omnium optimas esse; satis probabiliter dici posset Sex. Julius Frontinus, qui de Aquaductibus scripsit, Trajani tertium Consulis collega. Et quidem Panvinius id etiam peccavit, quod scripsit: Liber Cuspiniani Trajanum III. & Frontonem edit, cum diserte scribat Cuspinianus: Ignotus auctor habet hoc loco: Trajanus III. & Frontinus: & idem in Dione Frontinum legendum putet. Enim vero Frontinus post suffecium consulatum, a Vespasiano Imperatore proprætor in Britanniam missus fuit, inter cujus provinciae præsides consulares post

Petilium Cerealem laudatur Tacito in lib. de Vita Agricolæ Julius Frontinus vir magnus: Idem alterum consulatum gessit, teste Martiale lib. 10. epig. 48: in quo tenue ac paupere poeta dignum convivium describens, vinum recenset non veteri aliquo Consule in amphora signatum, sed

De Nomentana vinum sine face lagena,
Quæ, bis Frontino Consule, plena fuit.

Quod nuper lagena plena fuerat vino, hinc eamdem sine face dixit; quare Frontino nuper iterum Consule impletam dicit. Idem vero superius epigr. 6. & 7, exponit se cupere redditum Trajani ex Germania, ubi anno 97. & sequenti substitit. Hinc Frontinus alterum consulatum sub Nerva gessit, a quo etiam anno 97. & sequenti substitit. Hinc Frontinus alterum consulatum sub Nerva gessit, a quo etiam anno 97. curator aquarum Urbis designatus fuit, ut initio sui operis & lib. 2. idemmet Frontinus testatur. Tertium vero consulatum forte accepit a Trajano in Kalendas Januarias anni Christi 100. Plinius utrumque collegam Trajani tum ordinarium Consulem, tum alterum Kal. Martii suffectum, laudat in panegyrico; ubi ait delatum ab Imperatore tertium consulatum viris singularibus, non bene ac fortiter sub ipso, aut cum ipso in bellicis expeditionibus, sed in toga meritis. Et paulo inferius: Nempe hi sunt, quos Senatus cum publicis sumptibus minuendis optimum quemque præsiceret, elegit quidem primos. Item: Tertio Consules fecit, quos vos elegeratis, & fecit hoc ordine quo electi a vobis erant. Horum alter statuendus est Consul ordinarius, cuius nomen haecenus incompertum; quamvis de utroque Julio Frontone ac Frontino quædam divinare conatus neutrum tibi forte Consulem fuisse persuaserim. At Trajani consulatum III. pluribus laudat Plinius in panegyri. Illum gesit usque ad Kal. Majas, duobus collegis binestri magistratu concesso, dicente oratore: Hanc tibi, præcipuam causam fuisse extendendi, consulatus tui, ut duorum consulatus completeretur. Addit: Itaque & abiturus consulatu, jurasti te nihil contra leges fecisse. Dein Senatus eumdem Imperatorem Consulem IV. designavit. Quo justius, inquit, Senatus, ut susciperes quartum consulatum, & rogavit, & jussit. Hunc tamen quartum consulatum, cum Plinius panegyricum recitavit, nondum admiserat. Fortasse, inquit, sufficiat tibi tertius consulatus; sed nobis tanto minus sufficit. Ille nos instituit, & induxit, ut te iterum iterumque Consulem habere cupiamus. Remissus istud contenderemus, si adhuc non sciemus qualis es futurus. At Imperator hanc designationem nondum ratam habuerat, cum ibi-

Ibidem orator dicat: *Pictati Senatus cum modestia principis felix speciosumque certamen seu fuerit vita, seu vicerit.* Hanc orationem Plinius recitavit, cum ineunte Septembri consulatum auspiciatus est, ex lib. 3. epist. 13. & 18. quod Verginii Rufi Consulis exemplo confirmatur ex lib. 2. epist. 1. Hic mihi in mentem veniunt, quae nuper de hoc quarto Traiani consulatu scribis pag. 207. ad annum Christi 101. videlicet: *Sumptus hic consulatus ob Quinquennalia imperii proconsularis, ac triumphum de Dacis, quem hoc anno consignat Eusebius in Chronico.* Hæc mihi sane difficultia visa sunt. Nam Trajanus quartum sibi delatum consulatum recusavit, ac vix tamdem Senatus precibus exoratus ac vixius admisit. Ille ergo regulas de Quinquennalibus in consulari prætexta celebrandis ignoravit. Sed nec eumdem consulatum ob triumphum Dacicum accepit. Etenim anno Christi 100. cum Romæ degebat, designatus fuit Consul IV. ut proxime Plinius exposuit; at eo anno nondum Dacicum bellum eruperat, cum ibidem Plinius dicat: *Nam ut ipse nolis pugnare, moderatio, fortitudo tua praefat, ut neque hostes tui velint.* Et statim: *Quod si quis barbarus rex co insolentie furisque processerit, ut iram tuam indignationemque mereatur &c.* Nondum ergo motum erat in Dacos bellum, ac toto anno Trajanus Romæ substitut, ubi etiam quartum consulatum capessivit; cum tertium consulatum in Germania iniuste reculaverit, quod eum absens gerere non poterat, teite ibidem Plinio, qui de quarto consulatu ait: *Dabitur rursus videre Consulem illum? &c. presidebit latitia publice auctor ejus & causa?* Extant quidem apud Occidem nummi inscripti: DIVO NERVÆ TRAJANO. AUG. P. M. TR. P. COS. III. P. P. & in postica: PROFECTIO AUG. GERMANIÆ S. C. At titulus ille, *Divi*, eos mihi nummos suspectos reddit, dicente Plinio: *At tu etiam nomen patris patria recusabas.* Etiamsi tamen admittantur uti legitimi, ita ut ante exitum anni 100. profectio in Germaniam in annum sequentem indicata fuerit, quartus consulatus nequit dici sumptus ob triumphum Dacicum; nisi dicamus Senatum non modo ante victoriam, verum etiam ante bellum inchoatum, triumphum cecinisse.

Haud animum induxi exactiorem utriusque belli Dacici chronologiam hic concinnare, quod eam brevi intelligamus ex eruditissimis commentariis quos modo de columna Trajani Raphael Fabretti typis excudit. Quadam tamen hic inseram, cum ut consulatum Trajani, quos Imperator Augustus omnes Romæ initit, ratio ac tempus intelligatur, tum etiam ut pateat, quo primum anno idem in Asiam profectus, persecutionem contra Christianos exercuit; video enim cæteros quoque scriptores, atque eos inter, qui de Epistolis S. Ignatii nostra atate acerrimis secum invicem scriptis depugnarunt, in prochronismos delapsos, qui tibi in notis ad magnos Annales evitandi sunt. Itaque meam de tempore utriusque belli Dacici, ac de profectione Trajani in Orientem, simulque de quinto ac sexto ejusdem consulatu Romæ inito, sententiam tibi proponam, quam ipse postea ad līmā revoces, vel ad incudeni. Panvinius lib. 2. fastorum ad A. V. 854. recitat e veteri lapide elogium Trajani in quo legitur: DACICUS TRIB. POT. III. COS. IV. VICTO DECEBALO. Ex hac inscriptione Baronius, qui eamdem ex Panvinio recitat, ac alii passim crediderunt a Traiano quartum Consule bello Dacico priori victimum Decebalum; cum tamen spuria sit illa inscriptione utpote ab eodem Panvinio conficta. Lazius libro 12. cap. 7. idem epigramma laceratum ac detritum recitarat, testatus extare in oppido Gumperdoff primo a Vienna millario, ex fragmentis male compa-

tis, ubi legebatur NERV... ACICU.. US. AUG. Itein VICT. D... D.. V. ADIA.. T.. R. P. III. COS. V. Gruterus pagina 190. 1. idem elogium e Lazio repetit, at non fideliter, cum ibi scribat, VICTO DECE... uti & DACICUS, & alia verba minus detensa. Panvinius tamen integre illud concinnavit, & COS. III. reposuit, cum optime intelligeret consulatum quintum Trajani non posse cum quarta ejusdem Tribunitia potestate componi. Hoc ergo fallaci præjudicio, quod fons & origo communis erroris fuit, repudiato, Epocham prioris belli Dacici expono. Spartianus cap. 3. de Vita Hadriani ait: *Quæsturam gessit Traiano IV. & Articuleio Cos. A. C. 101.* Post quæsturam, acta Senatus curavit, atque ad bellum Dacicum Traianum familiarius prosequitus est. Quæstura adhuc sub Traiano erat annus magistratus. Plinio libro 8. epist. 23. laudatur Junius Avitus quæstor Consulibus suis (*& plures habuit*) non minus jucundus &c. Plures Consules nominantur, nempe etiam toto anno suffici, sub quibus Avitus annus quæstor fuit. Et sane si Hadrianus post quæsturam acta Senatus curavit, antequam ad bellum Dacicum Traianum prosequeretur, bellum Dacicum anno Urbis 855. Christianæ Epochæ 102. a Traiano susceptum est. Extat duplex inscriptio apud Gruterum Venusina pagina 177. 2. & Puteolana pagina 190. 3. in quibus Trajanus dicitur tantum GERMANICUS TRIB. POT. VI. IMP. II. COS. III. Tribunitia potestas VI. eidem principi inchoabatur sub initium Novembris anni 102. Rursus vidi in museo Mediceo numnum inscriptum: IMP. CÆS. NERVA TRAIAN. AUG. GERM. P. M. TR. P. VI. & in postica: IMP. III. COS. III. DES. V.S.C. Visitur ibidem mulier sedens dextra ramum, sinistra scipionem tenens. Alia numismata eadem inscriptione obsignata recitantur in locupletissimo Auctario Occonis nuper edito a Comite Medio-barbo Romanæ historiæ æque ac veterum numismatum peritissimo. Ex his vero nummis patet Traianum ob victoriam de Dacis reportatum anno VI. Tribunitiae potestatis, nempe anno 103. Imperatoris titulum multiplicasse. Enim vero observandum est neque in lapidum, neque in nummorum laudatis inscriptionibus Traianum vocari *Dacicu*, sed tantum *Germanicum*, quod Dio scribit: *Trajanus de Dacie triumphavit, & Dacicus cognominatus est.* Itaque cum Romam triumphatus advenisset, Dacici agnomen a Senatu tulit. Extat in eadem gaza Medicea nummus argenteus cum epigraphe: IMP. CÆS. NERVA TRAIAN. AUG. GERM. & in aversa parte: DACICUS COS. III. Visitur Hercules ibidem dextra clavam, sinistra spolium leonis tenens, uti etiam apparet in inscriptione Romana Gruteri pag. 247. 1. Hæsi fateor, ad laudatas inscriptiones. Nam cum inita Tribunitia potestate VI. Trajanus nondum diceretur *Dacicus*, aut *Imp.* III. neque exente anno 102. per hiemem contra Dacos pugnasse eumdem arbitrarer, sed anno 103. Videbam his obstatum nummum æreum primæ magnitudinis, atque alterum argenteum, quos in Medicea thesauro legitimos observaram; ibi enim Trajanus dicitur DACICUS COS. III. & in æro DES. V. Cum vero omnes vetustiores fasti Idacii, Prosperi, Cassiodori, ac omnium recentium Chronologorum statuant Traianum Consulem V. A. Urbis 856. Christi 103. ad annum superiorem 102. victoria Dacica retrahenda videbatur. Hoc postea dubium, simulque fastorum errorem alia numismata sustulerunt. Extant Bononiæ duo similia Traiani numismata, unum quidem in museo Marchionis Ferdinandi Cospii, alterum in scrinii ditissimis Josephi Magnavacca cum epigraphe: IMP. CÆS. NER-

NERVA TRAIAN. AUG. GERM. DACICUS P. M. & retrorsus : TR. P. VII. IMP. IIII. COS. IIII. DES. V. P. P. S. C. Ibi visitur Victoria dextra lauream, sinistra trophæum tenens, ac dextero pede globum premens. Raphael Fabrettus quod vulgarium fastorum religione tenebat, numnum Cospiatum ad se Romam deferendum curavit, qui postea mihi per literas significavit eamdem posticam inscriptionem in altero quoque numismate sicut Romæ observasse, ac putare se fastos emendandos esse. Illi autem rescripti, nuper ex iisdem nummis fastos correctos a laudato Comite Medioarbo pag. 152. ubi ex Vaillantio aliud numisma recitat inscriptum : TR. P. VII. IMP. IIII. COS. IIII. DES. V. S. C. ubi visitur Trajanus paludatus insidens trophæo &c. laudatum etiam Magnavaccam eruditæ rei nummariae peritissimum recitati numismatis ectypum ad me misisse, illudque legitimum si quod aliud, contestari. Itaque si tot nummi antiquitatis testes fidissimi atque incorrupti secum invicem conferantur, aperte intelligimus victoriam Dacicam in anno 103. collocandam, consulatum vero Trajani quintum in sequentem annum 104. protrahendum; etenim Trajanus circa Novembrem anni 103. auspiciatus est Tribunitiam Pot. VII. qua inita, in nummis dicitur COS. IIII. DES. V. Extat in thesauro Mediceo rarissimus simulque pulcherimus Trajani nummus inscriptus : TR. P. VII. IMP. IIII. COS. V. P. P. S. C. Imperator in quadrigis triumphans dextra laurum, sinistra sceptrum tenet. Itaque

Anno V. 857. Christi 104. Trajanus Romæ iniit quintum consulatum. collega Maximo II. ut in fastis anonymi apud Cuspinianum legitur. Panvinius hunc vocat *L. Appium Maximum*, qui in veteri inscriptione dicitur *Bis Consul confector belli Germanici*. Is Domitiano imperante, Bithyniæ proconsul fuerat, ex lib. 10. Plinii epistola ante 67. Ob viatum, & occisum Antonium, qui Proprætor Germaniæ rebellaverat, eum titulum tulit. Num hic postea collega Traiani fuerit, incertum. Sane Maximus priori bello Dacico, oppido munitissimo cum sorore Regis Decebalii capto, eumdem ad petendam pacem adegit, teste Dionis libri 68. Hunc vero Maximum ignotæ familiæ collegam Trajani puto. Alterius etiam belli Dacici annus ex Spartiano indagandus est. Hæc ille in Hadriano cap. 3. scribit de eodem : *Tribunus plebis factus est Candido & Quadrato iterum Coss.* Et statim : *Secunda expeditione Dacia*, Trajanus eum prima legioni *Minervia* præposuit, secumque duxit. Illud collegium Consulum signatur in fastis anno 105. Quo anno cum Hadrianus Romæ Tribunus plebis fuerit, altero anno 106. Legatus legionis ad bellum secundum Dacicum a Trajano ductus fuit. Cesaubonus ait perperam a Spartiano alterum bellum Dacicum post tribunatum plebis Hadriani recitari. Errat. Nam longe dignior erat legatio legionis, quam tribunatus plebis, ac proinde hic ante illam deferebatur. Ita Agricola ex Tacito in libro de Vita ejusdem, Septimi Severus ex Spartiano cap. 1. Vespasianus ex Svetonio cap. 2. & 4. Pertinax ex Capitolino cap. 1. vel post tribunatum plebis, vel etiam post præturam legionum legati facti sunt. Hoc ipsum patet in vestutis Inscriptionibus Gruteri pag. 407. 430. 5. 436. 7. 457. 2. 6. 493. 1. 1097. 7. Laudantur plures Trajani nummi in Auctario Occoniano pag. 154. in quibus idem dicitur : TR. P. VIII. IMP. IIII. COS. V. P. P. Rursus in Romana inscriptione Gruteri pagina 247. Trajanus vocatur TRIB. POT. VIII. IMP. IIII. COS. V. At pag. 162. 1. in insigni elogio dicitur TRIB. POTEST. VIII. IMP. V. COS. V. P. P. Anno Christi 106. Trajanus usque ad Novembrem erat Tribunitiæ Pot. VIII. qua labente cum titulum

Imperatoris multiplicaverit, eodem quoque anno altera eaque postrema ejusdem victoria Dacia statuenda est. Traiantis Daciæ in provinciam redigendæ immoratus, anno 107. Romam rediit. De ejusdem in Orientem profectio dicturus, redeo ad Spartianum, cni Hadrianus ob gesta eodeni bello Dacico dicitur adamante a Traiano donatus, additique eodem cap. 3. Prætor factus est, *Sura bis*, Serviano iterum Consulibus. Cum ille anno Christi 106. in Dacia militaverit, ejusdem prætura contingit anno 107. Tum Spartianus : *Legatus postea prætorius in Pannoniam inferiorem missus, Sarmatas compressit*. Ante annum 108. legatum provinciæ non egit; quo munere num ultra annum perfunctus fuerit, incertum. Denique scribit Spartianus eodem cap. 4. egregie provinciam ab Hadriano administratam : *Ob hoc Consul est factus. In quo magistratu, ut a Sura comperit adoptandum se a Traiano esse, ab amicis Traiani contemni desit ac negligi. Et defuncto quidem Sura, Traiani ei familiaritas erexit.* Panvinius ad A. V. 862. Christi 109. suffictum Hadriani consulatum recitat; nec sane celerius statui posse gesti eidem ante consulatum magistratus evincunt. At Dio lib. 68. narrat Trajanum e Dacia Romam reversum, Pontinas paludes lapidibus stravisse, vias munivisse. pontes extruxisse, ac Defunctum Licinium Suram publicis exequiis decorasse, addito etiam statuæ honore. His vero ac quibusdam aliis narratis ait : *Post hoc bellum intulit Armeniis Parthiisque &c. Ex his colligo Trajanum post Suræ mortem adhuc in Italia fuisse; illius vero obitum contigisse post consulatum Hadriani, ac proinde Trajanum anno Christi 110. nondum in Asiam transmisisse.*

Cum Plinius junior Bithyniæ præceptor Christianos edictis ac suppliciis persecutus fuerit, Trajano etiam tum Romæ degente, libeat huiusc persecutionis tempus designare, quod sibi incomptum fatetur scilicet in notis Eusebianis num. 2124. Baronius scribit de Plinii præfectura Bithynica : *Post functionem superioris anni consuls, more maiorum, provinciam suscepit administrandam.* Is quidem mos stante Republica; sed sub Cæsaribus, Africam & Asiam decimo anno a gesto consulatu fortiebantur; quæ tamen decennii intermedii præscriptio in aliis provinciis non servabatur. Et sane, mihi compertum est Plinium non perrexisse statim a gesto consulatu in Bithyniam. Rem altius paucis licet, repetam. Tullius Justus anno Christi 97. Bithyniam regebat, ad quem extat Imperatoris Nervæ epistola ante epist. 67. Plinii lib. 10. Justus proconsul successorem habuit Julium Bassum, qui in exilium a Domitiano missus, inquit Plinii lib. 4. epist. o. revocatus a Nerva, sortitusque Bithyniam rediit reus. Idem lib. 6. epist. 20. narrans Quadrato ordinatim causas ab se agitatas, ait : *Accusavi Marium Priscum; deinde: Tuitus sum Julium Bassum. Accusavit Marium Priscum coram Trajano tertium Consule anno 100. ex lib. 2. epist. 11. mense Januario, cum esset Consul designatus in Kal. Septembris, ex lib. 10. epist. 20.* Idem lib. 4. epist. 8. narrat se post consulatum, accepisse a Traiano auguratum, epistola vero sequenti acta in causa Bassi describit. Itaque anno 101. Juli Bassi causa cognita fuit. At lib. 10. epist. 64. ex Bithynia scribit Trajano quemdam in perpetuum relegatum a Julio Basso proconsule : quod vero sciebat acta Bassi a Senatu rescissa, dato iure damnatis ab eodem, ex integrō, inquit, agendā dumtaxat per biennium, interrogavi hunc, quem relegaverat, an adiisset, docuisseque proconsulem : negavit; cum idem caput coram Plinio stetisset. Cui Trajanus respondit eum qui existimans se iniuria relegatum, cum per biennium agendi facultatem habuerit, nec adierit proconsulem, vinculum dimittendum ad præfectos prætorios. Itaque anno 103. hoc est biennio post

rescissa acta Julii Bassi, alius ante Plinium proconsul Bithiniæ præterat. Idem lib. 5. epist. 20. Urso scribit: Iterum Bitbini post breve tempus a Julio Bassi etiam Rufum Varenum proconsulem detulerunt. Hæc autem Vareni causa in aliquot annos protracta est, testibus ex Bithynia advo-catis a Vareno, Bithinis legatos modo contra-eundem, modo mutata sententia, pro eodem ad Traianum tum in Daciam, tum Romanam destinantibus, Plinio Varenum defendente; quæ quidem constant ex variis ejusdem epistolis lib. 6. epist. 5. 13. & 29. & lib. 7. epist. 6. & 10. Idem lib. 10. epist. 113. scribit Traiano, Anicium Maximum proconsulem Bithyniæ largitionem pecunia, quam super numerum in decuriones Traiani indulgentia allecti, faciebant in quibusdam civitatibus ad eos quoque extendisse, qui a censoribus legebantur. Itaque Anicius Maximus alius fuit ante Plinium sub Traiano proconsul Bithyniæ. Denique lib. 10. epist. 64. significat Traiano sibi denuntiassse, *adversarios suos a Servilio Calvo clarissimo viro in triennium relegatos*, in provincia morari, illis e contra affirmantibus a Calvo proconsule semet restitutos. Respondit Trajanus epist. 65. *se proxime rescriptum*, de iis, qui a P. Servilio Calvo proconsule in triennium relegati dicebantur, ubi primum rem ab ipso Calvo didicisset. Ac certum est nondum elapsum triennium, ex quo illi relegati fuerant, cum ea Plinius principi scripsit; alias nullus fuisset accusationi locus. Igitur & Servilius Calvus fuit proximusdecessor Plinii in praefectura, seu proconsulatu Bithyniæ; unde apparet post aliquot annos e gesto consulatu, eundem in Bithyniam missum, cum plures suos decessores, Trajano imperante laudet, & aliquot etiam præter eidem memoratos, Bithyniam fortassis administrarint. Et quidem nullus dubito, quin Plinius novem liberos epistolarum ad privatos scripserit, antequam in provinciam legatus proficeretur. Nusquam enim in aliqua earumdem quidpiam legitur, quod Bithynicam ejusdem legationem attineat. At lib. 6. epist. 10. scribit Albino, vidisse se sepulcrum Verginii Rifi imperfectum, ac post decimum mortis annum reliquias negliguntque cinerem. Cum vero obierit Verginius anno 97. Christianæ epochæ, ut superius adnotavi, ea Plinius scribebat anno 107. aut etiam sequenti 108. Item lib. 8. epist. 4. laudat Geminum, qui destinasset bellum utrumque Daci-cum scribere, ac carmine narrare pulsum regia, pulsum etiam vita Regem nibil desperantem. Super hac actos bis triumphos, quorum alter ex invicta gente primus, alter novissimus fuit. Porro ex hucusque narratis legatio Bithynica Plinii videtur mihi statuenda circa Septembrem anni 109. aut sequentis. Ille vero non proconsul, ut alii, sed legatus Augusti, ac prætor consulari potestate in provinciam missus fuit, ex vetusto elogio ejusdem, Gruteri pag. 454. 3. & quidem Trajano adhuc Romanæ degente, quod ex lib. 10. epist. 13. 14. 15. 49. & 82. aperte colligitur. Plinius autem ultra annum Bithyniæ jus dixit; quia natalem Trajani die 18. Septembri semel in provincia celebravit ex lib. 10. epist. 28. & iterum anno sequenti, epist. 89. Idem die natali imperii Trajani vota nuncupavit, epist. 60. eadem vero anno sequenti solvit, epist. 103. & 104. Hæc prolixius inserui, non ut annum instituta a Plinio contra Christianos in Bithynia persecutio-nis certis characteribus designarem, sed cum ut ejusdem in magnis Annalibus prochronis-mum, tum etiam ut annum profectionis Trajani in Orientem ostenderem, cuius uti & fa-storum correctionis interpolatum sermonem re-sumo.

Anno V. 865. Christi 112. scribuntur in fa-

stis Consules *Trajanus Aug. VI. & Africanus*; Panvinius de Trajani collega ait: *Hic est C. Julius Africanus de quo saepè Plinius in epistolis*. Leunclavius in indice consulari lib. 68. Dionis, eundem exscribens ait: *Nerva Trajanus Aug. VI. & C. Julius Africanus*. Scribit Plinius lib. 7. epist. 6. jussu Trajani agitatum coram Serviano causam matris beneficij incusatæ: *Aderat*, inquit, *matri Julius Africanus, nepos Juli oratoris*. Ita ille ex advocate hujus anni Consul a Panvinio singitur, cui Baronius, Calvisius, Petavius, Bucherius, Ricciolius, ac Pagius V. C. crediderunt. Immo cum anno Christi 236. signentur in fastis Consules *Maximinus Augustus*, & *Africanus* & hic itidem vobis ex Panvinio dicitur *C. Julius Africanus*. At verum collegæ Trajani nomen prodit, qui eidem æqualis fuit, Phlegon Hadriani Augusti libertus cap. 25. de Mirabilibus, scribens mulierem Romæ edidisse masculum bicipitem, qui monitu postea haruspicum in Tiberim projectus fuit: *Atbenis Archonte Hadriano*, qui Imperator factus est, ὑπαρχούστων ἐν Σπάρτην αὐτορεπότος Τραϊανὸς τὸ έπειον, καὶ Τίτου Σεξτίου Αφρινάρου: *Consulibus Roma Imperatore Trajano VI. & Tito Sextio Africano*. Hujus familiam nobilem testatur Tacitus lib. 13. anno primo Neronis scribens: *Sextium Africanum nobilem juvenem a nuptiis Silana deterue-rat Agrippina*. Lipsius in notis ait: *Scribe Sex. Africanum, ut prænomen sit*. Addit ejus nobilitatem deductam a Julio Antonio Marcellæ marrito, cui, inquit, cognomen *Africano*, cujus ex L. Antonio filio, Africano hujus anni Consulem nepotem dicit. Quot errores hic errat Lipsius! In primis non *Sextum*, ut sit prænomen, sed *Sextum*, ut gentem seu familiam designet, scribendum esse patet ex duabus Taciti codicibus MSS. Mediceis, in quibus diserte *Sextum* legimus. Nec ille prænomen *Sexti*, sed *Titi* serebat, quod prodit insignis inscrip-tio fratrum Arvalium apud Fulvium Ursinum in notis ad Varrom, ac Gruterum pagina 119. 2. ubi cum aliis e collegio ob natalem Neronis Augusti Germanici, dicitur vota nuncupasse T. SEXTIVS AFRICANVS, quem Lipsius in familiam Antoniam perperam transcripsit. Nec Julius Antonius *Africani* cognomen-tum tulit. Dio in suo indice consulari lib. 54. ait A. V. 744. *Julius Antonius M. F. Q. Fabius Q. F. Africanus*. Lipsius memoria semet deficien-te, cognomen *Africani*, quod Fabius Consul serebat, ejusdem collegæ Julio Antonio attribuit. In vulgaris Taciti codicibus lib. 14. legi-tur: *Census per Gallias a Q. Volusio, & Sex. Africano, Trebellioque Maximo alti sunt, amulis inter se per nobilitatem Volusio atque Africano*. At ibi legendum *Sextum Africanum*, non *Sextum* prænomen, ex dictis colligitur. Lipsius ex hoc depravato textu, Taciti veros prioris tex-tus characteres emendando putavit. Hic autem T. Sextius Africanus avus fuit collegæ Trajani, qui omnia avi nomina prætulit. In veteri inscriptione Gruteri pag. 1029. 6. T. SEXTIVS laudatur AFRICANI CON... FILIUS.

Hoc anno Urbis 865. Christi 112. Trajanus cum consulatum abdicasset, expeditione in Par-thos suscepta, Roma profectus Athenas adpulit. Julianus Imperator in libello de Cæsaribus singit Trajanum Jove coram aliisque Diis hæc dixisse: *Parthos autem, priusquam ab his injuria affectus essem, armis violandos non existimavi; ut vero injuriam intulerunt, non meis atas ingravescens, etiam tum legibus mibi militia vacationem concedentibus, ab iis invadendis revocavit*. Itaque Trajanus non statim post debellatam Daciam, in Parthos movit, sed ubi illi primum pacem violarunt. Injuriam, quam Trajanus sibi a Parthis illatam prætexebat, exponit Dio lib. 68. Post hæc bellum intulit

Arme-

Epistola Consularis ad Pagium. 169

*Armenis Parthisque, propterea quod, ut ipse dicebat, rex Armeniorum non abs se, sed a rege Parthorum diadema accepisset. Extat in gaza Medicea insigne numisma cum epigraphe: IMP. CÆS. NERVÆ TRAJANO AUG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. VI. P. P. & in postica: PROFECTIO AUG. S.C. Ibidem visitur Imperator eques, milite scutato præente, tribus aliis haftatis subsequentibus. Huic sere similem nummum recitat Vaillantius. Probe noris id genus nummos solitos scalpi, cum Augusti in provincias Roma proficisciabantur. Hinc ante sextum consulatum, qui in nummis obsignatur, Trajanus in Orientem non transmisit. Inter ea cum Athenas adpulisset, legati Parthorum regis eumdem, illic cum muneribus conveniunt, teste Dione in excerptis Theodosii, rogantes ut delatum Parthamasiri Armeniæ regnum ratum haberet. Trajanus, repudiatis muneribus respondit, se quum primum in Syriam advenisset, facturum omnia quæ fieri par esset. Athenienses quo præsentis Imperatoris gratiam magis mererentur, Hadrianum ejusdem confobrinum, Archontem crearunt, ex Phlegone cap. 25. de mirabilibus, cuius magistratus hoc anno illi delati nulla ratio assignari potest, nisi ejusdem cum Trajano adventus Athenas. Hinc Trajanus in Asiam transmisit, ejusque provinciis lustratis, in Syriam descendit. Auctor est Dio, Trajanum, cum esset Antiochia, legatos ac munera ab Abgaro rege Osrhoenorum accepisse. Ignatium quoque martyrem Antiochiae ab Imperatore auditum ac damnatum, acta ejusdem passionis testantur; qui cum Roma Kalend. Februarii passus dicatur, ejusdem damnatio contigit exeunte autumno anni 112. Reete in fastis Idacii: *Trajano VI. & Africano.* His Coss. persecutio Christianorum. Trajanus anno Christianæ Epochæ 113. Antiochia profectus, Samosatas cum Commagene, bello tantum ostentato, occupavit. Inde in Armeniam movens, ejusdem Parthamasire, eamdem Romanam provinciam fecit. In Mesopotamiam ingressus splendide ab Abgaro exceptus, regnum eidem ratum habuit. Dein expugnatis Nisibi ac Batnis, inter Tigrim & Euphratem urbibus, quas Rex Parthorum imposito præsidio tenebat, ab exercitu Parthicus appellatus fuit. Lusius dux Mauritani equitatus, qui bello Dacico egregiam operam navaverat, Singara alia que oppida occupavit. Haec intra biennium a Trajano in Oriente gesta. Extant in thesauro Mediceo, aliisque nummi, in quibus Trajanus COS. VI. obsignatur, cum epigraphe in*

postica: ARMENIÆ ET MESOPOTAMIA IN POTESTATEM P.R. REDACTÆ. In aliis legi: ARMENIA. Item in aliis: ADIAB. S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI. In quibusdam etiam legitur: ARABIA CAPTA, vel AD. QUIS. S. C. Ex his omnibus nummis posita chronologia tatis evidenter demonstratur, nempe Armeniam ac Mesopotamiam post annum 112. ac sextum Trajani Augusti consulatum, Romano imperio adiectas. Nam si anno V. 860. Epochæ Christianæ 107, ut vulgo hactenus credidere, Trajanus in Syriam venit ac Armeniam, ejusdem sine prælio, ut Dio testatur, rege a Parthis imposito, aliasque provincias occupavit, cur in nummis pleno quinquennio ejusdem Trajani consulatu quinto obsignatis, nulla capitæ Armeniæ, aut Mesopotamia, aut Adiabenæ literula apparet? Scio extare numismata quinto Trajani consulatu signata cum epigraphe: Arab. Adq. S. P. Q. R. &c. sed illis indicatur Arabia Peträa, quam Cornelius Palma, nondum finito altero bello Dacico, teste Dione, devicerat. Cum hiems bellicam expeditionem anni 114. clausisset, Trajanus Antiochiam in hiberna secessit. Hinc gradum facimus ad alterum collegium Consulum corrigendum.

Annus V. 868. Christi 115. Consules in fastis habet Messallam & Pedonem. Auctor est Dio lib. 68. Trajano Antiochiæ demorante, eamdem urbem horrendo terramoto concussam, ædificiorum ruinis plurimos oppressos, ipsum Trajanum vix periculum evasisse: *In eorum, inquit, numero fuit Pedo Consul, qui statim mortuus est.* Panvinio illud collegium consulaire ita describitur: *M. Valerius Messalla, & C. Popilius Peda.* Passim enim occurunt Valerii Messallæ; in Tiburtino vero lapide eidem Panvinio legebatur: *C. Popilio C. F. Quir. Caro Pedoni COS. &c.* Utrumque Consulem Leunclavius suum in indicem exactissime deportavit. Magnus Ecclesiasticorum Annalium conditor falsa Evagrii supputatione deceptus, terramoto Antiochenum ac utrumque Consulem ad annum Christi 111. retraxit, quem Ricciolius secutus est pag. 1. Chronologæ lib. 4. cap. 4. eos affigens anno 109. quod Baronius biennio vulgarem Epocham prævertit. Sed hic debuerat non errantem, sed semet corrigentem Baronium audire, qui postea in appendice tom. XI. ex Romana inscriptione, quæ integra Gruteri pag. 300. recitur, veros Consules, atque annum terramoto memorati optime exposuit. Haec ibidem leguntur:

D. IVNIVS. CARVS. COOPT

VIPSTANO. MESSALLA. M. PEDONE. VERGILIANO. COS

P. R. C. ANN. DCCCLXVII

Annus V. 867. usque ad 21. Aprilis correspondeat anno Christi 115. Ibidem vero apparent vera nomina utriusque Consulis, qui in aliis etiam

lapidibus leguntur pagina 74. 1066. & 1070. & hæc postrema inscriptione dicitur dicata V. Kalend. Februarias

L. VIPSTANIO MESSALLA. M. VERGILIANO PEDONE. COS

Unde patet ordinarios Consules fuisse primi nondini ad Kal. Martias. Inscriptio Pedoni dicata apud Panvinium mutila est, quam integrum habes apud Gruterum pag. 457. 6. ubi de Popilio additur: *Divi Hadriani Aug. in omnibus honoribus candidato.* Ex his constat diversum esse a Pedone Consule sub Trajano; siquidem Popilius Peda, si a Trajano accepisset consulatum, qui summus erat magistratus, perperam dictus fuisset Hadriani Augusti in omnibus honoribus candidatus, cum quæsturam, præturam, ac denique consulatum a Trajano obtinuisset. Id sa-

Apparatus in Baronium

teor dici potuisse, si idem Hadriani opera homines a Trajano impetrasset. Interim ex hac altera inscriptione prænomen prioris Consulis in priori a Baronio adducta detritum, intelligimus. Dio eo terramoto recitato, ait: *Ineunte vere, Trajanus in hostilem terram ingreditur.* Cumque ea regio, quæ ad Tigrim fluvium spectabat, materiam ad adfiscendas naves non ferret, ea navigia, quæ in sylvis apud Nisibin fecerat, plaustris in flumen convehi jussit. Tum narrat Romanos superato Tigri, in Assyriam irrupisse, eodemque victoriæ impetu Babylonem

nem pervenisse. Hucusque Parthicam Trajani expeditionem stylo prosecutus sum, ut expenderes, an statuta mihi ejusdem chronologia exactior illa tua sit, cum scribis pag. 208. anno 111. *Calpurnius Piso & M. Vettius Bolanus.* Quindecennalia Imperii proconsularis Trajani, quo pertinet illud Eusebii in Chronico: *Trajanus Armeniam, Assyriam, Mesopotamiam fecit provincias.* Interim corrigito prænomen primi Consulis, quod cum Panvinio ac exscriptore Leunclavio *Lucium* vocas. In Viennensi lapide pag. 163. 7. & altero pag. 128. operis Gruteriani legitur: *C. Calpurnio Pisone, M. Vettio Bolano Coss.* Si Trajanus anno, uti scribis, Christi 107. in Asiam venit, cum statim Armeniam utramque, & Mesopotamiam in potestatem, teste Dionne, redegerit, integro septennio otio indulisset apud Daphnen, priusquam ipsum Parthorum regnum, Tigri superato, aggredieretur; nam Assyriam anno demum 115. invasit.

Quædam alia collegia Consulum imperante Trajano, dubia sunt, & ex solis conjecturis eorumdem familiae ac prænomina a Panvinio, & exscriptore Leunclavio efformata. Anno V. 869. Christi 116. signantur Consules in fastis *Ælianuſ & Veter*, qui Panvinio dicuntur *Æmilius Ælianuſ, & L. Antiliuſ Veter*. At Phlegon, qui id temporis vivebat, scribit cap. 9. de Mirabilibus se vidisse Romæ virum in feminam versum, *Roma consulatum gerentibus L. Lamia & Æliano Veterem*. Prior Consul integre dicetur *L. Ælius Lamia*, filius fortasse, vel certe affinis *L. Lamiæ* occisi a Domitiano, cui *Lamiarum* eade madenti insultat Juvenalis Satyra 4. Item alius *L. Ælius Lamia* ponitur Consul A. V. 755. Alter Consul duplice cognomine a Phlegonte effertur, uti & Vergilianus Pedo, Civica Pompejanus, aliisque eorumdem familis omisis. In fastis ex secundo Consule duo perperam finguntur. Anno V. 859. Christi 106. statuuntur Consules *Commodus & Cerealis*, qui Panvinio sunt *L. Cejonius Commodus, & L. Tuttius Cerealis*. Hunc alterum ita nominat, quod Plinius in epistolis laudat Tutium Cerealem virum Consularem. Consulto epistolam siluit. Est undecima lib. 2. in qua scribit: *Itaque Tutiū Cerealis consularis jure Senatorio postulavit &c.* Ibidem ait de Trajano: *Princeps præsidebat, erat enim Consul; & inferius: Cornutus Tertullus Consul designatus &c.* Exponit acta in causa Marci Prisci discussa mense Januario A. 100. quo Trajanus erat Consul III. Hinc patet Tutium Cerealem ante annum 106. fuisse Consulem, quippe qui anno 100. dicebatur consularis; cum vero Cerealis Consul A. 106. non dicatur iterum Consul, diversus ab eo est, quem ea in epistola Plinius laudat. Martialis lib. 11. epigr. 53. *Julium Cerealem scriptorem carminum secum ad coenam invitat*. Petilius Cerealis vir consularis Britanniae prætor, ac bello civili insignis Vespasiani dux, laudatur Tacito tum in lib. Hist. ac de Vita Agricolæ, tum etiam Josepho lib. 7. de Bello Jud. cap. 27. Anicius Cerealis vir consularis memoratur Tacito lib. 16. Velio Cereali scribit Plinius epist. 21. libri 4. Quare cum cognomen *Cerealis* pluribus familiis circa ea tempora commune fuerit, non ausim collegæ Cejonii Commodo familiam divinare. Leunclavius A. V. 858. statuit Consules *Julium Candidum, ac Julium Quadratum*, omittingens iteratum utriusque consulatum, quem tamen recte Panvinius expresserat. *Quadratus* A. V. 866. priorem consulatum suffectum gesserat a Kal. Juliis ex vetusta inscriptione Gruteri pag. 574. 6. quam antea Panvinius quoque recitaverat, ubi dicitur *C. Antius Julius Quadratus*. Vir diligentissimus Sponius par. 1. Itinerarii pag. 413. recitat insigne elogium a Pergamenis eidem dicatum, cuius initium: *Cajum*

Antium Aulum Julianum Auli F. Quadratum, item Consulem (& variis provinciarum præfeturis recitatis) Legatum proprætorem Trajanus Caesaris Augusti, Germanici, Dacici, provincia Syriae.

Trajanus A. V. 870. Christi 117. die 10. Augusti Selinunte in Cilicia obiit, *Quintio Nigro & Vipsanio Apronianuſ Coss.* Panvinius utriusque familiam assignavit, nec eos sine teste in alias adoptato. Alterius tamen familia perpetram dicitur Vispania; nam Gruteri pag. 119. non semel laudatur *C. VI P S T A N U S A P R O N I A N U S*. Apud Sponium sect. 1. Miscell. art. 2. in veteri epigrammate legitur. *C. Vipſtanuſ Apronianuſ*. Hadrianus opera, Plotinæ defuncti Trajani uxoris, imperium accepit, eoque rem Romanam tenente collegia Consulium XXI. fastis nomen dederunt, quorum XIII. ex vetustis lapidibus Panvinius optime suas in tabulas descriptos, retulit. Eodem fidei Echo reddidit Leunclavius. Ubi vero aut erravit, aut defect Panvinius, erroris se quoque socium eidem addidit, malens cum illo errare, quam proprio marte vel quidpiam melius sapere. Anno V. 879. Christi Domini 126. anonymous apud Cuspinianum nominat Consules *Verum III. & Ambibulum, seu Ambigolum; Cassiodorus Verum & Ambiguum; Capitolinus cap. ult. in Pertinace scribit: Vero & Bibulo Coss.* Quid in tanta fastorum diversitate Panvinius sentiet? Ego, inquit, alterum Vespronium Candidum *Verum II. Consulem esse existimari*, de quo Tertullianus ad Scapulam, & Spartanus in Didio Juliano mentionem faciunt: alterum vero ex his formari *Ambiguum Bibulum*. En tibi iidem Consules a Leunclavio exscripti: *Vespronius Candidus Verus, & Ambiguus Bibulus*, in indice consulari lib. Dionis 66. Sed perperam hic ab accuratissimo alias scriptore Consul fingitur Vespronius Candidus Verus II. Nam cum post annum tertium ac quinquagesimum nostræ epochæ 179. dicantur in fastis Consules *Commodus Augustus II. & Verus*, hæc ibidem Panvinius repetit: *Vespronii Candidi Veri viri consularis meminit Tertullianus ad Scapulam, & in Juliani vita Spartanus*. Hæc lib. 2. fast. ad A. V. 932. In tabulis vero fastorum collega *Commodi II.* dicitur *Vespronius Candidus Verus*. Errat primum, dum eundem Vespronium Candidum post annos 53. iterum Consulem fingit, nempe anno Christi 126. & iterum anno 179. qui cum postea anno 193. teste Spartanio cap. 7. in Juliano, legatione functus ad prætorianos dicatur, centenario major munia publica obispet. Deinde errat, quod cum Vespronium anno 126. Consulem II. statuat, anno 179. Consul III. dicendus fuisset. Denique errat, quod contra testes quos laudat, Tertullianum ac Spartanum, cognomen *Veri Vespronio* affingit, ut inferius ostendam, ubi etiam ex veteri inscriptione, quæ Panvinio latuit, constabit Vespronium Candidum consulatum non ordinarium, sed semel suffectum tantum gessisse. Alter etiam Consul cum depravate a Cassiodoro vocetur *Ambiguus*, ac corrupte etiam *Bibulus* apud Capitolinum legatur, geminato errore Panvinio dicitur *Ambiguus Bibulus*. Dionysius Petavius in chronologia princeps, quamvis eo in campo Scaligerum sæpe devicerit, Panvinii tamen fastos maluit exscribere, semel ac iterum tantum eisdem correctis. At in collegio hujus anni 126. Panvinianos Consules omittens, alios obtrusit, qui eidem dicuntur *M. Lollius Padus Verus, ac Q. Junius Lepidus Bibulus*, quos dubio procul luc deportavit ex veteri epitaphio, quod Gruteri pag. 1031. 4. P. Minacio Albino Veterano dicitur.

Epistola Consularis ad Pagium. 171

DD. XIIIIL KAL. NOVEMBRI

M. LOLLIO. PAEDIO. VERO. ET

Q. IVNIO. LEPIDO. COS

Quos Consules ut anno 126. assignaret, cognomen Bibuli Junio Lepido bellissime affinxit. At Ricciolius secus scribendum dicens tum scalptum in lapide, tum etiam fictum a Petavio, cognomen omittens, ita signat annum 126. M. Lollius Pædius, Q. Junius Lepidus; cum tamen

in vetustis fastis anonymi Idacii, Prosperi, Viatorii, ac Cassiodori, Verus, & Ambibulus, sive Ambigulus, vel Ambiguus solo cognomine descripti Consules recitentur. Raphael Fabretius ob eximiam eruditionem, ac singularem antiquitatem Romanarum peritiam, non Urbis tantum quam incolit, verum etiam Orbi litterario, quem editis summa cum laude voluminibus pervalet, notissimus, via Lavicana in vinea vulgo del Castratino, ad arcus aquæ Claudiæ, hocce fragmenum vetusti epigrammatis exscriptis, mihique indicavit,

... V M. E T. P O P U L I. E I V S D E M. C O L L E G I

.... S. A R G A E U S. L I B. E I V S. C V R. S V A

... H E T I S. C A E S. N. S E R V I. V I L I C I

... T H E C A. I M P E N S A. S V A. F E C I T. D E D I C A

... V. K. O C T. V E R O. I I I. E T. A M B I B V L O. C O S

Ex hoc, quod Consules attinet, insigni monumento patet, recte anonymum Cuspinianum scriptisse: Vero III. & Ambibulo, uti etiam Idacium: Vero III. & Ambigido, unius tantum literar variatione. Utriusque Consulis cognomine certis characteribus designato, ad prænomina ac familias explicandas gradum facio. Dio in Hadriano scribit de M. Aurelio: Erat porro Marcus hic Antoninus, qui Catilus ante appellabatur, nepos Annii Veri, qui tertium Consul ac tribunus militum fuerat. Blanco ac Xylandro Dionis interpretibus filius Anii Veri perperam dicitur, cum Dionis ονομασι, idest nepos scribatur. Hinc prior hujus anni Consul est M. Annius Verus III. Marei Aurelii Imperatoris avus. Hic ante quinque annos Consul II. fuerat. Leunclavius A.V. 874. scribit: M. Annius Verus, & Augur; tu vero anno Christi 121. M. Annius Verus, & L. Augur. At scribendum fuisse Verus II. docet Capitolinus, qui in cap. 1. de Vita M. Aurelii ait eundem natum VI. Kalend. Maias, aeo suo iterum, & Augure Consulibus. Idacius in fastis: Vero II. & Augure. Spartanus cap. 8. de Hadriano ait: Tertio Consules cum ipse ter fuisset, plurimos fecit. Hos inter habemus M. Annium Verum, quem ostendamus Casaubono querenti Consules tertium sub Hadriano; proxime alterum dabimus Servianum, reliquos inter suspectos indicare divinare sit, ac operam ludere. In thesauro Gruteriano pagina 637. 1. recitator prolixa simul ac faceta inscriptio, quam Ursus Togatus lusor pilæ sibi posuit, ubi Annius Verus Consul III. laudatur:

Nunc vera versu verba dicamus senes:
Sum viñus ipse fateor a TER CONSULE
VERO patrono, nec semel, sed sapius,
Cujus libenter dico exordiarius.

Transeo ad Annii Verii collegam Ambibulum, cuius prænomen ac familiam colligo ex

una & altera inscriptione, quæ in nuper edito Thomæ Reinesii opere posthumo recitantur. Prior legitur pag. 620.

D. M

OLO. PLVTIO. SVCCESO

PRISCVS

L. VARI. AMBIBOLI

AVIARIVS. ALTIILIARIVS

Altera pag. 878.

L. VARIVS. AMBIBVLVS

ARTIACO. LIB

Qui in familia libertos ac altiores avium numerabat, L. Varius Ambibulus memoratur, nihil tamen de ejusdem consulatu legitur, quod nondum illum gesserat. Evidem cognomen Ambibuli Vatiaæ familiae consulari proprium ex utroque epigrammate intelligimus, ac proinde laetus Consul anni 126. haec tenus adeo in omnium fastis vel depravatus vel mutilus, integre restituitur, idemque reponendus in indice libri 69. Dionis, ebi ad annum V. 879. leguntur Consules a Leunclavio ex fastis nostri Panvinii exscripti, Vespronius Candidus Verus & Ambiguus Bibulus, quos sane Dio numquam somniavit, quamvis tu vigilans eosdem illi adscripsisti.

Anno Urbis 887. Christi Domini 134. in fastis Prosperi ac Cassiodori ponuntur Consules Sergianus II. & Verus; in tabulis anonymi apud Cuspinianum: Servianus & Varro; in Idacianis: Severus III. & Varus. At Panvinius veros Consules se nactum putavit in veteri inscriptione quæ dicitur,

DED. XIIIIL KAL. MART

S E R. S E R V I A N O. I I I. E T

C. IVVENTIO. V E R O. C O S.

Hæc inscriptio die 16. Februarii dicata Consules ordinarios prodit. Cum vero idem Panvinius in altero epigrammate Beneventano, quod

integrum recitatur Gruteri pag. 431. 9. legisset C. Luceum Sabinum missum honesta missione ab Imperatore Hadriano Augusto,

SERVIANO III. ET. VIBIO. VARO. COS.

retento altero nomine secundi Consulis, VARI cognomen in VERUM mutavit, ita ut Consules integre eo anno fuerint C. Julius Servilius Servianus III. & C. Vibius Juventius Verus. Leunclavius eosdem a Panvinio mutuatus, ait: *Servilius Servianus & C. Vibius Juventius Ve-*

rus, cui tu plane similiter scribis; quo in Iacterculo ille negligenter exscribens tabulas Panvinii, notam tertii consulatus Serviani omisit. In vetusto latere inter cimelia eruditissimi Fabretti legitur:

SERVIANO. III. ET. VARO. COS.

Hinc patet in priori inscriptione cognomen *Veri* perperam exscriptum, cum *Varus* dicendus sit, uti vetusta monumenta, quae nostris oculis vidimus, id evincunt. Plures nummos cum epigraphe *VIBIUS VARUS* producit cum Fulvio Ursino Eques Carolus Patinus eruditæ nummorum doctrina consultissimus, ac de stelographia supra ceteros benemeritus. Quare cum alter Consul et Vibia gente fuerit, non *Veri*, sed *Vari* cognomen tulit, uti reapse in fastis Idacianis nuncupatur. Anno 160, imperante Antonino Pio, T. Vibius Varus Consul in fastis legitur. Tertii vero consulatus Serviani testis etiam venit Spartanus in Hadriano cap. 8. *Serviano*, inquit, *tertium consulatum*, nec secum tamen, cum ille bis ante Hadrianum fuisset, ne esset *secunda sententia*, non petenti, ac sine preicatione concessit. In Gruteri etiam pag. 108. 7. legitur: SERVIANO III. COS. ut supine hallucinatus sit Leunclavius qui Servianum sine tertii consulatus nota, suo indici infarerit.

Anno 888. Christi 135. in fastis græcis legi-

tur: Pontiano II. & Aquilino; in Idacianis: Pontiano, & Aquilino Rufo; in Prosperi ac Casiodori Chronicis: Pompeiano & Attiliano; at apud anonymum Cuspiniani: Lupercio & Attico. Panvinius in tanta cognominum discrepancia, scribit: *Videndum num sunt Serg. Octavius Pontianus II. & Q. Vettius Aquilinus; an quod magis credo, Pompeianus Lupercus, & L. Julius Atticus Acilianus, Consul de quo Roma in domo Matthaiorum vetus adhuc extat epigramma.* Itaque in tabulis fastorum Consules hujus anni eidem nuncupantur Pompeianus Lupercus, & L. Julius Atticus Acilianus. Hos statim Consules descripsit Leunclavius, ac in indiculo libri 69. Dionis ad verbum, ad amissim, exacte, fideliter recitavit. Eosdem repetunt Petavius, Bucherius, Calvisius, Goltzius, Ricciolius, aliquo vulgo Chronologi, quorum nuper agnien clausisti, iisdem vocibus Panvinianos Consules reddens. Raphael Fabrettus hanc vetusti lateris inscriptionem typis ad Prototypum efformatam, mihi misit.

PONTIANO. ET. ATILIANO. COS.

EX. PR. ANN. VER. EX. OF. ANAOS

Ex hoc sigillo lateris apparet, Idacium priorem Consulem recte Pontianum appellasse, Prosperruni vero optime secundum Consulem Attilianum dixisse, utrumque vero ab anonymo Cuspiniani falsis cognominibus expressum, quæ secutus Panvinius fictios Consules fastis inferuit,

ac tot scriptoribus insigniter imposuit. Epigramma, in quo testatur laudari L. Julius Atticum Acilianum Consulem, quamvis illud non recitet, extat inter veteres Inscriptiones pagina 421. 1. cuius priores versus exhibeo:

L. JULIO. TROM. ACILIANO

PRÆF. FAB. CONS. TAB. MIL

PROC. AUG. PATRON. COLON. &c.

Panvinius Attici cognomen inferuit, ut anonymi Atticus Consul ibidem locum haberet. Veruni in eo elogio L. Julius e tribu TROMentina, Acilianus dicitur Praefectus Fabrum, ac Conservator Tabularii Militaris, Procurator Augusti, Patronus Coloniae &c. Illa enim syllaba CONS. non Consulem, uti ille putabat, sed conservatorem significat, uti demonstrant cetera ejusdem munia quæ Senatores, nedum Consules dedecebant. Procuratores Augusti equestris tantum ordinis erant. Gruteri pag. 184. nominatur Hermes A TABULARIO CASTR. Castra enim, urbes, domus Augusta suos habebant tabularios, qui in vetustis Inscriptionibus passim occurunt. Haud tamen facile est divinare familias Pontiani & Attiliani. Anno quarto ante hoc collegium Consul, Serg. Octavius Pontianus Consul fuit, quem Panvinius suspicatur hoc iterum anno V. 888. consulatum gesisse; sed in laudati lateris inscriptione nulla literati consulatus nota legitur. Idem scribit, in epistolis Plinii Juli Attici mentionem fieri; epistolam tamen non indicat. Ea autem est duodecima lib. 1. in qua describens mortem Corelli Rifi sub initium imperii Nervæ ait: *Per veneram in proximum, cum mihi ab eadem Hispulla Julius Atticus nuntiat &c.* At hunc amicum

uxoris Corelli post annos triginta octo Consulē obtrudere, nimium supina hallucinatio est. In vetustis Inscriptionibus pag. 75. 11. laudatur C. Aurelius Attilianus procurator Augusti; pag. 394. C. Cominius Attilianus eques Romanus; pag. 485. 2. L. Verginius Attilianus. Vides hoc cognomen pluribus familiis usurpatum. Ceterum Leunclavius non modo in recensendis Consulibus sub Hadriano, recitatos cum Panvinio errores admisit, verum alios etiam addidit, Panvinianos fastos negligentius exscribens. Nam in eodem indiculo lib. 69. Dionis A. V. 884. ait: *Octavius Pontianus, & M. Antonius Rufus;* cum Panvinius ex duplice inscriptione non Rufum, sed Rufinum scribendum ostenderit. Præterea iteratos plurium Consulum magistratus omisit, nempe A. 874. Annii Veri: A. 878. Scipionis Asitici: A. 881. Nonii Asprenatis: A. 882. Juventii Celsi: Anno denique 860. Eliz Cesaris, secus ac illi ex vetustis elogiis Panvinius demonstraverat. Rursus ubi Panvinius nuda, uti erant in fastis, Consulum cognomenta reliquerat anno 874. Auguris A. 880. Gallicani: A. 886. Hiberi, Leunclavius nec gru, nec gry ultra Panvinii voces loquitur, ut satis aperie idem tibi unius mei Panvinii amanuensis appareat, quem Dionem esse arbitrabare.

An-

Anno V. 891. Christi 138. die 10. Julii Hadrianus vita & imperio defunctus Antoninum Pium successorem excepit, quem eodem anno in filium adoptaverat die V. Kal. Martias Imperatoris titulo, Tribunitia potestate, ac imperio proconsulari eadem die cum ipso communicatis, teste Capitolino cap. 4. de Vita Pii, ac nummis. Olim quidem ex duplice inscriptione Gruteri pag. 251. quibus addere poteram tertiam pag. 256. IV. in quibus Tribunitia potestas XXII. Hadriani legebatur, ejusdem mortem in annum sequentem protraheram, quam opinionem postea exui visis nummis Mediceis, in quibus legitur: ANTONINUS PIUS AUG. itemque COS. DES. II. cum vero anno 139. Consul II. fuerit, anno 138. mortuo Hadriano, Augusti titulum accepit una cum maximo Pontificatu, qui pariter titulus in nummis laudatis apparebat, quem nondum Augusti cum collegis Imperatoribus communicaabant. Et sane in inscriptione pag. 256. dicitur Imperator Aelius Caesar Antoninus. Imperatoris Trajanii Hadriani Aug. Pont. Max. TRIB. POT. XXII. filius &c. Tribunitia potestatis, Consul. Eademque inscriptio retrorsus legitur dedicata Idibus Maii Nigro & Camerino Coss. qui magistratum gessere anno V. 891. cum mense Maio Hadrianus esset TR. P. XXI. qui proinde numerus perperam ab exscriptore XXII. exaratus est. Verum annum obitus Hadriani cap. 4. prioris par. Dissert. Hypatica erudite ac solide demonstrasti. Imperante Antonino Pio tria ac viginti collegia Consulum fastis praenotantur, qui Kalendis Januariis processerunt, quorum duodecim ex vetustis Inscriptionibus Panvinianis exposuit. Octavius Falconerius eximiæ eruditiois præfus ac meus quondam amicus, in notis ad Inscriptiones athleticas pag. 6. contendit fastos prioribus imperii Antonini annis corruptos esse, gravemque Panvinio litem intendit, quod suffectos Consules pro ordinariis obtrudens, consulares tabulas depravaverit. Fons & origo hujus opinionis est inscriptio Athletica quæ Romæ legitur in ædibus Farnesianis, in qua Antoninus Pius Augustus dicitur ΔΗΜΑΡΧΙΚΗ. ΕΞΟΥΣΙΑC. ΤΟ. Γ. ΥΠΑΤΟC. ΤΟ. Γ. videlicet Tribunitia potestatis III. Consul III. eadem vero in fine designatur scripta ΠΡΟ ΙΖ. ΚΑΛ. ΙΟΥΝ. ΑΠΟ. ΡΩΜΗC. ΤΟΡΚΟΥΑΤο. ΚΛΙ. ΗΡΩΔΗ. ΥΠΑΤ. Ante diem XVII. Kal. Jun. Roma Torquato & Herode Consulibus. Cum vero primus annus imperii Antonini Consules habeat Antoninum II. & Brutium, tertius autem Torquatum & Herodem ex posita inscriptione, in qua iidem Consules leguntur anno tertio Tribunitia potestatis Antonini pii, consequens fit, ut inter duo memorata Consulum paria unum tantum par Consulum locum habere possit, quo secundus annus Antonini ob-signetur. Hinc infert scriptores omnino omnes errasse, qui consulatum Torquati & Herodis statuerunt anno sexto imperii Antonini. Hæc ille. Verum ille plane erravit, dum omnes scriptores fastorum erroris incusat potius, quam exscriptorem memorata inscriptionis, sive ejusdem scalptorem, de quo postea dicam. Vir alias eruditus in eam præpostaram censuram descendit, quod initium Tribunitia potestatis Antonini sumpsit ab obitu Hadriani, existimans annos imperii Augustei Antonini, atque annos Tribunitia potestatis ejusdem una eademque die 10. Julii anno 138. inchoatos, cum demorato Hadriano successit. At Antoninus die 25. Februarii ejusdem anni 138. ab Hadriano adoptatus, Tribunitiam potestatem ac Imperium proconsulare cum titulis Imperatoris ac Cæsaris simul acceperat, teste Capitolino cap. 4. cui dicitur Antonius Pius factus patri & in imperio proconsulari & in Tribunitia potestate collega. Id ipsum ostendit laudata inscriptio Gruteri pag. 256.

4. ubi Antoninus, vivente Hadriano, appellatur Cæsar, Tribunitia potestatis, ac Consul. Prostant nummi inscripti: T. AELIVS CAESAR ANTONINVS; & in postica: TRIB. POT. COS. PIETAS; in aliis: CONCORDIA. S. C. in quibus non inscribitur AVG. nec P. M. nec denique P. P. quia unus tantum tum superites Hadrianus eos titulos ferebat, quamvis Antoninus Tribunitia potestatis particeps ibiden appellatur. Anno sequenti 139. Consules in fastis signantur Antoninus Aug. II. & C. Brutius Præfens, quo anno die 25. Februarii Antoninus auspiciatus est annum secundum Tribunitia potestatis. Extant nummi: ANTONINVS AVG. PIVS TR. P. II. COS. II. & in aversa parte: IMPERATOR II. LIBERT. S. C. Lapidès antiquitus inscripti eosdem titulos præferunt pag. 253. 6. 7. 8. ubi num. 7. & antea pag. 163. 9. Antoninus dicitur TRIB. POT. II. COS. II. DES. III. Hoc anno erat Consul designatus III. in annum sequentem, collega M. Aurelio Cæsare filio per adoptionem. Extant nummi: IMP. ANTONINVS PIVS AVG. & retrorsus: AVRELIVS CAES. AVG. PII. F. COS. DES. Itaque recte in fastis anno 140. ponuntur Consules Antoninus Augustus III. & Aurelius Cæsar. In postica nummi Pii legitur: TR. P. III. COS. III. ITALIA S. C. In exteriori muro Basilicæ Præmatralis Pisanae prope sepulcrum Beaticis matris Heroidis Mathildis, visitur fragmentum inscriptionis Pii TRIB. POT. III. COS. III. qui pariter numeri leguntur in marimo Farnesiano, ex quo Falconerius fastorum errorem inferebat. Hæc uti certa sunt, ita etiam certissime constat Antoninum Pium anno 140. cum esset Consul III. die 25. Februarii iniisse Tribunitiam Pot. III. quæ eidem decurrebat XVII. Kal. Junias, qua die in laudato marmore Farnesiano dicitur datum rescriptum Antonini Augusti ad athletas. Verum cum hocce rescriptum ob-signetur consulatu Torquati & Herodis, inde aperte colligitur, falsum esse numerum annorum Tribunitia potestatis, nempe Trib. Pot. III. ibidem apud Gruterum ac Falconerium ob-signata, cum die 16. Maii, qua Antoninus dicebatur Tribunitia potestatis III. ipsem Antoninus III. & Aurelius Cæsar consules in publicis monumentis signarentur, non vero Torquatus & Herodes, qui neutrīquame anno Consules processerunt. Porro inscriptio illa athletica tantum abest a vulgatis fasiscis emendandis, ut eosdem potius optime digestos ostendat. Etenim cum per literas⁹ rogassim Raphaelem Fabretum harum rerum consultissimum, ut laudatam inscriptionem in portico areae Romani Farnesiorum palatii perlustraret, notaretque si quæ ibidem diversitas appareret inter notas numerales Tribunitia potestatis, ac tertii consulatus Antonini pii; idem mihi rescripsit insigntem inter utramque differentiam sibi adnotatam. Nam nota multiplicatae Tribunitia potestatis, non est purum Γ. uti perperam apud Gruterum, Fabrum, ac Falconerium legitur, sed est gamma longiori tractu inferius sinuatum; ubi nota tertii consulatus vulgari majori Γ. ibidem exprimitur. Utranque notam numeralem heic in margine adpositani vides. Hinc patet priorem notam aquivalere minoris ac designare sextum Tribunitia potestatis annum, qui die 16. Maji Torquato & Herode Consulibus, Antonino Pio agebatur, uti reapse recte legitur in Panvinii fastis, quos Falconerius ex Gruteri potius volumine, quam ex præsenti sibi Romæ Farnesiano lapide, notam Tribunitia potestatis perperam exscribens, emendandos putabat.

Anno V. 900. Christi 147. quo Antoninus, ut postea ostendam, ludos sacerdotes celebravit, Consules in fastis asseruntur Largus & Messallinus, quos cum Marci prænomine e gente Valeria Panvinius obtrudit, testes laudans Capitolinum ac Dio-

5
Г

Dionem, qui tamen in historia horum temporum, nempe in libris de Vita Antonini Pii, aut M. Aurelii, ut neque idem Dio, aut Spartianus de Vita Hadriani, nec semel eisdem nominant. Illa quidem cognomina priori aetate erant gentis Valeria; sed incertum est, an postea ab

aliis familiis usurpata fuerint. Non possum hac occasione omittere insignem Ligerii imposturam. Extat in thesauro Gruteriano pag. 261. inscripicio ab eodem Ligorio collecta cum titulo SABINAE AUGUSTAE, in cuius fine legitur:

DD. KAL. JANUAR.

C. MANLIO. TORQUATO. ET

CORNELIO. MESSALLINO. COS

Hoc collegium Consulatum exhibetur ipsis Kalendis Januariis, ut Consules ordinarii dicendi sint. At Messallinus non e Valeria, sed e Cornelio gente producitur, ejusque collega non Largus, ut in omnibus fastis legitur, sed Manlius Torquatus inscribitur. Est insignis Ligerii impostura, cui familiare fuit non quidem fictas inscriptiones concinnare, quod latinam linguam ignorabat, sed e fastis nomina Consulatum excipere, eaque veiustis Inscriptionibus adponere. Tria persimilis fraudis exempla hominis inscritia ac vafitie conficta, in Consulibus Domitiani Imperatoris prænotavi. Anno V. 900. signantur in fastis Consules Largus & Messallinus; anno sequenti Torquatus & Julianus. Homo imperitus Messallinum ex priori laterculo, ex posteriori Torquatum excipit, novumque collegium Consulatum ordinariorum concinnavit, ac fraudi fraudem assuens, Torquatum e Manliis, Messallinum e Cornelii obtrusit, cum Manlii Torquati nusquam hoc saeculo nominentur; Messallini vero cognomen nulli umquam Corneliorum tulerint. Recete autem in fastis Messallini collegam Largum poni patet ex rescripto Antonini Pii quod legitur *L. si aduersus creditorem libro 2. Cod.* quæ dicitur: *Dat. XI. Kalend. Aug. Largo & Messallino Coss.* Hæc adnotata volui, ne quis Ligoriani dolignarus ex fictio illo Consulatum collegio, fastos emendandos putaret, cum Sabina Augusta uxore Pii, aut hujus filia Sabina M. Aurelii superstitibus, commentitius ille consulatus in fastis appareat,

Anno Urbis 902. Christi 140. leguntur in tabulis consularibus *Orfitus & Priscus*. In vetustis Inscriptionibus Panvinio laudatis, quæ etiam in thesauro Gruteri pag. 32. 9. & 48. 1. recitantur, ita iidem Consules describuntur: SER. SCIPIONE. ORFITO. ET. Q. NONIO. PRISCO. COS. Desideratur familia prioris Consul. Panvinius e Cornelii eundem pronuntiavit, scribens ad Ann. V. 918. *Cornelium scipionem Orfiti nomen & cognomen esse manifestum est.* Casaubonus in notis ad cap. 8. de Vita Antonini Pii, ait: *Videtur esse L. Cornelius Scipio Orfitus, qui sub Pio Consul fuit.* Errat in prænomine; nam ex laudatis inscriptionibus *Sergii*, non *Lucii* prænomen tulit. Leunclavius cum Panvinio scribit in indice lib. 70. *Cornelius Scipio Orfitus*, quem tu quoque cum ceteris imitari. Verum, ut inferius ex Tacito ostendo in Consulibus Commodo imperante, Reguli insidiis, ac Neronis fætia Corneliorum Scipionum Orfitorum *domus subversa fuerat*, & Orfitus qui Imperatore M. Aurelio consulatum gessit, e Gavia gente fuit, non vero ex Cornelio, ut putabat Panvinius. Orfitum tamen hujus anni Consuleni e Vettia gente ortum puto. Extat Gruteri pagina 302. fragmentum lapidis cum titulo *Ordo sacer domus Aug. Palat.* in quo initio sub titulo CLARISS. VIRI, quidam Senatores recitantur, quos inter legitur: VETTIUS SCIPIO ORFITUS, post Vettium Aquilinum ac Vitrasium Pollionem viros consulares. Quod vero qui decem primi vocantur, aliquique postea subnotati, major pars *Aurelii* dicuntur, patet

eisdem fuisse in familia Aurelii Antonini Pii; ac proinde Vettium Scipionem Orfitum inter confessores Palatinos ibidem numeratum, hujus anni Consulem fuisse, ut plane appareat falsa opinio Panvinii omnes Consules *Orfiti* cognomine in fastis signatos, in Corneliam Scipionum gentem adoptantis. Hac de re ad Consules A. V. 918. iterum sermo redibit. Itaque prior hujus anni Consul mihi putatur *Serg. Vettius Scipio Orfitus*. Qui si tibi displiceat, eundem iterum Cornelii adscribito.

Anno Urbis 903. Christi 152. prænotantur fastis *Glabrio & Omollus*, qui Panvinio sunt *Sext. Acilius Glabrio, & C. Valerius Omollus*, quos integre iisdem characteribus una cum reliquis exscribis. Leunclavius fortuito utriusque prænomen omisit, quod ipse consulto tamen facerem. Hærebo veluti ad aquas ad illa prænomina. Nam ex Sirmondo viro eruditissimo æque ac accuratissimo, Gruteri pagina 1077. recitat index Corporatorum Ostiensium cum titulo:

MU. ACILIO. GLABRIONE

M. VALERIO. HOMULLO, COS

Rursus pag. 478. 10.

M. VALERIO

HOMULLO

COS. PATRON

COL. D. D.

Pag. 344. 4.

ACILIAE. M'. F

M'. ANILIOLAE. C. F

M'. ACILI. GLABRION

SEN. COS. PRONEPTI

M'. ACILI. GLABRIONIS

COS. II. NEPTI

M'. ACILI. FAUSTINI

COS. F

Manius Acilius Faustinus pater Acilia fuit Consul anno Christi 210. Man. Acilius Glabrio fuit Consul II. anno 186. ut ostendam; Acilius Senior appellatus, gessit consulatum Antonino Pio imperante, M. Valerio Homullo collega. Panvinius qui inscriptionem Sirmondi non viderat, hunc seniorem Acilium Consulem putavit Imperatore Hadriano A. V. 877. Præterea extat epitaphium Gemellæ Torquatæ Reinetii pag. 575.

DEDIC. K. JUNIAS
SEX. GLABRIONE. ET. C. OMOL
LO. VERIANO. COS

Habemus hic duo paria Consulum solis prænomibus diversa. Rursus inscriptionum Reinesii pag. 230. recensetur epigramma, quod dicitur

DEDIC. KAL. FEBR.

JUNIOR. GLABRIONE. ET. HOMOLLO. COS

At in vita eruditissimi præfulis Angeli Celotii, qui omnium primus superiori seculo erudita viatoris gentium P. R. cimelia collegit, eadem inscriptio recitat; sed ibi JUNIO GLABRIONE legitur. Verum in altera Reinesii pag. 532. mentio fit Aviti militis Beneficiarii.

JUN. OMULLI. CONSULAR

Harum prior cum dicatur dedicata Kal. Februariis, si prænomena præferret, ordinarios Consules nobis indicaret. Posterior dicitur extare Nemausi. Si tanti putas hujus collegii veritatem scire, poteris Nemausum scribere, ut certior fias num ibidem JUNI OMULLI legatur; siquidem Reinesius vetustas Inscriptiones perinde ac amanuensium scripta pro arbitrio mutare solet. Nam ut datis ea de re ad me literis no-

tabat V. C. Abbas Fabrettus, quoties epitheton JUNIOR in vetustis elogiis legitur, nomen proprium semper subsequitur, numquam præcedit. Ipse interim in fastis Consules sine prænomini- bus signabo. Ex allatis monumentis constat unum collegium suisse ordinarium, aliud vero sufficetum.

Annus V. 906. Christi 153. Consules habet in fastis *Præsentem*, & *Rufinum*. Panvinius priorem appellat *Bruttium Præsentem II.* eumdem putans qui ante annos XIV. cum Antonino II. gesserat consulatum. De Rufino vero scribit: *Alter, ut credo, Antonius Rufinus. Utrumque statim rapit Leunclavius scribens in indiculo lib. 70. Bruttius Præsens II. & Antonius Rufinus.* Hic tamen consulatus emendandus est ex insigni inscriptione Romana Gruteri pag. 300. ubi legitur Plotius Gallus cooptatus:

.. BRUTTIO. PRÆSENTE. A. JUNIO. RUFINO. COS:

P. R. C. ANN. DCCCCVI.

Ex laudata inscriptione colligitur prænomen, ac familia secundi Consulis, itemque prior consulatus Brutti Præsentis, qui sine nota geminati magistratus scribendus est, ac diversus dicendus a collega Pii Augusti. Detritum est in lapide ejus prænomen; sed restitui potest ex elogio ejusdem filio dicato, qui Gruteri pag. 1095. dicitur *L. Fulvius C. F. Pom. Bruttius Præsens COS. II.* ut Consules integre describantur: *C. Bruttius Præsens, & A. Junius Rufinus.* Panvinius, quod imperante Hadriano A. V. 884. M. Antonius Rufinus Consul fuerat, ex simili cognomine hunc quoque alterum Consulem Antonii adscripsit; quem sane continuum errorem erat idem in fastis; quem quidem Panvinii errorem notas in Prolegom. num. 27. sed perpetuo eumdem sequeris in Consulibus nominandis, quod non Panvinii, uti reapse sunt, sed Dionis te voces reddere opinabare.

Anno V. 907. Christi 154. sunt in fastis Consules *Commodus, & Lateranus*. Panvinius cum legisset Capitolinum cap. 3. de Vita L. Veri Augusti, scribebantem: *Post quaesturam statim Consul est factus cum Sextilio Laterano, ita eos Consules descripsit: L. Aurelius Cæsar, & Sex-*

tilius Lateranus. Leunclavius more solito utrumque ad unum apicem suum in indicem reliquit, ac tibi sub imagine Dionis insigniter illusit. Nam scribis pag. 213. *Qui consulatus in annum 154. incidit, bisque verbis a Dione lib. 70. in indice Consulari resertur: L. Aurelius Cæsar, & Sextilius Lateranus.* Hinc quod Dionem illa putabas scriptisse, colligis L. Verum anno 152. titulo *Cæsaris decoratum; id quidem, inquiens, veterum, immo & recentiorum nullus, quem ledgerim, scripti.* At spero fore, ut ne tu quoque id in posterum scribas. Capitolinus cap. 3. laudato, narrat vivente Antonino Pio, nullum honorificentia adnomen L. Vero tributum, quam quod Augusti filius est appellatus; & cap. 7. scribit eumdem post obitum Pii, a M. Aurelio & Cæsarem & Augustum creatum. At contendis vel Capitolinum, vel amanuenses errasse, quod Dio anno 154. eumdem appellat Cæsarem, quo item titulo in nummis apud Goltzium sine Augusti cognomento, inscribitur. Define talibus, vir eruditissime, ac me præmonstrante, inscriptos lapides legitio. In priori græcis quidem literis, Romæ tamen scalpto, apparebit Gruteri pag. 1021. consulatus

AOT. ΑΥΡΗΑΙΟΥ. ΚΟΜΜΟΔΟΥ

KAI. ΤΙΤΟΥ. ΚΕΣΤΙΟΥ. ΛΑΤΕΠΑΝΟΥ

Vides hic Consules *L. Aurelium Commodum & T. Sextium Lateranum*, ex quo epigrammate prænomen collegæ Commodi hactenus ignoratum intelligitur, uti etiam ejusdem familia *Sextia*, non *Sextilia*, uti in Capitolino legitur. *Sextii Laterani* vetustas inter Romanarum gentium familias recensentur; siquidem *L. Sextius*

Lateranus ad plures consulatus promotus legitur in Livio lib. 6. ac 7. In eadem quoque inscriptione *L. Aurelius non dicitur Cæsar*, quod ipsum monstrat altera etiam inscriptione cap. 3. de Votis Decennalibus olim mihi ex pag. 300. Gruteri laudata, in qua legimus:

M. AELIO. AVRELIO. VERO. CAESARE. III.

L. AELIO. AVRELIO. COMMODO. II. COS

Incidit hic consulatus in annum Christi 161. eumque postremum imperii Antonini Pii. Hanc inscriptionem quam tibi indicaveram, altera statim pagina tu quoque grandioribus charac-

ribus exhibes, ut plane mirer te supposititio Dionis indici fidem præstissem. Nam M. Aurelius diserte CAESAR ibidem inscribitur, qui titulus cum in L. Aurelio collega non legatur, opti-

optime discere poteras eumdem nondum illo
fuisse insignitum. Extat quoque sigillum laterum
apud eruditissimum Fabretum COMMODO. ET.
LATERANO. COS, Nusquam Commodus Cæ-
sar inscribitur, ut plane Capitolinus recte scrip-
serit eumdem tribus ac viginti annis privatum
in domo Augusta vixisse, quem postea M. Au-
relius Augustus, inito statim imperio, Cæarem
quo & Augustum dixit. Nummus quem apud
Goltzium laudabas, est Aurelii Commodi filii
M. Aurelii Imperatoris, non vero L. Aurelii
Commodi ejusdem M. Aurelii per adoptionem
fratris. Scribis pag. 27, L. Aelium ineunte an-
no 136. non fuisse Cæarem, ut colligitur, in-
quis, ex Dione in indice Consulari, & ex dua-

bus inscriptionibus que extant apud Onupkrium
lib. 2. fastorum, qua eodem anno dedicata sunt,
in quibus sicut apud Dionem, Aelius dicitur tan-
tum Consul, non vero Cæsar. Si pro Dione
Leunclavium Panvinii amanuensem reponas,
omnia acute, erudite, vere. Exhibui heic tres
inscriptiones, ac locupletissimum Capitolini te-
stimoniū, ut probarem L. Aurelium Commo-
dum ineunte anno 134. non fuisse Cæarem.
Utter tua Regula.

Anno 908. Christi 155. in fastis Prosperi &
Cassiodori leguntur Consules Verus & Sabinus;
in Idacio, & anonymo Cuspiniani: Severus &
Sabinianus. Panvinius ex inscriptione in qua le-
gebatur

S V B S C R I P S I . III. N O N . N O E M B . A N T I O
P O L L I O N E . E T . O P I M I A N O . K O S . O R D I-
N A R I S . S E V E R O . E T . S A E N I A N O . C O S

Item.

C. IV L I O . S E V E R O .

M. R U F I N O . S A B I N I A N O . C O S

Consules hujus anni recte appellavit C. Julium
Severum, ac M. Rufinum Sabinianum. Utrum-
que fideliter Leunclavius exscripsit. At Falco-
nerius pagina 8. & seq. de Inscriptiōnibus a-
thleticis arguit Panvinium qui Pollionem, &
Opimianum ordinarios Consules non posuerit,
quos, inquit, Consules ordinarios fuisse diserte
testatur hic lapis. Dein reprehendit Panvinium
quod ex Inscriptiōnibus lapidibus Consules ordinari-
os saepe obtruserit, qui tantum erant suffe-
xi, nempe hos inter Consules anno V. 914. &
915. Errat. Nam cum in nullis fastis hoc anno
legantur Consules Pollio & Opimianus, eos po-
suit Panvinius, qui in fastis melioribus, ac la-
pidibus notatos vidit. Vox illa O R D I N A-
R I S perperam a Falconerio jungitur cum an-
tecedenti collegio, quam cum Panvinio cum se-
quenti collegio Severi & Sabiniani copulandam
Idacii & anonymi fasti omnium optimi con-
vincunt. Extat libro 2. Cod. Lex 1. de eden-
do, ab Antonino Pio publicata, quæ dicitur
PP. IV. Kalend. Octobris Sabino II. & Severo
Coff. Quamvis perperam iterati consulatus no-
ta appareat, patet eos fuisse Consules ordinari-
os, qui imperante Antonino, ac successori-
bus, soli legibus adponebantur. Nec Panvinius
quoscumque sibi lectos in vetustis epigrammati-
s, Consules in fastos retulit, sed eos tantum
quorum cognomina in iisdem fastis legebat, uti
reapse suere Consules anno Urbis 914. & 915.
quos Falconerius suffectos putabat, existimans
Torquatum & Herodem anno tertio imperii
Pii consulatum gessisse, quam erroneam ejus-
dem opinionem superius confutavi.

Anno Urbis 909. Christi 156. notantur in fa-
stis Consules Silvanus & Augurinus. Panvinius
scribit: Plautium Silvanorum, & Sentium Au-
gurinorum nomina fuisse superiorius demonstravi. En-
tibi Leunclavium ex Panvinio scribentem in in-
dice libri 70. Plautius Silvanus, & Sentius Au-
gurinus. Et quidem Panvinius cum legisset an-
no Urbis 752. Consules Augustum XIII. & M.
Plautium Silvanum, alium Silvanum qui impe-
rante Tito anno Urbis 834. fastis prænotatur,
M. Plautium itidem appellavit, qui tamen T.
Annius Silvanus dicebatur, ut ostendi. At hic
tertius Silvanus Consul nec ex Plautiis, neque
ex Anniis fuit, sed ex Cejonii. Extat inscrip-
tio apud Manutium in libro de Orthographia,
ac Gruterum pagina 128. 5. in qua ædricula
sacra ædificata anno Urbis 864. imperante Tra-

jano, C. Calpurnio Pisone & M. Vettio Bo-
lano Coff. dicitur postea reparata, & ornata
a Tib. Claudio Messalino centurione Cohortis
V. Vigilum:

M. C E I O N I O . S I L V A N O

C. S E R I O . A V G V R I N O . C O S

Ceonia gens ad summum nobilitatis fastigium
evecta fuerat L. Ceonio in Cæarem ac filium
ab Hadriano adsumpto, cuius postea filius L.
Ceonio Aurelius Commodus collega M. Aurelii
imperavit. Quædam Ceoniorum familia Silva-
ni cognomentum tulit, in qua prior hujus anni
Consul natus est. Ejus collegam Panvinius Sen-
tium dixit, quod Plinius libro 4. epistola 27.
laudat Sentium Augurinum. Sed aliter scriben-
dam familiam docet laudata Inscriptio. Idem
error corrigatur in altero Augurino Consule
A. V. 885.

Annus V. 910. Christi 157. Consules habet in
Chronico Prosperi, ejusque exscriptoris Cassio-
dori Barbarum & Regulum. Panvinius Barbari
cognomen in Romana gente barbarum putans,
priorem Consulem Barbarum vocat, nudaque
uti erant, utriusque cognomina in fastis relin-
quens, ait: De eis præterea nihil compertum ha-
beo. Leunclavio ex Panvinio similiter penes sola
cognomina statuuntur Consules Barbatus & Re-
gulus. At Barbarum priorem Consulem appel-
landum docet Romæ Inscriptus lapis in hortis
Justinianeis, qui a C. Julio Africano dicitur:

D E D I C A T V S X . K . A V G .

B A R B A R O . E T . R E G U L O . C O S

Integrali inscriptionem producunt Sponius sect.
1. Miscell. art. 5 ac Reinesius in grandiori to-
mo Inscript. pag. 8. Qui vero fuerit Consul
Barbarus exponit ejusdem amicus Galenus in li-
bro de Præcognit. cap. 2. Similiter, inquit, &
Barbarus avunculus Imperatoris Lucii, qui in
Mesopotamiam expeditionem suscepserat, diffictio-
nes & ipse videre affectabat, quemadmodum &
Paulus; postremo quoque Severus qui tum Consul
erat, & Aristotelica disciplina operam dederat.
Itaque Barbarus, quod erat L. Aurelii Commo-
di Imperatoris Antonini per adoptionem filii
avunculus, ab eodem Antonino consulatu insi-
gni-

gnitus fuit: Hujus familiam non falsa fortassis conjectura assequor. Capitulinus cap. 9. de Vita M. Aurelii laudat *Civicam patrum Veri Augusti*. Ille in vetustis epigrammatis dicebatur *Sex. Vetulenus Civica Pompejanus qui cum L. Ceionio Commodo patre L. Veri Augusti anno Christi 136. Consul fuit. Capitulinum vero patrum pro avunculo scribere inde constat, quod L. Verus filius fuit Ceionii Commodi; quare frater patris dicendus itidem fuisset Ceionius, qui cum Vetulenus Civica dicatur, frater fuit matris L. Veri. Antiquus auctor libro de Progenie Augusti scribit: Sed demum Consules regnum obtinuere; quorum fasces adusque Julii Cæsaris patris, patruique tui principatum defluxere &c. Hic patruus pro avunculo accipitur. Ita Vetulenus Civica, quod esset frater uxoris L. Ceionii Commodi qui postea Aelius Cæsar post adoptionem dictus fuit, una cum cognato Consul factus fuit ab Hadriano. Alter illius frater Vetulenus Barbarus L. Aurelii Commodi postea Veri Augusti patruus, sive avunculus ab Antonino Pio consulatum accepit.*

Anno V. 911. Christi 158. memorantur in fastis Consules Tertullus & Sacerdos. Panvinius ait: *Q. Flavii Tertulli mentio est in antiquo lapide, cuius exemplum paulo post afferam. Illud referunt post quadriennium A. V. 915. ubi legitur:*

DED. K. IVL

Q. IVNIO. RVSTICO.

Q. FLAVIO. TERTULLO. COS

Quem quidem Tertullum eo anno Urbis 915. Consulem suffectum tradit. At cum ibidem neutquam inscribatur nota iterati consularis, patet non eundem Tertullum esse qui A. V. 911. Consul legitur. Præterea Junius Rusticus, ac Flavius Tertullus, qui eo in lapide leguntur, anno prorsus incerto consulatum gessere. Itaque Tertullus, Consul A. V. 911. satis dubie Q. Flavius appellatur. Rursus collegæ Sacerdotis familia incerta est; quamvis Panvinius scribat mentionem esse Licinii Sacerdotis in Capitolino & Dione; quod plane falsum est; nusquam enim Licinii Sacerdotis mentio apud eosdem occurrit. Cicero quidem in Cluentiana meminit C. Licinii Sacerdotis; & alter C. Licinius Sacerdos prætor Siciliæ eidem memoratur in Verannis, ac in oratione pro Plancio, quem in consulatu competitorem habuit, teste Asconio in argumento orationis de Toga candida. In veteri elogio dicato A. V. 853. in quo Trajanus Augustus COS. III. inscribitur, uti postea ostendo inferius A. V. 976. bimestres Consules ita leguntur:

L. ROSCIO. AELIANO

T. I. CLAVDIO. SACERDOTAE. COS

Porro nullus ignorat sub Imperatoribus secundi saeculi, vetustis Romanorum familiis partim extintis, partim in ordinem redactis, novos homines in Romanis magistratibus successisse, quod vel ipsa consularium Fastorum lectio manifestat. Hinc Sacerdorem sub Antonino Consulem Claudium potius quam Licinium nominandum existimo, qui filius, aut nepos fuerit Tiberii Claudii Sacerdotis sub Trajano Consulis. Ceterum in Leunclavii indice ad lib. 70. Panviniani Consules reponuntur: *Q. Flavius Tertullus & Licinius Sacerdos*, qui aliorum quoque scriptorum fastos implent.

Annus insequens V. C. 912. Christi 159. præfert Consules *Quintillum & Priscum*. Priorem *Plautium*, posteriorem *Statium* e veteri epigrammate recte Panvinius appellavit. Omisit prænomina, quæ in sibi visa inscriptione non legebantur. Utrumque sine prænomine Leunclavius pariter recitat. Alterum tamen *Marcum* appellatum colligo ex inscriptione Gruteri pag. XL. 13.

DIANA E

AVG

PRO. SAL. IMP

CAES

TITI. AEL. HADRIANI

ANTONINI. AVG. PII

P. P.

M. STATIVS. PRISCVS

LEG. AVG. PR. PR

V. S. L. M

Apparatus in Baronium

Anno V. 915. a parilibus, Christi 161. Imperator Antoninus Pius die septima Martii diem obiit, cui successit M. Aurelius Antoninus cognomento Philosophus, qui statim L. Ælium Aurelium Commodum non modo Cæarem, verum etiam Augustum novo exemplo, designavit, omnibus Imperatorum titulis, uno tantum excepto P. M. cum eodem communicatis. Imperante autem M. Aurelio undeviginti collegia Consulum fastis prænotantur, quorum magna pars erronee descripta est, ut etiamsi ceteri Consules veris characteribus exarati legerentur, ex hisce tantum appareret, eosdem aliena plane manu libro. 71. Dionis præfixos fuisse. Anno primo imperii Marci V.C. 916. Christi 162. in fastis anonymi, ac Cassiodori statuuntur Consules *Rusticus*, & *Aquilinus*. Prospere scribit: *Rufico & Aquilino*. In lib. 5. Cod. L. 3. de alendis liberis, recitatur rescriptum M. Aurelii, ac L. Veri Augustorum, quod dicitur: PP. XIII. Kal. Martias Roma *Rufico*, & *Aquilino* Coss. Hinc cognomina Consuluni intelliguntur. Priorem Panvinius vocat *Q. Junium Rusticum*, quem iterum Consulem ab Imperatore creatum testatur Capitulinus in Marco cap. 3. In vetustis ponderibus idem, uti reor, prætor urbanus ob-signatur: plura enim Gruteri pag. 221. recitantur inscripta: *Q. IVN. RVSTICI. PR. VRB.* & rursus pag. 222. Ulpianus D. 49. L. 1. de Appellat. laudat rescriptum eorumdem Imperatorum ad Junium Rusticum præfectum Urbi. Ejus collegam *Vettium Aquilinum* Panvinius nuncupat, cuius prænomen sibi ignotum, punctis in tabulis notat. Leunclavius utrumque sine prænomine digessit. Tu cum reliquis Panvinii fastos exscribis. In veteri Inscriptione pag. 90. superius indicata, in qua Assessores Palatini, ac familia Antonini Pii, sive ut probabilius arbitror, M. Aurelii recitatur, inter viros clarissimos, quorum duo Consules ordinarii fuerunt, nominatur C. VETTIVS AQVILINUS, quem ipsum hujus anni Consulem judio, ac cum Cæii prænominé scribendum.

Z

Anno

Anno V. 917. Christi 164. fasti habent Consules *Macrinum & Celsum*. Panvinius ad A. V. 917. recitat hanc inscriptionem: *C. Julio Macrino quondam veterano militi, & BIS CONSULI Secunda Servata sibi & Iuliis Alpino & Alpina filiis B. M. F. C.* Ex hoc epitaphio prior hujus anni Consul eidem fingitur *C. Julius Macrinus*, quem statim arripuit Leunclavius, suo-

que indici inferuit. At imperitus exscriptor magno Panvinio fucum fecit, ac ceteros in errorem traxit. Extat illud epitaphium Augustæ Vindelicorum, ac num. 34. ab eruditissimo Velsero recitatur inter suæ patriæ monumenta, & veteri characterum qua sculptum est, forma expressum; ponitur etiam a Grutero pa. 546. 3.

D.

M.

IVL. MACRIANO. QVONDAM
VETERANO. MILITI. M. H. M. EX. BF. COS
CONIVGI. CARISSIMO
SECUNDIA. SERVATA. ET
SIBI. ET. IVLIIS
ALPINO. ET. ALPINAE. FILIIS
BENEVALENTIBVS. F. C.

Exscriptor, quem scalprum potius quam calamus decuisset, pro *Macriano* scriptit *Macrinum*; tum omisis literis *M. H. M.* nempe: *Miffo bonifa missione*, pro *BF. COS.* videlicet: *beneficiario Consulis*, reposuit: *BIS CONSULI*. Ita *Macrianus* purus putus *veteranus miles*, imperiti hominis infelicia ac *Panvinii* auctoritate, consulari prætexta decoratus, Romanos fastos haec tenus occupavit. Gruteri pag. 441. 10. laudatur: *M. Nonius M. F. Macrinus COS. XV. VIR. SAC. FAC. PR. LEG. AUG. &c.* In græco elogio Gruteri pag. 1078. 2. laudatur *M. Macrinus Marci Aurelii legatus consularis, ac proprator.* Vifne hunc *Macrinum* veruni Consulem hoc anno substituamus in locum erasi e fastis *Macriani militis?* Ceterum alter etiam Consul pari errore eidem *Panvinio* concinnatur *L. Cornelius Celsus* ex hac inscriptione, loco unde eam acceperit, non designato.

L. CORNELIO. C. F.

GAL. CELSO

II. VIRO. PRAEF. ORAE

MARITIMAE

COHORT. I. ET. II

COS

Q. LICINIUS SILVANVS

GRANIANVS

Ex illis litteris COS. *Panvinius*, *L. Cornelius Celsus* *Consulem* scriptit, cum legendum sit POS. idest *Posuit*. Hic tamen *Cornelius Celsus* erat decurio coloniæ *Tarragonensis*, in qua gesserat *Duumviratum*; idem fuit *Præfector oræ maritimæ*, & *Cohortis Primæ* ac *Secundæ*. Extat *Tarracone* elogium eidem ab uxore inscriptum Gruteri pag. 395. 10.

L. CORNELIO

C. F. GAL. CELSO

II. VIR. PRAEFECTO

ORAE. MARITIMAE

COH. I. ET. II

POMPEJA. DONACE

UXOR

Ex hac altera inscriptione appetat priori perpetram COS. insertum fuisse, quasi ille Consul fuerit. Ita exscriptor in hoc etiam Consule *Panvinium* decepit. In aliis vetustis inscriptionibus, quæ *Tarracone* dicuntur extare, alii etiam nominantur, qui eodem quo *Cornelius Celsus*, munere perfuncti sunt. Etenim Gruteri pag. 358. 3. laudatur *L. Antonius Silo Praefectus Cohortis IIII. TARRAC. &c. Praefectus Ora Maritima Conventus Tarragonensis.* Pag. 430. 1. *P. Licinius Lævinius* dicitur *Duumvir*, *Praefectus Cohortis novæ Tironum Ora Maritima.* Immo ibidem num. 4. hoc epigramma recitatatur:

Q. LICINIO. SIL

VANO. GRANIA

NO. FLAM. AUG

PROV. HISP. CITER

PRAEFECTO. ORAE

MARITIMAE. LALE

TANAE. PRO CURA

TORI. AUGUSTI

C. TERENTIUS. PHILE

TUS. DOMO. ROMA

Hic Q. *Licinius Silvanus Granianus*, qui elogium *L. Cornelio Celso* conterraneo suo POSuit, eadem præfectura oræ maritimæ *Conventus Tarragonensis* perfunctus est, quam antea *Cornelius Celsus* obiverat. Ex his patet *Panvinium* eumdem *Cornelium* ex *Duumviro Tarragonensi*, ac præfecto cohortis I. & II. protuenda ora maritima, Consulem anni V. 917. efformasse. Ille tamen, uti ejusdem collega a *Leunclavio* inseritur indici lib. 71. *Dionis* addisito, in quo leguntur Consules *C. Julius Macrinus & L. Cornelius Celsus*, quorum prior miles tantum, alter vero *Duumvir* coloniæ ac

Epistola Consularis ad Pagium.

179

præfastus cohortis fuerunt. Utroque autem e fastis, quos hactenus perperam occuparunt, ex puncto, sola Macrini ac Celsi cognomina retinenda sunt, quoique eorumdem familiæ e vestitus monumentis apparet.

Anno V. 918. Christi 165. fasti habent Consules *Pudentem & Orfitum*. Panvinius ait Servilius Pudentis mentionem fieri a Plinio in epi-

stolis ad Trajanum. Est epistola 10. lib. 10. Itaque ex illius familia *Servilus Pudens Panvinio* nominatur. Addit Cornelios Scipiones cognomen *Orfiti* tulisse; hinc *L. Cornelius Scipio Orfitus*, altero loco Consul obtruditur. Hos quoque nominat in indice Leunclavius. Veros tamen hujus anni Consules exponit inscriptio Gruteri pag. 1032. 6. dicata

A. D. XII. K. M A R T

M. GAVIO

L. ARRIO

Anno V. 919. Christi 166. statuuntur in fastis Consules *Pudens & Pollio*, quos cognomine tenus recitat etiam Lampridius in Commodo cap. 13. Panvinio dicuntur: *Servilius Pudens II. & T. Vitrasius Pollio*. Leunclavius omisso Pollionis familia, cetera exscribit, quem falsa Dionis imagine ductus, imitaris. At observaras num. 13. in Prolegom. numquam duos consulatus ordinarios conjunctum datos nisi Principibus re aut destinatione; unde num. 27. quereris te a Panvinio in errorem tractum, qui anno 381. & 382. bis Syagrium cum eodem ordinarium Consulenti dixeris. At hic quoque te Onuphrius

O R F I T O

P U D E N T E. C O S

decepit, cum Servilio Pudenti duos conjunctim ordinarios consulatus tribuisti. Quæfo te, Amice cum imperante Gallieno anno Christi 258. ponis Consulem Pomponium Bassum, & eundem iterum Consulem anno 259. producis, & rursus cum Ovinum Paternum anno, 267. & iterum anno 268. Consulem statuis, putasne temet tam frequenter a Panvinio in errorem inductum? At memorati anni V. 919. Consules restituunt ex inscriptione aræ dicatae pro salute Impp. M. Aurelii, ac L. Veri, quam Gruteri pagina 1009. 12. Fortunatus

C O N S E C R A V I T. X. K. S E P T

.. S E R V I L I O. P U D E N T E. L. F U F I D I O. P O L L I O N E. C O S

Ita in indice erratorum restituitur, cum ibi erronee sit: ULLO RUDENTE. Ibi nulla iterati consulatus nota signatur; nam Pudens proximi anni Consul, erat e familia Arria, hic vero gentis Serviliæ. Alter etiam Consul falso Vitrasius nominatur, qui e Fufidiis fuit.

Anno V. 922. Christi 169, sunt in fastis Consules *Priscus & Apollinaris*. Utriusque familiam e veteri lapide recte Panvinius extulit. At quod

ibidem sine prænomine legebantur, uni Apollinari prænomen *Quinti* donavit. Leunclavius omnia fideliter a Panvinio accipiens priorem pariter Consulem sine prænomine posuit. At prænomen *Quinti* primo Consuli adponendum erat. En tibi integre hoc collegium ex pag. 300. veterum Inscriptionum, in qua C. Licinius Licinianus dicitur cooptatus,

Q. SOSIO. PRISCO. P. COELIO. APOLLINARE. C O S.

P. R. C. A. D C C C C X X I I .

Habes non modo utruroque Consulem integre descriptum, verum etiam rectum fastorum ordinem annis Urbis exactissime congruentem. Nec negligenda est in Romanis familiis recta prænomina nötitia, quia viri quarundam solo prænomine distinguebantur, quod in Antoniis, Pompeiis, Vitelliis, aliisque patet. Legisti Svetonium cap. 2. in Vitellio.

Anno V. 923. Christi 170. nomen fastis de-

dere *Cethagus & Clarus*. Panvinio ex plumbea fistula inscripta: *L. JUNIO. CLARO. ET. AUR. SEVERO. COS.* hujus anni Consules dicuntur: *M. Aurelius Cethagus, & L. Junius Clarus*. Leunclavius prioris tantum familiam brevitatis causa omittit, quod tu pariter facis. Hunc quoque errorem emendat inscriptio Foroliviensis in Ämilia, quam Eques Sigismundus Marchesius lib. 1. Historiae ejusdem urbis inseruit.

I. O. M.

M. VARENUS

P O L Y B I U S. P R O. S E

E T. S U O S

V. S. L. M

M. CORNELIO. CETHEGO. C. ERUCIO. CLARO

C O S

In inscriptione Gruteri pag. 126. legitur: *CLARO ET CETHEGO*; ut etiam L. 1. lib. 3. Cod. de petit. heredit. dicitur: *PP. VI. Kal. Febr. Claro, & Cethego Coss.* utrobique Erucio Claro priori loco nominato. Porro Consules in illa plumbea fistula inscripti, fuere suffecti anno mihi ignoto, quos Panvinius, ut ordinarios hujus anni venditaret, cognomen *Severi*, quod in fistula Apparatus in Baronium

la legebatur, in *Cethegum* pro arbitrio commutavit. Eques Sertorius Orsatus meus quondam amicus, laudatam inscriptionem prolixiori epistola exposuit, ubi plura de voce SUOS ex vestitis monumentis producit. Et sane Aurelii Cethegi in Romana historia nusquam occurunt, sed passim Cornelii Cethegi, quorum plerique in fastis Consules recitantur. Erucijs clarus

imperante Pio A. V. 899. Consul nominatur, cuius hic alter Erucius fortassis filius fuit.

Anno sequenti V. 924. Christi 171. scribuntur in fastis Consules *Severus II. & Herennianus*. Priorem ex Capitolino cap. 1. in Seyero, vocat Panvinius *L. Septimium Severum*. De collega nec verbuni addit. Ita pariter Leunclavius, ac ceteri. Hujus tamen prænomen ac familia legitur, ut quidem reor, Gruteri pag. 1095. 6.

JULIAE. Q. F.
CALVINIANÆ
L. ALFIDI, HERENNIANI
CONSULIS

FABRATENI

NOVANI

D. D

Anno V. 926. Christi 173. nominantur in Fastis Consules *Severus II. & Pompejanus*. Panvinius scribit Capitolinum in M. Aurelio mentionem facere tum Claudii Severi ejusdem Marci præceptoris, Peripateticæ doctrinæ philosophi, tum etiam Claudii Pompeiani M. Aurelii generi. Hinc Consules eidem dicuntur: *Cn. Claudius Severus II. & M. Claudius Pompeianus*. Leunclavius omisso prænomini, utrumque Consulem cum Panvinio e familiis Claudiorum facit. Errorem autem illorum pandit epitaphium via Appia Anicio Faltoni inscriptum, Gruteri pag. 1025. 6.

K. OCTO B. M. AURELIO. SEVERO II.

ET, T. CLAUDIO. POMPEIANO. COS

Itaque erratum est in familia prioris Consulibus, ac prænominibus utriusque. *Claudius Severus Peripateticus*, M. Aurelii præceptor, fuit Consul suffectus, cum L. Verus Augustus bellum in Oriente gereret, teste Galeno, cuius verba recitavi ad A. V. 910. ubi de Barbaro consule ejusdem testimonium laudavi. Præterea idem Panvinius erravit in altero etiam Consule designando, scribens fuisse M. Claudium Pompeianum Marci Aurelii generum. Nam *Vulcatius* in vita *Avidii Cassii* cap. 12. recitat fragmentum epistolæ M. Aurelii ad Senatum post intellectam necem *Avidii*, in qua scribit: *Habetis igitur, P. C. pro gratulatione vitoria generum meum Consulem, Pompeianum dico: cuius etas olim remuneranda fuerat consulatu, nisi viri fortes intervenissent, quibus reddi debuit quod a Republica debebatur*. Et ibidem in epistola ad Faustinam Augustam: *Pompeianum nostrum in annum sequentem Consulem dixi, Avidius Cassius occisus fuit anno Christianæ epochæ 175. quo anno post Julium mensem Marcus Imperator eas literas scripsit, uti inferius evidenter ostendam*. Igitur *Claudius Pompeianus* ejusdem Marci gener, non fuit Consul ordinarius anno 173. sed post triennium suffectus anno 176. Hinc notes velim Consules non semper designari solitos paulo post initium anni in annum insequentem, uti non semel scripsisti, quod pluribus aliis exemplis possem demonstrare. Casaubonus in notis ad cap. 20. de Vita M. Aurelii, ubi Pompeianus gener dicitur bis *Consul* factus a socero, ait hunc Pompeianum cum *Severo II. Consulem* legi in fastis, additque: *alterum consulatum adhuc quaro*. Sed facile invenire poterat in laudatis litteris ad Faustinam, & Senatum; nec Pompeianus collega *Severi II.* fuit gener Marci, cum hic anno 176. consulatum primum accepit: alterum incerto anno susatum gesserit.

Anno V. 932. Christi 179. leguntur Consu-

les *Commodus Augustus II. & Verus*. Panvinius scribit a Tertulliano in libro ad Scapulam nominari Vespronum Candidum Verum, quem pariter laudat Spartanus in Juliano. Hinc collega Imperatoris Commodi dicitur eidem *Vespronius Candidus Verus*. Leunclavius omisso altero cognomine, scribit: *Vespronius Verus*. Hic quoque erratum est. Tertulliani verba sunt cap. 4. ejus libri: *Ut Vespronius Candidus, qui Christianum quasi tumultuosum civibus suis satisfacere dimisit*. Spartanus vero cap. 6. in Juliano ait: *Inter ceteros legatus est Vespronius Candidus vetus consularis*. Videsne fictum a Panvinio alterum cognomen *Veri*, ut Vespronum hujus anni Consulem efformaret? Tanti tamen valuit magni Panvinii auctoritas, ut Casaubonus in notis ad Spartanum scripserit legendum fortasse in eo capite 6. *Vespronius Candidus Verus*, *vetus consularis*; addens: *Veri cognomen eruditissimus quoque Onuphrius agnoscit*. Immo singit Onuphrius. Extat vetus inscriptione pag. 66. 7. laudati toties Thefauri, aræ dedicatae pro salute Imperatoris M. Aurelii Commodi Antonini Augusti Pii P. P. SUB VESPRONIO CANDIDO COS. Neque hic *Veri* cognomen legitur. Immo hinc colligimus Vespronum Candidum fuisse Consulem suffectum post mortem M. Aurelii, quia in illa inscriptione Commodus cum prænomine *Marci* signatur, quod post obitum patris assumpit, cum illo vivente *Lucius* diceretur, quod ex nummis apparet, & ex vetustis lapidum inscriptionibus pag. 261. 7. ubi legimus: *L. Aelio Aurelio Aug. F. Commodo Coff.* Item num. 8. & 9. & pag. 262. 1. dicitur *L. Aelius Aurelius Commodus Consul designatus*. Quare Vespronius Candidus non fuit collega Imp. Commodi Consulis, quia tunc is *Lucius*, non autem *Marcus* vocabatur. Sed quid his diutius immoror? En tibi vetus collega Commodi T. Annius Aurelius Verus II. ex duabus vetustis inscriptionibus Gruteri pag. 65. 9.

D. D

NON. JANVAR

IMP. COMMODO. II.

T. ANNIO. VERO. II. COS

Rufus pag. 77. 3.

DE.

Epistola Consularis ad Pagium. 181

DEDICATVM. IV. IDVS. AVG

IMP. COMMODO. II

ET. AVRELIO. VERO

II.

COS

Ex utroque epigrammate alter Panvinii, Leunclavii, ac ceterorum error corrigendus est, dum *Verum* sine nota iterati consulatus describunt. Recte Prosper, ac Cassiodorus scribunt: *Commodo II. & Vero II.* Hic alter consulatus *Commodi* una cum tribus collegiis consulari-

bus proxime antecedentibus memoratur in veteri inscriptione una cum nominibus militum, qui eisdem Consulibus honesta missione missi sunt. Ejusdem exemplum accepi ab eruditissimo Raphaele Fabretto.

E Q V C. VITRASIVS. C. F. PVB. PRIMVS. CALIB
BTRIB C. NOVELLIVS. C. F. PAP. VERINVS. TICIN

APRO. II. ET. POLLIONE. II. COS

S P L. PASSENNIVS. L. F. OEF. FELIX. MEVI
C. ENASTELLO. C. F. FAB. EXORATVS. LUCA

COMMODO. ET. QVINTILLO. COS

C OR C. MEMORIVS. C. F. FLA. MESSOR. SEGVS
M. AELIVS. M. F. MEC. MESTRIANVS. PEL
C. IVLIVS. C. F. FAB. SABINVS. HERAC
M. VITILIVS. M. F. POM. PVDENS. ARRET
C. LAETILIVS. C. F. MEN. SPLVS. PRAEN
M. CANIVS. M. F. VOT. RESTITVTVS. PLAC

ORFITO. ET. IVLIANO. COS

L. CASINIVS. L. F. POM. LEGITIMVS. VOLIS
Q. VIICCIVS. Q. F. POM. PVDENS. VOLSI
TI. CLAVDIVS. TI. F. OEF. VICTORIN. LUCA
M. VETTIUS. M. F. VEL. AVFIDIVS. FIR. PIC
LIBR. PR C. VACELLIUS. C. F. ANN. IVSTINIAN. ARIM
M. AELIUS. M. F. POM. IVSTVS. ARRET
M. FARRAX. M. F. STE. SATURNIN. FORVI
M. AEBVTIVS. M. F. POL. VERVS. PARMA
T. FLAVIVS. T. F. CAM. LICINIANVS. RAVE
M. POMPONIVS. M. F. NIC. STORIANVS. CONS
C. SATRIVS. C. F. LEM. MAXIMVS. BON
M. RADVSIVS. M. F. PAL. MARCIANVS. SAS

COMMODO II COS.

E Q C. CRISPIVS. C. F. ANI. SECUNDINVS. VEL
L. METELLIVS. L. F. POL. VALERIANVS. LETR EG
Q. VIRIVS. Q. F. CLA. NEOPTOLEMVS. GRVM
C. VETVRIVS. C. F. POL. PROFVTVRVS. PARM
Q. LOLLIUS. Q. F. MEC. CAESIANVS. BRVN
Q. LVGILIVS. Q. F. CAM. PRESENS. RAVE
C. VALERIVS. C. F. CLA. MASCULIN. CAE
L. NAGIACVS. L. F. ANI. SEVERIN. VERC

Est fragmentum prolixioris inscriptionis, ex qua patet Aprum, & Pollionem iterum Consules scribendos, cum secus in fastis Idacii, Prosperi, & Cassiodori, atque tuis etiam legantur. Leunclavius Pollionem tantum bis Consulem ex Panvinio exscripsit, qui tamen utrumque iterum Consulem ex veteri elogio recte posuerat. Nec Lampridio cap. 12. in Commodo alter Apri consulatus memoratur. Præterea ibidem scribit; *Orfito & Rufus Coss.* uti etiam Idacius, Prosper, hujusque exscriptor Cassiodorus, cum tamen in laudato lapide *Orfito & Julianus Coss.* legatur. Quod vero Lampridius ex actis Urbis plura ibi paria Consulum recitat, dicendus est collega *Orfiti Julianus Rufus*, duplice cognomine. Hic vero in Panvinio ad AV. 931. dicitur *Vettius Rufus* ex Lampridio in Commodo. At perperam; siquidem scribit Lampridius cap. 4. *Interfecta & Vitrasia Faustina, & Velius Rufus, &*

Egnatius Capito Consulares. Itaque Rufus *Velius* gentis, non *Vettia* fuit. Tacito lib. 5. Annal. memoratur *Vellius Gallus* inter amicos Sejani; Plinius lib. 4. scribit epistolam 21. *Velio Cerali*; Vopisco cap. 3. de Vita Imperatoris Taciti laudatur *Velius Cornificius Consul*. Quare cum in omnibus MSS. *Velius Rufus* apud Lampridium legatur, teste Casaubono, falso dicitur e Vettiis fuisse. Hunc quoque errorem sorbuit Leunclavius, tibique Dionis nomine, uti putabas, callide propinavit. Hic tamen non sollicito familiam quoque *Orfiti*, quem vos cum Panvinio e gente Cornelia Scipionum putatis, quod ille scribat: *Cornelius Scipioque nota sunt Orfiti nomina*; & superius ad A. V. 918. *Cornelium Scipionem Orfiti nomen & cognomen esse manifestum est*. Cum tamen hic fuerit *Gaius Orfitus*, ut ex veteri elogio ostendi. Et sancit Tacito libro 4. Hist. dicitur imperante Ne.

Nerone Reguli insidiis *subversa Crassorum*, & *Orfiti dorpus*. Hic erat e Cornelia gente Scipionum. Gavia postea familia Orfitorum sub Antonini floruit, uti & Vettia; & Gruterii pagina 302. inter viros clarissimos nominatur *Vettius Scipio Orfitus*. Salvidieni etiam Orfiti cognomen tulere. Salvidienus Orfitus a Nerone damnatus dicitur Svetonio cap. 37. Salvidienus Orfitus consularis a Domitiano relegatus cap. 10. de Vita Domitiani. Imperante Gallieno Furii Orfiti flouere, ex quibus Furii Orfitus Consul fuit cum Aureliano Imperatore. Ego Orfitem sub Commodo Consulem M. Gavium Orfitem existimo, Gavii Orfiti ante septuennium Consulis consanguinum.

Anno V. 933. Christi 180. in fastis Cassiodori leguntur Consules *Præsens* & *Gordianus*; in Idacio, & anonymo Cispiniani: *Præsens* & *Condianus*. Panvinio autem dicuntur in tabulis fastorum Arrius *Præsens* & Aelius *Gordianus*. At libro 2. Comment. priorem Consullem modo *Brutium*, modo post quatuor statim versus, *Areum* vocat; ejus vero collegam *Sex. Quintilium Condianum* dicit. Leunclavius scribit: *Brutius Præsens*, & *Quintilius Gordianus*, quo passim cognomine appellatur. In primis Brutius *Præsens* cum iterati consulatus nota scribendus est ex Lampridio in Commodo cap. 12. ubi ait: *XI, Kaleri, Romanas Præsente iterum Consule*. Ibi vero secus a proxime fecerat, collegam *Præsentis* non nominat, quia uti recte prænotavit Casaubonus,

IMP. COMMODO. AVG. PIO. FELICE. IIII

ET. VICTORINO. II. COS

Anno V. 937. Christi 184. fasti exhibent Consules *Marullum* & *Alianum*, qui e veteri elogio dicuntur Panvinio *M. Eggius Marullus*, & *N. Papirius Aelianus*. Erratum in prænomine Papirii, qui non *Numerius*, sed *Cneus*, sive Græcorum more *Gneus* dicebatur, Sponius V. C. fest. 1. Miscell. art. 1. recitat epigramma ab se Romæ exscriptum, in quo legitur ara a M. Aurelio Augusti liberto dicata

III. NON. JUNIAS. EGGIO

MARYLLO. ET. GN. PAPI

BIO. ALLIANO. COS

Condiani memoria e fastis erasa fuerat. Fuit is Sex. Quintilius Condianus Quintili Maximus filius, quem Commodus neci tradidit, uti fuis recitat Dio lib. 72. quare minus recte *Gordianus pro Condiano nuncupatur*. Extat Gruteri pagina 1095. 1. vetus inscriptio in qua laudatur *L. Fulvius C. F. Brutius Præsens COS.* II. ubi dicitur *Agrippina Aug. ficer*, *M. Antonini Comes expeditionis Sarmatia* &c. Illa sane inscriptio aut erronee exscripta, aut suppleta est. Ibi enim Agrippina Augustæ nomen perperam insertum est. Scribit Capitolinus cap. 27. de M. Aurelio: *Filio suo Brutii Præsentis filiam injunxit*. Itaque Brutius *Præsens* pater Crispina uxoris Commodi, erat ejusdem Commodi ficer, & ob id altero consulatu a M. Aurelio decoratus. Ex illo tamen quamvis depravato epigrammate, intelligitur prænomen Brutii, quod hactenus Scriptores fastorum latuit. Hoc anno die 17. Martii M. Aurelius Imperator in Germania vita defunctus, Commodum filium imperii, at non virtutum hæredem reliquit, quem antea collegam habuerat. Habes, vir eruditissime, non tria, aut quatuor, sed plane decem collegia Consulum sub unius M. Aurelii imperio, perperam in fastis descripta, veris tandem characteribus exarata;

Anno V. 936. Christi 183. Consules ex Panvinio describuntur *Commodus Aug. IV.* & *M. Aufidius Victorinus*. Deficit Victorino nota alterius consulatus. Gruteri pag. 35. 1. dicitur atra Soli dicata:

In Pisaniis Cæsarum Caii ac Lucii Cenotaphiis ostendi apud veteres in quibusdam vocabulis v. g. *Sulla*, *Suri*, *Borusstenis*, *V* aut *Y*, promiscue scribi. In inscriptione ex Scaligerio recitata pag. 30. 1. legitur: *L. Eggio Marullo*, *Cn. Parinio Aeliano Cos.* Error in nomine secundi Consulis ex superiori, & altera pag. 49, 5. corrigendum est. In hac autem *Marcus*, non *Lucius* prior Consul appellatur. Gravius erratum est *Petavio*, *Ricciolio*, ac quod nolle, tibi quoque, dum cum illis scribere maluisti: *M. Eggius Marellus*, & *M. Papirius Aelianus*. Typographus Ricciolii *Martellus*, pro *Marcellus*, edidit. Extat præter memoratas, alia inscriptio Romana pag. 35. 12.

DEDIC. XV. K. JVL.

MARULLO. ET. AELIANO. COS

Non semel in fastis ipsis *Marulli* cognomen occurrit. Nam Tacito lib. 14. nominatur *Junius Marullus Consul designatus*. Capitolino cap. 2. de Vita Gordiani senioris laudatur ejusdem pater *Metius Marullus Consul*. Cæsar Epidium Marullum tribunum plebis potestate privavit, quem tamen proximis comitiis, plures Consu-

lem designarunt, teste Svetonio in Julio cap. 79. & 80.

Anno V. 939. Christi 186. signantur in fastis Consules *Commodus Aug. V.* & *Manius Acilius Glabrio*. Hic iterum Consul scribendus est; Gruteri pag. 94. memoratur votum solutum.

IMP. COMM. AVG

FELICE. V. ET. GLABRIONE

IT. COSS

Herodianus recitata nece Commodi, lib. 2. laudatur Glabrio *omnium patriciorum nobilissimus*, ad *Eneam Veneris* & *Anchiss filium seriem generis referens*, idemque iterum *Consul*. Hic autem Glabrio in tabulis consularibus dicitur eidem Panvinio *Sex. Acilius Sex. F. M. N. Glabrio II.* In libro tamen 2. Fast. ad A. V. 939. non

Sextum, sed *Manium* eundem prænominans, ait: *Hic Manius Acilius Glabrio, cuius pater Manius sub Hadriano consulatum gessit*. Recte hic *Manii* prænomen eidem assignatum; sed perperam filius dicitur *Manii Acili*, qui collega *C. Bellicio Torquato*, ante annos LXII. sub Hadriano Consul in fastis legitur; siquidem filius

filius fuit Man. Acilii Glabronis, qui cum M. Valerio Homollo consulatum suffectum gessit, Antonino Pio imperante, uti superius adnotabam, ubi pariter recitavi inscriptionem dictam Aciliæ filia Acilii Faustini Consulis anno 210. M'. ACILI GLABRONIS COS. II. NEPTI, qui est hujus anni Consul, Man. Acilii

Glabronis Senioris Consulis pronepti, qui cum M. Valerio Homollo Consul fuit.

A. V. 941. Christi 188. C. Allius Fuscianus, & Dullius Silanus Consules abs te ex Leunclavio producuntur. Deest utrique nota numeralis iterati consulatus. Gruteri pag. 1006. 9. vetus lapis habet:

FUSCIANO. II. ET. SILANO. COS

Lampridius etiam cap. 12. de Vita Commodi ait: *Fusciano iterum Consule. Hinc colligas quam exacte suffecti consulatus cum ordinariis ad haec usque tempora in fastis soliti fuerint numerari; nec secus nobis scribendum est præter fidem tam insignium monumentorum.*

Anno V. 944. Christi 191. in fastis Consules Apronianus & Bradua. Panvinius pntans secundum Consulem eumdem esse Braduam qui ante sextum annum Consul legitur, cum geminati consulatus nota illum descripsit. Hinc exscriptori Leunclavio dicitur: *Metilius Bradua II. At Braduam hujus anni Consulem sine nota iterati consulatus scribendum, ac proinde diversum fuisse a Metilio Bradua Consule A. V. 938. docet inscriptio apud Reinesium pag. 171. cuius fragmentum recito.*

Q. VARIUS. VITA
LIS. B. F. COS. ARAM
SACRAM. RESTI
TUIT
APRONIANO. ET BRA
DUA. COS

Ulpianus L. 10. D. de suspect. tutor. ait: *Sed Imperator Antoninus cum Divo Severo Bradua Maurico Africæ proconsuli rescripsit &c. Mauricius Bradua, qui imperante Commodo gesserat consulatum, decimo postea anno Africam sortitus fuit, Imperatoribus Severo & Antonino Carracalla. Plinio lib. 4. epist. 22. & lib. 1. epist. 14. laudatur Junius Mauricus. Num hic Consul dicendus sit ex eadem gente Junius Mauricus Bradua, in medio relinquo. Ipse nihil ultra cognomen in fastis scriberem.*

[Braduam alterum Consulem A. V. 944. Mauricium Braduam, & hunc Junia forte gentis perperam scripsi. Extat Gruteri pag. 356. 1. epitaphium M. Antonio Antio Lupo positum, cuius memoriam per vim oppresi dicitur ex S. C. restituere M. VALERIUS BRADUA MAURICUS PONTIF. Commodus Augustus Antium Lupum per vim oppresserat, teste Lampridio cap. 7. de Vita Commodi; ac proinde Imperatore eodem necato, ex S. C. Antii Lupi memoria restituta est a Valerio Bradua Maurico, qui cum Pontifex tantum dicatur, ejusdem consulatus, ac dein proconsulatus sub Severo contigerunt.]

Idacius, Prosper, Cassiodorus recte Braduam collegam Apronianam, sine nota iterati consulatus, scripserunt. Inseris consulatis sub Commodo ejusdem vota Quinquennalia, Decennalia Quindecennalia, Vicennialia, modo Cæsarei imperii, modo proconsularis, ac denique Augustei, de quibus superius disputaveras par. 2. cap. 7. ubi quædam mihi asserta reprehendis. Etenim dicas me recte statuisse anno nostræ epochæ 175. tribunitiam potestatem Commodo delatam, errasse tamen, quod mense Februario, aut Martio id scripserim contigisse. Quotidie, Amice, discimus, ac posterioribus curis, quæ dudum scripseramus, expungimus. Dixeram eo loco quem solicitas: ita diem liceat divinare. Tu

vero dicas tribunitiam potestatem datam Commodo post diem 17. Martii, sed ante 28. Octobris. Visne dicam? Verax es hariolus, qui rem intra latius octo fere mensium spatium securius divinasti. Agedum proprius jam accedamus ad mensem tibi mihi ignotum, Dione, Lampridio, Capitolino, ac Vulcatio utrique nostrum Lanipadem præferentibus. Hæc scribit Dio lib. 71. de M. Aurelio Augusto: *Cum autem Cassius res novas moliretur in Syria, Marcus vehementer perterritus, Commodum filium, veluti qui jam posset inter ephebos, haberet, accersiri ex Urbe jubet. Commodus a Lampridio cap. 12. de Vita ejusdem dicitur Roma profectus in Germaniam XIV. Kalend. Ælias iisdem Consulibus, nempe Pisone & Juliano. Itaque Commodus A. 175. die 19. Maii, a patre evocatus, in Germaniam perrexit. Vide quantum fallare, cum pag. 218. scribis ad A. 175. ineunti Julio Cassi defactio continet, cum ex Djone M. Aurelius post intelletam rebellionem Cassii, Commodum in Germaniam accersiverit. Sed audiamus etiam tertium ducenti Capitolinum cap. 22. in M. Aurelio: Filio, inquit, Commodo accersito ad limitem, togam virilem dedit: quare congiarium populo dixit. Vidi nummum Mediceum inscriptum: M. Antoninus Aug. TR. P. XXIX. & in postica: Liberalitas Aug. VII. Est congiarium Capitolino recitatum. At diem delatae togæ Commodo prodit Lampridius cap. 2. Indutus autem toga est Nonarum Julianarum die. Imperator Marcus quo milites adversus rebellantem Cassium in fide contineret, filium deposita prætexta, jam in toga virum, certum imperii successorem ostentavit. Tum M. Aurelius magnis itineribus in Italiam reversus, nec Romam ingressus, in proximam Campaniam secessit, brevi cum classe in Orientem contra Cassium transmissurus. Vulcatius in Avidio Cassio quædam fragmenta recitat epistolarum, quas id temporis Faustina Augusta ad Marcum misit. In altera earundem scribit: *Vide quid agas de Avidio Cassio, & de ejus consciis; & statim: Sed si te Formis invenire non potuero, assequar Capuam.* At iis plane diebus caput Cassii ab ejusdem interfectoribus ad Marcum delatum, ingenti eumdem sollicitudine liberavit, qui statim unius tantum hominis nece obtentæ Victoriae nuntium misit tum ad Faustinam, tum ad Senatum per litteras, quarum fragmenta Vulcatius recitat. At Senatus latis acclamationibus memoratas litteras exceptit, de quibus idem scriptor cap. 13. Eas inter conclamarunt: *Commodo Antonino tribunitiam potestatem rogamus, præsentiam tuam rogamus.* Ceterum Marcus Romanum quidem ingredi recusavit, sed de altero morem gerens Senatui, filio Commodo tribunitiam potestatem detulit, ac cum eodem paulo post in Asiam transmisit. Viden, vir eruditissime, ut tempus collatae Commodo tribunitiae potestatis, quod a die 17. Martii ad 28. Octobris latiori spatio extendebas, intra Augustum contrahatur? Cōmodus Nonis Julii cum virilem togam accépit, nondum erat tribunitia potestate insignitus, quam accépit post nuntium occisi Cassii ad patrem in Campaniam delatum. Cassius imperavit, teste Dione, menses tres, dies sex. Mense Aprili rebellasse dicendus est, cum Marcus celeri ejus defectionis nuntio accepto, filium Ro-*

ma accerserit, qui die 19. Maji ad patrem profectus est. Itaque mense Julio, occiso Cæsio, caput ejusdem certissimum compressæ rebellionis nuntiuni ipsimet interfectorum Imperatori Marco mense Augusto obtulerunt. Tum petita a Senatu, atque etiam impetrata Commodo Cæsari tribunitia potestas. Nullus dubito quin dicturus sis me hac altera vice probabilius divinasse. Hinc corrigendus Capitolinus qui cap. 27. cum narrasset gesta Marco Aurelio in Oriente, ac in Græcia, ait: *Roman ut venit, triumpbat. Exinde Lavinium profectus est. Commodum deinde sibi collegam in tribunitiam potestatem junxit.* Peccat anni & quod excurrit, metachronismus.

Ex annis tribunitiae potestatis qui in nummis votorum Commodi obsignantur, varia eidem nuncupata vota in suos quæque annos refers. Et quidem initio scribis me *deceptum* qui nummum tertio Commodi consulatu signaturi deputaverim anno 180. Mitissime præ amicitia nostra loqueris, cum *deceptum* dicis quem jure *deceptorem* poteras appellare. Eos nummos mutilata descriptione produxi, dum sciens ac volens omisi postrem partem epigraphæ COS. III. quam videbam meæ interpretationi contrariam. At supicabar Occinem, vel alium exscriptorem nummi minus recte notas numerales consulatum exarasse. Habet fatentem reum. Comes Medio-barbus accurato studio, ac diligenti cura Occinis numismata aliquot millium additione, nuperrime illustravit. Ibidem autem a pag. 248. Vota X. Commodo suscepta recenset. In primis: *Vota Decenn. Susc. TR. P. VIII. Imp. VI. Cos. III. &c. ex Museo Cospiano.* Item: *VOT. Susc. Dec. P. M. TR. P. VIII. Imp. VII. Cos. IV. ex insigni Museo quod possidet. Rursus: Vota Suscep. Decen. P. M. TR. P. X. Imp. VII. Cos. III. ex scripiis Polacii. Præterea: Sac. Fel. P. M. TR. P. XI. Imp. VII. Cos. V. &c. Victoria in clypeo scribente: VO. DE. videlicet: Vota Decennalia, vel Votis Decennalibus. Ad hæc: Vota Sol. Decen. P. M. TR. P. XII. Cos. V. Verum anno etiam sequenti Vota nuncupata tra-*

dit cap. 12. Lampridius: *Vota pro eo facta sunt Nonis Piis Fusciano iterum Consule.* Nonis Piis, hoc est die quinta Aprilis erat TR. P. XIII. Denique passim prostant nummi Commodi cum Votis X. ac TR. P. XV. Hæc vota abs te dicuntur nuncupata pro imperio Cæsareo, deinde pro imperio Proconsulari, denique pro Augusteo. Numquam exactam rationem assignari posse puto cur ab TR. P. VIII. ad XII. per quinquennium singulis quibusque annis vota Decennalia nuncupaverit, nisi dicamus quandoque concepta pro salute Populi Romani, quæ post decennium solvit, cum extent numimi ejusdem Commodi inscripti: *VOTA SOL. PRO SAL. P. R. COS. VI.* aut forte eadem Vota repetita memoria in nummis obsignata iis etiam annis quibus reapse concepta non sunt; vel denique stultum illum Principem qui in unicum annum consules viginti quinque designavit, pro arbitrio Vota nuncupasse. Horum votorum explicatio minus pro voto mihi succedit; quare eam tibi dimitto, qui hoc in stadio ceteros longo post te intervallo relinquis. Itaque ad fastorum correctionem revertor.

Commodo Imperatore nocte quæ Kalendas Januarias anni Christianæ Aera 193. præcedebat, occiso, Pertinax Imperium accepit, quo die 25. Martii interfecto, Didius Julianus Romanum orbem ingenti pretio a prætorianis redemit, qui pariter neci traditus, imperium Septimio Severo ac Pescennio Nigro lacerandum reliquit. Annos imperii Severi duodeviginti Consulatum paria in fastis signarunt. Eorum major pars ex vetustis monumentis a diligentissimo Panvinio optime describitur. Quædam vero hic mihi vel restauranda sunt, vel emendanda. Annus V. 948. Christi 195. Consules habet *Tertullum ac Clementem*, qui Panvinio dicuntur Q. Flavius Tertullus ac T. Flavius Clemens. Utrumque ad unum apicem Leunclavius reposuit in indice libri 74. Dionis. Apud Gruterum pagina 1027. 4. Corpus Fabrorum Navalium Ostiensium dicat inscriptionem P. Marcio Philippo, quæ dicitur:

DEDICATA. III. IDVS. APRILIS

SCAPVLA. TERTULLO. ET. TINEIO. CLEMENTE. COS

Tertulli insignis Romanæ familiæ viri id proprium forte habuere, quod cognomen nomini, seu familiæ proponebant. Ita Plinio lib. 2. epist. 11. laudatur *Cornutus Tertullus Consul designatus*; & in panegyrico versus finem ait: *Pro collega meo Cornuto Tertullo consulari viro. Cum vero ad eumdem scribit lib. 7. ep. 21. ait: C. Plinius Cornuto suo, solo cognomine eum designans. Panvinius Tertullum cognomen putavit, quod fortassis nomen gentile erat. Tertullianus librum ad eumdem proconsulem postea Africæ, mittens, Scapula inscripsit, solo cognomine Proconsulis posito. Libro 1. Digest. L. 14. de officio Praefidis legitur: Divus Marcus, & Commodus Scapula Tertyllo rescripperunt. At lib. 27. tit. de rebus eorum qui sub tutela &c. dicitur oratio Severi Augusti in Senatu recitata Tertyllo, & Clemente Consulibus Idibus Junii. Jam dixi Y & V promiscue scribi in quibusdam nominibus propriis apud antiquos. Hinc discimus Scapulam Tertullum postremis annis imperii M. Aurelii alias magistratus gessisse ante consulatum. Itaque sine teste, in gentem Flaviam transscribitur, uti & collega Clemens, qui erat familiæ Tineiæ. In Romano lapide pag. 751. 12. laudatur *Tineia Lucida uxor P. Aelii Veri; feminæ autem passim prænomine carentes, familiæ nomine appellabantur, variis pro libito additis cognominibus.**

Anno V. 960. Christi 207. Consules fuere Aper & Maximus, quorum prior est Panvinio M. Flavius Aper, alter vero Q. Allius Maximus. Primum ita vocat, quia ante annos 77. Aper Consul inscribitur in lapide M. Flavius; alterum ait vidisse se in inscriptione, quæ, inquit, *nunc ad manus non est.* Sed neque ad rem erat inscriptio, etiamsi fuisset ad manum. Illa extat apud Gruterum pag. 172. 6. ubi legitur porticus dedicata X. Kal. Junii:

L. MAMMIO. POLLIONE

Q. ALLIO. MAXIMO. COS

Hinc patet Q. Allium Maximum collega Mammius Pollione gessisse consulatum suffectum, ac proinde minus recte ponи Consulem collegam Apri. Quem ergo Allio Maximo substituemus? Hæc cura posteros maneat, si quandoque hujus anni Consules in effuso marmore apparebunt. Tacitus lib. 12. Memmum Pollionem anno V. 802. imperante Claudio, Consulem designatum memorat, qui fortassis idem videri possit qui in proxima inscriptione laudatur.

Anno V. 962. Christi 209. sunt in fastis Consules Pompejanus & Avitus. Panvinio integre desribuntur M. Aurelius M.F. Claudius Pompeianus, & Lollianus Avitus. Notat priorem minorari a Spartiano in Caracalla cap. 3. ubi narrat ab eodem

Epistola Consularis ad Pagium. 185

codem occisum Pompeianum nepotem M. Aurelii Augusti; addit laudari etiam in inscriptio-

ne quam recitat ad A. V. 966. nempe:

GENIO. SANCTO

M. AVRELIVS CL. POMPEIANUS

MIL. LEG. VIII. ANTONINIANAE

AVG. P. F. COS. K. IANVAR

IMP. D. N. ANTONINO. AVG. IIII. ET

BALBINO. II. COS.

At exscriptor imperitus peritissimum Romanorum rerum in errorem traxit. Ea inscriptio ab Huttichio exscripta legitur Gruteri pag. 108. 1. & iterum ad autographum delineata pag. 1073. ubi dicitur *M. Aurelius CL. Pompeianus.*

MIL. LEG. VIII

ANTONINIANAE

AVG. B.F. COS. &c.

Nempe: Miles Legionis VIII. Antoniniana Augusta. Beneficiarius Consulis &c. In Panvinio perpetram legitur: *Augusta, Pia, Felicis Consul*, ex milite factus. Sed neque alter Consul recte dicitur Lollianus Avitus, quod Capitolinus cap. 1. in Pertinace laudat, inquit Panvinius, *Lollianum Avitum virum consularem*. Nam hic Avitus, non dicitur Consul II. quare non est idem cum eo, qui ante Pertinacis imperium gess-

rat consulatum. Utrumque Consulem exscripsit Leunclavius in indice libri 76.

Anno V. 963. Christi 210. annum aperuere Faustinus, & Rufinus. Panvinius e veteri elogio priorem vocat Mantium Acilium Fanlinum, alterum appellat *L. Casonium Macrum Rufinianum*, qui in antiquo epigrammate Consul dicitur. Exstat alterum elogium eidem a filio Cæsario Lucillo dicatum Gruteri pag. 381. 1. ubi dicitur donis militaribus donatus a Divo Marco, ac Comes Imp. Severi Alexandri Augusti; ex quibus patet eundem, Severo imperante, vixisse. Hic tamen singitur hoc anno collega Acilii Faustini, quia iste Rufinus, non Rufinianus dicebatur. In codice Juft extant rescripta Impp. Severi, & Antonini filii L. 1. de bonis libert. L. 2. de contraben. stipul. L. 3. de eviction. L. 1. de donat. quæ dicuntur P.P. Faustigo, & Rufino Consulibus. Igitur cognomen Rufini perperam in Rufinianum mutatur. Hoc collegium consulare habetur Gruteri pag. 300.

M. ACILIO. FAVSTINO... TRIARIO. RVFINO. COS

Familia Triariorum erat consularis, & anno 185. sub Commodo, Triarius Maternus Consul fuerat. Leunclavius hunc Consulem Triarium Rufinum ex Panvinio *Macrum Rufinianum* appellat. Idem tamen Leunclavius satis negligenter magni scriptoris fastos exscribens anno V. 952. Cornelii Anullini, & anno 957. Fabii Cilonis iteratos consulatus omittit, cum tamen uterque Consul II. vetustis lapidibus a Panvinio laudatis, inscribantur. Præterea supine hallucinatur, dum Getam Severi filium Consulem A. V. 958. & 961. eundem putat cum Septimio Geta Severi Augusti fratre Consule anno 956. ac proinde tres Getæ Cæfari consularis attribuit, qui binos tantum consulatus gessit.

Severus Augustus A. V. 964. Christi 211. die 4. Februarii Eboraci in Britannia decedens, Antonino ac Getæ filiis imperium, non vero concordiam reliquit. Nam Antoninus altero anno fratrem in ipso Juliæ matris sinu interfecit. Natalem Getæ optime exponis ad annum 202. At natalem Cæfareæ dignitatis Getæ didici ex

actis passionis SS. Perpetuae & Felicitatis. Ibi Sancta martyr scribit: *Munere enim castrensi eramus pugnaturi. Natale tunc Geta Cæfaris*. At ipsæ cum sociis passæ sunt die 7. Martii, ex omnibus vetustis Martyrologiis. Antonino Cæracalla imperante, sex collegia Consulum annis nomen dederunt. Horum tria apud Panvinium, quatuor vero apud Leunclavium in indice Dionis libris 77. & 78. adposito, corrigenda sunt, aut supplenda. Anno V. 965. Christi 212. leguntur in fastis Consules Asper & Asper. Leges pleræque Antonini signantur: *Duobus Appris Cos.* In vetustis etiam Inscriptiōnibus pag. 132. votum quoddam solutum recitatur *Idibus Juniis DUOBUS ASPRIS COS.* Panvinius ait: *Horum alterum esse existimo, de quo mentio est in antiqua marmorea inscriptione; ex qua Consul eidem describitur M. Pompejus Asper. De collega nihil addit. Eam inscriptionem mutilam recitat, quæ integra legitur Gruteri pag. 557.*

M. POMPEIO. M. F. ANI. ASPRO

7. LEG. XV. APOLLINAR. 7. COH. III. PR

PRIMOP. LEG. IIII. CYREN. PRAEF. CASTR

LEG. XX. VICTOR. &c.

Habes tertium militem a Panvinio fago exustum, ac consulari prætexta repente decoratum. Marcus Pompejus Asper dicitur ibidem centuria Legionis XV. dein centuria Cohortis III. Praetoria; postea primopilus Legionis IV. Cyrenaica, ac tandem prefectus castrorum Legionis XX. Vifricis. Hunc tamen militem cum Panvinio Leunclavius ac ceteri tecum, inscio Antonino Imperatore ac Senatu, Consulem crearunt. Ceterum

Apparatus in Baronium

Leunclavius cum natus fuisset ineditum codicem excerptorum a Theodosio quodam ex Dionis libris, ibidemque legisset *Julium Asprum*, hunc ipsum Pompejo Aspro collegam assignavit in indice, hæc ad marginem notans: *Sic appellatur a Dione lib. 79. Fasti nomen hoc non habent. Nullum tibi fucum, vir amicissime, Leunclavius fecit. Non dicit: sic appellatur a Dione hic, sive in indice, seu libro 79. Addit: Fasti*

A a

270-

nomen hoc non habent. At si illi fasti essent Dionis, dixisset: *aliorum fasti &c.* Itaque appellat fastos Panvinii quos exscribat, & quos certi ad verbum recitant. Gratulandum tamen Leunclavio, qui post tot errores quibus fastos depravavit, Julianum Asprum anni laudati Consulem in memoratis Theodosii exceptis recte observavit. Sed ejus collegam altera Dionis excerpta apud eruditissimum Henricum Valesium ostendunt. Dio enim pag. 743. Valesiani voluminis scribit Antoninum Caracallam eximios honores in Julianum Asprum contulisse: at postea cum ad maximum, inquit, culmen extulisset ipsum ac filios tot simul fascium pompa, eumdem ignominiose tractatum, in patriam remisisse. Ex quibus Valesius collegit Aspros Consules anni 212. filios fuisse Juliani Aspri. Igi-

tur ejus anni Consules fuerunt *Julii Aspri*, quorum praenomina ignorantur. Horum forte pater est *L. Julius Julianus*, qui Gruteri pag. 422. dicitur *Consul*, legatus Augusti, proprator, ac proconsul.

Anno V. 966. Christi Domini 213. nominantur Consules *Antoninus Aug. IV. & Balbinus II.* Panvinius scribit Balbinum fortassis esse fratrem *D. Balbinij*, qui postea imperavit; hinc Consul hujus anni eidem dicitur *P. Cælius Balbinus II.* Leunclavius cautius prænomen Balbini omisit, ac perperam notam iterati consulatus. Errat Panvinius; siquidem Balbinus collega *Imp. Antonini ipsus ipsus est Decimus Cælius*, qui postea fuit Imperator. Pag. 44. apud Gruterum num. 2. legitur:

III. NON. NOVEMBRES

IMP. ANTONINO. AVG. N. IV. ET. D.

C E I L I O. B A L B I N O. I I. C O S

D. Cælius Balbinus a Capitolino cap. 7. de Vita ejusdem, dicitur ante acceptum imperium, *nobilissimus & iterum Consul.* Hoc autem anno altero consulatu perfunctus est. Anno V. 968. *Æmilius Lætus* fine nota geminati consulatus a Leunclavio scribitur, secus ac in veteri Inscript-

tione pag. 312. itemque apud Panvinium legitur.

Annus V. 969. Christi 216. Consules habuit *Sabinum II. & Anullinum*. Panvinius ait in plumbea fistula se legisse:

Q. A Q V I L I O. S A B I N O. I I.

S E X. A V R. A N V L L I N O. C O S

In tabulis tamen fastorum iidem Consules ipsi met Panvinio dicuntur *Q. Aquillius Sabinus II. & Sex Cornelius Anullinus*, qui ad verbum itidem leguntur in indice Leunclavii. At cum in ea fistula legeretur *Sex. AVR.* nempe *Sexto Aurelio*, miror Panvinium mutata gente seu fami-

lia, eumdem *Cornelium nominasse*: At V. C. Sponius priore parte Itinerarii pagina 346. recitat inscriptionem abs se in villa Tusculana Burghesia lectam, in qua laudatur Antoninus Caracalla, ac prope eamdem legitur:

D E D I C X V I I I. K A L

S E P T E M

C. A T I O. S A B I N O. I I. E T. C O R N E L I O

A N V L L I N O. C O S

Rursus Gruteri pagina 260. r. recitatur elogium dicatum Antonino Caracallæ prope Le-

gionem in Hispania.. VII. Kalend. Octo-

C ATTO. S A B I N O. I I. E T. CO. A N V L L I N O. C O S

Error corrigendus ex Sponiana proxime recita, ac pro CATTO, C. ATIO legendum est. Utique autem inscriptioni major fides habenda est; tum quia scalptæ sunt Caracalla impe- rante, tum quia in illis fistulis obsignabuntur etiam Consules suffecti, uti de alia ostendi in Consulibus, M. Aurelii ad annos Urbis 923. Idem vero Panvinius Sabinum ante alterum annum Consulem Silius Messallæ collegam, Q. Aquillium nominaverat, quod eumdem putabat

cum Sabino, qui hoc anno Consul II. dicitur. Quare cum hic C. Atius Sabinus fuerit, prioris etiam familia dubia evadit.

Anno V. 970. Christi 217. *Præfens, & Extricatus Consules* afferuntur. Panvinius priorem sine praenomine Bruttiis adcentuit, alterum solo cognomine, ut in fastis, recitavit. Leunclavius omnia illi similiter posuit. Extat illud collegium integre scalptum pag. 300. Thesauri magni Inscriptionum.

I M P. S E V E R V S

C O O P T A T V S

C. B R V T T I O. P R A E S E N T E. T. M E S S I O. E X T R I C A T O

I I.

C O S :

P. R. C. A N N. D C C C C L X X.

nempe: *Imp. Opelius Severus Macrinus Augustus cooptatus &c.* Antoninus enim Elagabalus ejusdem nomine e fastis erasit, ut proxime exponam. Ex illa etiam inscriptione colligimus fastorum seriem cum annis Urbis optime hastenus collatam.

Hoc anno die 6. Aprilis occiso Antonino Caracalla, Opelius Macrinus imperium occupavit. Anno primo imperii ejusdem V. C. 971. Christi 218. leguntur in fastis Consules *Antoninus & Adventus*. Prior a Panvinio dicitur *M. Opelius Antoninus Diadumenianus Caesar Imperatoris Macrini Augusti filius*. Tu vero, vir alias oculatissime, scribis pagina 67. Error hic evelledus. Nam Dio qui tunc vivebat, in indice Consulari habet: *M. Opelius Macrinus Aug. & Adventus*. Non fastorum, sed Panvinii error evelledus, sed una simul tuus quoque tibi error deponendus; illum enim indicem non qui id temporis vivebat, Dio, sed qui post tredecim, quod excurrit, saecula vixit, Leunclavius concinnavit; immo a meo Panvinio concinnatum, exscriptis. Hic quæ nova Dionis excerpta apud Theodosium invenit, a pag. 955. & seqq. Graeco idiomate ex codice MS. recitavit, ubi cum nusquam index Graecus Consulum recitetur, facile poteras intelligere eum indicem aliunde a Leunclavio libris Dionis in scriptum, non vero e Theodosii chartis tum primum productum. Et sane Leunclavius in laudato codice, quem incdium, ac in angulo latenter, Panvinius non viderat, recte observavit anno 218. epochæ Christianæ Macrinum Augustum collega Advento, ordinarium Consullem Kalendis Januariis processisse. Nam Dio in illis fragmentis Theodosii scribit reprehensum Macrinum, qui Adventum dudum speculatorum, tabellarium ac nuper procuratorem, non modo Senatorem, sed etiam collegam in consulatu, & Praefectum Urbis creasset. Itaque Macrinus Augustus, ac Adventus annum 218. Consules aperuerunt. Cum vero hoc ipso anno Antoninus Elagabalus, Macrino acie victo, ac paulo post interempto, imperium occupasset, quædam teste ibidem Dione, innovavit, inter quæ, consulatus, inquit Macrini loco, qui jam gestus erat, nomen suum substituit, quum nec consulatum a nobis accepisset, nec prorsus eum attigisset: quod initio tribus in litteris annum indicavit per adventi consulatum, quasi qui solus eum gessisset. Itaque Auctor est Dio Macrinum Imperatorem, & Adventum Consules hunc annum aperuisse; Macrinum vero bimestri consulatu perfundit, eodem se abdicasse illis verbis designat: qui jam gestus erat. Suffectos vero Consules suppresso nomine idem libro 78. recenset scribens Pseudantonium Elagabalum perduellonis a Macrino datis ad Senatum literis incusatum, quæ cum recitatæ essent, dixerat quidem, inquit, aliquatum Consules in Pseudantonium. Hi erant suffetti in locum Macrini & Adventi. Addit Dio Elagabalum, occiso Macrino, tribus litteris, nomen prioris ejus anni Consulibus Macrini hostis sui execratum, collegæ tantum Adventi nomen adposuisse, ac postea suummet nomen Macrini loco ante Adventum substituisse, nomine Macrini eo facto e fastis eraso, quando Macrini ac Adventi consularius priori parte ejus anni jam gestus erat, quem nec prorsus attigisset, quippe qui mense Junio, post abdicatum a Macrino consularium, acclamatus fuerat Imperator. Quisnam vero fuit Antoninus qui collega Advento hujus anni Consul in omnibus fastis legitur? Scribis pagina 67. Qui quidem Antoninus alius non est a Macrino. Non nosti hominem vir ami-

cissime. Est Antoninus Elagabalus, qui eraso e fastis Macrini hostis nomine, suum substituit; & quidem stulte, quod ille consularius jam *gessus erat, nec prorsus eum attigisset*. Hinc etiam in proxime recitata inscriptione vidisti nomen Macrini erasum, seu, ut recte de marmoreo elogio loquar, detritum. En tibi alterum testimonium. Extat lib. 2. Cod. L. 8. de Nuptiis gestis, rescriptum Antonini Elagabali, quod signatur: *Dat. VI. Kalend. Augusti Antonino & Advento Consulibus*. Antoninus prior Consul non est Macrinus; nam Elagabalus, teste Dionne, recusavit literas ab se datas, Consulis Macrini nomine ob-signare; ac proinde nec suam rescripta odioso hostis sui nomine signavit. Est autem ipfem Antoninus Elagabalus, qui *consulatus Macrini loco, nomen suum substituit*, ut Dio nobis exposuit. Hinc factum est, ut veteres fastorum scriptores hunc annum *Antonini & Adventi* consulari fastorum tabulis indicauerint. At tu pagina 226. Leunclavium sequutus ad A. 218. scribis: *M. Opelius Macrinus Aug. & Adventus*. Jam vidisti priorem Consullem decreto, immo ipsa manu Imperatoris Antonini Elagabali e fastis erasum, nec tu potis es illum post quatuordecim saecula privata auctoritate reponere. Rideas, Amice, quas ad te scribo, nugas. Si petas e qua gente emerserit Adventus. In familia vilissima natum, ac sorididis muneribus ante perfunctum Dio testatur. Apud Reinesium pag. 226. dicat inscriptionem quamdam *C. Antilius Adventus legatus proprator &c.* Visne illum in gentem Antiliam referamus? Hæc plane cura Censores maneat, quorum munus erat plebejos in patritios adsciscere, quod de Claudio, ac Vespasiano Censoribus historici prodiderunt. Consules, imperante Elagabalo, recte in fastis nominantur. At anno primo imperii ejusdem Licinius Sacerdos Consul II. scribendus est, ut legitur Gruteri pag. 300. In Reinesiana tamen altera inscriptione sine nota numerali elatum vidi. Anno V. 973. Christi 221. scribuntur Leunclavio Consules *Gratus Sabinianus, & Claudius Seleucus*. Alterum cognomen prioris Consulibus prodidit Julius Africanus qui suum Chronicon clausit Consulibus, ut ipse ait, *Graeo Sabiniano & Seleuco*. In Digest. L. 13. de his qua ut indignis, legitur: *Claudius Seleucus Papiniano suo salutem*. Papinianus paucos ante annos Caracallæ iussu interfactus fuerat.

Anno V. 975. æræ Christianæ 222. Antoninus Elagabalus occisus fuit die 6. Martii, qua Alexander Severus a Senatu imperium accepit. Septem collegia Consulum lib. 80. ac ultimo Dionis a Leunclavio præfiguntur, & ea quidem adeo falsis ac mutilis characteribus descripta, ut etiamsi ceteros Consules ad hæc usque tempora optimè digessisset, hinc tamen satis manifeste ostenderetur, eum indicem neutiquam a Dione concinnatum, qui proximos suos in altero consulari predecessores ne nomine quidem tenus notos habuisset. Anno V. 976. Christi 223. annuni in fastis signarunt *Maximus & Elianus*. Panvinius Maximus, uti erat in fastis, cognomine tantum scripto, *Papirium Elianum* alterum nuncupat. Idem omnino scribit Leunclavius. Utrunque Consullem exhibit tabula anea in agro Canusino nuper reperta, quam anno 1681. Venetiis vidi, eamdem mihi indicate Illustrissimo & Excellentissimo Domino Julio Justiniano D. Marci Procuratore, antiquissimæ familij nobilitate, eximia eruditione, veterum monumentorum peritia, & quod in magna fortuna rarum, prompta ac facili comitate, domi forisque conspicuus. In ea, inquam, grandiori tabula initio statim legitur:

M. ANTONIUS. PRISCUS. L. ANNUS. II. VIR. QUINQUENN.
NOMINA. DECURIONUM. IN. AERE
INCIDENDA. CURAVERUNT

Ibi recitatur postea catalogus Patronorum, Magistratum, ac Decurionum Coloniæ qui videri potest in exemplari Venetijs æreis formis edito, literis ad amissum prototypi delineatis. Hic habemus prænomina ac familias Consulum, itemque alterum L. Marii Maxini consulatum, quem post Prosperum, ac Cassiodorum, Panvinius, & exscriptor Leunclavius, ceterique omiserunt. Unus Idacius recte in fastis scribit: *Maximo II. & Æliano.* Extant in codice Justiniane plurima rescripta Imperatoris Alexandri Severi *L. 3. de transact. L. 2. 3. de fide instrument. L. 6. de edendo, L. 8. de inoffic. testam. L. 4. ad S. C. Velleian.* *L. 5. qui petant tutor. L. 6. 7. de admin. tutor. L. 1. ubi pupilli. L. 3. de servit. L. 10. de evict. & alia passim, quæ signantur data, aut proposita: Maximo II. & Æliano Consulibus.* Auctor est Dio lib. 78. Macrinum Augustum detulisse præfecturam Urbis Advento qui cum ob literarum imprecritiam, pessime eo munere fungeretur, factum est ut non multo post ejus loco præfecturam Urbanam Mario Maximo tribueret, qui anno Christi 218. nempe

quinto ante secundum suum consulatum, præfetus Urbi fuit. Inferius etiam recitat quæ idem Macrinus post rebellionem Antonini Elagabali, scripsit *Maximo præfetto Urbis.* Num hic idem fuerit Marius Maximus, qui plurium Imperatorum vitas in literas misit, ac laudatur a Capitoline cap. 15. in Pertinace, a Lampridio in Commodo cap. 18. a Vulcatio in Avidio cap. 6. a Spartiano in Hadriano cap. 20. in medio relinquo. Evidem Vossius lib. 2. de Historicis Latinis cap. 3. recte observat Marium Maximum vitam quoque Alexandri Severi descripsisse, teste Lampridio cap. 48. in Alexandro; illum vero nusquam memorari a scriptoribus, qui successorum Alexandri gesta enarrarunt, ut plane videatur eodem Alexandro imperante floruisse. Panvinius Ælianum Marii Maximi collegam Papiriæ gentis deputavit, quod Ælianu Consul A. V. 940. Commodo Imperatore, Papirus dicebatur. Verum extat Romæ inscriptio apud eruditissimum Fabrettum, in qua laudatur Trajanus TRIB. POT. IIII. COS. III. DESIG. eaque dicitur dedicata IIII. K. JAN.

L. ROSCIO. ÆLIANO

TI. CLAUDIO. SACERDOTAE. COS.

Habemus hic Consules suffectos postrema parte anni Christianæ epochæ 100. post bimestrem consulatum C. Plinii, ac Tertulli Cornuti; illorum autem primus L. Roscius Ælianu dicebatur, ut & collega postea Marii Maximi, e consulari Rosciorum gente natus.

Anno V. 977. Christi 224. prænotantur fastis Consules Julianus & Crispinus, de quibus Panvinius scribit: *Claudius Juliani meminit Spartianus in Alexandro. Crispini vero consularis Herodianus lib. 8.* Quod vero alias Crispinus Consul sub Trajano A. V. 866. in veteri saxe C. Clodius inscribitur, hunc quoque Crispinum e Clodiis obtrudit. Leunclavius utrumque de more exscribens, in indiculo lib. 80. Dionis ait: *Clandius Julianus, & Clodius Crispinus.* Errat Panvinius, vosque omnes qui eidem similiter eos Consules statuitis. Profecto Spartianus nihil de Claudio Juliano in Alexandro scripsit, cum Alexandri vitam Lampridius, non autem Spartanus descriperit. At Lampridius nusquam in Alexandro Claudii Juliani meminit. Unus Capitolinus hunc ipsum nominat in Maximo & Balbino cap. 17. ubi recitat epistolam, quæ, inquit, *scripta est a Consule sui temporis de Pupieno & Balbino,* cum inscriptione: *Pupieno & Balbino Augustis Claudius Julianus*, qui gratulatur delatum eisdem imperium, quod intellexerat;

rat ex S. C. quod vir, inquit, clarissimus Celus Ælianu collega transmiserat. Itaque Cladius Julianus una cum Celso Æliano post imperium Alexandri Severi, suffectum consulatum gessit; ac proinde perperam imperante Alexander ordinarius Consul obtruditur. Alter quoque vulgarium fastorum error corrigendus est; siquidem in iisdem omittitur nota numeralis alterius consulatus, quem Julianus hoc anno gessit. Cum inscriptionem, quæ in villa territorii Brixienis Consilio pagina XVIII. 10. Gruteriani Thesauri extare dicebatur, erronee ibidem descriptam suspicarer, quod pariter idemmet Gruterius existimans, eamdem in adpositis notis perperam ex ingenio emendavit, rogavi per litteras Illustrissimum ac Excellentissimum D. Iulium Justinianum Venetum Patricium superius mihi laudatum, ut illius epigrammatis ad Archetypum efformati exemplum describendum curaret; noveram enim amplissimum Senatorem veterum numismatum, quorum scrinia possidet ac inscriptorum antiquitus lapidum studiofissimum. Itaque misso illuc homine, non modo erroneam, verum etiam multilam inscriptionem memorataam deprehendit, cum omisi fuissent Consules in latere ejusdem lapidis scalpti. Extat epigramma in Ecclesia Consilio in base pilæ lapideæ cui teatum innititur;

JOVI. O. M

CONSERVATORI. POS

SESSIONUM. ROSCIOR

UM. PACULIAELIANI. N. COS

ET. BASSAE. FILIORUMQUE

EOR.

Epiſtola Consularis ad Pagium. 189

EOR. EX. VOTO. L

ROSCIUS. EUBULUS. NUTRIT
ET. PROCURAT. CUM. P. ROSCIO
FIRMO. LIB. PROC. EOR

In latere vero basis.

D. IIII. NON. MART
JULIANO. II. ET. CRISP....

COS

At non modo ex hoc insigni monumento, verum etiam ex plurimis rescriptis Imperatoris Alexandri Severi constat Julianum COS. II. scribendum esse. Illa passim occurunt in Codice Justiniani L. 12. ex quibus causis: L. 3. de judiciis: L. 6. de inoff. dotibus. L. 5. ad S. C. Vellejan. L. 1. de confir. tutori; L. 6. qui petant tutor. L. 2. quando mulier; L. 2. si tutor; L. 2. de usur. pupillar. L. 6. de excusat. tutor. L. 6. de furtis, al iisque rescriptis, quæ ibidem subsignantur: Juliano II. & Crispino Consulibus. Neutrius familias compertas habeo. Crispinus enim sine teste in Clodios refertur, cum Vettius Crispinus Vettii Bolani viri consularis filius laudetur a statio lib. 5. Sylvar. Amilius Crispinus memoratur Gruteri pag. 1006. & T. Annus Crispinus pag. 108. 7. aliisque in diversis familiis Crispini occurunt, ut plane lubrica sit con-

jectura ex Clodio Crispino ante annos 111. Consule, Crispini anno 242. Consulis familiam effingere.

Anno Urbis 978. Christi 225. in fastis signantur Consules Fuscus & Dexter. Panvinius ex inscriptione Tiburtina quam recitat etiam Gruterus pag. 49. 3. ac novissime Sponius in Itinario, dicata Herculi Saxano Kalendis Decembbris, L. TVRPILIO. DEXTRO. M. MAECIO RVFO. COS. hosce pariter Consules hoc anno statuit. Hic quoque errat Panvinius, quem tamen Leunclavius de more secutus, in indiculo lib. 80. ait: Turpilius Dexter, & Macius Rufus. At fasti Prosperi, Cassiodori, lapides inscripti. leges ab Alexandro emissæ collegam Dextri Fuscum, non autem Rufum appellant. In sacrificio fratrum Arvalium quod Gruteri pag. 121. Genio D. N. Severi Alexandri factum dicitur, legimus:

FUSCO. II. ET. DEXTRO. COS. XIV. KAL. MAI. &c.

Item pag. 9. 2.

I. O. M. ET
GENIO. LOCI
M. AURELIUS
URSULUS
B. F. COS. PRO
SE. ET. SUIS
V. S. L. M
FUSCO. II. ET
DEXTRO: COS

Ex utraque inscriptione alter vulgarium fastorum error apparet, cum in eisdem Fuscus sine nota alterius hoc anno gesti consulatus, describitur. Optime in Codice recitantur plura rescripta Imperatoris Alexandri Severi L. 2. qui dare tutor. L. 3. in quibus causis: L. 6. de testam. milit. L. 4. de impub. sustit. L. 7. de fideicom. aliaque plura subsignata Fusco II. & Dextro Cœſ. Hæc olim in Dissertatione d. Nummo Diocletiani & Maximiani prænotaveram. At nuperime pag. 228. tuæ Dissertationis hypatice, respondisti allatis a me testimoniis probari collegam Dextri vocatum suisse M. Macium Fuscum Rufum, eo magis quo Dio in indice eosdem edat, quos inscriptio Onupbriana. Jam tibi, Amico dulcissime, quinquages immo fere sexages opinionem de Dionis indice excussi, quem non celebris ille historicus concinnavit, sed unus mei Panvinii amanuensis Leunclavius. Sed nec tuum responsum juvat fista tibi alterius cognominis additio, quæ nusquam in laudatis inscriptionibus, aut Alexandri rescriptis, aut deni-

que vetustis fastis appareret. Præterea Fuscus COS. II. ac propterea priori loco ante Dextrum recitatur, ubi Macius Rufus sine nota iterati consulatus, secundo loco nominatur, ut plane constet eumdem fuisse postrema anni incerti parte Consulem suffectum. Ad hæc, quoties Consul plura cognomina serebat, postremo tantum in fastis signabatur, ut densatis exemplis Sirmonius in notis ad epistolas Ennodii ac Withelmi in libro de Diptychis præmonstrarunt. Hinc si collega Dextri Macius Fuscus Rufus ut opinari dictus fuisset, Rufi cognomine in allatis monumentis signatus fuisset, cum tamen in omnibus Fuscus tantummodo nuncipetur. Dixi Fuscum utpote iterum Consulem priori loco nominatum, quod id sub Cæsaribus in usum venerat, cum stante Republica non semel qui iterum Consul procedebat, posterior fuerit collegatum primum Consule, ut patet ex tabulis Capitolinis ad Annos V. 578. 595. & 597. Imperante Antonino Caracalla Messius Extricatus Consul II. posteriori loco cum Bruttio Præsente semel Consule legitur Gruteri pag. 300. sed Extricatus consulatum non suffectum, sed honorarium sorte gesserat, qui Plautiano auctore in numerum cum ordinario venire solebat, quem morem Macrinus imperium ipsis Præsente & Extricato Coss. occupans, antiquavit, teste Dionis lib. 78.

Anno V. 980. Christi 227. Albinus & Maximus Consules scribuntur in fastis Idacii, Prosperi, ac Cassiodori; apud anonymum Cuspiianum, Albinianus & Maximus; in fastis græcis quos legit Panvinius, Balbinus & Maximus; apud anonymum Bucherii pag. 247. Sabinus & Maximus. Panvinio fastos græcos sequito, iidem dicuntur D. Cælius Balbinus II. & M. Clodius Pupienus Maximus, qui postea collègæ Augusti contra Maximinum a Senatu creati fuerunt. Hos statim Consules exscribens Leunclavius, indici ad Dionis lib. 80. infarsit, vosque omnes Chronologii eosdem ad unum apicem repetitis. Falle-

ris, Amice, falleris si Panvinio aut imaginario Dioni, quod perinde est, tam facile fidem conmodas. Nam D. Cœlius Balbinus, qui postea imperavit, fuit Consul II. cum Caracalla IV. uti superius ex veteri elogio monstravi. Idem ex Capitolino cap. 7. de Vita ejusdem fuit iterum *Consul*, ac in numero apud Occonem COS. II. inscribitur. Ille autem hoc anno Consul III. fuisset. Non *Balbinus*, sed *Albinus* prior Consul dicendus est. Extant Imp. Alexandri rescri-

pta L. 1. de errore advocat. L. 10. de procurat. L. 2. de factis: L. 11. de negot. gestis: L. 2. de condit. ob causam dati: L. 5. de donat. inter vi-
rum & uxor. aliaque passim quæ dicuntur da-
ta, aut proposita: *Albino*, & *Maximo Cos.* Præ-
terea Gruteri pag. VII. 3. recitatur votum so-
lutum ab Aulo Catrali *ALBINO*. ET. M. XIMO. COS. In vetustis Inscriptionibus Reines-
sii pag. 524. legitur epitaphium:

D. M

SEP. VICTORI. NEPOTI

SEP. JUSTUS. EQ. SIN. D. N

AUC. TUR. ANTIOCHI. AUN

CULUS. NEPOTI. B. ME. AL

BINO. ET. MAXIMO. COS

XVII. KAL. SEPT. VIXIT. A. XXXIII.

Albini collega Maximus ea facilitate qua dici-
tur Clodius Pupienus, ex alia familia fingi pos-
sit. Et sane inter ordinarios Consules sub Ale-
xandro Severo quinque tenus cognomine *Maxi-
mi* in fastis signantur, quorum, uno hoc ex-
cepto, sine prænomine ac familiæ designatione
in fastis, uti erant, Panvinius reliquit scribens
ad consulatum Maximi II. & Urbani Anno V.

987. ac duodecimo imperii Alexandri: *Veritas*
in obscuro est per hæc tempora, quibus & libro-
rum & lapidum auxilio defititus sum. Hinc so-
la pariter Maximi, & Urbani cognomina reci-
tat. In vetustis Inscriptionibus Reinesii pag.
407. laudatur C. Cœlius Urbanus consularis, quem
anni memorati 987. Consulem arbitror. Grute-
ri etiam pagina 1101. 8. dicatur elogium

L. VALEARIO. L. F. CL. POPLICIO

BALBINO. MAXIMO. COS. ORD

Annus tamen quo hic Maximus ordinarium con-
sulatum gesserit, mihi hactenus incompetens est.
Quare Albino Consule fastis restituo, indeque
D. Cœlio Balbino remoto, ipsius ac collegæ fa-
miliam alijs indagandam dimitto. Ipse quidem
M. Nummum Albini vocabo, filium Nummii
Albini Consulis anno Christi 206. patrem vero M.
Nummi Albini Consulis anno Christi 246. & ite-
rum anno 263. cum Reinesii pag. 465. legatur: M.
NUMMIO ALBINO CONSULI ORDINARIO
ITERUM, quo charactere secundi consulatus
ex libello etiam seu indice præfectorum Urbis
tibi deinceps fecus ac in fastis fecisti, scriben-
dus erit.

Anno V. 981. Christi 228. prænotantur fastis Consules *Modestus* & *Probus*. Panvinius vero scribit: *Vettii Modesti sape meminit Plinius in epistolis lib. primo*. De posteriori nihil recitat;
quare eidem in tabulis scribuntur *Vettius Modestus* & *Probus*. Leunclavius adeo fideliter hoc par Consulum exscripsit, ut cum Pan-
vinio vacuum ignotæ familiæ Probi spatium
punctis notaverit. Risi fateor novam hanc ho-
minis in exscribendo diligentiam, qui in indi-

culo lib. 69. Dionis *Auguris*, dein *Gallicani*, ac
tamdem *Hiberi* Consulum nuda cognomina scri-
pserat, nec Panvinio similiter incognitæ familiæ
eorumdem spatium punctis obsignaverat. Ceteri
Modesti familiæ longius petitur a Vettio,
quem ante 130. annos & quod excurrit, a Domi-
tiano relegatum Plinius testatur. Præterea ex
melioribus codicibus, in recentioribus editioni-
bus lib. 1. epist. 5. *Metius Modestus*, non *Vet-
tius* legitur. Plutarchus in *Sympof.* meminit Au-
fidii Modesti. In vetustis Inscriptionibus Grute-
ri pag. 403. laudatur C. Domitius Modestus;
pag. 324. L. Antenius Modestus; pag. 26. 2. Q.
Afonius Modestus. Itaque cum id cognominis
diversarum gentium viri tulerint, ex eodem
Modestus Consul sine fundamento, in Vettiam
familiam trahitur. In insigni inscriptione Roma-
na pag. 300. plura collegia Consulum recta se-
rie recitantur. Iorro ibidem inter Acilium Fau-
stini, ac Triarium Rufinum Consules anno
Christi 210. & Virium Agricolam ac Catium
Clementinum Consules anno 230. hocce par
Consulum detritis ibidem cognominibus, legitur;

T. MANILIO.....,

SER. CALPURNO.....,

Cum vero Consules ab anno memorato 210,
ad A. 230. certis characteribus in fastis partim
descripti, partim a me hactenus collocati sint,
præter Consules anni 224. ac præsentis 228.
quorum omnium, nempe quatuor, familia ignoran-
tia, recitatos proxime Consules huic anno
deputabo, ut suisse dicantur *Tiberius Manilius*,
Modestus, ac *Sergius Calpurnius Probus*. Dio
lib. 78. meminit Manilius Senatoris a Macrino
Augusto relegati.

Habes, vir doctissime, in indice consulari
libri 80. Dionis sex collegia Consulum, quo-

rum quinque falsis characteribus exarata de-
monstravi, ut etiam si ceteri anteriores consula-
tus optime digesti fuissent, ex iis tamen po-
stremitis palam intelligere posses eosdem aliena
manu eidem postremo Dionis libro infartos. Næ
Dio priores sui consulatus successores, & alterius
decessores ignorasset, qui priorum sæculorum Con-
sules tam exactè recensuerat? Ille vero index, uti
etiam liber tertio Imperatoris Alexandri, ac se-
cundo ipsiusmet Dionis historici consulatu ter-
minantur, qui cum certissimus sit, ejusdem Con-
sulis testimonio, putabam nullam mihi de il-
lo

Io cum quopiam disputationem ineundam ; cum repente ejusdem consulatus occasione , mihi item intendis de loco , in quo tum Imperator , tum ejusdem collega Dio memorato consulatu defuncti sunt . Enimvero in Dissertat. de Nummo aureo grandioris moduli Mediceo Diocletiani ac Maximiani cap.6. scripsoram Alexandrum ac Dionem in Italia eodem consulatu perfundos . At tu part.2. Dissert. Hypaticæ cap.9. num.2. contendis Imperatorem Alexandrum anno vulgaris epochæ 228. in Asiam transmisso , ac Kal. Januariis Antiochiae Consuleni III. processisse ; cujus quidem sententia ipsum Alexandri collegam Dionem auctorem producis . Verum facile ostendam te Dionis verba a me laudata partim dissimulare , partim (daveniam dicto) falsa commentatione pervertere . Etenim Dio scribit se e Pannonica legatione Romam reversum , a militibus prætorianis criminibus impeditum . Tum subdit : At Alexander horum rationem habuit nullam , sed contra me magis honestavit , secunque una iterum Consulem designavit , & sumptus quos ea dignitas postulat , se facturum recepit . Quod cum moleste ferrent prætoriani , timuit ne me , ut vidissent cum insignibus magistratus (ita vox ap̄lȳs hic Latine reddenda est) interficerent . Itaque mibi jussit Alexander , ut alicubi extra urbem in Italia commorarer tempore hujus consulatus mei . Quod cum fecisset , Romam veni : dein profectus sum ad ipsum in Campaniam , versatusque cum eo per aliquot dies , visusque a militibus , cum magna securitate domum redii . Haecens Dio . Quæ quidem verba tam clare ac manifeste mihi suffragantur , ut non possim non mirari eadem abs te in alienum sensum hac commentatione detorta , cum scribis : Addit : quod cum fecisset , Romam veni , ubi de eo tempore intelligendus est , quo Consul tantum designatus erat , non vero quo consulatum gerebat , ut perperam arbitratur Norisius : neque enim id tutum , neque decorum fuisse . Fallis , Amice , immo etiam falleris . Ipse enim nec scripsi , nec somniavi quæ mihi imponis . Dionis tantum verbi recitavi , quæ cum , uti reapse sunt , clarissima viderentur , nullam insuper interpretationem adjunxi . Ego sane non putavi Dionem Romam rediisse , cum adhuc esset Consul designatus , aut cum ipso bimestri consulatu fungeretur , sed postquam magistratus abdicato , privatum Senatorem induerat . Tu vero arbitraris Alexandrum jussisse Dioni , ut tempore etiam quo Consul tantum designatus erat , alicubi extra Urbem in Italia moraretur ; quæ opinio non una ratione falsa ac Dionis verbis contraria convincitur . Nam id jusserat Alexander , quia timuit , inquit Dio , ne me , ut vidissent cum insigniis magistratus , interficerent . At Consules designati , o bone , nulla gerezant magistratus insignia , non trabeam seu prætextam consulairem indebant , non sellam currulem insidebant , non cum fascium aut lictorum pompa in publicum procedebant , sed togati uti ceteri quoque privati Senatores , inambulabant . Hinc Alexander Dioni , quo tempore erat Consul tantum designatus , nihil timere poterat ab invidia militum , qui tunc illum videre non poterant cum insignibus magistratus ; sed tantum eidem timuit , cum initio magistratu , toga prætexta ornatus , fascium ac lictorum pompa conspicuus , foret processurus . Quare eidem jussit , ut tempore initi magistratus alicubi extra Urbem in Italia degeret , quoisque consulatu abiret . Addit Dio : Quod cum fecisset , Romam veni . Itaque abdicato consulatu , Romam rediit , ac dein in Campaniam ad Imperatorem profectus est , ac proinde mensē Martio anno Christi 229. Alexander Severus adhuc erat in Italia . Præterea Dionem Imperatori refragatum communisceris . Peto e-

nim abs te , num Alexander jusserit Dioni , ut extra Urbem degeret tempore consulatus initi , an designati ? Si primum dicas , jungamus dexteræ ; si alterum affimes , te rursus interrogatum volo , num Dio redierit Romam adhuc Consul designatus , vel consulatu jam abdicato ? Respondes eumdem Romani rediisse eo tempore , quo Consul tantum designatus erat ; at secus illi Imperator , te interprete , jusserat , nempe ut tempore sui consulatus designati extra Urbem moraretur . Profecto Dio qui melius quam tu aut ego , sua gesta novit , testatur semet Principi paruisse : Quod cum fecisset , inquit , Romam veni . Rursus illa verba : Jussit Alexander , ut alicubi extra Urbem commorarer in Italia tempore hujus consulatus mei , commentaris , scribens : Quibus verbis patet eum iam Consulem hac scripsisse , postquam domum redierat . At falso , Amice , eas voces hujus consulatus mei ita exponis , ac si Dio ipso consulatu fungens in patria , illa scripserit . Hæc sunt ipsamet Dionis verba : καὶ ἐκέλευσεν ζέω τῆς Πόμπης ἐν τῷ Γρανιᾳ πτῶ διάτριψαι τὸν τῆς ὑπαρχίας χρόνον , id est ac jussit , ut extra Romanam alicubi in Italia tempus consulatus transigerem . Reddidi verba ad verbum , in quibus pronomen demonstrativum hujus , in quo totam tuam opinionem fundas , non legitur ; quod tamen nec falso ab interprete additum est ; eo enim designatur consulatus non quem gerebat , sed de quo tunc sermonem faciebat . Viden' ut ipse Dio suis verbis testetur jussisse sibi Alexandrum , ut extra Romanam alicubi IN ITALIA degeret quoisque consulatu abiret ? Tu vero fingis eumdem Consulem designatum anno 228. primo vere non tantum ex Urbe & Italia , verum etiam ex Europa proiectum , in Asiam perrexisse , ac ineunte anno 229. Nicæa in Bithynia consulatum iniisse . Quare totum tempus consulatus tum designati , tum initi extra Italianam transegisset , secus ac eidem ab Imperatore injunctionem fuerat , ac reapse factum est a Dione , qui ait : Quod cum fecisset , nempe cum tempus consulatus extra Urbem in Italia transegisset , Romam veni , dein profectus sum ad ipsum in Campaniam . Scribis pag.177. Mora itaque Alexandri in Campania pertinet ad initium anni Christi 228. non autem ad sequentem , ut interpretatur idem Norisius . Cum vero constet , Dionem initio anno 228. designatum fuisse Consulem in annum sequentem , si initio anni 228. in Campaniam ad Alexandrum proiectus est , næ tempus designati , ut contendis , consulatus , antequam in Urbem rediret , transegisset , qui aliquot tantum diebus extra Urbem fuisse ? Producis ex Occone nummum Alexandri in antica parte inscriptum : P. M. TR. P. VIII. COS. II. P. P. S. C. in cuius , inquis , aversa parte visitur Imperator eques cum hastâ aut pilo præunte Victoria , circum vero scriptum : PROFECTIO AUG. S. C. ex quo infers Alexandrum anno 228. quo erat TR. P. VIII. ac inscribatur COS. II. in Asiam proiectum , ac proinde Dionem anno 229. non perrexisse ad eumdem in Campaniam . Fallaris . Sunt duorum ac diversorum , non unius nummi inscriptions . Vixi tres menses in Mediceæ gazæ numismatis , in quibus tu plane hospes appares , dum Imperatoris Alexandri nummum sine ejusdem Principis nomine scalptum obtrudis ; cum tamen in omnibus legatur ALEXANDR AUG. in parte antica , in qua (de nummis Alexandri Augusti loquor) numquam hi tituli apparent P. M. TR. P. COS. qui in postica semper scalpti sunt . En tibi ex eodem Mediceo thesauro quas falso recitasti , veras numismatum inscriptions : IMP. SEV. ALEXAND. AVG. in aliis integre legitur ALEXANDER . Hæc antica partis inscriptione ; in aversa vero legitur : PROFECTIO AUG.

AUG. S. C. Nusquam in nummis Alexandri, in quibus *Profecio* inscripta est, apparent anni Tribunitiae Potestatis. Hunc saepe lapidem offendis. Nam pag. 225. A. 210. Antonini Carracalli: pag. 228. A. 230. Alexandri: pag. 230. A. 243. Gordiani: pag. 231. Philippi binos ubique nummos in unum confundis. Narras Alexandri anno 228. in Orientem transmissionem, addisque: *Aestate contra Persas pugnavit, confessoque bello, Antiochiam copias montium atque biemis asperitate attritas, reduxit.* At Dio lib. 80. promiserat se in summa scripturum, quæ, inquit, usque ad secundum consulatum meum gesta sunt. Quare cum gesserit consulatum ineunte anno 229. ac nec verbum quidem scriperit de expeditione, aut præliis Alexandri adversus Persas, hæc neutiquam anno 228. contigere. Respondes hæc Dionis omessa, vel quia prælia eo anno parum prospera Romanis fuere, vel quia eadem Dio ignoravit, qui ante Imperatoris in Orientem profecitionem, jam domum redierat. Hæc scribis pag. 178. At illud primum optimi historici fidei notam importat; cum præsertim Dio tot illatas Romanis clades memoraverit; alterum virum diligentissimum inscitiae incusat, qui belli in Armenia gesti successus ignoraverit, & quidem in Bithynia degens, non in remotiori Græcia aut Italia, aut aliqua ultra Alpes provincia. Si vero Dio anno 228. ante Alexandri in Orientem profecitionem, jam domum redierat, tempus designati consulatus (ego initi dico) extra Italiam in Asia transgisset, secus ac illi Imperator jussicerat, ac se idemmet Dio fecisse testatur:

Hactenus fastorum correctionem ab anno Christianæ Epochæ 29. ad annum usque 229. ex-

cutes sum; hoc enim anno Imperatore Alexander III. & Dione II. Coss. index consularis Dionis libris prænotatus, una cum postremo ejusdem scriptoris volumine terminatur. Hæc autem ad te scribere ausus sum, non ut falsam, qua tenebaris, de Dione ejusdem indicis auctore opinionem exueres (id enim sub uno tantum Alexandro Severo consulatum correctione confici poterat,) sed uti dudum præfabor, notas quas in magnos Ecclesiæ Annales adornas, expunctis tot fictitiis Consulibus, aliisque plurimis qui falsis characteribus descripti, hactenus fastos deturparunt, restitutis legitimis eorumdem nominibus, emendationes in publicam lucem emitteres. Equidem certos tantum Consules reposni, locum in fastis iis relinquens, qui quamvis dubiæ, & incertæ familia mihi viderentur, nullos interim certiores ipsorum loco poteram substituere. Hæc posterior cura posteros maneat, aut certe illos, quibus vetustæ inscriptiones, quæ mihi latent, hac ætate competæ sunt, in quibus alia Consulum collegia integræ perleguntur. Emendationem vero fastorum ultra indicem consularem Dionis libris infartum non promovi, quod illius tantum occasione, huic opellæ manum admovi. Nolo tamen putas sequentia Consulum collegia melius in vulgaribus fastorum laterculis descripta esse: siquidem qui statim sequuntur Consules A. V. 983. Christi 230. Agricola & Clementinus vel depravate, vel mutilatim ex Panvinio a vobis dicuntur Calpurnius Agricola & Clementinus, qui tamen leguntur exacte ac vere descripti Gruteri pag. 300.

L. VIRIO. AGRICOLA. SEX. CATIO. ClementiNO!...:

Viria gens fuit consularis, ac mox alterum Consulem, de quo eximie lataberis, ex eadem hactenus ignotum recitabo. Catii etiam non semel in historiis occurrunt. Livius lib. 27. scribit Q. Catium Ædilem Iudos Cereales celebrasse. Catius Fronto orator memoratur Plinio lib. 2. epist. 11. & lib. 6. epist. 13. quem Panvinius ad A. V. 853. cum Cornelio Frontone oratore confundit. Qui vero dein consulatus restituendi sint, privatis literis indicabo. Nam collegia Consulum imperante Gallieno a viris eruditissimis Baronio ac Petavio aut expuncta, aut variata, in libro de Duobus Nummis stabilivi, ut etiam priorem ordinarium consulatum Probi, & Maximiani Augustorum exposui, quod in utroque Panvinius defecerat. Hinc ob quatuor aut quinque consulatus illustratos, visus sum tibi pag. 244. Dissertat. Hypaticæ in doctrina fastorum eruditissimus, quem eximii honoris titulum tuæ erga me benevolentia deputo, cum subinde in doctrina fastorum ipse met meam inscitiam incusem, quam veterum monumentorum præsidio desitutus, nulla plane ratione possim excutere. Spero tamen fore, ut majorem apud te virum fastorum doctrinæ scientissimum, gratiam ineam, cum non quinque tantum uti dudum, consulatus, sed septuaginta Consulum collegia hactenus in fastis depravata ac mutila emendaverim, ac suppleverim, eaque intra annos tantum ducentos, a duobus Geminis Consulibus usque ad tertium Alexandri Severi consulatum, qui postremus postremo historiae Dionis a Leunclavio editæ &

auctæ libro prænotatur. Unum tamen & alterum par Consulum extra Panvinianos ab eodem Leunclavio exscriptos fastos, tibi indicabo: nec dubito quin prius collegium latissimo animo excepturus sis, immo in eodem plane triumphatus. Etenim justæ magnitudinis, at maximæ eruditioñis volumen singulare studio, accuratissima diligentia, multa variaque lectio ne nuper procudisti, ut suffictum Imperatoris Aureliani consulatum contra ea quæ scripserat, demonstrares, ac ejusdem insuper ordinarium consulatum anno primo imperii laudati Augusti, Christianæ vero epochæ 271. contra Panvinium assereres. Ipse quidem, quod veri patientissimus sum auditor, ac uni veritati summa religione lito, non modo tibi herbami vitori porrigo, verum etiam victoriæ abs te feliciter partæ, monumentum nullo umquam ævo interitus characteribus inscriptum, tibi do, dedicoque. Est epitaphium. Apage, inquies, hinc a me epitaphium; epinicia mihi quem vietorem fateris, inscribito; victæ vero, ac interemptæ erroneæ tuæ opinioni, quam egomet eruditio styllo confeci, epitaphium dicato, si lubeat rei tibi pudenda, memoriam ad posteros transmittere. Quæso te, ne me interpellas; neque enim aut tuæ sententia, aut errori meo epitaphium pono. Est, inquam, epitaphium A. Christianæ epochæ 271. Urbis conditæ 1024. ab Amitia familia Diis Manibus Amitiorum sacratum via Ostiensi, quod legitur in opere postumo Inscriptionum Thomæ Reinesii pag. 384. Ecce ipsum.

D I S . A M I T . F A M . M A N I B V S

S A C R V M

X I I I . K A L . I A N V A R

I M P . C A E S . V A L E R I O . A V R E L I A N O . A V G . I I . E T

M . C E I O N I O . V I R I O . B A S S O . C O S

L . A M I T I V S . L . F . Q V I R . T A R Q V I S I V S . M O D E S

T V S . E Q . R . T A R Q V I S I A . S A B I N A . A M I T I A . V X

C . A M I T I V S . Q . F . Q V I R . C A P I T O L I N V S . F L A

M E N . M A R T I A L I S . E T . A E M I L I A . F L A M I N I A . V X

Q . A M I T I V S . C . F . P R I S C I L L I A N V S . V I . V I R

A V G V S T A L I S . E T . M A M I L I A . V E N V T A . V X

P E R M I S S V . L . A M I T I . F E L I C I . P A T R I . F . F . C V R

I N F R . P . X X . I N A G R O . P . X X X

Hæc sepulcralis inscriptio graviorem controversiam, cui explicandæ longiorem ac difficiliorrem operam insumpsi, uno tantum versu profligat, eique, ut cum Tacito quæ tuam victoriæ decent, grandiora verba loquar, magnum diem imponit, causa tibi ex integro adjudicata. Hinc apparet Imperatorem Aurelianum anno 271. iterum Consulem processisse, ac proinde priorem consulatum suffectum Valeriano & Gallieno imperantibus, gessisse. Rursus ejusdem collegæ Bassi hactenus a Panvinio aliquis Pomponiæ gentis deputati, vera familia innotescit. In lapidis quidem inscriptione *N. Ceionius Virius* legitur, quasi prænomine *Numerius* dicitur; verum quod Reinesius in explicatione epitaphii *Marcum* appellat, hoc ipsum prænomen posui in inscriptione. Bassus e Ceonia ac Viria gente ortus erat, quæ utraque consularis. Nam anno 230. L. Virius Agricola Consul fuit. Ceionius Commodus Imperatore Vespasiano consulatum gessit, ex qua postea gente L. Aelius Cæsar, L. Verus Imperator, ac postea Albinus Augustus prodiere. Vopiscus in Aureliano cap. 31. recitat fragmentum epistolæ cum titulo: *Aurelianus Augustus Ceionio Basso*, quem supra ceteros Aureliano carissimum indicat, quod prioris consulatus, quem Imperator gessit, collegam eumdem voluerit. In aliis inscriptionibus Gruteri pag. 276. ac Foroiuliensi abs te laudata initio Dissertationis, Imp. L. Domitius Aurelianus appellatur; in hac tantum sepulcrali *Valerius Aurelianus* nuncupatur. In nummis quibusdam inscribitur: *Imp. CL. Dom. Aurelianus Aug.* nempe *Claudius Domitius*. Sed Valeriam familiam eidem gentilem suisse patet ex datis ad eumdem ante imperium a Claudio Augusto literis, in quarum titulo apud Vopiscum cap. 37. legitur: *Flavius Claudius Valerio Aureliano suo salutem*. Idem, utpote obscuriore familia ortus, Claudiis ac Domitiis semet postea inseparuit, quæ tamen patritiarum gentium nomina in memorato epitaphio non memorantur. Hoc collegium consulaire extra Leunclavii indicem recitavi, quod in eodem totius turæ causæ non quidem cardo, sed victoria versatur. Alterum par Consulum pertinet ad annum nostræ epochæ 517. quem signas consulatu *Anastasi Aug. IV. & Agapiti*. Scribis vero par. 2. cap. 5. num. 3. & in Rationario fastorum ad eumdem annum, Anastasium præter tuos canones hunc quartum consulatum accepisse. Sed hac sollicitudine te putabam liberatum a Scatigero, qui apud Grute-

rum laudat hoc epitaphium quod extare dicit Aquis-sextiis in Basiliæ Salvatoris. Recitat pag. 1049. 2.

H I C . I N . P A C E . Q V I E S C E T

A D I V T O R . Q V I . P O S T

A C C E P T A M . P A E N I T E N

T I A M . M I G R A V I T . A D . D N M

A N . L X V . M E N S . V I I . D I E S . X V

D E P O S I T V M . S D . V I I I . K A L

I A N V A R . A N A S T A S I O . V . C

C O N S V L E

Hic Anastasius est privatus quipiam Senator; cum inscribatur V. C. non vero D. N. nec videtur gessisse consulatum nisi A. 517. Et sane Marcellinus, Marius Aventicensis, & anonymous apud Panvinium eo anno Anastasium sine ullo titulo imperii, aut numerali nota consulatus recitant. Anonymous qui id temporis vivebat, ac Consules recitat ad obitum usque Theodorici Regis Italiæ, cum scripsisset ad A. 507. D. N. *Anastasio Cons. solo*, anno abhinc decimo ait: *Anastasio & Agapito*. Verum si illud epitaphium adhuc Aquis-sextiis servatur, qui fieri possit, ut tuam diligentiam, immo oculos fugerit, quippe qui eadem in urbe scribebas? Laudas in cap. 8. partis secundæ tuæ Dissertationis diptychum Leodiense ac alterum Bituricense ab Alexandro Vuithelmio publicata, quæ tamen eruditissimo Domino Carolo Dufresnio in doctissimo opere de Numismatis inferioris ævi accepta refers. Ceterum si ipsius Vnithelmii libri copiam habere potuisses, numquam de quarto illo Anastasii Imperatoris consulatu cogitasses. Nam totus ille liber versatur in explicando consulatu Flavii Anastasii, qui cum Agapito anno 517. consulatu ordinario perfunctus fuit. In utroque diptycho ejusdem consulis Anastasii effigies consulari habitu ornata conspicitur cum inscriptione: *FL. ANASTASIUS. PAVLVS. PROBVS. SABINIAN. POMPEIVS. ANASTASIUS. VIR. INL. COM. DOMESTIC. EQVIT. ET. CONS. ORDIN.* Idem vero Vuithelmius densatis exemplis ostendit consules quoties plura nomina aut cognomina fe-

B b re.

rebant, postremo tantum cognomine in fastis obsignatos. Itaque scilicet est quartus Anastasi Augusti consulatus cum Fl. Anastasius vir Illustris, ac Comes Domesticorum Equitum, Consul ordinarius, Agapito collega, ineunte anno 517. processerit. Interim prae insigni tua eruditione indagare poteris, cur in vestra Gallia Orientalis Consulis nomen in memorato epitaphio inscriptum fuerit, & ejusdem diptycha in Galliam missa; mihi enim satis est utriusque diptychi beneficio, curam ac sollicitudinem tibimet, ademisse, qui moleste ferebas ab Imperatore Anastasio quartum illum consulatum praeter statutos abs te canones suscepimus.

Fastorum correctione absoluta, obligatae fidei memor, alterum quod sponderam, exequor, ea paucis tibi indicans, quæ a quibusdam positis a te Consulatum Cæsareorum Regulis opponuntur. Hi quidem adhuc vulgari opinione tenentur, existimantes Augustos modo plures, modo pauciores consulatus pro arbitrio suscepisse, teque longiorē operam mani labore lassissime putant, dum eorumdem consulatum causas ac rationes investigasti. Vir sane doctissimus ac tui nominis cultor, datis ad me literis testatus est, ingenii tui semper acumen mirari, dum tot Regulas concinnasti, quas tamen nullas ipse putabat, quod tot exceptions fubeant, ut saepius ab Imperatoribus contemptæ, quam observatae videantur. Enimvero Vespasianus decem annis imperii oclies Consul processit, Tito filio septies collega, Domitianus vero quindecennali imperio, decies Consul in fastis legitur; cum tamen Hadrianus, Antoninus Pius, ac M. Aurelius quorum principatus ultra sexagesimum annum processit, decem tantum annos suo consulatu aperuerint, Hadrianus quidem ter, ac totidem M. Aurelius, quater vero Antoninus Pius. Horum moderationem commendant, qui tam raro consulatus admiserint: illorum vero ambitionem sugillant, qui & bissexos fasces atque annos tam saepè occupaverint. Domitianus certe consulatus sub leges ac regulas abs te coactos, praeter decessorum ac successorum exempla suis contendunt, idque prolixa disputatione demonstrare conati sunt, cuius ad te summam transmittit. Et quidem initio laudant vetustos scriptores, qui toties iteratos Domitiano consulatus irriserunt. Plinius, qui eodem Imperatore, praetor fuit, in panegyri ad Traianum ait: *Nec te ad exemplar ejus, videlicet Domitiani, voco, qui continuis consulatibus fecerat longum quemdam & sine discrimine annum.* Dio lib. 67. tot consulatus eidem Imperatori stulte & insolenter multiplicatos testatur, qui proinde nulla sub regula, nullove sub exemplo poni possunt. Denique Ausonius Consul in panegyrico ait: *Scis enim, Imperator doctissime, (rursus enim ntar laude privata) scis, inquam, septem ac decem Domitiani consulatus, quos ille invidia alios provehendi continuando conseruit, ita in eis aviditate deris, ut hoc cum pagina fastorum suorum, immo fastidorum fecerit insolentem, nec potuerit præstare felicem.* Audin, inquit, uti testatur irrisos eos consulatus, quos invidiae etiam incusat? Aut ille pessime de Domitiani consulatibus judicarunt, aut fictiæ sunt nuperæ regulæ, juxta quas eorumdem consulatum cœta assignatur. De octavo illius consulatu, quem anno primo imperii suscepit, priorem tuam regulam admittunt, quod Plinius laudat Traiani moderationem, qui delatum sibi anno primo principatus post Nervæ mortem, consulatum recusavit, quem novi, inquit, Imperatores destinatum aliis, in se transferebant. De ceteris vero vanas ac commenticias reliquias tuas regulas pronuntiant, quas va- tis hinc inde petitis exemplis oppugnant.

Anno vulgaris epochæ 83. altero vero imperii Domitiani idem Consul IX. annum in fastis signavit. Scribis hoc de consulatu pag. 105. Domitiani consulatus juxta II. regulam: *Quindecennalia nempe Cæsarei ejus imperii. Regula II. abs te statutur part. 2. cap. 2. a pag. 83. deducta a votis Quinquennalibus, ac Decennalibus Imperatorum: Cum ea. solemnia, inquis, a Cæsaribus vel Imperatoribus consulari trabea induitis, quod nevini bastenus observatum, peragi solerent, indeque secunda consulatum Cæsareum regula deducatur. &c.* Hinc pag. 200. ait: *C. Cæsar Caligula IV.* Hic consulatus Caligula Quinquennalibus destinatus erat juxta secundam regulam, sed die 24. Januarii occisus, ea celebrare non posuit. Rursus pag. 202. Anno 58. Nero Cæsar Aug. III. Neronis consulatus propter ejus Quinquennalia juxta secundam regulam. Hanc tamen tuam regulam non modo dubiam, verum etiam falsam esse contendunt. Nam Imperatores, inquiunt, ante plures menses quam Quinquennium aut Decennium solemnis dies adveniret, consolarem prætextam una cum consulatu deposuerant. Domitianus, teste Tacito lib. 3. Hist. exente Decembri Cæsar salutatus fuit; idem vero demortuo Idibus Septembris Titto, imperium Augusteum obtinuerat. At observant Svetonium in Domitiano cap. 13. de ejusdem consulatibus scribere: *Omnes autem pene titulo tenus gessit, nec quemquam ultra Kalendas Maii, plures ad Idus usque Januarias.* Igitur, inquit, ante Decembrem, quo mensis celebranda erant vota Quinquennalia, & ante Septembrem, quo siebant vota pro imperio Augusteo, erat sine trabea consulari, quam die votorum suffeciunt tantum Consules induerant. Caligula ex eodem Svetonio cap. 17. gessit consulatum quartum usque in VII. Idus Januarias, qua die abdicato consulatu, alium sibi suffecit; adeo ille parum de votis Quinquennalibus in trabea consulari celebrandis, cogitabat. Nero etiam, teste eodem Svetonio cap. 14. consulatum tertium quadrimestrem gessit, videlicet usque ad Kalendas Maias; vota vero mense Octobri, quo imperium mortuo Claudio, occupavit, agenda erant. Hoc de ceteris Imperatoribus opponunt, qui post datam ante aliquot menses sufficiens consulibus trabeam, memorata vota nuncupabant. Hac illi, quibus respondi reutiquam te sentire Augustos die ipsa solemnis Decennium consolarem prætextam gestasse, sed annum tantum, quo agenda erant vota, suo ipsorum consulatu in fastis obsignasse, quo illustrior ejusdem memoria ad posteros perennaret. At reclamant te diserte scribere Imperatores consulari trabea induitos, ea solemnia ferare solitos: se vero demonstrasse oppositum, nempe eosdem consulari trabea exitos Decennalia edidisse. Interim solidiorem responsionem petunt; ipse enim quæ probabiliora reponam, plane non habeo; nosco enim in hac palestra memet minus versatum ac rudem.

Rursus anno in sequenti 84: Domitianus Consul X. in fastis legitur, cuius consulatus assumendi rationem profers, quod eo anno templum Jovi custodi dedicavit. Sexta autem regula ineundi consulatus cap. 10. pag. 18. tibi dicunt templi, theatri, colossi, thermarum &c. dedicatio. Neque hæc eisdem regula probatur. Nam Tacitus lib. 4. Ann. scribit, Tiberium in Campaniam digressum specie dicandi templi apud Capuam Jovi, apud Nolam Augusto. Id contigit Lentulo Getulico & Calvisio Sabino Consulibus. De Caio Caligula scribit Dio lib. 59. Deinde Caius habitu triumphali templum Augusti dedicavit. Id temporis Caius gerebat suffictum consulatum; at in dedicando templo, non toga prætexta, quæ adhuc erat vestis propria Consulum, sed habitum triumphale induit.

Ad

Ad hæc Traianus medio inter quintum ac sextum consulatum septennio, portum Centumcellis, Romæ vero thermas, fôrum, Ulpianam bibliothecam, aliaque Dionis lib. 68. descripta, dedicavit, cum privati Consules septem illos annos in fastis signaverint. Hadrianus anno imperii secundo tertium consulatum, eumque postremum ad Kalendas usque Maias gessit ex Spartanio cap. 8. de Vita ejusdem; idem tamen postea templum Traiano dicavit, colossum Soli sacravit, fecit sui nominis pontem, ac vastæ molis sepulcrum apud Tiberim; pantheon, Septa Julia, basilicam Neptuni, fôrum Augusti instauravit; Equidem nihil conferre putant trabeam consularem in dedicatione templorum. Hæc peragebatur a collegio pontificum, vel ab aliquo ex illorum collegio, qui postem manu tenens, verba quædam effabatur, uti fuisse tradit Cicero in oratione pro Domo sua. Illi vero prætexta, quæ non a solis Consulibus, sed etiam a pontificibus gestabatur, capite obvelato, eam ceremoniam exequabantur. Si Imperatores templo per semet consecrabant, id jure pontificatus maximi præstare poterant; ac tunc togam prætextam induebant, tamquam pontifices, non uti Consules, etiamsi reapse consulatu fungerentur eo anno, quo dedicatio peragebatur. Laudant Lampridium cap. 40. de Alexandra Severo scribentem: *Prætextam & pictam togam nunquam nisi Consul accepit; & statim; Accepit prætextam etiam cum sacra faceret, sed loco pontificis maximi non Imperatoris.* Qui igitur consulatum accepissent, ut in trabea consulari templo dicarent, cum ea dedicatio in pontificali prætexta perageretur, sicuti cetera sacra Populi Romani? His quoque reposui te id tantum intendere, nempe Imperatores eo anno, quo ædificii insignioris dedicatio instituta erat, consulatum accepisse, non ut trabeati ipsam dedicationem celebrarent, cum saepius illa fieret abdicato ab eisdem consulatu, sed ut annum dedicationis Augusteo nomine in fastis nobiliorem efficerent. Ita cogor eamdem iterum cantilenam cantare.

Anno 85. Domitianus Aug. XI. Consul suit, quia, inquis pag. 206. hoc anno de Germania triumphavit, cum prostant numimi undecimo ejusdem consulatu obsignati cum epigraphe: *Germania capta.* Hinc titulum ponis: *Triumphi quinta consularum Caesarorum regula.* Hanc quoque regulam falsam adstruunt. Etenim stante Republica, Consules prætextam induebant, quæ toga erat limbo purpureo circa simbriam circumdata. Triumphanties vero utebantur toga picta, nempe auro intexta. Polibius lib. 6, describens exequias eorum qui summis magistratibus defuncti fuerant, ait simulacrum demortui elatum: *Hac porro simulacra togis induuntur; si vir consularis fuerit qui pratorius, prætexta; si censorinus, purpurea; si triumphalis, auro radiante.* Plinius lib. 9. cap. 36. *Purpura,* inquit, *in triumphali miscetur auro.* Hinc Appiano in Punicis Scipio triumphans dicitur *crona aurea redimitus, ac more patrio indutus toga purpurea astris aureis intexta.* Toga picta eadem & triumphalis. Dio enim lib. 37. ait Pompeio datum, ut equestribus certaminibus vestem triumphalem gestaret, quam Cicero lib. 1. epist. 15. ad Atticum sic irridet: *Pompejus togulam illam pictam silentio tuerit suam.* Itaque toga picta propria erat triumphantium. Vespasianus ac Titus cum die triumphi summo mane processissent, describuntur Josepho lib. 7. cap. 24. lauro coronati, ac patriis vestibus purpureis induti; cum vero Vespasianus ad facia peragenda se contulisset, amictu, inquit, magnam partem capitis adopertus, solemnia vota celebravit. Erat toga prætexta quam in sacris de more induebant. Addit, cum cibum sum-

psissent, *triumphalibus vestibus amictos, mira pompa triumphum per Urbem duxisse.* Quare depositis prætextis, togas pictas induerunt, quæ propriæ erant triumphantium. Hinc factum, inquietum, ut Imperatores quibusdam darent ornamenti consularia, aliis vero triumphalia, illis videlicet sellam curulem ac prætextam, istis togam etiam pictam ac tunicam palmatam. Hæc passim occurunt in Historia Augusta. Laudant Tacitum circa finem lib. 15. Ann. Ad dunt Svetonium cap. 17. in Claudio Britannicum ejusdem triumphum hisce verbis describentem: *Secuti & triumphalia ornamenta eodem bello adepti, sed ceteri pedibus & in prætexta & Crassus frugi equo phalerato & in veste palmaria, quod eum honorem iteraverat.* Quamvis enim Claudius eisdem togas pictas, id est auro intexto rutilantes concessisset, quo tamen triumphalis vestis splendor penes se unum triumphantem maneret, Jussit Crassum sine toga picta, palmata tantum ferre, ceteros vero pompam triumphi augere in prætextis, quas etiam gestabant L. Crispinus ac M. Statilius, qui tunc consulatum gerebant, non vero ipse Claudio, teste Dionis lib. 60. nondum illa quinta regula de triumpho in trabea consulari ducendo, Imperatoribus observata, quæ sane nulla erat, cum Consules prætextam, triumphanties vero togam pictam gestarent. Hinc Statius lib. 4. de consulatu XVII. Domitiani ait:

da gaudia fastis
Continua: hos humeros multo sinus ambiat
ostro,
Et properata tua manibus prætexta Minerva.

Non dixit: *multo sinus ambiat auro,* sed ostrum tantum nominavit, quia Consules solas prætextas purpura togas gestabant, non autem togas pictas auro intexto irradiantes; quæ id temporis a triumphantibus induebantur. Tacitus lib. 3. Hist. ait: *Sed ubi Cacina, prætexta lictoribusque insignis, dimota turba, Consul incessit.* Plinius in panegyrico laudans Trajanum, qui iterum Consules destinasset eos qui nuper consulatum abdicarant ait: *Modo prætextas exuerant, resumant: modo lictores abire jusserant, revertantur.* Pictam togam non appellat, sed solum prætextas, quia illa ad Consules non pertinebat, sed tantum prætexta. Fatentur quidem sequiori ætate Consules pictas togas ac tunicas palmatas gestasse, cuius testis locupletissimus Ausonius in panegyrico ad Gratianum: *In procinctu, inquit, & quam maxime dimicaturus, palmata vestis mea ornamenta dispositis feliciter & bono omni. Namque iste habitus ut in pace Consulis, sic in vitoria triumphantis.* Et statim: *Hec plane, hac est picta, ut dicitur, vestis non magis auro suo, quam tuis verbis.* Et Claudianus in panegyri de consulatu Olybrii ac Probinii:

Latatur veneranda parens, & pollice docto
Jam parat auratas trabeas, currusque mi-
cantes
Stamine, quod mollis tondent de vellere Seres;
Frondea lanigera carpentes vellera silva;
Et longum tenues tractus producit in aust-
rum,
Filaque concreto cogit squallere metallo.

Qlim vero is usus invaluerat, scribente Lampridio cap. 40. in Alexandre Severo: *Prætextam & pictam togam numquam nisi Consul accepit, & eam quidem quam de Jovis templo sumptuosa, alii quoque accipiebant aut prætores, aut Consules.* Et Capitolinus cap. 4. de Gordiano seniore: *Palmatam tunicam & togam pictam primus Romanorum privatus suam propriam habuit; non qua in triumpho, quem nullum gessit, sed qua*

prætor ac Consul usus fuerat. Idem tradit Vopiscus in Aureliano cap. 13. & in Probo cap. 7. Cum hæc illi prolixius inculcarent, quorsum, inquam, ista, o boni? Tot prætextis, togis pictis, ac tunicis palmatis me pene suffocasti; num forte tot vester ingeritis, ut quintam regulam de triumpho *cum trabea consulari acto* omni veritate nudatam ostendatis? Ita quidem, inquiunt. Nam cum priore ætate Augustorum Consules prætextas tantum togas gestabant, Imperatores post victorias de hostibus, consulatum neutiquam inibant, ut *cum trabea consulari*, uti auctor nuperus scribit, triumpharent; quia id temporis licet Consules, prætexta propria veste Consulum deposita, in toga picta esset in pace Consulis, & in victoria triumphantis, neque tunc eo consilio Imperatores Consules procedebant, ut *cum trabea consulari* triumpharent; quia etiam Consules non fuisse, cum eadem tamen triumphum ducebant, quod erat proprius habitus tum Consulis, tum etiam triumphantis. Illam vero gestabant in triumpho non jure consulatus, ut perperam auctor quintæ regulæ consulatum singit, sed jure triumphi. Exempla etiam quibus quintam regulam confirmas, eamdem evertere potius pronuntiant. Etenim cum scribis initio statim cap. 9. *Triumphantes Imperatores quo hac pompa illius* foret, consulatu ordinario decorari voluerent. Id factum dicas a Vespasiano in tertio suo consulatu de Judæis, a Trajano in quinto de Dacis triumphantibus; quem morem postea neglectum, ab Alexandro Severo rursus revocatum testaris. Hæc, inquam, exempla ne hilum quidem putant quintam regulam promovere. Nam Vespasianus designatus fuit Consul III. anno Christi 70. quo mense Augusto Titus Hierosolymam expugnavit, ob quam viatoriam triumphus de Judæis actus. Hic petunt, num putas designatum Consulem ante captam urbem vel postea. Si primum dicas, en, inquiunt, decretum consulatum III. ante victoriæ, ac proinde non ob triumphum, cum is nisi post debellatos Judæos, Vespasianus decretus fuerit. Sin alterum mavis, videlicet tertium consulatum designatum post expugnatam Judæorum metropolim, id uno & altero argumento confutant. Primo quia cap. 1. prioris partis Dissert. pag. 8. scribis paulo post initium annum, puta Februario vel Martio Consules in annum sequentem creatos. Deinde, quia si post nuntium victoriæ, & consulatus III. & triumphus decretus fuit Vespasianus, cur Nerva collega datus, non vero Titus, cui una cum patre triumphus decretus fuerat? Habetus, inquiunt, Vespasianum ac Titum Cæarem una simul triumphantes, at non ambos eo anno Consules. Si ex patris consulatu regulam de triumpho in trabea consulari constituis; hanc statim evertit Titus non Consul triumphans. Præterea contendunt neque ipsum patrem Vespasianum in trabea consulari triumphasse. Auctor est, inquiunt, Josephus lib. 7. de Bello cap. 18. Titum die 8. Septembris adhuc Hierosolymis fuisse; cap. 19. narrat eumdem manubias ac captivos apud Cæsaream reposuisse, quod ad Italiam navigare tempus hiemis prohibebat. Præterea ait, Titum eadem in urbe natalem fratri Domitianus celebrasse, nempe die 24. Octobris, natalem vero patris apud Berytum, die 17. Novembris, ubi diutius commoratus dicitur. Inde Antiochiam profectus est. Postea ad Zeugma, quæ Euphrati urbs imposta, ille a legatis Vologesi Regis Parthorum munera accepit. Antiochiam re-

versus, iterum in Palæstinam se contulit, ac constituta provincia, terrestri itinere Alexandriam perrexit. Ita exit annus 70. Reliquam partem hiemis exegit in Ægypto, ubi interiora provinciæ penetrans, consecrando apud Memphis bovi Appidi, coronatus interfuit. Interim desinente hieme, oneraria nave in Italiam appulit. Hæc producent ex Josepho ac Svetonio in Tito cap. 5. Addit Josephus eumdem postquam Romanum advenit, non multo post tempore triumphasse. Hunc triumphum dicunt ante Martium non contigisse; siquidem spolia Judaica ac captivi, quod ad Italiam navigare hiems prohibebat, apud Cæsaream repositi fuerant, ac proinde nisi hieme vim remittente, & aperto jam mare, in Italiam mense Martio transmissi sunt; quo etiam eodem fere tempore Titus advenisse dicendus est, ex recitata ejusdem itinerum narratione. At Vespasianus exente Februario abdicarat consulatum, Domitiano sibi suffecto, quod probant ex inscriptione Gruteri pag. 571. ubi Nonis Aprilis Domitianus ac Gn. Pedius Consules nominantur. Vespasianus vero dicitur Trib. Pot. II. Cos. III. Def. III. ut plane eisdem videatur Domitianus Kal. Martiis inisse consulatum ac Vespasianus triumphasse abdicato jam consulatu. Hæc illi certe prolixius de triumpho Judaico Vespasiani. At brevius alterum exemplum a Traiani triumpho ducluni oppugnant. Nam inquiunt, cum scribis Traianum in suo quinto consulatu de Dacis triumphasse, ac pag. 207. primum ejusdem de Dacis triumphum statuas anno 101. de altero triumpho id abs te assertum dicunt, quasi Traianus anno 103. quo tuis infastis consul V. legitur, triumphum duxerit. Hoc ineluctabili Spartiani testimonio convellunt, qui in Hadrianus cap. 3. ait eumdem post primum bellum Dacicum tribunum plebis factum, Candido ac Quadrato iterum Coss. anno videlicet 105. & statim ait: *Secunda expeditione Dacica*. Traianus eum prima legione Minervia proposuit, secumque duxit. Itaque alter triumphus Traiani de Dacis contigit post annum 103. ac quintum consulatum Trajani. Ne me elinguem ac mutum putarent, reposui cum Casaubono, Spartanum non servasse ordinem temporum in ea historia contexenda. Immo, inquiunt, optime servavit. Ipsi enim magistratus hoc ordine conferebantur, ut post quæsturam, daretur tribunatus plebis, inde prætura, vel legatio legionis. Agricola post quæsturam ac tribunatum plebis, teste Tacito, legatus legionis factus fuit. Severus Septimus prius quæstor, dein tribunus plebis fuit, quam legatus legionis IV. Scythicæ, ex Spartiano cap. 3. & 4. de vita ejusdem. Nullus post legationem legionis tribunus plebis factus est, ne ex majori dignitate ad inferiorem descendenter. Hinc cum Hadrianus anno 105. tribunatum plebis gesserit, post eum magistratum legiōnem regendam bello secundo Dacico accepit. Tum tertium exemplum, quod a triumpho Persico Alexandri Severi in suo tertio consulatu proponebas, pene, ne quid te celeri, irrident. Nam in eodem cap. 9. n. 3. scribis Dionem designatum Consulem II. collegam Alexandri Augusti III. initio ejusdem anni 228. Quod vero Dio scribit se una cum Imperatore Alexandro Consulem designatum, ad eumdem in Campaniam profectum, hac ibidem te ajunt adnotasse: *Mora itaque Alexandri in Campania pertinet ad initium anni Christi 228. non autem ad sequentem, ut interpretatur idem Norisius.* Tum ipse vestra vos, inquam, fallit opinio, si ad adversarios me transitioni facturum speratis, quod ille me ibidem ut adversarium oppugnat. Amicus amicum meliora, uti putat, & docet & forte etiam roget. At illi ea quidem ut libet, ut lubet, interpretare. Nos ostendimus Alexandrum

drum incunre anno 218. Consulem III. designatum in Campania substitisse, qui igitur fieri potuit ut eum consulatum sumpserit ob triumphum Persicum, cum nonduni bellicam contra Persas expeditionem suscepisset? Num hariolam dices, qui triumphum ante victoriam, immo etiam ante bellum sibi cecinerit? His vero reposui rescripsisse Alexandrum in suo tertio consulatu triunphasse, ac diserte initio cap. 9. dixisse: *Quod licet fortuito factum, successores tamen ut plurimum sequaces habuit.* Verum illi ridere, quod fortuito factum novae consulatum ineundorum regulam instituerit. Rursus quæso te, inquiunt, putasne Alexandrum, qui exente Septembri anno 229. ut ille tuus contendit, triumphum egit, nondum se consulatu abdicasse? Auctor Regularum pag. 9. suæ Dissertationis, scribit ex Lampadio in vita Alexandri Severi; *cum principem consulatum iniisse ter tantum, ac primo nundino sibi alios semper suffecisse, quod primum nundinium ibidem hisce explicat: Primum nundinum ordinariorum Consulum a Kalendas Januariis usque ad Martias.* Hinc inferunt, temet auctore, Alexandrum pridie Kalendas Martias abiisse, tertio consulatu. Qua ergo ratione idem mense Septembri in trabea consulari triumphavit, quam ante octo menses deposituerat? Tum cœpi Lampadii fideni elevare, qui scripsiter Alexandrum in suis consulatibus primo nundino sibi alios semper suffecisse. Nam Capitulinus cap. 4. in Gordiano seniore scribit: *Post jurisdictionem consulatum primum initii cum Antonino Caracallo, secundum cum Alexandro.* At nusquam Gordianus in fastis legitur collega Alexandri. Itaque Alexander quempiam trium consulatum extendit ultra Kalendas Martias, ut Gordianus ejusdem collega dici possit. Rursus tamen instabant non continuasse Alexandrum usque ad Octobrem tertium illum consulatum, ne Lampadius, immo tot insignes scriptores eidem laudati qui gesta Alexandri in literas miserunt, gravioris mendacii rei peragantur. Vix dum finierant, cum ego tot dissensionum fluctibus hinc inde agitatus, ad prius illud responsum veluti ad sacram anchoram in tempestate, me recepi, asserens non infringi quintam illam regulam, etiamsi Imperatores post abdicatum consulatum, triumphum duxerint, modo illi eudem triumphi annum ordinario suomet consulatu illustriorem in fastis reddiderint. Hinc si queratis, inquam, quando de Judæis triumphus actus? *Vespasiano Consule III.* dicetur; quando primus de Persis? statim respondebitur, *Alexandro Imperatore Cos. III.* Hoc de ceteris dictum accipite. Rursus illi opponere hanc mollem licet ac fluxam interpretationem ipsa tua verba non admittere, qui initio ejus capitilis 9. scribis: *Triumphantes Imperatores quo hac pompa illustrior foret, consulatu ordinario decorari voluere: Audin', inquiunt, ut diserte ait: quo hac pompa illustrior, non quo annus hujus pompa illustrior foret.* Quid, quæso te, consulatus abdicatus, ac dudum præteritus ad præsentem triumphi pompam faciebat? Numquid erat in recenti adhuc memoria spectatorum pompa triumphalis. At hoc ipsum præstare poterat consulatus proximo anno ante triumphum gestus; neque enim finges eudem ex ipsorum memoria excidisse, nisi Lethæis undis immersos comminiscaris. His putabant me ad incitas redactum; cum ego pene iratus inclamavi, distinguo: quo pompa illustrior foret, in fastis, concedo: in ipso triumpho, *nego.* At illi numquid, inquiunt, putas non scholasticos, quibuscum sumptis de schola vocibus loqueris? Hæ sunt illæ ansæ, quibus ipsa etiam mendacia in delubro veritatis sepe suspenditis. Ludis alienis vocibus, quas nec nostræ aures, nec amici tui dicta patiuntur. Exere, si quas rursus habes, consulatum Cæsariorum regulas.

Anno nostræ epochæ 86. Domitianus Augustus Consul XII. processit. *Primus agor Capitulinus,* inquis, hoc anno a Domitiano institutus, quem hujus consulatus causam adstruis, nempe ut majori pompa fieret. Hæc scribis pag. 206. laudans Svetonium cap. 4. in Domitiano. Mirantur te in eodem cap. 4. hæc Svetonii verba dissimilasse: *Certamini præsedit crepidatus, purpureaque amictus toga græcanica, capite gestans coronam auream cum effigie Jovis ac Junonis Minervaque.* Habes inquit Domitianum non togam prætextam, seu, ut ille vocat, trabeam consulariem gestantem, sed toga græcanica induitum, ac corona aurea redimto capite, qui nequid consularis habitus ferret, ipsis calceis abiectis, crepidas sumpfit. Quani agonis pompam auxit consulatus, cuius omnia ornamenta ille depositus? Præterea cum, teste Svetonio, Domitianus consulatus plures ad Idus usque Januarias gesserit, si hoc duodecimo consulatu die 12. Januarii fese abdicavit, præteritus ejusdem consulatus non poterat præsentis agonis pompam augere, cui tamen sufficiunt Consules suis prætextis ac fascibus splendorem addebat. Hæc illi: quoruni ora claudere non alia ratione me posse putavi, quam adhibitat toties responsum repetendo. Itaque dixi Domitianum, te auctore consulatum XII. sumpsisse, ut annum instituti abs se agonis Capitolini, Augusteo nomine in fastis consecratur, ad seras quoque posteros perenni recordatione transmitteret. Illi autem, ut ipsorum tibi verba reddam, crambem, recoclam iridere, & quod idem responsum dabam deploratam iam causam concilamare. At ipse Censorini voces ex cap. 17. de die natali reposui: *Quorum agorum primus a Domitiano institutus fuit duodecimo ejus & Serg. Dolabellæ consulatu.* Videlisne, inquam, ut agorum institutio eo Domitianus consulatus in fastis indicata, immo nobilitata, ad nostram usque memoriam pervenerit? Sed reclamant te scripsisse duodecimum consulatum sumptum, ut *solemnitas majori pompa fieret*, non ut nobiliori principis nomine in fastis, aut scriptorum libris primus ejusdem annus obsignaretur. Vah homines importunos!

Anno 87. Domitianus XIII. Consul fuit. Hujus consulatus ineundi nullam quæ Domitiano fuerit, causam producis. Non desuit qui dicebat mirari se, cur ejus causam non abduxisset, quod ita voluit tredecim Augusti consulatus æquare. Quispam alias me interrogavit, num ad aliquam tuarum regularum hic consulatus XIII. Domitianus revocari posset. Ego, inquam, ad quartam reducerem, quæ cap. 8. num. 4. pagina 173. apud auctorem legitur: *Petitur quarta regula ab expeditionibus militibus.* Juxta quam pagina 200. dicitur Caligula Consul III. propter bellum Britannicum: pag. 201. Claudio Consul III. propter expeditionem Britannicam: pag. 228. Alexander Consul III. propter bellum Persicum. Mirum, inquiunt, videtur, quod cum Domitianus quatuor bellicas expeditiones contra Chattos, Marcomannos, Dacos, ac Sauromatas suscepit, nec unius inter tot ejusdem consulatus expeditioni bellicæ ab amico tuo deputetur. Hic fortassis, inquam, quod anni illarum expeditionum incerti sunt, noluit eisdem applicare consulatus, quorum certam sibi aliunde causam nanciscebatur. Tum illi, quid tute de illa quarta regula judicas? Immo, inquam, quid de eadem vos censores sentiendum putatis? Ego certe arbitror esse probabilem. Haud mehercle, inquiunt, nobis probatur. Nam Ausonius Consul designatus, cum dixisset destinatam sibi trabeam consulariem, ait: *Namque iste habitus ut in pace Consulis est, sic in vitoria triumphantis.* Hinc ipsi Consules cum ad bellum proficisciabantur, non in consulari prætexta, sed in paludamento Urbe

be egrediebantur. Livio lib. 36. Acilius Consul ad bellum dicitur *paludatus Urbe egressus*, quod idem apud cumdem frequentissime occurrit. Cœlius lib. 8. famil. epist. 10. scribit Cicero vereri Consules, ne illud S. C. fiat, ut *paludati exeat*. Plinius in panegyrico commendans secundum Trajani consulatum ait: *Ge-
sus consulatus non in hoc Urbis orio, & intimo
sinu pacis, sed juxta barbaras gentes, ut illi so-
lebant, quibus erat moris paludamento mutare
prætextam*. Nec fecus Augusti Urbe exhibant, bellum in provinciis administraturi. Capitolinus in Marco cap. 14. ait: *Profecti itaque sunt pa-
ludati ambo Imperatores*. Itaque trabea consularis, qui *habitus in pace Consulis est*, perpe-
ram ab Imperatoribus ob instans bellum indu-
ta affirmatur. Quorsum ista, o boni, an ut apud imperitos erudituli judicemini? Usum præ-
textæ in pace, uti & paludamenti in bello fru-
stra virum eruditissimum docet; ille enim non
trabeam, sed ipsum consulatum ob bellicas ex-
peditiones suscepimus dicit, quamvis Imperato-
res consulatum in ipsa trabea, non vero in pa-
ludamento Kalendis Januariis auspicarentur.
Agedum, inquit, loquamus de consulatu.
Cajus tertium consulatum Lugduni hiemans iniit,
ac duodecimo postea die eodem se abdicavit,
ex cap. 17. Svetonii in Caligula. Quid tam bre-
vis consulatus ad expeditionem bellicam, quam
etiam extra consulatum ridicule veregit? Clau-
dius A. V. 796. Consul III. designatus fuit,
bello Britannico nondum exorto; huic enim an-
no sequenti Aulus Plautius initium dedit, qui
ejusdem per semet conficiendi difficultate cognita, teste Dione, *Claudium accersit*. Itaque
anno priori Claudius cum designatus fuit Con-
sul III. iter ad bellum Britannicum non decre-
verat, quod evocatus Plautii literis, postea su-
scipit. Præterea abdicasse consulatum priusquam Roma discederet, constat tum ex Svetonio,
qui cap. 14. scribit tertium Claudii consulatum
bimestrem suisce; tum etiam ex Dione lib. 60.
ubi quamvis semestrem eudem consulatum fa-
ciat, postea tamen scribit Claudium Romanum re-
diisse C. Crispo II. & T. Statilio Consulibus sex-
to quam discesserat mense, quod itidem testa-
tur Svetonius cap. 17. Hinc patet Claudium Ro-
ma proiectum post Kalendas Julias, cum antea
tertio consulatu abisset. Quid ergo facit ad ex-
peditionem Britannicam præteritus consulatus?
Alexander denique tertio consulatu in Italia
desunctus fuit, ut diserte Dio testatur, & qui-
dem ejusdem Imperatoris collega, cui plus cre-
dendum, quam affictis eidem ab Amico tuo in-
terpretationibus. Trajanus designatus fuit Con-
sul IV. nullo se tunc hoste contra Romanos
movente, uti tradit Plinius in panegyrico.
Quid quod idem Trajanus cum exercitu in Ger-
mania degens, tertium consulatum recusavat,
hanc prætexens excusationem: *quod cum absens
gerere non poterat*? Hujus auctor venit ibidem
Plinius. Itaque consulatus erat magistratus in
pace, in Urbe exercendus, nihil illi cum bel-
lo suscipiendo. Nam sub Cœsaribus bella vel
ab ipsis Imperatoribus, vel a legatis consula-
ribus, non autem a Consulibus administrabantur.
Lucius Verus A. 161. ad bellum Parthi-
cum proiectus est, nec ob illam expeditionem
consulatum accepit. Anno 169. duo collegæ
Imperatores Marcus ac Verus ad bellum Ger-
manicum perrexere, quorum neuter trabeam
consularem induerat. Severus neque in expedi-
tione contra Albinum, neque contra Britan-
nos consulatum capessivit. Caracalla sine ad-
sumpta consulari trabea contra Parthos movit,
Gordianus ad bellum Persicum in Orientem
transmisit, Attico ac Prætextato Consulibus.
Valerianus cum ante biennium, quartum ac po-
strem consulatum gessisset, bello contra Per-

sas insaustis auspiciis suscepimus, acie vietus ac captus fuit. Videsne quantas exceptiones regu-
la illa quarta patiatur? Evidem tot Romani
principes illam ignorarunt, quæ sane nulla e-
rat. Interim nobis edifere, cur consulatum
XIII. Domitiani ad quartam illam regulam re-
vocabas? Mihi, inquam, pene certa sententia
stat, anno sequenti Domitianum alterum trium-
phum de Germanis duxisse, ac proinde bellum
hoc anno gestum arbitror. Ad hæc illi: incer-
ta loqueris; siquidem eodem anno & bellum
geri, ac de vietis hostibus triumphus agi po-
test. In his tamen ab Amico tui sententia di-
scidis, qui hunc alterum Domitianum triumphum
alligat anno 90. Domitiano XV. Consule. Ne
prævaricari in causa videaris, missam hic faci-
to tuam opinionem, ac temet cohibeto intra
terminos, quos amico tui sententia præfigunt.
Id sane, inquam, modo agam; nec arbitre-
mini me in ejusdem verba jurasse. Et illi, mi-
ramur te huc non advocasse tuum illud Palladium, in quo

Omnis spes Danaum & copti fiducia belli.
Cur enim non dixisti Caligulam, Claudium,
Alexandrum, ceterosque si qui alii fuerunt,
juxta quartam regulam consulatum propter ex-
peditionem bellicam inisse, neque tamen regu-
la illi officere, quod ante expeditionem suscep-
tam, consulatum sufficit Consulibus cesserunt;
quia satis regulæ consultum putas, si annum
belli administrati, suo nomine in fastis insi-
gniorem reddiderint? Hoc plane, inquam, vo-
bis responsum habetote, quod jam saepius da-
tum, in præsentia non reddidi, ne vestræ me-
moriæ injuriam tam frequenti ejusdem repeti-
tione inferri putaretis. Exempla Cœsarum, qui
privatis Consulibus annum aperientibus, bellicas
expeditiones suscepserunt, laudatae regulæ
exceptiones appello; præterquamquod saepius
bella a barbaris mota sunt, Consulibus ordi-
nariis in annum proximum designatis; Impe-
ratores vero, ne comitia consularia, sive nun-
dina decreta perverterent, destinatos aliis con-
sulatus ad semet transferre recusantes, sine tra-
bea consulari expeditiones bellicas suscepserunt.
Quæso vos, ne diutius immoremur consulatu
XIII. Domitianus, quem auctor Regularum in-
tactum dimisit, ne invidiæ propiores videamini,
eam regulam reprehendentes, sub qua vir,
velitis nolitis, eruditissimus, nullum Domitianus
consulatum coagit, quamvis tres, vel etiam
quatuor consulatus ad eamdem facile potuerit
revocare.

Annus 88. habuit Consulem Domitianum
XIII. Sumptus, inquis, is consulatus a Domiti-
ano propter septimos ludos Sæculares, quos edi-
dit juxta VI. regulam. Hunc quoque canonem
de assumpto ab Imperatoribus consulatu ob Sæ-
culares ludos, ludicerum putant; siquidem sta-
tim opponebant ludos quintos ab Augusto cele-
bratos C. Furnio ac C. Junio Silano Coss. A.
V. 737. Itaque eo anno ludi Sæculares ab Au-
gusto editi sine trabea consulari, privatis Consulibus
annum in fastis signantibus. Respondi te
cap. 10. pag. 184. id ultro admittere, qui ibi-
deni Claudium sextæ hujus regulæ auctorem pu-
blicas, de eodem scribens: *Sed quod consulari
munere fungens eos ludos ediderit, omnes præ-
ter Severum, sequaces habuit, Hoc quidem a
nullo, neque ex veteribus, neque ex recentiori-
bus animadversum*. Immo eidem, inquit, A-
mico tuo haud animadversum, Claudium neuti-
quam consulari munere fungentem, lodus Sæcu-
lares sextos dedisse. Nam Claudius eos ludos cele-
bravit anno Urbis conditæ octingentesimo, ex
Tacito lib. 11. Ann. ac Censorino cap. 17. de die
Natali. Fatentur eodem anno Imperatorem Clau-
dius IV. ac L. Vitellium III. Consules suisce,
Ceterum notant Svetonium in Claudio scribere
cum-

euindem ultra suffectum, quo adhuc privatus defunctus fuerat, quatuor ordinarios consulatus gessisse, semestrem novissimum, bimestres ceteros. At novissimum gessit anno Christi 51. quartum vero anno 47. V. C. 800. qui bimestris fuit, usque ad Kal. Martias, qua die suffecti Consules magistratum injerunt. Porro annus Urbis 800. inchoatus est eodem anno XI. Kal. Maias, ipso Urbis natali. Cum vero ludi celebrati fuerint, teste Tacito cum Censorino, anno octingentesimo, fit consequens, ut editi fuerint post XI. Kal. Maias. At Claudius ante duos fere menses consulatum abierat, ac proinde perperam tibi scriptum contendunt, quod consulari munere fungens eos ludos ediderit. Si Claudio, uti scribis, sumptus consulatus propter ludos Sæculares sextos, cur eo anno non gessit, quod postea Consul V. fecit, consulatum semestrem? Cur quadri mestrem non accepit, ut initium anni DCCC. Urbis quo ludi edendi erant, Consul auspicaretur? Videsne Claudiū sextæ regulæ eversorem, qui tamen a Pagio tuo primus ejusdem auctor publicabatur? Hinc transiunt ad septimos ludos Sæculares Domitiani. Prostant, inquiunt, nummi ejusdem inscripti: Imp. Caes. Domit. Aug. Germ. TR. P. VIII. & in postica: Cof. XIII. LVD. SAEC. FEC. S. C. Ex his eruditissimus Panvinus in lib. de Lu-

dis Sæcularibus, optime collegit Domitianum non edidisse eos ludos ante Idus Septembribus A. Christi 88. quia ea tantum die tribunitia potestas VIII. in nummis obsignata, eidem inchoabatur. At Domitianus ante aliquot menses abdicaverat consulatum, quem numquam gessit ultra Kalendas Maii teste Suetonio cap. 13. Itaque nec Domitianus consulari munere fungens eos ludos dedit. Rursus gradum faciunt ad octavos ludos Sæculares Antonini Pii quos celebravit, A. V. 900. quo sane non ipsem Imperator, sed duo Marci Valerii, Largus ac Messallinus consulatum ordinarium, alii vero iubis ignoti suffectum gessere. Tum interlocutus, dixi te negare ludos Sæculares octavos a Pio Imperatore editos, cum scribas pag. 185. Sed Censorini de his silentium, illos tunc editos non fuisse ostendit; præsertim cum dicat Octavos celebratos ab Imperatoribus collegis, Severo ac filio M. Antonino Caracalla. Hi vero Noni dicendi fuissent, si Antoninus Pius ludos Sæculares celebrasset. Illi tamen contendunt ipsum etiam Censorinum errasse. Nam Capitolinus cap. 10. de vita Antonini tacito, Victor vero Schotti expresso nomine Sæculares Antonini ludos laudant. Sed omnem, inquiunt, dubitandi locum præcludit insigne epitaphium, quod Gruteri pag. 926. 8. recitatur:

M E M O R I A E

S E X . V I G E L L I . A Q V I N A T . Q V I

A N N . A T T I G I T . C E N T E N S

S E T . A L T E R V M . E T . N O N A G E N S

P E R P E T . I N O F F E N S A . V A L E T V D

E X E G I T . R E L I Q V Q S . S E P T E M . E T . D . X I I X .

D E C V B V I T . E T . O C C V B V I T

N A T . L V D . S A E C V L . V I I I . O B I I T . S E Q V E N T

In hac autem inscriptione advertunt illis verbis alterum & nonagesimum, non designari annum 91. sed 92. Ita Livius lib. 3. scribit Decemviros consulari potestate creatos anno Urbis trecentesimo altero, qui quidem in fastis Capitoliniis creati leguntur anno Urbis CCCII, errasse vero Panvinium ac Sigonium, qui putarunt Livium anno discordare a fastis Capitoliniis. Nam cum dicimus primus & alter, pro secundo alter accipitur; ita nonagesimo primo, ac nonagesimo altero anno, non idemmet annus signatur, sed 91. & 92. Laudant Angelum Rocham bibliotecæ Angelicæ in Urbe conditorem, qui hanc latinæ elocutionis formulam in libro de Elegantiis recitavit. Virgilius Ecloga VIII. 39. ait;

Alter ab undecimo tum me jam ceperat annus.

Hic non duodecimum, sed decimum tertium annum significari Servius olim adnotavit, ac Donatus in Terentii Andria Act. 1. Scena 1. ad illa verba: *Unus & item alter*, ut postea Scaliger, Sigonius, & qui puerorum manibus teritur, Farnabius. Tum ego iterum interloquuntus: *Nolite, amabo, extra chorum saltare.* Agimus de regulis consulatum, non de regulis grammaticorum. Immo, inquiunt, ea latina phrasis hic prænotanda erat, cum ut numerus annorum in epitaphio signatus intelligeretur, tum etiam ut dubitatio, qua Cerdæ aliisque interpres tenentur in illo carmine Virgilii, toto ejus lapidis pondere elideretur. Jam probamus ex eodem epitaphio ludos VIII. ab Antonino

peractos. Sextus Vigellius natus ludis Sæcularibus octavis, cum attigisset annum centesimum, obiit ludis Sæcularibus sequentibus. Certum est euindem non esse natum ludis Sæcularibus editis a Septimio Severo anno Christi 204. qui octavi Censorino dicuntur; siquidem post ludos Sæculares anno 247. a Philippo Imperatore exhibitos, nullos deinceps ludos celebratos auctor Regularum optime eo capite num. V. demonstrat. Zosimus lib. 2. diserte scribit anno 304. nullos Sæculares ludos editos fuisse; neque itidem anno 347. sive 348. evoluto centesimo a ludis Philippi, eosdem restauratos Aurelius Victor testatur. Itaque Sex Vigellius natus est ludis octavis Sæcularibus Antonini Pii A. V. 900. obiit ludis sequentibus Philippi A. V. millesimo. Ex his inferunt nec Augustum, nec Claudiū, nec Domitianum, neque Antonium consulari munere fungentes, ludos Sæculares peregisse. His addunt Severi ludos, quos non in suo aut filii Augusti, sed in Cilonis II. ac libonis consulatu celebravit. Postremi ludi Sæculares editi sunt a Philippo Augusto. At in suo altero, inquam, vel tertio consulatu. Illi vero: Næ quod fortuito factum, pro regula venditabis? Sexies illi ludi ab Imperatoribus editi sunt. Quinque Imperatores, non Consules illos dederunt; omnium postremus Philippus postremos ludos Consul edidit. Putasne unius exemplo regulam firmari, quam quinque Cæsares evertunt? Insignem plane regulam, quæ unico coequo fortuito exemplo stabilitur, sed quinque exceptiones patitur tam evidentes, tam locupletes, tam certas! Præterea Philippus ipse

se consulatum abdicaverat, prius quam ludos Sæculares perageret, uti ante fecerant teste Svetonio, Claudius ac Domitianus. Ad hæc, inquiunt, rem ipsam paucis examinemus. Ludi Sæculares peragebantur votis ad aras Deorum superum & inferorum, item in circu, theatro, amphitheatro variis ludorum generibus, quæ justo volumine tuus Panvinius eruditissime complexus est. At vota ad aras Numinum non peragebantur in trabea consulari, siue toga picta, sed in toga prætexta, ejusdem lacinia capite obvoluta. Cum Decius Mus Consul se Diis pro patria dubio prælio devovere destinasset, pontifex eum togam prætextam sumere jussit, ut tradit Livius lib. 10. Rursus cum medio ævo Augustorum, Consules togam pictam gestarent, Alexander Severus, qui pictam togam numquam nisi Consul accepit, quæ sunt verba Lampridii cap. 40. accepit prætextam etiam cum sacra ficeret. Hinc in numero Domitiani inscripto: COS. XIII. LVD. SAEC. FEC. visitur Imperator caput amictus toga prætexta, sacris operans. Itaque nullus trabeæ consularis seu togæ pictæ usus in sacris Sæcularibus. Sed neque ludi Circensibus, aut theatralibus Imperatores in trabea consulari præsidebant, sed una cum collegio XV. virum in prætexta caput lauro redimiti, quod ex Tacito lib. XI. Annal. aliisque Panvinius demonstravit. Imperatores vero in collegium Quindecim virum cooptari solitos patet ex vetustis Inscriptionibus Gruteri pag. 135. & 136. Prostant nummi argentei Vitellii IMP. AUG. cum epigraphe: XV. VIR. SACR. FAC. Quare ergo Imperatores finguntur ob ludos Sæculares sumpsisse trabeam consulariem, si hæc nulli omnino usui erat, inter eorumdem ludorum solemnia? Hæret tibi certe aqua. Hæc illi supercilios magistrali. At ego: inimo vobis hæret aqua, qui inani opera desudatis. Hanc vestram aquam uno saltu transiliam, priusquam sudario vosmet abstergatis. Nam auctor regularum numquam putavit, Augustos in ipsis ludorum Sæcularium solemnis trabeam consulariem gestasse, quippe qui jam consulatu abierant, sed eosdem voluisse annum illorum ludorum suomet consulatu in fastis nobilitare. Ah, ah, eamdem, inquiunt, cantilenam cantas, ac recantas. Mirus es advocatus, qui tantam objectorum struem uno eodemque verbo dispergas. Evidem arbitrabamur auctorem regularum in hac causa abs te deferendum; ille enim, tibi dicam, dicit, quod scripseris Philippum edidisse ludos Sæculares anno 348. quos ille anno priori peractos contendit. Ipse autem: erratis, inquam, neque enim prævaricationis crimen incurram; rem mihi leviter indicatam paucis retractabo. Ex recitato epitaphio patet ludos Sæculares editos tum ineunte, tum exeunte anno centesimo. Etenim Vigilius dicitur ibidem vixisse annos nonaginta novem ac dies insuper duodeviginti. Si vero ludi Sæculares editi fuissent anno centesimo exeunte, Vigilius neutiquam dici posset natus ludi ostensis, obiisse sequentibus; neque enim complevit, sed tantum annum attigit centesimum. Itaque natus est exeunte anno V. 900. cum Antoninus Pius ludos ultimos anni saecularis celebraret; obiit autem ineunte anno millesimo, quo Philippus ludos millenarios inchoabat. Ex his patet ludos eosdem ineunte ac exeunte anno saeculari celebratos. Ceterum cum primaria eorumdeni solemnitas triduo ac trinotio populo per vigilante, perageretur, Horatio eosdem appellante,

*Ter die sacro, totiesque grata
Nocte frequenter,*

Haud puto hæc triduana ac trinotia sacra in-

unte ac exeunte anno centesimo edita, sed semel tantum vel initio vel fine anni saecularis, vel etiam in medio ejusdem cursu pro Imperatorum arbitrio. Hæc vero solemnia anno 348. nempe millesimo exeunte celebrata nummi utriusque Philippi nos docent, in quibus saecularia sacra Philippi patris tertio, Philippi vero filii altero consulatu obsignantur. Hi tamen ludos Circenses, aliosque ineunte millesimo edidere, uti ex memorato epitaphio colligimus. Hunc, quæso, ludum ludorum Sæcularium claudamus.

Anno 90. Domitianus Aug. XV. Consul in fastis scribitur. Est hic ultimus inter septem consulatus, quos, teste Svetonio, continuavit; unde idem Plinio dicitur in panegyrico, *continuis consulatibus fecisse longum quenam & sine discrimine annum*. Scribis ad hunc consulatum pag. 206. Decennalia Imperii Augustei Domitiani, ejusque secundus de Germanis triumphus. Utrumque oppugnant molesti illi censores. In primis petunt quis tibi Apollo revelaverit, Domitianum edidisse Decennalia hoc anno, quo inibat annum decimum imperii, non vero sequenti, quo eumdem decimum annum complebat? Respondi juxta tuam regulam II. ex consulatu quem hoc anno gessit, cum insequentem annum privati Consules aperuerint, colligi Domitianum hoc anno Decennalia celebrasse, cum ea solemnia, uti scribis pag. 83. initio cap. 2. a Caesaribus, vel Imperatoribus consulari trabea induitis, peragi solearent. Verum illi, quid trabeæ, inquiunt, consulari cum Decennalibus? Augustus, Tiberius, Nero, Trajanus, Hadrianus, Antoninus Pius, M. Aurelius, sine trabea consulari Decennalia celebrarunt. At Claudius, inquam, in suo quinto consulatu, Vespasianus in nono Decennalia nuncuparunt. Tum illi: Profecto si duo Imperatores ejus regulæ assertores putas, nos septem ejusdem regulæ eversores producimus. Contra tot exceptiones nulla videtur regula ex uno tantum & altero exemplo deducta. Immo ipsuni Vespasianum inter exceptiones reponito; nam ille mense Julio, quo imperium accepit, Decennalia celebrasset, sed superiori mense decessit. Ipse etiam Domitianus inter easdem exceptiones recessendus est; siquidem Idibus tantum Septembribus hoc anno, inipiri decimum inchoavit; verum ille trabeam consulariem vel ad Idus usque Januarii, vel ad Kal. Majas gestavit, ex alias laudato Svetonio cap. 13. de vita ejusdem. Itaque non erat consulari trabea induitus mense Septembri, quo edidit decennalia. Hæc illi: quibus reposui hanc quidem regulam pati non paucas exceptions, nec te inficias ire. Domitianum fateor semeat consulatu abdicasse; at auctori Regularum satis est, si annum decennalium Augusteo nomine in fastis insigniverit, quamvis tempore solemnium non ipse, sed suffecti Consules trabeam gestarent. Ridemus, inquiunt, te cuiilibet pedi eumdem calceum inducere. Si forte fortuna inedicum ageres, omnes oculorum morbos uno eodemque collyrio curares. Interim cicatrix male sana hoc plasmate non obducitur. Auctor enim Regularum diserte scribit decennalia celebrata ab Imperatoribus consulari trabea induitis; at Domitianus instantie die decennalium erat trabea exutus, quam ante aliquot nienses suffectis Consulibus cesserat. Verum quod tot commenta pro arbitrio assuis, adde alteram fabulam, nempe Domitianum ludis decennalibus abstractam suffectis Consulibus trabeam, suis iterum humeris aptasse; quo quidem facto bis eodem anno Consul processisset, ordinarius Kalendas Januariis, & iterum suffectus Idibus Septembribus. Rideo, inquam, hasce fabulas. Habemus in fastis Domitiani trabeam quo anno edidit decennalia, quamvis illani idenmet non haberet in circu; aut in theatro, cum ludos ageret de-

cen-

centiales. Hanc benignam æque ac probabilem laudatæ regulæ interpretationem vobis dono, non vendo. Eamdem vel gratis recipite, vel ingratæ rejecite. Agite, ut libet, uti lubet. Ego certe ad alium Domitiani consulatum gradum faciam. At illi: siste amice parumper. Nolo, inquam, longiorem in his moram facere, hinc citato citius me proripiam; eadem enim semper objecta regeritis, dum abdicatos ab Imperatoribus consulatus ad ravim usque vestram, meam vero naufragium inculcatis. Ast illi: niorem tibi gerimus; nihil hic addemus de consulatu abdicato ante quindecennalia imperii, ut ille ait, Cæsarei, ante agones Capitolinos, ante ludos Sæculares, denique ante decennalia imperii Augustei. Agemus hic de altero Domitiani triumpho de Germanis, qui auctori Regularum asseritur altera causa consulatus decimiquinti ejusdem Imperatoris. Illum vero triumphum huic anno deputat, quod ab Occone producitur nummus Domitiani cum epigraphe: GERMANICUS COS. XV. ac in eodem obsignatur Germania sedens latus habitu indua. Scimus te multa millia numismatum in Medicea gaza contrectasse; hinc quod aliquantulum apud te gratiam inire cupimus, ne subiratus a disputatione mox finienda, tuani hic sententiam de anno memorati triumphi rogamus, nihil plane interloquuturi, etiamsi minus forte nobis probata pronunties. Hic ego: gratias debo, quod aliquam apud me gratiam vobis parare jam vultis: nolo tamen speretis eamdeni aliquo nos inter foedere firmatum iri. Extat Gruteri pag. 411. 1. inscriptio, in qua laudatur T. Flavius Germanus CURATOR TRIUMPHI FELICISSIMI GERMANICI SECUNDI; ibidem vero detrito nomine Domitiani, ejusque consulatu ac anno tribunitiae potestatis, annus ejusdem triumphi in obscuro latet. Tacitus lib. 11. Ann. testatur se libros composuisse de rebus Domitiani, quos Orofium legisse constat ex iis, quæ indicat lib. 7. cap. 10. Illis vero desperditis, chronologia rerum Domitiani obscura est & ambigua; quæ tamen ex nummis ejusdem potest utcumque illustrari. Svetonius in Domitiano ait cap. 13. Post autem duos triumphos, Germanici cognomine assumpto &c. priorem de Cattis, alterum vero de Dacis triumphum egit. Statius lib. 1. laudans imaginem equi Domitia- ni, ait:

An te Palladia talem, Germanice, nobis
Effinxere manus? qualis modo frena tenentem.
Rhenus, & attoniti vidit domus ardua Daci.

Martialis lib. V. 3.

Accolatam nostra Diegis, Germanice, ripe,
A famulis Istri qui tibi venit aquis.

Diegis Decebalus regis frater, ut ibidem innuit Martialis, jubente eodeni Decebalu, ad Domitianum veniens, diadema sibi ab Imperatore imposito, pacem Dacis impetravit. Hinc Domitianus secundum triumphum, ac cognomen Germanici obtinuit. Victoriam Dacicam atque ob eamdem Germanici nomen Imperatori delatum, laudat Martialis lib. 2. epig. 2. Extat in thesauro Mediceo aureus Domitianus nummus inscriptus: Domitianus Augustus; & in postica: GERMANICUS COS. XIII. Anno. 88. Domitianus fuit Consul XIII. Ille quidem post victoriam contra Catatos, titulum Germanici obtinuerat; qui tamen in antica parte cum titulis P. M. ac TR. P. in nummis priori syllaba Germ. inscriptus legitur: Hinc cum in laudato nummo integre Germanicus exhibetur, cognomen potius, quam titulum significat. Extat rursus in eodem thesauro nummus argenteus, in quo Domitianus dicitur TR. P. VI. & in postica: IMP. XIII. COS. XIII.

Apparatus in Baronium

CENS. P. P. P. Cusus est hic nummus anno 87. quo idem gessit consulatum XIII. Panvinius alterum nummum laudat Domitianus cum epigraphe: I. TR. P. VII. IMP. XIII. COS. XIII. Anno in sequenti 88. erat TR. P. VII. ac in nummis signabatur Consul XIV. Extant nummi apud Occone, in quibus idem Domitianus dicitur COS. XIII. & IMP. XV. XVI. XVII. XVIII. XIX. XX. ac XXI. Vidi in gaza Medicea argenteum cum TR. P. VIII. in aversa scalptum: IMP. XIX. COS. XIII. CENS. P. P. P. Visitur ibidem figura galeata dextra fulmen, sinistra hastam tenens, cum clypeo ad pedes. Præterea alter nummus ibidem servatur, in quo Domitianus legitur TR. P. X. & retrorsum: IMP. XXI. COS. XV. &c. Rursus Gruteri pag. 575. 1. inscribitur in vetusto epigrammate: TRIBUNIC. POTESTAT. XI. IMPERATOR. XXI. & CONSUL. XVI. Nec secus in nummis describitur. Ex his colligo Domitianum ante annum 90. quo Consul XV. fuit, Victorias de Dacis tulisse, ob quas toties titulum Imperatoris iteravit; qui tituli cum juncti legantur cum TR. P. VIII. ac COS. XIII. pertinent ad annos 88. & 89. quibus in nummis dicebatur Consul XIV. & tribunitiae potestatis VIII. Cum vero Idibus Septembribus A. 88. inierit TR. P. VIII. ac constet post eam diem Romæ celebrasse ludos Sæculares, bellum Dacicum, ac ex eodem victoria referenda videntur ad annum 89. quo inscribebatur in nummis Cos. XIII. atque itidem TR. P. VIII. usque ad Idus Septembribus. Num vero hoc ipso anno, vel sequenti triumphum de Dacis egredit, vosmet indagate; ipse enim propius, nî mea me fallit opinio, ad annum triumphi de Dacis vos conduxi. Scio Martiale lib. 7. epig. 7. scribere Domitianum mense Januario Romam advenisse post expeditionem Germanicam. Ibi tamen loquitur de expeditione contra Sarmatas, ut patet ex quinto epigrammate, quod in hac carmina desinit:

Sed jam latitia quæ sit fiducia major,
Sarmatica laurus nuntius ipse veni.

Eadem scribit lib. 8. epig. ad Janum:

Tu tamen hoc mavis, Latia quod contigit Urbi;
Mense tuo reducem, Jane, videre Deum.

Et epigrammate 15.

Dat populus, dat gratus Eques, dat thura Se-
natus.

Et ditant Latias tertia dona Tribus.
Hos quoque secretos memorabit Roma triumphos?
Nec minor ista tua laurea pacis erit.

Secretos triumphos vocat; quod de Sarmatis triumphare recusavit. Svetonius in Domitiano cap. 6. De Sarmatis lauream modo Capitolino Jo- vi retulit. Hinc Domitianus dicitur dedisse ser- ta Jovi apud eumdem poetam lib. 10. epig. 103. Expeditionem ac victoriam Sarmaticam refero ad A. 93. nostræ epochæ; quia anno 92. cum esset tribunitiae potestatis XI. ac Cos. XVI. in Gruteriana inscriptione ac nummis dicitur IMP. XXI. at anno 93. Gruteri pag. 574. 5. idem legitur: TRIBUNIC. POTESTAT. XII. IMP. XXII. COS. XVI. qui tituli iisdem numeris expressi, in quatuor nummis recitantur a Comite Mediobarbo in accuratissimo ac locupletissimo Auctario Occoniano pag. 139. Hinc si anno 93. semel supra XXI. Imperator dictus est, ob victoriam Sarmaticam eum titulum iterum auxit, qui etiam postremus fuit; nusquam enim in nummis deinceps auctus legitur. Itaque Domitianus anno 93. vicit Sarmatis, anno alte-

Cc

ro

ro 94. ineunte, Romam advenit, quo privati Consules fastis nomen dederunt; quæ etiam causa fuit cur Domitianus iter Romam non celeraverit, secus facturus, si eo anno Consul Kal. Januarii processisset. Postremam vero Domitiani expeditionem fuisse contra Sarmatas, patet ex laudato Martiali, cui addendus Statius lib.3. ubi de lacrymis Hetrusci, laudans Domitianum, ait:

*Hac est qua vittis parcentia fædera Cattis,
Quaque suum Dacis donat clementia montem,
Quæ MODO Marcomannos post horrida bella,
vagosque
Sauromatas Latio non est dignata triumpho.*

Ita ex nupera victoria de Sarmatis non triumphum, sed lauream tulit. Vix dum finieram; cum illi, demus, inquiunt, auctori Regularum Domitianum anno 90. quo Consul XV. processit, de Dacis triumphasse, expeditio bellica, contra eosdem anno superiori 89. deputanda erit; quo tamen anno non ipse Imperator sed Fulvus II. & Atratinus Consules in fastis signantur. At hoc est contra regulam IV. consulatum Cæsareorum, in qua cap.8. num.4. pag. 173. dicuntur Imperatores ob expeditiones bellicas consulatum accepisse. Obligatam, inquam, fidem implete: meam tantum sententiam de anno triumphi Dacici rogasti; nec fas est transgreendi limitem, quem vosmet statuistis. Auctor diserte eo loci scribit consulatum ob expeditiones bellicas non raro, non autem semper suscepit. Si illius verba fideliter redderetis, continuo vestra evanescerent. Præterquam quod bellum fortassis exortum erat eo ipso anno quo a Domitiano gestum fuit, ejusdem anni Consulibus jam ante bellum designatis.

Anno 92. Domitianus XVI. ac Q. Volusius Saturninus Consules in fastis, ac Gruteri pag. 300. recitantur. Scribis autem pag. 206. *Sumptus is consulatus propter quinta quinquennalia Cæsarei imperii, qua tamen nonnisi anno sequenti celebrata.* Hoc vir eruditissime, Domitianus imperium Cæsareum irridens, uti etiam cum pag. 212. laudas imperium Cæsareum M. Aurelii, cuius A. 72. octava quinquennalia producic; & pag. 219. imperii item Cæsarei Commodo meministi, quem dicis veterem morem quinquennalia & id genus festa cum trabea consulari edendi renovasse. Nos plane, inquiunt, ignoramus quidnam sit hocce imperium Cæsareum Domitiani, ac Commodi, ut ille tuus fingit. Nam Dio lib. 53. differens de titulis Imperatorum, testatur appellationem Cæsaris nihil peculiaris potentia significare, sed tantum successionem stirpis. Et ne a Domitiano discedamus, Tacitus in fine lib.3. Histor. scribit Domitianum post necem Vitellii a frequenti militie Cæsarem consalutatum. Et initio lib.4. ait: *Nomen sedemque Cæsaris Domitianus accepérat.* Eo autem titulo nullum eidem imperium collatum, patet ex iis quæ statim subjungit: *Prætura Domitiano & consulare imperium decernuntur.* Prætura nullum imperium, sed jurisdictio- nis tantum potestatem Domitiano conferebat. Ceterum ut Cæsar, idemque filius Vespasiani Augusti quidpiam auctoritatis ac potestatis supra privatos prætores haberet, eidem *consula- re imperium* S. C. decretum fuit, quod nuda illa Cæsaris appellatio nullum eidem imperium tribuebat. Marcus Aurelius filios adhuc pueros Cæsares creavit, nullo cum eisdem imperio, cuius ob æratem nondum capaces erant, communicato. Idem vero post annum nonum, imperium proconsulare Commodo tradidit, ante quod sine ullo imperio Cæsar tantum fuerat. Etenim Augusti potestatem atque imperium intra Urbem sibi reservantes, filios Cæsares imperio proconsulari extra Urbem insigniebant.

Itaque Commodo ac reliqui Cæsares ante imperium proconsulare, omnis imperii expertes censabantur. Hinc cum anno 175. Senatus nuntium necis Avidii Cassii accepisset, inter festivas acclamations absenti M. Aurelio factas, dixerunt: *Commodo imperium justum rogamus, Commodo tribunitiam potestatem rogamus.* Erat igitur Commodo sine imperio, quamvis jam inde ab anno 166. Cæsar esset, destinatus tamen ad imperium, quod una cum tribunitia potestate eodem demum anno 175. accepit. Idem Commodo cum Albinum Cæsaris nomine donasset, hic postea Imperator pro con cione dixit: *Commodum donantem me Cæsariano nomine, contempti.* Non imperium Cæsareum dixit, sed purum putum nomen Cæsareum. Horum auctor Capitolinus cap.2. & 3. in Albino. Hæc illi, quibus reposui te nomine imperii dignitatem Cæsaream intelligere, cum probe scires filii Principum nullum imperium ex Cæsaris appellatione collatum, cum præteri jussionem Augustorum, neminem pro imperio cogere possent. Odisse vero me logomachias, quando nulla de rebus esset disputatio. Tum illi detur, inquiunt, tam benigna interpretatio tuæ erga auctorem Regularum amicitiae: jam ipsis de rebus disputemus. Scribit sumptum a Domitiano consulatum XVI. ob quinta quinquennalia; addit tamen nonnisi anno sequenti celebrata. Hæc doctrina nobis monstró similis videtur. Si sumit consulatum ob quinquennalia, cur eadem in eodem consulatu non celebrat? Si differt quinquennalia, cur non etiam consulatum? Vide sine ut hæc sententia, ut alicubi Tertullianus ait, se ipsam strangulet? At operæ pretium est audire, unde habeat ea quinquennalia festa in annum 93. dilata; quia, inquit ibidem, hoc anno contigit persecutio adversus Christianos, & publicatio viginti librorum de Antiquitatibus Judaicis, quos Josephus hoc anno 93. evulgavit. Hic sane auctor petit principium; ut loquuntur logici nostri. Nam superius cap. 3. pag. 110. scribit recte ab Eusebio ac scriptore Chronicæ Alexandrini persecutionem ab eodem principe contra Christianos institutam collocari in anno vulgaris epochæ 93. hæc subnotans: *In eum autem annum quinta quinquennalia Cæsarei imperii Domitianus incident.* At in Rationario fastorum ubi de consulatibus Domitianus, tradit ea quinquennalia incidisse in annum 92. quamvis in sequentem dilata fuerint ob persecutionem. Ita hic probat annum quinquennium ab anno persecutionis, alibi e contrario annum persecutionis ab anno quinquennium. Viden quinquennalia eidem figi, refigi, uti libet, uti lubet? Magnus ecclesiastico- rum Annalium conditor persecutionem a Domitiano decretam, alligat anno 91. Respondet, pagina 110. eo anno quo eam Baronius locat, nulla hujusmodi solemnia edita; unde & nullo teste id ab eo factum. Quæsumus, ut unum testimoniem ipsem nobis exhibeat, qui dixerit in annum 93. dilata esse quinta quinquennalia Domitiana, de quibus nullus ante hunc auctorem somniavit. Sed nec lepidior est altera nota dilatorum quinquennium, quæ petitur a publicatis a Josepho libris Antiquitatum Judaicarum. Plinius libros Historiæ naturalis non tantum publicavit, verum etiam dicavit Imperatori Tito Cæsari Consuli sextum. At Titus Christi anno 77. fuit Consul VI. nec eo anno quinquennalia aut decennalia celebravit. Idem vero Titus dicitur ab amico tuo quinquennalia edidisse anno Domini 76. Cur non eadem dilata dixit in annum sequentem 77. quorum nota esset Plinii liber Tito Consuli VI. dedicatus? Josephus testatur se libris Antiquitatum Judaicarum finem imposuisse anno imperii Domitianus XIII. qui coincidit cum anno Christianæ epochæ 93.

Num Josephus divinavit quinta quinquennalia a Domitiano in alterum annum differenda, ut lento stylo opus promovens, hoc ipsum eo tantum anno 93. ad umbilicum dederet? Vel Domitianus distulit ea solemnia, ut expectaret finem elucubrationis Historiae Hebræorum quos severissimis exactiōibus opprimebat, quarum nimirus oculatus testis venit Svetonius cap. 12. de Vita ejusdem? Interim interlocutus, equidem, inquit non puto expectasse terminum illius historiæ; sed quæso vos, ut expectetis notas quas maxima vir eruditio in Annales ecclesiasticos brevi evulgabit. Interea judicium de anno memoratæ persecutionis usque ad exactiōrem causæ cognitionem suspendite. Scitote vos accusatoris, non judicis partes agere; illius autem est querelas exponere, hujus vero sententiam ea qua voluerit, die pronuntiare. Maneat in præsentia hæc sub judice lis. Interim legite quæ de editis a Plinio libris Historiæ naturalis Pagius retractat num. 20. in prolegomenis.

Anno 95. Domitianus consulatum XVII. accepit, de quo scribis pag. 207. Est hic ultimus Domitiani consulatus propter Augustei imperii quindecennalia sumpus. Illi autem reponunt se jam demonstrasse Idibus Septembribus, qua die quindecennalia edenda erant, non Domitianum, sed Consules suffectos trabeam gestasse, cum ille ultra Kal. Majas nullum consulatum continuaverit. Id postremum concessi, quod tibi satis esset, si Domitianus annum quindecennium suo consulatu in fastis clariorum efficerit, quamquam ante diem illorum solemnium trabeam deposuerit. Tum illi irridere mihi toties repetitum asylum, hiscere meam defensionem, quæ uni semper & quidem lubrico fundamento nitatur. At ipse, num Ajax, inquit, septemplicem clypeum cum Numidia cetra mutasset, quod ejus tantum præsidio cuncta hostium tela toties retuderat: immo uno illo usus dicitur, quem omnibus jaculis impenetrabilem noverat. Cum novis armis pugnabit, cum poeta dicam: *Mutemus clypeos.* Næ tu, inquit, in re feria fabularis Aiacis clypeum & poetæ hemisticchion recantans? Agedum, eniti bi poetam non fabulose, sed historice rem enarrantem. Statius lib. 4. *Sylvarum* de hoc ipso consulatu XVII. Domitianus scribit,

— subiere novi Palatia fasces,
Et requiem bis sextus bonos, precibusque re-
ceptis,
Curiæ Casareum gaudet vicisse pudorem.

Bis sextum honorem vocat hunc duodecimum consulatum ordinarium Domitiani, qui connumeratis quinque suffectis, est decimus septimus. Cum dicit eumdem consulatum subiisse quietem, testatur Domitianum non semel oblatum sibi consulatum non admisisse, quem enixis Senatus precibus vicius, tamdem recepit, gaudientibus Patribus victam principis non una repulsa delatos fasces respuentis, moderationem. Itaque Domitianus hoc anno consulatum gerere recusabat; quare nuperas regulas de solemnis quindecenniis in trabea consulari edendis, vel uti tu molliter interpretaris, de anno eorumdem fastorum Augusteo nomine in fastis nobilitando, ignoravit. Num Senatus Domitianum ad memoriam agendorum in trabea quindecennium, quorum oblivio illum ceperat, revocavit? Tum ego: Erant illæ regulæ; erat tamen Imperator super regulas. Domitianus tot fastorum consulatum non tam satietate, quam pudore affectus, malebat in decimo septimo consulatu recusando moderationem simulare, quam annum quindecennium de more suo in fastis nomine insignire. En rursus, inquit,

nomen in fastis, quod tibi puppis ac prora est, ac sacra anchora in tempestate. Amicus ille tuus novas, at bellas regulas consulatum Cæsareorum procudit, tu bellissimas earumdem exceptiones obtrudis. Ille consulatum XVII. ad secundam regulam revocat, quam tu a Domitiano eumdem consulatum recusante, insigni exceptione, violatam pronuntias. Immo, inquam eamdem observavit, cum consulatum accepit; quamvis initio eumdem recusans moderationis potius quam regulæ laudatae considerationem habuisse videatur. At illi: Mirus homo es, qui non tantum ejus regulæ, verum etiam arcana Domitiani mentis tam certum interpretem agis; enimvero pene jurati testes afferimus illum Principem de illa regula non cogitasse, quam tamen tanti apud ipsum ponderis facis, ut illius tantum causa, consulatum non semel antea reiectum, admiserit. Hactenus contra regulas consulatum Cæsareorum disputatum. Illarum auctor Iudos Seculares, bellicas expeditiones, triumphos, vota decennalia, agonas Capitolinos, templorum dedications, & alia id genus solemnia in trabea consulari a Domitiano edita putavit; cum tamen ille trabeam consularem sæpe ad Idus tantum Januarias, numquam certe ultra Kalendas Maias gestaverit. Evidem trabeam consulari pro nomine in fastis consularibus signato interpretaris; at præter mentem scriptoris, cuius amicum sed non æque veracem advocationem agis. Ille pag. 83. scribit quindecennalia ac decennalia peragi solita ab Imperatoribus consulari trabea induitis: Iudos Seculares editos a Claudio, qui pag. 184. eidem dicitur *consulari munere fungens*: pag. 178. triumphum Alexandro Severo in trabea consulari actum. Hoccine est per tuam fidem Augusteo nomine, quæ tua est unica interpretatio, fastos signare? Id quidem hercle certe est trabeam recipere, induere, gestare, non vero nomen in laterculis consularibus describi. Papæ inquit, quam invidiose peroratis! Hasce nubeculas jam a me dissipatas, iterum densatis, ut clarissimis regulis consulatum umbra inducantur. En vobis Dio scribit de Claudio lib. 60. Deinde Iudos triumphales edidit, accepta ad id Consulis potestate; cum tamen eo anno V. 797. Crispinus, ac Statilius trabeam consulari gestarent; an non idem vobis videtur fungens Consulari munere cum eo, qui consulari fungitur potestate? Triumphaverat Claudio de Britannis, togam pictam auro intexto intermicantem, quæ trabea est consularis, gestaverat; idem tamen ut Iudos ederet triumphales, consulari potestatem accepit, quam forte etiam obtinuit, dum Iudos Seculares celebrabat, quod veteri Romanæ Republicæ instituto, illorum editio ad Consules pertinebat. Hæc scribit auctor Regularum initio cap. 9. pag. 175. *Sicut triumphalia ornamenta in consularia transferunt &c.* Prinus novi habitus consularis auctor ignoratur; at certum est, imperante Alexandro Severo, Consules usos toga picta ac tunica palmata, quæ propriæ erant vestes triumphantium. Legite Lampridium cap. 40. de vita Alexandri. Itaque recte eidem auctori Regularum scribitur, triumphum Alexandri in trabea consulari actum fuisse. Ipse tamen toties vobis redditum responsum prætuli, nempe Augustos voluisse annos, quibus insigniora solemnia ludorum triumphorum, &c. agenda erant, suo nomine in fastis signari, quod hac ratione plura obiecta, quæ laudatis Regularis a vobis opponuntur, facile solverentur. Minor autem tam præpostoram opinionem de eximia amici mei eruditione vobis indici potuisse, ut putaretis ipsum, qui tot annos in fastis habavit, cum eas Regulas conderet, ne semel quidem cogitasse Imperatores, quamvis Kalendas Januariis consulatum inissent, eodem tamen

semel abdicasse , antequam dies Decennalium triumphorum , ludorum Sæcularium , aliorumque id genus solemnum adveniret . Hinc quoties scribit eas solemnitates ab Imperatoribus *in trabea consulari* peractas , ita interpretatus sum , ac si dixisset Imperatores annos illorum solemnum . Augusteo consulatu in fastis nobilitasse . Hanc vero responsionem , qua universa vestrarum obiectationum machina dissipatur , invidiosis nominibus excipitis , eandem sacram anchoram in tempestate , Palladium , puppim ac proram , cramben recoclam , repetitam cantilenam ignominiæ causa appellantes ; ego eidem non secus ac conchæ aut polypi scopulo , adhærescam , quousque & probabiliorem & solidiorem ipse met auctor Regularum responsionem mihi suggerat , qua vestra obstinatio frangatur , aut certe tam facilis cau- umandi importunitas comprimiratur . Interim claudatur hæc de Domitiani consulatibus disputatio , ac superi meliorem vobis erga præclarissimas Regulas mentem duint .

Habes vir eruditissime , & , quod honori meo deputo , amicissime , quæ adversus tuas de Cæsareis consulatibus Regulas obiiciuntur . Evidem pudet me frigidiori advocatione tuorum insignium canonum patrocinium exercuisse . Verum quemadmodum velites leviori æmatura circumcursantes , hostium irruentium impetum tantisper sustinent , quousque in prælium triarii edificantur , qui hostiles cuneos & irrumpant & dissipent ; hoc plane consilio qualecumque adovationem clamore vago , ac inani voce commodavi , ut ipse postea plena eximiaæ vastæque eruditionis tuæ acie explicata , statariam pugnam inires , ac canones tuos majoribus ignotos , posteris laudandos , ab adversariorum oppugnacione vindicares . Nemo enim hæc ipsa Cæsareq-

rum consulatum arcana melius expondere , au- validius defendere potest , quam tu , ad cuius sublimem doctrinam ac præstantissimum ingenium diuturnior huiusc operis cura ac longior meditatio accessere . Interim tibi etiam atque etiam gratulor , quod Cæsareis fastis non levi hac tenus caligine offusis , tantum splendoris intuleris , ut plus ipse , quam iisdem abs te illustrati consulatus , epitescas . Illi enim nomine tenus angustos fastorum laterculos implent ; ut vero eosdem fastos ab Octaviano Augusto ad Byzantinos usque Cæsares Iatius extensos , amplissimis scriptis complexus es , ut nullus pene Consul imposterum scribi possit , quin eamdem plane paginam tui ipsius nomen pariter impleat . Hoc autem priori abs te edito volumine , tuarum in Annales ecclesiasticos animadversionum ac notarum desiderium acrius intendisti . Illarum nitorem quantulacumque mea opera promoturus , fastorum emendationes , quas potui , concinnatas , tibi inscripsi ac nuncupavi , ut easdem magno Notarum operi insereres ; in quo si ipse met vel semel eamdem correctionum auctor sine e- logio nominabor , agam gratias pro nominis immortalitate immortales ; auguror enim , ut Plinii in epistola ad Tacitum verbis utar , his- torias tuas immortales futuras . His scribendis , his edendis , cæteris omissis , toto opere incumbe , ut huic tuae Cæsareorum consulatum expositio- ni præclarissimorum in Ecclesia Dei iisdem Con- sulibus gestorum , enarratio succedat , ac utro- que opere , ut in Claudianni verba definani ,

— — — subinxus in evum
Præcedas , pariter libris , fastisque le-
gendus .

I N D E X

C O N S U L A T U M E M E N D A T O R U M

FASTI VULGARES.

FASTI EMENDATI.

Consules TIBERIO Imperante.

Anno Urbis 782.

Anno Christi 29.

C. FUSIUS Geminus.
C. Rubellius Geminus.

Pag. 146.

SUF. A. K. JUL.

SUF. A. K. IUL.

Q. Pomponius Secundus.
S. Inquinius Maximus.

A. Plautius.
L. Nonius Asprenas.

Pag. 147.

A. V. 783.

A. C. 30.

M. Vinicius Quartinus.
C. Cassius Longinus.

L. Cassius Longinus.
M. Vinicius.

Pag. 147.

SUF. A. K. JUL.

SUF. A. K. IUL.

L. Cassius Longinus.
.....
A. V. 784.

C. Cassius Longinus.
L. Naevius Surdinus.

A. C. 31.

Pag. 147.

SUF. IDIBUS MAI.

SUF. VII. IDUS MAI.

C. Memmius Regulus.
Fulcinius Trio.

Faustus Cornelius Sulla.
Sexteidius Catullinus.

Ibid.

A. V. 785.

SUF. K. IUL.

Cn. Domitius Abenobarbus.
A. Vitellius Nepos.

L. Fulcinius Trio.

Ibid.

SUF. K. IUL.

SUF. K. OCTOBR.

Furius Camillus Scribonianus.

P. Memmius Regulus.

Ibid.

A. V. 786.

A. C. 32.

Sergius Sulpicius Galba.
L. Cornelius Sulla.

Cn. Domitius Abenobarbus.
M. Furius Camillus Scribonianus.

Pag. 148.

A. V. 787.

SUF. K. IUL.

Paulus Fabius Priscus.
L. Vitellius Nepos.

A. Vitellius.

Pag. 149.

A. V. 788.

A. C. 33.

C. Cestius Gallus.
M. Servilius Rufus.

Paullus Fabius Pericus.

Pag. 150.

A. V. 789.

A. C. 34.

Sex. Papinius Gallienus.
Q. Plautius Plautianus.

C. Cestius Gallus.

Pag. 151.

A. C. 35.

M. Servilius Nonianus.

Pag. 151.

A. C. 36.

Sex. Papinius Allenius.

Pag. 151.

Concl.

FASTI VULGARES.

FASTI EMENDATI,

Consules C A J O Imperante.

A. V. 791.

*Caius Augustus II.
L. Apronius Cæstianus.*

A. C. 38.

*M. Aquilius Julianus.
P. Nonius Aspernas.*

Pag. 152.

A. V. 792.

*M. Aquilius Julianus.
P. Nonius Aspernas.*

A. C. 39.

*Caius Augustus II.
L. Apronius Cæstianus.*

Pag. 152.

SUF. KAL. FEBR.

SUF. K. FEBR.

*Cn. Domitius Corbulo.**M. Sanquinius Maximus II.*

Ibid.

SUF. KAL. JUL.

SUF. KAL. JUL.

*Sanquinius Maximus II.**Cn. Domitius Corbulo.*

Ibid.

Consules C L A U D I O Imperante.

A. V. 795.

A. C. 42.

*Claudius Augustus II.
L. Licinius Largus.**Claudijs Augustus II.
C. Cecina Largus.*

Pag. 153.

A. V. 797.

*C. Crispus II.
T. Statilius Taurus.**L. Quinctius Crispinus II.
M. Statilius Taurus.*

Ibid.

A. V. 798.

*M. Vinicius Quartinus II.
M. Statilius Corvinus.**M. Vinicius II.
Taurus Statilius Corvinus.*

Ibid.

A. V. 799.

*C. Valerius Asiaticus II.
M. Valerius Messalla.**.. Valerius Asiaticus II.
M. Junius Silanus.*

Pag. 154.

A. V. 803.

*C. Antistius Veter.
M. Suillius Rufus.**C. Antistius Veter.
M. Suillius Nervilianus.*

Ibid.

Consules N E R O N E Imperante.

A. V. 811.

A. C. 59.

*C. Vipstanus Apronianus.
L. Fonteius Capito.**C. Vipstanus Apronianus.
L. Fonteius Capito.*

Pag. 155.

A. V. 814.

*C. Cesonius Petrus.
C. Petronius Sabinus.**.. Cesonius Petrus.
P. Petronius Turpilianus.*

Ibid.

A. V. 816.

*L. Memmius Regulus.
P. Virgininus Regulus.**C. Memmius Regulus.
L. Verginius Rufus.*

Pag. 156.

A. V. 818.

*P. Silius Nerva.
C. Julius Atticus Vestinus.**A. Licinius Nerva Silianus.
M. Vestinus Atticus.*

Pag. 157.

A. V. 819.

*C. Svetonius Paulinus.
L. Pontius Teleinus.**C. Svetonius Paulinus.
C. Lucius Teleinus.*

Ibid.

A. V. 821.

*C. Silius Italicus.
M. Valerius Trachalus Turpilianus.**C. Silius Italicus.
M. Valerius Trachalus.*Pag. 160.
Con-

Epistola Consularis ad Pagium.

207

FASTI VULGARES.

FASTI EMENDATI.

Consules GALEA Imperante.

A. V. 822.

A. C. 69.

Imp. Sergius Sulpicius Galba. *Imp. Servius Sulpicius Galba II.*

T. Junius, seu Vinius Crispinus. *T. Vinius Rufinus.*

Ibid.

Consules VESPASIANO Imperante.

A. V. 823. A. C. 70.

A. V. 824. A. C. 71.

SUF. A. K. JUL.

SUF. K. MART.

Fl. Domitianus Caesar.

Fl. Domitianus Caesar.

Pag. 162.

.....

Cn. Pedius Castus.

A. V. 831.

A. C. 78.

L. Ceionius Commodus Verus.

L. Ceionius Commodus:

Pag. 161.

C. Cornelius Priscus.

D. Novius Priscus.

Consules TITO Imperante.

A. V. 834.

A. C. 81.

M. Plautius Silvanus.

Sex. Annius Silvanus.

Ibid.

M. Annius Pollio.

T. Annius Verus Pollio.

Consules DOMITIANO Imperante.

A. V. 836.

A. C. 83.

Imp. Domitianus Augustus IX.

Imp. Domitianus Augustus IX.

Pag. 163.

T. Virginius Rufus II.

Q. Petilius Rufus II.

A. V. 837.

A. C. 84.

Imp. Domitianus Aug. X.

Imp. Domitianus Aug. X.

Ibid.

Appius Junius Sabinus.

C. Oppius Sabinus.

A. V. 845.

A. C. 92.

Imp. Domitianus Aug. XVI.

Imp. Domitianus Aug. XVI.

Ibid.

A. Volusius Saturninus II.

Q. Volusius Saturninus.

Consules NERVA Imperante.

A. V. 850.

A. C. 97.

Imp. Nerva Augustus III.

Imp. Nerva Augustus III.

Pag. 164.

T. Virginius Rufus III.

L. Verginius Rufus III.

Consules TRAIANO Imperante.

A. V. 853.

A. C. 100.

Imp. Traianus Aug. III.

Imp. Traianus Aug. III.

Ibid.

M. Cornelius Fronto III.

Sex. Julius Frontinus III.

A. V. 856. A. C. 103.

A. V. 857. A. C. 104.

Imp. Traianus Augustus V.

Imp. Traianus Augustus V.

Pag. 167.

L. Appius Maximus II.

L. Appius Maximus II.

A. V. 864.

A. C. 111.

L. Calpurnius Piso.

C. Calpurnius Piso.

Pag. 170.

M. Vettius Rusticus Bolanus.

M. Vettius Bolanus.

A. V. 865.

A. C. 112.

Imp. Traianus Aug. VI.

Imp. Traianus Aug. VI.

Pag. 168.

C. Julius Africanus.

T. Sextius Africenus.

A. V.

FASTI VULGARES

FASTI EMENDATI.

A. V. 868.

A. C. 115.

M. Valerius Messalla.
*C. Popilius Pedo.**L. Vipstanus Messalla.*
M. Vergilianus Pedo.

Pag. 169.

A. V. 869.

A. C. 116.

... Æmilius Ælianuſ.
*L. Antistius Veter.**L. Ælius Lamia.*
... Ælianuſ Veter.

Pag. 170.

A. V. 870.

A. C. 117.

... Quintius Niger.
*T. Vipſanius Apronianuſ.**... Quintius Niger.*
C. Vipſanius Apronianuſ.

Ibid.

Consules HADRIANO Imperante.

A. V. 879.

A. C. 126.

... Verſpronius Candiduſ Veruſ.
*... Ambiguuſ Bibulus.**M. Anniuſ Veruſ III.*
L. Variuſ Ambibulus.

Pag. 171.

A. V. 887.

A. C. 134.

C. Julius Servianuſ III.
*C. Vibiuſ Juventiuſ Veruſ.**C. Julius Servianuſ III.*
C. Vibiuſ Varuſ.

Ibid.

A. V. 888.

A. C. 135.

... Pompeianuſ Lupercuſ.
*L. Julius Atticus Acilianuſ.**..... Pontianuſ.*
..... Atilianuſ.

Pag. 172.

Consules ANTONINO PIO Imperante.

A. V. 906.

A. C. 153.

... Bruttiuſ Preſens II.
*... Antoniuſ Rufinuſ.**C. Bruttiuſ Preſens.*
A. Juniuſ Rufinuſ.

Pag. 173.

A. V. 907.

A. C. 154.

L. Aureliuſ Caſar.
*... Sextiliuſ Lateranuſ.**L. Aeliuſ Aureliuſ Commoduſ.*
T. Sextuſ Lateranuſ.

Ibid.

A. V. 909.

A. C. 156.

... Plautiuſ Silvanuſ.
*Sentiuſ Augurinuſ.**M. Ceioniuſ Silvanuſ.*
C. Seriuſ Augurinuſ.

Pag. 176.

A. V. 910.

A. C. 157.

... Barbatuſ.
*... Reguluſ.**... Vetulenuſ Barbaruſ.*
... Reguluſ.

Ibid.

A. V. 911.

A. C. 158.

Q. Flaviuſ Tertulluſ.
*... Liciniuſ Sacerdos.**... Tertulluſ.*
... Claudiuſ Sacerdos.

Pag. 177.

A. V. 912.

A. C. 159.

... Plautiuſ Quintilluſ.
*... Statiuſ Priscuſ.**... Plautiuſ Quintilluſ.*
M. Statiuſ Priscuſ.

Ibid.

Consules M. AVRELIO Imperante.

A. V. 913.

A. C. 162.

Q. Juniuſ Rusticus.
*Vettiuſ Aquilinus.**Q. Juniuſ Rusticus.*
C. Vettiuſ Aquilinus.

Ibid.

A. V. 917.

A. C. 164.

L. Julius Macrinuſ.
*L. Cornelius Celsuſ.**M. Noniuſ Macrinuſ.*
..... Celsuſ.

Pag. 178.

A. V.

Epistola Consularis ad Pagium.

209

FASTI VULGARES

FASTI EMENDATI

A. V. 918.

A. C. 165.

.. Servilius Pudens.
L. Cornelius Scipio Orfitus.

L. Arrius Pudens.
M. Gavius Orfitus.

Pag. 179.

A. V. 919.

A. C. 166.

.. Servilius Pudens II.
T. Vitrasius Pollio.

.. Servilius Pudens.
L. Fufidius Pollio.

Ibid.

A. V. 921.

A. C. 169.

.. Sofius Priscus.
Q. Caetius Apollinaris.

Q. Sofius Priscus.
P. Caetius Apollinaris.

Ibid.

A. V. 923.

A. C. 170.

M. Aurelius Cethegus.
L. Junius Clarus.

M. Cornelius Cethegus.
C. Erucius Clarus.

Ibid.

A. V. 924.

A. C. 171.

L. Septimius Severus II.
..... Herennianus.

L. Septimius Severus II.
L. Alfidius Herennianus.

Pag. 180.

A. V. 926.

A. C. 173.

Cn. Claudius Severus II.
M. Claudius Pompeianus.

M. Aurelius Severus II.
T. Claudius Pompeianus.

Ibid.

A. V. 928.

A. C. 178.

.. Vettius Rufus.
.. Cornelius Scipio Orfitus.

.. Julianus Rufus.
.. Gavius Orfitus.

Pag. 181.

A. V. 932.

A. C. 179.

L. Aurelius Commodus Augustus II.
Vespionius Candidus Verus.

L. Aurelius Commodus Aug. II.
T. Annius Aurelius Verus II.

Pag. 180.

A. V. 933.

A. C. 180.

.. Bruttius Praesens.
.. Quintilius Gordianus.

L. Fulvius Bruttius Praesens II.
Sex. Quinctilius Condianus.

Pag. 182.

Consules COMMODO Imperante

A. V. 936.

A. C. 183.

Imp. Commodus Aug. IV.
M. Aufidius Victorinus.

Imp. Commodus Aug. IV.
M. Aufidius Victorinus II.

Ibid.

A. V. 937.

A. C. 184.

M. Eggius Marcellus.
N. Papirius Ælianu.

M. Eggius Marullus.
Cn. Papirius Ælianu.

Pag. 182.

A. V. 939.

A. C. 186.

Imp. Commodus Aug. V.
M. Acilius Glabrio.

Imp. Commodus Aug. V.
M. Acilius Glabrio II.

Ibid.

A. V. 941.

A. C. 188.

C. Allius Fuscianus.
.. Dullius Silanus.

C. Allius Fuscianus II.
.. Dullius Silanus II.

Pag. 183.

A. V. 944.

A. C. 191.

.. Cassius Apronianus.
M. Metilius Bradua II.

.. Cassius Apronianus.
..... Bradua.

Ibid.

Consules SEPT. SEVERO Imperante.

A. V. 948.

A. C. 195.

Q. Flavius Tertullus.
T. Flavius Clemens.

.. Scapula Tertullus.
.. Tineius Clemens.

Pag. 184.

Apparatus in Baronium

D d

'A. V.

FASTI VULGARES

FASTI EMENDATI.

A. V. 960.	A. C. 207.	Ibid.
<i>M. Flavius Aper.</i> <i>Q. Allius Maximus.</i> <i>Aper.</i> <i>Maximus.</i>	
A. V. 961.	A. C. 209.	
<i>M. Aurelius Claudius Pompejanus.</i> .. <i>Lollianus Avitus.</i>	.. <i>Claudius Pompejanus.</i> <i>Avitus.</i>	Ibid.
A. V. 963.	A. C. 210.	
<i>M. Acilius Faustinus.</i> <i>L. Cesonius Macer Rufinianus.</i>	<i>M. Acilius Faustinus.</i> .. <i>Triarius Rufinus.</i>	Pag. 185.
Consules ANTONINO CARACALLO imperante.		
A. V. 965.	A. C. 212.	
<i>M. Pompeius Asper.</i> .. <i>alter Asper.</i>	.. <i>Julius Asper.</i> .. <i>Julius Asper.</i>	Ibid.
A. V. 966.	A. C. 213.	
<i>Imp. Antoninus Aug. IV.</i> <i>P. Cælius Balbinus II.</i>	<i>Imp. Antoninus Aug. IV.</i> <i>D. Cælius Balbinus II.</i>	Pag. 186.
A. V. 969.	A. C. 216.	
<i>Q. Aquillius Sabinus II.</i> <i>Sext. Cornelius Anullinus.</i>	<i>C. Atius Sabinus II.</i> .. <i>Cornelius Anullinus.</i>	Ibid.
A. V. 970.	A. C. 217.	
.. <i>Bruttius Præfens.</i> <i>Extricatus.</i>	<i>C. Bruttius Præfens.</i> T. <i>Messius Extricatus.</i>	Ibid.
Consules M A C R I N O Imperante.		
A. V. 971.	A. C. 218.	
<i>M. Opelius Diadumenianus Cæsar.</i> <i>Adventus.</i>	<i>Imp. M. Opelius Macrinus Augustus.</i> Cujus e fatis erasi loco semet substituit. <i>Imp. M. Aurelius Antoninus Augustus.</i> <i>Adventus.</i>	Pag. 187. Ibid.
Consules ALEXANDRO SEVERO Imperante.		
A. V. 976.	A. C. 223.	
..... <i>Maximus.</i> .. <i>Papirius Ælianu</i> s.	<i>L. Marius Maximus II.</i> <i>L. Roscius Æliznus.</i>	Ibid.
A. V. 977.	A. C. 224.	
.. <i>Claudius Julianus.</i> .. <i>Clodius Crispinus.</i> <i>Julianus II.</i> <i>Crispinus.</i>	Pag. 188.
A. V. 978.	A. C. 225.	
<i>L. Turpilius Dexter.</i> <i>M. Macrius Rufus.</i> <i>Fuscus II.</i> <i>Dexter.</i>	Pag. 189.
A. V. 980.	A. C. 227.	
<i>D. Cælius Balbinus II.</i> <i>M. Clodius Pupienus Maximus.</i>	<i>M. Nummius Albinus.</i> <i>Maximus.</i>	Ibid.
A. V. 981.	A. C. 228.	
.. <i>Vettius Modestus.</i> <i>Probus.</i>	<i>TI. Manilius Modestus.</i> <i>Sergius Calpurnius Probus.</i>	Pag. 190.
A. V. 983.	A. C. 230.	
.. <i>Calpurnius Agricola.</i> <i>Clementinus.</i>	<i>L. Virius Agricola.</i> <i>C. Catius Clementinus.</i>	Pag. 192.

P. ANTONII PAGII

*Pro regulis a se constitutis de Consulatibus Cæsareis Dis-
sertatio apologetica in Opere Gallico Jurnal des Sça-
vans an. 1686. pag. 459. inserta, & hic in commodum
Lectorum recusa.*

1932 LIBRARY

DISSERTATION

Sur les Consulats des Empereurs Romains, Par le P. Pagi.

Es Adversaires ayant admis la première des règles que j'ay établies (ce qu'il semble qu'ils font aussi à l'égard de la troisième, puisqu'ils ne la combattent pas) n'ont objecté en 1. lieu touchant les autres, que l'autorité des Empereurs ayant été

indépendante, il n'est pas croyable qu'ils s'y soient assujettis. Cette raison a quelque apparence; mais je la trouve pourtant fort foible; car autrement il fraudroit dire que ces Princes ne se seroient soumis à pas une de ces règles, ce que néanmoins ces censeurs ne nient pas. D'ailleurs il y avoit diverses loix que tous les Empereurs ont gardées fort exactement; ainsi il n'en est aucun jusqu'à Constantin qui ait rien changé dans la Police, qui n'aït créé deux Consuls ordinaires toutes les années, sans en augmenter ou diminuer le nombre, qui n'aït pris la puissance Tribunicienne, & qui n'aït célébré chaque cinquième année une solennité que Dion appelle un renouvellement d'Empire, c'est-à-dire ses Quinquennales ou Decennales, sans que pourtant en s'assujettissant à ces Loix, & à une infinité d'autres, ils ayent en rien blessé leur souveraineté.

Ils objectent en 2. lieu que c'est mal à propos que j'ay posé pour principe que les Empereurs prenoient le Consulat dans les années auxquelles ils célébroient leurs Decennales & les Jeux Séculaires, & qu'ils entreprenoient quelque grande guerre, ou qu'ils triomphoient de leurs ennemis; puisque les Empereurs quittaient ordinairement le Consulat aux Calendes de Mars pour faire place aux Consuls *Suffects*, & que cependant ils ne célébroient leurs Decennales qu'au jour qu'ils avoient pris l'Empire, qui arrivoit communément après le mois de Mars, & qu'ils ne triomphoient le plus souvent que dans les derniers mois de l'année. Ils inferent de là que le Consulat n'eût servi de rien, ou qu'il eût fallu le reprendre dans la cérémonie de ces sortes de solennitez, ce qu'on ne pourroit dire avec fondement.

Cet argument combat 4. de mes règles tout à la fois; mais je l'avois prévu dans ma Dissertation, lors que j'ay dit que les Empereurs, pour rendre leurs Decennales & ces autres actions plus memorables, prenoient ordinairement le Consulat, & n'oublioient rien de ce qui pouvoit contribuer à leur splendeur. Procope au 2. liv. de l'Histoire des Vandales ayant parlé du Triomphe de Belisaire, qui arriva l'an 534. sous le 4. Consulat de l'Empereur Justinien, ajoute, *Non multò post Belizario, quod ei ex veteri more ad triumphi speciem deerat, accessit; Consul enim factus, &c.* Ce passage (à l'occasion duquel on pourroit demander dans la supposition de mes adversaires à quoy servoit à Belisaire un Consulat en l'an 535. pour un triomphe fait en l'année précédente) montre évidemment que c'estoit la coutume de prendre le Consulat l'année du Triomphe, & qu'on n'avoit point d'autre veue en cela que de rendre cette action plus considerable & plus éclatante. Ainsi Eusebe dans la Vie de Constantin l. 4. c. 47. dit que le Concile de Nicée rendit célèbre les Vicennales de cet Empereur, & que la dé-

dicace de la superbe Eglise de la Résurrection rendit ses Tricennales plus éclatantes. Tant il est vray que les Peuples aussi bien que les Empereurs n'oublioient rien de ce qui pouvoit contribuer à la gloire de leurs Decennales & d'autres pareilles solennitez, & qu'ils croyoient que la construction des Temples & des Villes, leur dédicace, & les ouvrages publics en semblables années leur apportoient plus de gloire.

Ils disent en 3. lieu que je me suis fort trompé, n'ayant pas pris garde que les Empereurs célébroient leurs Decennales avec l'habit de Sacrificateur, & que lorsqu'ils alloient à la guerre ils se revêtoient de l'habit appellé *Paludamentum*. Ils auroient néanmoins bien pu juger qu'il ne m'est pas tombé dans l'esprit que les Empereurs aient pris l'habit Consulaire dans l'action de ces solennitez, s'ils avoient fait réflexion sur ce que j'établis pour principe au commencement de ma Dissertation, que le Consulat ordinaire ne duroit communément que jusqu'au commencement du mois de Mars, & que d'un autre côté j'ay toujours marqué les jours ausquels tombaient les Decennales que fort peu d'Empereurs ont célébrées avant le même mois, ayant pris l'Empire les mois suivans.

Ils repliquent que j'ay dit en termes formels qu'ils se font revêtus de la robe Consulaire, pour célébrer les Decennales, ou pour entreprendre quelque guerre. A cela je réponds, que par ces termes ou semblables *induire vestem Consularem*, je n'ay entendu autre chose que prendre le Consulat, comme il se voit en cent endroits de ma Dissertation.

4. Ils soutiennent qu'il est ridicule de dire que les Césars aient fait leurs Quinquennales & Decennales en qualité de Césars; puis que ce nom n'estoit qu'un nom de famille, & que les Césars avoient bien le droit de succéder à l'Empire, mais qu'ils n'avoient aucune part au gouvernement s'ils n'avoient la puissance Tribunicienne, ou s'ils n'avoient été honoré de l'Empire Proconsulaire qui leur donnoit pouvoir sur les armées.

Je réponds à cette objection, qu'il est bien vray que jusques à Neron, en qui la famille des Césars fut éteinte, le nom de César estoit un nom de famille, & que même tous les Empereurs l'ont pris depuis pour faire voir qu'ils estoient successeurs d'Auguste: mais on s'est trompé jusques-ici, quand on a cru que les Césars, qui ont été créés après la mort de Neron, n'avoient point de part à l'Empire, puisqu'il est vray qu'ils en avoient plus ou moins selon qu'il plaisoit aux Empereurs; que même depuis l'Empire de Sévère ils ont porté le nom d'Empereur aussi bien que les Empereurs mêmes, & qu'ils ont toujours fait leurs Quinquennales ou Decennales comme eux; ce qui marque qu'ils avoient part à l'Empire.

Herodien parlant de l'Empereur Sévère l. 3. c. 9. dit, qu'ayant fait part de l'Empire à Caracalla & à Geta ses deux fils, il partit avec son armée pour l'Orient, *participato Filii Imperio, exercitum in Orientem eduxit*: & néanmoins il est certain qu'il n'y eut que Caracalla qui fut appelé Auguste, & que Geta ne fut fait pour lors que César. Le même Herodien l. 2. c. 7. après avoir dit qu'Héliogabale avoit adopté son Cousin Alexandre Sévère, & qu'il l'avoit honoré de la qualité de César, voulant dire

dire qu'il ne tarda pas à s'en repentir, se fert de ces paroles, *jamque Adoptionis Imperiique participati penitebat.*

Mes Adversaires fondent leur difficulté sur ce que l'an de J. C. 75. le Senat ayant appris la mort de Cassius, demanda à Marc Aurèle de faire participant de l'Empire son fils Commode qui estoit déjà Cesar; car ils lisent dans la Vie de cet Empereur, composée par Capitolin, *Commodo Imperium justum rogamus*; *Commodo Tribuniciam potestatem rogamus*; d'où ils concluent que Commode estoit sans Empire, & y estoit seulement destiné depuis l'an de J. C. 166. qu'il fut fait Cesar.

Je dis là-dessus qu'ils tombent dans une ignorance pareille à celle où ils me reprochent d'être tombé, qui est de n'entendre pas le Latin; puisqu'ils ne savent pas que cet adjectif *justus*, veut dire la même chose que *plenus* ou *major*. Ainsi Bude, dans le Tresor de Robert Estienne, sur le mot *justus*, dit que *justum pralium illud est quod vere & proprio pralii nomine censeri potest*. Commode avoit donc quelque part à l'Empire par sa qualité de Cesar; mais le Senat souhaitoit qu'il eût une plus grande autorité, & que son pere l'honorât de l'Empire Proconsulaire & de la puissance Tribunicienne, parce que ceux qui en estoient revêtus avoient un pouvoir beaucoup plus étendu que les simples Cesars. De là vient que le Senat dit *Commodo imperium justum rogamus*, & non pas simplement *Commodo imperium rogamus*.

En 5. lieu, ils me blâment d'avoir dit que Domitien prit son VI. Consulat à l'occasion de ses cinquièmes Quinquennales, qu'il différa néanmoins à l'année d'après. Car disent-ils, s'il prit le Consulat à cause de ses Quinquennales, pourquoi ne les célébra-t-il pas dans son Consulat? & s'il différa le Consulat, pourquoi ne différa-t-il pas ses Quinquennales?

Ce procédé de Domitien a été imité par d'autres Empereurs. Quant à ce qui en a été le motif, qu'ils rendent aux-mêmes raison, pourquoi l'Empereur Justinien ne différa pas le triomphe de Belisaire jusques en l'année qu'il le fit Consul, & pourquoi Sévère prit le Consulat l'an de J. C. 202. & ne fit néanmoins ses Decennales qu'en l'an 203. comme il paraît par les Médailles; & je tâcheray ensuite de les satisfaire sur ce point.

6. Ils disent que Domitien fit son second Triomphe l'an 88. de J. C. ou l'année suivante qu'il n'estoit pas Consul, parce que ce fut en ce temps-là qu'il termina la guerre contre les Allemands; & ils se plaignent que j'aye différé ce triomphe jusques en l'an 90. que Domitien prit son XV. Consulat, ajoutant que c'est aussi mal à propos que j'ay avancé, que cet Empereur célébra ses Decennales la même année. Cette objection vient d'une prévention outrée en faveur des opinions communes qui fait que dès qu'un Auteur ne répète pas ce que les autres ont dit, l'on s'imagine qu'il ne dit pas vrai. En voicy un exemple.

Onuphre dans ses Fastes a écrit que les Empereurs ne faisoient leurs Decennales, qu'à la fin des dix premières années de leur Empire. J'ay néanmoins découvert par le moyen de la deuxième de mes règles, qu'ils les célébroient tantôt au commencement des dix années, & tantôt le premier jour de l'onzième. Mes adversaires se sont imaginéz là-dessus que je suis tombé dans une lourde faute. Mais ce sont eux-mêmes qui se trompent; puisque j'ay fait voir dans ma Dissertation par des preuves incontestables, qu'Onuphre, & ceux qui l'ont suivi, ont erré; que les Empereurs ont souvent différé leur triomphe d'une ou plusieurs années, qu'Eusebe dans sa Chronique, joint

le second triomphe de Domitien avec l'année 90. de J. C. & que ce Prince ne peut avoir pris ce XV. Consulat qu'à l'occasion de ses Decennales. Depuis ce temps-là j'ay fait une belle remarque qui confirme cette conjecture, & qui fait encore mieux voire que je ne me suis nullement trompé. J'ay observé que les Empereurs n'ont jamais triomphé que dans les années qu'ils ont pris le Consulat, ou qu'ils ont célébré leurs Decennales, & autres semblables solemnitez, & cela par le moyen d'une Médaille de Domitien, qui est marquée du XV. Consulat de cet Empereur, & de la puissante Tribunicienne XV. & qui fait mention de ses Decennales. Cette Médaille, qui est rapportée par le Sr. Mezabarba, détruit entièrement, comme l'on voit, l'opinion d'Onuphre, dont j'avois déjà fait voir la fausseté par le moyen des règles que j'ay posées.

On avance en 7. lieu contre la sixième règle que l'Empereur Philippe, qui prit le Consulat l'an. 247. qu'il célébra les Jeux Séculaires, le quitta vers le mois de Mars, & ne commença cette solemnité que le jour natal de la Ville de Rome, qui tombait le 21. Avril. On veut par là que ce Consulat de Philippe n'eut rien de commun avec les Jeux Séculaires. On ajoute qu'Auguste célébra les Jeux Séculaires, aussi bien que Sévère, sans prendre le Consulat, & que l'Empereur Antonin en usa de même dans la célébration de ces mêmes Jeux l'an. 147. de J. C. qui estoit la 900. de Rome, ce qu'on tâche de prouver par divers arguments.

Mais c'est en vain que l'on parle des Jeux Séculaires qu'Auguste célébra; car j'ay remarqué dans ma Dissertation que ce fut l'Empereur Claude, lequel changeant le temps auquel on avoit auparavant célébré ces Jeux, voulut encore prendre le Consulat l'année de leur célébration; en quoy il fut imité par Domitien, & par l'Empereur Philippe. Capitolin dans la Vie de Gordien le jeune, dit touchant ce dernier en particulier, *millesimum ab Urbe condita annum in Consulatu suo & filii sui celebravit*. Ce n'est pas cependant qu'il n'eût déjà quitté le Consulat quand il commença de les célébrer, mais il ne l'avoit pris que pour ce sujet, & pour rendre cette année plus memorable. Pour ce qui est de l'Empereur Sévère, il est vray qu'il ne prit pas le Consulat lors qu'il célébra les Jeux Séculaires, parce que les Empereurs ne le prenoient pas toujours aux années qui leur estoient destinées, comme je l'ay observé. Outre cela Sévère eut une raison particulière pour ne le prendre pas. En effet l'Empereur Claudio, qui avoit joint le Consulat avec les Jeux Séculaires, voulut qu'on les célébrât à l'avenir chaque année centenaire de la ville de Rome: mais l'Empereur Sévère ne voulant pas garder cet ordre (puisque il les célébra l'an. de Rome 957.) voulut aussi à l'exemple d'Auguste, qui les repréSENTA l'an de Rome 737. laisser le Consulat à des personnes privées.

Quant à l'Empereur Antonin j'ay montré si évidemment qu'il n'a point célébré de Jeux Séculaires, qu'il est croyable, qu'il n'y aura à l'avenir aucun bon Ecrivain qui tienne une opinion si mal fondée. Scaliger dans son livre *De Emendatione temporum*, est le premier qui l'a proposée; mais comme mes Adversaires s'en vouloient faire honneur ils n'ont pas fait mention de lui, & ils ont seulement apporté quelques raisons que je crois avoir entièrement détruites.

Voilà pour les objections que le P. Noris dit dans son Epître Consulaire luy avoir été fournis contre moy. Il me reste à en refuter deux qu'il a proposées de luy-même.

La 1. est tiré du Panegyrique que Pline a fait de Trajan, & qu'il recita l'an 100. de J. C. On voit par cette Piece que cet Empereur refusoit le quatrième Consulat que le Senat luy offroit pour l'année suivante: *Fortasse sufficiat tibi tertius Consulatus, sed nobis tanto minus sufficit. Ille nos insituit, & induxit, ut te iterum iterumque Consulem habere cupiamus. Remissus istud contenderemus, si abduc non sciremus qualis eßes futurus.* Que s'il y eût eu des années destinées pour le Consulat des Empereurs, il n'eut pas été nécessaire de l'offrir à Trajan pour l'an de J. C. 101. auquel Trajan devoit célébrer les Quinquennales de son Empire Proconsulaire.

Cette raison au lieu de détruire la 2. de mes règles, comme le pretend l'Auteur, la confirme au contraire. Car Trajan ayant refusé le Consulat qu'il devoit prendre selon la coutume, l'année des ses Quinquennales, le Senat luy fit tant d'instances, qu'il se résolut de le prendre comme avoient fait ses prédecesseurs. Ce ne fut donc que parce que les Empereurs avoient coutume de prendre le Consulat la cinquième année de leur règne, que le Senat pria si fort Trajan de le prendre: la raison du P. Noris ne seroit de quelque poids qu'en cas que le Senat eût offert le Consulat à Trajan pour quelque année, où les Empereurs ne le prissent pas ordinairement.

La 2. raison de ce savant Auteur est tirée du troisième Consulat d'Alexandre Severe, qui, comme je l'ay remarqué dans ma Dissertation, prit cette dignité l'an. 229. de J. C. à cause de la guerre contre les Perses, ou du triomphe Persique. Le P. Noris pretend que cela ne peut-être, & il soutient dans sa Dissertation de Numismate Diocletiani & Maximiani, que l'Empereur Severe estoit encore à Rome & dans la campagne l'année de sa puissance Tribunicienne VIII. & que cette année-là, il ne fut point en Orient pour combattre les Perses. Cette année commence au mois de Mars de l'an. de J. C. 229, & dure jusqu'au mois de Mars de l'an 230. par où l'on voit que cet Auteur a cru que la guerre Persique ne commença qu'après le 6. jour de Mars de l'an de J. C. 230. auquel Alexandre prit la IX. puissance Tribunicienne.

J'ay fait voir dans ma Dissertation que la guerre contre les Perses avoit commencé depuis l'an 228. & j'ay dit qu'Alexandre qui partit la même année pour l'Orient triompha l'année suivante dans son 3. Consulat. J'ay trouvé de puis 2. Médailles qui démontrent la difficulté; & qui font voir que le P. Noris & moy nous nous sommes également trompez. La 1. est rapportée par Erizzo pag. 478. au revers de laquelle il y a VOT. X. & autour P. M. TR. VIII. COS. P. P. S. C. Alexandre Severe avoit été fait Cesar l'an de J. C. 221. & commençait la dixième année de son Empire en qualité de Cesar l'an 229. en laquelle il prit la VIII. puissance Tribunicienne; car il faut remarquer que l'année des Quinquennales, qui étoit l'an 225. se comptoit 2. fois, & étoit en même temps le terme des cinq premières années, & le commencement des cinq suivantes; ce que personne avant moy n'a écrit encore remarqué; De cela néanmoins dépend tout l'ordre des Quinquennales & des Decennales & sans ce principe certain & infaillible il est impossible de les pouvoir bien ranger. Alexandre Severe prit donc ce Consulat pour ses Decennales en qualité de Cesar, c'est à dire selon la 2. règle, & non pas suivant la 4. ou 5. comme je l'avois cru; car ces mots VOT. X. marquent toujours une semblable solemnité.

La 2. Médaille d'Alexandre Severe est rapportée par le Sieur Mezabarba dans son Livre des Médailles des Empereurs mis au jour depuis que ma Dissertation a paru, & que je n'avois mesme pas encore vu lorsque j'ay fait imprimer les Panegyriques de S. Antoine de Padoue. Dans cette Médaille il y a Imp. Sev. Alexander Aug. Au Revers P. M. TR. P. VIII. On y voit une Victoire qui écrit sur un bouclier VOT. X. Alexandre prit la neuvième puissance Tribunicienne l'an de J. C. 230. & par consequent il célébra en la même année les Decennales de son Empire en qualité d'Auguste. C'est pourquoi comme les Empereurs n'ont jamais triomphé que dans les années qu'ils ont pris le Consulat, ou qu'ils ont célébré les Decennales & semblables solemnitez, il n'y a plus de doute que l'opinion commune qui diffère la guerre Persique & le Triomphe d'Alexandre Severe jusques à la fin de son règne ne soit fausse, & que cet Empereur n'ait triomphé l'an 230. de J. C. comme je le feray voir plus au long dans mes remarques sur Baronius qui a différencié cette guerre jusques à la penultime année de l'Empire d'Alexandre, quoy qu'elle ait commencé l'an 228.

Depuis ma Dissertation je me suis apperçu qu'outre les occasions qui ont servi de fondement aux règles que j'ay établies, les Empereurs prenoient les Consulats ausquels ils avoient été destinés lors qu'ils étoient encore personnes privées. Nous en avons l'exemple de l'Emp. Claudius lequel, ainsi que le remarque Suetone, avoit été destiné Consul par Caligula pour la 4. année après son premier Consulat qu'il prit en effet l'an de J. C. 42. ayant été fait Empereur l'année précédente, & différa le Consulat deu à son avènement à l'Empire, jusques en l'an de J. C. 43. l'Empereur Hadrien ayant de mesme été destiné Consul pour l'année 118. & ayant été fait Empereur l'an 117. prit en 118. le Consulat auquel il avoit été destiné étant encore personne privée; & en l'an 119. il prit celuy qui luy appartenait comme nouvel Empereur; apres quoy il ne prit plus de Consulat quoy qu'il regna 21 ans; parce que, comme il a déjà été dit, il y a eu divers Empereurs qui ont cédé leurs droits, & qui ne se sont pas mis en peine de cet honneur.

C'est une exception qu'il faut encore ajouter à celles que j'ay marquées avec une autre à laquelle je n'avois pas pris garde, savoir que l'Empereur Heliogabale prit son premier & troisième Consulat contre la coutume établie, comme l'a fort bien remarqué Dion dans sa Vie. J'avois cru que Domitien ne s'y étoit pas non plus conformé dans les Consulats ordinaires qu'il prit; mais ayant examiné la chose avec plus de soin, j'ay trouvé que cet Empereur n'a pris aucun Consulat que conformément à l'usage que ses Prédecesseurs avoient établi, comme je le prouveray ailleurs. Pour tous les autres Empereurs depuis Tibère qui commença de célébrer les Quinquennales & Decennales jusqu'à Justinien qui fut le dernier qui les célébra, il n'y en a point qui ne se soit réglé sur l'usage & sur la coutume qui avoit la force de Loy; autrement les Historiens n'auraient pas manqué de le remarquer.

La seizième des Oraisons de Themistius que le P. Hardouïn a mis au jour, qui est de Consulatu Saturnini, confirme ce que j'avois écrit là-dessus: Et parce qu'on ne peut rien opposer contre les autres règles qui ne combattaient celle-là, mes Adversaires trouvent dans cet endroit leur entière condamnation.

Saturnin Capitaine illustre fut fait Consul par Théodore le Grand l'an 383. auquel cet Empereur.

pereur celebra ses Quinquennales. Cet Orateur prend de là occasion de faire voir que ce Consulat de Saturnin surpassé tous ceux des autres particuliers; puisqu'il a tenu la place de l'Empereur même & occupé un poste que celuy-cy devoit remplir, *Magnus ex iis qua dixi merito præsens est habendus honor: sed ex iis qua deinceps audietis multo pluris existimandus est. Nam cum superioris memoria Imperatores omnes hoc sibi devitandum imprimis putare consuevissent, ut ne Quinquennali aut Decennali vertente curriculo, cum magistratum à quo annus inscribitur cuiquam concederent: hanc tamen prærogativam isti detulit & Consulatum dedit neutquam cum aliis numerandum, sed tanto pluris estimandum quanto presentia quinquennalia annis prioribus antecellunt, &c.*

Thermistius parle des derniers Empereurs qui avoient commandé en Orient & qui avoient pris régulierement le Consulat la 5. & 10. année de leur Empire, pour celebrer leurs Quinquennales & Decennales avec plus d'éclat. Quoyque quelques-uns de ces Princes n'eussent pas observé cette Loy, cet orateur dit pourtant selon la coutume des Grecs qui exagerent ordinai-rement les choses, qu'ils s'estoient tous étudiez à ne pas donner le Consulat aux personnes privées dans les années ausquelles ils devoient celebrer de semblables solemnitez.

Les objections qu'on a formées contre mes règles, étant maintenant toutes détruites, il me reste à dire quelque chose de leur utilité. Parmi une infinité d'exemples que je pourrois apporter, j'en ay choisy seulement deux.

Le 1. est de l'Obélisque dressé depuis quelques années dans la ville d'Arles, où il fut trouvé enterré. Le Sr. Terrin Conseiller au siège Presidial de cette ville, & le Sr. Spon ont donné le plan de ce celebre Monument, & en ont écrit ce qu'ils ont pu présumer. Mais personne encore n'avoit pu deviner qui en étoit l'auteur, ni en quel temps, & pour quelle occasion cet Obélisque fut dressé; au lieu que par le moyen de la 2. regle des Consulats, on peut facilement penetrer dans ces tenebres. Voicy comment.

L'Empereur Constance Fils de Constantin le Grand prit son 6. Consulat l'an 323. de J. C. & celebra dans la ville d'Arles les Tricennales de son Empire en qualité de Cesar, comme nous l'apprenons d'Ammian Marcellin *I. 14. c. 5.* Or comme les Empereurs faisoient dresser des Obélisques en semblables occasions, ainsi que j'en ay apporté divers exemples, il y a d'autant moins de doute que ce Prince fit dresser celuy-là que celebrant à Rome les septièmes Quinquennales de son Empire en qualité de Cesar l'an de J. C. 357. comme nous l'apprend Idace dans ses Fastes, il y en fit dresser un superbe au rapport du mesme Marcellin *liv. 17. c. 4.* que l'on voit encore aujourd'hui dans cette Ville. Cependant il paroît par les paroles de Marcellin que j'ay eu raison de dire que les Cesars estoient participants de l'Empire & qu'ils faisoient leurs Decennales & semblables solemnitez aussi bien que les Empereurs; puisque ces deux Auteurs ne scauroient parler des Tricennales ou des septièmes Quinquennales de l'Empire de Constance en qualité d'Auguste, n'ayant succédé à son pere, ni pris cette qualité qu'en l'année 337. & qu'au contraire il fut fait Cesar l'an 323. c'est à dire 30 années avant l'an 353, & 35 années avant l'an 357.

Le second exemple est tiré du celebre Edit que l'Emper. Trajan donna en faveur des Chrétiens. Plusieurs Ecrivains ont expliqué ce rescript, & cherché l'année en laquelle il fut donné; mais comme personne ne s'est avisé de remarquer que les persecutions des Chrétiens eust

sent été excitées dans les années des Decennales & autres festes de cette nature, personne aussi n'en a découvert l'Epoque qui est néanmoins la même que celle des persecutions. Idace dans ses fastes sous le VI Consulat de Trajan qui tombe en l'an 12 de J. C. dit, *bis Consulibus persecutio Christianorum.* C'estoit la 15 année de l'Empire Proconsulaire de Trajan, qui par consequent prit le Consulat pour célébrer ses Quindecennales: & commes les Chrétiens avoient été persecutez la 10 année de son regne, ainsi que nous l'apprend Eusebe dans sa Chronique, la persecution fut renouvelée 5. ans après à l'occasion de ses Quindecennales, dans lesquelles l'Empereur faisoit les veux ordinaires à ses faux Dieux, & s'étudioit à donner des marques de son zèle pour sa religion.

Plin le jeune à qui la Bythinie avoit été commise ayant eu ordre de poursuivre les Chrétiens écrivit à l'Empereur qu'ils estoient en très grand nombre dans cette Province. Ensuite de cette lettre l'Empereur lui fit le rescript que Baronius a inseré dans ses Annales. Il a cru que ce fut l'an 104. bien qu'Eusebe en eut parlé dans sa Chronique en l'an 107. Le P. Noris dans son Epitre Consulaire où il a examiné au long cette difficulté, conclut qu'il a été donné plus tard qu'Eusebe n'a dit, & qu'il fut publié l'an 109. ou 110. Pour moy je ne doute point qu'il ne fut donné plus tard encore & précisément en l'année 112. La raison est que Plin fut fait Consul Suffect l'année 100. de J. C. & que comme nous apprend Pighius dans ses Fastes, les Proconsuls n'étoient ordinairement envoyez en Asie, ou en Afrique que dix ans après leur Consulat. Plin ne fut donc envoyé en Bythinie que l'an 110. de J. C. Il dit dans une de ses Epistres qu'il y arriva le 17. du mois de Septembre, & dans l'Epître 44. du liv. 10. il écrit à Trajan qu'il a fait avec son armée les vœux des precedentes années, qu'il a promis aux Dieux immortels de les renouveler cinq ans après. Il dit ensuite dans l'Epître 101. du même liv. qu'il a fait dereches les mêmes vœux, *vota domine priorum annorum nuncupata persolvimus novaque suscepimus.* Par là on voit manifestement que Plin étoit en Bythinie tant en l'année que Trajan celebra la 15. année de son Empire Proconsulaire, qu'en celle en laquelle il celebra la 15. année de son Empire en qualité d'Auguste, qui fut l'an 113. ainsi que je l'ay fait voir. En cette même année Plin finit sa Prefecture qui ordinairement étoit annuelle; mais qu'on prorogeoit quelque fois jusques à trois années selon qu'il plaisoit aux Empereurs. De sorte que cet Edit n'ayant pas été donné avant l'an de J. C. 109. comme prouve fort bien le P. Noris, il n'y a nul doute qu'il n'ait été donné l'année 112. c'est à dire dans le VI. Consulat de Trajan. Marianus Scotus l'avoit remarqué dans sa Chronique; mais comme il joint mal à propos ce Consulat avec l'année de J. C. 110. & que d'ailleurs il manque si souvent, on n'a pas fait cas jusqu'icy de son opinion qui est néanmoins la véritable, & qu'il avoit tirée de quelque Auteur ancien dont les œuvres ne sont pas venues jusqu'à nous. Quant à Eusebe il n'a point erré en cette rencontre, comme on se l'est imaginé. Mais les Chrétiens ayant été persecutez l'an de Jesus-Christ 107. à l'occasion des Decennales de Trajan, cet Historien à son ordinaire à rapporté à la même année 1686. tout ce qu'il avoit à dire de cette persecution.

On doit conclure de tout cela que les règles que j'ay établies étant d'une si grande utilité pour decouvrir divers mystères de l'antiquité, dans lesquels on ne scauroit penetrer sans ce secours, c'est injustement qu'on a voulu les refuter & les combattre.

PROSPERI CHRONICON VATICANUM

*Cum Labbeana editione collatum, cum Auctario, Laterculo
Paschali & Notis Dominici Georgii.*

MONTE VELLONE
TERRA D'ESTE

... la montagna più alta
della valle d'Aosta.

IN CHRONICON PROSPERI VATICANUM

C U M A U C T A R I O

Monitum prævium.

Sæpius in nostris ad Fastos Consulares Adnotationibus, Prosperi Chronicon, & laterculos Paschales ex codice veterissimo Vaticano, in calce Gennadii, memoravimus. Fuit olim is Gennadii codex Bibliothecæ S. Andreæ de Val- le, dein in Vaticanam translatus, nunc inter pluteos Vaticanos Codicum, in quo Reginæ Svecorum num. 2077. asservatur. Litteris quadratis, ut ajunt, est exaratus, & ex specimine characteris, ex membranæ forma, aliisque indicis, seculo Christi sexto, vel saltem septimo scriptus esse creditur. Itaque operæ pretium nos facturos putavimus, si nunc Chronicon illud una cum ejus Auctario, & cum Labbeana editione, quæ ceteris castigatior habetur, collatum ederemus. Multa a viris doctrina, & eruditione præstantibus de Prosperiano Chronico, ejusque auctore sunt hactenus disputata. Nos varias ejus editiones primum afferemus, deinde cætera prosequemur. Porro vulgatum, quod & consulaire appellatur, Prosperi Chronicon, quodque in antiquis S. Hieronymi editionibus, Hieronymiano Chronico subjeciebatur, scilicet ab au. Cbr. 379. ad 445. genuinus Prosperi fætus habitus est, usquequo Andreas Duchesnius aliud ejusdem Prosperi nomine inscriptum edidit A. D. 1626. tomo I. Historiæ Francorum Scriptorum pag. 201. additis decem annorum Periodis, ad annum usque 455. ex Codicibus MSS. Jacobi Sirmondi, & Petri Francisci Chifletii. Prosperi vero Chronicon Imperatorum appellatum per annos Augustorum progrediens, neglectis consulibus, Prosperi Tyronis nomine, primum Petrus Pithæus A.D. 1588. in lucem emisit; neque deinceps a Scaligero, Duchesnio, aliisque omissum est. Immo post Pithæum Henricus Canisius sub A. D. 1601. accepto a Marco Velfero ex codice Augustano, apographo, a Pithæano item diverso, illud edidit Antiquarum Lectionum tom. I. pag. 148. ac incipit: Igitur Valente &c. & definit: Post Consulatum Theodosii XVII. & Felti, nempe A. D. 440. inde nonnulla habet de Vandalorum in Africa regno. Demum Philippus Labbeus Societatis Jesu presbyter, integrum Prosperi Chronicon, idest ab Adam, & orbe condito usque ad A. D. 455. cum adnotatione consulum Romanorum a duobus geminis consulibus, & anno æræ Christianæ 28. usque ad Valentiniani Augusti VIII. & Anthemii consulatum, hactenus maxima sui parte mutilum, ac diu desideratum in lucem protulit A. D. 1657. tomo I. pag. 16. novæ Bibliothecæ MSS. librorum, Parisiis ex officina Cravisiiana. Ibidem subiecit Labbeus Prosperi Chronicon Imperatorum, a Pithæo vulgatum, iterum ad coenobii S. Victoris exemplar MS. exactum, & quibusdam in locis emendatum. Labbeana editio deinceps & purior, & emendatior est habita, atque adeo inter Antiquitates Romanas a Jo. Georgio Grævio collectas, & junctim editas, recusa est tom. XI. pag. 269. editionis primæ. Quod ante Labbei editionem Prosperi Chronicon circumferebatur, mutilum, & mancum fuisse, bene multi docti viri animadverterant, inter quos Ægidius Bucherius, qui in libro de Doctrina temporum, seu Commentario in Victorii Canonem Paschalem, edito A. D. 1634. monet pag. 135. se habere Prosperi Chronicon MS. sed mutilum, integrum autem, Spiræ nuper repertum, quod brevi Chifletius esset editurus.

Hactenus de Prosperiani Chronicis vulgaris editionibus, nunc de ejus auctore aliqua sunt promenda. Nos ea tantum, quæ ad Chronicon spectant, afferemus, & an hujus Chronicæ auctor sit. Quod autem Chronicæ auctor sit Prosper natione Aquitanus, Inculenissimus testis est Gennadius de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. LXXXIV. qui in veterissimo nostro Codice, sic habet: Prosper homo Aquitanicæ regionis, sermone scholasticus, & adsertionibus nervosus, multa composuisse dicitur: ex quibus ego Chronicam nominis prætitulatam legi, continentiam a primi hominis conditione juxta divinarum Scripturarum fidem, usque ad obitum Valentiniani Augusti & captivitatem urbis Romæ, Genserico Vandalorum rege factam. Eadem ferme in editis Gennadii exemplaribus leguntur; quare non est dubitandum, quin Prosper Chronicon scripsit ab Adam usque ad urbem Romam per Gensericum captam A. D. 455. Sirmondus in Historia Prædestinationaria cap. 5. Oper. tom. IV. pag. 411. duos Prospertos Chronicæ scriptores distinguit: qui eadem etate, eadem in Gallia, Chronicon ambo scripserint, eundemque ambo ad terminum, hoc est ad Valentiniani Aug. VIII. & Anthemii consulatum, Urbemque a Genserico captam perduxerint. Sed hoc, inquit, Chronicæ utriusque discriminem, quod Prosper Pithæanus appendicem dumtaxat Eusebio,

II.
De Aucto.
re Prospe-
ri Chro-
nici.

bio, & Hieronymo videtur adiecissem, hoc est non amplius composuisse, quam quod a Pithæo in lucem est datum. Tiro autem Prosper, Victorii, Gennadii, & Cassiodori testimonio, ab Adam mundique principio exorsus, ad Vandalicam usque direptionem opus suum deduxerit. Chronicum hoc, ut res docet, Chronicus Eusebiani, quoisque cum Hieronymo supplemento porrigitur, mera est epitome: unde epitomen Chronicorum interdum vocant, aut excerpta ex Chronicis, quia inde Prosper omnia decerpserat, nisi quod Consulum Fastos, quibus illi carebant a Christi usque baptismu suis Prosper locis inseruit, ac cætera quoque deinceps usque ad operis finem de suo contexuit. *Hæc Sirmundus*, cuius quidem opinionem minime sequetus esse videtur *Labbeus* in libro de *Scriptoribus Ecclesiasticis*, qui unum tantum Prosperum utriusque Chronicus auctorem agnoscit. Non negat autem ibidem *Labbeus*, *Chronicon Pithæanum ex scriptorum incuria*, & audacia in plerisque corruptum esse; at non videt, cur idem Prosper Pithæanam appendicem Hieronymianæ non potuerit submittere, ac deinde proprium Chronicum scribere ab initio mundi usque ad Romanæ Urbis captivitatem.

III. Rursus & illud de Prospero in controversiam vocatum est, num Episcopus fuerit an Laicus. Bellarmino in libro de *Scriptoribus Ecclesiasticis*, ubi de S. Prospero Aquitano agit, aliisque, Prosper Episcopus Rhœgiensis in Gallia fuisse videtur. Labbeo vero in dissertatione *Historica* ad hunc Bellarmini locum laicus fuisse creditur, & conjugio copulatus; quod Beda in fine libelli de re Metrika Prospero tribuat nonnullos versiculos ad uxorem suam; quod Victorius Aquitanus in epistola ad Hilarum urbis Romæ Archidiaconum, numquam Prosperum, quem sanctum ac venerabilem virum vocat neque Episcopum, neque presbyterum dicat; cum in eadem epistola Eusebius Cæsariensem episcoporum appellavit, & S. Hieronymum presbyteri titulo donavit. Alia addit ibidem *Labbeus*, ut suam sententiam adstruat. At Auctarium Chronicæ Prosperiani in nostro Gennadii Codice Prosperum presbyteri munere ornat, quemadmodum & Ado Viennensis in sexta ætate, ut habet ipse *Labbeus*. Norisus quoque *Historia Pelagianæ lib. II. cap. XIV.* Prosperum Aquitanum in presbyterorum numerum referri posse non negat.

IV. Pagius in *Critica ad A. D. 445. num. XXII.* nonnulla de Prosperi Chronicus adnotat, nempe Baronii tempore *Prosperi Chronicum*, nonni ad A. D. 445. pervenisse, decem annorum Periocham ab Andraea Duchesnio additam; Petrum Pithæum Prosperi Tyronis Chronicum edidisse, quod Pithæanum, & Imperatorium dici solet. Integrum vero Prosperi Chronicum a Labbeo in lucem emissum: Garnerium in *Dissert. III. ad opera Marii Mercatoris existimare duos Prospertos fuisse*, nam *Chronographum a Discipulo S. Augustini secernit*. Verum censet Pagius, Prosperum Aquitanum, *Chronicon scripsisse*, uti Victorius & ipse Aquitanus, Gennadius, Cassiodorus, & S. Isidorus Hispalensis testantur, & alii; neque verum esse, quod asserit Garnerius, Chronicus istius Scriptorem Collatori adversari; quippe quia, ut ostendit Antelmius in *Dissertatione VIII. de Operibus Sanctorum Leonis*, & Prosperi Aquitani, *Chronographia Prosperi* cum aliis ejus dictis, & assertionibus cohæret. Hinc Pagius num. *XXIII.* eodem Antelmo auctore opinatur, *Chronicon Imperiali* seu Pithæanum, ab aliquo ex Chronicis Prosperi ad privatum usum decerpsum fuisse, & ab eo interpolatum; tum quia uterque chronographus a Valentis obitu dicit initium, iisdem verbis exorditur: deinde auctor Chronicæ Imperialis multa contrahit, quæ Prosper fuisus narrat; aliqua miscet, quæ Prosper omittit; & in eis suo duce destitutus in *Chronologiam* multimode peccat. Demum Antelmius conjicit, ex quibusdam gestis, Chronicum illi Prosperiano infartis, illius auctorem in Gallo-Provincia natum, aut in ea ætatis plurimum exegisse. *Hæc Pagius ex Antelmo*. Verum enimvero magnus Norisus *Histor. Pelagianæ lib. II. cap. XV.* Prosperi Tyronis Chronicum vulgatum, quod tomo VI. Biblioth. PP. Lugdunen. edit. an. 1616. legitur, non Prosperi Aquitani esse contendit, quod turpiter sæpe in *Chronologiam* peccat, sed Prosperi cognomento Tyronis. Alii denique opinantur, hujus Opusculi auctorem fuisse anonymum quemdam sæculi posterioris & incerti, qui ut Opusculo fidem conciliaret, atque successu temporum Prosperi Aquitani nomen ei obveniret, Prosperi Tyronis nomen falso induerit.

V. Siquis vero codicis *Vaticani* vetustate inspecta, Sacramento contenderet, genuinum hoc esse Prosperi Aquitani Chronicum, ei fidem omnes forte tribuerent. Sed quum tanti viri, de quibus nos hucusque, velint genuinum Prosperi Chronicum ad annum Christi 455. tantum pertingere; ac alii Prosperum Aquitanum, Chronicæ Pithæani auctorem non esse, dare manus vietas cogimur; neque audemus definire, utrius Prosperi Chronicum, quod ex *Vaticano Gennadii Codice* edimus, fœtus sit. Ad antiquitatem codicis quod attinet, nullum æque vetustiorem, neque Pithæum, neque *Labbeum*, neque *Chisletum*, neque *Duchesnium*, aut alium quempiam, quæ hujusmodi Chronicum ediderunt, præ oculis habuisse, jure nobis affirmare liceat. Mirum certe videri debet, Prosperi Chronicum tam cito interpolatum, quod vero auctum sit, conqueri non debemus. Ut igitur, & Chronicum ipsum, & ejus Auctarium invenimus, hic damus.

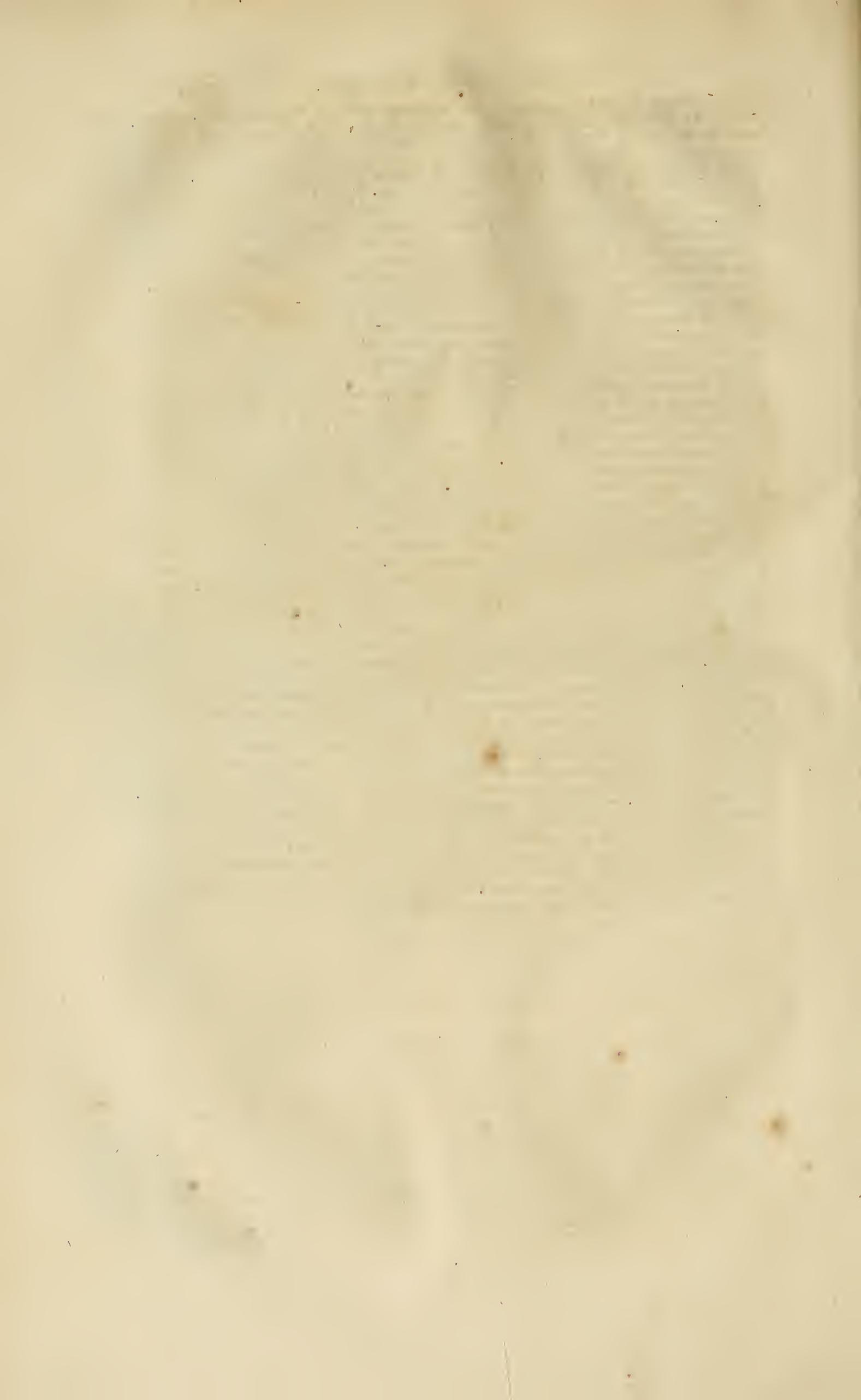
Adjecimus Paschales laterculos, qui in eodem Auctario habentur. Neque prætermisimus Paschalem alium laterculum ab A. D. 354. ad 437. præmissa Admonitione quadam de ratione Paschæ; quæ singula in eodem codice habentur pag. 79. & sequentibus. Qui Admonitionem illam legerit, forte mirabitur, quid factum sit, cur cyclum Paschalem annorum 84. proponat, cuius initium statuere videtur ANTONIO, & SYAGRIO COSS. nempe A. D. 382. & cyclus Paschalis annorum quidem 84. sed ab A. D. 354. ad 437. exhibeatur. Prosperi cyclus Paschalis, qui quartus dici solet, ut animadvertisit Bucherius in libro de Doctrina temporum pag. 135. ubi de Prosperi Chronico meminit, initium sumit; Antonio & Syagrio Coß. anno Mundi Eusebiano 5583. Christi 382. quæ omnia, inquit Bucherius, Prosper habet, quem Latinum esse constat, & in Paschate finiendo cum S. Leone M. aliisque Romanis sensisse. Mox pag. 142. Bucherius ait, prime emendationis cycli auctorem se non querere, de quo nulla memoria superest; secundæ vero Prosperum quemdam fuisse non dubitat, sed illum tamen ab aliis ejusdem tam nominis, quam ætatis non satis distinguit; quod Gennadius, Isidorus, & Honorius Augustodunensis, cum de Victorio Aquitano verba faciunt, Paschalem cursum composuisse aiunt post quatuor priores, qui compo-suerunt, id est Hippolytum, Eusebium, Theophylum & Prosperum. Trium priorum cyclos decennovennales, sequitur Bucherius, jam novimus: quarti istius Prosperi, quis alias esse potest quam Judaicus ille 84. annorum, sed anno Christi 382. ad versus istius ævi Lunæ motus emendatus, & ad Paschales Latinorum secundi generis rationes inflexus? Verum huic Soli coævi plures Prosperi, & inter se confusi nebulam aliquam offendunt. Ita Bucherius, qui iterum pag. 427. Prosperianum Latinum 84. annorum cyclum ab anno Christi 382. incipere monet, & in annum 465. desinere, & hoc postremo ejusdem cycli anno, littera Dominicali C. Pascha fuisse V. Kal. Aprilis Luna XVII. Ita & in auctario Prosperiano, quod edimus exordium sumit designandis Lunæ motibus A. D. 466. At eruere non possumus, num Prosperi sit, neque primus, Prosperiano more confessus cyclus, ab A. D. 382. initium dicit, qui primus annus Romanæ suppurationis a Paschasiō in Epist. ad S. Leouem vocatur. Cyclum Annorum 84. qui computatur die Kalendarum Januariarum, Festo & Gallo Coß. (a) A. D. 298. & impletur Syagrio, & Antonino (pro Antonio) Coß. (b) & redit ad caput Merobaldo, & Saturnino Coß. (c) & tertio redit ad caput Posæo & Joanne V. C. Coß. (d) ex Anonymo, qui C. A. D. 810. vixit, libro de computo seu de Kalendario in lucem eruit Ludovicus Antonius Murrarius Anecdot. Latin. tom. III. pag. 204. Sed secundus cyclus non exorditur ab an. 382. ut de Prosperiano statuunt; neque tertius ab A. D. 465.

Præter Paschales laterculos quos in Gennadii codice invenimus, alium offendimus in codice, olim Reginæ Svecorum num. 586. nunc Vaticano, qui scriptus videatur Seculo Christi decimo. Incipit ab anno a Passione Domini CXLI. qui ex Canone Paschali Victoriano est annus Christi vulgaris 168. Desinit in annum a Passione Domini CCXII. qui Christi est an. 239. Quocirca annos 71. complectitur. Paschalem diem per hosce singulos annos cum Victorii Canone Paschali, a Bucherio edito contulimus, & apprime cum eo convenire comperimus. Tam Prosperi Chronicon, ejusque Auctarium, quam Paschales laterculos quibusdam adnotatiunculis identidem aspersimus, in quibus interdum errata quedam Pagii in Paschatis diebus assignandas notavimus. Laterculum Paschalem ex codice Reginæ Suecorum, & Paschalem cyclum annorum 84. ad extremum rejecimus, ut princeps locus conjunctim daretur Prosperiano Chronicon ejusque Auctario, in quo item Paschalis cyclus ab A. D. 464. ad 560. habetur. Faciliiori Lectorum commodo in utrisque Chronicis, ac tabulis Paschalibus, e latere annos Christi numeris Arabicis designavimus.

VI.
De Paschalibus laterculis, qui in lucem proficeruntur.

(a) A. D. 298.
(b) A. D. 382.
(c) A. D. 383.
(d) A. D.

VII.
De Paschali tabula ex codice Reginæ Svecorum.

PROSPERI CHRONICON VATICANUM

CUM LABBEANA EDITIONE COLLATUM.

Codex incipit: pag. 93. col. 2. Hucusque Hieronymus, ex hinc Prosper secuta subjunxit.
Igitur Valente, ut in editis.

Afonio, & Olybrio

A. D. 379.

Ubi legitur in editis: Theodosium Theodosii filium. In Codice habetur: Theodosium Theodosii Comitis filium. Reliqua ut in editis.

Gratianus V. & Theodosio

380.

Omnia, ut in editis.

Syagrio, & Eucherio

381.

Omnia, ut in editis, nisi quia pro miraculis, in codice legitur: multis.

Antonio, & Syagrio

382.

Finis cycli quarti, & exordium quinti. Haec verba desunt in codice; reliqua, ut in editis.

Merobaude II. & Saturnino

383.

Prout in editis.

Ricimere, & Clearcho

384.

In Codice legitur: Ricomede. Pro Romana Ecclesia &c. In Codice tantum habetur: Sirinus Papa fit. Ad ea verba: Gratianus Merobauidis &c. in codice habetur: perfidi Merobauidis magistri militum proditione &c. reliqua, ut in editis.

Arcadio & Bautone

385.

Pro habitat, in codice legiuit habitat. Verba: Burdigale usque extinta est, Desunt in codice, sed addita videntur in margine, charactere nunc obsoleto, atque evanescenibus litteris.

Honorio IV. P. & Evodio

386.

CCCLX. Valentianiano III. & Eutropio. Sequitur in Codice (a) Socero suo apud Viennam Valentianiano. Deinde haec in codice habentur.

387. (a)

Theodosius XLIII. cum jam XIII. regnaret annos, regnat cum Arcadio, & Honorio, annos III. Quo Mediolani mortuo. Hic desunt aliqua. Non sequitur in Codice.

Arcadius XLIII. cum jam regnasset annos XII. regnat cum fratre Honorio ann. XIII. mortuo Arcadii Constantinopoli.

Honorius XLV. cum Theodosio fratri regnat annos XV. quo mortuo

Theodosius XLVI. cuius decreto tertio regni ejus anno

Valentinianus XLVII. cum socero Theodosio an. XXVI. quo mortuo regnat cum Marciano an. III.

Marcianus XLVIII. regnat post Valentinianum annis tribus, quo mortuo

Leo & Majorianus XLVIII. regnat simul annis tribus.

Severus cum Leone regnat quinquagesimus, an. III.

Severo mortuo, regnat Leo in monarchia anno uno, & cum Antemio an. VII.

Olybrius regnat quinquagesimus secundus mens. III. quo mortuo III. Non. Novemb. eodem anno Imperator fit V. Non. Martii Gliserius LIII. quo deposito Nepos LIII.

Avitus filius LV.

Zeno, Anastasius. Et hic definit codex. Sequitur in codice alia pagina nempe 94.

Anno a Passione Domini CCCLXI. Theodosio I. & Cynegio (b) Maximus tyrannus Aquileja occiditur & ejus ab Arbogaste in Galliis. Alter in editis.

388. (b)

Timasio & Promoto

389.

(c) Adcisor Priscilliani. Ob necem ejus communione privantur Episcopi. Alter in editis.

(c)

Valentiniano III. & Neuterio

390.

Titiano (ita Codex) & Symmaco

391.

Arcadio II. & Rufino

392.

Viii.

N O T A E.

(a) N onnulla hic a librario oscitanter prætermissa sunt; addita deinde nonnulla de annis Imperii Theodosii usque ad Zenonem, & Anastasium, quæ in alium locum detrudi debent.

(b) D e Maximi cæde, ac nece apud Aquilejam, nec non de Victoris filii ejus in Galliis nece, Pagius ad A. D. 388. num. VI. ex Idatii Fastis, & Chronicis.

(c) D e Priscilliano a Concilio Burdigalensi & a Maximo, capititis damnato, deque aliorum supplicio agit Baronius ad A. D. 385. ex Severo Sulpicio. S. Ambrosius an. 387. Tres viros ad Maximum profectus, a communione Episcoporum, qui capititis Priscillianum damnarant, abstinuit. Quæ ergo ad hunc annum habet Prosperiani Chronicus descriptor in alium annum sunt transferenda, & quidem ante Maximi necem.

(d)	(d) Valentinianus ab Arbogastis auctoritate laqueo perit, & Eugenium Imperatorem facit. Arbogastes magister. Theodosius cum Arcadio & Honorio filiis regnat. Paulolo fusiis in editis.	THEODOSIO III. & ABUNDANTIO ARCADIO III. & Honorio II.	A. D. 393. 394.
(e)	(e) Johannes monachus habetur (supple clarus). Predixit Eugenium vincendum. Fusiis, & emendatis in editis. Sequitur in codice pag. 94. column. 2.	ARCADIO QUATER & HONORIO TER (a) CCCLXX. Casario & Attico.	396. 397.
(a)	(a) Hi numeri in codice non habentur.	Honorio IV. & Eutychiano	398.
(f)	In margine litteris Langobardicis haec habentur. Anno a passione Domini CCCLXXI. Deinde sequitur: Honorio quater & Eutychiano (f). Roma Papa fit Anastasius. Gildo in Africa occiditur. Cetera deinceps, ut in editis usque ad A. D. 401.	Vincentio & Fravito.	401.
(g)	In codice sequitur: (g) Johannes CPoli, & Theophilus Alexandria Episcopi habentur clari: sed utroque obscuravit discordia. Johannes oppressus exiliatus injusus.	Arcadio V. & Honorio V.	402.
(b)	In codice legitur: (h) Pollentia ad Gothos utriusque partis in clade pugnatum est. Innocentius Papa fit. Deinde reliqua, prout in editis, usque ad A. D. 407.	(b) CCCLXXX. Honorio VII. & Theodosio II.	407.
	(b) Desunt in codice hi numeri, sed ponuntur, consulum Bassi & Philippi, hoc parato. CCCLXXXI.	Basso, & Philippo	408.
(i)	In Codice haec leguntur: (i) Arcadius Imperator CPoli moritur, Honorius cum Theodosio fratri regnat.	Honorio VIII. & Theodosio III.	409.
	Ubi in editis habetur cohæsit, in Codice legitur: Gothis cessit.	Flavio Varane V. C. Cos.	410.
(k)	Codex ita habet: Varane. (k) Romane Alaricus capit VIII. Kal. Septembr. & ideo Consul Orientis tantum fuit s sic & in sequenti anno.	Theodosio Aug. IV.	411.
(l)	Codex: (l) Constantinus Areto (pro Arelato) capit, cuius filius in Hispania regnare orsus. Gerontius Comes occiditur, in Maximum quemdam transferens tyrannidem.	Honorio IX. & Theodosio V.	412.
(m)	Codex: (m) Maximo in Hispania regno ablato, vita conceditur. Gothi Rege Ataulfo Gallias ingressi.	Lucio V. C. Cos.	413.
		Co-	

NOTÆ (d) DE Valentianiano laqueo suffocato Arbogastis perfidia an. 392. Orosius lib. VII. cap. XXXV. Rufinus Histor. Eccles. lib. II. cap. XXXI. Vide Baronium ad hunc annum, & Tilmontium H. st. Imp. tom. V. pag. 354.

(e) DE victoria Theodosii contra Maximum, & Eugenium a Johanne anachoreta Aegypti praedicta, multa habet etiam Baronius A. D. 393. 394. Adi etiam ea de re Tilmontium Histor. Imp. tom. V. pag. 362. & 383. Eugenii numnum vide apud Banduinum tom. II. pag. 523. Obtruncatus fuisse dicitur Eugenius an. 394. mense Septembri.

(f) DE electione Anastasii Papæ Pagius ad A. D. 398. num. II. De Egildonis interitu, ibidem num. XIV.

(g) HIS lucem dant, quæ præter Baronium habet Pagius ad A. D. 401. num. III. & XXV. & ad an. 403. num. II.

(h) Pugnam inter Gothos, & Romanos ad Pollentiam Pagius ad A. D. 403. num. VI. VII. & seq. contigisse contendit anno 402. contra Baronii sententiam, qui hanc pugnam statuit an. 403. Baronii sententiam sequitur Tilmontius Hist. Imp. tom. V. pag. 530. qui Gothos sub Alarico victos fuisse narrat a Stilichone apud Pollentiam die Paschatis, qui fuit 29. Martii. Pascha A. D. 403. incidit in diem 29. Martii. Contra vero Pagius cenfet diem Paschatis, de quo Orosius lib. VII. cap. XXV. intelligendum esse de Paschate anni 402. quod celebratum fuit die 6. Aprilis. De electione Innocentii Papæ itidem Pagius ad. A. D. 402. num. XIX.

(i) DE morte Arcadii vide Pagium ad A. D. 408. num. II.

(k) Pagius non an. 410. sed superiori 409. Romam captam fuisse ab Alarico contra Baronium demonstrare conatur ad A. D. 410. num. II. & sequentibus. At pro Baronio fit Tilmontius Histor. Imp. tom. V. a pag. 591. ad 599. & a pag. 811. ad 813. captam Urbem fuisse docet an. 410. die 24. Augusti, & ab ea Alaricum discessisse die 26. ejusdem mensis.

(l) DE his vide Pagium A. D. 411. num. V.

(m) DE initio regni Gotborum in Galliis Pagius ad A. D. 412. num. XX.

Codex : (n) Hujus pariter & Collega Heraclianus rebellans Africa, & honorem amisit, & vitam. Jovinus & Sebastianus fratres in Galliis regno arepto, perempti exercuit.	(v)
Constantio V. C. Cos. A.D. 414.	
Codex : Constantio & Constante. (o) Attalus Gothorum praesidio tyrannus fit in Galliis. Honorio X. & Theodosio VI. 415.	(o)
Codex pro invasit, habet: invadit. Theodosio VII. & Palladio. 416.	
Codex: (p) Placidiam Vallia reddit. Constantius eam accepit uxorem. Zosimus Papa fit. Honorio XI. & Constantio II. 417.	(p)
Codex: (q) Honorius Romanum cum triumpho ingreditur eentes usque. In editis habetur: p[re]ante currum ejus Attalo. Honorio XII. & Theodosio VIII. 418.	(q)
Codex: CCCXC. Honorio XII. & Theodosio Ofties. (r) Constantius ex Vicario Rome fatione Pelagianorum occiditur. Ad Carthaginensis Concilii decreta (supple Roma damnatur) heresi Pelagiana, ubi Senator Valentinianus NP. nascitur. Monaxio & Plinta 419.	(r)
Codex: (s) Bonifatius Papa fit XLII. Constantius pace firmata cum ei Aquitanica, & aliis civitatibus. Theodosio IX. & Constantio III. 420.	(s)
Codex: Theodosio VIII. (pro VIII.) & Constantio ter. (t) Constantius ab Honorio in consortium regni adsumitur. Hieronymus presbyter moritur. Agricola & Eustathio 421.	(t)
Codex habet: Agricola & Eustathio. (u) Constantius Imp. moritur. Cetera ut in editis. Honorio XIII. & Theodosio X. 422.	(u)
Codex: (x) Odoacer ad Spanias, pro Hispanias, Vandals mittit cum Castino duce. Mariniano & Asclepiodoto. 423.	(x)
Codex: (y) Placidia a fratre Honorio pulsa ad Orientem cum Honoria, & Valeriano (forte Valentiniano) filio proficiuntur. Calestinus Papa (supple fit). Honorius moritur. Regnum ejus Johannes occupat. Theodosius XLVI. Romanum accipit imperium. Codex: (z) Castino & Vittore. Theodosius Valentinianum Casarem facit; & ad recipientum imperium cum matre mittit contra Johannem. Theodosio XI. & Valentiniano. 424.	(y)
Apparatus in Baronium	F f
	Co-

(n) DE Heracliani defectione ejusque suppicio, item de Jovini, & Sebastiani nece Pagius ad A. D. 411. num. VI. & ad an. 413. num. II. III. De his vide etiam Tillemontium Histor. Imp. tom. V. pag. 609. & 2 pag. 613. ad 615.

NOTÆ

(o) DE Attalo, qui in Galliis rex iterum assumitur Pagius ad A. D. 414. num. XVI. de quo eo capto & tradito Honorio Augusto an. 416. ibidem ad A. D. 415. num. XXV.

(p) IDE Pagium ad A. D. 415. num. XXV. qui pacem initam inter Valliam Gothorum regem, & Honorum Aug. censet ante Kal. Martias anni 416. quo eodem anno Placidia Honorio fratri restituta fit. Tillemontius Histor. Imp. tom. V. pag. 629. 630. 631. 632. Ataulphus occisum Barchinone una cum filiis sub finem Augusti mensis an. 415. fuisse tradit, ac successisse Valliam; qui pacem cum Romanis iniit an. 416. ac Placidiam reddidit.

(q) NONnulla hic etiam Chronicci exscriptor præteriit. De triumpho Honori Romæ hoc anno 417. post mensem Maium Pagius ad A. D. 417. num. XXIII. ibidemque vide Philostorium. Adi etiam & Tillemontium Hist. Imp. tom. V. pag. 634. 635.

(r) DE Constantii Vicarii urbis Baronius ex hoc Prosperi loco A. D. 418. De ceteris item, quæ Chronographus noster habet, Pagius ad A. D. 418. num. XVII. LXII. & LXXIII.

(s) DE electione Bonifatii Papæ an. 418. Pagius ad A. D. 418. num. LXXII. et an. 419. n. II. quo agnitus est Pontifex. De pace inter Goths, & Constantium firmata, qua illis Aquitanicam Secundam concessit an. 418. Tillemontius Hist. Imp. tom. V. pag. 640.

(t) DE Constantio in societatem Imperii ab Honorio adscito, Pagius ad A. D. 420. num. II. & seq. De S. Hieronymi obitu, ibidem num. XXI.

(u) PAGIUS ad A. D. 420. num. II. & seq. peccasse Prosperum in Chronogiam scribit, quod velit Constantium fuisse ad Imperium assumptum an. 420. & sequenti obiisse; nam Pagius ad an. 421. num. II. eumdem Constantium, septimo Imperii sui mense an. 421. decepsisse putat. Eadem de septimo Imperii mense, nondum absoluto habet Tillemontius Hist. Imp. tom. V. pag. 646. apud quem leges, Constantii mortem contigisse Ravenna mense Septembri an. 421. ac ita quoque apud Bandurium tom. II. pag. 547.

(x) CASTINUS in Baetica a Vandals fusus est an. 422. ut disces etiam ex Pagio ad A. D. 420. num. XXVIII. & an. 422. num. III. & ex Tillemontio, ubi supra, pag. 650.

(y) DE singulis vide Pagium ad A. D. 423. num. II. & seqq.

(z) IDE de his Pagium ad hunc annum 424. num. IV. & V.

226 Chronicon Prosperi Vaticanum;

(aa)	Codex : (aa) Placidia & Valentinianus Iohannem oppriment. Data stipendia Cæstino ad exilium.	A. D. 426.
	Theodosio XII. & Valentiniano Aug. II.	
	Codex : Theodosio XII. & Valentiniano secundo. Cætera ut in editis.	
	(*) CCCC. Hierio & Ardabure .	427.
	(*) Hac defunct in Codice.	
	Felice & Tauro .	428.
	Codex hæc habet: Anno a passione Domini CCCCI. Felice & Tauro . Nestorius proditur . Partes Galliarum , quas Franci occupaverant Aetius recepit. (bb)	
(bb)	Florentio & Dionysio .	429.
(cc)	Codex : (cc) Aetius magister militum fit . Britannos ab heresi Pelagiana Papz corrigit Cælestinus.	
(dd)	Theodosio XIII. & Valentiniano III.	430.
(ee)	Codex : Augustinus Episcopus moritur (dd)	
	Basso & Antiocho .	431.
	Codex : Nestorius ab Ephesina Synodo damnatur . Ad Scotos primus Episcopus Palladius a Papa mittitur Cæstino . (ee)	
	Aetio , & Valerio .	432.
(ff)	Codex : Syxtus Papa fit . Aetium superat Bonifatius . Aetius pergit ad Hunnos . (ff)	
	Theodosio XIV. & Maximo .	433.
	Codex Consules tantum ponit , cæteris , quæ in editis , omissis .	
	Aspare & Areobinda .	434.
	Codex : Apere , & Ariovinda .	
	Theodosio XV. & Valentiniano IV.	435.
(gg)	Codex ita habet: (gg) Pace facta cum Vandalis , data est eis Africa portio . Deinde sequitur .	
	Isidoro & Senatore .	436.
	Aetio II. & Sigisvulfo .	437.
	Codex: Aetio & Sigisvulfo , reliquis , ut in editis , prætermisssis .	
(hh)	Theodosio XVI. & Fausto .	438.
	Codex : Anno a pass. Domini CCCXI. Theodosio XVI. & Fausto . (hh) Pirata multas insulas , & præcipue Siciliam vastant .	
	Theodosio XVII. & Festo .	439.
(ii)	Codex: Julianus Episcopus irreperere cognatus , vitatur . Carthago capitulatur a Vandals , anno postquam Romana esse cœperat quingentesimo octogesimo quarto . (ii)	
	Valentiniano Aug. V. & Anatolio .	440.
	Codex: (kk) Diaconus Leo Papa fit . Gensericus Siciliam vastat	
	Cyro V. C. Consule .	441.
		Co-

NOTÆ (aa) **A** Di Pagium ad A. D. 424. num. II. & ad A. D. 425. num. II. III. IV.

(bb) **D**E his Pagius ad A. D. 428. num. VIII. & XVI.

(cc) **A** Etium ex Prospéro vulgato , magistrum militiae factum A. D. 429. fatetur etiam Pagius ad an. 430. num. XXX. De legatione S. Germani Autisiodorensis Episcopi ad Britannos ob heresim Pelagianam , jussu S. Cælestini Papæ obita , vide Pagium ad A. D. 429. num. II.

(dd) **D**E S. Augustini morte ex Prospéro Chronicò vulgato Pagius ad A. D. 430. num. XXVIII.

(ee) **D**E Nestorii damnatione Baronius , & Pagius hoc anno 431. De Palladio Scotorum Episcopo item Pagius ex vulgato Prospéro , hoc anno num. LI.

(ff) **V**Ide Pagium de Sixti Papa electione ad hunc an. 432. num. V. & VI. De Aetio vero ibid. num. XVIII. & seqq.

(gg) **D**E hac pace Pagius ex Prospéro Chronicò ad A. D. 435. num. XLIII. Vide Procopium lib. I. Historiæ Vandalicæ , & Ruinartum Hist. Persecut. Vandalicæ , P. II. cap. IV.

(hh) **P**Iratarum nomen in vulgato Prospéro de Vandali intelligit Pagius ad A. D. 438. n. VIII.

(ii) **V**Ide quæ de capta Carthagine a Vandals ex vulgato Prospéro habet Pagius ad A. D. 439. num. VIII. In vulgatis Prospéri Chronicis legitur , captam fuisse Carthaginem anno DLXXXV. postquam Romana esse cœperat. Rectius ex nostro codice numerus annorum , anno excissæ a Romanis Carthaginis accommodatur. Velleios lib.I. captam fuisse Carthaginem scribit : Cornelio Lentulo , & L. Mumazio Coss. scilicet anno Urbis Varroniano 608. more vero Dionysii Halicarnassæ & secundum Fastos Capitolinos anno Urbis 607. cui anno si addas annos 584. fiet annus Urbis 1191. atque adeo annus Christi 439.

(kk) **D**E electione S. Leonis Papa Pagius ad A. D. 440. num. II. Item de Sicilia per Gensericum vastata , ibidem num. IV. ubi tamen nonnulla apud vulgatum Prospérum castiganda esse putat .

Codex : (ll) Ariovinda missa a Theodosio contra Vandulos (supple militibus) magis Siciliam pressit , quam Africa subveniret . Deinde sequitur in Codice .	(ll)
Dioscoro & Eudoxio .	A.D. 442.
Contra Hunnos Thraciam vastantes exercitus de Sicilia redit , & inter Gensericum & Valentianum Africam certis spatis dividitur . (mm)	(mm)
Maximo II. & Paterio .	443.
Codex : Maximo bis , & Paterio . Cæteris , quæ in editis habentur , prætermisssis . Deinde sequitur in codice : Theodosio XVIII. & Albino . Attila Bledam fratrem suum , consortemque regni perimit . (nn)	444.
Valentiniano VI. & Nonio .	445. (nn)
Codex : Valentiniano VI. & Nomo .	
Aetio III. & Symmacho .	446.
Callepio , & Arvabure .	447.
Codex : Callepio , & Ardabore .	448.
Posthumiano & Zenone .	
Codex : Anno a pass. Domini CCCCXXI. Posthumiano , & Zenone	449.
Aetius & Protagene .	
Codex : Aetius , & Protagene . Cæteris omisssis .	
Codex : Valentiniano VII. & Avieno . (oo) Moritur Theodosius , levatur Marcianus . Marciano Aug. & Flavio Adelio .	450. (oo)
Codex : Marciano Aug. & Adelio . Pugnauunt in Galliis Attila , & Attilis . Aquileia fracta est (pp)	451. (pp)
Herculanus & Sporatio .	452. (pp)
Codex : Herculano & Asphoracio :	
Opilione U. C. Consule .	453.
Codex : Opilione , & Vincomalo . Cæteris omisssis .	
Aetio & Studio .	454.
Codex : Aetio , & Studio . Aetius & Boetius occisi sunt . (qq)	455. (qq)
Valentiniano VIII. & Anthemio .	
Codex : Valentiniano VIII. & Anthemio . Valentinianus occiditur . Levatur Maximus XVI. Kal. April. & occiditur Prid. Kal. Jun. Gensericus intrat Romam Avitus in Galliis Imperator efficitur . (rr) Cæteris quæ in editis , omisssis . Deinde sequitur in codice .	(rr)
Johanne XXXI. & Varane . Avitus privatur imperio . (uu)	456. (uu)
Constantino & Rufo . Moritur Marcianus . Levatur Leo . Et Ravenna Majorianus . (xx)	457. (xx)
Anno a Pass. Domini . CCCXXXI. Leone & Majoriano .	458.
Reimere & Patritio . Valamer Doracium intravit . (yy)	459.
Magno & Apollonio .	460. (yy)
Apparatus in Baronium	Ff 2
	Sectio-

(ll) V Ide Baronium , & Pagium ad hunc annum 441. num. XII.

NOTÆ

(mm) D E his Baronius , & Pagius hoc anno 442. num. II. & seqq.

(nn) D E Bletz ab Attila intersecto Pagius ad hunc an. 444. num. XIII.

(oo) D E Theodosii morte Pagius hoc anno 450. num. VIII.

(pp) D E pugna Attila in Galliis , Pagius ad A.D. 451. num. XVII. & seqq. Item de Aetio , ibid. num. XXVI. De Aquileia excidio vide Baronium ad A. D. 452. qui hoc anno eversam Aquileiam putat , ex Cassiodori Chronico . De hujus etiam urbis vastatione Jornandes de rebus geticis cap. XLII. Pagius etiam Aquileia eversionem an. 452. contigisse censem , ut ex eo patet ad hunc ann. num. VI.

(qq) D E utriusque nece Pagius ad hunc an. 454. num. II.

(rr) V Ide de his Pagium ad hunc annum 455. num. II. ubi ex Chronographo Cuspiniani , his similia refert , in quo tamen emendandum esse putat XVI. Kal. April. in VI. Kal. April. & Prid. Kal. Junii , in Pridie Idus Junii . Si vere emendat Pagius , haec emendanda quoque veniunt in nostro codice . De Romanæ urbis excidio per Gensericum , & de Avito in Galliis Imperatore renunciato , vide eundem Pagium ibidem num. III. IV. & X.

(uu) D E Aviti exauctioratione Pagius ad hunc annum 456. num. V. & VI.

(xx) D E his Pagius hoc anno 457. num. II. & XII.

(yy) D E Valamiro Hunnorum rege Jornandes cap. XLVIII, XLIX, & LIII. de rebus Geticis .

228 Chronicon Prosperi Vaticanum

		A.D.
(zz)	Severino & Gudalafo. Moritur Majorianus, Levatur Severus, (zz) Leone Aug. & Severo Aug. Basilico, & Bibjano (sic). Olybrio, & Rusticio, sic.	461. 462. 463. 464. 465. 466.
(aaa)	Basilino, Erminirico (sic), Severus moritur (aaa)	
(bbb)	Ita in Codice Chronicon desinit, Sequitur litteris Langobardicis: Puseo & Johanne, nempe innuit Indiculum Paschæ, qui incipiit ab A. D. 467. post tertium consulatum Leonis Augusti, ubi sequitur chronotaxis.	

AU-

NOTÆ (zz) V Ide de his Pagium ad an. 461. num. II.

(aaa) D E Severi morte Pagius ad an. 465. num. VII.

(bbb) H ic desinit Prosperi Chronicon in nostro Codice, nempe in an. Christi 466. Editio vero Labbeana desinit Valentiniano VIII. & Anthemi Coss, idest A. D. 455. Postquam controversiam de laschate hujus anni inter Alexandrinos, & Latinos retulit, ac ab Adam usque ad Vandalarum perditionem annos 573. præterisse monet.

*Anctarium, seu continuatio Chronicorum, & Canonis Paschalis
Prosperiani, ex codice Vaticano veterissimo,
litteris quadratis exarato,
pag. 96. col. 2.*

Incipit Epitome temporum, & Indiculus Paschæ:

Sanctorum ac vestris orationibus faciam spiritualiter quod solent hi facere, qui in brevi tabella terrarum & urbium situs pingunt, & latissimas regiones in modico spatio demonstrare nituntur, ut scilicet qui hanc paryulam legerit schedulam, non solum Historicorum sapientia luce fulgentium, & varios diuinorum luminum in unam scientiae coronam distinctos reperiat.

Josephus igitur qui XX. Antiquitatum edidit libros ab exordio mundi usque ad XIV. annum Domitianii Cæsariorum, V DCCV. scripsit.

Julius Africanus, cuius quinque de temporibus extant volumina, a primo homine usque ad Domini Incarnationem V. D. stilo terminavit.

In Chronica Eusebii Cæsariensis Episcopi, quam Beatus Hieronymus in Latinam linguam vertit, & nonnulla, quæ omessa videbantur, adiecta; a principio mundi usque ad XIII. Valentis annum, idest usque ad Consulatum ejus sextum; & Valentiniani iterum, annos V. DLXXVIII. legimus.

Orosius presbyter in septimo ad Augustinum libro, ab initio mundi ad tempora Honorii V DCXVIII. adserit.

Prosperius presbyter usque ad annum XV, Tiberii Cæsariorum, idest duobus Geminis, quo Dominus noster Jesus Christus passus est, annos V CCXXVIII. exponit.

Porro autem juxta diligentissimam suppurationem, ut posterior declaravit exitus, a principio mundi usque ad Consulatum Olybrii, & Rustici: V DCCCCXLIII. colliguntur anni.

	A.D.
	His Consulibus (Olybrio & Rustico) Pascha primum Pridie Idus April.
	464.
	Sequenti anno Pascha V. Kal. April. HERMENIRICO & BASILISCO,
	465.
	Defunctus est Severus (a)
	LEONE AUG. TER. Kal. Jan. die sabbatu, luna XXX. Pascha XV.
	466. (a)
	Kal. Mai. Lun. XVII.
CCCCXL.	* PUSEO ET JOHANNE, Pascha V. Id. April. Luna XX,
	His Consulibus, Anthemius Imp. efficitur. (b)
	467. * idest an-
	ANTHEMIO AUG. BIS. Pascha Prid. Kal. April. Luna XXII.
	468. 440. a
	Marcellinus occiditur Sicilia. (c)
	469. passione
	MARCIANO AC ZENONE, Pascha Prid. Id. (*) April. Luna XVI.
	Domini.
	SEVERO V. C. CONSULE, Pascha Prid. Non. April. (*) Lun. XVIII.
	470. (b)
	LEONE AUG. IIII. & PROBIANO. Pascha V. Kal. April. Luna
	471. (c)
	XXII.
	FESTO ET MARCIANO, Pascha XVI. Kal. Mai. Luna XXII.
	472. * leg. Idi-
	Bellum civile inter Anthemium, & Recimer, Occiditur Anthe-
	bus.
	muis V. Id. Jul. (d)
	473. nis
	Levatur Olybrius. Moritur Recimer. XIII, Kal. Septemb. Et Olybrius
	(d)
	moritur IIII. Non. Novemb.
	Leone AUG. V. Pascha Kal. April. Luna XVIII.
	473. (e)
	Licerius Imp. levatus est V. Non. Mart. (e)
	Leo-

(a) V Ide Pagium ad A. D. 465. num. VII.

NOTÆ

(b) DE Anthemii inauguratione Pagius ad A. D. 467. num. II.

(c) DE Marcellini cæde Cassiodorus in Chronicorum A. D. 468. Procopius de bello Vandalico cap. VI. in fine scribit, Marcellinum, quem Marcellianum vocat, Dalmatia invasorem, fraude cuiusdam ex ipsius collegis fuisse extinctum. Vide Theodoricum Ruinartum Hist. Persecut. Vandalicæ p. II. pag. 479. editionis Parisiensis.

(d) DE Anthemii nece ad V. Idus Julii Pagius ad A. D. 472. num. IV. ex Chronographo Cuspiniani, in quo tamen mors Ricimeris XV. Kal. Septemb. & Olybrii ad X. Kal. Novemb. illigatur; Imperii quoque utriusque tempus non bene ex eodem Cuspiniani Chronographo suppeditat Pagius.

(e) Pagius ad A. D. 473. num. II. de Glycerii electione ex Chronographo Cuspiniani agit; in quo tamen, III. Nonas, non V. Nonas habetur.

	LEONE AUG. JUN. Pascha XI. Kal. Mai Luna XVIII.	474.
	POST CONS. LEONIS AUG. Pascha VIII. Id. April. Luna XV. La- tini Idib. April. Luna XXII.	475.
(f)	Deponitur Licerius: Levatur Nepos. (f)	
(g)	ZENONE AUG. BIS. Fugavit Orestes Nepotem, & levatur Augu- stulus. (g)	
CCCL.	BASILISCO AUG. II. & ARMATO: Pascha V. Kal. April. Luna XVII.	476.
(b)	Odoacer levatur X. Kal. Septemb. (b)	
	POST CONSUL. supra scriptorum. Pascha XV. Kal. Mai. Luna XVIII.	477.
	ILLO V. C. CONSULE Pascha V. Id. April. Luna XXI.	478.
(i)	Theodoricus Dyrrachium ingressus est. (i)	
* lege VIII.	ZENONE AUG. III. Pascha VII. * Kal. April. Luna XVII.	479.
* Hic ab- est Cons. Basilii jun.	PLACIDO V. C. CONSULE. * Pascha Non. April. Luna XXI.	481.
	SEVERINO V. C. CONS. Pascha XIV. Kal. Mai. Luna XV.	482.
	Graci VIII. Kal. Mai. Luna XXII. (k)	
(k)	FAUSTO V. C. CONS. Pascha IIII. Id. April. Luna XVIII.	483.
(l)	VENANTIO V. C. CONS. ET THEODORICO. Pascha Kal. April.	484.
CCCCLX.	Luna XX. Hunericus persequitur Catholicos. (l)	
(m)	SYMMACHO V. C. CONS. Pascha XI. Kal. Mai. Luna XXI.	485.
* lege VIII.	DECIO V. C. CONS. (m) Pascha Idib. April. Luna XVII.	486.
(n)	BOETIO V. C. CONS. Pascha IIII. Kal. April. Luna XX.	487.
	DINAMIO ET SIFIDIO. Pascha XV. Kal. Mai. Luna XX.	488.
	PROVINO V. C. CONS. Pascha IIII. Non. April. Luna XVI.	489.
	FAUSTO JUNIORE. Pascha VII. * Kal. April. Luna XVIII.	490.
	OLIBRIO JUN. V. C. CONSULE. Pascha XVIII. Kal. Mai. Luna XX.	491.
	Zeno defunctus est. Levatur Anastasius. (n)	
	ANASTASIO AUG. ET RUFO. Pascha Non. April. Luna XXII. (o)	492.
	ALBINO V. C. & EUSEVIO. Pascha XIV. Kal. Mai. Luna XVI.	493.
(p)	His consulibus ignari praesumptores antichristum nasciturum (supple dixerunt) Ravenna Theodoricus ingressus. (p)	
(q)	ASTERIO ET PRÆSIDIO. Pascha IIII. Id. April. Luna XVIII.	494.
	VIATORE V. C. CONS. Pascha IV. Non. April. Lun. XXII. (q)	495.

POST

NOTÆ (f) P Agius ad A. D. 474. num. VII. citat Cuspiniani Chronographum, in quo his Coss. nempe Leone Aug. jun. habetur, dejectum de Imperio Glycerium in portu Urbis Romæ; & eo anno levatum esse Julium Nepotem VIII. Kal. Julias. Chronographus noster hæc refert post consul. Leonis Aug. scilicet A. D. 475. sed fortasse oscitanter; nam idem est ibi: Post consul. Leonis Aug. ac Zenone Aug. biss quo anno Orestes fugavit Nepotem.

(g) P Agius ad A.D. 475. num.II, ex Chronographo Cuspiniani in hunc annum confert depositionem; & sugam Nepotis per Orestem. Intravit, inquit Chronographus, Ravennam Patricius Orestes eum exercitu, & fugavit Imperatorem Nepotem ad Dalmatias V Kal. Septemb. Eo anno levatus est Augustulus Imp. Ravenna a Patricio Oreste patre suo, Prid. Kal. Novembr.

(h) Ita quoque ad diem, quo Odacer rex levatus est, Chronographus Cuspiniani apud Pagium A. D. 476. num.II.

(i) P Agius ad A. D. 479. num. IV. putat hoc tantum anno, Theodosium in Romanum imperium excursiones secisse, quod Marcellinus in Chronico ad tertium Zenonis consulatum referat, Sabinianum utriusque militiae ducentrem, virtute magis, quam ingenio Theodoricum apud Graciam debacchante deteruisse. Item quod Malchus pag. 80. scribat, Thedoricum apud Epidamnum, seu Dyrrachium grassatum fuisse.

(k) P Agius in tabula Paschali A. D. 482. sequitur cyclos Græcorum, apud quos Pascha fuit die 25. Aprilis, Latini celebrarunt Pascha die 18. Aprilis.

(l) Ex his Chronographi nostri verbis appetat, A. D. 484. non 483. Hunericum in orthodoxos favire cœpisse; vide Pagium A. D. 483. num. VIII. De persecutione Hunerici Marcellinus quoque in Chronico ad A. D. 484. Consule de his Ruinartum Hist. Persecut. Vandalicæ P. II. cap. VII. num. 4. & seq.

(m) P Agius in tabula Paschali A. D. 486. Paschale festum collocat die 6. Aprilis, ita quoque Victoris Canon; noster vero Chronographus die 13. Aprilis, quæ Dominica etiam fuit, littera Dominicali E.

(n) DE Zenonis morte, & Anastasi Aug. electione vide Pagium A. D. 491. num. III.

(o) M endo typographi in tabula Paschali apud Pagium A. D. 492. habetur Pascha die 7. April. legendum, 5. Aprilis, quo Dominica fuit, littera Dominicali D. & recte in nostro Chronico Nonis Aprilis designatur.

(p) DE Theodorici ingressu Ravennam Pagius ad A. D. 493. num. II. ex Chronographo Cuspiniani.

(q) M endum forte est in nostro Chronico Paschali, ad diem Paschatis quod attinet; nam scribitur IIII. Non. April. sed A. D. 495. in tabulis Paschalibus Pascha figitur ad VII. Kal. April. idest die 26. Martii, ut habent Canon Victorii, & Alexandrini; nisi forte in diem 2. Aprilis transtulit ex nonnullis latinorum cyclis, quod probabile est.

CCCCLXX.	POST CONS. VIATORIS. Pascha XVIII. Kal. Mai. Lun. XV. Alii delirantes hoc consule dicunt Antichristum nasciturum. (r)	496.	(r)
	ITERUM POST CONS. VIATORIS. Pascha VIII. Id. April. Luna XVIII. Latini X. Kal. Mai. Luna XXII. (f)	497.	(s)
	PAULINO. Pascha IV. Kal. April. Luna XXI.	498.	
	P. C. PAULINI. Pascha XIV. Kal. Mai. Luna XXII. Alii Idib. April. Luna XV. (t)	499.	
	ITERUM P. C. PAULINI. Pascha IV. Non. April. Luna XVIII.	500.	(t)
CCCCLXXVII.	ABIENO. Pascha X. Kal. Mai. Luna XVIII.	501.	
CCCCLXXVIII.	Romani VIII. Kal. April. Luna XXI. (u)	502.	(u)
CCCCLXXIX.	ABIENO JUNIORE. Pascha XVIII. Kal. Mai. Luna XXII. (x)	503.	(x)
CCCCLXXX.	Synodus congregata est propter Symmachum Papam.		
CCCCLXXXI.	VOLUSIANO. Pascha III. Kal. April. Luna XVIII.	504.	
CCCCLXXXII.	B. CITHEGO. Pascha XIII. Kal. Mai. Luna XVIII.	505.	* lege III.
CCCCLXXXIII.	THEODORO. Pascha III. * Id. April. Lun. XXI.	506.	(y)
CCCCLXXXIII.	Mons Besubius eructavit V. Id. Novemb. (y)	507.	* lege VII.
CCCCLXXXV.	MESSALA Pascha VIII. * Kal. April. Luna XVII.	508.	
CCCCLXXXV.	VENANTIO. Pascha XVII. Kal. Mai. Lun. XVIII.	509.	
CCCCLXXXVI.	B. BASILIO VENANTIO. Pascha VIII. Id. April. Alii XII. Kal. M. Lun. XV.	510.	
CCCCLXXXVII.	ANASTASIO IMPORTUNO. Pascha XI. Kal. April. Luna XVIII.	511.	
CCCCLXXXVIII.	BOETIO V. C. CONSULE. Pascha III. Id. April. Luna XVI.	512.	
CCCCLXXXVIII.	FELICE V. C. CONSULE. Pascha III. Non. April. Lun. XX. La- tini X. Kal. April. Lun. XXII.	513.	
CCCCLXXXV.	B. P. C. FELICIS. Pascha X. Kal. Mai. Lun. XXI.	514.	
	Sequitur in Codice literis Langobardicis, charactere minus antiquo: <i>Hoc anno in Kal. Jul. Sol. Eclipsim. Et in monte Vesuvio.....</i>	515.	
	<i>Id. Jul. (z)</i>	516.	
CCCCLXXXVI.	PROBO. Pascha VII. Id. April. Lun. XVI.	517.	
CCCCLXXXVII.	SENATORE. Pascha III. Kal. April. Lun. XVIII.	518.	* lege
CCCCLXXXVIII.	FLORENTIO. Pascha XIII. Kal. Mai. Lun. XX.	519.	XVII.
CCCCLXXXVIII.	B. PETRO. Pascha III. Non. April. Lun. XVI.	520.	* lege
CCCCXC.	AGABITO. Pascha VII. Kal. April. Lun. XVIII.	521.	XIII.
CCCCXCI.	P. C. AGAPITI. Pascha XII. * Kal. Mai. Lun. XVIII.	522.	* lege V.
CCCCXCII.	EUTHARICUS CILLICA. Pascha Prid. Kal. April. Lun. XVI.	523.	
CCCCXCIII.	B. RUSTICIO. Pascha XII. * Kal. Mai. Lun. XVI.	524.	
CCCCXCIII.	VALERIO. Pascha III. Id. April. Lun. XVIII. Alii VI. *	525.	
	Kal. April. Lun. XV.	526.	
CCCCXCIV.	STMMACHO ET BOETIO. Pascha. III. Non. April. Lun. XXII.	527.	
CCCCXCVI.	MAXIMO. Pascha XVI. Kal. Mai. Luna XVI.	528.	* lege
CCCCXCVII.	B. OPILIONE. Pascha VII. Id. April. Lun. XVIII.	DL.	VII.
CCCCXCVIII.	PROEO JUNIORE. Pascha III. Kal. April. Lun. XXI.		
CCCCXCVIII.	OLIRRIO JUNIORE. Pascha XIII. Kal. Mai. Lun. XXII.		
D.	MAVORTIO. Pascha Prid. Non. April. Lun. XVIII.		
DI.	E. P. C. MAVORTI. Pascha VIII. * Kal. April. Lun. XX.		

(r) DE Antichristi ortu vide Baronium ad A. D. 496.

NOTÆ

(s) IN nostra Paschali tabula mendum cubat, ubi dicitur, apud Latinos hoc anno 497. Pascha fuisse X. Kal. Maii. nempe die 22. Aprilis, legendum potius XII. Kal; nam cum hoc anno littera Dominicalis fuerit E. die 20. Aprili. Dominica fuit, non 22. Apud Graecos hoc anno Pascha fuit die 6. Aprilis, ut & in Victorii Canone.

(t) ENDUM quoque in nostra Paschali tabula ad A. D. 499. ubi designatur Pascha Idibus Apr. Legendum potius: III. Idus April. quo die Pascha statuitur apud Pagium. Recte porro Pascha ex aliorum cyclis ad diem XIII. Kal. Maii; idest die 18. Aprilis refert. In Victorii Canone ponitur Paschatis dies XIV. Kal. Maii; & apud Alexandrinos IV. Idus Aprilis, unius & hic numeri lapsu; nam scribendum fuit III. Id. April.

(u) APUD Pagium Pascha A. D. 501. est die 22. Aprilis, littera Dominicali G. In Victorii Canone hoc anno duo diversa Paschalia festa designantur, nempe X. Kal. Maii, idest die 22. Aprilis, & quibusdani Latinis VIII. Kal. Aprilis, idest die 25. Martii Luna XXI. Utrumque Paschale festum & Chronographus noster notavit.

(x) DE Synodo Romana A. D. 502. propter Papam Symmachum habita, Pagius hoc anno num. II. III. Vide Mansii notas in hunc Pagii locum.

(y) THEODORICO imperante, Vesuvium erupisse constat ex Cassiodoro Variar. lib. IV. epist. L. ubi Fausto Praefecto Praetorio Theodoricus rex mandat, ut mittat virum probatæ fidei ad Nolandum, sive ad Neapolitanum, territorium Vesuvii montis incendio vastatum, Baronius A. D. 471. in fine Vesuvii incendium commemorat, cuius cineres CPolim usque dilapsi sunt. Ea de re testem adducit Marcellinum in Chronicō Leone Aug. IV. & Probianō Coss. idest. A. D. 471. sed nihil apud Marcellinum his Coss. invenimus.

(z) ET hic alterum Vesuvii incendium memoratur. De hujus montis mugitu sub Belisario vide Procopium de bell. Gothic. lib. II. cap. IV. item ejus descriptionem ibid. lib. IV. cap. XXXV.

DII.	DECIO JUNIORE.	Pascha XVII. Kal. Mai. Lun. XXI.	529.
DIII.	LAMPADIO ET ORESTE.	Pascha Prid. Kal. April. Lun. XVII. Latini X. * Kal. April. Lun. XX.	530.
* Ige XI.	P. C. SUPRASCIPTORUM.	Pascha XII. Kal. Mai. Lun. XVII.	531.
DIV.	B. ET ITERUM P. C. SUPRASCIPTORUM.	Pascha III. Id. April. Lun. XX.	532.
DVI.	ET ITERUM P. C. SUPRASCIPTORUM.	Pascha VI. Kal. April. Lun. XVI.	533.
DVII.	PAULINO JUNIORE.	Pascha XVI. Kal. Mai. Lun. XVI.	534.
* leg. VI.	P. C. PAULINI.	Pascha V. * Id. April. Lun. XX. Latinis in Kal. April. Luna XXII.	535.
DVIII.	B. ITERUM P. C. PAULINI.	Pascha X. Kal. April. Lun. XV.	536.
* ad oram DVIII.	P. C. BELISARI.	* Pascha Prid. Id. April. Lun. XVI.	537.
Legitur :			
quod est			
consulatus			
iterum.	DXI.	JOHANNE.	538.
	DXII.	Pascha Prid. Non. April. Lun. XX.	
(aa)	DXIII.	APPIONE CONS.	
	DXIII.	Pascha VIII. Kal. Mai. Lun. XX. Alii XVI. Kal. Mai. Lun. XV. Nonnulli ex Kal. April. Lun. XXXII. quæ tertia est. (aa).	
	DXV.	B. JUSTINO.	539.
	DXVI.	Pascha VI. Id. April. Lun. XVIII.	540.
(bb)	DXVII.	BASILIO JUNIORE.	541.
	DXVIII.	Pascha Prid. Kal. April. Lun. XVIII.	542.
	DXVIII.	P. C. BASILI.	543.
(cc)	DXX.	Pascha XII. Kal. Mai. Lun. XX.	544.
	DXXI. B.	ITER. P. C. BASILI.	545.
	DXXII.	Pascha Prid. Non. April. Lun. XVI. (bb) Græci	546.
	DXXIII.	Prid. Id. April. Lun. XXXII.	
	DXXIII.	B. Pascha VI. Kal. April. Lun. XVIII.	
	DXXV. B.	Pascha XVI. Kal. Mai. Lun. XVIII.	
	DXXVI.	Pascha VI. Id. April. Lun. XXII.	
	DXXVII.	Græci XI. Kal. Lun. XVI. (cc)	
	DXXVIII.	Pascha VIII. Kal. April. Lun. XVIII.	547.
(dd)	DXXVIII. B.	Pascha Prid. Id. April. Lun. XVIII.	548.
(ee)	DXXX.	Pascha Prid. Non. April. Lun. XXI.	549.
	(dd)	Pascha XV. Kal. Mai. Lun. XV.	550.
	DXXXI.	Græci CIII. Kal. Mai. Lun. XVI.	
	DXXXII.	Pascha V. Id. April. Lun. XVIII.	551.
	DXXXIII.	Pascha Prid. Kal. April. Lun. XX.	552.
	DXXXIV.	Pascha XII. Kal. Mai. Lun. XXI.	553.
	DXXXV.	Pascha Non. April. Luna XVII.	554.
	DXXXVI.	Pascha V. Kal. April. Lun. XX.	555.
(ff)	DXXXVII. B.	Pascha XVI. Kal. Mai. Lun. XX.	556.
	DXXXVIII.	(dd) Pascha Prid. Kal. April. Lun. XVII.	557.
	DXXXIX.	(ee) Pascha X. Kal. Mai. Lun. XVIII.	558.
	DXXXX.	Pascha Id. April. Lun. XXI.	559.
(gg)	DXXXXIII. B.	(ff) Pascha XI. Kal. Mai. Lun. XXII.	560.
			561.
		Ε ΓΩ ΛΟΥΠΟΥΤΕΣ ΠΕΣΟΥΜ	
	DXXXV.		562.
	DXXXVI.		563.
	DXXXVII. B.		564.
(gg)	DXXXVIII.	BASILI XXV. (gg)	565.
			566.

DXL.

NOTÆ

(aa) M endum est apud nostrum Chronographum in numeris omnibus Paschalis festivitatis; nam pro VIII. Kal. Maii, legendum VIII. nempe die 24. Aprilis; pro ex Kal. April. legendum Prid. Non. April. idest die 4. Aprilis, quibus diebus, Dominica fuit, littera Dominicali B. A. D. 539.

(bb) L egendum quoque hoc anno 543. Nonis Aprilis, pro Prid. Nonas; nam hoc anno, littera Dominicali D. dies Dominica fuit 5. Aprilis.

(cc) L egendum in die Paschatis A. D. 546. X. Kal. Maii ex supputatione Græcorum; nam cum littera Dominicalis G. esset, dies Dominica fuit 22. Aprilis, idest X. Kal. Maii. Alii celebrarunt die 8. Aprilis, ut recte quoque in nostro Chronographo.

(dd) I N Paschatis die A. D. 557. legendum Kal. April. nam hoc anno Pascha fuit die prima Aprilis, littera Dominicali G.

(ee) I N Paschatis die A. D. 558. legendum XI. Kal. Maii; nam Pascha incidit in diem 21. Apr. littera Dominicali F.

(ff) I N Paschatis die A. D. 560. legendum potius XIII. Kal. Maii, idest die 18. Aprilis, littera Dominicali D C. In aliis tabulis vulgatis, & apud Pagium hoc anno Pascha est die 28. Martii.

(gg) V ide nostras adnotationes in Fastos Consulares ad A. D. 566. num. 1.

CONSUL. JUSTINI AUG. (bb)

(bb)	DXL.		567.
	DXLI. B.		568.
	DXLII.		569.
	DXLIII.		570.
	DXLIII.		571.
	DXLV. B.		572.
	DXLVI.		573.
	DXEVIE.		574.
	DXLVIII.		575.
	DXLVIII. B.	IN HOC ANNO TRIUMPHAVIT . . . (ii)	576.
(ii)	DL.		577.
	DLI.		578.
	DLII.		579.
(kk)	DLIII. B.	Consulatu Constantini Augusli . (kk) Litteris Langobardicis, chara- ctere minus antiquo.	580.
	DLIII.		581.
	DLV.		582.
	DLVI.		583.
(ll)	DLVII. B.	Consolatu Maurici Aug. (ll) Litteris Langobardicis, charactere minus antiquo.	584.
	DLVIII.		585.
	DLVIII.		586.
	DLX.		587.
	DLXI. B.		588.
	DLXII.		589.
	DLXIII.		590.
	DLXIV.	Deinde sequuntur litteris Langobardicis aliquot numeri sequentium Paschatum usque ad annum DLXVIII. a Passione Domini , & e regione aliquot Paschatum termini, iisdem litteris Langobardicis exarati ; qui a manu posteriori, scilicet diu postquam codex primum scriptus est, additi sunt.	591.

Apparatus in Baronium

G g

LA.

NOTÆ (bb) DE Justini consulatu vide item notas in Fastos A. D. 566. num. I.

(ii) V Ide quoque nostras notas in Pagium ad A. D. 575. num. VII.

(kk) A Di nostras in Pagium notas ad A. D. 580.

(ll) V Ide item nostras in Pagium notas ad A. D. 584.

234 Chronicon Prosperi Vaticanum
LATERCULUS PASCHALIS

AB A. D. 168. ad 239.

EX CODICE VATICANO, OLIM REGINÆ SVÆCORUM
 num. 586. pag. 9.

Scriptus videtur sæcul. Christi decimo.

		A.D.
(a)	B. Emb. (a) CXLI. Kal. Jan. Feria prima, Luna VI. Initium Quadragesimæ II. Kal. Mart. Luna V. Pascha III. Id. April. Luna XVII.	168.
(b)	Com. (b) CXLII. Kal. Jan. dies Sab. Luna XVII. Initium Quadrag. X. Kal. Mart. Lu- na. VIII. Pascha III. Non. April.	169.
	Emb. CXLIII. Kal. Jan. die Dominica, Luna XXVIII. Initium Quadrag. IIII. Id Mart. Luna VIII. Pascha VIII. Kal. Mai. Luna. XXII.	170.
(c)	Finit Endegadis, incipit Ogodoadis, (c) Com. CXLIV. Kal. Jan. secunda feria, Luna. VIII. Initium Quadrag. V. Kal. Mart. Lu- na. V. Pascha VI. Id. April. Luna XVII.	171.
	B. Com. CXLV. Kal. Jan. tertia feria, Luna XX. Initium Quadrag. XIII. Kal. Mart. Luna VII. Pascha III. Kal. April. Luna VIII.*	172.
* lege XVIII.	Emb. CXLVI. Kal. Jan. quinta feria, Luna. I. Initium Quadrag. VIII. Id. Mart. Luna VIII. Pascha XIII. Kal. Mai. Luna. XX.	173.
	Com. CXLVII. Kal. Jan. sexta feria, Luna XII. Initium Quadrag. VIII. Kal. Mart. Lu- na III. Pascha II. Non. April. Luna XVI.	174.
	Com. CXLVIII. Kal. Jan. die Sabb. Luna XXIII. Initium Quadrag. Idib. Febr. Luna VII. Pascha VI. Kal. April. Luna XVIII.	175.
	B. Emb. CXLVIII. Kal. Jan. die Dominic. Luna III. Initium Quadrag. III. Non. Mart. Luna VII. Pascha XVII. Kal. Mai. Luna XVIII.	176.
* lege III.	Com. CL. Kal. Jan. feria II, *, Luna XVI Initium Quadrag. XIII. Kal. Mart. Luna III. Pascha II. Kal. April. Luna XVI.	177.
* lege IV.	Emb. CLI. Kal. Jan. feria III. * Luna XXVII. Initium Quadrag. VII. Id. Mart. Luna X. Pascha XII. Kal. Mai. Luna XVIII. sic.	178.
	Finit Oedoatus, incipit indegatus.	
* lege V.	Com. CLII. Kal. Jan. Fer. IV. * Luna VIII. Initium Quadrag. Kal. Mart. Luna VIII. Pascha II. Id. April. Luna XX.	179.
	B. Com. CLIII. Kal. Jan. Fer. VI. Luna XVIIII. Initium Quadrag. X. Kal. Mart. Luna X, Pascha III. Non. April. Luna XXII.	180.
	Emb. CLIII. Kal. Jan. die Dominic. Luna XXX. Initium Quadrag. III. Non. Mart. Luna III. Pascha XVI. Kal. Mai. Luna XVI.	181.
	Com. CLV. Kal. Jan. Feria II. Luna XI. Initium Quadrag. V. Kal. Mart. Luna VII. Pascha VI. Id. April. Luna XIX.	182.
	Com. CLVI. Kal. Jan. Feria III. Luna XXII. Initium Quadrag. XIII. Kal. Mart. Lun.X. Pascha II. Kal. April. Luna XXII.	183.
	B. Emb. CLVII. Kal. Jan. Feria IIII. Luna III. Initium Quadrag. VIII. Id. Mart. Lu- na X. Pascha XIII. Kal. Mai. Luna XXII.	184.
	Com. CLVIII. Kal. Jan. Feria VI. Luna XIV. Initium Quadrag. VIII. Kal. Mart. Luna VI. Pascha Prid. Non. April. Luna XVIII.	185.
	Com. CLVIII. Kal. Jan. die Sabb. Luna XXV. Initium Quadrag. Idib. Febr. Luna VIII. Pascha VI. Kal. April. Luna XXI.	186.
	Emb. CLX. Kal. Jan. die Dom. Luna VI. Initium Quadrag. III. Non. Mart. Luna X. Pas- cha XVI. Kal. Mai. (d) Luna XXII.	187.
(d)	B. Com. CLXI. Kal. Jan. Feria II. Luna XVII. Initium Quadrag. XIII. Kal. Mart. Luna V. Pascha II. Kal. April. Luna XVII.	188.
	Emb. CLXII. Kal. Jan. Feria III. Luna XXVIII. Initium Quadrag. VII. Id. Mart. Luna VI. Pascha XII. Kal. Mai. Luna XIX; Finit Endegatus, incipit Oedoatus.	189.
	Com. CLXIII. Kal. Jan. Feria V. Luna IX. Initium Quadrag. Kal. Mart. Luna VIII. Pascha II. Id. April. Luna XXI.	190.
	Com. CLXIII. Kal. Jan. Feria VI. Luna XX. Initium Quadrag. XVI. Kal. Mart. Luna V. Pascha V. Kal. April. Luna XVII.	191.

B. Emb.

(a) **H**æc Sigla: *embolismum* significat.

(b) **H**æc item: *communem. De embolismo, & communi anno*, vide Epistolam secundam
Paschalem Dionysii exigui.

(c) **D**E Endecade, & Ogodoade, vide eandem Dionysii epistolam.

(d) **E**rrat Pagius ad A. D. 187. dum hoc anno statuit Pascha die 17. Aprilis; nam incidit
die 16. littera Dominicali A. ut recte hic die designatur in hoc Paschali laterculo.

B. Emb. CLXV. Kal. Jan. die Sabb. Luna I. Initium Quadrag. III. Non. Mart. Luna V.	192.
Pascha XVI. Kal. Mai. Luna XVII.	
Com. CLXVI. Kal. Jan. Feria II. Luna XII. Initium Quadrag. V. Kal. Mart. Luna VIII.	193.
Pascha VI. Id. April. Luna XX.	
Com. CLXVII. Kal. Jan. Feria III. Luna XXIII. Initium Quadrag. III. Id. Febr. Luna III. Pascha IX. Kal. April. Luna XVI.	194.
Emb. CLXVIII. Kal. Jan. Feria III. Luna IV. Saltus lunæ. Initium Quadrag. VI. Non. Mart. Luna V. Pascha Idib. April. Luna XVII.	195.
B. Com. CLXVIII. Kal. Jan. Feria V. Luna XVI. Initium Quadrag. VIII. Kal. Mart. Luna VIII. Pascha II. Non. April. Luna XX. (e).	196.
Emb. CLXX. Kal. Jan. die Sabb. Luna XXVII. Initium Quadrag. III. Id. Mart. Luna VIII. Pascha VIII. Kal. Mai. Luna XXII.	197. (e)
Finit Octodadis. incipit Endegadis.	
Com. CLXXI. Kal. Jan. die Dom. Luna VIII. Initium Quadrag. III. Kal. Mart. Luna V. Pascha V. Id. April. Luna XVII.	198.
Com. CLXXII. Kal. Jan. Feria II. Luna XIX. Initium Quadrag. XII. Kal. Mart. Luna VIII. Pascha Kalend. April. Luna XX.	199.
B. Emb. CLXXIII. Kal. Jan. Feria III. Luna XXX. Initium Quadrag. VII. Id. Mart. Luna VIII. Pascha XII. Kal. Mai. Luna XX.	200.
Com. CLXXIV. Kal. Jan. Feria V. Luna XI. Initium Quadrag. VIII. Kal. Mart. Luna III. Pascha Nonis April. Luna XVI.	201.
Com. CLXXV. Kal. Jan. Feria VI. Luna XXII. Initium Quadrag. XVI. Kal. Mart. Luna VII. Pascha V. Kal. April. Luna XIX.	202.
Emb. CLXXVI. Kal. Jan. die Sabb. Luna III. Initium Quadrag. II. Non. Mart. Luna VIII. Pascha XV. Kal. Mai. Luna XX.	203.
B. Com. CLXXVII. Kal. Jan. die Dom. Luna XIV. Initium Quadrag. V. Kal. Mart. Luna X. Pascha VI. Id. April. Luna XXII. (f)	204.
Com. CLXXVIII. Kal. Jan. Feria III. Luna XXV. Initium Quadrag. IV. Id. Febr. Luna VI. Pascha IX. Kal. April. Luna XVIII.	205. (f)
Emb. CLXXVIII. Kal. Jan. Feria IV. Luna VI. Initium Quadrag. VI. Non. Mart. Luna VII. Pascha Idibus April. Luna XIX.	206.
Com. CLXXX. Kal. Jan. Feria V. Luna VI. Initium Quadrag. VIII. Kal. Mart. Luna X. Pascha Nonis April. Luna XXII. (g)	207.
B. Emb. CLXXXI. Kal. Jan. Feria VI. Luna XXVIII. Initium Quadrag. II. Non. Mart. Luna III. Pascha XV. Kal. Mai. Luna XVI. (h)	208. (g) (h)
Et ipse annus qui superius est scriptus CLXXXI. apud Gracos initium Quadrag. III. Id. Mart. Luna X. Pascha VIII. Kal. Mai. Luna XXI. Usque hic Graci & Latinis insimul faciunt Pascha: hoc sunt anni L. Finit Endegadis, incipit Octodadis.	
Com. CLXXXII. Kal. Jan. die Domin. Luna IX. Initium Quadrag. IV. Kal. Mart. Luna VI. Pascha V. Id. April. Luna XVIII.	209.
Com. CLXXXIII. Kal. Jan. Feria II. Luna XX. Initium Quadrag. XII. Kal. Mart. Luna IX. Pascha Kal. April. Luna XXI.	210.
Emb. CLXXXIV. Kal. Jan. Feria III. Luna I. Initium Quadrag. VI. Id. Mart. Luna X. Pascha XI. Kal. Mai. Luna XXII. (i)	211. (i)
Et apud Gracos ipse annus CLXXXIV. Kal. Jan. III. Fer. Luna I. Initium Quadrag. V. Non. Mart. Pascha XVIII. Kal. Maias Luna XV.	
B. Com. CLXXXV. Kal. Jan. Feria IV. Luna XII. Initium Quadrag. VIII. Kal. Mart. Luna V. Pascha Nonis April. Luna XVII. (k)	212. (k)

Apparatus in Baronium

G g 2

Com.

(e) **B** Ucherius in Victorii Canonem, ad hunc annum ita habet: *Latinis primi generis fuisse XIII. Kal. April. Luna eorum XVI. sed nunquam celebratum docet Prologi fine Victorius.* NOTÆ

(f) **B** Ucherius in Victorii Canonem. *De hoc anno vide quid Fredegarius dicat in appendice ad Gregorium Turonensem cap. CVIII. Vide eundem Bucherium cap. X. pag. 193.*

(g) **E**rrat Pagius ad A.D. 207. in Paschate hujus anni designando die 15. Aprilis, nam fuit die 5. Aprilis, ut nos hic habet Paschalis laterculus. Hoc anno littera Dominicalis fuit D. & Nonis Aprilis fuit Pascha Dominicum.

(h) **B** Ucherius ex Victorii Canone: *Sed Alexandrini VIII. Kal. Mai. Ad hæc Bucherius: De Paschate hujus anni, qui est Christi 740. idem Fredegarius finiens, ut nos, ibidem. Latinis ergo A. D. 208. Pascha celebrandum esse docuerunt die 17. Aprilis, Luna XVI. Alexandrini vero die 24. Aprilis Luna XXI. Pagius secutus est Alexandrinos. Item A. D. 740. Pascha ab aliis die 17. Aprilis, ab aliis die 24. ejusdem mensis celebratum fuit, quod a Pagio quoque ad A.D. 740. est adnotatum.*

(i) **P** agius ad A. D. 211. sequitur Alexandrinos, apud quos etiam ex Victorii Canone Pascha fuit die 14. April. In cyclis latinorum die 20. Aprilis, Luna XXII.

(k) **E**rrore typographi, ut puto, apud Pagium, in Paschate hujus anni habetur 5. Martii, pro Aprilis, nam Pascha hoc anno, ut recte in nostro laterculo, fuit die 5. Aprilis; & quivis intelligit, nunquam in diem 5. Martii Pascha incidere posse.

236 Chronicon Prosperi Vaticanum

	Com. CLXXXVI. Kal. Jan. Feria VI. Luna XXIII. Initium Quadrag. VIII. Kal. Mart.	213.
(1)	Luna VIII. Pascha V. Kal. April. Luna XX. (1)	
(m)	Com. CLXXXVII. Kal. Jan. die Sabb. Luna IV. (saltus Lunæ) Initium Quadrag. V. Non. Mart. Luna VIII. Pascha XV. Kal. Mai. Luna XI. (m)	214.
	Com. CLXXXVIII. Kal. Jan. die Domin. Luna XVI. Initium Quadrag. VIII. Kal. Mart. Luna VI. Pascha IV. Nonas Mai. * Luna XVIII.	215.
* lege A- pril.	B. Com. CLXXVIII. Kal. Jan. Feria II. Luna XXVII. Initium Quadrag. VI. Id. Mart. Luna VII. Pascha XI. Kal. Mai. Luna XIX.	216.
	Finit Octoادis , in ipit Endegadis .	
	Emb. CXC. Kal. Jan. Feria III. Luna VIII. Initium Quadrag. VI. Non. Mart. Luna VIII. Pascha Idibus April. Luna XXI.	217.
	Com. CXCI. Kal. Jan. Feria V. Luna XIX. Initium Quadrag. XII. Kal. Mart. Luna V. Pascha IV. Kal. April. Luna XVII.	218.
	Com. CXCII. Kal. Jan. Feria VI. Luna XXX. Initium Quadrag. Non. Mart. Luna VI. Pascha XIV. Kal. Mai. Luna XVIII.	219.
	B. Emb. CXCIII. Kal. Jan. Sabb. Luna XI. Initium Quadrag. III. Kal. Mart. Luna VIII. Pascha V. Idus April. Luna XX.	220.
	Com. CXCIII. Kal. Jan. Feria II. Luna XXII. Initium Quadrag. II. Id. Mart. * Luna III. Pascha VIII. Kal. April. Luna XVI.	221.
* lege Feb.	Com. CXCV. Kal. Jan. Feria III. Luna III. Initium Quadrag. V. Non. Mart. Luna V. Pascha XVIII. Kal. Mai. Luna XVII.	222.
(n)	Com. CXCVI. Kal. Jan. Feria IIII. Luna XIII. Pascha VIII. Id. April. Luna XX. (n)	223.
Hic , & deinceps absunt a Codice di- es initii. Quadra- geminæ .	B. Com. CXCVII. Kal. Jan. Feria V. Luna XXV. Pascha V. Kal. April. Luna XXI.	224.
	Com. CXCVIII. Kal. Jan. Sabb. Luna VI. Pascha IV. Id. April. Luna XVI.	225.
	Emb. CXCIX. Kal. Jan. die Dom. Luna XVII. Pascha IV. Non. April. Luna XIX.	226.
	Com. CC. Kal. Jan. Feria II. Luna XXVIII. Pascha X. Kal. Mai. Luna XXI.	227.
	B. Emb. CCI. Kal. Jan. Feria III. Luna IX. Pascha Idibus April. Luna XXII.	228.
	Et apud Græcos VIII. Id. April. Luna XXI. (o)	
	Com. CCII. Kal. Jan. Feria V. Luna XX. Pascha IV. Kal. April. Lun. XVIII.	229.
	Com. CCIII. Kal. Jan. Feria VI. Luna I. Pascha XIV. Kal. Mai. Luna XIX.	230.
	Emb. CCIII. Kal. Jan. Sabb. Luna XII. Pascha IV. Id. April.	231.
	Et apud Græcos III. Non. April. Luna XV.	
	B. Emb. CCV. Kal. Jan. Dominic. Luna XXIII. Pascha VIII. Kal. April. Luna XVII.	232.
	Com. CCVI. Kal. Jan. Feria III. Luna IV. Init. Quadrag. . . . Pascha XVIII. Kal. Mai. Luna XVIII.	233.
	Com. CCVII. Kal. Jan. Feria IV. Luna XVI. Initium Quadrag. . . . Pascha VIII. Id. April. Luna XXII.	234.
	Com. CCVIII. Kal. Jan. Feria V. Luna XXVII. Initium Quadrag. . . . Pascha XVI.* Kal. Mai. Luna XVII.	235.
	Finit Octoادis . incipit Endegadis .	
	B. Com. CCVIII. Kal. Jan. Feria VI. Luna VIII. Init. Quadrag. . . . Pascha IV. Id. April. Luna XVIII.	236.
	Com. CCX. Kal. Jan. Dominic. Luna XIX. Initium Quadrag. . . . Pascha IV. Non. April. Luna XXI.	237.
	Com. CCXI. Kal. Jan. Feria II. Lun. XXX. Initium Quadrag. . . . Pascha X. Kal. Mai. Luna XXII.	238.
	Et apud Græcos Pascha XVIII. * Kal. Mai. Lun. XV. (p)	
* lege XIII.	Com. CCXII. Kal. Jan. Feria III. Luna XI. Initium Quadrag. . . . Pascha VIII.* Id. April. Lun. XVIII.	239.
* lege XVII. (p)		
* lege VII.		

PRÆ-

NOTÆ (1) **E** Mendandum quoque est Pascha apud Pagium A. D. 213. perperam enim ibi legitur die 25. Martii pro die 28. Hoc anno littera Dominicalis fuit C. quæ incidit in diem 28. Martii, ut recte in nostro laterculo Pascha denotatur.

(m) **B** Ucherius ad Victorii Canonem A. D. 214. hæc monet : *Hic juxta Chronicon Prosperi MS. incipit initium tertii, ut vocat, cycli 84. annorum.* Vide eundem Bucherium pag. 136.

(n) **E** Rrore typographi apud Pagium A. D. 223. habetur , Pascha fuisse die 16. Aprilis . Legendum die 6. qua die recte ponitur in nostro laterculo, cum hoc anno littera Dominicalis E in cursu esset.

(o) **B** Ucherius ad Victorii Canonem A. D. 228. *Hoc anno Codex MS. Alexandrinorum tantum Pascha, non Villorii, exhibebat.* Itaque Pagius in Paschate hujus anni decernendo, cyclos Græcorum secutus est, qui Pascha celebrarunt die 6. Aprilis; latini vero celebrarunt die 13. Aprilis .

(p) **E** X Græcorum cyclo Pascha A.D. 238. fuit die 15. Aprilis; apud Latinos vero die 22. Aprilis. De Paschate Græcorum hoc anno nihil apud Bucherii cyclum Victorianum. Errat autem Pagius, qui Pascha statuit die 23. Aprilis . Nam littera Dominicalis hoc anno fuit G. Itaque dies 23. Aprilis in diem Lunæ incidebat.

P R A E F A T I O

DE RATIONE PASCHÆ, ET LATERCULUS PASCHALIS
AB A. D. 354. AD 437.

EX GENNADIO VATICANO.

Incipit ratio Paschæ

Dicente Domino ad Moysen, mensis hic initium mensis primus erit vobis in mensibus anni, qui cum mundum statuerit per significantiam rerum perfectarum, aperte nobis declaravit, quando loxit: Producat terra herbam pabulum habentem semen secundum suum genus, & lignum fructiferum faciens fructum, cuius semen in ipso in similitudinem secundum genus: & factum est sic. Et in die qua agnus occisus est immaculatus Christus Jesus Dominus noster produxit terra herbam pabuli ovibus Christi ad refactionem animarum in ipsum credentium, qui ovium innocentiam habuerint, & lignum fructiferum habens fructum: quod lignum, nisi Crux Christi, qua portavit hominem fructum, cuius semen, hoc est caro mortua, vel sepulta, incorrupta surrexit in ea semine, vel in ea similitudine, in qua ante fuit. Quaramus ergo qua die quartadecima mensis primi debet cena pura Pascha observari. Manifestum est quando filii Israel exierunt de terra Ægypti, decimamquartam Lunam fuisse in mense primo, hoc est Martio die Pridie Iduum Martiarum, & quia a quindecima die mensis usque in viceima primis mensis dies sunt septem azymorum, vel quibus diebus prohibuit Deus cum maledicto, ut nulla domus uteretur fermento, idest ex die Iduum Martiarum in die XII. Kalendarum Aprilium; ideo priores nostri statuerunt completis diebus azymorum, ex die XI. Kalendarum Aprilium usque in diem XI. Kalendarum Majarum, in his XXX. & unum diebus, dicens Pascha iuxta superne rationem, & diem Dominicum Resurrectionis Domini omnibus annis Paschæ agere sua conditione, ut a quartadecima cena pure Luna usque in viceima prima Sabbathi lex Pascha custodiatur. Simili modo & dierum ordinationem addisce. LXXXIII. anni, quod habent dies numero XXXDCLX. his immittendi sunt dies Bisexto, dies numero viginti & unum, ad superioris summa dies sunt simul cum die adiecto uno Sabbathi, dies numero XXXDCLXXXII. Partiris in septima, ne ante Luna XIII. incurrat, vel Sabbathi dies post Luna viceimaprima: hac disciplina servata, a nullo reprobenderis. Sane annus latrculi ab initio sexti Pascha extra computum haberet, ut complures incurrant, omnesque erroris sunt pleni: sunt dies numero IIIICCLXXXIII. remanet as, sic

hoc est dicens primus dies Sabbathi, qui & a capite fuit. Ideo in latrculum, sive in volumen, qua minus juxta computum Romanum eas ordinatum, cuius ratio infra scripta est ANTONIO, & STAGRIO CONSULIBUS, qua Kalenda Januaria fuerunt die Sabbathi Luna prima: qui annus in cy- A.D. 382. elo octogenario & quaternario primus est; qui cyclos divisus per septem duodecenniorum ordine dige- littera stus; qua per annos singulos hoc continet. Kalenda Januaria, qua die, vel quota Luna sit azima, Dom. B. etiam vel quotus Kalendas, vel Idus agatur. Pascha quoque suo tempore quotu Kalendas, Nonas, vel Idus, vel quota Luna die semper Dominica celebretur. Errores etiam temporum diversorum in quibus illa erit, electione dies Dominica Pascha ante XI. Kal. Aprilis, vel post XI. Kal. Majas ve- verit dies etiam cena pura.

Post octagesimo quarto anno revertitur ad se cyclos.

I.	Anno Kal. Januar. die Sabbathi Lun. XXI. Dies Paschæ VI. Kal. Aprilis Lunæ XVI. CONST. VII. ET CONST. IV. (*)	A. D. * ideft Constantio 354.
II.	Anno Kal. Jan. die Dominica Lun. II. Dies Paschæ XVI. Kal. Ma- jas Lun. XVIII.	A. D. 355. & Constantio Gallo IV
III.	ARBITIONE ET JULIANO, (pro LOLLIANO) Coss. B. Anno Kal. Jan. die secunda feria Lun. XIII. Dies Paschæ VII. Idus April. Lun. XX.	355. errore Li- brarii una nota nu- merali ad- iecta, ut monuimus in Fastis. (a)
IV.	CONSTANT. VIII. ET JULIANO. Anno Kal. Jan. die quarta feria Lun. XXIV. Dies Paschæ X. Kal. April. (a) Lun. XVI.	356.
V.	CONSTANTINO (pro Constantio) IX. & JULIANO. (*) Anno Kal. Jan. die quinta feria Lun. VI. Dies Paschæ Pridie Idus Aprilis Luna XVIII.	357. * adden- dumi II:
VI.	DATIANO ET CEREALE. Anno Kal. Jan. die sexta feria Luna XVI. Dies Paschæ Pridie Non. April. Lun. XXI.	358.
	EUSEBIO ET TRATIO.	359.
VII.		

(a) Errat Pagius, dum A.D. 357. Pascha figit ad diem 20. Martii; nam ex nostro latrculo fuit die 23. Martii, quo anno fuit littera Dominicalis E. Recte etiam in Canone Victorii die 23. Martii statuitur.

NOTE

	VII. B.	Anno Kal. Jan. die Sabbathi Lun. XXVIII. Dies Paschæ V. Id. April. Lun. XVI. (b) <u>DNIS NOSTRIS.</u> *	360.
(b)			
* nempe Constantio X & Ju- lianu III.	VIII.	Anno Kal. Jan. secunda feria Lun. VIIII. Dies Paschæ VI. Id. A- prilis. Lun. XVII. (c) <u>TAURO ET FLORENTIO.</u>	361.
(c)	IX.	Anno Kal. Jan. die tertia feria Lun. XX. Dies Paschæ Pridie Kal. April. Lun. XX. <u>MAMERTINO ET NEBITTA.</u>	362.
X.		Anno Kal. Jan. die quarta feria Lun. I. Dies Paschæ XII. Kal. Maji Lun. XXI. <u>JULIANO IV. ET SALLUSTIO.</u>	363.
XI. B.		Anno Kal. Jan. die quinta feria Lun. XII. Dies Paschæ Prid. Non. April. Lunæ X G . *	363.
* nempe XVI.	XII.	Anno. Kal. Jan. die Sabbathi- Luna XXIII. (d) Dies Paschæ VI. Kal. April. Lun. X G III. *	364.
(d)			
* nempe XIX.	XIII.	Anno. Kal. Jan. die Dominica Lun. III. Dies Paschæ XVI. Kal. Mai. Lun. XX. <u>VALENTIANO ET VALENTE.</u>	365.
(e)	XIV.	Anno Kal. Jan. die Secunda feria Lun. XV. (e) Dies Paschæ Kal. April. Lun. X G . <u>LUPICINO ET JOVINO.</u>	366.
(f)	XV. B.	Anno Kal. Jan. die tertia feria Luna XX G . (f) Dies Paschæ XII. Kal. Mai. Lun. X G I. <u>VALENTINIANO ET VALENTE II.</u>	367.
XVI.		Anno Kal. Jan. die quinta feria Lun. VII. Dies Paschæ Prid. Id. April. Lun. X G III. <u>VALENTINIANO AUG. & Vict. *</u>	368.
*			
idest Valenti- niano ju- niore, & Victore.	XVII.	Anno Kal. Jan. die sexta feria Lun. X G III. Dies Paschæ V. Kal. April. Lun. X G . <u>VALENTINIANO ET VALENTE III.</u>	369.
(g)	XVIII.	Anno Kal. Jan. die Sabbathi Lun. XXX. (g) Dies Paschæ XV. Kal. Maji Lun. X G . <u>GRATIANO II. & Probo.</u>	370.
XVIII. B.		Anno Kal. Jan. die Dominica Luna XI. Dies Paschæ VI. Id. April. Luna XX. <u>MODESTO ET ARINTHEO.</u>	371.
			372.
	XX.	Anno .	

NOTÆ (b) **A**terculus noster diem Paschatis, in diem 9. Aprilis confert, Pagius A. D. 360. ad 23. Aprilis secundum *Alexandrinos*, secundum *Latinos* vero ad diem 26. *Martii*. Hoc anno Kalendæ Januariæ fuerunt die Sabbathi, littera Dominicali B A. quare die 23. Aprilis fuit littera Dominicalis A. nempe dies Dominicana fuit, & item die 9. Aprilis, qua Pascha signat noster laterculus; qui cyclos Latinorum sequitur.

(c) **P**agijs Pascha hujus anni 361. diei 4. Aprilis assignat. Fuit autem Dominicana dies hoc anno 8. Aprilis, quod in cursu erat littera Dominicinalis G. Errat ergo Pagius, & recte laterculus noster. In Victoriano quoque Canone die 8. Aprilis Pascha habetur.

(d) **P**agijs A. D. 365. perperam Pascha statuit die 23. Martii; nam recte laterculus noster, & Canon Victorianus ad diem 27. Martii fixerunt, quo Dominicana fuit, Littera Dominicali B.

(e) **P**ascha apud Pagium A. D. 367. die 10. Aprilis celebratur, at in nostro laterculo die pri-
ma Aprilis, ut & in Victoriano Canone, & recte; nam hoc anno Dominicana dies incidit
in diem primam Aprilis, littera Dominicali G. & dies 10. Aprilis non fuit Dominicana. Mendo-
sum igitur est Pascha hujus anni in Pagio.

(f) **E**rrat Pagius in Paschate anni 368. nam illud assignat diei 20. Martii, quo anno fuit fe-
ria quinta. Recte laterculus noster ad 20. Aprilis, statuit, quæ Dominicana fuit littera Do-
minicali E.

(g) **P**erperam Pagius A. D. 371. Pascha designat ad diem 4. Aprilis; cum ea die feria secunda
esset. Recte in nostro laterculo Pascha est ad diem 17. Aprilis, quæ incidit in Dominicam,
littera Dominicali B.

XX.	Anno Kal. Jan. die tertia feria Lun. XXII. Dies Paschæ Prid. Kal. April. Lun. XXI.	
XXI.	VVALENTINIANO ET VVALENTE IIII. Anno Kal. Jan. die quarta feria Luna III. Dies Paschæ Idibus April. Lun. X C.	373.
XXII.	GRATIANO ET * EQUITIO Anno Kal. Jan. die quinta feria Lun. XIV. Dies Paschæ Nonis April. Lun. X C III.	374. *adde III.
XXIII. B.	P. C. GRATIANI ET EQUITII. Anno Kal. Jan. die sexta feria Lun. XXV. Dies Paschæ VI. Kal. April. Lun. XXI.	375.
XXIV.	VVALENTE * ET VALENTINIANO. Anno Kal. Jan. die Dominica Lun. VI. Dies Paschæ X C. Kal. Mai. Lun. XXI.	376. * adde V.
XXV.	GRATIANO IIII. ET MEROBIAUDE. Anno Kal. Jan. die secunda feria Lun. XVII. Dies Paschæ Kal. April. Lun. X C I.	377.
XXVI.	VALENTE * ET VALENTINIANO. II. Anno Kal. Jan. die tertia feria Lun. XXVIII. Dies Paschæ XI. Kal. Mai. Lun. XX.	378. * adde VI.
XXVII. B.	AUSONIO ET OLIBRIO. Anno Kal. Jan. die quarta Lun. IX. Dies Paschæ Prid. Idus April. Lun. XXI.	379.
XXVIII.	GRATIANO * ET THEODOSIO. Anno Kal. Jan. die sexta feria Lun. XX. Dies Paschæ V. Kal. April. Lun. X C I.	380. * adde V.
XXIX.	STAGRIÖ ET EUSEVIO Cof. Anno Kal. Jan. die Sabbathi Lun. I. Dies Paschæ XV. Kal. Mai. Lun. X C II.	381.
XXX.	ANTONIO ET STAGRIÖ. Anno Kal. Jan. die Dominica Lun. XVII. Dies Paschæ V. Idus April. Lun. XXI.	382.
XXXI. B.	MEROBAUDE ITERUM, & Saturnino. Anno Kal. Jan. die secunda feria Lun. XXIII. (b) Dies Paschæ VII. Kal. April. Lun. X C I.	383. (b)
XXXII.	RICOMEDE ET CLEARCO. Anno Kal. Jan. die quarta feria Lun. IV. Dies Paschæ Idibus April. Lun. X C I.	384.
XXXIII.	ARCHADIO ET BAUTONE. Anno Kal. Jan. die quinta feria Luna XV. Dies Paschæ Nonis April. Lun. XX.	385.
XXXIV.	HONORIO ET EUBODIO (pro Evodio). Anno Kal. Jan. die sexta feria Lun. XXVII. (i) Dies Paschæ V. Kal. April. Lun. XXI.	386. (i).
XXXV.	VALENTINIANO * ET EUTROPIO Anno B. Kal. Jan. die Sabbathi Lun. VII. Dies Paschæ V. Idus April. Lun. XVII.	387. *adde III.
XXXVI.	THEODOSIO * ET CYNEGIO. Anno Kal. Jan. die secunda feria , Lun. XVIII. Dies Paschæ Kal. April. Lun. XIX.	388. * adde II.
	TIMASIO ET PROMOTO.	389.
	XXXVII.	

(b) **L**aterculus noster Pascha A. D. 384. notat ad VII. Kal. Aprilis, nimirum ad diem 26. NOTÆ Martii, errore quadratarii, qui duas unitates omisit, & scribere debuerat VIII. pro VII. Nam recte apud Pagium hujus anni Bissextilis, Pascha est die 24. Martii, littera Domicali G F.

(i) **H**ic est ille annus, quo magna de Paschate apud Latinos controversia fuit, de qua S. Ambrosius A. D. 386. scripsit epistolam illam suam, alias 83. nunc epist. XXIII. ad Episcopos per Æmiliam constitutos. Nonnulli sentiebant, A. D. 387. Pascha Dominicum die 21. Martii esse celebrandum, alii die 25. Aprilis, alii demum die 18. Aprilis. Primi erant Latini, secundi erant Alexandrini, quos sequitur, ac defendit Ambrosius. Terti demum Victorio adhærebant, hoc saltem anno, quocirca Ambrosius, eos Romanos appellat. Pagius A. D. 387. Pascha designat ad diem 25. Aprilis, ex Alexandrinorum cyclo. Laterculus noster neque Alexandrinos, neque Latinos, neque Romanos sequitur, nam Pascha ad diem 28. Martii collocat, Luna XXI. ut æquinoctii diem præterlabi sineret. Latini celebrabant die 21. Martii, ipso æquinoctii die, ut Buckerii Can non Victorianus habet.

(k)	XXXVII.	Anno Kal. Jan. die tertia feria, Lun. XXIX. (k) Dies Paschæ XI. Kal. April. Lun. XXI. <i>VALENTINIANO IV. ET NEOTERO.</i>	390.
	XXXVIII.	Anno. Kal. Jan. die quarta feria Lun. X. Dies Paschæ VIII. Id. April. Lun. XVI. <i>TATIANO ET STYMMACHO.</i>	
	XXXVIII. B.	Anno Kal. Jan. die quinta feria, Lun. XI. Dies Paschæ V. Kal. April. Lun. XIX. <i>ARCADIO AUG. * ET RUFINO.</i>	391.
* adde II.	(l)	(l) XL. An. Kal. Jan. die Sabbathi, Lun. II. (l) Dies Paschæ XI. Kal. Mai. Lun. XIX. <i>THEODOSIO AUG. * ET ABUNDIO.</i>	392.
* adde III.		XLI. Anno Kal. Jan. die Dominica, Lun. XIV. Dies Paschæ IV. Non. April. Lun. XVI. <i>ARCHADIO III. ET HONORIO II.</i>	393.
	XLII.	Anno Kal. Jan. secunda feria, Lun. XXV. Dies Paschæ VIII. Kal. April. Lun. XIX. <i>OLYBRIUS ET PROBINO.</i>	394.
	XLIII. B.	Anno Kal. Jan. die tertia feria, Lun. VI. Dies Paschæ Id. April. Lun. XX. <i>ARCHADIO IV. ET HONORIO III.</i>	395.
	XLIII.	Anno Kal. Jan. die quinta feria, Lun. XVII. Dies Paschæ Nonis April. Lun. XXI. <i>CÆSARIO ET ATTICO.</i>	396.
(m)	XLV.	Anno Kal. Jan. die sexta feria, Lun. XVIII. (m) Dies Paschæ XVIII. Kal. Mai. Lun. XVII. <i>HONORIO AUG. IV. ET EUTICIA.</i>	397.
	XLVI.	Anno Kal. Jan. die Sabbathi, Lun. VII. Dies Paschæ IV. Id. April. Lun. XVIII. <i>MALLIO THEODORO.</i>	398.
	XLVII. B.	Anno Kal. Jan. die Dominica, Lun. XX. Dies Paschæ Kal. A- pril, Lun. XXII. <i>FLAVIO STILICONE.</i>	399.
(n)	XLVIII.	Anno Kal. Jan. die tertia feria, Lun. I. (n) Dies Paschæ XI. Kal. Mai. Lun. XXII. <i>VINCENTIO ET FRANVITO.</i>	400.
	XLVIII.	Anno Kal. Jan. die quarta feria, Lun. XII. Dies Paschæ VIII. Id. April. Lun. XVIII. <i>ARCADIO. * ET HONOR. AA. *</i>	401.
* adde u- trisque V.	L.	Anno Kal. Jan. die quinta feria, Lun. XXIII. Dies Paschæ IV. Kal. April. Lun. XXI. <i>Theodosio Aug. * & Rumorido.</i>	402.
* idest ju- nicre.	LI. B.	Anno Kal. Jan. die sexta feria, Lun. IV. Dies Paschæ XV. Kal. Mai. Lun. XXII. <i>HONORIO AUG. VI.</i>	403.
	LII.	Anno Kal. Jan. die Dominica, Lun. XV. Dies Paschæ IV. Non. April. Lun. XVI. <i>FL. STILICONE.</i>	404.
(o)	LIII.	Anno Kal. Jan. die secunda feria, Lun. XXVII. (o) Dies Paschæ VIII. Kal. April. Lun. XXI. <i>ARCADIO VI. ET PROBO.</i>	405.
		LIII. Anno	406.

NOTÆ (k) **D**ies Paschæ apud Pagium A. D. 390. est 12. *Aprilis* & perperam; nam dies 12. *Aprilis* hoc anno, littera Dominicali F. signato, non incidit in Dominicam, sed in *feriam sextam*, dies vero 14. fuit Doninica. Dies Paschæ item in nostro Paschali laterculo male in diem 22. *Martii* detruditur, quæ non incidit in Dominicam, sed in *feriam secundam*. Recte porro in Victorii Canone Pascha habetur XI. *Kal. Maii*, nempe die 21. *Aprilis*, quæ Dominica fuit.

(l) **L**aterculus noster A. D. 393. Pascha celebrari monet XI. *Kal. Maii* idest die 21. *Aprilis*; at rectius apud Pagium die 17. *Aprilis*. Ergo putamus, librarii errore pro XV. *Kal. Maii* scriptum esse XI.

(m) **I**ibrarii lapsu in nostro laterculo scriptum est A. D. 398. in Paschatis die designando, XVIII. *Kal. Maii*, pro XIII. nam recte apud Pagium statuitur ad diem 18. *Aprilis*, hoc est XIV. *Kal. Maii*, quæ Dominica fuit.

(n) **L**aterculus noster Pascha hujus anni 401. diei 21. *Aprilis* seu XI. *Kal. Maii* affigit, Luna XXII. Pagius vero diei 14. *Aprilis*, utraque dies Dominica fuit; sed laterculus noster, ideo in diem 21. *Aprilis* translulit, ne Luna XIV. Pascha denotaret. Idcirco in Victorii Canone hoc anno XI. *Kal. Maii*, Luna XXII. Pascha celebrari monet, sed apud Alexandrinos XVIII. *Kal. Maii*, idest die 14. *Aprilis*.

(o) **P**ascha apud Pagium A. D. 406. est ad diem 22. *Aprilis* ex cyclo Alexandrino; in nostro laterculo ad VIII. *Kal. April.* scilicet die 25. *Martii*, Luna XXI. Littera Dominicalis hoc anno fuit G. itaque & 25. *Martii*, & 22. *Aprilis* Dominica fuit. Bucherius ad Pascha Victorianum hujus anni, notat, nonnullis Latinis fuisse VIII. *Kal. April.* Luna XXI.

LIII.	Anno Kal. Jan. die tertia feria Lun. III. Dies Paschæ XVIII. Kal. Mai. Lun. XXII.	
LV. B.	HONORIO VII. ET THEODOSIO II.	407.
	Anno Kal. Jan. die quarta feria, Lun. XIX. Dies Paschæ IV. Kal. April. Lun. XVII.	
	BASSO ET PHILIPPO.	408.
LVI.	Anno Kal. Jan. die sexta feria, Lun. XXX. Dies Paschæ XIV. Kal. Mai. Lun. XIX.	
	HONOR. VIII. ET THEODOSIO III.	409.
LVII.	Anno Kal. die Sabbathi, Lun. XI. Dies Paschæ IV. Id. April. Lu- na XXI.	
	VARANNE, *	
LVIII.	Anno Kal. Jan. die Dominica, Lun. XXII. (p) Dies Paschæ VI. Kal. April. Lun. XVI.	
	THEODOSIO AUG. IV.	
LVIII. B.	Anno Kal. Jan. die secunda feria, Lun. III. Dies Paschæ XVIII. Kal. Mai. Lun. XVIII.	
	HONORIO IX. ET THEODOS. AG. *	
LX.	Anno Kal. Jan. die quarta feria, Lun. XIII. Dies Paschæ VIII. Id. April. Lun. XX.	
	P. C. IX. ET V. *	
LXI.	Anno Kal. Jan. die quinta feria, Lun. XXV. Dies Paschæ XI. Kal. April. Lun. XVI.	
	CONSTANTIO.	
LXII.	Anno Kal. Jan. die sexta feria, Lun. VI. Dies Paschæ III. Id. April. Lun. XVII.	
	HONOR. X. ET THEODOS. AUG. *	
	P. C. PAULINI.	
LXIII. B.	Anno Kal. Jan. die Sabbathi, Lun. XVIII. Dies Paschæ IV. Non. April. Lun. XX.	
	THEODOS. AUG. VII. ET PALLADIO.	
LXIV.	Anno Kal. Jan. die secunda feria Lun. XXIX. (q) Dies Paschæ VIII. Kal. April. Lun. XXII.	
	HONOR. XI. ET CONSTANTIO II.	
LXV.	Anno Kal. Jan. die tertia feria, Lun. X. Dies Paschæ VI. Id. April. Lun. XVII.	
	HONOR. XII. ET THEOD. VIII.	
LXVI.	Anno Kal. Jan. die quarta feria, Lun. XXI. Dies Paschæ III. Kal. April. Lun. XX.	
	MONAXIO ET PLINTA.	
LXVII. B.	Anno Kal. Jan. die quinta feria, Lun. II. Dies Paschæ XIV. Kal. Mai. Lun. XXII.	
	THEOD. AUG. VIII & CONSTANTIO III.	
LXVIII.	Anno Kal. Jan. die Sabbathi, Lun. XIII. Dies Paschæ III. Non. April. Lun. XVI.	
	AGRICOL. ET EUSTASIO.	
LXVIII.	Anno Kal. Jan. die Dominica, Lun. XXIII. Dies Paschæ VII. Kal. April. Lun. XIX.	
	HONOR. XIII. ET THEOD. X.	
LXX.	Anno Kal. Jan. die secunda feria, Lun. V. Dies Paschæ XVII. Kal. Mai. Lun. XX.	
	MARIANO ET ASCLIPIODOTO.	
LXXI. B.	Anno Kal. Jan. die tertia feria, Lun. XVI. (r) Dies Paschæ III. Kal. April. Lun. XVI.	
	FL. GAASTINO V. C. CONS.	
LXXII.	Anno Kal. Jan. die quinta feria, Lun. XVII. Dies Paschæ XIII. Kal. Mai. Lun. XVII.	
	THEODOS. XI. ET VALENTINIANO.	
LXXIII.	Anno Kal. Jan. die sexta feria, Lun. VII. Dies Paschæ III. Id. April. Lun. XIX.	
	THEODOS. XII. ET VALENTINIANO. *	
LXXIII.	Anno Kal. Jan. die Sabbathi, Lun. XIX. Dies Paschæ III. Non. April. Lun. XXII.	
	HIERIO ET ARTABURI.	

Apparatus in Baronium

H h

LXXV.

(p) Errone librarii in Paschate A. D. 411. scriptum fuit VI. Kal. April. pro VII. uno scilicet NOTÆ numero omisso.

(q) Pascha A. D. 417. a Pagio decernitur ad diem 22. April. in nostro laterculo ad diem 25. Martii Luna XXII. Littera Dominicalis fuit G. Utroque die, scilicet 22. April. & 25. Martii Dominica fuit. Bucherius ad Victorii Canonem, hoc anno: Pascha a quibusdam Latinis Romæ celebratum est VIII. Kal. April. Luna XXI.

(r) Pascha A. D. 424. in Pagio est die 6. Aprilis; rectius in nostro laterculo, ut in Victoria- no Canone, die 30. Martii Luna XVI.

(s)	LXXV. B.	Anno Kal. Jan. die Dominica Lun. XXX. (s) Dies Paschæ XVII. Kal. Mai. Lun. XVI. <i>FL. FELICE V. C. COS.</i>	428.
(t)	LXXVI.	Anno Kal. Jan. die tertia feria , Lun. XI. (t) Dies Paschæ VII. Kal. April. Lun. XVIII. <i>FLORENTIO ET ZIONISIA.</i>	429.
	LXXVII.	Anno Kal. Jan. die quarta feria , Lun. XXIII. Dies Paschæ IV. Kal. April. Lun. XXII. <i>THEODOS. VII. * & III. *</i>	429.
* lego XIII. * idest Va- lentiniano III.	LXXVIII.	Anno Kal. Jan. die quinta feria, Lun. IV. Dies Paschæ Prid. Id. April. Lun. XV. <i>BASSO ET ANTIOCHO.</i>	430.
	LXXVIII. B.	Anno Kal. Jan. die sexta feria , Lun. XV. Dies Paschæ III. Non. April. Lun. XVIII. <i>ANTIOCI VALERI. *</i>	431.
* lego Aetio & Valerio.	LXXX.	Anno Kal. Jan. die Dominica , Lun. XXVI. Dies Paschæ VII. Kal. April. Lun. XXI. <i>MARCO II.</i>	432.
(u)	LXXXI.	Anno Kal. Jan. die secunda feria , Lun. VII. (u) Dies Paschæ XVIII. Kal. Mai. Lun. XXII. <i>ASPERE ET ARIOVINDA.</i>	433.
(x)	LXXXII.	Anno Kal. Jan. die tertia feria , Lun. XVIII. (x) Dies Pa- schæ Kal. April. Lun. XVIII. <i>THEODOS. X. ET VALENT. II.</i>	434.
(y)	LXXXIII. B.	Anno Kal. Jan. die quarta feria , Lun. XXIX. (y) Dies Paschæ XI. Kal. April. Lun. XXI. <i>ISIDORO ET SENATORE.</i>	435.
	LXXXIV.	Anno Kal. Jan. die sexta feria , Lun. X. Dies Paschæ III. Id. April. Lun. XXI. <i>Aetio iterum ET SEGUERTO.</i>	436.
		Hucusque Codex , qui mox habet hæc verba: <i>Idest hic usque ad annum CCCC. a Passione Domini; & in alio sequitur a Felice, & Taurō, idest ab A. D. 428. deinde Codex habet: Explicit compu- tus Paschalis cum computo Luna, qua si custodiatur reprobandi non potest.</i>	437.

NOTÆ

(s) **A** Pud Pagium A. D. 428. Pascha figitur die 22. Aprilis ; & in nostro laterculo die 15. April. Luna XVI. Hoc etiam anno dubitatio fuit de die Paschatis. Bucherius pag. 429. notat , in textu cycli Prosperiani, hoc anno poni Pascha X. Kal. Maii , id est 22. Aprilis , ac item apud Victorium & Alexandrinos , sed extra limitem Cæsariensem , quanquam fætetur S. Leo , in X. Kal. Mai. aliquando ante se pervenisse pascha ex ratione Paschafini . Alioquin si diem prioris anni abun-
dantem in hunc differas , Pascha erit XVII. Kal. Maii , Luna XVI. extra limitem . Hæc Bucherius qui ad S. Leonis epistolam amat.

(t) **L**ibrarii lapsu A. D. 429. in Paschate definiendo , scriptum est VII. Kal. April. pro VII. Id. Aprilis , qua die re vera Pascha fuit .

(u) **L**egendum A. D. 434. in laterculo pro XVIII. Kal. Maii , XVII. Librarius enim unum ad-
didit per errorem numerum .

(x) **S**upple A. D. 435. in nostro laterculo Pridie Kal. April. non Kalendis April. nam Pascha hoc anno celebratum est die 31. Martii .

(y) **L**aterculus noster A. D. 436. Pascha statuit die 22. Martii , Luna XXI. apud Pagium ve-
ro habetur die 19. April. Utrisque diebus Dominica fuit .

DIONYSII
EXIGUI
EPISTOLÆ PASCHALES.

112200

MONITUM

IN PASCHALES EPISTOLAS DIONYSII

COGNOMENTO EXIGUI.

I. Ndiculis Paschalibus, quos in lucem protulimus, ac pro virili illustravimus, subjiciendas esse putavimus Dionysii Exigui Paschales Epistolas, jam pri-
den a Dionysio Petavio in Appendice Operis de Doctrina temporum, scilicet
tomo II. pag. 8. editionis Parisiensis anni 1627. editas; ac paullo post, ni-
mirum anno 1634. ab Aegidio Bucherio in Commentario ad Victorii Canonem
Paschalem pag. 485. cum variis lectionibus recusas. Eas igitur cum Codice
Vaticano, qui saeculo IX. aut forte X. scriptus videtur, olim Reginæ Suecorum num.
586. collatas, nos quoque hoc loco edendas curavimus, variaque lectiones ad oram,
addita voce Vat. designavimus. Nævos orthographicos, & barbarismos librarii, qui
codicem scripsit, retinuimus, ut religiose codicis fidem sequeremur.

Dionysium cognomento Exiguun, natione Scytham, professione monachum, & Ab-
batem Romani monasterii, Graece, & Latine doctum, cycli Paschalis, quem deinde
ab ejus nomine Dionysianum appellarunt, auctorem fuisse omnes eruditii norunt; at-
que de suo Paschali cyclo Epistolas scripsisse fatentur. Inter hos Robertus Card. Bel-
larminus in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis notat, cyclum Paschalem anno Chri-
sti 527. a Dionysio scriptum, qui omissa profana numeratione annorum ab Imperio
Diocletiani, annos ab Incarnatione Christi numerare cœpit. Hinc Philippus Labbeus
in Dissertationibus & Supplemento ad eundem Bellarmini librum, de Paschalibus Dio-
nysii Epistolis differit, quarum altera de cyclo Paschali ad Petronium Episcopum,
consulatu Philoxeni, & Probi junioris scripta fuisse dicitur, nimirum anno Chri-
sti 525. altera vero ad venerandos Bonifacium Primicerium, & ad Bonum Secundice-
rium Romanæ Ecclesiæ de ratione Paschæ inscribitur, quam pro certo habet Labbeus,
scriptam fuisse anno Domini 526. Indictione quarta labente, & Lunæ cyclo XIV. Pa-
gius etiam ad A. D. 527. num. VII. monet, Epistolam primam Dionysianam scriptam
fuisse A. D. 525. ante mensem Septembrem, ut Petavius ipse in notis ad eam Epi-
stolam pag. 889. indicarat, propterea quia in regio exemplari Bibliothecæ regis Chri-
stianissimi, quo post eam excusam usus fuerat, hæc adnotata reperit. „ In præsenti
„ namque tertia Indictione, Consulatu Probi junioris tertius decimus circulus de-
„ cennovenalis, decimus Lunaris est. Eadem quoque habet Codex Reginæ Suecorum
num. 755. nunc inter Vaticanos. Hæc autem ipsius Dionysii verba esse censet Peta-
vius. Idcirco nonnulli, inter quos Pagius, scriptam fuisse primam Dionysii Episto-
lam anno Christi 525. & antequam Indictio quarta mense Septembri inciperet, aper-
te differunt. Secunda vero Epistola scripta videtur Pagio eodem anno Christi 525.
transacta jam tertia Indictione, propterea quod, ubi apud Bedam legitur: transacto
anno, Indictione V. Petavius legendum putavit: transacto anno, Indictione III.

Ex his ergo conjicit Pagius, secundam Dionysii Epistolam scriptam fuisse pariter
A. D. 525. quarta jam Indictione a Kalendis Septembribus inchoata. Sed hac in re di-
screpantem habet, ut vidimus, non modo Labbeum, verum & Bucherium, & ipsum
Dionysium. Etenim editio Bucheriana hujus Epistolæ, cum qua consentit Codex Va-
ticanus, habet. „ Transacto anno per Indictionem tertiam in Pascha Lunam XIV.
„ Nono Kalendarum Aprilium die, idest vigesimo quarto mensis Martii fuisse, quis
„ dubitet? &c. Paullo ante dixerat Dionysius, velle se cycli sui rationes ab anni
præsentis, quo Indictio quarta erat, exemplo demonstrare. Si ergo anno transacto,
idest anno Christi 525. quo Indictio tertia decurrebat, Luna XIV. fuit die XXIV.
Martii, & Pascha celebratum est die XXX. ejusdem mensis, Luna XXI. ut Paschales
etiam tabulae, a nobis superius vulgatæ perhibent, annus præsens, de quo Epistola
Dionysii, erit annus Christi 526. Præterea Dionysius ibidem, dies quo effluxerunt a
die XXIV. Martii anni præteriti enumerans, ut decimam quartam Lunam anni 526.
indicaret, præsentis nomine ab eo designato, in Pridie Idus Aprilis Lunam decimam
quartam incidere demonstrat; quamobrem in tabulis Paschalibus anni 526. Pascha sta-
tuitur ad XIII. Kal. Maii, Luna XXII. Nam cum decima quarta Luna in diem Do-
minicum Pridie Idus Aprilis incidisset, Paschalis festivitas translata est in Domini-
cam sequentem. Itaque Bucherius qui ad hæc animo respexerat, ad oram secundæ hu-
jus Dionysianæ Epistolæ, ad illa verba: transacto anno per Indictionem tertiam,
monet, denotari a Dionysio annum Christi 525. & in fronte secundæ epistolæ memora-
tæ præmisit, eam scriptam fuisse anno Christi vulgari 526. Patet ergo Pagii alucinatio.

Hæc de annis, quibus Dionysii Epistolæ scriptæ fuerunt. Addamus & aliqua de
anno, quo Dionysianus Paschalis cyclos exaratus fuit. Hunc autem cyclum, de quo
Dionysius ipse in his Epistolis, initium capere ab anno æra vulgaris 531. cyclo Lu-

I.
De Dio-
nysii Exi-
gui Epi-
stolis Pas-
chalibus
cum codi-
ce Vatica-
no colla-
tis.

II.
Dionysius
Exiguus
cycli Pa-
schalis au-
tor, quan-
donam
primam
Epistolam
paschalem
scripsit.

III.
Pagii er-
ror de an-
no, quo
scripta est
Dionysii
Exigui se-
cunda epi-
stola Pas-
chalis.

IV.
De anno,
quo Dio-

nyfi cy-
clus ex-
ratus est,
Pelavii
error. næ XIX, Petavius lib. XII. de Doctrina temporum cap. II. putavit, atque illius exor-
dium, si retrocedatur, figendum esse biennio ante vulgarem Christi epocham, nimi-
rum ad annum Julianum XLIV. Cyclo Lunæ XIX. Solis IX. & Incarnationem Do-
minicam convenire in annum Julianum XLV. Cyclo Lunæ I. Solis IX. At Beda, ut
monet Pagius, cæterique tam veteres, quam recentiores, communi consensu docent, cyc-
lum Dionysianum annorum 532. incipere ab anno Juliano XLV. Cyclo Solis IX. Lu-
næ I. notato. Inter recentiores, ante Pagium, Henricus Norisius magni nominis vir
in Dissertatione de cyclo Paschali Ravennate annorum XCV. pag. 214. 215, erroris bac-
in re Petavium coarguit, ut & Langium, & Ricciolum eum secutos. Docet autem ibi-
dem paullo superius Norisius, scilicet pag. 173. statim in Ecclesia Ravennate, prout
in Romanæ, ac aliis plerisque Ecclesiis, Dionysii cyclum fuisse receptum. Cyclus quæ-
tem Ravennas Lapii insculptus, & a Norisio vulgatus pag. 216. initio hæc habet.

Anno I. Luna XIV. Nonis Aprilis Pascha III. Idus Aprilis, Luna XX. Quæ
notæ conveniunt anno æræ vulgaris 532. Hinc si retrocedatur, non eodem anno, quo
Christi Incarnatio, & Natalis vulgo statuuntur, sed octiduo post Christi Natalem
primus Dionysii cycli annus figendus est. Ad Epistolas revertimur. Ubi in vulgata
a Bucherio Dionysiana Epistola prima legitur: mobilium casum, Norisius legendum
esse mallet, laudata Dissertatione pag. 169. mobilium casum, ut recte Petavius in
fine tomii II. de Doctrina temporum emendavit; quo spectare censem Norisius illud
Victorii, dierum mobilitate configunt. Cæterum in codice Vaticano legitur: casum:
quæ scribendi ratio: casum indicare videtur.

V. Codex præterea Vaticanus in principio habet Epistolam Theophyli Episcopi, at-
que ita exorditur: „ Incipit Epistola Theophyli Episcopi. Post resurrectionem: us-
ter Dionysii Epis-
tolas ha-
beat Co-
dex Vati-
canus. „ que: Sancta Pascha vobis justum est celebrare. Pag. 3. habet „ Incipit Epistola
„ Hilarii ad Victorium de postulatione cycli. Dilectissimo & honorabili Sancto fra-
„ tri Victorio Hilarius Episcopus urbis Romæ. Cum pleraque, usque: ora pro no-
„ bis dilectissime frater. Responsio Victorii ad Hilarium. Domino vere Sancto & in
„ Christo venerabili Hilario Papæ urbis Romæ Episcopo Victorius; usque videres
„ exposci. Pag. 4. Incipit prologus Victorii ad Hilarium Papam urbis Romæ de ra-
„ tione Paschali. Paschalis igitur; usque diligenter absolvam. Sequitur deinde in
„ Codice. „ Incipit de diversis cyclis. Mox succedit Paschalis laterculus annorum.
LXXI. scilicet ab anno Christi vulgari 168. ad 239. quem supra edidimus. Hilari
& Victorii Epistolas edidit Bucherius principio sui Commentarii in Victorii Canonem
Paschalem, licet tantisper Codex Vaticanus in titulis dignitatum a Bucheriana edi-
tione discrepet. Nam Hilari Epistola apud Bucherium, Archidiacopi urbis Romæ,
non Episcopi nomen præfert, ut & Victorii responsio ad Hilarum: & fortasse rectius,
Epistola vero, quæ in Codice Vaticano Theophyli Episcopi nomine insignitur, apud Bu-
cherium pag. 469. refertur, & Philippi nomen retinet. Ibi notat Bucherius, ita esse
in manuscriptis, licet ei ignotus sit ipse Philippus. Animadvertisit etiam, hanc Epi-
stolam exstare inter Opera Bedæ in fine tomii secundi sub titulo de vernali æquino-
ctio.

VI. Cum vero frequens sit apud Pagium de Dionysianis Epistolis, deque ejus Paschali
Cur Dio-
nysonianæ
Epistolæ
recordan-
tur in Ap-
paratu. cyclo mentio, tum in Dissertatione de Periodo Græco-Romana num. XIII. XVI. XVIII.
XIX. XX. XXVIII. & sequentibus, & num. LXVII. LXVIII. & in Critica ad A. D.
527. num. VII. non abs re fore putavimus, si Epistolas illas, quæ post annos centum
nondum recusæ fuerant. (si Petaviani Operis de Doctrina temporum repetitas editio-
nes excipias) ad fidem Vaticanæ Codicis recognitas, rursus in lucem emitteremus,
quo buic Apparatu ornando quodammodo inservirent. Rogamus ergo Lectores, ut has
in re etiam, qualemcumque industriam nostram aequo animo, benevoleque accipiant.

DIONYSII

EXIGUI

EPISTOLA PRIMA PASCHALIS.

Omino (*a*) beatissimo, & ni-
muni *desideratissimo* (*b*) Patri
Petronio Episcopo Dionysius
Exiguus. Paschalis festi ratio-
nem, quam multorum diu fre-
quenter a nobis exposcit in-
stantia, nunc adiuti precibus
vestris explicare curavimus:
sequentes per omnia Venerabilium trecentorum
(*c*) & octodecim Pontificum, qui apud Nicæam
Civitatem Bithyniæ contra vesaniam *Arii* (*d*)
convenerunt, etiam rei hujus absolutani veram-
que sententiam qui quartas decimas Lunas Pa-
schalis observantiae per novemdecim annorum
redeuntem semper in se circulum stabiles im-
notasque fixerunt: quæ (*e*) cunctis saeculis eo-
dem quo (***) repetuntur (*f*) exordio sine va-
rietas labuntur excursu. Hanc autem (*g*) re-
gulam præfati circuli non iam peritia *singuli*
(*h*) quam sancti spiritus illustratione
sanxerunt, & velut anchoram firmam & sta-
bilem huic rationi lunaris dimensionis apposuisse
cernuntur, quam post modum non nulli vel
arrogantia *despicentes*, (*i*) vel transgredien-
tes in scientia, Judaicis inducti fabulis, diver-
sam, atque contrarium formam festivitatis *uni-*
ca (*k*) tradiderunt. Et quia sine fundamenti
soliditate non potest structura ulla consistere,
longe aliter in quibusdam annis *Dominicum* (*l*)
Pascha, & Lunæ computum præfigere malue-
runt, inordinatos circulos (***) ordinantes: (*m*)
qui non solum nullam recursus stabilitatem,
verum etiam cursum præferunt errore nota-
bilem.

Sed Alexandrinæ urbis (*†*) *Archiepiscopus* bea-
tus *Athanasius* (*n*) qui (***) etiam (*o*) *ipse* Nicæo
Concilio tunc Sancti Alexandri Pontificis Dia-
conus, & in omnibus adjutor interfuit; & de-
inceps Venerabilis Theophilus, & Cyrillus, ab
hac *Synodi veneranda* (*p*) constitutione minime
desciverunt (*q*). Imo potius eumdem decemno-
vennalem *circulum*, (*r*) qui *Enneacaidecæterida*
(*s*) Graco vocabulo nuncupatur, follicite reti-
nentes, Paschalem cursum nullis diversitatibus
interpolasse monstrantur. Papa denique Theo-
philus centum annorum cursum Theodosio se-
niori Principi dedicans, & Sanctus Cyrillus cy-
clum temporuni nonaginta & quinque annorum
componens, hanc sancti Concilii traditionem ad
observandas *quartasdecimas* (*t*) Lunas Paschales
per omnia servaverunt. Et quia studiosis, &

quærentibus scire (*u*) quod verum est, debet
ejusdem circuli regula fixius inhærere; hanc post
præfactionem nostram credidimus *adscribendam*.
(*x*) *Nonagintaquinque* (*y*) autem annorum hunc
cyclum studio, quo valimus expedire conten-
dimus: ultimum ejusdem beati Cyrilli idest quin-
tum *circulum* (*z*) quia sex adhuc *ex eo* (*a*) an-
ni supererant (*b*) in nostro hoc opere præfe-
rentes: ac deinde quinque alias juxta normam
ejusdem Pontificis, imo potius sæpe dicti Nicæ-
ni Concilii, nos ordinasse profitemur.

Quia (*c*) vero Sanctus Cyrillus primum cy-
clum ab anno Diocletiani *centesimo* (*d*) *quinqua-*
gesimo cœpit, & ultimum in *ducentesimo* (*e*) *qua-*
dragesimo *septimo* terminavit; nos a *ducentesimo*
quadragesimo *octavo* anno ejusdem Tyranni potius
quam Principis inchoantes, *noluimus* (*f*) circu-
lis nostris memoriam impii & persecutoris inne-
dere; sed magis elegimus ab Incarnatione Do-
mini nostri Jesu Christi annorum tempora præ-
notare: quatenus exordium spei nostræ notius
nobis existeret, & causa reparacionis humanæ
idest *Passio Redemptoris* nostri, evidentius (*g*)
reluceret.

Hoc præterea lectorem putavimus admonen-
dum, quod circulus iste *nonaginta* (*h*) & *qui-*
nque annorum, quem fecimus, cum finito tem-
pore in id ipsuni reverti cœperit, non per om-
nia propositam teneat firmitatem. Nam licet
anni Domini nostri Jesu Christi ordinem suum
continuata serie custodian, & Indictiones per
annos quindecim solita revolutione decurrant,
Epactas etiam, quas Græci vocant idest adiecio-
nes annuas Lunares undecim, quæ *triginta* die-
rum fine in se redeunt, fixis regulis invenias
annotatas, *decemnovennalem* quoque recursum,
& Paschales quartas decimas Lunas easdem om-
nium ævorum revolutione reperias; tamen te-
norem similem constantiae nequeunt custodię
concurrentes Dies *hebdomadum* [*i*], & dies Pa-
schæ *Domini*, (*k*) Lunaque ipsius Dierum Domini-
ci. Concurrentium (*l*) autem * *hebdomadum* ra-
tio, quæ de Solis cursu provenit *† septeno* (*m*)
annorum jugi circuitu terminatur. In quo per
annos singulos unum numerare curabis, in eo
tantummodo anno, in quo Bissexturn fuerit,
duos adjicies, quæ causa etiam facit, ut non per
omnia circulus iste nonaginta *quinque* (*n*) an-
norum suo recursu concordare videatur. Nam
cum in cæteris annis non dissentiat, in illis (*o*)
solis, in quibus se Bissexturn interserit, Pascha
Do-

(*a*) *Vat. Cod. In nomine Dei summi. Incipit epistola Dionysii exigui ad Petronium de ratione Pascha;*
Dominus &c. (*b*) *Vat. desideratissimo.* (*c*) *Vat. CCCXVIII.* (*d*) *Vat. Arrii Vid. quæ supra in Viſt. pag. 94.*
& alibi *Bucherius.* (*e*) *Vat. a cunctis. * al. reponuntur.* (*f*) *Vat. repetuntur.* (*g*) *Vat. b* (*h*) *Vat. sae-*
culari. (*i*) *Vat. despicentes.* (*k*) *Vat. antiqui.* (*l*) *Vat. & Dominicum. * al. ordinentes.* (*m*) *Vat. ordinan-*
tes. (*†*) *Vat. Archiepiscopi.* (*n*) *Vat. Anathasius. * al. & ipse.* (*o*) *Vat. etiam ipsi.* (*p*) *Vat. reveren-*
da. (*q*) *Vat. discesserunt immo putius.* (*r*) *Vat. cielum.* (*s*) *Vat. enniacedcerida.* (*t*) *Vat. XIII.*
(*u*) *Vat. sciri.* (*x*) *Vat. adscribendum.* (*y*) *Vat. XCII. h.* (*z*) *Vat. ciclum cui sex.* (*a*) *Vat. eo le-*
gitur in codice, sed punctilis signato, ut obliterandum denotat. (*b*) *Vat. superant.* (*c*) *Vat. Quo.*
(*d*) *Vat. CLIII.* (*e*) *Vat. per annos singulos unum mixierare curabis in eo tam modo anno. Nos a CCXL-*
VIII. anno erisdem &c. Alio charactere sed æque vetusto. (*f*) *Vat. nolumus.* (*g*) *Vat. eluerct.*
(*h*) *Vat. XCV.* (*i*) *Vat. septuna.* (*k*) *Vat. dominicus.* (*l*) *Vat. h septumanar.* * *al. septem dierum.*
† *al. septem.* (*m*) *Vat. Septeno.* (*n*) *Vat. & V.* (*o*) *Vat. his.*

Dominicum cum sua Luna vario modo rationis occurrit. Sed hi qui ordine fixo per omnia currunt tempora, mobilium casum (a) sua stabili circuitione sine ulla possunt difficultate dirigere. Et ideo post expletionem nonaginta quinque annorum, cum harum rerum diligens ad exordium redire voluerit; non ad quintum cyclum Sancti Cyrilli, quem nobis necessario proposuimus, sed ad nostrum primum vigilanter excurrat, & ordine quo diximus, per eos, qui firmum cursum retinent, eorum progressum, qui videntur titubare, sustentet.

Illud quoque non minori cura notandum esse censuimus, ne primi mensis agnitione fallamur. Hinc enim pene cunctus error discrepancia Paschalis exoritur, dum temporis initium ignoratur. Nam cum Dominus omnipotens hanc sacratissimam solemnitatem, celebrandam filiis Israel, qui ex Aegyptia servitute liberabantur, indicaret, ait in libro Exodi ad Moysen & Aaron in terra Aegypti: mensis iste principium mensum primus erit in mensibus anni. Itemque ibidem. Primo, inquit, mense, decimoquarto die mensis ad vesperum comedetis azyma, usque ad vigesimum primum ad vesperum. In Deuteronomio quoque idem legislator (b) Moyses ita populum de hac re commonet dicens: Observa menses (c) novarum frugum & verni primum temporis, ut facias Pascha Domino Deo tuo, quoniam in isto mense eduxit te Dominus Deus tuus de Aegypto noctu (d). Tanta hac auctoritate divina claruit, primo mense, decimo quarto (e) die ad vesperum, usque ad vigesimum primum festivitatem Paschalem debere celebrari. Sed quia, mensis hic (f) unde sumat exordium, vel ubi terminetur, evidenter ibi non legitur (g) prefati trecenti & octodecim Pontifices, antiqui moris observantiam, & exinde a Sancto Moyse traditam, sicut in septimo libro Ecclesiasticæ refertur (h) historiæ, solerter investigantes; ab octavo Idus Martii, usque in (i) diem Nonarum Aprilium, natam lunam facere dixerunt primi mensis exordium (k): & a duodecimo die (l) Kalendarum Aprilium usque in decimum quartum Kalendas Majas Lunam decimam quartam solerter inquirendam. Quæ quia cum Solis cursu non æqualiter volvitur (m), tantorum dierum spatii occursum vernalis æquinoctii consequatur: qui (n) a duodecimo Kalendarum Aprilium die, cunctorum orientalium sententiis, & maxime Aegyptiorum, qui calculationis præ omnibus gnari sunt, specialiter annotatur. In quo etiam, si Luna decima quarta Sabbato contigerit (quod (o) semel in nonaginta quinque annis accidere (p) manifestum est) sequenti die Dominico, idest undecimo Kalendas Aprilis, Luna decimaquinta, celebrandum Pascha, eadem Sancta Synodus sine ambiguitate firmavit. Hoc modis omnibus admonens, ut ante duodecimum Kalendas Aprilis Lunam decimamquartam (q) Paschalis festi nullus inquireret; quam (r) non primi mensis, sed ultimi esse constaret.

Sed nec hoc prætereundum esse putavimus; quod nimis errant, qui Lunam peragere cursum sui circuli triginta dierum spatiis æstimantes, duodecim Lunares menses in trecentis sexaginta diebus annumerant, quibus etiam quinque dies adjiciunt, quos intercalares (s) appellavit antiquitas, ut Solarem annum adimplere videantur. Cum diligens inquisitio veritatis ostenderit in duobus Lunæ circulis non sexaginta dies, sed quinquaginta novem debere numerari. Ac per hoc in duodecim Lunaribus mensibus trecentorum quinquaçinta quatuor dierum summam colligi, cui epactas Aegyptii annuas, idest undecim dies accommodant: ut ita demum Lunaris * emensio (t) rationi Solis adæquetur (u). Quod verissimum esse, atque certissimum suprascriptorum Patrum sententia comprobatur; qui, juxta hanc (x) Aegyptiorum calculationem quartas decimas Lunas Paschalis observantæ tradiderunt. Sed nonnulli tantæ subtilitatis sive potius sanctionis ignari, dum alia suppurationis argumenta perquirunt, a veritatis tramite recedunt. (y) Unde plerunque contingit, (z) ut quando saepe dicti Patres decimam quartam Lunam ponunt, eam isti decimam quintam suspicuntur; & quæ vigesima prima est, vigesimam secundam esse pronuntient. Sed nobis quibus amor, & cura est Christianæ religionis (a) nulla prorsus oportet ratione discedere; sed præfixam ab his Paschalem regulam sincerissima convenit observatione (b) servare.

Quanta vero in Ecclesiis tota terrarum orbe diffusis horum Patrum nitamur auctoritate non labor est ostendere: * cum secundum (c) Concilium apud Nicaam post tempora non longa conveniens, eorum primitus definitionem, quam de Paschali ratione protulerant, nullo modo violandam esse censuerit. Denique in Sanctis Canonicis sub titulo septuagesimo nono, qui est primus ipsius Antiocheni Concilii, his verbis invenitur expressum: Omnes qui ausi fuerint dissolvere definitionem sancti & magni Concilii, quod apud Nicaam congregatum est, sub presentia piissimi & venerandi Principis Constantini, defalutifera sollemnitate Paschali, excommunicandos, & de Ecclesia pellendos (d) esse censemus; si tamen contentiosi, (e) adversus ea quæ bene sunt decreta persistirint. Et hoc quidem de laicis dicta sint. Si quis autem eorum, qui præsunt Ecclesia aut Episcopus aut (f) presbyter, aut diaconus, post hanc definitionem tentaverit (g) ad subversionem populorum, & Ecclesiarum perturbationem seorsim colligere, (h) & cum Judais Pascha celebrare; sancta Synodus (i) hunc alicunum jam hinc ab Ecclesia judicavit. quod non solum sibi, sed (k) plurimis causa corruptionis ac perturbationis extiterit. (l) Nec solum a ministerio tales removet; sed etiam illi (m) qui post damnationem hujusmodi communicare tentaverint damnati (n) sunt, omni quoque exstrinsecus honore (o) privati, quæ sancta regula, & sacerdotium Dei promeruit. His non dissimilia (p) Venerabilis Papa Leo Sedis Apo-

(a) Vat. casum. (b) Vat. lator legis. (c) Vat. mensem. (d) Vat. nocte. (e) Vat. die mensis. (f) Vat. iste. (g) Vat. intelligitur. (h) Vat. fertur. (i) Vat. ad (k) Vat. initium. (l) Vat. deest: die. (m) Vat. evolvitur. (n) Vat. Quia. (o) Vat. qui (p) Vat. accedere (q) Vat. Paschali festo. (r) Vat. quæ. (s) Vat. inter Kalares. * al. dimensio. (t) Vat. emensio. (u) Vat. adæquare. (x) Vat. deest: hanc. (y) Vat. recesserunt. (z) Vat. contigit. (a) Vat. religionis a tantorum Pontificum constitutione nulla oportere ratione discedere; sed præfixam &c. (b) Vat. devotione. * al. cum sanctum Concilium apud Antiochiam post tempora &c. rectius, ut ex sequentibus videtur, Bucherius. (c) Vat. Scm. Concilium apud Antiochiam post tempora &c. (d) Vat. Expellendos de Ecclesia. (e) Vat. contentiosus. (f) Vat. prespiter. (g) Vat. temptaverint. (h) Vat. seorsum collegere. (i) Vat. Senodus. (k) Vat. sed etiam. (l) Vat. exteterit non solum a ministerio. (m) Vat. illor. (n) Vat. dampnatos hautem (nempe damnatos autem) (o) Vat. privatique. (p) Vat. dissimilia Leo epist. LV. ad Pulcheriam Augustam. Ibi vero S. Leo non de Paschalibus decretis agit, sed de diœceseon limitibus, quos innovare volebat Anatolius Copolitanus Episcopus. Vide epistolam. Bucherius

Apostolicæ Præful pronuntiat, dicens: *Contra statuta canonum paternorum, quæ ante longissima eratis annos in (a) urbe Nicaea (b) spiritualibus sunt fundata decretis, nihil cuiquam audere conceditur: ita ut si quis diversum quid velit (c) decernere (d) se potius (e) minuat, quam illa corrumpat.* Quia si ut oportet a cunctis Pontificibus intenzerata serventur, per universas Ecclesiæ pax erit, & firma concordia. Et iterum: *In omnibus, inquit, (f) Ecclesiasticis causis, his legibus obsequimur, (g) quas ad pacificam observantiam omnium sacerdotum per trecentos octodecim Antistites (b) Spiritus Sanctus instituit: ita ut etiam multo plures aliud quam illi statuere, decernant, in nulla reverentia sit babendum, quidquid fuerit a predicatorum constitutione diversum.*

Sufficienter ut putamus, cunctis indicitur (†) ne deinceps aliter, quam a sanctis constitutum est Patribus, Sacratissimum Pascha celebretur. Quod si testimonia tantorum Sacerdotum forsitan quis obstinata mente despicerit (*) etiam in (i) historia Ecclesiastica paria breviter intimata reperiet; (k) multorumque relatione (l) Pontificum, & maxime beati Athanasii, (m) cuius supra meminimus, hæc eadem vulgata cognoscet. Idipsum vero (n) epistola Sancti Proterii Alexandrinae urbis Episcopi, ad eundem Papam Leonem pro hac eadem Paschali quæstione directa testatur quam ante hos annos transferentes & Græco, huic operi adnectendam (o) esse * perspeximus, necnon & argumenta Ægyptiorum sagacitate quæsta subdividimus; quibus, si forsitan ignorentur, Paschales tituli possint (p) facile reperiiri; idest quotus sit annus ab Incarnatione Domini * & quota sit indicatio, quotus etiam lunaris circulus, sive (q) decennovennialis existat; † ceteraque (r) simili suppurationis compendio requirantur (s). Orantem pro nobis Beatitudinem vestram Divina gratia custodire dignetur.

Epistola II. Dionysii de ratione Paschæ.

Dominis (t) a me plurimum venerandis Bonifacio primicerio Notariorum, & Bono secundicerio, Dionysius exiguis salutem (u).

* *Observantia (x) Paschalis regulam, diu Sancto ac venerabili Petronio Episcopo (y) commoneente, tandem stilo commendare compulsius, omnem deinceps diversitatis oppugnationem (z) sublatam fore credideram; maxime quod sanctorum trecentorum octodecim Antistitum (a), qui apud Nicaean (b) convenerant, auctoritatem totis nisibus insinuare curaveram; qui in ipso concilio venerando decennovennalem cyclum regulariter affigentes, quartas decimas Lunas Paschalis observantiae per omnia tempora legi (c) suæ revolutionis immobiles annotaverunt. Sed quoniam Sanctitas vestra, orta rei hujus quæstione, de archivio Ronianæ Ecclesiæ Paschalis venerabilis Episcopi scripta, quem constat pro persona Beatisimi Papæ Leonis sancto Chalcidonensi (d) præsedisse Concilio, ad eundem Papam per idem tempus directa nunc protulit,*

Apparatus in Baronium

quæ sanctis patribus evidenti ratione consentiunt, huic (e) præsenti indidimus operi, ut hujus etiæ viri testimonio niteremur, qui manifesto miraculo venerabilium Pontificum Paschalia decreta confirmat. Quod (f) vero in (g) scriptis ipsis communium (h) annorum & embolismoruni mentio facta est, & a nonnullis hæc ratio, quæ ex Æbræorum, ut fertur, traditione descendit, magnopere queritur, scire volentibus, * utrum huic * Paterna (i) regula consonare videatur; necessarium duximus, & hanc notitiam, ne probetur in aliquo diffidere (k) coacta brevitate digerere.

Noverimus itaque, quia idem decennovennialis cyclus per Ogdoadem & Endecadem semper in se revolvitur. Octo namque & undecim ipse numerus explicatur. Ogdoas ergo, quæ incipit a primo decennovennali cyclo, qui est Lunaris decimus septimus, hac ratione pergitur, ut annos primum & secundum, communes, idest minores habeat, tertium Embolismum, idest majorem; annum quartum & quintum item communis, sextum Embolismum, septimum communem, octavum Embolismum. Ac per hoc Ogdoadis (l) communis anni quinque, & tres Embolismi jugiter adscribuntur. Communis autem annus duodecim Lunares menses colligit, qui dies trecentos quinquaginta quatuor efficiunt. Embolismus autem annus, & (m) Lunas tredecim, & dies trecentos octoginta quatuor habere monstratur. Item Hendecas hac lege discurrit (n). Incipit nono anno cycli decennovennalis, qui est lunaris sextus, cuius primus & secundus annus communis est, tertius Embolismus; quartus & quintus communis, sextus Embolismus; septimus & octavus communis, nonus Embolismus; decimus communis, undecimus Embolismus; sicne Hendecas communibus annis septem, Embolismis quatuor (o) terminatur. Embolismorum autem ista ratio probatur existere, quia annorum communium videtur damna supplere: quatenus ad Solare tempus Lunaris exæquetur excursio. Quanvis enim anni Solaris circulum (p), per singulos menses Luna circumeat, tamen eius perfectionem duodecim suis mensibus implere non prævalet. Denique in annis communibus ad rationem Solaris anni, undecim dies decessuntur. In Embolismis vero novemdecim diebus eundem annum videtur Solarem Lunam transcendere. Quapropter Ogdoadis, & Hendecadis annos, juxta præfati circuli ordinem, in medium proferamus; & liquide probabimus, per octo annos & undecim, Lunæ cursum cum Sole contendere: quando tot dies (q) illa colligit, quot ille cucurrerit.

In Ogdoade diximus quinque annos esse communis, tres Embolismos. Quinque ergo trecenteni quinquageni quaterni sunt mille septingenti septuaginta; & tertrecenteni octogeni quaterni, mille centum quinquaginta duo, ac per hoc simul sunt bis mille nongenti viginti duo. Similiter octo anni Solares, si in summanu redi-

Ii.

gan.

(a) Vat. Deest: in (b) Vat. Neceæ (c) Vat. vellit (d) Vat. discernere. (e) Vat. putius (pro potius). (f) Vat. in quid. (g) Vat. obsequitur. (h) Vat. antestites. (†) Vat. indicit. (*) Vat. dispicerit. (i) Vat. deest: in. (k) Vat. reperiens. (l) Vat. revelatione. (m) Vat. Anathasie episcopis. (n) Vat. vero scilicet proteri Epistola Alexandrina &c. (o) Vat. nestandam. * al. prospexit. (p) Vat. possunt. * Vat. Cod. nostri Jesu Christi, & qua. (q) Vat. qui. † al. ceteraque similia. (r) Vat. Ceteraque similis. (s) Vat. requirentur. (t.) Vat. Cod. Incipit disputatio Dionysii exigui. Dominis &c. (u) Vat. deest: Salutem. * al. Reverentia non bene Bucherius. (x) Vat. Reverentia. (y) Vat. episcopis. (z) Vat. obpugnantiam. (a) Vat. Antestitum (b) Vat. Neceam convenerunt. (c) Vat. lege. (d) Vat. Calcidonensi. (e) Vat. hac (f) Vat. quia. (g) Vat. deest: in. (h) Vat. commonium. * Vat. Cod. Veritatem. * al. Paterna regula. (i) Vat. regula paterna. (k) Vat. desiderio (l) Vat. Ogduadis communis. (m) Vat. Lunares XIII. menses, & dies CCCLXXXIII. (n) Vat. de- currit. (o) Vat. vero quatuor. (p) Vat. Solis annum ciclum. (q) Vat. ista.

gantur, id est octies trecenti sexageni quini; & (a) quadrans faciunt simul bis mille nongentos viginti duos. Simili modo & Hendecadis annos, qui sunt communes septem, & quatuor (b) Embolismi si in Summam ea qua diximus supputatione congesseris, tantumdem pene reperies, quantum undecim Solares anni conficiunt; hoc est, quater mille quatuordecim. Hæc est ergo Embolismorum, sicut prædiximus, ratio, ut incrementis suis communium annorum detrimenta compensent.

Sed jam pulcherrimam vobis atque præclaram collectionem ipsius (c) cycli decennovennalis ostendam, per quam omnem deinceps ambiguatatem, si qua mota fuerit auferatis, nec sit ita quis nimio stupore percussus, qui demonstrata sibi veritatis luce non gaudeat, & ignorantiae relictis tenebris, tantæ rationi protinus non (d) acquiescat.

A decima quinta Luna Paschalis festi, anni verbi gratia præcedentis, usque ad decimam quartam sequentis, quod quarimus, si communis annus est, trecentos quinquaginta quatuor dies habebit; si Embolismus, trecentos octoginta quatuor. Quod si dies unus plus minusve contigerit, evidens error est. Excepto videlicet anno primo saepe dicti decennovennalis cycli, quem a decima quarta Luna Paschæ ultimi id est nonidecimi anni, usque ad decimam quartam ejusdem primi numerare * curamus. Propter quod idem ultimus Epactas, id est adiectio-nes Lunares, octodenas tunc retinens, primo anno non undecim, ut ex teris annis fieri solet, sed duodecim dies accommodat. Et quia triginata dierum sine volvuntur, nulla Epacta in principio ipsius cycli ponitur; secundus autem annus Epactas undecim suscipit: & ideo si- cut diximus, a decima quinta Luna Paschæ pri-mi cycli, usque ad finem ejus, in communib[us] & Embolismis annis præfixos dies nos invenire, non dubium est. Quod si aliter aliquando calculantium imperitia fuerit fortassis expo-situm, hac observantia ratiocinationis eorum fal-sitas arguetur.

Anno Christi 525. Cy-clo Lunæ Alexand. XIII. lit-tera Do-minicali E. Buche-rius.

Atque ut hoc manifestius possit intelligi, præ-sentis anni monstremus exemplo. Indictione quip-pe quarta est, & Lunaris circulus undecimus, decennovennalis cyclus decimus quartus. Et quo-niam Hendecadis sextus annus est, eum Embolismum esse necesse est. A decima quinta itaque Luna præteriti festi, usque ad decimam quartam præsentis, quot sunt dies diligentius inquiramus: & inveniemus procul dubio, quando Pascha celebrare debeamus (e). Transacto anno per Indictionem tertiam in Pascha Lunam decimam quartam nono Kalendarum Aprilium die, id est, vigesimo quarto mensis Martii suis, quis dubi-tet, qui curam hujus rei habere quantulumcumque cognoscitur. Et ideo ab octavo Kalenda-rum Aprilium die numerandi sumamus exordium; habemus Martii dies septem, Aprilis triginta, Maii triginta & unum, Junii triginta, Julii triginta & unum, Augusti triginta & unum; Septembris triginta, Octobris triginta & unum, Novembrib[us] triginta, Decembrib[us] triginta & unum, Januarii triginta & unum, Februario viginti octo., Martii triginta & unum, Aprilis duodecim dies quod est pridie Idus Aprilis. Funt simul trecenti octoginta quatuor. Quod si juxta eorum diffini-tionem * qui Lunam aliter, quam se veritas

habet, computant, decimam quartam non pridie Iduum Aprilium, sed tertio Iduuni demis occur-re; trecentos octoginta tres dies immunito nume-ro colligemus (f), quod nullo fieri paeto conceditur.

Et ita semper quotiens dubitatio talis occur-rerit, a decima quinta Luna transactæ festivi-tatis, usque in decimam quartam Paschæ, quod quærimus, dies sollicite computemus. Et si com-munis annus est, trecentos quinquaginta quatuor dies; si Embolismus est trecentos octoginta quatuor inveniemus: nec * inqualitas (g) prorsus eveniet: quia regula cycli hujus hac ratio-ne subsistit, cuius enucleatam formulam subiecta descriptione pandemus.

Anno decennovennali primo, Lunari decimo septimo, a decimo quinto Kalendas Maii, usque Nonas Aprilis, quia communis annus est, sunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

Anno decennovennali secundo, Lunari de-cimo octavo, ab octavo Idus Aprilis, usque ad octavum Kalendas Aprilis, quia communis est, sunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

Anno decennovennali tertio, Lunari decimo nono, a Septimo Kalendas Aprilis, usque in Idus Aprilis, quia Embolismus est, sunt dies trecenti octoginta quatuor.

Anno decennovennali quarto, Lunari primo, a decimo octavo Kalendas Maii, usque in quar-tum nonas Aprilis, quia communis est, sunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

Anno decennovennali quinto, Lunari secun-do, a tertio Nonas Aprilis, usque in undecimum Kalendas Aprilis, quia communis est, sunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

Anno decennovennali sexto, Lunari tertio, a decimo Kalendas Aprilis usque in quartum Idus Aprilis, quia Embolismus est, sunt dies trecenti octoginta quatuor.

Anno decennovennali septimo, Lunari quarto a tertio Idus Aprilis, usque in tertium Kalendas Aprilis, quia communis est, sunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

Anno decennovennali octavo, Lunari quinto, a pridie Kalendas Aprilis usque in decimum quar-tum Kalendas Maii, quia Embolismus est, sunt dies trecenti octoginta quatuor.

Anno decennovennali nono, Lunari sexto, a decimo tertio Kalendas Maii, usque in septimum Idus Aprilis, quia communis est, sunt dies tre-centi quinquaginta quatuor.

Anno decennovennali decimo, Lunari Septi-mo, a sexto Idus Aprilis, usque in sextum Kalendas Aprilis, quia communis est, sunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

Anno decennovennali undecimo, Lunari oca-tivo, a quinto Kalendas Aprilis, usque in deci-mum septimum Kalendas Maii, quia Embolismus est, sunt dies trecenti octoginta quatuor.

Anno decennovennali duodecimo, Lunari nono, a decimo sexto Kalendas Maii, usque in pridie Nonas Aprilis, quia communis est, sunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

Anno decennovennali decimo tertio, Lunari decimo, a Nonis Aprilis usque in nonum Kalen-das Aprilis, quia communis est, sunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

Anno decennovennali decimo quarto, Lunari undecimo, ab octavo Kalendas Aprilis, usque in secundum Idus Aprilis, quia Embolismus est, sunt dies trecenti octoginta quatuor.

Anno

(a) Vat. quadrantes fuent. (b) Vat. III. (c) Vat. istius. (d) Vat. deest: non. * al. causavimus. (e) Vat. debemus. * Lunarem Victorii cyclum V. hic notat; quem ad Martii 29. apposuimus uno ante cyclum Alexandrinorum XIV. die recte ad Dionysii mentem. Bucher. (f) Vat. colleguntur. * al. inqualiter. (g) Vat. inqualiter.

Anno decemnovennali decimo quinto, Lunari duodecimo, ab Idibus Aprilis, usque in Kalendas Aprilis, quia communis est, sunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

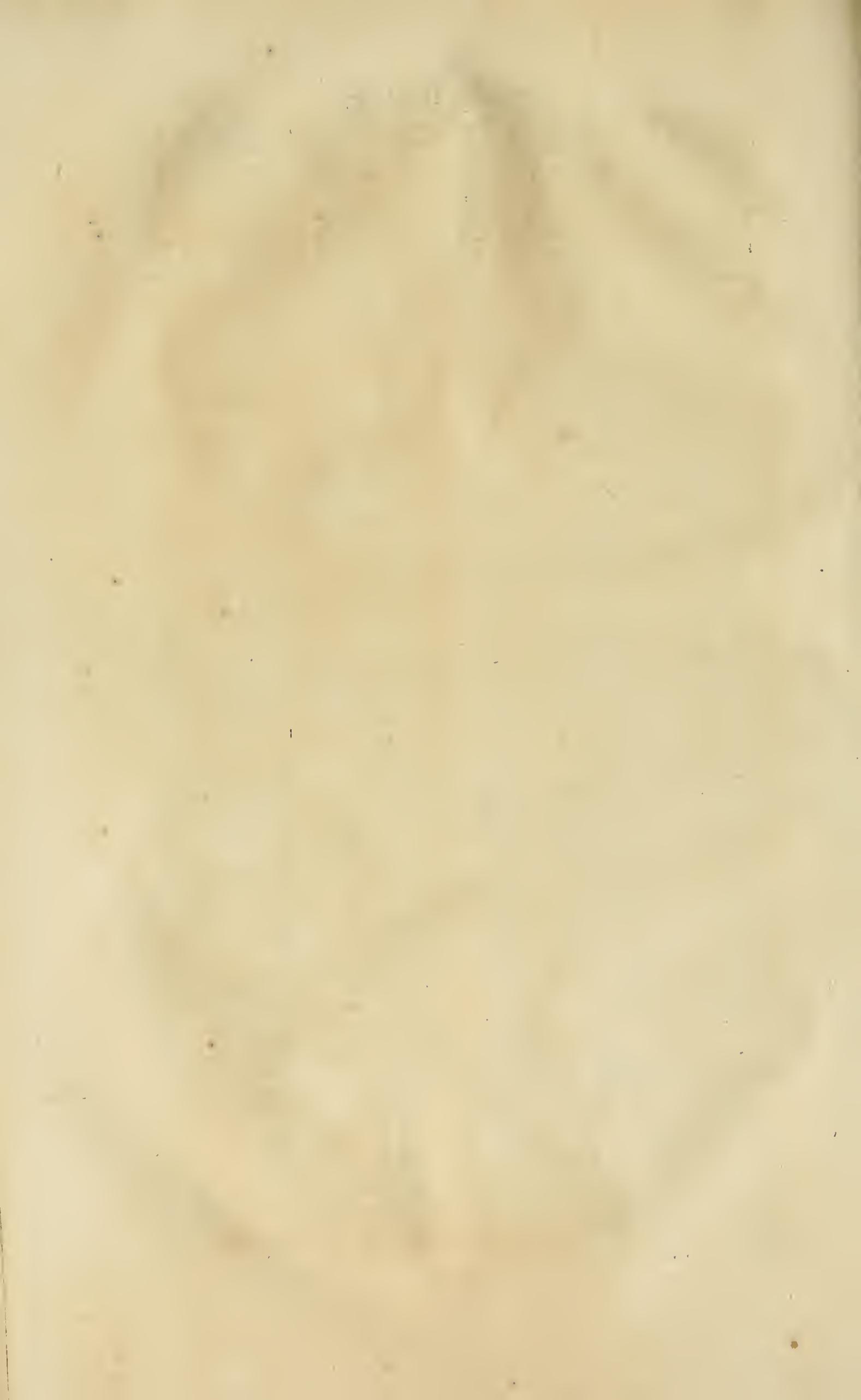
Anno decemnovennali decimo sexto, Lunari decimo tertio, a quarto Nonas Aprilis, usque in duodecimum Kalendas Aprilis, quia communis est, sunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

Anno decemnovennali decimo septimo, Lunari decimo quarto, ab undecimo Kalendas A-

prilis, usque in quintum Idus Aprilis, quia Embolismus est, sunt dies trecenti octoginta quatuor.

Anno decemnovennali decimo octavo, Lunari decimo quinto, a quarto Idus Aprilis, usque in quintum Kalendas Aprilis, quia communis est, sunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

Anno decemnovennali decimo nono, Lunari decimo sexto, a tertio Kalendas Aprilis, usque in decimum quintum Kalendas Maii, quia Embolismus est, sunt dies trecenti octoginta quatuor,

P. ANTONII PAGI IN CRITICAM BARONII PRÆFATIO AD LECTOREM.

Seculo proxime elapo, quo superiorum temporum infelicitate, Majorumque negligentia, Eruditio pene conseputa ex suis veluti favillis reviviscere cœpit, altas, quas dudum miramur, radices astura, ea præcipuam in defœcanda ac integritati suæ restituenda Historia operam collocavit. Cujus notitia cum ad omnes egregias artes ac disciplinas consequendas plurimum conducat, ad Ecclesiæ doctrinam perdiscendam multo magis necessariam esse, non est cur heic demonstrare satagam; quod penes omnes æque convenit, qui res Ecclesiasticas illotis, ut aiunt, manibus non attristarunt. Id ipsum Sectarios præjudicasse, dum novos errores priscis ac depravatis Antiquitatis documentis propaginare machinati sunt, neminem latere existimo. Verumtamen ex eorum conatu studioque illud inter alia plurima non postremum in Ecclesiæ Catholicam redundavit emolumentum; quod exinde de sincera ejus Historia per omnes suas extates digerenda concinnandaque serio cogitatum est. Ad tantum opus, antea intentatum, expediendum duo summi Viri, quorum fama celebritasque numquam deficient, præsto adfuerunt, quasi valentissimi pugiles, qui in hac sacra palæstra primi præcipuique meterentur, Onuphrius scilicet Panvinius, Augustinianæ Familiae decus, & Cæsar Cardinalis Baronius, Congregationis Oratorii a Sancto Philippo Neri tum recens institutæ, ac Sacri Collegii lumen & ornementum. Et quidem Onuphrius ex Romanæ Historiæ Scriptoribus, Tabulis Capitolinis, inscriptis Lapidibus, ac Imperatorum Nummis jam fastos Consulares non minori labore quam laude elucubrarat: tempora post Justinianum Augustum usque ad Albertum Romanorum Regem primore manu & opera informarat: Chronicon Ecclesiasticum, aliaque plura egregia Opera in lucem emiserat; cum anno Christi millesimo quingentesimo sexagesimo octavo, ætatis vero tricesimo nono, magno Historiæ, tum Ecclesiastice, tum Romanæ detrimento, mortalitatem explevit.

Natus tunc erat Baronius annos ferme triginta, jamdiuque a Sancto Philippo Neri electus fuerat, qui Magdeburgensem Centurias adversus Ecclesiæ Catholicam scriptas refelleret. Quem, dum Onuphrius viveret, idem consilium mente concepisse discimus ex iis, quæ in vita S. Philippi lingua Italica ac typis Romanis MDCXXXI. excusa, lib. I. cap. 13. leguntur: *Gli parve una notte in sogno (de Baronio auctor loquitur) di discorrere insieme con Onofrio Panvino, il quale in quei tempi andava anch'egli mettendo insieme l'Istoria Ecclesiastica: e ragionando seco di ciò, che Filippo gli aveva imposto, lo pregava con grandissima instanza, che volesssi egli dar compimento all'incominciata impresa. Hor mentre il Barone tutto anzioso diceva queste parole: Gli parve che Onofrio non lo volesse altrimenti ascoltare; ma si voltasse altrove, e volendo pure il Barone seguitare il suo discorso, e mostrarli con ragioni, che a lui s'apparteneva per ogni rispetto di comporre gli Annali, sentì sensibilmente e distintamente la voce del S. Padre, che gli disse: Quietati Barone, e non ti affaticare più in questo ragionamento, perchè l'Istoria Ecclesiastica l'ha dà far tu, e non Onofrio. Postquam itaque Baronius eo in Opere annos triginta insumisset, præmissis auspicii vice Notationibus ad Martyrologium Romanum, primum Annalium Ecclesiasticorum Tomum publicavit, tanto omnium applausu, ut fuerint etiam ex Protestantibus, qui ejus diligentiam, fidem, eruditionem, judicium commendarint. Et revera tam in eo, quam in sequentibus tomis undecim innumeræ difficultates, quæ antea dissolvi non posse credebantur, enodavit; complura denis tenebris circumfusa in manifestam lucem eduxit; tantumque rerum Ecclesiasticarum cognitionem promovit, quantum ante eum nemo.*

Verum cum eo labore Centuriatorum vires penitus eneruentur, sumta inde a quibusdam Protestantibus ansa adversus Baronium varios libros scribendi, qui statim a Catholicis solide confutati sunt. Non est tamen, quod quis existimet, ex hujusmodi concertationibus Annales Ecclesiasticos aliquam lucem accepisse; cum fere omnia, quæ inter utrosque agitata fuere, externa & Annalibus Ecclesiasticis adventitia sint. Hoc enim tanquam certum principium ponendum, eos ex Historia, seu rerum in Ecclesia gestarum, vel quæ cum iis connexionem aliquam habent, narratione tamquam ex materia, ex Chronologia vero ac recta consignatione temporum, quibus res, quæ referuntur, peractæ, tanquam ex forma constare: & quæcumque alia in iis contenta cuiusvis momenti sint, ea tantum tanquam corollaria & auctaria

I.
Onuphrius
Annales
Ecclesiasti-
cos me-
ditabatur.

II.
Quod Onu-
phrius me-
ditabatur
Baronius
executus
est.

III.
Annales
rerum nar-
ratione &
temporum
consigna-
tione con-
stant.

ria quædam esse supra id quod Annalibus necessarium, debitumque, adjecta. Ecclesiasticæ enim Historiæ hoc quidem probant, ut scribit Lanfrancus in Commentario de Eucharistia adversus Berengarium, *quod hanc Fidem quam nunc habemus, omnes Fideles qui nos præcesserunt, a priscis temporibus habuerunt*; sed earum non est id alio argumento probare, quam narratione rerum ab ipsis nascientis Ecclesiæ primordiis in diversis Orbis partibus actarum. Profecto tot ac tam diversorum eventuum sincera expositio, annis, quibus contigere, illigata, campum satis amplum suppeditat, absque eo quod opus sit, ut Historicus Ecclesiasticus in iis quæ tanquam aliena reputare debet, laboris & industrie partem insumat. Quæ itaque ad Fidem adversus Hæreticos certis argumentis & auctoritatibus tuendam spectant, ea ad Auctores, qui de controversiis Catholicos inter & Heterodoxos versantibus tractarunt, aut ad Sacrae Scripturæ Interpretes rejiciat oportet. Sic ejus non est pertractare ad quæ fese Potestas Ecclesiastica extendat, quidve in rebus Ecclesiasticis Principibus secularibus liceat, ac similia declarare. Hæc quippe pluraque id genus alia, nonnisi ex accidente ac ex occasione & rarius in Annalibus Ecclesiasticis examinanda; alioquin aliquibus iij limitibus vix circumscriberentur, aliudque non essent, quam aggregatum quodpiam ex Theologia, controversiis Fidei, sacrae Scripturæ interpretatione, Jure Canonicō, aliisque hujusmodi ad res sacras pertinentibus. Mirum autem videri non debet, Baronium multum in hujusmodi finisse; cum primarius ac præcipuus, quem sibi proposuerat, scopus, esset confutatio *Centuriarum Magdeburgensium*, in quibus Auctores cumularant quæcumque adversus sanctitatem Ecclesiæ Romanæ, auctoritatem Summorum Pontificum, omniaque Religionis Catholicæ dogmata facere sibi videbantur. Quam obrem Operi Controversiarum Opus mere Chronico-Historicum opponendum non erat. Quod si puros puros Annales Ecclesiasticos Cardinalis non minus sapientia ac prudenter, quam doctrina præstans, elucubrandos habuisset, varia, de quibus fuisse differit, leviter tantum attigisset.

IV. Ex quibus facile quilibet intelligere potest, omnes qui adversus Annales Baronii ex professo scripsere, parum aut nihil ad eorum emendationem, ac illustrationem contulisse, cum nec eorum materiam, nec eorum formam fere attigerint; sed ipsis rei neglectis capitibus, accessionibus occupati fuerint. Quod quidem nullo negotio demonstrari potest. Non longe post ejus mortem, quæ anno hujus saeculi septimo contigit, *Isaacus Casaubonus*, Vir magni apud suos nominis, calamum strinxit in primum ejus Annalium tomum; sed dum Theogum & Scripturæ Interpretem agit, vixque Historiam & quæ ad temporum notationem pertinent, præ oculis habet, *Exercitationes in Baronium* (ita liber ejus inscribitur) in postremis habentur. Scripsit & dedita opera in Baronium *Melchior Goldastus* in Commentario, quem adjicit Operi suo *de Constitutionibus Imperialibus*, specie Imperii tuendi adversus illum ac Romanos Pontifices. Sed cum Commentarius ille Politiam Ecclesiasticam, in quo ea multifarie pervertitur, non vero Historiam & Chronologiam Christianam respiciat, aliud ad Annalium illustrationem subministrare non potest, quam chartas quasdam, quas tamen is Auctor male interpretatus est. Omisit Pagius *Ricardum Montacutium*, aliasque quasdam, quos palam est, in libris adversus Baronium editis, nihil quo Annales aut corrigerentur, aut amplificarentur, in medium protulisse, ut veniret ad *Joannem Henricum Ottium*, postremum Annalium Baronii impugnatores,

V. Hujus prior Tomus prodijit Tiguri anno millesimo sexcentesimo septuagesimo-sesto, ita inscriptus: *Examen perpetuum Historico-Theologicum in Annales Cæsaris Baronii Cardinalis*. Complectitur volumen illud Centuriam primam, seu centum primorum Ecclesiæ annorum Historiam, quemadmodum, & alia, ab eodem Scriptore deinceps edita, Centurias sequentes. Ubi contigit titulum illum legere, assere non dubitavit Pagius, nihil ad Annalium elucidationem ab eo Opere sperandum; cum Theologia, quæ tanquam pars illius præcipua proponitur, nec ad formam, nec ad materiam Annalium pertineat. Nec fecellit opinio: cuni enim duo priores Tomi, seu priores duæ Centuriæ ad manus ejus venere, in Præfatione prioris hæc legit: *Quid curem hoc, vel illo anno; prius, an posterius; hoc, vel illud negotium; hanc, vel illam rem, in qua nihil periculi, nihil fraudis gestam?* Scaligeri, Petavii, Calvisii, Bucholzeri, Helvici & aliorum Chronica in magno cœsim: at Baronium me tractare, atque res ipsas me spectare, meminerit Lector. Quid sperandum ab homine, qui in Annalibus Ecclesiasticis examinandis excutiendisque, Chronologis notitiam inutilem existimat, quorum tamen hæc potissima pars, ac veluti forma; res autem magis sit sua forma, quam sua materia, & homo magis anima, quam corpus; forma, ut inquit Philosophi, dante esse rei. Annalium Auctores per annos singulos monumentis commendat, teste Gellio lib. 5. cap. 18. indeque Tacitus præclarus Annalium Conditor: *Ni destinatum, inquit, mihi foret, suum quæque in annum referre*. Quare Annalium Emendator, Reformatorkque, quale sibi munus Ottius asciscere videtur, nudas res contemplari non debet, sed semper cum ordine ad tempus, quo res actæ, easque in suos annos restituere, si quem corrigit

*Annales
non illu-
strati a Ba-
ronii ad-
versariis.*

*Præfati-
que ab Ot-
tio.*

git Auctor, eo in capite peccaverit. Denique quod prius contigit, postponere, & e contra, est sibi, aliisque viam detegendæ veritatis obsepire, seque & alios fraudi errorique exponere.

Sed qui tam depravatum de Annalium Ecclesiasticorum forma judicium fecit, de rerum narratione melius non habuit. Loquens enim de Catholicis Scriptoribus, qui iis illustrandis, in illis quos edidere libris, operam dedere, ait: *Interdum quidem Tabulas prætendunt, imo forte ostentant; at vel fictæ illæ sunt & prætentæ, vel subreptitiæ a subornatis trans fugis scriptæ, vel tandem sensum habent longe alium.* Paulo antea, Concilia, quæ Catholicæ in eorum, quæ in medium adducunt, confirmationem citant, præsertimque Romana, tanquam falsa commentitiaque sese reprobare, rejicereque scripserat. Quamobrem ex illis Centuriis aduersus Baronium scriptis nulla prorsus utilitas esse potest, neque ad ejus Historiam, neque ad ejus Chronologiam magis perficiendam.

Quoad Catholicos, nullus ex illis fuit, qui vel unum Annalium seculum examinandum aggressus fuerit. Verum quidem est, *Joannem Dartis*, in Senatu Parisiensi Advocatum, decimo circiter post Baronii mortem anno, Libellum composuisse, cui titulus, *Animadversiones in Annales Ecclesiasticos Cæsaris Baronii S. R. E. Cardinalis, & Isaaci Casauboni Exercitationes.* Sed Notæ eo in Opusculo contentæ adeo numero exiguae, ut ad duos vel tres annos Annalium emendandos, plures sæpe requirantur. Piæterquam quod circa difficultates parvi momenti fere omnes versantur, præcipuasque Spondanus in Epitomen suam inseruit. Quando alias initum a se consilium *Norissio* Viro in rebus tum profanis, tum Ecclesiasticis exercitatissimo, postea Cardinali, Pagius literis aperuit, rescripsit ille, sibi dum *Christianus Lopus*; ejusdem Sodalitii Augustiniani celebris Scriptor, in vivis esset, eandem Annalium emendationem in mentem venisse; sed quod sciret, illum idem consilium meditari, alio sese animo ac cogitatione convertisse. Cum itaque videret nobilissimum argumentum a nemine occupatum, operæ præmium se facturum existimat, si illud sibi sumeret. *Etsi autem nos (inquit Pagius) ejusmodi operi impares esse non ignoramus*, ut antiqui Scriptoris anonymi in Vita Sancti Domnoli Cenomanensis sexto Ecclesiæ seculo Episcopi verbis utar, quippe cui est ingenii, eloquentiae, & eruditio angusta supplex: attamen satius fore arbitrati sumus, vel exiliter dicere ea panga quæ novimus, quam cum seruo pigro & desidioso (Matthæi 25.) pro retenta domini pecunia in damnationis discrimen adduci. Quantum enim ad Ecclesiæ utilitatem & Eruditio augmentum hoc Opus necessarium sit, in Epistola nuncupatoria ad Illustrissimum & Reverendissimum Archiepiscopum Parisensem, cui illud acceptum referri debet, jam indicavit.

Porro plura ab Auctoriis, qui post Baronii mortem scripsere, in peculiariis Tractatibus, Operibusque Criticis, aut Chronologicis annotata; quæ postquam momento suo expendit, sparsim in hanc Criticam inseruit, ubique imitatus ingenuitatem Nepotiani, de quo Hieronymus ad Heliodorum scribit: *Illud, ajebat, Tertullianus, istud Cypriani, hoc Laetantii; illud Hilarii est; sic Minutius Felix; ita Victorinus: in hunc modum est locutus Arnobius.* Me quoque, quia pro sodalitate avuuculi diligebat, interdum proferebat in medium, dum scilicet adhuc Hieronymus viveret, nondumque amplissima illa laudum præconia, quæ postea, consecutus esset. Nullus enim sua laude fraudandus; quod tam de Scriptoribus Orthodoxis, quam de Protestantibus intelligi voluit. Ex his multi Historiæ & Christianæ Chronologiarum difficultatibus expediendis in privatis suis operibus non parum laboris insuñsere, pluraque primum animadverterunt, quæ haec tenus alios latuerant, quæque in hanc Criticam corrievit, & suis Auctoriis attribuit. Neque enim existimandum, Veritatem & Eruditio hæreticas esse, ut periculum sit iis adhærere, quæ a Viris doctis Catholicam Fidem non profitentibus, accurate scripta sunt. Quod ab his itaque laudabiliter inventum, non prætermisit; imo novis argumentis confirmavit, vel eorum conjecturas ad scientiam & evidentiam, quod facile sit inventis addere, quando potis fuit revocavit. Qua in re Origenem & Hieronymum auctores habuit. Ille in fine libri octavi & ultimi contra Celsum Christianæ Religionis adversarium, inquit: *Scito, Celsum polliceri editurum se alium Tractatum, in quo doceatur, quomodo vivere debeant, qui volunt & possunt parere ipsius monitis; quem si non scripsit, quamvis promissum, contenti erimus ei respondisse his octo voluminibus.* Quod si & illud Opus ab eo perfectum est, quæsitum ad me misito, ut & ad id respondeamus quidquid veritatis pater suggererit, & rebellamus mendacia. Si quid autem verum admixtum fuerit, cetera contentionem confirmabimus nostro testimonio. Hieronymus vero in Apologetico aduersus Rufinum: *Vir*, inquit, *doctissimus Eusebius, doctissimum dixi, non Catholicum; ne more solito, mibi & in hoc calumniam struas.* Facit & ad eandem rem quod Ludovicus Vives; & Petrus Blesensis scripserunt. Ille lib. 5. de tradendis disciplinis habet: *Non erubescet homo sciendi cupidus a quocumque discere, qui docere quid possit.* Cur hominem ab homine pudeat discere; cum humanum genus multa a belluis discere non puduerit? Blesensis etiam in Epistola 92. aduersus Zoilum quendam Scriptorum suorum obtrectatorem. *Quis fraudi, ait,*

VI.
Ottius pes-
simus Cri-
ticus.

VII.
Illustratio-
nem Anna-
lum hac-
nus inten-
tam Au-
tor aggre-
ditur.

VIII.
Emenda-
tiones a-
liorum in
hanc Criti-
cam trans-
lata.

ait, *Virgilio vertat, si ad sui ornatum carminis quedam ab Homero, vel aliis mutetur? imo gratia habenda est ei, quod in opus perpetuo mansurum dicta eorum translulit, quos jam neglectui & risui habebamus.* Et paulo post: *Denique & iudicio transferendi, & modo imitandi consecutus est, ut quod apud eum alienum legimus, melius ibi, quam ubi natum est, sonare miremur.* Scriptores itaque tam Catholici, quam extra Ecclesiae castra militantes, multas ipsi emendationes suppeditarunt, licet in variis Annalium locis aliquod ei spicilegium, in aliis vero integrum messem reliquerint; *quam partem, ut in simili, Oratorum princeps loquitur lib. 3. de Officiis, relictam explevit, nullis adminiculis, sed, ut dicitur, suo marte.*

IX.
Emendatio
Annalium
expedita.

Cumque omnibus, quantum fieri potest, debitum retribuendum sit; quod iudicij sui testimonium dare dignati sunt Eminentissimi Cardinales Hieronymus Casanova, Gregorius Barbarigo, & Laurentius de Laurea, clarissima Sacri Collegii lumina, de quorum pietate, sapientia, doctrina, cæterisque heroicis virtutibus quidquid in medium afferri posset, minus esset, heic non celavit. Illi non solum crebris literis benevolentiae & amoris plenissimis ei significarunt, jamdiu sibi in votis fuisse, ut ex Literatis quis Opus istud operosissimum, in Ecclesiae utilitatem cessurum, in se susciperet; sed etiam hortamentis continua ardentissimisque magnos animos fecere ad illud absolvendum, multorumque annorum molestiam devorandam. Qui intelligentes, eum minutius & scrupulosius omnia scrutari, interimque annos effluere, ne diutius eo subsidio Historiae Ecclesiastice Lectores defraudarentur, ut moras omnes rumperet, jussere: satis vel ex hoc vulgi opinamenta prædamnantes, qui inde Baronio decrementum, imo & injuriam inuri somniat, unde sapientissimi illi rerum estimatores decoris titulos accrescere putant; cum si quid heic reconditi atque accessiti deprehendatur, id pene totum in Polyhistoris gloriam ac celebritatem non minus refundi debeat, quam rivi in fluvium sponte labentes; & ejusdem Operi illustrando perennandoque litatum fuerit. Quod etsi jam ultiro, istud ut auspicatus erat, intellexisset, tantorum tamen Censorum non illi pergratum judicium esse non potuit, nec eorum vota ei deinceps pro lege non cedere: indeque promptum obsequium longioribus induciis antehabuit, ratus se id saltem consecuturum, ut tam venerandis Arbitris non reposceretur (quod ait Sidonius lib. 9. epist. 16. ad Firminum) res omnino discepantissimas, maturitatem celeritatemque. Nam quotiens liber quipiam scribi scito jubetur, non tantum honorem expectat Auctor a merito, quantum ab obsequio.

X.
A viris do-
ctis promo-
ta.

Multum præterea se debere semper professus est Nobilissimo & Eruditissimo D. Ludovico de Thomassin D. de Mazauguez, & Clarissimo D. Antonio Magliabechio, Viris non minus Literatorum, quam literarum studiosis, qui non solum quæcumque in Orbe literario ad ejus institutum conductentia, gesta erant, vel geregabantur, illi identidem significabant, sed & libros, quos commode habere non poterat, suppeditabant. Denique multa documenta magni momenti accepit a Clarissimo & omnigenæ eruditionis Viro D. Ludovico Du Four de Longuerue Abbate S. Joannis de Jardo ad Melodunum, & Septemi Fontium in Therascia, circa ea præser-tim, quæ Italorum, Hispanorum & Arabum res gestas spectant. Sed pluribus libris Historiae earum gentium destitutus, metuebat ne amanuenses aliquos errores admisissent, quibus ut occurreret, ex iis excerpta ad ipsum iterum transmittere sibi proposuerat, ut ante impressionem recognoscerentur. Quod si tot doctas obser-vationes eo innominato, locis suis inseruit, illud ejusdem Illustrissimi Abbatis modestiae adscribendum, qui id ex eo, iteratis litteris requisierat; a quo promisso cum liber sim, hic ejus mentionem eo lubentius faciendam duxi, quo Vir Doctissimus Auctoris Elogium conscribere dignatus est.

XI.
Auctor dis-
sertatio-
nem Hypa-
ticam, ut
Baronius
Notas ad
Martyrolo-
gium pre-
missit.

Fiduciam aliunde præstítit Pagio, quod, cum solemne sit ad magnos & arduos conatus, velitationibus quibusdam sese accingere, ut juxta prudens Poëtæ consilium experimento possit intelligi,

*Quid ferre recusent,
Quid valeant humeri.*

& hujus moris servans *Dissertationem Hypaticam*, seu de Consulibus Cæsareis publicavit: ea autem Eruditorum commendationem laudesque cum retulisset, quasi publicus vades ac arrhabo fuit suffragii operæ accessuri, quæ jam excussis ac probatis principiis niteretur. Qua quidem in re Eminentissimi Baronii signiferi sui vestigiis institit, qui *Notationes suas ad Romanum Martyrologium*, Annalium Ecclesiasticorum editionem, ob summam, quæ inter utrumque Opus intercedit, affinitatem, antecedere voluit. Animadvertisit enim, rerum Ecclesiasticarum notitiam a Romana & Byzuntina Historia, quas in ea Dissertatione illustrare conatus est, persæpe pendere, & ipsis quadantenus implantatam esse. Etsi enim labor ille aliquot Criticorum, quorum querelas pro sua in eum voluntate ei speciali Epistola in lucem emissa deferre duxit Doctissimus Henricus Norisius saepius laudandus, censuram moverit, cuius robore sua omnia deturbasse pronuntiabant, res tamen secus illis cessit;

adeo

adeo ut Consulatum Cæsareorum regulas, quas ibidem statuit, Oratio Themistii de Consulatu Saturnini, quæ tunc nondum e tenebris prodierat, eas certas esse demonstrarit, ut infra anno Christi CCCLXXXIII, quo Saturninus dignitatem illam gessit, & Theodosius Magnus Quinquennalia dedit, videbitur. Unde quia illis ipsis adhærendi major deprehensa necessitas, & trita jam via in Operis istius serie, magis magisque terenda veniebat, easdem regulas contra omnium molitiones, qualibet data occasione, solidavit, earumque notitiam heic paucis retractavit, in eorum gratiam, ad quorum manus Dissertatio illa non pervenit, eoque magis, quo eas ad majorem perfectionem perducere conatus est.

Docuit itaque, Augustos ac Cæsares aliis annis Consulatum de more non iniisse, quam initio Imperii; in Quinquennalibus & id genus festis; in consortio aliorum Imperatorum aut Cæsarum Consulatum secundum easdem regulas suscipientium; occasione alicujus expeditionis militaris aut victoriæ reportatae; ratione triumphi, si cum Quinquennalibus aut hujusmodi solenniis non copularetur; ac denique quam annis, quibus Ludi seculares celebrati. Ex quibus tamen regulis excipiendi Consulatus, ad quos aliqui eorum ante Imperium designati fuerant. Claudio v. g. qui anno Christi XXXVII. dum adhuc privatus esset, Consul suffectus fuit, quiq[ue] teste Suetonio in Claudio cap. 7. *soritus est & de altero Consulatu in quartum annum*, Imperator anno Christi XLI. renuntiatus, alterum illum Consulatum anno sequenti, in quem incidebat, gessit: rursumque anno XLIII. propter Imperii initium, ac juxta primam Consulatum Cæsareorum regulam tertium capessit. Hæ itaque sex hujusmodi Consulatum regulæ.

XII.
Sex regulæ
Consula-
tuum Cæ-
sareorum.

Prima, *Imperii initium.*

Secunda, *Quinquennium & id genus festorum celebratio.*

Tertia, *Cæsarum vel Augustorum in eadem dignitate consortium.*

Quarta, *Expeditiones militares aut victoriæ reportatae.*

Quinta, *Triumphi.*

Sexta, *Ludi seculares.*

Ad eas regulas, omnes tum Augustorum, tum Cæsarum Consulatus revocantur. Non quidem quod in annis, quibus præfata contigere, semper eum magistratum sumerent; sed quia non aliis de causis quam supra memoratis juxta receptum in Imperio usum, ullum inirent: a qua consuetudine unicum Flagabulum recessisse comperit, ut suis locis notavit. Fatetur tamen, se diu hæsisse, an tertium Caligulae, quintum Neronis, decimum Domitiani, tertiumque Probi inter Consulatus extra ordinem sumptos numeraret; an vero ex illis quartam regulam constitueret; cum omnes fere Imperatores aliquam expeditionem suscepissent. Veruni quarta regula, ad quam hos duntaxat quatuor reduxit, præter auctoritates ab eo in citata Dissertatione relatas, istis adhuc innititur. Tacitus lib. 13. Annal. postquam locutus est de Artaxata Armeniæ urbe, a Corbulone, imperante Neroni, capta & incensa anno Christi quinquagesimo octavo, ait: *Ob hæc consulatus Imperator Nero; & Senatus consulto supplicationes habite, statuæque & arcus, & continui CONSULATUS PRINCIPI: atque inter festos referretur dies, quo patrata victoria, quo nuntiata, quo relatum de ea esset, aliaque in eandem formam decernuntur.* Præterea Zonaras lib. 2. de Domitiano scribit: *Falsis victoriis jactandis Consulatum in decennium, Censuram per omnem ætatem accepit.* Quatuor itaque illi Consulatus expeditionibus, aut victoriis attribuendi, & hæc quarta regula, non minus quam cæteræ quinque, certa. Porro de quinto Neronis Consulatu legendus Suetonii locus in hac Critica anno LXVIII. num. II.

XIII.
Ex his uni-
ca in du-
bium voca-
ri potest.

Hæc regularum adjumento varios Romani Imperii usus huc usque reconditos, variaque Antiquitatis tam Ecclesiasticæ quam profanæ arcana reseravit. Annis enim Quinquennalibus & id genus festis addictis coloniæ ex more institutæ: provinciæ factæ: thermæ, templa, urbesque aut conditæ, aut dedicatæ, aut novis nominibus insignitæ: novæ consuetudines inductæ: libri ab Auctoribus publicati: Cæsares vel Collegæ Imperii renuntiati: persecutio adversus Christianos motæ: Gentilium religio promota: & postquam Imperatores Christiani Rempublicam Romanam rexere, Religioni Christianæ consultum: Edicta adversus Paganos, Judæos & Hæreticos promulgata: celebres de Fide Catholica Collationes habite: Sanctorum reliquiæ translatæ: dedicationes Ecclesiarum peractæ: uno verbo, annis illis, quæ majori pompa fieri solitum erat, destinata. Quod etiam non raro factum annis aliis, quibus Imperatores Consules procedebant, ut Consulatus illi celebriores evaderent. Quare hoc subficio variæ Codicis Theodosiani Constitutiones, plura Historiæ tam Augustæ quam Byzuntinæ loca, Chronologia, Geographia, & Numismatographia lucem accipere possunt. Quod ad majorem hujus Criticæ intelligentiam præmittendum duxit.

XIV.
Utilitas re-
gularum
Consula-
tuum Cæ-
sareorum.

Post ejusdem Dissertationis, in aliquibus ab eo hic emendatæ promulgationem, adornavit primum tomum Criticæ Historico-Chronologicæ in Annales Ecclesiasticos Eminentissimi Cardinalis Baronii, Illustrissimi Henrici Spoudani, Appamiarum Episcopi, Epitomatoris ejus, ordine servato. Is enim hujus Operis titulus erat, in quo solido criterio Annalium Ecclesiasticorum materiam & formam, seu Historiam &

XV.
Disciplina
Ecclesia a
Thomassino
egregie
tractata.

Chronogiam expendit, rarius extra limites illos egressus. Indeque factum, ut antiquam Ecclesiæ disciplinam nonnisi leviter strictiusque attigerit. Præterquam enim quod opus in immensum crevisset, nuper eam egregiam Antiquitatis partem propriam sibi fecit Euditissimus Ludovicus Thomassinus, cuius præstantissimi ea de re libri tanto plausu, tam a Gallis, quam ab aliis nationibus, accepti, ut intra paucos annos Lingua Gallica & Latina lucem viderint. Ideoque quod jam actum rursum agendum fuisse, ejusque doctissimi Tractatus integri exscribendi.

XVI.
Hac Criticæ magis
acquieavit, & experientia didicit, rem literariam, majorem inde fructum consecutaram. Quare, eo mortuo, primum Tomum ordini Baroniano etiam restituī, & plures, ex ejus mente, annotationes adjeci; totum enim illum Tomum supplere, & interpolare decreverat, ac in primis retractare quæ spectant explicationem sexti tomus affixa.

XVII.
Dissertatio
Auctoris
de anno
mortis S.
Martini
imperfetta.

Statuerat etiam observationes quasdam præmittere ad Catalogos veteres Pontificum Romanorum, hic adjectos, ibique de Libro Pontificali, Anastasio attributo differere, ac pariter in lucem emittere Dissertationem de Anno & die mortis S. Martini Episcopi Turonensis, ad quam pluribus hujus Criticæ locis Letorem remisit, sed morte præventus dictis observationibus operam dare non potuit, & Dissertationem de S. Martino imperfectam reliquit; quam tamen, cum in ea multa singularia contineantur, & invictis, ni fallor, argumentis demonstretur, hunc S. Presullem die XI. Novembbris anni CCCC. ad Deum migrasse, publici juris aliquando faciam.

XVIII.
Critica bono litterarum reperita.

Nec quenquam movere debet, quod quidam Critice summo litterarum bono reperta abutantur; ob id enim non hæc, sed illi in odium contemptumque venire debent. Aliter, inquit Vir ea in arte peritissimus, olen catuli, aliter sues: longe alia ratione opus apes ac fuci faciunt: imo nihil operis isti, nec quidquam ceris infundunt; ne cereas quidem domos fundare, aut ceras extruere norunt. At illæ ceræ pariter & mellei liquoris opifices admirandæ malas & ignavas bestias a melle suo defendunt, & a favis arcent. Sic illud profanum vanumque vulgus quam longissime a venerandis Musarum adytis, arisesque quas polluunt, pellendam, & capite foras protrudendi improbi & inertes literarum fuci. Criticam hoc Opus eo magis inscribere placuit; quod Critici vox etiam in Scriptura sacra usurpetur. Divus enim Paulus in Epistola ad Hebræos cap. 4. de Verbo Divino loquens, ait: Ζῶν γὰρ ἐλόγος τῆς Θεᾶς, οὐαὶ εὑργῆς, οὐαὶ τομάτερος ὑπὲρ πᾶσαν μέχαιραν δίστολον, οὐαὶ δινύμενος ἄχρι μερίσματος ψυχῆς τε, καὶ πνεύματος ἀρμῶν τε, καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς εὐτυμίσεων, καὶ εὐοιῶν παρδίας, idest, juxta versionem Vulgate: Vivus enim sermo Dei & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad spiritum quoque compagum ac medullarum, & DISCRETOR cogitationum & intentionum cordis. Quæ ultima verba, καὶ κριτικὸς, &c. sic etiam verti possunt, & dijudicat cogitationes & conceptiones cordis. Quo sensu Critica hoc in Operè sumitur.

XIX.
Baroniūs & Spondanus optimi Historici partes implevere.

Porro in Baronio Spondanoque illustrandis, semper pre oculis habuit, quæ Melchior Canis, Vir rei Criticæ apprime intelligens, lib. II. de Locis Theologicis cap. 6. de Historia Ecclesiastica Bedæ & Gregorii Turonensis scribit: Quoniam modeste & circumspecto judicio de tantis viris pronuntiandum est, ne in his quidem duobus rejicienda sunt plurima. Pauca enim in iis possis arguere, quamquam Historiam Ecclesiasticam revocare ad severiora judicia contendas: ac si necesse est in alteram peccare partem, onnia eorum probari legentibus, quam multa reprobari malo. Neque enim existimandum, eorum doctissimis elucubrationibus fidem esse denegandam, quod nonnulli in iis errores irreperserint; cum errores illi non fallentium Auctorum fuere mendacia, sed ignorantia. Neque ob unum aut alterum peccatum, cuius semper probabilis est excusatio, tantorum virorum Volumina debent improbari. Si enim ita agendum esset, pretiosissimæ omnium fere Ecclesiæ Doctorum lucubrationes contemnendæ essent, & proculcandæ; cum vix eorum quemquam inventias, qui in aliquo, si non ad Fidem, saltem ad rerum gestarum Historiam pertinente, non erraverit. Imo necessario multa intacta relinquenda fuere; cum in Historia Ecclesiastica id contingat, quod Augustinus in Epistola 55. ad Januarium, quæ veteri ordine est 119. in Sacra Scriptura contingere observavit, ut nempe multo plura nesciamus quam sciamus. Hinc Walfridus Strabo in fine libri sui de rebus Ecclesiasticis: Fatoe, inquit, me nec reperiisse cuncta, quæ dilucidare, cupivi, nec cuncta potuisse, quæ reperi; cum & rerum magnitudo sciendi cupiditatem succenderet, & diversitatem confusio fastidii nimietatem præberet. Denique, ut, quod jam contestatus erat, denuo profiteretur, tantum abest, ut Baronium & Spondanum minus habendos putaret, quod illum, dum Annales conderet, huncque dum eos abbreviaret, notisque aliquas adjiceret, multa fugerint; ut e contra magis temporum nostrorum felicitati, quam propriæ industriæ attribuendum arbitraretur, quod res nunc magis apertæ & manifestiores sint, quam eo tempore, quo anib[us] scripsere. Postiores siquidem Scriptores ut recte Petrus Blesensis in Epistola laudata, respectu eorum qui eos tem-

pore præcessere, sunt quasi pumiliones gigantum humeris inventi, qui ideo ipsi gigantibus longius in aliquibus prospiciunt. Hinc nunquam utrumque sine elogio citasset, nisi brevitati studendum fuisset, & veritus esset, ne id nimis aliquibus affectatum crederetur. Quare utrumque Historicum omni laude majorem nominare, laudare est.

Quod superest, quia res post Ecclesiam Christianam fundata in gestæ, cum iis quæ antea apud Judæos, Romanos, aliosque populos acta, connexionem habent, ut omnia eodem fulcimento inniterentur, Periodum concinnavit, quam, quia tres Eras mundanas seu Periodos Christianorum Orientalium, in Historiæ Byzuntinæ Scriptoribus, & Ecclesiæ Græcæ Monumentis sæpe memoratas complectitur, & e vestigio exhibit, Græco-Romanam appellavit. Ea omnium Erarum ante Christum natum institutarum fulcrum & sustentaculum, singulisque annis Cyclos Lunæ, Solis, ac Indictionis, tam veros quam prolepticos, repræsentat, quorum ope variæ difficultates uno intuitu & sine aliorum librorum auxilio explicari possunt. Dubitatur v.g. quo die Pascha, a quo Festa mobilia pendent, anno aliquo celebratum, vel quæ littera Dominicalis, aut quæ Indictione in cursu fuerint, vel demum an res quæ in Annalibus Festo Pentecostes v.g. accidisse narratur, in annum, quo in iis legitur, re ipsa competit, dubium, Cyclorum ope, extemplo dirimes. In Annalibus, sicuti & in illorum Epitome, omnes illi temporum characteres certissimi ac subinde necessarii desiderantur, Indictionibus exceptis, quæ etiam in eisdem ante sexti seculi finem non habentur; licet jam a Constantini Magni Imperio viguerint, multaque identidem occurrant, quæ quo anno contigerint, earum tantum beneficio detegi possit. In periodo autem Græco-Romana, quæ Juliana Scaligeri longe commodior & universalior, quamque peculiari Dissertatione explicat, primus Eræ Christianæ annus, qui quadragesimus sextus Julianus est, concurrit cum anno quinquies millesimo quadringentesimo, nonagesimo quarto, qui partitus per quindecim reddit Indictionem quartam, qua primus ille Christi annus insignitur, divitus vero per novendecim exhibit Cyclum Lunæ tertium; ideoque cum primus ille Christi annus Cyclo Lunæ secundo notetur, in annis Periodi Græco-Romanæ, ut cum annis Christi convenire possint, ex Cyclo Lunæ ex perpetua methodo unitas rejicienda. Contra vero cum primus ille Christi annus Cyclo Solis decimo muniatur, & annus Periodi Græco-Romanæ quinquies millesimus quadringentesimus nonagesimus quartus per viginti octo partitus sex solum numeros relinquat, Cyclo Solis, quatuor unitates semper adjiciendæ, ut Cyclus Solis, quem Christi annus reddit, inveniatur. Denique tam annus quilibet Periodi Græco-Romanæ, quam tres Cycli Solis, Lunæ, & Indictionis a Kalendis Januariis auspicantur. Reliqua in eadem Dissertatione explanata habes.

Baronius *Apparatum* ad Annales Ecclesiasticos præfixit, qui cum magis Historicus quam Chronologicus sit, non tantum incipientes, sed etiam aliquando doctiores irretitos tenet. Res enim Judaicæ & Romanæ, quæ Annalibus Ecclesiasticis necessario præmittendæ, in eo non satis fuse distinctorum tractatae; cum tamen Lectio ad primum Eræ Christianæ annum sensim manuducendus sit, ideoque & Apparatus Chronologicus esse debeat, & a mundi exordio deduci; quia Novi Testamenti Historia sine aliquali Veteris notitia perfecte sciri non potest. Cum autem in Apparatu Baroniano multa corrigere necesse fuerit, quorum in Epitome nulla mentio, novus ferme conficiendus fuit; eoque magis quo Periodi Græco-Romanæ praxis & usus demonstrandus erat.

Ex tribus, quæ sibi in hoc Opere proposuit, *illustrationem* nempe Historiæ, rerum prætermissarum *supplementum*, & Chronologiæ emendationem, huic præfertim insistendum fuit; non tantum quia ratio temporum forma Annalium reputanda; sed etiam quia sèpius in temporum consignatione, quam in rerum narratione in iisdem peccatum; & aliunde pauciora sint, magni saltu momenti, quæ in Annalibus desiderantur. Varia tamen ex Romana Historia, uti triumphi, bella præcipua, aliaque id genus plura Baronii tempore valde obscura, supplenda fuere; quod sine illis multa, quæ in sanctis Patribus, sacris Conciliis, Sanctorum Actis, ac libris Ecclesiasticis occurront, quæque in Annalibus explicanda sunt, satis intelligi non possint. Addit & seriem Regum præcipuorum Regnum, uti Persarum, Wisigothorum, Burgundionum, Wandalorum, Principum Saracenorum, aliorumque, quia ex illis aliqui in Annalibus obiter duntaxat tanguntur, alii omnino prætermittuntur. Nam experientia magistra comperit, quod si illorum Principum successiones integræ non recitentur, multum Historiæ Ecclesiastice claritati & integritati detrahitur.

Ad hæc varia Concilia, vel Conciliorum Fragmenta post Baronii obitum e tenebris eruta summarie retulit, & pluribus eorum, quæ jam extabant, majorem lucem affundere conatus est. Denique præcipuas hereses, uti Arianam, Pelagianam, Nestorianam, Eutichianam, aliasque; Scripta & Epistolas, quibus illæ jugulatae, magis declaravit; Acta supposititia indicavit; nullique labori pepercit, ut hoc Opus, quantum rerum antiquarum obscuritas patitur, omnibus suis numeris absolum prodiret.

Apparatus in Baronium

K k 2

Ma-

XX.
Annales
Periodo
Græco-Ro-
mana in-
nisi.

XXI.
Novus
Appara-
tus confe-
ctus.

XXII.
Annales
suppleti.

XXIII.
Plura post
Baronii
mortem e
tenebris e-
rute.

XXIV. Majorem, Annalibus labem Chronologiae in multis depravatio obducit. Nam, ut egregie alicubi Gerardus Joannes Vossius scripsit, in totius Orbis Historia, vel magni ac diurni Imperii, totiusque Ecclesiæ rebus, si ordo gestorum fœde conturbetur, ne illa quidem quæ videre nobis videatur, magis cernimus, quam eximiam & ab omni arte laudatam corporis humani fabricam conspiceremus, solum oculorum aciem desigentes in monstruosam hominis pitturam; ubi pectus, capitis; venter, pectoris; brachia, pedum occuparent locum. E contrario autem, ubi sese extulerit aureum temporum jubar; pulsis tenebris plusquam Cimmeriis, clara omnia luce vestiuntur, inque formoso corpore omne membrorum decus appetet. Atque hoc est serenum, ac splendidum illud lumen, quod in Historia exigimus. Idem jam a multis seculis Divus Chrysostomus Homilia 2. de Osia in verbis illis, *Vidi Dominum*, circa finem tomis Saviliani 5. observarat: *Quemadmodum, inquit, termini finesque in agris fundos misceri non patiuntur, ita & tempora res invicem confundi non sinunt: verum ab invicem ea separantia, & secundum debitum ordinem ea disponentia, magna confusione nos liberant.* Quare magna a Pagio adhibita diligentia, ut res quæque tam Christianæ quam profanæ, ad annum, quo accidere, revocarentur, mensibus etiam & diebus ubi uterque characterismus detegi potuit, descriptis, quod utriusque ingens saepe sit adjumentum. Quam etiam ob causam Kalendarium Romanum in hujus tomis calce subjicit, ut Historiæ Ecclesiastice studiosi assuecant dies & ferias, quibus res multæ peractæ, annotare.

XXV. Baronii tempore Eræ Christianæ initium solis *Computistis*, ut vocant, cognitum erat; unde Onuphrius in Fastis anno Juliano XLV, Consulatuque Cornelii Lentuli & Calpurnii Pisonis; Baronius anno Juliano XLIV. ac Consulatu Augu-sti Cæsaris XIII. & Plautii Silvani; aliisque aliis Consulatibus annisque Julianis illud illigarunt. Primus omnium Scaliger Periodi Julianæ a se inventæ, Cyclorum Solis, Lunæ, & Indictionis, aliorumque argumentorum opera, primum Eræ Christianæ annum cum anno Juliano XLVI. Consulatuque Caii Cæsaris & L. Æmili Pauli certo congruere nos docuit; quod tamen omnibus illico persuadere non potuit. Neque enim defuere Scriptores, qui opinionis Baronii defensionem suscep-tint; imo Spondanus, qui Epitomen suam confecit aliquot annos post secundam editionem Operis Scaligeri de *Emendatione Temporum*, ab opinione Baronii, quæ jam convaluerat, sibi discedendum non putavit. Et quod magis mirum, nostris etiam diebus *Cointius* Annalium Ecclesiasticorum Francorum Auctor, in Chronolo-gia sesquioris Imperii versatissimus, in eundem lapidem offendit. Verum enim vero nobilissimæ hujus Eræ exordium, cum certis & infallibilibus demonstrationibus nitatur, ut sparsim in hoc Opere videbitur, a Scriptorum opinionibus independens, ideo-que cum anno Juliano XLVI. necessario connectendum. Quare Baronius, qui eam biennio anticipavit, & cum anno Juliano XLIV. incepit, usque ad Decium Imperatorem, annumque Christi CCXLIX. duorum annorum prochronismo semper pec-cavit, & post hunc Christi annum usque ad CCLXXX. quintumque Probi Imperatoris, Chronologiam adhuc magis perturbavit. Cum enim Consulatus tres ordinarios Decio Augusto, quem duos duntaxat ordinarios, unumque suffetum gessisse indubitatum, annosque septem Philippo Augusto, qui sextum tantum inchoavit, qua-tuorque, Gallo & Volusiano Imperatoribus, qui biennium solum delibarunt, attri-buerit, a Decio jam non biennio, sed triennio ab Era Christiana dissidet. Tum duobus Consulatibus expunctis, nonnisi anno uno ab ea distat; neque eam assequitur, nisi post resecatum alium Consularum ordinarium, ut suis locis ostenditur. At quemadmodum violenta remedia, quæ morbo alicui medicinam afferunt, alium procreare solent; sic Baronius tres illos Consulatus e Fastis eradere non potuit, quin totidem annos eisdem respondentes rescinderet; adeoque quin anno Christi CCLXXX. quo veram Eram Christianam amplexus est, ac deinde consequentibus annis omnes alias Eras biennio mutilaret. Quare in Annalibus Chronologia tam ante annum Christi CCLXXX. quam post illum depravata, sed diversimode. Nam ante illum Christi annum Era Christiana in illis corrupta, cæteræ omnes, uti Olympiadum, annorum Antiochenorum, Seleucidarum, & aliorum minime perturbatæ. Contra vero post annum Christi CCLXXX. Era Christiana in illis accurate descripta, reli-quæ vero annis duobus decurtatae. Utrique vitio certis passim argumentis demon-strato remedium adeo facile Auctor adhibet, ut non putet fore imposterum, qui vulgarem illum errorem, ex quo multa inconvenientia sequuntur, libenter non deponat. Annum enim Christi, quem Baronius v. g. CCXXIV. appellat, ipse cum anno CCXXII. conjungit, annos quippe duos, quos Baronius male addidit, rejicit: sicque manifeste innotescit, quæcunque sub anno CCXXIV. idem Baronius narrat, ad annum CCXXII. pertinere; nisi tamen in aliqua peculiari re recitanda erraverit; quo casu eidem suum annum assignat Pagius. Si quid autem a Baronio omis-sum est, in fine anni adjicitur, ut in Critica videre erit.

XXVI. Ob Fastos in quibusdam Annalium locis labefactatos, quod uno anno contigit, in alium quandoque transfertur, præsertimque per utriusque Philippi, Decii, Galli & Volusiani, Valeriani atque Gallieni tempora. Cui malo ut provideret Pagius, ve-

verumque ac certum rerum gestarum ordinem, quantum posset, repræsentaret; Fastos Consulares tum ex veteribus monumentis, tum ex doctorum Virorum observationibus emendavit: notam numeralem in Consulatibus, ubi ea detegi potuit, adjecit; & ubi abundabat, prætermisit: post Imperii divisionem in Occidentale & Orientale, quæ initio Valentiniani & Valentis Imperatorum facta, qui Consules in Occidente, qui in Oriente designati fuerint, indicavit: Consulatum Cæsareorum rationes ab ipso Tiberiani imperii initio assignavit; & Quinquennalia, aliaque id genus festa, aliquando ex certa, aliquando ex probabili ratione, & ex conjecturis, aut ex mutua inter se consecutione digessit; quod omnino faciendum, quando explorata argumenta haberi non possunt. Denique Fastis Consularibus Romanis Byzantinos ac Orientales subjunxit, in omnibus hactenus Chronicis omissos, quod eorum dispositio non satis innotesceret.

Chronologiam *Cæsaream*, qua plerumque Christiana innititur, quantum potuit accuratam exhibuit, quod deprehendisset ob eam non satis exacte discussam, in Annalibus non raro erratum esse. Sic si Baronius, aliqui post eum, annum v. g. quo Nero in Græciam transmisit, indeque rediit, e tenebris eruere tentassent, Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli Romæ, Nerone præsente, ut fert Ecclesiæ traditio, passorum Martyrium anno Christi LXVII. quem Baronius LXXIX. vocat, uno fere consensu non collocassent. Eis enim constasset, Neronem eo anno non Romæ, sed in Græcia fuisse, ex qua, exeunte illo anno discessit; cum tamen martyrium illud ex eorum sententia mense Junio contigerit. Omisit complures alias vulgares errores, qui exactæ Chronologię Cæsareę beneficio vitari possunt.

Pontificum Romanorum, & post Diocletianum, Episcoporum Constantinopolitanorum, Alexandrinorum, Antiochenorum, Jerosolymitanorum tempora, quanto diligentius fieri potuit, ordinavit; certus, Acta Sanctorum, Concilia, aliaque id genus plura ab eorum annis recte collocatis non raro lucem accipere. Chronologia Pontificum Romanorum per tria fere priora saecula in multis emendanda fuit, & non minus in sequentibus seculis: neque enim in ulla alia saepius peccavit Baronius.

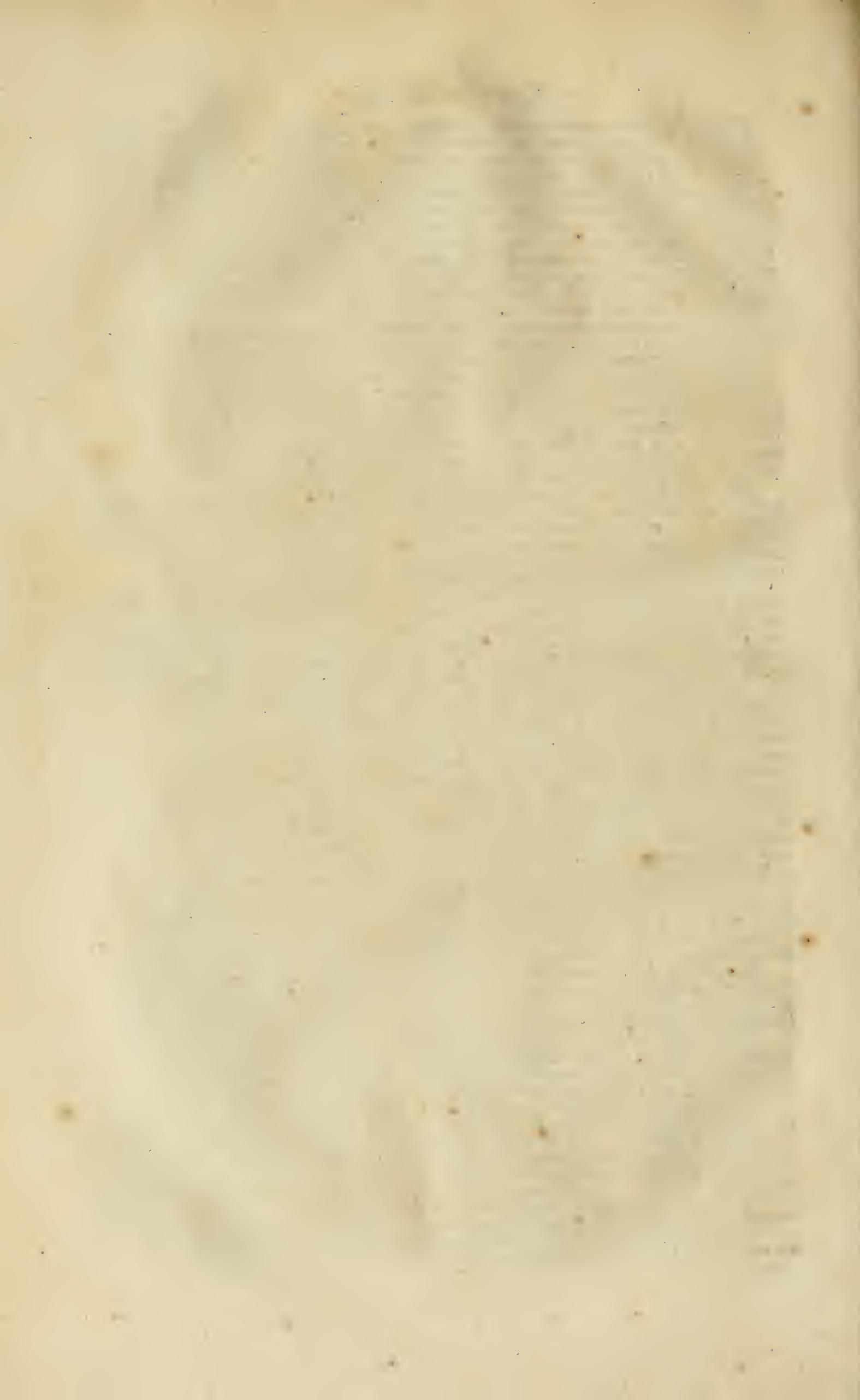
Ex Chronicis tam *Eusebii* quam *Hieronymi* per quatuor fere saecula plura in Annales derivata. Quæ tamen Baronius ex utroque assert, præter illorum mentem cum iis Christi annis saepè conjunguntur, quibus ipsi non illigarunt: qui error ab aliis etiam Scriptoribus passim admissus, quod non adverterint, in iis Chronicis citandis, non ad Imperatorum annos, ut fit, sed ad numerum Eusebianum, seu annum Abrahamicum respiciendum esse, quoties certus rei gestæ annus queritur. Cum enim Eusebius & Hieronymus annum a Kalendis Octobris incipient, & eum in quo aliquis Imperator supremum diem obit, eidem integrum deputent, & successoris initium a sequentibus Kalendis Octobris exordiantur, supputatio per Imperatorum annos plerumque fallit. Viderunt ante Pagium aliqui Viri docti ad numerum Eusebianum attendendum esse, methodumque tradidere, cujus ope utroque Chronicò sine erroris periculo uti possemus. Verum cum illius methodi præcepta sine temporis jactura ad proxim reduci non possint, ea ab ipsis etiam inventoribus, cum utrumque Chronicon laudant, vix in usum vocata. Quare aliam in Dissertatione de Periodo Græco-Romana proponit adeo facilem, ut vel ipsi in Chronicis tyrones, cui anno Hieronymus & Eusebius rem, de qua agitur, copularint, ipso pene lectio momento intelligere possunt. Quæ methodus in Chronicō *Idacii*, quod Baronii tempore non extabat, etiam adhibenda. Cum enim Idacus Eusebii & Hieronymi Chronica continuet, numero Eusebiano seu anno Abrahamicō tempora designat. Porro Pagius in prima hujus Tomi Editione scripsérat Eusebium annos Abrahami a Kalendis Septembribus cum anno populari exorsū esse, sed postea re maturius examinata, communī sententiæ adhæsit, & Eusebium annum a Kalendis Octobris, more Syrorum & maxime Cæsariensium inchoasse, comperit.

Primæ stirpis *Regum Francorum*, qui post Clodovei Magni conversionem multa Annalibus suppeditant, Chronogiam, Baronii tempore ferme deploratam, nostisque in multis adhuc rudem & imperfectam, omni qua potuit cura discussit, ut in secundo Tomo appetat; post annum enim Christi CCCXCV. Monarchia Francica nata.

Denique ut Chronogiam Christianam omni ex parte restauraret Pagius, undique argumenta conquisivit, ex ipsis etiam *Numismatis* & *Inscriptionibus*. Faustum enim fortunatumque fuit, quod superiori seculo, quo in Antiquitate Ecclesiastica elucidanda, pellendaque obscuritate, celebrium Scriptorum conatus insumti sunt, tot inscripti Lapidès effossi fuerint, totque Numismata, quæ in Principum cimeliis, aut privatorum museis, cum magno litterarum damno sepulta erant, sensim in lucem prodierint; ut quod libris non potuerat, illo medio in lucem proferretur. Quod nisi plerique *Antiquarii* Nummorum inscriptiones male descripsissent, & saepè emendationis prætextu corrupissent, aut mutilassent, posticam scilicet tantum partem publici juris facientes, anticam vero, quam inutilem perperam judicabant, silentes, non dubium, quin plura, quæ adhuc latent, clare innotescerent. Cæterum cum pro veritatis exploratione stylum arripiisset, incundanter in viam regredi spondebat, cum illi monstrata fuisset; alte enim ejus menti fixum erat Lactantii effatum adversus eos, qui cum semel aberraverint, constanter in stultitia perseverant, & vanis vana defendunt.

LET.

XXVII.
Cronolo-
gia Casu-
rez.XXVIII.
Cronolo-
gia Ponti-
ficia.XXIX.
Error vul-
garis in
Chronicis
Eusebii &
Hieronymii
citandis.XXX.
Regum
Franco-
rum Chro-
nologia
magis ex-
plicata.XXXI.
Annales
Nummis
& Inscriptio-
nibus illus-
trati.

L E T T R E

D U P E R E P A G I

A

M O N S I E U R L' A B B E' N I C A I S È,

A N C I E N C H A N O I N E D E L A S A I N T E

C H A P E L L E D E D I J O N .

O N S I E U R ,

Puisque vous persistés dans votre premier sentiment que je dois publier sommairement quelques unes des principales découvertes & remarques que j'ay faites dans les deux derniers Tomes de ma Critique sur les Annales Ecclesiastiques, je vous obeis d'autant plus volontiers que vous m'assurés que plusieurs Savans vous ont témoigné le souhaiter ainsi, & que le Libraire, qui en fera l'édition, sera bien aise qu'on connoisse par cet échantillon l'utilité que le Public en pourra recevoir. Je le fais néanmoins fort succinctement, croyant que ceci suffira pour pouvoir penetrer dans ce que la brevité d'une lettre ne me permet pas de deduire plus au long.

Je commence par l'année de la mort de St. Martin Evêque de Tours, qui donne la gène aux esprits depuis plus d'un siècle, je fûs persuadé d'avoir trouvé la résolution de cette difficulté, dès que je m'apperçus qu'il n'y a jamais eu parmi les Anciens que deux opinions touchant cette Epoque, l'une que Gregoire de Tours a tiré d'une vie de ce Saint, qui contenait diverses fables parmi plusieurs bonnes choses, dont Gregoire de Tours fait mention, & selon laquelle St. Martin mourût l'an CCCXCVII, l'autre que le même Gregoire a pris de Sulpice Severe intime ami de St. Martin, selon lequel ce St. Prelat est mort l'an CCCC. Mais Sulpice ne s'est pas expliqué assés clairement, & Gregoire de Tours a suivi en cette occasion tantôt la première opinion, & tantôt la seconde, comme je démontre qu'il a fait en plusieurs autres. Cet embarras a été cause que les uns ont embrassé le premier sentiment, que les autres se sont attachés au second, & qu'enfin les troisièmes ont pris de routes différentes, & mis cette mort ou en l'an CCCCV. comme a fait Scaliger, ou en l'an CCCXCVIII. comme Henschenius, ou en l'an CCCCI. comme M. l'Abbé Antelmy dans la dissertation qu'il a publiée depuis peu, ou en l'an CCCCII. comme Baronius & quelques autres. Mais séparant le pur de l'impur, & les fables de la vérité, on trouve dans Gregoire de Tours ce que Sulpice, qui ne peut pas avoir erré en ce point, a dit quoique avec quelque obscurité, & ce que la tradition certaine portoit du temps de l'Author de la vie fabuleuse de cet Apôtre de

nôtre France, scavoit que ce St. Prelat est mort l'an CCCC, le XI. de Novembre à la minuit du Samedy entrant au Dimanche : *Transit media nocte, qua Dominica habebatur, Attico Cesarioque Coss. dit Gregoire au liv. 1, chap. 48.* ne s'étant pas néanmoins pris garde que le XI. de Novembre concourt avec le Mercredi l'an. CCCXCVII. qu'Atticus & Cesarius furent Consuls, ou au contraire l'an CCCC. le X. de Novembre concourt avec le samedy, & le XI. avec le Dimanche ; ce Consulat doit donc être rejeté.

De plus le même Gregoire au *liv. 1, de Mirac. D. Martini chap. 3.* après avoir dit les mêmes paroles, sans faire pourtant aucune mention dudit Consulat, adjoute au chapitre suivant : *B. Severinus Coloniensis civitatis Episc. dum die Dominica loca sancta ex consuetudine POST MATUTINOS HYMNOS cum suis Clericis circumiret, illâ horâ quâ Beatus obiit, auditivit chorum canentem in sublimi, &c. c' est pourquoi on ne peut pas titer Gregoire à l'opinion de CCCCI, ni à celle de CCCCII, puisqu'il parle de la nuit du samedy au Dimanche.*

Gregoire ayant tiré cela de Sulpice, qui en son troisième Dialogue chap. 15. après avoir parlé du Concile de Trèves auquel saint Martin assista dit : *sedecim postea vixit annos.* Car de l'an CCCLXXXV. que ce Concile fut tenu, comme il se collige de Prosper en sa Chronique au Consulat d'Arcadius & de Bauto, jusqu'en l'an CCCC. il y a seize ans Juliens, mais dont le premier & le dernier ne sont pas complets, que les Historiens content souvent pour entiers.

Il est vray que Sulpice au livre de la vie de saint Martin chap. 23. dit qu'Evodius étoit Consul & Prefect du Pretoire, lorsque saint Martin assista au Concile de Trèves, & qu'il est certain qu'il y a un Evodius Consul l'an CCCLXXXVI, mais c'est mal à propos qu'on tire de là que ce Concile ne fut célébré que ladite année, & que St. Martin ne mourût que l'an CCCCI. ou le suivant, puisqu'il n'est pas moins certain que les Tyrans, comme l'étoit Maxime, avoient leur Consuls & leur Prefects du Pretoire différents de ceux qu'avoient les Empereurs légitimes, comme il se voit dans le premier Tome de ma Critique, lorsque je parle des Tyrans Magnentius & Maxance, & comme je prouveray encore plus amplement dans mon second Tome. Les Tyrans n'étoient pas si peu avisés que de donner la Préfecture de leur Pretoire aux sijets, ou aux amis des Empereurs qu'ils vouloient détroner. C'est pourquoi il faut inférer de tout ceci qu'il y a eu à même temps deux Evodius, l'un qui fut Consul sous le Tyran Maxime l'an CCCLXXXV, & l'autre Consul sous l'Empereur Valentinien II. l'année suivante.

Sul-

Sulpice dans son Dialogue II. chap.7. dit que St. Martin étoit septuaginaire du tems du Concile de Treves, *jam septuagenario, &c.* D'où il s'ensuit que Gregoire l'a suivi, lorsqu'il a dit au premier livre de son Histoire chap.36. qu'il étoit né l'onzième année de l'Empire de Constantin le Grand, qui commence en l'année CCCXVI. M. l'Abbé Antelmi dans sa dissertation déjà citée page 10. dit qu'il a veu deux MSS. de Sulpice dans la Bibliothèque de M. Colbert opposés à cette opinion. J'ay leu les mêmes MSS. & je ay trouvé le mot de *septuaginaire* bien qu'avec quelque petite corruption en un seul dans le texte de Sulpice par la faute des copistes, mais le lieu se trouve tout pur, aussi bien que le mot de *septuagenario* dans six autres MSS. de la même Bibliothèque. De plus ayant écrit à M. Giampini Secrétaire des Brefs de Sa Sainteté, il me répondit qu'il y a un MS. dans la Bibliothèque Vaticane qui s'accorde avec ceux là, un autre dans la même Bibliothèque venu d'Urbin, écrit au neuvième siècle, un troisième conservé dans la Bibliothèque de Monseigneur le Cardinal Ottobon, & qu'enfin ayant écrit au Monastere de Mont-Cassin, on luy a répondu qu'il y en avoit un écrit depuis plus de six siecles en lettre Lombare qui contient la même chose; c'est pourquoi ce point doit être incontestable.

Gregoire au liv. I. chap.48. dit que ce Saint mourût âgé de LXXXI. ans, sous le consulat d'Atticus & de Cesarius, c'est-à-dire en l'année CCCXCVII, & en cet endroit il suit les deux opinions dont l'une détruit l'autre, parce qu'il est bien vray que selon Sulpice, St. Martin ladite année étoit âgé de LXXXI. ans, puisqu'il étoit septuaginaire en CCCLXXXV: mais c'est une fable que sa mort soit arrivée en cette année là, puisque comme nous avons dit, elle n'arriva que l'an CCCC. Je renvoie le reste au second Tome de ma Critique.

Venons à S. Nicetas que Baronius a divisé en deux, ayant parlé du premier dans le Martyrologue Romain le VII. du mois de Janvier, & du second le XXII. du mois de Juin, & que plusieurs disent avoir été Evêque dans l'ancienne Dace. Je feray voir qu'il n'y a eu qu'un seul Nicetas, qui a prêché dans la Dace Méditerranée, & non pas dans l'ancienne, qu'il a été Evêque dans la Ville appellée Romanciana, dépendante de la Metropole de Serdique, où habitoient les peuples appellez Beffi, que ce Saint convertit, & que Baronius s'est trompé, lorsqu'il l'a fait Evêque d'Aquilée. Holstenius a doctement parlé de toutes ces difficultez dans une Lettre qu'il écrivit à un de ses amis, sur quoy je vous diray, Monsieur, en passant, que M. de Mazaugues a diverses lettres dudit Holstenius & autres Scavans érites à feu M. de Peiresk, qu'il ne tardera pas de mettre au jour. Je confirme les découvertes d'Holstenius par diverses remarques.

Je fais voir qu'il y a eu deux Saints Servatius en l'Evêché de Tungres, qui fût depuis transféré à Mastrich, & de là à Liege, dont le premier fût contemporain de Victor Evêque de Mets, & assista avec luy au Concile de Cologne tenu en l'an CCCXLVI. & le second fût contemporain de Saint Auctor aussi Evêque de Mets, & a fleuti du tems de l'invasion des Gaules par Attila Roy des Huns, Paul Diacre dans son livre des Evêques de Mets parle de l'un & de l'autre en decrivant les ravages que fit Attila, & non seulement Sigebert dans sa Chronique, mais encore Flodoard dans son Histoire de Rheims, portent le même témoignage, Et ce qui est bien considerable, c'est que Flodoard dit que ce second Servatius vivoit du tems de S. Nicaise Evêque de Rheims,

de S. Loup Evêque de Troye, & de S. Arian Evêque d'Orleans, qu'il est certain avoir été en vie l'an CCCCL. Il est aussi à remarquer, qu'Harigerus qui n'a reconnu qu'un Servatius, dont il a fait la vie, rapporte des vers qui disent que Servatius & Loup Evêque de Troye ont sauve dans le même temps, l'un la Ville de Troye, & l'autre la Ville de Mastrich, ou l'Evêché de Tongres fut transféré du tems d'Attila. De sorte qu'Harigerus qui a donné naissance à l'erreur vulgaire d'un seul Servatius, l'a juy-même détruite, & Servatius second ayant été fait Evêque l'an CCCXCVIII, comme dit Sigebert; voilà la Chronologie des Evêques de Tungres, de Mastrich, ou de Liege rétablie dans son entier, comme on verra fort an long en son lieu.

La mort de Saint Benoît Fondateur d'un Ordre celebre qui a donné tant des grands hommes à l'Eglise, appartient à l'an DXLIV, & au VII. des Calendes Avril, ou au XXVI. du mois de Mars qui tomboit la veille de Pâques, quoique sa Fête se soit célébrée de tout tems le XXI. du même mois. L'Auteur Anonyme Benedictin, qui a composé la Chronique de saint Medard, & un autre Anonyme Auteur de la Chronique de Fecan, que je crois aussi avoir été Benedictin, nous apprennent l'année de cette mort, mais ils ne l'ont pas peu persuader aux Scavans, parce qu'ils croyoient que non seulement tous les Martyrologes, mais encore la vie de Saint Maur composée par Faustus, dont le témoignage ne peut pas être rejetté, étoient directement contraires à ces deux Chroniqueurs. Mais il faloit prendre garde à deux choses. La première que les Fêtes des Saints sont souvent célébrées en d'autres jours qu'en celuy de leur mort, comme j'ay établi pour principe dans le premier Tome de ma Critique, & que je prouve par une infinité d'exemples dans les deux Tomes suivans. Et la seconde que les Interpolateurs tel qu'a été Odo qui nous a donné la vie composée par Faustus, ajoutoient souvent non seulement le jour de la mort, mais encore diverses choses incertaines & même fausses, qu'ils croyoient toutefois de bonne foy être indubitable, ce que je demonstre aussi par plusieurs exemples. De sorte qu'Odo lisant dans Faustus, que luy & ses compagnons veillerent toute la nuit de la veille de Pâques, là où Faustus avoit dit, noctem illam, qua septimo Kalendas Aprilis habebatur, & qua sacratissimum vigilarum Pascha illucebat Sabbathum, a cru que le copiste au lieu d'écrire septimo Kalendas Aprilis, avoit mis duodecimo Kalendas Aprilis, parce qu'il scavoit que la Fête de S. Benoît avoit toujours été célébrée le XII. des Kalendes d'Avril. Voilà la solution d'une difficulté qui a exercé les esprits pendant plus de six siecles. Toutes les autres interpolations, ou erreurs des copistes qui sont dans ladite Vie de S. Benoît, ne pourront plus à l'avenir faire aucune peine.

J'ay aussi découvert que Saint Vwilfrid qui fût nommé à l'Evêché d'York l'an DCLXIV, ne fût néanmoins sacré que l'année suivante, bien que Bede dans son Epitome en l'an DCLXIV dise, Ceadda & Vwilfrid ordinantur Episcopi: parce que le mot *Ordinatio*, ou le verbe *Ordinatus* ne signifie souvent qu'élection ou désignation, comme on peut voir dans la Chronique de Marcellin en l'an DXI, & dans le Tome 4. des Conciles page 1503, où le Pape Hormisdas écrit à Dioscorus son Legat, qu'il a demandé à l'Empereur Justin, ut te Alexandrinum Episcopum debeat ordinare. D'ailleurs l'Auteur du Catalogue des Evêques d'York rapporté par Labb. Tom. I. Biblio. dit que Vwilfrid fut chassé

sé de son Evêché l'an DCLXXVII, qui est annus Episcopatus sui xii, ce qui ne pourroit pas être, si son sacre avoit été fait l'an DCLXIV, & on a mal cru jusques icy que cet Auteur se trompe en ce qui est de l'année de l'exil de Saint Vvilfrid, puisque Bede dans son Epitome le met en l'an DCLXXVII, & en l'année qu'un Comete parut au mois d'Aoust. Apparition que je demonstre n'être arrivée qu'en ladite année.

Saint Vvilfrid alla l'année suivante à Rome, & dans son voyage il passa l'hiver de l'an DCLXXVIII, dans la Frise où il travailla à la conversion des Payens. Étant arrivé à Rome devant le mois d'Octobre, il assista à un Concile qui se tint la même année, & non pas la suivante, comme il se lit dans toutes les Editions des Conciles, & dans tous les Auteurs qui en ont parlé. Saint Vvilfrid fut rétabli en son Evêché par ledit Concile; & retorna en Angleterre l'an DCLXXIX.

Je n'ay pas oublié de remarquer la faute qui ont fait tous les Auteurs que j'ay lus, lorsq'ils parlent de l'année de la déposition de S. Vvilfrid qu'ils mettent en DCLXXVIII, particulierment sur ce fondement qu'Eddius dans la Vie de saint Vvilfrid chap. 23. parlant d'Elfsuin frere du Roy de Northumbrie qui avoit persecuté ce Saint, & qui fut tué l'an DCLXXIX, dit, *Eo die anniversario Elfsuini Regis occisi cadaver in Eboricam delatum est.* Malmesburiensis a collige mal à propos de ces paroles que saint Vvilfrid fut exilé en l'an DCLXXVIII: car Eddius eût parlé de la même façon, quand même Elfsuin n'eût été tué que l'an DCXC, puisque le jour anniversaire n'est pas seulement celui de l'année qui suit immédiatement une chose, mais encore de toutes les autres suivantes. Ainsi parmi les sermons de saint Leon le Grand il y en a quatre qu'il a prononcez, *in anniversario die assumptionis ejus*, qu'on ne peut pas néanmoins dire avoir été prononcez dans une même année.

Saint Rupert premier Evêque de Saltzbourg n'est venu dans la Baviere appellé par Theodo, qui en étoit Prince, que la seconde année de Childebert Roy de France, & n'est mort qu'un peu après le commencement du huitième siècle, comme Dom Mabillon a déjà dit dans les Actes des Saints de son Ordre; ce qui est d'autant plus véritable que je feray voir qu'Henry Valois dans son Histoire de France a bien commencé les Ducs de cette Principauté par Gari baldus, qui vivoit sur le milieu du sixième siècle, & qu'il n'y a point eu de Duc en Baviere du nom de Theodo qu'environ un siècle après; en sorte que Theodo converti par saint Rupert, ne peut être que le second de ce nom.

Dom Mabillon a publié dans le quatrième Tome de ses Analectes les vers d'un Poëte incertain qui contiennent un catalogue de tous les premiers Evêques suffragants de la Metropole de Saltzbourg, qui est admirable pour corriger une infinité des fautes commises par tous ceux qui ont fait jusques icy les catalogues de ces Evêques. Nous y lisons entre autres choses que Vichterpus a été le premier Evêque de Ratisbone, ce qui avoit été jusques ici ignoré. Quelques Historiens recens avoient cru que ce Vichterpus avoit été Evêque du Monastere de S. Martin de Tours, sur ce que dans les Annales de Macay qui se lisent das le 2. Tome de la Bibliotheque de Labbe en l'an DCCLVI. il est dit: *Obist Vichterbus Episc. & Abba S. Martini.* Fuit autem Baugorius. Mais ces dernières paroles détruisent cette opinion & font voir que ce Monastere de S. Martin étoit dans l'Allemagne, où Vichterpus a été Evêque. Aventin avoit veu le catalogue du fusdit Poëte, comme il conste, parce qu'il dit au liv. 3. pag. 162.

Apparatus in Baronium

où il parle d'un petit livre que Vvisterpus avoit écrit de sa propre main dans son extreme vieillesse, & comme je n'ay veu aucun des Auteurs recens qui aye pris garde à la belle remarque que fait Aventin audit lieu, je suis bien aise d'en donner icy avis afin que le *Monasticum Gallicanum*, auquel, j'apprends qu'on travaille, soit illustré de cette remarque qui donne jour à une chose qui jusques icy avoit été dans des grandes obscurités. L'oubliois de dire que j'ay découvert l'année que la Tetrarchie de Baviere fût établie, qui éclaircit merveilleusement l'Histoire de ce País-là. Le premier qui l'a remarquée c'est Cirinus dans la Vie de S. Corbinien premier Evêque de Freisingen, où il dit que Theodo qui fût converti par S. Rupert divisa sa Principauté entre ses trois fils, ce que je prouve éte arrivé l'an DCCII, comme on trouvera en examinant cette nouvelle difficulté, parce que si je voulois rapporter icy les preuves de mes opinions, il faudroit que je fisse un livre & non pas une lettre.

La plus part des Scavans de ce Siecle ont placé la mort de S. Boniface Apôtre de la Germanie en l'an DCCLIV. mais je feray voir qu'ils l'avancent d'une année, & rapporteray icy seulement ce que dit S. Egil Abbé de Fulde qui assista à la mort de S. Sturmio Abbé du même Monastere. Il dit que ce Saint Abbé quelques jours avant sa mort transfera le corps de S. Boniface du sepulchre, *in quo annos XXIV. positum fuerat*, &c. de sorte que comme il est indubitable que S. Sturmio mourut l'an DCCLXXIX. il l'est aussi que S. Boniface fût martyrisé l'an DCCLV.

S. Methodius Patriarche de C. P. étant mort le XIV. de Juin de l'an DCCCXIVI. quoy que jusques icy tous ayent été d'un contraire sentiment, Saint Ignace fût sacré Patriarche le IV. du mois de Juillet jour de Diamanche, par le conseil de S. Joannicius, comme je collige de Nicetas dans la Vie de ce S. Patriarche. Il fût chassé de son siege, & l'Imperatrice Theodora de la Cour, l'an DCCLVII, bien que tous les Auteurs ayant écrit que cela arriva une année plus tard, Car Nicetas assurant qu'elle a commandé avec son fils quinze ans & huit mois, ce que nous venons de dire ne peut être arrivé que l'an DCCLVII. d'autant plus que l'Auteur du Libelle Synodique parlant du Synode de CP. que Photius tint contre ce Saint, dit qu'il a siegé onze ans, quatre mois, & vingt jours, ce qui fait voir que non seulement il fût ordonné le jour que dessus, mais encore qu'il fût deposé le XXIII. du mois de Novembre, comme dit fort bien Nicetas, quoique la version de Raderus soit corrompuë en cet endroit. Le texte de Nicetas est aussi corrompu là où il dit qu' Ignace fût restabli après neuf ans d'exil, le Libraire ayant mis neuf à la place de onze, qu'il faut conter non complets de deux côtés.

Basile ayant été fait Empereur rétablit S. Ignace l'an DCCLXVII, un iour de Dimanche qui tomboit dans le XXIII. de Novembre, comme dit Nicetas, scavoir le même jour qu'il avoit été exilé, bien que non pas la même ferme, ce qui a trompé plusieurs Ecrivains. Nicetas dit ensuite, qu'il governa l'Eglise de CP. après son rétablissement pendant dix ans, d'où il s'ensuit nécessairement qu'il mourût l'an DCCLXXVII, le XXIII. d' Octobre jour marqué par le même Nicetas.

Le viens présentement aux Pontifes Romains. Le Decret contre les livres apocryphes a donné la gène aux Ecrivains de notre siecle, mais j'ay trouvé que son Auteur est infailliblement le Pape Gelase, puisque dans ce Decret les livres de Cassian, & de Faustus y sont mis parmi les apocryphes, & que dans le sixième siècle les disputes de la grande

ce ayant esté renouvelées, Possessor Evêque d' Afrique consulta le Pape Hormisda, touchant la doctrine de Faustus, lequel répondit que l'Eglise ne la recevoit pas, c'est dans l'Epître LXX. dudit Pape, où les Scavans remarquent que ce Pape parle du Décret de Gelase. Mais il ne faut pas douter qu'Hormisda n'envoya pour lors le Décret de Gelase en Afrique, & que de là ne soit venu l'erreur que ce Pape en est l'Auteur, parce que quelques copistes le lui attribuerent pour lors.

Le Pape Eugène II. fut le premier qui ordonna que les Pontifes Romains seroient sacrés en présence des Députez de l'Empereur, ce qu'Orton premier de ce nom confirma l'an DCCCCLXII, & l'Empereur S. Henri l'an MXIV. eomme il se voit dans Baronius aux mêmes années. Le Pape Etienne VI. de ce nom avoit auparavant confirmé le décret d'Eugène. Gratian rapporte le décret dudit Pape Etienne, sans dire si c'est Etienne VI. ou un autre de ce nom; ce qui a fait que Baronius en l'an DCCCXVI. ayant attribué ce décret à Etienne IV. vulgairement appellé V, les Historiens tant Catholiques que Protestans, ont suivi jusques aujourdhuy cette opinion, qui a fait qu'une chose très-certaine est devenue matière de contestations qui n'ont fait qu'obscurer l'Histoire & la vérité, comme je feray voir.

La fable de la Papesse Jeanne a été trouvée entre l'an MCCLXXVIII. que Martin le Polonois mourut, & le commencement du quatorzième siècle, que Ptolomée de Luques Religieux de l'Ordre de saint Dominique fleurissoit. Car celuy-cy dans le Livre 16, chap. 8. parlant de Leon IV. auquel les inventeurs de cette fable disent que cette Papesse succeda, écrit : *Omnis quo legi, prater Martinum, tradunt post Leonem IV. fuisse Benedictum III. Martinus autem Polonus ponit Joannem Anglicum VIII.* D'où il s'ensuit que du tems de cet Historien cette fable étoit fort nouvelle, & qu'on l'attribuoit à Martin le Polonois, bien que mal à propos, comme je feray voir en son lieu.

Ottone Evêque de Freisingen, ayant écrit que Gregoire VI. avoit été élu canoniquement, il a entraîné généralement tous les Auteurs dans ce même sentiment. Mais je feray voir par les Ecrivains contemporains, scavoir par le Pape Victor III. de ce nom, Bonizo Eveque de Sutrio & ensuite de Plaisance, & par le Pape Clément II. qui a été témoin oculaire de ce qui se passa pour lors, que son élection fut simoniaque.

La charte de Leon IX. de laquelle Dom Mabillon au liv. 2. de Re diplom. chap. 25. dit avoir vu l'original, & de laquelle il collige que les Papes n'ont pas été confians dans la coutume de conter les indictions au mois de Septembre, est supposée, comme ce savant Auteur reconnoîtra luy-même lorsqu'il l'examinera de plus près.

Je rétablis les Epoques de divers Conciles, & attribué à chacun ce que j'ay peu decouvrir luy appartenir; mais les six qui ont été tenus sous le Pape Symmaque m'ont plus donné de peine que tous les autres, parce que, comme Sirmund avait déjà pris garde, l'ordre des Conciles tenus sous ce Pape est fort brouillé. Il n'a parlé que d'un seul, qu'il a très-bien remarqué être le quatrième en nombre, & celuy qu'on appelle ordinarement *Synodus palmaris*, mais il s'est trompé lorsqu'il a cru qu'il appartenait à l'année DI. Car je prouveray par divers MSS. qu'il n'appartient qu'à l'an DIII. Il n'y a point de difficulté touchant les Epoques du premier & du dernier de ces Conciles, & par consequent il m'a fallu prouver que le second a été tenu l'an D, le troisième l'an DII, le quatrième l'an DIII, & le cinquième l'an DIV. Je me suis servi pour rétablir cet ordre étrangement perverti

dans tous les livres imprimez, des MSS. qui se trouvent dans la Bibliothèque de M. Colbert, dans celles de S. Victor, de Saint Germain des Pres & autres, & par leur moyen i'ay vaincu des difficultez qui paroissoient insurmontables.

Comme les Conciles de Brague tenus en années DLX, & DLXXII. sont appellés *premier & second* par les Anciens, qui en ont parlé, & que celuy qui a été mis dans la dernière Collection des Conciles est dit avoir été célébré au commencement du cinquième siècle; il y a d'autant plus de raison de douter qu'il ne soit supposé, qu'il continent des choses qui ne sont pas compatibles avec l'histoire de ce tenus-là.

Nul ne s'est encore pris garde que saint Boniface n'a persisé qu'à cinq Conciles pendant sa Legation, comme assure Willibaldus dans sa Vie, & je ne trouve pas qu'on aye fait mention du cinquième tenu l'an DCCXLVII, un peu auparavant que Carloman s'alla faire Moine, ne moins il ne peut conster que par ce dernier Concile, qu'on peut fixer le premier en l'an DCCXLII, & combattre ceux qui en supposent qui n'ont jamais été célébrés,

Le Concile de Forli n'a pas encore été bien placé, parce que quand il y est dit, qu'il a été assemblé l'an XXII. & XV, les Ecrivains n'ont point tenu de conte de cette année XV, ou ont cru qu'il falloit effacer l'an XXII, mais il falloit prendre garde que les Italiens ne contentent pas les années de Charlemagne par son règne dans le Royaume de France, & que par ainsi ce Concile fut tenu l'an DCCXVI auquel Pepin Roy d'Italie acheva la quinzième année de son règne, & Charlemagne commença la XXII. selon sa première Epoque qui commence un peu devant le quinze du mois d'Avril de l'an DCCLXXIV.

Le Concile de Lyon, que Louis le Debonaire convoqua, appartient à l'année DCCXXXV, comme je collige de Theganus, des Annalistes de Fulde & de S. Bertin, & de trois lettres patentes données par ledit Empereur.

Le Concile de Paris, qu'on a mal à propos divisé en deux, & qui fut tenu sous Charles le Chauve, appartient à l'an DCCXLVI, comme démontre évidemment la préface du Concile de Meaux assemblé la même année.

L'Epoque du Concile de Pavie ne tourmentera plus les esprits, parce que j'ay enseigné qu'il a été célébré l'an XXX. de Lothaire & le premier de Louis II. Empereurs, & que là où il y a : *Indictione XIV. & Lotharii atque Ludovici XXX. atque primo*, à la place de XIV, il faut lire XIII, & n'unir pas les deux ans des Empereurs, comme il est dit dans la Collection des Conciles, mais les diviser de cette manière, que le Concile fut tenu l'an XXX. de Lothaire, & l'an premier de Louis II.

Le Concile d'Oviedo convoqué du temps du Pape Jean VIII. de ce nom, où cette Ville fut fait Métropole, fut tenu l'an DCCCLXXVI. comme Sandoval a fort bien remarqué. Mais comme Sampirus Historien d'Espagne a donné le torturage aux Ecrivains qui ont voulu rechercher cette Epoque, je corrige les erreurs des copistes qu'il y a dans cet Historien par les MSS. & je donne un grand jour à cette Epoque si difficile.

Le Concile de Compostelle, qui est placé dans la dernière Edition des Conciles en l'an DCCCC, doit être fixé à l'an DCCCCLXXI, comme je crois d'avoir démontré, fondé sur diverses pieces que M. Baluze rapporte, & sur d'autres titres qu'il a examiné devant moy, & je ne differre de son opinion que d'une seule année. Cette Epoque est une des plus difficiles des Conciles d'Espagne. Pour le second Concile d'Oviedo, dont il est fait mention dans la Collection des Conciles de le Labbe, il est entièrement sup-

supposé, comme démontre ce qui est rapporté dans le premier Concile tenu dans la même Ville.

Il n'est point parlé dans ladite collection du Concile d'Altheim tenu aux confins de la Rheetie & de la Baviere l'an DCCCCXVI, mais Aventin, qui en avoit vu les Actes, en a rapporté quelques decrets dans le quatrième livre des Annales de Baviere, qui m'ont servi pour colliger la plupart des autres de la collection de Burchard, qui fait mention en divers endroits de la plupart de choses qui y furent traitées; en forte que je donneray ce Concile presque entier. J'ay aussi recueilli du même Burchard ce qui regarde le second Concile tenu à Altheim pe u d'années après le premier, parce que Labbe n'en parle pas.

J'ay fait voir qu'il faut distinguer deux Conciles de Ravenne tenus sous l'Empire d'Otton le Grand. Baronius & les Collecteurs des Conciles n'ont parlé que du premier, qui fut célébré l'an DCCCCLXVII. pour l'érection de Magdebourg en Metropole, mais je fais voir par un titre rapporté par Mesbomius dans ses Notes sur Witichindus, qu'il y en eut un autre l'année suivante. Labbe rapporte aussi ce titre, mais d'un exemplaire interpolé qui empêche de découvrir la vérité.

Dans la dernière Collection des Conciles, il y est dit qu'il y eut un Concile Romain célébré par Gregoire V. l'an DCCCCXCVIII, & un autre l'année suivante convoqué par Silvestre II. son successeur, mais je fais voir qu'il n'y eut pour lors qu'un seul Concile Romain tenu l'an DCCCCXCVIII. sous Gregoire V.

Il y a fort peu de chose du Concile de Dortmund, Ville de Vestphalie, dans la Collection de Labbe, mais je l'ay trouvé presque tout entier dans la Vie de Saint Adalberon Evêque de Mets, que le même Auteur ait publiée auparavant dans sa Bibliothèque. Ce Concile illustre merveilleusement l'histoire de ce tems-là.

Dans la même Collection deux Conciles Romains tenus sous le Pape Nicolas II. sont confondus en un, scavoit celuy qu'il assembla l'an MLIX, & un autre qui fut célébré l'an MLXI. J'ay tiré le second d'Aelredus dans la Vie de Saint Edovard Roy d'Angleterre, où se trouva Aldredus Archevêque d'York, dont je développe fort clairement l'histoire, quoique remplie des grandes tenebres.

J'ay trouvé le récit de ce qui fut fait au Concile de Melphi dans la Poëtelle au liv. 2. du Poëmede Guillaume de la Poëtelle Auteur contemporain, qui n'a été encore imprimé qu'une seule fois, & cela au siècle passé, ce qui fait qu'il est fort rare. Ce Poète assure qu'il fut tenu contre les Prêtres qui se marioient.

Le Concile de Mantoie tenu du tems du Pape Alexandre II, qu'on a uni dans toutes les Collections avec l'an MLXIV, appartient à l'année MLXVII, comme a fort bien vu Fiorentini dans la Vie de la Comtesse Mathilde, l'opinion daquel je confirme par d'autres raisons; parce que ce proclonisme remplit l'Histoire Ecclesiastique de tenebres pendant trois ou quatre ans.

Le Concile de Burgos, célébré du tems du Roy Alphonse Roy de Leon & de Castille, ne peut en aucune manière être tiré de l'an MLXXX, comme il se verra par l'Epoque de la seconde Legation du Cardinal Richard qui y presida, & par les corrections que je apporteray du texte de Pelagius d'Oviedo, & de l'exemplaire dont Sandoval s'est servi.

Baronius & les Collecteurs des Conciles disent le Concile Romain qui fut tenu l'an MXCIX. en deux, mais je feray voir par les Actes même que le second est entièrement supposé.

Apparatus in Baronium

Quant à la chronologie des Roys de France, je crois d'avoir presque achevé les découvertes qui restoient à faire pour la mettre autant qu'il se peut à sa perfection. Je montre que tous les anciens Annalistes rapportés par Duchesne, commencent l'année par le jour de Noël, ce qui servira à corriger diverses fautes qu'ont fait nos derniers Ecrivains. Theodebert Roy des François n'est pas mort l'an DXLVIII. comme ils ont cru, mais un an auparavant, comme ait fort bien remarqué Gregoire de Tours, & Duchesne a mis mal à propos à la marge de Gregoire qu'il mourut l'an XXXVIII. de son regne, au lieu que Gregoire & Fredegaire avoient fort bien XXXIX.

Je ne crois pas qu'on écrive plus que Ste-Theodechilde aye été fille de Clovis le Grand, ou qu'il y a eu deux Theodechildes, après les preuves que j'ay apportées, qui font voir qu'il n'y en a eu qu'une, & qu'elle a été fille du Roy Thierry.

S. Sigibert Roy d'Austrasie est mort le premier de Fevrier de l'année DCLVI, comme ait fort bien remarqué Sigebert dans sa Chronique, & Clovis II. son frere est mort la même année, après la seconde semaine du mois de Novembre, mais je prouve que Clotaire III. après la mort de Clovis II. son pere n'a été Monarque que jusques en DCLX, & qu'après il regna encore dix ans, & mourut l'an DCLXX. Il est vray que Dom Mabillon lib. 5. de Re Diplom. p. 379, rapporte une charte de Clotaire écrite en caractères Merovingiens, dans la quelle il dit, que l'an XVI, de Clotaire est marqué, mais il n'a pas pris garde que par la longueur du tems une partie de la dernière chiffre a été effacée, & luy même du depuis dans sa Dissertation de la mort de Dagobert & de Clouis son fils, a reconnu que Clotaire n'a pas regné seize ans, puisqu'il a démontré que Clouis étoit mort l'an DCLVI.

Dom Mabillon & le Cointe ont fort bien remarqué que S. Didier Evêque de Cahors a été sacré environ les Fêtes de Pâques de l'an DCXXIX dans la huitième année de Dagobert, comme il conste par la charte de Dagobert, par laquelle il commande qu'on ordonne S. Didier Evêque de Cahors. Mais ils se sont trompés, en ce qu'ils ont cru, que la même année Dagobert premier donna l'Aquitaine à Charibert son frere, puisque Fredegaire assure que Charibert mourut la 3. année de son regne, & qu'il conste que Charibert mourut l'an DCXXX. Et ne fût de rien de dire, que si Charibert étoit Roy d'Aquitaine l'an DCXXVIII, Dagobert n'eût pas pu commander en DCXXIX. qu'on sacrâ un Eveque de Cahors Ville d'Aquitaine, parce que, comme je feray voir, Charibert n'a jamais possédé la Ville de Cahors.

L'an de la mort de Dagobert II. Roy de France a été jusques aujourd'hui inconnu, mais je l'ay découvert par le moyen de la clause d'un Ms. publié par Dom Mabillon Tom. IV. Analect. pag. 233. ou l'an III. de Thierry Roy d'Austrasie successeur de Dagobert II. est désigné par ces paroles; à mundi initio anni sunt V. milia DCCCLXXX, in anno tertio Teudrico Regis. C'est l'ère des LXX. Interpretes, dont les années commencent à Paques. C'est pourquoi cet an du monde fut achevé l'an de Jesus-Christ DCLXXX. devant le XXV. de Mars, autrement on n'eut pas pu conter l'an III. de ce Roy devant la Paques de l'année DCLXXX. Ce seroit en vain qu'on objecteroit ce que nous avons dit cy-dessus parlant de Saint Vulfred, scavoit qu'il vint en Austrasie au printemps de l'année DCLXXVIII. où il fut receu par le Roy Dagobert, qui par consequent étoit encore vivant en ce temps là. Car les Historiens Anglois

L 12 com-

commençoint le printemps le VII. jour de Février, comme enseigne Bede; & par ainsi il s'ensuit seulement que Dagobert fut tué l'adite année après le VII. de Février, & devant le XXV. de Mars, comme je viens de faire voir.

Dom Mabillon rapporte dans son Livre de *Diplom.* le testament d'Abbon fils de Felix & de Rustique, fait *sub die III. Nonas Majas, anno XXI. gubernante illustrissimo nostro Carolo regna Francorum, indit. VII.* qui finit le dernier d'Aoust de l'année DCCXXXIX, & croit que par le nom de Charles, il faut entendre Charlemagne, comme tous ceux qui l'ont devancé avoient crû. Mais il est certain qu'il le faut expliquer de Charles Martel, Charlemagne, n'ayant jamais été appellé dans les instrumens publics du titre d'Illustre, comme l'a été Charles Martel dans ses autres chartes. Ce testament est fort long, & il y est fait mention de divers Seigneurs & Evêques, que les nouveaux Ecrivains ont sur ce fondement fait vivre du tems de Charlemagne, & renvoyé jusques audit temps la fondation du Monastere de la Novalaise qu'Abbo fonda par son testament, lequel étant maintenant mis en son tems sert à corriger plusieurs erreurs.

Non seulement les Allemands, mais encore plusieurs François ont écrit de nostre tems que Charlemagne étoit né dans la Germanie, mais je fais voir par l'autorité des Anciens que ce grand Prince naquit pendant que Pepin son père gouvernoit le Royaume de France, & Carloman la Germanie, scavoit l'an DCCXLII. ce que je confirme par les années qu'il a vécu, scavoit soixante onze, ou soixante douze qui finissent en l'an DCCCXIV. & commencent l'an DCCXLII. Les Annales de Macaï rapportées par Labbe *Tom. II. Biblioth.* qui sont fort exactes ont marqué en termes exprés l'année de la naissance de Charlemagne, & les Annales de Petau données au jour par le même Labbe, n'étant différentes de celles-là, que par les interpolations qui ne se trouvent pas dans les premières; c'est en vain que quelques Ecrivains ont différé la naissance de ce Prince jusques en l'an DCCXLVII. marqué dans lesdites Annales interpolées. Je réponds aux raisons qu'on apporte contre l'opinion des Anciens, qui ont été pour la France.

On n'a pas pu découvrir jusques aujourd'huy l'erreur de Bede lorsqu'il parle de l'ordination de Saint Augustin Apôtre d'Angleterre, qu'il dit avoir été envoyé par Saint Gregoire le Grand à Aetherius Evêque d'Arles, afin qu'il le sacra, comme il se voit liv. I. chap. 24. Car comme Virgile étoit Evêque d'Arles lorsque ce sacré fut fait, & Aetherius Evêque de Lyon, les uns ont crû que Bede a erré au nom de l'Evêque, & ainsi qu'il faut mettre Virgiliius à la place d'Aetherius, & les autres qu'il a erré au nom du Siege Episcopal, & ainsi qu'il faut laisser Aetherius, & l'appeler Evêque de Lyon & non pas d'Arles. Mais il doit être à l'avenir incontestable que Bede a manqué au nom de l'Evêque, & non pas en celuy du Siege Episcopal. Car dans le Registre de Saint Gregoire le Grand que Bede n'avoit pas vu au liv. 5. on lit l'Epiſtre qu'il écrivit à Virgile Evêque d'Arles, qui est la LIII, par laquelle il luy ordonne de sacrer S. Augustin, où au contraire l'Epiſtre que Bede rapporte, & qu'il dit avoir été écrite à Aetherius Evêque d'Arles, est adressée dans le même Registre *Aetherio Cœpico*, sans parler d'Arles ni de Lyon, & il n'y est point parlé du sacre de Saint Augustin, & ne contient qu'une recommandation que ce Pape luy fait en faveur de ce Saint qui alloit prêcher la soy en Angleterre. Ces deux Epiſtres furent écrites le même an & le même jour,

comme il se voit dans ledit Registre, & il ne falloit que les conferer entr'elles, pour connoître l'erreur de Bede que j'explique fort au long, parce que les Autheurs Ecclesiastiques ont embrouillé cette matière, pour n'avoir pas scû découvrir en quoy consistoit l'erreur.

Quoy que dans l'édition de l'Histoire de Bede faite par Chifflet on lise que le Roy S. Ethelbert, que S. Augustin convertit pendant sa Mission, est mort l'an DCXVII, je montre néanmoins qu'il faut laisser l'an DCXVI. qu'on lisoit dans les Editions précédentes, & je le prouve par divers Miss. de Bede, répondant au fondement qu'a eu Chifflet.

Ce que dit Bede dans le quatrième livre de son Histoire de Sainte Hetevide femme d'un Roy de l'Angleterre Orientale, & ensuite Religieuse, & d'Hilde sa sœur Abbesse dans un celebre Monastere du même païs, est si embrouillé que je n'en fusse jamais venu à bout sans l'assistance d'un homme scavant, qui m'a montré le chemin qu'il falloit tenir pour tirer la vérité des tenebres. Je luy rendray dans ma Critique la justice que je luy dois, & j'avertiray seulement ici que je crois que l'Histoire de Bede ne donnera plus de la peine sur ce point.

La Vie de la Comtesse Mathilde qui a tant fait du bien à l'Eglise Romaine, a été écrite par le Prêtre Dominizo, mais avec tant d'obscurité, que Baronius n'y a pas peu decouvrir le grand pere paternel de cette Princesse, ni Fiorentini qui en a examiné l'Histoire selon les règles de la critique, y trouver sa parenté avec l'Empereur Henry second de ce nom, & avec l'Empereur Henry III. son fils. Il est pourtant certain que Mathilde a été petite fille de Federic II. Duc de Lorraine, & de Mathilde fille d'Herman Duc de Sueve, qui fut pere de deux filles, scavoit de Mathilde & de Gisele; la premiere fut mariée en premieres noces à Conrad Duc de Carinthie, lequel étant mort l'an. MXII, elle se remaria à Federic II. Duc de Lorraine, duquel mariage sortit Beatrix mere de la Comtesse Mathilde. Pour Gisele elle eut pour mari l'Empereur Conrad le Salique, pere de l'Empereur Henry II, & ayeul de l'Empereur Henry III. J'en ay envoyé les preuves à M. Mario Fiorentini qui doit faire imprimer au plûtost les œuvres postumes de feu son pere, & enrichir le tout de diverses remarques.

On a été jusques ici en peine de scavoir si l'Emperer Conrad le Salique, & le Pape Gregoire V. descendoient de Luidolfe fils du Grand Otton, ou de Luidgarde fille du même Empereur. On a suivi communément Guillelman, qui a fait un Traité de l'origine de l'Emperer Conrad, & on a crû que ledit Conrad & Gregoire V. descendoient de Luidolfe. Mais il est certain que ce scavant homme s'est trompé, & que Conrad, & Gregoire V. tiroient leur origine de Luidgarde, comme je prouve au long, répondant aux raisons contraires. Je dirai seulement ici que Lambecius dans le second Tome de la Bibliothèque de Sa. Mejesté Imperiale pag. 393. rapporte une petite Chronique d'un Auteur Anonyme qui vivoit du tems de l'Emperer Conrad le Salique, qui le dit en termes exprés, & decrit toute la genealogie dudit. Conrad.

J'ay detruit l'erreur vulgaire qui met la conversion des Bulgares en l'an DCCXLV, sur ce que les Ecrivains Byzantins disent que cela arriva l'an IV. de l'Emperer Michel fils de Theodore. Car il falloit prendre garde que tous ces Autheurs se sont manqués, ayant pris l'an IV. de cet Empereur regnant seul, qui tombe en l'an DCCCLXI, pour l'an IV. de ce Prince regnant avec sa mere, qui appartient à l'an DCCXLV.

DCCCXLV. Je me suis fondé sur Nicetas en la Vie de S. Ignace E. de CP. qui insinué clairement que cela arriva pendant que Photius tenoit le siège de CP. & cependant c'étoit S. Methodius qui remplissoit ce siège l'an DCCCXLV. Cette correction est de grande importance.

Le tems de la conversion des Russes a bien fait commettre des fautes. La Russie contenoit un grand pais qui étoit gouverné par plusieurs Roys. Il y en eut qui se convertirent l'an DCCCLXI, comme je tire de Porphyrogenette, & d'autres qui embrassèrent la Religion Chrétienne du tems de l'Empereur Basile, comme il se voit dans le même Autheur, mais ni les uns, ni les autres ne persevererent pas. Enfin les Russes, que nous appellons aujourd'hui Moscovites, se firent Chrétiens l'an DCCCCLXXVIII, comme j'ai apres d'Elmacin Chrétien Schismatique de la secte des Jacobites au liv. 2. de l'Histoire des Sarrazins chap. 16. Je n'ay trouvé aucun des Ecrivains recens qui aye pris garde à cette Epoque, & qui n'aye confondu ces Russes, avec ceux dont nous venons de parler.

Il est certain que les Polonois se convertirent devant les Moscovites. Baroniūs & tous les Auteurs recents suivant ceux de Pologne fixent cette Epoque en l'an DCCCCLXV, & la fondent sur une legation qu'ils disent avoir été faite du tems du Pape Jean XIII, & que pour lors on erigea quelques Evêches & deux Archevêches, scavoient celuy de Guesne, & celuy de Cracovie. Mais comme la Pologne n'a aucun ancien Historien, ni aucun titre d'où on puisse colliger cela, il n'y a point de fondement à faire ni sur cette Epoque, ni sur certe Legation; & d'ailleurs il est certain que Cracovie n'a jamais été Metropole, & que Guesne ne le fût que l'an M. C'est ce que je feray voir dans le troisième Tome de ma Critique, ne le pouvant expliquer icy en peu de paroles.

Je regle chronologiquement les Epîtres de Theodoret par le moyen de celle qui est la LXV. en nombre, écrite l'an CCCCXLVII. Zenoni Magistro militum, ce qui est bien éloigné de l'ordre qu'on a donné jusques ici aux Epîtres de Theodoret, mais que je crois d'avoir rendu incontestable.

Les deux Epîtres du Pape Zacharie à S. Boniface Apôtre de la Germinie, qui dans l'Édition des Conciles sont la IV. & la V. en ordre, ont été écrites après le mois d'Août de l'an DC-CXLIII. après le Concile de Liptines célébré la même année, mais comme il y a erreur dans la date de la IV. où on lit : Data X. Kal. Julii Et. quelques Scavans ont cru qu'elle avoit été écrite après le Concile de Soissons célébré l'an DCCXLIV. Je démontre qu'il faut lire, data X. Kal. Ottob. imperante Domino Artabro anno III. P. C. anno III, sed & Nicephoro anno I, indit. XII. & par cette correction, qui est infaillible, je tire des tenebres les faits dont il y est parlé.

Comme le nom de Vvigbert a été donné en Angleterre à divers Moines ou Prelats, le Saint de ce nom, dont Loup Abbé de Ferreira a fait la Vie n'a pas peu donner de peine à ceux qui s'addonent à la critique. Je fais voir que, S. Boniface n'étant pas encore Archevêque de Mayence, établit vers l'an DCCXXXII. Saint Vvigbert Abbé du Monastère de Fritislar dans l'Allemagne, & que Loup appellant Boniface Archevêque de Mayence, quand il fit ce choix, il ne lui donne le titre d'Archevêque que parce qu'il fut du depuis élevé à cette dignité, & qu'après sa mort il n'a pas été appellé autrement, ce qui détruit l'erreur vulgaire qui ne veut pas que S. Vvigbert aye été Abbé devant que S. Boniface fusse nommé à l'

Archevêché de Mayence, & sert à corriger diverses fautes.

Les Geographes & les Critiques n'ont peu jusques aujourd'hui decouvrir la situation des peuples appellés Leutici, les uns ayant dit qu'ils estoient les mêmes que ceux qui habitent la Lusace voisine de la Silesie, & les autres les placent ailleurs, mais la Vie de S. Othon E. de Bamberg & Apôtre de la Pomeranie les eut tous tiré de peine, puis qu'elle la decrit, & dit clairement que ces peuples habitoient le pais que nous appellen maintenent Mecklebourg.

Le victoire que les Chrétiens d'Espagne remportèrent sur les Sarrazins ad Septimanas, qui leur fut si glorieuse & si utile, appartient à l'an DCCCCXXXIX. comme avoit fort bien marqué Calvisius, ce que je met hors de contreverse.

L'Epoque de l'arrivée des Normands en Italie où ils firent de si grandes choses, doit être reculée jusques en l'an MXVI, comme je prouve par Lupus Protospata, & par la correction que je fais des nombres marqués dans l'Histoire de Leon d'Ostie corrompus par les copistes.

Dom Mabillon a fort bien montré que Datius Evêque de Milan n'a point composé de Chronique, & je fais voir que Datius le jeune, à qui les Historiens modernes de Milan en attribuent une, est un nom supposé, & qu'il n'est pas l'Auteur de ce qu'on luy attribue.

Le Prêtre Eutropius Lombard sur lequel Marca & plusieurs autres se sont fondés, lorsqu'ils ont parlé du pouvoir des Empereurs François dans Rome, est un conteur des fables, comme on trouvera si on l'examine comme j'ay fait.

Le même Marca a fait une dissertation de la patrie de Vigilantius, & a fort bien montré qu'il étoit né dans les Gaules, mais il n'a scû où se tourner, lorsqu'il a été sur le passage de saint Jérôme dans le livre qu'il a fait contre cet Héresiarque. J'ay confirmé la lecture du lieu de Saint Jérôme par les Mss, & corrigé les exemplaires imprimés, en ôtant un point qu'on y avoit mis mal à-propos, ce qui avoit porté ce grand homme à tirer des conséquences qui embrouillent le passage qui n'étoit déjà que trop obscur. Il est couché dans les Mss, de cette sorte: *Nimirum respondet generi suo, ut qui de latronum & Convenarum natus est feminæ (quos Cne Pompeius, edomitâ Hispaniâ, & ad triumphum redire festinans, de Pyrenai jugis depositus, & in unum oppidum congregavit; unde & Convenarum urbs nomen accepit) buc usque letrocinetur contra Ecclesiam dei, & de Vectonibus, Arebacis, Celtiberisque descendens, &c.* Je crois néanmoins qu'Henry Valois dans sa Notice des Gaules, a raison de dire que ce mot, *de Vectonibus*, est corrompu, mais sa conjecture ne me paroit pas juste, disant qu'il faut lire *de Veronibus*: car je crois que Saint Jérôme avoit écrit *de Vasconibus*, comme j'expliqueray, & feray voir que ledit Valois n'a pas eu raison d'écrire que Saint Jérôme s'est trompé, & que même il s'est contredit.

J'ay fait une correction bien plus considérable que celle-cy, lorsque j'ay examiné le voyage de Melannie en Orient, pour bien fixer le commencement des troubles qui furent excités après son retour à l'occasion d'Origène. C'est que dans la Chronique de Saint Jérôme où on lit dans toutes les Editions : *Melania unico Pratore tunc Urbano filio derelicto, Hierosolymam nazigavit.* J'ay démontré qu'il falloit lire, *unico, Pratori tunc Urbano, filio derelicto.* Car, comme enseigne Ulpian, le Preteur de Rome donna des Tuteurs à ceux qui n'en avoient point, & Melannie abandonnant son fils fort jeune, & toutes choses pour ne penser plus qu'à Dieu, ce fut au Preteur à le pourvoir d'un

Tuteur. Certe correction est tres-certaine, comme je prouve fort au long, & fais voir que Melanie & Rufin partirent pour l'Orient sur la fin de l'an CCCLXXI, & allèrent droit en Egypte, où Melanie demeura pendant six mois, devant que d'aller en Jerusalem. Saint Jerôme en l'Epître XXV. *ad Paulam*, dit qu'elle partit pour Jerusalem *ingruente jam hyeme*, de sorte que S. Paulin en l'Epitre XXIX. nous assurant qu'elle retorna en Occident *post quinque lustra*, les paroles de S. Jerôme ne se peuvent entendre que de la fin de l'an CCCLXXI. Melanie retourna donc à Rome au commencement de l'an CCCXCVII, accompagnée de Rufin, comme a fort bien écrit Baronius: d'où il s'en-suit que les Epîtres de S. Paulin XXVIII. & XXIX., érites à Severe, n'appartiennent pas à l'an CCCXCVIII, comme a crû Chifflet. C'est néanmoins en ladite année que l'Heresie d'Origene, qu'ils avoient enseignée des leur arrivée à Rome, commença à faire du bruit, & que Rufin écrivit son livre appillé *Periarchon*. J'explique fort exactement ce qui se passa pour lors en cette affaire, particulièrement par les Epîtres de S. Paulin, que je crois d'avoir retables en leur temps.

Je fais voir que S. Paulin a été fait Evêque de Nole l'année CCCCIII, ou la suivante, ce que je prouve par ses Epîtres & autres documents. Enfin je fais voir que l'Epître XCIV. de Saint Paulin à Saint Augustin, & l'Epître XCV. de S. Augustin à S. Paulin, ont été érites après l'an CCCCXI., & répons aux raisons contraires.

J'ay trouvé que la Notice des Provinces Ecclésiastiques que Sutita a adjointe à l'Itinéraire

d' Antonin, & que depuis André Schottus a fait reimprimer, a été écrite fort tard par un Anonyme ignorant, qui n'entendoit rien à la Geographie Ecclesiastique & l'ayant conferée avec divers Mss. pour rejeter les interpolations, j'en ay decouvert les erreurs principales, afin qu'elle ne trompe plus les Scavans, comme elle a fait jusques aujourd'hui.

Ce ne fût pas le sacre de Berenger Roy d'Italie qui fût déclaré nul par le Concile tenu à Rome sous le Pape Jean IX. mais celuy de l'Empereur Arnoux, fait par le Pape Formosus; ce que l'Empereur Lambert obtint de Jean IX. C'est pouquoy le decret pour le couronnement de Lambert, rapporté par Baronius l'an DCCCCIV, & par Labbe Tom. IX. Concil. où il est dit: *Unctionem barbaricam Berengarij, qua per surreptionem extorta est, omnimodis abdicamus*, a été interpolé, & il en faut rejeter le mot de *Berengarii*. De plus il ne faut pas placer les Conciles de Rome & de Ravenne en l'an DCCCCIV. comme ont fait Baronius & Labbe, mais en l'an DCCXCIII. C'est par le moyen de ces deux observations que j'ay dissipé les tenebres de l'*Histoire des Papes*, & des Empeteurs de ce temps-là.

Voilà Monsieur, une partie, quoique bien petite, des découvertes que je crois d'avoir faites, que je vous prie de communiquer à vos amis, comme je feray aux miens, & afin que la publication de cette Lettre ne puisse point porter de préjudice à mon Ouvrage, je la feray mettre à la tête du second Tome de ma Critique, puisque vous me le conseillés ainsi; vous assûrant cependant, Monsieur, que je suis toujours tout à vous.

Fr. A N T. P A G I.

A Aix, ce 1. Octobre MDCXCV.

DISSESTITIO DE PERIODO GRÆCO-ROMANA.

I.
Iesus anni
Juliani &
Periodi Ju-
lianae in
Chronicis.

Caliger ante centum & aliquot annos (Libros enim suos de Emendatione Temporum, anno Christi MDLXXXIII. Parisiis primum in lucem emisit) modum tradere volens, quo Chronicon absolutissimum confici, Chronologiaque ad majorem perfectionem perduci possit, docuit, anno Juliano tanquam vero temporum elenco, stabili- que fundamento opus superstruendum esse; quod contextus temporum sine anno Juliano, sit velut navis sine velis, ramis & armamentis; ideoque eam anni formam adhibendam esse, non modo rebus explicandis illius institutione posterioribus; sed prioribus etiam, & ab ipso Orbis initio gestis: quamvis aliam tum anni formam, immo qualibet fere natio propriam haberet. Ulteriusque progrediens Christianorum Orientalium imitatione Periodum artificialem composuit, quanii Julianam vocavit, quæ omnes Eras complectitur, omniumque fere vicem gerit. Constat ea e tribus Cyclis, Solis, Lunæ & indictionum in se ductis, vel est Periodus Dionysiana DXXXII. annorum per XV. seu per circulum Indictionis multiplicata. Nam sive XIX. annos per XXVIII. multiplices, sive hos per illos, numerum eundem efficies DXXXII. inquit Sanctus Maximus Martyr in Computo Ecclesiastico cap. 18.

II.
not an-
os Perio-
us Julia-
a conti-
est.

Periodi Julianæ summa est annorum 7980. eaque ejus conditio, uti duo quilibet Cycli in eundem annum concurrentes, alteri in tota Periodo convenire nequeant; sicque anni omnes miro modo inter se distinguantur, notis scilicet illis & characteribus temporariis. Annus enim Julianus v. g. XLV., in quem Natale Christi Dionysianum omnino conferri debet, Cyclo Lunæ I. Solis IX. indictionis III. notatur; quos Cyclos annus Periodi Julianæ 4713. si per XIX. per XXVIII. & per XV. partiatur, offert; quosve nullus alias ejusdem Periodi annus exhibere potest.

III.
eriodus
diana
mne tem-
porum spa-
tium in-
udit.

Ea itaque Periodus omnium temporum, ideoque & omnium Annalium initia antecedit. Cum enim primus Erae Christianæ annus illigetur anno ejus 4714. (Latini quippe annum primum Christi, non a die XXV. Decembris Natali Christi sacro, sed a Kalendis Januariis inse- quentibus ausplicantur) tempora quæ ab Orbe condito fluxere, præcedentibus Periodi Julianæ annis attribuenda; si quis tamen tantum annuum numerum Natale Christi antecessisse existimaverit. Verum enim vero cum Chronologi, paucis exceptis qui ad LXX. Interpretum calculos adhærent ex Hebraicis & Latinis Bibliorum Codicibus intervalla subducant, nullusque plures quam quatuor mille & aliquot centenos annos ante Natale Christi præterisse arbitratur; hinc fit, ut Periodus Julianæ ante omne temporum spatium prolepsi quadam Mathemati-

ca incipiat; sicque in illa Chronologię omnes Scriptorum Latinorum includantur, & in ea sedem inveniant. Etenim Romana & Occidentalnis Ecclesia fixam & immutabilem Christi annorum epocham retinet, de qua inter omnes convenit; cum nullus sit qui hunc ipsum, in quo versamur, annum non numeret MDCLXXXVIII. a qualicumque anno Juliano & initio Christi Natale dederat.

Magna quidem de anno, quo Christus natus, inter Chronologos, etiam eruditissimos, controvergia; omnes tamen annos Christi eodem modo computant; neque qui Christi Nativitatem anno v. g. Juliano XL. affigendam censem, maioren annorum summam colligunt, quam qui vel ante illum annum Julianum, vel uno aut altero post eum Christum in mundum venisse arbitrantur. Quare annus Periodi Julianæ 4713. in quem Natale Dionysianum conjiciendum, cardo quidam est Chronologię, ideoque qui cum Ussorio v. g. annos 4003. & aliquot menses mundi Erae Christianæ principio anteriores esse putant, ejus conditum cum anno Periodi Julianæ DCCX. conjungunt. Qui cum Petavio Natalem Christi vulgarem in finem anni ab Orbe condito 3983. cadere volunt, pri- mum anni mundi cum anno Periodi Julianæ DCCXXXI. inchoant; & sic de aliis Chronologorum sententiis; cum, uti mox dixi, nulus ex iis, qui supputationem Hebraicam Biliorum sequuntur, plures annos quam 4713. immo nec tantam annorum summam ante Christum fluxisse tradat. Ex quo quanta sit hujus Periodi in rebus Chronologicis utilitas, quilibet facile intelligere potest.

Primum ejus beneficio tam certorum quam incertorum ante Christum temporum certam mensuram habemus. Cum enim qui annos ab Orbe condito numerant, in tanta opinionum varietate versentur, ut vix alter cum altero consentiat, si queratur v. g. quo ante Christum anno prima Olympias coepit, invenies Petavium ejus initium cum anno mundi 3208. Usserium cum anno mundi 3228. aliosque Chronologos cum alijs mundi annis copulasse, neque magis certus eris, postquam varios hacte re Chronologos consenseris, nisi prius diccas quot a mundo condito ad primum Christi annum quilibet computet annos. Contra vero si Periodum Julianam Scriptor, quem ad hanc difficultatem solvendam leges, adhibeat, nullo statim negotio agnosces, quot annis initium primæ Olympiadis ab Era Christiana distet; neque opus erit, ut scias quot ille annos ante Christum mundo attribuat. Nam, cum annus primus Olympiadis minime controversus sit, omnes illum in annum Periodi Julianæ 3983. notatum Cyclo Lunæ V. Solis XVIII. Indictionis VIII. nisi errare velint, conjicere debent. Eadem ratio est de aliquo tempore incerto, v. g. de anno mortis Homeris, Poetarum Græcorum prin-

IV.
Natale
Christi
Dionysia-
num cardo
quidam est
Chronolo-
gia.

V.
Omnium
temporum
mensura.

principis; alter quippe eam uni anno mundi, alter alteri connectit: siveque quot annis Christum annis eam accidisse putent, ab iis disceere non possumus, nisi nobis constet, quot annos mundi ante Christum natum elapsos suisse supponant. Quod incommodum Julianæ Periodi ope vitatur, non quod rei incerto tempore gestæ certum annum repræsentet; sed quod eam conjungat cum anno, quem ante Christum esse millesimum v. g. nullus negare potest.

VI. Falluntur autem qui credunt, retrogradam annorum Eram Christianam antecedentium numerationem ad id sufficere, si videlicet dicatur primam Olympiadem v. g. anno ante Christum DCCLXXVI. celebratam, vel urbem Romanam anno ante Christum DCCLIII. conditam. Nam hic supputandi modus Cyclos cuilibet anno proprios repræsentare non potest; ex quibus tam varia commoda ad rem Chronologicam redundant. Et deinde ea numeratio tum molesta, tum errori etiam, nisi saltem major attentione adhibetur admodum obnoxia. Quod etiam appareat in annis, qui post Christum præteriere, cum iis qui præcessere, componendis. Scire volo v. g. quot annis Julii Cæsaris nex ante Constantini Magni Imperium acciderit, seu quot anni a Julii morte ad Constantini initium effluxerint, si Periodo Julianæ non utar, mihi supponendum, Julium occisum anno XLIV. ante Christum, dein ab anno Christi CCCVI. quo Constantinus regnare coepit, ad primum Christi annum, ac denique ad annum XLIV. ante Christum retrocedendum: siveque colligo Julium interemptum quinquaginta supra trecentos annos ante Constantinianum Imperium. Verum intervallum illud Julianæ Periodi opera facilius certiusque eruitur. Trucidatus enim Julius anno Periodi Julianæ 4670. & Constantinus anno ejusdem Periodi 5019. Imperium suscepit. Quare cum ab anno 4670. ad annum 5019. elapsi sint anni CCCXLIX. certum inter Julii mortem & Constantini initium annorum spatium comperio esse annorum CCCXLIX. Cinque constet, Julium die XV. Martii peremptum, Constantinum autem die XXV. mensis Iuli Augustum renunciatum, invenio mortem illam contigisse annis CCCXLIX. mensibus quatuor, ac diebus decem ante Imperium Constantinianum.

Possemus quidem hanc annorum interjectionem per epocham Urbis conditæ dimitiri, numerando scilicet ab anno Urbis DCCX. quo ea cædes patrata, ad annum Urbis 1059. quo Constantinus Imperator creatus. Sed præterquam quod annus Urbis a Kalendis Januariis inchoandus esset, ut de facto Historia Augusta Scriptores, cum tempora per Consules digessere, auspiciatos esse existimo; cum numerandi sunt anni exempli causa, qui a Troja capta ad Constantini exordium intercurrerunt, ea mensura usui esse non potest; quia Troja longe diu ante Romæ conditum expugnata. Quare ad epocham artificialem identidem necessario recurrentum.

Secunda Periodi Julianæ utilitas in eo sita, quod sit omnium Erarum, præsertimque earum quæ Eram Dionysianam antecedunt; de quibus major difficultas, fulcrum & sustentaculum; v. g. Olympiadum, annorum Urbis, Alexandreorum aliorumque: eoque magis quod varia sint eorum annorum principia. Nam Graeci ab æstivo Solsticio annos suos inchoabant: idque Olympiadum initium erat. Romani conditæ Urbis epocham a verno tempore auspicabantur; Syro-Macedones ab autumno: aliquique ab alio certo fixoque primordio annos suos incipiebant. Quæ omnia non parvam historiæ Chronologiamque studioso molestiam, & plerumque non mediocris erroris occasionem præbent, dum scilicet diversissimos annos inter se componit. Ex quibus cum Julianus Periodus educit; cum a Ka-

lendis Januariis exordiens, & quamlibet discrepantes epochas includens, eas sustentet, earumque Cyclos offerat.

Tertia denique Periodi Julianæ commoditas est, quod ad memoriam sublevandam, ac præci-
puos Historiæ cardines similiter retinendos magnopere confert. Si enim paucissimarum epocharum annos in Periodo Julianæ memoria commendaveris: ut puta annum primum Christi sciveris esse ejusdem Periodi 4714. Olympiadis vero 3938. & primum Urbis conditæ annum 3961. ex Varronianâ putatione; reliquas Historiarum epochas, quarum ad aliquem ex illis cardinibus intervalla cognoscere, levis additionis vel subtractionis labore suis temporibus assignabis, in quacumque demum Chronologia. Exempli causa, Julii Cæsaris mors contigit anno Varronianâ DCCX. Ad annos itaque 3960. adjice 710. fient anni Periodi Julianæ 4670. Eo anno Cæsar interfectus est. Volo scire quoto id anno contigerit ante Christum; de 4713. tollo 4669. restant XLIV. igitur anno ante vulgarem Natalem, XLIV. Julius Cæsar occisus. Credidix potest, inquit Petavius lib. 7. de Doct. Temp. cap. 8. quam expeditum sit hoc negotium, quamque nibilominus accuratum; ut qui se in Periodi istius usu gnavoriter exercuerit Chronologiam secunq; ambulantem, non in chartis & libriss desidentem habeat. Libro vero 9. cap. 6. ait: Hoc adempto presidio caca & obscura est Annalium series; nec nisi per ambages, annorum situs explorari potest. Veruni quidem est, eam non solum ubi a Scaligero proposita, sed etiam postea per viginti & amplius annos tam ab imperitis quam a plerisque Viris doctis vel contemptam, vel rejectam. Sed temporis progressu hoc inventum tantæ utilitatis judicatum, ut Chronica, quæ eo subsidio, vel saltē Cyclis substituta in lucem prodiere, non magnam opinionem Auctoriis existimationemque pepererint, & Chronologia promovendæ parum infervierint. Hoc hodie Doctorum omnium Chronologorum sincerum ac verum de Periodo Julianæ judicium.

Sed cum quæ ab aliis inventa possint magis promoveri ac augeri, ut hanc methodum Periodicam faciliorem ac utiliorem redderem, in animum induxi; quem finem ut assequerer, non parum temporis insumsi: venit in mentem quod scribit Nicephorus Gregoras initio explicationis suæ in librum Synesii de Insomniis: ἐπὶ ταῦται πολλὰ τῶν πάλαι κακῶν εὑρέμενα, ποιογόμεθαί ἐπὶ τὸ βέλτιον, ὕσπερ ἐκ χρονικῶν περιόδων ἐπὶ ἄλλας ἀλλας μεγάλαις φύσεις βλαστάνεσσι, εἴτε τῷ χρόνῳ φύσιν ἔχοντος ἄλλα ἐπὶ ἄλλοις αἱ ἐπιφέρουσαι κανόνερα, εἴτε τῷ τῶν ἀνθρώπων φύσεως ἀμφορέων εἴδους ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τῷ ἑταῖρος, id est: Nihil novum neque absurdum est, si permulta quæ quondam summa cum difficultate adinventata fuerint, in melius immutentur: quemadmodum e conversione & circuitu temporum super aliis alia magna vobementesque natura germinant & oriuntur, seu ipso tempore ita comparato, ut semper alia super aliis recentiora afferat, seu ipsa humana natura statim a principio ad id quod in suo munere absolutum est, pervenire nequeat.

Scaliger Græcorum exemplo, Cyclorum, Solis, Lunæ & Indictionis circulos usui Chronologiam adaptavit, & methodum Periodicam ad universam Chronologiam dirigendam Latinos docuit. Ejus enim inventum Periodos Julianæ, non vero Roberti Lotharingi, anno MLXXXIX. Episcopi Herefordensis in Anglia renunciati, ut suspicatus est Usserius in Praefatione ad Annal. Veteris Testamenti; putavit enim eam ab illo primum notatam, & a Scaligero ad Chronologiam dirigendam accommodatam; qua vel in re sola magnam gloriam Robertus adeptus esset, cum ingentia ex ea in Doctrinam Tem-

IX.
*Memoriam
juvat.*

VII. *Necessitas
Periodi ar-
tificialis.*

VIII. *Periodus
Juliana-
omnium
Erarum
fulcrum.*

X.
*Methodus
Periodica
magis per-
fici potest.*

XI.
*Robertus
Lotharin-
gus non est
Auctor Pe-
riodi Ju-
lianæ,*

porum redundant emolumenta. Verum ea Viri doctissimi conjectura subsistere non potest: cum tantum abest, ut Robertus Natali Christi Dionysiano tanquam cuidam cardini adhærendum docuerit, ut illud in alium annum Julianum transferendum esse cum Mariano Scoto voluerit, ut diserte scripsit Willelmus Malmesburiensis lib.4. de Gest. Pontif. pag.286. Robertus omnium liberalium artium peritisimus abacum præcipue, & Lunarem computum, & cælestium astrorum cursum rimatus. Erat tunc temporis Monachus Marianus apud Moguntiam inclusus, qui longo solitudinis otio Chronographos scrutatus distinxiit Cyclorum Dionysii Exigu contra Evangelicam veritatem vel primus, vel solus animadvertisit. Itaque ab initio facili annos singulos recensens, XXII. qui circulo deerant superaddidit, magnam & diffusissimam Chronicam facere adorsus. Eum librum miratus Robertus unice, amulatus mirifice Anglia inverbendum curavit. Denique captus Mariani ingenio quidquid ille largius dixerat, in arctum contrahens defloravit; adeo splendide, ut magis valere videatur defloratio, quam ingentis illius voluminis diffusio. Epitome illa Roberti Lotharingi periiit, vel in tenebris latet, & Mariani Schoti Chronicum in omnium manibus versatur; verum animadversio ejus quam Robertus, Malmesburiensis & alii pauci mirati sunt, a posterioribus jure merito contemta, rejectaque; & eam vel sola Periodus Julianae futilem esse evincit.

Cum tamen Periodus Julianae commodior universalorque haberi possit, nullus, opinor negaverit quin in ejus locum subroganda sit, & ambabus, ut ita dicam, manibus amplectenda. Dionysius Exiguus, qui Justiniano Magno imperante floruit, duo ab Orientalibus ad Latinos transstulit, Eram sc. Incarnationis ac Cyelos Solis & Lunæ Alexandrinos: Scaliger vero, persuasus Dionysium parentem esse Eram Incarnationis quam Ecclesia Latina adhibet, videntisque eam non sufficere, ut anni mundani qui Christum præcessere sine incommmodo cum iis qui subsecuti sunt connecti possint, in era Incarnationis nihil mutandum judicavit, sed tantum Periodum aliquam conficiendam qua apud Latinos essiceret quod Era mundanæ apud Græcos. Verum non tantum Era Dionysiana, sed etiam Periodus mundana cum qua ab Alexandrinis alligata fuerat, servandæ erant; cum Periodus Alexandrina integra & immutata ad universam Latinorum Chronologiam regendam accommodari possit, & majora ex ea in rem Chronologicam, quam ex Julianæ emolumenta sint redundatura. Hoc mihi in hac Dissertatione propositum est quod consecuturum Deo dante, spero, quo pæco Docitina temporum non parum promoveri poterit.

Sed antea de Era Incarnationis, de Cyclo DXXXII. annorum ac de tribus Eris mundanis Græcorum, aliqua præmittenda. Prioribus Ecclesiæ sæculis Christiani Occidentales non alia annorum numerandorum forma, quam Gentiles ac Romani utebantur. Tandem Dionysius Cyclo XCV. annorum a Sancto Cyrillo Alexandrino Episcopo composito alium totidem annorum substituens, eum annis Diocletiani, quod a Cyrillo præstitum fuerat, illigare noluit; sed annis Incarnationis: eaque occasione Era illa ad Latinos ab eo translata. Hæc Dionysii verba in prima sua Epistola, data Philoxeno ac Probo Coss. anno nempe Christi DXXV. Postquam de Cyclo suo XCV. annorum locutus est: Quia vero Sanctus Cyrillus primum Cyclum ab anno Diocletiani CLIII. (qui anno Christi CDXXXVI. inchoatus est) capit & ultimum in CCXLVII. (qui anno Christi DXXX. exordiatur) terminavit: nos a CCXLVIII. (anno Christi DXXXI. inchoato) anno ejusdem Ty-

ranni potius quam Principis inchoantes, nobiluimus Circulis nostris memoriam impii & persecutoris innectere: sed magis elegimus ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi annorum tempora prænotare: quatenus exordium spei nostræ notius nobis existet; & causa reparationis humana, id est, Passio Redemptoris nostri evidenter eluceret. Duæ Incarnationis Erae in Oriente institutæ fuerant; quarum altera primum Incarnationis annum in annum Julianum XLII. altera in annum Julianum XLV. confert. Priori usus est Eusebius in Chronico; & posterior Panadoro Monacho Ægyptio, qui Arcadii Imperatoris & Theophili Alexandrini Episcopi tempore vixit, a Georgio Syncello in sua Chronographia attributa. Epiphanius hæresi 66. paragrapho 20. ejus meminisse videtur, cum ait: Ab Ascensione Christi ad Manen Hæreticum & Aurelianum ac Probum Imperatores (alterum scilicet excedentem, alterum ineuntem) annum subduci CCXLVI. aut secundum alios (a Nativitate Christi, non, ut ibidem habetur, ab Ascensione Christi) CCLXXVI. Plane juxta Eram Dionysianam qua initium Probi Imp. in annum Christi CCLXXVI. incidit. Dionysio posterior hæc Incarnationis Era magis probata fuit, ideoque & eam Circulis suis innectere voluit.

Carpit non semel Scaliger Dionysium, quod Eram Incarnationis biennio breviorem, quam par fuisse, composuerit, quod utinam nunquam in mentem venisset, aut illi hoc imperandi aut nobis parendi, inquit in lib.6. de Evidentia Temp. pag. 548. ubi pro certo prædit, Natale Christi contigisse anno Juliano XLIII. quo ideo Eram Christianam inchoatam fuisse vellet. Idem est Calvisii, aliorumque Chronologorum de Eram Dionysianæ initio judicium. Verum nulla Incarnationis Era a Dionysio instituta, sed ea tantum, quam Panadorus Monachus aut secutus fuerat aut forsan concinnarat, ab eo ad Latinos translata, ut certo discimus ex Chronographia Georgii Syncelli, quam Jacobus Goar clarissimus Dominicanus post Scaligeri & Calvisii mortem publici juris fecit. Ex eo enim Opere sub finem octavi Ecclesiæ seculi aut sequentis initio promulgato, liquet, Panadorum annum Incarnationis illigasse cum anno mundano Antiocheno 5493. ideoque cum anno Juliano XLV. ut ejus exemplo postea a Dionysio factum. Imo altero post Dionysium seculo Constantinopolitani eadem Incarnationis Eram adoptarunt, neglecta ea quam Julius Africanus, Eusebius aliisque amplectati fuerant. Solent Græci ut plurimum, inquit Allatius in Opusculo de Hebdomadibus Græcorum, imo fere semper, dum annos recensent, non a Christo nato, sed ab Orbe ipso condito numerare, &c. Calculus modo Ecclesiæ Orientalis, qui fere apud omnes solennis est, & quo omnes non tantum ad dirigendas tempora, & festorum indicandas solemnitates, sed inter commercia & congressus familiares utuntur, is est ut ab Orbe condito ad Christum natum annos 5508. numerant. Quare hic tantum numerus subrahendus: qui remanet, erit annus a Christo nato. Unde Era Christiana eadem hodie est apud Latinos & Constantinopolitanos; cum hoc tamen discrimine, quod hi eam ab Incarnatione, illi a Nativitate vocant, ac præterea quod Latini ea in omnibus ferme Actis publicis, Græci vero numquam fere utantur & quod & de Moscovitis qui nostro tantum seculo sese a Patriarchæ Constantinopolitani jurisdictione subtraxere, dicendum. Commodius tamen annos 5509. ex Era Constantinopolitana ad annos Christi cum illa conjungendos detrahens, ut infra videbitur.

Hanc Incarnationis Eram eo Iubentius Occidentales amplecti debuere, quo jam Imperium

XIV.
Era Incarnationis a Græcis ad Latinos translata.

XV.

XII.
Quod Dio-
nysius Ab-
bas capiit,
Auctor ab
solvit.

XIII.
Ante E-
ram In-
carna-
tionis Chri-
stiani Oc-
cidentales
nullam
propriam
babuere.

Incarnationis Era non statim ab omnibus recepta. Occidentale defeccerat, & regiones quæ olim Imperatori Occidentalii paruerant, variis Regionibus tunc parebant. Præterea supputatio per Consules, quæ etiam non multo post Dionysii mortem usurpari desit, non parum tunc incommoda erat, dum Consul alter in Oriente, alter in Occidente renuntiaretur, & non raro contingere, ut in Occidente ignoraretur, quis in Oriente Consul designatus fuisset. Nihilo tamen minus Era Incarnationis non statim ab omnibus recepta. Scribit Scaliger eam in Gallia non admissam nisi tempore Caroli Magni. Ejus tamen mentionem invenio in Diplomate a Carolomanno dato, in quo memoratur Incarnationis annus DCCXLII. ut videre est in Capitularibus Regum Francorum ab eruditissimo Baluzio publicatis. Quare prima Francorum Regum stirpe deficiente, hæc Era paulatim in usum vocata; & quidem in Gallia & Belgio annos incipiebat a Paschate, in Anglia, uti etiam hodie a die XXV. Martii Annunciationis B. Virginis sacro, & nonnisi anno MDLXIV. Caroli IX. editio in Gallia annus a Kalend. Januarii inchoari cœptus. In Belgio vero anno MDLXXVII. a Kalend. Januariis annus inchoatus, teste Auberto Myræo in Chronico. Denique nonnisi a paucis seculis Hispani & Lusitani Eram Hispanicam abrogarunt, & in ejus locum Dionysianam substituerunt. Quoad Eram Diocletianeam, quam Dionysius loco laudato Cyclis suis se se illigare noluisse tradit, ea numquam ab Occidentalibus in Actis publicis usurpata, imo neque ab Orientalibus, præterquam a Christianis Ægyptiacis qui & etiamnum ea utuntur. Fatendum tamen hanc Eram omnium esse antiquissimam, quæ a Christianis instituta fuerit. In reliquo enim Oriente, Christiani, uti in Occidente, in Scriptis publicis signandis a Gentilibus non discrepabant. Quare in Syria Eram Seleucidarum seu annos Alexandreos, ut Gentiles ac Pagani, adhibebant, imo & ea etiamnum apud Christianos Surianos in usu est, ut patet ex illorum Compte Ecclesiastico a Scaligerio in fine librorum de Emendat. Temp. publici juris facto.

XVI. Cycli Alexandrini ad Occidentales a Dionysio translati. Non tantum Eram Incarnationis, sed & Cycli Alexandrinos, ut jam insinuavimus, Dionysius in Occidentem invexit. Quamvis enim, ut scribit Petavius lib. 6. de Doct. Temp. cap. 5. Paschalis controversia Nicæni Concilii auctoriatae sublata videri posset, eique provisum in perpetuum fuisset, cum Episcopo Alexandrino mandatum est, ut quotannis celebritatis illius tempus indiceret: graves nihilominus ab eo tempore eadem de re rixæ & dissensiones extiterent. Neque enim Alexandrinorum Græcorumque decreta totus Occidens initio amplexus est, sed plerique peculiaribus sese legibus ac regulis obstrinxerunt. Nam aureos numeros in Kalendariis suis aliter instituerunt, & embolismos annos non eosdem observavunt: Paschales quoque termini suo quodam, & Alexandrinis contrario more descripti. Hinc flagrantissimæ illæ Latinos inter & Græcos altercationes exortæ, quæ in aperta nonnunquam odia, Ecclesiarumque divortia proruperunt. Primus apud Occidentem Dionysius, quo suos cum Alexandrinis in concordiam adduceret, damnata Latinorum methodo, aureos numeros totamque Paschatis celebrandi rationem ex Alexandrinorum Fastis in Romanum Kal. trans tulit.

XVII. Nonnisi temporis progressu ab omnibus recepti. Quæ res, ut subjungit Petavius, non omnibus Occidentis populis initio probata, paulatim apud illos obtinuit. Ita demum abrogatis extintisque Latinorum numeris, Alexandrini omnibus in Romani orbis Kalendariis eorum loco substituti ad Gregorii XIII. Pontificis Romani tempora perseverarunt. Sed cuiusmodi

prima illa & nativa numerorum aureorum, seu Cyclorum Lunæ dispositio a Dionysio constituta fuerit, nequaquam inter Auctores convenit. Nam neque numerorum illorum situs in vulgatis Kalendariis unus idemque deprehenditur; & sunt qui veterem ac Dionysianum contextum a posterioribus interpolatum fuisse censem. Qua de re fuse docteque differit Petavius citatus, qui ideo consulendus: in hoc enim Opusculo nonnisi quæ certiora videntur, referenda.

Licet autem inter eosdem Auctores etiam non conveniat, an Dionysius Cyclum tantum XCV. annorum, quem Cyrilliano totidem annorum succedere voluit, an etiam Cyclum DXXXII. annorum, qui magnus Cyclus Paschalis communiter appellatur; etiam composuerit, & Petavius qui Tom. I. de Doct. Temp. utrumque ei attribuit, in posteriori eam opinionem retractavit, ac Dionysium Cyclum tantum XCV. annorum descripsisse autumaverit; tamen Dionysii verba in prima sua Epistola laudata clariora sunt, quam ut nos ea de re dubitare sinant. Hoc monemus, inquit, quod Cyclus iste nonaginta quinque annorum, quem fecimus, non per omnia in se ipsum revertitur: & ideo post expeditionem nonaginta quinque annorum, non ad quintum Cyclum Sancti Cyrilli, qui incepit Cyclos suos ab anno centesimo quinquagesimo tertio Diocletiani, quorum quintum Cyclum necessario nobis proposuimus, sed ad nostrum PRIMUM CLCLUM, quem nos ab anno ducentesimo quadragesimo octavo ejusdem Diocletiani incepimus, Lector accurrat. Dionysius itaque duos Cyclos condidit, alterum ut Cyclos a Cyrillo compositos continuaret, de quo solo Cyclo in duabus suis Epistolis loquitur; alterum, quem loco laudato vocat primum, DXXXII. annorum cum Era Incarnationis inchoandum. Cum enim Cyclus Cyrilli XCV. annorum substitutus in orbem non rediret, & eo desinente novo XCV. annorum opus esset, Dionysius, ut in plures annos Paschatis dies haberi posset, composuit Cyclum magnum Paschalem DXXXII. annorum, quo spatio exacto omnes neomeniæ & omnia festa mobilia in eundem diem mensis, & in easdem series redeunt. Hinc ejus initium duxit, non a Cyclo Lunæ Solisque primo, sed a Cyclo Solis nono, Lunæ primo; cum tamen Periodi natura hoc postulare videatur, ut primus amborum Cyclorum annus simul incipiat. Verum, cum Dionysius Cyclum DXXXII. annorum ab Alexandrinis ad Latinos transferret, illum Cyclo Lunæ I. & Solis IX. exordiri debuit. Annus enim mundi Alexandrinus 5777. qui mense Septembri CCLXXXIV. initium sumit, & cum primo Diocletiani die XVII. Septembribus ejusdem anni Augusti nuncupati, concurrit, divisus per XIX. & XXVIII. Cyclum Lunæ I. & Solis IX. relinquit. Cyclos autem Græcorum a primo Diocletiani anno inceptos fuisse, extra controversiam esse debet. Hincque ratio nobis innotescit, cur ab his Cyclis Solis & Lunæ Dionysius Eram Incarnationis & Cyclum suum DXXXII. annorum inchoaverit: quæ haec tenus omnes fugit.

Tradunt passim Chronologi, Dionysium Cyclum DXXXII. annorum a Victorio Aquitano confectum recoxisse, huncque primum magni hujus Cycli Paschalis inventorem extitisse. Verum Victorius primus quidem fuit apud Latinos, qui illum Cyclum adhibuit; sed ejus institutione Orientalibus debetur. Syncellus enim pag. 35. loquens de Aniano celebri Monacho Ægyptio, qui eodem quo Panadorus tempore clausuit, ait: *Anianus Incarnationem anno 5500. completo, ac ex oriente 5501. contigit demonstrat, ac Christum resurrexisse XXV. die Martii, quenam & eundem Dominicum primo conditum in edita Paschæ-*

Paschatis tabula DXXXII. annorum, mundi anno 5534. fuisse convineit. Panadorus in plerisque eadem qua Aniano dicta inculcat, licet ab arcana Nativitate ponenda anno 5500. septem integris annis brevior definit, ac ideo a Paschali die aberret: hoc enim 5526. mundi anno eam accidisse Martii XX. tradit. Cyclus itaque Paschalis DXXXII. annorum longe ante Victorianum concinnatus. Sed ea Periodus Aniano antiquior. Photius enim in Bibliotheca ait, Metrodorum composuisse Periodum DXXXII. annorum, eamque a primo Diocletiani anno incepisse. Qui Metrodorus idem fuisse videtur cum illo quem Hieronymus in Chronico prodit vixisse Constantini Magni temporibus, & de quo scribit: Metrodorus Philosophus agnoscitur. Sed quidquid sit de primo hujus Cycli inventum

tore, certum est, eum non fuisse Victorianum; valde verosimile, Dionysium aliam Periodum DXXXII. annorum quam Victorianam, quæ ab anno Passionis Christi ducebat exordium, a primo Diocletiani anno ad primum Christi retraxisse.

Quia vero plurimum refert, ut quilibet proprio marte e Cyclis Dionysianis Solis & Lunæ diem Paschatis, a quo cætera festa mobilia pendunt, eruere & errores, si qui a Typographis commissi sunt in nostra Critica vel aliis libris emendare possit, Cyclus Solis cum suis litteris Dominicalibus cuilibet anno propriis, & Cyclus Lunæ cum terminis suis Paschalibus heic exhibendos duxi, & postea ad propositum revertar.

XX.
Cyclus Lunæ cum terminis suis Paschalibus, & Solis cum litteris Dominicalibus exhibentur.

Linea annorum Cycli Lunaris Dionysiani.	L A T E R C U L U M Terminorum Paschalium in Cyclo Luna & Dionysiano.		L A T E R C U L U M Litterarum Dominicalium in Cyclo Solis Dionysiano.	
	Anni.	Litteræ	Anni.	Litteræ
Termini Paschales.				
1	v. Aprilis.	1	G F.	
2	xxv. Martii.	2	E.	
3	xxiiii. Aprilis.	3	D.	
4	xi. Aprilis.	4	C.	
5	xxii. Martii.	5	B A.	
6	x. Aprilis.	6	G.	
7	xxx. Martii.	7	F.	
8	xviii. Aprilis.	8	E.	
9	vii. Aprilis.	9	D C.	
10	xxvii. Martii.	10	B.	
11	xv. Aprilis.	11	A.	
12	iii. Aprilis.	12	G.	
13	xxiiii. Martii.	13	F E.	
14	xii. Aprilis.	14	D.	
15	Kal. Aprilis.	15	C.	
16	xxi. Martii.	16	B.	
17	ix. Aprilis.	17	A G.	
18	xxix. Martii.	18	F.	
19	xvii. Aprilis.	19	E.	
		20	D.	
		21	C B.	
		22	A.	
		23	G.	
		24	F.	
		25	E D.	
		26	C.	
		27	B.	
		28	A.	

XXI.
Methodus
utrumque
eruendi ex
annis Dio-
nysianis.

Cyclus Luna est resolutio Periodica novemde-
cim annorum, quibus elapsis Novilunia & Ple-
nilunia fere ad idem tempus redeunt. Dicitur
*alio nomine *cyclus Decennovennialis*, item *De-**
caeteris vel numerus aureus, propter insignem
eius usum in festis mobilibus totius anni desi-
gnandis. Is *Cyclus* terminum Paschalem ante
reformationem Kalendarii Gregorianam ostendit,
cujus beneficio, quo mensis die Paschata
celebrata fuerint, scire possumus. *Cyclus* vero
Solis est revolutio viginti octo annorum ad re-
periendam litteram Dominicalem cuiuscumque
anni institutus. Elapsis enim annis **XXVIII**, fe-
riæ in orbem redeunt; quod tamen de statis
Festis, non autem de mobilibus, ut de Paschate
aliisque intelligendum. Inveniri potest *Cyclus*
Lunæ illius anni, cui a latere adscriptus est ter-
minus Paschalis. Sic in iisdem Christi annis in-
venietur *Cyclus Solis*, si illi de quo quæstio est,
adiiciantur novem, & tota summa dividatur per
XXVIII. Qui enim reliquus erit numerus, *Cy-*
clum Solis illius anni offeret, cui a latere signa-
ta est littera *Dominicalis*. Dico, *Cyclo Luna uni-*
tatem, *Cyclo* vero *Solis novem unitates adden-*
das, quas scilicet in utroque *Cyclo* ante primum
Christi annum fluxisse supponimus.

XXII.
Methodus
eruendi
Paschale
Cyclis So-
lis & Lu-
na.

Terminus Paschalis non est per se dies Pascha-
tis, sed tantum indicat, Pascha celebrari Do-
minica proxima, quæ illum diem sequitur. Qua-
re Pascha ex solo Lunæ Cyclo educi non potest;
sed præterea *Cyclus Solis* adhibendus, qui diem
Dominicam proximam post terminum ostendat.
Cyclus itaque Lunæ inventus una cum *Cyclo So-*
lis tempus Paschatis certissime definit. Anno
Christi v. g. **CCCLXXX**. Pascha celebratum est
die **XXVIII. Martii**, quia is annus notatur *Cy-*
culo Solis XXVI. Lunæ II. *Cyclus* autem Solis
XXVI. habet litteram Dominicalem C. & ter-
minus Paschatis *Cycli Luna II.* dies est **XXV. Martii**,
qui cum eo anno concurrerit cum die
Jovis, Pascha non potuit celebrari nisi die **XXVIII.**
ejusdeni mensis, qui primus *Dominicalis* est post
terminum Paschalem, diem nempe præfatum
XXV. Martii, & sic de aliis quibuscumque Christi
annis. In annis ante Christum *Cycli Solis &*
Lunæ ut *Characteres temporum*, quibus singuli
anni distinguntur, tantum considerandi. Ut Le-
ctorum cura investigandorum Cyclorum & Pas-
chatum cuiuslibet post Christum anni levarem,

tam Cyclos quam Paschata cuilibet anno in meo
opere præfixi, quod & in quibuscumque Anna-
libus fieri debet. Et hæc satis de *Cyclis Dio-*
nysianis Solis & Lunæ ab Alexandrinis mutua-
tis.

Nunc, ut Dionysii exigui consilium supplens
Cyclos Solis & Lunæ Alexandrinos primævæ suæ
Periodo restituam, eamque usibus latinorum ac-
commode, tres Eræ seu Periodi mundanæ Chri-
stianorum Orientalium accuratius, quam hactenus
factum fuerit, exponendæ. Ex tribus itaque Pe-
riodis illis altera *Alexandrina* vocatur, uti a
Theophane, quando de Anastasio Imperatore lo-
quitur: altera dicitur *Antiochenæ*, tertia denique
Constantinopolitana, seu etiam *Romana*. a Theo-
phane loco laudato, eo quod Constantinopolis
esset *nova Roma* appellata. In priori Incarna-
tio consignatur anno mundi 5501. in secunda an-
no mundi 5493. in tertia vero anno mundi 5509.
& hæc fere fine controversia, quæ tota in eo fi-
ta, cum quo scilicet anno Juliano tres illi trium
harum Epocharum mundanarum anni, quibus Di-
vina Incarnatio affigitur, copulari debeant. Pri-
orem enim annum, nempe mundi, secundum A-
lexandrinos 5501. Scaliger in libris de Emendat.
Temp. cum anno Juliano XLV. Petavius vero
in libris de Doct. Temp. & Austorio ad eosdem
libros cum anno Juliano LIV. Eræ vero Dio-
nysianæ IX. conjungendum contendit. In aliis
duabus Eris mundanis Græci cum latini conve-
niunt, & tam annum mundi 5493. quam 5509. in
anno Juliano XLV. auspicantur. Verum, annum
mundi Alexandrinum 5501. inchoari in anno Ju-
lianico XLIII. vel die XXV. Martii, uti a Ge-
orgio Syncello, vel mense Aprili, uti a paucis
quibusdam, vel communiter a Kalendis Septem-
bris. ideoque Alexandrinos decem annos ante
Antiochenos, & hos sedecim ante Constantino-
politanos Mundi conditum incipere, certum esse
debet. Quod si quis in præfatis annis cum Ju-
lianis, in quibus incipiunt, connectendis erra-
verit, in iisdem cum annis Christi conjungendis
non poterit non errare. Vides in hoc Laterculo
quomodo trium harum Erarum anni tam inter-
se, quam cum annis Julianis ac cum annis Chri-
sti convenient; & quomodo Constantiniani
annis sedecim prius quam Antiocheni, sex ve-
ro ante Alexandrinos Mundum creatum suppo-
nant.

XXIII.
Periodi
mundanae
Orientalium
ex-
pli-
cantur.

LATERCULUM ANNORUM TRIUM ERA RUM MUNDANARUM
Christianorum Orientalium cum Julianis & Incarnationis connexorum.

XXIV.
 Connexio
 annorum
 Christiano-
 rum O-
 rientalium
 cum annis
 Julianis.

Anni mundi Antiocheni a Septemb.	Incarna- tionis a Septemb.	Anni Mundi Alexandrini a Septemb.	Incarna- tionis a Septemb.	Anni mundi Cpolitani a Septemb.	Incarna- tionis a Septemb.	Anni Julia- ni a Kal. Ja- nuariis.	Anni Dio- nysiani a Kal. Jan.
		Initium Mundi.		1.			
				2.			
				3.			
				4.			
				5.			
				6.			
				7.			
				8.			
				9.			
				10.			
				11.			
				12.			
				13.			
				14.			
				15.			
				16.			
				17.			
				18.		1.	
				19.		2.	
				20.		3.	
				&c.		43.	
				21.		44.	
				22.		45.	
				23.		46.	1.
				24.		47.	2.
				25.		48.	3.
				26.		49.	4.
				27.		50.	5.
				28.		51.	6.
				29.		52.	7.
				30.		53.	8.
				31.		54.	9.
				32.		55.	10.
				33.		56.	11.
				34.		57.	12.
				35.		58.	13.
				36.		59.	14.
				37.		60.	15.
				38.		61.	16.
				39.		62.	17.
				40.		63.	18.
				41.		64.	19.
				42.		65.	20.
				43.		66.	21.

In Era

XXV. In Era mundana Alexandrina aliqui jungunt Incarnationem cum anno 5500. aliqui cum anno 5501. De more tamen cum anno Juliano XLIII. Imo Syncellus modo scribit, Christum natum anno mundi 5500. modo anno 5501. Verum quando dicit, Christum natum anno 5501. numerat annum illum inter annos Incarnationis. Contra vero quando dicit natum eum anno 5500. eum annum in summam non confert, sed incipit postea numerare primum annum Christi anno 5501. qui semper est ei primus annus Christi. Scribit etiam, Christum natum anno CLXXXI. undecimæ Periodi DXXXII. annorum, qui ut mox videbitur, concurred cum anno 5501. qui ideo apud Græcos passim pari passu procedit in minori numero cum annis Divinæ Incarnationis. Præterea annus ille mundi secundum Alexandrinos per XXVIII., XIX. & XV. partitus reddit Cyclum Solis XIII., Lunæ X., Indictionis XI. Quare cum annus Julianus XLIII., cui ille mundi annus respondet, Indictione Romana proleptica I. notetur, ut videre est in nostra Critica, Alexandrini decem semper Indictiones plus quam Latini numerant: ideoque si decem numeros ex illorum anno mundano rejicias, qui restabit, conveniet cum Indictione Romana; eaque methodo agnosces quando annos illos mundi Alexandrinos recte cum annis Christi conjunxeris. Hæc tamen decem Indictionum abdication fieri debet in annis mundanis qui ante primum Diocletiani Imperatoris fluxere. Nam ab eo tempore, post mutilatam nempe Eram Alexandrinam, qua de re mox, anni mundi Alexandrinorum eandem Indictionem reddunt ac anni Christi Dionysiani: sive utrumque copulatio minus errori obnoxia.

XXVI. Era Alexandrina a S. Hippolyto Martire usurpata. Era hæc cæteris duabus longe antiquior. Ea enim usus est Julius Africanus, qui anno Christi ducentesimo vicesimo primo Grati & Seleuci Consulatu notato Chronicon suum absolvit, ut ipse metest testatur apud Photium. Usurpata & ea a S. Hippolyto Julio Africano coævo, aliisque Antiquis, ut discimus ex Vita Sancti Euthymii Magni Abbatis, scripta a Cyrillo Monacho & Græce Latineque recitata a Cotelerio tomo 2. Monumentorum Ecclesiæ Græcæ, in qua cap. 109. dicitur: *Sabbato dormit in pace, & ad eam qua illuc est, transit beatitudinem: revera senex & plesus dierum vicesima die mensis Januarii, in anno quidem mundi creationis secundum tempora scripta ab Hippolyto illo antiquo ipsisque familiari, & ab Epiphanius Cyprio, & ab Herone Philosopho & Confessore, quinque millesimo nonagesimo sexagesimo quinto: a Domini autem nostri Jesu Christi in carne adventu quadrageentesimo & sexagesimo quinto.* Est is annus Dionysianus CDLXXXIII. cuius mense Januario Sanctus Euthymius obiit. Eundem Hippolytum ea Era mundana usum, docet etiam Syncellus, qui ait, eum tradidisse Incarnationem factam fuisse anno mundi 5501. illum Chronicon scripsisse, & usque ad primum Alexandri Imperatoris annum perdixisse, nos docet Eusebius lib. 6. cap. 22. ubi loquens de iis, qui eo imperante floruerunt, ait: *Eodem tempore & Hippolytus inter plurima alia ingenii sui monumenta, librum de Pascha composuit: in quo temporum seriem describens, & canonem quendam Paschalem per sexdecim annorum circuitum exhibens, anno primo Imperatoris Alexandri, computationem temporum circumscribit.* Chronicon quidem illud perit: extat tamen Canon ille Paschalis, qui, ut obseruat Valesius in Notis, ad illum Eusebii locum, pars duntaxat est libri, quem Hippolytus conscriperat de Pascha: quod Eusebius laudatus aperie significat. Quod cum Scaliger non animadvertisset, immerito reprehendit Eusebium, quod dixerit, Hippolytum in eo

libro ad primum usque Alexandri Imp. annum seriem temporum determinasse. Imo vero, inquit Scaliger, Canon Hippolyti non in primum annum Imp. Alexandri definit, sed ab eo incipit. Verum id quidem est: sed Eusebius non de Canone loquitur, quem Hippolytus Operi suo de Pascha adjunxerat; verum de Operè ipso, in quo Hippolytus ordinem temporum dinumerans in primo Alexandri Imp. anno dierat. Quam Valesii interpretationem certam reddit locus ex Vita S. Euthymii mox citatus.

Quo tempore Heron Philosophus vixerit, non memini me legisse qui annotarit. Sed quoad Usurpata Epiphanium Panadoro & Aniano æqualis fuit, & a S. E. quem Era mundana Alexandrina usum fuisse, piphanio. deprehendi ex loco ejusdem Doctoris corrupto, qui heic restituendus. Epiphanius hæresi 65. ait: *ιδε τῷ Χριστῷ παροῖα ἐν τῷ πεντακαιδέκατῳ ἔτει Τίβερις καίσαρος ἡρέτο τὸν κηρύγματος, μετὰ τριάκοντὸν ἔτος τῆς ἀντὶ γηνίσεως, ὅπερ κατέντα εἰς πεντακιλιόστον πεντακοιστὸν ἔταρον ἔτος τῆς κοσμοποιίας, καὶ τριακοστὸν τῆς αὐτῆς ἡλικίας, τριακοστὸν δὲ τριῶν ἔτος τῷ σταυρῷ, id est: At vero Christus post suum in hunc mundum adventum anno decimo quinto Tiberii Cæsaris predicationem exorsus est, post annum a Nativitate trigesimum, qui in quinque millesimum ac quingentesimum nonum annum conditi Orbis incurrit, estque trigesimus, ut dixi atatis illius annus, Nam trigesimo tertio in crucem actus est. Petavius in Notis Epiphanianis ex eo loco infert Christum ex Epiphanius sententia natum anno mundi 5480. Aditique Græcos, varias ex LXX. Interpretum ratiociniis annorum summas ab Orbe condito collegisse. Quod quidem ultimum verum est: sed primum sustineri non potest; cum nullus ex Antiquis Christum natum scriperit eo mundi anno. Quare, cum juxta Epiphanium Christi Incarnatione cadat in annum Julianum XLIII. isque Eram mundanam Alexandrinam, teste Cyrillo Monacho laudato, secutus fuerit, liquet in numeros errorem irrepsisse, cum ex Epiphanius mente Christus die Epiphaniæ anni scilicet Juliani XLIV. in lucem prodierit, & Silvano Nervaque Coss. anno nempe Dionysiano XXVIII. mense Novembri cum XXIX. annos & menses X. impletisset, baptizatus fuerit, currente scilicet anno XV. Imperii Tiberii Cæsar. Quare erat is annus mundi quinque millesimus quingentesimus tricesimus primus ab aliquot mensibus inchoatus, ideoque in Epiphanius, loco ἔταρον, id est nonum, legendum, τριακοστὸν ἔτος, id est, trigesimum primum, ut vel ipsa loci corruptio ostendit: quod & suspicatus fueram, antequam citatum Cyrilli Monachi locum vidisse.*

Petavius in lib. 9. de Doct. Temp. & in Auctario ad eosdem libros lib. 8. existimat, tam Sanctorum Maximum in Computo Ecclesiastico, quam Georgium Syncellum in sua Chronographia, aliosque Græcos qui scribunt Christum incarnationi anno mundi 5501. Ejus Incarnationem anno Christi Dionysiano nono, qui cum Juliano LIV. concurredit, affinxisse. Quæ & opinio fuit Herwarti in sua Chronologia, Bonnandi in explicatione Actorum S. Clementis Ancyrae in Galatia Episcopi paragraphe 1. num. 2. aliorumque passini, qui tanquam certum ponunt, vel esse, vel sive alias populos quosdam in Oriente qui Christianam epocham octo annis serius atque Latini ordiantur. Verum vulgaris error non propagandus erat, sed evertendus. In eum alii ducti, quod Syncellus qui Incarnationem cum anno mundi 5501. illigat, subdat, eam contigisse Sulpicio Camerino & C. Poppæo Sabino Coss. quem Consulatum in annum Erae Dionysianæ IX. convenienter certum. Alii quosdam populos serius Latinis Eram Incarnationis inchoasse sibi in animum induxere, quod Era In-

XXVIII. Vulgaris error est, esse vel sive in Oriente qui Era Dionysiana octo annis breviori intantur.

carnationis Alexandrina octennio. Era Dionysiana brevior sit, ita ut quem annum Incarnationis Alexandrini putant CCCXVI. Dionysiani CCCXXIV. vocent. Alii denique in eam sententiam abrepti, quod annus Julianus LIV. qui est Erae Dionysianæ IX, eadem littera Dominali ac annus Julianus XLIII, littera nempe F. notetur. Priorum fundamentum r̄mīnosum. Syncellus enim qui Incarnationem Christi cum illo conjungit, dicit postea, Christum passum Neronem III. & Valerio Messala Coss. qui Consulatus in annum Christi LVIII. competit. Quare uterque Consulatus vel in illud Chronicon infartus, vel Auctor priorem cum anno Juliano XLIII. posteriorecum cum anno Dionysiano XXXI. quo Christum passum existimavit, per errorem connexuit. Sic Alcuinus lib. I. de Divinis Officiis cap. 6. dicit, expletis quasi triginta annorum curriculis, anno decimo quinto Tiberii Cæsaris sub Valeriano & Asiatico Coss. baptizatum fuisse; cum tamen Consulatus ille Valeriani & Asiatici, vel fictitius sit, vel pars tantum Consulatus, quo annus Christi XLVI. notatur: eo enim anno Consules fuerunt, C. Valerius Asiaticus II. & M. Junius Silanus.

XXIX. Alios, uti Petavium, identitas litteræ Dominicalis in annis Julianis XLIII. & LIV. in errorem impulit. Ait enim Petavius cap. I. citati lib. 8. Maximus in prima parte Computi cap. 32. Evangelismum Beatae Virginis sive Incarnationem incidisse vult anno mundi 5501. Cyclo Solis XIII, Lunæ X. feria II. Natalem autem Christi eodem anno feria quarta. Quoniam igitur Evangelismus, quem Annuntiationem Latina vocat Ecclesia, tam a Græcis quam a nostris, Martii XXV. ponitur, necesse est Dominicalem fuisse litteran F. Addit cap. 33. Indictionem fuisse tunc XII. Cap. porro 34. oraculum Zachariæ Septemb. XXVII. die contigisse narrat, feria V, Cyclo Solis XII, Lunæ IX. Proinde littera Dominicalis erat G. Item natum esse Joannem Junii XXIV, feria II. nempe littera Dominicali F. Ex tot annorum characterismis efficitur Zachariæ oraculum, & conceptum Joannis cadere in annum VIII. Erae communis quo littera fuit G. post Martium: Incarnationem autem Natalenique Christi, & ante hunc Joannis, in annum Erae Christianæ nonum, qui litteram habuit F. Sic annis octo tardior est Natalis Dominicus in hac Era, quam in communione. Ita Petavius. Verum, si Vir doctissimus animadvertiset, annum Julianum XLII. littera Dominicali G. annum vero Julianum XLIII. littera Dominicali F. insignitos esse, ita opinor, ratiocinatus non fuisset.

XXX. Quoad Indictionem quæ Petavium irretitum tenuit, explicanda erat eo modo quo Maximus intellexit. Orta est, inquit, ut Historici prodiderunt anno primo Augusti Cæsaris, ejus Imperii secundo, qui fuit annus mundi 5460. Hi per XV. divisus ultimum Indictionis annum, id est, annum quintum decimum exhibent: in quo hujus initium ille statuens, ultimum esse primum voluit. Ita fit, ut uno anno præcurrat Indictio, qua ab anno Augusti secundo numeratur, eam qua ab Orbis exordio ducitur, quando anni Adami per XV. dividuntur. Proinde fuit indictio XI. secundum Calculum istum, anno, quo secundum carnem Salvator est ortus. At ex illo calculo fuit XII. quoniam uno antevertit anno. Sic Sacratissimus Baptismus indictionem habet X. & XI. & Salutaris Passio XIV. & XV. Quippe anno Augusti XLIII. nostri instar, ut homo natus iis est, qui, ante secula tanquam Deus ex Patre natus fuerat. Proinde si XLII. per XV. dividis, annus prodilicit Indictionis XII. quo, ut diximus, Christi Natalis incidit. Maximus itaque duo genera Indictionum distinguit: alterum quod ab Orbis exordio ducitur; alterum, quod Augustus, ut ipse & passim

Græci somniant anno secundo Imperii sui instituit, additque, annos mundi per XV. divisos reddere Indictionem mundanam; annos vero Augusti, si unitatem demas, respondentem scilicet primo Imperii ejus anno, offerre Indictionem Augusteam, quæ mundanam unitate superat. Quare Indictio XII, de qua ibi loquitur Maximus, non est Indictio mundana, de qua quæstio est: annus enim mundi 5501. non nisi Indictionem XI. reddit, nec est etiam Indictio XII. Romana, qua annus Dionysianus IX. afficitur, ut credidisse videtur Petavius, sed est Indictio XII. Augustea, aut, ut verius loquar, fictitia & commentitia, quemadmodum fictitium est, quod Augustus Cæsar alicujus Indictionis auctor fuerit. Errat etiam Maximus, quando copulat secundum annum Imperii Augusti cum anno mundi Alexandrino 5460. Annus enim ille cum anno Juliano secundo, quo Caius Julius Cæsar occisus, concurrit, ideoque secundus Cæsar Augusti esse non potuit: cum non nisi post Julii Cæsaris avunculi necem Imperium suscepit.

In eodem errore Syncellus versatur: eum enim annum mundi 5460. vocat etiam Augusti Cæsar Error Syncellus secundum. Quo ex errore in alium uterque prolapsus est. Autummarunt quippe, Christum anno XLIII. Augusti natum quasi fieri posset, ut Maximini corrigitur. annus XLIII. Augusti cum anno Juliano XLIII, quo annus mundi 5501. incipit, componi possit. Jacobus Goar in Notis ad Syncellum, ait, locum, ubi is scribit, Christum incarnatum anno XLIII. Cæsar Augusti, corruptum esse, legendumque XLII. Sed præterquam quod Sanctus Maximus eundem numerum retinet, is in ipso fine sui Computi pag. 356. rursus hæc habet: Anno secundo Imperii Augusti Cæsaris numerari cuperunt Indictiones, Romanique menses tum primum ab illis excogitati, anno Adami 5460. Anno Augusti XLIII. nascitur Christus, Anno Adami 5501. Anno XV. Tiberii in Jordane baptizatur, anno Adami 5530. Quare error tam Maximi quam Synelli Incarnationem anno XLIII. Augusti illigantium, ex eo procedit, quod arbitrati fuerint, eum Julio Cæsari successisse anno primo Juliano, annoque mundi secundum Alexandrinos 5459. quo pacto verum esset, annum mundi 5501. die XXV. Martii, quo Syncellus annos tam mundi quam Incarnationis inchoat, quadragesimum tertium Augusti fuisse. At Cæsareim Augustum anno Juliano secundo, mundique secundum Alexandrinos 5460. post Julii necem regnare coepisse, & non antea, certum indubitatumque. Interim ex laudato Maximi loco, quo annum XV. Tiberii cum anno mundi 5530. conjungit, manifeste apparet, opinionem, quam Petavius Sancto Maximo attribuit, quod nempe docuerit, Christum incarnatum esse anno nono Erae Dionysianæ, a mente Sancti hujus Martyris valde alienam esse; cum si Christus baptizatus sit anno Tiberii XV. Dionysiano scilicet XXIX. annoque mundi Alexandrino 5530. natus profecto erat longe ante annum Dionysianum IX. alioquin anno ætatis vicesimo Christum baptizatum Maximus credidisset. Quod eum existimat nullus sibi persuaserit.

, Secundum Argumentum Petavii istud est: , Maximus Augusti Imperii secundum annum , ait esse mundi 5460. quo fuit Indict. I. in , carnatum vero esse Christum anno Augusti , XLIII. Indictione XII. Ex quo consequens , est, anno Juliano XII. Periodi Julianæ 4680. , Augusti Imperium iniisse, & annum Julianum , XIII. Periodi Julianæ 4681. secundum esse , Monarchiæ: intellige labentem utrobique. Et , enim Augusti annos a Thoth incipit. Proin , de primus Thoth revera incidit in annum Julianum III. Periodi Julianæ 4671. At ex Ma , ximi calculo contigit anno Juliano XI. Periodi Ju-

„ Julianæ 4679. Unde anno 4681. in cursu erat „ adhuc secundus Augusti cum Indictione 1. „ Adde annos XLI. reliquos; incurret an- „ nus Augusti XLIII, quo incarnatus est Chri- „ stus in annum Julianum LIV. Periodi Ju- „ lianæ 4722. ita ut anno Juliano LIII. a Thoth „ inierit, & mense Martio in sequentis anni te- „ nuerit. Vides, ut annis octo tardiores sint „ epochæ omnes in isto computo. Nam Tho- „ th Augustei Imperii est annus Julianus III. a „ Maximo vero fit XI. Hæc Petavius. Sed jam re- „ pondimus, Maximum & Syncellum hallucinatos, „ quando Julianum Cæsarem anno mundi secundum „ Alexandrinos 5458. occisum putarunt. Es enim „ mors patrata anno secundo Juliano, qui cum an- „ no mundi Alexandrinio 5460. concurrit, quo se- „ cundum Alexandrinos currebat Indictio XV. pro- „ leptica, secundum Romanos Indictio V. proleptica: &, ut supponit Maximus, Augustus instituit „ Indictionem primam Augusteam, quæ a mun- „ da valde diversa est, ut numero XXV. dixi- „ mus. Secundus itaque annus Monarchæ Au- „ gusti in computo Maximi non potest aliud esse „ quam mundanus 5461. ac Julianus III; nec Christus in Sancti Maximi opinione XLIII. anno Au- „ gusti nasci potuit, si primus annus Augusti in- „ cedit in annum mundi secundum Alexandrinos 5460. quadragesimus vero tertius in annum mun- „ di secundum eosdem 5503. quod in dubium re- „ vocari non potest. Nam tam Maximus quam Syncel- „ lus exerte docent, Christum natum anno mun- „ di 5501.

XXXIII. Tertium Petavii argumentum: Maximus Tertium funda- mentum ex Christi Baptismo & Passione desumptum evertitur. „ Tertium Petavii argumentum: Maximus cap. 32. sui computi baptizatum a Joanne Christum memorat anno 5530. feria III. Er- go littera Dominicalis D. adjectis XXIX. ad eum annum, quo incarnatus est. Unde est hic annus Periodi Julianæ 4752. quo ad ver- num usque mensem labebatur annus Maximi 5530. & 5531. inde successit. Item Passioneum Christi conjicit in annum 5534. ac diem Pa- rasceves quæ quidem Martii XXIII. contigit, ut Georgius docet. Erat littera Dominicalis G. Itaque annus fuit Periodi Julianæ 4755. Quæ Græcorum sententia non magis reliqua ab Historia, quam ab Evangelica narratio- ne discrepat. Nam Tiberii fere XV. bapti- zatus est Christus; & eodem imperante, ter- tio, quartove anno postea passus. At ex Ma- xiuni computo sequitur, Cajo imperante, & ejus anno secundo, ad Baptismum Joannis access- sisse Dominum; & cassum esse Claudiis secun- do quæ sunt absurdissima, inquit Petavius. Sunt certe absurdissima & Maximo, Syncello aliusque Antiquis, qui eandem opinionem propugnarunt, indigna. Unde & intelligere poterat Vir Eruditissimus, eam explicationem in illo- rum mentem vix cadere potuisse. Baptizatus itaque Christus anno Dionysiano XXVIII. littera Dominicali D. insignito, quo ideo dies Epiphaniæ, qui Januarii sextus est, in feriam tertiam incidebat, quove die XXV. Martii aut alio die annus mundi 5531. inchoandus erat. In- deque liquet, ex Maximi sententia annum mun- di 5501. in anno Juliano XLIII. incipere; a- lioquin annis XXIX. aut XXX. natus ad Baptismum non accessisset; quod nullus ex antiquis Patribus in dubium revocavit. Passus vero Christus juxta Sanctum Maximum & Georgium Syncellum, anno Dionysiano XXXI. littera Domini- nicali G. insignito, quo ideo dies XXIII. Martii cum feria sexta concurrebat, anno nempe XIX. Tiberii, ut Maximus pag. 356. & Syncellus pag. 319. scribunt. Ubi annos Tiberii ab ejus Imperio Proconsulari, ut communiter Anti- qui, quando de Baptismo aut morte Christi loquuntur, uterque deducit ab anno nempe Dionysiano XIII; cum tamen anno XI. aut XII. Tiberii Imperii Collega factus fuerit. Ve-

rum hic error excusatione dignus; cum prior epocha Tiberiani Imperii valde sit obscura; sed uterque inexcusabilis esset, si, ut vult Pe- tavius, Baptismum Christi in annum Eræ Dio- nysonianæ XXXIX, ejus vero Passionem in an- num ejusdem Eræ XLII. contulisset; cum Ti- berius jam ab anno XXXVII. fato functus esset.

Verum Georgium Syncellum, ideoque & Ma- ximum, cuius ille sententia adhæsit, annum primum Incarnationis, mundique 5501. cum anno Juliano XLIII. copulasse, ideoque & an- num mundi 5534. cum anno Dionysiano XXXI, ex Chronographia Georgii eerte deducitur. Pag. 327. refutando Panadorum dicit, liquere ex fa- critis Scripturis, Christum circa Cæsaris Augu- sti mortem annum circiter XV. jam attigisse,

XXXIV: Maximus & Syncel- lus vulga- ri illi erro- ri non suf- fragantur.

& circa annum Tiberii XV. trigesimum ætatis numerasse. Quare secundum Syncellum Christus incarnatus est anno Juliano XLIII, post quem Augustus adhuc annos circiter XV. re- gnavit. Ad hæc Syncellus paulo ante dixerat, Christum conceptum esse anno centesimo octo- gesimo primo undecimæ Periodi DXXXII. annorum, passum vero anno ejusdem Periodi CCXIII. Incipit Syncellus undecimam illam Periodum DXXXII. annorum anno mundi se- cundum scilicet Alexandrinos 5321. ut ipfemet asserit ab anno scilicet Periodi Julianæ 4531. Quare is annus CLXXXI. respondet anno mun- di 5501. annoque Periodi Julianæ 4711. Notat etiam Syncellus, annum mundi 5321. Olympiadis CXLIX. anno quarto, qui est annus Olympiadicus DXCVI. Et ratio est, quia Syncellus incipit primam Olympiadem annis duobus ante communes Olympiades, anno nempe mundi se- cundum Alexandrinos 4716. cui si addas annos DXCVI. Olympiadicos, pervenies ad annum mundi 5321. Ex quibus certo infertur, Syncellum junxit Incarnationem cum anno Juliano XLIII. Denique pag. 325. & seq. reprehendit Julium Africanum, quod in Passione Chri- sti anno ætatis ejus XXXI. collocanda duobus annis a vero aberret. Ipse enim tuetur tempus omne quod ab ejus conceptu annoque mundi 5501. & Martii XXV. ad ejus Resurrectionem extenditur, qua in eandem XXV. Martii diens incidit, annorum suisse XXXIII. & unius diei que annum 5534. incepit; cum tamen Africanus Incarnationem in annum 5501. confitente traditioni Apostolica, inquit Syncellus, conje- rat, & Passionem ac Resurrectionem male in- annum mundi 5531. contulerit. Africanus au- tem Christum anno XV. Tiberii duorum Gemini- norum Consulatu notato, annoque Dionysiano XXIX. crucifixum suisse autumavit; ideoque Syncellus Passionem Christi non cum anno Dio- nysoniano XLII, ut Petavius somniabat, sed cum anno ejusdem Eræ XXXI. illigavit; cum Afri- cano errorem duorum annorum, non vero an- norum tredecim attribuat.

Petavius in lib. 8. Auctarii cap. 2. fatetur qui- dem ad Græcanicas Eras intelligentandas, opinio- nis Africani inquisitionem plurimum utilitatis asserre, sed quid hac in re Africanus senserit, obscurum esse: tandemque concludit: Mea, ut in anciipi ac perplexa quastione, conjectura est, Christum ex Africani opinione, incarnatum esse anno Periodi Julianæ 4712. biennio ante com- munem Eram, mundi 5501. baptizatum porro duobus Geminiis Coss. anno Tiberii XV, mundi 5530. exente, quam 5531. Aprili circiter ex- cepit: passum denique anno mundi desinente 5531. sequente 5532. a Paschate, vel Aprili anni Chri- sti communis XXX, Tiberii XVI, & Olympia- dis CCII. anno secundo nondum ab astivis men- sis inchoato; sed xartè προτερια Januario aut alio quicquam initio popularis anni, quo usus est Africanus. Quocirca qui Africanum referunt, Pas- sionem Domini anno Adamii 5531. Incarnationis XXXI.

XXXI. attribuisse, de annis desinentibus intelligere debuerunt. Nam Baptismum ab eo collocatum esse in Consulatum Geminorum, verosimile est: cum ex Luca constet anno XV. Tiberii istud evenisse, aut si, ut Epiphanius & alii quidam Novembri mense, non sexto Januarii, ad Baptismum venisse credidit, anno communis Era XXVIII. Certe hinc ad Passionem solidus annus interpositus est; cum annum saltem unum τὸ καρπὸν Africanus imputaverit. Atqui si Consulibus ipsis Geminis, Martio mense, passus foret, tres ab Januario vel a Novembri, quinque duntaxat menses, Christi prædicatio teneret: quod Africanus sensisse non arbitror. At hæc quæstio neque anceps, neque perplexa, & si in aliorum Græcorum ac in Africani sensum tam facile penetrare possemus, in iis legendis non ita sæpe cœcutiremus. Duo itaque, quæ Petavium fuge-re, pro certis ponenda: primum, Africanum, uti & alios plerosque Antiquos, qui primis quatuor Ecclesiæ seculis floruerent, decimum quintum Imperii Tiberii annum non a morte Augusti Cæsaris, sed ab Imperio Proconsulari Tiberio anno Eræ Dionysianæ XI. aut XII. collato, deducere, quod in mea Critica demon-stravi. Alterum, Africanum primam Olympiadem cæterasque deinceps, modo sibi proprio computare, biennio scilicet ante communem opinionem; licet ad majorem expressionem communis supputationi modo aliquando utatur; imo & aliquando in eadem re consignanda utrumque adhibeat, ut infra videbimus. Quare Africanus annum mundi 5501. & Incarnationis I. anno Juliano XLIII. incepit; quod testatur Syncellus laudatus, quando ait, *consentaneæ traditioni Apostolica eum Incarnationem in annum mundi 5501. coniçisse.* Si enim eum mundi annum cum anno Juliano XLIII. Africanus non connexuisset, a Syncello non laudaretur, sed reprehenderetur: Baptizatus itaque Christus in opinione Africani anno mundi 5529. Incarnationis XXIX. Eræ Dionysianæ XXVI. quo annus decimus quintus Imperii Proconsularis Tiberii usque ad XXVIII. mensis Septembribus adhuc in cursu erat. Cumque Antiqui duo tantum Paschata Christo attribuerint, Joannis ministerium a Baptismo Christi usque ad primum Pascha a Christo anno Eræ Dionysianæ XXVIII. celebrato, vel circiter duravit. Sicque secundum Africanum Christus natus erat, quando Baptismum suscepit paulo minus quam triginta annis, eo nempe in summam collato, quo in utero Beatissimæ Virginis fuit: qui modus numerandi annos Christi ab Antiquis passim usurpatus. Passus autem Christus secundum eundem, anno Eræ vulgaris XXIX. anno secundo Olympiadis CCII. exente, qui secundum communem Olympiadis numerandi rationem erat annus quartus finiens Olympiadis CCI, annoque Imperii Augustei Tiberii XV. secundum communem supputationem quorumdam Orientalium, qui annos Imperatorum cum anno populari incipiunt.

Syncellus pag. 324. refert hæc verba ex Africani Chronico desumpta: *Anni ab Adam condito ad Christi adventum & ejus resurrectionem 5531. colliguntur: a qua temporis Epocha ad Olympiadem CC L. anni CXII. intercurrunt.* Absolvit Chronicon suum Africanus Grato & Seleuco Coss. ut ipsemet docet, anno nempe Eræ Dionysianæ CCXXI. antequam Olympias CCL. qui est annus Olympiadicus DC-CXXCVII. celebraretur. Quare utitur hoc in loco Africanus communis supputatione Olympiadum, supponitque Christum passum anno quarto Olympiadis CCI. qui erat annus Olympiadicus DCCCIV. finiens in anno Eræ vulgaris XXIX. a quo anno Olympiadico, ad finem anni Olympiadici DCCCCXCVI. & Consulatum Grati & Seleuci, annumque Dionysia-

num CCXXI. anni fluxerunt CXCII. Si enim non computes totam Olympiadem CCI. summa prædictam non reperies. Certum itaque Africanum consignasse Passionem Christi anno Dionysiano XXIX. mundi vero secundum Alexandrinos 5531. in finem tendente. Denique Africanus teste Photio in Bibliotheca Codice 34. absolvit Chronicon suum anno mundi 5723. Incarnationis CCXXIII. Grato & Seleuco Coss. ideoque anno Dionysiano CCXXI. antequam mense Martio vel Aprili annus mundi 5724. Incarnationis CCXXIV. inchoaretur. Ex quo consequens est Africanum anno mundi 5501. & Incarnationis I. cum anno Juliano XLIII. connexusse; quod Africani imitatione reliqui postea Orientales, qui ea Era mundana usi sunt, præstitere. Neque alia inter eos erat differenter, nisi quod quidam ex illis Natale Christi in diem sextum Januarii Epiphaniae sacram, quidam in diem XXV. Decembris conferebant, quamquam & fuerint aliqui qui aliis diebus Natale Christi affigerent. Fatetur autem Petavius lib. 8. Auctar. cap. 4. Georgium cæterosque, qui Alexandrinam Eram tñuerunt, secutos esse sanctum Maximum; quod quidem negari non potest: sed inde vulgaris opinio quæ credit, utrumque annis octo veram Incarnationis Eram morari, plane falsa convincitur, cum Georgius primum Incarnationis annum cum anno Juliano XLIII. certo certius comparet. Hinc mortem Tiberii cum anno mundi 5537. Caii autem Caligulae cum anno 5541. jungit: ubi licet in utroque minus dicat, ostendit tamen se existimare utrumque Imperatorem ante annum Eræ Dionysianæ XL. fato fundum esse: tantum abest, ut anno ejusdem Eræ XLII. Tiberium adhuc in vivis fuisse, & eo anno, dum is imperaret Christum crucifixum arbitratus fuerit.

Quartum Petavii fundamentum ex eo desumitur, quod scriptores, qui Eram mundanam Quartum & Incarnationem secundum Alexandrinos amplexantur, in utraque annos octo minus quam erroris par sit colligant. Sic Nicephorus in Chronico, fundatum anno Adami 5501. Imperii Augusti XLII. mentum, ponat Incarnationem Domini, nibilominus annum Nicana Synodi numcrat ab Incarnatione CCCXVIII. & octo annis minus dicit. Hinc illud accidit, ut in Annalibus Georgii Syncelli, & qui ejus continuavit Opus, Theophanis, nec non hujus Interpretis Miscella, anni Christi octo minus colligant, quam Era communis. Nec alius Maximus instituit. Hic enim Heraclii annum XXXI. cum anno Christi DCXXXIII. componit in anno communis Era DCXL. Georgius & Theophanes annum primum Diocletiani mundi esse volunt 5777. Incarnationis CCLXXVII. atque ex illorum mente is esse debet Era nostræ CCLXXXV. Sic Theophanes Constantini obitum refert in annum mundi 5829. Incarnationis CCCXXIX. quam certum est Era communis anno CCCXXVI. incidisse. Rursus Valentiniani exordium confert in annum mundi 5857. exuentem; sequente mox 5858. quoniam Februario creatus est Imperator: Christi autem computat CCCLVII. itidem exuentem. Discrimen annorum VII. quemadmodum & in annis Concilii Chalcedonensis, quod anno mundi 5944. Indit. V. celebratum docet Christi CCCCXLIV. Atqui anno CCCCLI. Era nostra est habitat. Sic uno interdum anno ab instituta Chronologia Theophanes aberrat: ac septem annorum tantummodo discrimin facit; cunz octo esse annorum oporteat ex illorum ratiociniis. Hæc Petavius.

Ad hoc argumentum ut respondeam, suppono, (quod mox certis argumentis demonstrabo) Alexandrinos ad annum primum Imperatoris Diocletiani tam Eram suam mundanam fundamti vix quam Eram Incarnationis mutilasse, e priori de-nitas.

cem numeris, e posteriori vero septem ablatis. Regnare coepit Diocletianus die decima septima mensis Septembri anni Dionysiani CCLXXXIV. quo inchoari debebant annus mundi 5787, annusque Incarnationis CCLXXXVII. Nihilominus, ut annus mundanus Cyclum Lunae I. reddere posset, & annus Incarnationis iisdem numeris, ut antea desineret numerarunt tantum annum mundi 5777. & Incarnationis CCLXXXVII. Quo pacto annos dumtaxat septem Incarnationis abjecere. Si annos mundi tres solum resecassent, post illam reformationem cum Latinis quoad Incarnationis annos convenissent, annusque primus Diocletiani fuisset Alexandrinus mundi 5784. Incarnationis CCLXXXIV. Sed quia annos decem mundanos abdicarunt, annos tantum septem Incarnationis minus Latinis hodiernis computarunt; neque eos in Incarnationis annis triennio, ut antea, praecesse: sed contra annos septem Incarnationis minus illis supputarunt, ut liquet in praefato exemplo: quem enim annum Latini vocant CCLXXXIV. Alexandrini CCLXXXVII, appellantur: adeo ut annis Incarnationis secundum Alexandrinos, semper addendi sint septem numeri, ut annum Eræ Dionysianæ, in quo mense Martio vel Septembri, secundum diversas Auctorum sententias, inchoatur, assequamur, quod in exemplis ex Petavio numero praecedenti relatis luce meridiana clarius appetet. Dicit Petavius, *Nicephorum in Chronico perperam numerare, annum Nicæna Synodi ab Incarnatione CCCXVIII. & octo annis minus dicere.* Verum non annos octo, sed septem dumtaxat minus dicit, & quidem apposite, postquam decennalis illa mutilatio peracta fuit. Si enim anno Incarnationis CCCXVIII. septem numeros adjicias, pervenies ad annum Dionysianum CCCXXV. quo revera Nicæna Synodus habita. Ex quo & liquet, Nicephorum annum illum Incarnationis ab autumno anni Dionysiani CCCXXV. incipere; cum Concilium Nicænum mense Junio coactum fuerit. Sic *Maximus* in prima sui computi parte, cap. 21. scribit, Dominicam incidiisse in diem quartam mepsis Februarii, eo anno quo Opus suum exaravit; jamque cap. 17. dixerat, fuisse tunc in cursu Indictionem XIV. annum Heraclii Imperatoris XXXI. annum autem mundi 6133. Alium in eodem Opusculo characterem addit *Maximus*, annum nempe Incarnationis DCXXXIII. Quare illis omnibus temporariis notis manifeste designat annum Dionysianum DCXL. Indictione XIV. insignitum, & in quo Dominica cum die quarta Februarii concurrit. Adde annis Incarnationis secundum Alexandrinos septem, certoque tibi constabit annum Incarnationis DCXXXIII. initium sumere anno Dionysiano DCXL. & adhuc in cursu fuisse prioribus insequentis anni Dionysiani mensibus.

XXXIX. Sic recte Theophanes post eandem mutilationem refert Constantini magni obitum in anno vii opinio mundi 5829. Incarnationis CCCXXIX. Si magis regellitur. enim huic ultimo anno numeros septem addas, habes annum Dionysianum CCCXXXVI. cuius mense Septembri annus ille Incarnationis ac mundi inchoatus est. Cum autem Constantinus die XXII. mensis Maii mortalitatem expleverit, ostendit Theophanes, mortem eam contigit anno Dionysiano CCCXXXVII. in posteriori nempe parte anni Incarnationis secundum Alexandrinos CCCXXIX. Uno tamen anno deficit Theophanes, quando in exemplo a Petavio allato inaugurationem Valentiniani senioris confert in annum Incarnationis CCCLVII. mundi vero 5857. Si enim septem addideris huic Incarnationis anno, numerabis CCCLXIV, in quo Dionysiano anno uterque ille annus Alexandrinus Kalendis Septembri auspiciatur; cum

tamen Valentinianus mense Februario Imperium suscepit, ideoque anno mundi 5858. Incarnationis CCCLVI. Denique Theophanes Concilium Chalcedonense anno Dionysiano CCCCLI. mense Octobri celebratum cum anno 5944. mundi, Indictione V. (a Septembri scilicet inchoata) annoque Incarnationis CCCXLIV. accurate illigat ex praefata methodo. Verum autem non est quod supponit Petavius, inter annum Dionysianum & annum Incarnationis Alexandrinum octo annorum discrimen esse debere; ut allata exempla milleque similia extra omnem controversiam ponunt; ideoque quando annus Incarnationis Alexandrinus annis octo a Dionysiano differt, Theophanem, aliosque Scriptores Byzantinos anno uno a recta Chronologia aberrare certissimum.

Nunc haec decennalis mutilatio Eræ mundanae Alexandrinorum ad primum Diocletiani annum facta, evidentibus argumentis demonstranda. Scribit Syncellus, ut numero XXXIV. dimicimus, Christum incarnatum anno centesimo octogesimo primo undecima Periodi DXXXII. annorum, anno mundi 5501. eamque Periodum inchoatam fuisse anno mundi 5321. anno scilicet Periodi Julianæ 4531. quod praeter annum Olympiadis, quem Syncellus adhibet, ostendit methodus Cyclica. Nam cum annus 5501. qui respondet anno Juliano XLIII. notato Cyclo Solis VII. partitus per XXVIII. reddit Cyclum Solis XIII. manifestum est annum mundanum Alexandrinum convenire semper iam cum Periodo Julianæ, quam cum anno Christi annisque ante Christum, si e Cyclo mundo Alexandrinorum sex unitates abjiciantur. Quare cum annus Alexandrinus 5321. reddit Cyclum Solis I. annus vero Periodi Julianæ 4531. exhibeat Cyclum Solis XXIII. certum est utrumque inter se recte copulari; cum si Cyclum illum Solis I.; & quinque alias ex praecedenti Circulo abdices, utrumque Solis Cyclum XXIII. habiturus sis. Quæ methodus tanquam certissima in Annis Alexandrinis cum annis Periodi Julianæ, & cum annis qui ante Christum vel post Eram Christianam fluxere, inter se componendis, semper præ oculis habenda est. Ad haec Theophanes, qui Syncelli Chronographiam continuavit, loquens de Constantii Augusti morte, ait: *Ab Euxoio Ariano Baptismum accepit Antiochia, numerato tunc temporis universi Orbis anno 5852. duodecima post undecimam exclamationem annorum DXXXII. redeunte Periodo.* Incipit is annus mundi anno Dionysiano CCCLIX. Kalendis Septembri: quo pacto Constantius, qui die tertia Novembri paulo postquam Baptismum accepisset, vita functus est, eo Christi anno ex prava Theophanis Chronologia vivere desit. Sed hoc nihil ad nostrum propositum. Incipit is annus mundi secundum Alexandrinos anno Periodi Julianæ 5072. Verum ab anno mundi 5321. quo ea Periodus DXXXII. annorum exordium habuit, ad annum mundi 5852. sunt quidem DXXXII. anni. Sed ab anno Periodi Julianæ 4531. ad annum ejusdem Periodi 5072. anni DLXII. non vero DXXXII. interjecti sunt, quia scilicet inter illud temporis spatium Alexandrinii annos decem e suo computo mundo rescidere: ad quam mutilationem neque Syncellus, neque Theophanes, neque Sanctus Maximus, neque denique alii Scriptores Græci animum adverterunt.

Neque dici potest, Theophanem citius vel tardius quam Syncellum, eam undecimam Periodum Eadem mundanam DXXXII. annorum exorsum esse. mutilatio Sanctus enim Maximus, cuius Eram mundanam ex S. Max. Syncellus secutus est, capite 18. postquam locutus est de anno XXXI. Imperii Heraclii, qui monstrat cœpit anno mundi 6133. Indictione IV. anno scilicet Dionysiano DCXL. ait; *Si quis summam il-*

illum annorum 6133. per DXXXII. dividat, habebit integras Periodos annorum DXXXII. & ex duodecima annos CCLXXXI. Quare duodecimam Periodum annorum DXXXII. ab anno mundi 5852. Eræque Dionysianæ CCCLII. quemadmodum Theophanes, repetit. Ex quo non tantum liquet, Theophanem recte interpretatum esse Syncellum; sed etiam eam deceni annorum mutilationem Theodosii Magni tempore non accidisse, ut perperam putavit Petavius in Auctario lib. 8. cap. 3. Post Diocletianum vero Alexandrinos. Eram suam mundanam reformasse S. Maximus cap. 32. insinuat. Postquam enim dixit, Christum conceptum anno mundi 5501. baptizatum 5530. passumque anno 5534. subdit: Colliguntur ab Incarnatione ipsius usque ad presentem Indictionem C XIV. (scilicet) anni XXXI. Imperii Heraclii piffissimi nostri Imperatoris, anni DCXXIII. A salutari vero Baptismo & Passione, quot anni lapsi sint, ex iis manifestum est omnibus: nimis ab illo annos fluxisse DCIV. ab hac DCI. Annus ille Incarnationis DCXXXIII. cœpit anno Dionysiano DCXL. ut inter omnes convenit. Christus, in sententia Maximi, triennio ante Eram Dionysianam in mundum venit, baptizatus anno ejusdem Eræ XXVII. mortuusque mense Martio anni ejusdem Eræ XXXI. Quare ab Incarnatione Christi secundum Alexandrinos, ad annum XXX. Heraclii, Eræque Dionysianæ DCXL. colliguntur anni, non DCXXXIII. sed DCXLIII. a Baptismo ad eundem Heraclii annum, non DCIV. sed DCXIV: a morte denique ad eundem terminum, non anni DCI. sed anni DCXI. En hujus mutilationis Decennalis iugis exemplum. Aliud suppeditat Nicephorus in Chronologia pag. 402. qui de Imperatore Justino Justiniani Magni successore ait: *Ejus anno VII. una Sancti Paschatis Periodus annorum DXXXII. ex quo Dominus noster Jesus Christus subiit crucem, anno a mundi conditu 6063. Indictione sexta evoluta est.* Est hic annus Dionysianus DLXXII. Consignat autem Christi Incarnationem Nicephorus anno Cæsaris Augusti XLII. mundi 5500. in quo nonnisi verbis differt a Syncello, & Passionem sicuti ille, anno Dionysiano XXXI. illigat. Addit Nicephorus: Constantini Imperii anno XX. prima sancta Synodus sanctorum CCCXVIII. Partium Nicae Bithynia habita est anno a Domini nostri Jesu Christi humanitate assumta CCCXVIII. post venerandam autem ejus Passionem & gloriosam Resurrectionem anno CCLXXXV. Hic annus CCCXVIII. Eræ Incarnationis Alexandrinæ inchoatur verno tempore anni Christi CCCXXV. quo Synodus Nicæna mense Junio celebrata. Et tamen ab Era Incarnationis Alexandrinæ ad annum Eræ Dionysianæ DLXXII. non anni DXXXII. sed anni DXLII. evoluti sunt. Præterea ab anno Dionysiano XXXI. ad CCCXXV. Ejusdem Eræ, non anni CCLXXXV. sed anni CCXCV. fluxere, ut numeranti liquet. Ex quibus & mille aliis exemplis evidenter innoscit, Alexandrinos Eram suam mundanam decennio abbreviassse, quod & identidem eosdem, dum temporum intervalla computant, in errorem impellit.

XLI. *c muti-
io ad
num
inum
ocletia-
fæta.*
Hæc autem reformatio non ante Diocletianum Imperium facta, ut ostendit Africanus loco supra recitato, ubi annum mundi 5723. & Incarnationis CCXXIII. cum Consulatu Gratii & Seleuci anno Dionysiano CCXXI. gesto recte copulat. Ea itaque facta ad annum primum Diocletiani, quem tam Syncellus, quam ejus Continuator Theophanes in annum mundi 5777. Incarnationis CCLXXVII. referunt, cum tamen juxta Alexandrinorum supputationem numerandus fuisset annus mundi 5787. Incarnationis CCLXXXVII. In omnibus Historicis Byzantinis hujus mutilationis exemplum vetu-

stius non appetet. Secundo Panadorus tam Eram mundanam, quam Eram Incarnationis Alexandrinorum reformare volens, hoc artificio usus est. Conditum mundi decem annis tardius quam Alexandrini consignavit, annumque mundi 5491. cum Juliano XLIII. annum mundi 5492. cum anno Juliano XLIV. annum mundi 5493. cum anno Juliano XLV. connexuit, eidemque anno primum Incarnationis illigavit: sicque ingeniose utramque Eram in integrum restituit. Nam eo modo annus 5491. & 5501. in quem Alexandrini primum Incarnationis annum conjectere, incipiunt in eodem anno Juliano XLIII. & sic deinceps. Quare Panadorus, ea, Era sic interpolata, utrumque incommodum sustulit, annoque mundi 5777. numeravit annum Incarnationis CCLXXXIV. quo juxta Eram Dionysianam Diocletianus imperare cœpit, in quo mundi anno utraque Era mundana Alexandrinorum scilicet & Antiochenorum, seu Africani & Panadori in unam eandemque coaliuit; cum hoc solo discrimine, quod Alexandrini annum Incarnationis CCLXXVII. Antiocheni vero annum Incarnationis CCLXXXV. cum eo mundi anno 5777. copulant, in anno mundi deinceps semper convenientes; sed in anno Incarnationis semper dissidentes. Malum itaque fuit, ubi remedium a Panadoro allatum in anno nempe mundano, ultra quem Panadorus progressus non est, quemque intactum reliquit.

Tertio, Era Diocletiane a Christianis instituta, sola est, quam Alexandrini cum anno suo mundano non decurtarint. Quemadmodum enim Baronius circa primum Diocletiani annum duo Consulum paria abdicare non potuit, quin totidem annos cæterarum Eram, iisdem Consulatibus respondentibus refecarit, ut in Critica nostra monstravimus; pari eademque ratione Alexandrini annos decem e sua Era mundana expungere non potuere, quin totidem annis cæteras Eras abbreviarint, ut patet ex exemplis tribus præcedentibus numeris allatis, si nempe anni illi mundani, de quibus ibi actum, cum aliis annis quam Dionysianis, aut annis Periodi Julianæ jungantur: illa enim decennalis decuratio ex omnibus aliis Eris etiam apparebit. Quamobrem cum omnes Orientales anno Dionysiano v. g. DCXL. qui est annus mundi Alexandrinus 6133. incipiunt annum Diocletiani CCCLVII. (tot enim lapsi sunt ab anno Dionysiano CCLXXXIV, annoque mundi 5777. usque ad annum Dionysianum DCXL. mundique 6133.) manifestum est, eam utriusque Eræ reformationem ab Alexandrinis post primum Diocletiani annum peractam non esse: alioquin Eram etiam Diocletianam decennio breviore fecissent. Uno verbo Alexandrini Eram suam mutilantes, cæteras omnes quæ jam institutæ erant, & illis respondebant, etiam mutilarunt, decem sc. annis integris, sed Eram Diocletianam ne uno quidem anno breviorem fecerunt. Ea itaque cum ipsa mutilatione instituta, anno nempe Dionysiano CCLXXXIV. quo & ideo illa reformatio accidit. Inde intelligimus, cur Baronius Eras omnes præter Christianam circa initium Diocletiani biennio decurtarit; quia videlicet novam tunc quandam Eram Christianam instituit, seu verius assumit, qua antea usus non fuerat, ideoque quam tunc incepit abbreviare non potuit.

Quarto denique, ea mutilatio occasione Cycli decennovennialis inducta. Alexandrini enim Cyclos Paschales ac magnum Cyclum DXXXII. annorum a primo Diocletiani anno repetere soliti, ut supra ostendimus. Quare, ut annus mundanus per XIX. divisus Cyclum primum Lunarem reddere posset, eum decennio decurtarunt, & cum annum mundi 5787. numerare nam de-

XLIII.
*Alexan-
drini cum
Era mundi
omnes a-
lias muti-
larunt.*

XLIV.
*Anato-
lius E-
ram mun-
danam A-
lexandri-
nam de-
curtavit.*

deberent, computarunt tantum annum 5777. qui per XIX. partitus reddit Cyclum Lunæ I., qui quærebatur. Auctorem istius mutilationis non est facile divinare. Sed cum Anatolius Alexandrinus, Laodiceæ Syriæ Episcopus eo tempore floruerit, primusque Cyclum decennalem proposuerit, non dubito, quin quemadmodum Hippolytus sexaginta fere ante eum annis Cyclum suum decim annorum primo Alexandri Severi Imperatoris anno publicavit, sic Anatolius decennalem suum Cyclum primo Diocletiani Augusti anno in lucem ediderit. Verum quidem est, Bucherium, qui in Opere de Doct. Temp. pag. 447. Cyclum illum Anatolianum repræsentat, existimare primum annum Anatolium cum anno Christi CCLXXVI. & Georgiuni Hervartum in nova sua Chronologia cum anno sequenti primum illum annum copulasse. Sed uterque levissimis futilibusque conjecturis ducitur. Melius Calvisius in tertia parte suæ Isagoges cap. 16. judicavit, Anatolium elegantissimam hanc Lunarem enneadecaeteridem ab initio Diocletianæ ceteri hujusmodi Cyclorum Conditoris eam etiam auspiciati sunt. Cæterum Anatolium ad Cyclum primum Lunarem, quem annus mundanus 5777. reddit, respexisse, ex eo liquet, quod primus annus Diocletiani in Paschate habet Cyclum primum; cum tamen nulla hujusmodi causa ex motu Lunari sumi possit; sicut enim novilunium die vicesimo tertio mensis Martii, ut notat Calvisius ibidem. In Cyclo autem, ut quavis facile intelligit, nullum plane initium naturale est, unde incipere possis; sed si quod initium statuitur, id sit S. & ex suppositione quadam, ejusque ratio aliunde desumitur. Eusebius lib. 8. Historiæ suæ cap. 26. ideo Anatolii enneadecaeteridem, eti confusissimam deprædicat, quod primus fuerit, qui eam apud Christianos invexit. De Anatolio etiam Hieronymus lib. de Script. Ecclesiast. cap. 73. magna cum laude loquitur: Anatolius Alexandrinus Laodicia Syriæ Episcopus, sub Probo, & Caro Imperatoribus floruit. Mira doctrina vir fuit, in Arithmeticæ, Geometria, Astronomia, Grammatica, Rhetorica, Dialettica. Cuius ingenii magnitudinem de volumine quod super PA-

SCHÆ composuit, & decem libris de Arithmetica institutionibus intelligere possumus. Denique per Diocletianeæ Imperij initia nullus in Orientis conferriri potuerit; ideoque qui tanti momenti negotium aggredi ausus fuerit.

Nec est, quod quis arbitretur, Eram Diocletianeam post Concilii Niceni tempora a Christianis conditam, eique Cyclos Paschales afficitaneas. Non enim postquam Christianos persecutus vivente Era, quæ eo vivente ac regnare incipiente instituta fuerat, dicta sit postea modo Era Gratia, modo mutilationem, postquam Indictionum usus servare coepit, excogitata; quod annus mundi 5777. per quindecim divisus reddat Indictionem currentem (cui tamen Orientales unitatem adjicunt, quia a Kalendis Septembribus anni initium collocant). Nam si post Indictionum institutionem Alexandrini Eram suam immutassent, aliquem annum mundanum elegissent, qui sine ulla additione currentem Indictionem offerret. Itaque ille annus mundi 5777. casu tantum Indictionem, quæ nondum nata erat, repræsentavit. Hæc pluribus exponenda necessario fuere, ut quartum Petavii fundamentum nuni. XXXVII. aliquos Orientales Eræ Incarnationis non accorueret, constaretque eosdem Incarnationis Eram Dionysianis tardius non incepisse, sed post Diocletianum eandem decurtaesse: si enim nulla mutilatio intervenisset, Eræ Alexandrinorum, ut cum nostra conveniat, non anni septem, sed octo, quibus tardius illi Incarnationem suam inchoassent, adjiciendi forent. Quæ regula licet aliena, ut me demonstrasse existimio.

Fatetur quidem Petavius, mutilationem aliquam intervenisse; sed dum eam detegere conatur, non parvam caliginem rei ex se obscuræ offundit. Quare quæ ipse eam in rem lib. 8. Auctarii cap. 1. 2. & 3. assert, huc adducere, & paucis confutare visum, ut veritas tandem e tenebris emergat.

IN EXAMEN VOCATA.

(a) Illud certissimum: neque enim ante Anatolium Cyclus decennalis ad methodum Paschalem adhibitus; ideoque ex eo tantum tempore ex annis mundanis erui coepit; summaque annorum mundanorum, qui antea mere historica erat, facta est Periodica & artificialis, annis scilicet aliquibus ex illa detractis, vel illi additis, ut Cyclos tam Solis, quam Lunæ exhibere posset.

(b) Licet ante Eram Diocletianeam nullam propriam Christiani haberent; & in Actis publicis Eris Gentilium & Paganorum uterentur: Scriptores tamen, ut Julius Africanus, Hippolytus Martyr, aliisque, quorum Scripta perire, communī fere consensu supponebant, Christum incarnatum esse anno mundi 5501. anno scilicet Juliano XLIII. Quamquam negandum non sit, aliquos, ut Theophilum Antiochenum Episcopum lib. 3. ad Autolicum, peculiari annorum mundanorum numeratione usum esse.

(c) Ad annum primum Diocletiani Alexandrinus computum annalem Africani ad Cyclum Lunæ accommodarunt, decem scilicet annis mundanis, totidemque Incarnationis illis respondentibus recisis. Cum vero postea Dionysius Eram nostram vulgarem instituit, primumque

Veteres in Gracia Christiani in annis ab Adamo putandis sola, qua in sacris libris extant, intervalla spectabant: nec Annales computos suos ulla Paschalem ad methodum Xœsi, vel artificio implicatos habebant: ad quod deinceps consequentium illos temporum formavit industria. (a) Ut igitur quisque pluribus aut paucioribus annis spatia illa terminabat; ita majores minoresve summas adhibebat: qua de opinionum varietate dictum est in Nono de Doct. T. c. 2.

Opinio A. Inter has celebris illa fuit Africani, antiqui africani o- & cruditi Chronologi, qui Christum anno mundi rigo Era 5501. incarnatum esse; passum vero 5531. atatis mundanae trigesimo primo circiter afferuit: & originem deputat illi, quam Alexandrinam appellari diximus. (b) Quem illius computum nati postevi, ac fissime conturbarunt. (c) Nam decem circiter annis ab ejus epocha, a Dionysiana autem octo, Christi Incarnationem abstraxerunt. Ita Petavius cap. 2. Tum cap. 3. sequentia scribit.

Hactenus meras annorum summas ab Orbe condito sine ulla Cyclorum, uti dictum est, methodo subducet. Postea cum jam usus artificii istius ferre in Ecclesia copisset; placuit annos mundi sic ad eundem aptare, ut divisa summa per Cyclorum Petriodum proprius anni cuiusque Cyclus

XLVI. Opinio Pe-
tavii de
Eris mun-
danis Gra-
corum.

VERBA PETAVII

IN EXAMEN VOCATA.

existaret. Quem in finem partim annorum aliquot detractione, vel additione priores computos immutarent; partim iis retentis, Incarnationem ac Passionem Christi alios in annos, quam quibus adscripti erant initio, relegarunt. Hoc, ut paulatim evenisse conjectura nostra fert, explicare deinceps aggrediatur.

XLVII. Princeps, quantum suspicari licet, in Ægypto prima Era Panzorus, (d) cum animadverteret, annos ab nundus Adamo ex Africani sententia collectos, si per Bracorum XIX. dividerentur, nequaque labente Luna secundum Cyclum efficere, non dubitavit captanda opportunitatem, nitatis illius gratia, præcos annos e summa decerpere. Jam enim Alexandrinorum Lunaris Cyclus percrebuerat; qui a Paschali fere mense sumens initium, idem erat ac noster; hoc est, primus unius, primus itidem erat alterius: quandoquidem Paschalis omnis Romanorum methodus ab Alexandrinorum est fonte deduxta. Theophilus Alexanrinus Episcopus Pschalem Cyclum instituit annorum CCCCLXXXVII. cuius centum priores annos descripsit, orsus a Consulatu Gratiani V. & Theodosii Impp. qui est annus Era Christianæ CCCLXXX. Cyclo Luna I. (e) Hic annus ex Africani calculo putabatur ab Incarnatione CCC-LXXXII. ab Adamo 5882. Divisis 5882. per XIX. relinquuntur XI. atque I. residuum est: methodi Paschalis intererat. Panzorus ergo decem detractionis, eundem illum annum numeravit ab Orbe condito 5872. quibus per XIX. partitis, Cyclus ille Luna primus, qui querebatur, existit. Præterea Incarnationem ac Natalem Christi biennio subduxit ab Africani epocha; & in annun redigit, qui trecentesimus octogesimus retro putabatur ab exordio Cycli Theophili. Si annus 5872. mundi trecentesimus octogesimus secundus haberetur ab incarnatione Domini; exderet Incarnatio in annum ab Adamo 5493. Panzorus autem eum annum putavit 5493. Igitur primus annus Cycli Theophili, Era Incarnationis ab illo numeratus est trecentesimus octogesimus: qua est insignis observatio vetustatis Era communis, quam Dionysianam nominant: quamquam uno anno Incarnationem anteveritus: eo quod Era Christi non Incarnationem includit ipsam; sed a Kalendas Januariis proximis ab Natali incidit, &c. Annos 5493. si per XIX. partiare, sit Luna Cyclus II. qui perinde anno primo Christi nostrati congruit. (f) Ex hac Panzori conformations accedit, ut computus iste recens ab Orbe condito, octo annis minor esset priore illo, qui fuit Africani. Tametsi enim decem annos de eo Panzorus abstulit; tamen communem terminum biennio summovit. Si Incarnationis pristinum annum retinuissest ab Africano editum; qui est Periodi Julianæ 4712. biennio ante epocham nostram; annus primus Cycli Theophili, Christi CCCLXXX. fuissest Era Incarnationis Panzori CCCLXXXII. mundi 5872. Ablatis annis CCCLXXXII. de 5872. residui sunt 5490. Ergo annus 5491. esset Incarnationis annus. Idem primus Theophili annus ex Africani computo erat ab Adamo 5882. a Christi Incarnatione CCCLXXXII. Subductis CCC-LXXXII. de 5882. reliqui sunt anni 5500. Proinde anno 5501. incarnatus est Christus ex Africani ratiociniis. Discremen computi hujus & alterius anni X. Verum Panzorus biennio, ut dictum est, Incarnationem descendere jussit ad annum 5493. Unde octo annorum duxat inter utrumque nostra differentia est. Accedit ad eam Cycli Lunaris opportunatatem, & Indictionis usus. Nam unitate addita, & summi per XV. partita, propria eujsque anni habetur Indictio. Anni 5872. per XV. distributi relinquunt VII. Verum anno Christi CCCLXXX. Indictio fuit VIII. unitas ergo adjungi debet ad numerum. Quod si annus Africani 5882. per XV. divideres, Indi-

Christi annum triennio tardius quam Africanus, consignavit, Era Incarnationis Alexandrina post Diocletianum annis septem, non vero octo, brevior fuit quam Dionysiana.

(d) Communis opinio est, Christianos Orientales tres Eras mundanas habere; Alexandrinam, Antiochenam, & Constantinopolitanam; priorem illigare primum annum Incarnationis anno mundi 5501. alteram anno mundi 5493. ultimam anno mundi 5509. Petavius tamen primam cum secunda confundit, & loco secundæ aliam comminiscitur, quæ a nullo unquam populo aut Scriptore antiquo usurpata fuit, ut mox videbitur. Prior itaque supponit, Christianum natum esse anno mundi 5501. anno Julianæ XLIII. Hæc ad annum primum Diocletiani decem annis mutilata fuit, vel ab Anatolio, ut ego quidem existimo, vel ab aliquo alio Scriptore nobis ignoto. Nam Panzorus hujus primæ reformationis auctor esse non potuit; cum, teste Syncello, Arcadii Imperatoris ac Theophilii Alexandrini Archiepiscopi tempore floruerit, post annum nempe Christi CCCLXXXIII. quo Archadius a Theodosio M. patre renuntiatus est Augustus. Et tamen jam a Diocletiani tempore Era Alexandrina decennio brevior erat quam antea, ut jam demonstravi, & manifeste liquet ex Theophine in Chronicō, ubi annos Diocletiani, Constantini M. ceterorumque deinceps Imperatorum cum Era mundana Alexandrina jam decennio mutilata connectit.

(e) Annus Dionysianus CCCLXXX. nunquam potuit ex Africani calculo putari ab Incarnatione CCCLXXXII, ab Adamo 5882. cum jam a nonagesima annis calculus ille immutatus fuisse; & in tota antiquitate nullum exemplum reperiatur, quo constet, Erā illam mundanam sine mutilatione post Diocletianum usurpatam fuisse. Præterquam quod anno Dionysiano CCCLXXX. inchoari debuisset annus mundi 5883. Incarnationis CCCLXXXIII, quia annus Incarnationis Alexandrinus triennio Erā nostram Dionysianam antecedit. Ceterum hæc Petavii verba, Natalem Christi biennio subduxit ab Africani epocha, valde obscura. Panzorus itaque epocham Incarnationis ab epocha Incarnationis Alexandrinorum biennio summovit; sed septennio eam antevertit in Era mundana Africana.

(f) Era mundana, quam ex Panzoro Petavius exponit, non est Era Alexandrina, ut ipse putat, sed Antiochena, cuius auctor habetur Panzorus. Nam in prima Era mundana reformatione, decem tantum anni tam ex Era mundana, quam ex Era Incarnationis expundi; a quo tempore Era Incarnationis Alexandrina septem, non vero octo annis brevior fuit. Sed primus annus Incarnationis e loco suo minime summotus. Contra vero in Panzori conformatio- ne seu Era mundana Antiochenæ institutio- ne alia mutilatio a memorata longe diversa, facta. Panzorus enim decem annis tardius quam Alexandrini conditum mundi collocavit; ac præterea annum primum Incarnationis, non cum anno mundi 5501. annoque Julianæ XLIII. sed cum anno mundi 5493. Juliano XLV. illigavit. Quo pacto, Incarnationem biennio tardius, quam Africanus & Alexandrini, inchoavit. Quare, quæ Petavius dicit contigisse in prima reformatione Era mundana, contigere in se- cunda; si tamen excipias mutilationem illam decennalem tam Era mundi, quam Era Incarnationis, cuius Anatolium auctorem fuisse di- ximus.

(g) Incipit explicare Petavius secundam Eram mandanam Orientalium, ut ipse existimat,

VERBA PETAVII

IN EXAMEN VOCATA.

gio II proveniret: que longius abest ab ea quem putabatur. Quamobrem non minus Indictionis, quam Cycli Lunaris commoditas Panadorum impulit, ut Africani computum interpolaret. Si quidem Indictionis usus per illa tempora vehementius increbescere coepit;

XLVIII. Secunda Era Graecorum secundum Petavium.
 Atenini persuasum hoc plerisque fuit, Christum Dominum & Martii XXIII. & Luna XIV. vel XV. id est, Plenilunio esse passum, id est, in Paschate Judaico, Martii vero XXV. resurrexisse: quorum illud feria VI. hoc autem feria I. contigisse extra controversiam est. Quod Martii XXIII. passum esse Christum Graci Computista crediderint, argumento est, quod Maximus, Georgius, Chroonicon Alexandrinum, Cedrenus, & alii complures ita sentiunt. Quin etiam Caesaris Concilium, quod Victore Pontifice circa annum Christi CXCVII. celebratum est, hoc ipsum desixit. Quocirca tria hac in eundem concurrisse diem Martii XXIII. arbitrati sunt, feriam VI. & Lunam XV. necnon legitimum etatis modum, ut XXIII. annos circiter etatis haberet: quoniam tricesimo anno baptizatus est; ac tria deinde Paschata pcregit. Quibus omnibus commodior nullus annus inveniri potuit, quam qui Era communis est XLII. & in Panadori computo 5533. exiens, iuriensque 5534. idemque ab Incarnatione, secundum Panadorum, XLII. Nam hoc anno Cyclus erat Solis Romanus XXIII. Littera G. proindeque Martii XXIII. feria VI. & Martii XXV. Dominica. Cyclus Luna Alexandrinus & Romanus fuit V. Neomenia Nicana Martii IX. & XXIII. Luna XV. Ergo non dubitarunt, illo anno Passio- nem accidisse. Ut igitur tricessimus hic & tertius, vel quartus etatis esset annus patienti Christo, constituerunt anno computi Panadori 5501. incarnationem esse Christum, Era vulgaris nono, Periodi Jul. 4722. Huic illorum castigationi suffragari praterea vetus illa opinio videbatur, anno mundi 5501. incarnationem esse Christum, quam Africanus auctoritate sua commendarat. Ita prorsus admirabiliter contigit, ut ad Eram pristinam spretis Panadori calculis redirent: aut, ut priorem illum computum constanter Ecclesia aliqua, civitatesque retinuerint; (b) deinceps nulla in eomutatione facta, epochas Incarnationis ac Passionis Christi solummodo sollicitarint. Verum, nec in annis mundi cum Africano, nec in annis Christi putandis, cum Panadore consentiebant. Etenim annus ille Era Christiana nonus ab Africano numeratus, est mundi 5511. Christi undecimus; a Panadore vero mundi 5501. Christi nonus. At illi mundi, ut Panadore, 5501. Christi vero primum censebant; quod neuter illorum instituit. (i) Hinc apparet, recte nos cap. 1. docuisse, computum hunc annalem & Alexandrinum nihil a Panadore calculo discrepare, si ad annos Adami vel mundi respicias. Tuni id constat, multum hunc ab Era Africani esse diversum. Quocirca quod in 9. de Doct. Temp. cap. 4. diximus, ex tribus vulgaris Graecorum computis, antiquitatis palmarum ei debetri, qui ad Incarnationem Christi numerat absolutos annos 5500. late id accipiendum est: & nam & noui annorum tantummodo summa spectetur, cuiusmodi eam Africanus instituit. Sin eo modo consideretur, quo ab computandi magistris accommodata posita est, cum usu methodi Paschalis implexa; cadet est cum illa Panadore; sed ejus est tractatio, confirmatioque recentior. Ita Petavius cap. 1.

I Petavius communis illo errore innixus credit, falsam esse communem opinionem, quae docet, Graecorum computos Erasque principias esse tres: quia, inquit, ex tribus duæ sunt, quæ divisæ annis Incarnationem assignant: videlicet illa quæ annos 5493. & quæ 5501. colligit. Unius ergo computi summa istæ duæ sunt: qui cum tertio annorum 5509. Natalem eundem Christi respicit, & ab illo propterea jure distinguitur. Subdit trium Erarum duas Incarnationem affin gere: ac prioris, quæ 5501. putat ultimum convenire Christi anno nono; alterius vero quæ 5493. numerat, anno primo: adeoque non duos annales computos, sed unum & eundem esse. Etenim

& unde originem ceperit, ostendere. Verum Era hæc mundana, in qua illigat annum mundi 5501. cum anno Juliano LIV., annoque Dionysiano nono, fictitia, commentitiaque. Exemplum enim quod afferit, ut probet, ejus auctores Passionem Christi conjectisse in annum Dionysianum XLII., qui revera concurrebat cum anno 5533. Eræ Antiochenæ a Panadoro instituta, est de re gesta anno Dionysiano XXXI., quo in cursu fuit littera Dominicalis G. proindeque Martii XXIII., feria sexta, & Martii XXV. Dominica; Cycli Romani Solis XII., Lunæ XIII. Decepit Virum doctissimum annus mundi secundum Antiochenos 5501. cum quo Panadorus annum IX. Incarnationis, qui itidem est nonus Eræ vulgaris, & cum quo Africanus & Alexandrinus conjunxere annum primum Incarnationis. Inde enim necessario sequi putavit, Scriptores aut populos extitisse, qui Incarnationem inchoarint anno mundi 5501. annoque Juliano LIV. cum tamen quotiescumque annus ille mundi 5501. concurrit cum anno Dionysiano IX., & Juliano LIV., nunquam sit caput Incarnationis, sed supponat eam in eadem Era mundana anno 5493. incepisse. Annus itaque 5501. in Era Alexandrina, quam Petavius perperam Panadori Eram vocat, principium est annorum Incarnationis secundum Africananum ac Alexandrinos, annoque Juliano XLIII. inchoatur: in Era vero Antiochena respondet anno Juliano LIV., annoque nono tam Eræ Antiochenæ, quam Eræ Dionysianæ: neque alter cum altero confundendus; cum ad diuersas Eras mundanas pertineant.

(h) Sicut in anno primo Incarnationis in Era Alexandrina nulla facta est immutatio, sed tantum decem anni ad annum primum Diocletiani ex illa expuneli: ita verum non est, ad Eram pristinam Incarnationis, a cuius primo anno numquam eos, nec ullos Orientis populos recessisse diximus, Alexandrinos rediisse; & commentum est, esse aliquas Ecclesias civitatesque, quæ vel hodie, vel præteritis seculis, Incarnationis computum incipient, vel inceperint ab anno mundi 5501. prout cum anno Juliano LIV., annoque Christi Dionysiano nono concurrit. Verum quidem est, id a pluribus gravissimisque Auctribus in literas mandatum fuisse, & errorem illum vulgarem omnium ferme animos occupare. Sed Scriptores illi minime antiqui, & in critica ac eruditione error communis legem facere non potest. Natus is error ex Era Incarnationis Alexandrinorum post Diocletianum Dionysiana septennio breviori: sumta enim inde ansa existimandi scribendique, esse vel fuisse populos, qui Eram Christi tardius quam Latini auspicati fuerint; cum contra ex eo quod Era hæc septem tantum annis, quam nostra brevior est, inde colligere debuissent, eam non procedere ab anno mundi 5501. quatenus cum anno Juliano LIV. annoque Dionysiano nono concurrit. Sed tantum abest, ut novi isti Chronologi ita ratiocinati fuerint, ut in alium errorem inciderint, communique consensu tradiderint, Eram illam Incarnationis secundum Alexandrinos annis octo a Dionysiana dissidere.

„ annum Christianæ vel Dionysianæ Eræ primum uterque computus 5493. numerat: necnon annum ejusdem Eræ nonum interque recenset 5501. quippe de anno currente mundi ad Incarnationis annum a sequendum priores, annos 5500. detrahunt; posteriores, 5492. ex quo major hujus quam illius calculus efficitur. Annus, exempli causa, mundi apud Maximum 6133. detractis 5500. erit ab Incarnatione DCXXXIII. deductis vero 5492. putabitur DCXLI. ad quem revera Maximus perpetuo respectum habuit. Itaque in annis mundi consentiunt ambo computi; in annis Incarnationis diffentiunt. Non debent igitur mundi Eræ vel computi censeri duo, sed unus duntaxat, cuius ad diversos annos Christi Incarnationis alligatur. Quare duæ tantum, quod dicebamus, præcipuae sunt Eræ Græcorum; nempe una, cuius in annum 5493. primus annus Eræ Dionysianæ vel communis congruit: & altera, quæ eundem annum numerat ab Orbe condito 5509. Ita Petavius citatus cap. 1. Quod etiam jam tradiderat lib. 9. de Doct. Temp. cap. 3. sed cum majori obscuritate, quæ inde provenit; quod ad sententiam suam clare explicandam, computum illum mundanum ad mensuram aliquam nobis penitus notam, uti v. g. ad anni Julianum, non applicat.

XLIX.
Era prima & secunda Græcorum una & eadem secundum eternum.
Mens itaque ejus est, Eram mundanam Alexandrinam & Antiochenam unani eadem esse, & nonnisi verbis & consignatione primi anni Incarnationis in ejusdem computi annis differre. Nam Alexandrini, ut persuasum habet Vir dominus Incarnationem illigant cum anno mundi 5493. annoque Juliano XLV: Antiocheni vero cum anno ejusdem computi mundani 5501. annoque Juliano LIV. qui est annus Eræ Dionysianæ nonus, existimantes, deceptos esse Alexandrinos; dum initium Incarnationis octo annis citius in eadem Era mundana collocarunt. Quæ si vera essent, non dubium, quin Era Alexandrina & Antiochena ante Diocletianum una & eadem esset, ut postea fuit, quemadmodum dici non potest, eos qui Martyrium S. Ignatii Antiocheni Episcopi cum anno Dionysiano CVIII. jungunt, diversa Era Christiana, uti ab iis, qui illud in annum CXVII. conferunt. Era autem mundana Constantinopolitana, juxta Petavii sensum, ab Era mundana Alexandrinorum seu Antiochenorum prorsus discrepat; quia annum mundi 5493. cum anno Juliano XXIX. copulat, annum mundi 5501. cum anno Juliano XXXVII. annumque 5509. cum anno Juliano XLV: cum tamen annus mundi 5501. in Era Alexandrina seu Antiochena incipiat anno Juliani LXI. Ex quibus infert Petavius, duas tantum esse Eras mundanas Orientalium, & in prima annum Incarnationis diversimode inchoari. Veruni, cum jam demonstravimus, nullum antiquum Scriptorem, nisi erraverit, nullumque unquam populum credidisse Christum natum esse anno 5501. quatenus cum anno Dionysiano XI. & Juliano LIV. concurrit, omnino distinguedæ duæ Eræ mundanæ, in quarum altera annus 5501. annusque primus Incarnationis anno Juliano XLIII. exordiuntur: in altera vero, Antiochena scilicet, annus mundi 5501. annusque Incarnationis XI. anno Juliano LIV. initium desumunt.

L.
Petavius in intellectu modo & compendi a S. Maximus usurpavit.
Porro Petavius sententiam Maximi explicans, non solum in exemplo laudato, sed & in aliis, quæ passim ex eo assert, pugnantia dicit. Modo enim asserit, eum Incarnationem cum anno mundi 5501. annoque Dionysiano IX. & Juliano LIV. conjunxit; modo vero eandem ab anno mundi 5493. deduxit; cum tamen hæc contraria sint. Maximus itaque Incarnationis epocham anno mundi 5501. annoque Juliano XLIII. auspicatur: ideoque anno Dionysiano DCXLI. ineunte, quo computum suum Ecclesiasticum scribebat, numerare debuisset annum mundi 6143. annumque Incarnationis DCXLIII. Sed quia jam a tribus & amplius seculis Era Alexandrina decennio mutilata fuerat, collegit tantum annum mundi 6133. Incarnationis DCXXXIII. eo nempe Incarnationis anno ab anno mundi 5501. repetito. Hanc mutilationem invicte ostendit annus Julianus DCLXXXV. in quo tam ille mundi quam Incarnationis annus initium sumit. Nam decem annis ex illo numero detractis, restat annus Julianus DCLXXV; ex quo si rursus DCXXXIII. annos Incarnationis, quos Maximus fluxisse dicit, demas, residuus numerus est XLIII; ideo-

que annus ille Incarnationis DCXXXIII. originem ducit ab anno Juliano XLIII, annoque mundi 5501. quod Petavius negare non potest; cum ipsemet fateatur, Alexandrinos annos decem ex Era sua decerpisse; licet in eo erret, quod hanc immutationem anno Dionysiano CCC-LXXX. factam esse credit. Ex quo etiam exemplo manifestum fit, Alexandrinos, dum utramque Eram suam, mundi scilicet & incarnationis, truncarunt, initium Incarnationis ab anno mundi 5501. annoque Juliano XLIII. non removisse.

Sed non tantum Petavius in Maximi opinione exponenda pugnantia dicit, sed etiam ipsemet Maximus non sibi constat. Cum enim is liberum suum scriperit, anno Christi DCXLI, quo currebat annus Incarnationis secundum ALEXANDRINOS DCXXXIII; & decennalem illam tam Eræ mundanæ quam Incarnationis mutilationem non animadverterit, de utraque Era loquitur, ac si semper eodem, quo suo tempore, modo usurpata fuisset; indeque annum illum Incarnationis secundum Alexandrinos DCXXXIII. deducit ab anno Dionysiano IX. & Juliano LIV, quasi eo anno Christus incarnatus fuerit. Nam in parte secunda sui Computi, cap. 2. ubi refutat Undecuplatores, qui Auctores extitere Eræ mundanæ Constantinopolitanæ, ut infra videbitur, exhibit Rotam artificiosam, in cuius primo circulo anni XXVIII. Solis (sic Cyclos Solis nominat) describuntur, ducto initio, non a primo, sed a XIII., XIV. & ita deinceps. In tertio circulo Juliani quadriennii bissextiles habentur; & in quarto iterum anni seu Cycli Solis XXVIII. representantur, & quidem inchoati a primo Cyclo, ut studiosus Lector faciliter intelligeret, quem illi (nempe Undecuplatores) computant primum Solis annum, apud nos esse XIII., & secundum, XIV. & ita porro eadem omnino ratione, inquit Sanctus Maximus. Si itaque Cyclus Solis XIII. quem reddit annus mundi secundum Alexandrinos 5501. concurrit cum Cyclo Solis I. secundum Constantinopolitanos, ut in illa Rota videre est, Christi Incarnationem quam Maximus factam dicit anno mundi 5501. notato Cyclo Solis XIII., omnino competit in annum Dionysianum IX., quo in cursu fuit annus Constantinopolitanus 5516. qui per XXVIII. divisus reddit Cyclus Solis I. Præterea in eadem Rota Cyclus Solis XII. Alexandrinus respondet anno bissextili, qualis fuit annus Dionysianus VIII. Incarnationem itaque ex Maximi mente annus bissextili proxime antecessit, eaque facta, currente Cyclo Constantinopolitano primo, quæ duo non convenient annno Juliano XLIII, cum quo Alexandrini annum mundi 5501. communis confundu conjungunt. Denique cap. 17. primæ partis ait, Cyclus Solis XXVIII. per quatuor divisum offerre annos bissextiles; ita ut Cycli Solis IV., VIII., XII. & sic deinceps cum annis bissextilibus concurrant. Ex quo consequens est, juxta Maximum, Christum incarnatum non esse anno Juliano XLIII, quia annus Julianus XLII. bissextilis non fuit. Ad hoc argumentum, omnium, quæ ex Maximo afferuntur, validissimum,

LI.
S. Maximus in primo Incarnationis anno consignans do sibi non constat.

mum, Petavius annum non advertit. Verum vel Sanctus Maximus sibimet manifeste contradicit; cum ex iis quæ ex eodem supra in medium adduximus, constet, eum copulasse primum Incarnationis annum cum anno Juliano XLIII, sicuti & cæteros omnes Eræ mundanæ Alexandrinæ Señatores; vel illius decennalis mutilationis ignorance in errorem Maximus trahitur, dum scilicet annum mundanum Alexandrinum unum eundemque cum anno mundano Antiocheno semper fuisse putat, uti erat eo seculo, quo ipsem et scribebat, anno tempore Dionysiano DCXLI. Eo itaque tempore Cyclus Solis per quatuor divisus tunc dabant annos bisextiles, & Cyclus Solis XIII. Alexandrinus concurrebat cum primo Cyclo Solis Constantinopolitano. Verum ante Imperium Diocletiani ac decennalem mutilationem, cuius saepius meminimus, annus mundanus Alexandrinus valde discrepabat ab anno mundano Antiocheno; ideoque diversis Cyclis Solis hæc duæ Eræ mundanæ insignebantur, ut jam explicavimus. Nec ullo modo dubitari potest, quin Sanctus Maximus Eram Incarnationis Alexandrinam, non vero aliam ab ea diversam, ut perperam autumavit Petavius, secutus fuerit; cum hæc Era desinat iisdem numeris ac mundana Alexandrina, & Maximus erat, ultimum Heraclii Imp. annum fuisse annum mundi 6133. Incarnationis vero DCXXXIII, quas Eras duas Alexandrinas esse, ipsis etiam cæcis liquet.

LII.
Explicatur
Secunda
Periodus
Orientalium.

Venio nunc ad Eram mundanam *Antiochenam*, ut communiter nuncupatur, quæ tamen melius *Graco-Alexandrina* vocaretur; cum post initium Imperii Diocletiani ab Alexandrina non differat. Panadorus Monachus Ægyptius, qui vetustior non invenitur, qui ejus meminerit, coniunxit annum primum Incarnationis cum anno mundi 5493. annoque Juliano XLV, ut variis exemplis ex Syncello deductis demonstrat Petavius in Auctario lib. 8. cap. 1. Quia de re quia inter omnes convenit, actum non agam. Cum itaque Alexandrinus annum mundi 5503. cum anno Juliano quadragesimo tertio; Antiocheni vero annum mundi 5491. cum eodem anno Juliano XLIII. connectant: manifestum est, ex Era mundana Alexandrina Antiochenam formatam; & Panadorum, vel forsitan aliud eo antiquiore, Incarnationem. ex anno Juliano XLIII. ad XLV. retraxisse; conditumque mundi decennio tardius quam Africani & Alexandrinos inchoasse: cum ad annum Julianum XLIII. Alexandrinus supponant fluxisse tum annos mundanos 5503. Antiocheni vero nonnisi 5491. quæ immutatio in capite Incarnationis a Panadore facta, ne decennalis illa mutilatio; quam *Anatolius* induxerat, Eram Alexandrinam imposterum sedaret. Nam ut recte Petavius lib. laudato cap. 4. cx vestigiis Chronologiae Panadorei conjectura fieri potest, accuratum in rebus Mathematicis ac diligenter hominem fuisse; atque haud paulo intelligentiorem ejus reprehensore Georgio, apud quem ea vestigia extant, & cujus in hoc genere infinita peccata sunt: sed nullum majus, quam quod ea vellicare instituit, quæ neque capiebat ipse, & ab ipso Panadore, quem accusabat, fuerant scripta constanter. Totum itaque hujus secundæ reformationis artificium in eo situm, quod Panadorus creationem mundi decem annis, Incarnationem vero biennio tardius quam Alexandrinus, posuerit. Annus enim Antiochenus 5491. concurrit cum anno Alexandrinus 5503. eoque anno Alexandrinus Incarnationem exordiuntur: annus 5492. cum anno 5502. annus 5493. cum anno 5503. quo Alexandrinus tertium Incarnationis; Antiocheni vero primum inchoant, & sic deinceps, usque ad annum primum Diocletiani Imp. seu annum mundi secundum Alexandrinos 5777. quia cum

eo anno Alexandrini decennio tam Eram mundanam quam Incarnationis decurtarint, non amplius Antiochenos decennio in annis mundi antecedunt, nec triennio in annis Incarnationis; sed unam eandemque Eram mundanam utriq[ue] habent, adeo ut eo mundi anno, quo Diocletianus mense Septembri Imperium init, Antiocheni incipient annum mundi 5777. Incarnationis CCLXXXV; Alexandrini autem annum mundi 5777. Incarnationis CCLXXVII: ideoque in hac secunda Era Antiochenos non amplius triennio præcedunt Alexandrini, sed septennio tardiores sunt, ob decem scilicet annos Incarnationis abdicatos; quod etiam respectu Eræ Dionysianæ dicendum, cum Latini & Antiocheni eadem Era Incarnationis utantur.

Fateor tamen, me in nullis Scriptoribus Græcis hujus Eræ Incarnationis secundum Antiochenos exemplum aliquod post Diocletianum invenisse. Quare valde suspicor, ne Panadorus, vel aliquis alias Antiocheni computi artifex potius propriam opinionem proposuerit quam Eram aliquam Incarnationis invexerit: præser-tim, quia ipsem apud Syncellum tradit, Concilium Nicænum celebratum esse anno Incarnationis CCCXVI. juxta computum nempe Alexandrinorum; cum tamen juxta proprium scribere debuisset, anno Incarnationis CCCXXIV, mense Septembri inchoato, quia Concilium Nicænum celebratum est mense Junio anni Dionysiani CCCXXXV. quo adhuc in cursu erat annus Incarnationis CCCXXIV. secundum Antiochenos. Verum quidem est, Epiphanium num. XIII. laudatum scribere, *Manen* hæreticum apparuisse secundum aliquos Anno Ascensionis (ita perperam Incarnationem vocat) CCLXXVI. tempore Probi Imp. qui eo anno juxta Eram Dionysianam imperare coepit. Sed non inde sequitur, Epiphanium alicui Eræ eum annum attribuisse; cum de privatorum quorumdam Scriptorum sententia intelligi possit. Quod si hæc conjectura admittenda sit, Dionysius primus fuerit, qui Panadorei opinionem ad Eræ gradum promoverit. Quod obiter dictum sit. Porro Periodus mundana Alexandrinorum Antiochenam repræsentabit, si decennium ex ea abjicias: contra vero Periodus mundana Antiochenorum Alexandrinam, si decem unitates adjeceris.

Post aliquot secula Periodus mundana Antiochenorum a Constantinopolitanis rursus reformatæ; annusque Incarnationis cum anno quidem Juliano XLV, uti Panadoro & post eum Dionysis exiguo placuit, sed cum anno mundano 5503. conjunctus. Is annus partitus per XV. reddit Indictionem quartam, qua secundum Orientales annus primus Incarnationis annusque Julianus XLV. insigniti sunt a Septembri, a quo annum civilem exordiuntur. Fervebat tunc Indictionis usus, quam ut annus mundanus per XV. divisus exhibere posset, mundi creationem annos sedecim ante Antiochenos auspicati sunt, adjecto scilicet integro Indictionis circulo, ac præterea unitate. Ininde fit, ut si ex Era mundana Constantinopolitanorum sedecim annos abjicias, ad Antiochenam pervenias: & e contra si Antiochenæ annos sedecim addas, Constantinopolitanam assequaris. Ejus instituendæ aliam etiam causam Petavius lib. 8. Auctarii cap. 3. assert, Cyclus scilicet Judaici communitatem, quem & Victorinus, ac Latini & Occidentales plerique secuti sunt. Quamquam nihil præter Cyclorum vel aureorum numerorum ordinem expressisse Græcos existimet; nec incelebrando Paschate ad eos errores adhæsisse, quos in Victorini ac Latinorum sectam præposta Iudaorum imitatio transfudit. Cyclus Judaicus ac Latinus ab Alexandrinus & Romano, ternario discrepat; ut qui primus est Ro-ma-

LIII.
Incertum
an Epochæ
Incarnationis se-
cundum
Antioche-
nos vere
Era fuerit,
an tantum
opinio .

LIV.
Explica-
tur tertia
Era O-
rientalium
Christia-
norum .

manorum, Latinorum sit XVIII. qui illorum tertius horum sit XIX, ut lib. 6. de doct. Temp. pluribus exponit; præsertim cap. 5. ubi numeris amborum aureis Kalendarii Romani dies utrumque stipavit. Ibi ad Kalendas Januarias Romanus numerus adscriptus est III, Latinorum XIX. Eiusmodi Cyclorum ratio in postremo hoc computo locum habet. Nam divisis 5509. per XIX, restant XVIII, qui Judaicus Cyclus & Latinus erat anno Incarnationis, siue communis Erae primo: ad quem tribus adjectis, efficitur aureus numerus Alexandrinorum II, qui eundem annum occupat. Sic anno Christi 1373. aureus numerus Alexandrinus erat VI. Hunc annum Isaacus Monachus numerat hujus Erae 6881. quo numero per XIX. partito, supersunt III. Proinde Judaicus iste Cyclus fuit anni 1373.

Scaliger lib. 3. Canonum Isagogicorum pag. 280. ait, se inter Latinos qui ejus Erae meminerit, vetustiorem invenisse neminem, quam Auctorem Opusculi Bedæ perperam attributi, cui titulus, *Computi Ratio*. Is enim Scriptor dicit, anno 6179. Christi vero DCCLXXI, &c. Verum antiquius exemplum habemus in sexta Synodo Generali anno Dionysiano DCLXXX. habita, in qua hæc Era mundana usurpata. Dicitur enim Concilium coactum anno mundi 6189. Petavius in Auctario lib. 8. cap. 14. & seq. Computum Ecclesiasticum Sancti Maximi explicans, docte ostendit, jam eo tempore, quo ille Computus elucubratus, anno nempe Christi Dionysiano DCXLI, Eram mundanam Constantinopolitanam agnitaui fuisse. Ibi enim Maximus contra certos Computi Paschalis artifices disputat, quos πενταπλήρες, & ἑξαπλήρες, nominat, quosque nos Undecuplatores appellare possumus, hoc est quinquies & sexies annos Cycli Lunaris multiplicantes, vel, ut uno verbo id exprimatur, undecies. Fuerunt hi Autores illius Computi, quem Constantinopolitanum nominamus, qui Erae Christianæ primum annum offert in eo, qui est ab Adamo 5509. quod partim ex Cyclis Solis & Lunæ, partim ex annorum numero Petavius colligit. Cyclus enim Lunaris Undecuplantium XI, Antiochenis est XIV; illorum primus est, horum quartus; illorumque primus Solaris est Antiochenis quartus; ideo Undecuplatores alium annum mundanum non habebant, quam Copolitanum hodiernum, ut patet ex Tabula Erarum Græcarum mox subjicienda. Præterea ait Maximus cap. 12. primæ partis sui Computi, Undecuplatores ad Annos Adami addidisse sedecim, quod Constantinopolitano Computo congruit. Siquidem annus primus Erae Christianæ in Antiocheno numeratur 5493. in Constantinopolitano 5509. Intervallum anni XVI. Pluræ hac de re Petavius citatus, ubi addit, Maximum sic de Computatoribus hisce, qui XVI. ad Eram Adami adiacerunt, quasi de recentioribus & æqualibus pene suis loqui. Quare Periodus seu Era mundana Constantinopolitana, qui his etiam nostris temporibus in Patriarchatu Constantinopolitano, in Moscovia aliisque regionibus olim. Patriarchæ Constantinopolitano subjectis viget, Heraclio imperante, vel circiter instituta.

Res adhuc clarius evadet, si primum annum Alexandreum alligemus cum anno Periodi Julianæ, quo is cœpit, anno nempe ejusdem Periodi 4402. Nam annus ille 4402. per XIX. divisus Cyclum Lunæ XIII, & per XXVIII. partitus Cyclum Solis VI. exhibet. Quamobrem primum annus Alexandreus Cyclo Solari Romano VI, & Cyclo Lunari Romano XIII. insignitur; cumque Antiocheni & Romani seu Dionysiani in Cyclo Lunari convenient, & in Solari Antiocheni ante Septembrem seu ante initium anni civilis, annos quinque minus quam Diony-

siani numerent, manifestissimum est Antiochenos Era mundana Panadori olim usos esse; cum annus hujus Erae 5182. quo anni Seleucidarum seu Alexандri incipiunt, reddat Cyclum Solis II. & Lunæ XIV, Martio insequenti incipiendo, ideoque mense Martio præcedenti, cum adhuc in cursu esset annus Antiochenus 5181. cœpisse Cyclum Solis I. Lunæ XIII. Inde certa redditur conjectura quam iuum. XVIII. in mediuni adduxi, ideo scilicet Dionysium notasse primum annum Magni Cyli DXXXII. annorum Cyclo Lunæ I. & Solis IX, quia annus mundanus nempe 5777. cui ab Alexandrinis affixus fuerat, per XIX. & XXVIII. divisis offert Cyclum Solis IX. & Lunæ I.

Porro ante annum Christi 1443. Antiochenos LVII. Eram suam mundanam repudiisse & Constantiopolitanam adoptasse demonstrat Epistola trium Patriarcharum Syriæ, qui licet Synodo Florentinæ per Legatos subscriptissent, ira tamen percit adversus Metrophanem Patriarcham Cp. qui Schismaticos e suis sedibus exturbantem, & in eorum locum Episcopos communionis Romanæ re. subrogantem, literas Synodales dedere, recitatas ab Allatio lib. 3. de Ecclesiæ Occident. & Orient. Consens. cap. 4. num. I. propriis eorum manibus subscriptas, mense Aprili VI. MDCCCLII. anni, nunc currentis Indictionis sexta, & a Christo anno MCCCCXLIII. Verba Græca hic non exscribo, quia error in eorum numeros irrepsit. Datae eæ literæ à Philotheo Alexandrino, Dorotheo Antiocheno, & Joachimo Hierosolymitano. Suriani kodierni annos mundi & Incarnationis secundum Copolitanos a Kalendis Octob. exordiuntur, ut ex variis inde scriptis Epistolis, utraque illa Era notatis didici.

Golius vir rerum Orientalium peritissimus in suo Lexico Arabico prodit in voce TAB aliam Eram non Julianam a Judæis Syriæ usurpari, sed Arabes Syriæ & Mesopotamie, cum annis Solaribus utuntur, eosdem à Kalend. Octob. semper auspicari. Quare in Eris mundanis & Eris Incarnationis apud Orientales variatum est.

Artificio trium istarum Periodorum mundanorum relecto, facile est easdem ad unicam reducere, & ubi unam tenueris, cæteras animo tuo representare. Invenis v. g. in aliquo rerum Byzantinarum Historico, Constantinum Magnum Circulum Indictionis instituisse anno mundi Alexandrino seu Antiocheno, qui post Diocletianum unus & idem est 5805. anno nempe Dionysiano CCCXII. quo Kalendis Septembris inchoatur. Si scire velis, quem tunc annum Constantinopoli numerarent, adjice sedecim: sive tibi non solum constabit, Indictiones anno mundi Constantinopolitano 5821. institutas esse, sed etiam quo anno id acciderit in qualibet Periodo mundana Orientalium. Quod si dubites an erraveris, annum illum Constantinopolitani per XV. partire, inveniesque, illum Indictionem I. relinquere: ideoque & eam utriusque anni connexionem certam esse: cum Antiocheni & Alexandrini unitatem addere cogantur, ut in anno mundano currentem apud omnes Orientales Indictionem assequi possint. Annus autem mundi Alexandrinus 5805. Indictionem XV. reddit, quemadmodum & annus Dionysianus CCCXII.

His ita constitutis, appareat, quantis haec tenet tenebris Erae mundanae Græcorum circumfusæ fuerint, tercia excepta, quæ, quod in multis libris legatur, & a variis populis etiamnum usurpetur, omnibus nota. Scaliger, qui primus omnium eas in Opere de Emendat. Temp. examinavit, priorem vocavit Orientalem, annumque 5509. in annum Julianum XLV. incidere credidit; alteram Lunarem appellavit, & Incarnationem in annum mundi 5495. Julianum XLV. conjecit; tertiamque Paschalem nuncupavit, in eaque Incarnationem cum anno 5509. Juliano

O O XLI.

LV.
Antiqui-
tas Periodi
Constanti-
nopolita-
nae.

LVI.
Antioche-
ni Era
mundana
Panadori
utebantur.

Apparatus in Baronium

LVIII;
Variatio
apud O-
rientales
in Eris
mundi &
Incarna-
tionis.

LIX.
In quali-
bet Periodo
Oriente-
lium Chri-
stianorum
omnes con-
tentæ.

LX.
Periodi
Christia-
norum O-
rientaliun
haec
obscure.

XLV. inchoavit. Hanc tamen cautionem addit, ut in computo Lunari duo perpetua methodo subtrahantur. Cum vero lib. 8. pag. 689. Computum Æthiopicum exponit; addit: *A principio rerum ad Christum putant* (nempe Æthiopes) annos 5500. sed Ecclesia Antiochena uno plus 5501. eamque Eram vocant, ἀπὸ πτώσεως Αδάμ, a casu Adam. Mira autem hallucinatio inde eos incessit. Nam, cum Graecorum Computus Paschalis ab initio rerum ad Christum, putet annos 5508. illi vero 5501. hinc factum, ut de summa annorum Christi Dionysianorum detrahant annos VII. Hoc faciunt Æthiopes ipsi, & Graci quidam, Maximus Monachus, & Historia Constantinopolitana, ex qua libros suos consarcinavit Landulfus Sagax. In annis enim Christi semper absunt a Computo Dionysiano annis VII. Itaque Æthiopes Ægyptiensis annum Christi 1585. putabant 1577. a die XXIX. mensis Augusti anni 1584. a quo die tam annum mundi quam annos Diocletiani incipiunt. Verum priorem Eram perperam Orientalem vocat, cum tam Georgius quam Theophanes eam nominent καὶ Ἀιγυπτίας, id est Ægyptiacam, sive Αἰξανδρῖα, id est Alexandrinam, & tertiam, καὶ τὰ Ρωμαῖς Romanam, quia Constantinopolis nova Roma fuit. Cur enim Eris a multis seculis institutis propria nomina eripere, novaque imponere; quod solum licet cum dē re constat, nomen vero ignoratur. Adhac, cur initium

Incarnationis in hac secunda Era ab anno mundi 5495. repetere, cum Panadorus, qui ejus inventor reputari potest, illud ab anno 5493. desumserit? Porro Petavius tam lib. 9. de Doct. Temp. cap. 5. quam in Auctorio lib. 8. cap. 6. pluribus ostendit, eas appellationes male illis Eris inditas, præsertim, cum tam Era Constantinopolitana, quam Antiochena ad Lunam directa & Lunaris fuerit; quatenus iis diebus uterque Cyclus adscriptus sit, in quos Nicenii Concilii tempore Novilunia competebant, ut Petavius docte ostendit. Neque etiam verum est, in priori Era Incarnationem collocari anno Juliano XLV, neque qui Incarnationem ab anno 5500. auspicantur, differre ab iis, qui ab anno 5501. incipiunt: nec etiam Æthiopes & Ægyptios, qui in hunc usque diem Era Alexandrina utuntur, Eram Dionysianam mutilasse; cum Era Incarnationis, quam adhibent, diversa sit a Dionysiana, & longe antequam Dionysius nasceretur, instituta.

Denique Scaliger ad decennalem mutilationem Eræ Alexandrinæ animum non advertit; ideoque tres Eras illa mundanas etiamnum hodie in Oriente usurpari creditit: Opus enim de Emendatione Temporum pag. 784. his aliisque temporum Notis absolvit: Exactum Opus Dei Opt. Maximi gratia, feria tertia.

A N N O	
Cycli Solaris decimo.)
Cycli Lunaris secundo.)
Periodi Julianæ 6310.)
Era Constantinopolitana Paschalis 7105.) IX. KAL. JUN. I.
Era Constantinopolitana Lunaris 7091.)
Era Orientalis 7098.)
Era Caesaris Hispanica 1635.)

Et is annus Eræ Dionysianæ 1597. ut tam feria III. quæ eo Christi anno in diem IX. Kalend. Junii, seu diem XXIV. mensis Maii incurrit, quam Cyclus X, Lunæ II. annus Periodi Julianæ 6310. annusque 1635. Eræ Hispanicæ certo manifestant. Quamobrem erat is quidem annus Constantinopolitanus, quem perperam Scaliger vocat annum Eræ Constantinopolitana Paschalis, 7105. a Septembri anni Christi antecedentis inchoatus; sed non erat annus Antiochenus, quem ipse Constantinopolitanum Lunare appellat, 7091. sed 7089. qui mense Septembri anni Christi 1596. initium habuit; qui error profluxit ex eo quod Scaliger annum primum Eræ Dionysianæ non ab anno mundi 5493. ut fieri debet, sed ab anno mundi 5495. repetat. Præterea annus ille mundanus 7098. Eræ Orientalis seu Alexandrinæ plane fictitious est, & a nemine unquam usurpatus; cum ad annum primum Diocletiani Alexandrini & Antiocheni eadem Era mundana utantur, post præ-

fatum scilicet decem annorum mutilationem. Denique Calvisius, qui primus omnium Chro-nico certis temporum characteribus munito Or-bem literarium beavit, Eræ Constantinopolitanæ, aliarumque præcipuarum tam Solarium quam Lunarium annos semper notat, Alexandrinæ vero & Antiochenæ nusquam meminit; quia sine dubio quomodo ex illis ambagibus se extricare, non habebat.

Scaliger lib. 7. de Emendat. Temp. pag. 747. exhibet Tabulam Cyclorum trium Erarum mun-dinarum Orientalium, sed vitiosam, quod ini-tium Incarnationis in Era Alexandrina eum fu-geret. Heic ego aliam Cyclorum Solarium & Lunarium ac litterarum Dominicalium Roma-narum subjicio, annis omnium Computorum, a Kalendis Januariis repetitis; quamvis civilis annus & Indicio ab antecedente Septembri in-ciپiant. Romanus numerus Cyclos Solis, Ara-bicus Cyclos Lunæ repræsentat.

LXI.
Periodum
Alexandri-
nam &
Antioche-
nam post
Diocletia-
num unam
& eamdem
esse Scali-
gerum fu-
git.

LXII.
Cycli Sola-
res & Lu-
nares ha-
rum trium
Erarum
inter se
comparati.

TABULA CYCLORUM SOLARIUM ET LUNARIUM IN
Eris mundanis Græcorum.

Linea utriusque Cycli in Era Dionys.	Linea utriusque Cycli in Era Alex.	Linea utriusque Cycli in Era Antioch.	Linea utriusque Cycli in Era CP.	Linea litteræ Dominicalis Romanæ.	Termini Paschales.	Anni Juliani.
V.	X.	XXVIII.	XVI.	BA.		XLI.
VI.	XI.	I.	XVII.	G.		XLII.
VII.	XII.	II.	XVIII.	F.		XLIII.
VIII.	XIII.	III.	XIX.	E.		XLIV.
IX.	XO.	IV.	XX.	DC.	v. April.	XLV.
X.	XIV.	V.	XXI.	B.	xxv. Mart.	XLVI.
II.	XI.	I.	XX.			
X.	XV.	V.	XXI.			
2.	XZ.	2.	XX.			
XI.	XVI.	VI.	XXII.	A.	xiii. April.	XLVII.
3.	XZ.	3.	XXI.			
XII.	XVII.	VII.	XXIII.	G.	ii. April.	XLVIII.
4.	XZ.	4.	I.			
XIII.	XVIII.	VIII.	XXIV.	FE.	xxii. Mart.	XLIX.
5.	XZ.	5.	XX.			
XIV.	XIX.	IX.	XXV.	D.	x. April.	L.
6.	XZ.	6.	XX.			
XV.	XX.	X.	XXVI.	C.	xxx. Mart.	LI.
7.	XZ.	7.	XXV.			
XVI.	XXI.	XI.	XXVII.	B.	xviii. April.	LII.
8.	XZ.	8.	XXVI.			
XVII.	XXII.	XII.	XXVIII.	AG.	vii. April.	LIII.
9.	XZ.	9.	XXV.			
XVIII.	XXIII.	XIII.	I.	F.	xxvii. Mart.	LIV.
10.		XO.	7.			
XIX.	XXIV.	XIV.	II.	E.	xv. April.	LV.
11.		II.	8.			
XX.	XXV.	XV.	III.	D.	iiii. April.	LVI.
12.		XZ.	9.			
XXI.	XXVI.	XVI.	IV.	CB.	xxiv. Mart.	LVII.
13.		XZ.	IO.			
XXII.	XXVII.	XVII.	V.	A.	xii. April.	LVIII.
14.		XZ.	II.			
XXIII.	XXVIII.	XVIII.	VI.	G.	i. April.	LIX.
15.		XZ.	12.			
XXIV.	I.	XIX.	VII.	F.	xxi. Mart.	LX.
XXV.	II.	XX.	VIII.	ED.	ix. April.	LXI.
XXVI.	III.	XXX.	IX.	C.	xxix. Mart.	LXII.
XXVII.	IV.	XXII.	X.	B.	xxvii. April.	LXIII.

Linea utriusque Cycli in Era Dionys.	Linea utriusque Cycli in Era Alex.	Linea utriusque Cycli in Era Antioe.	Linea utriusque Cycli in Era CP.	Linea litteræ Dominicalis Romanæ.	Termini Paschales.	Anni Juliani.
XXVIII.	V.	XXIII.	XI.	A.		LXIV.
I.	VI.	XXIV.	XII.	GF.		LXV.
II.	VII.	XXV.	XIII.	E.		LXVI.
III.	VIII.	XXVI.	XIV.	D.		LXVII.
IV.	IX.	XXVII.	XV.	C.		LXVIII.

LXIII.
Cycli Solis
Era Alex-
andrina
ejus muti-
lationem
produnt.

Vides in hac Tabula, Cyclum Solis tam in annis Antiochenis quam in Constantinopolitanis per quatuor divisum, annum bissextilem offerre, ideoque annos notatos Cyclo Solis IV. vel VIII. vel XII. & sic deinceps, bissextiles esse. Cyclus autem Solaris Eræ Alexandrinæ inservire tantum potest usque ad primum Diocletiani annum, qui mundi est secundum Alexandrinos 5777. ob illam scilicet mutationem, quæ ideo inde evidentissime demonstratur. Qui enim Cyclo illo Solari post Diocletianum ute-
retur, decem annis omnino aberraret. v. g. annus mundi 5944. qui Kalendis Septembbris anni Dionysiani CCCCLI. cœpit, prædictus est Cyclo Solis VIII., littera Dominicali D. quæ ideo in-
dicare debet litteram Dominicalem Romanam anni Christi CCCCLII. a cuius Kalendis Janua-
riis Cyclos Græcos nos inchoare diximus; quod major pars anni civilis v. g. 5944. a Januario ad Septembrem fluat. Et tamen annus Dionysianus CCCCLII. notatur dupli littera Domi-
nicali FE. Littera itaque Dominicalis D. Cyclo Solis VIII. Alexandrino affixa duceret ad an-

num Dionysianum CCCCXLII. littera Domini-
cali D. insignitum, quia scilicet Alexandrinis an-
nis decem Eram suam decurtarunt. Si Cyclo Solis Alexandrino VIII. addas decem Cyclos, qui decem annis ab Alexandrinis prætermis-
sive respondent, habebis litteram Dominicalem FE. Cyclo Solis XVIII. affixam, qua annus Dio-
nysianus CCCCLII, ut mox dixi notatur. Hu-
jus Tabula opera cognosces, an in conju-
ncto annis mundanis Græcorum cum annis Dio-
nysianis erraveris; anni enim illi mundani in
majori sui parte, a Kalendis scilicet Januariis
usque ad Kalendas Septembres, eadem littera
Dominicali ac annus Dionysianus, in quo de-
sinunt, prædicti esse debent; quamquam faciliter
est methodus ex Indictione desumpta, quæ ideo
præferenda.

Ut autem hæc annorum Græcorum cum Dio-
nysianis connexio manifestior fiat, & ne decen-
nalis illa mutilatio in errorem impellat, habes
heic Tabulam annos trecentos continentem, ad
cujus regulam ceteri omnes dirigendi erunt.

LXIV.
Anni mun-
dani Gra-
corum pri-
mi seculi
Christiani
cum Dio-
nysianis
illigati,

Annī Diony- siani a Ka- lend. Janu.	Annī mundi secun. Alex. a Kal. Sept.	Annī Incarn. secun. Alex. a Kal. Sept.	Annī mundi secund. Ant. a Kal. Sept.	Annī Incarn. secund. Ant. a Kal. Sept.	Annī mundi secund. C.P. a Kal. Sept.	Annī Incarn. secund. C.P. a Kal. Sept.
Ante Christ.				Ante Christ.		Ante Christ.
III.	5501.	1.	5491.	2.	5507.	2.
Ante Christ.				Ante Christ.		Ante Christ.
II.	5502.	2.	5492.	1.	5508.	1.
Ante Christ.				Christi		Christi
I.	5503.	3.	5493.	1.	5509.	1.
Christi				Christi		Christi
I.	5504.	4.	5494.	2.	5510.	2.
II.	5505.	5.	5495.	3.	5511.	3.
III.	5506.	6.	5496.	4.	5512.	4.
IV.	5507.	7.	5497.	5.	5513.	5.
V.	5508.	8.	5498.	6.	5514.	6.
VI.	5509.	9.	5499.	7.	5515.	7.
VII.	5510.	10.	5500.	8.	5516.	8.
VIII.	5511.	11.	5501.	9.	5517.	9.
IX.	5512.	12.	5502.	10.	5518.	10.

Anni Dionysiani a Kalend. Janu.	Anni mundi secun. Alex. a Kal. Sept.	Anni Incarn. secun. Alex. a Kal. Sept.	Anni mundi secund. Ant. a Kal. Sep.	Anni Incarn. secund. Ant. a Kal. Sept.	Anni mundi secund. C.P. a Kal. Sep.	Anni Incarn. secund. C.P. a Kal. Sept.
X.	5513.	13.	5503.	11.	5519.	11.
XI.	5514.	14.	5504.	12.	5520.	12.
XII.	5515.	15.	5505.	13.	5521.	13.
XIII.	5516.	16.	5506.	14.	5522.	14.
XIV.	5517.	17.	5507.	15.	5523.	15.
XV.	5518.	18.	5508.	16.	5524.	6.
XVI.	5519.	19.	5509.	17.	5525.	17.
XVII.	5520.	20.	5510.	18.	5526.	18.
XVIII.	5521.	21.	5511.	19.	5527.	19.
XIX.	5522.	22.	5512.	20.	5528.	20.
XX.	5523.	23.	5513.	21.	5529.	21.
XXI.	5524.	24.	5514.	22.	5530.	22.
XXII.	5525.	25.	5515.	23.	5531.	23.
XXIII.	5526.	26.	5516.	24.	5532.	24.
XXIV.	5527.	27.	5517.	25.	5533.	25.
XXV.	5528.	28.	5518.	26.	5534.	26.
XXVI.	5529.	29.	5519.	27.	5535.	27.
XXVII.	5530.	30.	5520.	28.	5536.	28.
XXVIII.	5531.	31.	5521.	29.	5537.	29.
XXIX.	5532.	32.	5522.	30.	5538.	30.
XXX.	5533.	33.	5523.	31.	5539.	31.
XXXI.	5534.	34.	5524.	32.	5540.	32.
XXXII.	5535.	35.	5525.	33.	5541.	33.
XXXIII.	5536.	36.	5526.	34.	5542.	34.
XXXIV.	5537.	37.	5527.	35.	5543.	35.
XXXV.	5538.	38.	5528.	36.	5544.	36.
XXXVI.	5539.	39.	5529.	37.	5545.	37.
XXXVII.	5540.	40.	5530.	38.	5546.	38.
XXXVIII.	5541.	41.	5531.	39.	5547.	39.
XXXIX.	5542.	42.	5532.	40.	5548.	40.
XL.	5543.	43.	5533.	41.	5549.	41.
XL1.	5544.	44.	5534.	42.	5550.	42.
XL2.	5545.	45.	5535.	43.	5551.	43.
XL3.	5546.	46.	5536.	44.	5552.	44.
XL4.	5547.	47.	5537.	45.	5553.	45.
XL5.	5548.	48.	5538.	46.	5554.	46.
XL6.	5549.	49.	5539.	47.	5555.	47.

Anni

Anni Dionysiani a Kalend. Janu.	Anni mundi secund. Alex. a Kal. Sept.	Anni Incarn. secun. Alex. a Kal. Sep.	Anni mundi secund. Ant. a Kal. Sept.	Anni Incarn. secund. Ant. a Kal. Sept.	Anni mundi secund. C.P. a Kal. Sept.	Anni Incarn. secund. C.P. a Kal. Sep.
XLVII.	5550.	50.	5540.	48.	5556.	48.
XLVIII.	5551.	51.	5541.	49.	5557.	49.
XLIX.	5552.	52.	5542.	50.	5558.	50.
L.	5553.	53.	5543.	51.	5559.	51.
LI.	5554.	54.	5544.	52.	5560.	52.
LI.	5555.	55.	5545.	53.	5561.	53.
LIII.	5556.	56.	5546.	54.	5562.	54.
LIV.	5557.	57.	5547.	55.	5563.	55.
LV.	5558.	58.	5548.	56.	5564.	56.
LVI.	5559.	59.	5549.	57.	5565.	57.
LVII.	5560.	60.	5550.	58.	5566.	58.
LVIII.	5561.	61.	5551.	59.	5567.	59.
LIX.	5562.	62.	5552.	60.	5568.	60.
LX.	5563.	63.	5553.	61.	5569.	61.
LXI.	5564.	64.	5554.	62.	5570.	62.
LXII.	5565.	65.	5555.	63.	5571.	63.
LXIII.	5566.	66.	5556.	64.	5572.	64.
LXIV.	5567.	67.	5557.	65.	5573.	65.
LXV.	5568.	68.	5558.	66.	5574.	66.
LXVI.	5569.	69.	5559.	67.	5575.	67.
LXVII.	5570.	70.	5560.	68.	5576.	68.
LXVIII.	5571.	71.	5561.	69.	5577.	69.
LXIX.	5572.	72.	5562.	70.	5578.	70.
LXX.	5573.	73.	5563.	71.	5579.	71.
LXXI.	5574.	74.	5564.	72.	5580.	72.
LXXII.	5575.	75.	5565.	73.	5581.	73.
LXXIII.	5576.	76.	5566.	74.	5582.	74.
LXXIV.	5577.	77.	5567.	75.	5583.	75.
LXXV.	5578.	78.	5568.	76.	5584.	76.
LXXVI.	5579.	79.	5569.	77.	5585.	77.
LXXVII.	5580.	80.	5570.	78.	5586.	78.
LXXVIII.	5581.	81.	5571.	79.	5587.	79.
LXXIX.	5582.	82.	5572.	80.	5588.	80.
LXXX.	5583.	83.	5573.	81.	5589.	81.
LXXXI.	5584.	84.	5574.	82.	5590.	82.
LXXXII.	5585.	85.	5575.	83.	5591.	83.
LXXXIII.	5586.	86.	5576.	84.	5592.	84.

Anni

Anni Dionysiani a Kalendis Januar.	Anni mundi secund. Alex. a Kal. Sept.	Anni Incarn. secund. Alex. a Kal. Sept.	Anni mundi secund. Ant. a Kal. Sept.	Anni Incarn. secund. Ant. a Kal. Sept.	Anni mundi secund. CP. a Kal. Sept.	Anni Incarn. secund. CP. a Kal. Sept.	
LXXXIV.	5587.	87.	5577.	85.	5593.	85.	
LXXXV.	5588.	88.	5578.	86.	5594.	86.	
LXXXVI.	5589.	89.	5579.	87.	5595.	87.	
LXXXVII.	5590.	90.	5580.	88.	5596.	88.	
LXXXVIII.	5591.	91.	5581.	89.	5597.	89.	
LXXXIX.	5592.	92.	5582.	90.	5598.	90.	
LXXXX.	5593.	93.	5583.	91.	5599.	91.	
LXXXXI.	5594.	94.	5584.	92.	5600.	92.	
LXXXXII.	5595.	95.	5585.	93.	5601.	93.	
LXXXXIII.	5596.	96.	5586.	94.	5602.	94.	
LXXXXIV.	5597.	97.	5587.	95.	5603.	95.	
LXXXXV.	5598.	98.	5588.	96.	5604.	96.	
LXXXXVI.	5599.	99.	5589.	97.	5605.	97.	
LXXXXVII.	5600.	100.	5590.	98.	5606.	98.	
LXXXXVIII.	5601.	101.	5591.	99.	5607.	99.	
XV. Ani midani Glorum a secundi feli Cristiani cu Di- nynnis illati.	C.	5603.	103.	5593.	101.	5609.	101.
	CI.	5604.	104.	5594.	102.	5610.	102.
	CII.	5605.	105.	5595.	103.	5611.	103.
	CIII.	5606.	106.	5596.	104.	5612.	104.
	CIV.	5607.	107.	5597.	105.	5613.	105.
	CV.	5608.	108.	5598.	106.	5614.	106.
	CVI.	5609.	109.	5599.	107.	5615.	107.
	CVII.	5610.	110.	5600.	108.	5616.	108.
	CVIII.	5611.	111.	5601.	109.	5617.	109.
	CIX.	5612.	112.	5602.	110.	5618.	110.
	CX.	5613.	113.	5603.	111.	5619.	111.
	CXI.	5614.	114.	5604.	112.	5620.	112.
	CXII.	5615.	115.	5605.	113.	5621.	113.
	CXIII.	5616.	116.	5606.	114.	5622.	114.
	CXIV.	5617.	117.	5607.	115.	5623.	115.
	CXV.	5618.	118.	5608.	116.	5624.	116.
	CXVI.	5619.	119.	5609.	117.	5625.	117.
	CXVII.	5620.	120.	5610.	118.	5626.	118.
	CXVIII.	5621.	121.	5611.	119.	5627.	119.
	CXIX.	5622.	122.	5612.	120.	5628.	120.
	CXX.	5623.	123.	5613.	121.	5629.	121.

Anni Dionysiani a Kalend. Janu.	Anni mundi secund. Alex. a Kal. Sept.	Anni Incarn. secun. Alex. a Kal. Sep.	Anni mundi secund. Ant. a Kal. Sept.	Anni Incarn. secund. Ant. a Kal. Sept.	Anni mundi secund. CP. a Kal. Sept.	Anni Incarn. secund. CP. a Kal. Sep.
CXXI.	5624.	124.	5614.	122.	5630.	122.
CXXII.	5625.	125.	5615.	123.	5631.	123.
CXXIII.	5626.	126.	5616.	124.	5632.	124.
CXXIV.	5627.	127.	5617.	125.	5633.	125.
CXXV.	5628.	128.	5618.	126.	5634.	126.
CXXVI.	5629.	129.	5619.	127.	5635.	127.
CXXVII.	5630.	130.	5620.	128.	5636.	128.
CXXVIII.	5631.	131.	5621.	129.	5637.	129.
CXXIX.	5632.	132.	5622.	130.	5638.	130.
CXXX.	5633.	133.	5623.	131.	5639.	131.
CXXXI.	5634.	134.	5624.	132.	5640.	132.
CXXXII.	5635.	135.	5625.	133.	5641.	133.
CXXXIII.	5636.	136.	5626.	134.	5642.	134.
CXXXIV.	5637.	137.	5627.	135.	5643.	135.
CXXXV.	5638.	138.	5628.	136.	5644.	136.
CXXXVI.	5639.	139.	5629.	137.	5645.	137.
CXXXVII.	5640.	140.	5630.	138.	5646.	138.
CXXXVIII.	5641.	141.	5631.	139.	5647.	139.
CXXXIX.	5642.	142.	5632.	140.	5648.	140.
CXL.	5643.	143.	5633.	141.	5649.	141.
CXLII.	5644.	144.	5634.	142.	5650.	142.
CXLIII.	5645.	145.	5635.	143.	5651.	143.
CXLIV.	5646.	146.	5636.	144.	5652.	144.
CXLV.	5647.	147.	5637.	145.	5653.	145.
CXLVI.	5648.	148.	5638.	146.	5654.	146.
CXLVII.	5649.	149.	5639.	147.	5655.	147.
CXLVIII.	5650.	150.	5640.	148.	5656.	148.
CXLIX.	5651.	151.	5641.	149.	5657.	149.
CL.	5652.	152.	5642.	150.	5658.	150.
CLI.	5653.	153.	5643.	151.	5659.	151.
CLII.	5654.	154.	5644.	152.	5660.	152.
CLIII.	5655.	155.	5645.	153.	5661.	153.
CLIV.	5656.	156.	5646.	154.	5662.	154.
CLV.	5657.	157.	5647.	155.	5663.	155.
CLVI.	5658.	158.	5648.	156.	5664.	156.
CLVII.	5659.	159.	5649.	157.	5665.	157.
CLVIII.	5660.	160.	5650.	158.	5666.	158.

Anni

Anni Dionysi ani a Kalend. Janu.	Anni mundi secun. Alex. a Kal. Sept.	Anni Incarn. secun. Alex. a Kal. Sept.	Anni mundi secund. Ant. a Kal. Sep.	Anni Incarn. secund. Ant. a Kal. Sept.	Anni mundi secund. C.P. a Kal. Sep.	Anni In- carn. se- cund. C.P a Kal. Sep.
CLVIII.	5661.	161.	5651.	159.	5667.	159.
CLIX.	5662.	162.	5652.	160.	5668.	160.
CLX.	5663.	163.	5653.	161.	5669.	161.
CLXI.	5664.	164.	5654.	162.	5670.	162.
CLXII.	5665.	165.	5655.	163.	5671.	163.
CLXIII.	5666.	166.	5656.	164.	5672.	164.
CLXIV.	5667.	167.	5657.	165.	5673.	165.
CLXV.	5668.	168.	5658.	166.	5674.	166.
CLXVI.	5669.	169.	5659.	167.	5675.	167.
CLXVII.	5670.	170.	5660.	168.	5676.	168.
CLXVIII.	5671.	171.	5661.	169.	5677.	169.
CLXIX.	5672.	172.	5662.	170.	5678.	170.
CLXX.	5673.	173.	5663.	171.	5679.	171.
CLXXI.	5674.	174.	5664.	172.	5680.	172.
CLXXII.	5675.	175.	5665.	173.	5681.	173.
CLXXIII.	5676.	176.	5666.	174.	5682.	174.
CLXXIV.	5677.	177.	5667.	175.	5683.	175.
CLXXV.	5678.	178.	5668.	176.	5684.	176.
CLX XVI.	5679.	179.	5669.	177.	5685.	177.
CLXXVII.	5680.	180.	5670.	178.	5686.	178.
CLXXVIII.	5681.	181.	5671.	179.	5687.	179.
CLXXIX.	5682.	182.	5672.	180.	5688.	180.
CLXXX.	5683.	183.	5673.	181.	5689.	181.
CLXXXI.	5684.	184.	5674.	182.	5690.	182.
CLXXXII.	5685.	185.	5675.	183.	5691.	183.
CLXXXIII.	5686.	186.	5676.	184.	5692.	184.
CLXXXIV.	5687.	187.	5677.	185.	5693.	185.
CLXXXV.	5688.	188.	5678.	186.	5694.	186.
CLXXXVI.	5689.	189.	5679.	187.	5695.	187.
CLXXXVII.	5690.	190.	5680.	188.	5696.	188.
CLXXXVIII.	5691.	191.	5681.	189.	5697.	189.
CLXXXIX.	5692.	192.	5682.	190.	5698.	190.
CLXXXX.	5693.	193.	5683.	191.	5699.	191.
CLXXXXI.	5694.	194.	5684.	192.	5700.	192.
CLXXXXII.	5695.	195.	5685.	193.	5701.	193.
CLXXXXIII.	5696.	196.	5686.	194.	5702.	194.
CLXXXXIV.	5697.	197.	5687.	195.	5703.	195.

Anni Dionysiani a Kalendis Januari.	Anni mundi secund. Alex. a Kal. Sept.	Anni Incarn. secund. Alex. a Kal. Sept.	Anni mundi secund. Ant. a Kal. Sept.	Anni Incarn. secund. CP. Ant. a Kal. Sept.	Anni mundi secund. CP. a Kal. Sept.	Anni Incarn. secund. CP. a Kal. Sept.
CLXXXXV.	5698.	198.	5688.	196.	5704.	196.
CLXXXXVI.	5699.	199.	5689.	197.	5705.	197.
CLXXXXVII.	5700.	200.	5690.	198.	5706.	198.
CLXXXXVIII.	5701.	201.	5691.	199.	5707.	199.
CLXXXXIX.	5702.	202.	5692.	200.	5708.	200.
CC.	5703.	203.	5693.	201.	5709.	201.
CCI.	5704.	204.	5694.	202.	5710.	202.
CCII.	5705.	205.	5695.	203.	5711.	203.
CCIII.	5706.	206.	5696.	204.	5712.	204.
CCIV.	5707.	207.	5697.	205.	5713.	205.
CCV.	5708.	208.	5698.	206.	5714.	206.
CCVI.	5709.	209.	5699.	207.	5715.	207.
CCVII.	5710.	210.	5700.	208.	5716.	208.
CCVIII.	5711.	211.	5701.	209.	5717.	209.
CCIX.	5712.	212.	5702.	210.	5718.	210.
CCX.	5713.	213.	5703.	211.	5719.	211.
CCXI.	5714.	214.	5704.	212.	5720.	212.
CCXII.	5715.	215.	5705.	213.	5721.	213.
CCXIII.	5716.	216.	5706.	214.	5722.	214.
CCXIV.	5717.	217.	5707.	215.	5723.	215.
CCXV.	5718.	218.	5708.	216.	5724.	216.
CCXVI.	5719.	219.	5709.	217.	5725.	217.
CCXVII.	5720.	220.	5710.	218.	5726.	218.
CCXVIII.	5721.	221.	5711.	219.	5727.	219.
CCXIX.	5722.	222.	5712.	220.	5728.	220.
CCXX.	5723.	223.	5713.	221.	5729.	221.
CCXXI.	5724.	224.	5714.	222.	5730.	222.
CCXXII.	5725.	225.	5715.	223.	5731.	223.
CCXXIII.	5726.	226.	5716.	224.	5732.	224.
CCXXIV.	5727.	227.	5717.	225.	5733.	225.
CCXXV.	5728.	228.	5718.	226.	5734.	226.
CCXXVI.	5729.	229.	5719.	227.	5735.	227.
CCXXVII.	5730.	230.	5720.	228.	5736.	228.
CCXXVIII.	5731.	231.	5721.	229.	5737.	229.
CCXXIX.	5732.	232.	5722.	230.	5738.	230.
CCXXX.	5733.	233.	5723.	231.	5739.	231.
CCXXXI.	5734.	234.	5724.	232.	5740.	232.

Anni Dionysiani a Kalendas Janu.	Anni mundi secund. Alex. a Kal. Sept.	Anni Incarn. secun. Alex. a Kal. Sept.	Anni mundi secund. Ant. a Kal. Sept.	Anni Incarn. secund. Ant. a Kal. Sept.	Anni mundi secund. CP. a Kal. Sept.	Anni Incarn. secund. CP. a Kal. Sep.
CCXXXII.	5735.	235.	5725.	233.	5741.	233.
CCXXXIII.	5736.	236.	5726.	234.	5742.	234.
CCXXXIV.	5737.	237.	5727.	235.	5743.	235.
CCXXXV.	5738.	238.	5728.	236.	5744.	236.
CCXXXVI.	5739.	239.	5729.	237.	5745.	237.
CCXXXVII.	5740.	240.	5730.	238.	5746.	238.
CCXXXVIII.	5741.	241.	5731.	239.	5747.	239.
CCXXXIX.	5742.	242.	5732.	240.	5748.	240.
CCXL.	5743.	243.	5733.	241.	5749.	241.
CCXL.	5744.	244.	5734.	242.	5750.	242.
CCXLII.	5745.	245.	5735.	243.	5751.	243.
CCXLIII.	5746.	246.	5736.	244.	5752.	244.
CCXLIV.	5747.	247.	5737.	245.	5753.	245.
CCXLV.	5748.	248.	5738.	246.	5754.	246.
CCXLVI.	5749.	249.	5739.	247.	5755.	247.
CCXLVII.	5750.	250.	5740.	248.	5756.	248.
CCXLVIII.	5751.	251.	5741.	249.	5757.	249.
CCXLIX.	5752.	252.	5742.	250.	5758.	250.
C L.	5753.	253.	5743.	251.	5759.	251.
CC L.	5754.	254.	5744.	252.	5760.	252.
CC L.	5755.	255.	5745.	253.	5761.	253.
CC L.	5756.	256.	5746.	254.	5762.	254.
CC L.	5757.	257.	5747.	255.	5763.	255.
CC L.	5758.	258.	5748.	256.	5764.	256.
CC L.	5759.	259.	5749.	257.	5765.	257.
CC L.	5760.	260.	5750.	258.	5766.	258.
CC L.	5761.	261.	5751.	259.	5767.	259.
CC L.	5762.	262.	5752.	260.	5768.	260.
CC L.	5763.	263.	5753.	261.	5769.	261.
CC L.	5764.	264.	5754.	262.	5770.	262.
CC L.	5765.	265.	5755.	263.	5771.	263.
CC L.	5766.	266.	5756.	264.	5772.	264.
CC L.	5767.	267.	5757.	265.	5773.	265.
CC L.	5768.	268.	5758.	266.	5774.	266.
CC L.	5769.	269.	5759.	267.	5775.	267.
CC L.	5770.	270.	5760.	268.	5776.	268.
CC L.	5771.	271.	5761.	269.	5777.	269.

Anni Diöny- siani. a Ka- lend. Janu.	Anni mundi secund. Alex. a Kal. Sept.	Anni Incarn. secun. Alex. a Kal. Sep.	Anni mundi secund. Ant. a Kal. Sept.	Anni In- carn. secund. Ant. a Kal. Sept.	Anni mundi secund. CP. a Kal. Sept.	Anni In- carn. se- cund. CP. a Kal. Sep.
cclxix.	5772.	272.	5762.	270.	5778.	270.
cclxx.	5773.	273.	5763.	271.	5779.	271.
cclxxi.	5774.	274.	5764.	272.	5780.	272.
cclxxii.	5775.	275.	5765.	273.	5781.	273.
cclxxiii.	5776.	276.	5766.	274.	5782.	274.
cclxxiv.	5777.	277.	5767.	275.	5783.	275.
cclxxv.			5768.	276.	5784.	276.
cclxxvi.			5769.	277.	5785.	277.
cclxxvii.			5770.	278.	5786.	278.
cclxxviii.			5771.	279.	5787.	279.
cclxxix.			5772.	280.	5788.	280.
cclxxx.			5773.	281.	5789.	281.
cclxxxii.			5774.	282.	5790.	282.
cclxxxiii.			5775.	283.	5791.	283.
cclxxxiv.			5776.	284.	5792.	284.
cclxxxv.	5778.	278.	5778.	286.	5794.	286.
cclxxxvi.	5779.	279.		287.	5795.	287.
cclxxxvii.	5780.	280.		288.	5796.	288.
cclxxxviii.	5781.	281.		289.	5797.	289.
cclxxxix.	5782.	282.		290.	5798.	290.
cclxxxx.	5783.	283.		291.	5799.	291.
cclxxxxi.	5784.	284.		292.	5800.	292.
cclxxxxii.	5785.	285.		293.	5801.	293.
cclxxxxiii.	5786.	286.		294.	5802.	294.
cclxxxxiv.	5787.	287.		295.	5803.	295.
cclxxxxv.	5788.	288.		296.	5804.	296.
cclxxxxvi.	5789.	289.		297.	5805.	297.
cclxxxxvii.	5790.	290.		298.	5806.	298.
cclxxxxviii.	5791.	291.		299.	5807.	299.
cclxxxxix.	5792.	292.		300.	5808.	300.
ccc.	5793.	293.		301.	5809.	301.

Vides Eras mundanas Alexandri-
norum & Antiochenorum post illam
mutilationem in unam eandemque
coalescere.

LXVI. Heic non agam de computo Paschali Græcorum, nec de methodo investigandæ feriæ, nec denique de regularibus ac annorum epactis, quos *Concurrentes Romani Computatores* vocant: præterquam enim quod hæc ab Scaligeru in fine lib. 7. de Emendat. Temp. & a Petavio in fine lib. 8. Auctarii, diligenter pertractata, tantum non sunt, ut eorum notitia carere non possumus. Imo Scaliger pag. 778. dicit: *Noli curare illos concurrentes, quorum scientiam reservar, usum respue.*

LXVII. Redeo nunc ad *Dionysium*, ut quod ab ipso duabus in rebus peractum, in tertia efficiam. Magna mehercule ejus in Occidentales merita, quod Cyclos Alexandrinos, Eramque Christianam apud illos invexerit; sed nullus inficias ibit, quin si quis ejus consilium longius promovere, unamque ex Periodis mundanis Orientalium, quæ singulis annis, tam ante, quam post Natale Christi, Cyclos Romanos exhibeat, omniumque epocharum sedes & fulcrum existat, Latinorum usibus accommodare possit, rem præstitus sit haud leve momenti habituram. Quam enim eis necessaria aliqua hujusmodi Periodus, ex iis quæ hujus Dissertationis initio dixi, evidenter appetet. Scaliger, ante quem temporum disciplinam nullus ad methodum redigerat, hunc Chronologiam nostræ defectum primus omnium vidit, eique Periodi Julianæ cinnatione remedium adhibere voluit. Verum, sicut *Dionysius* non novos Cyclos, nec novam Incarnationis epocham proposuit; sed utrumque ab Orientalibus recte constitutum ad Latinos transtulit: ita non nova Periodus componenda veniebat; sed Dionysii vestigiis insistendum erat, nec eo perfugio uti licebat, nisi nulla ex illis Periodis mundanis cum Cyclis Romanis, annoque Juliano congruere posset. Ad hæc, Periodorum multiplicatio memoriae animoque onerosa; &, ut vulgo dicitur, frustra fit per plura quod potest fieri per pauciora; præser-tim si cum majori commodo ac utilitate illud haberi possit. Quemadmodum itaque in *Dissertatione Hypatica* ex Consulatu Imperatorum initio Imperii gesto, quibus postea annis eundem magistratum de more rursus inirent, detexi; ita ex iis quæ a Dionysio laudabiliter acta, quid adhuc agendum restaret, clare intellexi: tandemque tribus Græcorum Periodis mundanis exacte accurateque discussis, quod animo inten-debani, Deo votis meis obsecundante, perfeci, & Periodum Græco-Romanam efformavi.

LXVIII. Periodus enim Antiochena, quæ Incarnationem in annum Julianum XLV. cum quo Natale Dionysianum illigatur, annumque mundi 5493. confert, si per XV. dividatur, reddit Indictionem Romanam, quæ in cursu est. Quare si Julianæ ac Romana effici possit, alia non indigemus. Illam autem facile Romanam efficies, si annuni non a Septembri, ut Orientales, sed a Kalendis Januariis cum Latinis auspiceris: ac præterea si e Cyclo Lunæ quem reddit, unitatem semper abjicias; Cyclo vero Solis ex perpetua regula quatuor unitates addas. Annus enim Julianus XLV. quo Ecclesia Romana Dionysium secuta Christum natum supponit, Cyclo Solis IX. Lunæ I. Indictione III. munitur. Annus mundi Antiochenus 5493. qui cum anno illo Juliano concurrit, cuique Antiocheni annum primum Incarnationis copulant, Indictionem quidem III. relinquit, si per quindecimi partiatur; at si per XIX. dividatur, reddet Cyclum Lunæ II., & si per XXVIII. Cyclum Solis V. Quamobrem, si, ut mox dixi, e Cyclo Lunæ unitatem removeas, & Cyclo Solis quatuor unitates addas, annumque 5493. & quemcumque alium a Kalendis Januariis exordiaris, habebis Periodum Græco-Romanam, quæ munia illa omnia præstabit, quæ de Periodo Juliano Scalige-

ri loquentes memoravimus, quæque Græca simul & Romana erit: Græca, quando anni initium a Kalendis Septembbris repetes, & Cyclos, quos exhibet, usurpabis: Romana vero ac Julianæ, quotiescumque annum a Januario auspicebis, ejusque Cyclos ad Latinorum usum accommodabis, retenta scilicet Indictione, quam reddit; sed e Cyclo Lunæ unitate abdicata; Cyclo vero Solis IV. unitatibus adjectis. Quæ, cum diversis temporibus fieri debeant, nihilque facilis sit, quam unitatem rejicere, & aliquot numeros addere, ex hoc diverso respectu, non solum nulla molestia nascetur, nullaque temporis iactura interveniet; sed etiam Chronologiæ incredibilis facilitas conciliabitur.

Sicut itaque in Periodo Julianæ Scaligeri annus semper a Kalendis Januariis initium sumit, sic & in Periodo Græco-Romanæ. Et sic ut in illa annus 4713. in quem Dionysianum Christi Natale conjicitur; sic & in ista annus 5493. in quem idem Natale incidit, velut limes & cardo est universæ Chronologij: ideoque quemadmodum ex Periodo Julianæ semper demandus numerus 4713. ad annum Christi Dionysianum in illa reperiendum; sic & ex Periodo Græco-Romanæ numerus 5493. ad eundem finem assequendum semper repudiandus. Vis scire v. g. cum quo Christi anno, ejusdem Periodi annus 5830. quo Constantinus Magnus obiisse dicitur, concurrat; abjice 5493. & reliquus erit annus CCCXXXVII, quo ideo ea mors contigit. Et, quod in Periodo Julianæ, quæ mere artificiosa, non accedit, statim tibi magna lux oboritur, eo nempe Christi anno Kalendis Septembribus inchoari annum Eræ mundanæ Alexandrinæ ac Antiochenæ, (quæ post Diocletianum una & eadem est) 5830. annumque mundi Constantinopolitani 5846. additis nemipe annis sedecim ad illum annum 5830. Periodi Antiochenæ. Qued si jam scias, Constantinum mense Maio e vivis excessisse, intelliges mortem ejus incidisse in annum Periodi Alexandrinæ 5829. Constantinopolitanæ vero 5845. utrumque scilicet in finem vergentem. Nunc exemplum affero rei ante Diocletiani initium gestæ, quando scilicet Periodus Alexandrina & Periodus Antiochena inter se discrepabant. Tiberius Augustus anno Christi XXXVII. mense Martio fato functus est; ideoque anno Periodi Græco-Romanæ 5530. Vis scire quo anno Periodi Antiochenæ mors illa acciderit, cum Antiocheni eum mundi annum 5530. a Septembri incipient, & Tiberius mortuus fuerit mense Martio; mortalitatem excipavit Tiberius anno mundi Antiocheno 5529. anno vero mundi Alexandrino 5539. annoque Constantinopolitano 5545. Sic si scire velis quis annus mundanus Alexandrinus anno Periodi Græco-Romanæ 5530. inchoatus fuerit, adde decem, & habebis annum Alexandrinum 5540. Si Constantinopolitanus eodem anno Periodi Græco-Romanæ inchoatum quæras; adde sedecim, & habebis annum, 5546. Quod si verearis; ne in illa annorum connexione erraveris, Indictionem tibi dubitationem eximet. Nam annus ille Periodi Græco-Romanæ 5530. reddit Indictionem decimam; annus vero Constantinopolitanus 5546. Indictionem undecimam: ideoque res tibi ex sententia successit, cum annus mundanus Eræ Constantinopolitanæ Indictionem apud Orientales currentem reddat, quam nec annus mundi Antiochenus, nec annus Periodi Græco-Romanæ exhibent, nisi unitatem adjicias. Denique annus mundi Alexandrinus 5540. offert Indictionem quintam. Quare, cum ex Era Alexandrina Indictiones decem abjiciendas sint, ut Romanam exhibere possit, annus ille Alexandrinus recte conjungitur cum anno Constantinopolitanu 5546. Antiocheno 5530. annoque Periodi Græco-Romanæ 5530. cum si ex illo quinque

LXIX.
Periodus
Græco-Romanæ o-mnes Eras mundanas Orienta-lium exhibet.

que illas Indictiones quas reddit, & quinque alias circuli præcedentis repudies, restet Indicio decima, quæ eo anno cum præfatis Eris mundanis & Periodo Græco-Romana congruit. Nihil certe hac methodo ex Indictione deducta certius expeditiusque, tam ad Græcorum annos inter se & cum nostris Dionysianis conjungendos, quam ad certam illorum annorum ineundam rationem, & Auctorum Græcorum errores, in quos non raro labuntur agnoscend s.

LXX.
Periodus
Græco-Ro-
mana uti-
litate Ju-
lianæ pra-
stat.

Ex his facile intelligere potes, quantum Periodus Græco-Romana Julianæ Scaligeri præstet. Primo enim Scaliger lib. 5. de Emendat. Temp. pag. 360. de sua Periodo loquens ait: *Inutilis erit hac Periodus, & Gracis, qui initium anni a Kal. Septemb. & Antiochenis, qui a Kal. Octob. instituant.* Utrisque certe inutilis non propter anni initium; cum illud non obstat, quin Era Diocletianeæ v. g. aliæque locum in Periodo Julianæ inveniant; sed quia nec annus 5509. nec annus 5493. ad annum Periodi Julianæ 4713. reduci possunt, cum continens majus esse debeat contento; nec additio vel detractio in numeris adeo diffitis locum labere possit. Verum nostra Periodus tres mundanas Orientalium non solum complectitur, sed & exemplo exhibet; cum ipsamet nihil aliud sit, quam Periodus Antiochenæ diverso tantum respectu considerata, &, si decem unitates ante Diocletianum addas, fiat Alexandrina, post Diocletianum ab ea non differat, & denique Constantinopolitana reddatur, si annos sedecim addas, ut evidentissime ostendit Tabula annorum Græcorum inter se & cum Dionysianis connexorum, quam mox in medium attuli. Sed non tantum Eras mundanas Orientalium Periodus nostra repræsentat: verum etiam eorum Cyclos tam Solares quam Lunares, si tot Cyclos, quot annos adjicias. v. g. annus Periodi Græco-Romanæ 5493. si tanquam Antiochenus consideretur, reddit Cyclum Lunæ II. Solis V. eque respondet annus Erae Constantinopolitanæ 5509. uterque enim anno Juliano XLV. auspicatur. Quare, si scire velis, quibus Cyclis annus ille Constantinopolitanus muniatur, tibi constabit eum prædictum esse Cyclo Lunæ XVIII. Solis XXI, postquam scilicet annos sedecim adjeceris. Sic eodem anno Juliano XLV. incipit annus Alexandrinus 5503. qui ideo respondet anno Antiocheno 5493. qui cum reddat Cyclum Lunæ II, Solis V. post decem annorum additionem, exploratum tibi erit, annum illum Alexandrinum reddere Cyclum Solis XV, Lunæ XII. Hic autem obiter notabis, vulgarem opinionem, quæ cum Scaligero docet, annum Antiochenum a Kalendis Octobris inchoari, veram non esse, sed ejus initium fuisse Kalendas Septembres, ut mox demonstrabo.

LXXI.
Periodus
Græco-Ro-
mana o-
mnis mun-
danæ com-
pletatur.

Secundo, Periodus Scaligero-Juliana Periodos magno cum Lectorum tædio, temporisque jatura multiplicat; nostra vero non solum imminuit, sed etiam omnes ad unam reducit, ut jam dictum est de tribus mundanis Græcorum, & liquet de Periodo Julianæ, quæ in Græco-Romana incipit anno DCCLXXXI. Et quod non parvi duendum, Periodus Julianæ ad hoc unum tantum imposteruni inserviet, ut Auctores qui ea usi sunt, intelligamus; quod etiam sine illius cognitione præstari poterit, si annis Periodi Julianæ ex perpetua methodo adjicias annos DCC-LXXX, quibus Periodus Græco-Romana eandem superat. v. g. lego in aliquo Chronologo Natale Dionysianum incidere in annum Periodi Julianæ 4713. si addo annos DCCLXXX, habeo annum Periodi Græco-Romanæ, qui ei respondet, 5493. & sic de ceteris omnibus. Proponit quidem Petavius lib. 7. de Doct. Temp. cap. 9. Tabulas duas, primam Cyclorum in Periodo Julianæ, cujus ope Cycli tam Solis quam Lunæ

cujuscumque anni Periodi Julianæ detegi pos-
sunt; alteramque trium Cyclorum, Solis nempe, Lunæ, & Indictionis; cuius beneficio e datis Cyclis annus eruatur. Sed præterquam quod labor qui in hujusmodi impenditur, cassus & inanis, facile similes Tabulæ confici possunt ex Periodo mundana Antiochenæ, cuius Cyclos Solis & Lunæ, ubi repereris, statim ad Romanos revocare poteris. Posita itaque hac nostra me-
thodo, vel ipsi tirones tres Periodos mundanas Græcorum, Doctis etiam haec tenus adeo molesta, nullo negotio intelligere & niemoria mandare valebunt; eo magis quo identidem in usum-
vocanda erunt.

Tertio, quilibet Periodi Julianæ annus red-
dit quidem Cyclos Solis, Lunæ, & Indictionis; sed cum ea mere artificialis sit, prorsusque confusa, nihil ea nos edocet præter Cyclos il-
los; estque tantum sedes ac fulcrum annorum & cæterarum Erarum. Sed Periodus Græco-Ro-
mana, cum aliud non sit quam Era mundana Antiochenorum, non tantum est Periodus arti-
ficiosa & ad Cyclorum methodum instituta; sed etiam Periodus historica; indeque sit, ut nunquam aliquid Periodo Græco-Romanæ consi-
gnemus, quin annuni aliqueni mundanuni An-
tiochenum in annum alte dimittamus, & quæ
eo currente gesta, sese eidem illico objiciant.

LXXII.
Periodus
Græco-Ro-
mana est
historica,
ideoque Ju-
lianæ uti-
lior.

Quarto quilibet Periodi Græco-Romanæ an-
nus post Christum natum, semper annum Erae Periodus
Dionysianæ currentem in minori numero repræ-
sentat, dummodo annos septem adjicias. Legis
v. g. Constantiū Magnum obiisse anno Perio-
di Græco-Romanæ 5830. dubitare non debes, mero E-
quin annus Dionysianus, quo mors illa conti-
ram Chri-
gisse dicitur, in minori numero XXXVII. ha-
stianam
beat. Quare si jam scias, quo Christi seculo ex-
hibit.
Constantinus vixerit, Periodus Græco-Romanæ
in certam notitiam anni ejus emortualis te per-
ducit. Quod commodum a Periodo Julianæ mi-
nime expectandum; cum annus ejusdem Perio-
di, quo ea mors collocatur, annus nempe 5050.
in ultimis numeris ab anno Christi CCCXXXVII.
nimis distet. Nullus, opinor, negaverit, quin
plurimum intersit, ut difficultates chronologi-
cæ, quantum fieri potest, moliantur.

Hæc methodus, ut id obiter notem, etiam LXXIV.
adhibenda, dum Scriptores Byzantinos legis, Methodus
qui Era mundana aut Alexandrina, aut Con-
stantinopolitana utuntur. Erae nanique Alexan-
drinæ post Diocletianum septem annos addendo, ad annos
pervenis ad annum Dionysianum, quo munda-
nus ille annus mense Septembri inchoatur, v.
g. aliquis Auctor, qui Eram Alexandrinam u-
surpat, scribit, Constantiū anno mundi 5829.
vita functum esse; addē septem numeros, &
habebis 5836. Quare annus ille mundanus 5829.
inchoatur mense Septembri anni alicujus Dio-
nyssiani, qui terminatur per XXXVI. indeque,
si scias, in quo Christi seculo verseris, intel-
liges, Auctorem illum testari, Constantiū
mortuum esse anno Christi CCCXXXVI. post
Kalendas Septembres, aut anno CCCXXXVII.
ante mensem Septembrem. Nam in omnibus an-
nis, qui a Kalendis Januariis non exordiuntur,
error unius anni committi potest, quando cum
Dionysianis conjunguntur, si dies aut mensis,
quibus res contigerit, ignorantur. Neque ad
eum errorem vitandum aliqua regula tradi
potest. Verum, cum dies emortualis Constantini
ab Antiquis notatus fuerit, nempe viceimus se-
cundus mensis Maii, disces, eum non eo anno
Christi mortuum, quo annus ille mundanus cœ-
pit, sed anno infrequent, scilicet CCCXXXVII.
Quod si Auctor, qui Era Constantinopolitana
uiuit, obitum Constantini collocet anno mundi
5845. detrahendi numeri sedecim, ut invenias
annum Periodi Græco-Romanæ, scilicet 5829.
in quo is annus Constantinopolitanus inchoatur.

Et

Et si ex eo anno Constantinopolitano annos novem tollas, habebis in minori ejus numero minorem numerum anni Dionysiani, in quo ille incipit, annum scilicet Christi CCCXXXVI. ideoque, si scias, quo Christi seculo Constantinus obierit, annus ille Constantinopolitanus annum Christi dabit, quo ea mors accidit, uti mox de anno mundano Alexandrino loquens explicavi. Eadem methodus adhibenda, si vis scire quibus numeris desinat annus Constantinopolitanus, qui in eo Christi annus exorditur, anno Christi novem numeros adde, & illum assequeris, ut ex prædicto exemplo patet.

LXXV. Nec est quod quis dicat molestum videri in Periodo Græco-Romana, quod e Cyclis Lunæ unitas abjicienda, Cyclo vero Solis quatuor numeri addendi sint. Nam nunquid in Cyclis Solis, Lunæ & Indictionis ex annis Christi eruerdis addendi semper novem numeri Cyclo Solis, unus Cyclo Lunæ, & tres Indictiones? nunquid ex Era Hispanica demendi semper anni XXXVIII. ut annum Christi habere possis? Nunquid Alexandrini unitatem semper addunt Indictiones, ut eam quæ apud Orientales in cursu est, obtineant? Præterea Græci annum & Indictionem a Septembri incipiunt; sed Cyclos Lunæ & Solis nonnisi a Martio sequenti: quo fit ut per sex priores menses, a Septembri scilicet ad Martium, utrumque Cyclum Solis & Lunæ unitate mutilent. Annus Antiochenus v. g. 5493. qui reddit Indictionem III. Cyclum Solis V. Lunæ II. inchoatur quidem ab illis mense Septembri anni Juliani XLV. sicuti & Indictione, quam tamen, ut dixi, unitate augent; sed Cycli Lunæ I. & Solis IV. qui jam a mense Martio anni mundi præcedentis 5492. inchoati fuerant, continuantur usque ad Martium sequentem, quo incipiuntur Cycli Lunæ II. & Solis V. Si igitur Græcis grave non est, Cyclum unum e Cyclo Solis & Lunæ per menses sex abjicere, & Indictioni unitatem addere, quid mirum si in Periodo Græco-Romana idem facitandum sit; cum methodum Cyclicam & Periodicam a Græcis didicerimus, præsertim cum similes detractiones, similesve additiones extemplo & sine labore ullo fiant? Certe mihi quotidie mirabilior hæc Periodus videtur. Est enim Panhellica & Romana, nova & antiqua, una & multiplex, artificialis & historica: sine cuius præsidio non solum difficiles, sed & erroribus quandoque obnoxii tres Græcorum computi; contra vero ejus ope non solum tutissima ac facilima initur via, sed etiam universæ temporum doctrinæ lumen & incrementum affertur.

LXXVI. Quia vero in Eris mundanis Græcorum aliisque, identidem Cycli Solis, Lunæ, & Indictionis consulendi, offero heic methodum mannam, cuius opera ex illis quavis data occasione erui poterunt. Cum ad inveniendam Indictionem abdicandi sint Circuli omnes XV. annorum, observabis ex quolibet numero centenario nonnisi decem Indictiones residuas esse, ideoque & totidem ex quolibet millenario: ex Cyclicis Lunæ in quolibet centenario restare tantum quinque, ideoque ex quolibet millenario tantum duodecim: & demum ex Cyclo Solis in quolibet centenario saperesse XVI. & in quolibet millenario viginti. Quare ad tres illos Cyclos in omnibus Eris inveniendos Arithmetica opus non erit.

LXXVII. Nunc Eræ præcipuae ad Periodum Græco-Romanam reducendæ, & ubi opus fuerit, magis explicandæ. Celebris est Era mundana Septuaginta Interpretum, ut vocant, quæ a tempore Divi Hieronymi in Occidente quandoque usurpata fuit. Cum in ea Era mundana annus primus Christi inchoetur anno 5199. annoque Juliano XLIII. manifestum est, primum hujus Eræ annum anno Periodi Græco-Romanæ CCXCIII,

collocandum esse; quod & Indictio ostendit: cum enim annus LXX. Interpretum 5199. qui anno Periodi Græco-Romanæ 5492. inchoatur, reddat Indictionem IX., & annus 5492. Indictionem I., appetat, Indictioni anni LXX. Interpretum addendas esse septem unitates, ut conveniat cum anno Periodi Græco Romanæ, in quo exorditur; ideoque & Eram illam incipiendam anno ejusdem Periodi CCXCIII. quæ exhibet Indictionem VIII. quando annus primus illius Eræ nonnisi Indictionem I. reddere potest. Incarnationem autem Christi concurrere cum anno Eræ LXX Interpretum 5199. docet Martyrologium Romanum ad diem XXV. Decembris. Cum porro annus hic initium sumat anno Periodi Græco-Romanæ 5491. annus 5200. cum anno 5492. annus 5201. cum anno 5493. annusque 5202. cum anno 5494. quo Eram Christianam auspicamus, concurrat, liquet, ex annis Eræ LXX. Interpretum semper abjiciendum unitatem, ut ea in minori numero minorem anni Dionysiani numerum repræsentare possit. Sic Eucherius Victorii Paschalem Cyclum explicans annum mundi secundum LXX. Interpretes 5229. conjungit cum anno Dionysiano XXVIII. annumque Christi CCCLXXXIX. cum anno mundi 5590. Usserius in Annalibus suis Hiberniæ pag. 970. quod in libris de mirabilibus Sacrae Scripturæ dicatur, Manchenus celebrem Abbatem anno mundi 5852. obdormisse in Domino, deducit, eam mortem contigisse anno Dionysiano DCLII. & annum 5200. Septuaginta Interpretum concurrere cum Natali Dionysiano: qua in re eum falli existimo, nisi Latini qui ea Era mundana usi sunt, annum a Kalendis Septembribus inchoarent; quod hactenus detegere non potui. Si tamen in ea Era annus ab autumno incepit, & Manchenus post Kalendas Septembribus anni Christi DCLII. obierit, non penitus erravit Usserius. Nihilominus donec major lux affulgeat, Bicherium sequi malo.

LXXVIII. Epochæ ab ortu Abrahæ, quam Eusebius, Hieronymus, & Idacius in Chronicis adhibent, ausplicatur anno Periodi Græco-Romanæ 3477. Cyclo Solis IX. DC. Lunæ XVIII. Indictione XII. & quidem prima die Octobris. Eusebius enim ejus inventor Cæsareæ in Palæstina Episcopus erat, & Abrahamum eo Periodi nostræ anno natum credidit. Is in suo Chronico de Christi Nativitate locuturus, ait: Colliguntur omnes anni ab Abram usque ad Nativitatem Christi, anni 2015. Si itaque annus hujus Eræ 2015. inchoatur anno Periodi Græco-Romanæ 5491. annoque Juliano XLIII. (quo certum est Eusebium primum Incarnationis annum incepisse) hujus Eræ Abrahamiticæ initium cum anno ejusdem Periodi 3477. omnino conjugendum; cumque is annus Cyclo Lunæ XVIII. & prius annus Abrahamiticus Cyclo Lunæ I. notetur, si ex illo duos Lunæ Cyclos abjicias, habebis Cyclos Romanos annumque Periodi Græco-Romanæ, cum quo quilibet Eræ Abrahamiticæ annus copulari debet. Eusebium autem Incarnationis principium ab anno Juliano XLIII. repeteret, liquet etiam ex ejus Historia lib. 7. cap. ult. ubi antequam de persecutione Diocletianæ mense Martio anni Dionysiani CCCIII. ex ejus sententia copta, sermonem habeat, hæc scribit: Verum, Episcoporum successionis Historiam, quæ a nostri Servatoris ortu usque ad Ecclesiæ subversionem quinque ac trecentos annos complectitur, hic terminantes: deinceps que & quanta fuerint certamina eorum, qui atate nostra pro Religione fortiter depugnarunt, ad posterorum memoriam literis mandare aggrediamur. Quibus ex verbis constat, eum annos Incarnationis biennio ante Eram Dionysianam inchoare: annum Incarnationis secundum Alexandri-

nos CCCVI. incipiendum fuisse mense Septembris ejusdem anni Dionysiani CCCII: omnes Alexandrinos Era Incarnationis ad primum Diocletiani annum mutilata usos non fuisse; alioquin Eusebius annos tantum Incarnationis CCXCV. numerare debuisset: ac denique accurate Pontacum in editione Chronicci Eusebiani annum primum Incarnationis cum anno Abrahamitico 2025. connexuisse; ideoque & Scaligerum in Ejusdem Operis editione Incarnationis initium male insequentem annum Abrahamiticum distulisse. Eusebius itaque, qui Auctor extitit Eræ mundanæ secundum LXX. Interpretes, antiquam Incarnationis Eræ, a quibusdam postea aliis Scriptoribus usurpatam, retinuit.

LXXIX.

Methodus ad annos Abrahamiticos cum Dionysianis copulandos.

Facillima methodo ad annos Eræ Christianæ ex Eræ Abrahamiticæ annis eruendos utor, qua Lectorem non fraudabo. In Era Dionysiana primus Christi annus inchoatur Kalendis Januariis anni Juliani XLVI. eodemque Christi anno mense Octobri annus Abrahami 2018. Incarnationis vero secundum Alexandrinos annus quartus initium sumunt. Quare, si ex Era Abrahami tollas numeros millenarios, ac præterea numeros XVII. qui reliquus erit numerus exhibebit annum Eræ Dionysianæ, quo annus Abrahami, de quo agitur, auspicatur. Sic in Chronicco Eusebii juxta editionem Pontacenam interitus Galli & Volusiani Imperatorum referunt ad annum Abrahami 2270. Si tollas duo millenaria, ac præterea annos XVII. restabunt CCLIII. quo ideo is annus Abrahamiticus 2270. mense Octobri cœpit. Unde juxta Eusebium uterque Imperator anno Dionysiano CCLIII. quem residus ille numerus repræsentat, occisus est, aut saltem in sequenti Christi anno CCLIV. quo adhuc annus ille Abrahamiticus usque ad Kalendas Octobris in cursu erat. Quia quidem in re, uti alibi millies, Eusebius peccat; cum cædes illa aliquot mensibus ante Octobrem anni Dionysiani CCLIII. perpetrata fuerit. Quia vero anni Abrahami duobus Cyclus Lunaribus Cyclos Dionysianos superant, si eosdem ex illis Abrahami annis demas, te in ea connexione non errasse compries. Annus enim Abrahami 2270. reddit Cyclum Lunæ IX. annusque Dionysianus CCLIII. Cyclum Lunæ VII. Hæc methodus certa & facilis ad Eusebianorum, Hieronymianorum, & Idacianorum annorum, ineundam rationem, & non tantum ad agnoscendos errores Eusebii, Hieronymi, & Idacii; sed & eorum omnium, qui eosdem perperam citant.

LXXX.

Epocha a Troja capta.

Epocha a Troja capta, quæ cardo est veteris Historiæ a Poetis præsertim decantata, diversimode ab Auctoriis inchoatur. In Marmoribus Arundelianis Trojæ excidium eo anno collocatur, qui est Periodi Græco-Romanæ 4285. ita ut a capta Troja ad primam Olympiadem, non anni CCCVIII. ut Eusebius & Erathostenes numerarunt, sed CCCXXXIII. fluxerint. Quam opinionem se certis argumentis comprobaturum pollicetur Paulus Pezron, Vir in Chronologia exercitissimus, cap.9. Operis Gallici cui titulus, *Antiquitas temporum restituta & defensa*. Communior tamen opinio, cui adhæreo, Trojæ expugnationem confert in eum annum, qui est Periodi Græco Romanæ 4310. Diodorus enim Siculus annum primum Olympiadis XCIV. putat ab excidio Trojæ septingentesimum octogesimum. Primus Olympiadis illius annus convenit in annum Periodi Græco-Romanæ 5090. de quo deductis DCCLXXX. reliqui sunt anni 4310. Ad hæc, Eusebius lib.10. de Præparatione ait, Græcos a capta Troja ad primam Olympiadem numerare annos CCCVIII. quot ab eodem anno Periodi Græco-Romanæ 4310. lapsi sunt ad annum 4718. quo prima Olympia vulgaris celebrata est. Denique hanc

sententiam docuit Erathostenes in Commentario, quem *Canones* inscripsit, eamque explicavit Dionysius Halicarnassensis lib.1. Orig. ut videre est apud Petavium in secunda parte Rationarii temporum lib.2. cap.10. ubi ex Dionysio observat, cladem illam accidisse die XXIII. Thargelionis, (mensis Lunaris ab Atticis usurpari) qui incidit in diem Junii nostri duodecimum, feriamque quintam. Troja itaque expugnata anno 1184. ante Eram Christianam.

Mentio est hujus epochæ apud Evagrium lib.

LXXXI.

Egregius

Evagrii

locus, sed

in quibus-

dam nu-

meris cor-

ruptus.

3. cap. 29. ubi sermo de initio Imperii Anastasi, qui die XI. mensis Aprilis anni Dionysiani CCCCCXI. coronatus est. Locus ille egregius, licet in quibusdam numeris depravatus. ιστορεὶ δὲ οὐν ὁ Εὐστάθιος, μεριδὴ τὸν ἀρχὴν τῆς Διοκλητιανῆς βασιλείας ἐπει τὸν Ζήνωνος τελευτὴν, καὶ τὴν ἀγάρφοντος Αναστασίου, ἔτει διελθεῖν ἐπτά, καὶ τὴν διανοίᾳ ἀπὸ δὲ τῆς Αὐγύστου μοναρχίας, ἐπει δύο καὶ λ. καὶ πεντακόσια πρὸς μησὸν ἐπτά, ἀπὸ δὲ τῆς Αλεξανδρεῖ τῆς Μακεδόνος αἰρῆς, ἐπει δύο καὶ τριάκοντα, ὥροις πρὸς μησὸν ἐπτά, ἐπει δὲ τῆς τῶν Ρωμαίων, καὶ Ρωμαϊκῆς βασιλείας, ἐπει δύο καὶ πεντακόντα καὶ χίλια καὶ πρὸς γε μῆνας ἐπτά, ἀπὸ δὲ ἀλώσεως Τροίας, ἐπει ἐξ ὑδρίκοντα, καὶ ἔξακοντα καὶ χίλια πρὸς μησὸν ἐπτά. Id est: Porro Eustathius scribit, ab exordio Imperii Diocletiani ad Zenonis obitum & nuncupationem Anastasi, annos fluuisse septem supra ducentos: a principatu autem Augusti, annos quingentos triginta duos, ac præterea menses septem: ab Alexandri autem Macedonis regno octingentos & triginta duos similiter cum mensibus septem: a Romanorum & Romuli regno, mille & quinquaginta duos, ac præterea menses septem: a Troja denique expugnatione annos mille sexcentos octoginta sex cum mensibus septem. Evagrius lib.5. cap. 24. dicit, Priscum Rhetorem scripsisse gesta post Imperium Arcadii & Honorii; additque: *Quæ omnia Eustathio Epiphaniensi scite admodum in compendium redacta sunt in duabus voluminibus: quorum prius usque ad expugnationem Ilii: alterum usque ad annum duodecimum Imperii Anastasi res gestas complectitur.* Scribebat itaque is Auctor anno Christi DII. quem existimandum de anno Trojæ capitæ recte edoctum fuisse. Sed vereor ne numeri corrupti sint, dum hujus excidii annos putat. Si tamen in eos error non irrepst, clades Trojana contigit anno Periodi Græco-Rom. 4207. ex Eustathii sententia, annos sc. tredecim ante communem opinionem. Valesius in Notis ad Evagrium, hunc locum intactum reliquit, licet aliqua non vulgaria ex illo deduci possint. Liquet enim primo, Eustathium omnes annos a mense Septembri cum anno populari inchoasse: a Septembri enim anni Christi CCCCCXC. ad XI. Aprilis anni Christi insequentis, quo Anastasius inauguratus est, menses septem numerantur, quos quater Eustathius expressit. Liquet secundo, hallucinatum esse Scaligerum, quando arbitratus est, epocham Diocletianeam coepit quidem anno Christi CCLXXXIV. die XXIX. mensis Augusti, sed Diocletianum anno tantum Christi CCLXXXVII. Regnum suscepisse; cum in laudato loco Eustathius hujus Imperatoris initium ab anno CCLXXXIV. repetat. Tertio, hunc Historicum, cuius Opus perii, exordiri regnum Augusti ab anno tertio Juliano, qui est Periodi Græco-Romanæ 5451. ab ejus nempe Consulatu suffecto Q. Pedio Collega gesto, dieque XIX. mensis Augusti inito. Quarto numeros, quibus utitur in Macedonico Alexandri regno designando, corruptos esse, alioquin anno Periodi Græco-Romanæ 6150. Philippo patri successisset; cum tamen is non nisi anno ejusdem Periodi 5158. obierit. Quinto annos Urbis conditæ etiam depravatos esse, legendumque, 1242. loco, 1052. ita ut locus ita sit restituendus: ἐπει δύο καὶ τρισακοντα καὶ διανοίᾳ καὶ χίλια.

Cele-

LXXXII.
Olympias
vulgaris.

Celebrior certiorque Era Olympiadum, de qua Syncellus pag. 196. suæ Chronographiæ: Non omnium apud omnes Olympiadum esse rationem, nec Ecclesiastis Historicis concordem in iis sententiam esse, eorum evolventibus Scripta haud difficiliter constabit. Nobis vero illud solummodo consilium fuit, ut Olympiadum inscripsi brevem & dilucidam eorum proferremus expositionem; non quod Olympiadum sermo a Scripturis divinis tractetur; sed quod nonnulla sit earum apud sanctos Patres mentio, & a Macedonibus, Romanis, Persis, Egyptiis & ipsis quoque Judæis memorentur, & quorum grege Philo & Josephus non obscurum istud testimonium ferunt. Recte Syncellus scribit, non omnium apud omnes Olympiadum esse rationem. Nam tria earum initia observavi. Prima Olympias vulgaris, quæ Iphitea communiter dicitur, cœpit anno Periodi Græco-Romanæ 4718. Cyclo Solis XVIII. F. Lunæ V. Indict. VIII: qua de re cum inter omnes conveniat, hec fuse agendum non videtur. Observandum tantum, legitimum tempis Ludorum Olympicorum fuisse festivum, sub ipsum Solstitionem; quamvis aliquando, licet rarius, præter ordinem moremque celebrati fuerint: ac præterea in Olympiabibus temporis illud intervallum definere, quod a Varrone in libello Censorini de die Natali Mythicum appellatur, incipie quod dicitur Historicum; quia res in eo gestæ veris Historiis continentur.

LXXXIII.
Olympias
Eusebia-
na.

Olympias Eusebiana, qua scilicet non solum Eusebius in Chronicō, sed etiam Divus Hieronymus in ejus Continuatione utuntur, inchoatur anno Periodi Græco-Romanæ 4717. Cyclo Solis XVII. AG. Lunæ IV, Indict. VII. & quidem a Kalendis Octobris more Syrorum, cum quo annum Incarnationis aliarumque epocharum Eusebius auspicatur. Petavius in secunda parte Rationarii Temporum lib. 1. cap. 10 ostendit ex Chronicō Eusebiano, ab autumno antecedente Olympiades vulgares Eusebium Olympiades exordiri; quod de Divo Hieronymo in fine sui Chronicī, quod perduxit usque ad mortem Valentis Imp. ad annum scilicet Christi CCCLXXVIII, etiam dicendum. Scribit enim, usque ad eum annum fluxisse annos Olympiadicos 1155. cum tamen sint tantum Olympiadii communes 1154. a paucis mensibus inchoati, ut numerant patebit. Quare non erat, cur Petavius suam de Olympiadicibus Eusebianis sententiam hæsitanter proponeret; cum ea certa & indubitate sit.

LXXXIV.
Aliqui an-
nos Olym-
piadicos
cum anno
populari
inchoa-
runt.

Ad hoc Olympiadum genus revocandum videtur illud, quo utitur Socrates lib. 1. cap. 2. ubi annum Olympiadum eodem quidem anno Julianō incipit, quo Olympiadum vulgarium sestatores; sed cum hoc tanen discrimine, quod hi a Solsticio eas exordiuntur, Socrates vero & quidam Scriptores Orientales a Septembri vel Octobri cum anno civili & populari. Socrates loco citato de morte Constantii Chlori Constantini Magni patris scribit: *Primo ducentesima ac septuagesima prima Olympiadis anno ante diem octavum Kalend. Augusti e vivis exceperat, die scilicet XXV. mensis Julii anni Christi CCCVI;* licet idem Socrates insinuare videatur, eam mortem anno præcedenti, quo annus primus Olympiadis CCLXXI. mense Julio cœptus, accidisse. Locus ille doctorum Virorum ingenia valde exercuit. Petavius lib. II. de Doct. Temp. cap. 35. ansam inde sumit suspicandi, Constantium Chlorum anno Christi CCCV. mortuum esse; quod tamen affirmare prorsus, & adversus communem Chronicorum omnium & Annalium fidem pugnare non audet. Scaliger lib. 5. de Emen- dat. Temp. pag. 469. loco illo innixus, lustra nescio quæ Julianæ commentus est, quorum in CCLXXI. obiisse dicit Constantium. Quæ lustra commentitia esse Petavius demonstravit. Alii credidere, errorem in numeros irrepsisse: quæ

Apparatus in Baronium

tamen conjectura vana; cum Socrates idem repeat in fine libri septimi, ubi Historiam suam concludens, ait, eam ordiri ab anno primo Olympiadis CCLXXI, quo Constantinus Magnus Imperator renuntiatus est; & idem locus legatur tam in Nicephoro, quam in Historia Tripartita. Calvisius in Isagoge parte 4. cap. 41. eundem examinavit, conclusisque, Socratem sibi hac in re non constare. Facilis tamen solutio est. Socrates die XXV. Julii anni Christi CCCVI. Constantii Chlori emortuali nondum annum secundum Olympiadis CCLXXI. inchoarat, eum in mense Septembri cum anno civili auspiciatur, cum quo aliarum Erarum annos Eustathium exorsum esse num. LXXXI. observavimus.

Fatendum tamen, Librariorum errore Olympiades plerumque apud Socratem male descriptas esse. Imo in fine libri septimi & ultimi sui Operis hæc habet: *Continet septimus hic Historia liber res gestas spatio annorum duorum ac triginta. Tota vero Historia septem libris comprehensa continet spatium annorum centum & quadraginta. Exorsa quidem ab anno primo Olympiadis ducentesima septuagesima prima, qua Constantinus Imperator est repudiatus: definens autem anno secundo trecentesima quinta Olympiadis, quo Imperator Theodosius septimum decimum Consulatum dedit. Ad quæ verba nihil Valesius notavit. Et tamen numerus ille annorum centum & quadraginta corruptus; cum Socrates Historiam suam ordinatur anno Christi CCCVI, quo Constantius moriūs & Constantinus ejus filius Augustus appellatus, annoque Christi CCCCXXXIX. Consulatu Theodosii Junioris XVII. notato candem absolvat. Intervallum itaque est annorum CXXXIV. Præterea loco trecentesima quinta Olympiadis, legendum, trecentesima quarta Olympiadis, quæ anno Christi CDXXXVII. celebrata est.*

Tertius Olympiadum numerandarum modus est ille, quem Julius Africanus, Georgius Syncellus aliique quidam Antiqui usurpat. Affigunt hi primam Olympiadem anno Periodi Græco-Romanæ, 4716. Cyclo Solis XVI. B. Lunæ III, Indict. VI; ideoque biennio Olympiades vulgares anticipant. Julius Africanus in Fragmento apud Syncellum pag. 308. ait: *Post Alexandriam captam cœpit Olympias CLXXXVIII. Capta Alexandria a Cæsare Augusto anno Juliano XVI, qui est Periodi Græco-Romanæ 5464. Et tamen vulgaris Olympias CLXXXVIII. acta IV. mensis Augusti anni Juliani XVIII. Præterea Africanus existimans Christum mortuum esse duobus Geminiis Coss. anno nempe Eræ Christianæ XXIX. tradit, Phlegontis eclipsim accidisse Olympiae CCII, anno II; cum tamen mense Martio illius anni Dionysiani curreret annus quartus Olympiadis vulgaris CCI. Neque sibi contradicit Africanus, quando in alio Fragmento a Syncello pag. 323. recitat, modo dicit, eclipsim illam accidisse anno II. Olympiadis CCII. modo anno IV. Olympiadis CCI. Sed ad majorem explicationem utrumque computandi modum adhibet. Sicut nec sibi ibidem contrarius est, quando addit, modo Christum passum esse anno XV. Tiberii, modo anno XVI. ejusdem Imperatoris; quod aliqui Orientales, ut diximus, omnes annos cum civili incipient, ideoque & XVI. Tiberii vel autumno anni Christi XXVIII, vel verno tempore anni Christi insequentis. Denique num. XXXVI. egregium Africani locum retulimus, in quo is in putandis annis Olympiadis vulgares Olympiades adhibet.*

Verum, Georgius Syncellus nunquam alia numerandi ratione quam ista utitur; ideoque hæ Olympiades Syncelliane appellandæ, ne cum aliis confundantur. Is primam Olympiadem collocat anno mundi secundum Alexandrinos 4726. ex quo decem numeris abjectis, pervenimus ad annum Antiochenum 4716. Non opus

LXXXV.
Olympia-
des in So-
crate pse-
rumque
depravata.

LXXXVI.
Olympias
Syncellia-
na.

LXXXVII.
Syncellus
in Olym-
piadibus
putandis
semper sibi
constat.

Q. q. est

est id exemplis demonstrare; cum, ut dixi, nunquam alio modo Olympiades Syncellus usurpet. Scriptor anonymus, qui Chronicon edidit ab Orbe condito ad annum XIII. Alexandri Imperatoris, & extat tomo 2. Antiq. Leq. Canissi, scribit anno XIII. Alexandri exactas esse Olympiadas CCLIII. id est, annos MXII. Sunt, inquit, omnium Olympiades usque ad annum XIII. Alexandri Casaris Olympiades CCLIII. quae sunt anni mille duodecim. M. Antonius Capellus pag. 129, sui Opusculi de Passione Dominae, hunc locum adhibet, ut ostendat, annum primum Olympiadis CXCIV. conjungendum esse cum anno Juliano XL. non vero, ut vulgo fit, cum anno Juliano XLII. Nam occisus est Alexander, Severo & Quintiano Coss. anno nempe Christi CCXXXV. anno Imperii XIII. absoluto. Quare si annum primum Olympiadis CCLIV. statuas in Consulatu Severi & Quintiani, primus annus Era vulgaris incurret in annum secundum Olympiadis CXCV. Hac Capellus. Ad quam objectionem Petavius non habet quid respondeat. Verum, Olympias quidem vulgaris CCLIII. absoluta est anno Christi CCXXXVII. & Olympias CCLIV. inchoata; sed Anonymus iste non alio modo Olympiades putat quam Africanus & Syncellus, ideoque Olympiadem CCLIII. absolvit anno Christi CCXXXV; sicut accurate scribit, anno XIII. Alexandri Imp. evolatas esse Olympiadas CCLIII. annosque Olympiadicos MXII. Hoc itaque Olympiadum genus a Chronologis prætermisso, diligenter imposterum notandum.

Epoche a Roma condita in tribus diversis Periodi Græco-Romanæ annis pariter collocanda.
Epocha Varronia-na Urbis condita. Anni Varroniani, qui magis frequentes, & quibus Romani usi sunt in publicis monumentis, profiscuntur ab anno Periodi Græco-Romanæ 4741. Cyclo Solis XIII. F E. Lunæ IX. Indic. I. anno tertio Olympiadis sextæ, eoque desinente. Roma enim undecimo Kalendas Maii juxta communem opinionem condita. Petavius lib. 6. de Doct. Temp. cap. 50. de capite annorum ab U. C. locuturus ait: *Roma conditum in Palilio conferunt Scriptores, qui dies XI. Kal. Majas, id est, Aprilis XXI. in Juliano Kalendario constitutus est.* Olin vero, & sub ipsum Natalem Urbis, cui Juliano mensi ac diei competenter, investigare difficile est. Verum, quemadmodum Julianæ forma tanto post Urbem conditam intervallo usurpari cœpta propter anni commoditatem προληπτικῶς ad anteriora tempora porrigitur; ita & Palilia, sive Natalis Urbis, fictione quadam in Aprilis XXI. die retinetur. Quin etiam post eundem Julianum annum receptum, qui a Kalend. Januariis orditur, annorum Urbis epocha ab iisdem Kalendis fere procedit; nisi aliter Scriptores quosdam intellexisse, certis ex conjecturis posse colligi. Ad hac, varia annorum civilium initia consideranda sunt, ut in Olympia-dico anno. Nam plerique, ut anni popularis, ita & Romani, Urbisque condita primordium ab autumno deducunt. Quæ docte ab eo observata.

Epocha Annis Capitolini & Frontiniani. Anni Capitolini, sic dicti quod Verrius Flaccus in Fastis Capitolinis eos usurpet, exorduntur anno Periodi Græco-Romanæ 4742. Cyclo Solis XIV. D. Lunæ X. Indic. II. anno quarto Olympiadis sextæ, eoque finiente. Tertia Urbis epocha incipit anno Periodi Græco-Romanæ 4743. Cyclo Solis XV. C. Lunæ XI. Indicione III. anno primo Olympiadis septimæ, eoque desinente. Frontinianam eam appello, quia ea uitit Frontinus, qui Imperatoris Nervæ tempore floruit, in egregio libello de Aqueductibus urbis Roma. In Prolegomenis ad Dissertationem Hypaticam num. XV. de hac Era locutus sum, postquam in lucem emissam Card. Norisius in Epistola Consulari pag. 27. in dubium revocavit, an Frontinus diversam a Varronia-

ua epocham usurparit; illud tamen extra controversionem esse debet. Docet Frontinus lib. r. Consulatum Cæsaris Augusti v. g. M. Lelio Volcatio Collega incidere in annum Urbis DCCXIX. qui tamen Consulatus, ut recte vidit Onuphrius, concurrit cum anno urbis Varronianæ DCCXXI. Insuper Consulatum M. Plautii Hypsæ & Fulvi Flacci Frontinus cum anno Urbis DCCXXVII. copulat, qui tamen pertinet ad annum urbis Varronianum DCCXXIX. ut legitur eo anno apud Onuphrium. Denique Frontinus annum Urbis DCVIII. cum Consulatu Servii Sulpicii Galbae & L. Aurelii Cottæ connectit; cum tamen anno Urbis Varronianæ DCX. uterque Fastis nomen dederit, ut est apud Onuphrium. Quando itaque Frontinus ait: *Cajus Caesar altero Imperii sui anno, M. Aquilio Juliano, P. Nonio Asprename Coss. anno Urbis condita DCCXC.* duos ductus inchoavit; apparet, errorem in numeros irrepsisse, legendumque, anno Urbis conditæ DCCIXC. Nam secundus Caii Caligulae annus inchoatur die XVI. mensis Martii anni Christi tricesimi octavi, quo annus urbis Varronianus septingentesimus nonagesimus primus a Kalendis Januariis in cursu erat. Scriptores enim Historiæ Augustæ annum Urbis cum Consulatu de more incipiunt, ut mox dixi. Quod non animadvertisit Card. Norisius, cum loco citato dicat, duos illos ductus inchoatos inter diem XVI. Martii & XXI. Aprilis, quo annum urbis Varronianum DCCXCI. cœptum fuisse existimat. Nam præterquam quod Frontinus Era Varroniana nunquam utitur, anni Urbis de more cum Consulibus inchoati, imo & a Scriptoribus Orientalibus ab autumno cum anno populari aliquando repetiti; saltem id de aliarum Erarum annis negari non potest. Hanc numerandi rationem a Frontino usurpatam, qui eum Notis illustrarunt, cum non observassent, varios annos Urbis in nobili illo Opusculo corruptos emendare non potuere. Onuphrius lib. r. Fastorum pag. 18. mentionem facit variorum Antiquorum, qui primo anno septimæ Olympiadis desinente Urbem fuisse conditam credidere, nulla Frontini mentione facta; quem tamen hanc sententiam tenuisse alibi supponit.

Onuphrius loco laudato dicit, Q. Fabiuni Pictorem in Annalibus recte scripsisse, Urbem conditam primo octavæ Olympiadis anno, in secundum anno Periodi Græco-Romanæ 4746. Quam Fabium opinionem Usserius in Annal. Vet. Test. ad annum Periodi Julianæ 3966. amplectitur? utque cum eo Periodi Julianæ anno opinionem suam illiget, putat, ex Fabii Pictoris sententia, ante initium Olympiadis VIII. in festo Palilitio, XI. Kalend. Maii Urbem a Romulo conditam esse. Verum Solinus cap. 2. eam opinionem referens, dicit tantum, Romanam octavam Olympiade conditam Pictori placuisse, nulla diei Urbis natalis mentione facta. Subjungit Onuphrius: *Animus aliquando fuit Pictoris annorum rationem in digerendis meis Fastis sequi, quam certe, nisi veram, cateris tamen omnibus certiores esse existimo.* Verum, cum viderem annes quotquot extant Historia Romana Scriptores, vel Varronianam sententiam sequi, vel uno aut altero anno tantum ab eo recedere, id facere omisi, ne dum ipsa annorum serie eos illustrare nitor, ipsos potius confunderem propter vulgo receptam annorum Varronis rationem, quam omnes fere, præter admodum paucos, sequi liquet. At quemadmodum qui Eram Christianam ab anno Juliano XL. vel in sequenti exordiretur, quod eam opinionem longe Dionysiana probabiliorem arbitraretur, omnia susdeque verteret: sic Onuphrius, si consilium illud executus fuisset, in magnam reprehensionem incurrisset. Potest igitur quilibet sententias sibi probabiliores vias amplecti, non item ab Eris semel receptis recedere.

XCI. Epochia Nabonassari apud Ptolemaeum, alioisque Astronomos frequenter occurrit; apud Auctores Ecclesiasticos nunquam. Quare licet ea celeberrima sit, heic tamen breviter de illa agam. Fuit Nabonassarus Chaldaeorum Rex, a cuius primordio Babylonii novam Eram instituerunt, & ab illis eam Ægyptij accepere. Ejus exordium est in Anno Periodi Græco-Romanæ 4747. Februarii die XXVI. feria IV. ante Christum 747. Annorum Nabonassariorum ea conditio est, ut quarto quoque vertente, caput anni retro abeat, & unum antecipet diem. Exempli gratia: primus dies Thoth, qui semper primus est Ægyptiorum mensis, incipiat hoc anno Kalendis Januariis, post annos IV. incipiet Decembbris XXXI. post VIII. Decembbris XXX. & ita deinceps. Hinc annus iste vagus appellari consuevit. De hac Era videndum Petavius parte 2. Rationarii Temporum lib. cap. 12. ubi fuse eam explicat.

XCII. Proxima deinde epocha a morte Alexandri dicitur, quæ & titulo annorum Philippi memoratur. Georgius Syncellus reprehendens Panadorum, quod anno mundi 5493. Incarnationem illigavit, ait: *Cujus ille erroris occasionem habuit, ex eo quod in anno primo Philippi Aridaei, qui Alexandro Macedozi primus in regnum successit; eodem videlicet, in quo & Claudius Ptolomaeus expeditorum Canonum ratiocinia defixit; initium statuit Ægyptiaci anni, atque Graeci, in prima die Thoth, primi Ægyptiorum mensis, Augusti. XXIX. quod ad eandem epocham revolvitur. Hoc vero tempus citra controversiam anno mundi 5170. tributur.* Quæ accurate in multis a Panadoro scripta fuerant, sed a Syncello non intellecta, ut mox videbimus. Cum itaque Periodus Græco-Romana aliud non sit, quam Era mundana Panadori ad annum Julianum accommodata, liquet, epocham annorum Philippi & mortis Alexandri consignari in Periodo Græco-Romanæ 5170. Cyclo Solis XXII. A. Lunæ I. Indict. X. licet Alexander Magnus mense Maji anni insequentis obierit, ut in Apparatu ad Criticam nostram diximus. Liquet secundo, eam Eram Philippi appellatam, non a Philippo Alexandri M. patre, ut putabat Scaliger, sed a Philippo Aridaeo Alexandri Magni successore nomine illud sortitum esse. Neomenia Thoth postea fixa fuit, & Ægyptiacus annus vagus, ac solitus, anni Juliani frænis cohibitus est, ut infra ostendam. Annus a morte Alexandri Julianus a Kalendis Octobris, vagus vero a XII. Novembris, quando scilicet hic inchoatus est, initium sumit. Cum porro Era Christiana incipiat in anno ab obitu Alexandri CCCXXIV. ad eruendos annos Christi, ex hujusmodi Era abiciendi semper anni illi CCCXXIV. Denique notanda hallucinatio Georgii in verbis ejus citatis: qui cum sequatur Eram mundanam Alexandrinam, ideoque annum primum Philippi & mortis Alexandri cum anno mundi 5180. jungere debuisset, laudat tamen Panadorum, in eo quod cum Philippi annum cum anno mundi 5170. copularit, non adverens, Panadorum Era mundanæ Antiochenæ sectatorem juxta propriam sententiam recte calculos posuisse, ideoque fuisse tunc in cursu apud Alexandrinos annum mundi 5180. cui si adjicias annos Philippi & mortis Alexandri CCCXXII. qui fluxerunt ante Julianum XLIII. mundique 5501. quo Georgius Christum incarnationum putavit, colliges annum mundi 5501. alioquin habebis tantum annum 5491. idque accurate secundum sententiam Panadori, sed inale secundum ratiocinia Georgii. Is annus mundi 5170. Georgio probatus, fuit unum ex fundamentis, quibus Petavius in Auctario lib. 8. cap. 1. innixus scripsit, Georgium, S. Maxi-
mum, aliosque Incarnationem Christi cum an-

no Juliano LIV. annoque mundi 5501. conjunxit, quia scilicet non observarat errorem Georgii, qui numerare debebat annum mundi 5180. ut dixi.

Græci duodecim post Alexandri Magni obitum annis, adeoque sub Seleucidarum Imperio, novam Eram instituerunt, ab eo tempore deductam, quo Seleucus in Asia regnare cœpit. Est is annus Periodi Græco-Romanæ 5182. Cyclo Solis VI. G. Lunæ XIII. Indict. VII. Dicitur Alexandria, quod ab Alexandri M. successoribus instituta fuerit. Vocatur & ab Arabibus Era Dhil-karnain, seu Terich Dhil-karnain, id est, habentis duo cornua. In Syrorum certe Nummis est effigies Regis imberbis, cornibus arietinis, & Orientales Reges in honorem Alexandri Alexandrini ipsum cornuta specie Nummis suis imprimebant, quod Alexander se filium Ammonis sive Jovis Cornigeri existimari voluisset. Denique Judæi eam Eram Contractuum appellant; forte quod illam ad obsignandos contractus adhiberent. Duplex est autem horum annorum initium. Ab aliquibus enim a verno tempore & a Nisan Judaico; ab aliis vero ab autumno & Tisri inchoantur. Præterea interdum Lunares anni; interdum Juliani usurpantur & fixi. In Libro primo Machabæorum anni. Græcorum a verno mense: in posteriore ab autumno sequenti progrederuntur. Obseruat autem Vaillantius vir clarissimus in Historia Regum Seleucidarum, Syriae Reges ab Äquinoctio verno annum incepisse; quod inde colligit, quod Antiochenes in aversa Numismatum suorum parte signum arietis cum Sole conjunctum exprimere soliti essent. Antiochia autem totius Syriae Metropolis erat. In Historia Ecclesiastica aliquando hæc Era occurrit, eaque Christiani Syri & Arabes etiamnum utuntur.

Albategnius Aractensis, celebris Mathematicus, Eram Dilkarnain, seu Seleucidarum, cum Syriae suis ab initio measis Elul, sive Septembribus inchoat; quod cum non animadvertisset Petavius lib. ro. cap. 12. putavit, Albategnius anno vago Dilkarnain usum esse; licet constet, eum annos Julianos ac fixos usurpasse. Ait enim Petavius: Äquinoctium autumnale, quod anno Christi DCCCLXXXII. Albategnius obseruavit, Septembribus die XIX. deprehensum esse memorat anno Dilkarnain MCXCIV. post Alexandri mortem MCCVI. Non potest annus Dilkarnain esse Julianus, quippe annus Christi DCCCLXXXII. est Periodi Julianæ 5595. de quo detractis 4401. relinquent 1194. ut ab Octobri anni 5595. inierit annus 1194. At qui currebat hic ipse annus Augusto mense, qui Octobrem antecepsit. Euerit igitur annus Dilkarnain iste vagus, & a Thoth Nabonassareo cœperit oportet, qui Januarii XV. anni Christi DCCCLXXXII. congruit. Ita Petavius. Verum annus ille Dilkarnain MCXCIV. cœptus est anno Christi DCCCLXXXII. non a die XV. Januarii, sed a Kalendis Septembribus eiusdem Christi anni, ideoque die XIX. Septembribus, in quen Albategnius illud Äquinoctium confert, jam in cursu erat; licet Auctores, qui hanc Eram in annis fixis adhibent, communitez annum a mense Octobri exordiantur.

Era Antiochenæ, cuius frequens apud Græcos Annalium Scriptores mentio, procedit ab anno Periodi Græco-Romanæ 5445. Cyclo Solis XVII. AG. Lunæ X. Indict. XV. Ejus caput a Kalendis Octobris Scaliger, Calvisius, Petavius aliquique passim repetunt. Sed, ut recte Usserius in Annal. vet. Test. annos Antiochenos incipere a Kalendis Septembribus extra omnem poni debet controversiam. Quod licet ipse nullo arguento probet, heic tamen ex Evagrio ostendam, & in secundo Tomo Critica ad Annales Ecclesiasticos magis confirmabo. Evagrius lib. 2. cap. 12. loquens de terræ motu, quo Antiochia

XCIII.
Anni Se-
leucida-
rum.

XCIV.
Aliquando
a Kalend.
Septemb.
inchoati.

XCV.
Anni An-
tiocheni.

concussa, ait: *Anno secundo Imperii Leonis, ingens terra motus ac succusso contigit Antiochia.* Accidit autem ingens hac calamitas anno quingentesimo sexto a conditu Urbis Antiochiae, circa horam noctis quartam, die quarto decimo mensis Gorpiae, quem Romani Septembrem vocant; imminentie die Dominico, Indictione undecima. Baronius & Valesius in Notis ad Evagrium hunc terrae motum ad annum Christi CDLVIII. referunt, existimantes, annos Antiochenos ante Kalendas Octobris non incipere: neque advertentes, loco, anno secundo Imperii Leonis, legendum esse, anno primo Imperii Leonis. Evagrius itaque, cum terra motum factum esse dicat Indictione XI, quæ Kalendis Septembribus anni Christi CDLVII, inchoatur, manifeste ostendit, se apnum a Kalendis Septembribus exordiri; si enim anno insequenti CDLVIII. illum contigisse putasset, non Indictionem XI, sed Indictionem XII, numerasset, ut manifestum est. Præterea dicit, illum accidisse circa horam noctis quartam, die XIV. Septembribus, imminentie die Dominica, die nempe Sabbati, quæ anno Christi CDLVII, cum die XIV. Septembribus concurrit; erat enim littera Dominicalis F. Sensere difficultatem Scaliger, Calvisius & Petavius, quam ut superarent, verba Græca Evagrii corruerunt, & hoc modo verterunt: *Ιλυεσσεντε διε Δομινικο διε XIV. Σεπτεμβρι, καθι τε της γης κινησις ουδεις απομενει, αλλα την Δομινικη νεοτερη μεταστασιν.* Verum prava hæc versio; cum Græcus Evagrii textus habeat, *πειναταλαβεντης ιμερας*, id est, imminentie die Dominico, ut recte vertit Valesius, qui tamen difficultatem Chronologicam non solvit.

Loquitur itaque Evagrius non de die Dominico, sed de eo qui illum anteverit. In annis Antiochenis, qui post Christum natum fluxere, habetur Era Christiana, post quam XLVIII, qui eam antecessere, abiecisti.

Anni Attiaci, sive Augustorum, ut Censorinus lib, de die natali appellat, vel, ut Ptolemæus, Imperii Augustei, non ab ipso anno Adiacæ victoriae, sed a sequenti inchoantur apud Ægyptios; & quidem a XXIX mensis Augusti anni Periodi Græco-Romanæ 5464. Cyclo Solis VIII. E. Lunæ X, Indict. IV. Erat quidem dies XXXI. Augusti, sed juxta vitiosam intercalandi rationem Romæ tunc usurpatam Augusti XXIX. dies dicebatur. Alii Epocham hanc applicant ad annum vagum Ægyptiorum, alii que ad annum fixum Alexandrinorum. Desultoriī itaque & retrogradientis anni forma, usque ad cladem Antonii & Cleopatræ, Ægyptii usi sunt; & postea cum jugo Romano, modum pariter anni Romani, seu Juliani imitati sunt; licet non defuerint Scriptores apud eos, qui antiquam anni formam retinuerint.

Anni Augustorum Romani, quorum Censorinus meminit, testaturque eorum initium procedere ex Kalendis Januariis anni, quo Consules fuerunt Augustus VII. & Agrippa III, proficiscitur ab Anno Periodi Græco-Romanæ 5467. Cyclo Solis XI. A. Lunæ XIII, Indict. VII. Instituta ea Era, cum omne populi Senatusque Imperium ad Augustum translatum est. Mitto alias epochas, utpote minus usitatas, & huic Dissertationi finem impono.

XCVI.
Anni Au-
gustorum
Ægyptiaci.

XCVII.
Anni Au-
gustorum
Romani.

F I N I S.

VETERUM PONTIFICUM ROMANORUM CATALOGI DECEM.

UM Chronologia Pontificia Historiæ Ecclesiasticæ Pars sit, adeo necessaria, mirum accidit, quod ante nostra fere tempora, de ea integrum restituenda tollendisque, quæ in ea occurunt difficultatibus, serio cogitatum non fuisse videatur. Quid enim certi esse potest, ubi incerta sunt tempora, nec quot quisque Pontifex Romanus annis, ac quando Pontificatum inierit, & Ecclesiam regendam successori reliquerit, exploratum est? Ab hac cura suscipienda viros eruditos plura ni fallor aversos reddidere, sed præcipue omnes Anastasi, seu libri Pontificalis editiones haec tenus in lucem emissæ, quæ adeo sunt imperfectæ, ut Fabrotus, qui ultimam adornavit cum plerisque variis lectionibus, ex variis MSS. codicibus desumtis, quas calci Operis adjecit, ibidem fateatur librum Pontificalem mendis scatere, seque eo fine lectiones illas adjecisse, ut earum ope aliqua alia editio castigator curari possit. Holstenio in mentem venerat provinciam illam suscipere, jamque priorum Pontificum Vitas usque ad Felicem IV, juxta quatuor aut quinque præstantissima MSS. emendaverat, que nuper Schelestrati, in libro, cui titulum fecit, Antiquitas Ecclesiæ, publicavit. Verum liber Pontificalis adeo corruptus in numeris præsertim; ut non solum MSS. illa, cum varia alia supersint, non sufficiant, sed etiam Catalogi veterum Pontificum, qui ex eodem variis temporibus excerpti fuere, omnino requirantur, ut quid libri illius Auctor, qui non nisi seculo decimo quarto Anastasio tribui, & sub ejus nomine citari cœpit, vere scripserit, liquido innotescere possit. Quare cum liber ille ex veterum Pontificum catalogis emaculari possit, decem haec tenus ineditos ex Bibliothecis Regia, Colbertina, & Thuanea descriptos hic subjicere visum est. Pontificibus qui in iis desunt, & identidem annis Christi in margine additis.

CATALOGUS PRIMUS
EX MS. BIBLIOTHECÆ COLBERTINÆ
Num. 4305.

P Etrus sedit annos XXV. mensem I. dies VIII.
 Linus annos XV. m. III. dies XII.
 Cletus annos XII. m. I. d. XI. cessavit Episcopatus dies XX.
 Clemens annos IX. m. II. d. X. cess. Episc. dies XXII.
 Anacletus annos XII. m. X. d. VII. cess. Episc. dies XIII.
 Evaristus annos XVII. m. VI. d. II. cess. Episc. d. XIX.
 Alexander an. X. m. VI. d. II. cess. Episc. d. XXXV.
 Sixtus an. X. m. IV. d. XXI. cess. Episc. m. II.
 Telephorus an. XI. m. III. d. XXII. cess. Episc. d. VII.
 Hyginus an. IV. m. III. d. VIII. cess. Episc. d. IV.
 Anicetus an. XI. m. IV. d. III. cess. Episc. d. XVII.
 Pius an. XI. m. IV. d. XXI. cess. Episc. d. XIV.
 Soter an. IX. m. VI. d. XXI. cess. Ep. d. XXII.
 Eleutherus an. XV. m. VI. d. V. cess. Episc. d. XVI.
 Victor an. X. m. II. d. X. cess. Episc. d. XII.
 Zephyrinus an. XVIII. m. VII. d. X. cess. Episc. d. VI.
 Calistus an. V. m. II. d. X. cess. Episc. d. VI.
 Urbanus an. IX. m. X. d. XII. cess. Episc. d. XXX.
 Anteros an. XII. m. I. d. XII. cess. Episc. d. XIII.
 Pontianus an. XIX. m. V. d. II. cess. Episc. d. X.
 Fabianus an. XIV. m. I. d. X. cess. Episc. d. VII.
 Cornelius an. II. m. II. d. III. cess. Episc. d. XXXV.
 Lucius an. III. m. III. cess. Episc. d. XXXV.
 Stephanus an. VI. m. VI. d. II. cess. Episc. d. XXII.
 Sixtus an. II. m. X. d. XXIII. cess. Episc. annos II.
 Dionysius an. II. m. III. d. VII. cess. Episc. d. V.
 Felix an. IV. m. III. d. XV. cess. Epis. d. V.
 Eutichianus an. VIII. m. X. d. III. cess. Episc. d. VIII.
 Caius an. XI. m. IV. d. XII. cess. Episc. d. XI.
 Marcellinus an. VIII. m. II. d. XXV. cess. Episc. an. V. m. VI. d. XXV.
 Marcellus an. V. m. VI. d. XXI. cess. Episc. d. XX.
 Eusebius an. V. m. I. d. III. cess. Episc. d. VII.
 Melchiades an. IV. m. VII. d. VIII. cess. Episc. d. XVII.
 Silvester an. XXIII. m. X. d. XIII. cess. Episc. d. XV.
 Marcus an. II. m. VIII. d. XX. cess. Episc. d. XX.
 Julius an. XV. m. II. d. VI. cess. Episc. d. XXV.
 Liberius an. XVI. m. VII. d. III. cess. Episc. d. VI.
 Felix an. I. m. III. d. II. cess. Episc. d. XXXVIII.
 Damasus an. XVIII. m. II. d. X. cess. Episc. d. XXXI.
 Siricius an. XV. m. XI. d. XXV. cess. Episc. d. XX.

Anno Ch. CCXCVI.

Anastasius an. II. d. XXVII. cess. Episc. d. XXI.
 Innocentius an. XV. m. II. d. XX. cess. Episc. d. XXII.
 Zosimus an. I. m. VIII. d. XXV. cess. Episc. d. X.
 Bonifacius an. III. m. VIII. d. XIII. cess. Episc. d. VIII.
 Celestinus an. VIII. m. I. d. IX. cess. Episc. d. XXI.
 Sixtus an. VIII. d. XIX. cess. Episc. d. XXII.
 Leo an. XXI. m. I. d. XXVII. cess. Episc. d. *Anno Ch. CCCXL.*
 Hilarus an. VI. m. III. d. X. cess. Episc. d. X.
 Simplicius an. XV. d. VI. cess. Episc. d. VI.
 Felix an. VII. m. XI. d. XVIII. cess. Episc. d. V.
 Gelasius an. IV. m. VIII. d. IX. cess. Episc. d. VII.
 Anastasius an. I. m. XI. d. XXIV. cess. Episc. d. VII.
 Hormisdas an. X. m. IX. d. XVII. cess. Episc. d. VII.
 Joannes ann. II. m. VIII. d. XVI. cess. Episc. d. LVIII.
 Felix an. IV. m. II. d. III. cess. Episc. d. III.
 Bonifacius an. II. d. XXVI. cess. Episc. m. II. d. XV.
 Joannes an. II. m. IV. d. VI. cess. Episc. d. XVI.
 Agapetus m. XI. d. XIX. cess. Episc. d. XLVII.
 Silverius m. V. d. XI. cess. Episc. d. I.
 Vigilius an. XVI. m. VI. d. XXV. cess. Episc. m. III. d. V.
 Pelagius an. IV. m. X. d. XIX. cess. Episc. m. III. d. XX.
 Joannes an. XII. m. XI. d. XXVI. cess. Episc. m. LII. d. X.
 *
 Pelagius an. X. m. II. d. X. cess. Episc. m. VI. * *Benedictus I.*
 Gregorius an. XIII. m. VI. d. X. cess. Episc. m. VI. d. XVIII.
 Sabinianus an. I. m. V. d. VIII. cess. Episc. m. D XC. XI. d. XXVI.
 Bonifacius m. VIII. d. XXII. cess. Episc. m. X. d. VI.
 *
 Deusdedit an. III. d. XX.
 Bonifacius an. V. m. X. cess. Episc. d. XIII. * *Bonifacius IV.*
 Honorius ann. XII. m. XI. d. XXVII. Episc. an. I.
 Severinus an. II. d. IV. cessit Episc. m. III. d. XXIV.
 Bonifacius an. V. m. VIII. d. XII. cess. Episc. m. VI. d. VI.
 Joannes an. I. m. VIII. d. XVIII. cess. Episc. m. I. d. XIV.
 Theodorus an. VI. m. V. d. XIX. cess. Episc. d. LII.
 Martinus an. VI. m. I. d. XXVI.
 Eugenius ann. III. m. IX. d. XXIV. cess. Episc. m. I. d. XXIX.
 Vitalianus an. XIV. m. VII. cess. Episc. m. II. d. XIV.
 Adeodatus ann. IV. m. II. d. V. cess. Episc. m. IV. d. XV.
 Do.

Donus an. I. m. V. cess. Episc. m. II. d. XV.

Agatho an. II. m. VI. d. IV. cess. Episc. an. I.

m. VI.

Leo m. X. d. XIX. cess. Episc. m. X. d. XXI.

Benedictus m. X. d. XII. cess. Episc. m. II. d.

XV.

Joannes an. I. d. IX. cess. Episc. m. II. d. XVIII.

Anno Ch. Conon m. XI. cess. Episc. m. II. d. XIV.

DCLXXXVII. Sergius an. XIII. m. VII. d. XXIV. cess. Episc.

d. L.

Joannes an. III. m. II. d. XII. cess. Episc. m. I. d.

XVIII.

* Joannes * VII.

Sisinnius d. XX. cess. Episc. m. I. d. XIX.

Constantinus an. VII. d. XV. cess. Episc. d. XL.

Gregorius an. XV. m. VIII. d. XXIV. cess. Episc.

d. XXXV.

Gregorius an. X. m. VIII. d. XXIV.

Zacharias an. X. m. IV. d. XIV.

Stephanus an. V. d. XXIII. cess. Episc. d. XXXV.

Paulus an. X. m. I. cess. Episc. an. I. m. I.

Stephanus an. IV. m. V. d. XXVII. cess. Episc.

d. VIII.

Anno Ch. Hadrianus an. XXIII. m. X. d. XVII.

DCCXXII. Leo an. XX. m. V. d. XVII.

Stephanus an. VII.

Paschalis an. VII. d. XVII.

Eugenius an. III. m. VIII. d. XXIII.

Valentinus d. XL.

Gregorius an. XVI.

Sergius an. III.

Leo an. VIII. m. III. d. V.

Benedictus an. II. m. VI. d. VI.

CATALOGUS SECUNDUS

Ex MS. ejusdem Bibliothecæ
Num. 1463.

P Etrus an. XXV. m. II. d. III.

Linus an. XI. m. III. d. XI.

Cletus an. XII. m. I. d. XI.

Clemens an. IX. m. I. d. XI.

Anacletus an. XIII. m. X. d. VII.

Evaristus an. IX. d. II.

Alexander an. X. m. VII. d. II.

Sixtus an. X. m. II. d. I.

Telephorus an. XXI. m. III.

Hyginus an. IV. m. III. d. IV.

Pius an. XIX. m. IV. d. III.

Anicetus an. XI. m. IV. d. III.

Soter an. IX. m. VI. d. XXI.

Eleutherius an. XV. m. III. d. II.

Victor an. X. m. II. d. X.

Zephyrinus an. IX. m. VII. d. X.

Calistus an. VI. m. II. d. X.

Urbanus an. IV. m. X. d. XI.

Pontianus an. VI. m. V. d. II.

Anterus m. I. d. XII.

Fabianus an. XIV. m. XI. d. XI.

Cornelius an. II. m. II. d. II.

Lucius an. III. m. III. d. III.

Stephanus an. VII. m. V. d. II.

Sixtus an. I. m. X. d. XXIII.

Dionysius an. VII. m. II. d. IV.

Felix an. III. m. III. d. XXV.

Eutichianus an. I. m. I. d. I.

Cajus an. XI. m. IV. d. XII.

Marcellinus an. IX. m. IV. d. III.

Marcellus an. V. m. IV. d. XII.

Eusebius an. VII. m. V. d. III.

Melchiades an. IV.

Silvester an. XXIII. m. X. d. XI.

Marcus an. II. m. III. d. XI.

Julius an. XII. m. II. d. III.

Liberius an. VI. m. III. d. IV.

Felix an. I. m. III. d. II.

Damasus an. XV. m. III. d. XI.

Siricius an. XV.

Anastasius an. III. d. X.

Innocentius an. XII. m. II. d. XXI.

Zosimus an. I. m. III. d. XI.

Bonifacius an. III. m. VIII. d. VII.

Celestinus an. IX. m. X. d. XVII.

Sixtus an. IX. d. XIX.

Leo an. XXI. m. I. d. XIII.

Hilarus an. VI. m. III. d. X.

Simplicius an. XV. m. I. d. XVIII.

Felix an. VIII. m. XI. d. XVIII.

Gelasius an. IV. m. VII. d. XIX.

Anastasius an. I. m. XI. d. XXIV.

Symmachus an. XV. m. VII. d. XXVII.

Hormisdas an. IX. d. XIV.

Joannes an. II. m. IX. d. XIII.

Felix an. IV. m. XI. d. XIII.

Bonifacius an. II. d. XXVI.

Mercurius an. II. m. IV. d. VI.

Agapetus m. XI. d. XIX.

Silverius an. I. m. V. d. XI.

Vigilius an. XVII. m. VI. d. XXVI.

Pelagius an. XI. m. X. d. XIX.

Joannes an. XII. m. XI. d. XXVI.

Benedictus an. IV. m. I. d. XXXIX.

Pelagius an. X. m. II. d. X.

Gregorius an. XIII. m. VI. d. X.

Sabinianus an. I. m. V. d. VIII.

Bonifacius m. VIII.

Bonifacius an. VI. m. VIII. d. XIII.

Densdedit an. III. m. I. d. II.

Bonifacius an. V.

Honorius an. XII. m. XI. d. XVIII.

Severinus m. II. d. IV.

Joannes an. I. m. VIII. d. XVIII.

Theodorus an. VI. m. V. d. XVIII.

Martinus an. VI. m. I. d. XXVI.

Eugenius an. II. m. X. d. III.

Vitalianus an. XIV. m. III.

Adeodatus an. IV. m. II. d. V.

Donus an. I. m. V. d. X.

Agatho an. II. m. III. d. III.

Leo m. X. d. XVIII.

Benedictus m. X. d. XII.

Joannes an. d. VIII.

Conon m. X.

Sergius an. XIII. m. VII. d. XXIII.

Joannes an. III. m. II. d. XII.

Joannes an. II. m. VI. d. XVII.

Sisinnius dies XXX.

Constantinus an. VII. d. XV.

Gregorius an. XVI. m. IX. d. XI.

Gregorius an. X. m. VIII. d. XXII.

Zacharias an. X. m. III. d. XIV.

Stephanus an. V. d. XXIX.

Paulus an. X. m. I.

*

Hadrianus an. XXIII. d. XIV.

Leo an. XX. m. V. d. XVI.

Stephanus m. VII.

Paschalis m. VII. d. XVIII.

Eugenius an. III.

Valentinus d. XL.

Gregorius an. XVI.

Sergius an. III. d. IX.

Leo an. VIII. m. III. d. VI.

Benedictus an. II. m. VI.

Nicolaus an. IX. m. VII. d. XXIX.

Hadrianus an. IV. m. XI. d. XII.

Joannes an. X.

Marinus an. I. m. III.

Hadrianus an. I. m. III.

Stephanus an. VI. d. XIV.

Formosus an. IV. m. VII. d. XVIII.

Bonifacius dies XV.

Stephanus an. I. m. I. d. XVIII.

Romanus m. IV. d. XXVII.

Theodorus dies XX.

Joannes an. II.

An. Ch.
CCCCXL.

An. Ch.
DXC.

An. Ch.
DCCLXXX
VII.

* Stepha-
nus III.
Anno Ch.
DCCLXXII.

Anno Ch.
DCCC-
LXXII.

- Benedictus an. IV. m. VI. d. XIV.
 Leo m. I. d. XXVII.
 Christophorus m. VI.
 Sergius an. VII. m. III. d. XXIII.
 Anastasius an. II. m. I. d. XXII.
 Lando m. IV. d. XII.
 Joannes an. XIV. m. II. d. VII.
 Leo m. VI. d. XV.
 Stephanus an. II. m. I. d. XV.
 Joannes an. IV. m. X.
 Leo an. III. m. VI.
 Stephanus an. III. m. IV.
 Marinus an. III. m. VI.
 Agapitus an. IX. m. VII. d. XXVI.
 Joannes an. VIII. m. III.
 Leo an. I. m. III.
 Benedictus m. II. d. V.
 Joannes an. VI. m. XI. d. V.
 Benedictus an. I. m. VI.
 Domni Desuri an. I. m. VI.
 Bonifacius m. I. d. XII.
 Benedictus an. IX.
 Joannes m. VIII.
 Joannes m. IV.
 Joannes an. X. m. VII. d. X.
 Gregorius an. I. m. V.
 Anno Ch. DCCCC-
XCIX. Joannes m. X. qui turpe finivit vitam suam.
 Silvester an. IV. m. I. d. IX.
 Joannes, qui vocatur Fatto m. V. d. XXV.
 Joannes, qui vocatur Faton an. I.
 Sergius, qui vocatur os porci an. III.
 Benedictus frater Alberici majoris an. XI. m.
 XI. d. XXI.
 Joannes frater ejus an. IX. m. IX.
 Benedictus, qui vocatur Theophylactus an.
 XIV.
 Silvester d. LVI.
 Gregorius, qui vocatur Joannes Gratianus an.
 II. m. VI.
 Clemens, qui vocatur Luigerus m. IX. d. VII.
 Damasus, qui vocatur Popo d. XXXIII.
 Leo sanctissimus, qui vocatur Bruno, an. V.
 m. II. d. VII.
 Victor, qui vocatur Gebeardus an. II. m. III.
 d. XIII.
 Stephanus, qui vocatur Fredericus m. VII. d.
 XXIX.
 Benedictus Bellennensis Episcopus m. IX. d.
 XX.
 Nicolaus, qui vocatur Girardus, an. II. m. V.
 d. XXIX.
 Alexander, qui vocatur Anselmus an. X.

CATALOGUS TERTIUS

Ex MS. ejusdem Bibliothecæ
 Num. 3518.

- Petrus an. XXV. m. II. d. VIII.
 Linus an. XI. m. III. d. XI.
 Cletus an. XII. m. I. d. XI. cess. Episc. d. XX.
 Clemens an. VII. m. I. d. XI. cess. Episc. d.
 XXII.
 Anacletus an. XIII. m. X. d. VII. cess. Episc. d.
 XIII.
 Evaristus an. IX. m. VI. d. II. cess. Episc. d.
 XIX.
 Alexander an. X. m. VII. d. II. cess. Episc. d.
 XXXV.
 Sixtus an. X. m. II. d. I. cess. Episc. m. II.
 Telesphorus an. XI. m. III. d. XXII. cess. Episc.
 d. IV.
 Hyginus an. IV. m. III. d. XXI. cess. Episc. d.
 XVII.
 Pius an. XV. m. IV. d. XXI. cess. Episc. d.
 XIV.
 Anicetus an. XI. m. IV. d. III. cess. Episc. d.
 XVII.

- Soter an. XIX. m. V. d. XXI. cess. Episc. d.
 XXII.
 Eleutherius an. XV. m. III. d. V. cess. Episc.
 d. XVI.
 Victor an. X. m. II. d. X. cess. Episc. d. XII.
 Zephyrinus an. VIII. m. VIII. d. VII. cess. Episc.
 d. VI.
 Callistus an. VI. m. VI. d. X. cess. Episc. d. VI.
 Anno Ch. CXXVII.
 Urbanus an. IV. m. X. d. XII. cess. Episc. d.
 XXX.
 Pontianus an. VI. m. V. d. V. cess. Episc. d. X.
 Anterus an. XII. m. I. d. XII. cess. Episc. d.
 XIII.
 Fabianus an. XIV. m. I. d. X. cess. Episc. d. VII.
 Cornelius an. II. m. II. d. IV. cess. Episc. d.
 XXXV.
 Lucius an. II. m. III. d. III. cess. Episc. d.
 XXXV.
 Stephanus an. VII. m. V. d. III. cess. Episc. d.
 XXII.
 Sixtus an. II. m. X. d. XXIII. cess. Episc.
 an. II.
 Dionysius an. VI. m. II. d. VI. cess. Episc.
 d. V.
 Felix an. III. m. III. d. XXV. cess. Episc. d. V.
 Eutychianus an. I. m. I. d. IV. cess. Episc. d.
 VIII.
 Caius an. XI. m. IV. d. XII. cess. Episc. d. XI.
 Marcellinus an. IX. m. IV. d. XXV. cess. Episc.
 an. VI. m. V. d. XXV.
 Anno Ch. CCXXVI.
 Marcellus an. V. m. IV. d. XXI. cess. Episc. d.
 XX.
 Eusebius an. VII. m. I. d. III. cess. Episc. d.
 XXVII.
 Melchiades an. IV. m. VII. d. VII. cess. Episc.
 d. XVIII.
 Silvester an. XXIII. m. X. d. XIII. cess. Episc.
 d. XV.
 Marcus an. II. m. VI. d. XX. cess. Episc. d.
 XX.
 Julius an. XV. m. II. d. VI. cess. Episc. d. XXV.
 Liberius an. VI. m. VI. d. III.
 Felix an. I. m. III. d. II. cess. Episc. d. XXXVII.
 Damasus an. XVIII. m. III. d. XI. cess. Episc. d.
 XXXI.
 Siricius an. XV. m. XII. d. XXV. cess. Episc.
 d. XX.
 Anastasius an. III. d. X. cess. Episc. d. XXI.
 Innocentius an. XII. m. II. d. XX. cess. Episc.
 d. XXII.
 Zosimus an. I. m. III. d. XXV. cess. Episc.
 d. X.
 Bonifacius an. III. m. VIII. d. VII. cess. Episc.
 d. VIII.
 Celestinus an. IX. m. X. d. IX. cess. Episc. d.
 XXI.
 Sixtus an. IX. d. XIX. cess. Episc. d. XXII.
 Leo an. XXI. m. I. d. XIII. cess. Episc. d. VII.
 Hilarus an. VI. m. III. d. X. cess. Episc. d. VI.
 Simplicius an. XV. m. I. d. VI. cess. Episc.
 d. VI.
 Anno Ch. CCCCXL.
 Felix an. VIII. m. XI. d. XVIII. cess. Episc.
 d. V.
 Gelasius an. IV. m. VII. d. IX. cess. Episc. d.
 VII.
 Anastasius an. I. m. XI. d. XXIII.
 Symmachus an. XV. m. VII. d. XXVII.
 Hormisdas an. XIX. d. XVII. cess. Episc. d. VII.
 Joannes an. II. m. VIII. d. XVI. cess. Episc. d.
 LVIII.
 Felix an. IV. m. II. d. XII. cess. Episc. d. III.
 Bonifacius an. II. d. XXVII. cess. Episc. m. II.
 d. XV.
 Joannes an. II. m. IV. d. IV. cess. Episc. d. VI.
 Agapitus m. XI. d. XVIII. cess. Episc. d. XLVII.
 Silverius m. V. d. XI. cess. Episc. d. I.
 Vigilius an. VI. m. VI. d. XXV. cess. Episc. an.
 III. d. V.
 Pelagius an. IV. m. X. d. XVIII. cess. Episc.
 m. III. d. XX.
 Joan-

Joannes an. XII. m. XI. d. XVI. cess. Episc.
 m. III. d. X.
 Benedictus an. IV. m. I. d. XXVII.
 Pelagius an. X. m. II. d. X. cess. Episc. m. VI.
 d. XXV.
 Anno Ch. DCCCLXXXVI. Gregorius an. XIII. m. VI. d. X. cess. Episc.
 m. VI. d. XVIII.
 Sabinianus an. I. m. V. d. VIII. cess. Episc.
 m. XI.
 Bonifacius m. VIII. d. XXV. cess. Episc. m. X.
 d. VI.
 Bonifacius an. VI. m. VIII. d. XIII.
 Deusdedit an. III. d. XX.
 Bonifacius an. VI. m. V. cess. Episc. d. XIII.
 Honorius an. XII. m. XI. d. XVII. cess. Episc.
 an. I. m. VII. d. XVII.
 Severinus an. II. d. IV. cess. Episc. m. IV. d.
 XXIV.
 Bonifacius an. V. m. VIII. d. VIII. cess. Episc.
 m. VI. d. VI.
 Joannes an. I. m. VIII. d. XVIII. cess. Episc.
 m. I. d. XIII.
 Theodorus an. VI. m. V. d. XVIII. cess. Episc.
 d. LII.
 Martinus an. VI. m. I. d. XXVI.
 Eugenius an. III. m. VIII. d. XXIV. cess. Episc.
 m. I. d. XXIV.
 Vitalianus an. XII. m. VI. cess. Episc. m. II.
 d. XIV.
 Adeodatus an. IV. m. II. d. V. cess. episc. m.
 IV. d. XV.
 Donus an. I. m. VI. d. X. cess. Episc. m. II.
 d. XV.
 Agatho an. II. m. VII. d. XVII. cess. Episc.
 an. I. m. VII. d. V.
 Leo m. X. d. XVII. cess. Episc. m. XI. d. XXI.
 Benedictus m. X. d. XII. cess. Episc. m. II.
 d. XV.
 Joannes an. I. d. IX. cess. Episc. m. II. d.
 XVIII.
 Conon m. XI. cess. Episc. m. II. d. XXIV.
 Sergius an. XIII. m. VII. d. XXIV. cess. Episc.
 d. L.
 Anno Ch. DCCCLXXXVI. Joannes an. III. m. II. d. XII. cess. Episc. m. I.
 Joannes an. II. m. VI. d. XXVII. cess. Episc. m.
 IV. d. XVIII.
 Sisinnius d. XXV. cess. Episc. m. I. d. XVIII.
 Constantinus an. VII. d. XV. cess. Episc. d. XL.
 Gregorius an. XV. m. VIII. d. XXIV. cess.
 episc. d. XXXV.
 Gregorius an. X. m. VIII. d. XXIV.
 Zacharias an. X. m. IV. d. XIV.
 Stephanus an. V. d. XXIII. cess. Episc. d.
 XXXV.
 Paulus an. X. m. I. cess. Episc. an. I. m. I.
 Stephanus an. IV. m. V. d. XXVII. cess. Episc.
 d. VII.
 Anno Ch. DCCCLXXXVI. Hadrianus an. XXIV. m. X. d. XVII.
 Leo an. XX. m. V. d. XVII.
 Stephanus an. VI.
 Paschalis an. VII. d. XVII.
 Eugenius an. III. m. VIII. d. XXIII.
 Valentinus d. XL.
 Gregorius an. XXVI.
 Sergius an. III.
 Leo an. VIII. m. III. d. V.
 Benedictus an. II. m. VI. d. VI.
 Nicolaus an. IX. m. VII. d. XXVIII.
 Hadrianus an. IV. m. XI. d. XII.
 Joannes an. X.
 Marinus an. I. m. III.
 Hadrianus an. I. m. III.
 Stephanus an. VI. d. XVI.
 Formosus an. IV. m. VII. d. XVIII.
 Bonifacius...
 Stephanus an. I. m. I. d. XVIII.
 Romanus m. IV. d. XXVI.
 Theodorus d. XX.
 Joannes an. II.

Apparatus in Baronium.

Benedictus an. IV. m. VI. d. XIII.
 Leo m. I. d. XXVII.
 Christophorus m. VI.
 Sergius an. VII. m. III. d. XXIII.
 Anastasius an. II. m. I. d. XXI.
 Lando m. IV. d. XII.
 Joannes an. XIV. m. II. d. VII.
 Leo m. VI. d. XIII.
 Stephanus an. II. m. I. d. XV.
 Joannes an. IV. m. X.
 Leo an. III. m. VI.
 Stephanus an. III. m. IV.
 Marinus an. III. m. VI.
 Agapitus an. IX. m. VII. d. XXVI.
 Joannes an. VIII. m. III.
 Leo an. I. m. III.
 Benedictus an. II. d. V.
 Joannes an. m. XI. d. V.
 Benedictus an. m. VI.
 Domnio an. I. m. V.
 Bonifacius an. I. d. XII.
 Benedictus an. IX....
 Joannes m. VIII....
 Joannes m. IV.
 Joannes an. X. m. VI. d. X.
 Gregorius an. I. m. V.
 Joannes m. X. qui turpe finivit vitam suam.
 Silvester an. IV. m. I. d. IX.
 Joannes qui vocatur Fafo m. V. d. XX.
 Anno Ch. DCCCCC. XCIX.
 Joannes qui vocatur Faio m. I.
 Sergius qui vocatur os porci an. III.
 Benedictus frater Alberici majoris an. XI. m.
 X. d. XXI.
 Joannes frater ejus an. IX. m. IX.
 Benedictus qui vocatur Theophylactus an. XIII.
 Silvester Sabiniensis Episcopus d. LV.
 Gregorius qui vocatur Gratianus anno II. m.
 VI.
 Clemens qui vocatur Suigerius m. IX. d. VII.
 Damasus qui vocatur Poppo d. XXIII.
 Leo sanctissimus, qui vocatur Bruno an. V. m.
 II. d. VII.
 Victor qui vocatur Gebehardus an. II. m. III.
 d. XIII.
 Stephanus, qui vocatur Fredericus m. VII.
 d. XXIX.
 Benedictus Beletnensis Episcopus m. IX. d. XX.
 Nicolaus, qui vocatur Gerardus an. II. m. V.
 d. XXV.
 Alexander, qui vocatur Anselmus an. XI.
 Gregorius qui & Hildebrandus an. XII. m. I.
 & cess. Vienn.
 Victor, qui & Desiderius Casinensis Abbas m. IV.
 d. VII.
 Urbanus II. an. XI.
 Paschalis III. sedit, ideoque Catalogus iste exa-
 ratus circa annum MXCIX. quo Paschalis se-
 dere caput; alioquin exscriptor Sedis ejus du-
 rationem notasset.

CATALOGUS QUARTUS.

Ex MS. ejusdem Bibliothecæ
Num. 4195.

P Etrus an. XXV. m. I. d. VII.
 Linus an. XV. m. III. d. XII.
 Cletus an. VIII. m. II. d. X. Cess. Episc. d. XXII.
 Hi duo fuerunt Coepiscopi, unus sc. post a-
 lium temporibus B. Petri.
 Clemens an. IX. m. II. d. X. cess. episc. d.
 XXII.
 Anacletus an. XII. m. X. d. VII. cess. Episc.
 d. XIII.
 Evaristus an. XIII. m. VII. d. II. cess. Episc.
 d. XIX.
 Alexander an. X. m. VII. d. II. cess. Episc. d.
 XXXV.

R

Six.

Catalogi Veterum

- Sixtus an. V. m. III. d. XXI. cess. Episc. d. II.
Telesphorus an. XI. m. III. d. VIII. cess. Episc.
d. XXIII.
Hyginus an. IV. m. III. d. VIII. cess. Episc.
d. XXIII.
Pius an. XI. m. III. d. XXI. cess. Episc. d.
XIV.
Anicetus an. XI. m. IV. d. XXI. cess. Episc. d.
XVII.
Soter an. IX. m. III. cess. Episc. d. XXII.
Eleutherus an. XV. cess. Episc. d. V.
Victor an. X. m. II. d. X. cess. Episc. d. XII.
Anno Ch. CCXVII. Zephyrinus an. XIII. m. II. d. X. cess. episc.
d. VII.
Callistus an. V. m. II. d. X. cess. Episc. d. VII.
Urbanus an. IX. m. XI. d. XII. cess. Episc. d.
XXX.
Pontianus an. V. m. II. cess. Episc. d. X.
Anterus m. I. d. XV. cess. Episc. d. XIII.
Fabianus an. XIII. m. I. d. X. cess. Episc. d.
VII.
Cornelius an. II. d. X. cess. Episc. d. XXXV.
Lucius An. III. m. III. d. III. cess. Episc. d.
XXXV.
Stephanus an. IV. m. II. d. XV. cess. Episc. d.
XXV.
** Sextus*
Dionysius an. II. m. III. d. XII. cess. Episc.
d. V.
Felix an. II. m. X. cess. Episc. d. V.
Eutychianus an. VIII. m. X. d. XIII. cess. Episc.
d. VIII.
Caius an. XI. m. IV. d. VIII. cess. Episc. d.
XI.
Marcellinus an. VIII. m. II. d. XXV. cess. E-
pisc. an. VI. m. VI. d. XXV.
Marcellus an. V. m. VII. d. XII. cess. Episc.
d. XX.
Anno Ch. CCXVI. Eusebius an. II. m. I. d. XXV. cess. Episc. d.
VII.
Melchiades an. III. m. VII. d. VIII. cess. Episc.
d. XVI.
Silvester an. XXIII. cess. Episc. d. XVI.
Marcus an. II. m. VIII. d. V. cess. Episc. d. XX.
Julius an. XI. d. XI. cess. Episc. d. XXV.
Liberius an. X. m. VII. d. III. cess. Episc. d.
VII.
Felix an. I. m. III. d. II. cess. Episc. d. XXVIII.
Damascus an. XVIII. m. II. d. X. cess. Episc. d.
XXI.
Sicarius an. XV. m. XI. d. XXV. cess. Episc.
d. XX.
Anastasius an. II. d. XXV. cess. Episc. d. XXI.
Innocentius an. XV. m. II. cess. Episc. d. XXII.
Zosimus an. I. m. VIII. d. XXV. cess. Episc.
d. X.
Bonifacius ann. III. m. X. d. XIII. cess. Episc.
d. IX.
Celestinus an. VIII. m. I. d. VIII. cess. Episc.
d. XX.
Sixtus an. VIII. d. XIX. cess. Episc. d. XXII.
Anno Ch. CCCXL. Leo an. XXI. d. XXVIII. cess. Episc. d. VII.
Hilarus an. VI. m. III. d. X. cess. Episc. d. X.
Simplicius an. XV. d. VI. cess. Episc. d. VI.
Felix an. VII. m. XI. d. XVIII. cess. Episc.
d. V.
Gelasius an. IV. m. IX. d. IX. cess. Episc. d.
VII.
Anastasius an. I. m. XI. d. XXIV. cess. Episc.
d. IV.
Symmachus an. XV. m. VII. d. XXVIII. cess.
Episc. d. VII.
Hormisda an. IX. d. XVII. cess. Episc. d. VII.
Joannes an. II. m. IX. d. XVI. cess. Episc.
d. LVIII.
Felix an. IV. m. II. d. XII. cess. Episc. m. II.
d. XV.
Bonifacius an. II. d. XXVI. cess. Episc. m. II.
d. XV.
- Joannes, qui & Mercurius an. II. m. IV. d. VI.
cess. Ep. d. VI.
Agapitus m. XI. d. XIX. cess. Episc. m. I. d.
XXV.
Silverius m. IX. d. XI.
Vigilius an. XVII. m. VI. d. XXV. cess. Episc.
m. III. d. V.
Pelagius an. IV. m. X. d. XVIII. cess. Episc.
m. III. d. XXI.
Joannes an. XII. m. XI. d. XXVI. cess. E-
pisc. m. X. d. III.
Benedictus an. IV. m. I. d. XXIV. cess. Episc. m.
III. d. X.
Pelagius an. X. m. II. d. X. cess. Episc. m. VI. d.
XXV.
Gregorius an. XIII. m. VI. d. X. cess. Episc. m. *Anno Ch.*
V. d. XVIII. *DXC.*
Sabinianus an. I. m. V. d. XVIII. cess. Episc.
m. XI. d. XXV.
Bonifacius m. IX. d. XXVIII. cess. Episc. m.
X. d. VI.
Bonifacius an. VI. m. VIII. d. XIII. cess. E-
pisc. m. VI. d. V.
Deusdedit an. III. d. X. cess. Episc. m. I. d.
XVI.
Bonifacius an. V. m. X. cess. Episc. d. XIII.
Honорius an. XII. m. XI. d. XVII. cess. E-
pisc. an. I. m. VII. d. XVIII.
Severinus an. II. d. IV. cess. Episc. m. IV. d.
XXIV.
Joannes an. I. m. IX. d. XVIII. cess. Episc.
m. I. d. XIV.
Theodosius an. VI. m. V. d. XVIII. cess. Episc.
d. LII.
Martinus an. VI. m. I. d. XXVI.
Eugenius an. II. m. X. d. XXIV. cess. Episc. m.
I. d. XXVIII.
Vitalianus an. XIV. m. VI. cess. Episc. m. II. d.
XIII.
Adeodatus an. IV. m. II. d. V. cess. Episc. m.
IV. d. XV.
Donus an. I. m. V. d. X. cess. Episc. m. II. d.
XV.
Agatho an. II. m. VI. d. XIV. cess. Episc. an. I.
m. VII. d. V.
Leo Junior m. X. d. XVII. cess. Episc. m. X.
d. XXII.
Benedictus m. X. d. XII. cess. Episc. m. II. d.
XV.
Joannes an. I. d. IX. cess. Episc. m. X. d. XVIII.
Conon m. XI. cess. Episc. m. II. d. XXXIII.
Sergius an. XIII. m. VIII. d. XXIV. cess. E-
pisc. d. L. *Anno Ch. DCLXXX-*
Joannes an. III. m. II. d. XII. cess. Episc. m. VII.
d. XVIII.
Joannes an. II. m. VII. d. XXI. cess. Episc. m. III.
Sisinnius d. XX. cess. Episc. m. I. d. XVIII.
Constantinus an. VII. d. XV. cess. Episc. d. XL.
Gregorius an. XV. m. VIII. d. XXIV. cess. E-
pisc. d. XXXV.
Gregorius an. X. m. X. d. XXIV.
Zacharias an. X. m. III. d. XIV.
Stephanus an. V. d. XXXIX. cess. Episc. d.
XXXV.
Paulus an. X. m. I. cess. Episc. an. I. m. I.
Stephanus an. III. m. V. d. XXVII. cess. Episc.
d. IX.
Hadrianus an. XXIII. m. X. d. XVII. *Anno Ch.*
Leo an. XX. m. V. d. XX. cess. Episc. d. X. *DCCCLXXII*
Stephanus d. VII. cess. Episc. d. X.
Pachalis I. an. VII. m. III. d. XVII. cess. E-
pisc. d. IV.
Eugenius annos IV.
Valentinus m. I. d. X.
Gregorius an. XVI. cess. Episc. d. XV.
Sergius an. III. cess. Episc. m. II. d. XV.
Leo an. IX. m. III. d. VI. cess. Episc. m. II. d.
XV.
Benedictus qui & Zenus, an. II. m. VI. d. IX.
cess. Episc. d. XV. *Pau-*

Paulus an. X. m. I. cess. Episc. an. I. m. I.
Stephanus an. IV. m. d. XXVII. cess. Episc. d. VIII.

Nicolaus an. VII. m. IX. d. XIII. cess. Episc.
an. VIII. m. VII. d. XIX.

Hadrianus an. III. m. XI. d. X.

Joannes an. X. d. II.

Anno Ch. DCCC. LXXII. Marinus an. I. m. V.

Hadrianus an. I. m. IV.

Stephanus an. IV. m. VII. d. XIV.

Formosus an. IV. m. VII. d. XIII.

Bonifacius d. XV.

Stephanus an. I. m. I. d. XVIII.

Romanus n. IV. d. XX.

Theodorus d. XXVI.

Joannes an. I.

Benedictus an. IV. m. VI. d. XIV.

Leo m. I. d. XXVI.

Christophorus m. VI.

Sergius an. VII. m. III. d. XXIII.

Anastasius an. II. m. I. d. XXII.

Lando m. IV. d. XXVI.

Joannes an. XIV. m. II. d. III.

Leo an. XIV. m. VII. d. XV.

Stephanus an. II. m. I. d. XII.

Joannes an. IV. m. X.

Leo an. III. m. VI. d. X.

Stephanus an. III. m. IX.

Marinus an. III. m. VI.

Agapitus an. IX. m. VII. d. XXVII.

Joannes an. VIII. m. IV.

Leo an. I. m. III.

Benedictus m. II. d. V.

Joannes an. VI. m. XI. d. V.

Benedictus m. II. d. II.

Donus an. I. m. VI.

Bonifacius m. I. d. XII.

Benedictus an. IX.

Joannes m. VIII.

Joannes m. IV.

Joannes an. X. m. VI. d. X.

Gregorius an. II. m. VII.

Joannes m. X.

Silvester an. X. m. V. d. XII.

Joannes, qui vocatur Siccus, m. VI.

Joannes, qui vocatur Fanafus, an. V.

Sergius, qui vocatur os porci, an. II. m. IX.
d. XII.

Benedictus frater Alberici majoris an. XI. m. XI.
d. XXI. Anno Domini millesimo III.

Joannes frater ejus an. VIII. m. VII.

Benedictus vel Zenus, qui vocatur Philateus an.
XII. Anno MIIII. d. XX.

Silvester Sabinensis Episcopus d. LVI.

Gregorius, qui vocatur Joannes Gratianus an.
II. m. V. Anno Domini XLVI.

Clemens, qui vocatur Singerius m. IV. d. XVII.
Damascus, qui vocatur Poppo, d. XXIII. cess.
Episc. m. VI.

Leo IX, qui vocatur Bruno, an. V. m. II. d. VI.

Anno Domini Mil. L. anni I. indictione III.
Victor, qui vocatur Geberhardus an. II. m. III. d.
XVII.

Stephanus, qui vocatur Fredericus, m. VII. d.
XXIX.

Benedictus vel Zenus Belitnensis Episc. m. IX.
d. XXII.

Nicolaus, qui vocatur Gerardus an. II. m. VI.
d. I. cess. Episc. m. II. d. VIII.

Alexander, qui vocatur Anselmus, an. XI. m.
VI. d. XV.

Gregorius, qui vocatur Hildebrandus Monachus
an. XII. m. I. d. XII. cess. episc. an. II. An-
no Domini MLXXXIII. indict. XII.

Victor qui & Desiderius coenobii Casinensis Ab-
bas m. IV. d. VII. cess. Episc. m. V. d. XXV.

Urbanus an. XI. m. V. d. XVIII.

Paschalis an. XVIII. m. V. d. VII. cess. Episc.
II. dies.

Apparatus in Baronium

Gelasius II. natione Campanus an. I. d. V. cess.
episc. d. IV.

Callixtus II. natione Gallus an. V. m. X. d. XII.
cess. Episc. d. X.

Honorius II. altera manu descriptus; & a linea,
anno Domini MCXXVI. quo ideo tempore Ca-
talogus iste exaratus.

CATALOGUS QUINTUS

Ex MS. ejusdem Biblioth.

Num. 4048.

PEtrus an. XXV. m. II. d. VIII.

Linus an. XV. m. III. d. XII.

Cletus an. IX. m. II. d. X. cess. Episc. d. XXII.

Clemens an. IX. m. II. d. X. cess. episc. d. XXI.

Anacleus an. XII. m. X. d. VII. cess. Episc. d.
XIII.

Evaristus an. XIII. m. VI. d. II. cess. Episc. d.
XIX.

Alexander an. X. m. VI. d. II. cess. Episc. d.
XXXV.

Sixtus an. X. m. II. d. XXXI. cess. Episc. m. II.

Telesphorus an. XI. m. II. d. XXII. cess. Episc.
d. VII.

Hyginus an. IV. m. II. d. VIII. cess. Episc. d.
IV.

Pius an. XI. m. IV. d. XXI. cess. Episc. d. XIV.

Anicetus an. XI. m. IV. d. XXI. cess. Episc. d.
XVII.

Soter. an. IX. m. VI. d. XXI. cess. Episc. d.
XXII.

Eleutherus an. XV. m. VI. d. V. cess. Episc. d.
XVI.

Victor an. X. m. II. d. X. cess. Episc. d. XII.

Zephyrinus an. XIX. m. VI. d. X. cess. Episc.
d. VI.

Anno Ch.
CXCVII.

Callixtus an. V. m. II. d. X. cess. Episc. d. VI.

Urbanus an. IX. m. X. d. XII. cess. Episc. d.
XX. Hic XV. Kal. Junii sub Alexandro Mar-
tyrio coronatus est.

Pontianus an. IX. m. V. d. II. cess. Episc. d. X.

Anterus an. XII. m. I. d. XII. cess. Episc. d. XIII.

Fabianus an. XIV. m. I. d. X. cess. Episc. d. VII.

Cornelius an. II. m. II. d. III. cess. Episc. d. LXVI.

XVII. Kal. Octob. Martyrio coronatus.

Lucius an. III. m. III. d. III. cess. Episc. d. XXV.

Obiit II. Kal. Septemb. capite truncatus.

Stephanus an. VI. m. VI. d. II. cess. Ep. d. XXII.

Sixtus an. II. m. X. d. XXIII. cess. Episc. an. II.

Dionysius an. II. m. III. d. VII. cess. Episc. d. V.

Felix an. IV. m. III. d. XXV. cess. Episc. d. V.

Eutychianus an. VIII. m. X. d. IV. cess. Episc.
d. VIII.

Caius an. XI. m. IV. d. XXII. cess. Episc. d. XI.

Marcellinus an. VIII. m. II. d. XXV. cess. Episc.
an. VI. m. VI. d. XXV.

Anno Ch.
CCXCVI.

Marcellus an. V. m. VII. d. XXI. cess. Episc. d.
XX.

Eusebius an. V. m. I. d. III. cess. Episc. d. VII.

Melchiades an. IV. m. VII. d. VIII. cess. Episc. d.
XVI.

Silvester an. XXIII. m. X. d. XII. cess. Episc. d.
XV.

Marcus an. II. m. VIII. d. XX. cess. Episc. d. XX.

Julius an. XV. m. II. d. VI. cess. Episc. d. VI.

Liberius an. XVI. m. VII. d. III. cess. Episc. d. VI.

Felix. an. I. m. III. d. XXXVI.

Damascus an. XVIII. m. II. d. XI. cess. Episc. d.
XXI.

Siricius an. XV. m. XI. d. XXV. cess. Episc. d. II.

Anastasius an. II. d. XXVII. cess. Episc. d. XXI.

Innocentius an. XV. m. II. d. XX. cess. Episc. d.
XXII.

Zosimus an. I. m. VIII. d. XXV. cess. Episc. d. XI.

Bonifacius an. III. m. VIII. d. XXV. cess. Episc.
d. IX.

Veterum

Anno Ch.
CCCCXL.	Geleſtinus an. VIII. m. I. d. IX. cefſ. Epifc. d. XXI.	Paulus an. X. m. I.
	Sixtus III. an. VIII. m. I. d. IX. cefſ. Epifc. d. XXII.	Stephanus III. an. III. m. V. d. XXVII. cefſ. Epifc. d. XXIX.
Anno Ch.
DCCCLXX-	Leo an. XXI. m. I. d. XXVII. cefſ. Epifc. d. VI.	Hadrianus an. XXIII. m. X. d. XVII.
	Hilarus an. VI. m. III. d. X. cefſ. Epifc. d. X.	Leo III. an. XX. m. V. d. XVII.
Anno Ch.
MLXI.	Simplicius an. XV. d. VI. cefſ. Epifc. d. VII.	Stephanus IV. an. VI.
	Felix an. VII. m. XI. d. XVIII. cefſ. Epifc. d. V.	Paschalis an. V. d. XVII.
Anno Ch.
MLXII.	Gelasius an. IV. m. VIII. d. IX. cefſ. Epifc. d. VII.	Eugenius II. an. III. m. VIII. d. XXVIII.
	Anaſtaſius an. I. m. XI. d. XXIV. cefſ. Epifc. d. VII.	Valentinus d. XL.
Anno Ch.
MLXIII.	Symmachus an. XV. m. VII. d. XXVII. cefſ. Epifc. d. VI.	Gregorius IV. an. XVI.
	Hormiſda an. XIX. d. XVII. cefſ. Epifc. d. VI.	Sergius II. an. III.
Anno Ch.
MLXIV.	Joannes an. II. m. VIII. d. XVI. cefſ. Epifc. d. LVIII.	Leo IV. an. VIII. m. III. d. V.
	Felix IV. an. IV. m. III. d. XII. cefſ. Epifc. d. III.	Benedictus III. qui & Zenus, an. II. m. VI. d. VI.
Anno Ch.
MLXV.	Bonifacius II. an. II. d. XXVI. cefſ. Epifc. d. VI.	Paulus II. an. X. m. I. cefſ. Epifc. an. I. m. I.
	Joannes II. qui & Mercurius an. II. m. IV. d. VI. cefſ. Epifc. m. II. d. XV.	Stephanus V. an. IV. m. V. d. XXVII. cefſ. Epifc. d. VIII.
Anno Ch.
MLXVI.	Agapitus m. XI. d. XVIII. cefſ. Epifc. m. I. d. XXVIII.	Nicolaus an. XI. m. VI. d. XX.
	Silverius an. V. d. XI.	Hadrianus an. V.
Anno Ch.
MLXVII.	Vigilius an. XVII. m. VII. d. XXV. cefſ. Epifc. m. VI.	Joannes VIII. an. X. d. II.
	Pelagius an. XI. m. X. d. XIX. cefſ. Epifc. m. II. d. XXV.	Marius an. I. m. V.
Anno Ch.
MLXVIII.	Joannes III. an. XII. m. II. d. XXVI. cefſ. Epifc. m. X. d. XIV.	Hadrianus III. an. I. m. IV.
	Benedictus an. IV. m. I. d. XXV. cefſ. Epifc. m. III. d. X.	Stephanus VI. an. VI. d. IX. a morte S. Gregorio PP. usque ad hunc sunt anni LXIV. m. II.
Anno Ch.
MLXIX.	Pelagius an. X. m. II. d. X. cefſ. Epifc. m. III. d. XXV.	Formosus an. V. m. VI.
	Gregorius an. XIV. m. VI. d. X. cefſ. Epifc. m. V. d. XIX.	Bonifacius V. d. XIII.
Anno Ch.
MLXX.	Sabinianus an. I. m. V. d. IX. cefſ. Epifc. m. II. d. XXVI.	Stephanus VII. an. I. m. III.
	Bonifacius III. m. VIII. d. XXII. cefſ. Epifc. m. X.	Romanus m. III. d. XXIII.
Anno Ch.
MLXXI.	Bonifacius IV. an. VI. m. VIII. d. XIII. cefſ. Epifc. m. VII. d. XXV.	Theodorus d. XX.
	Deudedit an. III. d. XXIII. cefſ. Epifc. m. I. d. XVI.	Joannes IX. an. II. d. XV.
Anno Ch.
MLXXII.	Bonifacius V. an. V. m. X. cefſ. Epifc. d. XIII.	Benedictus IV. an. III. m. VI. d. XV.
	Honorius an. XII. m. XI. d. XVII. cefſ. Epifc. an. I. m. VII. d. XVIII.	Leo V. d. XL.
Anno Ch.
MLXXIII.	Severinus m. II. d. IV. cefſ. Epifc. m. IV. d. XXIX.	Christophorus m. VII.
	Joannes IV. an. I. m. IX. cefſ. Epifc. m. I. d. XIII.	Sergius III. an. VII. m. III. d. XVI.
Anno Ch.
MLXXIV.	Theodorus an. VI. m. V. d. XVIII. cefſ. Epifc. d. LII.	Anaſtaſius III. an. II. m. II.
	Vitalianus an. XIV. m. VI. d. V. cefſ. Epifc. m. II. d. XIII.	Lando m. VI. d. XXVI.
Anno Ch.
MLXXV.	Adeodatus an. IV. m. II. d. V. cefſ. Epifc. m. IV. d. V.	Joannes X. an. XIV. m. X. d. III.
	Donus an. I. m. V. d. X. cefſ. Epifc. m. II. d. XV.	Leo VI. m. VII. d. XV.
Anno Ch.
MLXXVI.	Agatho an. II. m. VI. d. IV. cefſ. Epifc. an. I. m. VII. d. V.	Stephanus an. II. m. I. d. XII.
	Leo II. m. X. d. XVII. cefſ. Epifc. m. XI. d. XII.	Joannes XI. an. IV. m. X.
Anno Ch.
MLXXVII.	'Obiit V. Non. Jul.	Leo VII. an. III. m. VI. d. X.
	Benedictus II. m. X. d. XII. cefſ. Epifc. m. II. d. XV.	Stephanus IX. an. III. m. IV. d. XV.
Anno Ch.
MLXXVIII.	Joannes V. an. I. d. IX. cefſ. Epifc. m. II. d. XVII.	Martinus II. an. III. m. VI. d. XIII.
	Conon. m. XI. cefſ. Epifc. m. II. d. XXIV.	Agapitus II. an. X. m. VII. d. X.
Anno Ch.
MLXXIX.	Sergius an. XIII. m. VIII. d. XXIII. cefſ. Epifc. d. L.	Joannes XII. an. IX. m. IV.
	Joannes VI. an. III. m. II. d. XII. cefſ. Epifc. m. I. d. XVIII.	Leo VIII. an. I. m. III.
Anno Ch.
MLXXX.	Joannes VII. an. II. m. VII. d. XVII. cefſ. Epifc. m. III.	Benedictus V. m. II. d. V.
	Sisinnius d. XX. cefſ. Epifc. m. I. d. XVIII.	Joannes XIII. an. VI. m. XI. d. V.
Anno Ch.
MLXXXI.	Constantinus an. VII. d. XV. cefſ. Epifc. d. XL.	Benedictus VI. an. I. m. VI.
	Gregorius II. an. XV. m. VIII. d. XXIV. cefſ. Epifc. d. XXII.	Donus an. I. m. VI.
Anno Ch.
MLXXXII.	Gregorius III. an. X. m. VIII. d. XXIV.	Bonifacius VI. m. I. d. XII.
	Zacharias an. X. m. III. d. XV.	Benedictus VII. an. VIII.
Anno Ch.
MLXXXIII.	Stephanus an. V. d. XXIX. cefſ. Epifc. d. XXII.	Joannes XIV. m. VIII.
		Joannes XV. m. IV.
Anno Ch.
MLXXXIV.		Joannes XVI. an. X. m. VI. d. X.
		Gregorius V. an. I. m. V.
Anno Ch.
MLXXXV.		Joannes XVII. m. X. d. V.
		Silvester II. an. IV. m. I. d. IX.
Anno Ch.
MLXXXVI.		Joannes XVIII. qui vocatur Sicco, m. V. d. XXV.
		Joannes XIX. qui vocatur Fanassus an. I.
Anno Ch.
MLXXXVII.		Sergius IV. qui vocatur os perci, an. III.
		Benedictus VIII. frater Alberici majoris an. XI. m. I. d. XXI. Anno. Domini MIII.
Anno Ch.
MLXXXVIII.		Joannes XX. frater ejus an. IX. d. I X.
		Benedictus IX. & Zenus, qui vocatur Theophylactus an. XIII.
Anno Ch.
MLXXXIX.		Silvester III. Sabiniensis Episcopus d. LVI.
		Gregorius VI. qui vocatur Gratianus an. II. m. VI. Anno Domini MLI. indit. III.
Anno Ch.
MLXXXV.		*
		* Clemens II. Danzicus II. Leo IX.
Anno Ch.
MLXXXVII.		Victor II. qui vocatur Gebhardus an. II. m. III. d. VIII.
		Stephanus X. qui vocatur Fredericus, m. VI. d. XXIX.
Anno Ch.
MLXXXVIII.		Alexander II. qui vocatur Anselmus, an. II. MLXI.
		Zacharias an. VII. d. XVII.

* Nicolumus *

- II. Gregorius VII. qui vocatur Hildebrandus, an. XII. m. I. d. V. Anno Domini MLXXXIII. indict. XII.
Victor III. qui & Desiderius cœnobii Casinensis Abbas m. IV. d. VII.
Urbanus II. an. XII. obiit IV. Kal. Aug. a tempore Papæ Joannis XII. qui coronavit Othonem Imp. usque ad hunc, sunt anni CL. anno Domini MXCIX.
Paschalis II. an XIX. m. VI. d. XXII. cess. Ep. d. III. Obiit II. Kal. Febr.
Gelasius II. qui nobis Cancellarius an. I. d. IV. Obiit IV. Kal. Febr. anni Domini MCXIX.
Callixtus II. an. V. m. VI.
Honорius II. an. V.
Innocentius II. an. XIV. MCXXX.
Quo ideo anno hic Catalogus scriptus:

CATALOGUS SEXTUS

Ex MS. ejusdem Biblioth.
Num. 4893.

- P**etrus an. XXV. m. I. d. VII.
Linus an. VII. m. III. d. XII.
Cletus confedit an. XII. m. I. d. XI. cess. Ep. d. XX.
Clemens an. IX. m. II. d. XI. cess. Ep. d. XXII.
Anacletus an. XII. m. X. d. VII. cess. Ep. d. XIV.

* Evaristus.
Alexander ann. X. m. VII. d. II. cess. Ep. d. XXXV.
Sixtus an. IX. m. III. d. XXII.
Telephorus an. VI. m. III. d. VIII. cess. Ep. d. XXIII.
Hyginus an. IV. m. III. d. VIII. cess. Ep. d. XXIII.
Anicetus an. IX. m. III. cess. Ep. d. XXIV.
Pius an. XI. m. III. cess. Ep. d. XXIV.
Soter an. IX. m. III. cess. Ep. d. V.

* Soter.
Victor an. X. m. II. d. X. cess. Ep. d. XII.
Zephyrinus an. XVIII. m. II. d. X. cess. Ep. d. VII.
Callixtus an. V. m. II. d. X. cess. Ep. VII.
Urbanus an. XI. m. XI. d. XII. cess. Ep. d. XXX.
Pontianus an. V. m. V. cess. Ep. d. X.
Anterus m. XV. cess. Ep. d. VIII.
Fabianus an. XIV. m. I. d. X. cess. Ep. d. VII.
Cornelius an. III. m. III. cess. Ep. d. XXXV.
Lucius an. III. m. III. d. III. cess. Ep. d. XXXV.
Stephanus an. IV. m. II. d. XV. cess. Ep. d. XII.
Sixtus II. an. II. m. XI. d. XV. cess. Ep. d. XXV.
Dionysius an. II. m. III. d. XII. cess. Ep. d. V.
Felix an. II. d. X. cess. Ep. d. V.
Eutychianus an. VIII. m. X. d. XII. cess. Ep. d. VIII.
Caius an. XI. m. IV. d. VIII. cess. Ep. d. XI.
Marcellinus an. VIII. d. XXV. cess. Ep. an. VII. m. VI. d. XXV.
Marcellus an. V. m. VII. d. XVI. cess. Ep. d. XV.
Eusebius an. II. m. I. d. XXV. cess. Ep. d. VII.
Melchiades an. III. m. VII. d. VIII. cess. Ep. d. XVI.

* Silverster.
Marcus an. II. m. VIII. d. V. cess. Episc. d. XXX.
Julius an. XI. d. XI. cess. Episc. d. XXV.
Liberius an. X. m. VII. d. III. cess. Ep. d. VII.
Felix II. an. I. m. III. d. II. cess. Ep. d. XXXVIII.
Damascus an. XVIII. m. II. d. X. cess. Ep. d. XXXI.

- Siriciusan. XV. m. VI. d. XXV. cess. Ep. d. XXI.
Anastasius an. II. d. XXV. cess. Ep. d. XXX.
Innocentius an. XII. m. II. cess. Ep. d. X.
Zosimus an. I. m. VIII. d. X. cess. Ep. d. X.
Bonifacius an. III. m. VIII. d. XIII. cess. Ep. d. XX.
Celestinus an. VIII. m. I. d. VIII. cess. Ep. d. XX.
Sixtus III. an. VIII. d. XIX. cess. Ep. d. XXII.
Leo an. XXI. d. XXVIII. cess. Ep. d. VII.
Hilarus an. VI. m. III. d. X. cess. Ep. d. VIII.
Simplicius an. XV. d. VI. cess. Ep. d. VI.
Felix III. an. VII. m. XI. d. XVIII. cess. Ep. d. V.
Gelasius an. IV. m. VIII. d. IX. cess. Ep. d. VII.
Anastasius an. I. m. XI. d. XVII. cess. Ep. d. IV.
Symmachus an. XV. m. VIII. d. XXVIII. cess. Ep. d. VII.
*

Joannes an. II. m. VIII. d. XVI.
Felix IV. an. III. m. II. d. XIII. cess. Ep. m. II.
Bonifacius II. an. II. d. X. cess. Ep. m. II. d. XV.
Joannes II. an. II. m. IV. d. VI. cess. Ep. d. VI.

* Hormisda.

- Agapitus m. X.
Silverius m. IX. cess. Ep. d. XVIII.
Vigilius an. XVII. m. VI. d. XXV. cess. Ep. m. III. d. V.
Pelagius an. IV. m. X. d. XVIII. cess. Ep. m. III. d. XXI.
Joannes III. an. XII. m. XI. d. XXVI. cess. Ep. m. X. d. III.
Benedictus an. IV. m. II. d. X. cess. Ep. m. X. d. X.
Pelagius II. an. X. m. II. d. X. cess. Ep. m. VI.
Gregorius an. XIII. m. VI. d. X. cess. Ep. m. V. d. XIX.
Sabinianus an. I. m. V. d. XXX. cess. Ep. m. XI. d. XXV.
Bonifacius III. an. VI. m. VIII. d. X. cess. Ep. m. VIII. d. VI.
Bonifacius IV. an. VI. m. VIII. d. XIII. cess. Ep. m. VI. d. V.
Deusdedit an. III. d. X. cess. Ep. an. I. d. VI.
Bonifacius V. an. V. m. X. cess. Ep. d. XIII.
Honorus an. XIII. m. XI. d. XVII. cess. Ep. an. I. m. IX. d. VIII.
Severinus an. II. d. II. cess. Ep. m. IV. d. XXIV.
Joannes IV. an. . . . m. IX. d. XVIII. cess. Ep. m. I. d. XIV.
Theodorus an. VI. m. V. d. XXVI. cess. Ep. d. LII.
Martinus an. VI. m. I. d. XXVI.
Eugenius an. II. m. IX. d. XXIV. cess. Ep. m. I. d. XXVI.
Vitalianus an. XIV. m. VI. cess. Ep. m. II. d. XIII.
Adeodatus an. IV. m. II. d. V. cess. Ep. m. IV. d. XV.
Donus an. I. m. V. d. X. cess. Ep. m. II.
Agatho an. II. m. VI. d. XIV. cess. Ep. an. I. m. VII. d. V.
Leo II. m. X. d. XVII. cess. Ep. m. X. d. XII.
Benedictus II. an. X. d. XII. cess. Ep. m. II. d. XV.
Joannes V. an. I. d. VIII. cess. Ep. m. II. XVIII.
Conon m. XI. cess. Ep. m. II. d. XXIII.
Sergius an. XIII. m. VIII. d. XXIV. cess. Ep. d. L.
Joannes VI. an. III. d. XXII. cess. Ep. m. I. d. XVIII.
Joannes VII. an. II. m. VIII. d. XXII. cess. Ep. m. III.
Sisinnius d. XX. cess. Ep. m. I. d. XVIII.
Gregorius II. an. XV. m. VIII. cess. Ep. d. XXIV.
Constantinus an. VII. d. XV.
Gregorius III. an. X. m. IX. d. XXIII.
Zacharias an. X.
Stephanus II. an. V. d. XXIX. cess. Ep. d. XXXV.
Paulus an. X. m. I. cess. Ep. an. I. m. I.
Stephanus III. an. III. m. V. d. XI. cess. Ep. d. IX.

Ha-

Hadrianus an. XXIV. m. X. d. XVII.
 Leo III. an. XX. m. V. d. XX. cess. Ep. d. X.
 Stephanus IV. m. VII. cess. Ep. d. X.
 *
 Pascha lis I.
 Eugenius an. IV.
 Valentinus d. XL.
 Gregorius IV. an. XVI. cess. Ep. d. XV.
 Sergius II. an. III. cess. Ep. m. II. d. XV.
 Leo IV. an. IX. m. III. d. VI. cess. Ep. m. II. d. XV.
 Benedictus III. an. II. m. VI. d. IX. cess. Ep. d. XV.
 Nicolaus an. VII. m. IX. d. XIII. cess. Ep. m. VII. d. XIX.
 Hadrianus II. an. IV. m. II. d. XV.
 Joannes VIII. an. X. d. II.
 Marinus an. I. m. V.
 Hadrianus III. an. I. m. IV.
 Stephanus V. an. IV. m. VII. d. XIV.
 Formosus an. IV. m. VII. d. XIII.
 Bonifacius VI. an. ... d. XV.
 Stephannus VI. an. I. m. I. d. XVIII.
 Romanus an. IV. d. XIX.
 Theodorus d. XXVI.
 Joannes IX. an. I.
 Benedictus IV. an. IV. m. VI. d. XIV.
 Leo V. m. I. d. XXVI.
 Christophorus m. VII.
 Sergius III. an. VII. m. III. d. XXIII.
 Anastasius III.
 Lando m. IV. d. XXVI.
 Joannes X. an. XIV. m. II. d. XIII.
 Leo VI. an. VII. d. XV.
 Stephanus VII. an. II. m. I. d. XV.
 Joannes XI. an. IV. m. X.
 Leo VII. an. III. m. VI.
 Stephanus VIII. an. III. m. IV.
 Martinus II. an. III. m. VI.
 Agapitus II. an. IX. m. VII. d. XXVIII.
 Joannes XII. an. VIII. m. IV.
 Benedictus V. an. II. d. X.
 Leo VIII. an. I. m. III.
 Joannes XIII. an. VI. m. XI. d. V.
 Benedictus VI. m. II. d. II.
 Donus an. I. m. V.
 Bonifacius VII. an. I. d. VII.
 Benedictus VII. an. IX.
 Joannes XIV. m. VIII.
 Joannes XV. m. X.
 Joannes XVI. an. X.
 Gregorius V. an. II. m. VI.
 Joannes XVII. m. X.
 Silvester II. an. IV. m. V. d. XII.
 Anno Ch. DCCCC. Joannes XVIII. m. V.
 XCIX. Joannes XIX. m. VI.
 Sergius IV. an. II. m. IX. d. XII.
 Benedictus VIII. an. XI. m. XI. d. XX.
 Joannes XX. an. VII. m. VI.
 Benedictus IX. an. XII. m. IV. d. XX.
 Silvester III. d. LVI.
 Gregorius VI. an. II. m. VI.
 Clemens II. m. IV. d. XVII.
 Damasus II. d. XXIV. cess. Ep. m. VI.
 Leo IX. an. V. m. II. d. V.
 Victor II. an. II. m. III. d. XXVI.
 Stephanus IX. m. VII. d. XXIX.
 Benedictus X. m. II. d. XXII.
 Nicolaus II. an. II. m. VI. d. I. cess. Ep. m. II. d. IX.
 Alexander II. an. II. m. VI. d. XV.
 Gregorius VII. an. XII. m. I. d. XII. cess. Ep. m. II.
 Victor III. m. IV. d. VII. cess. Ep. m. V. d. XXV.
 Urbanus II. an. XI. m. V. d. XVIII. cess. Ep. d. XXV.
 Paschalis an. XVIII. m. V. d. IX.
 Gelasius II. an. I. d. V.
 Callixtus II. an. V. m. X. d. XII.
 Honorius II. an. VI.

Innocentius II. an. XII.
 Celestinus II. m. V.
 Lucius an. I.
 Eugenius III. an. VIII.
 Anastasius IV. an. II.
 Hadrianus III. an. V.
 Alexander III. an. XXII.
 Lucius III.
 Urbanus III.
 Gregorius VIII.
 Clemens III.
 Celestinus III.
Scriptus itaque Catalogus iste anno circiter MCXCI.
quo Celestinus sedit.

Anno Ch.
MCXLIII.

CATALOGUS SEPTIMUS

Ex MS. ejusdem Biblioth.

Num. 3000.

P Etrus Apostolus tenuit cathedram Sacerdotalem in Antiochia an. VII. demum venit Romam, ibique Papa fuit an. XXV. m. II. d. VII. Dominicæ Incarnat. an. XLVI.
 Linus cœpit federe an. Dn. LXXI. Sed. an. XI. m. III. d. XIII.
 Cletus an. XI. m. I. d. XI. cess. Ep. d. XX.
 Clemens an. IX. m. II. d. X. cess. Episc. d. XIII.
 Anacletus an. IX. m. II. d. X. cess. Ep. d. XIII.
 cœpit an. Dn. C.
 Evaristus cœpit an. Dn. CXI. Sed. an. X. m. VII. cess. Ep. d. IV.
 Alexander cœpit an. Dn. CXXI. Sed. an. VIII. m. V. d. II. cess. Ep. d. XXV.
 Sixtus cœpit an. Dn. CXXIX. Sed. an. XI. m. IV. d. XXII. Cess. Ep. d. IX.

*Telspho-

Hyginus cœpit an. Dn. CL. Sed. an. III. m. III. d. VIII. cess. Ep. d. III.

Anicetus cœpit an. Dn. CLIII. Sed. an. IX. m. III. d. IV. cess. Ep. d. XVIII.

Pius cœpit an. Dn. CLX. Sed. an. XI. m. III. d. XXI. cess. Ep. d. XI.

Soter cœpit an. Dn. CLXXV. Sed. an. IX. m. III. d. XI.

Eleutherus cœpit an. D. CLXXXIV. Sed. an. XV. m. VI. d. V. cess. Ep. d. VI.

Victor cœpit an. Dn. CXCVIII. Sed. an. X. m. II. cess. Ep. d. XII.

Zephyrinus cœpit an. Dn. CCIX. Sed. an. IX. m. VI. d. X. cess. Ep. d. VI.

Callixtus cœpit an. CCXVIII. Sed. an. X. m. II. d. II. cess. Ep. d. VII.

Urbanus cœpit an. Dn. CCXXXIII. Sed. an. IX. m. XI. d. XII.

Pontianus cœpit an. Dn. CCXXXIII. Sed. an. V. m. II. d. II.

Anterus cœpit an. Dn. CCXXXVII. Sed. m. I. d. XV.

Fabianus cœpit an. Dn. CCXXXVIII. Sed. an. XIV. m. XI. d. XI. cess. Ep. d. VII.

Cornelius cœpit an. D. CCLII. Sed. an. III. m. X. d. X. cess. Ep. d. VII.

Lucius cœpit an. Dn. CCLV. Sed. an. III. m. III. d. III. cess. Ep. d. XXXII.

Sixtus cœpit an. Dn. CCLVII. Sed. an. II. m. XI. d. VIII.

*Stepha-
nus I.

Felix I. cœpit an. Dn. CCLXV. Sed. an. II. m. X. d. XXII.

*Diony-
sus.

Eutychianus cœpit an. Dn. CCLXVIII. Sed. an.

IX. m. X. d. IV. cess. Ep. d. VIII.

Cajus cœpit an. Dn. CCLXXVIII. Sed. an. XI. m. IV. d. VIII. cess. Ep. d. XI.

Mar-

- Marcellinus cœpit an. Dn. CCLXXXVIII. Sed. an. XVI. m. II. d. XXV. cess. Ep. an. VI. m. I. d. XXV.
- Marcellus cœpit an. Dn. CCCIV. Sed. an. VI. d. XXII. cess. Ep. d. XXV.
- Eusebius cœpit an. Dn. CCCX. Sed. an. II. m. II. d. XXV. cess. Ep. d. XVI.
- Melchiades cœpit an. Dn. CCCXII. Sed. an. III. m. VIII. cess. Ep. d. XXVI.
- Silvester cœpit an. Dn. CCCXVI. Sed. an. XXIV. m. X. d. XI. cess. Ep. d. XVI.
- Marcus cœpit an. Dn. CCCXL. Sed. an. II. m. VIII. d. XX.
- Julius cœpit an. Dn. CCCXLIII. Sed. an. XI. m. II. d. VII.
- Felix II. cœpit an. Dn. CCCLXIII. Sed. an. II.
- Liberius cœpit an. Dn. CCCLXV. Sed. an. V.
- Liberius cœpit an. Dn. CCCLI. Sed. an. X. m. VII.
- Damasus cœpit an. Dn. CCCLXX. Sed. an. XVIII. m. II. d. X. cess. Ep. d. XXXI.
- Siricius cœpit an. Dn. CCCLXXXVIII. Sed. an. XV. m. IX. d. XXV. cess. Ep. d. XX.
- Anastasius cœpit an. Dn. GDV. Sed. an. II. d. XXVI. cess. Ep. d. XXI.
- Innocentius cœpit an. Dn. CDXVI. Sed. an. XV. m. II. d. XX. cess. Ep. d. XXII.
- Zosimus cœpit an. Dn. CDXXII. Sed. an. I. m. VIII. d. XXV. cess. Ep. d. XX.
- Bonifacius cœpit an. Dn. CDXXXIII. Sed. an. III. m. VIII. d. XIII. cess. Ep. d. X.
- Cœlestinus cœpit an. Dn. CDXXVI. Sed. an. VII. m. I. d. IX.
- * Sixtus III.* * Leo cœpit an. Dn. CDXLIV. Sed. ann. XXI. m. I. d. XXV. cess. Ep. d. VII.
- Hilarus cœpit an. Dn. CDLXV. Sed. an. VI. m. IV. d. X. cess. Ep. d. X.
- Simplicius cœpit an. Dn. CDLXXI. Sed. an. m. I. d. VI. cess. Ep. d. II.
- Felix III. cœpit an. Dn. CCCCLXXXVI. Sed. an. VIII. m. XI. d. XVII. cess. Ep. d. V.
- Gelasius cœpit an. Dn. CDXCIV. Sed. an. IV. m. IX. d. XXVIII.
- Anastasius II. cœpit an. Dn. CDXCIV. Sed. an. I. m. XI. d. XXIV. cess. Ep. d. IV.
- Symmachus cœpit an. Dn. D. Sed. an. XV. m. VII. d. XVI. cess. Ep. d. VII.
- Hormisdas cœpit an. Dn. DXVI. Sed. an. IX. d. XVII. cess. Ep. d. XVIII.
- Felix IV. cœpit an. Dn. DXXVII. Sed. an. IV. m. II. d. XIV. cess. Ep. m. I. d. XV.
- Joannes cœpit an. Dn. LXXV. Sed. an. II. m. IX. cess. Ep. d. XVII.
- Bonifacius cœpit an. Dn. DXXXIII. Sed. an. II. cess. Ep. d. VII.
- Joannes II. cœpit an. Dn. DXXXVI. Sed. an. I. m. V. cess. Ep. d. XVIII.
- * Agapetus I.* * Silverius cœpit an. Dn. DXL. Sed. an. XVIII. m. VI.
- Vigilius cœpit an. Dn. DXL. Sed. an. XVIII. m. VI. d. XXVI. cess. Ep. an. m. IV. d. V.
- Pelagius cœpit an. Dn. DLVII. Sed. an. IV. m. XI. d. XIX. cess. Ep. m. X. d. IV.
- * Joannes III.* * Benedictus cœpit an. Dn. DLXXX. Sed. an. XII. m. II. d. X. cess. Ep. m. III. d. XXV.
- * Pelagius II.* * Gregorius cœpit an. Dn. DXCII. Sed. an. XIV. m. VI. d. X. cess. Ep. m. V. d. XVI.
- Sabinianus cœpit an. Dn. DCV. Sed. an. III. m. V. d. IX.
- Bonifacius III. cœpit an. Dn. DCVIII. Sed. an. VIII. m. II. d. XIX.
- Bonifacius IV. cœpit an. Dn. DCXVI. Sed. an. VI. m. d. IV. cess. Ep. m. VIII. d. XXV.
- * Deusdedit Bonifacius V.* * Honorius cœpit an. Dn. DCXXXI. Sed. an. XI.
- m. XI. d. XXVII. cess. Ep. m. VII. d. XVIII.
- Severinus cœpit an. Dn. DCXLIII. Sed. m. IV. d. XXVIII.
- Joannes IV. cœpit an. Dn. DCXLV. Sed. an. I. m. VIII. d. XIX. cess. Ep. m. I. d. XIV.
- Theodorus cœpit an. Dn. DCXLVI. Sed. an. VI. m. V. d. VIII. cess. Ep. d. III.
- Martinus cœpit an. Dn. DCLII. Sed. an. VI. m. I. d. XXVII. cess. Ep. m. I. d. XXII.
- * Vitalianus cœpit an. Dn. DCLXXVI. Sed. an. XIV. * Eugenius
- * Donus cœpit an. Dn. DCLXXVIII. Sed. an. I. m. V. d. X. cess. Ep. m. II. d. XV.
- Agatho cœpit an. Dn. DCLXXIX. Sed. an. II. m. IV. d. III. cess. Ep. an. I. m. VII. d. V.
- Leo II. cœpit an. Dn. DCLXXXI. Sed. an. I. d. XVII.
- Benedictus II. cœpit an. Dn. DCLXXXII. Sed. an. II. m. XII. d. XII. cess. Ep. m. II. d. XXII.
- Joannes V. cœpit an. Dn. DCLXXXVII. Sed. an. I. d. IX.
- Conon cœpit an. Dn. DCLXXXVII. Sed. an. I. m. XI.
- Sergius cœpit an. Dn. DCLXXXVIII. Sed. an. XVI. m. VIII. d. XXIV. cess. Ep. m. I. d. XX.
- Joannes VI. cœpit an. Dn. DCCI. Sed. an. III. m. II. d. XIV. cess. Ep. m. I. d. XVIII.
- Joannes VII. cœpit an. Dn. DCCIV. Sed. an. II. m. VII. d. XVI. cess. Ep. m. IV.
- Sisinnius cœpit an. Dn. DCCVII. Sed. an. I. d. II.
- Constantinus cœpit an. Dn. DCCVIII. Sedit an. V. d. XV. cess. Ep. d. XI.
- Gregorius II. cœpit an. Dn. DCCXV. Sed. an. XVI. m. VIII. d. XXII. cess. Ep. d. XXV.
- Gregorius III. cœpit an. Dn. DCCXXXI. Sed. an. X. m. VIII. d. XXIV. cess. Ep. d. XXV.
- Zacharias cœpit an. Dn. DCCXLII. Sed. an. X. m. III. d. XV. cess. Ep. d. XIII.
- Stephanus II. cœpit an. Dn. DCCLII. Sed. an. V. d. XXXVIII. cess. Ep. m. I. d. V.
- Paulus cœpit an. Dn. DCCLVII. Sed. an. X. m. I. cess. Ep. an. I. m. I.
- Constantinus II. cœpit an. Dn. DCCLXVIII. Sed. an. I. m. I.
- Stephanus III. cœpit an. Dn. DCCLIX. Sed. an. III. m. V. d. XVIII. cess. Ep. d. III.
- Hadrianus cœpit an. Dn. DCCLXXII. Sed. an. XXIII. m. X. d. XVIII. cess. Ep. d. III.
- Leo III. cœpit an. Dn. DCCXCVI. Sed. an. XX. m. V. cess. Ep. d. III.
- Stephanus IV. cœpit an. Dn. DCCCXVI. Sed. an. I. m. VIII. cess. Ep. d. III.
- Paschalis cœpit an. Dn. DCCCXVII. Sed. an. VII. d. XVII. cess. Ep. m. III.
- Eugenius cœpit an. Dn. DCCCXXIV. Sed. an. IV. m. VII. d. XVIII.
- Valentinus cœpit an. Dn. DCCCXXVIII. Sed. an. XVI. cess. Ep. m. II. d. XXVI.
- Gregorius IV. cœpit an. Dn. DCCCXXIX. Sed. an. XVI. cess. Ep. m. I. d. XXV.
- Sergius II. cœpit an. Dn. DCCCXLV. Sed. an. III. m. III. d. XV. cess. Ep. m. II. d. XV.
- * Benedictus III. cœpit an. Dn. DCCCLVI. Sed. an. II. m. VII. d. X. cess. Ep. d. XV.
- Paulus II. cœpit an. Dn. DCCCLVII. Sed. an. III. m. III. cess. Ep. an. I.
- Stephanus V. cœpit an. Dn. DCCCLXI. Sed. an. III. m. V. d. XVII. cess. Ep. d. VIII.
- Nicolaus I. cœpit an. Dn. DCCCLXIV. Sed. an. IX. m. II. d. XX. cess. Ep. d. VIII.
- Hadrianus II. cœpit an. Dn. DCCCLXXXIII. Sed. an. V.
- Joannes VIII. cœpit an. Dn. DCCCLXXVIII. Sed. an. V. d. V. * Leo IV.

** Formosus* *

Marinus cœpit an. Dn. **DCCCLXXXIII.** Sed. an. I. m. V. d.
 Hadrianus III. cœpit an. Dn. **DCCCLXXXIV.** Sed. an. I. m. III.
 Bonifacius V. cœpit an. Dn. **DCCCLXXXVII.** Sed. d. XV.

Stephanus VII. cœpit an. Dn. **DCCCXCVI.** Sed. an. I. m. III.
 Romanus cœpit an. Dn. **DCCCXCVII.** Sed. m. III. d. XXIII.
 Theodorus II. cœpit an. Dn. **DCCCXCVIII.** Sed. d. XX.
 Joannes IX. cœpit an. Dn. **DCCCXCVIII.** Sed. an. II. d. XXI.
 Benedictus IV. cœpit an. Dn. **DCCCC.** Sed. an. III. m. II.
 Leo V. cœpit an. Dn. **DCCCCIII.** Sed. m. VII. d. XL.
 Christophorus cœpit an. Dn. **DCCCCIII.** Sed. m. VII.
 Sergius cœpit an. Dn. **DCCCCIV.** Sed. an. III. m. III. d. XVI.
 Anastasius III. cœpit an. Dn. **DCCCCXII.** Sed. an. III.
 Lando cœpit an. Dn. **DCCCCXIV.** Sed. an. VI. cess. ep. d. XXV.
 Joannes X. cœpit an. Dn. **DCCCCXX.** Sed. an. VIII. m. II.
 Leo VI. cœpit an. Dn. **DCCCCXXVIII.** Sed. an. III. m. III. d. XII.
 Stephanus VIII. cœpit an. Dn. **DCCCCXXXVI.** Sed. an. IV. m. II. d. XII.
 Joannes XI. cœpit an. Dn. **DCCCCXXXI.** Sed. an. IV. m. X.
 Leo VII. cœpit an. Dn. **DCCCCXXXVI.** Sed. an. III. m. IV. d. XII.
 Stephanus IX. cœpit an. Dn. **DCCCCXXXIX.** Sed. an. III. m. III. d. XV.
 Martinus II. cœpit an. Dn. **DCCCCXLII.** Sed. an. III. m. VIII. d. XIV.
 Agapitus II. cœpit an. Dn. **DCCCCXLVI.** Sed. an. X. m. VI. d. XV.
 Joannes XII. cœpit an. Dn. **DCCCCLVI.** Sed. an. VI.
 Benedictus V. cœpit an. Dn. **DCCCCXLIII.** Sed. m. II. d. V.
 Leo VIII. cœpit an. Dn. **DCCCCLXIII.** Sed. an. I. m. I.
 Joannes XIII. cœpit an. Dn. **DCCCCLXIV.** Sed. an. VII. m. XI.
 Benedictus VII. cœpit an. Dn. **DCCCCLXVII.** Sed. an. I. m. VI.
 Donus II. cœpit an. Dn. **DCCCCLXXXIII.** Sed. an. I. m. VI.
 Bonifacius VI. cœpit an. Dn. **DCCCCLXXVI.** Sed. m. I.
 Benedictus VII. cœpit an. Dn. **DCCCCLXXV.** Sed. an. IX. m. V.
 Joannes XIV. cœpit an. Dn. **DCCCCLXXXIII.** Sed. m. IX.
 Joannes XV. cœpit an. Dn. **DCCCCLXXXV.** Sed. m. IV.
 Joannes XVI. cœpit an. Dn. **DCCCCLXXXVI.** Sed. an. X. m. VII. d. X.
 Gregorius V. cœpit an. Dn. **DCCCXCVI.** Sed. an.
 Joannes XVII. cœpit an. Dn. **DCCCCLXXXVIII.** Sed. m. V.
 Silvester II. cœpit an. Dn. M. Sed. an. IV. m. I. d. III.
 Joannes XVIII. cœpit an. Dn. **MIII.** Sed. an. V. m. V. d. XXV.
 Joannes XIX. cœpit an. Dn. **MV.** Sed. an. V.
 Sergius IV. cœpit an. Dn. **MV.** Sed. an. V.
 Benedictus IX. cœpit an. Dn. **MXII.** Sed. an. XII.
 Joannes XX. cœpit ann. D. **MXXIV.** Sed. an. X. m. VIII.
 Benedictus X. cœpit an. Dn. **MXXXIII.** Sed. an. III.

Silvester III. cœpit an. Dn. **XL**. Sed. m. **VIII.**
 Gregorius VI. cœpit an. Dn. **XLVII**. Sed. an.
 II. m. **VI.**
 Clemens II. cœpit an. Dn. **XLIX**. Sed. m.
 IX. d.
 Damasus cœpit an. Dn. **ML**. Sed. d. **XXVI**.
 Leo IX. cœpit an. Dn. **ML**. Sed. an. V. m. II. d.
VI.
 Victor II. cœpit an. Dn. **LV**. Sed. an. II. m.
 II. d. **XIII.**
 Stephanus X. cœpit an. Dn. **LVII**. Sed. m.
 III. d. **XIII.**
 Benedictus X. cœpit an. Dn. **LVIII**. Sed. m.
IX.
 Nicolaus II. cœpit an. Dn. **LVIII**. Sed. an. II.
 m. **VI.** d. **XXIX.**
 Alexander II. cœpit an. Dn. **XLII**.
 Gregorius VII. cœpit an. Dn. **XLXIII**. Sed.
 an. XI. m. I. d. **III.**
 Victor III. cœpit an. Dn. **MLXXXVI**. Sed. an.
 III. m. IV. d. **VI.**
 Urbanus II. cœpit an. Dn. **MLXXXIX**. Sed. an.
 XI. m. V. d. **XXV.**
 Paschalis II. cœpit an. Dn. **MC**. Sed. an. **XVIII.**
 m. **V.** d. **VIII.**
 Gelasius II. cœpit an. Dn. **MCXIX**. Sedit an. V.
 d. **V.**
 Callistus II. cœpit an. Dn. **MCXIX**. Sed. an. V.
 m. III. d. **XXVIII.**
 Honorius II. cœpit an. Dn. **MCXXIII**. Sed. an.
 V. m. II. d. **XXVIII.**
 Innocens II. cœpit an. Dn. **MCXXX**. Sed. an.
 XIII. m. VI. d. **VIII.**
 Cælestinus II. cœpit an. Dn. **MCXLIII**. Sed. m.
 V. d. **XIV.**
 Lucius II. cœpit an. Dn. **MCXLIII**. Sed. an. II.
 d. **XII.**
 Eugenius III. cœpit an. Dn. **MCXLV**. Sed. an. I.
 m. IV. d. **XXIII.**
 * *Anastas.*
 Hadrianus IV. cœpit an. Dn. **MCLIV**. Sed. an. *suis* **IV.**
 VI.
 Alexander III. cœpit an. Dn. **MCLX**. Sed. an.
 XXIV.
 Lucius III. cœpit an. Dn. **MCLXXXIV**. Sed. an.
 III. m.
 Urbanus III. cœpit an. Dn. **MCLXXXVI**. Sed.
 an. I. m. d.
 Gregorius VIII. cœpit an. Dn. **MCLXXXVI**.
 Sed. m. **VIII.**
 * *Clemens III.*
 Cælestinus III. cœpit an. Dn. **MCXC**.
 Innocentius III. cœpit an. Dn. **MCXCVIII**.
 Honorius III. cœpit an. Dn. **MCCXVI**. Sed. an.
 X. m. **VIII.**
 Gregorius IX. cœpit an. Dn. **MCCXXVI**. Sed.
 an. **XV.**
 Cælestinus IV. cœpit an. Dn. **MCCXL**. Sed.
 XIII. d.
 Innocentius IV. cœpit an. Dn. **MCCXLIII**. Hic
 depositum Fredericum apud Lugdunum Gal-
 liae convocato ibi Concilio anno Domini
MCCXLV.

CATALOGUS OCTAVUS.

Extat in Bibliotheca Regia codex MS.
Anastasii num. cum continuatione Pon-
tificum Rom. usque ad Martinum V.
valde succincta, ex qua durationem Se-
dis Pontificum, & inter pontificia, quæ
ibidem notantur, describenda censui.

H Adrianus an. V. m. X. d. XII.
Joannes an. X. d. II.
Martinus II. an. I. m. V. cess. Ep. d. I.

Anno Ch.
DCCC.
LXXVII

Hadrianus an. I. m. II.
 Stephanus V. an. VI. d. IX. cess. Ep. d. V.
 Formosus an. V. m. VI. cess. Ep. d. II.
 Bonifacius VI. d. XVI.
 Stephanus VI. an. I. m. III.
 Romanus m. III. d. XXII.
 Theodorus II. d. XX.
 Joannes IX. an. II. d. XV.
 Benedictus IV. an. III. m. II. cess. Ep. d. VI.
 Leo V. d. XL.
 Christophorus m. VII.
 Sergius III. an. VII. m. IV. d. XVI. cess. Ep. d. IV.
 Anastasius III. an. II. cess. Ep. d. II.
 Lando m. VI. d. XXI.
 Joannes X. an. XIII. m. II. d. III.
 Leo VI. m. VII. d. XV. cess. Ep. d. X.
 Stephanus VII. an. II. m. I. d. XII. cess. Ep. d. II.
 Joannes XI. an. IV. m. X. d. XV. cess. Ep. d. I.
 Leo VII. cœpit anno Domini DCCCCXXXVI.
 sed. an. III. m. IV. d. XII. cess. Ep. m. I.
 Stephanus VIII. an. III. m. IV. d. V. cess. Ep. d. X.
 Martinus III. an. III. m. VI. d. X. cess. Ep. d. X.
 Agapitus II. an. VIII. m. VII. d. X. cess. Ep. d. XII.
 Joannes XII. an. XI. m. III.
 Benedictus V. an. I. m. VI. d. V. cess. Ep. d. XX.
 Leo VIII. an. I. m. IV. d. V.
 Benedictus VI. an. I. m. VI. cess. Ep. d. X.
 Donus an. I. cess. Ep. d. II.
 Joannes XIII. an. VI. m. XI. d. V.
 Bonifacius VII. m. V. d. XII. cess. Ep. d. XX.
 Benedictus VII. an. XII. m. VI. cess. Ep. d. V.
 Joannes XIV. m. VIII.
 Joannes XV. an. X. m. VII.
 Joannes XVI. an. X. m. IX. d. VII. cess. Ep. d. VI.
 Gregorius V. an. XII. m. VI. cess. Ep. d. XV.
 Joannes XVII. m. X. cess. Ep. d. XX.
 Silvester II. an. IV. m. d. VIII. cess. Ep. d. XXXIII.
 Joannes XVIII. m. V. d. XXV. cess. Ep. d. XIX.
 Joannes XIX. an. XV. cess. Ep. d. XIX.
 Benedictus VIII. an. XI. m. XI. d. XXI. cess.
 Ep. anh. I.
 Joannes XX. an. XI. cess. Ep. d. II.
 Benedictus IX. an. XIII.
 Silvester III. cœpit anno Domini MXLVI. sed.
 d. LVI.
 Sergius IV. an. XII. m. VII. cess. Ep. d. VIII.
 Gregorius VI. an. XII. m. VII.
 Clemens II. m. IX. cess. Ep. d. XX.
 Damasus II. d. XXIII. cess. Ep. d. XI.
 Leo IX. an. V. m. II. d. VI. ad Urbem re-
 diens Christi confessor XIII. Kal. Martias mi-
 gravit ad Christum.
 Victor II. an. II. m. III. cess. Ep. d. III.
 Stephanus m. VII. d. XXIX.
 Benedictus X. m. IX. d. XX.
 Nicolaus II. an. II. m. VI. d. XXV. cess. Ep.
 d. XX.
 Alexander, qui Anselmus an. XI. m. VI. d.
 XXII. cess. Ep. d. III.
 Gregorius VII. an. XII. m. I. d. III.
 Victor m. IV. d. VII.
 Urbanus an. XII. m. IV. d. XIX. III. Kal.
 Augusti animam Deo reddidit.
 Paschalis an. X. m. VI. d. VII. cess. Ep. d. III.
 Gelasius an. I. d. V. cess. Ep. d. XV.
 Callixtus an. V.
 Honarius an. V. m. II.
 Innocentius II. an. XIV. m. VII. d. VIII. cess.
 Ep. d. II.
 Cœlestinus II. m. V. d. XIII.
 Lucius II. m. XI. d. IV.
Apparatus in Baronium,

Eugenius III. an. V. m. IV. d. XX. cess. Ep.
 d. II.
 Anastasius IV. an. II. m. IV. d. XXIII. cess. Ep.
 d. XX.
 Hadrianus IV.
 Alexander III. an. XXI. d. XIX.
 Lucius III. an. IV. m. II. d. XVIII. cess. Ep.
 d. XII.
 Urbanus III. an. I. m. X. d. XXV.
 Gregorius VIII. m. I. d. XXVIII. cess. Ep. d. XX.
 Clemens III. an. III. d. V.
 Cœlestinus III. consecratus die Resurrectionis fe-
 dit an. VI. m. XI. d. VII.
 Innocentius III. consecratus in festo cathedrae
 Sancti Petri sedet an. XVIII. m. VII. d. XVI.
 Honorius III. an. X. m. VII. d. XIII.
 Gregorius IX. electus die nona mensis Martii
 sedit an. XIV. m. V.
 Cœlestinus IV. d. XVIII. cess. Ep. m. XXIII.
 d. XIV.
 Innocentius IV. an. XII. m. VI. d. XII.
 Alexander IV. an. VII. cess. Ep. m. III. d. IV.

CATALOGUS NONUS

In Bibliotheca Colbertina asservatur co-
 dex MS. Anastasi num. 417. in cuius
 fronte habetur Catalogus Romano-
 rum Pontificum a S. Petro ad Silve-
 strum II. qui sedere cœpit circa an-
 num DCCCCXCIX. ex quo duratio-
 nem Sedis ultimorum Pontificum, quia
 minus notam, solum descripsi.

Anno Cb.
DCCC-
LVIII.

Nicolaus an. IX. m. IX. d. XIII.
 Hadrianus an. IV. m. XI. d. X.
 Joannes an. IX. d. II.
 Marinus an. I. m. V.
 Hadrianus an. I. m. IV.
 Stephanus an. VI.
 Formosus an. V. m. VI.
 Bonifacius d. XV.
 Stephanus an. I. m. III.
 Romanus m. IV.
 Theodorus d. XX.
 Joannes an. II.
 Benedictus an. I. m. V.
 Leo d. LXVII.
 Christophorus m. IV.
 Sergius an. VII. m. III. d. VI.
 Leo m. VIII.
 Stephanus ann. II. m. I. d. XII.
 Joannes an. IV.
 Leo an. III. m. VI. d. X.
 Stephanus an. IV. m. III. d. XV.
 Marinus an. III. m. VI. d. XIII.
 Agapitus an. X. m. VII. d. X.
 Tum ad Pontificatum Zachariae exscriptor con-
 tinuat illum Catalogum in margine Anastasi.
 Joannes filius Alberici an. IX. m. III.
 Leo an. I.
 Benedictus d. LX.
 Joannes an. VI. m. X.
 Benedictus an. I. m. VI.
 Benedictus an. XX. m. VIII.
 Joannes m. VI.
 Bonifacius invasor an. I.
 Joannes civis Romanus an. I.
 Gregorius an. III.
 Silvester, qui & Gerbertus vocabatur.

CATALOGUS DECIMUS

Ex codice Thuaneo, eoque antiquo

Num. 1655.

DAmasus sedit an. XIV. m. III. d. XI.
 Siricius ann. XII.
 Anastasius ann. IV. d. XXIV.
 Innocentius ann. XII. m. II. d. XXII.
 Zosimus ann. VII. m. IV. d. XXIV.
 Bonifacius an. IV. d. VI.
 Celestinus an. IX. m. X. d. XV.
 Sixtus an. VIII. d. XIX.
 Leo an. XXI. m. I. d. XIII.
 Hilarus an. VI. m. III. d. X.
 Simplicius ann. XV. m. I. d. IV.
 Felix ann. IV. m. XI. d. XIV.
 Gelasius natione Afer ann. IV. m. VIII.
 Anastasius ann. I. m. XI. d. XIV. cessavit dies VI.
 Symmachus an. XII. m. VI. d. XXIV. cessavit dies III.
 Hornisda an. IX. d. XVII. cessavit dies III.
 Joannes an. II. m. VII. d. XII.
 Felix ann. IV. m. II. d. XIII.
 Bonifacius ann. II. d. XXVI. cessavit Episc. m. II. d. XII.
 Joannes ann. II. m. VII. cessavit dies VI.
 Agapitus ann. XI. d. XVIII. cessavit d. XXVIII.
 Silverius sedidit an. I. m. II. d. XI.
 Vigilius sedidit ann. XIV. m. VI. d. XXVI. cessavit m. III. d. V.
 Pelagius sedidit ann. IV. m. X. d. XVIII. cessavit m. II. d. XXV.
 Joannes ann. XII. m. II. d. XXVII. cessavit m. X. d. XIII.
 Benedictus an. IV. m. I. d. XXVIII. cessavit m. III. d. X.
 Pelagius ann. X. m. II. d. X. cessavit m. VI. d. XXV.
 Gregorius an. XIII. m. V. d. X. cessavit m. V. d. XVIII.

Sabinianus sedidit an. I. m. VI. d. XVIII. cessavit m. VI. d. XXV.
 Bonifacius m. VIII. d. XXII. cessavit m. X. d. VI.
 Bonifacius ann. VI. m. VIII. d. XIII. cessavit m. VI. d. XXII.
 Deusdedictus ann. III. d. XX. cessavit d. XIII.
 Honorius ann. XII. m. II. d. XIV. cessavit m. VII. d. XVIII.
 Severinus n. II. d. II. cessavit m. IV. d. XIX.
 Joannes sedidit ann. I. m. IX. d. XIX. cessavit m. I. d. XIII.
 Theodorus ann. VI. m. V. d. VIII. cessavit d. LII.
 Martinus ann. VI. m. I. d. XXV.
 Eusebius ann. II. m. IX. d. XXIV. cessavit m. I. d. XXVI.
 Vitalianus ann. XIV. n. V. cessavit m. II. d. XIII.
 Adeodatus ann. IV. m. II. d. II. cessavit m. IV. d. XII.
 Donus ann. I. m. V. d. X. cessavit m. II. d. XI.
 Agatho ann. II. m. III. d. XIV. cessavit an. I. m. VII. d. V.
 Leo m. X. d. XIV. cessavit m. XI. d. XXII.
 Benedictus m. X. d. XII. cessavit m. II. d. XII.
 Joannes ann. I. d. IX. cessavit m. II. d. XVI.
 Conon cessavit Episc. m. II. d. XXII.
 Sergius ann. XIII. m. IX. d. XXIII.
 Joannes ann. III. m. II. d. XII. cessavit m. I. d. XVIII.
 Joannes ann. II. m. VII. cessavit m. III.
 Sisinnius sedidit d. XX. cessavit m. I. d. XXVIII.
 Constantinus ann. VII. d. XII. cessavit d. XL.
 Gregorius sedidit ann. XVI. m. VII. d. XXIV. cessavit dies XXXII. vel XXXV. non potuit legi.
 Gregorius ann. X. m. X. d. VIII. cessavit d. XI.
 Zacharias ann. X. m. III. d. XIV. cessavit d. XII.
 Stephanus ann. II. m. I. d. XXII. cessavit d. L.
 Paulus ann. XI. in anno XI. Pippino Rege indit. XIV.
 Constantinus sedidit ann. I.
 Stephanus sedidit ann. III. m. V. d. XXVII.
 Adrianus sedidit ann. XXIV m. XI.

SERIES VETERUM
ROMANORUM PONTIFICUM
Per Honorium Augustomunensem.

Quorum amplius XXX Piores Martyrio sunt coronati.

- P**etrus Galilæus, sedit annis viginti quinque, menses duos, dies tres. Cœpit Christi anno XLIV.
- L**inus Etruscus, annis duodecim, menses tres, dies duodecim.
- C**letus, annis duodecim, mensem unum, dies undecim. Negant alii Papam fuisse.
- C**lemens Romanus, annis novem, menses duos, dies decem. S. Petri fuit discipulus, Pauli auditor. Hinc Protonotarii cœperunt.
- A**nacletus Græcus Atheniensis, annis novem, menses duos, dies decem.
- E**varistus Bethleemius, Syrus, annis novem, menses decem, dies duos.
- A**lexander Romanus, annos XII. (aliis septem) menses septem, dies duos.
- S**ixtus Romanus, annis decem, menses duos, dies undecim.
- T**elesphorus annis decem, menses tres.
- H**yginus Atheniensis annos quatuor, menses quatuor, dies quatuor.
- P**ius annos novem decim, menses sex, dies viginti unum.
- A**nicetus Syrus, annos undecim, aliis novem, menses quatuor, dies sex.
- S**oter annos novem, menses sex, dies viginti unum.
- E**leutherius annos quindecim, menses tres, dies duos.
- V**ictor annos undecim, menses duos, dies duos.
- Z**epherinus Romanus annos novem, aliis XX. menses sex, dies decem.
- C**alixtus annos sex, menses duos, dies decem.
- U**rbanus Romanus annos quatuor, menses tres, dies duodecim.
- P**ontianus Romanus annos novem, menses quinque, dies quinque.
- A**ntheros Græcus annos undecim, mensem unum, dies duodecim.
- F**abianus Romanus, annos tredecim, menses undecim, dies undecim.
- C**ornelius Romanus annos duos, menses duos, dies tres.
- L**ucius Romanus annos tres, menses tres, dies tres.
- S**tephanus Romanus annos septem, menses sex.
- S**ixtus II. Atheniensis annum unum, mensem unum, dies decem.
- D**ionysius annos sex, menses duos, dies quatuor.
- F**elix Romanus annos quatuor, menses quatuor, dies quindecim.
- E**utychianus annum unum, mensem unum, diem unum.
- G**ajus Saloniensis annos undecim, menses quatuor, dies duodecimi.
- M**arcellinus Romanus annos quatuor, menses quatuor, dies sedecim.
- M**arcellus Romanus annos quinque, menses septem, dies viginti unum.
- E**usebius Græcus annos sex, mensem unum, dies tres.
- M**elchiades Afer annos quatuor.
- S**ylvester Romanus annos viginti tres, menses decem, dies decem.
- Marcus Romanus annos duos, menses octo, dies viginti.
- Julius Roman. annos duodecim, menses duos, dies septem.
- Liberius Rom. annos sex, menses tres, dies quatuor.
- * Felix annum unum, menses septem, dies undecim.
- Damasus Hispanus annos octodecim, menses sex, dies decem.
- Syriacus Rom. annos quindecim.
- Anastasius Rom. annos quindecim.
- Innocentius Albanus annos quindecim, menses undecim, dies viginti unum.
- Sozimus Cappadox annos tres; menses tres, dies undecim.
- Bonifacius Rom. annos sex, menses octo, dies septem.
- Celestinus Rom. annos quatuor, menses decem, dies quatuordecim.
- Sixtus III. Rom. annos septem, dies octodecim.
- Leo Magnus Rom. annos viginti unum, mensem unum, dies tredecim.
- Hilarius Sardus annos sex, menses tres, dies decem.
- Simplicius Tiburtinus annos quindecim, mensem unum, dies septem.
- Felix II. Rom. annos octo, menses undecim, dies septemdecim.
- Gelafius Afer annos quatuor, menses octo, dies octodecim.
- Anastasius II. Rom. annum unum, menses undecim, dies viginti duo.
- Synimachus Sardus annos quindecim, menses septem, dies viginti sex.
- Hormisdæ Campanus annos octo, dies octodecim.
- Joannes Etruscus annos duos, menses octo, dies quindecim.
- Felix III. Beneventanus annos septem, menses quinque, dies quindecim.
- Bonifacius II. Rom. annos duos, dies viginti sex.
- Joannes II. Rom. annos duos, dies quinque.
- Agapitus menses undecim, dies novemdecim.
- Silverius Frusinas annum unum, menses quinque, dies undecim.
- Vigilius Rom. annos septem decim, menses sex.
- Pelagius Roni. annos duodecim, menses decem, dies viginti octo.
- Joannes III. Rom. annos duodecim, menses undecim, dies viginti sex.
- Benedictus Rom. annos quatuor, mensem unum, dies viginti octo.
- Pelagius II. Rom. annos decem, menses duos, dies decem.
- S. Gregorius Magnus Rom. annos tredecim, menses sex, dies decem. Cœpit an. Christi DXC.
- Sabinianus Tuscius annum unum, menses quinque, dies novem.
- Bonifacius III. Rom. annos quinque, menses decem.
- Bonifacius IV. Marsus.
- Deus-dedit Rom.

- Bonifacius V. Neapolitanus.
 Honorius Campanus annos duodecim, menses decem, dies septemdecim.
 Severinus Rom. menses duos, dies quatuor.
 Joannes IV. Dalmata annum unum, menses novem, dies novemdecim.
 Theodorus Hierosolymita annos sex, menses decem, dies octodecim.
 S. Martinus Tudertinus, Etruscus annos sex, mensem unum, dies viginti sex.
 Vitalianus Signinus, Latinus, annos quatuordecim, menses sex.
 Adeodatus Rom. annos quatuor, menses quinque, dies quinque.
 Domnus, alias Domnio Roin. annum unum, menses quinque, dies decem.
 Agatho Siculus, Monachus, annos duos, menses sex, dies octo.
 S. Leo Junior seu secundus, Siculus, menses decem, dies septemdecim.
 Benedictus II. Rom. menses decem, dies quindecim.
 Joannes V. Antiochenus, Syrus, annum unum dies novem.
 Conon Thrax menses undecim.
 Sergius Syrus Panormitanus, annos tredecim, menses octo, dies viginti quatuor.
 Joannes VI. Græcus annos sex, menses quinque, dies Septemdecim.
 Joannes VII. Græcus annos duos menses sex, dies quindecim.
 Sylinius Syrus dies triginta.
 Constantinus Syrus annos septem, dies quindecim.
 Gregorius II. Rom. annos sedecim, menses novem, dies undecim.
 Gregorius III. Syrus annis decem, menses octo dies viginti quinque.
 Zacharias Græcus Monachus annos decem, menses quatuor, dies quatuordecim.
 Stephanus II. Rom. & Stephanus III. annos quinque, dies viginti octo.
 Paulus Romanus, annum unum.
 Stephanus Quartus Siculus Monachus, annos quatuor.
 Adrianus Rom. annos viginti quinque, menses decem, dies quatuordecim.
 Leo III. Rom. annos viginti, menses quinque, dies sedecim.
 Stephanus V. Rom. menses septem.
 Paschalis Rom. annos septem, dies septemdecim.
 Eugenius II. seu junior, annos quatuor, menses septem, dies viginti duos.
 Valentinus Rom. dies quadraginta.
 Gregorius Quartus Rom. septemdecim annos.
 Sergius junior Rom. tres annos.
 Leo Quartus Rom. annos octo, menses tres, dies sex.
 Benedictus III. Rom. annos duos, menses sex, dies sex.
- Nicolaus Rom. annos novem, menses sex, dies triginta.
 Adrianus junior, seu secundus annos quinque.
 Joannes VIII. annos decem, dies duos.
 Martinus II. vel Marinus Phaliscus, annum unum, menses quinque.
 Adrianus III. Rom. annum unum, menses quatuor.
 Stephanus VI. Rom. annos quinque.
 Formosus Portuensis, annos quinque, menses sex.
 Bonifacius VI. Röm. dies quindecim.
 Stephanus VII. Rom. annis quinque, menses tres.
 Romanus Phaliscus menses quatuor.
 Theodorus II. Rom. dies viginti.
 Joannes IX. Tiburtinus Monachus annos duos.
 Benedictus III. Rom. annum unum, menses quinque.
 Leo V. dies sexaginta septem.
 Christophorus Rom. menses quatuor.
 Sergius III. annos septem, menses tres, dies decim.
 Anastasius III. annos duos.
 Lando Sabinus menses sex, dies triginta quinque.
 Joannes X. Ravennas annos quatuordecim, menses duos, dies tres.
 Leo VI. menses septem.
 Stephanus VIII. annos duos, mensem unum, dies duodecim.
 Joannes XI. annos quatuor.
 Leo VII. Rom. annos tres, menses sex, dies decem.
 Stephanus IX. Rom. annos quatuor, menses tres, dies quindecim.
 Marinus junior, aliis III. Rom. annos tres, menses sex, dies duodecim.
 Agapitus junior Rom. annos decem, menses septem, dies decem.
 Joannes XII. annos novem, menses tres.
 Leo VIII. annum unum.
 Joannes XIII. annos sex, menses decem.
 Benedictus V. Rom. dies sexaginta.
 Bonifacius VII. Rom. anno uno.
 Benedictus VI. ex Comitibus Tusculanis annos decem, menses octo, dies viginti novem.
 Joannes XIV. Papensis annum unum.
 Petrus Joannes decimus quintus & decimus sextus annum unum.
 Gregorius Quintus Saxo, Germanus sedit annos tres.
 Silvester II. qui & Gerbertus, Floriacensis Monachus.
 Joannes, Joannes, Sergius, Benedictus, Joannes XVII. Nicolaus, Gregorius VI. Leo IX. Victor II. Stephanus X. Alexander II. Gregorius VII. Urbanus II. Paschalis II. Gelasius II. Calixtus II. Honorius II. Innocentius, II. qui fuit Pontifex ordine 165. Christi anno 1130.

F I N I S.

KALENDARIUM
ROMANUM

Quia in legendis Annalibus non raro Kalendarium consulendum, ut scire possumus, quem in mensis diem, Festum aliquod, praesertim mobile, ut vocant, v. c. Ascensionis Christi inciderit, & cum qua feria dies, qua res aliqua narratur gesta, concurrerit, ad majorem Letitoris commoditatem visum hic Kalendarium Romanum exhibere, sacro-profanum a me concinnatum alias editurus.

JANUARIUS, Græcis AUDYNÆUS,

A	Kal.	1	Circumcisio Domini.
B	iv	2	Ostava Sancti Stephani.
C	ijj	3	Ostava S. Joannis Apost.
D	Prid.	4	Ostava SS. Innocentium.
E	Non.	5	Vigilia Epiphiniæ cum Commem. S. Telephori Papæ & Martyris.
F	vij	6	Epiphania Domini.
G	vij	7	De Ostava Epiphiniæ.
A	vj	8	De Ostava.
B	v	9	De Ostava.
C	iv	10	De Ostava.
D	ijj	11	De Ostava, & Commem. Sancti Hygini Papæ & Martyris.
E	Prid.	12	De Ostava.
F	Idib.	13	Octava Epiphaniæ.
G	xix	14	Hilarii Episcop. & Confess. cum Commem. Sancti Felicis Presbyteri & Martyris.
A	xvij	15	Pauli primi Eremitæ, cum Commem. S. Mauri Abbatis.
B	xvij	16	Mircelli Papæ & Martyris.
C	xvj	17	Antonii Abbatis.
D	xv	18	Cathedra Sancti Petri Romæ, & Commemorat. Sanctæ Prisciæ Virginis & Martyris.
E	xiv	19	Marii Martire, Audifacis & Abachum.
F	xijj	20	Fabiani & Sebastiani Martyrum.
G	xij	21	Agnetis Virginis & Martyris.
A	xj	22	Vincentii & Anastasi Mart.
B	x	23	Emerentianæ Virginis & Martyris. Initium Peritii, quinti Syro-Macedonum; & Dystri, quinti Macedonum mensis.
C	ix	24	Timothei Episcopi & Martyris.
D	vij	25	Conversio Sancti Pauli Apostoli.
E	vij	26	Polycarpi Episcopi & Martyris. Initiam sexti mensie Ægyptiaci Mechie seu Amshir.
F	vj	27	Joannis Chrysostomi Episcopi & Confess.
G	v	28	Agnetis secundæ.
A	iv	29	Martinæ Virginis & Mart.
B	ijj	30	
C	Prid.	31	

FEBRUARIUS, Græcis PERITIUS.

D	Kal.	1	Ignatii Episcopi & Martyris.
E	iv	2	Purificatio B. Mariæ Virginis.
F	ijj	3	Blasii Episcopi & Martyris.
G	Prid.	4	
A	Non.	5	Agathæ Virginis & Martyris.
B	vijj	6	Dorotheæ Virginis & Martyris.
C	vij	7	Romualdi Abbatis.
D	vj	8	
E	v	9	Apolloniæ Virginis & Martyris.
F	iv	10	
G	ijj	11	
A	Prid.	12	
B	Idib.	13	
C	xvj	14	Valentini Presbyteri & Martyris.
D	xv	15	Faustini & Jovitæ Martyrum.
E	xiv	16	
F	xijj	17	
G	xi	18	Simeonis Episcopi & Martyris.
A	xij	19	
B	x	20	
C	ix	21	

D	vij	22	Cathedra S. Petri Antiochiae. Initium Dystri, sexti Syro-Macedonum; & Xanthici, sexti Macedonum mensis.
E	vij	23	Vigilia.
F	vj	24	Matthiae Apostoli.
G	v	25	Initium septimi mensis Aegyptiaci Phamenoth, seu Barmahat.
A	iv	26	
B	iij	27	
C	Prid.	28	In anno Bissextili Februarius est dierum 29. & Festum S. Matthiae celebratur 25. Februarii, & bis dicitur, Sexto Kalendas, id est, die 25. & die 24. & litera Dominicalis quæ assumta fuit in mense Januario, mutatur in præcedentem: ut si in Januario litera Dominicalis fuit A, mutatur in præcedentem, quæ est G, & litera F bis servit.

MARTIUS, Græcis DYSTRUS.

D	Kal.	1	
E	vj	2	
F	v	3	
G	iv	4	Casimiri Confess. & Commemorat. S. Lucii Papæ & Martyris.
A	iij	5	
B	Prid.	6	
C	Non.	7	Thomæ de Aquino Confess. & Doctor. & Commemorat. SS. Perpetuæ & Felicitatis Martyrum.
D	vij	8	
E	vij	9	Franciscæ Viduæ.
F	vj	10	Quadragesima Martyrum.
G	v	11	
A	iv	12	Gregorii Papæ & Confess. & Ecclesiæ Doctoris.
B	iij	13	
C	Prid.	14	
D	Idib.	15	
E	xvij	16	
F	xvj	17	Patricii Episcopi & Confessoris.
G	xv	18	
A	xiv	19	Joseph Confessoris.
B	xiii	20	Joachimi Confessoris.
C	xiij	21	Benedicti Abbatis.
D	xj	22	
E	x	23	
F	ix	24	
G	vij	25	Annuntiatio B. Mariæ Virginis. Initium Xanthici, septimi Syro-Macedonum; & Artemissi, septimi Macedonum mensis.
A	vij	26	
B	vj	27	Initium oſlavi mensis Aegyptiaci Pharnuti, seu Barmuda.
C	v	28	
D	iv	29	
E	iij	30	
F	Prid.	31	

APRILIS, Græcis XANTHICUS.

G	Kal.	1	
A	iv	2	Francisci de Paula Confessoris.
B	iij	3	
C	Prid.	4	
D	Non.	5	
E	vij	6	
F	vij	7	
G	vj	8	
A	v	9	
B	iv	10	
C	iij	11	Leonis Papæ & Confessoris.
D	Prid.	12	
E	Idib.	13	Hermenigildi Martyris.
F	xvij	14	Tiburtii, Valeriani & Maximi Martyrum.
G	xvij	15	
A	xvj	16	
B	xv	17	Aniceti Papæ & Martyris.
C	xiv	18	
D	xiii	19	
E	xij	20	
F	xj	21	
G	x	22	Soteris & Caii Pontificum & Martyrum.
A	ix	23	Georgii Martyris.
B	vij	24	Marci Evangelistæ.
C	vij	25	Cleti & Marcellini Pontificum & Mart. Initium Artemissi, oſlavi Syri-Macedonum; & Dasii, oſlavi Macedonum mensis.
D	vj	26	Initium noni mensis Aegyptiaci Pachon, seu Baschnes.
E	v	27	
F	iv	28	Vitalis Martyris.

G	ijj.	29	Petri Martyris.
A	Prid.	30	Catharinæ Senensis Virginis.

MAIUS, Græcis ARTEMISIUS.

B	Kal.	1	Philippi & Jacobi Apostolorum.
C	vj	2	Athanasi Episcopi & Confessoris.
D	v	3	Inventio Sanctæ Crucis, & Commemoratio SS. Alexandri, Eventii & Theoduli Martyrum, ac Juvenalis Episcopi & Confessoris.
E	iv	4	Monicæ Viduæ.
F	ijj.	5	
G	Prid.	6	Joannis ante Portam Latinam.
A	Non.	7	Stanislai Episcopi & Martyris.
B	viij.	8	Apparitio S. Michaelis Archangeli.
C	vij	9	Gregorii Nazianzeni Episcopi & Confessoris.
D	vj	10	Gordiani & Epimachi Martyrum.
E	v	11	
F	iv	12	Nerei, Achillei & Domitillæ Virginis, atque Pancratii Martyrum.
G	ijj.	13	
A	Prid.	14	Bonifacii Martyris.
B	Idib.	15	
C	xvij	16	Ubaldi Episcopi & Confessoris.
D	xvj	17	
E	xv	18	
F	xiv	19	Pudentianæ Virginis.
G	xij	20	Bernardini Confessoris.
A	xij	21	
B	xj	22	
C	x	23	
D	ix	24	
E	viij.	25	Urbani Papæ & Martyris. <i>Initium Dafii, noni Syro-Macedonum; & Panemi, noni Macedonum mensis.</i>
F	vij	26	Philippi Nerii Confessoris, cum Commemoratione S. Eleutherii Papæ & Martyris. <i>Initium decimi mensis Ægyptiaci Payni seu Beuna.</i>
G	vj	27	Joannis Papæ & Martyris.
A	v	28	
B	iv	29	
C	ijj.	30	Felicitis Papæ & Martyris.
D	Prid.	31	Petronillæ Virginis.

JUNIUS, Græcis DÆSIUS.

E	Kal.	1	
F	iv	2	Marcellini, Petri atque Erasmi Martyrum.
G	ijj.	3	
A	Prid.	4	
B	Non.	5	
C	viij.	6	Norberti Episcopi & Confessoris.
D	vij	7	
E	vj	8	
F	v	9	Primi & Feliciani Martyrum.
G	iv	10	
A	ijj.	11	Barnabæ Apostoli.
B	Prid.	12	Basilidis, Cyrini, Naboris & Nazarii Martyrum.
C	Idib.	13	Antonii de Padua Confessoris.
D	xvij	14	Basilii Magni Episcopi & Confessoris.
E	xvij	15	Viti, Modesti atque Crescentiæ Martyrum.
F	xvj	16	
G	xv	17	
A	xiv	18	Marsi & Marelliani Martyrum.
B	xij	19	Gervasi & Protasi Martyrum.
C	xij	20	Silverii Papæ & Martyris.
D	xj	21	
E	x	22	Paulini Episcopi & Confessoris.
F	ix	23	Vigilia.
G	viij.	24	Nativitas S. Joannis Baptiste.
A	vij	25	De Octava Nativitatis S. Joannis Baptiste. <i>Initium undecimi mensis Ægyptiaci Epiphi, seu Aibib. Initium Panemi, decimi Syro-macedonum; & Loi decimi Macedonum mensis.</i>
B	vj	26	Joannis & Pauli Martyrum.
C	v	27	De Octava.
D	iv	28	Leonis Papæ & Confessoris. Vigilia.
E	ijj.	29	Petri & Pauli Apostolorum.
F	Prid.	30	Commemoratio Sancti Pauli Apostoli.

JULIUS, Græcis PANEMUS.

G	Kal.	1	Octava S. Joannis Baptiste.
A	vj	2	Visitatio B. Mariæ Virginis.
B	v	3	De Octava Apostolorum.
C	iv	4	De Octava.
D	ijj.	5	De Octava.

E	Prid.	6	Octava Apostolorum Petri & Pauli.
F	Non.	7	
G	viij	8	
A	vij	9	
B	vj	10	Septem Fratrum & SS. Rufinae ac Secundæ Martyrum.
C	v	11	Pii Papæ & Martyris.
D	iv	12	Naboris & Felicis Martyrum.
E	iiij	13	Anacleti Papæ & Martyris.
F	Prid.	14	Bonaventuræ Episcopi & Confessoris, & Doct.
G	Idib.	15	
A	xvij	16	
B	xvj	17	Alexii Confessoris.
C	xv	18	Syphorosæ cum septem filiis Martyribus.
D	xiv	19	
E	xij	20	Margaritæ Virginis & Martyris.
F	xij	21	Praxedis Virginis.
G	xj	22	Mariæ Magdalena.
A	x	23	Apollinaris Episcopi & Martyris.
B	ix	24	Sanctæ Christinæ Virginis & Martyris. Vigilia.
C	viij	25	Jacobi Apostoli. Initium duodecimi mensis Ægyptiaci Mesori seu Musre. Initium Loi, undecimi Syro-macedonum, & Gorpiai, undecimi Macedonum mensis.
D	vij	26	Annæ Matris B. Mariæ.
E	vj	27	Pantaleonis Martyris.
F	v	28	Nazarii, Celsi, & Victoris Papæ & Martyris, & Innocentii Papæ & Confessoris.
G	iv	29	Martha Virginis, & Commem. SS. Felicis Papæ, Simplicii, Faustini & Beatricis Mart.
A	iiij	30	Abdon & Sennen Martyrum.
B	Prid.	31	Ignatii Confessoris.

AUGUSTUS, Græcis LOUS.

C	Kal.	1	Petri ad vincula.
D	iv	2	Stephani Papæ & Martyris.
E	iiij	3	Inventio Sancti Stephani Protomartyris.
F	Prid.	4	Dominici Confessoris.
G	Non.	5	Dedicatio S. Mariæ ad Nives.
A	vij	6	Transfiguratio Domini.
B	vij	7	Donati Episcopi & Martyris.
C	vj	8	Cyriaci, Largi, & Smaragdi Martyrum.
D	v	9	Romani Martyris. Vigilia.
E	iv	10	Laurentii Martyris.
F	iiij	11	Tiburtii & Susannæ Martyrum.
G	Prid.	12	Clarae Virginis.
A	Idib.	13	Hippolyti & Cassiani Martyrum.
B	xix	14	Eusebii Confessoris. Vigilia.
C	xvij	15	Assumptio B. Mariæ Virginis.
D	xvij	16	Hyacinti Confessoris.
E	xvi	17	Octava S. Laurentii.
F	xv	18	Agapiti Martyris.
G	xiv	19	De Octava Assumptionis.
A	xij	20	Bernardi Abbatis.
B	xij	21	De Octava assumptionis.
C	xj	22	Octava B. Mariæ Commem. SS. Timothei, Hippolyti & Symphoriani Mart.
D	x	23	Vigilia.
E	ix	24	Bartholomæi Apostoli.
F	vij	25	Ludovici Regis Franciæ Confessoris. Initium Gorpiai, duodecimi Syro-Macedonum; & Hyperberetæ, duodecimi Macedonum mensis.
G	vij	26	Zephirini Papæ & Martyris.
A	vj	27	
B	v	28	Augustini Episcopi, Confessoris & Ecclesiæ Doctoris.
C	iv	29	Decollatio S. Joannis Baptistæ. Initium primi mensis Ægyptiaci Thot.
D	iiij	30	Felicis & Adaucti Martyrum.
E	Prid.	31	

SEPTEMBER, Græcis GORPIÆUS.

F	Kal.	1	Ægidii Abbatis.
G	iv	2	
A	iiij	3	
B	Prid.	4	
C	Non.	5	
D	vij	6	
E	vij	7	
F	vj	8	Nativitas B. Mariæ Virginis.
G	v	9	Gorgonii Martyris.
A	iv	10	Nicolai de Tolentino Confessoris.
B	iiij	11	Proti & Hyacinthi Martyrum.
C	Prid.	12	De Octava Nativitatis B. Mariæ.
D	Idib.	13	De Octava.
E	xvij	14	Exaltatio S. Crucis.

F	xvij	13	Nicomedis Martyris;
G	xvj	16	Cornelii & Cypriani Pontif. & Mart.
A	xv	17	Impressio Sacrorum Stigmatum in Corpore B. Francisci.
B	xiv	18	Thomæ de Villanova Confessoris.
C	xij	19	Januarii Episcopi & Sociorum Martyrum.
D	xij	20	Eustachii & Sociorum Martyrum.
E	xj	21	Matthæi Apostoli & Evangelistæ.
F	x	22	Mauritii & Sociorum Martyrum.
G	ix	23	Lini Papæ & Martyris.
A	vij	24	Initium Hyperberetai, primi Syro-Macedonum; & Dii primi Macedonum mensis.
B	vij	25	
C	vj	26	Cypriani & Justinæ Martyrum.
D	v	27	Cosmæ & Damiani Martyrum.
E	iv	28	Initium secundi mensis Ægyptiaci Paophi seu Baba.
F	ijj	29	Dedicatio S. Michaelis Archangeli.
G	Prid.	30	Hieronymi presbyteri, Confessoris & Ecclesiae Doctoris.

OCTOBER, Græcis HYPERBERETÆUS.

A	Kal.	1	Remigii Episcopi & Confessoris.
B	vj	2	
C	v	3	
D	iv	4	Francisci Confessoris.
E	ijj	5	Placidi & Sociorum Martyrum.
F	Prid.	6	Erunonis Confessoris.
G	Non.	7	Marci Papæ & Confessoris.
A	vijj	8	Birgittæ Viduæ.
B	vij	9	Dionysii, Rustici & Eleutheri Martyrum.
C	vj	10	
D	v	11	
E	iv	12	
F	ijj	13	
G	Prid.	14	Callisti Papæ & Martyris.
A	Idib.	15	Teresiæ Virginis,
B	xvij	16	
C	xvj	17	
D	xv	18	Lucæ Evangelistæ.
E	xiv	19	
F	xijj	20	
G	xij	21	Hilarionis Abbatis, & Commem. SS. Ursulæ & Sociarum Virginaum & Mart.
A	xj	22	
B	x	23	
C	ix	24	Initium Dii, secundi Syro-macedonum, & Appellai, secundi Macedonum mensis.
D	vijj	25	Chrysanthi & Dariæ Martyrum.
E	vij	26	Evaristi Papæ & Martyris.
F	vj	27	Vigilia.
G	v	28	Simonis & Judæ Apostolorum. Initium tertii mensis Ægyptiaci Athyr, seu Atbur
A	iv	29	
B	ijj	30	
C	Prid.	31	Vigilia.

NOVEMBER, Græcis DIUS.

D	Kal.	1	Festum omnium Sanctorum.
E	iv	2	Commemoratio omnium Fidelium Defunctorum.
F	ijj	3	De Octava.
G	Prid.	4	Carol. Episc. & Confess. & Commem. SS. Vitalis & Agricolæ Mart.
A	Non.	5	De Octava.
B	vijj	6	De Octava.
C	vij	7	De Octava.
D	vj	8	Octava omnium SS. & Commem. SS. quatuor Coronatorum Martyrum:
E	v	9	Dedicatio Basilicæ Salvatoris, & Commem. S. Theodori Martyris.
F	iv	10	Thripionis, Respicii & Nymphæ Martyrum.
G	ijj	11	Martini Episc. & Confess. & Commem. S. Mennæ Martyris.
A	Prid.	12	Martini Papæ & Martyris.
B	Idib.	13	
C	xvijj	14	
D	xvjj	15	
E	xvj	16	
F	xv	17	Gregorii Thaumaturgi Episcopi & Confessoris.
G	xiv	18	Dedicatio Basilicarum Petri & Pauli.
A	xijj	19	Pontiani Papæ & Martyris.
B	xii	20	
C	xj	21	Præsentatio B. Mariæ Virginis.
D	x	22	Cæciliæ Virginis & Martyris.
E	ix	23	Clementis Papæ & Martyris cum Commem. S. Felicitatis Martyris. Initium Appellai, tertii Syro-Macedonum; & Audinæ, tertii Macedonum mensis.
F	vijj	24	Chrysogoni Martyris.
G	vij	25	Catharinæ Virginis & Martyris.
A	vj	26	Petri Alexandrini Episcopi & Martyris.
B	v	27	Initium quarti mensis Ægyptiaci Chœac, seu Chiac. Apparatus in Baronium

C	iv	28	
D	vij	29	Vigilia, & Commem. S. Saturnini Martyris.
E	Prid.	30	Andreae Apostoli.

DECEMBER, Græcis APPELLÆUS.

F	Kal.	1	
G	iv	2	Bibianæ Virginis & Martyris. Francisci Xaverii Confessoris.
A	vij	3	
B	Prid.	4	Barbaræ Virginis & Martyris.
C	Non.	5	Sabbæ Abbatis.
D	viiiij	6	Nicolai Episcopi & Confessoris.
E	vij	7	Ambrosii Episcopi, Confessoris & Ecclesiæ Doctoris.
F	vj	8	Conceptio B. M. Virginis.
G	v	9	
A	iv	10	Melchiadis Papæ & Martyris.
B	vij	11	Damasi Papæ & Confessoris.
C	Prid.	12	
D	Idib.	13	Luciæ Virginis & Martyris.
E	xix	14	
F	xvij	15	Eusebii Vercellensis Episcopi & Mart.
G	xvij	16	
A	xvj	17	
B	xv	18	
C	xiv	19	
D	xijj	20	Vigilia
E	xij	21	Thomæ Apostoli.
F	xj	22	
G	x	23	
A	ix	24	Vigilia. Initium Audynai, quarti Syro-Macedonum; & Peritii quarti Macedonum mensis.
B	vijj	25	Nativitas Domini nostri Jesu Christi.
C	vij	26	Stephani Protomartyris.
D	vj	27	Joannis Apostoli & Evangelistæ. Initium quinti mensis Ægyptiaci Tybi seu Tuba.
E	v	28	SS. Innocentium Martyrum.
F	iv	29	Thomæ Cantuariensis Episcopi & Martyris.
G	vij	30	
A	Prid.	31	Silvestri Papæ & Confessoris:

F I N I S.

APPARATUS CHRONOLOGICUS AD ANNALES ECCLESIASTICOS BARONIANUM ILLUSTRANS ET SUPPLENS.

I.
Historia
Veteris Te-
stamenti
compen-
dium ne-
cessarium.

UM una sit ab initio mundi Christi Ecclesia, quæ cum mundo orta, floruit, apud homines justos, qui Legis naturæ ac Legis scriptæ tempore vixerunt; rerum ante Christum natum gestarum compendiosa narratio præmittenda, ut quæ postea contigere, melius intelligi possint. Hoc Eusebius, qui primus Historiam Ecclesiasticam scripsit, nos docuit initio libri 1. ubi ipsum Jesus Christique nomen olim notum cultumque a Divinis Prophetis fuisse, per aliquot capita ostendit; & postea quo Cæsar Augusti anno Christus in mundum venit, explicat. Certe alius compendii Historiæ Veteris Testamenti defectu, prioris seculi Christiani Historia non potest non esse obscura; ideoque & in ipso aditu Lectorem non repellere. Præterquam quod Periodus Græco-Romanæ, qua universa Christiana Chronologia regitur, postulat, ut illa in aliquo brevi Chronicæ a mundi primordio deducto exhibeatur. Hoc pacto Apparatus Annalibus a Baronio præfixus majori claritate supplebitur & illustrabitur.

II.
Supputa-
tionem
textus He-
braici Re-
centiores
preferunt.

Annorum ab Orbe condito ad Christum natum, seu Eram Christianam, numerus incertus: ideoque & varia ea de re Chronologorum opiniones; præsertim cum numeri annorum vitæ Patriarcharum primæ & secundæ mundi ætatis aliter tradantur in LXX. Interpretum Codicibus, ac in Hebraicis & Latinis Vulgatae Editionis, tantaque in summis annorum utriusque textus ab initio mundi ad Abrahæ ortum exquiratur diversitas; ut quæ ex textu LXX. Interpretum colligitur, eam, quæ ex Hebraico resultat, mille quadringentis sexaginta sex annis supereret. Cum ergo, inquit Torniellus in Annalibus Sacris anno mundi 131. num. V. discrepanzia hec tam grandis sit, ut conciliari nullo modo posse videatur; restat necessario supponi debere, alterum ipsorum textuum esse mendosum, & ratio dictat, non fortuito, sed dedita opera fuisse corruptum. Quomodo autem acciderit hac corruptela, in quo textu, qua de causa, & quoniam auctore, incertum est. Existimat tamen ibidem Torniellus, Græcum textum LXX. Interpretum depravatum esse; quam opinionem re-

Apparatus in Baronium

centiores Chronologi, qui post Scaligerum flouere, uno ferme consensu amplexi sunt.

Nuper tamen Vir clarissimus *Tzv Paulus Pezon*, ex strictiori Observantia Ordinis Cisterciensis, *Supputationem* Doctor Parisiensis in antiqua Historia tam sacram quam profana apprime eruditus, librum lingua Gallica scriptum in lucem emisit, cuius titulus *Antiquitas temporum restituta*, in quo autumat, ad veram mundi durationem reperiendam, LXX. Interpretum Versionem sequendam, deferendumque textum, Hebraicum, tanquam a a Judæis, qui post expugnata Hierosolyma vivere, corruptum. Nam qui eos præcesserant, duo tanquam certa posuerant: primum, Legem per duo annorum millia duraturam, secundum, Messiam in sexto mundi millenario venturum. Cumque primi Christiani Christum circa sexti millenarii finem apparuisse demonstrarent, Judeosque urgerent, ut eum tanquam verum Messiam agnoscerent; hi ut illius argumenti vim eluderent, Scripturam Sacram corrupere, & e Patriarcharum vita mille & quingentos circiter annos resecarunt; quod Julianus Archiepiscopus Toletanus, Gregorius Abulpharagus & Georgius Syncellus eisdem exprobabant. Addit Vir do- clissimus, illam textus Hebraici corruptionem probari testimonio Hebraeorum & Gentilium, qui ante cladem Hierosolymitanam scripserunt. Hi enim communis consensu sex millia circiter annorum ante Messiae adventum numerarunt. Hanc sententiam Baronius tam in Notis ad Martyrologium Romanum, ad diem XXV. Decembris quam in Apparatu ad Annales Ecclesiasticos, prætulit, quod ea inter antiquos Scriptores Christianos communis alias fuerit.

Verum alterutri textui adhæreas, certum annorum mundi numerum ante Incarnationem numquam reperies. Nam Scaliger in Eusebianis Animadversionibus a conditu rerum ad natum Eræ communis, annos numerat 3949. eamque annorum descriptionem adeo certam firmaque autumat, ut cæterorum rationes fuitiles & inanes conjecturas esse affirmet. Petavius lib. 9. de Doct. Temp. cap. 6. annos ab Orbe condito ad Eram Dionysianam fluxisse credit 3983. Usus in Annalibus veteris Testamenti, ante Kalendas Januarias anni Juliani quadragesimi sexti, a quibus Eræ Christianæ exordium deduci

III.
*Antiqui-
tatem
prætulere.*

Baron. in
Apparatu
n. cxix, &
Spondan.
ibidem.
n. xxxvi.

IV.
*Tam qui
textum
Hebrai-
cum, quam
qui LXX.
Interpre-
tum se-
quuntur,
inter se
discordes.*

ei debet, annos 4003. menses duos & dies aliquot decurrisse arbitratur. Alii in alias sententias abiens. Sed non magis convenit inter eos, qui in annorum mundi suppuratione, Hebraicis fontibus posthabitis, LXX. Interpretum numeros secuti sunt, ut liquet ex variis Eris mundanis a Christianis Orientalibus usurpati, de quibus in Dissert. de Periodo Graeco-Romana, a nobis actum.

V.
Sequitur
Auctor
textum
Hebraic
eum.

In hac controversia, ab ea opinione non discedam, quae veram ætatis primorum Patriarcharum suppurationem ex Hebraicis Codicibus petendam censem; præsertim cum Periodus Graeco-Romana, cuius usum in hoc Opere demonstrandum suscepimus, eandem supponat. Et quia brevissimam tantum antiquæ Historiæ synopsim traditurus sum, sequar opinionem Usserii, egregii nostræ ætatis Chronographi: non solum quia Periodum Julianam, ad nostram facile reducendam, adhibet; sed etiam, quia ex ejus Annalibus Veteris Testamenti Lector mutuari poterit quæ hic desiderantur.

VI.
Responso
ad Patres,
qui LXX.
Interpret.
secuti
sunt.

Contexit quidem Barenius locis supra Ilandatis Catalogum antiquorū Patrum, qui secundum LXX. Interpretes annos ab origine mundi usque ad ortum Christi numerare consueverunt; additique, profiteri & Romanam Ecclesiam in suo Martyrologio se annos suppudare secundū eisdem Interpretis. Sed ad horum prius Pererii & Bonsreri; ad posterius Malvenda & Joannis Despieres responsa opponit Usserius in priori parte Chronologiae Sacrae cap. 2. Non me fugit, inquit Pererius in Genes. lib. 7. num. 130. p. 109 que Veterum tam Gracorum, quam Latinorum Chronologiam, que est in translatione LXX. Interpretum, sequi maluisse; quod eam translatiōnem illi cernerent multis seculis esse in Ecclesia Dei reverenter usurpatam, religiose cultam: atque ob eam causam aliqua in parte eam mutare aut non sequi, religioni haberent. Sed apud me (quantum ad Chronologiam, de qua nunc agitur) auctoritas Scriptura Hebraica ac Latina versionis Vulgata, necon & duorum principum Ecclesia Doctorum, Hieronymi atque Augustini, iudicium & sententia præponderat.

VII.
Responso
ad Martyrologium
Romanum.

De Romano vero Martyrologio Malvenda de Antichristo lib. I. cap. 16. respondet: Quod Ecclesia Romana in publicis tabulis eam annorum rationem laudare videatur, quam LXX. dederunt, id quidem non facit, quod veram & incorruptam eandem existimet; cum huic e diametro adversantem, ut veram & genuinam, eam summan que in editione Vulgata est consignata, omnibus recipiendam proponat: sed id tantum salubri tempore cavit, ut vetus aliquod veneranda vetustatis monumentum, tametsi lacerum ac deforme, & pannis annisque oblitum exhiberet; omnibusque palam facret, quam rationem secuti fuerint antiqui Patres in enumerandis ex sacra Scriptura annis, ab Orbe procreato ad Christum nascientem; cum solcant vetera Antiquitatis monumenta, quantumvis corrosa & attrita, gratum aspectantibus intuitum præstare. Quocirca nihil opus est nunc Ecclesia Graeca vulgatam numerandi rationem commendare, aut Gracorum exemplarium patrocinium contra Hebraicam veritatem suscipere. Et Despieres de versione LXX. Interpret. Disput. 2. dub. 5. Nec nos movere debet quod Ecclesia suppurationem LXX. Interpretum ab omni tempore in communem usum reperit. Neque enim eam mens fuit Ecclesia, ut nemini licet ab ea deflectere: sed solum usum probavit, non autem suppurationis errores, quos corrigit, quando commodum fuerit. Et forte usa est bac suppuratione corrupta, eo quod religioni duceret Versionem illam contemnere, cuius auctoritatem, inquit Augustinus celebriorem suscepit Ecclesia. Et quam ut Divinam omnes venerati sunt, vel forte quod meliora tunc non suppeterent. Sic Ecclesia & universus Orbis Christianus uitetur Era vulgari &

calculo Dionysiano: cum tamen Chronologi non ignobiles doceant, eam non parum ab ludere a vero & germano calculo. Ita Despieres; qui tamen in eo fallitur quod tradit, universum Orbem Christianum calculo Dionysiano uti; cum is in Patriarchatum Alexandrinum nec hodie in usu sit, neque unquam fuerit, ut in Dissert. de Periodo Graeco-Romana ostendi. His addo, in Martyrologio Romano legi, Christi natum esse anno a creatione mundi quinques millesimo centesimo nonagesimo nono: & ab urbe Roma condita anno septingentesimo quinquagesimo secundo: qui annus tam Urbis juxta suppurationem Capitolinam, quam mundi, qui est secundum LXX. Interpretes concurrit cum anno Juliano XLIII; cum tamen Ecclesia Latina cum Dionysio supponat Christum natum esse anno Juliano XLV. Ex usu itaque Ecclesiæ hæc difficultas dirimi non potest.

His ita positis, cum in opinione, quam sequor, annus primus Eræ Christianæ incipiat a Kalendis anni Periodi Graeco-Romanæ 5494. sequitur, conditum mundum fuisse anno ejusdem Periodi 1490. Cyclo Solis 10. B. Lunæ 7. Indict. 5. Totum autem illud spatium, annorum nempe 4003. mensium duorum & dierum aliquot, quod ante Natale vulgare Christi fluxit, in SEX mundi ÆTATES, ut vocant, distinguuntur. Prior cum ipso mundo, autumnali tempore, ut puto, dieque vicesima tertia Octobris feria prima creari coepit, exorditur, duratque usque ad Diluvium per annos 1656. Quæ per tempora Adam, Seth, Enos, Cainam, Mala-ael, Jared, Henoch, Mathusala, Lamech & Noe gesta, ex octo prioribus capitibus libri Genezeos discenda.

Secunda ætas inchoatur anno Periodi Graeco-Romanæ 3146. Cyclo Solis 14. D. Lunæ 10. Secunda mundi ætas. Indict. 11. & usque ad initium peregrinationis Hebræorum post mortem Thare Abrahā patris inchoata extenditur, continetque annos 426. & definit anno mundi 2083. Vixerunt ea ætate Noe, Sem, Arphaxad, Sale, Heber, Rhen, Sarug, Nachor & Thare Abrahā pater. De his legendus liber Genezeos.

Tertia mundi ætas initium dicit a peregrinatione Hebræorum, & ab anno Periodi Graeco-Romanæ 3573. Cyclo Solis 25. CB. Lunæ 19. Tertia mundi ætas. Indict. 3. ante Christum 1921. Durat hæc ætas usque ad Hebræorum exitum de Ægypto per annos 430. Eo annorum spatio continentur Abrahā & ejus posterorum Isaac, Jacob & Joseph peregrinationes, resque ab iis gestæ, de quibus consulendus liber Genezeos, qui cum morte Josephi desinit, complectens gesta annorum 2369.

Argivorum eo tempore Regnum in Peloponēso coepit est, annis mille & octoginta ante primam Olympiadem, ut in suo Chronicō refert Eusebius. Primus apud eos regnavit Inachus. A. Gellius lib. 1. Noctium Atticarum cap. 16. & Macrobius lib. 1. Saturnal. referunt hæc verba ex Varrone in libro 17. Rerum Humanarum: *Ad Romuli initium plus mille & centum annorum est; ab Inachi enim initio juxta Eusebii rationes hic constituto, usque ad Parilia Varoniaria anni 1102. numerantur. Ante Regnum illud Historia profana non assurgit.*

XII.
Quarta mundi ætas. ab exitu Hebræorum de Ægypto ad iacta Templi Salomonis fundamenta extenditur, complectiturque annos 479. Ejus principium repetendum ab anno Periodi Graeco-Romanæ 4003. Cyclo Solis 3. B. Lunæ 12. Indict. 8. anno scilicet mundi 2514. ante Christum 1491. Egressus est populus Dei de Ægypto, Duce Moyse, cui suscepimus est Josue, qui populum siccato Jordanis alveo, in Chananæam traduxit, ut legitur Josue cap. 4. v. 19. & uno & triginta debellatis Regibus, ut habetur Josue 12. ac sex totis annis majori subiecta Palæstinæ parte, eam in Tribus Hebræorum divisit. Eo mortuo dedit eis Deus Judices, quorum hoc est laterculum.

OTHO-

I.	(OTHONIEL,		III.		{ XL.
II.	Ahodam bidester,		Eod.		LXXX.
III.	Samgar filius Anath,		Eod.		I.
IV.	Debora cum Barac, filio Abinoem.		III.		XL.
V.	Gedeon, qui & Jerobaal di- ctus est.		VI. VII. VIII.		XL.
VI.	Abimelech filius Gedeonis ex concubina.	quorum res gestae de- scribuntur in	IX.	Judicarunt	XXIII.
VII.	Thola filius Phua.	libro Judicum	X.	Israelem an- nos.	XXII.
VIII.	Jair Galaadites.	cap.	Eodem.		VI.
IX.	Jephthe Galaadites.		XI.		VII.
X.	Abesan Bethleemita.		XII.	Eodem.	X.
XI.	Ahalon Zabulonites.		Eodem.		VIII.
XII.	Abdom Pharonites.		XIII. XIV. XV.		XX.
XIII.	Samson de stirpe Dan, us- que ad Eli Sacerdotem, qui populum judicare incœ- pit anno mundi 2848. & mortuus est anno mundi 2888. qui est Periodi Græco-Roma- (næ 4377.	& XVI.			

Post Eli obitum, Samuel populi curam capessit; sed is libertatis nimia pertæsus, sub Rego deinceps esse voluit, & Deus illi Saulem dedit, qui dum divinis mandatis privatam libidinem præfert, a Deo rejectus est: eique ex Tribu Judæ successit David Iſai filius anno Periodi Græco-Romanæ 4439. mortuus anno ejusdem Periodi 4479. Salomon filio Rege instituto.

Durante hac quarta mundi ætate Ninus Beli filius Assyriorum fundavit Imperium, qui DXX. annis superiorem Asiam obtinuerunt, ut in lib. 1. cap. 95. Herodotus auctor est, quem & in Operis sui initio Appianus Alexandrinus est secutus. Exiguam quandam Asiam partem sub illorum ditione fuisse. in primo Romanoruni Antiquit. libro confirmat Dionysius Halicarnacensis. Imperii Assyriorum finis pertinet ad annum Pe-

XIII.
Imperium
Assyrio-
rum.

riodi Græco-Romanæ 4747. Plures enim suc-
cessores Ninus habuit.

Quinta mundi ætas a jactis Templi Salomo-
nis fundamentis ad ejus Templi conflagratio- Quinta
nem, per annos 424. ac menses aliquot prepa- mundi æta-
gatur, inchoaturque auno Periodi Græco-Ro-
manæ 4482. Cyclo Solis 6. G. Luna 16. In-
dict. 11. anno mundi 2993. ante Christum 1012.
Salomon postquam relictis mundi vanitatibus ad
saniorem nientem rediisset, obiit, cum annos
quadraginta regnasset, ex lib. Reg. 1. cap. 11.
anno Periodi Græco-Romanæ 4519. Salomoni
successit filius Roboam, qui cum decem Tribus
a se alienasset, ex Jeroboam Regem sibi præ-
fecere; eoque Duce, & a Donio Davidis &
a vero Dei cultu pariter defecere, ex lib. 1.
Reg. cap. 12.

T A B U L A R E G N I J U D Æ E T I S R A E L I S. Chronologicos Annos utriusque continens.

	Reges Juda.	Anni Regni.	Annī Pe- riodi Græ- co-Rom. quibus cœperunt.		Reges Iſraelis.	Anni Regni.	Annī Pe- riodi Græ- co-Rom. quibus inierunt.
I.	David,	XL.	4439.	I.	Jeroboam,	XXI.	4519.
II.	Salomon,	XL.	4479.	II.	Nadab,	II.	4540.
III.	Roboam,	XVII.	4519.	III.	Baasa,	XXIII.	4541.
IV.	Abiam,	III.	4536.	IV.	Ela,	I.	4564.
V.	Afa,	XLI.	4539.	V.	Zamri,	dies VII.	4565.
VI.	Josaphat,	XXV.	4580.	VI.	Amri,	XI.	4565.
VII.	Joram,	IV.	4605.	VII.	Achab,	XXI.	4576.
VIII.	O. hozias,	I.	4609.	VIII.	Ochozias,	I.	4597.
IX.	Athalia,	VI.	4610.	IX.	Joram,	XII.	4598.
X.	Joas,	XL.	4616.	X.	Jehu,	XXVIII.	4610.
XI.	Amazias,	XXIX.	4656.	XI.	Joachas,	XVI.	4638.
XII.	Azarias, qui & Ozias,	LII.	4684.	XII.	Joas,	XVI.	4654.
XIII.	Joathan,	XVI.	4736.	XIII.	Jeroboam,	XLI.	4670.
XIV.	Achas,	XIV.	4752.		Interregnum,	XI.	4711.
XV.	Ezechias,	XXIX.	4767.	XIV.	Zacharias,	M. VI.	4722.
XVI.	Manasses,	LV.	4796.	XV.	Sellum,	I.	4722.
XVII.	Amon,	III.	4851.	XVI.	Manahem,	X.	4723.
XVIII.	Josias,	XXXI.	4853.	XVII.	Phaceias,	II.	4733.
XIX.	Joachas,	M. III.	4884.	XVIII.	Phacee,	XX.	4735.
XX.	Joakim, qui & Eliakim,	XI.	4884.	XIX.	Osee,	XVIII.	4756.
XXI.	Joachin, qui & Jechonias,	M. III.	4895.				
XXII.	Sedecias.	XI.	4895.				

Colliguntur a Davide anni CCCCLXVII. a
V. Salomonis anni CCCCXXIII.

Colliguntur Iſraelitici Regni anni CCLV. cum
mensibus aliquot.

XV.
Templum
Salomonis
evertitur. Anno Sedecies undecimo, ex Jeremias 1. v. 3. Civitas Hierosolymitana a Chaldaëis, 2. Reg. 25. occupata est, & Sedecias ad Nebuchednesarem deductus, in Babyloniam, ubi Nebuchednesares regnabat, deportatus est, 2. Reg. cap. 25. v. 4. Destructum vero est Templum anno Nebuchednesaris XIX. Jeremiæ cap. 52. v. 12. & 2. lib. Reg. cap. 25. v. 8. anno primo ineunte Olympiadis 48. postquam a Salomone conditum est annis CCCCXXIV. & aliquot mensibus, ab initio Regni Davidis anno CCCXLVIII. ab Israelitici Regni excidio CXXXIV. Anno Periodi Græco-Romanæ 4906.

XVI.
Initium
annorum
captivita-
tis Judeo-
rum. Ab anno quarto Joakimi, qui primus fuit Nebuchednesaris Babyloniae Regis, annoque Periodi Græco-Romanæ 4888. incipiunt septuaginta anni captitatis Judæorum, quos Jeremias cap. 25. & 29. definit. Scio, non unam omnium hac de re sententiam esse, sed sequor Usserium in Annal. Vet. Testamenti, Petavium lib. 12. de Doct. Temp. cap. 22. ubi hanc sententiam egregie confirmat, contrariaisque refellit. Porro uterque initium Regum Juda & Regum Israelis ab eodem ante Christum anno auspiciatur, seu ab eodem anno Periodi Julianæ.

XVII.
Florent
Tyrii &
Lacedemo-
nii. Per illud tempus, quo ambobus Hebræorum regnis præfati Reges præerant, ac longo post utrumque extinctum spatio regnatum est apud Tyrum Sidoniorum coloniam, quam annis ducentis & quadraginta ante conditum a Salomone Templum fundatam fuisse, ex Tyriorum Annalibus Josephus lib. 8. Antiquit. cap. 2. prodit. Carthago vero condita dicitur anno post Templum inchoatum 144. Eadem tempestate, qua in Africa novum a Tyriis positum, est oppidum Lacedemoniorum in Græcia Rempublicam saluberrimis Legibus celebrem redditum Lycurgus, de quo Plutarchus in ejus vita.

XVIII.
Assyrio-
rum Impe-
rium de-
structum. Sardanapalo postremo Assyriorum Rege ob luxum & sordidiam a Præfecto Medorum Arbaces contemto, & post fusum illius exercitum mori compulso, Imperium Assyriorum destrutum est, anno Periodi Græco Romanæ 4741. Divisum postea Imperium: Arbaces enim Medos suos liberos declaravit, & Belesis in Sacra

Scriptura Esai. 39. v. 1. & 2. Reg. cap. 25. v. 12. Hipparchus vero Ptolemaeo & Censorino Nabonassarus dictus, Regnum Babyloniam obtinuit, per annos 14. A meridiie primi diei Thot mensis Ægyptiaci, die videlicet Februarii 26. feria quarta, labente ante Eram Christianam anno 747. Nabonassari Epocham Astronomi incipiunt. Nynus junior Assyriorum Regnum ad proprios terminos reductum, Monarchia in Sardanapalo jam extincta, annis 19. rexit, ut in Græco suo Chronico refert Eusebius.

Cum vero Medi, quibus autonomiam Arbae reddiderat, anarchia incommoda ferre Imperium non possent, Dejocis Imperio se subjecerunt, Medorum annis ante Cyri initium 150. ut in lib. 1. & Persicæ auctor est Herodotus, quem, relatio Ctesia, runz. secuti sunt etiam Dionysius Halicarnacensis, & Appianus Alexandrinus in Romanarum suarum Historiarum exordio. Apud Diodorum Siculum in lib. 2. Biblioth. lapsum memoriarum vel Librarii, Cyaxaris pro Dejocis nomine posito, a Medis electus Rex ille fuisse dicitur, circa annum 2. Olymp. XVII. juxta Herodotum. A Cyri nimirum exordio, quod ex illius sententia in Olympiadis 55. initium, indeque in anni Periodi Græco-Romanæ 4934. medium incidit, subductis annis 150. primus primi Medorum Regis annus ab anno 3. Olymp. 17. initio, & anno Periodi Græco-Romanæ 4784. deducendus relinquitur. Quam Imperii Medorum Epocham recte constituit Usserius in Annal. Vet. ex singulorum Regum temporibus ab Herodoto assignatis; qui & observat. Dejocem anno 1. Olympiadis 18. Echætana condidisse, cuius struitura describitur in cap. 1. lib. Judith, ubi ab Arpha. xado Medorum Rege condita fuisse dicitur, sicut & a Dejoco in Herodoto & Scriptoribus aliis, quod argumento est, utroque illo nomine unum & eundem Regem designari. Porro desit Medorum Imperium in Allage a Cyro devicto, anno Periodi Græco-Romanæ 4935. a quo Persici Regni à Cyro iniit Epocham deducitur, omnibus Antiquis tradentibus Cyrum Persis imperare cœpisse Olympiade 55. ad finem tendente anno primo.

• IMPERII PERSICI LATERCULUM •

	Reges.	Tempus Regni.	Initium in Periodo Graeco-Romanæ.
I.	Cyrus,	XXX.	4935.
II.	Cambyses,	VII. M.V.	4065.
III.	Smerdis Magus,	M. VII.	4972.
IV.	Darius Hyrcanus F.	XXXVI.	4973.
V.	Xerxes,	XX.	5000.
VI.	Artaxerxes Longim.	XL.	5029.
VII.	Xerxes II.	M. II.	5069.
VIII.	Sogdianus,	M. V. II.	5069.
IX.	Darius Nothus,	XIX.	5070.
X.	Artaxerxes Mnemon,	XL.	5089.
XI.	Artaxerxes Ochus,	XXVI.	5128.
XII.	Arses,	IV.	5154.
XIII.	Darius Arsames F.	VI.	5158.

XX. *Imperium Gracorum.* Darius ab Alexandro Magno victus, a Beso nefarie perimitur, dum Alexandrum persequenter fugit, in ipso tertii anni Olympiadis 112. initio, qui concurrit cum anno Periodi Græco-Romanæ 5164. a quo Olympiadis anno Calippum Cyzicenum Periodum suam annorum 76. deduxisse, ex Astronomicis observationibus liquet. Cumque Justinus in fine libri 10. tradat, Darium a Cognatis occisum vitam pariter cum Persarum Regno finivisse, manifestum est, in Monarchiæ Alexandri Asiaticæ memoriam, Calippum hanc Periodi suæ Epocham instituisse.

XXI. *Institutio Olympia-dum.* Durante hac quinta mundi ætate cœpit celeberrimum in Græcia certamen Olympicum, au-

tore Iphito. Celebrata autem prima Olympias anno tertio & vicesimo ante Romanam conditam, anno scilicet Periodi Græco-Romanæ 4718. ut in Dissert. de eadem Periodo demonstravi. In Olympiadibus temporis illud intervallum desinit, quod a Varrone in libello Censorini de Die natali *Mythicum* appellatur, incipitque quod dicitur *Historicum*, quia res in eo gestæ veris Historiis continentur.

Ea etiam mundi ætate Roma, anno tertio, coeque desinente, Olympiadis sextæ condita, **XXII.** *Roma conditum.* anno sc. Periodi Græco-Romanæ 4741. ut in Dissert. de eadem Periodo ostendi.

LATERCULUM REGUM ROMANORUM.

	Reges.	Anni Regni.	Initium in anno Periodi Græco-Romanæ.
I.	Romulus,	XXXVIII.	4741.
o.	Interregnum,	I.	4779.
II.	Numa Pompilius,	XLIII.	4780.
III.	Tullus Hostilius,	XXXII.	4823.
IV.	Arcus Martius,	XXIV.	4853.
V.	Tarquinius Priscus.	XXXVIII.	4879.
VI.	Servius Tullius,	XLIV.	4917.
VII.	Tarquinius Superbus	XXIV.	4961.
	Regifugium.	I.	4983.

Regnatum itaque Roma annis solidis 244. & potestas Regia extincta anno Periodi Græco-Romanæ 4985. quo Tarquinius ob stuprum a filio Lucretia oblatum Roma pulsus est. Consules pro Regibus deinceps instituti, quorum primum par fuit L. Junius Brutus & L. Tarquinius Collatinus.

XXIII. *Sexta mundi ætas.*

Sexta mundi ætas incipit a conflagratione Templi, quæ contigit anno Periodi Græco-Romanæ 4906. Cyclo Solis 10. B. Lunæ 3. Indict. 11. annoque mundi 3416. ante Christum 588. duratque usque ad Eram Christianam per annos 587.

XXIV. *Finis Annorum.*

Anno Periodi Græco-Romanæ 4957. ante Christum 537. sub finem primi anni Imperii Darii Medi ab eversa Babylonica monarchia deducti, initii annus septuagesimus servitus Babylonica sub Joakimo, anno 1. Nebuchednesaris seu Nabuchodonosoris cœptæ. Tunc enim Cyrus Persarum Rex Judæis redditum in patriam edicto concessit, & reduces Templum reædificare jussit, ut legitur 2. Paralipom. cap. 26. v. 22. & Esdræ 1. Tunc Judæi Zorobabele Duce,

e Babylonia in Judæam regressi, ubi anno Periodi Græco-Romanæ 4959. anno ab adventu eorum secundo, Templi secundi fundamenta posuere, ut legitur Esdræ 4.

Dario ultimo Persarum Rege demortuo, cœpit **XXV.** *Imperium Gracorum* ab Alexandro. Magnò Reges Macedonia post institutum, ut supra dixi. Mors autem Alexandri incidit in annum periodi Græco-Romanæ 5171. in annum ante Christum 323. diemque vi cesimum secundum mensis Maii, ut ostendit Uſserius in Annal. Vet. Testam. ex Plutarcho in Alexandro. Regnavit annos duodecim, ut in lib. 1. Machab. cap. 1. proditum est. Post ejus excessum ita res ex Ducum consensu constata sunt. Aridae Alexandri fratri, quem Philippus ex scorte suscepserat, summa vel potius umbra Imperii est commissa, Regique declarato Philippo nomen est inpositum. Et quia mentis satis compos non erat, Perdiccas Macedo, cui Alexander moriens annulum tradiderat, Regni procurator, re ipsa Rex est designatus. Hoc porro laterculum Regum Macedoniæ, qui post Alexandrum Magnum regnarunt.

LATERCULUM SUCCESSORUM ALEXANDRI MAGNI

In Regno Macedonia,

	Reges.	Anni Regni.	Initium in anno Periodi Græco-Romanæ.
I.	Aridæus,	VII.	5171.
II.	Cassander,	XIX.	5177.
III.	Philippus Cassandri F.	I.	5196.
IV.	Antipater { Cassandri & filii Alexander {	III.	5197.
V.	Demetrius Poliorcetes,	VI.	5200.
VI.	Pyrrhus,	M. VII.	5205.
VII.	Lysimachus,	VI.	5206.
VIII.	Arsinoe Lysimac. uxor,	M. VII.	5212.
IX.	Ptolemæus Lagi F.	II.	5213.
X.	Meleager,	M. II.	5214.
XI.	Antipater.	dies XLV.	5214.
XII.	Sosthenes,	II.	5214.
XIII.	Antigonus Gonatas,	XXXVI.	5216.
XIV.	Demetrius Antig. F.	X.	5252.
XV.	Antigonus,	XII.	5262.
XVI.	Philippus Demetrii F.	XLII.	5274.
XVII.	Perseus.	X.	5316.

Perseus a Romanis victo, ut legitur i. Machab. cap. 8. v. 5. finiit Regnum Macedonicum anno Periodi Græco-Romanæ 5326. annoque ante Christum 168. Ejus Imperii reliquæ, Romano jam surgente Imperio, in Seleucidis Syriæ & Ptolomais Ægypti Regibus adhuc supersuerunt.

Eodem mortis Alexandri Magni anno Ægyptus & quidquid Libyæ ac Cyrenaicæ Alexander Successio obtinuerat, cum omni illa Arabia parte quæ Ptolomæo-Ægyptio adjacet, Ptolemæo Lagi fino obtigit, rum Ægyptum Soteris cognomentum a Rhodiis accepisse pti Regum. indicat in Atticis Pausanias.

LATERCULUM PTOLEMÆORUM ÆGYPTI REGUM.

	Reges.	Anni Regni.	Anni Periodi Græco-Rom. quibus inierunt.
I.	Ptolemæus Lagi F.	I.	5171.
II.	Ptolemæus Philadelphus,	XXXVIII.	5220.
III.	Ptolemæus Evergetes I.,	XXVI.	5258.
IV.	Ptolemæus Philopator,	XVII.	5283.
V.	Ptolemæus Epiphanes,	XXIV.	5300.
VI.	Ptolemæus Philometor,	XXXV.	5324.
VII.	Ptolemæus Evergetes II. Physcon, Philom. frater,	XXIX.	5358.
VIII.	Ptolemæus Lathurius Physconis F.	XVII.	5387.
IX.	Ptolemæus Alexander Lathurius frater.	X.	5404.
X.	Ptolemæus Alexander II., Alexandri F.	Dies XIX.	5422.
XI.	Ptolemæus Alexander III., Alexandri primi F.	XVII.	5422.
XII.	Ptolemæus Auletes nothus,	XIII.	5439.
XIII.	Ptolemæus,	V.	5453.
XIV.	Cleopatra.	XVII.	5453.

XXVII. *Instituitur in Syria Regnum Seleucidarum.* Selucus Nicanor unus ex Alexandri Magni Ducibus, annis post ejus obitum duodecim elapsis, in Babylonia, Media, cæterisque Orientis tractibus anno Periodi Græco-Romanæ 5182. ante Christum 512. regnavit. Cum autem Ma-

chabæorum cum Seleucidis implicata narratio fit, plurimum refert Regum Seleucidarum ordinem & successionem exacte describere. Duodecim priores hic propono, de eorum successoribus postea locuturus.

	Reges.	Anni Regni.	Anni Periodi Græco-Rom. quibus inierunt.
I.	Seleucus Nicanor,	XXXII.	5182.
II.	Antiochus Soter ejus F.	XIX.	5214.
III.	Antiochus II. Soteris F. <i>Divus</i> dictus,	XV.	5233.
IV.	Seleucus II. Callinicus, <i>Divi</i> F.	XX.	5248.
V.	Seleucus III. Ceraunus, Callinici F.	III.	5268.
VI.	Antiochus III. M. Callinici F.	XXXVI.	5271.
VII.	Selucus IV. Philopator Antioch. M. F.	XII.	5307.
VIII.	Antiochus V. Epiphanes Antioch. M. F.	XII.	5319.
IX.	Antiochus VI. Eupator.	II.	5330.
X.	Demetrius Soter, Seleuci Philop. F.	XII.	5332.
XI.	Alexander Bala insitus,	V.	5344.
XII.	Demetrius II. Nicator Demetri Soteris F.		5349.

*Anno Periodi Graeo-Romanae 5351. Cyclo Solis 7.
E. Luna 11. Indict. II. Mundi 3862. Urbis condita 611. ante Christum 143.*

XXVIII. Fine Historiae Veteris Testamenti & initio *Judeis au-* Eræ Christianæ appropinquantibus, ut varii *tonomia* errores, qui tam paulo ante eam, quam post, concessa. committi solent, facilius vitentur, præcipua res apud Judæos & Romanos ac in Syria gestæ, ordine temporum servato, breviter explicandæ sunt. Sulpicius itaque Severus de libertate Judæis redditæ loquens, ait: *Post Jonathān, summa rerum ad Simonem fratrem deferuntur. Tunc Demetrius (Nicator scilicet) refecto eum Judeis fædere, contemplatione clavis a Tryphonie illata (nam post Jonathā necem, urbes eorum atque agros bello vastaverat) annua ejus viginalia in perpetuum remittit. Etenim usque ad id tempus Regibus Syria, nisi cum armis resisterent, stipendium pensavérant. Id gestum Demetrii Regis anno secundo: quod ideo signavimus, quia usque in hunc annum per tempora Asianorum Regum cucurrimus, ut ratio temporum digesta luceret. Nunc autem per tempora eorum, qui Judæis vel Pontifices vel Reges fuerunt, usque ad Christi nativitatem, rerum ordinem dixerimus. Igitur post Jonathā Simon frater ejus, ut supra dictum est, Hebreis prefuit jure Pontificis; id enim ei tum a suis, tum a populo Romano honoris delatum. Judæi enim post Babyloniam captivitatem solutam, semper aliquo modo subditi fuerant, primo Persarum, mox etiam Græcorum Regibus. Verum, Demetrius Nicator Syriæ Rex ad petitionem Simonis summi Judæorum Sacerdotis, absolutum Judæis pacem, atque ab omnibus tributis immunitatem, & perpetuam inter ipsum Demetrium & gentem Judæorum societatem concessit, ut liquet ex Demetrii diplomate relato lib. I. Machab. cap. 13. V. 41. & 42. Anno centesimo septuagesimo ablatum est jugum Gentium ab Israël. Et caput populus Israël scribere in tabulis & gestis publicis. Anno primo sub Simone summo Sacerdote, magno Duce & Principe Judæorum. Annus ille Græcorum 170. seu Eræ Contractuum, & annorum Seleucidarum a verno mense, ut ceteri in lib. I. Machabæorum memorati, procedit; cum tamen anni Græcorum, quorum mentione in 2. lib. Machab. ab autumno proficiantur, & anni prioris libri sex mensium intervallo posterioris initium antevertant. Porro facile Simon, quæ a Demetrio postulabat, obtinuit, quia paulo antea hic acceperat, necatum esse Antiochum Theon Alexandri Balæ filium a Tryphonie tutore suo qui Syriani invaserat, regnique diadema sibi imposuerat. Petavius in lib. de Doct. Temporum, & Usserius in Annal. Vet. Test. libertatem Judæis anno tertio Demetrii concessam scribunt, sed nullo teste.*

*Anno Periodi Graeo-Romanae 5352. Cyclo Solis 8.
E. Luna 12. Indict. 12. Mundi 3863. Urbis condita 612. ante Christum 142.*

XXIX. Simon summus Judæorum Pontifex Gazam ex-Hierosolymam pugnat, & Hierosolymitanam aream, quam & munivit, & in ea habitavit. Lib. I. Machab. cap. 13. Et intraverunt in eam tertia & vice-sima die secundi mensis, anno centesimo septuagesimo primo, Græcorum nempe.

*Anno periodi Graeo-Romanae 5353. Cyclo Solis 9.
D C. Luna 13. Indict. 13. Mundi 3864. Urbis condita 613. ante Christum 141.*

XXX. Anno centesimo septuagesimo secundo congregatus Rex Demetrius exercitum suum, & abiit in Syria Regiam ad contrabenda sibi auxilia, ut expugnaret Tryphonem, inquit Auctor lib. I. Machab.

cap. 14. V. 1. Putabat Demetrios Nicator Syriæ Rex, se facile Tryphonem e Regno Syriæ exturbaturum. Verum, amissus exercitu, vivus in potestatem hostis venit, & custodiæ mancipatus est, ut ibidem Auctor Machabæorum & Josephus lib. 13. cap. 9. in fine.

*Anno Periodi Graeo-Romanae 5354. Cyclo Solis 10.
B. Luna 14. Indict. 14. Mundi 3865. Urbis condita 614. ante Christum 140.*

Milites Tryphonis Syriæ invasoris mores pertuli, defecerunt ad Cleopatram Demetri Nicatoris captivi uxorem, quæ tum in Seleucia cum liberis sese incluserat: quæ ad Antiochum fratrem Demetrii mariti sui misit, conjugium suum & Regnum ei offerens. Antiochus hic Demetrii Soter filius, apud Josephum lib. 7. Antiquit. cap. 12. paterno cognomento Soter dicitur, a religione Pius. Josephus lib. 13. cap. 12. & ab Eusebio in Chronico Sidetes vel Sedetes.

*Anno Periodi Graeo-Romanae 5355. Cyclo Solis 11.
A. Luna 15. Indict. 15. Mundi 3866. Urbis condita 615. ante Christum 139.*

Anno centesimo septuagesimo quarto exiit Antiochus in terram patrum suorum, & convenit ad eum omnes exercitus, ita ut pauci reliqui essent cum Tryphonie lib. I. Machab. cap. 15. V. 10. ubi sermo est de Antiocho Sidete, hujus nominis VII; postquam scilicet in matrimonium Cleopatram fratris sui Demetrii Nicatoris uxorem recepit, ex Justino lib. 36. cap. 1. Regnavit deinceps Antiochus annos novem ex Eusebio in Chronico, & Porphyrio in Græcis Eusebianis.

*Anno Periodi Graeo-Romanae 5356. Cyclo Solis 12.
G. Luna 16. Indict. 1. Mundi 3867. Urbis condita 616. ante Christum 138.*

Tryphon, qui in Syria regnabat, derelictus est XXXIII. ab omnibus fere copiis, quando Antiochus in Interitus Syriam venit. Quare Doran finitimatam Phœni-Tryphonis cœ urbem fuga se recepit ex lib. I. Machab. Syria Recar. 15. V. 10. tandemque ad populares sursus Apameam, ubi imperfectus est ex. Josepho lib. 13. cap. 12. & Appiano in Syriacis pag. 132.

*Anno Periodi Graeo-Romanae 5359. Cyclo Solis 15.
C. Luna 19. Indict. 4. Mundi 3870. Urbis condita 619. ante Christum 135.*

Hoc anno exeunte, Græcorum 177. mense XXXIV. undecimo, qui est Schebat, id est, circa nostrum Simonis Februarium, occisus est Simon Judæorum Pontifex a genero suo Ptolemæo ex lib. I. Machab. Pontif. caæborum cap. 16. ubi additur, filium ejus Jo. annem, (devictis Hyrcanis dictum Hyrcanum) qui evaserat, Pontificatum hoc anno cepisse Simon per annos VIII. & aliquot menses summo Pontificatu functus est, ut colligitur ex Historia Machabæorum, cuius primus liber, qui quadraginta annorum Historiam continet, hoc anno absolvitur.

Antiochus Soter Syriæ Rex, ut habet Josephus lib. 13. Antiquit. cap. 16. anno regni sui Bellum inquarto, & Hyrcani primo, in Judæani duxit ter Hyrcanum exercitum, & Hyrcanum in urbem Hierosolymam compulit, tamque obsidione cinctum, siccum. ut Josephus ibidem. Tandem pax certis conditionibus firmatur, ut Josephus ibidem & Diodorus Siculus lib. 34. in Bibliotheca Photii cod.

Anno Periodi Graeco-Romana 5364. Cyclo Solis 20.
D. Luna 3. Indict. 9. Mundi 3875. Urbis condita 624. ante Christum 130.

Anno Periodi Graeco-Romana 5370. Cyclo Solis 26.
C. Luna 11. Indict. 15. Mundi 3881. Urbis condita 630. ante Christum 124.

Seleucus Demetrii Nicatoris Syriae Regis filius, injussu matris Cleopatrae sumto diadema te, regnavit in Syria anno 1. ex Livio lib. 60. & Porphyrio in Græcis Eusebianis pag. 227.

Selucus fit Rex Syriae.

Anno Periodi Graeco-Romana 5371. Cyclo Solis 27.
B. Luna 12. Indict. 1. Mundi 3882. Urbis condita 631. ante Christum 123.

Cleopatra filium Seleucum, vel quod injussu suo diadema sumisset sive metuens, ne ille patris Demetrii mortem ulciceretur, sive eodem furore gerens omnia, sagitta transfixum intermit. Alterum deinde filium ex Demetrio susceptum Antiochum Grypum, quem Athenas educandum miserat, Regem constituit; ut Regis nomen penes filium, vis autem omnis Imperii penes matrem esset, ex Livio lib. 60. Justino lib. 39. cap. 1. & Appiano in Syriacis pag. 132.

Anno Periodi Graeco-Romana 5372. Cyclo Solis 28.
A. Luna 13. Indict. 2. Mundi 3883. Urbis condita 632. ante Christum 122.

Alexander Zabinas Syriae Rex rerum successus tumens, spernere jam etiam Ptolemæum Physconem Aegyptiorum Regem, a quo subornatus fuerat in Regnum, superba insolentia cœpit. Itaque Ptolemaeus reconciliata sororis interitus. Cleopatra gratia, destruere Alexandri Regnum, quod odio Demetrii Nicatoris viribus suis acquisierat, summopere instituit. Misit igitur ingentia Grypo auxilia, & filiam Tryphenam Grypo nuptaram, ut populos in auxilium nepotis sollicitaret. Nec res frustra fuit: nam cum omnes Gryphum Aegypti viribus instructum videbant, paulatim ab Alexandro desicere coepunt, ex Justino lib. 39. cap. 2. Tandem prælio inter Antiochum Grypum & Alexandrum Zabinam commisso, vicit Alexander Antiochiam profugit; & a latronibus captus, perductusque ad Grypum, interficitur, ex Justino ibidem. In pugna cum Grypo cæsum eum occubuisse, tradit Josephus lib. 13. c. 17. Cladem exercitus non ferentem, quarto anno Olympiadis 164. veneno seipsum sustulisse, refert Porphyrius in Græcis Eusebianis Scaligeri pag. 227. Hoc autem anno quartus ille annus absolvitur.

Anno Periodi Graeco-Romana 5380. Cyclo Solis 8.
E. Luna 2. Indict. 10. Mundi 3891. Urbis condita 640. ante Christum 114.

Cum octo jam annis solus & quietus Regnum Syriae Antiochus Grypus obtinuisset, natus est illi æmulus regni Antiochus Cyzicenus frater. Grypus audito quod frater ipsius copias contra se apud Cyzicum colligeret, onissa expeditione discordes, quam in Judeos suscipere instituerat, contra fratris adventum se paravit, ut scribit Josephus. lib. 13. cap. 17.

Anno Periodi Graeco-Romana 5382. Cyclo Solis 10.
B. Luna 4. Indict. 12. Mundi 3893. Urbis condita 642. ante Christum 112.

In prælio inter Antiochos fratres, Cyzicenum & Grypum facto, victor Cyzicenus fratre Regnum Regno expulit, Regnumque suscepit anno Syria in primis Olympiadis 167. ex Porphyrio in Græcis duo divisus. Eusebianis pag. 227. qui addit, anno secundo ejusdem Olympiadis Grypum Aspendo redeuntem Syriam obtinuisse: Cyzicenum vero, diviso Imperio, Coëlesyria potitum esse.

XXXVI. Antiochus Sideres Syriae Rex contra Phraetum Parthorum Regem cum exercitu profectus est, fratrem suum Demetrium Nicatorem repens, victorque tribus præliis Babyloniam occupavit. Tandem tamen a suis desertus est, & in alio prælio a Parthis occisus, ut testantur Julius Obsequens lib. de Prodigis, Justinus lib. 38. cap. 10. & 39. cap. 1. Josephus lib. 13. cap. 16. Eusebius in Chronico, & Orosius lib. 5. cap. 10. Demetrius obsidione Parthorum liberatus, restitutus in Regnum est. Justinus lib. 39. cap. 1.

XXXVII. Post Antiochum Judæi nullum Macedonum Regem tulerunt, domesticisque Imperiis usi Syriae magnis bellis infestarunt, ex Justino lib. 36. cap. 1. Syriaeque & Phœniciae non paucas urbes subegerunt, ex Strabone lib. 16. pag. 661. Hyrcanus enim post Antiochi cædem defecit a Macedonibus: jamque nec ut subditus, nec ut amicus opem ullam illis amplius ferebat. Quamprimum vero de morte Antiochi audivit, ad urbes Syriae duxit exercitum; ratus, id quod erat, inventurum se eas vacuas propugnatoribus. Medabam igitur, de qua lib. 1. Machab. cap. 9. V. 36. non sine labore, sexto demum mense vi cepit: deinde Samagam cum vicinis pagis, ex Josepho lib. 13. cap. 17.

Anno Periodi Graeco-Romana 5367. Cyclo Solis 23.
G. Luna 8. Indict. 12. Mundi 3878. Urbis condita 627. ante Christum 127.

XXXVIII. Cum Demetrius Nicator Syriae Rex, tam Syriae quam militibus propter mores improbos invisus esset, ad Ptolemæum Physconem Aegypti Regem miserunt, rogantes ut aliquem ex Sejeuci genere eis daret, quem possent Regem sibi constituere, ex Josepho lib. 13. cap. 17. Ille juvenem quandam Aegyptium misit, composta fabula; quasi per adoptionem Antiochi Regis receptus in familiam regiam esset, ex Justino lib. 39. cap. 1. Refert autem Porphyrius in Græcis Eusebianis pag. 227. ut filium Alexandri (Balæ scilicet, qui Antiochi Epiphanis filius censematur) missum fuisse, & ipsum Alexandrum dictum, atque a Syris Zabinam cognominatum.

Anno Periodi Graeco-Romana 5368. Cyclo Solis 24.
F. Luna 9. Indict. 13. Mundi 3879. Urbis condita 628. ante Christum 126.

XXXIX. Prælio circa Damascum commisso Demetrius Nicator vincitur: & ab uxore filiisque desertus, & cum paucis servulis relictus, Tyrum religione Templi se defensurus petiit, ex Justino cum Josepho & Porphyrio in locis supra citatis. Illic ingredi prohibitum, cum navem ingredetur, trucidatum fuisse, quatuor post redditum e Parthia annis Regni exactis, tradit Porphyrius: quamvis alii mortem ejus aliter referant. Livius lib. 60. & Appianus in Syriacis pag. 132. ab uxore Cleopatra eum intererentum narrant. Et ea certe conscientia, Tyri occisum illum fuisse admendum sit verosimile: & vel ab ea, vel ab Alexander Zabina Tyrios ob hoc factum libertatem & autonomy obtinuisse. Ab hoc enim anno novam temporum suorum Epocham Tyrios deduxisse, liquet ex Eusebio in Chronico, ubi cum secundo anno Imperatoris Probi, qui cum anno Christi CCLXXVII. annoque Periodi Graeco-Romana 5370. concurrit, annus 402. Tyriorum copulatur.

Anno Periodi Graeco-Romana 5387. Cyclo Solis 15.
C. Luna 9. Indict. 2. Mundi 3898. Urbis condita 647. ante Christum 107.

XLV. Aristobulus successit Hyrcano in summo Pontificatu.

Joannes Hyrcanus, cum per annos XXIX. summo Sacerdotio unctus fuisset, mortuus est, ut ex Josepho refert Eusebius lib. 8. Demonstrat. Evangelic. cap. 2. & illum Latine vertens in Commentariis ad 9. caput Danieles, repetit Hieronymus: licet in nostris libris, & in antiqua quoque Rufini versione, Josephus illi nunc XXXIII. nunc XXXI. annos attribuat, sed non sine errore, ut recte Usserius in Annal. Vet. Test. Post Hyrcanum filiorum natu maximus Judas, alio nomine Aristobulus dictus, Principatum simul & Pontificatum per unum annum tantum obtinuit: primusque omnium post reditum a captivitate Babylonica, diademat sibi imposito, Principatum in Regni formam transtulit, ex Josepho lib. 1. Belli cap. 3. Antiquit. lib. 13. cap. 19. & lib. 20. cap. 8. Aristobulus fratre suum secundum Antigonum in Regni societatem assumxit: tres vero reliquos vinculos custodiæ tradidit, matremque conjecit in carcerem Principatus æmulam: (nam illam Hyrcanus rerum dominam reliquerat) eoque crudelitatis processit, ut fame necaret in vinculis. Josephus ibidem.

Anno Periodi Graeco-Romana 5388. Cyclo Solis 16. B. Luna 10. Indict. 3. Mundi 3899. Urbis condita 648. ante Christum 106.

XLVI. Aristobulus Antigonum fratrem Salomes uxoris Alexander Jannaeus fraude interficit, & non multo post vita excedit, ex Josepho lib. 1. Belli cap. 3. & lib. 13. Antiquit. cap. 19. Post Aristobuli mortem Salome ejus uxor, quam Græci Alexandram nominant, solutis ejus fratribus, quos ille in vinculis habuerat Alexandrum Jannaeum, aetate cæteros præcedentem atque modestia, Regem constituit. Ille vero Regno potitus alterum fratrem sibi insidianter peremit, alterum contentum privata & otiosa vita in honore habuit, ex Josepho lib. 13. cap. 20.

Anno Periodi Graeco-Romana 5400. Cyclo Solis 28.
A. Luna 3. Indict. 15. Mundi 3911. Urbis condita 660. ante Christum 94.

XLVII. Seleucus Antiochi Grypi filius Antiocho Cyziceno patruo bellum intulit. Hic ab eo prælio vicitus se ipsum interemit, postquam XVIII. annos regnasset, ex Porphyrio in Græcis Eusebianis pag. 227. Cyzicenum in prælio a Seleuco captum, & neci traditum, Josephus lib. 13. cap. 21. cum filiis Grypi bello congressum interiisse refert Trogus lib. 40. Prolog.

Anno Periodi Graeco-Romana 5401. Cyclo Solis 1.
G. Luna 4. Indict. 1. Mundi 3912. Urbis condita 661. ante Christum 93.

XLVIII. Philippos & Antiochus Syria Reges. Antiochus Eusebes Antiochi Cyziceni filius, cum Seleuci patruelis insidias evasisset, imposito sibi diademate eidem bellum intulit: quem uno prælio vicitum e tota Syria expulit, ut Josephus lib. 13. cap. 21. & Appianus in Syriaeis pag. 133. tradunt. Seleucus fuga in Ciliciam deiatu, postquam a Mopsuestianis receptus est, cum supra modum tyrannicus esset, ab eis una cum regia & amicis concrematus est, ex iisdem Auditoribus ibidem. Gemelli fratres Seleuci Antiochus & Philippos adductis copiis Mopsuestiam vi ceperunt, eamque diruerunt: superveniens vero Cyziceni filius Antiochus Eusebes prælio eos superavit. Et Antiochus quidem e pugna fugiens in Oronte flumine submersus est. Frater vero

illius Philippus & Antiochus Eusebes ab anno quarto Olympiadis 171. qui anno Urbis 659. inchoatur, de universo Syriæ Regno obtinendo inter se decertarunt, ex Porphyrio loco supra laudato.

Anno Periodi Graeco-Romana 5402. Cyclo Solis 2.
F. Luna 5. Indict. 2. Mundi 3913. Urbis condita 662. ante Christum 92.

XLIX. Ptolemæus Lathurus Ægypti Rex quartum Antiochi Grypi filium Demetrium Eucerum Regem Damasci constituit: cui cum fratre Philippo copias conjungenti Antiochus Eusebes strenue restitit, ex Josepho lib. 13. cap. 21. Superatus Antiochus ad Parthos fugere coactus est, ex Porphyrio citato & Eusebio in Chronico.

L. Galadenorum Regina cum Parthis bellum gesit; in cujus auxilium vocatum Antiochum Varia bellum, seu Eusebem, Cyziceni filium, fortiter la inter in prælio dimicantem occubuisse, atque ita Syriae Regnum penes duos fratres Grypi filios, leucidas. Philippum atque Demetrium Eucerum remansisse, scribit Josephus loco citato. Postea variorum certaminum per octo sequentes annos inter Syriae Reges habitorum pertæsi Syri, regidi Seleucidis, Tigranis Armeniæ Regis imperio se subjecerunt, ut in libri 40. initio Justinus indicat. Ideoque hic cum Eusebio in Chronico finem Seleucidis Regibus imponemus.

Anno Periodi Graeco-Romana 5415. Cyclo Solis 15.
C. Luna 18. Indict. 15. Mundi 3916. Urbis condita 675. ante Christum 79.

LI. Alexander Jannaeus, post multa prospere in bello gesta, cum viginti septem annos regnasset, mortuus est. Cum vero moriens & Regni administrationem uxori Alexandræ testamento reliquistet, & diligendi Pontificis permisisset arbitrium, majorem illa natu filium Hyrcanum Pontificem declaravit, & per novem annos Regnum administravit, toto eo tempore filio Hyrcano Pontificatum obtinente. Josephus lib. 13. Antiquit. cap. 24. & lib. 26. cap. 8. & lib. 1. Belli cap. 4.

Anno Periodi Graeco-Romana 5427. Cyclo Solis 27.
B. Luna 11. Indict. 11. Mundi 3938. Urbis condita 687. ante Christum 67.

LII. Hyrcanum post excessum Alexandræ matris, quæ ex Josepho lib. 14. Antiquit. cap. 1. anno 3. Aristobulus Olympiadis 177. Coss. Hortensio & Metello Creticico accidit, elapsis tribus mensibus ab Aristobulo júnior fratre pulsum fuisse Regno docet Iudaorum. Josephus lib. 15. cap. 9. Sed cum ab Hyrcano regnare incipiente, Hortensio & Metello Cretico Coss. anno nempe Urbis condita 685. usque ad Aristobulum regnare desinentem captis a Pompejo Hierosolymis C. Antonio & M. Tullio Cicerone Coss. sex annos effluxisse constet, & ex eis non plures, quanu tres annos, totidemque menses Aristobulo Josephus ipse tribuat; Hyrcani Regno non nienses tres, sed annos tres tribuendos, appetat. Ex quibus ad temporum exæquationem duo tantum menses detrahendi. Hoc itaque tempore commisso inter Hyrcanum & Aristobulum fratres prælio, actum est de pacis conditionibus, in quibus obtinuit Aristobulus ut regnaret, qui etiam summum Sacerdotium annis tribus & mensibus totidem exercuit. Josephus lib. 20. cap. 8.

Anno Periodi Graeco-Romana 5430. Cyclo Solis 2.
E. Luna 14. Indict. 15. Mundi 3941. Urbis condita 690. ante Christum 64.

LIII. Pompeius in Asiam a populo Romano missus Syria a Romanis recipiendæ cupiditate flagrabat. Syriam ita-

itaque Cælen & Phœnicen bello aggressus, Itureos primum Arabesque perdomuit, ex Appiano pag. 244. Eutropio lib. 6. & Orosio lib. 6. cap. 9. postea descendit in Syriam, quin ut justo rege vacantem, in formam Provinciae redigit, possessionemque fecit populi Romani, ex Strabone lib. 16. pag. 755. Existimat Usserius in Annal. Vet. Test. eum Antiochiae autonomiam eodem tempore concessisse.

Anno Periodi Græco-Romana 5431. Cyclo Solis 3. D. Luna 15. Indict. 1. Mundi 3942. Urbis condita 691. ante Christum 63.

LIV. Hierosolyma a Iudeis captata. Sulpicius Severus in lib. 2. Hist. postquam locutus est de Alexandræ morte, ait: Post humus obitum fœda inter fratres (nempe Aristobolum & Hyrcanum eius filios) de Regno certamina orta. Ac primum Hyrcanus Imperium obtinebat: mox ab Aristobulo fratre pulsus, confugit ad Pompeium; qui tum Mithridatico bello confecto pacatque Armenia & Ponto, vicit omnium gentium quas adierat, ultrorsum pergere, & vicina quaque Romano Imperio adjungere cupiens, causas belli & materiam vincendi querebat. Igitur Hyrcanum libens exceptit, ductusque ejus Iudeos aggreditur: urbe capta atque arce, Templo pepercit: Aristobolum vincitum Romanum mittit, Hyrcano jus Pontificatus restituit, impositoque Iudeis stipendio, Procuratorem eis Antipstrum quendam Ascaloniten proponit. Josephus lib. 14. Antiquit. cap. 8. observat, capitum Templum obsidionis tertio demum mense die jejunii, 179. Olympiade, C. Antonio & M. Tullio Cicerone Coss. Eusebius in demonstrat. Evangelic. lib. 8. cap. 2. dicit, id factum anno primo illius Olympiadis anno Urbis 690. cœptæ. Numeratur hic annus 79. ab anno Regni Græcorum, 170. quo ab Israele jugum gentium sublatum fuisset legitur in lib. Machab. cap. 13. v. 41. Unde quam brevi temporis spatio Iudei libertate sua potiti fuerint, intelligitur. Ex hoc itaque tempore, quod veluti cardo quidam Iudaicæ Historiæ extat, Hierosolyma Romanis tributum pendere cœpit. Hyrcanus Regis quidem nomen licet sine diademate, tum retinuit: sed illius tanta erat ingenii imbecillitas, ut non vestigalia solum ordinandi, sed alia quoque omnia pro libitu in Palæstina disponendi potestatem sibi Syriae Præsides assumerent.

Anno Periodi Græco-Romana 5432. Cyclo Solis 4. C. Luna 16. Indict. 2. Mundi 3943. Urbis condita 692. ante Christum 62.

LV. Pompeius plurium Gentium vicit. Pompeius, postquam in Asia multos Principes Regesque partim debellasset, partim sibi certis conditionibus adjunxit, arces non minus mille, urbes non infra DCCCC. cœpisset, urbes XXXIX. vel collapsas, aut bello vastatas restituisse, octo urbes regionesque colonis auxisset, majoremque earum nationum partem, quæ per continentem Asiam Romanorum erant, suis ipse Legibus instruxisset, eisque Rempublicam ordinavisset; Epheto demum solvens, per Insulas & Græciam magna pompa iter in Italianam instituit, ut legitur apud Dionem lib. 37. Appianum pag. 251. & Plutarchum in Pompeio.

Anno Periodi Græco-Romana 5433. Cyclo Solis 5. B.A. Luna 17. Indict. 3. Mundi 3944. Urbis condita 693. ante Christum 61.

LVI. Gaza auctonomia concessa. Triumphum ad Natalem suum Pompeius diutulit ad pridie nempe Kalendas Octobris, M.

Messala & M. Pisone Coss. ut ex ipsius Pompeii triumphorum Actis a Plinio lib. 7. cap. 26. & lib. 37. cap. 2. commemoratis intelligitur. Incurrebat autem hoc anno dies ille Pompeii natals in mensis Junium, vel Julianum Julianum, ut notat Usserius in Annal. Vet. Test. qui & ait: Gazenses anno jam tertio a Judaorum potestate liberati, hinc tempora sua dinumerarunt. Fasti Siculi anno 4. Olymp. 179. Circa Octobris vero Juliani diem 27. Gazenses annum suum inchoasse, ex Marco Gazensi Diacono in Vita Porphyrii Episcopi colligimus. Quam Epocham ab hoc anno inchoandam multa Numismata, quæ in Cimelio Regio affervantur, demonstrant. Ea Em. Card. Norisius in egregio suo Opere de Epochis urbium Syriae repræsentat.

Anno Periodi Græco-Romana 5441. Cyclo Solis 13. F.E. Luna 6. Indict. 11. Mundi 3951. Urbis condita 701. ante Christum 53.

Accidit hoc anno insignis clades, qua M. Crassus sublatus, dum adversus Parthos bellum gereret, quamque Dio lib. 40. enarrat. Unde decim legiones pene cum suo capite amissas fuisse, scribit Jornandes lib. de Regnorum successione. Summa omnium interfectorum viginti milia dicitur fuisse; eorum qui vivi in potestate hostium venerunt decem milia, ut apud Plutarchum in Vita Crassi legitur. Ex centum vero millibus vix decem milia refugisse in Syria, affirmat Appianus lib. 2. Bell. civil. pag. 438. Sexto autem Idus Junii haec gesta fuissent in libro sexto Fastorum Ovidius testatur. μεσηντος της Σεπτεμβριανης, id est, media estate, in Historiarum suarum libro 40. Dio scribit. Ubi & adiicit, Parthos, hoc tempore omnem ditionem intra Euphratēm recuperasse. Hinc belli civilis Pompeium inter & Cæsarem fundamenta jacta. Occiso enim Crasso, qui utrique imminebat, reliquum erat Cæsari, quo evaderet maximus, ut eum qui supererat, profligaret. Legendus Plutarchus in Cæsare & in Pompeio.

Anno Periodi Græco-Romana 5445. Cyclo Solis 17. AG. Luna 10. Indict. 15. Mundi 3956. Urbis condita 705. ante Christum 49.

Bellum civile Cæsarem inter & Pompeium, hoc anno cœptum. Cæsar Dictator creatus post dies undecim se ipso & P. Servilio Isaurico Coss. declaratis, dictatura se abdicavit, ut ipse met resert initio libri 3. Comment. de Bello Civili. A prima hac Cæsaris Dictatura Syro-Macedones Eram suam Antiochenam instituisse, in Dissert. de Periodo Græco-Romana ostendit. Quæ Era Julianæ appellanda, ut distinguatur ab altera Era Antiochenæ, de qua supra; quæ ad hujus discrimen Pompeiana nuncupanda.

Anno Periodi Græco-Romana 5446. Cyclo Solis 18. F. Luna 11. Indict. 1. Mundi 3957. Urbis condita 706. ante Christum 48.

Hoc anno, quo C. Julius Cæsar P. Servilio Isaurico Collega Consulatum gessit, pugna Pharsalica habita in qua, Cæsar Pompeium devicit. Locus prælii Paleopharsalum in Thessalia situm. Segetem prope jam maturam fuisse scribit Cæsar lib. 3. de Bel. Civil. Appianus lib. 2. de Bello civili ait, Cæsarianos a Cæsare frumentatum missos. Lucanus lib. 7. ad segetum raptus. Eratque tum adulta astas & astus plurimus; inquit Plutarchus in Marco Bruto. [1] Quæ omnia ab Usserio in Annal. Vet. Test. hoc anno observata.

LVII. Crassus a Parthis occisus.

LVIII. Belli Civili lis ini- tium.

LIX. Pompejus a Cæsare vittus.

NOTÆ [1] **D**iem pugna Pharsalica, qui hastenus incertus fuerat, nobis demonstravit vetusta marmorea Tabula, non multos ante annos inter veteris Antii rudera reperta, ab Alexandro S. R. E. Diacono Cardinali Albano acquisita, & in suum Museum intata, quam æri incisam, primus A. D. 1723. vulgavit U. C. Franciscus Blanchinus in Prolegomenis ad Anastasi Bibliothecarii tomum se-

Quæ tamen difficultate non carent; cum Josephus dicat, Julium imperasse tribus annis cum dimidio. Pompejus castris relicis in Aegyptum fugit, ibique Ptolemaei Regis jussu trucidatur ætatis anno duodecimagesimo, pridie Natalem ipsius, inquit Velleius lib. 2. cap. 53. Dies autem ejus natalis incidebat in pridie Kalendas Octobris, teste Plinio lib. 37. cap. 11, ideoque anni illi completi intelligendi.

LX.
Honores
Casari post
Pompeji
necem de-
creti.

Pompeji mors Roma credita non est, nisi post eo missum ipsius annum. Tum vero Romani in Cæsarem honores certatim effuderunt: potestate ei data, ut de Pompejanis arbitratu suo statueret: ut ei belli pacisque jus in omnibus hominibus esset; et si neque ad populum de iis retulisset: ut quinque continuis annis Consulatum gereret: ut Dictator non ad semestre tantum spatiuum, ut olim, sed in integrum annum diceretur: ut Tribunitiam potestatem per omnem vitam haberet, ipsis Tribunis assidendo, deque rebus agendis una cum ipsis statuendo; quod nulli unquam concessum fuerat. His ita decreta approbatisque, Casar, quamvis extra Italiam erat, statim Dictaturam accepit, inquit Dio lib. 42. Porro in Syria, ut a prima Dictatura Antiocheni, ita a secunda hac Laodiceni tempora Cæsariana numerasse videntur. Erant enim Laodicenam unico tantum anno Antiochena posteriorum fuisse, ad secundum Probi Imperatoris annum ex Eusebio in Chronico ostendam.

Anno Periodi Graeco-Romanae 5447. Cyclo Solis 19.
E. Luna 12. Indit. 2. Mundi 3958. Urbis condita 707. ante Christum 47.

Antigonus Aristobuli Judæorum Regis filius ad Cæsarem in Syria agentem venit, questus que est de patris infortunio, quod propter ipsum veneno a Pompejanis extinctus esset, & frater suus Alexander a Scipione securi percussus, anno scilicet Urbis 705, rogavitque ut sui misericordetur, paterno Principatu ejecti. Præterea Hircanus accusabat & Antipatrum, quod per vim Principatum gentis gererent, nec abstinerent ab ipsius injuriis. Antipater vero causam suam egit, objecta crimina diluens: Antigonumque seditionis & novarum rerum studiosum esse coarguit. Commemorabat enim quantum proximo bello laborasset pro Cæsare, & multitudinem vulnerum, quæ acceperat, ostentabat. Tum Cæsar Antipatri oratione motus, Hircanum Pontificem declaravit: Antipatro vero Dynastiam, quamcumque ipse optaret, obtulit, & Procuratorem Judææ constituit, ut prodit Josephus lib. 1. Belli cap. 8. & lib. 14. Antiquit. cap. 15. Antipater Phasaelum quidem e liberis suis natu maximum Hierosolymis & circumiacenti regioni Ducem constituit: Herodi autem secundo admodum adolescenti, Galilæam curandam commisit ex Josepho lib. 1. Belli cap. 8. & lib. 14. Antiquit. cap. 16. & 17.

Hyrcanus
Pontifex
factus,
Antipater
Judeæ Pro-
curator.

Hic

NOTÆ

secundum post paginam CCXXII. Extat nunc in ædibus Capitolinis, in quas una cum aliis antiquitatis cimeliis, ab eodem Cardinali Albano comparatis, magnis sumptibus Clemens XII. Pont. Max. A.D. 1734. ad bonarum artium præsidium & incrementum transtulit. Inscriptiones veteres porro idem Cardinalis Albanus Pontifici Clementi dono dedit, in Capitolinis iisdem ædibus, litterarum beneficio asservandas. Ea tabula recte a Blanchino Kalendarium Antiatiatum, a loco, in quo est inventa, appellatur. Ibi ergo ad V. ID. AVG. legitur. DIVUS. IVL. PHAR-SAL. VICIT. Hinc lux iis, quæ ex Cæsare, Appiano, Plutarcho, Velleio & Plinio afferunt Pagius.

Viri eruditæ varie de die & mense pugnæ Pharsalicæ disseruere. Petavius lib. X. de Doctrina temporum cap. LXII. censuit, pugnatum fuisse apud Pharsalum duodecimo circiter Maii die, anni Juliani prolepticæ; at ejus opinionem reiicit magnus Henricus Cardinalis Norisius in Epochis Syro-Maced. Dissert. III. cap. V. Rem prope acu tetigit idem Norisius, qui primum in Cenotaphiis Pisaniis Dissert. II. cap. IV. pag. 115. editionis primæ animadvertisit, pugnam Pharsalicam contigisse, ex Plutarcho in Bruto, adulta estate: ex Cæsaris vero libris de bello civili constare, segetem prope maturam fuisse, quando Cæsar in Thessaliā cum exercitu venit. In Epochis vero Syro-Macedonum, Dissert. III. cap. IV. pag. 140. Pompejum victum in Pharsalia, labente estate scripsit. Mox cap. V. pag. 163. 164. ostendit, Cæsarem sua castra castris Pompeji opprimit ad Dyrrachium, quando jam frumenta maturescere incipiebant: & mense Mayo desinente apud Dyrrachium frumenta maturescunt. Dyrrachii castra habuit Cæsar ad initium Junii anni Juliani prolepticæ, ubi quum frumenti inopia laboraret, castra movit, & in Thessaliā contendit, & septimo die post Pharsalum pervenit, ubi segetem prope jam maturam invenit; quod idem Cæsar testatur lib. III. de bell. Civil. cap. LXXII. Hæc magnus Norisius contra Petavium, ut ejus opinionem de mense, quo pugnatum est, everteret: & propemodum diem divinavit, qui fuit IX. Junii, anni Juliani prolepticæ; ita enim V. Idus Augusti in Kalendario Antiatiino adnotata, post Julianam emendationem, retrahenda est ante anni Juliani emendationem. In eodem Kalendario Julii Cæsaris natalis dies adnotatur ad IIII. ID. JUL. his verbis: DIVI. JULI. NATALIS. C. Julius Cæsar natus dicitur Romæ, C. Mario VI. & L. Valerio Flacco Coss. A. U. 654. De die natali Julii Cæsaris Macrobius lib. I. cap. XII: Sed postea in honorem Julij Cæsaris, legem ferente M. Antonio (A. V. 710.) consule, Julius appellatus est: quod hoc mense AD QUARTUM IDUS QUINTILII Julius precreatus sit. Eadem habent Appianus bell. civil. lib. II. pag. 494. Dio lib. XLIV. pag. 242. Censorinus de die natali cap. IX. Kalendarium Polemei Silvii, apud Bollandianos Socios ad Acta Sanctorum mensis Junii tom. VII. pag. 181. NATALIS JULII CÆSARIS. ad VIII. Idus Julii adsignat. Mendose hic VIII. pro IV. scribitur. Hoc anno die XIX. Octobris C. Octavius qui postea Octavianus Augustus dicitur est, togam virilem sumpsit. Norisius in Cenotaphiis Pisaniis Dissert. II. cap. IV. de hac die disquires, optime statuit, Augustum, quum iniire ætatis annum XVI. virilem togam sumpsisse, post pugnam Pharsalicam in qua occisus fuerat L. Domitius Pontifex, in cuius locum Octavius, Pontifex factus est, atque adeo fidem stare Svetonio, qui ætatis anno XVI. ab Augusto virilem togam sumptiam ait; non Nicolao Damasceno, qui Augusto annum decimum quartum agenti, virilem togam datam putat. Litem dirimit, ad diem quod attinet, Kalendarium Antiatiatum mox landatum, in quo ad XIV. Kal. Novemb. habetur: DIVUS AUGUSTUS. TOGAM VIRILEM SUMPSIT Augustus natus est IX. Kal. Octob. A. V. 691. ut ex la idibus, & Svetonio ostendit Norisius in Cenotaphiis Pisaniis Dissert. II. pag. XIII. pag. 247. quamquam Gruterianum marmor CCXXVIII. 8. rursus recusum inter Inscriptiones antiquas Etruriaz P. 1. pag. 316. mendose VIII. KAL. OCTOB. præferat, ut eruditæ ibidem Antonius Franciscus Gorius animadvertisit. Kalendarium Maffejorum apud Gruterum pag. CXXXIII. ad diem XXIV. Septembris H. D. idest bac die AUGUSTI NATALIS. LUDICIRC.

LXII. Hic autem Josephi verba, quæ Viros doctos
Herodes in errorem induxere, explicanda: Caterum, cum
hoc tempo- Hyrcanum stupidum ac segnem animadverteret,
renatus (scilicet Antipater) Phasaelum e liberis suis na-
annos tu maximum Hierosolymis & circumvicinae regioni
XXV. Ducem constituit, Herodi secundo Galileam cu-
randam commisit, etiam tum admodum adolescenti, nec excedenti annum quintum decimum, inquit

Baron. in Josephus lib. 14. Antiquit. cap. 17. Baronius tan-
Apparatu quam certum ponens, Herodem, qui nascente
n. cxiv. Christo adhuc in vivis erat, ejusque vita insi-
diatus est, hoc tempore annos natum quindecim
fuisse, in cæteris Herodis annis eum hallu-
cinatum contendit. Quod si quis dicat, ut re-
vera dicendum est, Librariorum errore locum
corruptum esse, & notari $\pi\alpha$, id est. 25. in $\pi\alpha$,
id est, 15. transisse, respondet, hanc emen-
dationem non admittendam, cum natus annos
viginti quinque adolescentis dici non posse vi-
deatur. Verum, licet Rufinus in versione Jo-
sephi, Photius in Bibliotheca cod. 238. Pseudogorionis Hebræus lib. 5. cap. 3. & Nicephorus
Callixti lib. 1. cap. 6. numerum XV. retineant,
primi rerum Herodis Descriptores, Ptolemæus
& Nicolaus Damascenus, ex quibus sua Jose-
phus hausit, non XV. sed XXV. scripsisse
videtur, ut ait Usserius in Annal. Vet. Test.
Imo nec ipsem Josephus quindecim scripsit,
sed XXV. ut ostendit Card. Norisius in Dissert.
2. de Cenotaphiis Pisani cap. 6. quod hac ra-
tione ostendit. Josephus lib. 14. cap. 12. scribit,
Antipatro quatuor fili s fuisse: Phasaelum, He-
rodem secundo genitum, ac Pheroram, filiam
vero Salomonem; ab illo maxime cultum Aretam
Regem Arabum, apud quem, inquit, & liberos
depositus, dum bellum contra Aristobolum gereret.
Hoc bellum gestum est anno Urbis 689. ante
Epocham vulgarem Christi 65. ut eruditus ostendit
Usserius in Annalibus, & quidem ineunte
vere: nam inter solennia Paschalia Antigonus
intra Hierosolymam ab Areta & Antipatro ob-
sidebatur, ex Josepho lib. 14. cap. 3. At anno
superiori Antipater ad Aretam Arabum Regem
confugiens, eundem ad bellum contra Antigonus
num fuscipedium sollicitavit, & ut fidem ei-
dem faceret, filios apud illum depositus. Igi-
tur anno Urbis 688. Herodes vivebat obses Ara-
bi datus. Cum major natu esset Iherora, (vo-
lo enim concedere Salomon nondum natum)
anno superiori 687. idem Herodes erat puer.
Hinc ad annum Urbis 707. anni viginti numeran-
tur vita Herodis; ac proinde error Codicis
Josephi ex eodem Auctore corrigendus venit.
Ita Card. Norisius.

LXIII. Neque etiam audiendi, qui adolescentis no-
men hanc correctionem rejicere volunt. Nam

NOTÆ [1] **C**off. C. Cæsar IV. Et Magister equitum M. Lepidus. Fasti Capitolini apud Gruterum
pag. CCXCV.

C. JULIUS. C. F. C. N.
CÆSAR III. M. A.

C. JULIUS. C. F. C. N.
CÆSAR. III. D.
M. AIMILIUS. M.
F. Q. N. LEPIIDUS

M A

E O D E M A N N O .

C. JULIUS. C. F. C. N.
CÆSAR. III. SINE.

. (idest sine collega,

In tabula vero Colotiana apud eundem Gruterum pag. CCXCVIII. legitur

C. JULIUS. CÆSAR
III. SINE COLLEGA
S V F. Q. FAB. MAXIM.
C. TREBONIUS. C. F.
C. CANINIUS C. F.
C. JULIUS. CÆSAR.
DICT. IV.
M. ÆMILIUS M. E Q.

præter a Casaubono in Exercitationibus notata, Vox adole-
sallustius in Catilinaria scribit, Q. Catulum Cæ-
scens ho-
sari infestum fuisse, quod in petitione Pontifi minem-
catus maximi ab adolescentulo Cæsar virtus dis- XXV. ac
cesserat. Cæsar Pontificatum maximum adeptus plurium
est anno Urbis 691. ex Dione lib. 37. annos annorum
natus 37. Eodem anno idem Cæsar fuit designa- sape signi-
tus Prætor. Cicero in Divinatione contra Ver- ficit.

rem L. Metellum Prætorem Ciliciæ alloquens ait:

M. Cæcilius fratrem tuum leltissimum atque or-
natissimum adolescentem, qui tamen erat itidem
Prætor designatus, ut ibidem Cicero testatur.
Hæc & alia exempla ibidem Card. Norisius. Sed
non tantum hoc tempore, sed etiam per quinque
sequentia secula vox adolescentis pro homine
triginta & amplius annis nato usurpata, ut iden-
tiden in hac Critica constabit. Sufficiat hic lo-
cus Laelantius lib. de Mortibus Persecutorum
cap. 29. de Maximiani Herculii Constantini Ma-
gni socii morte, quæ anno Christi trecentesimo
decimo contigit: Credidit adolescentis, inquit
Laelantius, ut perito ac seni, paret ut socero,
&c. ubi Constantinus, qui tunc annum ætatis
circiter quadragesimum agebat dicitur adolescentis.
Cum itaque certum esse debeat. Herodem cur-
renti Urbis anno 707. annos XXV. vel inchoasse,
vel absolvisse, constetque ex Josepho lib. 17. cap.
8. Herodem defunctum circa annum ætatis se-
ptuagesimum, apparet Herodis mortem anno Ur-
bis 750. contigisse. Hæc ad Natale Christi recte
consignandum necessario observanda.

Ab hec anno, circiter Kalendas Octobres,
coepit annus, qui vulgo Confusionis diciuntur, &
445. dies habuit, de quo videndus Petavius lib.
10. de Doct. Temp. cap. 59. Romani anni, cum
ad hujus correctionem Julius Cæsar adjecti ani-
num, eo jam labes progressionem fecerat, ut
Januarius Octobris 13. aliquando etiam ante hoc
tempus inciperet. Quare Cæsar adhibito Sosige-
ne, aliisque Mathematicarum artium consultis,
ad eam, qua Christianus hodie Orbis uititur,
formam rededit.

Anno Periodi Graeco-Romana 5449. Cyclo Solis 21.
CB. Luna 14. Indict. 4. Mundi 3960. Urbis
condite 709. ante Christum 45. Juliano 1.

Coff. C. Julius Cæsar IV. & Magister equitum LXV.
M. Lepidus. [1] A Kalendas Januariis, quibus Primus
hunc quartum Consulatum iniit, primus ordi- annus Ju-
nationis Julianæ annus numeratus est. Inde e- lianus.
nim anni a se constituti principium fecit, ut
docet Censorinus de Die natali cap. 20. In poste-
rum Consules & annum Julianum memorabimus,
ut contextus temporum clarius procedat.

An.

LXIV.
Annus
Confusio-
nis.

An.

Ex

Olymp. 184. Anno Periodi Greco-Romana 5450. Cyclo Solis
22. A. Luna 15. Indict. 5. Mundi 3961. Ur-
bis condita 710. ante Christum 44. Juliano 2.

LXVI. Coss. C. Julius Cæsar V, & Magister equitum
Julius Cæsar occidi- M. Antonius. [2] Cum Julius Cæsar in Curiam
venisset, expeditionem Parthicam meditans, ibi
tur.

in curuli sedentem eum Senatus invasit, tribusque & viginti vulneribus occisus est, ex Livio lib. 116. & Floro lib. 4. cap. 2. Idibus Martiis, ætatis anno 56, ex Suetonio in Julio Cæsare, cap. 81, 88. & 89. Plutarcho in eodem, & Appiano lib. 2. Bel. civil. pag. 522. Qui Imperatores a Julio Cæsare auspicantur, in ejus monarchiae annis computandis inter se dissident;
Qui.

NOTÆ

Ex tabulis Capitolini, inquit Stephanus Vinandus Pighius in Annalibus Romanorum ad hunc annum, apparet, Julium Cæsarem post tertiam Dictaturam, eodem anno consulatum quartum gesisse sine collega. Dio in principio lib. XLIII. pag. 214. Sequenti anno, ait, DICTATURAM (Cæsar) CONSULATUMQUE TERTIO, utrumque magistratum, COLLEGIQUE LEPIDO gesit. Svetonius in Julio cap. LXXVI TERTIUM ET QUARTUM CONSULATUM titulo tenus (Cæsar) gesit, contentus Dictatura potestate decreta cum potestatibus simul, atque utroque anno binos consules substituit sibi internos novissimos menses. Onufrius Panvinius in Fastis ad annum Urbis 708. errasse Dionem hac in re, & Svetonium scribit. Pighius item censet, male a Dione tertiam Cæsaris Dictaturam cum tertio ejus Consulatu copulari. At nummi Juli Cæsaris in Familiis Romanis Jo: Vaillantii tom. I. pag. 508. præferunt COS. TER. DICT. ITER ubi vir doctus monet, hunc nummum, tertium Cæsaris consulatum cum secunda Dictatura conjungere, & Dionem non errare, sed explicandum esse hoc pacto. Cæsar Dictaturam secundam inierat, quando tertium consulatum initio anni suscepit, & post aliquot menses ejusdem anni, devictis in Africa Ponipejanis, Senatus, auctore eodem Dione, Dictatorem eum deinceps constituit, & tertiam tunc Dictaturam inchoavit, quam eodem anno una cum Consulatu tertio ex Dionis Sententia gesit. Dictatura non eodem die, quo consulatus inibatur; prout autem Cæsar in Consulatu Lepidum assumpsit, sic etiam in Dictatura Magistrum equitum dixit. Præerea aliis nummus ibidem aucto Vaillantium pag. 512. cum Epigraphe CÆS. DIC. QUAR. COS. QUINT. item omnem dirimit, dum Dictaturam quartam cum Consulatu quinto conjungit; ex quo liquet, inquit Vaillantius, Dictaturam non esse susceptim a Cæstre eo die, quo consulatus; quare quin consulatum quintum suscepit, annus Dictatura quartæ nondum absolutus erat; nam consulatus ordinarius Kal. Januariis inibatur, Dictaturi illo die inchoabat, quo quis Dictator creabatur.

Cæsar sub finem anni Urbis 708. in Hispaniam transfretare coactus est, & a Lepido, Equum Magistro, consul quartum creatus est, quem nondum Dictaturam tertiam accepisset, quam recepit, Romæ redux post victoriam Africana de Juba rege.

Quæ porro ad Hispanicam Cæsaris expeditionem pertinent, paullo curatius sunt digerenda. Post actum hoc anno a Cæstre Roma triumphum; ubi Pompeji vires in Hispania augeri sensit, & suos ad Bellum ei faciendum non sufficere animadvertisit, ipse Roma custodia Lepido, octoque ut nonnullis videtur, vel (quod magis creditum est) sex Urbis prefettis injuncta, in Hispaniam expeditionem suscepit. Ita Dio lib. XLIII. pag. 227. 228. Id factum sub hiemem hujus anni, quo jam consul quartum Cæsar designatus erat. Plutarchus enim in ejus vita habet: His ita peractis; scilicet triumphis, & ludis, QUARTO CONSUL designatus in Hispaniam contra Pompeji liberos expeditio- nema egit. Mira quidem celeritate in Hispaniam transfravat. Tanta enim inquit Dio lib. XLIII. pag. 200. itineris usus erat celeritate, ut antequam audiretur ipsum in Hispaniam advenisse, a suis, hostibusque, ibi consiperetur. Eadem de hujusmodi celeritate scribit auctor historiæ de bello Hispanensi, & Strabo lib. III. pag. 160. ait: Historici peribent, Cæarem Roma Obulconem pervenisse XXVII. dierum itinere, cum esset ad Mundam conserturus prælum. Itaque certum est, Cæsarem sub hiemem A. V. 708. Roma in Hispaniam profectum. Prælum & victoria ad Mundam sicut die XVI. Martii A. V. 709. Narrat siquidem Plutarchus in vita, victoriam accidisse, cum: Victoria dies sacer Bacchanalium ageretur, quo Pompejus magnus in prælum progressus traditur, quum jam quadriennii tempus intercessisset.. Die XII. Aprilis Cæsari Cn. Pompeji caput allatum est: Quum Cæsar, inquit auctor de bello Hispanensi, cap. XXXIX. gradiebatur Hispalim, pri- die Idus Aprilis caput allatum (Cn. Pompeji), & populo datum est in conspectum. Nuncius vi- toriæ allatus est Romam die XX. Aprilis; quamobrem statutum fuisse Dio tradit lib. XLIII. pag. 234. ut Parilibus (quo festo die equorum certamen celebrabatur). Diis immortalibus sacra fierent: Non ob eam causam, quod is dies natalis Urhis erat, sed quod nuncius de hac victoria Cæsaris pridie hujus diei sub vesperam allatus fuerat. Cæsar pridie Kal. Maji, Hispali consolatorium epistolam dedit ad Ciceronem de morte Tullia filia sua. Cicero ad Atticum lib. XIII. Epist. XX. Die II. Augusti Cæsar Hispaniam citeriorem vicit. Kalendarium marmoreum Massæiorum: IV. Non. Augusti. Hoc die Cæsar Hisp. vicit. Kalendarium Caprancense: IV. Non. Aug. Feria quod hoc die Imp. Cæsar Hispaniam citeriorem vicit. Denique Kalendarium Antiatinum: IV. Non. Aug. Divus Julius Hisp. Vicit. Hispalim denique die IX. Augusti Cæsar expugnavit, ut notat Kalendarium Massæiorum: Hoc die Cæsar Hispalim vicit. Statim Cæsar in Italiam venit, nam Idibus Septembris testamentum in Lavicanu suo fecit, Svetonius in vita cap. LXXXIII. Simulac in Urbem venit, consulatu se abdicavit, consulesque fecit Q. Fabium, ac. C. Trebonium. Dio lib. XLIII. pag. 236. Mense Octobri triumphum de Hispania egit, ex fragmentis Fastorum triumphalium, & Vellejus lib. II. cap. LVI. Q. Fabio Maximo, pridie Kal. Jan. extincto, suffectus est a Cæsare in paucas horas C. Caninius, de cuius brevissimo consulatu Svetonius in Julio cap. LXXVI. & in Claudio cap. XV. Cicero lib. VII. Famil. epist. XXX. Plinius lib. VII. cap. LIII. Macrobius lib. II. cap. II. & III. & lib. VII. cap. III. De Q. Fabio Maximo, trimestri consule idem Svetonius in Julio cap. LXXX. Fasti Idatiani: Cæsare IV. solo. Vindebonenses: Cæsare IV. & solo. Men- dose librarii inscritia.

[2] **C**oss. C. Julius Cæsar V. & Magister Equitum M. Antonius. Fasti Capitolini: C. IULIUS C. F. C. N. CÆSAR. V. Tabula Colotiana: C. JUJUS. CÆSAR V. M. ANTONIUS. M. F. eritis litteris M. Antonii: SUF. P. CORNELIUS P. F. Nummi Cæsaris apud Vaillantium in Familiis Romanis tom. I. pag. 512. 513. ubi COS. QUINT. in quorum altero IMP. VI. In Fastis triumphibus A. V. DCCX. more Varroiano ad. VII. FEVR. ovatio

Quidam tres annos ei imputant, ut Ausonius; alii quatuor cum mensibus aliquot, ut Eusebius in Chronicō; alii quinque. Omnia optime Josephus, qui vel a Pompeji morte, vel a seconde Cæsarī Dictatura monarchia ejus primordia desumit, quando ait, eum occisum exactis in Principatu suo tribus annis cum dimidio. Festus tamen Rufus in Breviario, pluresque ex Antiquis Romanorum Imperatorum exordium ab Augusto deducunt & quidem recte; Julio enim vivente quædam libertatis Reipublicæ species adhuc extitit.

LXVII.
Augustus
Julio succe-
dit.

Cuius Octavius Julii Cæsarī ex sorore nepos Cæsarī nomen assumit, seque in Julianā gentē adscens, pro Cajo Octavio se Cajum Cæsarem Octavianum deinceps appellavit, ut testatur Dio lib. 43. Ab hoc anno ac nece Julii initium Imperii ejusdem Octavianī Scriptores communiter dederunt, uti Josephus lib. 18. Antiquit. cap. 3. ubi ait: Praefuit Reipublica annos quinquaginta septem, sex mensibus & diebus duabus amplius. Desunt tamen dies tres ac mensis integer; cum Augustus die decimo nono mensis Augusti anni Chtisti 14. supremum diem obierit, Julius vero Cesar die 15. Martii currentis anni. Josephum sequitur Eusebius in Historia lib. 1. cap. 9. ubi tradit, imperasse Augustum septem & quinquaginta annis, ubi menses & dies numerum illum excedentes negligit. Ex quo liquet, correxisse Eusebium in Historia quod in Chronicō scripserat, Augustum nempe imperasse annis quinquaginta sex, mensibus sex, nisi in Historia annos incompletos pro eomoletis usurparit; quod non existim. Nam in Chronicō Augusti mortem cum anno Eræ Dionysianæ decimo tertio per errorem copulat, quem cum Petavius aliique Viri doctissimi non observarint, in Chronicō Eusebii explicando non semel hallucinati sunt. Quem errorem Eusebium in Historia correxisse, ob idque scripsisse, regnasse Augustum septem & quinquaginta annis existim.

LXVIII.
Initium
Augusti ab
Antiquis
ab hoc
anno com-
muniter
desum-
tum.

Antiqui, qui scripsere, Christum natum esse anno quadragesimo primo, aut quadragesimo secundo, aut quadragesimo tertio Augusti, a currenti anno hujus Imperatoris initium repetunt; quod miror a Viris eruditissimis in dubium revocatum; ideoque Imperium Augusti in Chronicis & Annalibus ab hoc anno incipientum, non vero a sequenti, ut perperam Petavius lib. 13. de Doct. temp. aliique multi. Baronius recte scribit, qui natum dixerit Christum anno Augusti XLII. eos incipere ejus Imperium

Apparatus in Baronium

a nece Julii Cæsarī. Sed male addit, qui numerant Augusti tempus a Consulatu Pansæ & Hirtii, ab anno nempe sequenti, hos natum tradidisse Christum anno XLII. ejusdem Imperatoris, puta Irenæum, Tertullianum & Hieronymum, quos ipse citat. Nam tam isti, quam Epiphanius Augusti principium a currenti anno auspicantur, ut eorum loca examinanti patet.

Petavius in Animadversionibus Epiphanianis pag. 130. autumat Epiphaniū, Christum anno Augusti XLII. natum esse scribentem, hujus Imperatoris initium statuere anno Julianō tertio, insequenti nempe: quod probit ex partione temporis, quo Epiphanius hæresi 51. Augustum imperasse tradit: Siquidem Augustus XIII. annis imperavit, antequam Judæa penitus Romanis esset adjuncta, inquit Epiphanius qui adit, cum Judæa esset omnis occupata, ac jam XXIX. annis Romanis facta vestigialis, Christum natum esse anno XLII. Augusti VIII. Idus Januarii. Nam, inquit Petavius, a Julianō tertio ad decimum quintum anni tredecim existunt, quibus additi XXIX. summam XLII. conficiunt, quorum postremus XLIV. Julianō incipit, & quidem ex ante Kalend. Januar. Quam ob causam anno Augusti XLI. potius quam XLII. Natalis Christi assignandus fuit, cum Irenæo, Tertulliano & aliis compluribus. Ita Petavius. Sed perperam: tredecim enim priores anni ab Epiphanio expressi anno Julianō 2. currenti nempe incipiunt, annoque Julianō decimo quinto, quo Antonius & Cleopatra debellati, absolvuntur. Anni vero XXIX. ab Epiphanio memorati ab eodem anno Julianō decimo quinto exordiuntur, annoque Julianō quadragesimo tertio, quo Augustus Imperii quadragesimum secundum inchoavit, terminantur, Christusque secundum Epiphaniū natus est die sexta Januarii anni Juliani quadragesimi quarti, quo mense & anno quadragesimus secundus Augusti adhuc in cursu erat usque ad Idus Martias, quo die Julius Cæsar occisus, vel usque ad Autumnum, vel usque ad Septembrem, secundum diversos modos annos Augusti incipiendi ab Antiquis usurpatos. Sed Petavius, qui annorum illorum tredecim ab anno Julianō tertio, sequenti nempe, principium inchoavit, coactus est Epiphaniū ad illorum sententiam trahere, qui Christum anno XLI. Augusti natum scripsere.

A currenti pariter anno Julianō Eusebius in Chronicō Augusti annos deduxit, ut recte a

X x

Baro-

LXIX.

Quomodo
S. Epipha-
nius Au-
gusti annos
numerat.

NOTÆ

tio Cæsarī ex monte Albano refertur, quam conjicit Vaillantius factam, ob concepta vota a Cæsare pro feriis Latinis, ad bellum in Parthos inferendum. Dio lib. XLIII. pag. 238. Anno sequenti Cæsar Dictator quintum fuit, collega assumpto M. Antonio. Mox pag. 239. Cæsar autem his duabus annis Dictator futurus, magistros equitum sibi alios, atque horum alterum Octavium adolescentulum etiamnam delegit; ipse Dolabellam pro se Consulēm esse jussit. Antonio consulatum &c. Fasti Idatiani. Casare V. & Antonio. Fasti Anonymi Vindebonenses: Casare V. & Antonino.

Post Cæsarī necem M. Antonius & P. Cornelius Dolabella consulatum gessere. Deinde mense Augusto C. Octavius & Q. Pedius. De consulatu M. Antonii & Dolabellae, Cicero passim in Philippicis, Svetonius in Julio cap. LXXXII. Fuerat animus conjuratis, corpus occisi (Julii) in Tiberim trahere: sed metu M. Antonii consulis & Magistri equitum Lepidi destiterunt. Idem in Octavio cap. X. sed adversante conatus suis (Octavii) M. Antonio consule, quem vel præcipuum adjutorem speraverat &c. Plinius lib. II. cap. XXXI. Tres Soles visos esse ait, M. Antonio P. Dolabella Coss. M. Antonius nolebat quidem Dolabellam ad consulatum admittere, tamen collegam sibi esse, ne seditionem moveret, passus fuit, inquit Dio lib. XLIV. pag. 268.

De Q. Pedio consule Appianus item lib. IV. de bell. civilibus pag. 392. Constituto Triumviratu inter Octavium Antonium & Lepidum paullo antequam Triumviri Urbem ingredenterur, Pedius, morbo ex nimia defatigatione contracto, extinctus est. De Q. Pedio, nepote Q. Pedii consularis triumphalisque, a Cæsare Dictatore, coheredis Augusto dati, Plinius lib. XXXV. cap. IV.

De Decimo Bruto consule a Julio Cæsare designato, & A. V. 712. consulatum inituro, Cicero Philippica III. V. VIII. & XI. Velleius lib. II. cap. LVIII. LX. LXIII. Dio lib. XCIII. pag. 247. ac D. quidem BRUTUS CONSUL etiam in secundum annum constitutus &c. Et lib. XLVI. pag. 325. Dum hac aguntur, interim D. Brutus initio, ut bellum contra Antonium Lepidumque gereret, profectus, L. Pla neum qui cum consul ad sequentem annum designatus fuerat, socium sibi adsciverat.

LXX.

Initium Augusti secundum Eusebium. Baronio observatum. Quare Scaliger in Annalibus madversionibus Eusebianis ad numerum 1988. & Petavius laudarus, ab anno Juliano tertio, sequenti scilicet, Eusebium Augusti initium putare male autumarunt. Eusebius itaque primum Augusti annum a mense Octobri anni Juliani 2. eum anno civili Syrorum & maxime Cæsarienorum auspicatus est, etiam juxta editionem Chronicæ a Scaligero curatam, ab anno nempe Abramini 1974. quemadmodum in Augusti morte & alibi declarabo, ut vulgaris error tandem profligeretur.

Signa & prodigia. Ad hunc annum pertinent signa, quæ Baronius de Christi adventu explicat in Apparatu num. XXVII.

Anno Periodi Græco-Romanae 5451. Cyclo Solis 23. G. Luna 16. Indict. 6. Mundi 3962. Urbis condita 711. ante Christum 43. Juliano 3.

LXXI. Primus Consulatus Augusti. Coss. C. Vibius Pansa, & A. Hirtius, [1] qui Kalendis Januariis dignitatem illam inire, postridieque C. Cæsari Octaviano Imperium extraordinarium, (ut in Philippica 11. Cicero appellat) a Senatu datum est, cum Consularibus ornamenti, & lictoribus atque insignibus Praetoriis: ut comparato a se exercitui pro Praetore praesesset, aliaque in ejus gratiam decreta, ut videre est apud Ciceronem Philip. 5. & lib. ad Brutum epist. 15. Livium lib. 118. Velleium lib. 2. cap. 81. Suetonium in Octavio cap. 10. Plutarchum in Antonio, Appianum lib. 3. pag. 559. & 560. Dionem lib. 46. pag. 210. De hoc Imperio extraordinario hoc anno Octaviano dato loquitur Baronius in Apparatu num. CIV. Tum die decima nona mensis Augusti primum Consulatum Octavianus suscepit, Collega Q. Pedio; quæ dies postea ejus emortualis fuit, ut notavit Dio lib. 56. Unde & curiosorum illa observatio apud Tacitum lib. 1. Annal. cap. 9. quod idem dies accepti Imperii princeps & vita supremus fuerit: Imperio non male a primo hoc Consulatu deducto, ut notavit Baronius n. CV. Varia itaque Imperii Augusti initia fuere, sed a præcedenti anno cum antiquis Auctoriis Ecclesiasticis initium Augusti in Annalibus repetendum fuit. Porro Augusti exemplo cæteri Imperatores initio Imperii Consulatum de more cepero, quidam suffectum, sed plerique ordinarium. Quo ex usu primam Consulatum Cæsareorum regulam concinnavi. Post Augusti mortem Consulatum regulæ a me statutæ in usum vocatae. Ad hunc annum referenda ostensa prodigia, quæ Baronius Christi adventum præcessisse tradit in Apparatu num. XXVIII.

LXXII. A primo Augusti Consulatu, vel a Triumviratu, de quo mox, Auctor libri de Claris

Oratoribus initium Augusti ducit, ut ex ejus Initium verbis liquet: Nam, ut de Cicerone ipsa loquar, Augusti Hirtio nempe & Pansa Coss. ut Tyro libertus diversi ejus scriptit VII. Idus Decemb. occisus est, quo de inchoatione Divus Augustus in locum Pansa & Hirtii se tum. & Q. Pedius sufficit. Statue VI. & L annos, quibus mox Divus Augustus Remp. rexit & adjice Tiberii tres & viginti, & prope quadrenium Caii, ac bis quaternos denos Claudi & Neronis annos, atque ipsum Galba & Othonis & Vitelli unum annum, ac sextam jam felicis hujus Principatus stationem, qua Vespasianus Remp. foveat, C. & XX. anni ab interitu Ciceronis in hunc diem colliguntur, unius hominis aetas. Ubi ab eo fere tempore, quo Cicero mortuus est, summa illius, quam ibidem colligit, caput instituit. Verum quidem est, ab anno Urbis 711. quo Cicero mortuus est, ad annum Urbis 828. quo Vespasianus sextum Imperii annum absolvit, annos tantum CXVIII. utrumque incompletos numerari. Sed Auctor ille, ut plerique Veterum, loquitur numero rotundo, & CXX. pro CXVIII. numerat. Eadem ratione, inquit Petavius lib. 10. de Doct. Temp. cap. 64. Tacitus lib. 1. Hist. prius ævum populi Romani ab Urbe condita ad Actiacum prælium, DCCXX. annorum facit cum revera sint DCCXXII. completi. Qui numerandi modi ad varios nodos solvendos notandi. Baronius inter exempla, quæ Baron. refert eorum, qui a nece Cæsaris annos Augusti numerarunt, ait: Tacitus etiam, sive a n. lius Auctor Dialogi de Oratoribus, nonnisi a nece Cæsaris numerat Augusti annos, dum imperasse annos quinquaginta & octo testatur. Verum auctor ille non LVI. sed LVI. habet, & manifeste a Ciceronis morte Augusti Imperium exorditum, ut legenti liquet.

Hoc anno Octavius, Antonius & Lepidus Imperium Romanum, quasi hæreditatem quandam inter se divisenter, & constituerunt ut Triumviri essent Reipublicæ constituenda in proximum quinquennium, ut testatur Dio lib. 46. Cœptus autem Triumviratus V. Kalend. Decemb. Baron. ut ex Inscriptione Gruteriana pag. 298. apparet. Hinc initium Principatus Cæsaris Octaviani Suetonium in Octavio cap. 8. & Eutropius lib. 7. deducunt: annos fere XII. ad victoriam Actiacam, a qua monarchiam ejus ausplicantur, numerantes.

Anno Periodi Græco-Romanae 5452. Cyclo Solis 24. F. Luna 17. Indict. 7. Mundi 3963. Urbis condita 712. ante Christum 42. Juliano 4. Augusti 3.

Coss. M. Æmilius Lepidus II. & L. Munatius Plancus. [2] Anno Juliano quarto in Februario

NOTÆ [1] **C**off. C. Vibius Pansa, & A. Hirtius. Fasti Capitolini. C. VIBIUS C. F. Pansa IN MAGISTRATU OCCISUS EST. In ejus locum factus est C. JULIUS. C. F. C. N. Casar qui POSTEA IMP. Cesar Augustus appellatus EST.. ABD. IN. ejus locum factus est C. Carrinas C. F. Alter e Consulibus. A. Hirtius A. F. In magistratu occisus est, in ejus locum factus est Q. Pedius Q. F. In magistratu mortuus est, in ejus locum factus est P. Ventidius P. F. qui idem Praetor erat. Tabula Colotiana.

**C. VIBIUS. C. F. PANSA
SUF. C. JULIUS. CÆSAR
C. CARRINAS. C. F.**

**A. HIRTIUS. A. F.
SUF. Q. LEPIDUS. Q. F.
P. VENTIDIUS. P. F.**

Raphael Fabrettus Inscript. antiquar. pag. 217. num. 565. NATUS. EST. A. HIRSIUS... VIBIO. PANSA. COS. Dio lib. XLV. pag. 278. A. Hirtio; C. Pansa (nam is quoque tum erat consul electus, quanquam pater ipius in tabula præscriptionis Syllana signatus fuerat, Kalendis Januariis Senatus est convocatus. Suetonus in Octavio cap. X. Jussusque (Octavius) comparato exercitui, Pro prætore praesesse, & cum Hirtio ac Pansa, qui consulatum accepérant &c. Fasti Idatiani, & Vindobonenses: Pansa, & Hirtio.

[2] **C**off. M. Æmilius Lepidus II. & L. Munatius Plancus. Tabula Colotiana.... EMILIUS. M. ANTONIUS. IMP. CÆSAR. III. VIR. R. P. C.

Annus Julianus prava intercalatione turbatus.

ario dies vitiōse intercalatus est: cum a Februario anni primi Juliani eo usque triennii solum spatium intercessisset. Qui error usque ad annum Julianum 37. deinceps est continuatus. Nam, cum oporteret diem, qui ex quadrantibus consti, quarto quoque anno confecto, antequam quintus inciperet, intercalare: Sacerdotes quarto non peracto, sed incipiente, intercalabant. Atque ita annus a Julio Cæsare recte ordinatus, horum negligētia conturbatus atque confusus est; qua de re legendum Suetonius in Octaviano cap. 31. Macrob. lib. 1. Saturn. cap. 24. in fine. Baronius quidem anno Juliano tertio, quo Coss. fuerunt Hirtius & Panis, primum bisextilem annum a Julio Cæsare constitutum dicit. Sed ea opinio solide a Petavio confutata lib. 4. de Doct. Temp. cap. 2. & 3. Quare vide quæ ibidem hanc in rem afferuntur.

Tres Soles, qui secundum Baronium num. XXVIII. adventum Christi prænuntiabant, hoc anno visi.

Anno Periodi Graeco-Romana 5453. Cyclo Solis 25. ED. Luna 18. Indit. 8. Mundi 3964. Urbis condita 713. ante Christum 41. Juliano 5. Augusti 4.

LXXV.
Herodes
Antonium
sibi conciliavit.

Coss. L. Antonius, & P. Servilius Isauricus II. [1] Scribit Josephus lib. 4. Antiquit. cap. 22. Antonium Antonii Consulism fratrem in Bithyniam primum adveatum, ubi aderant Hebræorum Legati, Herodem accusaturi; quod Regiam potestatem invasisset, Hyrcano penes titulum tantum regnante; Herodem vero ab Antonio Apparatus in Baronium.

NOTÆ

E X. A. D. V. K. D E C. A D
P R. K. J A N. S E X T
M U N A T I U S L. F. M. Æ M I L I U S M. F.

Nummus in Familiis Romanis apud Jo. Vaillantium in gente Æmilia num. XXXI. M. LEPIDUS. PONT. MAX. III. VIR. R. P. C. COS. ITER. Inscriptio Planci sepulcralis, Caietæ, ex Grutero pag. CCCXXXIX. 8. L. MUNATIUS. L. F. L. N. L. PRON. PLANCUS. COS. &c. Vide de Plancio Jo. Vallantium Familiarum Romanarum tom. II. pag. 154. Suetonius in Tiberio cap. V. *Natus est (Tiberius) Roma in Palatio XVI. Kal. Decemb. M. ÆMILIO LEPIDO ITERUM, L. MUNATIO PLANCO COSS. post bellum Philippense.* Plinius lib. II. cap XXXI. De tribus fibulis in cœlo visis, M. Lepido, L. Plancus coss. Plancus jam consul designatus fuerat, Cic. Philippica XIII. num. 16. Dio lib. XLVI. pag. 316. ubi de pactionibus Triumviratus: *Præterea compitum inter ipsos est ut inimicos suos cæderent, utque LEPIDUS in locum D. BRUTI CONSUL fieret.* Idem Dio lib. XLVII. pag. 336. M. LEPIDO (iterum) L. PLANCO COSS. Fasti Idatiani, & Vindebonenses: *Lepido, & Plancus.*

[1] **C**oss. L. Antonius, & P. Servilius Isauricus. Tabula Colotiana:.... ANTONIUS. P. SERVILIUS. P. F. Fasti triumphales Capitolini. L. ANTONIUS. M. F. M. N. COS. EX. ALPIBUS. Nummi apud Jo. Vaillantium in Familiis Romanis tom. I. pag. 93. 94. ubi L. ANTONIUS. COS. De L. Antonio consule, Appian. de bell. civilib. lib. V. pag. 679. Suetonius in Octavio cap. XIV. Dio lib. XLVIII. pag. 358. Anno sequenti P. SERVILIUS & L. ANTONIUS zomen consulatum autem hic. & Fulvia gesserunt. Ibidem ait, L. Antonium de Inalpinis quibusdam triumphasse. *Kalendis Januariis*, ac se Mario parem in eo jactasse, qui qua die magistratum initurus esset, triumphasset. Fasti Idatiani: *Antonio pietate, & Isaurico.* Fasti Vindebonenses: *Pietate & Isaurico.* Cognomen Pietatis sumpsit, inquit Dio lib. XLVIII. pag. 360. propter suum in fratrem (M. Antonium) pietatem. Ideo consul factus, fratri imaginem, & in aversa parte, PIETATIS SIGNUM, cognomini suo alludens, in denario expressit. *Acerra in manu Pietatis &c.*

[2] **C**oss. Cn. Domitius Calvinus II. & C. Asinius Pollio. Tabula Colotiana: CN. DOMITIUS. M. F. C. ASINIUS. CN. F. SUF. L. CORNELIUS. L. F. nempe Cn. Domitio & C. Asinio. SUF. P. CANIDIUS. P. F. Gruterus pag. C. 8. AD. III. EID. OCT. CN. DOMIT. C. ASINIO. COS. Vide Norisium in Cenotaphiis Pisaniis. Dissert. II. cap. VI. pag. 139. De hoc ipso Pollione Virgilius Ecloga IV. cecinit.

Teque adeo decus hoc avi te CONSULE, inibit.
POLLIO, & incipient magni procedere menses.

Dio lib. XLVIII. pag. 365. Perusia capita (quod fuit) CN. DOMITIO CALVINO ITERUM, ASINIO POLLIONE coss. & pag. 376. Inter ea temporis et si jam in exitu erat annus, abrogato pratoribus & consulibus magistratu, alios eis sufficerunt; nihil curantes, quod ii paucos dies essent cum ea dignitate futuri. Fuit inter eos, qui tum consules facti sunt L. Cornelius Balbus Gadibus natus &c. Mox de Saluidieni nece agit qui consul designatus fuerat. De Saluidieno Rufo ab Augusto ad consulatum usque proiecto, Suetonius in vita cap. LXVI. Nummi Augusti apud Occonem cum Epigraphe C. CÆSAR III. VIR. R. P. C. in aversa. Q. SALVIUS. IMP. COS. DESIG. Fasti Idatiani: Galbino II. (pro Calvinio) & Pollione. Fasti Vindebonenses Calvinio & Pollione.

primum in colloquium admissum, adeo sibi Antonium conciliasse, ut accusatores nequidem auditi, re infecta, diceferint.

Anno Periodi Graeco-Romana 5454. Cyclo Solis 26. Olymp. C. Luna 19. Indit. 9. Mund. 3965. Urbis condita 714. ante Christum 40. Juliano 6. Augusti 185. s. Herodis 1.

Coss. Cn. Domitius Calvinus II. & C. Asinius LXXVI. Pollio [2] Parthi, appetente vere in Syriam cum ingenti exercitu irrupere; quam Pacoro Regis filio & Labieno, qui ex clade Philippensi ad eos fugerat, Ducibus, universam nullo negotio, excepta Tyro, subegerunt. Tum divisis copiis, Labieno cum parte exercitus in Asiam missio, Pacorus in Palæstinam movit, ex Dione lib. 48. Josephus lib. 14. Antiquit. cap. 23. scribit, hanc Parthorum in Syriam irruptionem contigisse altero anno ab Antonii in Asiam adventu. Reste quidem, inquit Card. Nozisius in Dissert. 2. de Cenotaphiis Pisaniis cap. 6. nam anno Urbis 713. Antonius in Asiam e Græcia transmisserat, ac anno colligendis tributis consumto, Alexandriam hieme instante, perrexit; Parthi vero altero anno Urbis 714. Syriam invaserunt.

Palæstinæ id temporis Hyrcanus imperabat; omnia tamen unius Herodis ejusdem generis arbitrio gerebantur; quod ægre ferens Antigonus, cuius pater Aristobolus Judææ Regno quondam a Pompejo privatus fuerat, Parthos tota Syria victores, ingentium præmiorum promissis alleatos, in Palæstinam accivit, ut eorundem ope-

X X 2. ra

LXXVII.
Antigonus
Hyrcano e-
jecto, Ju-
dæis Rex
impositus &

ta paternum Regnum recuperaret. Pacorus, cum sciret, Hyrcanum Romanorum partibus stude-re, cum dupli exercitu in Judæam statim ve-nit, ut dejecto Hyrcano, Antigonum Regno præficeret. Antigonus cum copiis, quas priva-ta pecunia collegerat, Hierosolymam movit; at-que a civibus Herodis regimen perosis intra ur-bem admissus est; regiam tamen non occupa-vit, quod & situ munita, & valido milite in-structa, ab Herode tenebatur. Pacorus exerci-tum procul ab urbe castra metari jussit, expe-ctans conventuras a tota regione turbas ad Pen-tecosten, quam vocant, solennitatem, ex Josepho lib. 14. cap. 24. Ubi festa dies advenit, ac in urbe passim cædes fierent, aliis Antigoni, aliis Herodis partes foventibus, Pacorus seditionis componendæ prætextu, partem exercitus urbi admovit, ac Hyrcanum in colloquium amice venientem, ac nullos dolos veritum, specie Le-gationis ad Barzipharnen ducit, qui cum altero exercitu longius Hierosolyma substiterat. Hyr-canus, ubi in castra venit, in vincula conjici-tur, ac Antigonus Judæis Rex statim imponitur. Herodes qui in regia remanserat, Hyrcani capi-titate intellecta, Hierosolymis relatis, suos secum milites cum familia dicens. Maßadam mu-nitissimum oppidum se recepit; eodem vero vali-do præsidio ac copioso commeatu instructo, quo ob-sidium diutius protraherent, si eo Antigonus cum exercitu venisset, magnis itineribus in Ara-biam ad Malchum Regem Nabatæorum pluri-bus sibi beneficiis obstrictum, perrexit. Verum a Malcho jussus Regni finibus excedere, in Ægyptum iter intendens venit Pelusium; ubi a nautis Alexandriam navigaturis exclusus, a Ma-gistratu ejus urbis summo cum honore in Ægypti regiam deductus fuit. Cleopatra Herodis vicem miserata, eum Alexandriæ detinere cona-ta est; haud tamen efficere potuit ne Romam pro-peraret, procelloso licet tempore, & parum tran-quillis, ut nuntiabatur, rebus Italia, inquit Jo-sephus lib. 14. cap. 25. Itaque Herodes anno Ur-bis 714. post Pentecosten, mense circiter Junio, Alexandriam venit, indeque Romam, procello-so licet tempore, non vero hiberno licet tempore, ut perperam Rufinus ac Gelenius hæc Josephi verba, Χειμῶνος τε ὥρας, verterunt. Nam, ut Viris doctis observatum, vox Χειμῶνος, qua utitur Josephus, tum hiemem, tum maris procellam promiscue significat, eoque in loco hiemem nullo pacto designare potest. Solvens igitur inde ver-sus Pamphyliam, & cum gravi tempestate con-flictatus, ægre in Rhodum evasit, jactura etiam sarcinarum facta, subdit Josephus ibidem.

LXXXVIII.
Bellum in Italia inter Cæsarianos & Antonianos.

Cæsar Octavianus, cum accepisset, Antonium ex Asia in Græciam venisse, veritus ne idem initio cum Sexto Pompejo foedere, bellum sibi denuntiaret, animum induxit Fufii Caleni, qui Antonii nomine Galliam ac Hispaniam tenebat, legiones suas in partes trahere. Dum cunctatur, honestam occasionem perficiendi expectans, Calenus Legatus morbo absumitur, ac Cæsar propere in Galliam profectus, Antonianas legiones sibi adjunxit, simulque Galliam ac Hispaniam, quæ huc usque Antonii Legato pateruerant, occupavit. Antonius hisce intel-lectis, cum Sexto Pompejo contra Cæsarem con-spirans, cum classe in Italiam venit, ac Sipu-tum cepit; inde Brundusium copias admovit, & cum oppidanis in urbem illum admittere re-cusassent, ob-sidium terra marique inchoavit. Ita Dio lib. 48. & Appianus lib. 5. pag. 704. Cæsar Sexti Pompeii amicitiam quæsiverat, ne cum duobus hostibus una simul bellum gerere cogeretur; at cum Pompejus nullas pacis conditiones admitteret, inquit Dio lib. 48. ad annum Urbis 714. M. Vipsanio Agrippa bellum contra eum gerendum injuxit, ipse vero in Galliam profectus est. Qua recognita, Pompejus, observato eo

tempore, quo Apollinaribus ludis exhibendis, oc-cupatus erat Agrippa (Præturam enim tum ge-rens, ac præcipuus amicus Cæsaris splendide omnia agebat, ludosque inter cetera cœlestres bi-duo præbebat, &c.) in Italiam transmisit, ac tam-diu in ea prædas agendo commoratus est, donec Agrippa adveniret. Etenim Antonius contracta cum Sexto Pompejo societate, auctor eidem fuerat, ut classe educta, Italæ maritima infesta-ret, dum interim ipse in altera Provinciæ par-te Brundusium ob-sidio premebat.

LXXIX.
Pax Cæsa-rem inter & Anto-nium san-cita.

Is Dionis locus, quo Dio hujus belli civilis tempus designavit, insignem characterem nobis suppeditata Card. Norisio loco citato, ad He-rodiani Regni initium recte consignandum, pri-mum observatum. Nam Card. doctissimus ex col-latis testimoniis Macrobii, Dionis ac Tullii de-monstrat, Ludos Apollinares, factos fuisse IV. Idus Julias, ac postea decretum, ut Natalitia Cæsaris eo die celebrarentur. Livius lib. 37. ad annum Urbis 564. ait: Ludos Apollinaribus ante V. Idus Quintiles, cœlo sereno, interdiu obscurata lux est, cum Luna sub orbem Solis subisset: in veteri Kalendario a Lambecio publicato, III. Non. Julii signantur Ludi Apollinares; dein IV. Idus Julii Cæsaris Natalis; & statim, III. Id. Ludi Apollinares. Habemus itaque ex Dio-ne, Agrippam Prætorem anno Urbis 714. men-se Julio, dimidia fere sui parte exacto, circa Ludos Apollinares occupatum, quo tempore Sex. Pompejus Thurios ac Cosentiam ob-sedit; Anto-nius vero Brundusium militari corona vallatum premebat. Cæsar novis Legatis Galliæ ac His-paniæ impositis, in Italiam venit, statimque jussit Agrippæ, ut contra Pompejum copias du-ceret, ipse vero contra Antonium movit, ac prope ejusdem vallum castra metatus est. Agrip-pa Sipuntum levi negotio recepit; Pompejus vero a Thurus repulsi, Cosentia ob-sidium conti-nuabat. Antonius diuturnioris ob-sidionis impatiens, machinas dejiciendis mœnibus parabat, nec Cæsari ulla spes erat munitiones Antonii superandi. Hæc mense Septembri contigisse nullus inficias ibit. Nam, ut subjungit ibidem Card. Norisius, Cæsar antequam Brundusinum in a-grum veniret, Canusi per aliquot dies corpore languens decubuerat, ex Appiano lib. 5. pag. 704. Inter ea utriusque partis milites moleste ferre, Ducum ambitione mutuisque dissensionibus Italiani civilibus armis devastari, colloquia de componendis mutuo foedere Imperatoribus miscere; pacem publice loqui, suam in bello operam negare. Tum L. Cocceius Cæsari ac Antonio ex æquo pergratus, ultro citroque ad eosdem commens, pacem tandem inter utrumque certis quibusdam conditionibus conciliavit. Antonius Ventidio in Asiam adversus Parthos ire jussus, una cum Cæsare in Urbem profectus est. Senatus autem decreverat ob initam con-cordiam, ut ambo ovantes Romam ingrederen-tur. In Fastis enim Capitolinis legitur:

M. ANTONIUS. M. F. M. N. III. VIR.
R. P. C. OVA....
QUOD. PACEM. CUM. IMP. CÆSARE.
FECIT.

Annum ac diem temporis injurya abrasit; an-num tamen Urbis 714. colligit Card. Norisius loco laudato ex triumpho L. Censorini, qui in iisdem Tabulis postea recitatatur.

Cæsar & Antonius ovantes Romam intrant.

L. MARCIUS. L. F. C. N. CENSORINUS.
COS. A....
EX. MACEDONIA. K. JAN.

Ineunte anno Urbis 715. Marcius Censorinus eadem die Kal. Januarii, qua Consulatum ca-pessivit, triumphum egit. Igitur Oratio Anto-nii

nni anno superiori, currenti nempe, contigerat. Rursus circa finem Septembris utrumque Imperatorem Romam ovantem intrasse, non obscure demonstrant res de brevissimo illo bello a Romanis Scriptoribus narratae. Bellum enim eruperat circa dimidium Julii, Agrippa *Ludis Apollinaribus* occupato, ac Cæsare Galliæ ac Hispaniæ statum Roma procul disponente, qui cum ex Gallia revertisset, ac contra Antonium Legiones duceret, iisdem, quod contra suum dudum Imperatorem pugnare recusarent, castra deserentibus, alium exercitum accire coatus fuit; dein per aliquot dies ægrotavit, antequam prope Antonium castra metaretur. Ad hanc, apud Brundusium gesta vix bimestri spatio una cum superioribus contingere potuerunt; unde vel exeunte Septembri, vel ineunte Octobri uterque Imperator ac Triumvir Romam ovantes redire, ac non modo Urbem, verum etiam Italiam universam ingenti lætitia affecerunt; cum civili bello in ipsa Italia sœiente, agrorum vastationem, urbium direptiones, ceteraque incommoda sibi coloniæ ac municipia timerent; quam tamen sollicitudinem pax improvisa sustulerat.

LXXX.
Epocha
prior Re-
gni Her-
diani.

Parum tranquillis rebus Italia, ut inquit Josephus lib. 14. cap. 25. id est, dum hæc in Italia geruntur. Herodes instructa apud Rhodum triteme in Italiam Erundusium appulit. Inde Romanum profectus, ante omnes Antonio denarravit ea, qua sibi in Judæa contigerant, inquit Josephus ibidem, occupatam videlicet Parthorum auxiliis ab Antigono Palæstinam, dejectum Regno Hyrcanum, ac turpiter inter vincula multilatum, se tamen per procellas (ut recte hæc verba διὰ χειμῶνος, verit Interpres) ad ipsum navigasse, a quo afflictæ, atque tum ab hoste obesse familiæ meliora fata speraret. Antonius amici vicem dolens, simulque indignatus, Antigonum Parthorum copiis instructum Judæam invassisse, re cum Collega Triumviro communicata, communis consilio decreverunt, Herodem Judæorum Regem per Senatum designare. Itaque convocatis Patribus, Regnum Palæstinæ Herodi S.C. delatum est: atque hoc pasto, inquit ibidem Josephus cap. 26. ille regium fastigium adeptus est 184. Olympiade, C. Domitio Calvino iterum, C. Asinio Polione Coss. Ex quibus a Card. Norisio docte observatis colligitur, Herodem labente Octobri currentis anni, vel potius exeunte Septembri Regnum Judæa a Romanis acceptisse. Hinc deducta prima Herodiani Regni epocha, secundum quam dicitur a Josepho lib. 1. de Bello cap. ult. regnasse annos triginta & septem, postquam Rex a Romanis designatus est. De altera ejusdem Regni epocha, secundum quam dicitur a Josepho ibid. annos quatuor ac triginta ab interficto Antigono, Regno potius, longe major difficultas est, a quo scilicet Urbis conditæ anno repetenda sit. Dio enim lib. 49. Hierosolymam ab Herode anno Urbis 716: capitam scribit: Josephus vero lib. 14. Antiquit. cap. ult. uno anno tardius rem gestam narrat. Inde ex Chronologis alii Dionem, ut Usserius in Annalibus Vei. Test. & Card. Norisius loco laudato, alii Josephum, initium secundi Regni Herodiani cum anno Urbis 717. copulantem, sequuntur. Toinardus V. C. mihique amissimus, dum Parisis essem, dixit mihi se non dubitare, quin Dio hallucinatus fuerit, & quin ideo anno Urbis 716. scripsit: Anno in-

sequenti nihil memoratu dignum a Romanis in Syria actum est, quia scilicet eo anno, quæ 717. in sequenti facta, ipse narravit. Quam opinionem cum in examen adduxisset, indubitate esse compéri. Porro Baronii hac de re Baron. n. sententiam anno Urb. 724. commodius confutabo.

Ab hoc tempore Scepstrum regium atque Ducatus defecit de Tribu Juda & domo David, Iudaorum ut explicat Baronius num. III. & seqq. Eodem in Herode circiter tempore legitima summi Sacerdotii institutio apud Judæos declinavit. Baronius num. VII.

Anno Periodi Graeco-Romana 5453. Cyclo Solis 27.
B. Luna 1. Indi. 10. Mundi 3966. Urbis condita 715. ante Christum 39. Juliano 7. Augusti 6. Herodis 2.

Coss. L. Martius Censorinus, & C. Calvisius Sabinus [1] Cæsar & Antonius Triumviri, qui post pacem anno superiore inter se sancitam, Herode in Romanum Imperium denuo partiti fuerant, bellum hoc anno contra hostes gessere: Bellum contra Pompeium Casari obvenit, ne quid aliud morante. interveniret: Parthicum vero Antonio ad ulciscendam illatam Grasso injuriam, inquit Appianus lib. 5. de Bel. civil. Antonius anno elapsò exeunte Herodem Regem intra septem dies insperata felicitate ornatum dimisit ex Italia, ait Josephus lib. 14. Antiquit. cap. 26. Toto autem ejus absentia tempore Antigonus familiam ejus oppugnabat in Massada. Verum, Herodes ex Italia reversus Ptolemaidem, collectis non mediocribus copiis, properavit per Galilæam contra Antigonum, adjutus a Silone ac Ventidio, ad quos Delli (sic legendum in Josepho citato cap. 27. non Gellius) ab Antonio missus fuerat cum mandatis, ut Herodem in suum Regnum deducerent. Herodis ulterius procedentis copiæ augebantur in dies, & tota Galilæa, paucis exceptis, stabat ab ejus partibus. Capta Joppe properavit Massadan ad liberandos obsidionem domesticos, eaque & Reffa castello captis, petebat Hierosolymam. Tum Hierichuntem se consultit, offendensque urbem reliquam ab habitatoribus, quos capere potuit, dimisit. Romani vero invadentes urbem diripuerunt: Rex igitur, relicto in ea praesidio, reversus est, & Romanum exercitum hibernatum in recens deditas regiones dimisit, Idumaam, Galilæam & Samariam, inquit Josephus libro citato, qui paulo post subdit: Eodem tempore Antonius morabatur Athenis. Usserius in Annal. Vet. Test. anno ante Christum 40. & Card. Norisius in Cenotaphiis Pisaniis Dissert. 2. cap. 6. hæc anno præcedenti facta scribunt, hancque hiemem primam Norisius putat, postquam Herodes a Romanis Regnum obtinuit. Qui error inde eis natus, quod Pacorum Regis Parthorum filium hoc anno occisum velint; indeque quæ anno sequenti in Judæa acta, hoc anno narrant. Verum Pacori nec anno tantum sequenti contigisse infra demonstrabimus. Utrumque etiam decepit Antonii commemoratio in urbe Athenensi. Arbitrati enim sunt, Antonium sub exitu præcedentis anni Athenas venisse, & postquam ibi hibernasset, inde hoc anno ad bellum profectum suisce, quod Appianus lib. 5. de Bel. civil. pag. 716. postquam locutus est de pace a Cæsare & Antonio cum Sex. Pompeio facta, de qua mox, de Antonio

NOTÆ

[1] **C**off. L. Martius Censorinus & C. Calvisius Sabinus. Fasti Triumphales Capitolini. L. MARCIUS. L. F. C. N. CENSORINUS. COS..... EX. MACEDONIA. K. JAN. Dio lib. XLVIII. pag. 377. Qui proximus fuit post id annus, L. MARCIO, C. SABINO Coss. Mox pag. 378. Consules autem electi sunt, non ut moris erat duo, qui annum eum magistratum gererent: sed ipsis comitiis tum primum plures designati simul sunt. Fasti Idatiani: Censorino & Sabino. Ita Vindebonenses habent.

tonio dicat: *Hibernavit Athenis cum Octavia, si-
cut ante (anno superiori) Alexandria cum Cleo-
patra.* At verum quidem est, Antonium post
pacem illam compositam, non præcedentis anni
fine, ut mox videbitur, sed currentis initio,
relicta Italia Athenas venisse, ibique hi-
bernasse. Sed ea in urbe non solum toto hoc
anno, sed etiam magna parte in sequentis versa-
tus est, ut ex dicendis liquebit, & Dio lib. 48.
de rebus sub hujus anni Consulibus peractis lo-
quens, his verbis indicat: *Bellum vero Labieni
& Parthorum hoc modo confectum. Antonius in
Graciam ex Italia reversus (ipso hujus anni ex-
ordio) multum ibi temporis exegit, simul ut sua
cupiditati fatisficeret, simul ut quam maxime
debilis Provincia Pompejio traderetur, urbes affligens.* Ibi inter alia, qua contra patrium morem
agebat, Bacchum se alterum nominavit, &c. His
rebus ipse occupatus P. Ventidium in Asiam pra-
missit. Appianus quidem lib. 5. de Bel. civil. di-
cit, Ventidium in Asiam, ut reprimerebat Par-
thos, Labienumque anno elapsu, post pacem
Cæsarem inter & Antonium pacatum, missum fuiss-
e; sed jam in libro de bellis Parthicis rursum
hoc anno adversus Parthos missum, ut mox di-
cetur, afferuerat. Diu itaque Antonius Athe-
nis mansit, ibique dum ageret, quæ mox a Josepho
narrata, contigere. Neque hoc anno in
Parthos ipse movit, sed tantum in eos Ventidium
præmisit; nec etiam ante annum sequentem in
Asiam profectus est.

LXXXII. *Pax inter Pompejum & Trium viros sancta.* Parte altera Antonius ac Cæsar postquam an-
no superiori circa mensem Octobrem inter se se-
reconciliati fuissent, cum Urbs fame premere-
tur, Sex. Pompejo Magni Pompeji filio nume-
rosa classe impedita, ne commeatus Romanus
adveherentur, Populi Romani conviciis coacti,
pacem cum eodem Pompejo fecerunt, qui in col-
loquium cum Triumviris venerat. Conditions
recitant Dio lib. 48. sub hujus anni Consulibus
& Appianus lib. 5. de Bel. civil. pag. 713. Ha-
bitum illud colloquium apud Misenum Campa-
niæ oppidum, ut ibid. Dio. Dein Sextus in
Siciliam navibus reversus est, Cæsar & Anto-
nius ad Urbem terrestri itinere, inquit Appia-
nus citatus. Porro de pace in exitu anni præ-
cedentis actum, ut prodit ibidem Dio sub præ-
cedentis anni Consulibus, & hujus initio quod
tunc per socios actum fuerat, in præfato col-
loquio confirmatum, & pacis conditiones scriptæ.

LXXXIII. *Parthi a Ventidio willi.* Antonius in Italia junctus amicitia Cæsari &
Pompejo tenenti Siciliam, præmisit rursum in Asiam Ventidium, ut Parthos non sinaret ulterius
procedere, inquit Appianus lib. De Bellis Par-
thicis, qui paulo post subdit: *Quo tempore Athe-
nis hibernanti primi successus Ventidii nuntiati sunt, viatos esse Parthos prælio, casum Labienum,
& Phraexem præstansimum e Regis (Partho-
rum) Ducibus. Quonobrem epulum Gracis pra-
buit, & suscepit Prefecturam Atheniensis gymna-
si.* De eadem victoria hæc Plutarchus in An-

tonio habet: *Ibi cum Athenis hibernaret, affe-
runtur latissimi nuntii, Ventidium præfigatis Par-
thorum copiis, Labienum & Pharnapatem bellis-
cosissimum Orodis Regis Ducem occidisse. Rem ge-
stam fusa narrat Dio laudatus, qui quidem an-
num, sed tempestatem non designat. Cum ta-
men tam Plutarchus, quam Appianus citati as-
serant, Antonium nuncium de vicis Parthis accepisse, dum Athenis hibernaret, manifestum
est, victoriam illam vel exeunte autumno, vel
ineunte hieme currentis anni reportatam, &
circa hiemis initium ejus nuntium ad Antonium
Athenis hibernantem perlatum. Plutarchi enim
& Appiani verba de fine hiemis præsentis anni
loqui non videntur; cum hujus anni initio
Ventidius in Asiam missus fuerit, neque fieri
potuerit, ut ea hieme & Parthos vinceret, &
victoriæ nuntius ad Antonium perferretur. Tam
Usserius, quam Nor. sius locis citatis hanc cla-
dem anno præcedenti illigant. Fundatur Nor-
risius in Dissert. 2. cap. 16. pag. 283. in his
quæ Livius lib. 127. refert: *Pace facta cum Ca-
fare (circa Octobrem scilicet anni urbis 714.)
sororem ejus Octaviam in matrimonium duxit.* Q.
Salvidicium consilia nefaria contra Cæsarem mo-
litum, indicio suo detexit: *isque damnatus, mor-
tem sibi concivit (anno etiam Urbis 714. ex
Dione lib. 48.) P. Ventidius Antonii Legatus,
Parthos prælio viatos Syria expulit, Labieno co-
rum Duce occiso. Cum vicinus Italia hostis Sex.
Pompeius Siciliam teneret, & annona commec-
tum impeditiret: cum eo postulatam pacem Cæsar
& Antonius quidem fecerunt, ita ut Siciliam Pro-
vinciam haberent. Præterea motus Africa & bel-
la gesta continet; quæ bella anno Urbis 716. ex
Dione gesta. Verum, cum Dio victoriam illam Parthicam cum anno Urbis 715. diserte
conjugat, & Appianus laudatus affirmet, eam
relatam a Ventidio, postquam in Asiam rursum
præmissus est, quod factum, uti diximus, hu-
jus anni initio, quæ obscura in Livii narratio-
ne videntur, ex clarissimis Dionis & Appiani
verbis explicanda.**

Anno Periodi Graeco-Romanæ 5456. Cyclo Solis,
28. A. Luna 2. Indic. 11. Mundi 3967. Ur-
bis condita 716. ante Christum 38. Juliano 8.
Augusti 7. Herodis 3.

Coff. Ap. Claudio Pulcher, & C. Norbanus Flaccus (1) Hispania in Cæsaris Octaviani po-
testatem per Domitium Calvinum Proconsulem
anno superiori, teste Dione lib. 48. redacta, a
Kalendis Januariis hujus anni Hispani Eram
suam deduxere, triginta nempe octo solidis an-
nis ante Eram Christianam. Itaque annis Chri-
sti Dionysianis semper adde XXXVIII. ut ha-
beas Eram Hispanicam, aut ex Era Hispanica
detrache, ut a unum Christi invénias. Baronius
a præcedentis anni Consulibus Eram Hispanicam
deducendam putat, quia scilicet Eram Christia-
nam

[1] Coff. Ap. Claudio Pulcher, & C. Norbanus Flaccus. Dio lib. XLVIII. pag. 383. APPIO CLAUDIO C. NORBANO consulibus, lib. XLIX. pag. 405. Id factum CLAUDIO, & NORBANO coff. Fasti Idatiani, & Vindebonenses; Pulchro, & Flacco.

Hoc anno consul designatus est M. Agrippa e gente Vipsania plebeia, non e Vipstania, ortum
trahens, nullis majorum imaginibus clarus, qua de re pluribus Norisius in Cenotaphiis Pisaniis
Dissert. II. cap. I. Vipsanii nomen, quasi argumentum paterna humilitatis, M. Agrippa, ut ait
Seneca lib. II. Controvers. XII. sustulit. Fulvius Ursinus tamen putat, M. Agrippam familia-
equestris ortum, ut indicat Cornelius Nepos in Vita Attici. Antiqui fere omnes novitatem generis
objiciunt, ut Velleius lib. II. cap. XCVI. Tacitus Annal. lib. I. cap. III. Seneca allato loco, &
Suetonius in vita Octavii cap. XXIII. Quare Ursini conjectura ex verbis Cornelii Nepotis suffulta
corruit; sordido tamen aut vili plane loco M. Agrippa natus non est, quod intima ejus familiaritas
cum Octavio Cæsare a teneris annis indicat. Insuper Vipsania gentis nomen ab ejus filia Vipsania
usurpavit, ex Tacit. Annal. lib. I. cap. XII. & lib. III. cap. XIX. & a Martiale lib. I. epigram.
CIX. Vipsana laurus memorantur, nempe porticus Vipsanii Agrippa lauro ornata. Cæterum M. A-
grippa familiæ suæ extollendæ gratia nummum cedendum curavit, ubi caput Augusti visitur, &

nam cum anno Juliano XLIV. auspicatur. Sed præterquam quod Era Christiana ab anno Juliano XLVI. exorditur, a Consulatu Sabini ad annum Julianum XLIV. anni tantum XXXVII. colliguntur. Cum itaque certissimis demonstrationibus constet Eram Christianam a Kalendis Januariis anni Juliani XLVI. repetendam, Eram Hispanicam ab hoc anno proficiisci, in dubium revocari non potest:

LXXXV. Pacorus Orodis Parthorum Regis filius, ut acceptam anno superiori a Romanis cladem ulcisteretur, copiis ex hibernis eductis, contra Ventidium iter intenderat. Is ubi hæc accepit non levì metu perculsus est, cum nec urbes esfent adhuc in Romanorum amicitia confirmatae, & exercitus in hibernis etiamnum dispersi, ut scribit Dio lib. 49. Quare ut properanti Pacoro moram iniiceret, ac tempus colligendis copiis nanciseretur, fraude, a Dione laudato ac Frontino lib. 1. de Stratag. cap. 1. narrata, usus est, & parte exercitus, qui in Cappadocia ultra Taurum hiemaverat, cæteris copiis adjuncta, motisque castris in Cyrrhesticam Syriæ regionem perrexit, ac Parthos fluvium transire passus est, quo timoris opinionem illis iniiceret. Signis postea collatis, iterumque metu simulato, jussit legionarios quasi hostilium sagittarum nimbis confixos procumbere, ac in hostem victoriæ opinione securum, ac spe prædæ laxatis ordinibus irruentem insurgere. Ita vici fugati Parthi, toto inter Orontem atque Euphratem spatio lata strage ceciderunt, viginti millibus una cum Pacoro in acie desideratis. Dies rei gestæ ex his Dionis lib. 49. verbis elicetur: *Videbatur Crassi calamitatem Pacorus abunde compensasse, presertim cum eadem anni die utraque res evenisset; quod etiam eodem die accidisse testantur Rufus in Breviario, & Eutropius lib. 7. Crassum autem octavo mensis Junii die peremptum ad annum Urbis 701. ostendi. Quoad victoriæ reportatae annuni, sine quo secunda Regni Herodiani Epochæ certo detegi non potest, Usserius in Annal. Vet. Test. & Card. Norisius in Dissert. 2. de Cenotaphis Pisani pag. 143. existimant, illud prælrium ipsius Dionis testimonio in annum præcedentem incidisse. „ Nam, ait „ Card. Norisius, scribit Dio statim ab Antonio Ventiidiū Praefectura privatum, neque tunc, neque deinceps illum ulla in re ejusdem opera usum fuisse. Cajus autem socius, inquit Dio, Syria & Cilicia ab Antonio præpositus, Aradios expugnavit, ac Hierosolymam unam cum Antigono Rege cepit; tempus vero designans, ait: Id factum Claudio & Norbano Coss. Quare, cum hi Magistratum gesserint anno Urbis 716. eo anno Zosius erat Legatus Antonii in Syria, anno vero superiori 715. Ventiidiū eandem Syriam administrabat, quo etiam anno Parthos insigni clade profligavit. Ita Card. Norisius. At illud argumentum reminiſtie evincit. Nam verum quidem est, post hoc prælrium Ventiidiū ab Antonio Praefectura privatum, Sosiumque Syriæ ac Ciliciae ab eo præpositum, idque currenti anno. Sed hoc non impedit, quin Ventiidiū, qui anno elapsa Syriam regebat, & egregiam victoriam de Parthis retulit, eandem Provinciam majori hujus anni parte gubernarit, & postea ei Sosius subrogatus ficerit. Neque Dio existimare potuit, victoriam Parthicam, in qua Pacorus occisus, anno præce-*

denti relatam fuisse, cum alteram victoriam in qua Labienus & Pharnapates interfici, sub præcedentis anni Consulibus, annoque Urbis 715. consignet; & aliunde certum sit, adversariis etiam fatentibus, eas victorias ad duos diversos annos pertinere. Dio itaque lib. 48. sub Consulatu Martii & Sabini anno præcedenti gesto, priorem victoriam recitat, sed postea libro sequenti, cum recitasset necem Sexti Pompeji, quæ contigit anno Urbis 719. ineunte, orditur bellum a Ventidio contra Parthos gestum hoc anno, occasione fugæ quam Pompejus ad Parthos meditabatur, & in qua deprehensus trucidatus est. Quaniobrem quod ibidem narrat Dio, currentis anni supplementum quoddam est, non vero præcedentis, seu Urbis 715. cum victoriam eo anno de Parthis relatam fuso recitarit. In eo autem peccat Dio, quod sub præsentis anni Consulibus Hierosolyma capta afferit. Quod forsitan ab eo factum, ut uno tenore Antigoni Regis casum narraret.

Antonius itaque hoc tantum anno ad bellum **LXXXVI.** Parthicum profectus est, de qua profectione intelligenda verba Plutarchi in Antonio, ubi, in Antigone cum narravit quæ Antonius Athenis egit ait: *num Inde ad bellum proficisciens fertum excerptis sacra daorum oliva & ex clepsydra vas aqua plenum secundum Regem monum quoddam oraculum secum tulit. Interea Pacorum vet.* Regis filium una cum magnis Parthorum copiis in Syriam irrumpentem, Ventiidiū in Cirrhestica delevit. Quod & Appianus libro de bellis Parthicis habet. Usserius & Card. Norisius laudati, qui hanc profectionem a Plutarcho memoratam cum anno præcedenti conjungunt, non animadverterunt quod eo anno Dio lib. 48. prodit; Antonium nempe, qui initio antecedentis anni Athenas venit, per multum ibi temporis exegisse, eo anno Ventiidiū in Asiam præmisisse, & postea, præseni nempe anno, illuc ipsum profectum esse. Ventiidiū cum Syriam pacasset, contra Antiochum duxit, eo obtenu, quod is ei servos non dedidisset; re autem vera pecuniae spe potiundæ. Hoc agenti Antonius subito supervenit, & cum inviditeret etiam ob rem proprio ductu præclare gestam, tamen officio suo eum detrusit, & neque tum, neque deinceps ulla in re opera ejus usus est, inquit Dio lib. 49.

In Palæstina, teste Josepho lib. 14. Antiq. cap. **LXXXVII.** 27. hæc gesta. In Syria Ventiidiū Silonem accusans contra Parthos, jussit primi Herodi Syria. navare operam, deinde ad proprium bellum exire Provinciales auxiliarios. At Herodes, Silone ad eum misso; exercitum contra latrones in speluncis degentes duxit, & speluncas omnes in præruptis montibus sitas expugnavit. Tum in Samariam profectus est, ut armis cum Antigono rem decerneret. Interea, inquit Josephus, caso in pugna Pacoro & Parthos profligatis, (die nempe octava mensis Junii, ut mox ostendi.) Ventiidiū Herodi in auxilium mittit Macharam cum duabus legionibus & mille equitibus, jubente hoc Antonio. Herodes vero properavit ad Antonium oppugnantem Samosatam fitam ad Euphratem fluvium. Postquam autem pervenit Antiochiam, ducem se præbuit iis; qui adire Antonium cupiebant. Ubi prope Samosatam ventum est, exercitum ei honoris causa misit Antonius: Antiocho autem paulo post id castrum dedente, & hoc pacto finito bello, Sosio Provinciam Antonius cum exercitu tradidit: commendatoque Herodis nego-

NOTÆ ex altera parte M. AGRIPPA. COS. DESIG. Nam ob res prospere adversus Gallos gestas. A. V. 716. eum ad triumphum revocavit, & consulem designavit in annum insequentem 717.

Sub finem anni Era Christianæ 1714. inter Mutinam, & Brixillum aratro detectus fuit thesaurus ingens aureorum numismatum, qui putatur fuisse arca militaris exercitus Antoniani contra Augustum; inter ea numismata exstabat Octavii effigies cum elogio. Triumviratus & M. AGRIPPA. COS. DESIG. Vide de hujus thesauri inventione Bernardum Montefauconum in suppl. antiqu. expl. tom. III. cap. VI. pag. 137.

uagatio in Aegyptum ipse profectus est, inquit Josephus. Obsidionem Samosatensem multum temporis durasse indicat Plutarchus, quando de Samosatenis scribit: Ob desperationem in audaciam versi, diu Antonium oppugnacioni intentum tenuere.

LXXXVIII. *Gesta in Palastina.* *Expugnatis Samosatis, Sosius, cui, ut dixi, Antonius Syriae Provinciam tradiderat, duas legiones in Iudeam cum Herode præmisit, ipse eum reliquo exercitu sequebatur, inquit Josephus. Postquam ad Libanum montem pervenit, Ptolemaidi petiit, & qui castellum tenebant, illud deseruerunt. Dein eum Pappo Antigoni Duce signa contulit, atque hostes ad internectionem excedit. Videre erat, inquit Josephus, hostes agminatim diffugere, & nisi repente valida tempestas intervenisset, Regii vultores petiissent confessim Hierosolymam, & bello finem imposuissent. In Graeco legitur: οὐ εἰ μὴ χειμῶν ἔπεος, θάρος ἀντί της ἐπὶ ἵεροδυμανί βασιλεός σπασία, θαρρεῖσα τῷ νέφελος, τὸ πᾶν ἦν τοῦ τίρυστον: quæ verba sic verti debent: Et nisi regios vultores hiemis asperitas prohibuisset, statim Hierosolymam petiissent, & finem bello imposuissent, ut recte Interpres lib. 1. de Bello cap. 13. ubi eandem historiam Josephus repetit, similia verba interpretatur hoc modo: Nisi vehementi hieme prohibitus fuisset, Herodes scilicet. Vocem enim κειμένων in utroque loco hic mem significare, eamque jam infuisse, rerum a Josepho narratarum series evidenter demonstrat. Neque de hoc dubium esse potest. Tota difficultas est, an Josephus loquatur de hieme anni Urbis 716. currenti scilicet, an vero de hieme anni antecedentis. Ea enim hieme exacta, Hierosolyma obsessa, & in Herodis potestatem redacta. Card. Norisius citatus aliquique plures, qui maiorem fidem Dionis cladem Hierosolymitanam hujus anni Consulibus alliganti, quam Josepho eandem cum sequentis anni Consulibus conjungenti, adhibendam arbitrantur. contendit, post Herodem Romæ Regem renuntiatum duas tantum hiemes effluuisse; priorem, de qua cum Josepho lib. 14. Antiquit. cap. 27. locuti sumus, & posteriorem de qua mox cum eodem Josepho: ita ut laudata mox verba de præcedentis anni hieme intelligentia sint, & currenti anno ubi hiems remisit, urbs expugnata sit. Verum in Rebus Syriacis sicut Josephus magis dignus cui credatur, quam Tacitus, ut anno Christi XLII. num. VIII. videbimus, ita & in iisdem Dionis præferri debet. Josephus enim Herodis Vitam ex voluminibus Nicolai Damasceni, qui eam exararat, exscriptis. Nicolaus vero amicorum fidissimus Herodi habebatur, ac in rebus gravissimis nomine Herodis apud Augustum Legatione perfunditus est; cui etiam Regi Historias sciendi cupidus, supracentum ac viginti quinque volumina rerum in Orbe gestarum ex antiquis quibusque Scriptoribus compilata, nuncnpavit; cuius sane prægrandis Operis excerpta quædam Valesius publicavit. Hinc Orationes ejusdem Nicolai libris Josephi insertæ leguntur, ut eadem Historia ejusdem manu majori ex parte scripta videatur. Ptolemai quoque de Vita Herodis Codices ad manus eidem Josepho fuere. Quæ Torniello in Annal. Sacris, & ipsimet etiam Norisio observata. Josephus autem ideo tantum duas hiemes illas memoravit, quia bellum nonnisi post priorem quam silevit, inchoavit. Denique, cum prima de Parthis victoria in annum Urbis 715. altera vero in qua Pacorus occisus; in præsentem inciderit, urbis Hierosolymitanæ occupatio non nisi sequenti anno, ut recte Josephus, continere potuit.*

LXXXIX. *Josephus lib. 14. Antiquit. cap. 26. dicit Senatorum Romanum Herodem Iudeæ Regem declarasse, quod Antonius retulisset, ad Parthicum bellum plurimum conducere, ut regnaret Herodes; additumque Antigonum hostem judicatum, quod contentis*

Romanis, a Parthis accepisset Imperium Iudeæ. Viraque rum nempe. Quare si quæ Romanos inter & regni Hispani Parthos gesta annis suis certo assignentur, qui rodiani bus annis Herodes primum Rex Iudeæ renunciatus fuerit, & postmodum Antigono devicto, bello Par-

Hierosolymis regnare cœperit, indubitate etiam thico inno-

constabit. Post pugnam itaque ad Philippos Macedoniam civitatem, anno Urbis DCCXII. omnium conseruauit habitam, in qua Brutus, & Cassius Julii Cæsaris interfectorum, visti profligatique, Imperium Cæsar; Antoniusque inter se partiti sunt, & Antonius in Asiam, Cæsar in Italianam cursum convertit; idque anno Urbis DCCXIII.

ut asserit Dio lib. 48. ipso ejus initio: Tum Antonius exactis tota Asia, ac Syria gravissimis tributis, que multis motibus occasionem præbuerer, relicto in Asia L. Munatio Plancus; in Syria vero L. Decidio Saxa, militibus per hiberna distributis, in Aegyptum post Cleopatram profectus est, inquit Appianus lib. 5. de Bellis Civil. pag. 677.

XC. *Anno Urbis DCCXIV. Italia bello civili inter Cæsarem ac L. Antonium Consulem flagrante, Antonioque Aegypti in hibernis voluptatibus indulgente, Parthi Pacoro Regis Parthorum dictus anno filio, ac Labieno Ducibus, Syriam aggressi, quo Parthi subegere universam, Tyro excerpta: quam Ur-*

Syri, ante ceperant, ac neque suasionibus; neque vi (nam classem Parthi nullam fecum habebant) in potestatem ejus redigi potuerunt, inquit Dio lib. 48. pag. 372. Tunc contigit quod refert Josephus lib. 14. Antiquit. cap. 24. Antigonus, inquit, mille talenta & quingentas mulieres datum se Parthis est pollicitus, si ab Hyrcano in illum regnum transferrent, & Herodem una cum suis interficerent: que tamen non dedit; sed Parthi nihil minus asserturi regnum Antigono, duxerunt versus Iudeam exercitum, Pacorus per maritimam, Satrapa per mediterraneam. Pacorum excluderunt Tyrii, sed Sidonii ac Ptolemaidenses introniserunt. Hæc Ptolemaidensium deditio ad Parthos hoc anno facta diligenter notanda; ex ea enim validum argumentum infra deducemus, ad priorem pugnam Parthos inter & Romanos habitam, in qua Labienus occisus, suo anno reddendam. Porro Syriam anno Urbis DCCXIV. a Parthis occupatam, testatur non solum Dio citatus, sed etiam Josephus lib. 14. Antiquit. cap. 23. qui ait, id factum altero anno ab adventu Antonii in Asiam, quo eum anno Urbis DCCXIII. se se contulisse supra diximus. Illius invasionis occasione Herodes Rex Iudeæ a Senatu Romano declaratus, idque eo anno Urbis DCCXIV. exeunte, ut jam demonstratum est. Annos autem Urbis cum Historicis Romanis a Kalendas Januariis hic auspicor. De priori hac Regni Herodiani epocha nulla difficultas superesse videtur.

Verum secunda haec tenus in obscuro fuit, XCI. aliis cum Dione eam ad annum Urbis DCCXVI. Prior Venaliis ad annum Urbis DCCXVII. referentibus. Sed Hierosolymam anno tantum Urbis DCCXVII. Partibus vi. eoque in finem vergente, expugnatam esse, ideoque & ab eo anno secundam Regni Herodis epocham deducendam, utraque Ventidii Romani Ducis Victoria Parthica certo nos edocet. Historici Romani, qui de priori, in qua Labienus cecidit, locuti sunt, testantur eam a Ventidio reportatam post reconciliationem Cæsaris & Antonii cum Sexto Pompejo, qui Siciliam tenens, Italiam vastabat, navibusque prædatoriis infestum mare faciebat. Plutarchus in Marco Antonio pag. 930. ait, pace composita Antonium præmississe in Asiam Ventidium, ut progressum Parthorum sustineret, Antoniumque Italia excessisse, & in Graeciam venisse. Tum subdit: Hibernata Atbenis prima Ventidii res prospere gesta nuntiantur, Parthis fusi, Labienum & summum Oredis Regis, Duecum Pharnapatem ab eo interfectos. Ad-

hæc

hæc Vellejus lib. 2. cap. 77. ubi de ea pace, circa Misenum inita locutus est, capite sequenti de victoriis a Ventidio de Parthis relat's verba facit. Quare cum ex Dione lib. 48. pagg. 376. & 377. liqueat, eam pacis tractationem cœptam cum jam in exitu esset annus, Urbis sc. DCCXIV. & insequentis anni initio, Urbis nempe DCCXV. pacis conditiones conscriptas, manifestum est Labienum e Parthorum Ducibus unum, anno tantum Urbis DCCXV. a Ventidio devictum; quod cum Dio etiam diserte testetur ibidem pag. 380. mirum est Em. Card. Norisium, & Usserium, qui se hac in re Dionem sequi profiterent, pugnam illam cum anno Urbis DCCXIV. illigasse.

XCII.
Annus ejusdem victoria ex Consulum designatione demonstratur.

Plutarcho, Velleio & Dioni suffragatur Appianus lib. 5. de Bellis Civilibus pag. 709. ait enim post ultimum foedus inter Cæsarem & Antonium initum, Antonium dimisisse Ventidium in Asiam, ut reprimeret Parthos Labienumque juniores auxilio Parthorum per occasionem civilis motus infestantem Syriam usque Ioniam. Tum pag. 713. & seqq. de pace inter Cæsarem, Antonium, & Sextum Pompejum sancta sermonem instituit, & inter ea quæ tunc gesta asserit, Consulum designationem memorat: sequenti dic, inquit Consules designati sunt in quadriennium; ante omnes Antonius & Libo, ut tamen Antonio liccret alium pro se substituere. Post illos Cæsar & Pompejus, tum Ænobardus & Sosius; deinde rursum Cæsar & Antonius, tertium tunc futuri Consules, & ut sperabatur, populo reddituri administrationem Reipublicæ. Consules illi designati in annos Urbis DCCXX, DCCXXI, DCCXXII. & DCCXXIII. ut videre est apud Onuphrium lib. 2. Fastorum. Quare tam pax illa cum Sexto Pompejo facta quam præfaia Consulum designatione pertinent ad initium anni DCCXV. Nam si anno præcedentii ea designatione facta esset non in quadriennium, sed in quinquennium Consules illi nominati essent. Eo Urbis anno Consules illos designatos insinuat Dio lib. 48. pag. 377. cum de rebus anno Urbis DCCXV. gestis verba habet. Ansam, inquit, multitudini eorum, qui in Senatum allegarentur, expeditio Antonii, quam in Parthos parabat, præbuit: unde & Magistratus alii in aliquot annos, & Consules in octo totos annos tum ordinaverunt, in annos nempe Urbis DCCXVI. DCCXVII. DCCXVIII. DCCXIX. & quatuor sequentes, de quibus ultimus tantum Appianus mentionem facit: annum enim Urbis DCCXXIII. ultimum fuisse ex illis octo, in quos præfati Consules ordinati fuerant ipsemet Dio lib. 50. pag. 424. disertis verbis docet. Hujus designationis testes certissimi Marci Antonii Nummi apud Mediobarbum pag. 16. in quorum antica legitur, M. ANTONIUS IMP. COS. DESIG. ITER. ET TERT. in postica: III. VIR. R. P. C. idest, Triumvir Reipublica constituenda. Consulatum gesserat Antonius anno Urbis DCCX, iterumque Consul fuit anno Urbis DCCXX, tertium Consulatum suscepturus anno DCCXXIII. nisi antea hostis a populo judicatus fuisse, illique is magistratus abrogatus. Cum itaque Appianus lib. de Bellis Parthicus pag. 156. affirmet Ventidium Parthos vicensse, Labienumque occidisse, postquam Cæsar & Antonius cum Sexto Pompeio pacem pepigere, Consulesque in plures annos designavere, illa Ventidii de Labieno victoria anno Urbis DCCXV. certissime reportata.

XCIII.
Livius pacem cum Sex. Pompeio factam præpostulare narrant.

Et tamen tam Cardinalis Norisius, quam Usserius Labienum a Ventidio anno Urbis DCCXIV. superatum fuisse volunt; eodemque anno Antonium ac Cæsarem cum Pompejo pacem fecisse Card. Norisius in Cenotaphiis Pisaniis pag. 141. contendit: nam Usserius in Annal. Vet. Test. de ea, pace non loquitur: cum tamen ex ea annus prioris victoriae de Parthis

Apparatus in Baronium

a Ventidio relatæ pendeat. Verum quidem est in Epitome libri 127. Titi Livii hæc verba legi: P. Ventidius Antonii Legatus Parthos prælio viatos Syria expulit, Labieno eorum Duce occiso. Cum vicinus Italia hostis Sex. Pompejus Sicilianus teneret, & anno commeatum impediret, cum eo postulatam pacem Cæsar & Antonius quidem fecerunt, ita ut provinciam Siciliam haberet. Ex quo sequi videtur, existimasse Livium, Ventidium ante pacem Cæsaris & Antonii cum Sex. Pompejo initam, Labienum debellasse, ideoque & anno Urbis DCCXIV. quo exente de ea pace agi cœptum. Verum in illo arguimento libri, 127. ordinem temporis in omnibus Livius non servavit, quemadmodum nec Vellejus laudatus, qui postquam de illa pace mentionem fecit, variaque alia narravit, inquit: Hoc tractu temporum Octaviam sororem Cæsaris Marcus Antonius duxit uxorem, & tamen, ipso etiam Livio ibidem teste, Antonius, pace facta cum Cæsare, Octaviam sibi matrimonio copulavit, antequam scilicet pacem cum Sex. Pompejo contraheret.

Adventus Herodis Ptolemaidem postquam a Senatu Romano Rex Judæorum declaratus est, Card. Norisio, Usserioque errandi causa fuere, ut eruditissimus Toinardus in literis ad me datis observavit. Josephus enim lib. 14. Antiquit. cap. 27. postquam superiori de illo Senatusconsulto locutus fuisse, ait: Interim Herodes ex Italia reversus Ptolemaidem, collectis non mediocribus copiis, tum ex conductio, tum ex sua gentis milite, properabat per Galileam contra Antigonum, adjutus a Silone ac Ventidio, ad quos Dellius ab Antonio missus fuerat cum mandatis, ut Herodem in suum regnum deducerent: quanvis Ventidius tum forte distinebatur componendis civitatum tumultibus, quos irruptionio Parthorum excitaverat; Silo vero in Judæa erat, sed pecunia corruptus ab Antigono. Existimaret enim Herodem sub finem anni Urbis DCCXIV. Ptolemaidem venisse, & in Judæa hiemem transegisse; cum tamen ea hieme tam Ptolemais, quam aliæ Syria Urbes a Parthis occuparentur, nec eas receperit Ventidius, nisi postquam Labienum vicit, Arado tantum excepta, quæ vix tandem postea ab aliis expugnata est, ut prodit Dio lib. 48. pag. 382. Quare Herodes Ptolemaidem, quæ anno Urbis DCCXIV. Parthos intromiserat, ut supra diximus ex Josepho, eodem Urbis anno nullo modo venire potuit; neque ad eam accedere, nisi postquam, excepta Arado, Ventidius, fuso Labieno Phœniciam & Syriam sibi subjicit. Herodes, itaque postquam Rex declaratus est, hiemem transegit, vel Athenis apud Antonium, vel Rhodi, vel in aliqua alia civitate, quod in Phœniciam & Judæam, a Parthis & Antigono occupatas appellere non posset. Transacta vero illa hieme, ubi accepit, Labienum Parthorum Ducem a Ventidio superatum, Ptolemaidem venit, ideoque anno Urbis DCCXV, eoque tempore, quo Ventidius distinebatur componendis civitatum tumultibus, quos irruptionio Parthorum excitaverat, ut disertus Josephus citatus scribit.

Priori victoria Parthica suo anno assignata, liquet secundam, in qua Pacorus Parthorum. Annus quo Regis filius imperfectus, pertinere ad annum Pacorus occisus. 403. recitat. Hæc enim Dionis verba: Porro Antonii & Barbarorum res &c. usque ad ista, anno insequentia &c. ea continent quæ Dio anno Urbis DCCVI. gesta esse putavit. Cum itaque tam Card. Norisius, quam Usserius fateantur, duas illas Ventidii victorias, de Labieno nempe & de Pacoro, ad diversos annos pertinere, nullum dubium esse potest, quin posterior ad præsentem annum spectet, ideoque quin Hierosolyma anno tantum Urbis DCCXVII. capta fuerit, & ab ea expugnatione, annoque

Y y

Ur-

Urbis, secunda Regni Herodiani epocha desumenda sit.

Anno Periodi Græco-Romanæ 5457. Cyclo Solis 1. G F. Luna 3. Indict. 12. Mundi 3968. Urbis condita 717. ante Christum 37. Juliano 9. Augusti 8. Herodis 4. & 1.

XCVI.
Hierosoly-
ma expu-
gnatur.

Coff. M. Vipsanius Agrippa, & L. Caninius Gallus (1) Josephus lib. 14. Antiquit. cap. 27. postquam quæ superiori anno retulimus, recitavit, ait: Post hæc ubi tempestas defauit, moto inde exercitu venit Hierosolyma, & castra prope urbem metatus est, anno tertio postquam Roma declaratus Rex fuerat. Ubi vox οὐκανά, quæ hiemem vel procellam significat, Gelenium Josephi Interpretem in errorem induxit, ut inter Doctos convenit; vertendum enim: Ubi hiems remisit, vel desit, ut in lib. 1. Belli cap. 13. recte similia verba verterat: Ubi autem rigor hiemis ceserit. Interim dum aggeres ac turres extruntur. Herodes in Samariam divertit, ducturus in uxorem Mariannem Aristobuli Regis neptem, celebratisque nuptiis, in castra reversus est. Operarum frequenta facile absoluti sunt aggeres. Æstas enim erat, & opus ferrebat, nulla interturbatum aeris intemperie. Obsessi intrepide repugnabant, & conferentes pugnam cum Romanis nihil erant inferiores audacia, peritia, tantum rei militaris cedebant: utentesque desperatione pro fortitudine ad extremum perducebant, idque obsessi a tam numero exercitu, ipsis fame simul laborantes & inopia. Nam in Sabbaticum annum inciderat oppugnatio, inquit Josephus. Annus Sabbaticus cœpit die septima Thistri, qui Septembri parti respondet, feria quinta anni Juliani antecedentis, ut in dubium revocari non potest. Quare annus ille Sabbaticus in exitum vergebatur. Tandem Herode Sosioque fortiter obsidionem urgentibus, urbs capta fuit: Ex clades Hierosolymorum, inquit Josephus, incidit in Consulatum M. Agrippa & Canidii Galli, 185. Olympiade, mense tertio, februis quibus solenne fit jejunium, tanquam recurrente in idem temporis momentum illata Iudis a Pompejo calamitate. Nam & ab illo eadem die urbs capta fuerat ante annos viginti septem. Olympias 185. anno Juliano sexto inchoata: quare quartus illius annus currenti cœptus. Capta fuerat Hierosolyma a Pompejo anno Periodi Græco-Romanæ 5431. ideoque illi viginti septem anni incompleti intelligendi. Qua anni forma utatur Josephus, & quæ fuerint solennes illæ jejuniorum feriae, non satis competitum. Duravit per quinque menses obsidio, teste Josepho lib. de Bello cap. 13. Ab hoc itaque anno desumenda secunda Regni Herodiani Epochæ, secundum quam dicitur a Josepho annos XXXIV. regnasse.

XCVII.

Card. Norisius anno superiori laudatus, qui cum Dione urbis expugnationem in annum præcedentem conjicit, ut fidem Josephi elevet, variis errores in ejus narratione ostendere cona-

tur. Nam scribit Josephus, inquit Card. Norisius, urbem expugnatam in Consulatu M. Agrippæ & Canidii Galli: Canidia autem gens Romæ a Caninia erat diversa. Verum is similes errors potius Librariis quam Auctoriibus attribuendi. Præterea existimat, peccare Josephum in supputandis annis a captis Hierosolymis a Pompejo, usque ad eandem urbem iterum a Sosio expugnatam: cum etiamsi dicatur eadem rursus capta sub hujus anni Consulibus, annuntiatum sex supra viginti inter utramque expugnationem numerentur. At Josephis, ut sæpe alii Historici, annos utrimque incompletos in summam confert. Tertio, ait Card. Norisius, ex Josephi Scriptis colligi, post collatum Herodi a Romanis Regnum ad captam Hierosolymam, duas tantum hiemes effluxisse. Sed jam ostendi, Josephum prioris non meminisse; quod mirum videri non debet, cum etiam aliquot Syriæ Præsides prætermittat. Quarto, putat Card. Norisius, Herodem anno Urbis 715. Samosatis in Palæstina reversum esse, ideoque, si anno 716. Hierosolymam non expugnasset, positis armis anfatus domi sedisset, ac Sosius cum XI. legionibus otiosus in Syria fuisset. Quæ ex dictis duobus superioribus annis evanescunt. Denique dicit Norisius, perperam Josephum scripsisse, Herodem anno tertio postquam Roma declaratus fuerat Rex, castra prope Hierosolymam metatum, & altero anno scribere debuisse. At jam tertium Herodis annum in finem vergisse ex dictis intelligitur, constatque, Josephum de Chronologia Herodiana apprime edoctum fuisse.

Antonius, accepto Antigono, volebat eum vinclum servare ad triumphum. Sed, cum timeret Herodes, ne Antigonus Romam perductus ab Antonio, apud Senatum jure secum de Regno contendere; audiretque Antonius gentem ad res novas spectare, & odio Herodis favere Antigono, multis ab Herode acceptis pecuniis, Antigonum apud Antiochiam securi percussit. Quo facto, tum demum Herodes metu liberatus est; Hasamonorum Principatu jam sublato, Josephus lib. 14. cap. ult. & lib. 20. cap. 8. ubi tres annos & tres menses Antigonum regnasse scribit, & quidem accurate. Antigonus enim Iudeis Rex impositus fuerat a Parcoro Parthorum Regis filio, anno Urbis 714. post festum Pentecostes, ut eo anno ostendi. Quare qui urbem anno præcedenti captam contendunt, alterum hic Josepho errorem impingere, & Antigonum tertium Regni annum non absolvisse scribere coguntur.

Anno Periodi Græco-Romanæ 5458. Cyclo Solis 2. Olymp. E. Luna 4. Indict. 13. Mundi 3969. Urbis condita 718. ante Christum 36. Juliano 10. Augusti 9. Herodis 5. & 2.

Coff. L. Gellius Poplicola, & M. Cocceius Nerva. (2) Phraates Parthorum Rex Hyrcanum Pontificem captivum propter claritatem nominis

NOTÆ

[1] Coff. M. Vipsanius Agrippa, & L. Caninius Gallus. Dio lib. XLVIII. pag. 389. Nam in Gallia queque rebellio facta erat, & AGRIPPAM (CONSUL is tum erat cum L. Gallo) contra eos, qui defecerant bellum gerentem &c. Idem pag. 390. Præterea vero sex. Pompejo consulatum, & Sacerdotium, quæ ei destinata fuerant ademerunt. Appianus lib. V. de bellis civilib. pag. 714 de consulibus hoc anno in quadriennium inter Cæsarem, Octavianum, Antonium, & Pompejum: Sequenti die consules designati sunt in quadriennium, "ante omnes ANTONIUS, & LIBO, ut tamen Antonio licet alium pro se substituere: post illos Cæsar, & POMPEIUS, tum ÆNOBARBUS & SOSIUS, deinde rursus CÆSAR & ANTONIUS TERTIUM tunc futuri consules, & ut spectrabatur, populo reddituri administrationem Reip. Hinc Antonii denarii plures cum Epigraphe COS. DES. ITER. ET. TER. Fasti Idatiani, & Vindebonenses: Agrippa, & Gallo.

[2] Coff. L. Gellius Poplicola & M. Cocceius Nerva. Dio lib. XLIX. pag. 406. Evenit hoc, AGRIPPA, & GALLO Coff. Reliquæ hiemis parte GELLIO, & NERVA Coff. Fasti Idatiani: Publicola, & Nerva Coccejo. Vindebonenses: Publicola, & Nerva. Gellius abdicasse dicitur, & in ejus locum suffectus, L. Plancus, qui consul fuerat A. V. 712. Hinc Plinius lib. XIII. cap. III. L. Plotium, L. Plancii BIS CONSULIS Censorisque fratrem, proscriptum a Triumviris, in Salernitanæ latebra, unguenti odore proditum constat.

XCIX.

*Spanclus
fit Ponti-
fex Iudeo-
rum.*

nis contiter habuit. Sed postquam Hyeanus re- scivit, Herodem ad Regiam dignitatem eveytum, gratiam ab eo expectavit, quod aliquando de capite periclitantem servasset in iudicio. *Herodes*, qui miserum senem in potestatem suam redigere satagebat, obtinuit a Parthe ut dimitteretur, primumque ei in Conventibus locum, postquam in Iudea fuit, tribuendo, lactabat hominem quominus suspicaretur insidias, ex Josepho lib. 15. cap. 2. Cavens vero ne quis illustrium crearetur Pontifex, *Ananclu* obscuri generis Sacerdoti summum Pontificatum donavit. *Josephus* ibidem.

*C.
Successio
Præsidum
Syriae.*

Cum Præsidum Syriæ successio non parum conserat ad detegendum tempus, quo Christus natus est, Baronius Catalogum Præsidum qui Syriæ præfuerunt, concinnavit: quod cum illi parum feliciter successisset, Casaubonus Exercit. 3. ad Apparat. Baronii alium contexuit, aliumque postea Montacutius in Apparatu IV. ad Origenes Ecclesiasticas. At cum uterque plerumque procul exorbitaverit, Card. Norisius in Cenotaphiis Pisaniis Dissert. 2. cap. 16. Præsides Syriæ recensuit; non solum ut demonstraret, Cajum Cæsarem perperam inter eosdem recitari; verum etiam, ut administrationis Syriacæ Quirinii tempus intelligatur, ac censores Baronii talionem ferrent. Quare, cum Baronius a Sosio Catalogum suum exordiatur, ab eo etiam illum inchoabimus. *Sosio*, cuius initium in annum Urbis DCCXVI. recte conjicit Baronius, subrogatus est non *Q. Didius*, ut ipse existimat, sed *L. Munatius Plancus*, ut notat Norisius laudatus. Appianus in fine lib. 5. Belli civil. pag. 753. cum dixisset, Sex. Pompejum Magni filium a M. Titio jussu Antonii interfectum, anno nempe sequenti, subdit: *Sunt qui dicant, Plancum non Antonium id mandasse, qui ἀπλαντα τοις Πρασεσ seu Rector Syria solitus fuerit in majoris mo-*

Apparatus in Baronium

menti literis nomen adscribere Antonii, & uti annulo ipsius signatorio. Alterum Syriæ Præsidum a Baronio omissum exhibit Card. Norisius ibidem, scilicet *L. Calpurnium Bibulum*, de quo Appianus lib. 4. de Bel. civil. pag. 611. scribit: *Ab Antonio Syria Præses designatus, eandem Provinciam administrans, mortuus est*, anno scilicet Urbis 723. Hunc exceptit *Q. Didius*.

*Anno Periodi Graeco-Romana 5459. Cyclo Solis 30.
D. Luna 5. Indict. 14. Mundi 3970. Urbis con-
dita 719. ante Christum 35. Juliano 11. Augusti
10. Herodis 6. & 3.*

*Coff. L. Cornificius, & Sex Pompejus [1] He-
rodes, uxore ejus Mariamne assiduis precibus
eum obtundente, ut fratri suo Aristobulo debi-
tum Pontificatum redderet, eundem Aristobu-
lum adolescentem 17. annorum, vivo adhuc A. suffocatur.
Ananclu successorum in Pontificatu dedit. Jose-
phus ibidem. Sed, quod ille populo gratis es-
set, jussu ejus suffocatur. Josephus eodem loco.*

*Anno Periodi Graeco-Romana 5460. Cyclo Solis 4.
C. Luna 6. Indict. 15. Mundi 3971. Urbis con-
dita 720. ante Christum 34. Juliano 12. Augusti
11. Herodis 7. & 4.*

*Coff. M. Antonius II. & L. Scribonius Li-
bo. [2]*

*Anno Periodi Graeco-Romana 5461. Cyclo Solis 5.
B. A. Luna 7. Indict. 1. Mundi 3972. Urbis con-
dita 721. ante Christum 33. Juliano 13. Au-
gusti 12. Herodis 8. & 5.*

*Coff. Augustus Cæsar II. & L. Volcatius Tul-
lus. [3]*

Y y 2 An-

NOTÆ [1] *Coff. L. Cornificius, & Sex. Pompejus. Dio lib. XLIX. pag. 403. Ita Sex. Pompejus mortuus est, L. CORNIFICIO, & SEX. alio quodam POMPEIO, Coff. Fasti Idatiani: Cornificio & Pompejo Magno. Vindebonenses: Cornificio, & Pompejo.*

[2] *Coff. M. Antonius II. & L. Scribonius Libo. Tabula Capuana apud Gruterum pag. CCIC.*

L. SEMPRONIUS
L. SCRIBONIUS. K. JUL.
PAULUS. AEMILIUS
C. MEMMIUS
K. NOVEM. M. HERENNIUS.

Quæ post consules nomina sequuntur, ut plurimum nomina Magistratum Capuanæ Colonizæ sunt, ut docuit Norisius in Cenotaphiis Pisaniis Dissert. I. cap. III. pag. 34, quod hic monitum volumus ejam de annis inequentibus. Dio lib. XLIX. pag. 414. *Hoc tempore ANTONIUS eadem die, & init consulatum, & depositus substituto, in locum suum, L. SEMPRONIO ATRATINO: itaque hunc nonnulli, non Antonium in enumeratione consulum recensent. Et pag. 416. Porticum, qua Pauli dici-
tur, Aemilius Lepidus Paulus propriis impensis perfecit, & in consulatu suo (gerebat enim eum in-
parte istius anni) dedicavit. Fasti Idatiani: Antonio II. & Libone. Vindebonenses: Libone. & Atratino.*

[3] *Coff. Augustus Cæsar II. & L. Volcatius. Tabula Capuana:*

I M P. C A E S A R. I I. L. V O L C A T I U S,
K. J A N U A R. P. A U T R O N I U S
K. M A I. L. F L A V I U S
K. J U L. C. F O N T E N I U S
M. A C I L I U S
K. S E P T E M B. L. V I N U C I U S
K. O C T. L. L A R O N I U S

Nummi apud Occonem.

I M P. C A E S A R. D I V I. F. I I I. V. I. R.
I T E R. R. P. C.
C O S. I T E R. E T. T E R. D. E. S.

Suetonius in C. Octavio cap. XXVI. Secundum vero (consulatum, Augustus), paucissimis horis: Did lib. XLIX. pag. 417. Cæsar consulatum, quem secundum collega L. Tullo gerebat, statim prima die, exemplum Antonii fecetus, depositus. Mox pag. 418. Secundum hæc Polemonem Antonius Amœniz, consulatumque simul, & dedit L. Cluvio, quem secum habebat, & ademit. Fasti Idatii: Octavianus Augusto II. & Paulo (pro) Tullo. Vindebonenses: Augusto II. & Tullo.

Olymp.
187.

Anno Periodi Graeco-Romana 5462. Cyclo Solis 6.
G. Luna 8. Indict. 2. Mundi 3973. Urbis con-
dita 722. ante Christum 32. Juliano 14. Au-
gusti 13. Herodis 9. & 6.

CII.
Pharisai
in duas
partes di-
visi.

Baron. in
Apparatu
nu. viii,
& Spon-
dan. n. vi.

Coss. Cn. Domitius Abenobardus, & C. So-
fius. Hillel. [1] Babylonius ex stirpe Davidica,
Hierosolynis floruit annis centum ante Eram
excidi templi Iudaici, ut ex Gemara Babylo-
nica colligit Usserius in Annal. vet. Test. qui
addit, ex ejus numero discipulorum cœtu,
Jonathan Uzzielis filium, Chaldaicæ Propheta-
rum paraphraseos Auctorem clarissimum extitit,
se. Inter Hillelem hunc & Sammaiū five Sa-
mæam, cuius meminit Josephus, orto dissidio,
Pharisai in duas partes discessere, de quibus
Hieronymus lib. 3. Comitem, in Esai. cap. 8. v.
14. Dux domus Nazarei (qui ita Christum re-
cipiunt, ut observationis Legis veteris non amittant)
duas familias interpretantur Sammai &
Hillel: ex quibus orti sunt Scriba & Pharisai,
additque; Sammai & Hillel (five duas eorum
domus, quarum toties in Talmude fit mentio)
non multo prius quam Dominus nascetur, or-
tos esse in Iudea.

Anno Periodi Graeco-Romana 5463. Cyclo Solis 7.
F. Luna 9. Indict. 3. Mundi 3974. Urbis con-
dita 723. ante Christum 31. Juliano 15. Augusti
14. Herodis 10. & 7.

CIII.
Pugna A-
etia &
Era inde
deducta.

Coss. Augustus Cæsar III. & M. Valerius Mes-
sala. [2] Habita hoc anno pugna Actiaca Au-
gustum inter & Antonium, qui jam diu inter
se dissidebant, idque Septembbris die secundo, a
quo annorum Monarchia Augusti numeratio est
instituta, ut in lib. 51. notavit Dio: quos qua-
draginta quatuor fuisse idem lib. 56. resert.
Quomodo accipiendi sunt Suetonius in Octavio

cap 8. Victor in Epitome, & Eutropius, cum
Rempublicam per quadraginta quatuor annos
Augustum obtinuisse narrant. Vixi Antoninus &
Cleopatra ab Augusto, in Ægyptum fugere.
Anni Actiaci a quibusdam Veteribus hinc deduc-
ti, ut initio Imperii Hadriani ostendam. Cle-
mens Alexandrinus & Eusebius citati a Baro-
nio, quando scribunt, Christum natum anno
vicesimo octavo Augusti, hos annos non a pu-
gna Actiaca, ut Baronius perperam interpre-
tatur; sed a capta Alexandria & a morte An-
tonii, seu ab anno sequenti desumunt: alioquin
Natale Christi sub Consulatu Augusti XIII. &
M. Plautii Silvani non consignassent. Uterque
enim Christum die sexta Januarii, Epiphanyæ
sacra, natum existimat. Quod si Clemens &
Eusebius vicesimum illum octavum Augusti an-
num a pugna Actiaca dederent; cum is annus
XXVIII, die vicesima octava Augusti anni Ju-
lianii XLIII. absolvator, sequeretur, eos exi-
stimassem, Christum Lentulo & Messalino Coss.
in Incem prodidisse; cum tamen certum sit, Eu-
sebius in Chronico Natale Christi illigare anno
Abrahami 2015. qui Kalendis Octobris anni Ju-
lianii XLIII. inchoatur.

Baron. in
Apparatu
n. cv, &
Spondan.
ibidem n.
xxxiii.

Proficiscitur & a pugna Actiaca Era Antio-
chena, quæ in variis Numismatis Præsidum Sy-
riæ legitur, ut anno Christi XIV. num. IV. de-
monstravi. Jam enim hoc anno Antiochia Au-
gusti partes amplexa fuerat, ut liquet ex Dione,
lib. 51. pag. 447. Cum populi & Reguli omnes
Antonio & Cleopatra suppeditas denegarent, li-
cet eorum complures multa ab eis accepissent
beneficia, abjectissimæ conditionis Gladiatores,
qui Cyzici ab Antonio ad Ludos triumphales,
quos devicto Cæsare se fætigurum sperabat, aleban-
tut, quorum nieminit Appianus, pro eis for-
tissime certaverunt. Ubi enim primum quæ acta
essent, cognovere, in Ægyptum ad ferendum
eis

CIV.
Era Antio-
chena Au-
gustana.

NOTÆ [1] Coss. Cn. Domitius Abenobarbus & C. Sofius. Tabula Capuana.

C. N. D O M I T I U S . C. S O
· S I U S . K. J U L. L. C O R N E L I U S
K. N O V. M. V A L E R I U S

Cornelius Nepos in vita Pomponii Attici: Pridie Kalendas Aprilis inquit, Cn. Domitio C. Sofio
Coss. (Pomponius) decepsit. Suetonius in Octavio cap. XVII. atque inter alios C. Sofium, & T.
Domitium, tunc adhuc Coss. &c. Cor. ruditum est a Librariis Domitii prænomen. Dio lib. L. pag.
419. Donec CN. DOMITIUS, & C. SOSIUS, Antonianarum uterque partium consulatum occuperunt:
tum enim palam ad bellum civile descendenterunt. Ea res ita acta est. Domitio, quis multas ante ca-
lamitates expertus esset nihil palam novi agitante, Sofius homo adversa fortuna ruditus, ipsis Calen-
dis Januarii multa verba in Antonii laudem, & vituperationem Cæsaris fecit. Mox habet, Con-
sules ad Antonium se contulisse. Et pag. 421. Itaque unanimi consensu Antonio consulatus (erat
enim consul jam designatus) ademptus ac reliqua etiam potestas omnis abrogata est. Fasti Idatii,
Abenobarbus, & Sofius. Vindebonenses: Henobarbo & Sofio.

[2] Coss. Augustus Cæsar III. & M. Valerius Messala. Tabula Capuana:

I M P. C Æ S A R. I I I. M. V A L E R I U S
MESSALA
K. M A I. M. T I T I U S
K. O C T. G N. P O M P E J U S

In Donianis inscriptionibus pag. 159. ex apographo Fratris Joannis Jucundi Veronensis hæc ab-
funt, ut & apud Apianum. Nummi apud Occonem:

C Æ S A R. D I V I. F. A U G U R.
P O N T. I M P. Q U A R T. C O S. T E R T.

Dio Lib. L. pag. 424. Anno sequenti, quum essent Consules ad eum designati Cæsar & Antonius,
idque jam olim, quum in otto continuos (ex quibus hic ultimus erat) annos magistratus ordinassent;
Antonio deposito, sicuti a me demonstratum est Valerius Messala, quondam ab his conscriptus cum
Cæsari Consul fuit. In nummis tamen Antonii tertius ejus consulatus his verbis adnotatur: M.
ANTO. COS. III. IMP. IV. Fasti Idatii Ottavianio Augusto III. & Carbilio (pro Corvino) Vinde-
bonenses: Augusto III. & Messala.

eis auxilium iter instituerunt. Cumque circumventi in Aegyptum evadere non possent; nec siquidem ullo modo quantumvis multa Q. Didio Syria Praefecto, qui transitu ipsos prohibebat, pollicente, ad defectionem perduci se passi sunt: sed Antonium ad se accersierunt, facilius se putantes cum eo conjunctos in Syria bellum posse gerere. Tandem, cum neque veniret Antonius, neque nuntium nitteret, periisse eum rati, inviti se Didio dediderunt; ea conditione ne Gladiatores posthac essent: isque Daphnen, Antiochia suburbium eis habitandum concessit, donec Cæsari res ex significaretur. Ex qua Dionis narratione manifestum fit, Syriani cuius caput Antiochia, ab Augusti partibus stetisse. Ad Gladiatores hosce coercendos, auxilia sibi ab Herode submissa fuisse, scripsit ad Cæsarem Didius; de quo Cæsar in sermone cum Herode habito apud Josephum lib. 1. Belli cap. 15. Ibi tamen perperam loco Didii legitur Ventidius, quod in Antiquitatum lib. 15. cap. 10. etiam memoratur; sed non etiam sine errore, loco enim Didii legitur ibidem Capidii nomen, & loco μοναχος id est, Gladiatores, habetur μοναχος id est, Monachas. Quæ emendatio debet Casaubono. Card. Norisius in Cenotaphiis Pisaniis Dissert. 2. cap. 16. paragrapgo 13. hanc tertiam Eram Antiochenam Agathianam appellandam, in annum sequentem distulit, quod tunc existimaret, ante eum annum Antiochenos Augusti Imperio sese non submissee. De quo errore cum ad eum scripsserit, respondit, se eum correxisse, ac sateri Eram illam a currenti anno desumendam.

CV. Baronius in Indice Præsidum Syriæ ait: *Sofio est subrogatus Q. Didius, quem, auctore Dione lib. 51. constat prefuisse Syria saltem usque ad tempus Actiaca pugna, que facta est anno ab Urbe condita 724. Huic est suffictus Messalla*, inquit, **Series Præsidum Syriæ.** Baronius, cuius & Dio lib. 51. meminit. *Hic prefuisse videtur usque ad annum ab Urbe condita 731. quando M. Agrippa tam Syria, quam toti Orienti præficitur.* Verum, ut notat Card. Norisius laudatus pag. 288. ex Dionis verbis apparet quidem, Valerium Messallam in Syria cum Imperio fuisse, sed cum Imperio extraordinario in Syriam anno sequenti missus videtur, ut Gladiatores ex suburbio Antiocheno expelleret.

Anno Periodi Graco-Romana 5464. Cyclo Solis 8. E. Luna 10. Indict. 4. Mundi 3975. Urbis condita 724. ante Christum 30. Juliano 16. Augusti 15. Herodis 11. & 8.

CVI.

Coss. Augustus Cæsar IV. & M. Licinius Crassus [1] Herodes postquam hoc anno Hyrcanum occidi imperasset ex Josepho lib. 15. cap. 9. ad Cæsarem properavit, nihil boni de se sperans.

NOTÆ [1] **C**oss. Augustus Cæsar IV. & M. Licinius Crassus. Tabula Capuana.

I M P. CÆSAR. IIII. M. LICINIUS
K. JUL. C. ANTISTIUS
BELLUM ALEXANDRINUM.
EID. SEPT. M. TULLIUS
K. NOV. L. SÆNIUS.

Tabula Ancyra Augusti gesta continens, apud Gruterum pag. CCXXXI. AGRIS QUOS. IN. CONSULATU MEO QUARTO &c. Lapis Gruterianus pag. LVIII. i. cum TRIB. POT. VII. COSS. IIII. Nummi apud Occonem CÆSAR DIVI. F. IMP. V. COS. IV. Dio lib. LI. pag. 445. Aliis ad investigandum Antonium constitutis, in Italiam (Augustus) properavit media bie me, SE QUARTUM, & M. CRASSO (hunc enim collegam habebat, quanquam & Pompejanas, & Antonianas prius partes secutum) consulibus. Fasti Idatii: Octavianus IV. & Crasso. Vindebonenses. Augusto IIII. & Graffo. Alexandria capta est die prima mensis Sextilis, seu Augusti. De die certos nos fecit Kalendarium Antiatimum, in quo KAL. Aug. habetur. AUG. ALEXAND. RECEPIT. Hinc Dio lib. 51. pag. 457. Diem quo capta fuit Alexandria, festum esse censuerunt ab eoque reliquis annis numerandis initium sumendum.

Rhodium autem venit, ut illic Cæsari occurret. Herodes ab ret. Quo postquam appulit, posito tantum dia- Augusto in demate; de cætero paratu regio nihil mutavit; Regno con- admissusque ad colloquium dixit, pari se jam firmatur. fide amicitiam Cæsaris colere paratum esse. Quod ut deinceps ficeret hortatus Cæsar diademate re- stituto in suum honore illum habuit. Atque ita præter spem Herodes denuo in Regno con- firmatus est, & dono Cæsaris & Senatus consul- to per illum impetrato, ex Josepho ibid. cap. 10. & lib. 1. Belli cap. 15.

Baronius admittens Regni Herodis annos CVII. XXXVII. a Josepho numeratos contendit, eosdem inchoandos a superiori anno, quo Augustus navalib[us] Antonium & Cleopatram de- bellavit, quove tertium Consulatum Messalla regno ejus Collega gessit. Ait enim, si verum esset Herodis anni non dem annis triginta quatuor a captis Hierosolymis regnasse, sequeretur, eum vita functum an- di. Baron. in Apparatu. nu. cxvi. Spondan. ibidem n. xxx.

te Christi nativitatem. Deinde addit, Josephum in his, quæ sunt temporis, sape hallucinari, & præsertim in annis Regni Herodis dimetien- dis. Et præterea subiungit, occasionem Josepho errandi hanc extitisse, quod cum ipsius temporibus in confessu esset apud omnes, Herodem regnasse annis tantum septem & triginta; tur- sumque certum esset; eundem sub Consulatu Calvini & Pollionis primum Regis titulum ob- tinuisse; existimavit, inde fore dinumerandos, non advertens, eosdem putari debere ab Actiaca pugna, quando scilicet idem Herodes Regnum rursus ab Augusto impetravit, eodem Augusto III. & Messalla Coss. Quod assertum talibus Baro- nius nititur comprobare rationibus. Nam He- rodies, inquit, Regnum quod ab Antonio ac- ciperat, ejusdem Antonii partes contra Augustum fovendo, jam demeruerat. Et quia Augustus ex SC. acta Antonii tanquam perduellis ir- rita esse censuerat; non licuit amplius Herodi annos Regni sui, ab eo anno putare, quo illud ab Antonio habuerat; sed ab illo, quo illud ei ab Augusto restitutum, seu denuo collatum fuerat. Ex quibus Baronius deducit, negari non posse quin Herodes ad octavum Christi annum pervenerit.

Verum haec sententia sustineri non potest, & merito ab omnibus rejicitur. Ut enim animad- vertit Card. Norisius in Cenotaphiis Pisaniis Dis- sert. 6. pag. 158. Baronius nec initium, nec exitum Regni Herodis recte assignavit: non quidem initium; siquidem cum Augustus anno tan- tum altero ab Actiaca victoria, currenti nem- pe, bellum contra Antonium profligaturus, in Asiam transiisset, Herodes eum apud Rhodum convenit, ut mox diximus. Dio enim lib. 51. de Augusto scribit: In Italiam properavit, me- dia bieme, se quartum, M. Crasso Coss. hoc scilicet anno. Subdit: In Graciam advenitus est tri-

CVIII.
Rejicitur
primo ea
sententia.

pricesimo quam in Italiam venerat die, ac propter biem navibus per Isthmum Peloponnesiacum translati, tanta celritate in Asiam advenit, ut de ejus discessu simul reditique Antonius ac Cleopatra cognoverint. Quare ut minimum exeunte Februario currentis anni Augustus iterum in Asiam venit. Nec enim dici potest, Herodem adiisse Cæsarem, cum anno præcedenti ab Actio Samum insulam in hiberna se recepisset, ex Suetonio in Augusto cap. 17. Nam Herodes apud Rhodum Cæsarem convenit, ut mox ex Josepho dixi. Cum vero Augustus Rhodo discederet, Herodes deduxit eum in Ægyptum, ex Josepho citato. Herodes itaque haud statim post cladem Actiacam Antonium deseruit, sed altero post anno, re ejusdem penitus desperata. Sed nec finem Herodis Baronius assecutus est. Victoria Actiaca contigit die secunda Septembris anni elapsi. Cum vero Herodes circa Pascha, labente anno 37, ab Actiaca victoria, Baronio mortuus credatur, decepsit anno Urbis 760, Cæcilio Metello Cretico & Licinio Nerva Silano Coss. At obitus Herodis a Baronio in Annalibus statuitur anno Christi juxta ipsum VIII, Æmilio Lepido & L. Aruntio Coss. anno Urbis 759, quo tamen anno circa Pascha Herodes ab Actiaca victoria egisset annum Regni XXXV, ac mensem sextum. Ita annos triginta septem, quos fatetur Herodem vixisse, recte subduxit. Si itaque XXXVII. anni Regni Herodis inchoentur ab eo tempore, quo ab Augusto illi redditum fuit, & ex SC. confirmatum, quod apud Rhodum contigit, obitus Herodis alligandus est anno Urbis 760, non vero 759. uti Cardinalis eruditissimus opinatur.

CIX.
Rejicitur
secundo.

Eandem opinionem luculento exemplo Card. Norsius rejicit. Archelaus ab Antonio Cappadociæ Regnum acceperat anno Urbis 718. ex Dione lib. 49. opera Glaphyræ matris, cuius amore Antonius exarserat. Extatque ea de re impudicum ipsius Augusti hexasticon apud Martiale lib. 11. Epig. 21. Archelaus in Antonii eastris cum regiis copiis contra Cæsarem stetit; ex Plutarcho in Antonio. Huic tamen Cæsar post victoriam veniam dedit, eique regiam dignitatem reliquit. Tiberius, demortuo Augusto, eundem Romanum evocavit, ex Tacito lib. 1. Annal. Rex Archelaus quinquagesimum annum Cappadocia potiebatur, invitus Tiberio, quod eum Rhodi agentem nullo officio coluisse. Porro Romanum accitus fuit ex eodem ac Dione lib. 57. Cæcilio Rufo ac Pomponio Flacco Coss. anno Urbis 770. Ita anni Regni Archelai neutiquam numerati sunt ab eo tempore, quo in Regno confirmatus est ab Augusto post victoriam Actiacam: nam septem supra quadraginta tantum intercessere ad eum usque annum, quo Romanum venire jussus fuit. Regnavit quidem Archelaus ex Dione annos 52. Verum, Tacitus, ut non raro alibi, numero rotundo loquitur.

CX.
Rejicitur
tertio.

Sed quis melius scire potuit quam Josephus, an anni Regni Herodis XXXVII. a Consulatu Calvini & Pollionis deducti fuerint? Erat enim natione Judæus, Historiæ Judaicæ peritissimus, & ipsius Herodis temporis valde proximus; atque in gestis ejus studiosus perquirendis ac describendis omnium diligentissimus, ut anno Urbis 717. num. LXXXVIII. diximus. Et quidem si ab Actiaca pugna primus annus Regni Herodis, & reliqui deinceps sigillatim in publicis monumentis, ut affirmat Baronius, annotari coepissent; mirum valde esset, inquit Torniellus in Annalibus sacris ad annum mundi 4051. quod rem tam novam, & tunc temporis adeo pervulgatam ignorare potuissent tres rerum Judaicarum peritissimi, nimirum Josephus, & ante ipsum Philo, qui fuit Herodis temporibus proximior & ante Philonem Nicolaus Damascenus Scriptor egregius, sèpius a Josepho citatus,

qui fuit Herodis contemporaneus & familiarissimus, eidemque superstes, quique non minus Judæorum quam Romanorum res callebat. Vel si eos id non latuit; qui fieri potest, ut rem adeo notabilem omnino præterierint? Nec uspiam quis eorum Herodis Regni annos ab Actiaca pugna putaverit? Aut quod nullus alias ex antiquis Scriptoribus, imo neque ex recentioribus, præter unum Baronium, hac de re quicquam meminerit? Sed esto, occulta quadam de causa id evenerit: saltem non omnino oppositum scripsisset, replicassetque Josephus, qui dito tantum initia Regni Herodis memorat; alterum, ab adepto Regni titulo; alterum, a consecuta Regni possessione: singulaque propriis Consulatum, Olympiadumque notis signat: atque a primo ad obitum Regis numerat annos triginta septem; ab altero autem triginta quatuor.

CXI.
Rejicitur
quarto.

Addit Torniellus, Josephum lib. 18. Antiquit. cap. 3. adhuc manifestius indicare, triginta septem Regni Herodis annos non esse a pugna Actiaca dinumerandos. Ibi enim ait, censum a Quirino, post confiscatas Archelai Herodis filii facultates, incidisse in annum ab Actiaca pugna tricesimum primum, cui subserbit Dio lib. 55. dicens, Herodenz Palæstinum (quo etiam nomine Archelaus vocabatur) Æmilio Lepido & L. Aruntio Coss. anno nempe Urbis 759. fuisse trans Alpes relegatum. Quod si verum est, Herodis anni ab Actiaca pugna nunquam putanti fuere. Alioquin sequeretur, non solum contra Josephi, sed communiores quoque aliorum sententiam, Herodem Magnum non XXXVII. sed XXVII, aut ad summum XXVIII. duntaxat annos regnasse. Nam quando memorata bonorum Archelai confiscatio facta jam Herodes ejus pater novennio vel decennio prius obierat. Huc accedit, quod Herodes sub Consulatu Calvini & Pollionis, non ab Antonio, sed ab ipso Senatu Romano Rex creatus fuerat; neque Antonii duntaxat ope, sed ipsius quoque Augusti favore, ut tradit Josephus lib. 14. Antiquit. cap. 26. Quare nihil obstare posse videbatur rescissio Auctorum Antonii, quominus posset Herodes Regni sui annos a prædicto Consulatu desunere, etiam post devictum ab Augusto Antonium. Unde non debet pro certo affirmari, in re præfertim adeo antiqua & obscura, quod a nemine prius proditum invenitur, imo quod omnibus pene Scriptoribus adversatur.

Neque illud admittendum, quod subdit Baronius, videlicet Josephum in his, quæ sunt Rejicitur temporis, sèpius hallucinari, esseque valde levem atque inconstantem, & asseclas suos in inextricabiles inducere labyrinthos. Nam non mirum quod in hoc Auctore, quod in multis quoque aliis gravissimis Scriptoribus, interdum contingat. Enimvero temporum ratio res adeo lublica, ut fere nemo sit, qui non aliquando, vel oblivione, vel inadvertentia aliqua non labatur. Potuit Librariorum errore aut incuria aliquod vitium in Josephi Codices, præfertim vero in annorum numeros irreperere: potest ipse multoties ab erroribus sibi impositis defendi: possuntque plura ejus loca, quæ inter se pugnare videntur, conciliari. Verum hac de re plura Torniellus laudatus: piget enim in his amplius immorari.

Augustus per Syriam ex Dione lib. 51. in CXIII. Ægyptum veniens, Pelusium præditione Cleopatra cepit: Antonius vero Alexandriam tendens, & Cleopatra equitatu Augustum prope Alexandriam vincit, tra sibi sed peditibus vincitur. Inde Kalendis Sextiliis mortem ipsius Augustus vicissim equitatu vincit. Eodem feruntur die, cum classis contra Augustum instrueretur, hæc tota ad Augustum transit. Cum nihil procederet, in Hispaniam transire parat: sed cum & hoc frustra esset, Cleopatra primum, quasi mor-

mortis conciscendæ causa in monumentum insi-
luit, quod verum putans Antonius, sibi ipsi
vim infert, & in sinu Cleopatra moritur. Quod
Cleopatra ad Augustum nuntiavit, Regnumque
dedidit; cumque metueret, ne in triumpho du-
ceretur, aspidis mortu periret. Dio lib. 51. A
morte Alexandri Magni, qui Imperium Mace-
donicum condidit, usque ad Antonii & Cleo-
patra mortem, cum quibus illud desit, & apud
Ptolemæum tum in Regum Canone, tum in
Operis magni libro tertio, & apud Clementem
Alexandrinum in lib. 1. Stromatum, anni
numerantur CCXCIV.

CXIV. Post annos XV. ab Alexandria capta Rhæti. in Apparatu n. ciri. Cæsar primo aditu Alexandria, urbe longe omnium opulentissima & maxima, vicit potius est, ex Livio lib. 133. Strabone lib. 17. pag. 795. & Suetonio in Augusto cap. 17. Baronius, ut ostendat, Antiquos Augusti annos a C. Ju- lii Cæsaris nece numerare solitos, adducit hos Horatii versus lib. 4. Ode 14.

Nam tibi quo die
Portus Alexandrae supplex
Et vacuam patefecit aulam,
Fortuna lustro prospera tertio
Bellis secundos reddidit exitus,
Laudemque & optatum peractis
Imperitis decus arrogavit.

Addit Baronius, Alexandriam sexto Kal. Apri- lis esse debellatam. Verum Augustus Alexan- driam vicit intravit mense Sextili, ex Orosio lib. 6. cap. 19. & Macrobius lib. 1. Saturnal. cap. 12. ex S. C. quod ibi recitat. Deinde tria illa lustra ab occupata Alexandria referuntur ad insignem victoriam Neronum virtute partam post tertium lustrum ab ingressu in urbem Alexan- drinam. Victoriam enim de Rhætis Vindelicis obtinuit post tria illa lustra, de qua meminere Eusebius in Chronico, & Dio lib. 54. sub anno Urbis 739. qui tamen de die nullam mentionem faciunt; sed Porphyrius, antiquus Horatii Inter- pres, dicit id eodem die contigisse.

A capta Alexandria Ægyptii annos suos dinumerarunt.

NOTÆ [1] **C**off. Augustus Cæsar V. & Sex. Apulejus. Tabula Capuana IMP. CÆSAR. V. SEX. AP- PULEIUS. Tabula Ancyra. PATRICIORUM NUMERUM AUXI. CONSUL. QUIN- TUM. JUSSU. POPULI. ET. SENATUS. SENATUM. TER. LEGI. Item EX. BELLORUM. MANUBIIS COS. V. DEDI. Item. AC. TRIUMPHOS. MEOS. QUINTUM. CONSUL REMISI. Vetus lapis apud Gruterum pag. CCXXVI. 5.

SENATUS. POPULUSQUE ROMANUS
IMP. CÆSARI. DIVI. JULI. F. COS. QUINTI.
COS. DESIGN. SEX. IMP. SEPT.
REPUBLICA. CONSERVATA.

Lapis Ligorianus in Latio Veteri tom. III. pag. 162.

D. KAL. SEPTEMBER. IMP. CÆS.
AUGUSTO. ET. SEX. APPULLEIO. COS.

Nummi apud Occonem.

IMP. CÆSAR. DIVI. F. COS. V.
IMP. VI. & COS. V. IMP. VII.

Dio lib. LI. pag. 457. Cæsare V. Sex Apulejo coff. juramento omnia ejus acta confirmata sunt Kaz- lendis Januariis. Mox pag. 458. Estate in Graciam, atque hinc in Italianum Cæsar transmisit, eoque Ur- bem intrante, rem Sacram & alii fecerunt (quod decretum fuisse supra demonstratum est) & consul VALERIUS POTITUS, qui Apulejo successerat: Cæsare toto hoc anno, sicut & priori biennio, consula- tum obtinente. Fasti Idatii: Octavianus V. & Pulchro (pro Apuleio) Vindebonenses: Augusto V. & Apulejo Dio lib. LI. pag. 459. Postquam de triumphis Augusti egit, hæc narrat: Deinde Minervæ templum, & quod Chalcidicum vocatur, tum Curiam Julianam, in honorem patris sui factam, dedi- cavit

venisse se in Italiam simul ac Cæsar Augustus finem bellis civilibus imposuisset, media Olympiade 187. anno illius tertio, inueniente scilicet, ex mox dictis. Ægyptios vero ab eo tempore annos Augustorum qui in ipsis Imperium obtinuerunt, dinumerasse, docet Censorinus cap. 21. de Die natali. Cumque per annos XLIII. Ægyptum Augustus tenuerit, ut in libro de Legatione ad Cajum ostendit Philo, totidem etiam Imperii sive Monarchia illius anni tribuuntur in Ptolemæi Regum Canone, & Clementis ALEXANDRINI lib. 1. Stromatum.

Anno Periodi Graeco-Romana 5465. Cyclo Solis 9.
DC. Luna 11. Indict. 5. Mundi 3976. Urbis con-
dita 725. ante Christum 29. Juliano 17. Augu-
sti 16. Herodis 12. & 9.

Coff. Augustus Cæsar V. & Sex Apulejus. [1] **CXV.**
V. Kalend. Septemb. ara Victoria in Curia de- **Ara Victo-**
dicata est, ut in antiquo Kalendario notatur; **ria dedica-**
qua in Curia Julia posita & spoliis Ægyptiis **ta.**
decorata, ostendebat Cæsar; Imperium se ex Vi-
ctoria adeptum, inquit Dio lib. 51. pag. 459.
De hac Victoria ara magna dissidia Christianos
inter & Paganos post pacem a Constantino Ma-
gno Ecclesiæ redditani, fuere, ut videre est in
Annalibus. Baronius de Simulacro Victoria lo-
quens ait, in vestibulo Capitolii collocatum
fuisse. Verum, Victoria aramque fuisse in Cu-
ria, docent non tantum Dio citatus, sed etiam
Suetonius in Augusto cap. 100. Capitolinus qui-
dem, ubi Herodianus lib. 7. cap. 10. loquens de
Maximo & Balbino Impp. dicit, duos Prætorios
Curiam ingressos, sicut ultra aram quoque Victoria penetrarent, στρέψοντο qua voce utitur Her-
odianus, non Curiam, sed Capitolium vertit:
verum magno errore. Ab hoc tempore dies
quintus Kalendas cujuscunque mensis apud Ro-
manos in veneratione fuit, qui jam celebris
erat, quod eo die triumviratus institutus fuis-
set. Hujus rei infra varia exempla afferemus.

Anno Periodi Graeco-Romana 5466. Cyclo Solis 10. Olymp. 188.
B. Luna 12. Indict. 6. Mundi 3977. Urbis con-
dite 726. ante Christum 28. Juliano 18. Augu-
sti 17. Herodis 13. & 10.

Coff.

Baron. an-
no 356.
num. cxvi.
Spondan.
ibid.

Coff. Augustus Cæsar VI. & M. Vipsanius Agrippa II. [1]
Anno Periodi Greco-Romana 5467. Cyclo Solis 11.
A. Luna 13. Indic. 7. Mundi 3978. Urbis condita 727. ante Christum 27. Juliano 19. Augusti 18. Herodis 14. & 11.

Censorinus lib. de Die natali cap. 11. se VII. & Cæsar Imperium totius Orbis accipit.
Coff. Jam se ipsum Imperio abdicare velle significaverat; sed eum omnes compulere, ut Imperium solus obtineret, ex Dione lib. 53. pag. 497. & 503. quod VII. Idus Januar. ab eo suscepimus esse, ostendit Inscriptio apud Gruterum pag. 229. Tum Idibus Januariis Provinciarum distributionem, de qua Dio eodem libro pag. 503. 504. & 505. factam fuisse innuit Ovidius 1. Fastorum, ubi tamen perperam eodem die Cæsari Octaviano Augusti cognomentum datum fuisse scribit. Augusti nomine accepto, omne populi Senatusque Imperium ad eum translatum, ex Dione ibid. pag. 507. atque ex eo tempore summa rerum & potestatum penes unum coepit esse & mansit, quod Græci Monarchiam vocant, ex Orosio lib. 6. cap. 20. Romanos vero Augustorum suorum epocham a Kalendis Januariis hujus anni deduxisse, colligitur ex Censorino loco laudato. Augustus, ut omnem de se Monarchia suspicione eximeret, potestatem Reipublicæ constitueret in decennium tantum assunxit, ex Dionne ibidem.

CXVI. **Coff.** Augustus Cæsar VII. & M. Vipsanius Agrippa III. [2] Tacitus lib. 1. Annal. cap. 1. de Augusto loquens ait: *M. Agrippam geminatis Consulatibus extulit. Ad quæ verba Lipsius in Notis ait: Quod Tacitus dixit, quia postremi duo Consulatus Agrippa continuati continentur. Qui sane bonos erat; & raro cuiquam ea astate tributus, præter Princeps re aut destinatione. Melius scripsisset Lipsius nunquam, quam raro; cum posthac geminatus continensque Consulatus nemini præterquam Imperatoribus ac Cæsaribus concessus reperiatur, ut Fastos nostros percurrenti liquebit. Hinc notam numeralem in Consulatibus exprimendis, ubi ea mihi innotuit, semper adjeci; & ubi perperam addita fuerat, repudiavi; quod geminati Consulatus, etiam non continentur, celebrioribus annis, aut in consortio Imperatorum de more gererentur.*

CXVII. *Ex sententia Munatii Planci Octavianus Cæsar a Senatu easterisque civibus ante diem XVI. Kalend. Februar. nomen Augusti accepit, inquit,*

Anno Periodi Greco-Romana 5468. Cyclo Solis 12.
C. Luna 14. Indic. 8. Mundi 3979. Urbis condita 728. ante Christum 26. Juliano 20. Augusti 19. Herodis 15. & 12.

Coff.

NOTÆ *cavit, in eaque imaginem Victoria posuit, que hodie quoque extat. In Kalendario Antiatino ad XV. Kal. Septemb. legitur: AEDIS. DIVI. JUL. DEO. In tabulis Ancyranis apud Gruterum pag. CCXXXVI. Curiam, & continens, & Calcidicum templumque Apollinis in Palatio cum Porticibus adem Divi Julii &c. feci. Apollinis templum dedicatum est VII. Idus Octobris: ad quam diem Kalendarii Antiatini: AUG. (scilicet Augustus) ADEM. APOLLIN. DEDICAVIT.*

In Fragmentis Fastorum Capitoliniis a Stephano Vinando Pighio suppletis ad A. V. 724. tres Augusti triumphi statuuntur, nempe de Pannoniis Dalmatis Japudibus, & Gallois; de quibus triumphasse scribit. VIII. Idus Sextil. Ex Macedonia, vero VII. Id. Sextil. Et deinde ex Ægypto VI. Id. Sextil. De die, & mense nihil Dio lib. LI. pag. 459. qui tradit A. V. 725. Cesarem prima die triumphum egisse de Pannoniis Dalmatis &c. Secunda die de Actiæ navalی pugna. Tertia die de Subacta Ægypto. In Kalendario Antiatino, Cæsaris triumphus præfigitur ad XIX. KAL. Septemb. AUGUST. TRIUMP. Ergo dies triumphi Augusti incipiunt a die XIV. Augusti, non a die sexta.

[1] **Coff.** Augustus Cæsar VIII. & M. Vipsanius Agrippa II. Tabula Capuana:

I M P. C A E S A R. VI.	
M. A G R I P P A. II.	
E X. K. J A N. A D. K. J U L.	
L. G E M I N I U S. C. G E M I N I U S	
Q. C E T R O N I U S. C. C L O D I U S. A E D.	

In Donianis Inscriptionibus pag. 159. legitur ita ex MS. Fratris Jucundi.

E X. K. J A N.		A D. K. J U L.
L. G A V I U S		C. G E M I N I U S. N I G. II. V I R
Q. C E N T R O N I U S		C. C L O D I U S A E D.

Tabula Aneyrana. ET. IN. CONSULATU. MEO. SEXTO. CENSUM. POPULI. COLLEGA. M. AGRIPPA EGI.

Nunni apud Occonem. CÆSAR. DIVI. F. COS. VI. Nummi Agrippæ. M. AGRIPPA L. F. COS. ITER. DES. TER. Tacitus Annal. lib. III. cap. XXVIII. Sexto demum consulatu Cæsar Augustus, potentia securus. Dio lib. LIII. in princip. pag. 496. Anno in sequenti CÆSAR CONSUL. VI. cum alia omnia secundum instituta majorum egit, tum FASCES cum AGRIPPA COLLEGA SUO partitus est ita ut dimidia ipse parte uteretur sive perfunditus magistratu, juramentum patrio more præstitit, qua pestimodo etiam an fecerit, incertus sum. Deinde pag. 497. unico editio, Augustus, ex omnia antiquavit, fine iis, qua abrogaret, SEXTO SUO CONSULATU pesto. Fasti Idatii: Octavianus VI. & Agrippa. Vindebonenses. Augusto VI. & Agrippa II.

[2] **Coff.** Augustus Cæsar VII. & M. Vipsanius Agrippa III. Fragmentum apud Gruterum pag. CCXXXIV. 1. & apud Pighium in Annalibus Romanorum ad A. V. 726. quod quidem fragmentum effossum fuisse testatur A. D. 1570. in cacumine montis Albani, descriptumque a Nicolao Florentio Batavo, & nuper editum inter Donianas Inscriptiones pag. 157. ex autographa scheda Petri Victorii.

M. AGRIP-

Coff. Augustus Caesar VIII. & T. Statilius Taurus II. [1]
 Anno Periodi Graeco-Romanae 5469. Cyclo Solis 13.
 F. E. Luna 15. Indict. 9. Mundi 3980. Urbis conditae 729. ante Christum 25. Juliano 21. Augusti 20. Herodis 16. & 13.

Coff. Augustus Caesar IX. & M. Junius Silanus [2].
 Apparatus in Baronium

Anno Periodi Graeco-Romanae 5470. Cyclo Solis 14. Olymp. D. Luna 16. Indict. 10. Mundi 3981. Urbis conditae 730. ante Christum 24. Juliano 22. Augusti 21. Herodis 17. & 14.

Coff. Augustus Caesar X. & C. Norbanus Flaccus [3].

Z z Anno

NOTÆ

..... M. A G R I P P A III. COS.

N O N . M A I

Augustus Vale T U D I N . I M P E D I T U S . F U I T

Lapis in fronte Pantheon Romæ apud Gruterum pag. I. 1. litteris cubitalibus.

M. A G R I P P A . L . F . C O S .
 T E R T U M F E C I T

Nunni Agrippa. M. AGRIPPA. COS. TER. COSSUS. LENTULUS. Censorinus de die Natali cap. XXI. Perinde ex Kal. Jan. quamvis ex ante diem decimum sextum Kal. Februarii Imperator Caesar Divi F. ex sententia L. Munacii Planci a Senatu ceterisque civibus Augustus appellatus est se VII. & M. VIPSANIO AGRIPPA III. Coff. Dio. lib. LIII. pag. 497. Itaque SEPTIMUM CONSULATUM gerens, quem ad id aptissimum quemque sibi Senatorem comparasset in Senatum venit, atque banc descripto orationem recitavit. Fasti Idatii: Octaviano VII. & Agrippa II. (pro III.) Fasti Vindebonenses. Augusto VII. & Agrippa III.

[1] C off. Augustus Caesar. VIII. & T. Statilius Taurus II. Fragmentum, de quo anno superiore.

T. S T A T I L I O . T A U R O . I I . C O S .
 K. M A I .
 H I S P A N I A F U I T

Fragmenta Fastorum Capitolina apud Gruterum pag. CCXCV. CÆSAR Divi Juli filius Augustus VIII.

T. STATILIUS T. F. Taurus II. Dio. lib. LIII. pag. 512. Anno sequenti, AUGUSTO VIII. STATIONE TAURICO COSS. Agrippa, quia nullam viam sternendam suscepserat septa dedicavit. Fasti Idatii Octaviano VIII. & Tauro II. Fasti Vindebonenses: Augusto VIII. & Tauro.

[2] C off. Augustus Caesar. IX. & M. Junius Silanus. Fragmentum, ubi supra.

M. J U N I O . S I L A N U S . C O S .
 N O N . J U N .
 Cæsar. IN. H I S P A N U S . F U I T .

Fragmentum Fastorum Capitolinorum.

CÆSAR. DIVI F. C. N. AUGUSTUS VIII. M. JUNIUS Silanus Suetonius in Octavio Cap. XXVI. Dio. lib. LIII. pag. 513. Igitur Augustus, qui tum NONUM CONSULATUM M. SILANO COLLEGÆ gerebat, adversum Salustios Terentium Varronem misit. Fasti Idatii: Octaviano IX. & Silano. Vindebonenses: Augusto IX. & Silano.

[3] C off. Augustus Caesar X. & C. Norbanus Flaccus. Fragmentum de quo supra ad A. V. 727.

C. N O R B A N O . F L A C C U S . C O S .
 E I D . J U N
 CÆSAR. V A L E T U D

Fragmenta Capitolina

CÆSAR. DIVI. F. C. N. AUGUSTUS. X. C. NORBANO FLACCUS. Tabula Ancyra: ITERUM AUTEM. IN CONSULATU DECIMO. EX. PATRIMONIO. MEO &c. Cippus milliarium apud Sponium pag. 166. n. 3. ex Schedis Peireski.

P A T E R P A T R I Æ
 I M P . C Æ S A R . D I V I . F .
 A U G U S T U S . P O N T .
 M A X I M U S C O S .
 D E S I G N A T U S . X I
 T R I B U N I C . P O T E S T .

Mendoza exscriptus est; Nam Augustus quum esset consul XI. tribuniciam potestatem accepit die XXVII. Juni A.U. 731. Dio lib. LIII. pag. 515. AUGUSTO X. C. NORBANO COSS. Kalendis Januariis Senatus juramento confirmavit, se ejus acta approbare. Fasti Idatii: Octaviano X. & Flacco. Vindebonenses: Augusto X. & Flacco.

*Anno Periodi Graeco-Romana 5471. Cyclo Solis 15.
C. Luna 17. Indict. 11. Mundi 3982. Urbis condita 732, ante Christum 23. Juliano 23. Augusti 22. Herodis 18. & 15.*

CXVIII. Coss. Augustus Caesar, XI. & Cn. Calpurnius Tribunitia Piso [1] Senatus Augusto his honores decrevit, Potestas in ut Tribunus Plebis perpetuus esset: ut quoties Se-Augustum natus haberetur, etiam Consulatum non gereret, collata. de quibuscumque rebus referre posset: ut Proconsulare Imperium semper haberet, neque id in Urbem intrans deponeret, aut renovando opus ei esset, ut major ipsi in Provinciis, quam Praefectus earum, semper esset potestas. Inde exortum est, ut Augustus, quicunque eum secuti sunt Imperatores, Lege quadam reliquis bisce & Tribunitia Potestate uterentur, inquit Dio lib. 53. Factum id. V. Kalend. Julias Mensis Card. Norisius in Dissert. 2. de Cenotaphiis Pisaniis pag. 263. ex fragmento veteris Inscriptionis Gruteriana docte deducit, ut ibidem videre est, Diem Onuphrius in Fastis nos edocet; cum enim apud Vellejum lib. 2. legisset, Augustum V. Kalend. Julii anni Urbis 757. adoptato a se Tiberio contulisse unam simul Potestatem Tribunitiam, intulit, eadem etiam die V. Kal. Julias. Augustum multiplicasse Tribunitia Potestatem. Nam fas est credere, Augustum solenni sibi die tantam dignitatem Tiberio contulisse; is enim Velleio dicitur Tribunitia Potestatis consortione aquatus Augusto;

nulla autem alia appetat causa solennitatis ejus diei, nisi quod ea ipsa die Augustus Tribunitiam Potestatem hoc anno primum accepisset. Indeque ulterius deducit Onuphrius, Imperatores eadē die ac mense quibus Tribunitiam Potestatem sumissent, iisdem etiam Cæsaribus tradere solitos. At licet verum sit, Augustum eodem die ac mense, V. nempe Kal. Julias, quibus Tribunitiam Potestatem accepit, in Tiberium postea contulisse; falsum tamen, sequentes Imperatores eo die ac mense, quibus ipsi met Tribunitia Potestate exornati fuissent, aliis eandem tribuisse. Fiebat id de more V. Kalendas alicujus mensis indiscriminatio, quod eo die ara Victoriae dedicata fuisset, & Augustus Tribunitiam Potestatem primum suscepisset. Hujus rei exempla infra occurrent.

*Anno Periodi Graeco-Romana 5472. Cyclo Solis 16.
B. Luna 18. Indict. 12. Mundi 3983. Urbis condita 732. ante Christum 22. Juliano 24. Augusti 23. Herodis 19. & 16.*

Coss. M. Claudius Marcellus Aeserninus, & L. Arruntius [2]

*Anno Periodi Graeco-Romana 5473. Cyclo Solis 17.
A.G. Luna 19. Indict. 13. Mundi 3984. Urbis condita 733. ante Christum 21. Juliano 25. Augusti 24. Herodis 20. & 17.*

Coss.

NOTÆ [1] Coss. Augustus Caesar XI. & Cn. Calpurnius Piso. Fragmentum de quo supra ad A. V. 727.

Cn. CalpurN. P I S O N E . C O S .
.... E I D. J U L .
CæSAR. IN. M O N T E . F U I T
CæSAR. C O S . A B D I C A V I T
K. N O V .

Cn. CalpurN. PISONE. COLLEGA. COS. Fragmenta Capitolina... CÆSAR. DIVI. F. C. N. AGUSTUS. XI. Tabula Anevrana. ET. CONSUL. UNDECIMUM. DUODECIM. FRUMENTATIONES &c. Nummi apud Occonem: AUGUSTUS. COS. XI. TRIB. POT. Dio lib. LIII. pag. 517. AUGUSTUS XI CONSUL QUM CALPURNIQ PISONE, adeo gravi morbo decubuit, ut nulla spes salutis adesset. Pag. 518. His singulis ordinatis, in Albanum exiit, ac Consulatu se abdicavit. Quoniam enim ipse jam inde a compositione recip. ac nonnulli alii toto anno consulatum gesserant: inhibere eum morem cupiens. ut ad plures consulatus perveniret, extra Urbem magistratu abiit, ne impediteretur. Laudatum est hoc ejus factum. idque etiam, quod in suum locum subrogavit L. Septium, qui vir semper Brutis rebus faverat &c. Plinius lib. XIX. cap. 1. Deinde & sine iudice MARCELLUS Octavia sorore Augusti genitus, in Aedilitate sua, AVUNCULO XI. CONSULE ad Calendas Augusti, velis forum inumbravit. Fasti Idatii: Octaviano XI. & Pifone. Vindebonenses: Augusto XI. & Pifone.

Suetonius in Oclavio cap. XXVII. meminit Tedii Afri CONSULIS DESIGNATI, quem Augustus quia factum quoddam suum maligno sermone carpsisset, tantis perterritus minis, ut is se precipitat.

[2] Coss. M. Claudius Marcellus Aeserninus, & L. Arruntius. Tabula Colotiana apud Gruterum pag. CCXCVIII. I. & inter Donianas Inscriptiones pag. 157.

M. CLAUDIUS. M. F. L. A...
L. MUNATIUS. PAUL. AEMILIUS....
Item pag. X. 2. DEDICATUM
L. ARRUNTIO. ET. C. CLAUD.
MARCELLO. C O S .

Prænomen Marci Marcello in vulgatis Fastis inditum perperam, ex hac Gruteriana Inscriptione monet Jo: Vignolius in Inscriptionibus selectis pag. 192. quare Marcelli prænomen, Caius. Dio lib. LIV. in princ. pag. 521. Annus inseguens M. Marcellum, L. Arruntium consules habuit. Fasti Idatii: Aesernino, & Arruntio. Vindebonenses: Marcello & Arruntio.

Coff. Q. Æmilius Lepidus, & M. Lollius.
[1]

Olymp. 190. Anno Periodi Graeco-Romana 5474. Cyclo Solis 18.
F. Luna 1. Indict. 14. Mundi 3985. Urbis condita 734. ante Christum 20. Juliano 26. Augusti 25. Herodis 21. & 18.

CXIX.
Gesta in
Syria.

Coff. M. Appuleius, & P. Silius Nerva. [2]
Josephus lib. 15. Antiquit. cap. 13. narrat, Zenodorus quendam conduxisse ditionem Lyzaniæ, & non solum prædas non vetasse; sed etiam eorum participem fuisse. Hinc propinquorū agrorum coloni Varronem Provinciæ Præsidem rogarunt, ut Zenodori injurias significaret Cæsari. Rescripsit hic, expugnanda esse latronum receptacula, & ditionem eam ditioni Herodis contribuendam. Eam regionem postquam Herodes accepit a Cæsare, Zenodus Romanam ad accusandum Herodem profectus est; nihil tamen efficere potuit. Interea in Asiam Agrippa mittitur, administratur transmarinas Provincias pro Cæsare. Decimo septimo demum Herodis regni anno Cæsar venit in Syriam, & Zenodus apud Antiochiam Syriæ periret. Cæsar vero hujus portionem non contempnendam donavit Herodi: quæ sita est Galilæam inter & Trachonem. Quæ omnia ex Josepho descripta, qui lib. 1. de Bello cap. 15. eadem de re loquens, ait: Et decimo anno reversus (Augustus scilicet) iterum in Provincianis, Zenodoro mortuo, terram omnem, quæ inter Trachonem & Galilæam erat, eiendi attribuit. Porro Augustum anno Urbis 724. in Syriam profectum esse, docet Dio lib. 51. currentique anno in eandem Provinciam rursus advenisse, narrat Dio lib. 54. sub hujus anni Consulibus, ubi & ait, enim Herodi Zenodori cunctam Tetrarchiam attribuisse.

CXX.
Messalla
Varro suc-
cessit in
Prefectura
Syriae.

Baron. in
Apparatu
n. LXXXV.
Baron. n.
LXXXIV.

Ex his series Præsidum Syriæ a Baronio constata, corrigenda. Baronius postquam locutus est de Messalla, ait, Hic præfuisse videtur usque ad annum ab Urbe condita DCCXXXI, quando M. Agrippa tam Syria, quam toti Orienti præficitur, qui, ut testatur. Dio lib. 53. est revocatus anno ab Urbe condita DCCXXXIII. quo ipse Augustus in Syriam præfetus reperitur, (ex Dionne lib. 54. ubi mansit saltem trienni temporis spatio: nam sub Consulatu Sentii Saturnini adhuc azebat in Oriente). Paulo antea inconstantia Josephum arguerat, qui Varum Syriæ Præsidem dixerit anno Regni Herodis XVI. & dein scripsiter, anno postea vice simo paulo ante obitum Herodis Varum successisse Sentio. Saturnino. Apparatus in Baronium

Nec est, inquit Baronius, quod possit dici, eu-
dem Varum iterum eo missum, cum nec ipse Josephus, nec alii id testantur. Sed, ut iam Viri docti observarunt, prava Geleni interpre-
tatio Baronium decepit. Nam ubi Josephus lib. 1. Belli cap. 15. scribit, σα πονετο τοπε μονα της σιριας legit Varum Præsidem Syriae. cum vertendum sue-
rit, Varonem Præsidem Syriae. Ita lib. 15. Antiquit.
cap. 13. idem Josepho dicitur ουρανος, re-
steque Rufinus Latine vertit, Varro. Sed qui
successit Sentio Saturnino, vocatur a Josepho
lib. 17. Antiquit. cap. 7. ουρανος id est.
Varus Quintilus. Præterea non anno præceden-
ti, sed currenti in Syriam Augustus venit, quo
post annum Urbis 724. non venerat. Dio lib.
54. agens de rebus Marcello & Aruntio Coff.
gestis, anno scilicet Urbis 732. ait: In Sicilianis
profectus est, ut eam ac omnes alias ad Syriam
usque Provincias constitueret Augustus. Tum ad-
dit: Augustus, rebus in Sicilia ordinatis, Syra-
cussisque & aliis quibusdam urbibus colonia Ro-
manorum ut essent, destinatis, in Greciam trans-
misit. Et paulo post: Rebus in Grecia confectis,
Augustus in Samum navigavit, ibique bitemavit.
Vere in Asiam perrexit M. Appuleio, Publio Si-
lio Coff. Augustus, Asia Proconsulari Provincia
ordinata, ibi & in Bithynia omnia constituit,
inquit Dio, qui subdit, idemque in Syriam cum
advenisset, Tyros ac Sidonios propter factiones
punivit. Ex quibus, ut advertit Card. Norisius
in Cenotaphis Pisaniis Dissert. 2. pag. 292. &
seqq. patet, Augustum circa æstatem hoc anno
in Syriam venisse; cum verno tempore Asiam
ac Bithyniam perlustrasset. Josephus laudatus
dicit, fuisse annum XVII. Regni Herodis, ac
decimum annum post præcedentem ejus in Sy-
riam præfessionem, sicut in tempore ei cum
Dione optime convenit.

Insuper constat ex Dione, quem Baronius
unum suæ sententiae auctorem laudat, Augu-
stum qui hac æstate in Syriam præfetus est, po-
stea apud Samum hibernasse, ut vix quinque
in Syria menses moratus fuerit, non vero per
triennium, ut vult Baronius. Sed nec illud ad-
mittendum, Augusto in Orientis partibus de-
gente, nullos ejusdem Legatos, nec a populo
suas in Provincias missos Proconsules exituisse.
Quis enim, Augusto apud Samum hiemante,
in Syria, quis in Cyrene, quis in Bithynia jus
dixisset? Quis ab anno Urbis 733. ad 737. quo
rursus Agrippa rediit in Orientem, Syriae res
administravit? Inquit Card. Norisius laudatus,
qui & ex Appiano lib. 4. Bel. civil. pag. 619.

CXXI.
Augustus
vix quin-
que menses
in Syria
mansit.

Z z 2 de

NOTÆ [1] Coff. Q. Æmilius Lepidus, & M. Lollius. Tabula Colotiana.

Q. ÆMILIUS. LEPID. M. LO... .

Gruterianus Lapis pag. CLX. 1. Q. LEPIDUS. M. F. M. LOLLIUS M. F. COS. EX. S.C. PRO-
BAVERUNT. De his Coff. Horatius in fine lib. 1. epistolarum.

Forte meum si quis te percunctabitur etum
Me quater undenos sciat impleviſe Decembres
Collegam LEPIDUM, quo duxit LOLLIUS avo.

Dio lib. LIV. pag. 524. Consularus locus alter Augusto servabatur, ideoque anni initio M. Lollius solus consulatum gesit. Casare autem consulatum non accipientem. Q. Lepidus, & L. Silanus cum ambi-
verunt: itaque favoris venatione omnia conturbarunt, ut cordati viri Augustum Romam revocarent &c. Nihil inde Sedatius res abba est, ut vix tandem Lepidus consul creatus fuerit. Fasti Idatii: Lollio & Lepido. Ita & Vindebonenses.

[2] Coff. M. Appuleius & P. Silius Nerva. Tabula Colotiana.

M. APPULEIUS. SEX. F. P. SI... .

Dio lib. LIV. pag. 525. Vere (Augustus) in Asiam perrexit, M. Appuleio, P. Silio consulibus. Fasti
Idatii: Appuleio, & Nerva.

de M. Tullio Cicerone Oratoris filio, qui vi-
cto Bruto ad Sex. Pompejum in Ciliciam se re-
ceperat, loquente, ait: *Post hos Cæsar, quo
averteret a se Ciceronis prodiit dedecus, Augu-
rem cum fecit, & paulo post Consulens, postre-
mo Syriae Præsidem.* Hanc Ciceronis administra-
tionem Syriacani ab anno Urbis 733. ad 737.
contigisse putat Card. Norisius; cum ante illos
annos alii Proprætores eam Provinciam ad-
ministraverint.

CXXII.

*Agrippa
Syria Pra-
ses,*

Quoad Præfecturam Syriacam *Varronis*, is
eam obtinebat anno Urbis 732. quo Herodes
Cæsaream condidit, ut deducitur ex Josepho
lib. 1. Belli cap. 16. & lib. 15. Antiquit. cap. 13.
qui addit *Herodem* filios suos Alexandrum &
Aristobulum Romam ad Cæsarem educandos
misisse, & Herodem accepisse a Cæsare *Trachos-
nem*, qua Zenodorum privaverat, quo tempore
Varro Provinciae Syriae prærerat. Anno tanien
præcedenti, Urbis scilicet 731. M. Vipsanius
Agrippa, teste Dione lib. 54. Syriae Præfectu-
ram ab Augusto acceperebat, de qua loquitur etiam
Josephus lib. 15. cap. 13. Quare apparebat,
totius Orientis Provincias Agrippæ demindatas
fuisse; cum alii Proconsules eodem tempore in
Provinciis Asiaticis fuerint; quod de *Varrone*
negari non potest, ut ex dictis liquet. Tacitus
lib. 2. Annal. loquens de Germanico, cui po-
stea Orientem Tiberius permisit, ait: *Tunc de-
creto Patrum permissa Germanico Provincia qua
mari dividuntur, majusque Imperium quoquo ad-
isset, quam his qui forte aut missu Principis
obtinerent.* Si hoc amplio Imperio Proconsulari,
inquit Card. Norisius loco laudato, Agrippa or-
natus dicatur, cum in Orientem missus fuit,
una cum eodem fuere in Asiaticis Provinciis
populi ordinarii Proconsules, in quorum tamen
Diœceses majus Imperium Agrippa obtinebat.
De ejus in Asiam adventu sermo redibit. Hæc
Card. Norisius. Varro itaque Syriae præfuit eo
etiam tempore, quo Agrippa Orientem guber-
nabat. De Agrippæ Præfectura rursus infra.

CXXIII.

*Annus ca-
pta Hiero-
polyma ex
anno VIII.
Herodis
probatus.*

Denique notandum annus decimus septimus
Herodis a morte Antigoni desumus, ex quo
manifestum fit, Josephum expugnationem urbis
Hierosolymitanæ cum anno Urbis 717. copula-
se. Hæc Josephi verba: *Ἄλλος αὐτῷ τὸ βασιλεῖον
ιξ παρελθόντος ἐτῶς ηὗδηρ εἰς στράτειαν αὐτῷ.*
quaer verba sic Gelenius vertit: *Decimo septimo de-
cimum ejus regni anno Cæsar venit in Syriam.*
Sed perperam; ea enim sic cum Petavio lib. 11.
de Doct. Temp. cap. 1. Latine reddenda: *Cum*

*jam regni XVII. annus Herodis præterisset, Cæ-
sar in Syriam venit. Josephus enim annum He-
rodis XVII. παρελθόντα vocat, id est, præteritum.
Ex quo liquet primum, Josephum cladem ur-
bis Hierosolymitanæ anno Urbis 717. recte col-
locasse, sibiique constare. Cum e contra in op-
pinione Dionis annus XVII. Herodis anno præ-
cedenti terminari debeat, quo tamen quæ ipse-
met Dio narrat, hoc anno contigere, ipso e-
tiam Josepho teste, qui res Romanas optime
callebat. Liquet secundo, urbem expugnatam
fuisse ante autumnum, ut suo loco diximus,
cum Herodes jam annum decimum octavum in-
choasset, quando Augustus hac estate in Syria
fuit.*

*Anno Periodi Græco-Romanæ 5475. Cyclo Solis 19.
E. Luna 2. Indict. 15. Mundi 3986. Urbis con-
ditæ 735. ante Christum 19. Juliano 27. Augu-
sti 26. Herodis 22. & 19.*

*Coff. Q. Lucretius Vispillo, & C. Sentius Sa-
turninus. (1)*

*Anno Periodi Græco-Romanæ 5476. Cyclo Solis 20.
D. Luna 3. Indict. 1. Mundi 3987. Urbis con-
ditæ 736. ante Christum 18. Juliano 28. Augu-
sti 27. Herodis 23. & 20.*

*Coff. P. Cor. Lentulus Marcellinus, & Cn. Cor-
nelius Lentulus. (2) Cum primum Imperii Principa-
natum ad exitum jam tenderet, Augustus tus Augu-
decennium in aliud quinquennium, suum sibi prorogavit sto proro-
gatus. Principatum, ut testatur Dio lib. 54. ubi id sub hujus anni Consulibus factum afferit. Agrippa cum alia fere eadem qua sibi, tum Tribunitiam Potestatem itidem ad Quinquennium de-
dit, inquit Dio eodem loco. Augustum imita-
ti ejus successores annis quibus Quinquennalia & id genus festa edidere, Cæsares creare, aut iis Tribunitiam Potestatem impertiri soliti sunt. Hoc & sequenti anno Augustus Romæ substitutus, annoque sequenti ibidem Cajum, & Lucium Agrippæ filios ex Julia Augusti nata adoptavit.*

*Anno Periodi Græco-Romanæ 5477. Cyclo Solis 21.
CB. Luna 4. Indict. 2. Mundi 3988. Urbis con-
ditæ 737. ante Christum 17. Juliano 29. Augu-
sti 28. Herodis 24. & 21.*

*Coff. C. Furnius, & C. Junius Silanus. (3) CXXIV.
Hoc anno Beatissimam Virginem Salvatoris no-
B. Virgi-
stri nati-
vitas.*

NOTÆ

(1) *Coff. Q. Lucretius Vispillo, & C. Sentius Saturninus. Tabula Colotiana.*

C. S E N T I U S .
S A T U R N . Q. L Y . . .
S U F. M. V I N U C I U S . P. F.

Dio lib. LIV. pag. 527. Eo anno consul fuit C. Sentius, cui quum collega esset dandus (nam
tum quoque reservatum sibi consulatum Augustus non accepit) iterum seditiones ac cades Roma even-
erunt... Augustus re cognita, quum videret nullum mali finem fore, si eandem, quam prius ra-
tionem teneret; unum ex legatis, Q. Lucretium nomine, qui unus ex proscriptis fuerat, consulem
designavit, ac ipse Romanam contendit. Fasti Idatii: Saturnino, & Lucretio. Ita & Vindebonenses.

(2) *Coff. P. Cornelius Lentulus Marcellinus, & Cn. Cornelius Lentulus. Tabula Colotiana. P.
CoRNELIUS. P. F. CN. C.. Tabula Ancyranæ. CN. P. LENTULO ... Dio lib. LIV.
pag. 526. Id enim agebat P. jam & Cn. Lentulus consulibus. Fasti Idatii: Duobus Lentulis. Vin-
debonenses: Lentulo, & Lentulo.*

(3) *Coff. C. Furnius, & C. Junius Silanus. Tabula Colotiana C. FURNIUS. C. F. C. IV...
Dio lib. LIV. pag. 533. C. Furnio C. Silano COSS. iterum natus est Agrippa filius, cui
Lucio nomen factum. Quo die natus sit Lucius hastenus ignorabatur. Norisius in Cenotaphiis Pi-
sanis Dissert. II. Cap. 1. Jo: Baptistam Ricciolum improbat, qui III. Kal. Maij, natum Lucium
censet; Norisius enim diem potius adoptionis fuisse, diem vero natalem sub initium hujus anni.
At dies natalis Lucii, in Kalendario Antiatino consignatur ad XVI. Kal. Decemb. his verbis: XVI.
(Kal. Decemb.) INCIRC. L. AUG. NATAL. Censorinus de die natali cap. XVII. Quintos ludos,
C. Furnio, C. Junio Silano coff. ann. DCCXXX. VII. Cæsar Augustus, & Agrippa fecerunt. Fasti
Idatii: Fornicio (pro Furnio) & Silano. Vindebonenses: Furnio, & Silano.*

Baron. in tri matrem natam existimat Baronius. Auctor Apparatu vero Chronicus Alexandrinus sub anni sequentis n. XLVIII. Consulibus ejus nativitatem consignat. Quæ ibidem Baronius de Christi Genealogia habet, lundan. num. cem accipere possunt ex Dissert. Petri de Marca de Stemmate Christi, quæ prima est inter ejus Opera posthumæ: neque enim mens est in ea similibus operam ponere; cum meliora, quam Baronius, afferre non possumus.

Ludi Saeculares celebri. Augustus sub hujus anni Consulibus Ludos Seculares Quintos celebravit, ut non tantum ex Censorino lib. de Die natali, sed etiam ex Nummis apud Mediobarbum pag. 36. liquet. Quater postea a subsequentibus Imperatoribus exhibiti, tandemque neglecti, & a Christianis Imperatoribus abrogati.

Olymp. Anno Periodi Graco-Romana 5478. Cyclo Solis 22. A. Luna 5. Indict. 3. Mundi 3989. Urbis condita 738. ante Christum 16. Juliano 30. Augusti 29. Herodis 25. & 22.

Agrippa i-
terum Sy-
riae Praes. Coss. L. Domitius Abenobarbus, & P. Cornelius Scipio. (1) Testatur Dio lib. 54. Agrippam exhibitis hoc anno Ludis Actiacis, (qui mense Septembri, quo ineunte Augustus vicit navalium pugna apud Actium extiterat, edi soliti erant) in Asiam transmississe, ideoque circa autumnum. Hæc altera Agrippæ in Asiam profectio, quam Baronius recte hoc anno consignavit; qui tamen in eo peccavit, quod Augustum inter Praesides Syriae connumeraret, ab anno Urbis 734. quo is ex Syria discessit hiberna apud Samum habiturus, usque ad præsentem annum quo Agrippa in Orientem iterum missus est. Nam, ut observat Card. Norisius Dissert. 2. de Cenotaphiis Pisaniis pag. 197. potuit Agrippa absens per Legatos Syriam rege-

re; quod eo magis dicendum, quod Josephus lib. 16. de Antiquit. cap. 6. tradat, Agrippam in Italiam reversum, postquam annos decem Diccesim Asia administrasset, ab anno nempe Urbis 731. usque ad annum Urbis 741. quo Agrippa ex Syria Romam reversus est, ut loco citato docet Dio. Post Agrippam Titium Praesidem Syriae exhibet Josephus lib. 16. Antiq. cap. 12. quem Baronius omisit, & de quo plura Card. Norisius loco citato.

Anno Periodi Graco-Romana 5479. Cyclo Solis 23. G. Luna 6. Indict. 4. Mundi 3990. Urbis condita 739. ante Christum 15. Juliano 31. Augusti 30. Herodis 26. & 23.

Coss. M. Livius Drusus Libo, & L. Calpurnius Piso. (2)

Anno Periodi Graco-Romana 5480. Cyclo Solis 24. F. Luna 7. Indict. 5. Mundi 3991. Urbis condita 740. ante Christum 14. Juliano 32. Augusti 31. Herodis 27. & 24.

Coss. M. Licinius Crassus, & Cn. Cornelius Lentulus (3).

Anno Periodi Graco-Romana 5481. Cyclo Solis 25. E D. Luna 8. Indict. 6. Mundi 3992. Urbis condita 741. ante Christum 13. Juliano 33. Augusti 32. Herodis 28. & 25.

Coss. Tiberius Claudius Nero, & P. Quintilius Varus (4) Post Agrippam ex Syria reversum Tribunitia Potestate in aliud quinquennium Potestate prorogata cohonestavit, inquit Dio lib. 54. Augustus scilicet.

Anno

NOTÆ (1) **C**oss. L. Domitius Abenobarbus, & P. Cornelius Scipio. Tabula Colotiana.

C L. L. D O M I T I V S. C N. F. P.
C O . .
S V F. L. T A . . .

Dio lib. LIV. pag. 533. His constitutis, L. Domitio, & P. Scipione coss. in Galliam profectus est (Augustus). Fasti Idatii: Scipione, & Domitio Abenobarbo. Vindebonenses: Abenobarbo, & Scipione.

(2) **C**oss. M. Livius Drusus Libo, & L. Calpurnius Piso. Tabula Colotiana. M. DRVSVS. L. F. Dio lib. LIV. pag. 535. Itaque Augustus, nisi nihil armis ad id bellum fuit opus, tamen reliquis rebus constituendis, hunc & posteriorem proxime annum, quo consulatum gesserunt M. DRUSUS LIBO, & L. CALPURNIUS Piso, absumpsit. Fasti Idatii: Libone, & Pisone. Ita & Vindebonenses.

(3) **C**oss. M. Licinius Crassus & Cn. Cornelius Lentulus. Tabula Colotiana. M. LICINIUS. M. F. Inscriptiones selectæ Jo. Vignolii pag. 331. VIII. KAL. JULII. GN. LENTULO. M. CRAS. COS. Dio lib. LIV. pag. 537. Anno sequenti M. CRASSUS, & CN. CORNELIUS consulatum gesserunt. Fasti Idatii: Crasso & Lentulo. Vindebonenses: Graffo & Augure.

(4) **C**oss. Tiberius Claudius Nero, & P. Quintilius Varus. Tabula Colotiana. TI. CLAUDIUS. TI. F. Fragmentum de ludis votivis ob redditum Augusti apud Gruterum pag. XI. 2.

P. Quintilius S E X. F. V A R U S
Pontifex C O S
Ludos votivos pro RE D I T U
Imp. Caesaris Diu I. F. A U G U S T I
Jovi Optimo m A X I M O. F E C I T
Ti. Claudio Ti. f. Nero N E. C O N L E G A.

Antique Inscriptiones Etruriæ, illustratae ab Antonio Francisco Gorio P. I. pag. 408. n. 219.

T I. C L A U D I O. N E R O N E
P. Q U I N T I L I O. V A R O. C O S.

Edita hæc fuerat a Jacobo Sponio in Miscell. pag. 277. sed COS. omiserat. Fabretus pag. 201 & in

Olymp.
492.

Anno Periodi Graeco-Romanae 5482. Cyclo Solis 2G.
C. Luna 9. Indict. 7. Mundi 3993. Urbis condita 742. ante Christum 12. Juliano 34. Augusti 33. Herodis 29. Et 26.

Anno Periodi Graeco-Romanae 5483. Cyclo Solis 27.
B. Luna 10. Indict. 8. Mundi 3994. Urbis condita 743. ante Christum 11. Juliano 35. Augusti 34. Herodis 30. Et 27.

CXXV. Coss. M. Valerius Messala Barbatus, & P. Sulpicius Quirinus [1] Agrippa in Campania mortuus est ex Livio lib. 136. & Dionis lib. 54. Augustus in ejus locum ad rerum summam secum administrandam Tiberium privignum suum invitatus assumpsit, eique filiam suam Julianam Agrippam viduam desponebat, coacto uxorem suam Agrippam relinquere, ex Dionis ibidem.

Coss. Paulus Fabius Maximus, & Q. Aelius Tubero [2].

Anno Periodi Graeco-Romanae 5484. Cyclo Solis 28.
A. Luna 11. Indict. 9. Mundi 3995. Urbis condita 744. ante Christum 10. Juliano 36. Augusti 35. Herodis 31. Et 28.

Coss.

NOTÆ & in iisdem Inscriptiōibus Etruriæ, pag. 420. Lapis sepulchralis. SEPVLTA EST, A. D. VI. K. APRILES. TI. CLAUDIO. NER. P. QVINCTIL. VAR. COS. Dio lib. LIV. pag. 538. Druso in Germania relicto Romam (Augustus) reversus est, TIBERIO, ET QUINTILIO VARO COSS. Fasti Idatii: Nerone & Varo. Vindebonenses ita:

Augustus hoc anno Pontifex Maximus creatus est; vetus Kalendarium Farnesianum apud Gruterum pag. CXXXIII. ad diem V. Martii habet. HOC DIE CAESAR. PONTIF. MAXIM. FACTVS EST. Eam Augustus dignitatem suscepit, mortuo Lepido Pontifice Maximo, & a Sacerdotum collegio creatus est, non a Senatu, Dio lib. LIV. pag. 540. Cum Lepido mortuo, Augustus, SUMMUS PONTIFEX esset creatus, ac propterea decernere ipsi quadam Senatus velle, professus nihil se admisserunt, cum nihilominus instarent, surgens a Senatu abiit. De Pontificatu Maximo Augusti extat Antiochenium nummus, de quo Norisius de Epochis Syro-Maced. Dissert. III. Cap. VII. pag. 221.

[1] **C**oss. M. Valerius Messala Barbatus, & P. Sulpicius Quirinus. Onuphrius Fragmenta Capitolina ita supplevit, & consules hujus anni ita dispositi, nempe ut essent: M. Valerius Messala Barbatus in magistratu mortuus. P. Sulpicius Quirinus Emilianus, quo in magistratu mortuo, in ejus locum factus est C. Valgus Rufus, qui abdicavit, & in ejus locum factus est C. Caninius Rebilus. Tabula Colotiana apud Gruterum pag. CCXCVIII. 1. sic habet.

M. VALERIUS. M. F.
S V F. C. VALGIUS. C. F.
C. CANIDIUS.

Eadem emendatior in Donianis Inscriptiōibus Clas. V. pag. 156.

M. VALERIUS. M. F.
S V F. C. VALGIUS. C. F.
C. CANINIUS.

Ex his fragmentis nomina Consulū eruta ab Onuphrio, & suppleta censet Pighius; nam in his nomina C. Valgii, & C. Caninii leguntur, quanquam non liqueret, inquit Pighius, quo loco in tabulis reponerentur. At hanc hæsitationem, & Onuphrii erratum partim substituit vetus lapis non ita dudum vulgatus inter Inscriptiōes antiquas Etruriæ P. 1. pag. 429. num. 1, & inter Guardianas pag. CCCLVIII. 7. Est autem.

V. T I. L A T I N I V S. T I. L. D O R I
Θ. A G R A R I A. T I. L. R V F A
H O C M A N S U M V E N I. I I I I. K A. S E P T
P. S U L P I C I O. C. V A L G I O. R U F O
C O N S U L I B U S

Itaque C. Valgus Rufus non est factus consul in demortui P. Sulpicii Quirini locum, quum in hocce lapide, Quirini ipsius collega ad diem IV. Kal. Septembri, nempe die XXIX. Augusti statutatur. Pighius etiam, Valgii cognomen forsitan duplex fuisse existimat, scilicet Rufi & Saturnini; quibus coniecturis, non prodit. Rufi quidem cognomen prodit allatus lapis, Dio lib. LIV. pag. 541. Agrippa eam expeditionem (in Pannoniam) jam hieme instanti, qua M. Valerius Messala Barbatus, & P. Sulpicius Quirinus consules fuere, fecit. Fasti Idatii: Messala & Quirino; ita & Vindebonenses. De Messala Barba, Messaline Augustae patre, Suetonius in Claudio cap. XXVI. De P. Sulpicio Quirino, nimis de ejus obitu, Patria, genere, & honoribus, Tacitus Annal. lib. XI. cap. XLVIII. De eo item Josephus Antiquitatib. lib. XVII. cap. XII. in fine, & lib. XVIII. cap. 1. a quo modo Quirinus modo Quirinius appellatur. Apud Tacitum Quirinius legitur. Cyrius etiam dictus est. Plura de eo habebis ex Pagio infra n. CXXIX. CXLII. & sequentibus. De C. Valgio, genere, & eruditione spectato, Plinius lib. XXV. cap. II. De Rebilo consulari, qui & C. Caninius, Seneca De Beneficiis lib. XI. cap. XXI.

[2] **C**oss. Paulus Fabius Maximus & Q. Aelius Tubero. Dio lib. LIV. pag. 544. Q. Aelius Tuberone Paulo Fabio Maximo Coss. Frontinus de aqueductibus non semel; Q. Aelius Tubero, Paulus Fabius Maximus. COSS. Plinius lib. VIII. cap. XVIII. Idem (Augustus) Q. Tuberone Fabio Max. COSS. IV. Nonas Majas, Theatri Marcelli dedicatione tigrin primus omnium Roma ostendit in cavea mansuetum. Fasti Idatii: Maximo & Tuberone: Vindebonenses: Tuberone & Maximo. Denarius argenteus apud Vaillantum in Familiis Romanis tom. I. pag. 426. ubi: PAULUS. FABI. MAXIM; qui a Goltzio huic Fabio consuli adscribitur, adtribuendus est, eodem Vaillantio ita judicante, Paullo Maximio hujus consulis patre.

Coss. Julius Antonius, & Q. Fabius Max. Afric.
canus (1)
Anno Periodi Graco-Romanae 5485. Cyclo Solis
1. G F. Luna 12. Indict. 10. Mundi 3996. Urbis
condita 745. ante Christum 9. Juliano 37. Au-
gusti 36. Herodis 32. & 29.

Coss. Nero Claudius Drusus Germanicus, &
T. Quintius Crispinus (2).

Anno Periodi Greco-Romanae 5486. Cyclo Solis 2. Olymp.
E. Luna 13. Indict. 11. Mundi 3997. Urbis con-
dita 746. ante Christum 8. Juliano 38. Augusti
37. Herodis 33. & 30.

Coss. C. Martius Censorinus, & C. Asinius Princeps
Gallus. (3) Augustus cum Principatum depositus Augu-
set (hoc enim pra se ferebat) exacto decennio al-
tero, invitus iterum suscepit, inquit Dio lib. 55. tur.
Idem

NOTÆ

(1) **C**oss. Julius Antonius, & Q. Fabius Maximus Africanus. Dio lib. LIV. in fine pag. 546.
Hac acta Julio, ac Fabio Maximo consulibus. Suetonius in Claudio cap. II. Claudio natus est, JULIO ANTONIO, FABIO AFRICANO COSS. Kalendis Augusti Lugduni, eo ipso die quo primum ara ibi Augusto dedicata est. Dies quo natus est Claudio adnotatur KAL. AUG. in Kalendario Antiatino, ubi ea die adnotatur TI. CLAUD. At apertius in Kalendario marmoreo Capranicensium apud Gruterum pag. CXXXIV. NATAL. TI. CLAUDII. GERMANICI.

(2) **C**oss. Nero Claudius Drusus, Germanicus, & T. Quintius Crispinus. Lapis Gruterianus pag. LXI, I.

I M P. CÆSAR. D I V I. F. A U G U S T U S
P O N T I F E X. M A X I M U S
I M P. X I I I. C O S. X I. T R I B.
P O T E S T. X V.
E X. S T I P E. Q U A M. P O P U L U S. R O M A N U S
A N N O. N O V O. A P S E N T I. C O N T U L I T.
N E R O N E. C L A U D I O. D U R S O C O S.
T. Q U I N C T I O C R I S P I N O

Dio lib. LV. in princ. pag. 548. Anno in sequenti Druso, & T. Quintio Crispino Consulibus, signa Drusa bauit lata acciderunt. Vocatus est olim Decimus, mox Nero prænomine, inquit Suetonius in Claudio cap. I. ac post præturam, confessim inito CONSULATU, atque expeditione repetita, supremum diem morbo obiit. Post Præturam Consul designatus est. Hinc numini. NERONI. CLAUDIO. DRUSO. GERMANICO. COS. OES. In consulatu obiisse tradere videtur Dio. Germanici nomen, quod veluti familiæ proprium hic ponitur a Pazio, abrogandum est; nam ab expeditione in Germaniam, Germanicus, Drusus est appellatus.

(3) **C**oss. C. Martius Censorinus, & C. Asinius Gallus. Lapis apud Gruterum pag. CXCVI. I.

C. M A R C I V S. L. F. L. N.
C E N S O R I N V S. E T. C. A S I
N I V S. C. F. G A L L V S. C O S.
E X. S. C.
F I N. P O M E R. T E R M I N

Vetus lapis ex schedis Barberinis, editus a Federico Ubaldino in vita Angeli Colotii pag. 99. & apud Sponium in Miscell. pag. 265.

A P O L L I N I
I M P. C A E S. D I V I. F. A V G V S T V S.
P O N T I F E X. M A X I M V S.
I M P. X I I I. C O S. X I. T R. P O T. X VI
E X. S T I P E. Q V A M. P O P V L V S. R O M A N V S
K A L E N D I S. I A N V A R I I S....
C. M A R C I O. C E N S O R I N O. C. A S I N I O. G A L L O C O S.

Mutila extat apud Gruterum pag. LXI. 2. Vide alias horum consulum Inscriptiones apud eundem Gruterum pag. CXCVI. 2. & pag. CXLVII. 2. In lapide apud Jacobum Sponium in Historia Genevensi, tom. II. pag. 371. C. MARCIO. CENSORINO COS. Alius item lapis apud Fabrettum Inscript. antiqu. Cap. IX. pag. 656. uum. 488.

C. A S I N I O. G A L L O. C.
M A R C I O. C E N S O R. C O S

Inscriptiones selectæ Jo. Vignolii pag. 313.

C. M A R C I V S. L. F. L. N
C E N S O R I N V S
C. A S I N I V S. C. F. G A L L V S. C O S.

Dio lib. LV. pag. 551. Sed anno proximo, C. Asinio Gallo, & C. Marcio Censorino coss. Romam inivit Plinius lib. XXXIII. Cap. X. C. Asinio Gallo, C. Marcio Censorino Coss. ad diem VI. Cal. Febr. Censorinus de die natali Cap. XXII. Qui autem Sextilis fuerat, ex S. C. MARCIO CENSO-
RINO, C. ASINIO GALLO COSS. in Augusti honorem, dictus est Augustus, anno Augustano XX. Vide Dionem lib. LV. pag. 552. Macrob. Saturnal. lib. I. Cap. XII. Plutarchum in Numa, Sue-
tonium in Augusto cap. XXXI. Fasti Idatii: Censorino, & Gallo Vindebonenses ita.

Augustus Idem Augustus Pontifex Maximus annum a
annum Ju- Julio Cæsare ordinatum, sed postea negligentia
lianum in conturbatum atque confusum, rursus ad pristinam
integrum rationem redigit, ex Suetonio in Octavio
cap. 3. In annis enim 36. intercalati fuerant dies
12. cum debuerint intercalari 9. Augustus igitur

Baron. in annos 12. sine intercalari die transfigi jussit; ut
Apparat. illi tres dies, qui per annos 36. vitio Sacerdo-
talis festinationis excreverant, sequentibus annis
12. nullo die intercalato devorarentur, ex Pli-
nio lib. 18. cap. 25. Solino cap. 3. & Macrobius
lib. 1. Saturnal. cap. 14.

CXXVI. Post Titium C. Sentius Saturninus hoc anno Legatus in Syriam missus. Ejus Josephus in lib. 16. Antiquit. saepe meminit, uti & initio lib. 17. cap. 1. & cap. 2. Pleraque, quæ de hoc Saturnino Baronius scribit, Card. Norisius in Cenotaphiis Pisaniis Dissert. 2. pag. 305. & seqq. in examen fuisse vocat, ex quo hæc exscriptissimus.

Baron. in Baronius ait, Saturninum, Pedanium, ac Volumnium una simul Syriam administrasse; a Josepho vero Saturninum ac Pedanium Praesides Syriae appellatos. Ex quibusdam Josephi dictis Viri docti in eam opinionem descenderunt, ut Saturnino Syriae Praesidi alterum Collegam ea in Praefectura assignarent. Nam lib. 16. cap. 13. Saturninum ac Volumnium vocat οὐαὶ τούπιαι ἐπιστράτεαι, & cap. 16. οὐαὶ τούπιαι ἐμεμόρεαι. Syria Praesides utrobique male vertit Interpres; cum plane absurdum sit, Volumnium Praesidem æquata potestate ac Imperio Syriam rexisse, cum eandem Sentius Saturninus administraret. Provinciis enim pacatis, uti erat hoc tempore Syria, nusquam Duumviri æquato Imperio una simul impositi fuere. Itaque unus Saturninus id temporis erat Legatus Proprætor Syriae, Volumnius vero erat tantum Procurator ejusdem Provinciæ; ac diserte ab eodem Josepho lib. 1. Belli cap. 17. dicitur, ἐπίτρωος id est, Procurator, quo non innumquam Praesides designavit. Baronius Volumnum Procuratorem Syriae ex Josepho optime vocavit.

CXXVII. Tertullianus lib. 4. contra Marcionem cap. 19. probans adversus Hæreticum, Christum hominem natum in carne mortali, ait: Sed & census constat actos sub Augusto tunc in Iudea per Sentium Saturninum, apud quos genus ejus inquirere potuissent. Quo Tertulliani testimonio confirmatur sententia de Natali Christi anno Urbis 748. nam eo anno Saturninus Syriam reliquit. At his videtur obstare S. Lucas cap. 2. ubi ait: Exiit edictum a Cesare Augusto, ut describeretur universus Orbis. Hac descriptio prima facta est a Praeside Syriae Cyriño, & ibant omnes, ut profiterentur singuli in suam civitatem. Addit Lucas, Christum natum, dum Beata Virgo ac Joseph in Iudeam pergebant, ut profiterentur. Ex quibus infertur, nasciente Christo, non Saturninum, sed P. Sulpicium Quirinum Praesidem Syriae fuisse. Baronius, ut allati ex Tertulliano testimoniis vim declinaret, plura excogitavit. Existimavit, Sentium Saturninum a Tertulliano nominatum, non fuisse hunc Praesidem Syriae, sed alium, qui anno Urbis 757. cum Ælio Cato Consulatum gessit, quo Consule post lustrum a nato Christo more Romano census agebatur. Etenim, inquit Baronius, cum Tertullianus non satis exceptum haberet, an Christus natus fuerit, absolute descriptione alterius lustrum proxime elapsi, an vero cum eadem adhuc peragere tur, recurrerit ad subsequens lustrum, in quo illi constabat, tum Christum, tum ejusdeni patentes descriptos fuisse. Hæc ille. Verum hæc responsio ex falsa opinione procedit, in qua erat Baronius, singulis nempe lustris in Iudea censum peragendum. Nam Iudea erat sub dominio Herodis Regis, ac nondum in formam Romanæ Provinciæ redacta; census autem in solis Romanis Provinciis peragebat, non autem in Re-

gnis amicis ac sociis Populi Romani. Tacitus lib. 6. Annal. ad annum Urbis 789. ait: Per idem tempus Calitarum natio Cappadocia, Archelao subiecta, quia nostrum in modum deferre census, partiti tributa adigebatur, in juga Tauri montis abscessit. Calitæ, extincto Romæ Archelao anno Urbis 770. ac Cappadocia in Provincia formam redacta, censum deferre jussi, rebellabant. Hinc patet, sub Archelao, quem Antonius, ac postea Augustus Cappadocie Regem impofuere, eam gentem census non detulisse. At idem Antonius ex SC. Herodem Iudeæ Regem elegerat, quem uti & Archelaum Cappadocem Augustus Regnum habere permisit. Recte Tacitus dixit, nostrum in modum deferre census, quod nempe Romani Imperii, non autem Regnorum ea esset consuetudo.

Baronius duo hæc, quæ diversa sunt, deferre censum, ac tributum solvere, pro eodem minus recte accepit. Postquam Julius Cæsar Gallias subegit, inquit Dio lib. 54. singulis mensibus tributum erat Gallis pendendum; & censum diu postea deferre coacti sunt ab Augusto. Extat hac de re insigne testimonium Claudii Imperatoris in Oratione de civitate Romana Gallis danda, cuius pes amiciæ quondam incia extat fragmentum apud Gruterum pag. 502. Hæc ibi Imperator de Gallis ait: puli Reginis, cu-
jus Princi-
ples in-
terrum pag.
illi Patri meo Druso Germaniam subiugenti, tutam mani.
quiete sua, securamque a tergo pacem praestiterunt;
& quidem cum ad censu NOVO TUM OPE-
RE ET INADSUETO GALLIIS, ad bellum avocatus esset, quod opus quam arduum sit nobis nunc cum maxime, quamvis nihil ultra, quam ut publice nota sint facultates nostra, exquiratur, nimis magno experimento cognoscimus. Drusus anno Urbis 742. in Germanos primum movit, qui Romanorum fines irruperant, quia videbant Gallos jugum servitutis gravatum ferre ex Dione lib. 54. Tunc enim primum Galli novo tum opere & inaducto censum profiteri ab Augusto jussi fuerant, quamvis supra annum quadragesimum in Provincia formam redacti fuissent. Tantum abest, ut Regna suis quæque Regibus subiecta, sociis licet & amicis Populi Romani, censum per singula lustra deferre cogerentur.

Sed neque illud verum est, quod scribit Baronius de censu per Syriam singulis quinquaginta Heniis acto: nani Augustus tribus ac quadriginta annis, quibus post mortem Antonii unus tum Roma. rei Romanæ arbitrium habuit, censum populi ter nis non egit, ex Suetonio cap. 27. ac semel tantum in pendebat. Italia anno Urbis 757. censum habuisse dicitur a Dione lib. 55. Pauperioribus, ac iis qui extra Italiam viverent, omissis, ne quid turbarum darent. At Baronius extra Italiani singulis quibusve lustris censum actum opinatur, haud veritus, ne quid turbarum darent. Ex verbis citatis Claudii Imperatoris palam fit, raro per Provincias census habitos, quod opus arduum nimis magno experimento cognosceretur. Vix enim sine periculis tumultibus in Romanis Provinciis, vel semel factum constabat. Hinc, cum Judæa anno Urbis 759. deportato in exilium Archelao, Romanis Provinciis addita fuisse, ac Quirinius Syriae Praeses censum in eadem perageret, Judæas Gaulanites, teste Josepho lib. 18. cap. 1. ad defectionem populos sollicitabat, censum nihil aliud quam manifestam servitutis professionem dictans. Igitur erat novum tum opus & inadustum Judæis, neque unquam ea in gente suscitatum. Baronius ait: Nec, liet ex Provincia a Romanis Herdi ac ceteris Principibus conessa esset, & sit tamen aliquando tributum solvere: nam ex Evangelio, inquit, compertum est eosdem Iudeos tempore Herodis Regis Romano Imperatori censum persolvisse. Matt. 22. Iudei Christum interrogant: Quid tibi videores, licet censum dare Cæsari, an non? Et Luce 20. Licet nobis tributum dare Cæsari, an non? Verum hallucinatur Cardinalis doctissimus; nam id

Baron. in Apparatu n. LXXXIX & Spon- dan. num. XXVIII. & seqq.

Baronius, ut allati ex Tertulliano testimoniis vim declinaret, plura excogitavit. Existimavit, Sentium Saturninum a Tertulliano nominatum, non fuisse hunc Praesidem Syriae, sed alium, qui anno Urbis 757. cum Ælio Cato Consulatum gessit, quo Consule post lustrum a nato Christo more Romano census agebatur. Etenim, inquit Baronius, cum Tertullianus non satis exceptum haberet, an Christus natus fuerit, absolute descriptione alterius lustrum proxime elapsi, an vero cum eadem adhuc peragere tur, recurrerit ad subsequens lustrum, in quo illi constabat, tum Christum, tum ejusdeni patentes descriptos fuisse. Hæc ille. Verum hæc responsio ex falsa opinione procedit, in qua erat Baronius, singulis nempe lustris in Iudea censum peragendum. Nam Iudea erat sub dominio Herodis Regis, ac nondum in formam Romanæ Provinciæ redacta; census autem in solis Romanis Provinciis peragebat, non autem in Re-

gnis amicis ac sociis Populi Romani. Tacitus lib. 6. Annal. ad annum Urbis 789. ait: Per idem tempus Calitarum natio Cappadocia, Archelao subiecta, quia nostrum in modum deferre census, partiti tributa adigebatur, in juga Tauri montis abscessit. Calitæ, extincto Romæ Archelao anno Urbis 770. ac Cappadocia in Provincia formam redacta, censum deferre jussi, rebellabant. Hinc patet, sub Archelao, quem Antonius, ac postea Augustus Cappadocie Regem impofuere, eam gentem census non detulisse. At idem Antonius ex SC. Herodem Iudeæ Regem elegerat, quem uti & Archelaum Cappadocem Augustus Regnum habere permisit. Recte Tacitus dixit, nostrum in modum deferre census, quod nempe Romani Imperii, non autem Regnorum ea esset consuetudo.

Baronius duo hæc, quæ diversa sunt, deferre censum, ac tributum solvere, pro eodem minus recte accepit. Postquam Julius Cæsar Gallias subegit, inquit Dio lib. 54. singulis mensibus tributum erat Gallis pendendum; & censum diu postea deferre coacti sunt ab Augusto. Extat hac de re insigne testimonium Claudii Imperatoris in Oratione de civitate Romana Gallis danda, cuius pes amiciæ quondam incia extat fragmentum apud Gruterum pag. 502. Hæc ibi Imperator de Gallis ait: puli Reginis, cu-
jus Princi-
ples in-
terrum pag.
illi Patri meo Druso Germaniam subiugenti, tutam mani.
quiete sua, securamque a tergo pacem praestiterunt;
& quidem cum ad censu NOVO TUM OPE-
RE ET INADSUETO GALLIIS, ad bellum avocatus esset, quod opus quam arduum sit nobis nunc cum maxime, quamvis nihil ultra, quam ut publice nota sint facultates nostra, exquiratur, nimis magno experimento cognoscimus. Drusus anno Urbis 742. in Germanos primum movit, qui Romanorum fines irruperant, quia videbant Gallos jugum servitutis gravatum ferre ex Dione lib. 54. Tunc enim primum Galli novo tum opere & inaducto censum profiteri ab Augusto jussi fuerant, quamvis supra annum quadragesimum in Provincia formam redacti fuissent. Tantum abest, ut Regna suis quæque Regibus subiecta, sociis licet & amicis Populi Romani, censum per singula lustra deferre cogerentur.

Sed neque illud verum est, quod scribit Baronius de censu per Syriam singulis quinquaginta Heniis acto: nani Augustus tribus ac quadriginta annis, quibus post mortem Antonii unus tum Roma. rei Romanæ arbitrium habuit, censum populi ter nis non egit, ex Suetonio cap. 27. ac semel tantum in pendebat. Italia anno Urbis 757. censum habuisse dicitur a Dione lib. 55. Pauperioribus, ac iis qui extra Italiam viverent, omissis, ne quid turbarum darent. At Baronius extra Italiani singulis quibusve lustris censum actum opinatur, haud veritus, ne quid turbarum darent. Ex verbis citatis Claudii Imperatoris palam fit, raro per Provincias census habitos, quod opus arduum nimis magno experimento cognosceretur. Vix enim sine periculis tumultibus in Romanis Provinciis, vel semel factum constabat. Hinc, cum Judæa anno Urbis 759. deportato in exilium Archelao, Romanis Provinciis addita fuisse, ac Quirinius Syriae Praeses censum in eadem perageret, Judæas Gaulanites, teste Josepho lib. 18. cap. 1. ad defectionem populos sollicitabat, censum nihil aliud quam manifestam servitutis professionem dictans. Igitur erat novum tum opus & inadustum Judæis, neque unquam ea in gente suscitatum. Baronius ait: Nec, liet ex Provincia a Romanis Herdi ac ceteris Principibus conessa esset, & sit tamen aliquando tributum solvere: nam ex Evangelio, inquit, compertum est eosdem Iudeos tempore Herodis Regis Romano Imperatori censum persolvisse. Matt. 22. Iudei Christum interrogant: Quid tibi videores, licet censum dare Cæsari, an non? Et Luce 20. Licet nobis tributum dare Cæsari, an non? Verum hallucinatur Cardinalis doctissimus; nam id

Baron. in Apparatu n. LXXXIX & seqq.

id temporis Iudea non erat Regnum, sed Romana Provincia per Magistratus Romanos administrata, ac eandem tunc Pontius Pilatus procurabat. Herodes vero Antipa non erat Rex Iudeorum, sed tantum Tetrarcha Galilaeæ, Lux 3. & 23. Itaque Iudea erat Provincia tributaria, ac Syriæ dudum addita. At cum Iudea Herodem Regem habebat, ejusque postea filium Archelam Ethnarcham, nunquam censum apud Romanos Magistratus per singula quinquennia detulit, imo nec tributum ullum persoluit; quamvis Appianus in Praefatione; solos Reges majoris Armeniæ immunes fuisse scribat. Verum sub Augusto nusquam hujuscemodi tributi, quod Regna socia & amica populi Romani solverent, mentio in Antiquorum monumentis occurrit. Quæ omnia Card. Noris observata, ex eoque excerpta. Quo anno Quintilius Varus Sentio Saturnino successerit, infra investigabimus.

CXXIX.
Census in
Iudea &
Quirinio
& a Sa-
turnino
actus.

Interim Card. Norisius laudatus pag. 320. ut ostendat, Tertullianum citatum contrarium non esse Sancto Lucæ cap. 2. ubi ait, Christum natum, cum Augusti iussu universus Orbis describeretur: *Hæc descriptio*, inquit Evangelista, *prima facta est a Präside Syriae Cyrino*, scribit, probabilem esse doctorum Virorum sententiam, qui dicunt, *Quirinium cum imperio extraordinario ad censum peragendum in Syriam missum*. Nam, cum eo anno pax totò Romano Imperio floreret, Augustus decrevit universorum, qui vel subditi, vel socii essent populi Romani, numerum ac facultates noscere. Hinc Lucas eodem capite dicit: *Exiit editum a Caſare Augusto, ut describeretur universus Orbis*. Cum vero Quirinius Vir Consularis id temporis in Oriente degeret, ac bellum contra *Homonadenses* feliciter confecisset, eundem in Syriam cum extraordinario imperio misit, ut tum ibidem, tum in Iudea, quæ gens erat socia & amica populi Romani, censum perageret. Quamvis vero eo anno *Sentius Saturninus* Syriam administraret. Quirinius ob recentem victoriam tota Asia celebratus, descriptioni facienda praepositus fuit. Tacitus lib. 1. Annal. anno Urbis 767. *Regimen*, inquit, *summa rei penes Germanicum*, agendo *Galliarum censui tum intentum*. Et postea ad annum Utbis 769. sub initium libri 2. de eodem Germanico prodit: *Igitur huic intendit missis ad censum Galliarum P. Vi-*

Apparatus in Baronitem

tellio & Cantio. At Germanicus id temporis non erat Legatus ordinarius Galliæ, sed summo cum imperio ad census in Gallia accipiendo ab Augusto destinatus. Ita etiam Romæ census non a Consulibus, neque Prætoribus, qui erant ordinarii Magistratus, sed a duobus Consularibus uni eidemque tantum muneri destinatis agebatur. Quod vero *Sentius Saturninus* tunc Si-riam obtinebat, Tertullianus ordinarium Magistratum nominavit, qui tamen ea in re exequenda Quirinio erat subordinatus. Apud Evangelistam vox *ἀποκευόμενος* non accipitur pro Legato Proprætore Syriæ, sed pro quocumque potestatem atque imperium in Syria obtinente. Ita *Felix* ab eodem Luca in Actis Apost. cap. 24. *ἀπεριδιάλυτος* nuncupatur, qui tamen erat Procurator. Hæc descriptio vocatur a Luca, *ἀπορρωψις ὀπότην*, id est, *descriptio prima*, quod idem postea Quirinius anno Christi VI. aut VII. Praeses ordinarius in Syriam veniens, censum iterum in Iudea egit, eadem tum primum in Provinciæ formam redacta. Illa fuit, teste Evangelista, totius Orbis descriptio, hanc per Syriam tantum ac Iudeam peractam scribit Josephus lib. 18. *Antiquit. cap. 3.* Nec Iudei quoad primam repugnarunt, quod sciebant nihil ex censu se Cœfari daturos, cum pura puta esset hominum ac rerum possessarum descriptio, volente Augusto totius Romani Orbis habitatorum numerum, eorumque facultates notas habere, quod unum per censum exquirebatur, ex Claudi Imperatoris Oratione supra laudata.

Anno Periodi Graco-Romana 5487. Cyclo Solis 3.
D. Luna 14. Indict. 12. Mundi 3998. Urbis con-
dita 747. ante Christum 7. Juliano 39. Augu-
sti 38. Herodis 34. & 31.

Coss. Tiberius Claudius Nero II, & Cn. Cal-
purnius Piso. [1]

Anno Periodi Graco-Romana 5488. Cyclo Solis 4.
C. Luna 15. Indict. 13. Mundi 3999. Urbis con-
dita 748. ante Christum 6. Juliano 40. Augu-
sti 39. Herodis 35. & 32. Mundi secundum A-
lexandrinos 5498. secundum Constantinopolita-
nos 5504.

Coss. D. Lælius Balbus, & C. Antistius Ve-
tus. [2] Cum jam pervenerimus ad annum,
A a a quo.

CXXX.

NOTÆ [1] Coss. Tiberius Claudius Nero II. Cn. Calpurnius Piso. Lapis apud Gruterum pag.

T I. CLAVDIVS. T I. F. NERO
PONTIFEX. COS. ITERVM
LV DOS VOTIVOS. PRO. REPI TV
IMP. CAESARIS. DIVI. F. AVGVSTI
PONTIFICIS. MAXIMI
IOVI. OPTIMO. MAXIMO. FECIT

Tabula Ancyranæ. POSTEA. NERONE. ET. CN. PISONE CONSVLIBVS.

Nummi Augusti apud Occonem TI. CLAVD. T. F. NERO. COS. ITER. IMP. ITER.

Dio lib. LV. pag. 553. Tiberius Kalendis Januarii, quibus consulatum inivit cum Cn. Pisone &c. Paulo post Tiberius, coortis in Germania motibus, ad bellum profectus est, ac pro eo ludos VOTOS pro augusti reditu Caius ac Pisone fecerunt. Fasti Idatii: Nerone II. & Pisone. Ita & Vindebonenses.

[2] Coss. Lælius Balbus, & C. Antistius Vetus.. Balbi nomina apud Gruterum pag. CCXCV. D. Lælio. D. F. D. N. BALBO. Tabula Ancyranæ. C. ANTISTIO. ET. D. LELIO CONSULIBUS.

Item pag. CXCII. 9.

D. LÆLIO. BALBO
C. ANTISTIO. VETERE. COS

Fabrettus pag. 698. n. 201.

C. ANTESTIO. VETE
D. LÆLIO BALBO. COS

An-

Cajo Cesa- quo Christum natum esse probabilius existima-
ri Consu- mus cum Marco Antonio Capello, Keplero, &
latus post Hentchenio; non solum Eræ Christianorum O-
annos orientalium memorandæ, sed plura ex Historia
quinque profana describenda, ut sententiæ, quæ nostræ
destinatus. opponuntur, certius confutari possint. Caius ita-
que & Lucius Augusti ex adoptione filii, in
Principatu educati, ex molliore vita etiam au-
daciores siebant. Lucius minor natu, qui in-
lucem prodierat anno Urbis 737. ex Dione lib.
54. nondum hoc anno duodenis, inscio Augu-
sto, theatrum ingressus cum omnium plausu, par-
tim ex animo, partim ab adulazione profecto,
aceperetur, austra petulantia, jussus est petere,
ut Cajo fratri nondum ex ephesis egresso, Con-
sulatus daretur, inquit Dio lib. 55. qui lib. 54.
jam scriperat, natum Cajum anno Urbis 734.
Cum autem Senatus ac Populus palam Cajo e-
tiam Consulatum penteret, nec Augustus sui se-
culi judicaret Consulatum puero adhuc præte-
xato concedi, decrevit, ut post quinquennium
a deposita puerili prætexta Caius Cæsar Con-
sulatum iniret, atque iterum Consul designata-
tus appellaretur, ut liquet ex Inscriptione Gru-
teriana pag. 231. Ut tamen aliqua ratione tam
Lucium quam Cajum modestiores, tanquam pri-
vatos efficeret, Tiberio Tribunitiam Potestatem
in quinquennium concessit, & Armeniam attri-
buit. Quod frustra ab Augusto factum hos &
Tiberium offendit: hos, quod se spretos judi-
dicabant; Tiberium, quod iram eorum veri-
tus in Armeniam non abiit, sed Rhodium se-
contulit, ut habent Xiphilinus & Zonaras ex
Dione. Quem Tiberii secessum hoc anno con-
tingisse, demonstrat Card. Norisius in Cenota-
phiis Pisaniis Dissert. 2. cap. 3.

CXXXI.

Cajus Ca- Baronius scribit: A. V. 748. præficitur Syrie
sar inter totique Orienti C. Cæsar Augusti filius adoptivus:
Syria Pra- quo defuncto, nullus alias subrogatus reperitur,
sides male nisi qui ab Evangelista recensetur, idem qui supra
numerat- Quirinus, idemque dictus Cyrus. Et post sex
tus. versus de Quirino ait: Hic autem habuit suc-
cessorem Quintilium Varum, quem eodem Autto-
re (in margine Dio citatur lib. 56.) constat
mansisse in eo Magistratu usque ad Consulatum
Sulpicii Camerini & Poppæi Sabini. (Christi
scilicet XI.) Cui non Quirinus, ut Josephus ha-
bet, sed M. Ambitius est subrogatus. Ita Baronius
Caium Cæsarem inter Praesides Syriæ numerat,
qui in Provincia defuncto successerit P. Quiri-
nus. Verum Caius non uni Syriæ præpositus
fuit, sed toti Orienti cum Imperio Proconsu-
lari extraordinario; cum tamen id temporis Sy-

Baron in
Apppara-
tu num.
LXXXVI.

mansisse in eo Magistratu usque ad Consulatum
Sulpicii Camerini & Poppæi Sabini. (Christi
scilicet XI.) Cui non Quirinus, ut Josephus ha-
bet, sed M. Ambitius est subrogatus. Ita Baronius
Caium Cæsarem inter Praesides Syriæ numerat,
qui in Provincia defuncto successerit P. Quiri-
nus. Verum Caius non uni Syriæ præpositus
fuit, sed toti Orienti cum Imperio Proconsu-
lari extraordinario; cum tamen id temporis Sy-

ria ac reliqua Provincæ a suis Praesidibus or-
dinariis regerentur, ut anno Urbis 753. quo id
factum, & Caius Cæsar in Asiam transmisit,
ostendam. Nemo, inquit Card. Norisius citatus
cap. 16. recte Cæsarem Germanicum inter ordi-
narios Syriæ Praesides numeraret, quod jus ac
imperium in Syria habuit; nam Cn. Piso id
temporis Syriam obtinebat, cuius cum Germa-
nico dissensiones Tacitus lib. 2. Annal. descri-
bit. Præterea ex Josepho lib. 17. Antiquit. cap.
7. constat, Sentio Saturnino successisse P. Quin-
tilium Varum. Ad hæc, Caius anno Urbis 749.
Romæ ab Augusto Consule XII. virilem togam
acepit, teste Suetonio cap. 26. in Augusto. Idem
cum Herodes obiit, nondum Roma discesserat,
ubi etiam degebat anno Urbis 752. ut infra vi-
deimus. Denique Quintilium Varus longe ante
obitum Herodis Syriam Provinciam acceperat,
ut mox demonstrabo.

Card. Norisius laudatus pag. 311. ostendit, CXXXII.
Baronium, Josephum ducem negligentem, in va-
rios anachronismos incidisse, quos hic ex eo
afferam, ut Annales magis corrigantur. Scri-
bit Baronius, natum Christum Cornelio Lento-
lo & Valerio Messalino Coss. anno Urbis 751.
quo tempore Quirinus Syriæ Praeses censum in
Judæa agebat. Quod vero Divus Lucas cap. 2.
scribit: Hac descriptio prima facta est a Praeside Baron.
Cyrino; ita vocem illani prima exponit; Non sic ibid. n.
est accipendum, ut tunc primum Judæi fuerint LXXXVIII.
descripti atque censi: sed primam dixerit respectu
secunda sub eodem Praeside facta, more Romano,
quolibet lustro censendo populum. Nec quis sub-
inde existimet impossibile, ut tam diuturno tem-
pore Quirinus fuerit in Provincia. Nam & Quin-
tilium Varum longe majori annorum numero ean-
dem administrasse Josephus testatur. Itaque Qui-
rinus censem prima descriptione agebat A. U.
751. & inito etiam sequenti 752. Altera de-
scriptio post lustrum ab eodem peracta est an-
no Urbis 757. Ælio Cato ac Sentio Saturnino
Coss. ut susius tradit idem Baronius num. XCI.
Concedamus ultra hoc ipso anno Urbis 757.
P. Quintilium Varum Quirini successorem in
Syriam venisse. At num. LXXXVI. uti jam
observatuni, dixerat Baronius: Quintilium Va-
rum eodem Autore constat mansisse in eo Magi-
stratu usque ad Consulatum Sulpicii Camerini &
Poppæi Sabini, id est, usque ad annum Urbis
762. ac Christi XI. Verum hoc Dio non ad-
struit, sed scribit, iisdem Coss. Quintilium Va-
rum legatum Proprætoreni Germaniae cum tri-
bus legionibus ab Arminio casum. Admitta-
mus

NOTÆ Antiquæ Inscriptiones Aëtruriæ P. I. pag. 440. n. 61.

D. LÆLIO. BALBO
C. ANTISTIO. VET. COS.

Dio lib. LV. pag. 554. Annus deinde proximus C. Antistium veterem, D. Lælium (Balbum) confu-
les habuit. Fasti Idatii: Balbo & Vetere. Ita & Vindebonenses. Hoc anno per aliquot menses con-
sul suffecitus fuit L. Manlius Torquatus, quod eruit ex lapide apud Gruterum pag. CLXXXVII. 10.

L. MANLIO. Q. F. TORQUATO
COS
IMP. CÆS. DIVI. F.
AUGUSTUS
PONT. MAX. TRI. POT. XVII.
IMP. XIIII.

Et aliis apud Panvinium

KAL. SEXTIL. L. MANLIO
Q. TORQUATO. COS.

Perperam hic Panvinius ex uno consule, duos facit, nempe L. Manlium, non Manilium, & Q. No-
num Asprenatum Torquatum, de quo Tranquillus in Augusto cap. XLIII. Nam in lapide legen-
dum est. L. MANLIO. Q. F. TORQUATO; quod ex alio lapide ab eodem Panvinio allato, ma-
nifeste liquet.

mus, eo ipso anno ex Syria in Germaniam ab Augusto missum: vix per quinquennium Varus ab A. U. 757. ad annum Urbis 762. quo in Germania periit, Syriam administravit. Igitur qui fieri potest, ut Varus longe majori annorum numero Syriam rexerit quam Quirinius, qui bis Iustitiae, ut ille ait, censum in Syria egit: Baronius num. LXXXVIII. appellat Josephum scribentem, Varum Syriæ Præsidem usque ad finem Archelai in eo numero perdurasse. At nusquam hoc Josephus dixit; imo lib. 17. cap. 15. novennium Regni Archelai paucis versibus absolvit, nec ulla ibidem Vari mentio fit. Corrigendus & metachronismus Baronii, qui cum Varum e Syria evocatum scribat A. U. 762. Sulpicio Camerino & Poppæo Sabino Coss. quod repetit etiam in Annal. ad annum Christi XI. ejusdem interitum protrahit in Consulatum Cornelii Dolabellæ ac Junii Silani, seu ad A. U. 763. scribens ad calcem ejus anni: *isdem Coss. contigit memorabilis illa Variana clades in Germania, &c.* cum tamen ea pertineat ad annum Christi X. ut infra suo loco ostendo.

CXXXIII. *Statuitur primus annus Syriae Praefectura Quirinii.* Josephus rerum Judaicarum testis omnium optimus, quando Quirinius in Syriam missus fuerit, nos edocet. Is in fine lib. 17. scribit, Archelao filio Herodis Romæ damnato, atque Viennam Galliæ urbem in exilium deportato: *Mittitur a Casare Quirinus vir Consularis, qui censum agat in Syria.* Ubi in Syria advenit, in Judæam decreto Casaris Augusti Syriae additam, statim se contulit, Archelai Ethnarchæ facultates in publicum Fiscum relaturus, simili que in Judæa censum acturus. Idem Historicus annum census primitus peracti lib. 18. cap. 3. ita designat: *Tricesimo ac septimo anno post cladem Antonio apud Actium a Casare illatam.* Antonius victus fuit apud Actium die 2. Septembris anni Urbis 723. Hinc annus Actiacus 37. definit die 2. Septemb. A. U. 760. qui concurredit cum anno Christi VII. Dio etiam lib. 55. sub Consulatu Aemilii Lepidi & Arruntii anno Christi VI. gesto, ait: *Herodes Palestinus (Archelaus scilicet, qui & Herodes vocabatur) a fratribus accusatus, trans Alpes est relegatus, ac pars ejus ditionis in publicum redacta.* Incertum tamen, an sicut Dio cladem Hierosolymitanum uno anno citius consignavit, ita & in errore persistat, anno etiam uno Archelai relegationem anticipaverit. Quamquam longe verotimilius sit, inter Dionem & Josephum convenire, illumque loco laudato uno anno unoque tenore recitare, quæ duobus contigere; ita ut Archelaus anno Christi VI. accusatus fuerit & relegatus, annoque insequenti pars ejus ditionis in publicum redacta. Primus itaque annus Syriae Praefecturæ Quirinii fuit sextus aut septimus Erae Dionysianæ. Inde recte scriptit Card. Norisius laudatus: *Unus saltus medius inter utrumque (scilicet Quinctilium Varum & Quirinium) ignotus adhuc nobis Praes Syriam tenuit; neque enim pleno decennio sub Augusto Praesides in nobilissima Provincia cum Imperio detinebantur juxta illud. eidem a Macenate suggeratum apud Dionem lib. 52.* Neque minus triennio in Provinciis, neque plus quinquennio magistratum obirent.

CXXXIV. *Cilicia Praesibus Syria non parebat.* Baron. in Apparat. n. LXXXV. & seqq. Card. Norisius ibidem pag. 317. Quirinii in Syria Praefecturam, quam Baronius septemdecim annorum spatio priorem facit, quam a Josepho ponatur, in examen vocat, & plura habet, quæ, cum Annalibus corrigendis inserviant, hic describam. Baronius scribit, Quirinium lib. 3. Annal. Taciti, post Consulatum, quem gesse anno Urbis 742. Collega M. Valerio Messalla, mox debellasse per Ciliciam castella Homonadensem, ac sic insignia meruisse triumphi. Paulo post ita ratiocinatur: *At dubium non est, illos consueuisse in Provinciis bella gerere, qui illis praesent Proapparatus in Baronium*

consules, sive Praesides: nec ulla dubitatio est, sub Provincia Syria Ciliciam esse redactam; quibus rationibus facere opus est, Quirinium in Syriam Praesidem missum post suum Consulatum anno ab Urbe condita 743. At falsum est, sub Cæsaribus illos semper in Provinciis bella gessisse, qui iidem praesent. Nam, cum P. Licinius Mæcianus Praes Syriae cum quatuor legionibus obtineret, bello contra Judæos gerendo præfectus fuit Vespasianus; quamvis Judæa una esset ex Provinciis Syriae, ejusque Praesidi subjecta. Mitto alia exempla. Secundo falsum est, Ciliciam sub Provincia Syriae redactam fuisse. Strabo enim, qui sub Augusto ac Tiberio vixit, ostendit, etiam imperante Augusto, Ciliciam diversum a Syriae Legato Rectorem habuisse. Is enim assignans causam, cur Augustus asperam Ciliciam a Jurisdictione Romanor. Magistratum abstractam, Archelao Regi Cappadociæ subdiderit, ait: *Visum est præstare, ut sub Rege essent, quam sub Romanorum Praefectis, qui ad Jurisdictionem mittebantur, neque semper adfuturi, neque cum armis.* Ita legitur lib. 14. cap. 46. Si Cilicia campensis, imperante Augusto, fuisse sub Praeside Syriae, adfuisse Praefectus cum armis: nam Legato Proprætori Syriae parebant, Tiberio imperante, quatuor legiones, Tacito teste lib. 4. Annal. quamvis sub Augusto tres tantum in Syria legiones fuerint, ex Josepho lib. 17. cap. 12. Itaque ibidem designantur Gubernatores, qui in Ciliciam Juris dicendi tantum causa mittebantur, sine ullo imperio militari. Et hi quidem Augusto rerum potiente, non dicebantur Proconsules post factam Provinciarum divisionem, sed Proprætores; Cilicia enim erat inter Provincias, quas sibi administrandas Augustus reservaverat: neque ea sub Augusto a Rectore alterius Provinciae administrata legitur. Imo ipse Baronius ad annum Christi XLVI. Claudii Imperatoris quartum, scribit; in Actis Apostolicis *Sergium Faulum Cypri Rectorem appellari Proconsulem, quod Ciliciam Provinciam Proconsularem administrabat;* Cyprus enim saepe honoris causa data est administranda Cilicia Proconsuli, inquit Baronius.

Tertio, falso assertur, Quirinium, post gestum in Urbe Consulatum, statim Syriae cum legioribus obtinuisse; nam Mæcenas inter cetera politica documenta, hoc Augusto insinuasse dicitur a Dione lib. 52. *Neque magistratus tempore, nec statim ab eo, sed interposito, quantum singularis satis videbitur, tempore, arma eis committit;* nam mitiores eo efficientur, si aliquandiu privatim post gestum magistratum vixerint. Hoc vero Augustum revera executum testatur Suetonius cap. 36. scribens, auctorem illum fuisse, ne Magistratus, deposito honore, statim in Provincias mittentur. Hinc Titum, Saturninum, Varum, post plures annos a gesto Consulatu, in Syria missos vidimus. Denique nec expeditio Quirinii contra Homonadenses eundem id temporis Syriae Praesidem designat. Nam Homonadenses non modo longius a Syria confiniaberant: verum etiam ultra ipsam erant Ciliciam, quæ Romanis parebat. Strabo lib. 12. pag. 392. cum Pisidiæ descripsisset, ait: *Supra hos omnia jam montana Catenenses finitimi Selgensibus, & Homonadensisbus.* Quibus ex verbis aliisque paulo infra Strabone recitatis situs Homonadensem intellegitur: erant enim intra Tauri juga, in confiniis asperæ Ciliciæ mediterraneæ, qua Pisidiæ ac Lycaoniae conjungit. Homonadenses itaque, imperante Augusto, non fuere finitimi Cilicibus, qui a peculiari Proprætore regebantur; sed inter utrosque ad meridiem jacebat ditio, quam a Cilicia avulsam, Augustus Archelai Cappadociæ Regno adjecerat. Cum vero Homonadenses Pisidiæ ac Lycaoniæ, ac ditionem Archelai populabu ndis agminibus frequenter infestarent, Augustus ad eosdem debellandos, Quirinium cum

Baron. anno 46. n. 1x.

exercitu misit, cui & auxiliares copias Arche-
laus addidit. Qua de re plura Card. Norisius lo-
co laudato. Et hæc satis de Quirinio, cuius Præ-
fecturæ tempus parum a Baronio cognitum.

CXXXVI
Quintilius Varus
Syria Praes post
Sentium
Saturni-
num.

Sentium itaque Saturninum non Quirinius, sed Quintilius Varus excepit, & quidem currenti anno, quod haec tenus ignoratum fuerat, sed quod nunc certo innotescit, beneficio duorum Vari Numismatum a doctissimo Card. Norisio & Viro clarissimo Nicolao Toinardo bono Reipublicæ literariæ natis, mecum communicatorum. Scripsit ad me Card. Norisius, extare in Scrinio Illustrissimi Marchionis Riccardi Nummum minimæ magnitudinis caput Jovis in antica repræsentantem, in cuius postica habet, ΕΠΙ ΟΤΑΠΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. Mulier sedens pede super figuram Orontis fluminis, tenens dextra palmam: & in medio ΕΚ. id est, anno XXV. In Nummo a Toinardo visto & in Cimelio Regio asservato, cernitur eadē antica si- ne ulla inscriptione, & in aversa parte urbs Antiochenis turrita ac sedens, ad cuius pedes fluvius, Orons scilicet, cum iisdem verbis, quæ in laudato Riccardi Nummo leguntur. Monet Vir doctissimus, extare ibidem alias Nummos cum iisdem antica ac postica, annis XXVI. & XXVII. signatos: Norisius vero Card. vidisse se in Gaza Medicea Nummum similem Riccardi Nummo, sed cum anno ZK. id est, XXVII. ac Joannem Vaillantium V. C. alium Nummum Vari habere cum iisdem figuris, notatum anno XXVI. In omnibus illis Nummis inscribi annos Imperii Au-
gusti in Syria post debellatum Antonium, anni 723. deductos, certum fit ex iis, quæ supra num.
CIV. dixi, & ex aliis Præsiduni Syriæ Nummis eadem Era Antiochena Augustana insignitis. Quare, secus ac haec tenus creditum, Quintilius Varus currenti anno, quo Antiochenus XXV. adhuc in cursu erat, in Syriam Sentio Saturnino successurus missus est. Ratio autem cur anno præterito, quo annus ille XXV. Antiochenus coe-
pit, missus non videatur, desumitur ex Tertulliano nuper laudato, qui tradit, nascente Christo censem a Saturnino in Iudea factum fuisse, scilicet cum Quirinio a Sancto Luca memorato, ut num. CXX. explicavi. Si enim verum-
est quod Tertullianus scribit, Saturninum scili-
cat, censum in Iudea egisse, Quintilius Vari ejus successoris initium ab hoc anno removeri non potest, nec Christi Salvatoris nostri nativitas ul-
teriorius differri. Quamobrem quod supra de cen-
su in Iudea acto diximus, huc retrahendum.

CXXXVII.
Antipater
Romam
profici-
tur.

Ex initio Præfecturæ Syriacæ Quintilius Vari suo anno reddito, liquet, Antipatrum Herodis filium hoc anno a patre Romanum missum cum pretiosissimis muniberis & testamento: in quo ipsum Antipatrum Regem declarabat, aut si ille prior vita decederet, Herodem natum sibi ex Mariamine Simonis Pontificis filia: qua de re Josephus lib. 17. cap. 4. Qui cum testetur, Sa-
turnino Syriam regente, Antipatrum profectio-
nem illam instituisse, ea tardius differri non po-
test. Antipater Alexandro & Aristobulo fratribus sublati, patrem quoque de medio tollere statuit, ut pluribus Josephus libro laudato cap.
1. & sequentibus, narrat. Antipater ad aver-
tendam patris de se suspicionem, per amicos Roma degentes, curavit, ut ad Augustum a pa-
tre quamprimum mitteretur, quod & obtinuit. Sed, cum Josephus scribat, Herodem quinta die postquam filium Antipatrum occidit, vita funeris esse, ut videre est lib. 17. Antiquit. cap.
10. Antipater non aliquot menses duntaxat Ro-
mae commoratus est, ut huc usque omnibus per-
suasum, sed biennio aut triennio; cum anno,
quo Roma in Iudeam rediit, tam ipse, quam Herodes pater perierint.

Cum Christum hoc anno natum autumemus, CXXXVIII. incubit nobis ostendere, pacem jam per totum Janus ter Orbem viguisse; nam in Martyrologio Romano ab Augus-
tis die XXV. Decembbris Natali Christi sacra, dici-
tur, Christum in lucem prodiisse, toto Orbe in
pace composto; & Lucas Evangelista cap. 2. satis
id indicat, quando inquit, exiisse edicium a Cæ-
sare Augusto, ut describeretur univerus Orbis; quod nonnisi bellis sedatis fieri potuit. Ex qua
postea descriptione Augustus Breviarium confe-
cisso creditur, in quo, ut ait Tacitus lib. 1.
Annal. opes publica continebantur, quantum ci-
vium, sociorumque in armis: quot classes, re-
gna, Provincia, tributa, aut vestigalia, & ne-
cessitates, ac legiones; que cuncta sua manu per-
scriperat Augustus. Card. Norisius in Cenotaphiis Pisaniis Dissert. 2. cap. 10. hoc caput melius quam
quisquis alius discussit, ex quo sequentia inmu-
tuanda duximus. Suetonius in Augusto cap. 22.
ait: Janum Quirinum semel atque iterum a con-
dita Urbe memoriam ante suam clausum, in mul-
to breviore temporis spatio, terra marique pace
parta, ter clausit. Aliqui in Suetonio non ter,
sed tertio clausit, legendum volunt, quod Li-
vius lib. 1. de Jano scribat: Bis deinde post Nu-
me Regnum clausus fuit; semel T. Manlio Con-
sule post Punicum primum confectum bellum: ite-
rum (quod nostra etati Dii dederunt ut vidcre-
mus) post Acliacum bellum ab Imperatore Cæsare
Augusto, pace terra marique parta. Verum Ba-
ronius, Casaubonus, Lipsius, aliquique ex Dione
vulgarem Suetonii lectionem confirmant. Nam
Dio lib. 51. ad annum Urbis 725. scribit inter
caetera a Senatu decreta ob victoriam Acliacam,
maxime voluptati Augusto fuisse, quod porta
Jani ab ipsis clausa sunt. Eodem anno iisdem
que Consulibus Janum clausum Orosius scribit
lib. 6. cap. 20. Idem Dio lib. 53. ait, Augustum
anno Urbis 729. belli Cantabri curis ac diffi-
cultatibus vexatum, in morbum decidisse, cum
gereret Consulatum IX. Collega M. Junio Sil-
vano, ac C. Antistiti Legati opera Barbaros de-
viciisse. Tum Augustus sanitati restitutus, ac bel-
lis ubique feliciter confectis, Jani Templum,
quod propter hac bella fuerat reseratum, clausit.
Orosius recte scribit lib. 6. cap. 21. id datum ho-
nori Cantabricæ victoriae.

Cæterum, quo anno Augustus Jani foret ter-
tio clauerit, inter Scriptores non convenit. Cum tamen anno Urbis 729. eas iterum clau-
serit, tertio post illum annum reclusas fuisse
bella subsecuta produnt; quæ usque ad præsen-
tem annum Urbis 748 durasse, ex Dione in-
telligitur, qui anno præcedenti lib. 55. loquens
de triumpho Tiberii de Germania ait: Ac pau-
lo post coortis in Germania motibus, ad bellum
profectus est; additique Dio: Eo anno in Germa-
nia nihil memorabile actum. Sed currenti Ur-
bis anno nusquam bella a Romanis gesta me-
morantur. Dio tantum apud Zonaram hoc an-
no Armeniæ tumultus recitat, quos tamen
Augustus, Artavasde Rege Armenis imposito,
sedavit. At ex Historia rerum Caii Cæsaris
constat, anno Urbis 752. bellum erupisse, &
ex Dione in Excerptis Valerianis pag. 664. ali-
bi sub idem tempus a Romanis belligeratum.
Cajus Cæsar, inquit. Dio, legiones, qua ad
Istrum castra habebant, pacis more obiens spe-
ctavit: bellum enim nullum ab eo gestum, non
quod bellum nullum ingrueret, sed quia ipse
in summa pace ac securitate Principatus artes
discebat; belli autem discrimina aliis mandaban-
tur. Hæc scribit Dio, recitatis ante Julia adulteriis ad Augustum delatis; quod anno Ur-
bis 752. contigit. Quare, cum a currenti Ur-
bis anno ad annum 751. nulla a quoquam Scrip-
tore Romanorum bella prodantur, verosimile
est, eo triennio Jani foret tertio ab Augusto
clausas fuisse: cum enim Dio annos assignet,
qui-

CXXXIX
Hoc tempo-
re Jani fo-
res tertio
ab Augusto
clausa.

quibus semel & iterum idem Imperator Janum clausit; ejusque Historia post annuni Urbis 748. decem annorum gestis intercisis, mutila sit; inferre licet, Janum clausum quopiam illorum annorum, quorum memoria in Dionis libris nulla est. Ita Norisius Card. citatus.

Anno Periodi Graco-Romana 5489. Cyclo Solis 5. B A. Luna 16. Indict. 14. Mundi 4000. Urbis condita 749. ante Christum 5. Juliano 41. Augusti 40. Herodis 36. & 33. Mundi secundum Alexandrinos 5499. secundum Constantinopolitanos 5505.

CXL. Coss. Augustus Caesar XII, & L. Cornelius Sulla. [1] Hoc anno Christum natum esse auctum arunt Joannes Dekerius, Petavius in lib. de Doct. Temp. aliisque Viri doctissimi. Quæ sententia & nobis probabilius cæteris existimata, antequam duo Quinctili Vari Numismata vi-

dissemus, de quibus anno superiori. Si enim Sentius Saturninus censum in Judæa egit, ut tradit Tertullianus, & Saturnino anno præcedenti Varus successit, Christi Nativitas in hunc annum non videtur differenda. Dekerii opinio, ubi in medium producta, plurimos invenit adversarios, ipsumque etiam Baronum, qui Baron. in pluribus in eam invehitur. Indeque factum, ut Apparatu Dekerii liber, in quo hanc opinionem propugnabat, numquam lucem viderit.

Anno Periodi Graco-Romana 5490. Cyclo Solis 6. G. Luna 17. Indict. 15. Mundi 4001. Urbis condita 750. ante Christum 4. Juliano 42. Augusti 41. Herodis 37. & 34. Mundi secundum Alexandrinos 5500. secundum Constantinopolitanos 5506.

Coss. C. Calvius Sabinus, & Rufus, [2] seu ut habet Severus Sulpicius, Rufinus. Acceptis Ro-

NOTÆ [1] Coss. Augustus Caesar XII. & L. Cornelius Sulla. Lapis apud Panvinium in Fastis

IMP. CÆSAR. DIVI JULI. F.
AUGUSTUS
PONTIFEX. MAXIMUS. COS. XII.
TRIBUNIC. POTEST. XIX. IMP. XIII.

Tabula Ancyranæ DUODECIMUM. CONSUL. TRECENTIS &c. Lapis Gruterianus, pag. CXLIX. 4. IMP. CÆS. DIVI. F. AUG. PON. MAX. COS. XII. TRIBUNIC. POT. X. IMP. VIII. Erratum ab exscriptore in Tribunicæ potestatis & Imperatoris annis. Norisius in Cenotaphiis Pisaniis Dissert. II. Cap. IX. legendum esse docet COS. XI. Exarata est autem hæc Inscriptio A. V. 740. Lapis item apud Gruterum pag. CLXX. VII. 1. ubi Augustus COS. XII. TR. POT. XIX. IMP. XIII. Reinesius pag. 249.

IMP. CÆSAR. DIVI. F. AUG.
PONT. MAX. COS. XII. DESIG.
XIII. IMP. XIII. TRIBUNIC.
POTEST. XX.

Cippus seu columna millaria apud Sponium in Miscellan. pag. 167. n. 5. ubi.

PATER PATRIÆ IMP. CÆSAR.
DIVI. F. AUGUSTUS PONTIFEX. MA
XIMUS. COS. XII.
DESIGNATUS XIII.
TRIBUN. POT. XXIII.

Tribunicia potestas male exscripta est; nam Augustus XXIII. tribuniciam potestatem iniit. A. V. 753. postquam gesserat XIII. consulatum. Lapis alias apud eundem Sponium in Miscellan. pag. 32. ubi Augustus dicitur.

PONT. MAX. COS.
XII. TRIB. POT. XIX. IMP. XIII. CU
RANTE M. VI P S A N. A G R I P P A
ÆDIL. CURUL.

Fasti Idatii Octaviano XII. & Sylla. Vindebonenses Augusto XII. & Sulla. De L. Cornelio Sulla consule vetus epigramma apud Panvinium ad hunc annum.

L. CORNELIO. P. F.
SULLÆ. COS. PR
VII. VIRO. EPULON
CLIENTES

Nummi apud Occonem. IMP. CÆSAR. DIVI. F. AUGUSTUS. PONT. MAX. TRI POT. XIX. IMP. XIII. COS. XII. Plinius lib. VII. cap. XIII. In actis temporum Divi Augusti inveniuntur, XII. LUCIOQUE SYLLA COLLEGA, ad III. Idus Aprilis, C. Crispinum &c.

[2] Coss. C. Calvius Sabinus, & Rufus. Lapis Gruterianus pag. CXVI. 4.
IMP. CÆSAR. DIVI. F. AUGUSTUS
PONTIFEX. MAXIMUS.
TRIBUNIC. POTESTAT. XVIII.
EX. STIPE. QUAM. POPULUS. EI
CONTULIT. K. JANUAR. APSENTI
C. CALVISIO. SABINO
L. PASSIENO. RUFO. COS.

Fasti

Profectio
Romana.
Antipatri
suo anno
reddita.

Roma ab Antipatro literis, quibus significabat, rebus ex sententia peractis brevi se in patriam reditum, Herodes dissimulata ira insidiose rescripsit, ut properaret, ne quid sibi per ejus absentiam, quod nollet, accideret, ex Josepho lib. 17. cap. 7. qui sub finem capituli præcedentis scripsit: *Mirum autem est, quod cum per septem menses ante ejus redditum tam multa contra eum in Iudea mota sint, nihil eorum ad ejus notitiam perlatum sit. In causa erat partim diligens itinerum observatio, & viarum custodia; partim populare hominum in Antipatrum odium. Quibus ex verbis Viri doctissimi deduxere, Antipatrum menses septem vel circiter Romæ commoratum esse. Verum, cum nunc ex Numismatis Vari, qui nondum Syriam regebat, quando Antipater Romam profectus est, constet, eum anno Urbis 748. iam Syriam administrasse, apparet, Josephum aliud non designare, quam spatium quod intercessit inter scelus Antipatri probatum & ipsius redditum, eumque ab anno Urbis 748. quo Sentius Saturninus per aliquot menses adhuc Præfector Syriæ fuit, Romanam se contulisse, ibidemque mansisse usque ad annum, quo Herodes pater decessit: Forte per idem tempus Hierosolymis erat Quintilius Varus successor Saturnino missus in Syriam, tunc vero ab Herode in consilium de rebus agendis adibitus. Quibus una sedentibus supervenit Antipater omnium inseius, & ita ut erat purpuras, in Regiam ingressus est, inquit ibidem Josephus cap. 7. quando loquitur de adventu Antipatri in Iudeam post suam profectionem Romanam. Quare, cum is Saturnino Præside Romanam petierit, tardius illuc se conferre non potuit, nec citius ex ea urbe in Iudeam redire, quam anno Urbis 750. cum paulo ante Herodis inortem, in Iudea perierit.*

CXLII. Interim Herodes morbo correptus est, eoque gravissimo, de quo Josephus ibidem cap. 8. ait: *Cum rumor increbresceret, morbum Herodis esse lethalem, binos Professores hortatos esse suos discipulos, ne sinerent Templum profanari imaginibus, quas porticibus affixerat Herodes, aut ut aquilam auream illam dejicerent. Sed in ipso facto deprehensi, una cum præceptoriis suis Hierichuntem adducuntur, & vivi cremantur: Ceterum Herodes post multatum Matthiam Sacerdotio, alterum Matthiam seditionis auctorem ejusque socios vivos exusset: in quam noctem etiam defectus Luna incidit, inquit ibidem Josephus. Contigit eclipsis anno Juliano 42. circa Pascha, Martii 13. tribus circiter horis ante ortum Solis, ut ex Tabulis Astronomicis liquet. Quam eclipsim multi eam esse volunt, de qua loquitur Josephus. Sed certum est, Historicos saxe Solis pallorem inusitatum cum vero Solis deliquio confundere. Sic Josephus ipse lib. 14. de Antiqu. cap. 22. de Brutti Cassiique cæde, ac de conjuratorum scelere loquens, ait: *Propter qua Solem etiam aversum fuisse credimus: qui & ipse patratum in Casarem facinus invitus aspexit. Et tamen Petavius lib. 10. de Doct. Tem. cap. 66. demonstrat,**

anno secundo Juliano, quo Cæsar intersectus est, nullam eclipsim Solarem contigisse, & Solis pallorem, qui tunc accedit, citra eclipsim fuisse. Sic eclipsim Lunæ a Josepho memoratam eclipsim veram fuisse non constat, ideoque & ex illa annus mortis Herodis certo detegi non potest. Quidquid hac de re sit, Josephus cap. 10. postquam locutus est de Herodis testamento ait: *His ita ordinatis, quinta die postquam filium Antipatrum occidit, vita defunctus est post detrusum Regno Antigonum anno trigesimo quarto, ex quo autem a Romanis Rex decollatus est anno XXXVII. Eam mortem circa Novembribus nostri diem XXV, septimo scilicet Cislevi mensis, (qui idcirco a Judeis, ut dies latutus & festivus celebratur, quod in eo Herodes, qui sapientes odio prosecutus est, mortem obicerit,) ex volumine Jejunii contigisse observat Usserius in Annal. Vet. Test. Illi itaque anni XXXVII. & XXXIV. soluin inchoati fuere, ut ex dictis liquet. Quod si Herodes anno sequenti mortuus fuerit, tunc ab obitu Antigoni annos XXXIV. integros, ab anno vero, quo a Romanis Rex renuntiatus, tringinta septem pariter completos, regnavit. Sed eo casu dicendum, Archelaum ejus filium anno Urbis 760. Vienam relegatum esse, decimo scilicet Regni anno inchoato, ut supra exposui.*

Baronius, qui annos Herodis ab anno Urbis 724. deducendos putavit, mortem ejus usque ad annum Christi octavum, & relegationem Archelai usque ad ultimum Augusti annum differt, pluribusque in Josephum invehitur, præsertim ubi de Archelai exilio agit:

CXLIII. Porro, inquit, quod spectat ad tempus damnationis Archelai, Dio Josephum fecutus (cum enim post multos annos, nempe Severi Imperatoris temporibus scripsit, res Iudaorum a Iudeo Histerico mutuatus creditur) damnatum dicit Herodem Palastinum, (sic enim Archelaum nominat) & trans Alpes relegatum, ac partem ejus ditionis in publicum esse redactam sub Consulatu M. Aemili Lepidi & L. Arruntii, anno ab Urbe condita 759. quo ipso anno a Josepho exaltus ponitur, prout ex numero annorum Regni Herodis patris ejus ab eodem Auctore descripto perfacile quis intelliget. Sed quam manifeste errat, sat superius demonstravimus, cum de tempore nati Christi egimus. Assentitur & nostra huic Chronologia Eusebius, dum anno Augusti Imp. ultimo contigisse ait exilium Archelai in Gallia. Adversus autem ista bac nobis objecio facta est ex Josepho Iudeo: Si post tot Christi annos vivisse ponatur Herodes, non potuit, ut a Josepho afferitur, ejici ab Augusto in exilium Archelaus. Cui primo responderim, si Josephum quis sibi secundum proponat, deserat necesse est Evangelicam veritatem, utpote qui Iudeus Auctor (ut ostendimus, ante Christum natum ponat Herodis senioris obitum. Sed redarguimus ejusdem Auctoris levitatem & inconstantiam ex ipsiusmet Scriptis superius recitatis. Porro, si quis eidem ita secum pugnans, & Evangelica veritati penitus repugnanti fidem adhibendam putaverit

Josephus
severius a
Baronio
exceptus.

Baron. an-
no 16.n.r.

NOTÆ

Fasti Idatii: *Sabino & Rufino.* Vindebonenses: *Sabino & Rufo.* Josephus Castalio Decade VI. Observationum in Criticos cap. I. pag. 212. Carolum Signonium, & Onufrium emendat, qui Tribuniciam potestatem Augusti XIX. male collocant, quum statuenda sit hoc anno, ex eo lapide, quem dedimus quenque explicat; sed & anno superiori, nempe Urbis 749. Tribuniciam potestatem XIX. iniisse certum est; quæ decurrebat etiam in parte anni 750.

rit bac ex parte Celsum, Porphyrium & Julianum se superare cognoscat; cum iisdem licet Christiana Religionis hostes infensissimi, & contradictores acerbissimi; nunquam tamen ausi reperiantur preponere Josephum Evangelistis. At cum non solum (quod satis erat) Evangelica veritate redarguerimus Iudeum Historicum, sed ex suis ipsius Scriptis sapenumero aperta luce eum mendacissimum ostenderimus, & in hoc ipso de annis Herodis adeo diversa & plane contraria locutum viderimus: quomodo non magis sequendus nobis fuit Eusebius, quem scimus, ea qua hujus sunt temporis, esse mutuum a Phlegonte Chronographo omnium antiquissimo ac famosissimo? Qui quidem Eusebius ponit ultimo Augusti anno exilium Archelai, ubi novem regnasset annos, ultimo autem tantummodo inchoato. Eusebium secundus est Peda de sex Etatibus, & alii nobiores Chronographi.

CXLIV.
Josephus
Historicus
fide dignis-
simus.

Verum, ut jam Viris doctissimis observatum, immerito Josephus vapulat tanquam imperitus temporum; cum Eusebius potius ex Josepho castigandus suisset, & vix fieri potuerit, ut Scrip- tor, cuius diligentia & fides in notatione temporum spectitissima, in iis peccaverit, quæ sine illo Eusebius & alii ignorassent. Deinde quomodo Dio res Judæorum a Josepho mutuari potuit; cum, quem Josephus Archelaum Dio Herodem nominet; quem Dio a fratribus accusatum, Josephus tam a Primitibus Judæorum, quam Samaritarum delatum apud Cæstarem dicit; Dio partem ditionis ejusdem in publicum redactam, Josephus vero universam ejus ditionem Syriæ contributam afferat; & denique urbem Hierosolymam anno Urbis 716. ab Herode captam, Antigonumque occisum Dio velit, Josephus vero eam cladem in annum Urbis 717. conferat. Eusebius, quæ de Herode scripsit, a Phlegonte accipere non potuit; cum is de rebus Judaicis nihil literis mandaverit, & Eusebius in rebus Herodianis anilibus hallucinationibus scateat. Fatendum quidem, Bedam cæterosque Antiquos omnes nimiam fidem in his Eusebio adhibuisse, ac Josepho neque lecto, neque examinato, quæ de Herode scripserre, ex illo mutuatos esse. Sed nunc inter Eruditos fere convenit, Josephum suisse Historicum diligenterissimum, magnamque fidem & eruditionem in iis quæ narrat, elucere. Baronium a Josepho aversum reddidit opinio, qua imbu- batur, illum scilicet ea in literis misisse, ex quibus necessario sequatur, Christum natum post Herodis obitum. Verum, cum nunc constet quæ a Josepho de Herode scripta, Evangelicæ veritati minime repugnare, ex iisque nullo modo sequi, Herodis mortem Christi nativitatem antecessisse, Josephus in rebus Judæicis sequendus.

CXLV.
Varus Pra-
fecturam
Syriae non-
dum absolu-
vit.

Mortis Herodis tempore Quintilium Varum Syriani administrasse, & in eadem Provincia initio Regni Archelai adhuc suisse, patet ex Josepho lib. 17. cap. 11. & 12. Neque dubitari potest, quin currenti anno Varus Praeses Syriae fuerit, cum num. CXXXVI. duo ejus Numismata produxerimus, in quibus annus vicesimus septimus Antiochenus memoratur, qui usque ad autumnum præsentis Urbis anni in cursu sicut. Præterea nuper ad me scripsit Toinardus Vir eruditissimus, duo alia eodem anno Antiocheno XXVII. notata Parisiis extare, alterum penes Joannem Vaillantium V.C. alterum penes Patres Societatis Jesu in Cimelio Collegi Ludo- vici Magni, ab Harduino Viro doctissimo, in Nummis Urbium & populorum pag. 51. sed non sine errore, descriptum. In eo legitur, APXIEPATIKON ANTIOXEIS Addit Harduinus, in eodem præterea haberi SK id est, ut ipse explicat, S. C. seu Scratius consulto. Verum Toi- nardus monet, se eum Nummum vidisse, & in

eo invenisse ZK id est, XXVII. Laudata vero verba Graeca ipse sic interpretatur: Collegium Pontificium Antiochenes, quod idem est, ac si in eo haberetur, Antiochense, vel Antiochenum, iisque verbis significari ait, Collegium Pontificium Antiochiae Augustum tamquam suum superiorem eo in munere agnosceret. Porro nullum adhuc Quinctili. Vari Numisma visum, in quo legatur annus Antiochenus HK. id est, XXVIII: imo supersunt Numismata Antiochena notata annis ZK. HK. & ΘK. id est, XXVII. XXVIII. & XXIX. in quorum antica parte cernitur caput Augusti, cum his verbis in duobus prioribus ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ, id est, Cæsar Augustus, & cum istis in ultimo, ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ id est, Cæsar Augusti. Ex quibus tamen male quis inferret, inquit Toinardus, anno Antiocheno XXVII, qui hoc anno Urbis desinit, Varum e Syria discessisse; præsertim quod inveniantur anno XXVII. Antiocheno signata, in quibus Vari nomen amplius non memoratur. Nam Numismata anno Antiocheno XXVII. & XXVIII. sine Vari nomine nota- ta, in honorem Augusti, cuius capite insigniuntur, & in quorum postica legitur, APXIEPATIKON ANTIOKEIS. percussa sunt eodemque tem- pore alia in honoreni Vari cufa cum capite Jo- vis sine inscriptione, & in postica cum urbe Antiochena, ut colligit Toinardus ex Nummis Vari annis Antiochenis XXV. XXVI. & XXVII. cum nomine Vari cufis. Verum est, ut mox dixi, nullum Vari Nummum huc usque e ruderibus erutum, in quo legatur, HK. id est, XXVIII. sed argumentum a negatione deducum, præsertim in Numismatographia, parum curandum. Hos porro Augusti Nummos non ob- stare, quin alij in Vari honorem in Syria per- cussi fuerint, demonstrat Nummus Seleucensium Antiochenis vicinorum, qui habetur in Ci- melio Illustrissimi Domini Theodorici Bignon, Regi ab omnibus Consiliis, Libellorum Suppli- cum Magistri, & in Supremo Consistorio Præ- sidis, cuius summa eruditio non minor huma- nitate conditur. Visitur in antica Tiberi caput nudum cum hac Epigraphe, ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΣΕ- ΒΑΣΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡ, id est, Augustus Augusti fi- lius Cæsar. Hæc ejus postica:

Ubi in laurea annus III. Tiberi Γ concurrens cum Z M. seu XLVII. Seleucensium, nomenque Silani tunc Syriae Præsidis exprimuntur. Similem Silani Nummum anno Christi XIV. exhibebimus. Ex quibus tandem omnibus colli- go, tria Numismatum genera in Syria cudi solita: in quibusdam nomen Præfecti annusque Præfecturae legebatur: in aliis nomen duntaxat Augusti, annique ejus Imperii ab anno Urbis 723. desumti, absque ulla Præfecti Syriae men- tione: denique in quibusdam & nomen Præfe- cti, & nomen Imperatoris cum anno Imperii & Præfecturæ exprimebatur; cum hoc discrimine, quod in Nummo Imperatoris annus initii Imperii, in Nummo vero Præfecti annus admini- strationis Syriae memorabatur. Quod magis ex dicendis anno Christi XIV. num. IV. mani- festum fiet. Cæterum quo anno Varus Syriae reliquerit, & quem successorem nactus fuerit, non liquet.

*Anno Periodi Graeco-Romanae 5491. Cyclo Solis 7.
F. Luna 18. Indist. 1. Mundi 4002. Urbis condita 731. ante Christum 3. Juliano 43. Augusti 42. Mundi secundum Alexandrinos 5501. Incarnationis secundum Alexandrinos 1. secundum Constantopolitanos 5507.*

CXLVI.
Natale Christi secundum Baronium. Baronius in Apparatu n. cix.

*Coff. Cn. Cornelius Lentulus, & M. Valerius Messallinus. [1] Baronius, Scaliger, Calvisius, aliquie multi recentiores Natale Christi cum hoc anno copulant, eaque sententia in Patriarchatu Alexandrino primis Ecclesiæ saeculis usurpata, ut liquet ex Julio Africano qui ea utitur, adhuc ibidem viget. Eam adhibet Eusebius, ut colligitur ex fine libri septimi, ubi ait, Historiam Ecclesiasticæ successionis a se conscriptam, & Servatoris ortu usque ad Ecclesiæ eversionem, quinque ac trecentos annos complecti, ultimo scilicet termino inclusio. Nam Eusebius annos Incarnationis, sicuti & annos Abrahæ ac Olympiades incipit a mense Octobri cum anno civili: a quo mense annoque Periodi Graeco-Romanæ 5491. ad annum ejusdem Periodi 5796. quo annus Erae Christianæ 303. persecutionis Diocletianeæ primus, inchoatur, mensemque Octobrem, anni trecenti & quinque completi numerantur. Quare fallitur Valesius in Notis ad lib. 1. Eusebii cap. 5. ubi afferit, Eusebium eos annos quinque ac trecentos dinumerare a Consulatu XIII. Augusti seu ab anno sequenti. Licet enim Eusebius existimaverit, Christum natum die sexta Januarii anni sequentis, ut communis suo tempore opinio in Ægypto ferebat, in Historia tamen, sicuti & in Chronico, primum Christi annum ab Octobri antecedente cum anno populari Syrorum auspiciatus est. Georgius Syncellus, qui eadem Incarnationis Era utitur, annos incipit a mense Martio, Theophanes & alii communiter a mense Septembri. Eandem Eram usurpat Clemens Alexandrinus lib. 1. Strom. ubi ait: *Sunt qui eurosius Natali Domini non solum annum, sed etiam diem addunt: quem quidam dicunt vigesimo octavo anno Augusti vicesima quinta mensis Pascham esse natum: (ea est apud Latinos vigesima mensis Maii, non decimaquinta ut perperam Baronius)* Rursus etiam quidam tradunt, eum natum esse vigesima quarta vel vigesima quinta mensis Pharnuti, hoc est, decima nona vel vigesima mensis Aprilis non vero vigesima vel vigesima prima Aprilis, ut etiam perperam Baronius interpretatur. Qua de re consulendum Kalendarium Sacro-Profanum. Denique haec etiam Era fuit omnium Antiquorum, qui Christum anno quadragesimo secundo Octavianii Augusti natum dixerunt, ac etiam Septuaginta Interpretum, secundum quos Christus natus creditur anno mundi quinque millesimo centesimo nonagesimo nono. Is enim annus mundi anno Juliano 43. praesenti videlicet, auspicatur. Hæc itaque opinio gravissimos sectatores habuit. Et qui volunt eam tuei Herodis mortem ad sequentem annum differre debent; quod, cum Josepho Scriptori rerum Judaicarum peritissimo & Dioni aduersetur, nullus mihi facile persuaserit.*

Baronius in Apparatu n. cxx.

CXLVII.
Natale Christi proprium a Natali

Sed quidquid sit de vero Christi anno Natale, qui nobis incomptus, sedulo, observandum, distinguendum esse duplex Natale Christi, proprium sc. & Natale Christi Dionysianum,

seu commune, ac vulgare. Primum est illud, Christi quod quilibet probabilius putat: secundum vero illud quod Dionysius Exiguus fecutus est, & post eum universa Ecclesia Latina, ejus initio paululum immutato; hocque Natale cum anno Juliano XLV. necessario conjungendum, cum a Kalendis Januariis anni Juliani XLVI. ad annum, in quo versamur *, numerentur anni 1688. Natale vero proprium nullam Eram constituere potest: alioquin tot essent Erae Christianæ, quot sunt diversæ Doctorum sententiae de anno Natali Christi. Quoad annum quo contigit Natale Christi proprium, alias eligit annum Julianum XL. alias annum Julianum XLI. alias aliud, intra tamen annum Julianum XL. & XLVI. inclusive. Nam aliquo eorum annorum Christum in mundum venisse extra dubium esse debet. At quoad Natale Christi Dionysianum, commune seu vulgare, illud a Doctorum opinionibus minime pendet, sed omnino collocandum cum anno Juliano XLV. Consulatuque Cornelii Lentuli & L. Calpurnii Pisonis; cum Era Christiana seu Dionysiana incipiat a Kalendis Januariis anni Juliani XLVI. Christumque die XXV. Decembris anni antecedentis natum supponat. Liberuni itaque Baronio fuit Natale Christi proprium præsenti anno consignare; cum hæc illi opinio omnium probabiliissima videtur, eamque plures gravissimi Auctores, tam antiqui, quam recentes, amplexi sint. Verum, cum Eram Dionysianam sequi vellet, & revera sequatur post annum Christi CCLXXX. non potuit eandem a Kalendis Januariis anni sequentis exordiri; cum eo pacto eandem biennio anticipet, siue annis duobus, & aliquando etiam tribus, ab Era Dionysiana usque ad prædictum Christi annum CCLXXX. distet. Cujus Annalium Ecclesiasticorum vitii corrigendi causa, hic labor a nobis præsertim suscepimus, ut siue idem veram rerum gestarum narrationem, & sic & verum earumdem ordinem, ac veram Chronologiam exhibeant.

Observandum pariter, duas tantum & non CXLVIII plures Incarnationis Eras ab Antiquis usurpatas Due Era fuisse, Alexandrinam nempe & Dionysianam. Incarna-Prior Christi anno Juliano XLIII. currenti tionis di-nempe, conceptum supponit, incipitque com-stinguente muniter, vel a mense Septembri cum anno po-da. populari, vel a die XXV. Decembris, vel a mense Martio anni insequentis. Dies enim, quo Christus natus, varie ab Antiquis consignatus, ac præterea annus ab eodem principio non repetitus. Hæc Era in Patriarchatu Alexandrino a prioribus Ecclesiæ saeculis usurpata, ut supra dixi. Era Dionysiana, quæ jam a pluribus saeculis apud Latinos in usu est, quam ipse ab Antiochenis accepit, quamque postea Constantinopolitani adoptarunt, varia etiam fortitudo initia. Antiocheni & Constantinopolitani eam auspicantur a mense Septembri anni Juliani quadragesimi quinti, Dionysiani vero, seu Latini a Kalendis Januariis anni Juliani quadragesimi sexti; & utrique annos Incarnationis cum annis a Nativitate saepius confundunt. Aliqui autem Scriptores Eram Incarnationis Dionysianam a die vigesimaquinta mensis Martii anni Juliani XLVI. alii a Paschate ejusdem anni Juliani incipiunt: alii vero Eram Christianam a Die Natali Christi seu XXV. mensis Decembris deducunt. Sed in

Anna-

NOTÆ

[1] *Coff. Cn. Cornelius Lentulus, & M. Valerius Messallinus.* Vetus inscriptio effossa ad portam Capenam C. A. D. 1720. & edita a V. C. Francisco Blanchino in notis ad tom. II. Anastasi Bibliothecarii pag. 122. *LENTULO. ET. CORVINO. MESSALA. COS.* Tessera eburnea apud Fabretum pag. 38. & apud Reinesium pag. 374. ac inter Donianas Inscriptiones pag. 151. num. 65. *KAL. JUN. L. LEN. M. MES. COS.* Suetonius in Galba cap. IV. *Natus est Galba. M. Valerius Messalla, Cn. Lentulo Coff. Fasti Idatii: Lentulo & Messallino.* Vindebonenses ita.

* Sc. anno quo Au-
tor hæc
scribebat.

Annalibus Ecclesiasticis Era Incarnationis a Kalendis Januariis anni Juliani XLVI. omnino inchoanda. Baronius Eram Alexandrinam & Dionysianam non distinxit, ideoque hanc ab anni sequentis Consulibus inchoavit, quod cum Alexandrinis Christum hoc anno natum asseruisset; adeo ut per tria fere priora Ecclesiæ saecula Eram Alexandrinam sequatur; cum hoc discrimine, quod illi eandem praesenti anno cum mense Septembri auspicantur, ipse vero ejus initium a kalendis Januariis anni Juliani XLIV. defumerit. Verum Ecclesia Occidentalis non Eram Alexandrinam, sed Dionysianam sequitur.

Natale Christi Dionysianum in annum bissextilem incidit. Baron. in Apparatu n. cxxxi. Baronius hanc objectionem contra se factam scribit: *Si sub Lentulo & Messalino Coss. natus est Christus, ergo annus Julianus millesimus & sexcentesimus non erit bissextilis.* Ad quod argumentum respondeat, tantum abesse, ut in annum istum bissextilis dies non incidat, ut in alium nullum, nisi ab eodem quartum sive ante, sive post ipsum, convenire possit. Etenim pro confessio, minimeque dubio id in hac tota disputazione sumit: annum illum, quo natus est Christus, bissextilem fuisse: propterea quod qui deinceps ab eo propagati sunt, per quaternos divisiti, bissextilis occurunt. Jam vero annus a nato Domino CCCLXIV. quo Valentinianus Imperium adeptus est, bissextilem habuit diem, quemadmodum scribit Animianus lib. 26. Quare XLV. ante illum peraque bissextilis est. Atque ille est ipse, qui Lentulum & Messalinum Consules praefert, quibus Decembri mense natus est Christus. Recte igitur hic in Annalibus constitutus videtur. Hæc summa ratiocinii Baronii. Verum enimvero valde decipitur Cardinalis doctissimus, Natale Christi proprium a Natali Christi Dionysiano non distinguens. Natale quidem Dionysianum incidit in annum bissextilem, Julianum nempe XLV. ut sequentium annorum bissextilium series demonstrat: sed cum ignoramus, quo anno Christus vere natus sit, asserere non possumus an annus ille bissextilis vel non bissextilis fuerit. Imo licet Christus praesenti anno natus esset, ejus tamen nativitas in annum bissextilem non incidisset. Currentem enim annum bissextilem non suisse, fuse ostendit Petavius in Animadversionibus Epiphaniensis, ad haeresim 51. cum in constituendis bissextilibus non ordinationis Julianæ, sed Augustinæ, nostraque ratio habenda sit; quod Baronio imposuisse videtur. Fuerit itaque hic annus ex Julii Cæsaris ordinatione bissextilis, ut contendit Baronius; quod tamen valde incertum esse demonstrat Petavius: tamen postquam ab Augusto correctus est annus, si ab eorum aliquo, quos bissextilis tam ipse, quam posteritas omnis habuit, retro numeres, bissextilis annus praesens non est, quo Christum in lucem editum Baronius autumavit. Deinde illud non minus falsum, annum Eræ Christianæ CCCLXIV. esse trecentesimum sexagesimum quartum post Consulatum Lentuli & Messalini hoc anno gestum; cum vere sit ab illo CCCLXVI. Baronius enim intra illud temporis spatium duo paria Consulatum abdicavit, ut cum vulgari Era seu Dionysiana, quam biennio anticipaverat, in concordiam redire posset. Verum hac de re legendus Petavius laudatus, ubi ad ea, quæ Baronius de annis bissextilibus habet, docte responderet.

CXLIX. Baronius a Beda & Antiquis Computistis in errorum inductus. Baronius ait, Christum anno ætatis XXXIV. crucifixum, testari Bedam, Fidem esse Ecclesiæ Catholicæ. Hæc Beda lib. de Temp. ratione cap. 40. verba: *Habet enim, nisi fallor, Ecclesia Fides, Dominum in carne paulo plus quam XXXIII. annis usque ad sua tempora Passionis vixisse, quia scilicet XXX. annorum fuerit baptizatus, scut Evangelista Lucas testatur, & tres semianos post Baptisma predicaverit, &c.* Quo circa posteriores Beda Chronologi illud dogma

Apparatus in Baronium

tanquam certissimum & indubitatum posuere, cui parem atque Evangelii ipsis, aut Conciliorum decretis auctoritatem tribuerunt, ut ex Mariano Scoto, Sieberto aliisque Antiquis liquet. Verum, ut animadvertis Petavius lib. 2. de Doct. Temp. cap. 10. ea Beda ac deinceps reliquorum opinio atque ratio semetipsa redarguit. Nam quod ex Ecclesiæ Fide Beda prouuntiat, Christum paulo plus quam XXXIII. annis in carne vixisse, id est, tribus insuper mensibus, huic ille contradicit, dum qui primus est annorum istorum, in eo incarnatum affirmat esse Christum: a quo, si ad Passionem, id est, XXV. Martii, quo Christum passum credidit, annos XXXIV. numeres, haud plus annis XXXIII. interest. Falsum est igitur, tribus præterea mensibus in carne vixisse Christum; vehe- menterque illi errant, qui annum primum Eræ communis a Kalendis Januariis proxime post Natale Christi a Beda & Computistis paulo vetustioribus institutum auspicari putant: vel, quod idem est, natum ex illorum opinione Christum arbitrantur Cyclo Lunæ 1. Indict. III. a Januario, vel IV. a Septembri. Christum enim incarnationem atque in lucem editum esse putarunt anno Juliano XLVI, annoque primo Eræ Christianæ, Cyclo Lunæ 2. & nihilominus, cum de ætate Christi ac de Passione loquuntur, indicant anno illo, qui Eram Christianam antecedit, natum secundem arbitrari. Afferunt enim, uti jam dixi, Christum quando passus est, Eræ Dionysianæ anno tricesimo quarto, triginta tres annos solidos cum mensibus tribus expresse; quos annos XXXIV. non a Consulatu Lentuli & Messalini, ut putavit Baronius, Beda aliique Veteres inchoarunt, sed a Consulatu C. Cæsaris & Æmilii Pauli, annoque Juliano XLVI. Decretum itaque, quod pro Ecclesiastico Beda venditavit, quodque firmissimum Chronologiarum monumentum Annalium Scriptores appellant, tanquam commentum rejiciendum.

Fundatur etiam Baronius in loco Sancti Ignatii in Epistola ad Trallianos, ubi de Christo legitur: *Expletisque tribus annorum decadibus, smo Christi baptizatus est a Joanne, &c. Et postquam sibi, natus per triennium pradicasset Evangelium, &c. condemnatus est.* Verum locus ille legitur quidem annus de in ea epistola interpolata; sed in veris hujus San- duci non potest. CL. Ex Baptismo Christi, quo Christus anno natus fuerit, demonstrari posse existimat. Nam duplex Tiberii epocha, altera ab ejus Imperio Proconsulari, annoque Christi XI; altera ab anno Christi XIV, quo Augusto demortuo successit, hoc probationis genus vanum & inefficax ostendit; cum non constet, an Divus Lucas, cum de anno Baptismi Christi loquitur, de anno decimo quinto Imperii Procon- sularis, an vero de anno decimo quinto Imperii Augustei intelligendus sit; præterquamquod, cum dicat, Christum fuisse tunc annorum circiter triginta, nihilque certo quoad tempus definiat, ad alia argumenta recurrentum. Quoad itaque Natale Christi proprium, potest quilibet, quæ magis placuerit, probabiliorque visa fuerit, sententiam sequi. Quo fundamento Christum anno Urbis 748. natum, anno Eræ Christianæ XXVI. baptizatum, annoque ejusdem Eræ XXIX. crucifixum sustineri posse dixi. Quod si quis contendat, Tabulis Astronomicis repugnare, ut Christus die XXV. Martii anni Dionysiani XXIX. passus dicatur, in eam facile sententiam concedam, quæ docet, Christum anno Eræ vulga- ris XXVI. quo adhuc annus decimus quintus Imperii Proconsularis Tiberii in cursu erat, baptizatum fuisse; Joannem Baptistam per annos B b b qua-

Baron. in Apparatu n. cxxix.

quatuor ministerium suum exercuisse ; Christum quatuor Paschata post illud Joannis ministerium peregrisse , dieque *tertia mensis Aprilis anni Eræ Christianæ XXXIII.* mortem pro nobis pertulisse . Nam Lucam intelligendum de *anno decimo quinto Imperit Proconsularis Tiberii*, mihi valde persuasum . Quidam tamen annum Passio- nis Christi , nihil determino , sed tantum communem inter Veteres opinionem explicabo .

CLI.
Ex Judicio
post Herodem
mortem habito
sententia
Baronii
infirma-
tur.

Cæterum , Baronii de Natali Christi senten- tiam valde infirmat quod scribit Josephus lib. 2. de Bello cap. 20. ubi tradit , Herodem , cum de postremo fato urgeretur , testamentum con- didisse , ac Regni successore Archelao filio no- minato , ingentem vim pecuniae legasse : Augu- sto quidem mille talenta , & uxori & filiis ip- sis adolescentulis , necnon amicis , & libertis cir- citer quingenta , non vero quinquaginta , ut Ty- graphi errore in Josepho habetur . Addit is , Herodem paulo post supremum diem obiisse . At cum in prioribus tabulis Regni hæredem constituisset Herodem *Antipam* , quem ex alia uxore (novem enim duxit) suscepserat , sta- tim ab obitu Regis contentionem de successione Regni inter fratres erupisse , qui paulo post Ro- manam transmisere , apud Augustum de pater- na hæreditate disceptaturi . Rem fusius narrat Josephus lib. 17. Antiquit. cap. 11. scribens , Augustum Judices cognoscendæ causæ destinasse , qui coram ipso sententiam ferrent : *Et in his Cajum filium Agrippa & Julia ipsius filia , a se autem adoptatum , primo supra ceteros loco se- dentem .* Hoc Judicium habitum est currenti an- no Urbis 751. ita ut nec in annum superiore , nec in quampli proxime insequentium pro- trahi possit . Nam si Herodes anno præcedenti circiter XXV. mensis Novembbris , inito Regni anno tricesimo septimo , mortuus est , causa suc- cessionis Regni hoc anno agitata est . Archelaus quippe celebrato apud Hierosolymam Paschate , Romam navigavit ad Augustum , ut testatur Jo- sephus ibid . Quare si Herodes eo die mortuus est , non dubium , quin Josephus de Paschate hu- jus anni loquatur .

CLII.
Eadem
sententia
ex co Judi-
cio aliter
infirma-
tur.

Verum , si Herodes ante Pascha hujus anni Ur- bis 751. ut existimat Card. Norisius . interiit , memoratum Judicium protrahi non posse , eo ma- nifeste ostenditur , inquit idem Card. Norisius in Dissert. 2. de Cenotaphiis Pisaniis cap. 6. quod unus Caius Cæsar ab Augusto inter Judices fe-

dere jussus est . Anno Urbis proximo 752. Lu- cius Cæsar virilem togam induit , ac omnibus honoribus exornatus est , quos die sui tirocinii Caius ejusdem frater ante triennium tulerat . Et sane eidem permisum fuerat , ut in Senatum i- ret , ex Dione lib. 55. & ex Zonara in Excer- ptis . Quare si Judicium illud habitum fuisset an- no Urbis 752. aut quopiam insequentium , Au- gustus Lucium quoque Cæsarem ad idem Judi- cium accersivisset ; quod præsertim Lucius erat eo anno Consul designatus : Consules vero desi- gnati ut plurimum sententiam ante alios roga- rentur . Hinc de Tiberio scribit Tacitus lib. 3. Annal. in causa Æmilie Lepidæ feminæ nobilissimæ , quæ a marito accusabatur : Exemit Dru- sum Consulē designatum dicenda primo loco sen- tentia . Nec fingi potest , ut Norisius subiungit , Lucius ab eo Judicio ab Augusto , quod esset ju- nior , exclusus fuisset . Nam anno sequenti erat Princeps Juventutis , Consul designatus , in Au- gurum item Collegium cooptatus , omnibus de- nique honorum titulis Cajo majori natu fratri æ- quatus . Quas quidem tum sacras . tum profanas dignitates eidem Augustus contulerat , ne qua inter filios invidia erumperet , cui sane aditum Princeps aperuisset , si admisso Cajo , Lucium pa- ri cum illo dignitate prædictum , a memorato Consilio exclusisset . Nullus dubito , quin Nico- lai Damasceni manu totius istius causæ series de- scripta fuerit , quo loco etiam vehemens æque ac elegans ejusdem Oratio pro Archelao recitatur : Profecto omnes circumstantiæ adeo exacte recen- sentur , ut nisi eidem Judicio præsens , illas in literas mittere potuerit . Ita Card. Norisius . Quæ ratio non tantum eorum opinionem evertit , qui Christum hoc anno natum scripsere , sed & il- lorum , qui Christi Nativitatem in sequentes an- nos contulere .

Anno Periodi Greco Romana 5492. Cyclo Solis 8.
E. Luna 19. Indict. 2. Mundi 4003. Urbis con-
dita 752. ante Christum 2. Juliano 44. Augu-
sti 43. Mundi secundum Alexandrinos 5502. In-
carnationis secundum Alexandrinos 2. secundum
Constantinopolitanos 5508.

Coff. Augustus Cæsar XIII. & M. Plautius Silva- CLIII.
nus . [1] Augustus , ut eadem pompa , qua Cajum Virilis to-
Lucii fratrem ante triennium in forum deduxerat , Lucio quoque anno Urbis 737. ex Dione Cæsari da-
nato ta .

NOTÆ [1] *Coff. Augustus Cæsar. XIII. & M. Plautius Silvanus . Tabula Anagnina apud Piehium ad A. V. 750. IMP. CAESARE. XIII. M..... Tabula Anciranæ. CONSUL. TERTIUM. DECIMUM SEXAGENOS. &c. Lapis apud Gruterum pag. CLIII. I.*

I M P. C Æ S. D I V I. F.
A U G. C O S. X I I I. T R I B. P O T. X X I.

Et pag. CLXXXVII. 12. cum TR. POT. XXX. COS. XIII. & quod incidit in A.D. 7. Item pag. CLX. 2. IMP. CÆS. DIVI. F. AUG. PONT. MAX. COS. XIII. pro XIII. IMP. XX. TRIB. POTEST. XXXVIII. Emendatur Gruteri error a Norisio in Cenotaphiis Pisaniis Dissert. II. Cap. XV. pag. 261. primæ editionis , legendumque est Cof. XIII. TRIB. POT. XXXVII. Vide Gruterianas Inscriptiones pag. CXCIX. ubi *Augustus COS. XIII. Nummi apud Occonem. AUGU- STUS. PONT. MAX. TR. P. XXII. COS. XIII. IMP. XIV. Lapis apud Gruterum pag. CVI. 7. IMP. CAES. AUGUSTO. XIII. M. PLAUTIO SILVAN. COS.* In mole sepulchrali *Plautii Sil- vanii* , via Tiburtina ad Pontem Lucanum apud Gruterum pag. CCCCLII. 6. M. PLAUTIUS. M. F. A. N. SILVANUS COS. VII. VIR. EPULON. De A. Cacina & Silvano Plautio Consularibus , Vellejus lib. II. Cap. CXII.

Suffeci L. Caninius & Q. Fabricius . In Tabulis Ancyranis L. CANINIO . ET Q. FABRICIO CONSULIBUS . Nempe ut interpretatur Norisius in Cenotaphiis Pisaniis Diff. II. cap. VIII. pag. 183. L. Caninius Gallus , Kal Juliis magistratuni iniit collegi Augusto Cof. XIII. in cuius locum Kal. Octobris Q. Fabricius suffectus fuit . Vellejus lib. II. Cap. C. At in Urbe eo ipso anno , quo magnificissimi gladiatori munieris naumachiaque spectaculis , D. Augustus , ab hinc annos XXX. SE ET GALLO CANINIO COS. dedicato Martis templo &c. Fasti Idatii : Ostaviano XIII. & Silvano . Vindebonenses : Augusto XIII. & Silvano .

Augustum tredecim tantum consulatus gessisse , veteres nummi , lapides , & scriptores confir- mant . Nummos , & lapides protulimus . E scriptoribus Suetonium afferamus , qui in vita cap.

nato virilem togam daret, Consulatum decimum tertium accepit. Auctor est Suetonius cap. 26. Augustum plures sibi delatos Consulatus recusasse. Duodecimum, inquit, magno, id est, septendecim annorum intervallo, & rursus tertium decimum biennio post ultro petiit, ut Cajum & Lucium filios amplissimo præditus magistratu, suo quemque tirocinio deduceret in forum. Augustus Lucium die virilis togæ Principem Juventutis ac Præfectum Tribus declarandum curavit, Consullem etiam eundem ea qua Cajum Lege designavit, ut post quinquennium ex eo die, quo in forum ductus fuerat, magistratum iniret. Card. Norisius in Cenotaphiis Pisaniis Dissert. 2. pag. 219. Nummum Augusti exhibet, in cuius postica legitur: C. L. CAESARES AUGUSTI F. COS. DESIG. PRINC. JUVENT. Cum itaque Lucius Cæsar ante Consulatum XIII. Augusti hoc anno gestum Consul designatus non fuerit, adesse non potuit Judicio post Herodis mortem habito, de quo anno elapo loqui sumus: ideoque Herodes ante præsentem annum demortuus, ut ibidem dictum.

CLIV. Et tamen Onuphrius Panzinius doctissimus Fanopio O- storum Conditor, Natale Christi sub hujus annuphrii de ni Consulibus consignat, & a Kalendis Januariis Natali anni sequentis Eram Christianam auspicatur; quasi unicuique liceret propriam Eram Christianam condere, & Natale Christi proprium a Natali ejus communii, vulgari, ac Dionysiano non distingueretur. Quare, sicut Barenius biennio, ita ille anno uno veram Eram Christianam anteverit, nec in viam redit, nisi post inchoatum Probi Imperium, hujus Imperatoris, Paulino Collega, Consulatu e Fastis expuncto. Hinc Dionysius Gothofredus qui Leges Codicis Justinianae anno Christi Onuphriano notavit, annum unum plus æquo usque ad Imperium Probi numeravit: qui error ab iis cavendum, qui Codicem ab eo illustratum legunt.

CLV. Inter cetera, quæ huic Onuphrii sententiæ officiunt, numerandum bellum Parthicum hoc anno decretum, forsitanque inchoatum. Mediobarbus enim in Numismatis Imperatorum Romanorum pag. 39. Nummum Augusti producit hac epigraphe insignitum: AUGUSTUS PONT. MAX. T R. P. XXII. COS. XIII. IMP. XLI. in postica: DE PARTHEIS. Repræsentatur thiara Parthica cum arcu & sagittis, quæ sunt Parthica insignia & arma, ut inquit Mediobarbus. Augustus Tribunitiam Potestatem XXII. V. Kalendas Julias currentis anni suscepit, id coque & Cajum Cæsarem ad bellum Parthicum destinavit, isque vel sub hujus anni finem, vel insequentis initio in Asiam transmisit. Neque enim serius Roma discessit. Insuper Vellejus lib. 2. cap. 100. postquam de Naumachia ab Augusto exhibita & de dedicatione Templi Apparatus in Baronium.

Martis locutus est, ait, tum detectam Julij Augusti filia libidinem, post quæ Cajus Cæsar in Orientem missus est. Fuit is annus, ut ipse Velleius exerte notat, ante Vinitii Consulatum anno Juliano septuagesimo quinto gestum, trigesimus. Quare relegatio *Julij* præsenti anno scilicet Juliano XLIV. contigit. Ad hæc Macrobius Saturnal. lib. 11. cap. 5. inquit, Julianam, antequam patris gratiam perderet, annum ætatis XXXVIII. attigisse. Quamobrem, cum Dio lib. 48. testetur, eam in lueem editam *Coff. L. Martio & C. Sabino*, anno nempe Urbis 715. sequitur, Julianum anno Urbis 752. qui cum anno Juliano XLIV. concurrit, ream peractam, & inter Macrobius ac Velleium hac in re egregie convenire, ut notat Card. Norisius in Dissert. 2. de Cenotaphiis Pisaniis cap. 8. ubi de Julia exilio sermonem habet. Denique Zonaras ex Dione cum narrasset, togam virilem Lucio Cæsari ab Augusto datam; quod hoc anno contigisse certum, addit: Cum Armenii defecissent, & a Parthis juvarentur, ea re dolens, quid ageret, ambigebat, nec enim propter senectutem bellum gerere poterat, & Tibérius, ut dictum est, jam secesserat, &c. Itaque Cajus post dejectum solio Artavasdem, & virilem togam Lucio datam, ad bellum Armeniacum missus est.

Addit Zonaras, Cajum delegit, potestate Proconsulari, & uxore data. Norisius citatus pag. 189. observat ex Tacito lib. 4. Annal. uxorem ri datur Caji Cæsaris fuisse Liviam Drusum filiam, eandem Imperium Liviæ Augustæ neptem, & Imperium Proconsulare Cajo traditum, quo eidem faciendi lare, & ea, quæ Consules ac Prætores olim ad bellum gerendum profecti, agere poterant, vide juventa. licet inilites scribere, pecunias exigere, ac summa cum potestate in Provinciis sibi decreta versari. Barchius Cajum Cæsarem inter Syriae Baron. in riæ Proconsules numerat. Verum Cajo delatum Apparatu fuit Imperium Proconsulare extraordinarium non n. LXXXVI in unam solam Syriae Provinciam, sed in universas regiones Orientis, quæ Romano Imperio parebant. Et ne Cajus tanto sibi imperio delato impotenter uteretur, M. Lollium Virum Consularem ac Orientis Provinciis notissimum, ejusdem juvenæ Rectorem imposuit. Baronius scribit, Ca- Baron. jo Cæsari adhuc adolescentulo ad bellum Armenia- menicum proficisci ent datum Rectorem P. Sul- pidium Quirinum. Cujus rei Tacitum auctorem laudat. Sed, ut animadvertis Card. Norisius ibidem, nusquam hæc Tacitus scripsit. Hæc lib. 3. Annal. ait de Sulpicio Quirino: Datusque Rector Cajo Cæsari Armeniam obtinendi: nempe post exactum fere triennium, cum jam Cajus Arabia lustrata, ac bello Parthico pace composito, Armeniam ad obsequium reduxisset. Velleius, qui in exercitu Caji Cæsaris militabat,

NOTÆ XXVI. habet: & rursus tertium decimum (consulatum) biennio post ultro petiit, ut Cajum, & Lucium filios amplissimo præditus magistratu suo quemque tirocinio deduceret in forum Tacitus Annal. lib. I. cap. III. NUMERUS etiam CONSULATUM AUGUSTI celebrabatur, quo VALERIUM CORVNUM, & C. MARIUM SIMUL ÆQUAVERAT. Marii consulatus septem fuere, Valerii Corvini sex. De Corvini consulatibus Plinius lib. VII. cap. XLVIII. M. Valerius Corvinus, inquit, centum annos implevit, cuius inter primum, & sextum consulatum XLVI. anni fuere. Papinius Statius quoque tredecim tantum Augusti consulatus enumerat: Sic enim Silvan. lib. IV. 1. cecinit

TER Latio DECIESQUE tulit, labentibus annis AUGUSTUS FASCES, sed caput sero mereri.

Aufonius denique in sua gratiarum actione pro consulatu: Te videre sepius in hoc magistratu, Gratiane, desidero, ut & SEX. Valerii Corvini, & SEPTEM C. Marii, & cognominis tui Augusti TREDECIM CONSULATUS, unus equipares.

Augustus hoc anno Nonis Februarii Pater Patriæ, quum ageret Trib. Pot. XXI. a Senatu populo Romano appellatus est. Vide ea de re Norisium in Cenotaphiis Pisaniis Dissert. II. cap. VII. pag. 176. 177. quamquam satetur pag. 179. annum Decreti Augusto tituli Patrius Patriæ, ex Prænestina Inscriptione apud Gruterum pag. CXXXVI. 2. non adeo certo deduci posse.

bat, unius Lollii meminit, sicuti & Suetonius in Tiberio cap. 12. De hac Caji Cæsar's expeditione plur' anno sequenti. Cum itaque Christus toto Orbe in pace composito natus fuerit, verosimile non est, Natale ejus in hunc annum incidisse.

Anno Periodi Graco-Romana 5493. Cyclo Solis 9. DC. Luna 1. Indit. 3. Mundi 4004. Urbis condita 753. Ante Chriſtum 1. Juliano 45. Augusti 44. Mundi secundum Alexandrinos 5503. Incarnationis secundum Alexandrinos 3. secundum Constantinopolitanos 5509. Incarnationis secundum eosdem 1.

CLVII.
Natale
Dionysianum.

Coff. Cornelius Lentulus, & L. Calpurnius Piso. [1] Ecclesia Occidentalis, quæ primum Christi annum a Consulatu Caji Cæsar's & M. Æmilii Pauli, annoque Juliano XLVI. exorditur, Christum hoc anno natum supponit, minime curans quot ante Christum annis re ipsa sit Mundus a Deo conditus, neque judicium suum ad eas tricas & minutias disceptandas interponens; hoc annorum computo, qui vulgo receptus est, contenta, ut inquit Petavius lib. 12. de Doct. Temp. cap. 4. Verum quidem est, Dionysium, Bedam, & Computistas vetustiores anno uno Natale Christi tardius posuisse, & computum nostrum illorum computum uno anno præcedere, ac quem nos a Nativitate numeramus annum, hunc illos ab Incarnatione putasse. Sed a pluribus seculis annus primus Christi a Natali ejus, seu VIII. Kalend. Januarii, non vero, ut antea, a verno tempore, quo Christus incarnatus est, deductus fuit. Ad quod initium assequendum, cum menses IX. eximendi forent de epocha pristina Incarnationis Dominicæ, ternis potius mensibus anticipata fuit. Itaque dies ille XXV. Decembris anni Juliani XLV. qui Incarnationis annum primum, atque ideo primum Christi annum antecedit, Natali Christi præstitutus est, ut deinceps natus diceretur anno illo desinente, qui Christianam Eram proxime præedit, Cyclo Lunæ I. quod Notiorum errori Paulus Forosempriensis adscribit, parte 1. lib. 4. Prior illa Incarnationis Era, posterior Nativitatis appellatur, ut observat ibidem Petavius cap. 1. Quando itaque dicimus, hunc annum * in quo versamus, esse annum Christi 1688. supponimus, eum præsenti anno in lucem prodiisse; ideoque tam Annales Ecclesiastici, quam quicumque alii, in quibus Era Christiana usurpatur, primum Christi annum ab anno Juliano XLVI. auspicari debent, ab eo scilicet qui sequitur Natale Christi Dionysianum, vulgare, seu commune.

Natale
Christi
proprium
male ab
hoc anno
desum-
sum.

Philipus Labbeus, Jacobus Grandamicus, aliquique quidam Natale Christi in hunc annum conferunt, quod Ecclesia eundem elegerit, Summique Pontifices in Bullis ac Rescriptis hac di numeratione utantur. Verum recens hæc Pontificum consuetudo, & ante paucos annos, auctore Blondo Foroliensi, qui Pontificii Collegii a secretis Notarius erat, admissa, Eugenio IV. Pontifice. Antea enim soli Pontificum anni in literis adscribabantur. Præterea Era Incarnationis secundum Alexandrinos ab Ecclesia Alexandrina adhibita, longe antea quam Dionysiana instituta.

CLVIII.
NOTÆ

Illam opinionem, inter alia multa, convellit expeditio Caji Cæsar's in Orientem, quæ vel sub præcedentis anni fine, vel hujus initio sus-

cep ta; ideoque & Jani foræ reclusi, Caju per Expeditio Græciā in Asiam transmisit; cumq[ue] Samum Caji Cæsaris in Orientem. trajecisset, ac classem adornaret, foederatorum Regum Legationes exceptit, qui copias & commetus eidem pollicebantur. Suetonius cap. 21. scribit, Tiberium Caji Cæsar's privigni sui salutandi gratia, Rhodo Samum navigasse. Dio vero in Fragmentis lib. 55. ait: Cajo autem ad bellum Armeniacum misso, Tiberius in Chium profectus, ei se submisit. Hic Caji Cæsar's cum Tiberio congressus, sive apud Samum, sive apud Chium contigit, inquit Card. Norisius Dissert. 4. de Cenotaphiis Pisaniis cap. 10. anno Juliano XLV, præsenti scilicet. Suetonius enim cap. 11. narrata relegatione Julizæ, quam anno præcedenti consignavimus, scribit: Transfacto autem Tribunitia Potestatis tempore, confessus tandem nihil aliud stessi devitasse se, quam emulacionis cum Cajo Lucioque suspicionem, petiit ut sibi securu ab hac parte, corroboratis his, & secundum locum facile curantibus, permetteretur revisere necessitudines, quarum desiderio teneretur. Sed neque impetravit. Tiberius anno Urbis 748. Tribunitiam Potestatem in quinquennium ab Augusto accepit, ut dixi. Quare Tribunitiae Potestatis quinquennio hoc anno transfacto, Romanam redeundi facultatem ab Augusto per literas petiit, nec impetravit. Tum Suetonius ab his caput insequens 12. exorditur: Remansit ergo Rhodi contra voluntatem: vix per matrem consecutus, ut ad velandam ignominiam, quasi Legatus ab Augusto abesset. Enimvero tunc non privatum modo, sed etiam obnoxium & trepidum egit, mediterranei agris abditus, vitansque præternavigantium officia, quibus frequentabatur assidue. Et postea: Et accesserunt majoris sollicitudinis causa, videlicet cum Samum ad Cajum privignum transmittens, illum alieniorem sibi sensit ex criminationibus M. Lollii Comitis & Refloris ejus. Ac denique cap. 13. Et armorum solitas exercitationes omisit; redigetque se, deposito patro habitu, ad pallium & crepidas, atque in tali statu BIENNIO FERE permanxit, contemtor iuris dies & invisor. At ex Vellejo constat. Tiberium Romanum reversum anno Urbis 755. adhuc Lucio Cæsare superstitio, qui ex Inscriptione Pisana obiit circa mensem Augusti ejusdem anni. Ex quibus infert Card. Norisius, Tiberium circa æstatem hujus anni deposita toga, ad pallium ac crepidas se redegisse, ut BIENNIO FERE in tali statu permansisse dici possit, antequam Romanam reverteretur: & præterea perperam Baronum scripsisse, Cajum Baron. in Cæsarem anno Urbis 748. præfectum fuisse Sy-Apparatu rie totique Orienti, eique datum Rectorem P. n LXXXIV Sulpicium Quirinium.

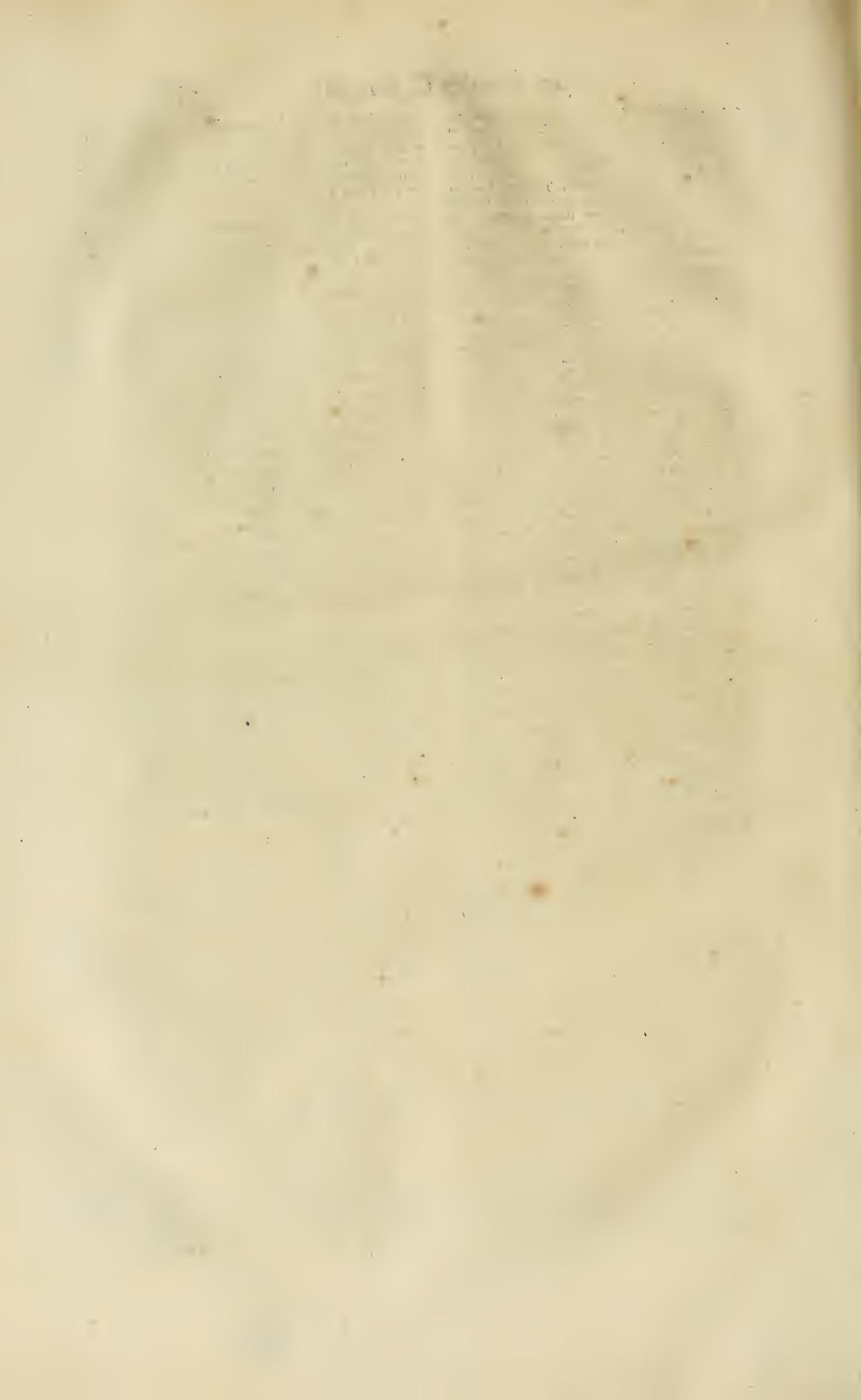
Eusebius in Chronicō secundum editionem CLIX. Pontaci, anno Abrahami bis millesimo decimo quarto, qui Kalendis Octobris anni Juliani pax cum quadragesimi secundi initium sumit, ait. Cesar Parthis amicitiam cum Parthis facit, quod in editione sancta. Scaligeriana consignatur anno Abrahami 2016. Verum pax ea anno tantum Urbis 755. sancta, ut Card. Norisius citatus pag. 255. docte demonstrat. Nam tamquam certum statuendum, eo Urbis anno Tibcrium circa mensem Julium Romanum advenisse; cum ex Vellejo Romanum reversus sit ante obitum Lucii Cæsar's, qui acerbo fato sublatus est mense Augusto ejusdem anni, uti ex Pisano Cenotaphio colligitur. Præterea Dio scribit, Tiberium Rhodum secessisse anno Urbis 748. cui suffragatur Suetonius in Tiberio cap.

[1] Coff. Cornelius Lentulus, & L. Calpurnius Piso. Tabula Anagnina. COSSO. CORNELIO. L. PISONE. C. ... Gruterus pag. CVII. 1. 2. & CLXVI. 3. COSSO. CORNELIO. LENTULO. L. PISONE. AUGURE. COS. Fasti Idatii: Lentulo & Pisone. Ita & Vindebonenses.

cap. 14. ubit ait: *Rediit octavo post secessum anno; Vellejus vero lib. 2. qui Tiberii secessum anno uno tardius quam Dio collocat, (ut probat Norisius citatus pag. 110.) inquit: Septem annos Rhodi moratus, additque, rediisse, P. Vinitio Consule. Quare constat, Tiberium Romam revertsum anno Urbis 755. quo Vinitius Consul fuit. Augustus priusquam illum revocaret, ea de re Caji placitum per literas, quæsivit, quas Cajus tum accepit, cum Lollio offensior esset, & quidem adhuc superstiti, ex Suetonio in Tiberio cap. 13. nempe eo tempore, quo colloquio cum Phraate Parthorum Rege obsignandæ pacis gratia habito, Lollii toto Oriente actas rapinas intellexit. Vellejus enim de ea pace loquens inquit: *Prior Parthus apud Cajum in nostra ripa, posterior hic apud Regem in hostili epulatus est. Quo tempore Marci Lollii, quem veluti Moderatorem juventæ filii sui Augustus esse voluerat, perfida & plena subdoli ac versuti animi consilia per Parthum indicata, Cesaris ira evulavit. Itaque mense Maio pax cum Parthis redintegrata est, ac Cajus sub idem tempus Augusto rescripsit, placere sibi, ut Tiberius Romanum rediret. Destinatum enim Augusto erat, ait Suetonius cap. 13. in Tiberio, nihil super ea re, nisi ex voluntate majoris filii statuere. Is forte TUNC M. Lollio offensior, facilis exorabilisque in vitricum fuit. Permittente ergo Cajo, revocatus est: verum sub conditione, ne quam partem, curanzæ Reipublicæ attingeret. Testatur etiam Vellejus, Lollium intra paucos dies post colloquium Cajii Cæsaris & Phraatis Parthorum Regis extinctum: & antequam Cajii litteræ Romanum ad Augustum ex Syria deferrentur, & Tiberius Romanum perveniret, aliquot tantum mensium spatium transactum est, ut animadverbit Card. Norisius in Cenotaphiis Pisaniis Cajii & Lucii Cæsarum, ubi ejusdem Cajii Historiam, quæ ad Annales Ecclesiasticos per ea tempora, quibus Christus natus, illustrandos corrigendosque plurimum confert, egregie explicavit. Scaliger quidem in Animadversionibus Eusebianis ad num. 2516. existimabat, Inscriptionem Pisannam Cajii commentum esse, & qui eam exco-gitarint, nequidem verisimiliter mentitos esse; sed si doctissimas in utramque Inscriptionem Norisii Dissertationes vidisset, sententiam illam sine dubio damnasset. Ex his liquet, Christi Nativitatem, quæ pacis universalis tempore contingit, in hunc annum non contigisse.**

Spondanus in fine Apparatus dicit, petuisse ab se aliquos, ut Annales in epitomen redigens, *Annales a eosdem etiam emendaret, & a vera Era Dionysiana, non vero ab anno Urbis septingentesimo quinquagesimo secundo cum Baronio, inchoaret; sed non placuisse sibi consilium illud, quod sint, quibus ea etiam Baronii computandi ratio probetur, & nihil in temporum Historia usque quaque certum sit. Verum enim vero quibus initium Eræ Dionysianæ ab anno præcedenti, anno nempe Urbis 752. desumtum probatur, pa-* CLX: *Annales a vera Era Dionysiana necessario inchoandi.*
Spondan. in Apparatu n. XXXVIII.

rum certe illi in Chronologia fundati, & in doctrina Cyclorum Solis, Lunæ & Indictionis, qui fallere non possunt, peregrini; neque dubito, quin si Baronius ea quæ post mortem ejus scripta, vidisset, uti erat veritatis amantissimus, Annales Ecclesiasticos ab anno Urbis 754. exorsus fuisset, & Chronologiam suam ipfem in multis reformasset. Quod subjungit Spondanus, Chronologos in multis inter se non consentire, neminem movere debet: nam in Chronologia, quemadmodum & in aliis quibuscumque scientiis ac facultatibus, quædam certa, quædam tantum probabilia, quædam prorsus obscura, incertaque. Eram Christianam, seu communem & Dionysianam, quam Baronius se sequi profitetur, initium sumere a Consulatu Cajii Cæsaris & L. Æmilii Pauli, annoque Urbis 754. certissimis demonstrationibus constat; ideoque in controversiam a nemine revocari potest. Natale vero Christi eo quo Baronius consignavit anno, vel certius aut tardius contigisse, hoc merito in dubium vocatur. Quare Era Dionysiana, cuius principium certissimum, tenenda, id est, anno, quo reapie illam Ecclesia Latina auspicatur, incipienda; Natalis vero Christi annus, qui incertus, (cum tot sint diversæ de eo sententiae) quique ab ejusdem Eræ Dionysianæ exordio minime pendet, secundum probabiliorem opinionem explicandus; duplexque Christi Natale, proprium scilicet, & vulgare ac Dionysianum, semper præ oculis habendum. Quare optandum fuisset, ut doctissimus Præsul, cui tantum Ecclesia debet, Annales a Consulatu Cajii Cæsaris. & L. Æmilii Pauli inchoasset, præcipuoque errores Chronologicos non abbreviasset, sed sustulisset; cum, ut vulgo dicitur, miserum sit vesici glande, inventis frugibus; & aliunde incertorum temporum ignoratione satis plerumque implicata sit Historia.

APPENDIX

ad Notas saeculi IV. continens anecdota quædam
monumenta ad illustrandam saeculi IV. Hi-
storiam ecclesiasticam aptissima.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Admonitio prævia.

CUM serius ultra quam fieri potuit ad me pervenerit tomus tertius Operis, quod Veronæ non ante multos annos excudi cœptum, per idonea temporum intervalla novo semper volumine augetur; cum, inquam Operis illius volumen tertium inscriptum Osservazioni letterarie tomo III, Verona MDCCXXXVIII. tandem legendum suscepisset; ecce nihil ejusmodi speranti, occurserunt pretiosa nonnulla antiquitatis monumenta anecdota, quibus saeculi quarti historia ecclesiastica emendanda, augenda, illustranda suppeditebat. Sed illud accedebat incommodi, nostram hanc Annalium editionem ultra saeculum illud jam processisse; passimque inter doctos emptores dissipatis voluminibus, nullam succurrere rationem, qua historia illa refungi ac reformari potuisset. In ea rerum angustia consilium assumpsi, quod optimum reputaveram, nimurum ut vetusta hæc documenta integra darem in hoc volume, quod licet cætera præcedit ordine; nonnisi tamen proiecto jam opere excudi cœptum fuit, id exigente monumentorum, quæ hic exhibenda erant, parandorum difficultate.

Igitur munus istud, quod antiquitatis ecclesiastice studiosis pergratum fore confido, eruditioni ac diligentiae Cl. Scipionis Maffei accepto referendum esse omnes norunt, quos non latet Veronensia illa volumina eodem Viro doctissimo authore in lucem proferri. Ex præmissa vero monumentis hisce præfatione discimus, excerpta hæc in unum Codicem retulisse Theodosium quemdam Diaconum, qui nomen suum postremæ pagellæ subjecit. Primum autem quod legendum in eo Codice offerebatur, fragmentum erat historia schismatis Meletiani, in qua, more Veterum, epistolæ & id generis authenticæ documenta intertexta sunt. Persimilem de re Arriana historiam scripsit pariter S. Hilarius Pictaviensis; ut ex eo, quod adhuc supereft, fragmento intelligimus. An vero hoc quod ex Veronensi codice vulgatur fragmentum ejusdem Operis Hilariani portio sit, in quam sententiam Maffejus inclinat, Lectorum judicio permitto. Illud constat; veterem esse ex Græco translationem; cuius cum apparent indicia non in epistolis tantummodo, quæ ex alieno recitantur, sed in iis etiam, quæ Historicus de suo adjecit; hac non inani conjectura deduceremus, authori longe diverso a S. Hilario latino scriptore deberi. Sed hæc alii. Porro ex hoc veteri documento erroris arguitur Basnagius Annalium Ecclesiasticorum scriptor, qui Ægyptios illos episcopos Hesychium, Pachomium, Theodorum & Phileam, quorum pariter meminit Eusebius Historia Eccles. lib. 8, cap. 13, nonnisi post Petrum Alexandrinum martyrium subiisse contendit. Epistolam, quæ in hoc fragmento recitatur, datam fuisse a viris illis Sanctissimis in ipso cœpti schismatis exordio Maffejus optime animadvertisit. Sed quis annus exorientis schismatis definiendus est? Pagius annum 300. vel 301. assignat; Baronius annum 306. circiter maluit. Sed Baronii sententia valido hoc argumento fulcitur: S. Athanasius Orationem suam priorem dedisse se in ea significat anno 36, ex quo Arriani iudicio oecumenicæ Synodi damnati & ab Ecclesia segregati fuerunt. Quæ verba de Nicæna Synodo anno 325. celebrata accipienda esse, vix dubito. Hinc scriptæ orationis annus 361. resultat. Sed in ea pariter Oratione Meletianos ante annos 55. cœpisse notat; ex quo illud consequitur, Meletianorum exordium cum anno 306, quæ Baronii est sententia, illigandum esse. Nostra pariter epistola Baronio nonnihil suffragatur; cum indicet Meletium in aliena dioecesi Presbyteros ordinantem, audaciam hanc suam seu schisma (hoc enim schismatis exordium fecit) causatione hac excusasse, quod nimurum furente persecuzione Diocletiani laborantibus populis ministri providendi essent. Cœpit igitur Meletii schisma quo tempore Diocletiani persecutio jam furebat. Diocletianus in Christianos sævire anno 303. exorsus fuit. In altera vero, quam hoc idem fragmentum suppeditat, epistola a S. Petro Alexandrino data, legimus virum illum sanctum interdixisse Alexandrinis cum Meletio communionem; interim vero occursurum se illi scribit cum sapientibus viris, & visurum quæ sunt, quæ cogitavit. Quæ verba non obscure designant Synodus

dum Alexandrinam, quam Petrus in Meletium edgere statuerat; quam re ipsa deum habuit teste S. Epiphanio, & cum Patribus in ea coactis Meletium damnavit. Hinc discas Alexandrinam Synodum non nisi post annum 306. coivisse.

Meletiano fragmento subjungitur epistola Concilii Sardicensis ad Mareoticas Ecclesias, quam Patres Concilii subscriptione sua commununt. Praecedit ceteris Ossus, utpote legatione Romani Pontificis ceteris omnibus, vel ipsi quidem Athanasio Alexandrino praestantior. Huic epistolæ adnectitur altera S. Athanasii ad subjectam sibi ut Patriarchæ & ut Episcopo Mareoticam Ecclesiam, cui pariter Sardenses Episcopi nomina sua adjungunt. Desinunt subscriptiones istæ Episcoporum in Maximo; nam quæ dein leguntur verba: Per Epistulas de Galliis, mihi quidem per suasum est designare literas alias a Collectore hic prætermisas ad Gallicanas forte Ecclesias directas, quas adiectis nominibus suis Sardenses Patres firmarint. Subscriptiones Patrum non vero Epistola hic servatur. Neque enim admittendam censeo conjecturam Maffej, qui hos pariter Episcopos ad superiorem S. Athanasii Epistolam pertinere suspicatus fuit. In secunda enim hac serie plura recurrent Episcoporum nomina, quæ cum in priori pariter legantur, eosdem Episcopos indicare videntur. Cum vero omnia hæc Episcoporum nomina in actis vulgatis Concilii Sardicensis sese offerant; hinc facta alterius cum altero monumento collatione, menda, quæ utrinque irrepererunt, emendantur. E. g. Florentius, qui in nostro monumento Meritæ Pannoniæ Episcopus est, Emeritæ Hispaniæ, ut ex actis Sardicensibus constat, Præsulem agebat. Deceperunt forte imperitum Collectorem M. S. Codicis male picti characteres, qui Meritæ pro Emeritæ vel forte Emeritæ, & Pan pro Span, ut scribendi rudit illius ætatis ratio ferrebat, lectionem suppeditarunt. Episcoporum quorundam diœceses alias ignotæ, hinc tandem discuntur; Hiperius de Hypatia Theffalonicæ, Amatius Viminaci &c. Persimilem aliam epistolam, hic pariter legendam dedit S. Athanasius ad Ecclesiam per Alexandriam & Parembolam, quo postremo nomine hic designari non quidem Sienz proximum tractum ab Alexandria plus nimio remotum, sed urbem ultra Mareotidem, in Ammonitica sitam, a Ptolemaeo Αλεξάνδρος Παρεμβόλη appellatam, Maffejus arbitratur.

Anecdotois hisce finem & coronam imponit Chronicon quoddam acephalum, Authoris quantum conjectura assequi licet, æqualis, res Athanassianas & Alexandrinas per annos fere singulos persequens. Multa ex eo commoda ad terminandas acerrimas Eruditorum lites referuntur; sed & majora referri potuissent, si Theodoro Diacono horum monumentorum collectori & puriores codices suppetuissent, qua de re in annotatione quam codici suo subjicit, conqueritur; & ipse vitium quod aliis exprobrat, diligentius evitasset. Si tamen menda in numerales notas excipias; qua in re malum esse insanabile fateor; cetera facile corriguntur; quin & sèpe accidit, ut aberrans annorum numerus ex adiectis Consulibus in viam reducatur. His ergo neglegitis, in quibus madosus est Codex, multa sunt, quibus chronologia Athanassiana in nonnullis deformata refingitur, illustratur, dirigitur. Epocham Episcopatus Athanassiani Pagius ab anno 326. repetit; sed biennio aberrare virum doctum promovendamque ad annum 328. ex eo constat, quod ex fide nostri Chronicci anno 368; Valentiniiano II, & Valente Coss. annum ab inito Episcopatu 40. Athanasius absolvit; vitamque inde prorogavit ad annum usque 373. diem III. Maij, quem annum emortualem Pagius feliciter assequutus fuit. Incerta pariter hucusque vagabatur dies, qua Athanasius Episcopalem ordinationem accepit; illam vero Codex noster determinat, indicans die XIV. Payni, nempe die VIII. Junii anni 368. periodum annorum quadraginta completi; ex quo conficitur Athanassium episcopali cathedralæ admotum fuisse anni 328. die IX. Junii, quæ cum anno illo in Dominicam caderet episcopali ordinationi conferendæ auspiciatissima habebatur. Hinc colliges ab obitu Alexandri ad Athanasii institutionem biennium integrum effluxisse; neque enim Alexandri obitus ab Aprili mensie anni 326. retrahi potest. Id si admiserimus, locus supereft ut Alexandrum inter & Athanassium Theonæ, & Achillæ Episcopatum constituamus, quod cum præstiterit S. Epiphanius, egre hucusque ab eruditis admissum fuit. Veteres illos, qui apud Pagium Athanassiano Episcopatui annos sex supra quadraginta assignant, incompletos utrinque annos pro more veterum Chronologorum supputasse oportet. Gregorius Alexandrinæ cathedralæ invasor neci traditus fuit die XXIV. Decembbris anni 361; & sequentis anni 362. die XXI. Februarii Athanasius redit Alexandriam, quamquam utrumque eodem anno accidisse Pagius scribit. Valentianus in Episcopos sub Juliano restitutos editum latum fuit non quidem anno 367, ut male Pagius ad annum 370. 3. censuit; sed anno potius 365. Dies ordinationis Petri in Episcopum Athanasii successorem, quam nemo veterum prodidit, constituit Author noster, illigatque diei XXVIII. Aprilis; nempe V. ante Athanasii obitum, quæ sane Dominicæ erat, & episcopali ordinationi pro veteri Ecclesiæ disciplina congruens. Multa sunt ejusmodi, quæ nostræ Chronicci ope corrigi possent; sed cum facile id per se lector quisque eruditus præstet; ideo manum e tabula libenter retraho.

HISTORIÆ

FRAGMENTUM DE SCHISMATE MELETIANO.

Initium Epistulæ Episcoporum. Hesichius, Pachomius, Theodorus, Phileas, Meletio dilecto, & comministro in Domino salutem.

Simplici ratione incerta verba æstimantes, quæ de te audiebantur, quibusdam id nos erventibus nuntiatur aliena a more divino, & regula ecclesiastica, quæ a te continentur, immo magis fiunt, quæ nec auribus suscipere vellemus, considerantes in magnitudine audaciam, & conatus incertos. Sed quoniam in præsentia advenientes multi his fidem imposuerunt, & contestari facta non dubitabant, nimis admirantes compulsi sumus has litteras confidere ad te: qualem etiam commotionem, & tristitiam com-
muniter omnibus, & singillatim unicuique, præbuit a te facta ordinatio in parœciis ad te minime pertinenteribus, nec dicere etiam prævalemus. Pauca tamen te arguentes non cessavimus. Lex est patrum, & propatrum, quam nec ipse ignoras, constituta secundum divinum & ecclesiasticum ordinem: nam cuncta pro Dei placito, & zelo meliorum. Ab ipsis est constitutum, & fixum, in alienis parœciis non licere alicui Episcoporum ordinationes celebrare; quæ lex bene nimis magna est, & cum sapientia adinventa. Quoniam primum oportet conversationem, & vitam eorum qui ordinantur, cum magna scrupulositate scrutari: deinde, ut omnis confusio & turbolen-tia auferatur, vix enim unusquisque parœciam regere poterit suam, & magna sollicitudine, multisque cogitationibus ministros reperire, cum quibus omne tempus vita transgit, & in manibus ejus sunt educati. Tu autem nihil horum considerans, nec futura contemplans, nec beatorum patrum nostrorum, & Christo susceptorum per successiones legem; neque magni Episcopi, ac patris nostri Petri honorem, ex quo cuncti per spem, quam habemus in Domino Iesu Christo, pendemus; nec nostris incarcerationibus, & temptationibus, & cotidianis ac multiplicatis opprobriis, nec oppressionibus, & angustiis apud omnes placatus, omnia pariter evertere ausus es. Pro quibus quæ tibi excusationis occasio relinquetur? Sed forsitan dices: egentibus gregibus, ac desolatis, pastore non subsistente, ne multorum incredulitate multi subtrahantur, ad hoc per-
veni. Sed certissimum est, illos non egere: primum quia multi sunt circumeuntes, & potentes visitare: deinde etsi quid ab ipsis negligentius agebatur, oportuerat ex populo properare, ac nos exigere merito. Sed sciebant se ministrorum non esse egenos: & ideo ad hos petendos non per-
venerunt. Sciebant, quod monentes eos ab hac inquisitione aut dimittebamus, aut cum omni scrupulositate siebat quod utile videbatur; siebat enim sub arguente, & in manibus probitate consti-tuta cogitabatur. Tu autem tam viliter quorundam considerans deceptions, & inania verba, sub-reptus ad ordinationes prosiliisti. Si enim adstringebant circumstantes te, & compellebant igno-rantes ordinem Ecclesiasticum, oportuerat te sequentem regulam literis nos edocere, & ita quod expedire videbatur, siebat. Si forte persuadebant tibi quidam dicentes, de nobis finem esse fa-cium (quod nec tibi ipsi erat ignotum, quod essent multi euntes, & redeuntes ad nos, qui po-terant visitare) etsi hoc fuisse, oportebat te majoris Patris exspectare judicium, & hujus rei permissionem. Sed horum nihil cogitans, & aliud sperans, immo magis nostri curam non ge-rens, Præpositos quosdam populo providisti: nam jam cognovimus, & schismata fuisse, quod mul-tis tua disperguit inrationabilis ordinatio. Ad hæc nec beatissimi provisoris, & induti Christum omnium nostrum Apostoli Pauli verbum fuisse morari, & propositum facile continere; qui scri-bens acceptissimo filio Timotheo, dicit: manus nemini cito imposueris, nec communicaveris pecca-tis alienis: pariter suam erga illum demonstrans providentiam, & exemplum, ac legem qua-cum omni scrupulositate & cautela elegantur ordinandi. Adnuntiamus imposterum tibi, ut re-gulæ tutum & salubrem terminum confirmare studeas.

Finis Epistulæ Episcoporum.

Hanc Epistulam postquam suscepit, & legit, nec rescripsit, nec ad eos perexit ad carcere, nec ad beatum Petrum iit: omnibus autem his Episcopis, Presbyteris, ac Diaconibus Ale-xandriæ apud carcerem martyrum passis, ingressus est statim Alexandriam. Erat autem in Ci-vitate quidam Isidorus nomine, moribus turbulentus, Doctoris habens desiderium; & Arius qui-dam habitum portans pietatis, & ipse Doctoris desiderium habens. Hi postquam cognoverunt cu-piditatem Meletii, & quid esset quod requereret, succurrentes ei, invidentes scilicet Pontifica-tum B. Petri, ut cognoscatur concupiscentia Meletii, Presbyteros, quibus dederat potestatem B. Petrus de parœcia visitare Alexandriam, latentes Meletio monstraverunt. Commendans eis oc-casionem Meletius, separavit eos, & ordinavit ipse duos, unum in carcere, & alium in Metallo. His agnitis, B. Petrus cum multa patientia populo scripsit Alexandrino Epistulam hoc modo.

Initium Epistulæ Domini Petri Episcopi Alexandriae.

Petrus in fide Dei stabilitis dilectis fratribus in Domino salutem. Quoniam cognovi Mele-tium nihil per utilitatem (cui nec beatissimorum Episcoporum ac Martyrum Epistola placuit) agere. sed insuper ingressum nostram parœciam tantum sibi adsumpsisse, ut etiam ex mea auctoritate Presbyteros, & quibus permisum erat egentes visitare, conaretur separare, & Indicium suæ Apparatus in Baronium Ccc cupi-

cupiditatis in Principatu, quosdam sibi ordinasse in carcere: modo illud observate, ne ei communicetis, donec occurram illi cum sapientibus viris, & videam quæ sunt quæ cogitavit. Valete.

Concilii Sardicensis ad Mareoticas Ecclesias Epistola.

Sancta Synodus secundum Dei gratiam collecta Sardicæ, Ecclesiis Dei apud Mareotam cum Presbyteris, & Diaconibus in Domino salutem.

Etiam ex his, Fratres dilectissimi, quæ ad Alexandriam per fratres directa sunt, scire potestis quæ apud sanctam & magnam Synodum secundum Dei gratiam Sardicæ collectam, sunt actitata; sed quia & vos scripsistis, intolerabilia sustinuisse ab impiissimis hæreticis, quorum est princeps pessimus Gregorius, hanc ob causam scribere, & ad vestram reverentiam necessarium sancta Synodus æstimavit: ut iis consolati, magis ac magis habentes in Deo spem, futuram promissionem repositam diligentibus Christum consequamini. Si igitur passi estis mala, nolite contristari, sed magis gaudete, quoniam & vos meruistis pro nomine Domini injurias tolerare. Si vero carceres, & vincula, & factiones tolerastis, hæc vos non contristabunt: hæc enim & ante vos Patres sustinuerunt, quorum unus est beatus Paulus, propter quod & virtutis vocatus. Audivimus quanta & Ingenius Presbyter passus est, & doluimus quidem propter injurias; libenter autem accepimus sacram ejus voluntatem, quoniam propter Christum cuncta sustinuit. Si igitur adhuc vos premunt, quæ putatur tristitia esse, in gaudium convertatur. Scripsimus enim piissimis Imperatoribus, ut ne de cætero talia committantur adversum Ecclesias; & credimus, quod Dominus faciet per religionem humanissimorum Imperatorum, ut & nos cum solatio, & libertate Deo gratias agentes, & placentes inveniamur in die judicii. Quæ autem sunt actitata, sicut prædimus, cognoscetis ex dilectissimis fratribus nostris, qui vestras literas portaverunt, hoc est Presbyteris, & Diaconibus Alexandrinis: Episcopum enim vestrum dilectissimum fratrem nostrum, & comministrum Athanasium innocentem, & sincerum ab omni calumnia pronunciavit sancta & magna Synodus: Theodorum vero, Narcissum, Stephanum, Acacium, Georgium, Ursacium, Valentem, & Minophantum, episcopatu depositum ob ea, quæ deliquerunt, & ob impiissimam hæresim eujus socii, & patroni videntur. De Gregorio autem nec tantum credimus necessarium esse scribere; olim enim depositus est, imo magis Episcopus penitus non est æstimatus: ejus enim opus simile est ejus ordinationi. Si quis igitur ab eo deceptus est, erudiatur, & veritatem cognoscat; si vero resistit ejus impietati, gaudeat, quod & ipse adversatus est hunc, quem sancta Synodus nec Episcopum æstimavit. Nec enim nos latuit, quid adversus vos commiserit, & quantum vos presserit. Sed gaudete, quoniam pro Christo patimini ab his, qui Christum blasphemant: æstimamus autem, quod jam omnis insolentia cessabit, increpatis, ac depositis noxiis, qui hæresim non nominandam defendebant. Incolumes vos esse in Domino opto.

Ego Osius Episcopus incolumes vos in Domino opto, dilectissimi fratres.

Athanasius Episcopus vester incolumes vos in Domino opto, dilectissimi fratres.

Heliodorus	similiter.
Joannes	sim.
Jonas	sim.
Dionyfius	sim.
Paregorius	sim.
Ætius	sim.
Valens	sim.
Arius	sim.
Porphyrius	sim.
Athenodorus	sim.
Alysius	sim.
Gerontius	sim.
Lucius	sim.
Asterius	sim.
Bassus	sim.
Dioscorus	sim.
Domitianus	sim.
Calepodius	sim.
Alexander	sim.
Plutarchus	sim.
Vincentius	sim.
Vitalis	sim.
Severus	sim.
Restitutus	sim.

Vincentius Episcopus incolumes vos in Domino opto, dilectissimi fratres: jussus a fratribus meis, & Coepiscopis scripsi, & subscripti pro cæteris.

S. Athanasii ad easdem Ecclesias Epistola.

Athanasius Presbyteris, & Diaconibus, & populo catholicæ Ecclesiæ apud Mareotam, dilectissimis, ac desiderabilibus fratribus in Domino salutem.

Sancta Synodus laudavit in Christo vestram religionem. Omnes acceptos tulerunt in omnibus animum & fortitudinem, quoniam minas non timuistis, quod tolerantes injurias & persecutions adversum pietatem, prævaluistis. Literæ itaque vestræ, dum legerentur omnibus lacrymas comoverunt, & omnes ad vestrum pertraxerunt affectum: dilexerunt vos & absentes, ac vestras persecutions suas æstimaverunt: indicium namque charitatis eorum sunt literæ ad vos datae: & licet sufficeret vos connumerare sanctæ per Alexandriam Ecclesiæ: tamen separatum vobis scripsit sancta Synodus, ut adhortati non desiciatis ob hæc, quæ patimini, sed gratias agatis Domino, quod vestra patientia bonum fructum habebit. Olim itaque latebant hæreticorum mores; nunc tamen omnibus expansi sunt, & patefacti: nam sancta Synodus advertit ab his concinna-

tas aduersus vos calumnias, & eos habuit odio, atque omnium consensu depositus Theodorum, Valentem, Ursacium in Alexandria, & Mareota. Eadem etiama per alias Ecclesias facta sunt, Et quoniam intolerabilis est jam crudelitas eorum, & tyrannia aduersus Ecclesias celebrata, ideo Episcopatu dejecti sunt, omnique communione alienati. Ceterum de Gregorio nec mentionem facere voluerunt; qui enim penitus Episcopi nomen nec habuit, hunc nominare superfluum aestimaverunt: sed propter deceptos ab eo, nominis ejus mentionem fecerunt; non quia dignus memoria videbatur, sed ut ex hoc qui ab illo decepti sunt, ejus cognoscant infamiam, & erubescant cujusmodi factis homini communicaverunt.

Cognoscetis vero super eos scripta ex superadnexis; & licet non omnes scribere Episcopi occurrerunt, attamen ab omnibus scripta sunt, & pro omnibus scripsierunt. Invicem salutate in sculo sancto. Salutant vos omnes Fratres.

Protogenes Episcopus, incolumes vos in Domino opto, dilectissimi, & desiderabiles.

Athenodorus Episcopus incolumes vos in Domino opto, fratres dilectissimi.

Julianus Episcopus	similiter.
--------------------	------------

Ammonius	sim.
Aprianus	sim.
Marcellus	sim.
Gerontius	sim.
Porphyrius	sim.
Zosimus	sim.
Asclepius	sim.
Appianus	sim.
Eulogius	sim.
Eugenius	sim.
Liodorus	sim.
Martyrius	sim.
Eucarpus	sim.
Lucius	sim.
Caloes	sim.
Maximus	sim.

Per epistolas de Galliis incolumes vos in Domino opto, dilectissimi.

Arcidamus, & Philoxenus Presb. & Leo Diaconus de Roma incolumes vos optamus.

Gaudentius Naissitanus Episcopus incolumes vos in Domino opto.

Florentius Merie Pannoniae similiter.

Ammianus de Castello Pannoniae sim.

Januarius de Benevento sim.

Prætextatus de Narcidono Pann. sim.

Hypeneris de Hypata Thessalicae sim.

Castus de Augusta Cæsareæ sim.

Severus de Calciso Thessalicae sim.

Julianus de Theriseptapoli sim.

Lucius de Verona sim.

Eugenius de Hecleal Cycbinis sim.

Zosimus Lychnis Sunosio Apuliae sim.

Hermogenes de Syceono sim.

Thrypho de Magara sim.

Paregorius Caspinus sim.

Caloes Castromartis sim.

Ireneus Syconeus sim.

Macedonius Lypianensis sim.

Martyrius Naupactis sim.

Palladius de Diu sim.

Broeus Ludonensis Galliae sim.

Ursacius Brixiensis sim.

Amanius Vimincensus, per Presbyt. Maximum sim.

Alexander Gyparenensis Achajæ sim.

Eutychius de Mothona sim.

Aprianus de Petabione Pannoniae sim.

Antigonus Pallenensis Macedoniacæ sim.

Dometius de Acaria Constantias sim.

Olympius de Enorodope sim.

Zosimus Oreomargensis sim.

Protasius Mediolan. sim.

Marcus Siscensis Saviae sim.

Eucarpus Oponsus Achajæ sim.

Vitalis Vertarefis Africæ sim.

Helianus de Tyrtanis sim.

Synphorus de Herapythis Cretæ sim.

Mofinius Heracleæ sim.

Eucissus Chisamensis sim.

Cydonius Cydonensis.

Item S. Athanasii.

Athanasi Presbyteris, & Diaconibus omnibus Ecclesiæ sanctæ apud Alexandriam; & Parenbolam catholice dilectissimis Fratribus salutem.

Hæc scribentes oportet Epistulæ principium gratiarum Christi actionibus facere, fratres dilectissimi, nunc autem maxime docet hoc fieri, quoniam & facta multa apud Dominum, & magna

gna habent gratiam, & oportet credentes in eum non esse ingratos tot ejus beneficiis. Gratias igitur agimus Domino, qui nos semper omnibus palam facit in fide, qui & jam in praesenti magna & mirabilia fecit Ecclesiae: quæ enim rursum affirmaverunt divulgantes haeretici Eusebiani, & Arii haeredes, hæc omnes qui convenerunt, Episcopi, pronunciaverunt falsa ea esse, & facta: Et ii ipsi qui apud multos putantur esse terribiles, tamquam gigantes nominati, pro nihilo habiti sunt: & merito; quemadmodum enim adveniente luce tenebræ arguantur, sic per adventum iustorum iniquitas revelatur; & praesentibus egregiis debiles convincuntur. Quæ enim fecerunt maledicæ haeresis Eusebii successores, Theodorus, Narcissus, Valens, Ursacius, & in omnibus pessinus Georgius, Stephanus, Acacius, Minophantus, & eorum collegæ, nec vos ignoratis, dilecti; nam eorum dementia omnibus patefacta est: quæ vero contra Ecclesias commiserunt, vestram nec hoc latuit soleritiam. Primum enim vobis nocuerunt; primum vestram Ecclesiam corrumpere temptaverunt: sed ii qui tot ac tanta fecerunt, & apud omnes terribiles aestimati sunt, sicut predixi, tantum timuerunt, ut omnem exsuperent cogitationem. Neque enim solum Romanam Synodus timuerunt, nec solum se votati excusaverunt, sed & nunc cum Sardicam advenissent, sic infirmati sunt conscientia, ut cum vidissent Judices, mirarentur; sic mente considerunt. Vere quis posset adversum eos dicere, ubi est stimulus tuus, mors? ubi est victoria tua mors? Nec enim illis proficiebat, ut vellent judicare: jam non poterant circumvenire quos volebant; sed videbant viros fideles curantes justitiam, imo magis ipsum Dominum nostrum videbant in eis: quemadmodum tunc Dæmones de sepulcris; filii enim cum essent mendacii, non ferebant veritatem videre. Sic Theodorus, Narcissus & Ursacius cum suis verba dicebat: Omitte; quid nobis & vobis hominibus Christi? novimus quod veri estis, & timemus convinci; veremur in personam recognoscere calumnias. Nihil est nobis & vobis; Christiani enim vos estis, nos vero Christo repugnantes, & apud vos quidem veritas pollet, nos vero circumvenire didicimus. Putavimus abscondi nostra; non jam credebamus in judicium venire: quid ante tempus nostra convincitis, & ante diem nos convincentes vexatis? Et licet sint moribus pessimi, & in tenebris ambulent, tanien cognoverunt vix tandem, quoniam nulla est communio lucis & tenebrarum, nec est aliqua confusio Christo cum Belial. Unde, fratres dilectissimi, cum scirent quæ fecerint, quæcumque miserrimos videntes accusatores, testes præ oculis habentes, imitati sunt Cain, & illius more fugerunt: quoniam granditer erraverunt, etenim ejus fugam sunt imitati, & condemnationem habuerunt. Cognovit enim opera eorum sancta Synodus; audivit nostrum sanguinem proclamantem, audivit voces laesorum ab ipsis. Cognoverunt omnes Episcopi quæ peccaverunt, & quanta adversus Ecclesias nostras & alias operati sunt; & ideo hos quemadmodum Cain Ecclesiis ejecerunt. Quis enim non lacrimatus est, dum vestra literæ legerentur? quis non ingemuit, aspiciens quos exiliaverunt isti? quis non existimavit vestras suas esse tribulationes? Fratres dilectissimi quondam vos patiebamini, cum ii delinquerent adversum vos, & forte jam tempore multo bellum non quievit. Nunc vero Episcopi convenientes omnes, & audientes quæ passi estis, sic dolebant, sic gemebant, quemadmodum tolerantes injuriam tunc dolebatis, & illis erat dolor communis illo tempore, quo processisti. Ob hæc igitur, & alia omnia, quæ contra Ecclesias commiserunt, cunctos Universa Synodus sancta depositum, & non solum eos alienos judicavit ab Ecclesia, sed nec dignos vocari Christianos aestimavit: qui enim abnegantes Christum, quemadmodum Christiani vocentur? & qui contra Ecclesias delinquunt, ii quemadmodum poterunt adesse Ecclesiis? Unde mandavit sancta Synodus ubique Ecclesiis, ut apud omnes notentur; ut ii qui ab ipsis decepti sunt, jam ad plenitudinem, & veritatem revertantur. Nolite igitur deficere, Fratres dilectissimi; tanquam Dei servi, & fidem Christi confitentes probemini in Domino, & non dejiciat vos tribulatio, negne ab haereticis, adversum vos qui exercentur, dolores contrastent. Habetis enim mundum universum condolentem vobis; & quod majus est, habentem omnes vos in mentem. Puto autem jam deceptos ab illis, videntes correptionem factam a Synodo, ab illis averti, & ex ore ipsorum impietatem. Si vero post hæc adhuc manus est eorum excelsa, ne stupeatis vos, neque formidetis, si illi sœviant; sed orate, & manus ad Deum levate, & confidite, quoniam non tardabit Dominus, sed omnia vobis faciet pro vestra voluntate. Velle quidem adhuc pluribus epistolam vobis scribere, & ut singularia facta sunt significare; sed quoniam Presbyteri, & diacones idonei sunt nunciare vobis praesentes de omnibus, quæ viderunt, multa quidem scribere cessavi. Illud tantum significo, necessarium putans, ut præ oculis habentes timorem Domini, eum præponatis, & omnia cum vestra concordia celebretis intelligentes, & sapientes. Orate pro nobis, habentes in mente viduarum necessitates, maxime quoniam ad eas pertinentia inimici veritatis obtulerunt; sed dilectio vestra vincat haereticorum malitiam: credimus enim, quod secundum orationes vestras Dominus adnuens dabit mihi velocius vos videre. Interim tanien apud Synodum actitata cognoscetis ex scriptis ad vos ab omnibus Episcopis, & de subiectis literis depositionem Theodori, Narcissi, Stephani, Acacii, Georgii, Minophanti, Ursacii & Valentis; nam Gregorii mentionem facere noluerunt, qui enim penitus Episcopi nomen non habuit, hunc nominare superfluum putaverunt. Sed tanien propter deceptos ab eo ejus nominis mentionem fecerunt, non quia dignum erat ejus nomen memorare, sed ut ab eo decepti cognoscant ejus infamiam, & erubescant, quod tali communicaverunt tanien & hoc cum illis. Incolumes vos in Domino oro, dilectissimi & desiderabiles Fratres.

I.Cor.XV. 55. Vere quis posset adversum eos dicere, ubi est stimulus tuus, mors? ubi est victoria tua mors?

Nec enim illis proficiebat, ut vellent judicare: jam non poterant circumvenire quos volebant; sed videbant viros fideles curantes justitiam, imo magis ipsum Dominum nostrum videbant in eis: quemadmodum tunc Dæmones de sepulcris; filii enim cum essent mendacii, non ferebant veritatem videre. Sic Theodorus, Narcissus & Ursacius cum suis verba dicebat: Omitte; quid nobis & vobis hominibus Christi? novimus quod veri estis, & timemus convinci; veremur in personam recognoscere calumnias. Nihil est nobis & vobis; Christiani enim vos estis, nos vero Christo repugnantes, & apud vos quidem veritas pollet, nos vero circumvenire didicimus. Putavimus abscondi nostra; non jam credebamus in judicium venire: quid ante tempus nostra convincitis, & ante diem nos convincentes vexatis? Et licet sint moribus pessimi, & in tenebris ambulent, tanien cognoverunt vix tandem, quoniam nulla est communio lucis & tenebrarum, nec est aliqua confusio Christo cum Belial. Unde, fratres dilectissimi, cum scirent quæ fecerint, quæcumque miserrimos videntes accusatores, testes præ oculis habentes, imitati sunt Cain, & illius more fugerunt: quoniam granditer erraverunt, etenim ejus fugam sunt imitati, & condemnationem habuerunt. Cognovit enim opera eorum sancta Synodus; audivit nostrum sanguinem proclamantem, audivit voces laesorum ab ipsis. Cognoverunt omnes Episcopi quæ peccaverunt, & quanta adversus Ecclesias nostras & alias operati sunt; & ideo hos quemadmodum Cain Ecclesiis ejecerunt. Quis enim non lacrimatus est, dum vestra literæ legerentur? quis non ingemuit, aspiciens quos exiliaverunt isti? quis non existimavit vestras suas esse tribulationes? Fratres dilectissimi quondam vos patiebamini, cum ii delinquerent adversum vos, & forte jam tempore multo bellum non quievit. Nunc vero Episcopi convenientes omnes, & audientes quæ passi estis, sic dolebant, sic gemebant, quemadmodum tolerantes injuriam tunc dolebatis, & illis erat dolor communis illo tempore, quo processisti. Ob hæc igitur, & alia omnia, quæ contra Ecclesias commiserunt, cunctos Universa Synodus sancta depositum, & non solum eos alienos judicavit ab Ecclesia, sed nec dignos vocari Christianos aestimavit: qui enim abnegantes Christum, quemadmodum Christiani vocentur? & qui contra Ecclesias delinquunt, ii quemadmodum poterunt adesse Ecclesiis? Unde mandavit sancta Synodus ubique Ecclesiis, ut apud omnes notentur; ut ii qui ab ipsis decepti sunt, jam ad plenitudinem, & veritatem revertantur. Nolite igitur deficere, Fratres dilectissimi; tanquam Dei servi, & fidem Christi confitentes probemini in Domino, & non dejiciat vos tribulatio, negne ab haereticis, adversum vos qui exercentur, dolores contrastent. Habetis enim mundum universum condolentem vobis; & quod majus est, habentem omnes vos in mentem. Puto autem jam deceptos ab illis, videntes correptionem factam a Synodo, ab illis averti, & ex ore ipsorum impietatem. Si vero post hæc adhuc manus est eorum excelsa, ne stupeatis vos, neque formidetis, si illi sœviant; sed orate, & manus ad Deum levate, & confidite, quoniam non tardabit Dominus, sed omnia vobis faciet pro vestra voluntate. Velle quidem adhuc pluribus epistolam vobis scribere, & ut singularia facta sunt significare; sed quoniam Presbyteri, & diacones idonei sunt nunciare vobis praesentes de omnibus, quæ viderunt, multa quidem scribere cessavi. Illud tantum significo, necessarium putans, ut præ oculis habentes timorem Domini, eum præponatis, & omnia cum vestra concordia celebretis intelligentes, & sapientes. Orate pro nobis, habentes in mente viduarum necessitates, maxime quoniam ad eas pertinentia inimici veritatis obtulerunt; sed dilectio vestra vincat haereticorum malitiam: credimus enim, quod secundum orationes vestras Dominus adnuens dabit mihi velocius vos videre. Interim tanien apud Synodum actitata cognoscetis ex scriptis ad vos ab omnibus Episcopis, & de subiectis literis depositionem Theodori, Narcissi, Stephani, Acacii, Georgii, Minophanti, Ursacii & Valentis; nam Gregorii mentionem facere noluerunt, qui enim penitus Episcopi nomen non habuit, hunc nominare superfluum putaverunt. Sed tanien propter deceptos ab eo ejus nominis mentionem fecerunt, non quia dignum erat ejus nomen memorare, sed ut ab eo decepti cognoscant ejus infamiam, & erubescant, quod tali communicaverunt tanien & hoc cum illis. Incolumes vos in Domino oro, dilectissimi & desiderabiles Fratres.

f. eorum- que acer- rimos .

f. etiam

f. exhibe- rere .

Historia acephala ad Athanasium potissimum, ac res Alexandrinas pertinens.

1. Scripsit autem & Imperator Constantius de reliquo Athanasi, & inter Imperatoris epistolas hæc quoque habetur.

Enī fūctum est post Gregorii mortem Athanasius reversus est ex Urbe Roma, & partibus Italie, & ingressus est Alexandriam Phaophi XXIV. Consulibus Constantio IV. & Constance III. hoc est post annos VI. & remansit quietus apud Alexandriam annis XVI. & mens. VI.

2. Secundum autem reversionis ejus, Cos. Hypatio, & Catulino, Theodorus, Narcissus, Georgius cum ceteris venerunt Constantinopolim, volentes suadere Paulo communicate sibi: qui nec verbo eos suscepit, etiam eorum salutationem anathematizavit. Adsumentes itaque secum Eusebium Nicomedensem, insidiati sunt beatissimo Paulo: & interponentes calumniam illi. de Constance, & Magnentio, expulerunt Constantinopoli, quo possent locum habere, & Arianam hæ-

an. 346. Octobr. 21.

hæresis seminare. Populus autem Constantinopolitanus, desiderans beatissimum Paulum, perseveravit seditionibus, ne duceretur ex Urbe, amantes sanam doctrinam ejus. Imperator sane iratus Comitem Hermogenem transmisit, ut eum ejiciat; quo auditio populus per medium Civitatem extraxit Hermogenem: ex qua re occasione facta adversum Episcopum, exiliaverunt eum in Armenia.

Volens Eudoxium hæreos Arianae socium, & participem Theodorus cum cæteris throno Civitatis imponere, ordinatum Germanicæ; populo vero moto ad seditionem, & non permittente quemquam sedere in throno beati Pauli; adsumentes Macedonium, Pauli presbyterum, ordinaverunt Episcopum Constantinopolitanæ Civitatis: quem omnis Episcoporum conventus damnavit, quoniam adversus suum Patrem impositionem inanus hæreticorum impie suscepit.

Macedonius tamen postquam communicavit illis, & subscriptis, occasiones ingesserunt nullius momenti; & amoventes de Ecclesia constituant Eudoxium supradictum Antiochensem. Unde in hac secessione Macedoniani appellantur, circa Spiritum Sanctum naufragantes.

3. Post hoc tempus Athanasius audiens adversum se turbam futuram, Imperatore Constante in Mediolano constituto, direxit ad Comitatum navigium cum Episcopis V. Serapionem Thmuitanum, Triadelphum Nicotanum, Apollinem Cynopolitanum superioris, Ammonium Pachemmonensem; & presbyteros Alexandriæ III. Petrum Medicum, Astericum, & Phileam. Post quorum navigationem de Alexandria, Consul. Constantio VI. Aug. & Constante Cæsare II. Pachom XXIV. die: mox post IV. dies Montanus Palatinus ingressus Alexandriam Pachom XXVIII. ejusdem Augusti litteras Constantis dedit Episcopo Athanasi, per quas vetabat eos occurrere ad Comitatum; ex qua re nimis vastatus est Episcopus, & omnis populus fatigatus est valde: ita Montanus nihil agens praefectus est, relinquens Episcopum Alexandriæ.

Postmodum autem Diogenes, Imperialis Notarius, venit Alexandriam mense Mensore, Consulatu Arbitionis, & Loliani; hoc est post annos II. & menses V. ex profectione Montani de Alexandria, & incubuit omnibus Diogenes, expellens egredi Episcopum Civitatem, & omnes satis adfixit. VI. autem die Toth mensis acriter incumbens expugnabat Ecclesiam; & fecit insistens menses IV. hoc est ex mense Mensore, sive ex die intercalariorum, usque Cyac XXVI. diem. Populo vero resistente Diogeni vehementer, & judicibus, reversus est Diogenes sine effectu prædicti mensis Cyac die XXVI. Consulatu Arbitionis & Loliani post menses IV. sicut dictum est.

4. Itaque Dux Syrianus, & Notarius Hilarius de Ægypto Alexandriam venerunt, Tybi decimo die, post Consulatum Arbitionis & Loliani, ac præmittentes omnes per Ægyptum, ac Lybiam militum legiones, ingressi sunt Dux, & Notarius per noctem cum omni manu militari Ecclesiam Theonæ, Methyr XIII. die per noctem supervenientem XIV. & frangentes ostia Ecclesie Theonæ, ingressi sunt cum infinita manu militari. Episcopus autem Athanasius effugit manus eorum, & salvatus est die prædicto Methyr XIV. Hoc tamen factum est post annos IX. & Menses III. ac dies XIX. quam Italia reversus est Episcopus. Liberato autem Episcopo presbyteri ipsius, & populus remanserunt obtinentes Ecclesias, & colligentes mensibus IV. donec ingredieretur Alexandriam Cataphronius Praefectus, & Heraclius Comes mense Pahyni, XVI. die, Consulatu Constantii VIII. & Juliani Cæsarissimo.

5. Et post dies IV. quam sunt ingressi, Athanasiani ejeci sunt Ecclesias, & traditæ sunt ad Gergorium pertinentibus, & Episcopum exspectantibus: suscepserunt autem ii Ecclesias die XXI. mense Pahyni. Advenit etiam Gregorius Alexandriæ Cons. Constanti IX. & Juliani Cæsarissimo, II. Methyr, XXX. die, hoc est post menses octo, & dies XI. quando suscepserunt Ecclesias ad eum pertinentes. Ingressus itaque Gregorius Alexandriam, tenuit Ecclesias mensibus XVIII. integris; & tunc plebs adgressa est illum in Dominico Dionysii, & vix cum periculo, & magno certamine liberatus est, die primo mensis Thot, Cons. Tatiani, & Cerealis. Ejectus est autem Gregorius de Alexandria die X. factæ seditionis, hoc est Phaoph die V. ad Athanasium vero Episcopum pertinentes post dies IX. profectionis Georgii, hoc est XIV. die mensis Phac, ejientes Gregorii homines, tenuerunt Ecclesias mensibus duobus, & diebus XIV. donec advenit dux Sebastianus de Ægypto, & ejecit eos, & iterum ad Georgium pertinentibus Ecclesias consignavit mense Cyac die XXVIII.

Post menses autem IX. integros profectionis Georgii de Alexandria, Paulus Notarius advenit an. 359. Pahyni XXIX. Consulante Eniebio, & Hypathio, & proposuit Imperiale Præceptum pro Georgio, Jun. 23. & domuit militos ob ejus vindictam. Et post menses V. Georgius venit Alexandriam, Athyr XXX. die, Cons. Tauri, & Florenti, de Comitatu; hoc est post annos III. & menses duos quam fuge. rat. Et apud Antiochiam Arianae hæreos ejientes Paulinos de Ecclesia, Meletium constituerunt, quo nolente eorum malæ menti consentire, Euzojum Presbyterum Georgii Alexandrini ejus loco in ms. ordinaverunt.

6. Ingressus autem, sicut prædictum est, Georgius Alexandriam, Athyr die XXX. degit in Civitate securus die III. hoc est die III. Cyac, nam IV. die niensis ejusdem Praefectus Gerontius nuntiavit mortem Constantii Imp. & quod solus Julianus tenuit universum Imperium. Quo auditio cives Alexandrini; & omnes contra Georgium clamaverunt; eodemque momento sub custodia illum constituerunt; & fuit in carcere ferro vincitus ex prædicto die Cyac IV. usque ad XXVII. ejusdem mensis diebus XXIV. Nam XXVIII. die ejusdem mensis mane pene omnis populus illius Civitatis perduxit de carcere Georgium, nec non etiam Comitem, qui cum ipso erat, insistentem fabricæ Dominicæ, quæ dicitur Cæsarium, & occiderunt ambos, & eorum corpora circumduxerunt per medium Civitatem, Georgii quidem super camelum, Dracontii vero homines funibus trahentes; & sic injuriis adfectos circa horam VII. diei utriusque corpora combusserunt.

7. Proximo autem die Methyr, X. die mensis, post Consulatum Tauri, & Florenti, Juliani Imp. præceptum propositum est, quo jubebatur reddi Idolis, & Neochoris, & publicæ rationi, quæ præteritis temporibus illis sublata sunt.

Post dies autem III. Methyr XIV. datum est præceptum Gerontio Praefecto ejusdem Juliani Imp. nec non etiam Vicarii Modesti, præcipiens Episcopos omnes factionibus antehac circumventos, & exiliatos reverti ad suis Civitates, & Provincias. Hæ autem literæ sequenti die Methyr XV. propositæ sunt: postmodum autem & Praefecti Gerontii Edictum propositum est, per quod vocabatur Episcopus Athanasius ad suam reverti Ecclesiam. Et post dies XII. hujus editi propositionis Athanasius visus est apud Alexandria, ingressusque est Ecclesiam eodem mense Methyr die XXVII. ut sit ex ejus fuga Syriani, & Hilarii temporibus facta, usque ad redditum ejus Juliano..... Methyr XXVII. Remansit in Ecclesia usque Phaophi XXVI. Consulatu Mamertini, & Nevittæ mensibus VIII. integris.

an. 355. l. Mesori.

l. compellens.

3. Sept. Chojach.

Dec. 22.

an. 356. Jan. 5.

Febr. 8.

Paymi.

an. 356.

Jun. 10.

an. 357. Febr. 24.

an. 358. Aug. 29.

Okt. 2.

an. 359. Jun. 23.

Nov. 26.

eo.

an. 362.

Febr. 4.

Okt. 23.

an. 362.

Præ-

Prædicto autem die Phaoph XXVII. proposuit Juliani Inip. edictum, ut Athanasius Episcopus recederet de Alexandria, & eodem momento quo propositum est edictum, Episcopus egressus est Civitatem, & commoratus est circa Thereu. Quo mox egresso, Olympus Præfetus obtemperans eidem Pythiodoro, & his qui cum ipso erant, hominibus difficillimis, misit ad exilium Paulum, & Asterium Presbyteros Alexandriæ, & direxit eos habitare Andropolitanam Civitatem.

*an. 363.
Aug. 20.*
8. Olympus autem, idem Præfetus, mense Mensore, XXVI: dle, Consulibus Juliano Aug. IV. & Sallustio, nuncivit Julianum Imp. esse mortuum, & Jovianum Christianum imperare; & sequente Mense Toth XVIII. Imperatoris Joviani litteræ advenerunt ad Olympum Præfectum, ut tantum Deus excelsus colatur & Christus, & ut in Ecclesiis colligentes se populi celebrent religionem. Paulus vero, & Asterius, prædicti Presbyteri, reversi sunt de exilio Andropolitanæ Civitatis, & ingressi sunt Alexandriam Toth X. die, post menses X.

*an. 364.
Nov. 16.*

Episcopus autem Athanasius moratus, sicut prædictum est; apud Thereon, ascendit ad superiores partes Ægypti, usque ad Hermopolim superiorem Thebaidos, & usque Antinoum: quo in his locis degente cognitum est, Julianum Imperatorem mortuum, & Jovianum Christianum Imperatorem. Ingressus igitur Alexandriam latenter Episcopus adventu ejus non pluribus cognito, occurrit navigio ad Imp. Jovianum, & post, Ecclesiasticis rebus compositis, accipiens litteras venit Alexandria, & intravit in Ecclesiam, Athir XIX. die, Cons. Joviani & Varronianii: ex quo exiit Alexandria secundum præceptum Juliani, usque dum advenit prædicto die Athir XIX. post annum unum & menses III. & dies XXII.

9. Apud Constantinopolim antem Eudoxius Germaniciæ tenebat Ecclesiam; & erat inter eum, & Macedonium hæresis. Per Eudoxium autem exiit alia pejor hæresis ab adulterina Arianorum Aetii, & Patricii Nicæni communicantium Eunomio, Heliodoro, & Stephano. Et hoc accipiens Eudoxius, cum Euzojo Arianæ hærefo Episcopo Antiocheno communicavit, & deposituerint per occasionem Seleucium, & Macedonium, & Hypatianum, & alios XV. ad se pertinentes Episcopos, quoniam non suscipiebant... non similem, neque facturam non facti transferentes: quorum expostio hæc est.

Expositio Patricii, & Aetii, qui Eunomio communicaverunt, Heliodoro, & Stephano.

Hæc sunt apud Deum: non natum, sine principio, sempiternum, ut non imperetur, immutabilitem, omnia videntem, infinitum, incomparabilem, omnipotentem, sine previsione futura scientem, sine dominio. Hæc non sunt Filii: imperatur enim, sub imperio est, ex nihilo est, finem habet, non comparatur, transit eum Pater..... Christi reperitur; quantum pertinet ad Patrem, futurum ignorat. Non erat Deus, sed Dei Filius; Deus eorum, qui post eum sunt: & in hoc possidet invariabilem apud Patrem similitudinem, quod omnia videt, quod omnia... quod non mutatur bonitate; non similem dealitate nec natura. Si autem dixerimus, quod ex dealitate natus est, tamquam serpentinam germinationem eum dicimus, & est dictum impium, & quemadmodum statua æruginem ex se facit, & ex ipsa æragine consumetur; sic & Filius, ex natura Patris factus est, consumet Patrem. Sed ex opere, & novitate operis Filius naturaliter Deus, & non ex natura, sed ex alia natura similiter, ut Pater, nec ex ipso, imago enim Dei factus est, & nos ex Deo, & a Deo. Si omnia a Deo, & Filius tamquam ex aliquo negotio, quemadmodum ferrum ferruginem habens minutetur, quemadmodum corpus vernies faciens comeditur, quemadmodum vulnus ex se mittens consumetur ex ipsis; sic qui dicit Filium ex Patris natura. Similem autem Filium Patri qui non dicit, extra Ecclesiam fiat, & sit anathema. Si dixerimus Deum Dei Filium, duos sine initio inducimus: imaginem dicimus Dei; qui dicit ex Deo, fabellizat. Et qui dicit se ignorare Dei nativitatem, manichizat; & si quis dixerit substantiam Filii similem substantiae Patris non nati, blasphemat. Sicut enim nix, & simithium quantum ad albedinem similes ad speciem autem non similes: sic & Filii substantia alia est præter Patris substantiam. Nix autem aliam habet albedinem; externo autem conniventes oculos egressi.... Vultis audire Filium Patri similem in operationibus, sicut Angeli Archangelorum naturam non possunt comprehendere, velint elgere, nec Archangeli naturam Cherubini, nec Cherubini naturam Spiritus Sancti, nec Spiritus Sanctus naturam Unici, nec Unicus naturam nonnati Dei.

Cum autem Episcopus Athanasius veniret de Antiochia Alexandria, Consilium fecerunt Ariani Eudoxius, Theodorus, Sophronius Euzojus, & Hilarius, & constituerunt Lucium Presbyterum Georgii, interpellare Imperatorem Jovianum in Palatio, & dicere quæ in exemplarib. habentur.

Hic autem minus necessaria intermisimus.

*av. 365:
Mai. 5.*

*f. elimi-
nauerint.*

*f. inter-
mina-
bant.*

*ad 5. Oct.
ad 31. Jan.*

10. Post Jovianum autem citius ad Imperium vocatis, Valentiano, & Valente, ipsorum præceptum ubique manavit, quod etiam redditum est Alexandriæ Pachom die X. Cons. Valentiniani, & Valentis, continens, ut Episcopi sub Constantio depositi & ejecti ab Ecclesiis; Juliani autem Imperii tempore sibi vindicaverant, & receperant Episcopatum, nunc denuo ejiciant Ecclesiis, interminatione posita Curiis multæ auri librarom CCC. nisi scilicet Ecclesiis, & Civitatibus Episcopos minaverint. Ex qua re apud Alexandriam magna est confusio, & turba exorta, ut Ecclesia universa fatigaretur, cum etiam Principales essent numero exigui, cum Præfecto Flaviano, & ejus officio; & ob Imperiale præceptum, & auri multam inminebant egredi Episcopos Civitate, multitudine Christiana resistente, & contradicente principalibus, & judici; & affirmante Episcopum Athanasium non esse subjectum huic definitioni, & præcepto Imperiali quod nec Constantius eum persecutus est, sed & restituit. Similiter & Julianus persecutus est; universos revocavit & eum propter idolatriam denuo ejecti; at Jovianus reduxit. Remansit hæc contradictione, & turba usque ad sequentem mensem Payni die XIV. hoc enim die Præfetus Flavianus relatione facta declaravit consiluisse Principes de hoc ipso, quod apud Alexandriam motum est. Et ita omnes exiguo tempore quieverunt.

11. Post menses IV, & dies XXIV, hoc est Phaoph VIII, Episcopus Athanasius noctu latenter egressus Ecclesia, recessit in Villam juxta Fluvium novum. Præfetus autem Flavianus, & Dux Victorinus, ignari recessisse eum, eadem nocte ad Ecclesiam pervenerunt Dionysii cum manus militari, ac fractis posterulis ingressi atrium, & partes superiores domus, hospitium Episcopi quarentes, non invenerunt eum. Nam paulo ante recesserat, & remansit degens in prædicta possessione a memorato die Phaoph VIII, usque Mechir VI, hoc est mensibus IV integris. Post hæc Notarius Imperialis Bresida, eodem Mechir mense, venit Alexandriam cum literis Imperialibus, jubentibus eundem Episcopum Athanasium reverti ad Civitatem, & consuete tenere Eccle-

Ecclesias; & VII. die Mechir mensis, post Cons. Valentiniani, & Valentis, hoc est in Consulatu Gratiani, & Degalaifi, idem Notarius Bresidas cum duce Victorino, & Praefecto Flaviano convenientes in palatio nuntiaverunt presentibus Curialibus, & populo, quod præceperant Imperatores, Episcopum reverti ad Civitatem. Et eodem momento idem Bresida Notarius egressus eum Curialibus, & multitudine ex populo Christianorum ad prædictam Villam, & adsumens Episcopum Athanasium cum Præcepto Imperiali induxit in Ecclesiam, quæ dicitur Dionysii, mensis Mechir die VII.

12. Consulatu Gratiani, & Dagalaifi, usque ad sequentem Lupicini, & Jovini Consulatum, & Valentis secundi Payni XIV. in Consulatu finiuntur Athanasiani XL. Ex quibus mansit Treberis Gallias menses XC, & dies III, apud Alexandriam in incertis locis latens, quando ab Hilario Notario & Duce fatigabatur, menses LXXII, & dies XIV. apud Ægyptum, & Antiochiam in itineribus mensibus XV, & diebus XXII, in possessione juxta Novum fluvium menses IV: sicut pariter menses VI, & anni XVII, & dies XX. Remansit autem quietus apud Alexandriam annos XXII, & mens V, dies X. Sed & bis cessavit modicum tempus extra Alexandriam in novissima profecitione, & Tyro, & Constantinopoli. Fiunt ergo Episcopatus Athanasii, ut prædicti, usque ad Consulatum Valentiniani, & Valentis, Payni IV, anni XL. Et sequenti Consulatu Valentiniani, & Victoris Payni XIV, ann. I, & sequenti Consulatu Valentiniani, & Valentis III. Payni XIV. Et sequenti Consulatu Gratiani, & Probi, & alio Consulatu Valentiniani, & Valentis IV, Pachom VIII dormiit.

13. Prædicto autem Consulatu Lupicini, & Jovini, Lucius Arianorum specialiter sibi volens vindicare Episcopatum, post profecitionem de Alexandria multo tempore advenit Consulatu prædicto, & ingressus est Civitatem latenter per noctem XXVI. diei Toth mensis; & sicut dictum est, mansit in quidam domuncula, latens diem illum. Postero autem die intravit domum, ubi mater ejus conmanebat; cognitoque statim ejus adventu per Civitatem, universus populus collectus incusabant ejus ingressum. Et Trajanus Dux, & Praefectus nimis moleste tulerunt inrationabilem ejus, & audacem adventum, & miserunt Principales, ut eum ejicerent de Civitate. Advenientes itaque Principales ad Lucium, & considerantes omnes populum iratum, & valde tumultu aduersus illum, timuerunt eum per se producere de domo, ne a multitudine occidetur: & hoc ipsum nunciaverunt Judicibus, & paulo post ipsi Judices, Dux Trajanus, & Praefectus Tatianus ad locum cum multis militibus ingressi domum, produxerunt per semetipso Lucium, hora diei VII. Toth, die XXVII. Lucius autem cum sequeretur Judices, & omnis populus Civitatis post eum Christianorum, ac Paganorum, ac diversarum religionum, cuncti pariter uno spiritu, & ex una sententia, & eodem decreto non cessaverunt ex domo qua ductus est, per medium Civitatem, usque ad domum Ducis vociferantes, ac turpia, & scelerata eidem ingententes, & clamantes: *extra civitatem ducatur*. Tamen Dux introduxit eum in domum suam, sic. & apud eum mansit, & custodiebatur reliquis horis diei, ac tota nocte, & sequenti die XXVIII. mensis prædicti, Dux manicens, & habens eum usque Nicopolim, tradidit Militibus Ægypto deducendum.

Defuncto autem Athanasio VIII. Pachom mensis, ante diem V. dormitionis suæ ordinavit Petrum Episcopum de antiquis Presbyteris, qui in omnibus eum fecutus gessit Episcopatum. Post quem Timotheus F. suus suscepit Episcopatum annis IV. post hunc Theophilus ex Diacono est Episcopus ordinatus.

Explicit.

Febr. 1.

an. 366.

Maii 3.

an. 3736

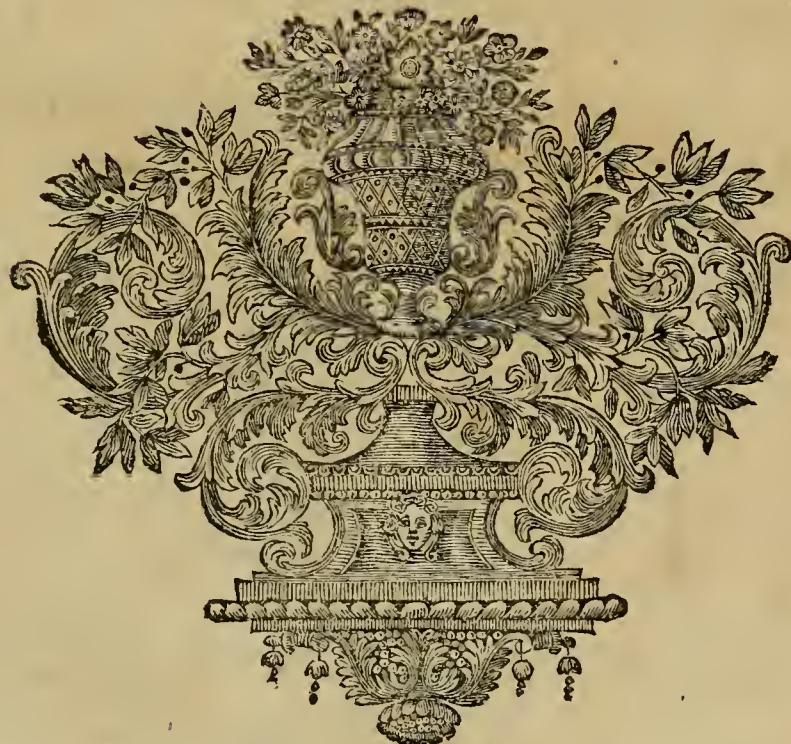
an. 367.

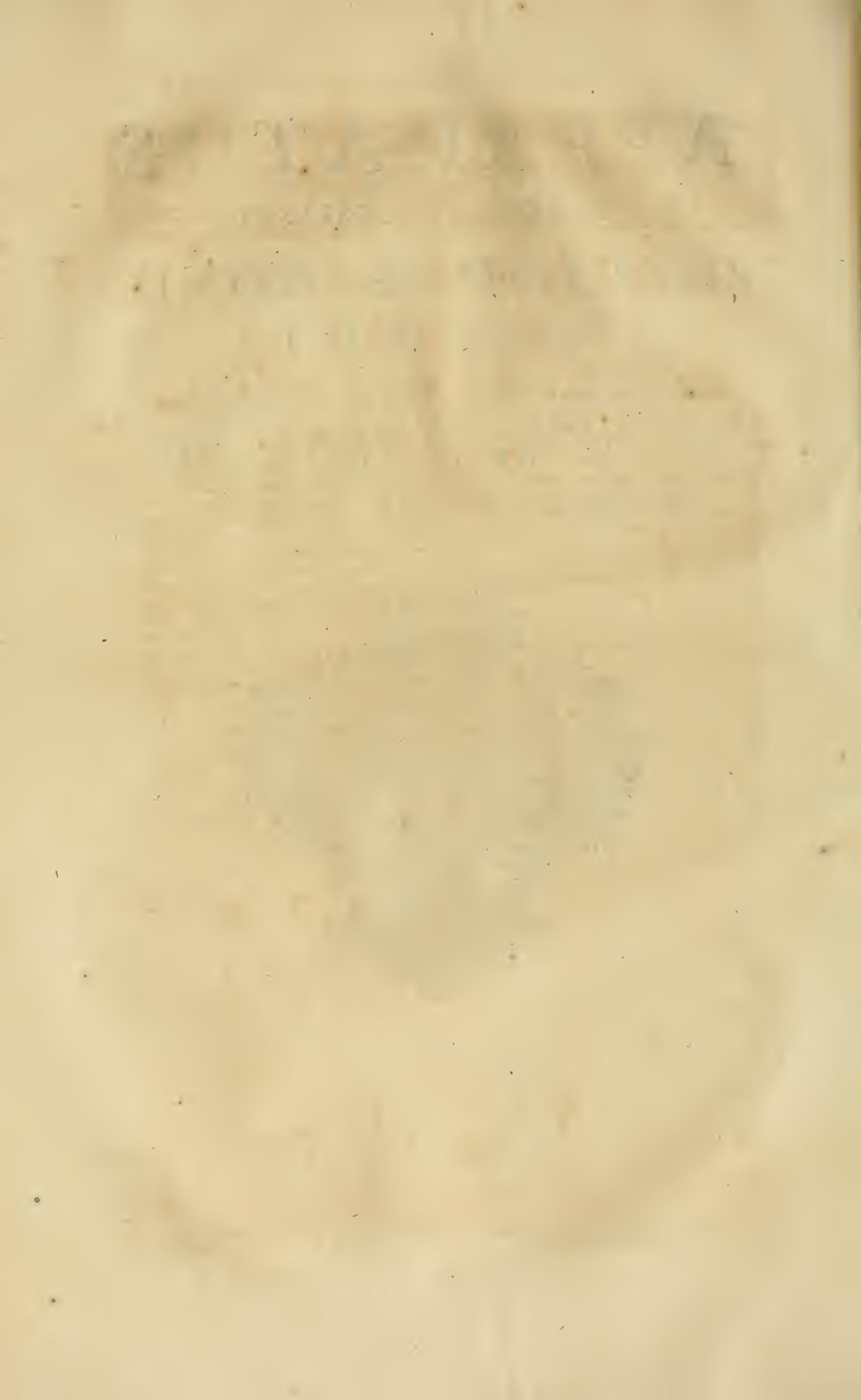
sic.

APPARATUS
IN ANNALES ECCLESIASTICOS
CÆSARIS BARONII
SORANI

EX CONGREGATIONE ORATORII
S. R. E. PRESBYTERI CARD.

TIT. SS. NEREI ET ACHILLEI, ET S. A. BIBLIOTHECARII.

PRÆFATIO BARONII IN ANNALES ECCLESIASTICOS. AD LECTOREM.

Stium (a) nobis apertum est magnum & evidens, sed adversarii (a) 1. Cor. multi. Scripturi Annales Ecclesiasticos, iis potissimum verbis 16. Apostoli exordimur. Sicut enim, sive dignitatem spectemus argumenti, nihil hac tractatione excellentius; sive utilitatem, nihil quod majora præstare emolumenta, vel ad res dijudicandas, vel ad gerendas, possit: sive jucunditatem quæramus animi nostri, nihil suavius accidere valeat, quam Christianæ Ecclesiæ per tot annorum spatia ab ipsius incunabulis mirabilia ac prorsus divina gesta & eventa dignoscere & contemplari: ut merito magnum ostium ad latum pateat campum, per quem exultans decurrat oratio: Ita multa sunt, quæ ex adverso opposita ejus alacritatis impetum retineant; ut non tam cito sint ad cursum laxandæ habentæ, sed mature admodum, opusque sit Hieremiæ auscultare dicenti (b) State super vias, & vi- (b) Hier. dete, & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea: 6. Fuere namque e recentioribus nonnulli ab Ecclesia Catholica extorres, qui anti- quorum res gestas se collecturos professi, nihil aliud conati sunt, nisi ut menda- cia coacervantes, aditu hunc nobis apertum obstruerent, & patentem viam re- giam impedirent; & perinde ac si adversus veritatem junctis armis bellum juras- sent, falsissima quæque cumularunt, omniaque immutarunt, ac prorsus inverterunt, nihil aliud molientes, quam novam turrim confusionis ad cælum, si fieri posset, pertingentem, qua adversus Deum & sanctos ejus dimicarent, cæco perciti furore, construere. (c) Et sicut olim Palæstini (d) puteos illos, quos Abrahæ servi (c) Gen. fideles effoderant, bitumine obstruere contenderunt: ita isti veritatis fontem menda- (d) Gen. ciorum aggeribus obruere tentarunt. Ac denique, non secus ac si quis imaginem 26. Regis (e) alicujus e gemmis admirabili pulchritudine contextam rescindat, iis- (e) Iren. lib. 1. c. 1. demque gemmis monstri alicujus aspectum deformissimum figere conatus fuerit, & ad- hoc impudenter affirmare præsumperit, hanc ipsam quod ex iisdem gemmis sit opus compositum, esse pristinam illam nobilissimam Regis imaginem: eodem sane modo iidem pulcherrimam Ecclesiæ faciem, non habentem maculam neque rugam, labefactantes, ac penitus destruentes, ex iisdem scriptis, quibus speciosissima redditur, synagogam Satanæ ex Ecclesia, ex Hierosolymis Babylonem, ac denique (quod horrendum est dicere) ex Christo reddiderint Antichristum.

Sed ad horum conatus infringendos, commenta detegenda, ac imposturas ape- riendas, non multa opus est consultatione, vel facto. Satis superque puto, si ger- mana illa ac sincera Ecclesiæ vultus imago ex antiquo prototypo demonstretur; cu- jus tantum inspectione, nullo negotio fiet, ut portenti turpissimi simulacrum, cu- jusnam imaginem referat, cognoscatur. In hoc igitur nobis omni diligentia incum- bendum, ut in primum illud exemplar semper mentis oculos intendentes, Ecclesiæ effigies illa pristina pristino decori formæque reddatur, quæ suo splendore sic tene- bras disjiciat, caliginemque dispellat, ut oculi intuentium maxima cum jucunditate clarissimo veritatis aspectu perfruantur. Et sicut magno miraculo olim ab Aaro- nis (f) virga divinitus concessa, Ægyptiorum magorum virgæ præstigiis involutæ, (f) Exod. 7. & in dracones fallaciter conversæ, devoratae sunt; ita pariter veritate semel in medium posita, ipsorum omnium imposturæ continuo evanescant.

At major ex aliis, atque ex nostris ipsis, qui in eo scribendi genere versati sunt quam ex hereticis, nostra quidem sententia, supereft labor: cum liceat ingenue fa- teri nulla res in Ecclesia ita haecenus negligi visa sit, ac rerum Ecclesiasticarum ge-

starum vera, certa, atque exacta diligentia perquisita narratio. Et ut de antiquioribus loquar, qui ejusdem argumenti commentarios ediderunt; inveniri difficile est, qui veritatem in omnibus fuerit asseditus. Ecce enim Eusebius, qui primas tenebre videtur, Arianismo semel male imbutus, tametsi fidelis in cæteris habeatur, eum in his quæ spectant ad dogmata Arianorum, tum etiam in rebus gestis Constantini Augusti, cuius Vitam in gratiam Constantii Augusti, Arianorum patroni, conscripsit, multa mentitus est, ut suo loco, Deo dante, opportunius ostendemus. Claudicat æque veritas in Socrate sectæ Novatianorum addicto, & Sozomeno eadem tincto fuligine. Coarctatur eadem atque obscuratur interdum nimia Orosii atque Severi brevitate. Sed non est propositum modo de singulis dicere. Quod si posteriores rerum Ecclesiasticarum historicos consulas, magnam profecto eorum esse classem intelliges, qui absque delectu quæcumque vel ab aliis scripta ad manus eorum venerint, vel levi auditu perceperint, conscripserunt, & absque aliqua altiori veritatis indagine, saepe aniles fabulas, senum deliramenta, vulgi rumores non sine magno cæterarum rerum solida firmitate subsistentium præjudicio, intexuerunt. Omittimus de Ethnicis dicere, qui si quando res nostras vel leviter attigerunt, easdem infensissimo animo canino dente dilacerarunt, & enervarunt potius, quam enarrarunt. Sed quid de temporibus illis dicendum, quæ scriptorum inopia, & nimia paucitate remanserunt prorsus obscura; ut opus sit ex abditis penetralibus ac latebris magno labore res ge-

- (a) Job. 28. stas depromere, & quod dicitur (a) de Sapientia, veritatem ab occultis trahere, eamdemque in lucem producere? At vero tot tantaque nemo feliciter poterit superare etiam si magnos sumat, animos, omnesque nervos intendat; nisi ad hæc investiganda ac dignoscenda divino quodam numine adjutus fuerit: Qui enim separat (b) Jer. 15. (b) preciosum a vili, quasi os Domini prædicatur.

Sed ut instituti nostri tandem rationem aliquam afferamus, nos certe olim, velut exili cymba prope littus maris hujus adnavigantes, pene inscii, recurrentibus interdum fluctibus, sic sumus paulatim e terra subducti, ut prosperis afflantibus ventis, quod antea horruissimus, sensim vasta maria cœperimus penetrare, non tamen sine illius imperio, qui Petro Apostolo dixit (c): *Duc in altum.* Siquidem cum ætate florente hujuscemodi studiis oblectaremur: qui Christi loco præpositus tunc nobis Pater erat, ad hæc impulit, invitò licet, cum plus onoris certe, quam nostræ imbecillæ vires ferre possent, imponeret; siveque triginta circiter annos in his pro viribus, Dei gratia favente, insudavimus: pene enim imberbes eramus, cum hæc exordiremur, nunc undique canis aspersi hæc scribimus; semperque in Urbe versati diversas, quæ in ea sunt, bibliothecas nobiles, Vaticanam præcipue, quam ditissimum rerum antiquarum penu, promptuariumque dicere consuevimus, perlustravimus, ac cum eruditis viris, quorum magna copia hic esse solet, omnia contulimus, modo consulentes, modo differentes; unde magna facta est rebus nostris accessio. Hæc autem de nobis ipsis, licet inviti, præfati sumus more majorum: nobilissimi enim Græcorum scriptores, qui res Romanorum historiæ mandarunt, idem efficere consueverunt. E quibus omnibus hoc unum exemplum, ut reliqua taceam, Dionysii Halicarnassei, quem honoris causa nomino, satis sit in medium protulisse; qui nullo validiori arguento lectoris fidem sibi conciliasse visus est, quam afferens complures se annos Romæ versatum, ejusdemque Urbis vetera monumenta & abdita quæque sedulo perscrutatum fuisse. Sed missis his, jam tempus est ut rerum omnium, quarum instituenda nobis narratio erit, argumentum proponentes, de ordine etiam quo sunt omnia disponenda breviter disseramus.

In primis igitur, quod ad titulum spectat: Cur potius Annales Ecclesiasticos, quam Historiam, hujuscemodi lucubrationes nostras maluerimus nuncupare, hanc afferimus rationem: eo nempe discrimine veteres ab Historia Annales distinxerunt, quod illa (d) proprie res suorum temporum gestas, quas auctor vel vidit, vel potuit videre, pertractet, neque tantum quid gestum sit, sed & qua ratione, quove consilio, indicet: Annalium contra scriptor res antiquas, ut plurimum quas sua non novit ætas, easdemque per annos singulos monumentis commendet. Nos autem, quoniam non tantum res antiquas, sed Ecclesiasticas potissimum pertractamus, in quibus non solum, ut in cæteris historiis, ipsa veritas primum sibi vendicare locum debet, sed vel latum unguem ab ea recessisse, religio est: hanc ob causam, ne proditione veritatis vel levi saltem suspicione pulsemur, Christianis legibus obsequentes præ-

- (d) Gell. lib. 5. c. 18. Ifid. Orig. li. i in fin. (e) Matt. 15. cipientibus (e) Sit sermo vester: *est est, non non, quod autem his abundantius est, a malo est:* relinquemus historicis locutiones illas per longiorem ambitum periphrastice circumduetas, orationesque summa arte concinnatas, fictas, ex sententia cuiusque compositas, ad libitumque dispositas; & Annales potius, quam Historiam scribemus. Et quod Ecclesiasticam majestatem ac gravitatem maxime decet dicendi genus sectantes; quæ dicenda sunt, sancte, pure, sincereque absque ullo prorsus fuso, vel figmento, prout gesta sunt, per annos singulos digesta narrabimus. (f) Arnob. Numquam enim (inquit Arnobius (f) rerum nostrarum gravissimus assestor) veritas adversit. sectata est fucum; neque, quod exploratum est ac certum, circumduci se patitur orationis per ambitum longiorem collectiones, entyphemata, definitiones, omniaque illa

illa ornamenta, quibus fides queritur assertioni, suspicantes adiuvant, non veritatis lineamenta demonstrant. Fuit quoddam tempus (ait Gregorius Nazianzenus) (a) (a) Gregor. cum res nostræ florarent, & præclare se haberent, cum nimium superflua hæc, & Naz.orat. verborum lepore arte fucata dicendi ratio ad divinas caulas nec aditum quidem ha- in laud. bebat. Huc denique accedit in Annalibus conscribendis minus adhiberi solitus sen- Albanasi.

tentiarum & verborum ornatus: id quidem auctor dialogi de Oratoribus, sive is Tacitus (b) fuerit, sive alius, testatur atque demonstrat. Quamobrem res ipsas Ecclesiasti- (b) Apud Tacit. de cas ad suum principium reducentes, sic res gestas recensebimus, ut Ecclesiastica Ec- Orator. clesiastice pertractemus. Cumque in omnibus testimonio nitamur antiquorum, veritati- que consultum velimus; illorum potius verba singula ut plurimum reddere, quamvis horridula & incomposita aliquando videri possint, quam nostra apponere, ac describere, a nobis est constitutum. Atque ut magis magisque eadem veritas eluceat, indiscretum nihil quod ambiguum, vel veritati contrarium esse senserimus, uspiam re- linquemus.

Ab ipso igitur Christi Redemptoris nostri adventu sumpto narrationis exordio, res gestas cujusque anni exacta in omnibus habita (quoad ejus fieri poterit) temporis rationes referre conabimur. Sic enim clarissimi tam Latinorum quam Græcorum historici, Polybius, Dionysius, Livius, Tacitus, Dio, & cæteri, quæ ab aliis falso ac peperam dicta sunt, supputatione temporum facillime confutarunt: Contra vero in inumeros impegisse errores eos cognovimus, qui in conscribendis historiis, vel nullam, vel certe modicam habuerunt temporum rationem. Unde quod ad res nostras pertinet apposite admodum Augustinus (c) Per Olympiadas, inquit & Consulum nomina. multa saepe queruntur a nobis; & ignorantia Consulatus, quo natus est Dominus, & quos passus est, nonnullos coegerit errare. Nos itaque majores imitando, qui annos singulos per Coss. numerarunt & distinxerunt, Annales nostros per uniuscujusque anni Consulatus sic diligenter perduximus, ut eisdem Romanorum Pontificum & Imperatorum jungamus annos. Hanc esse regiam viam, per cuiusque anni Coss. tempora consignare, Patres docuerunt, cum ipsa publica Ecclesiastica gesta eodem temporum ordine adnotarunt.

Nec vero hic quispiam de suffectis vel allectis Coss. ad tempora confundenda imperite nimis ac supersticiose scrupulum ingerat: quandoquidem in Consularibus Fa- (d) Dio stis, ex quibus anni singuli dinumerari consueverunt, nonnisi ordinarii Coss. etiam si post modicum temporis spatium esse desissent (ut auctor est Dio) (d) conscribeban- hi Consulatum gessissent, oportuisse queri. Conabimur, & in eo Thucydidem imi- tari, ut non tantum quid quolibet anno sit factum, sed & quid hieme, quid æstate ac quid denique quibusque mensibus, cum licuerit, enarreremus. Rem sane arduam & perdifficilem, ac nondum alicujus prævii ductoris calcatam vestigiis inimus viam. Nam etsi complures historicorum res Ecclesiasticas perpetuæ memorie commendarint; nullum tamen ad hanc ætatem extitisse scimus, nisi forte qui suorum tantummodo temporum res gestas sunt prosecuti, qui se his tam æctis necessitatis vinculis adstrinxerint, ut res gesta singulas singulis annis adscribere sit conatus.

Quæ vero Annalibus contineantur, jam summatim perstringamus. Laudatos novimus historicos illos, qui una cum rebus gestis, populi illius cuius scripsierunt historias originem retulerunt, mores, leges, magistratus, ac cætera quæ ad ejus statum noverint pertinere, explicarunt: quo sane exemplo adducti, nos operæ pretium facturos existimamus, si una cum nascentis Ecclesiæ primordiis, ipsa Christianæ Religionis fundamenta primitus jacta, divinas leges, pias functiones, sacra Concilia, editos canones (ut instituti ratio postulabit) sigillatim recensuerimus.

Ad hæc Catholicæ Ecclesiæ visibilem monarchiam a Christo Domino in' titutam, super Petrum fundatam, ac per ejus legitimos verosque successores, Romanos nimirum Pontifices, inviolate conservatam, religiose custoditam, neque umquam interruptam, vel intermissam, sed perpetuo continuatam, semperque hujus mystici corporis Christi (f) quod est Ecclesia, unum caput visibile, cui pareant membra cætra, esse cognitum & observatum, per singula tempora demonstrabimus.

Quibus porro incrementis Christiana Religio per totum se orbem terrarum dif- fuderit, ac successione temporum longe lateque in unius visibilis capitilis conjunctio- ne coagmentata, atque in uno Spiritu fuerit propagatas, aperiemus. Bella insuper sive externa, sive civilia, quæ a tyrannis, aliisque hostibus, quæve ab hereticis, vel schismaticis adversus Catholicam Ecclesiam sunt conflata, eademque Christi ve- ritate quomodo profligata atque extincta fuerint, adjiciemus.

Res gestas Imperatorum, ac cæterorum Principum, quæ tamen ad Ecclesiæ sta- tum spectare videbuntur, una cum cæteris rebus Ecclesiasticis, annis singulis inte- xemus.

Clades etiam divinitus immissas ad eos puniendos, qui contra Dei Ecclesiam superbire, & in ea quid temere moliri ausi sunt, quibus divinum quoddam consilium ac providentia in Ecclesia gubernanda ac protegenda admirabili quodam modo declaratur, suo quoque ordine referemus.

Qui

(c) Aug. de doctrina Christi lib. 2.c.28.

(d) Dio hist. Rom. li. 43.

(e) Auf. Gall. in- grat. atl. pro suo Consula- tu.

(f) Coloff.

Qui item cunctis saeculis viri sanctitate conspicui atque eruditione sublimes claruerint, quandove ex hac vita decesserint (quod & ab antiquis historicis & Annalium scriptoribus pervaigili studio curatum esse liquido constat) subinde adnotavimus.

In his omnibus percensendis, nec ab instituto alienum; nec ingratum nos facturos putamus, si obscuras Ecclesiasticas voces; & glossemata, quae inter legendum occurunt, loca insuper perplexa & obscura, quae in antiquorum auctorum scriptis interdum reperiuntur, pro viribus elucidare conabimur.

Hæc itaque omnia, & alia complura, quæ brevi summa perstringi vix possunt sic pertractabimus, ut nihil dicamus leviter aut inconsiderate, nihil inaniter, nihil quod non probatissimis testibus fulciatur, ratione demonstretur, probetur conjecturis, ac denique, quantum licet perspicua solidaque veritate firmetur. Non enim doctas fabulas sequi sumus hæc scribentes (dicimus confidenter) sed gravissimis usi testibus, quos ipsa chartarum margo, ne singulorum auctorum molestum præ nimia longitudine texamus catalogum, facile demonstrabit. In quibus pervestigandis sic comparati sumus, ut quantumvis graves, quantumvis eruditos, in omnibus sequi, quasi errare non potuerint, plus nomini quam veritati tribuentes, nequaquam obstinata quadam mente statuerimus: nec contra quempiam, tametsi infimæ classis auctorem, omnino

(a) Plin. ad Marc. contempserimus: memores Plinianæ (a) sententiae quam sè penumero veram experti sumus: *Non esse librum tam malum, quin aliqua ex parte proficit.* Atque ita legimus omnia, ut ne ab improbatis quidem (superiorum tamen permisso) & apocryphis

(b) 1. Thess. 5. abstinuerimus; ac prout monet Apostolus (b) *Omnia probate, quod bonum est tenete:* quæ vera certaque apud quemlibet invenerimus, eadem sic vindicaverimus,

(c) Gelaf. de Ana- them. ut de tenebris eruerimus in lucem. Extat enim de his Gelafii (c) Romani Pontificis digna tanto Patre sententia, in hæc verba: *Numquid in ipsorum hereticorum libris non multa quæ ad veritatem pertinent, posita releguntur? Numquid ideo veritas refutanda est, quia illorum libri, ubi pravitas inest, refutantur.*

Verum, ut præfationi tandem finem faciamus, non excidit memoria, quod ad (d) Aug. Memorium S. Augustinus (d) scribens admonuit, fieri non posse, ut historiarum epist. 131. scriptores, absque divina ope Spiritus sancti, in omnibus veritatem, quam profitentur agnoscant, atque conscribant; dum ait: *Historia sane cuius scriptores fidem se perspicue narrationibus suis habere profitentur, fortassis habeat aliquid cognitione dignum liberis, cum sive boni, sive mala hominum, tamen vera narrantur. Quamvis in eis cognoscendis, qui spiritu sancto non adjuti sunt, rumore que colligere humanae conditionis infirmitate compulsi sunt, quemadmodum non fallerentur in plurimis, omnino nou video. Est tamen eis aliqua propinquitas libertatis, si voluntatem mentiendi non habent, nec homines fallunt, nisi cum ab hominibus humana infirmitate falluntur.* Hæc cum dicat ille, longissime a veritatis scopo illos aberrare necesse est, qui ab Ecclesia Dei, ubi solum Spiritus sanctus inhabitat, sese hereticae pravitate divisorint: quique pravis moribus inquinati, scientia tantum inflati longe

(e) Sap. 1. absunt ut tantam gratiam valeant promereri, dicente divina Scriptura: (e) *Spiritus sanctus disciplina effugiet factum, & auferit se a cogitationibus quæ sunt sine intellectu, & corripietur a superveniente iniquitate.* His igitur admoniti, ipsum Spiritum

(f) Joan. 14. sanctum, Spiritum veritatis, (f) cuius est munus, ut doceat nos omnia, & suggerat nobis omnia, quanta maxima possumus animi demissione & reverentia, assiduitate, & sedulitate, ac studio invocamus: ut nobis istæc conantibus adesse dignetur, & gratiam, quam aliis sèpe impartiri liberaliter consuevit, nobis itidem quamlibet indignis, non deneget. At quo magis hæc immerentes postulamus, eo enixius apud sanctissimam Dei genitricem Virginem Mariam, rerum nostrarum omnium semper auspicem, ducem, ac moderatricem, precibus contendimus: ut hæc apud eum qui

(g) Sap. 10. aperit os mutorum, (g) & linguas infantium facit esse disertas, quique dat omnibus affluenter, & plus quam petimus, instanter exoret: ut verbis, scriptis, ac maxime omnium vitæ moribus veritatem profitentes, attestantes, & prædicantes, lingua, calamo, animique virtutibus ipsum laudemus, confiteamur, ac celebremus; cui est in Trinitate perfecta laus, virtus, & gloria in saecula saeculorum. Amen.

In appendice tomis II. Annales Baronius adjectis. At te non despicimus, Lector qui a Catholica religione procul abhorres, neque infectamur jurgiis, conviciis lacestimus, vel appetitus contumeliis: nulla enim animi perturbatione commoti sumus in homines, cum mendacia infectamur. Sed hunc hæc manifissime tecum agimus: ut plane rem tibi potius, ipsam inquam veritatem intelligentias adversari, quam hominem. Agemus inquam tecum liberalissime: usque adeo, ut omni indulgentia & animi demissione non vereamur te ipsum, si tamen veritatis tantum es cupidus, accurate isthæc nostra legentem, æquum arbitrum constituerem. Justæ namque causæ confisi, tantum tibi concedimus, ut non dedignemur tuui quoque de rerum veritate in re tanta tunc subire judicium, cum (quod æquissimum judicem decet) tranquilla ratio mente integra atque sincera, omni animi perturbatione semota, depositisque privatis affectibus, in neutram partem inclinans, sublimiori throno in medium collocato confideat. Si talem te judicem præstas, te ipsum

ipsum mente turbatum ad te ipsum puro mentis obtutu cuncta exactius disquirerent libentissime provocamus. Ingens sane vis humanæ insidet rationi, si tamen nullis adstricta compedibus, in omnibus libera libere agere permittatur. Ac quidem ex causa majores nostri summa freti fiducia veritatis, ubi adversus obstinatissimos hæreticos agendi fæse occasio obtulit, cum illi omne judicium Ecclesiasticum declinarent atque contemnerent, eo indulgentiæ adacti sunt, ut non recusarint Gentilium quoque hominum experiri judicium, eorumdemque sententiam expectare. Hisce judicibus Judæi (a) de Samaritis pugnacissime altercantibus tandem victoriā retulere. Ethnico (b) quoque philosopho arbitro ex consensu delecto, cuius standum esset judicio, Origenes quinque perditissimos hæreticos superavit, ipsumque judicem ad fidem Christianam capessendam induxit. Sed & sanctissimus Episcopus (c) in Mesopotamia Archelaus, coram Gentilibus adhibitis ex consensu judicibus, Manetem hæsiarcham nefandissimum confutavit. Sunt & alia de his exempla, quibus appareat, eos qui veritate pollerent, nullius recusasse judicium, vel refusisse sententiam, nec eorum quidem qui Domini auctoritate viderentur esse damnati, ipso dicente (d): *Qui non credit, jam judicatus est.* Sed & nos liberalius videmur tecum agere, qui te ipsum, cum ad rectæ rationis compositus fueris ordinem, arbitrum non refugimus: certissimi plane redditi atque securi, adjudicaturum te nobis causam, atque nobiscum pariter consensurum, si amantissima æqui ratio libenter audiat veritatem: quod cupinus nobis laborum sit præmium; ut te ipsum tandem sic a te ipso recte judicante justissime condemnatum, absolutum erroribus videamus.

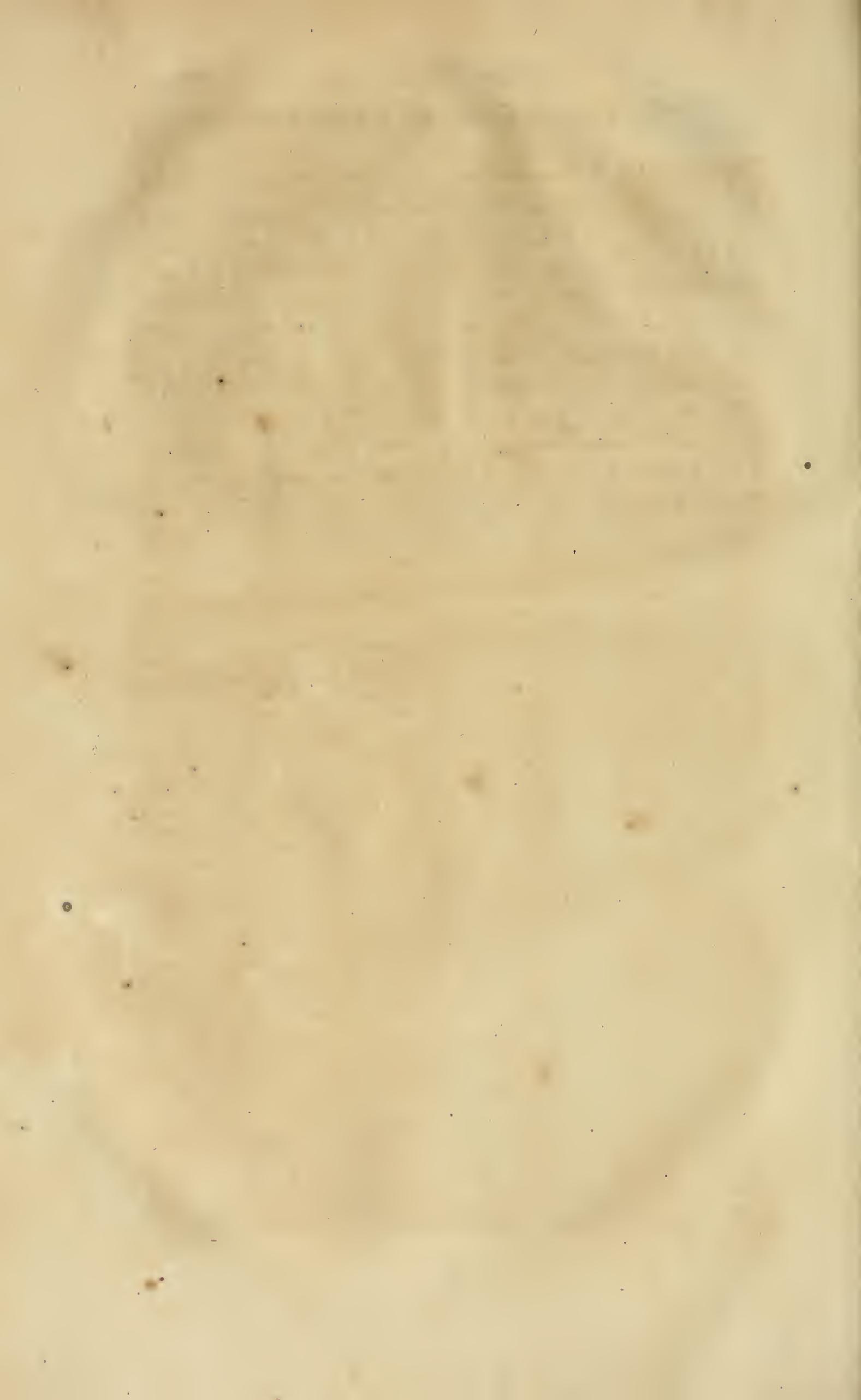
Faxit Deus, ut aliquando tibi recte sentienti hilares occurrentes, amplectamur, ex osculemurque te jam fratrem nostrum (e) sugentem ubera matris nostræ. At vero cum modo, summo cordis dolore, non liceat te, prohibente Apostolo (f) salvare, nec dicere saltem, Ave: nemo tamen prohibet, quin tibi salutem plurimam (g) Jean. 3. cupientes, eam ut Deus impertiat, enixis precibus contendamus.

(a) *Josepb.
Antiq.lib.
13. c.6.*
(b) *Orig.
Dialog.*
(c) *Epiph.
hæres. 66.*

(d) *Joan.
3.*

(e) *Cant.
8.*

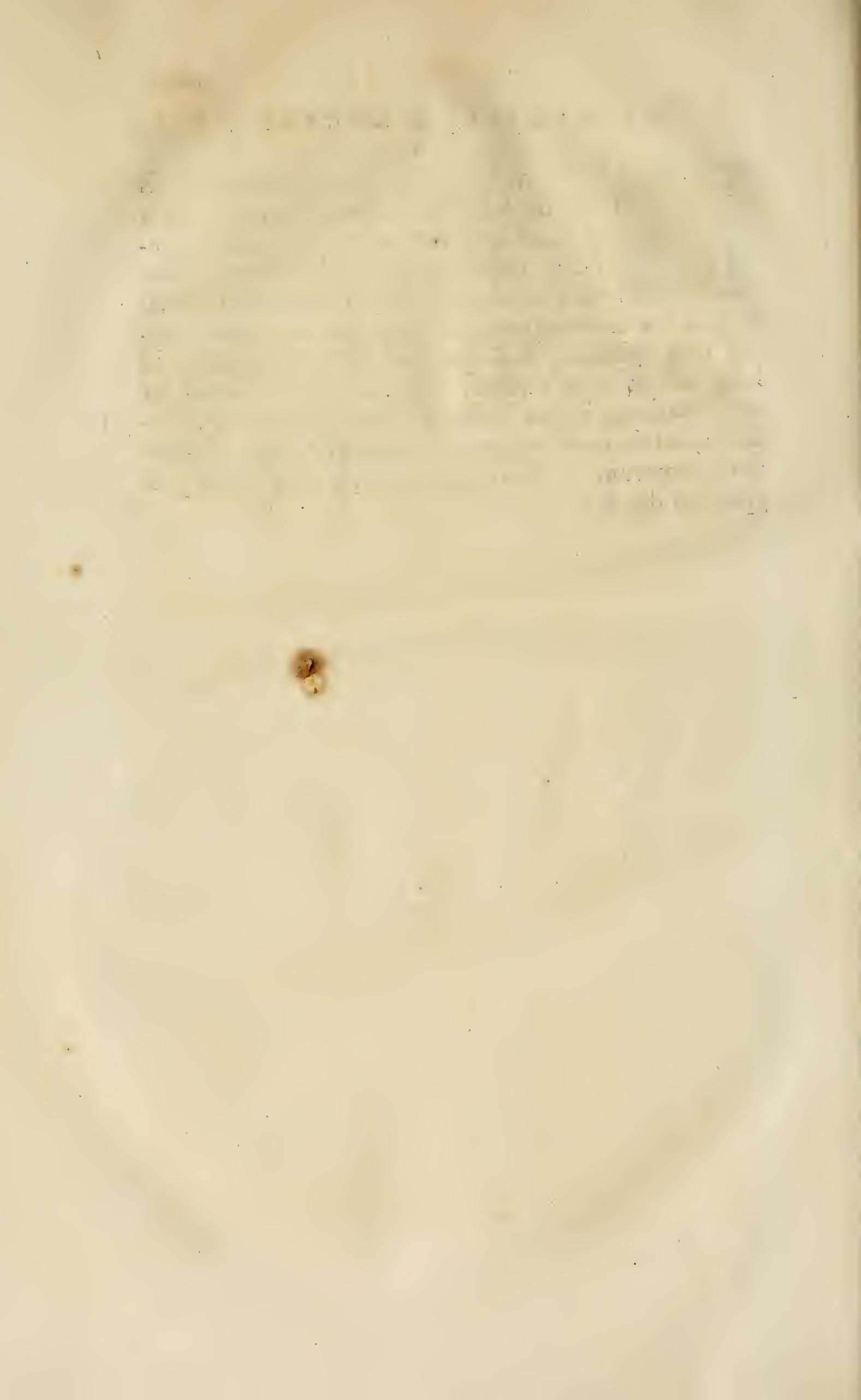
(f) *Jean.3.*

T Y P O G R A P H U S L E C T O R I .

MINENTISSIMUS ANNALIUM parens singulis
Operis sui voluminibus singulas, quin
& binas interdum ad viros principes epi-
stolas nuncupatorias præmiserat. Cum
vero constitutus ab eo voluminum ordo
servari hic minime potuerit; opportunum censui, om-
nes illas epistolas, & si quæ alia illis adjunguntur, in
hunc locum simul referre, ne quid tanti Viri vel ad
eum pertinens in hac nostra editione desideretur. Eo-
dem consilio carmina, quæ leguntur in capite quorum-
dam tomorum in Baronii laudem, omnia simul post
epistolas digessi.

S A N C T I S S I M O

AC BEATISSIMO PATRI

ET D. N. SIXTO QUINTO

PONTIFICI MAXIMO

CÆSAR BARONIUS CONGREGATIONIS
Oratorii Presbyter scmpiternam felicitatem.

Quod a Beato Apostolo Paulo in rem maximè momenti aliquando dictum est: Non qui Ex tomo plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus; id ego, primo Pater Beatisse, in Annalibus meis Ecclesiasticis conficiendis plane sum expertus. Anna- Neque enim deliberate ac consulto tantum opus ante annos circiter triginta ag- gressus sum; nec meis viribus fatus, quas nullas aut perexiguras esse intelli- gebam, ad universam historiam Ecclesiasticam maximis difficultatibus involutam explicandam accessi; qui id ab initio ne cogitare quidem ausus essem: sed Deo ipso, a quo omne datum optimum descendit, ita disponente, ac paulatius, me propemodum inscio, incrementum dante, ex parvulo semine non parva arbor est exorta.

Nota est Sanctitati vestra vetus consuetudo Oratorii nostri; in quo singulis diebus, pomeridianis horis, panis verbi Dei sic parvulis frangitur, ut non illo sublimi dicendi genere, quod in sacris concionibus adhiberi solet, sed aliquanto submissiore, ac magis familiari, verum ad permovendos audientium animos (ut diuturno experimento comprobatum est) valde accomodata, res cominus, quasi ex equo loco, cum unoquoque agi videatur. Quam ob causam inter alia ex variis diversisque sanctorum Patrum scriptis ad mores optimos instituendos accepta, Sanctorum vita, & Ecclesiastica gesta narrantur: quod ad virtutis & pietatis studium in auditorum animis excitandum, exempla magnam vim habeant. Cum ergo ea de causa res gestas Ecclesia, atque Vitas Sanctorum legerem, capi illius auctoritate & hortatu, qui mibi & ceteris fratribus meis parentis loco est in Christo prefectus, in ea lectione paulo accuratius ac diligentius versari; eodemque suasore atque impulso, ad veteres Ecclesiasticae historiae scriptores agnoscendos examinando- que animum penitus appuli. Cunzque, delectatione ipsa jam trahente, longius pergerem, multaque excederem & notarem, suisque locis seponerem ac distribuerem; sensim ac paulatim factum est, ut magnam verum copiam tamquam in aliquam tellam peniarum una congesserim, prasertim contra Novatores nostri temporis, pro sacrarum traditionum antiquitate, ac S. Romana Catholica Ecclesia potestate. Sicque cum jam sex lustris ipsa Ecclesiastica historia fuerit a me septies ordine tem- porum repetita; accedit, ut amicorum cohortatione, & mea sponte de Annalibus Ecclesiasticis per- texendis serio cogitarem.

Deo igitur bene juvante, e portu solvens, cum in quandam immensam maris altitudinem investitus essem; ad multiplices, permagnas, ac pene inexplicabiles difficultates penitus superandas praeceps in temporum serie distinguenda, & chronologia recte constituenda (qua in omni antiqua historia in primis obscura est & difficilis) multo labore, magno studio, & diligentia opus fuit. Non enim satis erat in hoc genere eos Historicos legere, qui ad manum sunt; sed omnia Patrum monimenta pervolvere, scriptos codices in bibliothecis scrutari, latentem rerum notitiam apud exter nos etiam scriptores sapenumero pervestigare, necessarium fuit: verum ad omnia suis ponderibus expendenda, iudicij trutinam adhiberi oportuit; cum nihil periculosius sit in historia, quam cui- vis scribenti de quaunque re fidem habere. Nec vero, Pater Sancte, hac a me propterea di- cuntur, quod me omnia perlegisse jactem, aut id alios de me existimare velim: sed potius, quod ob summam rerum difficultatem, si qua minus feliciter fuerim assecutus, mihi ab eis iudici- bus ignosci cupiam. Ego quidem quid profecerim, aut omnino an operas pretium in scribendo fece- rimi, haud satis compertum habeo: nam cui timorem non incutit illa S. Ambrosii sententia, de Ambr. lib. suis ipsis scriptis sibi adeo parum fidentis, atque hac ad Sabinum scribentis? Unumquemque fal- lunt sua scripta, & auctorem prætereunt: atque ut filii etiam deformes delectant, sic etiam scri- ptorem indecoros sermones sui palpant. Caterum illud certo scio, me impigre laborasse: aut ve- rius, non ego id operatus, sed, cui innitor, gratia Dei mecum. Verum quicquid sit, hoc alii judicabunt: Tuque in primis, Beatisse Pater, cuius & singularis doctrina, & acerrimum est iudicium. Jam enim in tuo nomine primum Annalium nostrorum volumen e tua nobili Typographia Vaticana prodit, quam nuper nullis parcens impensis instituisti: ut pro tua pastorali sollicitudine, hac quoque in re, communi Ecclesia utilitati optime consulas, sacris videlicet, san- torumque Patrum libris emendatissime imprimendis. Etsi enim timide admodum tam eruditio se- culo lucubrations has meas in lucem emittebam, easque diutius intra domesticos parietes comprimen- das censebam: me tamen optimi & de me optime meriti Cardinalis Antonii Carafa Bibliotheca- ri Apostolici auctoritas impulit, ut hoc tamquam as alienum aliquando dissolvere inciperem.

Tibi igitur, Pater Sanctissime, Sacerdoti Dei summo bas laborum meorum tenues primitias offero: tibi, inquam, Christi Domini nostri Vicario, & Beati Petri Apostolorum Principis succe- sori, veluti viventi Petro, ac per ipsum Christo, grati animi consecro monumentum. Et perinde ac olim Jacob, ut a patre primam benedictionem posset facilius promerer, Rebecca matris consilio & industria e grege sumptum cibum illi paratum attulit: ita pariter ego non e saltibus invisi, locisque silvestribus, piis omnibus inaccessis, sed acceptum ex ovili Dominico, & ex sancte matris Ecclesia sententia preparatum, quo potissimum certum est Santitatem tuam libentissime ve- sci, edulium offero [volumina quippe in cibum etiam divinitus impartiri solita, divina Scriptura monstrant exempla] appositeque verba illius usurpans, quem imitandum suscepit, dicam, tua fre- tus humanitate, confidenter: Surge Pater, & concede de venatione mea, ut benedicat mibi anima tua. Primam, inquam, illam, Sanctissime Pater, benedictionem expeto, qua aeterna sem- perque manens hereditas impartitur: quam & Fidelibus omnibus Petrus exoptat; nimis ut ca- Apparatus in Baronium

Genes. 26.
27.

1. Petr. 3.

Eee 2 lessens

lestem hereditatem benedictione possideant: cuius virtute pariter mibi his majora conanti favor di-
vinus adspiret; quo & cetera, qua paro volumina, singula annis singulis (quod est in ani-
mo) ad pedes Sanctitatis tuae impressa deferam. Benedic una tecum & servis tuis, fratribus
meis, qui pro te assidue orant, & in vinea magni Patris familias, qua tibi credita est, pro
virili laborant. Deus interea te, Pater Sanctissime, incolument seruet; ut ad magna, qua tam
brevi Pontificatus tui spatio egisti, majora addas; & praelata multa, que inchoasti, quaque
semper moliris & meditaris, ad Dei gloriam & Ecclesie utilitatem felicissime absolvias.

ANTONIO CARAFÆ

S. R. E. T T. S S. JOANNIS ET PAULI

PRESBYTERO CARD. AMPLISSIMO BIBLIOTHECARIO APOSTOLICO

CÆSAR BARONIUS felicitatem.

TUA gravissima auctoritate permotus, Cardinalis Amplissime, tuisque cohortationibus con-
firmatus, in lucem emitto primum Annalium nostrorum Ecclesiasticorum volumen;
cujus editionem in diem ex die, nec sine causa (ut arbitror) differebam. Non enim
ignoro quam difficile sit id pro rei dignitate prestare, quod libri indice sum polliti-
citus; quamque arduum sit, viris doctis, & veteris historia peritis, quibus etas no-
stra abundat, in hoc scriptio[n]is genere cumulate satisfacere. Tuum vero in primis peracre
judicium perhorresco, qui ad multiplicem doctrinam, qua præclare excultus es, magnam quoque
totius Ecclesiastica antiquitatis notitiam adjunxisti. Sed me tua singularis recreat humanitas:
teque, si minus expectationem tuam explevero, tuoque exemplo ceteros eruditos homines, si, quod
omni studio secutus sum, minime assecutus fuero, imbecillitati mea veniam datus spero. Quod
si hoc qualecumque tandem est opus, laboriosum certe & multarum vigiliarum, aliquid adju-
menti ad adificationem templi Dei, quod est Ecclesia sancta Catholica, attulisse videbitur; primum
quidem Deo optimo bonorum omnium auctori gratia agenda erunt, deinde etiam tibi, qui jam
pridem studiorum meorum patrocinio peramanter suscepso, sedulitatem & industriam ineam excita-
sti, omniq[ue] officiorum genere perpetuo sublevasti. Suscipe igitur, Cardinalis Illustrissime, vete-
ris clientis librum in fidem & tutelam tuam, ut hac prima Annalium nostrorum pars in
aliorum manus, te patrono, commendatior perveniat; dum secundam non ita multos post menses,
si Deo placuerit, imprimendam paramus, ac perpolimus. Interea Deum oro, ut quod agis, diu-
inas; & de Ecclesia, de sacris studiis, de viris eruditis & piis, tu pietate & eruditione
excellens, semper optimo merearis.

DE TRANSLATIONE ANNALIUM IN LINGUAM ITALICAM.

ADMODUM ILLUSTRI AC REVERENDISSIMO

F. FRANCISCO PANICAROLÆ

EPISCOPO ASTENSI, ET COMITI

CÆSAR BARONIUS S. P.

Sicut perpetuo obruenda esse silentio impie dicta, nec in aures populi notiori sermone sinnendas illabi blasphemias, exemplo admonemur divina Scriptura, dum prudentissimi Hebraorum cobibere conati sunt blasphemos Syros, ne lingua loquerentur Hebraica; ita e contra præconia veritatis omnium nationum debere sermone proferri, divinus Spiritus impariendo Fidelibus diversarum dona linguarum, reddiat manifestum. Hac tu ipse considerans, amplissime Praeful, Christiana eloquentia decus, cum Roma populum pro concione doceres, non satis tibi vistum coram frequentissimo cœtu summis laudibus nostros Annales effere; sed & quo eos in omnium animos penitus insinuares, ut ex illis omnes &que proficcrent, in Italicum idioma reddendi eos consilium iniisti: explorataque nostra voluntate, & facultate concessa, mox instar Prophetæ, linguam in calamum scriba velociter scribentis convertens, primum Annalium tomum compendiosa translatione lingua materna, dicto citius, reddidisti; caterisq[ue] id ipsum in aliis linguis præstandi, viam aperuisti. Verum urgens necessitas a captis te invitum avulsi; ipsa inquam iussio Pontificia, qua Legato a Latere lateri te consultorem adjunxit. Sed accedit plane feliciter, ut tunc arescentes Gallia siccitate, irriguo Verbi Dei e tuo pectore copiose manante, virescere cœperint atque florescere. Cum & primaria ipsa Pariforum civitas, infracti roboris Catholica fidei & Christiana constantia dignum exemplum, longiori obsidione vallata, arumnosaque fame confecta, te concionante, sape experimento didicit, quod auditu ex divinis Scripturis accepérat, non in solo pane vivere hominem, sed omni verbo quod procedit de ore Dei: ex parteque pariter est, Fidelium arma non esse carnalia, sed potentia Deo, ad destructionem munitionis; dum tu ibidem amplissimum patefeceris horreum Verbi Dei, & divina Scriptura armamentarium reseraveris, quorum altero pasceres esurientes, altero vero armates ad pugnam. Sed tandem, licet scro, intelligens impius ille Benadad frustra oppugnari civitatem que Eliseum secum haberet, spe vane concepta elusus solvit obsidionem. Cum jam feliciter confecto negotio, redeuntem te auctum coronis hilaris tua recepit Ecclesia, detinuitque tui cupida artius, adeo ut nec siverit vel oculos ad externa convertere. Vixque demum te obtinuisse, tuis litteris significasti, ut captas in Annalibus lucubrations prosequereris: quo magnopere gavisus sum nuncio, Deoque immensas gratias egi, qui dedit hanc solitudinem in corde Titi. Perge feliciter, opusque inchoatum absolve, quod omnes exoptant, expetunt, atque expectant: hac enim sibi via probe consultum existimant; cum quem longe absentem audire concionantem non licet, dum scripta legunt, cumulatius id ipsum se affectuos intelligant: quod in audiendo non hora unius brevi spatio coarctentur, nec basilica, licet amplissima, angustiis ex confluentium auditorum compressione urgeantur, sed qualibet hora & loco, die noctisque, quoties libuerit, pro pulpite librum, & pro conceione habeant lectionem: Sicque fiat, ut licet munere pastorali cathedra insideas semper Astensi, astes tamen ubique omnibus jugiter profuturus. Vale dignissime Praeful tui Baronii memor, quem sanctis tuis ad Deum precibus jugiter fove.

M A R C I F U G G E R I

BARONIS IN KIRCHBERG ET WEISSENHORN

RODULPHO CÆS. AUGUSTO

A C O N S I L I I S

Epistola ad Auctorem

DE TRANSLATIONE ANNALIUM IN LINGUAM GERMANICAM

Admodum Rever. D. CÆSARI BARONIO Congregationis Oratorii Presbytero
Amico Carissimo S. P.

Laborem meum invertendo primo tomo tuorum Annalium in linguam paternam tibi probari, perlibenter ex tua accepi epistola XV. Kal. Decemb. ad me data: quem sane laborem inter multas occupationes, quibus quotidie premor non laudis aut ambitionis ergo, quarum numquam fui cupidus, in me suscepit, sed propter communem Reipublica Christiana utilitatem. Expertus enim sum, multa in Ecclesia nostra Catholica Romana a multis improbari, quorum fundamenta & prima principia si haberent cognitâ, proculdubio aquiores se nobis judices exhiberent. Cum ergo in primum tomo tuorum Annalium incidisset: statim intellexi me id inventurum, quod tantopere desiderabam, nempe veram & solidam narrationem verum Ecclesiasticarum, ex qua prima principia & incrementa multis possent innotescere. Nam licet multi historias scripserint Ecclesiasticas: animadvertis tamen multos erroribus implicitos minus dextre, aliquos autem negligentes in chronographia minus vere, aliquos vero ita obscure scripsisse, ut quid velint, a paucis intelligatur. In tuis autem Annalibus nihil horum invenitur: omnia sunt dextre & maxima observatione temporum vere & dilucide scripta,

ut nihil amplius in illis desiderari possit. Quia re ita sum permotus, & in eam spem eructus, quod dubitare non auius, me magnam utilitatem multis, qui prater patriam linguam nullam callent, allaturum ad antiquitatem Ecclesiasticam cognoscendam. Aggressus igitur sum animo magno primum romum interpretari, in eoque hactenus laboravi sedulo. Sed hic labor meus plane erit irritus, si tu manum tuam non porrexis. Nam ex prefixa Epistola Summi Pontificis in editionem primi tomii, satis intellexi, nemini lieere tuos Annalium tomos alieno idiomate in lucem emittere absque tuo permisso. Peto igitur ut pro tua humanitate studium ac benevolentiam tuam mihi hac in parte deferas, concedasque ut GERMANIA nostra virtutibus ac laboribus tuis per me fruatur & gaudeat. Ego Denuo Optimus Maximus p̄scabor, ut tibi & atatem & gratiam largiatur, quo omnes tomos, sicut inc̄pisti, perficias: magnum enim Respublica Christiana acciperet detrimentum, si tantum opus permaneret imperfectum: mea vero imbecillitati opem ferat, ut unum aut alterum tomum (si anni plures non permiserint) cum utilitate multorum perficiam. Beve vale. Augusta, 16. die Decembri, Anno Domini M. D. LXXXIX.

Tuus addicissimus.

Marcus Fuggerus.

Admodum Illustri ac Generoso Domino

D. MARCO FUGGERO BARONI IN KIRGHERG ET WEISSENHORN

R O D U L F O C Ā E S. A U G U S T O

A C O N S I L I I S S. P.

SUMMO, vir clarissime, fuerat mihi pretio redimendum, ut amplitudo tua dignaretur accipere; quod amantissimis litteris a me sibi postulat impertiri. Quid enim gratius atque jucundius, quidve honorificientius accidere potuisset, quam ut nostri Annales Ecclesiastici in Germanicam linguam germane atque fideliter verterentur, a tali tantoque potissimum viro, cuius pura atque sincera omnibusque spectata religio esset (nam tuo vigilansimo studio & conspicuo vita exemplo Catholici in officio continentur, & in heres lapsi ad Ecclesiam revocantur) cuius quoque munificencia eruditii quique proficiunt, & bona litera penes Catholicos in Germania coalescent, quorum lucubrationibus ab eisdem tibi dicatis Bibliotheca illa tua annula Philadelphia illustratur. Talia igitur de Annalibus a me editis & edendis a te præstari, ne mente quidem concipere mihi fas esse videbatur, nedum sperare: ut plane intelligam id te divino aggressum esse consilio. Quis enim ducat in annum, hominem curis innumeris presum, laboribus assiduis fatigatum ac senio insuper prægravatum, adeo laboriosam provinciam suscepisse: nisi divinus Spiritus suassisset, imperasset, ac vehementiori quoque impetu compulisset? Etenim vel legisse tantum Annalium tomos, haud mediocris laboris videri poterat esse negotium: eos vero sapienter attente perlegere, accuratius atque solerti perscrutari, & in aliud insuper idioma transferre; neque tantum sententias ex sententiis, sed dum licet, verba etiam verbis reddere: opus quidem ejusdem esse Spiritus, cuius quoque muneric est interpretari sermones, omnes intelligent. Studueram (probe nosti) suscepit laborem aliqua saltē ex parte minuere, cum superioribus meis datis ad te litteris suaderem, ut prætermisis quibusdam prolixioribus questionibus, licet ad historiam facultatem ac veritatem maxime pertinentibus, alisque nonnullis qua rūdis lector esset hanc facile percepturus, ex eis Epitomen potius Germanica lingua conficeres: sed redditis ad me litteris, id facere renuisti; ac plane exhorruisti perinde quasi religio esset ex illis vel apicem unum excidere; sic in omnibus fidelis & accurati munere perfuncturus interpretis. Quo quidem officio illustratum olim Marci nomen in eo qui Evangelista, & Petri pariter predicator Interpres, ut in te quoque feliciter propagetur, sancte picque amulatus esse videris. Dum enim res a Petro, Petrique successoribus, ejusdemque Petri nomine in Ecclesia Catholica gestas potissimum interpretaris: quodammodo & tu Petro accessisse putaris Interpres. Sed & de te illud Pauli de Marco ad Timotheum usurpare liceat: Assume Marcum, & adduc tecum: est mihi utilis in ministerio. Hec Paulus cum esset Ronia (ut ait) solus cum Luca Apostolorum Acta scribente; non satis sibi esse Lucam existimans sine Marco, sed tunc bene consultum, si Marcum sibi Lucaque conjungat. Opportune sane Luca in sacra historia laboranti Marcus inhabet, eidem profuturus ac Paulo. Perutilis plane Apostolo in ministerio Marcus noster, qui ejus exemplo ingemiscens ac deplorans assidue cladem suorum gentilium, astuansque pro illorum salute immenso charitatis ardore, omnia perverstigat, seduloque semper studio collaborans, nihil prorsus omni ex parte intentatum relinquit, ut immanissime ex heresi inficta cladi prospicere valeat, atque mederi. Desideriorum sane vir, qui Danielis instar, inter captivos liber, & in obscurissimis tenebris fulgore Catholica religionis elucens, populi tui acerbissime perferens captivitatem, in præfianam cum libertatem vindicare desideras, & in antiquum patrum solum, in Catholicam inquam Ecclesiam, postlinzio restituere. Annuat votis Deus, ut merearis instar Abraha, Pater dici recte credentium, & occinat tibi propheticum illud: Quiescat vox tua a ploratu, & oculi tui a lacrymis: quia est merces operi tuo, & spes novissimis tuis: revertentur filii ad terminos suos. Has demum, optime Marce, quas exposcis a me, accipe litteras, concessionis testes, amoris pignus, & mei erga te studii indices: qua in secundo hoc Annalium tomo excusa, veluti publico in archivo reposita, perspicua omnibus, tibique integra conserventur. Vale: tibique strenue laboranti pro fide Catholica, & pro Germanis tuis egregiam operam narranti presto sit Deus: cuius potentia, ad subeundos labores renovetur ut aquila inventus tua.

Admodum Illustris D. tuæ

Servus obsequientissimus

Cæsar Baronius.

STA.

STANISLAI CARNCOVII

ARCHIEPISCOPI GNESNENSIS METROPOLITANI REGNI POLONIAE

Epistola ad Auctorem.

DE TRANSLATIONE ANNALIUM in lingua Polonam.

ADMODUM REVERENDE IN CHRISTO PATER nobis carissime & observandissime.

OFFICIUM fraterna charitatis, qua Christiana fidei religionisque communione colligamur, hoc a me (licet tibi de facie non sum notus) jure quodam suo postulat, ut tibi commune in Christianam Rempublicam abs te profectum bonum gratuler, Annales nempe Ecclesiasticos nuper abs te editos; gaudiumque meum non vulgare, quo sum ex hoc laborum tuorum fructu eximie affectus, apud te expromam. Cum enim primum atque alterum eorum Annalium volumen avide perlegissem (sero enim in manus meas pervenerunt) egi tantas, quantas animus meus capere potuit, Deo bonorum omnium auctori gratias, qui in necessariis Ecclesia sua providit opportuno tempore, tibiique non modo mentem & voluntatem indidit ad opus arduum, difficile, propque immensi laboris, in quo annos (ut scribis) triginta defudasti, suscipendum, sed etiam vires facultatemque prestis ad perficiendum. Tuum vero pectus plenum pietatis & amoris in Deum plenum omnis doctrina ac scientia, absens, absentis tamquam presentis, dum libros evolverem cupidissime sum exosculatus, atque incredibili tui studio accensus. Natura enim ipsa optima ducere, cupide ferimur in corum amorem, qui insigni una aliqua virtute excellunt: in eorum vero qui pluribus, cupidius: qui autem non modo pleni ijsi sunt calestibus istis divinisque dotibus, sed & alios iisdem locupletare solent, hos uti vasa divini Spiritus, ejusque donorum a Deo electa, omnium maxime sufficimus & veneramur, capimurque summo & admirabili eorum amore. Jampridem ego de te multa a nostris hominibus, qui te in nostram gentem suaviter effusum narrabant, mea magna cum voluptate audieram, perspexeramque emendato Martyrologio tuam pietatem, & studium Dei gloria propaganda, ejusque Ecclesia ornanda. Sed cum Annalium volumen primum, ac postea alterum in manus nostras venisset, bac mibi in tanto illustriora visa sunt, quanto es vastius pelagus non modo ingressus, sed prope emensus. Ac repetenti quidem mihi memoria divina bonitatis consuetudinem, quam in Ecclesia istius militantis regimine ab ijsi ejus incunabulis retinet, videntur semper novis morbis nova remedia fuisse subministrata. Ita (ut recentiora, & qua sub aspectum nostrum venerunt, tantum attingam) cum Lubcrus heresis sua virus effundere cepisset, quo maxima Europa pars infecta fuit, quodque sectas innumeratas inter se admodum disjectas peperit: excitatus fuit clarissimus Societatis JESU ordo, qui cum aliis pro Ecclesia laborantibus, bac pestifera lue mortalium animos liberaret: ex qua cum alii plurimi viri Dei spiritu pleni, omnique genere scientia ac doctrina instructi, tamquam ex equo Trojano prodierunt, cum nuper Robertus Belarminus prodiit, quem tu inexpugnabilem adversus haresim turrim, editis in lucem disceptionibus de fidei nostra controversiis, extruxisse scribis. Ita cum Centuriatores figmentis mendacisque suis, historis Ecclesiasticis tenebras offudissent: te potissimum elegit Dominus, qui tenebras istas depelleres, lumenque clarissimum Orbi universo afferres: totumque Ecclesiasticum edificium, testa nimis, parietes, & fundamenta, atque adeo Hierarchiam ipsam, non modo vallo, muroque inexpugnabili, historia nimis veritate, cingeres & munires, sed etiam armatura adversus hareses, dum controversas questiones doctissime pertractas & explicas, cumulate instrueres. Ostendisti igitur, ut optimus artifex, augustissimi edificii, militantis nimis Ecclesia origines, pugnas, victorias, trophae, & incrementa: ostendisti perpetuam & non interruptam Romanorum Pontificum a Petro Apostolorum principe successionem: ostendisti denique summa nostra fidei firmamenta, utpote, traditiones Apostolicas, fidei dogmata, Petri in Ecclesia primatum, SS. Romana Ecclesia maiestatem, Conciliorum auctoritatem, vetustissimumque sanctorum Patrum de divinis Scripturis sensum: quibus omnibus Catholicae fides magnopere firmatur, omnisque impietas & hæreticorum figura ita deficiunt, sicut deficit fumus, & sicut fluit cera a facie ignis, sic illa queque peribunt & evanescunt. Jam si tua narrationis modum, genusque dicendi, quo ego magnopere delector, depredicem; principium facilius quam finem inveniam; tuque ipse fortasse, quamlibet verissima scriberem, assentari me tibi putares. Sed vere tibi a me dictum velim credas, admirari me in hoc immenso opere magnarum variarumque rerum in te scientiam, multarum linguarum peritiam, historiarum tam sacrarum quam profanarum cognitionem, accuratamque & exactam antiquitatis investigationem, sive ex veterum lectione, sive ex numismatibus, sive denique ex vetustissimis arcuum triumphalium, columnarum, porticuum, templorum, aliarumque vetustissimarum adium inscriptionibus: qua omnia ita historia tua accomadas, ut manifestum sit, necessarias eas res unicuique fuisse ad texendum tantum opus. Igitur tam magna & ampla talenti tibi crediti lucra atque proventus; bonorumque omnium studia, qui pro tua incolumitate inecum una Deum optimum maximum precantur, ex animo gratulor. Et ut alia omnia, qua restant, volumina, queaque te fakturum editurumque promitis, quam citissime nobis prodas, ad JESU Christi gloriam ex animo opto, atque abs te maximum in modum peto: operamque tibi meam & facultates omnes, tanta quanta sint, ad eam rem pollicor & defero. Et, si permittes curabo, ut in Collegio Patrum Societatis JESU Calissi, nuper a me fundato & erecto, in lingua nostram Annales isti transferantur; ut tu veluti civis Polonus, de universa Republica Ecclesiastica optime meritus, nostro nobiscum idiomate loquaris. Data ex Arce nostra Lovicien. V. Mensis Augusti, Anno Domini M. D. XCII.

Rev. P. V.

Studioſis. amicus & frater

Stanislaus Carncovius Dei gratia Archiepiscopus Gnesnen.
Legatus Natus, Regni Poloniae Primas, Primusque Princeps.

ILLU-

ILLUSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO D.

S T A N I S L A O C A R N C O V I O
A R C H I E P I S C O P O G N E S N E N S I

LEGATO NATO, REGNI POLONIÆ PRIMATI, PRIMOQUE PRINCIPI S. P.

Litterarum tuarum ipsa dumtaxat inspectione, Prasul amplissime, magna admiratione affectus sum, ubi eas a viro tanto datae ad me novi, nempe ab Archiepiscopo Gnesnense, Legato, Poloniae totius Primate, primoque Principe, natalibus prefectorisque adeo nobilitatio, & quod ceteris praeflat, ob res praeclare gestas, egregia vita meritis summa gloria insignito: qui regalis sacerdotii functione, & sacerdotalis principatus ministerio, sacerdotem simul agens & principem, principem locum in utroque sis facile consecutus; dum Archiepiscopi sedulam vigilantiam, Legati solicitem fidumque ministerium, Primi principiam diligentiam, ac denique Principis robur indefessum, invictumque animum in omnibus quam absolutissime exhibet, adeo ut Perditissimis his deploratisque temporibus, maximo Dei beneficio, cum quatuor hisce munericibus factus sis plurimis causa salutis, de te Propheticum illud occinere jure liceat: Quadriga tua silvatio: itemque faustis vocibus acclamare: Currus Israel & auriga ejus: qui & una simul quadriperito munere, quatuor munia expreas personarum Moysi, Aaron Hur, atque Josue, siveque insint quatuor facies uni, dum quorum personam geris, eorumdem quatuor virtutes reddas, officiaque personavas. Ad bac, inquam, adeo admiranda, ipso primo tuarum litterarum intuitu immenso fulgore prastrictis oculis pallens obstupui: verum ipsas perlegens, mox excusso pallore, erubescere coepi, ubi inspexi immensas, quas mibi laudes azgeras exaggerasque dicendi facundia, cum me illis longe imparem ac prorsus immeritum esse sentirem. Sed cave, ne exactius cuncta scrutatus, invenias (quod est in fabulis) pro virgine cervam, vel si ex divinis Scripturis petatur exemplum, conspicias pellitum pro Davide simulacrum: suffundarisque ipse rubore, dum ab illa imagine abhorre me senseris, quam fixeras tibi animo, atque styllo formaveras. Sed est plane, ut hoc quoque nomine immortales tibi gratias agam: quod probe intelligam, vehementem amoris vim, quo me prosequeris, haud patientem angustis artari limitibus, redundantia quadam in plures laudationum exitus erupisse, fluxisseque magno impetu in flumina beneficentia, cum adeo liberaliter non solum operam tuam spondeas, sed & facultates, tanta quante sunt, ut aies, sponte offeras. Verum liceat illud Apostolicum usurpare: Quaro vos, non vestra. In his enim qua opus sunt, satis abunde suppeditat mibi Romani Pontificis Clementis munificentia. Ceterum quod ad tuam amplitudinem spectat: plus quam satis abs te meis rebus consultum erit, si me inter clientes tuos anumeres: si vero & inter amicos, summum adiicies gratia cumulum generoso animo tuo dignum. Quod autem a me exigis, impartiri tibi licentiam, ut Annales nostri in Polonorum lingua vertantur, ipseque Polonus effectum, cum Polonis communis idiomate loquar, cum id existimes ad expugnandos hereticos haud leviter profuturum: imitari plane visus es mibi fidei patrem Abramam, qui ad debellandos quinque Reges, satis sibi putavit armare vernaculae: & sequi Davidem, qui regiis neglectis armis rusticis telis est progressus ad pugnam: quippe qui probe noveris, nova bella Dominum elegisse, in quo qui est infirmior, ille potentior habeatur. Accurro igitur summa alacritate tanto classico exercitatus ad bellum, inherens tibi strenuo ac pugnandi perito, ut armiger Jonathæ. Annuat votis Deus, ut tuos labores ac studia, divina aspirante potentia, lata victoria consequatur: concedatque mibi Evangelica promissione, ut qui lingua locuturus sum nova, serpentes pariter tollam. Sciant velim Poloni mei, omnia nostra patere ipsis: nec id quidem recens, sed jampridem eisdem nostris oppigneratos esse labores, cum olim Roma jaciebantur Polonorum Collegii fundamenta. Sed quod ille plane visus est ad experiendas vires amoris nostri erga Polonos angustus palatrum locus: ecce vocati in latum campum lati progredimur, non paucis tantum, sed universa provincia profuturi, sub tanto ductore fortis, licet vires nostras pertenues formidemus. Quod vero per viros religiosissimos, eodemque eruditos ac maxime pios, affirmas nostros. Annales fore reddendos lingua Polona: nihil hoc potuit nuncjari gratius atque jucundius. Si enim Doctor Gentium Paulus, adventu Titi, quo utebatur interprete, magno affectus est gaudio: quanta ego debo gestire letitia, tot simul natus Apostolicos viros interpretes? Porro hujus adeo grata petitionis tuas ipsas litteras testes, futuras posteris perpetuum monumentum, nostri qui sub prælo est quarti Annalium toni frontispicio perspicuas cunctis affigendas curabimus, vocalem titulum, & semper loquentem inscriptionem prægrandibus signatam notis summa tua erga me benevolontiam. Quin & has nostras eisdem subiectimus litteras, qua pro foribus eorumdem Annalium veluti janitores excubent, patentes indices non concessionis solum, sed & mei erga amplitudinem tuam studii & observantia: qua itidem cunctis ingredientibus notum faciant, & qua intus sunt, & omnia denique nostra nostris exposta esse Polonis, ipsis dicata, ipsorum semper insertitura commodis: Quibus bene precamur, ac cupimus acceptam eos a majoribus Catholicam fidem integrum illibatamque servarc, utpote dixi Dei scriptam, cum innumeris ipse eam miraculis confirmaret: agnoscantque pastorem suum, sanctorum Antistitutum legitimum successorem, veraque fidei & paternarum traditionum haredem, earumdemque acerrimum defensorem. Cujus Apostolatus vos ipsis credentes (quos appello) signatis in Domino, qui ab eo pastorali studio revocati etsis ad caulas: & cum essetis oves errantes iam conversa fuistis ad pastorem & Episcopum animarum vestiarum: quod pro magno miraculo sit posteris commendandum: cum, ut taceam alia multa, in amplissima civitate, ubi duos Catholicos vix fuerat reperi, agre totidem nunc hereticos numerari contingat: ut hac ex parte sit Magno illi Thaumaturgo Gregorio comparandus, ne temere dicere videar preferendus: nam ille & plures numero Christianos reperit; diemque obiens, totidem Gentiles, nempe septemdecim post se reliquit.

At tu ipse, solidum Ecclesia Catholica propugnaculum, vale: tibique jam etate longevo concedat Deus, ut instar sanctissimi Simeonis antequam ex hac vita recedas exoptatam, diuque expectatam plenam videoas redemptionem Israel, universum inquam Polonorum populum fidei Catholica restitutum. Roma prid. Kal. Octobr. M. D. XCII.

Illiusterrissime ac Reverendiss. D. V.

Seruus addicissimus Cæsar Baronius.

SIX-

SIXTUS PAPA V.

DILECTO FILIO CÆSARI BARONIO SORANO PRESBYTERO
CONGREGATIONIS ORATORII NUNCUPATÆ.

Dilecte Fili, Salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum dilectus filius noster Antonius
tt. SS. Joannis & Pauli presbyter Cardinalis Caraffa nuncupatus Bibliothecarius Apo-
stolicus nobis retulerit, a te primum Annalium Ecclesiasticorum volumen editum, alia-
que propediem edenda esse, opus non minus doce quam fideliter a te scriptum, &
ad totius antiquitatis Ecclesiastica notitiam comparandam valde utile: quibus nimurum
non tantum res gesta exacte per annos singulos recensentur, & qua de his oborta sunt controver-
sia eluidantur, sed etiam ipsi Apostolicarum traditionum fontes purissimi aperiuntur, atque here-
ticorum mendacia confutantur: Nos qui eruditorum omnium favore solemus ingenia: cum tuam in
primis industriam, & egregiam pro Catholica Ecclesia navatam operam magnopere in Domino
commendemus: Cupientes, ut iidem a te editi, vel edendi Annales Ecclesiastici ad integrum re-
rum veritatem custodiendam serventur penitus incorrupti, & quam diligentissime fieri potest; typis
excudantur: ac demum ne a quoquam seu negligentia, seu malitia, mendis deformari, aut
aliter etiam forsan titulo mutato vel forma, mutari, corrupti, vel depravari possint: MOTU
PROPRIO & certa nostra scientia, omnibus, & singulis Christi fidelibus, praesertim librorum
impressoribus, ac Bibliopolis, quovis nomine nuncupatis, tam in urbe, & illius districtu, ac fla-
tu & ditione temporali nobis & S. R. E. mediate, vel immediate subjecta, sub quingentorum
ducatorum auri Camera Apostolica eo ipso applicantorum, nec non amissionis librorum atque ty-
porum: quam etiam per totam Italiam & extra eam ubivis gentium, & locorum constitutis,
sub Excommunicationis majoris late sententia panis eo ipso abique alia declaratione incurrendis
Auctoritate Apostolica, tenore praesentium interdicimus & inhibemus, ne per decem annos a Data
praesentium computandos, Primum Tomum Annalium a te editum, & alios singulos a te edendos
totidem annorum spatio ab uniuscujusque eorum editione numerando, absque tua licentia imprimere, aliove
titulo, vel forma quovis pretextu mutatos, vel alio quocumque idiomate versos edere, vel sic editos vendere
seu venales tenere audeant, vel presumant. MANDANTES universis, & singulis, venerabilibus fratribus
nostris Patriarchis, Archiepiscopis, & aliis locorum ordinariis, eorumque Vicariis seu officialibus in
spiritualibus, generalibus ac in dicto nostro statu Ecclesiastico Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus,
Potesatibus, & aliis officialibus: ut quando & quoties per te, vel tuo nomine fuerint requisiti,
præmissa contra inobedientes exequantur, & observari faciant, invocato ad hoc, si opus fuerit,
auxilio brachii secularis. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis ac statutis,
& consuetudinibus, iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, pri-
vilegiis quoque indultis, & litteris Apostolicis quibusvis personis quomodolibet concessis, & con-
firmatis. Quibus omnibus, illorum tenores, ac si ad verbum insererentur praesentibus, pro suffi-
cienter expressis habentes, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, caterisque con-
trariis quibuscumque. Volumus autem ut praesentium litterarum exemplis etiam in ipsis volumini-
bus impressis eadem ubique fides habeatur, qua ipsis praesentibus haberetur, si forent exhibita, vel
ostensa. Datum Roma apud sanctum Marcum, sub annulo Piscatoris. Die XXVI. Junii. M. D.
LXXXVIII. Pontificatus nostri Anno quarto.

Tho. Thom. Gualtherius;

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO PATRI
E T D. N. SIXTO QVINTO
PONTIFICI MAXIMO

CÆSAR BARONIUS Congregationis Oratorii sempiternam felicitatem.

Antiquissima ac nobilissima gentes tanti momenti esse intellexerunt, BEATISSIME PATER
majorum res gestas perpetua memoria commendare, ut ad hujusmodi opus, veluti sacro-
sanctum, non omnes passim quantumlibet eruditos ac probos, sed præstantiores dumtaxat &
sacros viros admiserint. Etenim apud Ægyptios atque Chaldaeos (ut Josephus auctor est) ex
longissimis olim temporibus ejusmodi circa conscriptiones rerum gestarum diligentia fuit, ut
id muneris sacerdotibus tantum iniunxerint. Id quoque non minori, verum etiam potiori industria
ab antiquioribus Judais idem tradit esse curatum, apud quos eamdem conscribenda historia functionem
Pontifices solummodo atque Propheta explore solebant. Sed & Romani ab ipso Urbis exordio id ipsum
accuratissime præliterunt: nam scribendorum Annalium facultatem penes se Pontifices retinebant: ut
plane appareat, nonnisi impellente numine, tot gentes adeo inter se diversas locorumq. intervallo di-
stantes, perinde ac populum unum, uni subditum Domino, eidem veluti præscripta sibi divinitus legi
obtemperantem, in unam eamdemq. ea de re sententiam convenisse. Quod igitur a tot gentibus solerti-
sima fuerat procuratum industria, in Ecclesia Christi nequaquam fuit oscitante a majoribus præter-
missum atque neglexitum: nam ab ipsis propemodum Ecclesia Romana cunabulis, summus Christiana re-
ligionis Antistes sanctus Clemens septem elegit Notarios, qui in idem opus strenue ac diligenter in-
cumberent: quibus postea totidem additi sunt Subdiaconi cognitores. Qua omnia diligentissime scripta
atque recognita, a Romano Pontifice, singula pariter exactissime disquirente, in publicis Ecclesia Ta-
bulariis condebantur. Sed hac ipsa sans accurato studio comparata, fide publica obsignata, summaq.
Apparatus in Baronium

Ex tomo
II. Anna-
lium,
Joseph.
contra A-
pionem
lib. I.

Rom. Pont.
in Clemen-
te.

Rom. Pont.
in Fabia-
no.

Rom. Pont.
in Antero.

F f f

diligentia custodita (proh dolor !) in savissimo atque variissimo illo Christiani Orbis incendio , face publica , Diocletiani Imperatoris edito ubique promulgato summa jactura maximoq; totius Ecclesia detrimento , impie nimis absque delectu una cum sacris divinis Scriptura libris concremata fuere ; adeo ut vix pauca quadam , veluti tenues ex bufo reliquia , superfuerint . Ad hac igitur colligenda , aliaq. ruinis aliis immensa pene aggerum mole obruta , & alta oblitione sepulta , e ruderibus in lucem denuo vendicanda , omnis semper nostra solertia (longat jam in opus etate contrita) summo studio atque industria laboravit : Hac , inquam , Sanctitas tua , satis sibi cognita atque probata , Vaticanis quoque excudenda fore pralis , apposito sacro chirographo , sua auctoritate mandavit . Editus itaque jam primus Annalium tomus , tua benedictione insigniter roboratus summaq. tua gratia praelare admodum illustratus , atque litteris Apostolicis egregie communitus , mirifico eruditorum applausu ubique susceptus est ; quod adgratulantes non pauci suis humanissime datis ad me saepe litteris significarunt . Sed ecce , quem tua pariter benedictione feliciter auspicati sumus , secundum Annalium tomum : idem divina gratia absolutus Beatitudini tua itidem se offert benedicendus : ut sic (quod in divinis benedictionibus est) sit benedictus egrediens & ingrediens , domiq. ac foris benedictionibus repleteatur . Novi plane , SANCTISSIME PATER (liceat quod verum est , libere profiteri) novi , inquam , quanta vis Apostolicis benedictionibus insit : quippe quibus mox divinus favor adspiret ; earumdemq. virtute (quod in me sum expertus) qua arida terra est , aquis exundet ; & qua sterilis , frugum ubertate latetur : adeo ut ex divina illius quoque benedictionis prescripto apprehendat tritura vindemiam , & vindemia occupet summa ubertate fementem . Nam needum quidem absoluto primo Annalium tomo , in editione secundi fuit laborandum s; eodemq. nec penitus consummato , tertius tomus importune se manibus ingerit exscribendum , eliminandus pariter & excudendum . Quare cum nullus prorsus a laboribus sibi invicem succedentibus , immo & sepe arctantibus ac comprimentibus , detur respirandi locus ; excusione , veniaq. dignum me existimet Sanctitas tua , si , quod pridem pollicitus eram , singulis annis singulos tomos edere , prescriptum terminum exceedere videtur . Non enim temporis aque ac sumptuum , quos ad perficiendum opus satis esse sciebam , ratiō recte subduci potuit : siquidem , quod compertum satis habui , res maximi ponderis haud possunt curriculi velocitate moveri , vel trochlea unius volubilitate sustollari ; sed (quod vidimus in obeliscis tuo iussu nuper erectis) pernultis opus est machinis , ut vel lento moveri gradu , ac sensim erigi , superq. bases valeant recta linea collocari . Dabo tamen operam , ut pollicitum tempus haud longius pratergrediar : nam nec si vellem , differre licet , viris cruditis litterarum me suarum stimulis undique impellentibus : sed & ipsa atas ad senium vergens , opus maturare , magnopere persuadet . Succumbent plane oneri gravissimo vires impares : sed videlicet tantum fiduciam de Apostolica benedictione concipio : quam , licet indignus submissio tamen animo vehementer exposco : Quia copiose a tua Beatitudine impertita , idem qui caput in nobis opus bonum , ipse perficiet , confirmabit , solidabitque . Vale BEATISSIME PATER . Deus autem pacis conterat satanam velociter sub pedibus tuis .

FEDERICO BORROMEO

S. R. E. DIACONO CARDINALI AMPLISSIMO

CÆSAR BARONIUS Felicitatem .

MAgno quidem & gravi damno tunc , Cardinalis amplissime , affecta est Ecclesia Dei , cum Carolus Borromeus Cardinalis S. Praxedis (cuius pia dignaq. memoria in benedictione est) non tam immatura sibi , quam bonis omnibus acerba morte ex hoc exilio arumoso ad castellum patriam commigravit . In eo enim adeo divina gratia splendor eluxit , ut ipsum omnes alterum Ambrosium non immerito predicarent . At qui sublimum suarum virtutum summi potentia omnium animos sibi devinxit , me ipsum artioribus charitatis vinculis obligavit , ut cum omni genere observantia , studii , atque officii colere , celebrare , ac frequentare statuerim , destinaverimq. has meas lucubrations , licet tenues , si quando darentur in lucem , eidem in primis offerre , magnum inde fulgorem consecuturas , si illustrata ejus nominis gloria edcentur . Id præterea ut faciem , compellobat , & quasi jure debitum exigebat immensus ejus amor , quo me collegasq. fratres meos prosequebatur , resq. nostras auctoritate & patrocinio confovebat . Eo autem ad aeterna premia (ut pie credimus) evocato , sane dolebam , quasi abrupto filo , spem mei desiderii concidisse : sed Dei providentia , qui graviora dannâ sarcire , & dolorem bonorum non parum lenire , atque demortui semen in fratre superstite excitare statuit , te nobis dedit , & ipsum in te reddidit , sic meam jacturam dupli emolumento compensans ; cum liceat hac nostra ejus jam viventis in calis clariori atque celebriori memoria insignire , necnon tuo tanto nomine consignare . Siquidem ratio videtur exigere , ut quæ illi elaborata erant , tibi jure optimo persolvantur , qui illius eti minus mortalium & caducorum bonorum , qua jampridem cum aeternis , aucto fænore , commutaverat , virtutum tamen relitus es locupletissimus heres ; id quidem moribus tuis , veluti testamenti vivis tabulis , aperte testantibus . Non assessor , Deus scit : taceremq. libentius , nisi hac tibi jam currenti urgentia fore calcaria judicarem , sciremq. Deo rem gratam fatturum : nam propheticò oraculo declaratur , eos illi placere , qui timentes Dominum laudibus celebrant . Ex sententia plane ei accidit , ut summo labore a:que industria , divina inspirante gratia , partas divitias spirituales in te transferret , atque secundo germine feliciter propagaret . Id namque semper fuerat meditatus (quod & sedulo curabat officio) ut te puerum , instar purissima cera suis compositum manibus formaret in virum onani ex parte perfectum . Sed dum ad absolutum omnibus numeris virtutis exemplar te studuit conformare , suam in te expressit imaginem : quam quidem cum ex iisdem lineamentis eamdem ferme esse omnes intelligent , gaudent ipsum in te conspicere redivivum , & in tua adolescentia resuscitare . Hanc attentius proxime spectans Sanctissimus Dominus noster SIXTUS QUINTUS Pontifex Maximus , ut eamdem ipsissimam in omnibus redderet , qui tantum deesse videbantur , colores apposuit ; cum te exornans purpura , creavit S. R. E. Diaconum Cardinalem : id summis votis expetente populo Christiano , idq. divino Spiritu (liberè dixerim) imperante Quam felix , quam faustum nomen Cardinalis Borromei Fidelium auribus tunc restitutum infonuit , cum tu , qui ille ipse moribus videbaris , dignitatis etiam gradu idem es- ses , ac nomine pariter dicereris ! Quamobrem ad summam illam spem concipiendam omnium te intuentium animos erigis , ut , qui instar Eliae in Elia pallio , amplissima illius dignitatis es insignia consecutus , duplicitis quoque ejus spiritus heres fias . Id ut feliciter assequaris , cum omnes exoptent , ego in primis summo expeto desiderio : qui cum illum in te maxime veneror , te in ipso plurimum diligo

diligo; dumq. cum in te contemplos, te complector; & magnopere colo, cum ipsum recolo. Sic igitur oppignoratas illius summae virtutis meritis has meas lucubrationes jure tibi rependo easq. offero, quibus scio te plurimum delectari. Accubanti namque tibi mensa illi, quam opipare divina Sapientia pra-
paravit, voratisq. jam aido pectora Theologica disciplina Scholasticis facultatibus, haustoq. craterem, quem Hebraicis miscuit tibi laticibus: adhuc avidius esurienti eadem apparatu regio nova infert ferula ex oecisis tauris illis atque altilibus Evangelicis. Praestat enim hæc præsens tomus secundus An- Proverb.9.
naliū, quo excitata ab Imperatoribus Ethniciis immanes persecutiones in Ecclesiam continentur, mar- Matt.22.
tyrumq. cades, immo vistoria atque triumphi glorioſissimi describuntur: sed & innumerā hereticorum certamina, deq. illorum superata perfidia trophea præclaras narrantur. Ex quibus etiam eadem Sapien- Proverb.8.
tia sic ludens in Orbe terrarum, cum leones ovibus superat, & columbis serpentes exagitat, perju-
cunda tibi nobili dignoq. conviva exhibet acroamata. His fruere & delectare. Vale, viveq. felici-
ter semper Catholica Ecclesia profuturus.

PIO AC VERITATIS STUDIOSO LECTORI

CÆSAR BARONIUS.

Argumenti quidem ratio postularet, pie Lector, ut aggressurum te secundi tomī Annalium lectionem, de nostro instituto pluribus moneremus: nisi equum esset existimare, te eamdem haud imparatum atque adeo obiter auspicaturum; sed potius (quod rerum ordo ac temporum a te exigit) decurso eorumdem Annalium primo tomo, quo in ejus exordio præfati sumus, tibi perspecta, eadem ad reliquorum cognitionem satis esse. Non enim ista in plures tomos facta partitio, est argumenti diversitatis indicium, sed temporum potius discriminatio quadam, & unius operis opportuna facta in plura volumina sectio. Cum igitur unum idemq. librorum omnium sit argumentum: unum satis fuerit in ipsis primi tomī Annalium fronte totius structura præposuisse tibi semel exemplars ut non sit necesse eadem cum fastidio ſape repetere, & cum molestia crebrius inculcare. Caterum his a te rēſte percognitis, illius tamen nostri instituti te oportet frequentius meminisse; nos haud esse pollicitos (quod rudis fortasse Lector optasset) simplicem tantum rerum gestarum absque aliqua exquiza indagatione veritatis (quam historica narratio potissimum efflagitare videtur) cursu recto ac sine vorticibus questionum placideq. fluentem orationem: sed (quod certo sciremus eruditissimos viros veherenter expetere) ſpondiffe pro viribus elucidationem locorum difficultium, quibus Ecclesiastica abundat historia; enodationem quoque perplexitatum, quibus eadem omni ex parte implicata paſſimq. obvoluta conspicitur. Quo quidem nomine devinximus jam nobis animos disertissimorum virorum, qui, datis ad nos litteris, id ingenue professi sunt. Sed & exigente nostri facili statu infelicissimo, quo unum illud omnium, maximum in eo apparuit studium hereticorum & cura propensor, ut antiquos terminos a Sanctis Apostolis eorumq. successoribus constitutos omnino convellerent: oportuit nos Apostolicas tradiciones, perinde ac bases quasdam Ecclesiasticarum rerum gestarum, firmiter collocaſſe, ac solidius stabilisse. Quibus semel jactis quasi totius adificij ab initio fundamentis, qua super ea imposta moles exurgit, gratiore atque jucundiore jam tibi sui repreſentabit aspe-ctum. De cuius quoque structura, dum legendo conjectaris nostra vestigia, tecum interdum familiarif-ſime colloqui, & prout se occasio obtulerit, de pluribus admonere, haud molestum erit. Illud de- num tibi in omnibus persuadeas, nos tuos progressus magnopers desiderare: & quo magis magisq. proficias, in hoc consilium omne nostrum invigilare, excubare industria, atque laborare ingenium, certo ſcias. Quinetiam tibi & eruditiorum fratrum nostrorum studium ſolertiaſſimum pollicemur, qui eodem noſtris Annales redigent in epitomen, ex iisdemq. ſcorſum Vitas Romanorum Pontificum in tui gratiam atque commodum jam colligere parant. Vale.

Hic subiicit Author appendicem ad lectorem achaibolicum, qua cum in editione Vallicellana praefationi generali addita sit; omittendam hic ad evitandam moleſtam repetitionem judico.

PHILIPPO III.

HISpaniarum Regi CATHOLICO POTENTISSIMO

ET INVICTISSIMO

CÆSAR BARONIUS Congregationis Oratori Presbyter sempiternam felicitatem.

QUID Deo, quid Principibus debeatur, Apostolorum Princeps brevi illa sententia defini- Ex Tomo vit: Dcum timete, Regem honorificate. Qui vero inter Deum atque Reges medijs interce- III. Anna- dunt Sacerdotes, dupli dignos honore Paulus Apostolus judicavit. His ego legibus parens, lium! ante omnes summo totius Christiana religionis Antifliti duplex minus, nempe primum & secundum Annalium Tomos obtuli: Hic vero tertius ex Constantini Magni magnis rebus ge- 1. Petr. 2: sis contextus, tibi, PHILIPPE Regum maxime, de industria (quod Samuel dixit) servatus est, 1. Tim. 7: Regum plane minus, ex Regiis depromptum theſſuris, Rege maxime pio dignum: Regum namque est Annales legere; quos ex eorum lectione magnos constat fecisse progressus, animumque ad res ma- 1. Reg. 9: gnas inchoandas & perficiendas erexisse; cuius rei eti⁹ complura ſuppeterem posſent exempla; unum vel alterum ex ſacris litteris adduxisse, contenti erimus. Certe ex Annalium lectione potentissimus ille Rex Aſſuerus, quid virtuti, quid ſceleri deberetur, accepit; ſummoque iuſtitia libramento, ſuum cuique tribuens, pericitantem ſub gladio Dei populum liberavit, atque ſuperbiſſimum Aman infami ſupplicio condennavit. Sed & Darius Rex una Annalium inspectione pietatem didicit, cum ex Cyri Regis, præſcripto non ſolum adverſarios Iudaorum adificantium Dei templum cohibuit, verum 1. Esdr. 6: etiam immensa molis opus ſuis ſumptibus abſolvendum, & ſacrificia immolanda, ut dignum erat Regia munificencia, curavit; novitque Deum timere quem & Iudaorum precibus optavit ſibi eſſe placatum.

Quod igitur Regem decet accipere, aque congruit a ſacerdote tibi ortu & origine ſubditio imperi-
tiri. Non enim eximit ſacerdotium ab illa penitulatione tributi, qua ſcilicet Reges poſſent offici san-

Matth. 17. Etiores; persolventes aliis censem, ex quo diiores reddantur. Docuit nos Dominus, quodnam sacerdotes pendere debeant Regibus tributum, faterem nempe, cumdemque in ore piscis inventum, quem & iuſſu Domini Petrus hamo piscatus eset, quatuor drachmarum pretii nummum. Quibus ſymbolicis formulis, veluti hieroglyphicis characteribus, una fides Catholica quatuor Evangelii conſignata oreque Apoſtolicō pradicta ostenditur.

Quod quidem tributi genus a me Amplissima Majestati tue, non ut indigenti persolvitur, ut-pote hinc divitiis largiter affluenti, ex eisque universum Novum Orbem (quod plane est valde admirandum) ubertim locupletanti; sed quod religio pietasque tua id jure suo quodammodo exigat; & obsequium, ſtudium, observantiaque in te mea hoc ipsum postulare omnino videatur. Quamobrem quod mearum partium est, imperatum divina lege tributum infero in magnum illud tuae pietatis Aerarium, persolvens faterem illum in ore illius piscis inventum, quem Christus ipse salutari ſigno, mira quadam ratione de calo piscatus, oſtenſa nimirum calitus Crucis, velut hamo, vincendi ſpe, dulci captum eſca, e fluctibus impietatis ad littus eductum Eccleſia pertraxit ad fidem magnus ſane pifcits, in cuius ore fater inventus tot poſteros ditaqvit Imperatores. Penditur hic ipſe a me tibi, dum qua ab eadem Constantino in fide capiſſenda, tuenda, illuſtranda, amplificanda, & ad exterios longe lateque propaganda geſta ſunt, annis ſingulis, tertio hoc Annalium Tomo, ſumma fide potiſſimum exhibentur.

Accipe ergo grato animo, quod pio affectu persolvitur, ſacerdotale tributum, faterem ſacrum, numiſma nobile, imagine Caſaris inſignitum, tibi tamquam Caſari debitum a Caſare exhibitum, Regique Catholico jure penſum; quod & praclaro fidei ſigno, ſalutifera Crucis vexillo, extat impressum: illud vero tunc locupletius exhibendum, cum ex ſucepto ſemel munere, res a te pie ſancteque geſta annis ſingulis, iisdem Annalibus ſuo quaue tempore feliciter intexentur, quas posteri Reges ſint admiraturi, utinam & imitatūri; cum de te longe plura atque majora vere narata eſſe comperient, quam, nec Xenophon in Cyro effinxit, neque de Christianis Principibus multa abbinc retro ſacula confpexere. Vale, Rex inclite, Christianorum Regum maximum decus & ornamentum: teque ardentiffimo ſtudio Catholicam fidem strenue protegentem, ac latiffime propagantem, diu ſuperlitem Deus conſervet in columnen; atque demum immortalis quoque gloria corona fulgentiſſima auctum, in conſortium Regni caeleſtis accipiat.

AUGUSTINO CUSANO

S. R. E. PRESBYTERO CARD. AMPLISSIMO
CÆSAR BARONIUS FELICITATEM.

Matt. 10. Xigit officium quod equitas imperat, atque in primis ratio persuadet, Cardinalis Amplissime, ut Annales nostri tandem, licet ſero, de acceptis beneficiis gratias relatuſi, te convenient; quos adhuc in cunabulis poſtos benevolentia fovilli, munificentiaque laſtali. Cum enim magno Dei confilio negotia illa domesicia te quietis amantem, vel invitum, Romam pertraxerint; quamvis paterent tibi, ſi voluiffes, per ampla ad habendum palatia; tu tamen Augustine, Hieronymi gloria anulus, illis omnino ſpremis, ad Bethlehem diveriſiſt ad noſtras, inquinam, ſub titulo Deipara Virginis humiles ades: ubi biennio commoratus, cum primum oculos in meas lucubrations adhuc plane informes & rudes conjeclisti, illarum amore captus, ad eas excolendas, & ocyus absolvendas, opem ſedulo contulisti. Liceat mihi, quod in angulo geſtum eſt praedicare, auctoritate Domini, ſuper recta: necnon de te illud Apoſtoli magnum gloria praconium uſurpare: nullus mihi communicavit in ratione dati & accepti, niſi tu ſolus.

Atqui quamvis magna ſint hac & qualibet gratiarum actione majora videri poſſint, minima tamen apparent, ſi conferantur cum uberrimo illo catenarum virtutum tuarum promptuario, tunc nobis milie actibus patefacto, cum ex eis quid ſeniores in te mirarentur imitarenturq. juniores, copioſiſſime invenirent: quippe cum te ipsum in omnibus exhiberes absolutiſſimum virtutum exemplar, nec illud quidem recens eſformatum, ſed longiore uſu jam ante probatum: Cujus cum natura ipſa, rerum magiſtra, prima quadam lineamenta duxit probitatis, eaque adeo nota, ut te domo primo egredientem cum adolescentulum uſcepſiſſe florentiſſima Italia Academia Juris prudentia imbuendum; admirantibus ferme omnibus pre miraculo, ſeniorum te ipsum, magiſtrumque morum invenerint: accedens inſuper praeceſſens manus artificis Caroli Borromai Cardinalis S. Praxedis, patria tua Archiepifcopi digna memoria, numeris omnibus abſolutum reddidit.

Ita quidem in te olim a pueritia, ſummus ille rerum opifex Deus Optimus Maximus ſtatuerat in Templo ſancto ſuo ingentis columnæ jecit fundamenta virtutum; magnamque deſuper molem erigens, cunctantem te, detrectantemque, nec niſi ſpirituali obſequente imperio, ad ampliſſimorum magiſtratum vocavit honeſtiſſam functionem, atque denum elegit S. R. E. Diaconum Cardinalem, auxilique presbyteratu. Quo tanto dignatus honore, quamvis intus ob praſtantem illam animi tui humilitatem ſub purpura duplo palleas, foris tamen pra oculis omnium maxima reſplendes claritudine, atque illa quidem non tam ex dignitatis ſplendore, quam ex virtutum radiis longe lateque fulgentibus comparata. Quo nomine cum boni omnes Deo ſe plurimum debere fateantur, quid in tanta facili bujus pravorum morum offuſa caligine, latenter lucernam ſub modio, extulit ſuper candela bruna lucentem omnibus; ego in primis, qui eo amplius tam magno bono fruor, quo diuerna confuetudine tibi proprius accedo, Deo me magis devinſtum eſſe profiteor; tibique cum ob virtutum praeflora merita, tum ob collata tua in me plurima beneficia, obſtrictum quam maxime.

Quorum gratia, cum Tomi hujuſ oblatio, levifimma compensatio videatur; finge tibi, quot in eo ſunt charta quoſ versuſ, dictioneſ, ſyllabe, littera, ac denique apiceſ, tot eſſe ora clamantia, jugiterque dicentia: Gratias tibi referimus immortales, cuius munere coauimus, ut e latebris in apertam lucem progrederemur. Nec nos modo id ipsuſ ingenuę profiteri aquum fuerit, ſed & uniuersam Oratorii Congregationem, matrem noſtran: cui per te, nimirum opera tua, pio ſane ac ſaluberrimo confilio, te, inquam, pronot ore, te autore, incomparabilis theſauruſ ille obuenit, ſanctorum videlicet martyrum Papia & Mauri corporum pignus duplex a Sixto V. Pontifice Maximo ad

ad eternam rei memoriam ipsi dono datum. Quamobrem quantum praelata ista tam sinceri tang.
eximii tui erga nos amoris monumenta excreverint, tantumdem nostra in te observantia debi-
teque gratitudinis subinde augebitur cumulus; & tanta demum utrinque fiet accessio, quantam ven-
tiorum deinceps faculorum nulla umquam debere possit oblivio. Vale.

PIO AC VERITATIS STUDIOSO LECTORI

CÆSAR BARONIUS S.

ECCE tertium tibi, Lector, exhibemus nostrorum Annalium Tomum, quem te avidius
expetuisse, expectasseque scimus; utpote qui probe noveris difficillimas in eo pertrahandas
esse quastiones, perplexitatesque pene insolubiles evadendas: ut & jure existimare po-
tueris, haud ita liberam atque securam, ut in ceteris, esse progressuram orationem dubia-
rum rerum trepidatione cunctantem. Ita sane. At illud certe quidem non te preterit, a
labore improbo vinci omnia, si præsertim divinus favor aspiret, cui potissimum inniti consue-
vimus.

Quid autem in hoc Tomo elaborando vigilans nostrum studium tibi præstiterit, judicabis tu ipse,
eum magno otio cuncta perlegeris: non enim te volumus tantummodo eorumdem Annalium inspecto-
rem, sed curiosissimum exploratorem, & (quod magis expetimus) proficuum tibi, aliisque fructuo-
sum esse lectorem. Hujus namque rei gratia ejusmodi suscepimus laboris immensi provinciam; nimi-
rum, ut, excurrendo ab exordio Christi Regni in præsentem usque diem annorum singulorum perio-
dos, unam eamdemque semper fuisse intelligas Catholicam fidem, perseverasseque jugiter unam
Ecclesiam, vicissudine tamen rerum & temporum agitatam. Ut enim catenam unam conficiunt
connexi annulis annuli; ita anni annis conjuncti pluribus annorum circulis unum idemque opus
perficiunt, atque unam tibi eamdemque semper existentem representant Ecclesiam: quo quidem pia-
menti, verique solummodo cupida, nihil accidere gratius, nihilque potest esse jucundius; dum
Christianam fidem, quam credit, eamdem ab ipso Ecclesia exordio cunctis faculis traditam, illi-
bitate servatam, sancteque custoditam considerat.

Sed & doceant te, (qui scopus historia est) majorum facta prudentiam, illam videlicet, qua divini Rom. 8.
Spiritus est, atque pacem, ex sententia Apostoli, vitamque conciliat: admoneantq. te pariter, ut Baruch. 3.
devites huic longe contrariam fatuam illam facili prudentiam, tetro mortis nomine definitam, a fi-
liis Agar, reprobis scilicet omnibus, tantopere perquisitam. Hoc quidem persicile assequeris, cum totum hunc Annalium cursum (qui, sicut omne tempus die ac nocte, contrariarum rerum vicissudine
voltur & interpolatur) attente contemplans; quid bonum, quidve sit malum, intelliges; qui item
lucis, quive filii sunt tenebrarum, addistes; qui denique regia gradiantur via, quive non resto pede
incedant ad Evangelii veritatem, vel claudicent in utramque partem, plane cognoscet. Sunt enim,
proh dolor! & Ecclesia filii, & fidei Catholicae professores, qui, etiæ Babylonica fornacis ignem impie-
tate succensum carent, sumo tamen non carent, dum inconsulte nimis Ecclesiasticam auctoritatem de-
primunt atque contemnunt, quam recentiores heretici penitus convellere atque prostertere satagunt:
cum par esset, hoc potissimum tempore, quo ea ab adversariis impugnatur, a filiis Ecclesia defendi,
erigi, atque firmari; ipsamque imitari naturam, qua tunc assurgit vehementiore conatu, cum contra-
riis laceffitur; legeque Spiritus tunc ardenteribus animis repugnare, cum acerbiora adversariorum
certamina ingruunt. Nam in Christi fidelibus tunc Ecclesia fortior semper apparuit, cum gravioribus
fuit præritis appetita.

At quid hoc perditissimo tempore? Cum enim Dominus dicat: Qui non colligit mecum, dispergit; & Luc 11.
qui non est mecum, contra me est: eususnam, quaso, ordinis hi censendi erunt, & in quorum re-
digendi classem; qui hac ex parte, etiæ non cum adversariis, pro adversariis tamen co modo dimicare
noscuntur? Tu ipse dicas, quid sentias. Sed hac hastenus. Provo te in omnibus ad ipsorum Annalium
lectionem, in quibus expressam quolibet tempore habes cum fidei Christiana veritate, eam qua
ex Deo est, & a Sanctis receptam, probatamque usu prudentiam. Hos, Lector, lege ex Annalibus fru-
ctus, iisdemque fruere, atque vale.

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO PATRI

ET D. N. CLEMENTI VIII. PONTIF. MAXIMO

CÆSAR BARONIUS CONGREGATIONIS
Oratorii Presbyter sempiternam felicitatem.

DIVINO plane nutu factum esse videtur, Beatissime Pater, ut qui tempore Sixti Quinti san- Ex Tomo
cta memoria Pontificis Maximi Annales nostri in lucem prodire coepissent, eorumdem Tomus IV.
quartus, quarto tibi ejusdem in sede Pontificia successori jure debitus persolvatur: & qui-
dem auspiciis felicissimis, afferens secum sua tractatione quatuor illos Orientalis Ecclesia Anna-
veriices, sanctissimos Episcopos atque Doctores, Magnum Athanasium, Basilium iidem Ma-
gnum, Grégorium, Theologum summum, & Joannem eloquentia maximum cognomento Chrysostomum:
cumque sis adducens quatuor Occidentalis Ecclesia culmina, fidei columnas, luminaria magna, Orbis
miracula, Hilarium, Hieronymum, Ambrosium, & Augustinum; tantorum Patrum corona cingens thro-
num tuum, ipsis queque Angelis venerandum. Praclaris igitur hisce comitibus animosior offert sese sa-
cro conspectui tuo quartus hic mihi genitus partus; tibi vero primogenitus, expetens uti primogenitus
& te benedic, nec non quarto loro nato filio impetratam a Jacob benedictionem accipere; sed nimirum Genes. 27.
utilius tua Sanctitas ad declinandam invidiam, duas hasce benedictiones una illa compensabit, qua Genes. 49.
celestia eademque perennia tribuuntur. Hanc ut consequi merear, oro cupioque; iidem apud te existant
tanti proceres intercessores; quos ista tua erga me beneficentia tibi concilians, aliisque demerens officis,
magna ab eis exigere poteris beneficia, habiturus eos tibi jugiter afflentes in rebus difficillimis con-
sultores, consolatores in adversis, in adversarios propugnatores, & adjutores in pastorali onere susti-
nendo; tantoque vallatus agmine beatorum, omnipotens capta felicioribus successibus prosequaris ut-
Eccl.

Ecclesia gaudium impleatur: Quæ quidem post innumerabiles clades, postque tot Romanorum Pontificum brevi temporis spatio funera, ad electionem tuam divinitus inspiratam respirans tandem, lugubria vestimenta deposita, accipiens a Domino, secundum divinum oraculum, oleum gaudii pro luctu, pro cinere coronam, & pro spiritu maroris pallium laudis; ad spem quoque majorem erecta, ut in te quod sequitur impleatur; nimis, deserta a seculo adfices, ruinas antiquas erigas, & dissipatas civitates instaures, ipsas nomine Ecclesias ad fidem restitutas jam ab impietate prostratas. Majore vero perfunditur gaudio, cum tanta erigenda molis jacta jam videat fundamenta, & optata diu surgere menia a terra, erigique super bases suas ingentes columnas, dum ad summos honores optimos quoque provehis. Accedit ad latitia cumulum, quod aspiciat diu extorrem restitui Ecclesiasticam disciplinam, vigilare morum censuram, reviviscere sui observantia leges, sacrosque canones pristino nitore florescere, cibiberi improborum audaciam, postliminio revocari exalem probitatem, sacrarumque rerum scientiam excoli vehementius.

Ingens plane se hic aperiret curriculum orationi mea, si vellem eam per amplissimum campum virtutum tuarum laxatis quasi habenis immittere; sed illas ut contraham, facit perpetua atque admirabilis modestia tua, qua soles laudes existimare jacula, & hostes credere laudatores. Sed quando hoc mibi nulla ratione conceditur; reliquum est, ut (secundum illud Apostoli: Sive excedimus, Deos sive sobrii sumus, vobis) quoniam cogitur oratio per tuas laudes transfigilare jejuna; eamdem concitatam semel, sinam effuso cursu prorumpere in laudes Dei, & uberes gratiarum actiones, in quibus nullanz timere possit invidiam, nec suspicionem adulacionis incurtere, cum & impellatur religione, atque urgetur ex debito. Etenim quis impie & ingrate nimis tot tantaque Dei dona tibi pro salute omnium attributa duxerit esse obvolvenda silentio, & iniqua oblivionis veluti nube obscuranda, ac non potius pro illis Deo optino maximo omnium bonorum auctori immortales immensasque gratias & agendas & habendas esse consuerit? cum vel ab ipsis incunabulis sua providentia (ut una Propheta sententia cunctæ complectat) te circumduxerit & docuerit, & custodierit ut pupillam oculi sui & parentem illum in primis tribuens, maximum nostri faculi decus; qui cum sapientia polleret ac rerum scientia, duabus hisce aliis te sicut aquila provocans ad volandum pullum suum, docuit suo ductu ima despicere, ac sublimia petcre quam celerrimo volatu: Sed cito nimis altius se efferens, & sese in calcibus abdans, ab oculis subductus est tuis; verum reliquit tibi, quem sequereris ducem prævium, morum magistrum, virtutum vivum exemplar, Joannem clarissima memoria germanum fratrem tuum, magnum illum S. R. E. Cardinalem quavis laude majorem; qui providum agens aurigam credita sibi quadriga, quatuor fratres summa concordia moderatus, dignos Apostolica Sedis dignis obsequiis mancipavit; te vero præcipue propensiore cura atque solertiore industria, veluti præscius futurorum ad perfectiorem imaginem probitatis excoluit, ad hoc a Deo tamdiu cali civis agere permisus in terris, donec suscepit opus absolveret: Qui ex hac vita recedens, amplissimi te patrimonii reliquit haredem, sapientia scilicet ipsius fidei a Deo commissa, in te postea plene atque integre transferenda; qua individua tibi semper sociis jungeretur & comes, confessura tecum in eminentioribus Ecclesia tribunalibus, progressura pariter ad remotiores provincias in Romana Ecclesia honestissimis functionibus, conciliatura tibi Reges & Principes, ac cuncta denique dextere confectura; qua item duce, tandem tu, quasi alter David, fratribus tuorum natura minimus, Maximus Pontifex exorirere; ut merito gratias Deo referens, illud ipse ejusdem Davidis usurpare possis: Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me. Cum igitur pro his donis a Deo tibi communi hominum bono concessis divina bonitati ab omnibus sint gratia agenda; mihi certe id potissimum incumbit ex munere, quod in te Clemente Deus optimus maximus sumnum illum Clementem Petri Apostoli successorem mihi praeslit rediuit, cum eundem quem refers nomine, præteferas exemplo, insilensque tanti præcessoris vestigiis, sicut ille ad scribendas res gestas Notarios septem delegit, ita tua sanctitas aque sciens tantam haud negligendam esse provinciam (quam S. Augustinus expendens, magna fiducia dixit, Christiana religionis settanda esse caput historiam) ad prosequendos coptos Annales Pontificia munificencia opus urgere non cessas. Quo quidem nomine maximas Deo Patri luminum gratias agere debeo, qui ad lucubrationem meartum lucem, tantam lucernam sub modo super candelabrum constituit, illudque meis chartis perobscurus admiror, quo tanto fulgore illustrata splendetescerent: Ad cuius lumen elucubratum quartum hunc eorumdem Annalium tomum tibi ipsi, ut Christi Vicario, tuis adolutus pedibus, libens do, dono, dicoque. Tu vero, Summe Sacerdos (quod sacri muneris est) oblatum manipulum ad Deum eleva, ut consecretur, ut sic in eo reliqua messis benedicatur. Vale, Beatisse pater, teque in omnibus viis tuis Dominus feliciter antecedat.

O C T A V I O P A R A V I C I N O

S. R. E. P R E S B Y T E R O C A R D I N A L I A M P L I S S I M O

CÆSAR B A R O N I U S F E L I C I T A T E M.

RECTE sane atque ordine, Cardinalis amplissime, antiquo jure sancitum est, ut cederet terra irbor, in qua primum emisit planta radices. Qua ratione jus aliquod tibi quascum esse in nostris Annalibus vendicandis, aque conscientio; etenim quos modo vides in arbo rem excrevisse, olim extitit pusillus surculus in tuo solo plantatus, cum apud te degerem adolescens. Verum cum tempus adsit, ut & tu exigas, & ego reddam fructus ex arbore & ecce quartum afferro Annalium tomum. In cuius oblatione intelligas velim, ex hac parte nihil esse, quod queri possis, eos qui ante eos accepérunt, tibi esse prælatos; cum divina lege conset, quarti anni arborum fructus esse omnium præstantissimos, dignosque solos habitos qui Deo darentur, inferunturque divino conspectu: Ut hanc etiam ob causam, cum exhibeam potiora, cunctationem hanc non ingrati animi, sed propensoris studii indicem esse sentias: cum alioqui recorderis te puerum olim decerpisse eorumdem tenella manu primitias, dum in candidum illum cupidumque discendi animum tuum res gestas sanctorum Patrum quotidianis sermonibus instillarem, quas in nostri Oratorii auditorio mira venustate atque lepore, magna audientium voluptate ac plausu consuevisti annis pluribus recitare, admirantibus cunctis in puerili estate senilem in dicendo majestatem atque facundiam, junctamque cum simplicitate prudentiam: Talibus namque tantisque primordiis tua meruit pueritia consecrari; cum & non unius Chironis manus, sed certatim plurium sanctissimorum virorum sedulitas, summa industria, & assidua solicitude, longo tempore ad pulcherrimum virtutis exemplar te componere atque efformare

studuerint. At cum adolevit atas maiore incremento propagata virtutum; optime accidit, ut antequam conjicere posset in te oculos Aegyptia petulans; virgo illa castissima non habens maculam neque rugam, Dei Ecclesia te suis prævenerit optatis amplexibus, artloque amoris nodo devinxerit, cum sa- Genes. 39.
ceris ordinibus obligavit; astrinxerit vero tenacius, cum ut primum per atatem licuit, te sibi adjunxit in sponsum spiritualium federe nuptiarum; cuius sacri connubii pronubum esse voluit magnum il- lum Mediolanensis Ecclesia Archiepiscopum, S. R. E. Cardinalem digna memoria, Carolum Borromeum.

Cum vero in ea functione tibi ipsi, & ei qui te summo initiauerat sacerdotio, cumulate respon- deres, & numeris omnibus satisfaceres; quod exiguis palastræ locus ad experimentum virtutum vista sit una Alexandrina Ecclesia; Sextus Quintus sancta memoria Pontifex Maximus ad latiorem te cam- pum perduxit, & difficiliora certamina preparavit, cum ad Helvetios Nuntium misit, comprovincia- liumque Ecclesiarum Apostolicam visitationem adjunxit. Quot autem hic mibi facta, & quanta tui cum laude, qua a te utroque in munere exierunt, recensenda essent, nisi scirens me epistolam scri- bere, & non encomium texere? Quid demum? Agentem tamquam Abraham in Montanis, operi in- stantem, atque laboribus insudantem, ex inopinato quæsivit te tui cupida diu purpura, non tu il- lam; ornavit te, quo ipsa tuis virtutibus ornaretur, cum religiosa memoria Gregorius Papa XIV. cooptavit te in sacrum Senatum, allegens in numerum S. R. E. Cardinalium. Talem vero cum te hoc tempore convenient, inveniantque Annales nostri, quanta nos putas gestire latitia? qua etiam gratior atque jucundior efficitur memoria tristum. Etenim totius vita tua in banc usque diem trans- acta periodo quandam mibi imaginem reprobavimus Jacob ob pacem voluntarie exulantis, atque tandem ad propria cum conjugibus & liberis magna cum gloria revertentis, cum te sponte ob tranquilitatem extorrem, duplicitis dignitatis splendore conspicuum; Deo reduce, receperimus; in quarum altera Lia fecunditatem, in altera Rachelis pulchritudinem contemplemur. Hac cuncta adeo grandia Dei beneficia haud otiose ob oculos ponere, & in mentem tibi revocare putavimus, scriptisque nostris om- nibus testata reliquere, quo scias plures magnarum rerum tibi exaltiores imminere, Deum in pri- mis atque homines, addam etiam & te ipsum; etenim nemo abs te importunius exiget, quam exi- stimatio ipsa tua tecum a pueritia parta, in diesque incrementis majoribus austra, cui non satis sit prestatre communia, cum singularia quadam atque adeo mirifica postulet; licet de exactione secura, non quarat de fide tua dubitans fiducijsorem. Ceterum quod mearum partium reliquum est, rem paucis ab- solvam, quod non verbis, sed rebus mibi tecum transigendum sit. Age jure tuo utque tua vendica ti- bi mea cuncta; nihil enim justius contingere poterit, quam si qua Casaris labore parantur, debeantur Oſtavio augſtiora conanti. Vale.

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO PATRI

ET D. N. CLEMENTI VIII. PONTIF. MAXIMO:

CÆSAR BARONIUS CONGREGATIONIS
Oratorii Presbyter semipernam felicitatem.

Quos conficimus, te Pontifice, BEATISSIME PATER, Annalium Tomos, ut tibi debitos, sponte persolvimus: obtulimus nuper quartum, offerimus ecce quintum; eo- que libentius, quo scimus te & priorem grato animo accepisse, & sub tanta licet mole curarum (quod vix credere quisquam valeat) furtivis horis crebrius perlegisse. Si placuit ille, fortasse hie non minus gratus accedet; quippe qui sex sanctissimorum Ro- manorum Pontificum rerum præclare gestarum fulgore resplendeat, Anastasi nimurum, Innocentii, Zofimi, Bonifacii, Calestini, ac denique Sixti; quos omnes, ut Deo acceptos, & post obitum inter Santos adscriptos, florenti rediriva memoria annis singulis celebrare Ecclesia consuevit: Qui cum in omnibus digna successoribus imitanda exempla reliquerunt, tum in eo maxime altitudinem animi ostenderunt cum insigni pietate conjunctam, quod Dei Ecclesiam undique heretico- rum agminibus circumseptam, piratarum instar amicos simulantium, & se in eam obrudentium, admirabili quadam prudentia illibatam divinitus conservarunt.

Ex Tomo
V. Anna-
lium.

Videre namque est eum qui primitus occurrit, laudatissimum Anastassum circumacta & undi- que exagitata proditione Origenistarum periclitanti fidei presto esse, dum illius simplicitati illudentes Episcopi, nempe Siricii; qui de suo ingenio (ut sanctus inquit Hieronymus) ceteros astima- bat, feso in Ecclesiam, oblati Catholica fidei confessione Pontifici, subdole immisissent. At quales re vera essent, & se perspicue demonstratos, penitusque detectos, idem Anastassius mox anathema- tis illata sententia, profligavit; præclare admodum successoribus relinquens testatum, hereticorum panitentiam quantumlibet Catholica assertione fidei declaratam, & chirographo consignatam, haud fessine suscipiendam esse, sed suspensa lance judicii, prudentiore consilio, longioreque examine disqui- rendam.

His plane admonitus ejus in Pontificatu successor Innocentius, absolutum licet in Concilio Pa- lastino Pelagium suas dannantem hereses, & fidem Catholicam profitement, Synodalibus quantulibet litteris commendatum ac probatum Catholicum, non solum recipere defrectavit, sed pe- nitus respuit, immo & severiori censura dolosum hominem subicere voluit, atque excommunicationis sententia condemnare, admittentibus magno illo magistro Catholicæ Ecclesie Augustino & reliquis Africanis Episcopis, atque clamantibus, omnia ab eodem veteroso heresiarcha proditorie ac veteratore agi: Quin & tanto vehementius exclamarunt poster, crebrisque litteris fatigarunt, dicam, & exigitarunt Zofimum successorem Innocentii, cum perlatum est, Pelagium eundem, e- gusque collegam Calestium, oblati panitentia cum recta fidei confessione libellis, ad audienciam (etsi circa communionem) admissos & eorum causam ad Romana Ecclesia judicium revocatam: quos eamen inventos fallaces & fraudulentos idem Pontifex iterata damnationis sententia per- culit.

Par exemplum a Sexto Pontifice editum reperitur, dum ovina pelle contestus se intulit lu- pus in Urbem (Julianum dico Pelagianorum signiferum ceteris omnibus Catholicæ Ecclesie magis infestum) & ut sedem, de qua fuerat ante dejectus, recipere posset, simulata fide Catholicæ & fu- ta panitentia ipsum Pontificem decipere conatus est.

Sed quo minus uamittaretur, nec ulla ratione audiretur, Magnus ille Leo tunc Archidiaco-nus, ejus paulo post in Pontificia sede successor, summo animi vigore intercessit magno plauso ex-cipienti populo atque latitiae prosequente dignam versipellis hominis absque auditione repulsam.

Hac est plane veteris obseruantia arte constricta sibulis Romana Ecclesia disciplina, sacra fancia legibus, exemplis pluribus edita, & a sanctis patribus custodita, ut non pateat facilis aditus hereticis ad Ecclesiam redeuntibus, qui simulationis & fraudis vehementi suspicione la-horant.

Act. 5. 8. At longe severior hoc tempore (quod hic ipse exhibet Tomus) extitit de his Ecclesiastica O-
Photius in videntis Ecclesia constitutio, cum in sacro Episcoporum Concilio, Patrum omnium rogata sententia, canon saneitus est, idemque munitus subscriptione Episcoporum omnium, potissimum vero Sisini Con-
stantinopolitani & Theodoti Antiocheni clarissimorum Antistitum super ceteros eminentium, ne Massa-
lianii heretici sape recepti, & sape relapsi, sic crebro ludificantes Ecclesia Catholica maiestatem, ul-
latenus amplius reciperentur, etiam si millies penitentia libellos offerrent; quod scilicet cuncta illi
agerent simulate. Sala namque simulatio uberem perennemque divina misericordia fontem exiceat:
quam pra ceteris criminibus insectati sunt Apostoli, corundemque Princeps Petrus primo ultus est,
in Simonem magum sententiam damnationis intorquens, atque in Ananiam & Saphiram Apostoli-
ca severitatis distractum gladium repentino impetu vibrans.

Tertul. de Pudicit. Caterum numquam despexit, neque desperavit aliquando lapsorum Ecclesia Romana salutem; nec invidebat pia mater vita periclitantium filiorum, neque perditione morientium delectatur, qua publicis etiam affixis olim editis, delinquentes invitare consuevit ad veniam, simul & illices ad penitentiam imagines ob oculos ponere pastoris super humeros ovem gestantis, quas in sacris ca-
licibus exculpere soleret, vel pingere.

Matth. 3. Veruntamen cum omnibus vere penitentibus sinum aperit, & obvias manus extendit, non te-
mere ac sine delectu omnes accedentes excipere consuevit, quos prius instruens voce praconis jugiter
2. Petr. 1. illud inclamat: Facite fructum dignum penitentia: & Apostolico tonitruo semper intonat: Ma-
gis satagit, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciat: opera illa ex-
1. Tim. 1. gens, qua progrediantur (ut ait Apostolus) de corde puro, & conscientia bona, & fide non fi-
cta: quibus si careant qui penitentes ad eam se accedere profitentur, manus ipsa retrahat, & si-
num contrahat.

Examinans ista Gelasius doctissimus Romanorum Pontificum, scribens ad Euphemium Constantino-
politanum Episcopum: Quomodo, inquit, de corde puro, si hereticorum fuerint participatione polluta? Quomodo de conscientia bona, si malorum fuerint confusione permixta? Quomodo de fide non fi-
cta, si fuerint mixta cum perfidis? eadem rursus repetit idem Pontifex & inculcat, ut rem
magni ponderis, scribens ad Anastasium Imperatorem.

Apud Cyp. epist. 30. 31. Sic igitur semper ab antiqua Romana Ecclesia disciplina alienum fuit, ut inexploratis lapsis in-
dulgentia praecox occurrat. Quisnam enim in his pertractandis ejusdem mos vetus extiterit, ipsi
Romani Cleri digna elogia manifestant, cum sine Pontifice licet, cessante diu sede post decoratum
nobili martyrio Fabianum, ingruentem lapsorum turbam & pulsantem instantius Ecclesia fores,
atque ut admirerentur in communione urgentem repulit, quod id tentassent non praemissa longio-
ris temporis conciliatrice divina gratia penitentia: id quidem epistolis ad sanctum Cyprianum,
mirificum illum Carthaginem Episcopum, datis, his primis verbis iidem professi sunt: Mi-
rati sumus ad hoc usque profilire voluisse, ut tam urgenter, & tam immaturo atque acerbo tem-
pori, in tam ingenti & immenso crimine atque delicto pacem sibi non tam peterent, quam vin-
dicarent, immo jam & in calis habere se dicherent: ac rursum: Absit (inquiunt) ab Ecclesia
Romana, vigorem suum tam profana facilitate dimittere; & nervos severitatis, everfa fidei ma-
jestate, dissolvere: ut cum adhuc non tantum jaceant, sed & cadant, eversorum fratribus ruine
properata nimis remedia communicationum utique non profutura præstentur, & nova per misericor-
diam falsam vulnera veteribus transgressionis vulneribus imprimantur, ut miseris ad eversionem
majorem eripiantur & penitentia) quam scilicet præmittere tenerentur tamquam fidejussorem & ob-
sidem pacis Ecclesia impetrande. Quod si ea præstiterunt ex vitali Ecclesia corpori perpetuo inha-
rente divino Spiritu vivida atque vocalia membra; quid visibile caput, Romanum Pontificem ipsi
Christo conjunctum, & Christi ore loquentem, præstiturum fore crederemus? Sed de his hastenis;
baud enim patitur instituti ratio diutius immorari: satis namque est, degustanda propinasse perpau-
ca ex multis, qua præsens hic Tomus includit, forisque tamquam signa in fronte operis posuisse,
& imposuisse postibus de superata saepius irrepente clanculum hereticorum perfidia trophae preclaras
sanctissimum Pontificum: quorum vestigiis te fortiter firmiterque insisterem, Ecclesia universa latatur.

Jam vero (quod reliquum est) sanctis tuis, PATER BEATISSIME, pedibus advo-
latus, post duos oblatos Annalium Tomos amplissimam benedictionem illam expeto, quam post
duos allatos ad patrem Jacob filios Ephraim & Manasse, ab eodem sanctissimo Patriarcha ipsius
filius Joseph est feliciter consecutus. Custodiat te quam diutissime Deus incolumen & defendat, qui
turbulentissimo hoc tempore Ecclesia sua inscrutabili sua providentia voluit te esse prefectum.

RELIGIOSISSIMO AC SERENISSIMO PRINCIPI

G U I L L I E L M O C O M I T I

PALATINO RHENI UTRIUSQUE BAVARIÆ DUCI

CÆSAR BARONIUS Felicitatem.

Consuevimus, Serenissime Princeps, in singulis ferme Annalium tomis post Summum Ponti-
ficem epistola nuncupare aliquem ex inherentibus ipsi presbyteris sive diaconis Cardinalibus.
Quoniam vero sicuti Moysi non sacerdotes tantum atque Levita, sed & Josue potentissimus
dux exercitus assistere consuevit; ita & te religione pollentem, Magnum Ducem utriusque
Bavaria intime inha-rere sacro totius religionis Antistiti, certo scimus; hac epistola insigne
nomen tuum prosequi mearum partium esse duxi. In te enim, instar Josue, prægrande illud divino
munere miraculum editum quodammodo instaurari videtur temporibus nostris, quo Sol stare jubetur,
probi-

prohibetur penitus scorsum ad occasion labi; cum, inquam, absque terra obice nctis Sole illustrior Catholica fides super populum tibi subjectum semper lucens firma, immobilisque nutu Dci sit iussa consistere, qua aliis finitimiis provinciis, dilabens in Occidente in, tenebrosa post se noctis relinquit horrorem: Quia in re etiam Egypti noscuntur renovata prodigia, dum atra densaque obvolutis illis ubique caligine, dumtaxat in nova Geffen, Bavaria ipsa tua, veri Israelita jucundissima luce perfunduntur, veritatis Sole in meridie radiis claritatis & charitatis fulgor jugiter affulgente; ut impietatis frigus non sentiant, & glaciei perfidia sint expertes, atque uberrimo proventu spiritualium frugum perpetuo potiantur autumno.

His quidem omnibus tu ipse abundans & affluens, Romanam Ecclesiam in primis regia locupletasti munificentia, cum sacras Memorias sanctorum Martyrum praeclaris monumentis insigniter illustri: addidisti vero ad summum decorum lucis operibus filios lucis, cum abs te genitos Serenissimos Principes, regia ornamenta familia, absolutissima virtutum omnium exemplaria, ad Apostolicam sedem nascisti, visuros, & religioso veneraturos officio in ea sedentem vice Christi CLEMENTEM recens creatum Pontificem Maximum in quibus singulis tua augusta eluxit imago. Ita plane ad mensuram bonam, ex Evangelii prescripto, apposuisti confertam, coagitatam, atque supereffluentem. Bona quidem illa mensura fuit, quam boni Principes prastare consueverunt, cum Martyrum monumenta insigniter exornasti. At vero cum honorificentissimam legationem ad ipsum CLEMENTEM Summum Pontificem missam magorem existimasti, quam ut credi deberet clarissimis viris tibi subjectis, sed ea tantummodo dignos putasti sublimes Duces, ipsos Principes filios tuos, carissima pignora, nempe Philippum Ducem eundemque Reverendissimum Episcopum Ratisponensem, instar Timothei Apostolico munere decorantem honestissimam juventutem, simulque germanum ipsius fratrem Ferdinandum Ducem & Praefectum amplissime dignitatis, clariorem vero integerrima probitate: plane confertam mensuram addidisti, atque coagitam apposuisti: Tunc vero supereffluentem, aucto cumulo, superinfudisti, cum post paucos menses ipsum primogenitum tuum, Serenissimum Principem Maximilianum Regio Apparatu missi, accepturum a Sanctissimo Patriarcha, more majorum, benedictionem primogenito debitam.

Qui igitur tot tantisque Christianam religionem officiis excusat, & tam amplis Christi Vicarium, successorum Petri, istis praesertim temporibus, frequenter obsequiis, Romanamque Ecclesiam munericibus auget: par est ut eum onnes Fideles ament, colant, venerentur, omni studio prosequantur. Quo quidem nomine ego ipse (quod reverentia monet, ratio suadet, postulat magnitudo tuorum meritorum, implorat virtus, religio denique exigit) omnem exhibens tua Amplitudini observantiam, cultum praestantis, impendens obsequium, pendens tributum, persolvens debitum, quintum offero Annalium tomum: in cuius fronte, velut in Atrio exculpta columna, hac de te memoria conspicatur erecta, posteris fidem factura, mysticam Dei Arcam diu exuleni, apud te divertentem, religiosissime esse susceptam ac reverentissime assertavam; & typicum Davidem cum suis profugum abs te honorificentissime habitum, consecuturo ob digna merita una cum domo tua benedictionem a Domino impetratam Obededom, & in successoribus divinam promissionem Christi testamento firmatam veris filiis Berzellai. Vale Princeps maxime pie, teque Deus una cum Serenissimis Principibus filiis tuis sua dextera jugiter protegat atque conservet.

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO PATRI ET D. N. CLEMENTI VIII. PONTIF. MAXIMO CÆSAR BARONIUS CONGREGATIONIS Oratorii Presbyteri sempiternam felicitatem.

CUM sacra tractantur, BEATISSIME PATER, haud satis esse cuiilibet homini, praestantissimi licet ingenii, propriis niti viribus, certo illo declaratur exemplo, dum ad VI. Annalium. mechanica etiam elaboranda, fabro, et si rerum divini cultus opifici, tanta hac divinitus esse impedita, Moses affirmat (a): Implevit, inquit, Besaleel Dominus Spiritu Dei, sapientia, & intelligentia, & scientia, & omni doctrina ad excogitandum & faciendum opus in auro, & argento, & are, sculpensque lapidibus, & opere carpentario: quicquid fabre adinveniri potest, dedit, in corde ejus: Scd & adjecit (b), ut ita divino Spiritu bene confectum opus non ante sacro esset usi mancipandum, quam ab ipso Moyse fuisse cognitum & benedictum. Quia quidem omnia cum ipso, qui licet Deo sacranda, fabrilia tamen tractabat, divinitus dari decuerit: quanto eadem majori cumulo expetenda erunt ab eo, cui elucidanda rerum Ecclesiasticarum veritatis onus incumbit? nempe ut spiritu veritatis semper afflatus, veritate undique constans opus absolvat, atque illud ipsum denum antequam publice edat, ipso, qui Ecclesia praest, universali Pontifeci offerat cognoscendum atque benedicendum.

Hujus autem vetustissimi Ecclesia moris, & ab Apostolis ipsis egesta traditionis plerique manent ubique impressa vestigia, in primisque Doctoris Gentium, magnifica illa quidem: Etenim ut acceptum divinitus (quod ipse (c) testatur) Evangelium universa probaretur Ecclesia, ne in vacuum cucurisset; ad hoc ipsum ut cognosceretur a Petro, Hierosolymam venit, atque apud eum diebus quindecim mansit. Cujus Apostolici instituti memores qui post Apostolos vixerunt in Ecclesia sacrarum rerum scriptores, quos elucubabant commentarios, eosdem cognoscendos ac comprobando mittere consueverisse ad Ecclesia Romana Pontifice, prater alia qua praecesserunt exempla, præsens tomus id indicat factum a Sanctis Turibio Episcopo Asturicensi, ac Casario Arelatensi, insuper ab Honorato atque Gennadio Massiliensibus: quia enim isti adversus Priscillianistas sive Pelagianos hereticos conscripsere, eadem ad Leonem Magnum, ejusque successores Felicem atque Gelasium probanda miscre. Sed cum unus idemque mos esset universa Ecclesia, quod Occidentales fecisse diximus, id ipsum eodem tempore ab Orientalibus præstitum, certum est: etenim primaria totius Orientis Ecclesia Orthodoxus Antistes (Joannem dico Alexandrinum Episcopum) elaboratum a se adversus Pelagianos Apologiticum examinandum illum misit ad Gelasium Romanum Pontificem: Qui Apostolica, qua ceteris omnibus in Ecclesia Catholica emineret auctoritate, non de adhuc viventium tantum scriptis judicium protulit, sed Pontificia maiestate arbiter sedens, quotquot ab Apostolorum temporibus edita essent de Christiana religione volumina, ad censuram Ecclesiasticam revocavit; eaque cuncta exacte pervestigans, acute disquirens, atque examinans accurate, tamquam os (d) Domini, mundum segregavit ab immundo, & pretiosum separavit a vili; tanta sibi jure (d) Hier. Apparatus in Bronzum

- (a) Apoc. 3. vendicans legitimus Christi Vicarius, clavis Davidis (a) certus haeres; Cui Catholica veritati qui adversatur, Dei ordinationi ressistit; dispergereque convincitur, qui cum illo non colligit; sed & tamquam fur (b) arguitur atque latro, qui aliunde & non per ostium intrat, ab eo dumtaxat appetendum, qui scientia clavem hereditario jure possedit.

His ego admonitus, SANCTISSIME PATER, in primis quo debiliores sentio mei ingenii esse vires, eo enixius semper studui divinum auxilium implorare, ut quæ Deus sponte rerum sacrarum fabro concepsit, eadem rerum Ecclesiasticarum scriptori exposcenti non deneget; Inde vero summo labore partas meas omnes lucubrations (qualescumque illa sint) antequam edantur, more majorum, Romana Ecclesia severissima subjecere consuevi; easdemque probatas, Apostolica benedictione veluti divino quodam sigillo consignandas offerre, ut duplici munimento secura, nullo unquam possint adversantium labefactari conatus cum certum sit (c), nulla vi ventorum, vel imbrum impetu dissidi posse adfiscium illud, quod constat supra firmam petram habere solidum fundamentum.

Accipe igitur, post quartum & quintum, adhuc sextum hunc Annalium tomum, quem tuis auctoritate cognitum atque probatum, Pontificia benedictione locupletes. Ex eo quidem in armatis his atque deploratis temporibus, quibus sancta Ecclesia immensis motibus jugiter agitatur, atque concutitur; haud mediocrem consolationem divina providentia, qua suam Ecclesiam moderatur, baurire possit, cum illa deploratissima tempora representet, quibus inter alia illud etiam accidit infeliciissimum, quod nullus omnino toto orbe Christiano Catholicus Princeps extaret, sed cuncti Reges & Imperatores haeresibus tenerentur impliciti, & cum Italia, ipsa Roma, Romanaque Ecclesia sub Gothicis & Ariano gladio ingemiserent; quando ex insperato suscitat sibi Deus hominem secundum eum suum instar David, servum fidem, Regem Francorum, religionis Catholicæ professorem atque acerrimum defensorem, Christianissimum Clodoveum: Qui e Gentilium superstitione conversus, illud ipsum quod accepit ab Ecclesia Catholicæ Evangelium, in Francos omnes qui aderant, & in posteros feliciter propagavit; atque demum proxime moriturus, insigni pietatis exemplo, ipsum quod sciret unicum esse totius Ecclesia visibile caput, corona regia redimivit, mittens ad Apostolorum Principis Petri Confessionem persuasione Sancti Remigii Franchorum Apostoli coronam auream ornatam.

Dona vero Regum non solum pretiosa, sed mystica quoque esse solere, testificatione etiam Evangelica (d) admonemur, Cujusmodi Clodovei fuisse munus, eventa probarunt; eo enim obsequio visus est dans coronam, oppignorasse regnum ipsum in Ecclesia Romana presidium (coronam enim illam, regnum nominatam fuisse, qui res gestas Franchorum sunt prosecuti, testantur e) eoque munere illud Deo dicare voluisse, atque perpetuo stabilire: dum enim supra Petram, Petrique Confessionem regni coronam posuit, regnum suum stabili fundamento firmavit, ut rerum multiplices exitus declararunt.

Etenim collapsi, eversisque penitus ceteris barbaris qui invaserunt Romanum Imperium, Gothis, Vandalis, Suevis, Alanis, Eris, Hunnis, & Longobardis, sola corona Franchorum Apostolica protectione secura, constans, firmaque permanxit, majoribus in dies accessionibus aucta atque splendoribus illustrata; tunc tantum visa nutare, obscurari, & ultimum discrimen adduci, cum ab heretica labefactata perfidia, Apostolico est presidio destituta: Inde dumtaxat (scro licet isdem intelligentibus Francis) ipsa consecutra remedium, si eo, unde excidit, revocetur, ad ipsam videlicet immobilem Petram, Apostolicamque Confessionem, atque denuo super illius capitum verticem honorifice colloctetur, ubi primum a primo Christianissimo Rege Franchorum posita, mira claritudine semper toto terrarum Orbe resulst.

Id unum cum optent Catholicæ omnes, petantque Fideles, ad idque semper suspicet & anhebet mares in cinerem sedens omni destituta solatio Ecclesia Gallicana: tu ipse, BEATISSIME PATER, assiduis a Deo precibus vehementius positis, exposcisque potentius indesinenter lacrymis, atque efflagitas repetitis quotidie sacrificiis, immenso rursum Francos dolore parturiens, donec, ut prius, efformetur Christus in eis. Anuit votis Deus, & ex optato placatus aspriet, ut quod omnes cupiunt, alterum tibi excitet Clodovicum, cuius ope diu depresso confurgat Franchorum regnum, & ut olim, florentissimum rursum appareat; siveque meliorum vicissitudine rerum, secundum prædictionem illam Propheticam (f), pro cinere coronam accipias, oleum gaudii pro luctu, pro spiritu mortoris pallium laudis: ut rursum vocentur in eo fortes justitia, plantatio Domini ad glorificandum: adfices deserta a seculo, erigas ruinas antiquas, civitates dissipatas instaures; & qui alieni facti erant, reversi consistant, tecumque pascent gregem tuum: Has tantas secum afferas a Deo præstandas benedictiones, qui modo Sanctitati tuae tomus iste benedicendus offertur: ut lateris in Domino, vivasque feliciter semper Catholicæ Ecclesia profuturus.

P E T R O A L D O B R A N D I N O

S. R. E. DIA CONO CARD. AMPLISSIMO

CÆSAR BARONIUS Felicitatem.

Exigit a me, Cardinalis amplissime, pristina consuetudinis usus, simulque prestans tua dignitas admonet, ut sextum hunc Annalium tomum Summo Pontifici oblatum, ejusque benedictione signatum tibi primum tradam, qui eidem sacra ministerio functionis proxime ades, & sanguinis necessitudine conjunctior heres, atque laborum participations una conjungeris: idque eo libentius, quod sciam veterum diaconorum exemplo, & inter alios ejus cuius tu nomen, & munus geris, Petri S. Gregorii Papa diaconi, ejusdem ordinis Dei ministros non in sacris tantum, sed in re etiam litteraria Romanis Pontificibus astitisse, si quando ab ingrumentum negotiorum turba cestare liceret. Quid enim gratius & honestius, atque homine Ecclesiastico dignius, quam si de Ecclesia antiquitatibus differat, secundum illud Ecclesiastici (g): Sapientiam omnium antiquorum exquireret sapiens? Exemplo igitur Petri diaconi S. Gregorium pie interrogantis, & argute querentis, elicientisque & sapientia promptuario per dialogismum divina responsa, Patrem cum interrogas, dicit tibi, & Patruum dum interpellas, annunciat tibi; sicutque ut cui ministerio assistis, ipse magisterio tibi presit; beneque versa vice modo Clemens Petrum Ecclesiasticis instruat instituis, cum olin a Petro Clemens iisdem fuerit cruditus. Cui quidem, & co nibil fuit antiquius, quam ut te a fuero optimis

mor-

moribus institueret, & veluti in purissima cera, in optima indeole omnium virtutum imagines efformaret: quod quam felicissime sit affectus, testes nos omnes sumus, qui novella planta primitias degustavimus toto illo anni curriculo, nobis autumno perpetuo, quo te apud nos reliquit idem patruus tunc S. R. E. Cardinalis cum honorificentissima legationis munere a Sixto Pontifice in Poloniam mitteretur.

Sicut igitur tanta luce adolescentia tua matutina crepuscula micuerunt; qualem decet juventutis expellare meridem, cum profertim fulgor tanta accesserit dignitatis? Quo nomine magna planes abs te diacono Paulus Apostolus (a), prescribens legem diaconis, exigit; & jure quidem: nosti enim qua (a). 1.Timo de his tradat martyr Ignatius scribens ad Trallianos: Quid inquit, diaconi, nisi initatores Angelicarum virtutum, Deo ministrantes ministerium purum, & immaculatum, ut S. Stephanus B. Jacobo, Tinotheus, & Linus Paulo, Anacleetus, & Clemens Petro? Cum vero tanta haec a quibuslibet etiam minorum Ecclesiarum diaconis requirantur: qualia praestanda putas a diacono primaria totius Orbis Ecclesia? Satis est illis, si ad illustrandas suas quibus ministrant, privatas Ecclesias, positi sint supra candelabra ardentes lucerne: ad illuminandam autem illam, qua sua amplitudine continet omnes quotquot sunt in Orbe Fideles plane convenit esse Solem: unde merito, & summo illo gloria titulo idem decorantur, ut etiam Illustrissimi nominentur.

Ad hac tanta praestanda cum multa suadeant atque provocent, domestica te tamen exempla compellunt, Joannis in primis patrui tui S. R. E. Dignissimi Cardinalis in quo tanquam in antiqua probitatis vivo reddito exemplari virtutes omnes una cum doctrina incomparabili miro decore fulsere; insuper & ejus germani, tui vero institutoris, & promotoris Hippolyti, isdem plane virtutum, atque scientia, sed longe majoris dignitatis, nempe Pontificatus maximi insignibus exornati: cuius merita sex divini iudicij compensatione perpendas; cum servus bonus atque fidelis sit ille quem Dominus super multa constituit, plane optimus, & fidelissimus habendus est ipse super omnia bona sua a Domino constitutus. Horum tu consecrare vestigia: qua cum calum versus esse directa, & longioribus semper spatiis (ut festinantium eis solent) leviter humi presta vides; tibi magis magisque in dies velocius currendum esse, ut eos assequaris, intelligis: Hanc a fene tui amantissimo cum munere etiam admonitionem accipere grato animo, ne recuses. Vale.

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO PATRI ET D. N. CLEMENTI VIII. PONTIF. MAXIMO

CÆSAR BARONIUS S.R.E. CARDINALIS TIT. SS.
Martyrum Nerei & Achillei sempiternam felicitatem.

Persolvo & ad pedes Sanctitatis tuae, Beatissime Pater, septimum Annalium nostrorum tomum deferō, sed tardius quam solebam: vix enim tandem aliquando emergere licuit ex VII. Annaliorum difficultatum veluti spinetis, quibus explicandi diu multumque laboravi. His annalium accessit, quod hoc tomo potissimum narrantur multiplices Romana Ecclesia erumna, nimirum exilia & neces indignissima Summorum Pontificum a seditiosis hominibus profecta, qui sicut impie, ita & ambitiose in Sedem se Pontificiam intruserunt, nec minus, sed multo etiam magis ab illorum Principum temeritate & audacia, qui suos limites transilire, & ad ea qua ipsis concessa non essent, manus admoveare non dubitarunt; quibus incommode accesserunt hereticorum & schismaticorum adversus Ecclesiam Catholicam machinationes & doli & vexationes assidue. His igitur luctuosis narrationibus pertexendis stylus noster etiam retardatus atque defatigatus est.

Sed quoniam in illis quoque voluminibus, qua hactenus a nobis sunt edita, complura ejusdem generis argumenta, aut certe non valde dissimilia acciderunt: vereor ne parum idonea hujus dilata editionis excusatio a me afferri videatur. Quare ut vere & libere dicam, honores & dignitates coacervata, quibus brevi tempore immeritum me & nihil tale cogitantem cumulaisti, accincto & expedite currenti, tanquam laxa nimis & lacrimosa vestes impedimento fucre partim ipsa rei natura, partim novitate.

Primum enim me Notarium tuum & sanctæ Sedis Apostolica creati ex primo ordine eorum qui Numerarii dicuntur: cuius sane dignitatis indumenta eti in instituto nostro non plane aliena videntur, quod tamen essent incongrua voluntati, impedimento potius quam tegumento fuere; & oneri, quam honori. Ubi vero amplissima dignitatis laxiora fusioraque ornamenta purpura addidisti, cursus noster nove vita nexibus implicatus, jam multo magis est retardatus, adeo ut mihi non fecus ad David (b) acciderit, dum regiis induitus armis incedere non valcret: eo quod (ut ipse dicebat) (b) 1. Reg. consuetudinem non haberet, qua eo magis ipse carebam, quo longius aberam a proposito: statueram enim, votisque nuncupatis & iteratis sepe firmaveram (tefis est Deus) in privato illo simpliciique vita genere optime instituto & hactenus feliciter ducto bene praeceps mundi contemplu & expeditum usque ad obitum permanere, una cum Job illa decantans (c): In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies: Qua diminutione eorum qua deorsum sunt foliorum, procea extollitur calum versus dulcibus fructibus.

Illud insuper Sapientis (d) assidue mente volvens: Exiguo conceditur misericordia, potentes autem potenter tormenta patienter: & quod Dominus comminatus est (e) judicium subituros fore gravius atque durius, majoremque condemnationem accepturos, qui primas indigne cathedras occupant; libentius me, sicut & tutius, intra domesticos parietes continebam: perterrebat namque me multo magis illa, quam videre meditabar, manus (f) hominis contra candelabrum in pariete publico, in ipso Ecclesia albo scribentis, stateram & pondera preferentis, quibus expendendi essent omnes ad Cardinalatus dignitatem assumendi: altam illam, inquam, S. Bernardi (g) ad Eugenium Papam scriptam considerationem ob oculos omnium positam una cum recti iudicii statera & nard. ad ponderibus Sanctuarii: quibus si quis appensus inviciatur minus habens, ut adulterinus procul ciciatur ac reprobatetur.

Ea quidem tam multa dum quis prudens perlegit, atque adeo magna, miraque & difficultia, arduaque considerat, eademque plurima numero & diversa recenset, ac mente scrutatur eminentem sublimemque omnibus absolutam numeris sanctitudinem vita, quam exigit durus exaltor ab eo qui eligendus est Cardinalis; necesse est, ut timore perterritus, propriæ consciens imbecillitatis,

despondens animum (quod nonnisi cum summo salutis aeterna discrimine ad eum petantur) omnino resiliat, penitusque refugiat, atque etiam precibus periculum redimat, illaque loth verba proponit.

(a) Genes. ferat (a): Nor possum in monte salvare: ne forte apprehendat me malum, & moriar. Est civitas hinc juxta, ad quam possum fugere, parva, & salvabor in ea: quam iure dixerim privatæ.

(b) Ps. 91. vita confugium. Ista quidem prudens: sed vir insipiens (b) non cognoscet, & stultus non intelligit.

(c) Greg. get hinc: jure enim congenuit Gregorius Theologus (c), quorumdam hominum insipientium ignorans Nazianz. ita factum esse, ut que ardua & arumosa, vallata periculis atque molestiis Ecclesiastica dignitas orat. ad sit, eadem lata, ampla, ac plane regia & singularis, plenaque voluptatibus judicetur. At non ita patr. sapiens cuncta disjudicans; addensque scientiam, addit dolorem: cum pluribus cernit exemplis, istiusmodi.

(d) Job. 9. modi fasce omnes sanctissimos viros nimium pregravatos & curvatos esse pondere, quo portant (d)

(e) Job. 26. Orbem; atque robustissimos licet (e) gemuisse gigantes sub aquis.

Ista, inquam, considerans, non est quia queri possis, Pater sanctissime, quod Sanctitati tuae ipse adeo videar relictus: sed si liceret, esset mihi iure expostulandum, quod cum a predecessoribus tuis, qui me a privata vita portu abstrahere non semel voluerunt, tamen quam deprecatus esse obtinuerim honorum immunitatem; a te vero, a quo magis amari scirem, nequam potuerim impetrare: sed quo mei amantiorem (venia petita dixerim) eo violentiorem expertus sim, tum per tuos seorsum abruptus, cubiculoclusus, vixque tandem ut audire, multum rogans, admissus ante conspectum tuum Angelis reverendum, post meam defensionem, abs te responsum illud unum tantum acceperim, quo robusta voce diram anathematis protulisti sententiam, si amplius resistarem, & nisi penitus acquiescerem. Quem non terruisset, ac non penitus deieceret atque prostrasset talis erumpens ex celo repente tanto fragore tonitus, fulmen aeterna damnationis explodens?

Ita subactus, et si manus dedi, non aque animum: si enim licuisset, retraxisse illas,

(f) Genes. sicut Zara (f) olim, dum e materno utero progressurus, ubi se altera manu vinculum coecin sensi, primigenia non curans, eam retrahens, eundem repetit uterum malle se non nasci significans, quam vinculum purpura progredi. Sed sicut natura tandem ille cessit imperio, qui supra naturam quiddam admiratione dignum visus fuerat operatus, ita & ego legibus Christi obtemperare coactus, tamquam abortivus sum projectus (g) ex utero, illo videlicet, in quo secundum conceptus spiritu, cupiebam formari in virum perfectum, nec exire donec transferrer ad tumultum (h) ne oculus me videret. Maternum iure dixerim uterum domum illam, in qua post conceptionem illam meam coalescere eum fratribus meis, diemque extrellum claudere absque aliqua lucis usura, fulgore videlicet cuiuslibet dignitatis, in mentis firme proposito crat, ne illud

(i) Job. 3. audirem infastum (i): Quare misero data est lux? Lux enim (inquit S. Gregorius k) misericordia datur, cum & tolerare honris munera compelluntur. Cum ergo tanti etiam Patris sententia Moral. libi nonnisi miser homo ex collatis honoribus censeatur, pro hujusmodi minime gloriabor.

Quod si gloriari licet (dicam cum Apostolo l) libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabebitur in me virtus Christi: propter quod placebo mihi in infirmitatibus meis: Utpote quae sint vera signa divine vocationis, ejusdem Pauli ita stylo formata (m): Videte vocationem vestram, fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes non multi nobiles; sed quae stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes; & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortis; & ignorantia mundi & contemptibilia elegit Deus & ea quae non sunt, ut ea quae sunt destrueret, ut non glorietur omnis caro in conspectu ejus. Quia omnia humana imbecillitatis signa notis amplissimis in me expressa cognoscens, si voluerem pro hujusmodi gloriari, non ero insipiens. Quo etiam sensu licebit & illud ejusdem Apostoli apposite usurpare (n): De cetero nemo mibi molestus sit: stigmata enim Domini mei Iesu Christi in corpore meo porto, illa inquam a Paulo eo modo imbecillitatis notis descripta, veluti indices divina vocationis characteribus Apostolicis exarata: quibus impressus & insignitus magis exulta, Deo gratias agens, quod nihil in his sit quod humana industria sibi tribuat, sed totum sibi vendicet divina prævidentia, ad huc monens tua, Clemens, clementia abundantiam.

Cuius rei gratia, magna est mihi parta de patrocino divino fiducia, eoque major, quo fidejusfores videar natus Apostolorum suis scriptis id ipsum colligit: nam Paulus (o): Qui cepit (inquit) in nobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu. Ac rursum (p): Fidelis est qui vocavit vos, qui etiam faciet. Addidit vero & Petrus (q): Qui vocavit nos, ipse perficiet, confirmabit, solidabitque. Quod non pro me tantum, sed aequaliter est id ipsum sentire pro omnibus aliis quos una simul amplissima dignitate donans in sacrum Cardinalium collegium cooptasti.

(o) Phil. 1. Tes. 5. Tu enim eosdem quos conceperas divino spiritu, diu mentis utero continens, simul ipsos pariter peperisti: Tu, inquam, qui nihil inconsulto numine aggredi, & annuente prosequi atque perficiere consueris: Tu ipse, a quo nulla actio praecox, sed assiduitate precum & considerationis maturitate decorta procedat, ut sapiens architectus, videris super illas sexdecim bases argenteas, quas Beselcel (r) divino spiritu plenus statuit ad tabernaculi angulos muniendo & exornando, totidem modo desuper erigere voluisse columnas. Quo nomine cum ex toto Orbe Catholico gratiarum tibi insontem actiones: quas ego digne rependam, quod me longe immerit una cum eis ad tantam sublimaveris dignitatem, & ad tam sublime fastigium honoris licet indignum excederis? insimum assumperis in eminenz illud collegium Apostolicum; infirmam vero statueris in templo columnam; obscurum licet, lucens tamen & ardens exerteris supra sacro-sanctum altare candelabrum; vilem rudemque lapidem in Rationali collocaueris cum expositis lapidibus pretiosis; annexuerisque debilem Ecclesie sancte cardinalibus illis, super quos quae sunt in terra caleque vertuntur? Ista tanta considerans, longe me imparem esse sentio, ut digne pro collato munere satisfaciam.

Augenda vero & ea quoque ex parte multiplicanda sunt magis gratiarum actiones, quod ad mensuram bonam & confertam, coagitatam etiam & superfluentem adieceris: bis enim me cum alterum me, meum unanimem ad eundem amplissimi honoris gradum extulisti, quodammodo provexisse videris: dum scilicet Archiepiscopum Avienionensem allegaris Cardinalem, Apostolicum virum, formam antiqua probitatis, cui a spiritualibus incunabulis fuisse nexibus individua charitatis obstrictum glorio, fratremque meum vere esse germanum exulta, ambos nimis eodem parente, viro illo plane divino Philippo Neri secundum spiritum generatos, ejusdemque suxisse ubera matris, licet ipse primogeniti prerogativa procedat, atque multo magis incritis antecellat, cum in ipso virtutum progressu ejus respectu ego quasi pedes (ut vetus proverbium habet) ad Lydium currum extiterim: adeo ut vix lieuerit oculis consequi ipsum ardua altaque virtutum potentem, nemus aquis passibus affectari: ut solarium sit, ejus saltum impressa relixa vestigia sequi, eisque insistere in reliquo qui superest vita cursu jam ad terminum prolabente.

Ab multiplicem rursus gratiarum actionem ex tanta beneficiorum redundantia in chartis nostris veluti in alveo jugiter fluxuram, illam haud mediocrem adjicimus ex eo beneficio simul addito, quo volesti esse bene consultum futura Annalium scriptio: adeo ut quem ad dignitatem promoveris, non amoveris ab instituto; neque cum vocaveris, revocaveris a capto scribendi munere, sed opus urgeas, quod exopes ad finem perduci; cui us solicitus vacem, vacare me velis ab ingruentibus negotiis meliori parte diei, quam ab interventoribus liberari esse jubeas, & Annalibus integre custoditam.

Cujus rei gratia & hic ipse tomus, qui septimus mibi nascitur partus, & postremus timebat secunda claudere matris uterum, tibi latuus occurrit oblatus, ita jam de fratum futura propagatione securus (quantum tamen in humanis rebus securitas esse possit) exultans pariter, quod & tua benignitate progradient sanctorum Martyrum titulo gloriósus, incendens stipatus tantis caelstis curia Senatoribus, septus nempe altero latere Nereo, altero Achilleo Petri discipulis, decoris triumphalibus palnis atque coronis, quos datos in itinere comites, suos etiam cupit esse patronos, atque perpetuo apud Deum intercessores.

Finem vero dicendi facturus, Pater sanctissime, audi, rogo, qua adhuc maxime cuperem superadjadi. Ad tantum honoris verticem sublimatus, tibique ipsi ut magna aquila lustranti Orbem pullus inexpertus inhabens, abs te peto duci, doceri, atque juvari. Tu recta ducas cœlum versus, ne declinans ad dexteram sive sinistram, vel prosperis ventis allever, vel deprimir adversis: Docas pariter qua sursum sunt sapere, non qua super terram, oculosque ad Solem illum iustitia fixos tenere, neque deorsum ad ea qua sunt mundi habere respectum: Juvesque adminiculo alarum tuarum, imponens debilem super humeros fortitudinis tua, quibus Orbem quoque sustentas: ut ita a terra sublimes divina petentes (secundum quod ait Apostolus (a) revelata facie gloriam Domini speculantes, in (a) 1. Cor. eadem imaginem transformemur a claritate in claritatem, tamquam a Domini spiritu; e presenti 3. videlicet claritudine purpurea ad stolas illas candentes, dealbatas (b) in sanguine Agni: sicut per (b) Apoc. 7. ascensum purpureum istum perveniamus ad reclinatorium (c) aureum, beatam illam requiem, ubi (c) Cant. 3. Deus cum Sanctis suis in aeternum regnat.

Demum vero, Summe Sacerdos, oblatum septimum hunc Annalium tomum, nova primitias dignatis, veteris vero agricultura fructus, tua benedictione dignum reddere divino conspectu: ut cum per canem Deo ipse, cui in primis offertur, sit gratus, gratia divina concilietur auctori: Vale, Beatisse Pater, teque mente recta gradientem in omnibus viis tuis Deus custodiat semper.

S A N C T I S S I M O A C B E A T I S S I M O P A T R I

E T D. N. C L E M E N T I V I I . P O N T I F. M A X I M O

C E S A R B A R O N I U S S. R. E. C A R D I N A L I S. T I T. S S.

Martyrum Nerei & Achillei, sempiternam felicitatem.

NON eadem celeritate, BEATISSIME PATER, qua ceptus est cudi, oblatum Annalium tomum prosequi licuit & absolvere: etenim qua vel cogitare nec potuisse, impedimenta intercessere. Siquidem impetu repente excitati classico, e prælo ad prælium evocati, una cum sacro Collegio longe diversas ab instituto subire curas coacti sumus ex imminentia bello, quod dissimulari, aut evitari non potuit: legitima enim præcedente causa non modo iustum, sed & necessarium judicatum fuit: quod & sanctificatum (d) sacerdotibusque tubis, more (d) Hier. 6. majorum (e) indictum est, cum in sacro illo Quirinali Patrum consessu, quot sunt ea de re dicta Joel. 3. sententia, tot auditæ sunt tubæ, in uno tonitrus atque vibrata calitus fulmina in promptu omnes habentes (e) Num. (quod monet Apostolus (f) omnem ulcisci inobedientiam).

Quis umquam ex nobis equo animo passurus esset, antiquam Petri hereditatem invadī? Renuit (f) 2. Cor. genitus Naboth (g) paternam tradere hereditatem Regi, eam aqua licet compensatione poscenti, dicens: Propitius sit mihi Deus, ne dem hereditatem patrum meorum tibi. Eligens lapidibus magis obrui (g) 3. Reg. quam pecuniis. Quod egregie factum meruit sanctorum Patrum praconiis celebrari; quin & S. Ambrosius (h) voluit illud etiam imitari, cum in Romanum Imperatorem Ecclesiam invadentem, ita est sa- (h) Ambros. cerdotali libertate lotutus: Abst a me, ut tradam Patrum hereditatem, hoc est hereditatem Dionysii, in Auxent. qui in exilio in causa fidei defunctus est, & hereditatem Eustorgii confessoris, hereditatem Myroclis, & omnium retro Episcoporum. Respondi quod sacerdotis est: quod Imperatoris est, faciat Imperator. Paratus nimis & ipse pati, quod Naboth, si faceret ille, quod Acad.

At quomodo non magis solers ac promptus vindicta debaret exurgere (ut fecit) Petri successor, Christi Vicarius, ut Christi simul & Petri atque omnium prædecessorum Pontificum antiquitus oblatam, recentis ablatam vendicaret hereditatem? Quomodo non vel ejusdem Petri accenderetur exemplo, qui non ob occupatum amplissimum patrimonium, sed ob nummulos quosdam de vendito agro fraude retentos, in Ananiam (i) atque Sapiraram severus ultor exurgens, eosdem mox quot verbis, tut ultricibus ja- (i) Act. 5. culis confosso, mortuos prostravit in terram?

Exurrexit ipsa Sanctitas tua, ut debuit duplicitibus potens armis, quibus tamen terorem incutere potius quam ferire; non sanguinem, sed salutem sitiens animarum, debellare tantum sludens iniuritatem, subigere culpam, superare peccatum, atque fugare discordiam, vindicare vero iustitiam, eamque solutis compediis reddere liberam, ut suum unicuique libere redderet. Quod ut præstaret, (k) Hebr. omnem in primis fiduciam in Ecclesia precibus atque lacrymis collocavit, probe scens, sanctos (k) per II. fidem vicisse regna, armorum vero, si sola sint, inutilem esse usum, nec satis digna quibus victoria ad- (l) Varro scribatur: nam & apud antiquos Romanos illud loco proverbii esse usurpatum, auctor est Varro (l): de re rust. Romani sedendo vincunt. Apud Christianos vero illa frequentiori usu recepta paremnia: Ecclesia lacry- (m) 2. Cor. mis superat adversarios, secundum illud Apostoli (m): Cum infirmor, tunc fortior sum. In quam 12. sententiam idem dicit (n): Arma militia nostra non sunt carnalia, sed Deo potentia ad destructionem (n) 2. Cor. munitionum. Quod plane evenit, que vidimus, perspicue declararunt.

Accidit quasi miraculum a Deo (his libenter utar divina Scriptura (o) verbis ut Ferraria, ferrea (o) 2. Reg. plane civitas sine ferro fuerit expugnata, ipso totum id agente, qui dixit (p): Ego ante te ibo, glo- 14. riosos terra humiliabo, portas aras conteram, vectes ferreos confringam. Ut plane idem qui Petro (q) (p) 1. I. 45. aperuit portam ferream, Ferraria portam Petri patefecerit successor. Grande opus, ac plane divinum, (q) Act. 12. secundum Davidem illud (r): Quid, inquit, deducet me in civitatem munitam? Nonne tu Deus? (r) Ps. 59 Cuius.

(a) *Iff. 56.* Cujus fasti magnitudine superatus , mentis quodam excessu pra admirazione exoptus , cum admirante Propheta clamare compellor (a): *Quis audiret unquam tale? Quis vidit huic simile?* Antequam veniret partus ejus , peperit masculum : Cum videlicet nullis precedentibus doloribus partus , quibus in bello ex cædibus , rapinis , incendiis , aliisque innumeris malis vix tandem pari victoria consuevit ; admirabilis Dei manu obstetricante (b) , cadem leta atque jucunda omnis ex parte perfecta sit parta victoria ; adeo ut etiam qui viuis est vincit , vicerit , & de superata a se injuria , summa gloria triumpharit .

Sed quid amplius ? (excusat si longius exultans nescia frani exurrit oratio) quasi tanta haec (c) *2. Cor.* parva atque exigua essent : idem benignus Dominus , qui (ut sit Apostolus (c)) multiplicat semen nostrum , & auget incrementa frugum justitiae nostra ; ex copiose fusa ab Ecclesia lacrymarum semente (d) *Pf. 325.* (secundum illud Davidicum (d)) Qui seminat in lachrymis in exultatione metet auxit mirum in modum , eodem anno , publica proventus hilaritatis , cumulavitque acervos frugum latitia , tum ob multiplices adversus Turcas obtentas victorias , tum etiam ob maximum donum illud quod optari tantum , sperari vix quidem aliquando potuisse , cum sancta est pax perpetua inter Christianos potentissimos Reges immortali atque implacabili odio inter se hastenus dimicantes , quo nomine iuges sunt Deo ab universo Christiano Orbe gratia persolvenda .

Sed habenis jam oratio coercenda , atque tandem , sero licet , eo unde digressa est , revocanda , ad excusationem videlicet de tardiori editione octavi hujus Annalium tomni , non tam tui causa institutam , qui omnia melius nosti , quam eorum qui me debitorem meo scripto convenerint , quo promiserim , amissi singulis singulos tomos edere . Justam meam excusationem ipsi accipient , auctam supplici rogatione verbis Evangelici debitoris dicentis (e) : Patientiam habe in me , & omnia reddam tibi . De his vero quas tua debeo Sanctitati , quod adeo magna sint , ut nulla spes sit quovis tempore , vel quibusvis officiis a me posse dissolvi , venia mibi proorsus roganda est ; ita tamen , ut signum aliquod memoris & grati animi sit interdum præstandum .

Cujus rei gratia , ob recentis in me collatum honorificum Bibliothecarii Apostolica sedis munus , ei congruum donum offro , Librum seilicet , veluti fructum perceptum ex latifundio , quod excolendum acceperit , primitias (f) ipsas debitas sacerdoti , qui eas primum offerat Deo omnium honorum auctori , deinde vero in suum convertat usum , parans ex iis laetissimam sibi mensam , ex rebus præclare gestis sanctissimorum frædeorum Pontificum , præsertim vero ejus qui in limine primus occurrit magni Gregorii , atque Martini prærogativa martyrii ter Maximi nuncupandi , quibus vescens epuleris opipare , & de reliquiis disperciendis in populos cumules Apostolicos cophinos fragmentorum .

Accipiat igitur Sanctitas tua a me oblatum , Clemens Ottave , octavo anno tui Pontificatus , Octavum hunc Annalium tomum eodem mystico numero , ita Deo disponente , tertium repetito feliciter consignatum . Repende Apostolicam benedictionem : qua roboratus reliquos etiam tomos annis singulis pio numero reliquorum annorum longeva tua excrescentis statis possim absolvere , & Sanctitati tua pari numero , tributi ratione persolvere . Vale Beatisime Pater , teque Deus univer& Ecclesia semper profuturum conservet .

CÆSARIS BARONII

S. R. E. PRESBYTERI CARDINALIS

*Tit. SS. Martyrum Nerei , & Achillei , & Sanctæ Sedis
Apostolica Bibliothecarii ,*

Pro Annalibus Ecclesiasticis

BEATO PATRI PHILIPPO NERIO

CONGREGATIONIS ORATORII FUNDATORI
Gratiarum actio .

O uod de his qua spectant ad Ecclesiasticorum Annalium scriptiois primam originem atque progressum , vix pauca hastenus attingere licuit ; ut involuisse obscuritate potius ea , quam explicasse visi fuerimus , eo quod adhuc superlestis est , de quo dicendum erat , qui non solum suarum laudum est contemptor , sed acerrimus hostis : eo jam ad superveros evocato , ipsa quibus decinebatur compedibus oratio libera , secura per latum campum acceptorum ab ipso beneficiorum excurrat .

Est enim majorum nostrorum jucunda memoria , a quibus tamquam ex uberrimo fonte innumera , nobis bona copiose fluxere . Sed & est proficia ipsa Patrum nostrorum , sanctorum virorum recordatio , quod admoneat nos non debere ab eorum virtutibus esse degeneres , secundum divinum illud oraculum (g) : Attendite ad petram unde excisi esis , & ad cavernam laci , de qua precisi esis : attendite ad Abram patrem vestrum , & ad Sarum , que peperit vos . Verum que jucunda atque proficia eadem est & necessaria commemoratione eorumdem , a quibus sumus & maxima beneficia consecuti , ne ex silentio vel oblivione turpiter redarguanur ingrati .

Sane quidem , generationem cuncta qua filiis prospere , feliciterque obveniunt , ea accepta ferenda esse parentibus , saepè divinis litteris admonemur , potissimum vero illa a magno Patriarcha Jacob (h) Genes. (h) impetrata Ioseph benedictione , qua , inter alia , ista divinitus dicta narrantur : Sedit in fortis arcus ejus , & dissoluta sunt vincula brachiorum & manuum illius per manus potentis Jacobis inde pastor egressus est lapis Israel . Cum igitur cuncta prospera Josephi potenti manu Jacob adscriptabantur , qui non solum abesse quam longissime , sed jam eum deplorasset mortuum , planxitque oculis ; quid nobis de Patre illo dicendum , qui in omnibus presens & adjutor existens , in primis Apostolico spiritu (i) nos saepè parturiit , & ab ipsa adolescentia ejusdem spiritus frano coeredit , cohibuitque a lubrico juvenilis statis procurrentis ad malum ; atque reddit indomitum (k) Matt. pullum divinis legibus obsequentem , super quem & Christum (k) fecerit confidere ?

At cum nos multiplici nomine ipsi longe plurimum debeamus : de his modo , qua spectant ad Annalium , quam habemus pra manibus scriptiois , extet ei tamquam institute omnis lucubratio is nostra auctori ; ista semper vivens , semper loquens Gratiarum actio monumentis perpetuis

con-

*confignata. E*quum est enim, & animi humiliter de se ac modeste sentientis per quem profec-
vit, profiteri; iuicium vero & arrogans suis viribus plus satis adscribere. Qui enim magis
quam par erat sibi tribuit atque dixit (a): in fortitudine manus mea feci, & in sapientia (a) Is. 10.
mea intellexi; acerbum illud accepit a Deo ultore responsum: Numquid gloriabitur securis in
eum qui secut in ea? aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur? Moxque addita est
comminationi vindicta, quam & ille quoque infelix (b) expertus est, qui eadem de causa, e (b) Dan. 4.
regio solo desectus, inter bestias exulavit.

Quamobrem quod mortales omnes aeterna Sapientia Christus ipse Redemptor noster edocuit,
cum de Patre ad Philippum sic locutus est, dicens (c): Pater in me manens, ipse facit opera; (c) Joan.
de Patre Philippo & nos ingenui profitemur: non quod gloriemur in homine & non in Deo, 14.
sed ut per quem tanta beneficia largitus est Deus, Dei cooperatorem hominem demonstremus; si-
que ut Deo, ita & hominibus grati simus. Ipse enim divini quodam impulsu Spiritus ista facienda
praecepit, non secus ac Moyses qui quod vidit (d) Tabernaculi exemplar in monte faciendum illud (d) Exod.
indixit opifici. Ejusdem namque Patris nostri iteratis sapii justis, sumus nos tantum opus 25.
aggressi, inviti licet ac renitentes, propriisque diffisi viribus: suscepimus tamen, tamquam divi-
no parentes imperio, quo quidem ipse adeo opus urget, ut si quando nos tanta molis pondere
superati, desisteremus a cœptis, stimulis acerrima reprobatione impelleret.

*Exstuans tu quidem (ad te enim, Pater, orationem converto) exstuans, inquam, zelo Ecclesie laborantis: ubi mente illa tua divino perfusa lumine, ac propheticō (dicere licet) affla-
ta spiritu vidisti, e portis inferis in Ecclesia detrimentum progressis esse Centurias satanae; ex ad-
verso consurgens pro domo Israel præliaturus prælia Domini, non majori vel pari saltu numero
militum compensato certamine, decernendum putasti: sed probe sciens, quod qua (e) infirma mun- (e) 1. Cor.
di sunt, eligit Deus, ut confundat fortia; puerum tuum, fratrum minimum, & hebetioris in-
genii delegisti, quem unum, eundemque inermem tot objiceret armatis hostibus. Et aliud agere si-
mulans, non latum campum ad prælium sed ad experiendas vires angustum ornasti locum palestra;
ipsum videlicet sacrum Oratorium Sancti Hieronymi, ubi inter quotidianas de rebus divinis col-
lationes, illud a nobis symbolum exegisti, quo res gestas Ecclesia in medium afferremus. Quod
tua iustitione semel captum, ad triginta annorum spatia est feliciter propagatum, ipsa integra rerum
gestarum serie, dicendo, jam septies in Oratorio repetita.*

*Astabas jugiter operi, urgens præsentia, instabas verbis, durus semper (ignoscas si hoc di-
xero) diurni pensi existens exactor, adeo ut piaculum putares, si interdum ad alia enarranda di-
vertissim, dum nec minimum quidem ab instituto deflectere patervis. Sape vero & in eo hu-
mani aliquid passus sum, fateor, cum nondum intelligens rem ipsam occulte abs te apud Dcum
precibus confici, meas ipse metiens vires, quererer, necum ferme agi tyrannice, quod non solum
aliquis non jungeretur ex fratribus, qui ad collaborandum eidem subiecisset collum jugo; sed mul-
tiplicato labore, nec datis paleis (f), multiplex opera exigeretur; cum inquam & adhuc alii (f) Exod.
ad susceptum munus negotiorum fasces imponerentur, cura videlicet animarum, publicum de sugge-
stu ministerium verbi Dei, prefectoria domestica, prater alia quamplurima, qua inopinate & im-
portune molestiores quotidie ingenerent interventores.*

*Adeo ut tu vel ista faciens, vel fieri ab aliis patiens, nihil minus velle videreris, quam quod,
plurimum velles. In quo quidem visus es imitatus Eliam (g), dum congressus cum sacerdotibus (g) 3. Reg.
Baal, eos expugnaturus per ignem calitus implorandum, qui propositam victimam inflammaret atque 18.
consumeret, in contrarium nisus, eamdem quatuor aqua hydriis tertio voluit affluenter aspergi,
quo magis summa Dei potentia innotesceret.*

*At vero alia ex parte cum prompto animo idem tu ipse ad præstandum auxilium precibus
tuis manum fortissime admovisti (h), visus es secutus Helisaum, qui manum suam Regis ma- (h) 4. Reg.
nui superimponens in cmissione sagittæ, fecit eum esse totius Syria percussorem. Quo pariter sym- 13.
bolo tu necum agens, manui mea debili tuam validissimam jungens, obtusum stylum in sagit-
tam salutis Domini, contra insultantes Assyrios converisti. Quod sicut verum, ita pulchrum ac
jucundum est mihi de te publice profiteri.*

*Pugnasti, tu quidem; sed aliena manu, usitato more tuo, qui cum admiranda operari con-
sueveris, mirandus tamen numquam volueris apparere, nihil tam solicite cayens, quam ne quid
de te magnifice diceretur, operimento stultitia sape operiens sapientiam, juxta pervulgatum illud
& celebratum, mentique tua infixum penitus Apostolicum paradoxum (i): Qui vult sapiens esse, (i) 1. Cor.
stultus fiat. Ita quidem ut nullis compedibus blandientis facili tenereris, exemplo David (k) ad
tempus ora mutantis, magna dona spiritus occultares, qua sunt infirmitatis humana foris osten- 3.
sians; sciresque secundum Apostolum (l), abundare & penuriare pati, ut cum ipso dicere posses (m): (k) 1. Reg.
Sive mente excedimus, Deo; sive fibri sumus vobis: atque exemplo cognominis tui Philippi (n) 21.
diaconi, pro ratione temporis, vel inbareres hominibus, ipsorum saluti consulens, vel magno impe- (l) Philip.
ritu spiritui venienti vela panderes. (m) 2. Cor.
4.*

*Sed quam tu vivens in Christi ararium gloriam copiosissime intulisti, post migrationem ex
bac vita, aucto multiplici fænore, ipse rependit. Siquidem ubi Laguncula (o) terra fracta est, (n) Act. c.
qua latebat intus sua claritate refulgens lampas apparuit: & qua absconsa erat sub modio lucerna 8.
ardens & lucens super eternitatis altum candelabrum exaltata, perspicua facta est miraculorum (o) Judic.
fulgore coruscans.*

*Tunc enim & qua vivens edideras, sed occultaveras, mirifica signa, sunt cognita, & alia 7.
quamplurima recens edita patuerunt. Splendet vile licet adhuc, utpote temporarium, sepulcrum
tum votivis tabellis, & ex pretioso metallo signis affixis, tuorum miraculorum indicibus, qui-
bus magis quam pretiosorum marmorum crustis, vel Egyptiis pyramidibus & obeliscis effulget,
majus decoris in dies accipiens incrementum ab iis, qui nova beneficia consecuti, inferunt nova-
signa.*

*Detur & mihi locus (vos fratres appello, qui pia ac nobili corona ejus cingitis monumentum)
ut hac mea gratiarum actio, tametsi acceptis beneficiis longe impar, eidem adharetur affixa sepul-
cro, ita tamen, ut per urbem terrarum, quocumque iidem feruntur Annales, excurrat. Mobilis
sit ipsa atque vocalis sculpta columnæ, qua amplis notis ipsum prædicet Annalium primum aucto-
rem & architectum; ut si quem ex eis mortales fructum cœperint, ipsi in primis omnes gratias
agant. Stet, inquam, mea ista professio velut indelibile eidem sepulcro inditum epitaphium, cupiens
& ego ipse eidem inbarere viva tabula, qua formata penicillo ipsius precum, integrum referat ejus
sanctitatis imaginem.*

Age jam Pater (te rursum tamquam presentem alloquor , dum eum vides , qui præsens ubi
que adest) age inquam , fave operi tuo ; & ut tibi in omnibus victoria adscribatur (quod Joab
(a) Reg. scriptis ad David a) veni & quod reliquum est , confice prælium ; cœlestem desuper tuis precibus
move militiam , ut debellatis tandem penitus hostibus , triumphale carmen Debora (b) concina-
(b) Iud. 5. mus : De caelo dimicatum est contra eos , stella manentes in ordine suo adversus Sisaram pu-
gnaverunt . Me vero filium tuum , quem degens in terris assiduo fovisti præsidio vigilantia cu-
stodiisti , consilio gubernasti , patientia tolerasti , vivens in celis fortioribus protege patrocinis :
(c) Greg. & quod a Basilio se Gregorius (c) Theologus consecutus affirmat , ut eum etiam post obitum ha-
Naz. in buerit monitorem : hoc nobis abundantius praesta ; ut te ipso adhuc etiam vita mea moderante-
laud. Bas. babemas , quod reliquum est labilis hujus curruculi senectutis , inoffenso pede percurram , perveniam
que tandem post labores bene perfunctos ad beatam illam requiem , qua tu modo frueris in Pa-
tre & Filio & Spiritu sancto , quibus in unitate perfecta semper sit laus , honor & gloria in
secula seculorum . Amen .

H E N R I C O I V.

FRANCORUM ET NAVARRÆ REGI CHRISTIANISSIMO

CÆSAR BARONIUS S. R. E. CARDINALIS

Bibliothecarius sempiternam felicitatem .

Fx Tomo
IX. Anna-
lium.

Prov. 23.
25.

Absoluto post multos labores nono Annalium tomo , sincera mea erga Majestatem Tuam obser-
vantia exigit , Christianissime Princeps , quod & ratio postulat , atque commonet argumentum , ut ipsum tibi offeram . Ad hanc enim usque diem ejusmodi mei officii exhibito con-
sulto est dilata , ut opportuniore factam tempore , eam gratiorem asciperes . Nam quod in
sacris proverbiis est : Sermo opportunus est optimus , & , ut mala aurea in lectis ar-
genteis qui loquitur verbum in tempore suo . Evidem expectavimus , ut exoptato occurseremus in via
hac gloriosissimis illis Francorum Principibus , Regibus , & Imperatoribus , quibus nobilitatus atque
locupletatus est mundus , Pipinis , Carolis & Ludovicis , ut ex ipsorum rebus fortiter , sancte , pieque
gestis fieret convenientior tomi hujus oblatio tibi Regi fortissimo ac Christianissimo , proprio ipsorum
baredi ac legitimo successori .

Hi sunt , quos nobilissima Francorum genti sancta Romana Ecclesia magno gaudio peperit Reges
& Imperatores , filios primogenitos , per quos e barbarorum insultibus vendicaretur in libertatem .
Hi sunt illi monstrorum domitores , atque religionis illibata custodes , præcipue vero Sancta Romana
Ecclesia potentissimi , sicut & promptissimi defensores , qui & hunc ipsum summa gloria titulum po-
teris suis publicis tabulis reliquerent , atque plurimo sanguine consignatum .

Hi revera sunt qui effusa munificencia (quod admiratur orbis) ditarunt Ecclesias , maxime ve-
ro Romanam , in quam veluti sacrum gazophylacium non solum immensos contulere thesauros obla-
tionibus frequentaris , sed amplas etiam intulere provincias sive ab hostibus vendicatas , sive proprias ;
summum lucrum , summamque gloriam estimantes , quavis impensa , quovis labore sancta Romana Ec-
clesia utilitati sapienter prospicere , fortiterque consulere necessitati . Quod ingentis fidei opus sapius
iteratum Deus respiciens & gratum habens , adeo cumulatis beneficiis compensavit , ut omnibus in-
notuerit , idens esse de sancta Petri Sede bene mereri , quod a Deo ad bene disponendum , conservan-
dum , propagandum , stabiliendumque Regnum beneficia amplissima promereret .

Nec vero minus grata habuit idem Deus humilia erga Romanos Pontifices eorumdem Regum ob-
sequia , sed & multiplicato fænore compensavit . Dum enim iidem quamvis præcelsa majestate subti-
mes , pra immenso religionis amore humili quoque servitio Christi Vicarios , Petri Apostolorum prin-
cipis successores sapius publice coluerunt : Deus , qui ea cuncta ut in se collata accipiebat in Pontifici-
bus ipsis ; cum sit pollicitus , quod omnis , qui se humiliat exaltabitur , sublimiori fastigio extulit
Francorum potentiam , & altiori culmine sublevavit , atque firmavit thronum eorumdem regia maje-
statis : adeo ut deficientibus penitus ceteris externarum gentium Regnis , qua invaserunt Romanum
Imperium , Hunnorum , Herulorum , Gothorum , Alanorum , Vandalarum & Longobardorum , unum
Matth. 23. tantum Francorum Regnum fecerit esse amplum atque perpetuum ; eo quod iidem dilecti sibi Reges non
2. Cor. 10. terrena tantum potentia , qua reliqua gentes non fuere minores , sed & spiritualibus usi sunt armis
illis non omnibus cognitis de quibus Apostolus , Arma militia nostra non sunt carnalia sed Deo po-
tentia , ideoque vincit nescia , & qua vincant omnia .

Ista continet , conservatque instar armamentarii volumen hoc antiquorum Regum Francorum du-
plicis generis arma viætricia , signo sancta Crucis impressa , qua ut suum robur & munimentum , ve-
luti propria sibi vendicat sancta Romana Ecclesia . Eninvero sicut arma David asservabantur in tem-
plo , eademque summi sacerdotis arbitrio , causa urgente maxima , sumebatur (ut factum est per Jo-
4. Reg. 12. jaadam sumnum Pontificem adversus impiam Athalam , ad destructionem invalecentis tyrannidis , &
extinctionem excrescentis impietatis) ita ista in Ecclesia custodita manserunt , Romani Pontificis mo-
nitu , hortatuque movenda adversus ejusdem Ecclesie sancta persecutores : Quos cum multis , diversis-
que diversis temporibus jugiter passa sit , nullos procaciiores sensit , sentitque impiis presentis seculi
Novatoribus , qui dum Catholicæ Ecclesiam canino dente proscindunt , eosdem gloriofissimos Princi-
pes . fædis maculis calumniose deturpare sunt ausi .

His (pro nefas) male olent lilia optimo odore Christi fragrantia : nec mirum eo quod Christi
2. Cor. 2. bonus odor aliis , secundum Apostolum , sit odor mortis ad mortem , aliis autem odor vita ad vitam ;
Joan. 12. Hi enim cum Juda unguenti in Christi caput effusionem infamant , dum cuncta eorumdem Christianis-
simorum Regum Francorum erga Romanam Ecclesiam obsequia , officia & beneficia , simul cum ipsis
Eccles. 10. omni laude dignissimis reprehendunt , infectanturque conviciis atque blasphemis ; ita musca morien-
tes , omni ex parte vilissima , conata sunt , sed frustra perdevers pretiosissimi odorem unguenti . At quo-
modo isti tantis Principibus parcant , qui in Deum ipsum & Sanctos ejus inventi sunt contumeliosi
atque blasphemati ? Fuerunt isti a nobis eadem scriptione ut insani redargendi , & confutandi : quo
nomine etiam fore Majestati tua gratum eum ipsum Annalium Tomum existimamus , cum non solus
ab eorum calumniis veritate historica defendantur , sed & demonstrentur iidem Francorum Principes
lau-

laudatissimi, & qui tum Christiana religione, tum bellica fortitudine probentur nulli fuisse secundi; immo qui pra excellenti virtute in multis fecerint primos esse secundos.

Tu ergo ab his non degener, nec animi magnitudine impar, vinei religione non finas, superari virtute ne patiaris. Non desunt duplicitis generis hostes, de quorum victoria cumulatos gloria titulos, & augustiores pares tibi triumphos. Siquidem altera ex parte dolosa arte heretici irrepunt, altera vero gladio imperioso Turca grauantur, ambo licet cultu dissimiles, impietate parcs, Christi Ecclesie perduelles, & antiqua gloria Francorum infensi. Hanc obscurare penitus nituntur illi, dum Hieron. in felices olim Gallias ejusmodi monstrorum (ut sanctus Hieronymus ait) expertes, fætidas, voraceisque Vig. modo pati cogunt Harpyas,

Tristius haud illis monstrum, nec savior ulla Pestis, & ira deum stygiis fæse extulit undis.

Æn. 3.

Quæ vultu virgineo, recti nempe specie fallunt, cunctaque fœdant atque pessundant; Ipsi vero dira tyrannide occupant Loca sancta, omneque premunt Orientale quondam acquisitum a Francis Imperium. In illos ut leges, Rex inclite, in istos ut arma convertas, clamat ad te magna fiducia mater Ecclesia, bene conscientia, se bono Christiana religionis peperisse leonem, cuius vel rugitu tantum (si velit) perterrefacti fileant illi; ipsi vero præcii per Francos instare sui occasum Imperii, aut tibi cedant, aut casi deficiant:

Cum autem in his prefando versaremur inopinato accidit, ut communis omnium latitia vulgaritur, Mediceam virginem Austriacum gerumen, Italia ornementum Mariam inter omnes a Deo delectam moribus Christianissimam Christianissimo tibi Regi sancto matrimonio jungi. Quamobrem quod Regi pro dedicatione parabam, modo eidem jam sponso etiam exhibeo pro sponsalibus fertis. Sit ergo volumen istud veluti liliis contexta corona: qua tu Rex invictissime, sacrum verticem christiane sancto perfusum jam exornas, pra ceteris decorus appareas atque conspicuus: Nam quid istis floribus pulchrius, quorum specie tua corona nitescit, cum sententia Domini, nec Salomon in omni gloria sua vestitus sit, ut unum ex liliis agri? Flores dico majorum tuorum insignes virtutes. Quibus jam tuam Genes. 27. mentem exornans semper vernantibus, numquam marcescentibus, suavemq. odorem ubique spirantibus, ubi jam & tu, ut maiores tui, bene olere cœpisti sanctissimo Patri tuo, ut illi benedictionem præcipuum ab eo es feliciter consecutus, cuius merito tibi omnia prospera cedant.

Sit etiam idem volumen non pro corona tantum, sed loco Epithalamii nuptialis, eo quod arguendo non dispar, licet dicendi genere sit diversum, cum ut in eo, majorum egregia facta narrarentur. Quo etiam, ut Epithalamio illo sacro vocantur filia Sion videre Regem pacificum die desponsationis sua diadematè coronatum: ita nos maiores tuos, inclita illa Francorum lumina, ne dicam nubina, vocamus sacris nuptiis ipsis adesse presentes, secumque a Deo obtenta largiter ad vos regalia dona ferre. Ac ne quid tam pio desit officio: Sit nuptiis his (acclamando preciamur cœlites omnes) pro auspicio Christus, loco prouuba Dei Genitrix, & Angeli, Sanctique omnes pro paranymphis, qui faveant bene cœptis, easdem sacras nuptias copiosa sanctaque prole facundent; ut quos nos vobis exhibemus in chartis, vos nobis mox reddatis in filiis Pipinos, Carolos, & Ludovicos. Vivite unanimes jugali sociitate felices, prole feliciores, & spe aeterna gloria felicissimi. Amen.

Matth. 6.

Genes. 27.

Cant. 3.

RUDOLPHO II. ROMANORUM IMPERATORI ELECTO Semper Augusto.

CÆSAR BARONIUS S. R. E. CARDINALIS
Bibliothecarius sempiternam felicitatem.

AD MIRARI quidem jure poterunt multi, Invictissime CÆSAR, sed damnare justè nemmo, cum fati perceperit rationem, quod salutatis a nobis, nostrisque donatis Annalibus X. Annam duobus Christiana religionis primoribus Regibus, tuam Majestatem Principibus omnium dignitate præstantem præteriorimus hætenuis insalutatam, ac reliquerimus indonatam. Haud enim id efficit iniqua discrecio, aut obliviosa socordia, contumacxe contemptus, sed fuit tarditas ista opportunitior temporis expectatio, ut esset selectoris oblatio, atque dignori dignor fieret exhibitio. Quemadmodum enim Samuel excepturus mensa electum a Deo primum Hebraorum Regem Saulem, armum illi seorsum servandum curavit, quem apponerecet recumbenti (symbolicum fortitudinis ferculum, quo & apud Homerum Agamemnon Rex Ajacem præ ceteris honoravit:) Ita & nos tibi electo Imperatori non communia queque & manibus obvia duximus offrenda, sed consulto hunc ipsum decimum Annalium tomum: idque multiplici racione.

Etenim cum Tomus iste optatas contineat primitias Imperii Germanorum: tibi in primis debuit reservari, qui ejusdem Imperii moderaris habendas. Se namque habet triumphalis currus instar vehens primum Germanorum Imperatorem, victorem, triumphatorem semper Augustum Ottонem Magnum, quem ad tam sublime fastigium non violenta tyrannis, neque jura propinquitatis, sed Apostolica sedis, ipsius sancta Romana Ecclesia sublimavit auctoritas, qua ipsi propagavit & successores.

Hic pariter habet, ex quo etiam tibi uni sit dignus offerri, quomodo ab ipso Romano Pontifice, tamquam a sapientissimo Architecto, post jacta tanta molis solida fundamenta, illud ipsum Imperium fuerit stabilitum, atque in perpetuum confirmatum, dum inlata Sapientia domus septem suffulta columnis, totidem ad perennem Imperii firmitatem, constituit perpetuos Electores. Quæ tanta cum haud dubia luce, sed toto calo patentia idem Tomus inspicienda cunctis exhibeat: plane qui ista non videant, penitus cœci vel videre noluerint, rebelles lumini arguantur ter miseri Novatores. Quibus Germania ipsa ita a matre sua sancta Romana Ecclesia, per quam accepit & fidem, infulis Imperatoriis redimita, laureis Augustalibus coronata, fibula perennitatis innexis, compta procedens, sua dum gloriosa exhibet spectanda cunabula, bene conscientia veritatis, haud ingratis ingratis filiis illud divinum canti- Is. 51.

Apparatus in Baronium

H h h

Am-

Amplius vero eum idem Tomus Bohemorum & Hungarorum, quibus vestrum dominatur Imperium, conversionem ad Christianam religionem contineat; cum indomiti bastardi populi Christi jugo suavisimo fera colla subdentes, reddit mansueti, tuo Imperio parere didicerint, ut tibi jure debitu, offerendum se offert. Effert autem se magis numeri prorogativa, dignumque vestro conspectu se judicat, quod cum sit jure natura dispositum, ut decima quaque maxima sint, eademque ob sui excellentiam Decumana consueverint nuncupari; idem uti Decimus, ita maximus, maximum omnium Christianorum Principum te petat Imperatore.

Qui prater alia plurima a Divinitate tibi dona concessa, quibus universus Christianus orbis te merito veneretur: ex eo potissimum nobis colendus es, quod inter tantas undique effusas baresum nebras, claro Fidei Catholica nitore fulgens, vere Filius Primogenitus sancta Romana Ecclesia cognoscari, cuius ab ubere pendeas sicut ab aure. Quia ipsa pro te, tuique Imperii salute sollicita, sui prodiga lac benigna praebeat hauriendum & sanguinem, dum ejus sanctissimus Pontifex CLEMENS Octavus, non pro facultate tantum, sed ultra vires, supra modum, annis ferme singulis non desierit vestra Majestati sive auxiliariis copiis, sive pecuniis subvenire, ut adversus audacissimos ac potentissimos Christiani nominis hostes idem vestrum defenderetis atque propagaretis Imperium. Quibus beneusa vestra Majestas, pluribus annis tantum belli pondus fortiter sustinens, de superatis saepe hostibus eorumque munitissimis munitionibus expugnatis, innumeris, easdemque immortales conciliauit sibi coronas, perpetuosque triumphos: proxime vero de expugnata Albaregali Hungarici Regni urbe celerrima, tribusque mox Turcarum exercitibus profigatis, eorumque tribus Ducibus casis, praelavioratib[us] debent omnes Christiani trophya. Quo nomine & a nobis Epiniciorum loco eundem accipias tibi debitum Annalium tomum. At quod congruum, opportunum, & dignum Majestati tua munus offertur, idem quoque haud inutile debet existimari, sed multiplici ratione proficuum, ex cuius lectione haud mediocre sit Imperator consecuturus emolumentum, rerum siquidem gestarum vera notitia, gerendarum via securior aperitur, secundum quod monet divinum oraculum, dicens: State super vias, & videte, & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea, & invenietis refrigerium animabus vestris. Docens pariter in quam immensa mala inciderint ista non audientes Principes una cum populo. Quod probe sciens Basilius Imperator, dum instruit filium suum Leonem, quem relicturus esset Imperii successorem, inter alia saluberrima documenta, qua veluti testamentariis tabulis eidem tradidit observanda: Evolvere (inquit) numquam cesses historias veterum; plura his subiectens de summa, quam ex ejusmodi lectione Imperatore maxime digna esset consecuturus, utilitate. Ille autem accuratissimus paternorum custos mandatorum adeo profecit ex eis, ut Sapientis adeptus cognomentum, magno justitia libramento diu habendas sit moderatus Imperii.

Accipiat igitur Majestas vestra grato animo, quem prompto exhibemus affectu presentem Annalium tomum, offerentes pariter & cum eo cuncta qua victor hostes visibles & invisibles superans, hic regnet felix in terra, inde vero beatus in calo. Vale.

S I G I S M U N D O III. R E G I P O L O N I A E M A G N O D U C I

Lituaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masoviæ, Samogitiæ, Livoniæque necnon Svecorum, Gothorum, Vandalorumque hæreditario Regi.

C A E S A R B A R O N I U S

T I T. S S. M A R T Y R U M N E R E I, E T A C H I L L E I
Presbyter Cardinalis S. R. E. Bibliothecarius sempiternam felicitatem.

Ex Tomo XI. Anna. Ilium.

MAGNUS ille vertex Apostolorum, Christi Vicarius, legislator Ecclesia Petrus inter alias, quas sanciebat leges populo Christiano servandas, quid ipsi regibus deberent, brevi ista sententia patefecit: REGEM HONORIFICATE. Quod si tunc a suis, quibus scribebat, & servanda prescribebat, voluit ei, qui imperabat homini impio, damnum cultori, Christianis infensissimo, honoris observantiam nibilominus exhiberi: quanto id majori cum fœnore a posteris in CHRISTUM credentibus exacturus esset pro Christianis Regibus optimoque de Christiana Religione merentibus? Propterea & nos, SERENISSIME PRINCEPS, ut mei instituti aperiam rationem, consuevimus honoris causa, qui ex praescripto Apostolica legis debetur Regibus, post Ecclesia Romana Pontifices, quibus primitia jure debentur, Annalium Tomos primariis Christiana Religionis Principibus orthodoxis sua euige epistola dedicare, absque ordine tamen & prorogativa eminentioris excellentia, prout rerum gestarum diversa occasio postularit. Qua ratione factum, ut qua prima fecerat compellanda Casarea Majestas, ipsam Dccimo Annalium Tomo opportunius eo officio coluerimus. Cui cum tu, sicut Regni dominio vicinior es, ita rerum gestarum argumentis proxime jungaris: insalutatum te præterire, non licuit: quem ut debito Regibus honorem obsequio, ipse Petrus exigit, qui super suas leges invigilat. Cum vero ad hoc illud insuper accedat, quod ejus successor sanctissimus Dominus noster CLEMENS Papa Octavus, tui amantissimus, ac pariter studiofissimus, hoc ipsum ut facerem, habere se gratum ostenderit: placet efficit, ut majori fiducia ad id præstandum assurgam, occurramque libcris, haud quaquam metuens, ne minus tibi placeat, quod sentias tanti Pontificis voluntate munus impendi.

At vero, quanto majus nolis ex hac Pontificis suasione pondus additum gaudens, tanto cobienda magis erit oratio, ne quid leve, aut solutum promat incauta, neve limites adulacionis attingat, si liberior per latissimum tuarum laudum campum sinatur excurrere: sed potius moderationis franco coercita, intra terminos parcitatis se continens, non nisi qua modesta, ac sobria, eademque seria sibi esse concessa noverit, atque hac ipsa constringat fibula brevitatis. Quod nisi fieret, diffueret gravitas epistolaris in panegyrim, nuncupatio in encomium solveretur: digrediensque oratio ab instituto, redderetur auribus tuis issa molestior, jam his audiendis jugiter ad nauseam usque exsatit. Si hac enim semel ingredieretur, ubi subsisteret? quoniam duceret illud landandi exuberans argumentum, cum tu unus inter tot Principes Christianos virtutum merito dignus habereris consilio & sen-

ten-

entia optimatum, qui praeferre deberes Regno Polonia, multarum accessione provinciarum amplissimo? vel quoniam eam veluti torrens violentus abriperet copia affluens rerum in Regno abs te praelare gerarum, atque illud potissimum (ut reliqua pratermittam, qua quamvis grandia, magnoque digna Rege, minima tamen hujus comparatione sint visa) quod cura Fidei Catholicam depresso admodum & afflictam, ac propceterum arescentem inveneris: eam mox erectam, & illustrata, suo jam decoro virentem, & nitore florentem magna omnius admiratione reddideris? Ita ut qui terram densis vespribus impietatis horrentem, baresum spinctis incultam, atque in traculentarum belluarum lustra gene conversam excolendam acceperas: hanc tua cultura, divina aspirante gratia, frugiferam & amanans, tamquam alterum manu Dei consitum efficeris Paradisum, ex quo & letos tu ipse fructus vita deceras, & alii flores, quibus immortales contexant tibi coronas. Quod & si qui adhuc ibi aliquot remanserunt infelices cardui, convertantur tandem (quod speramus) in lilia: quantis ista erunt digna praconis? quibus laudibus attollenda, atque encomiis toto Orbe Christiano, longe lateque tubis eloquentia personantibus, celebranda?

Quo nomine ipsa, qua passa est invita compedes in laudando, libra saltem in hortando fiat oratio; qua licet currenti posset vidiri superflua, haud tamen desiderio impellentis existimari debet otiosa, & qua ne audiatur, excludi; cum prasertim, ut sit efficax, sumat sibi vires ex Pontificia intentione. Perge magnanime Princeps, perge inquam, piissime Rex, Regem Deo charum imitare, qui dixit: Nonne qui oderunt te, Domine, oderam, & super inimicos tuos tabescam? perfecto odio oderam illos, & inimici facti sunt mihi. De quibus rursus: Persequar inimicos meos & comprehendam illos, & non convertar, donec deficiant, & cadant subtus pedes meos. Felix easus, quo peccator, dum cedit a culpa, erigitur ad salutem, exurgit ad uitam, exaltatur ad gloriam. Hanc utique sumus licet de impietate vindictam, deque impiis Dei hostibus ultiōnem, que ipsis etiam exoptanda sit, atque expetenda, si modo sua salutis aliquam rationem aut sensum habeant. De hujusmodi victoriis tibi ab Ecclesia in terra tropica, & a Deo in celo opto triumphos. Perge, iterum dico, ac perfice gloriosum, quod aggressus es, opus praliare hac pralia Domini; qui te praecedet, quem sequaris duces. Angelos habebis commilitones, & auxiliares copias Martyres & Sanctos omnes. Jam confert Ecclesia Catholica stipendia precum, & qui ei praest summus Antistes, ad hac praestanta, Apostolicam benedictionem impetrat. Aspirat CHRISTUS, cuius & nomine exhibetur, qui tibi non modo tyrannum hereticum, sed ipsum etiam Principem infideliū in iustum Orientalis Imperii possessorem justis armis subjiciat: Regnum denique tuum sic propaget, ut transgrediens angustos terminos terra divini tandem Regni confortio superes ecclie cardines, & fines contingas aeternitatis, cum Deo in perpetuum regnaturus.

Ut demur promamus, quod Majestati tua, honoris causa, debitum munus offerimus; ecce exhibemus Undecimum Annalium Tomum totius vita nostra labores: quem enim concepit adolescentia, formavit juventus, firmavit consilio firmior atas: eum modo peperit ultima senectus. Qui in lucem feliciter editus, expers vagitus infantium, uni tua festina arrideat Majestati, unum te nuncupet Regem, licet infans, scriptis tamen ipse vocalis; quibus tamquam fascis involutus, in volumen se exhibeat perlegendum. Erit ejus tota lectio haud inutilis, opinor, nec profus ingrata: delectabili vero ipsa magis dulci memoria rerum antiquarum Polonia, ut quibus veterum Regum fervens Christiana Religio plurimum commendetur, populique optime culta Fides Catholica prædicetur: aperiatur pariter memorialis atque admirandis exemplis tam Regum, quam populi erga sanctam Romanam Ecclesiam, a qua Evangelium accepérant, ardens, & flagrans studium atque observantia: qua illi & provinciam primum ipsam Apostolicā Sedi penititione census anni fecerint sua sponte vediālem; & isti ob idem Regnum possea iam collapsum, sed ejusdem sancta Sedis beneficio restitutum gratitudinis ergo, capitulatione perpetua fese constituerint eidem Romana Ecclesia tributarios. Hac tanta cum inter alia in eo omni fide testata reperies: recentiores plaze Scriptores eadem parum aquos praterisse redargues. Sed & quod his omnibus præstat, cum triumphum contineat martyris purpuram sacerdotis, suo, ipsius illustratam sanguine, martyrium, inquam, sanctissimi Stanislai Cracoviensis Episcopi, quem abs te scimus propensiore studio coli, & ut ab omnibus Catholica Ecclesia Christi fidelibus officio publico Pontificia auctoritate coleretur, tua cura perfectum: quin alaerio illum animo suscepturis sis, minique diffido. Grato igitur & placido vultu accipe tot decoris notis insignitum volumen: quod Apostolicā legē debitum, a Domino Apostolico persuasum, ab Apostolica Sedis Presbytero Cardinali honorificentia causa tua Majestati Apostolicum munus exolvitur.

Vale, Regnaque feliciter.

Romæ v. Kal. Decembris. Anno Salutis MDCIV.

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO PATRI ET D. N.

P A U L O Q U I N T O

PONTIFICI MAXIMO

CÆSAR BARONIUS S. R. E. Presbytero Cardinali Tit. SS. Martyrum Nerei, & Achillei, Apostolicæ Sedis Bibliothecarius, sempiternam felicitatem.

EN tandem, Beatissime Pater, duodecimum Tomum Annalium Ecclesiasticorum, quem tibi Ex Tomo Principi Sacerdotum, ceu tertias ac novissimas frugum nostrarum primicias ex lege represento. Neque enim mihi fas fuit in hoc longo & laboreso duodecim voluminum, totidemque non mensum, sed seculorum magni anni curriculo, non (a) ter in conspectu Domini, coram ejus Sacerdote, nec maxilis vacuis apparere. Primum itaque Xysto V. predecessor tuo binos Tomos, primitiva operis nostri, velut recentium spicarum (b) manipulum ineuntis sacri anni suspiciis conserandum obtulimus. Deinde Clementi VIII. in medio Ædii cursu, cum per Ecclesiastica historia campos segetem uberrimam per summos laborum actus divina favente aura colligeremus, alterius oblationis, qua (c) post messem præcipitatur, haud immemores, non dues tantum codices, Apparatus in Baronium

(a) Exod. 23.
(b) Levit 23.
(c) Exod. 23.
sed

sed quinque, hoc est, pro duobus primitiarum panibus quinos dedicavimus. Restabant, quas Sandita-
 (a) Exod, ti Tis nunc exhibeo, postremæ omnium fructuum, primitia, (a) in exitu anni solvenda, quando cun-
 25. & 34. ita conduntur. Nam ut collectos jam & conditos in hoc volumine studiorum nostrorum fructus augu-
 rer, nec ultra laborum spem intendam, facit atas annis gravis, & afflita ac pene prostrata vale-
 tudo, qua velocem tabernaculi mei depositionem non vana præfigitione denuntiat. Suscipe igitur,
 (b) Ezech, summe Sacerdos, quam jure tibi vindices universarum frugum nostrarum non (b) sexagesimam, ut
 45. olim, aut quadragesimam, sed duodecimam partem: Tomum, inquit, duodecimum Annalium nostrorum.
 Qui si lentiuit fortasse, ac longiore, quam alii solebant intervallo, in lucem exire videatur,
 tarditatis veniam non injuxta, opinor, multiplicium moriarum excusatione promeretur, tum quia nos
 inter scribendum non semel nec mediocriter remorata est illa, quam dixi gravior atas, & facunda
 morborum senectus: qua tot uno partu & tanta incommoda nobis effudit, ut veram expertus sim
 (c) Na- (c) Gregorii nostri querelam fuisse, cum diceret;
 zianz.

carm. in ———— jam premor ipse senecta,
 morbum. Quæ gravior Siculis dicitur esse jugis.

tum quia opere perfecto, cum ad editionem accingeremur, suborta repente qua Apostolicam Sedem
 incesseret, emergentium fluctuum tempestate, alio nos tanissem, ut in eadem positio navi, cura
 cogitationesque traxerunt: tum denique quod Appendicem de more aggressis, dum ex racemorun
 ubriate opulentior ultro vindemia conjurit, prelixiore aliquanto sed non injucundo, ut spera-
 mus, nec inutili actuario, latius excurrendum & compendianandum fuit. Ita factum, ut vo-
 lumen in ipsis propemodum electionis tua solemnibus absolutum, Tibique jam inde, quod perorando
 testi sumus, oppigneratum, vix nunc demum evoluto biennii spatio exsolvere, fidemque nexam li-
 berare licuerit. Sed hoc nobis, Beatisime Pater, ex hac ipsa cunctatione oblatum est commodi:
 quod qui tum quando ad summi Pontificatus apicem electus es, si promissum munus statim obtulis-
 semus prater spem & vota nihil habebamus, nunc postquam in hoc biennii tui decursu spes nostras
 firmavit eveniūs, & votis facta successerunt, est quod Deo immortali summas gratias agamus: qui
 maximas & singulares istas virtutes tuas, qua Te jam olim hominum judicio, & præsensione A-
 postolico throno destinabat, atque in codem postea divina prorsus & admiranda vocacione collocarunt,
 ex supra Ecclesia specula splendidissimis facibus emicare, orbique universo irradiare videamus.
 Et locus erat profecto, ut de his paulo fuisse aliqua, liberiusque diccremus; nisi nos non tam
 quasi assentationis suspicio, qua in veris sincerisque laudibus sui secura est, quam immensa,
 qua exteris laudes tuas ornat modestia, pudorisque tui ratio prohiberet. Harum igitur omnium, sed
 indulgentissima in primis lenitatis, benignitatisque tua fiducia, quasi blando arridentis patris vul-
 tu, illectus, securior ad pedes tuos adrepit tenellus hic ultimus fœtus noster: & qua potest voce
 rogat, uti se, ac secundum reliquam majorum natu fratrum familiam, parentis solatio brevi caritu-
 ram, in tutelam tuam recipias, ope adjuves, autoritate & patrocinio tueare. Omnes Te patro-
 num advocant: omnes tibi commendō: sed hunc minimum præcipue, qui lucem nunc primum aspi-
 cit, nomini tuo mancipatum, numero atque ordine Benjamin nostrum, effero patri ut in senectute
 (d) Genes, genitum, ita non sine dolore natum. Qui ut (d) dexteræ filius juxta nomen evadat,
 35. sanctissima dexteræ tua benedictionem supplex implorat: sed eximiam, sed singularē, &
 qua in parentem ipsum redundet. Cujus scilicet beneficio ad illius dexteram cuius vices in
 terris geris, inter lucis filios aliquando censeatur. Ita & tu Beatisime Pater, Pauli Apo-
 (e) Philip, stoli, (e) de tribu Benjamin, Deo gratissima, ut nomen, sic robur & spiritum sortiare.
 3. Ita Te parvulus hic noster inter fausta inaugurationis tua exordia formatus, inter Ixias jam ex-
 perta moderationis gratulationes editus perpetuis felicissimi & pacatissimi Pontificatus successibus gan-
 dentem diutissime prosequatur. Roma, nono Kalend. Junii. M. DCVII.

A U C T O R I S A D L E C T O R E M

S U P R E M A C O N T E S T A T I O .

Tomo XII Annalium ab eo præscripta.

IN vita bujus limine constitutus, & futuram morti jam propior recognitans, oro te atque
 obtestor, Christiane Lector, quicumque cum Romana Catholicæ Ecclesia communicas, si quem
 umquam ex his Annalibus nostris ad tuam, aliorumve adificationem fructum capies, pri-
 mum ut Deo Opt. Max. bonorum omnium largitori acceptum feras: deinde hanc mihi vi-
 giliarum, lucubrationumque, quas tua causa tot annos libens pertuli, gratiam reponas,
 ut anima mea, cum ex hac vita excessero, bene precari, ac opem ferre ne graveris, tum
 esteris suffragias, qua defunctis impetriri in Ecclesia mos est, tum maxime sacrosantii & sa-
 lutaris Missa sacrificii oblatione. Hanc a te, inquam, vicem peto, Tibi vero tribuat Deus,
 ut pie semper vivas, & supernis benedictionibus repleares.

Carmina Vatum insignium in laudem Operis Baroniani
Annalium voluminibus praefixa.

IN

CÆSARIS BARONII
ANNALES ECCLESIASTICOS
LÆVINI TORRENTIJ
EPISCOPI ANTUERPIENSIS
Elegia.

NON Cyrus hic silvis educimus, atque Quirinum,
Expositos fœta quos aluere fera,
In spes imperii magnas, seu Solis ad ortum,
Seu qua se fessis condit anhelus equis.
Nec narrare juvat captas cum civibus urbes,
Erutaque hostili mænia celsa manu,
Aut Troja cineres, & nil nisi nomen Athenas,
Thebasve, atque aliis oppida vasta locis,
Prostrataisque acies, & fœda cruxibus arva,
Aut tintum roris sanguinis Oceanum,
Linteum cum tabulaque inhumataque corpora flum
Jactantur miseris per freta salsa modis.
Non ita fert animus, nec tanti est gloria, crescat.
Cedibus auditis eadis ut ater amor.
Scilicet exemplo peccat qui talia narrat,
Quodque alios decuit, perpetrat ipse nefas.
Qui legit Æaciden, ut nil non arroget armis,
Æacide similis, qua potè, sevus erit.
Unus Pellao juveni cur non satis Orbis?
Audierat plures, ambiit, interiit.
Æquasti hunc votis, Casar Romana: nec impar
Exitus; imperii terminus urna fuit.
Quod tamen, Octavi, te non deterruit: hostes
Vicisti, patria sed pereunte, tuos.
Sic igitur toto Mars saviit impius Orbe,
Bella ferens cunctis accumulata malis.
Nam quis tunc Regum vitam non traxit in armis.
Quis non hanc calo credidit esse viam?
Tamquam si solio propior Jovis bareat alto,
Qui plures Orco miserit inferias.
O cœcas hominum mentes, & inania veri.
Pectora! qui lucem singimus in tenebris,
Luclamurque umbris, pretiumque imponere rebus
Spernimus; hinc stultos fallit ineptus amor,
Fallimur & votis; nec sunt tam somnia vana,
Quam spes nos vanis ludit imaginibus.
Non res humana, perituraque regna beatos
Efficiunt, nee quas colligit Indus opes,
Non aurum, & lapides, nec rubri concha profundi;
Aut Tyriis ardens purpura costa foecis,
Nec vires, aut forma fugax, & gratia lingua,
Ac cultum variis artibus ingenium,
Aut aliud terris communi sorte creatum.
Orta etenim pereunt, & male fulta cadunt.
Trans Luna Solisque vias super aetheris ignes
Quarendum est summum, si bac tua cura, bonum.
Hoc ipsum DEUS est, solus verumque bonumque,
Certaque ad aeternam semita latitudinem:
Quo sine nec virtus, nec honor, nec gratia fluxis
Rebus inest, quibus & nomen & esse dedit,
Tunc cum principio sic omnia fecit, ut uni
Paverent homini catena, at ipse Deo.
Quid facis, infelix? parent tibi catena; tu cur
Detrectas, contra nec pudet ire Deum?
Ecquid erat vetita non tollere ab arbore poma?
Quo gustum recrees est aliunde tuum:

Est & quo saties oculos, quo cumque moveris,
 En viola, & variis lilia mixta rosis.
 Ipsa tuo gaudens natura applaudit honori,
 Inque tuum solers comitut obsequium.
 Fortunate nimis, si nil quasiveris extra
 Auctorem: tibi namque omnia solus erit.
 Serpentem mulier, tuque hanc uxorius audis.
 Turpe aliis Dominum postbabuisse suum.
 Nudus, inops, longi condemnatusque laboris,
 I, fuge: qua flabas grata fortis abest:
 Gratia divini semper mansura favoris,
 Mansisset semper si tua eerta fides.
 Peccasti miser, at peccati pena fuit mors,
 Qua sibi jure tuum vindicat atra caput,
 Vindicat & stirpem, neque enim mortalibus ortos.
 Fas est non simili conditione mori:
 Ut neque fas fontes animas ascendere Olympo:
 Depressa Stygiis excipiuntur aquis.
 O quam difficile est talem dissolvere nexum!
 Pone scelus sceleri mox gravis ulti adest.
 Sed quanam afflitis superant solatia? Tantis.
 Sola Dei bonitas est medicina malis.
 Discite iustitiam numenque timere: sed una
 Discenda est bonitas, unde oriatur amor.
 Unius ut noxam luimus sub judice justo,
 Sic bonus & patiens attulit unus opem;
 Unus, at idem alius qui tam lethalia curet,
 Convenit hunc hominem, nec minus esse Deum:
 Esse Deum, ne impar sit magestate parenti.
 Esse hominem, ut possit morte piare nefas.
 Filius, aeterni vis & Genitoris imago,
 Eternum calo cum Genitore manens.
 Virginis in gremium matris se condidit: illuc
 Auctus, & binc certo tempore natus homo:
 Natus homo Deus ille Deus Servator JESUS,
 Ut faciat, caros quos habet, esse Deos.
 Quem tu, Baroni Caesar, dottiissime, felix
 Ingenii, sacra conditor historiæ,
 Describens late Regem, dominumque, patremque
 (Nos qui fæta malis bella cruentus amet,
 Expedit socios, Patres, plebemque tributis
 Vexet, ut effusæ mox male perdat opes:
 Sed lenis placidusque, & nil nisi lene jubendo,
 Pacata populos qui ditione regat,
 Mortis & exemplo doccat nos dura ferendo
 Vincere, & objectis non trepidare malis,
 Nec corpus præferre animæ, sanctumque pudorem
 Spernere, quo spredo proflit omne nefas)
 Historicos inter tanto caput altius effers,
 Quotquot habet Latium, Gracia quotquot habet,
 Seu domitos narrent Medos, seu Punica fata,
 Pyrrhumque, & belli fulmina Scipiadæ;
 Quanto splendidius lucent vagæ sidera, quam qua
 Accensa est nostris parva lucerna focis.
 Matte igitur virtute, juvet te incumbere chartis;
 Tam bene dum cæptum perficiatur opus.
 Grandis adhuc superat via, sed tu perge: laboris
 Qui tibi principium est, hic quoque finis erit.

I N

CAESARIS BARONII
 ANNALES ECCLESIASTICOS
JOHANNIS BOCHII
 URBI ANTUERPIENSI A SECRETIS

Elegia.

QUI moles operum, miracula vana, colosso,
 Qui stupet artifici marmora secta manu,
 Miratus veterem spirantia frusta labore,
 Qui videt, aut penitus qui periisse legit;
 Quæ vel Erichthois ceciderunt signa ruinis,
 Roma, vel in cineres versa fuere tuos?
 Desinat exemplis contendere non minus orbis
 Nosler ob ingenii munera nomen habet.
 Si qua fuit quondam titulis ornata superbis
 Macchina, seu rara nobilis arte labor:

Bar-

Exbara si liquidas operum fastigia nubes,
 Et mare si pretium vicit, & asta manus:
 Impetuosa dies eadem subvertit, & ira
 Martis, & ipse suas non tulit orbis opes.
 Nos aliud decus, & fatis melioribus ortum,
 In lucem fructu commodiore damus:
 Quod series & vi instabilis, nec lubrica rerum
 Fluxarum rapidis subruet aura Notis.
 Eternum dat Caesar opus, gaudete, Quirites,
 Illiū imperium conditum arte novum.
 Si vacat Annales sacros, & scripta Baroni,
 Unum pro cunctis volvere, lector, opus:
 Quicquid & Aeneade struxerunt, quicquid Achivi,
 Seu qua Memnonis surgit Eous equis:
 Vel qua sera teper radiis Hyperionis ora,
 Dum lavat Hesperio fervida plaustra salo:
 Omnia Cesareo cedant inventa labori,
 Veris falsa, sacrī vana, vetusta novis.
 Pyramidum Pharīi celebrantur saxa Canopi,
 Bustaque montanis amula facta jugis.
 Scire petis nostro spectanda volumine rupes
 Qua sit, & extructam vertice quod sit opus?
 Illa est qua fidei posuit fundamina Christus
 Auctor, inaccessa servat & arce gregem.
 Hic scopulus vires immobilis haret ad omnes,
 Impia quas hominum turba, vel Orcus habet:
 Alta Semiramis Babilonis menia cives,
 Femineasque minas urbis ad astra ferant:
 Nec murum incolimus, nos propugnacula, quorum
 Idem opifex, idem est angulus, ipse Deus.
 Cares & immodici taceant iupendia luctus,
 Et Mausolei culmina celsa rogi:
 Noster habet vitam tumulus, mors ipsa sepulta est,
 Hac cali reserat fontibus urna viam.
 Eleumque Jovem, roties quo praeside parta est
 Gloria, Pbidiacum Gracia jactet ebur:
 Rectorem immensi nos declaramus Olympi,
 Qui calo & terris imperat, atque mari.
 Prisca fides Trivia Latonia templa Diana
 Laudet, & intacta virginitate deam:
 At nos, Virgo, tuis, genitrix, advolvimur aris,
 Qua meruisti utero claudere sola Deum.
 Nota fuit timidis conspecta lampade nautis
 Insula, Phœbea mole superba Rhodos:
 Hic fidei portus, fax religionis avita;
 Nulla est, praterita qua statione, salus.
 Miramur Libycis spectacula cincta columnis,
 Magnaque Romanis amphitheatra foris:
 Emptus ut ad eadem pratiofa certet arena,
 E data commutet, vulnera morte pugil:
 Aut cavea medio Getulis advena silvis
 Seviat in miseros bellua dente reos.
 Talia delestant si quem certamina, nostris
 Non minus inveniet tristia fata libris:
 Non nescitis, nec sorte pari: nam præmia victos
 Per tormenta, cruces, funera, certa manent.
 Hoc gregis electi sedes animosa beatas
 Pignore, nate Deo, te duce, turba petit.
 Si spectare juvat, valeant antiqua, theatro
 Cesaris humana scena salutis inest.
 Nostra docent vita melioris pulpita normam,
 Fabula lascivos nil nisi prisca sales.
 Queque fuit magni quondam Victoria Circi,
 A vitio nobis est fuga, meta Deus.
 Et veteres memorat vixtrix si Roma triumphos,
 Majus habet laudis pagina nostra decus.
 Hostis erat mundus, mors hostis, & arbiter atra
 Noctis in humanum sumpserat arma genus.
 Ipse pater summo descendit ab aethere vindicta,
 Et tulit ipse suo sanguine vixtor opem.
 Et secum delicta trahens aliena, trophyum
 In cruce constituit corporis ipse sui.
 Dulces exuvia, spes omnis, & unica mundi
 Prosperitas, cali gloria, pacis iter.
 Conciliatque Deum credentibus, & sua reddit
 Munera præteritis uberiora malis.
 Romanoque vices patri, clavesque reliquit,
 Et populi curam jussit habere sui.

Hoc opus, auctori suscepimus origine prima.
 Hic labor est, regni scribere gesta sacri,
 Clavigeramque ratem, nullis qua fracta procellis
 Durat, & aduerso turbine vela facit:
 Bella, neces, animosque virum, superata ferendo
 Monstra: fidem tanta condere molis erat.
 I, nunc, Imperii luxum contemne prioris,
 Cesaris auspiciis redditia, Roma, tibi.

CÆSARI BARONIO SORANO.

VIRO OPTIMO, DOCTISSIMO AMICISSIMO,

Consalus Ponce de Leon Hispalensis.

Quid potuit madidum sacrato sanguine ferrum,
 Tela fera, flamma, spicula, saxa, crues?
 Obrita quid tenebris, mutisque oppressa sepulchris,
 Invidia Gentis, NOMINIS alta pii?
 Ecce renascuntur tempus vitura perenne,
 Qua surgit lucis, qua requiescit bonos,
 CÆSARIS id præstat calamus, præstantior ense
 Cesaris: hic vitam sustulit, ille dedit.

E I D E M.

Tertia jam longi tibi pars exhausta laboris
 Versatur manibus, volitatque per ora virorum:
 Quam sepe late Romana gloria Sedis
 In superas sublata tuis Annalibus auras
 Explicat, & terras tecum pervadit in omnes:
 Quam bene, BARONI, Magno digesta PHILIPPO
 Magni facta dicas & tempora Constantini.
 Illi exoptatam nascens Ecclesia pacem
 Retulit acceptam: validis innititur hujus
 Viribus in senium vergens, viridique juventa
 Robore, & in melius reparato splendet honore.

FRANCISCI BENCI

ESOCIETATE JESU

AD TOMUM QUARTUM ANNALIUM ECCLESIASTICORUM R. P. CÆSARIS BARONII.

QUIS tibi tam validas, CÆSAR doctissime, vires
 Sufficit, & tantis cumulat pia pectora donis,
 Ut, quoties novus annus init, novus excat a te
 Fructus, & in messenu pariter nova gramina crescant?
 Unde tibi tam latus ager? quis temperat auras,
 Et tempestivo pluvias discriminat aslu,
 Maturis ne forte calor, neu frigora defint
 Frugibus, ut primum jatto de semine terra
 Spem segetis cupidus arripiens sub viseera condit
 Tertius ingenii partus se fuderat anno,
 Et saeclo attulerat miranti gaudia, quartum
 Surgit opus, quinto affecto; dein ordine sextum
 Instat; ut ex uno sint talia pensa: quot annis?
 Qualia non annis altius queat omnibus, uno
 Non valeant anno conjunctis viribus omnes.
 Mens adeo facunda boni, facundaque mentis
 Lingua effert areana sua: mox pagina sollers
 Excipit, ut nullo celebrentur fine per orbem,
 Non opis humana hoc, CÆSAR; majore magistro?
 Res agitur: Deus ipse animos viresque secundas
 Subiicit, affatu Matris; tu namque vocare
 Hanc solitus, dubiisque tuis exposcere rebus:
 A qua principum, cui desinis. Ergo age, quando
 Jamdudum Annales, quos & labor annuus aquat,
 Cum fructu assidue commendat plurimus usus:
 Illam etiam supplex ora, tibi proroget ævum,
 Omnia dum possis annorum evolvere secula.
 Ipse sua labor æternum se sponte propagat:
 CÆSARIS Annales ut nulla obliteret ætas,
 Dum referent sepe voluentia secula per annos.

TARUSII TARUSII POLITIANI
 CONGREGATIONIS ORATORII COLLEGÆ
 IN ANNALES ECCLESIASTICOS
 CÆSARIS BARONII.

Heroicum.

DUM, qua multiplici nobis longinqua vetustas
 Obruit annorum mole, ac premit emula nocte,
 Fastaque, doctrinasque Patrum, moresque, manusque,
 SORANE, ad lucem, ac superas revocata sub auras,
 Vulturis mandas in postera scula chartis
 Quantum illi decus in terris peperere crux,
 Et quantum peperere suis ingentibus ausis,
 Per te jam tandem nobis decus omne resurgit.
 Aude etiam majora; juvant superi alta volantem.
 Fors erit illa dies, cum toto Aquilone remenso
 Annales, dicente Deo, glacialibus omnem
 Pectoribus labem eripiant, tenebrasque resolvant,
 Et latis Christi campis mala gramine adurant:
 Ac veluti quondam Solymum clangore turbaram
 Mania contremuere fera Ierichunitis, & altis
 In te sacra ruens, in se sacra ipsa sepulta est:
 Non secus heresios feralia culmina molis,
 Te magnis resonante tubis decora alta parentum,
 Supremum concussa gemant, barathrunque sub ipsum
 Prona ruant, scelerumque suo dent limine pœnas.
 Maximo terrarum custos, Pater optime CLEMENS,
 Hoc magnum tibi surgit opus, da candida dexter
 Sydera, da felix, quando te Calicolum Rex
 Auxilium fidei tantum miseratus avita,
 Jeſſadisque instar turris concessit in hostes.
 Namque scenatis Stygiis Aquilone procellis,
 Ipse tibi Caesar referens ex hoste trophaum,
 Exuvias, atque arma virum, roburque, deusque
 Davidica veluti turri suspendet ab alta,
 Mille inter pharetrasque graves, clypeosque nitentes,
 Sydereis monumenta ducum pendentia testis,
 Eternumque tibi votum immortale sacrabit.

IN

CÆSARIS BARONII
 ANNALIUM ECCLESIASTICORUM
 TOMUM SEXTUM
 JOSEPHI CASTALIONIS

Carmen.

AUSA fuit quoties Christi convellere firmam
 Turba fidem longe monstris immanior Orci,
 Fascibus & quoties socialibus effera Regum,
 Aut Arri infrenuit rabies, aut dira libidin
 Nestorii, Eutycheosque, Tomo quem ponere sexto
 Cura tibi Hisperie BARONI gloria nostra:
 Ne pars infanda succumberet optima secta,
 Quæ Deus opposuit Sanctorum robora Patrum?
 Cecropiis, Latissimisque viri nova fulmina terris
 Emicuere pio præstantes pectore & ore,
 Per quos & seclus extinctum, & pax redditum terris.
 Tartareis rursum labes educta cavernis
 Innumeris populis hac tempestate per Orbem
 Ingessit clades, ac merxit funere regna.
 Hinc opifex rerum tibi mentem in tempore tali
 Injectit, dextramque stylo munivit acuto,
 Quo furiale malum superis in Tartara ab oris

Apparatus in Baronium

I i i

Con-

Concederet, misericorde salus mortalibus esset.
*Annales hinc ire sacros ab origine prima
 Christiadum in lucem pretiosa volumina gaudes.*
*Augeris pulchra librorum prole quotannis,
 Et longum scriptis profers tibi nomen in eorum:
 Alta Patrum, moresque notas, ritusque vetustos,
 Resque alta penitus mersas caligine pandis,*
*Impiaque in superos bacchantum dicta retundis:
 Totque unus seriem saclorum evolvere longam
 Pergis, opusque instans immensum ferreus urges.
 Tantus amor cultus, Romanaque sacra tueri,
 Et majestatem Romani extollere Patris.*

*Humani custos generis qua gaudia CLEMENS
 Percipit ut novit Clodoveo Rege subiisse
 Dulce jugum Christi Celtas: nam sperat eosdem
 Ad gregis actum redituros septa Latini,
 Facturosque jubet quocunque Ecclesia mater
 Unica, qua sanctis moderatur legibus Orbem:
 Quod precibus, lacrymisque Deum, votisque fatigans
 Orat perque diem, perque alta silentia noctis
 Sollicitus, pereat commissi ne quid ovilis.*

*Aerias exulta tui pars magna laboris
 Trans Alpes, atque Oceani trans littora currit,
 Oraque fervorat variorum multa virorum,
 In patrum libros sermonem vertere gestit
 Quosque tuos, munusque suis popularibus aurum
 Tradere, calestisque elementa infundere vita
 Sunt mores scriptis similes, sunt confona dictis
 Facta tuis, auge sacris altaria donis,
 Exoras pro teque Deum, populoque fidei,
 Inque hominum flagrant usus tua pectora amore.
 Te Pater omnipotens, cuius moliris honori
 Tanta, sinat longis incpta absolvere chartis,
 In terrisque diu specimen te hospite recti
 Esse velit, tantisque frui virtutibus Orbem.*

IN

ANNALES ECCLESIASTICOS

Epigramma.

ALOYSII VALMARANÆ VICENTINI

Societatis JESU Professoris.

Fert, fluvium trahans, sua Commentaria CÆSAR,
Nec, sua ne pereant, ipse perire timet:
Tu tamen Annales committis, cautior illo,
Non tibi, sed PETRI, dum furit unda, rati
Quid si iterum timidis PETRUS titubaret in undis?
Hos mihi crede, sua nolleb ante manu.

SCHEMA ANNALIUM

Per singula Annalium volumina a Baronio distributum.

Primus Annalium Tomus complectitur annos centum, nimirum ab Adventu Domini usque ad Trajani Imperii exordium.

Secundus Annalium Tomus incipit ab exordio Traiani Imperatoris, & perducitur usque ad Imperium Constantini: complectitur annos ducentos quinque, sextum ex parte tantum attingit.

Tertius Annalium Tomus incipit ab Imperio Constantini Magni, perduciturq. usque ad Constantii ejus filii obitum: complectitur annos quinquaginta quinque, sextum, ex parte tantum attingit.

Quartus Annalium Tomus incipit a Juliano Apostata Imperatore, perduciturque usque ad obitum Theodosii Augusti: continet annos triginta quatuor.

Quintus Annalium Tomus incipit ab exordio Imperii Arcadii & Honorii Augustorum, anno Domini trecentesimo nonagesimo quinto, usque ad quadragezesimum quadragesimum: continet annos quadraginta quinque: ita dispositus, ut commode. Sextus Tomus a S. Leone Magno Pontifice Maximo inchoetur.

Sextus Annalium Tomus incipit ab anno Domini quadragezesimo quadragesimo, perduciturque usque ad annum quingentesimum duodecigesimum, ut Septimus inchoetur, ab Imperio Iustini Senioris: complectitur annos septuaginta octo.

Septimus Annalium Tomus incipiens ab anno Domini quingentesimo decimo octavo perducitur usque ad annum quingentesimum nonagesimum, nempe ab anno primo Iustini Senioris usque ad quintum Mauritii Augusti: complectitur annos septuagintatres.

Octavus Annalium Tomus incipiens ab anno Domini quingentesimo nonagesimo, perveniens usque ad septingentesimum decimum quartum: Completetur annos centum vigintiquatuor, nempe a Gregorio Magno Romano Pontifice usque ad Gregorium Secundum.

Nonus Annalium Tomus incipiens ab anno Redemptoris Septingentesimo decimo quarto, perducitur usque ad annum octingentesimum quadragesimum secundum, quo & orta hoc saculo in Oriente, debellata est penitus Iconoclastia; ut placet qui Tomum hunc Panopliam dixerit adversus impios Iconoclastas, veritatis scopum attinget: Continet annos centum viginti octo.

Decimus Annalium Tomus ab anno Redemptoris octingentesimo quadragesimotertio exordium sumens, ad annum se millesimum inclusive extendit: Comprehendit annos centum quinquaginta octo.

Undecimus Annalium Tomus ab anno Redemptoris millesimoprimo exordium sumens, ad annum se millesimum centesimum exclusice extendit, continens annos nonaginta novem.

Duodecimus hic Annalium Tomus incipit ab anno Domini millesimo centesimo, & perducitur usque ad annum millesimum centesimum nonagesimum octavum, nempe ab anno primo Paschalis Papa secundi, ad ultimum Celestini tertii, continens annos nonaginta octo.

CUM in tribus prioribus tomis editionis Vallicellanæ, quam nos exprimendam hic assumpsimus, nonnulla Baronius adjecerit & emendaverit, earumque mutationum indiculum Vallicellanæ illius editionis voluminibus subdiderit; eosdem indiculos ne quid desit in editione nostra hic damus.

I N D E X

PRÆCIPUARUM RERUM IN PRIMO TOMO ADDITARUM.

- D**E templo Pacis solvitur obiectio. Pag. 4. num. XII. ab his verbis. nec est quod usque ad *Qui quod dicunt*.
 De Simeonis cæcitate commentuni refellitur. Pag. 14. num. XL. ab his verbis. *Porro commentum*. usque ad *Verum*.
 De Lazari ætate. Pag. 118. num. IV. ab his verbis. *Sed quid?* usque ad *Quid autem*.
 De forma crucis. Pag. 146. num. XCIV. ab his verbis. *Sed cum*. usque ad *Sed ad*.
 De vino myrrato solvuntur obiectiones. Pag. 147. num. XCIX. ab his verbis. *Ad hoc insuper*. usque ad *Magna consideratione*. Pag. 170. num. CVI.
 De modo crucifigendi apud Antiquos. Pag. 152. num. CXIV. ab his verbis. *Id quidem*. usque ad finem Paginæ.
 De funeribus Judgeorum. Pag. 218 n. CCCIV. ab his verbis. *Apud Rabbi*. usque ad *Caterum*.
 Obiectio & ejus solutio de tempore conversionis S. Pauli. Pag. 234. num II. ab his verbis. *Sed huic*. usque ad. *Quod ad Pauli*. Pag. 236.
 De nomine Pauli elucidatio. Pag. 238. num. XII. ab his verbis. *Quod vobis*. usque ad *Sed de his satis*.
 De Philone Hebreo, an fuerit aliquando Christianus, & defecerit a Christianitate ad Judaismum. Pag. 280. n. XXXVI. ab his verbis. *Stimus tamen*. usque ad *Caterum*.
 De priori epistola Petri, quod data sit ad Hæbraos. Pag. 324. num. XX. ab his verbis. *Cum hac* usque ad *Quod enim*. Pag. 325.
 Unde usus deosculandi tabellam ex osculo pacis. Pag. 326. num. XXVI. ab his verbis. *Nam ut usque ad Quod vero &*. Pag. 327. n. XXVI. ab his verbis. *Ait autem usque ad Et hactenus*.
 De homilia nomine Athanasi de Assumptione Virginis obiectiones. Pag. 349. num. XXI. ab his verbis. *Quos quidem*. usque ad *Demum ut*. Pag. 350.
 De præteritis traditionibus Rabbinorum. Pag. 389 num. VIII. ab his verbis. *Sed & quod illi usque ad Caterum qua*.
 De signis annulorum. Pag. 436. num. LIII. ab his verbis. *Caterum* usque ad *Cum Paulus*.
 De locis in Ecclesia distinctis dexteræ & sinistæ. Pag. 461. num. CXXVII. ab his verbis. *In Ecclesia quoque*, usque ad *Sed ad bac*.
 De nomine Episcopi elucidatio. Pag. 493. num. VIII. ab his verbis & *Santus Augustinus*, usque ad *Caterum*.
- De panis fractionis & decussationis antiquo usu. Pag. 512. num. LXIV. ab his verbis. *Quod autem usque ad Cum igitur*. Pag. 514.
 De situs templorum veteri usu. Pag. 518. n. CV. ab his verbis. *Itidem Lucianus*. usque ad *Qui igitur*.
 De ratione capitum diversis ex causis apud diversos. Pag. 536. num. CXXVI. ab his verbis. *Erat enim usque ad Sed jam*.
 De navium Alexandrinarum differentia ab aliis. Pag. 556. num. IV. ab his verbis. *Porro quod Apostolus*. Usque ad *Quod vero*.
 De Jacobo aliqua ex traditionibus Hebræorum. Pag. 591. num. VIII. ab his verbis. *Sed his omnibus*. usque ad *Reliquit Jacobus*. Pag. 592.
 De prærogativa Alexandrinæ Civitatis. Pag. 600. num. XIII. ab his verbis. *Merito igitur*. usque ad *Merito*.
 Quomodo Christiani sub Nerone urentur in usum nocturni luminis. Pag. 603. num. IV. ab his verbis. *Sed quomodo*. usque ad *Suldit autem*. Pag. 604.
 De Cornelio Senecione, & ejus obitu. Pag. 607. num. XIV. ab his verbis. *Hic vero obiter*. Usque ad *Hoc item*. Pag. 608.
 De martyrio S. Andreae prætermissa. Pag. 641. num. XXXIV. ab his verbis. *Postquam autem usque ad Verum enim vero*.
 De martyribus in Tuscia sub Nerone passis. Pag. 649. num. XLIV. ab his verbis. *At non longe*. Usque ad *At non Roma*.
 Elucidatio difficultatis ex Josephi textu de die Paschatis anni excidii Hierosolymæ. Pag. 667. num. II. ab his verbis. *Sed antequam*. usque ad *Qui intus*. Pag. 668.
 Numismata de Judæa capta, & allusio ad Threnos Hieremiacæ. Pag. 679. num. I. ab his verbis. *Quorum subiicitur*. usque ad *Aduic visitur*.
 Cur Domitianus dici voluit filius Palladis. Pag. 716. num. I. ab his verbis. *Sed cur filius*. usque ad *Sed hac*.
 De Apocalypsi Joannis an in canone Nicæno facta sit mentio. Pag. 741. num. VII. ab his verbis. *Ex quibus inducimur*. usque ad *In his omnibus*.
 Nummus Nervæ de tributo Judaico sublato: & explicatur palmæ hieroglyphicum. Pag. 750. num. XII. ab his verbis. *Prout hic ex numero*. usque ad *Sed quod*. Pag. 751.

I N S E C U N D O T O M O.

- N**ummus Trajani Imp. de victo Decebalo, & ponte super Danubium locato. Pag. 34. num. I. ab his verbis. *Porro bac*.
 De columna cochlida: quo anno sit coepta, & quo absoluta: numisma Trajani de ea. Pag. 38. num. I. ab his verbis. *Quam hoc anno*.
 Ejusdem Trajani numisma de Arabia acquisita: item aliud numisma ejusdem de aliamentis Italæ distributis. Pag. 71. num. I. ab his verbis, & *Arabicum*. usque ad *Magna profecto*.

- Hadriani Imperatoris numisma de ejus adoptione una cum Consulatu & Tribunitia potestate. Pag. 85. num. II. ab his verbis. *Certe quidem usque ad finem Anni*.
 Ejusdem Hadriani numisma de ejus adventu in Italiæ: item aliud de condonatis debitibus Romanis Civibus, Sesterties novies mille abolitis. Pag. 88. num. III.
 Imagines Basilidianorum cuiusmodi essent: eorum una formis expressa elucidatur: & de nomine Abrasax. Pag. 92. num. XII. ab his ver-

verbis. Sed ad hoc, usque ad Rursum vero. Pag. 93.
 Hadriani numisma cum titulo Restitutoris Orbis terrarum. Pag. 125. num. IX.
 Cur Hadrianus locavit effigiem porci super portam Aeliæ civitatis a se extructæ, elucidatio: & numimus cum porca & porcellis. Pag. 135. num. III. ab his verbis. Verum licet. usque ad Ceterum.
 Numismata Antonini Pii de ejus Tribunitia potestate una cum Consulatu. Pag. 147. n. I. ab his verbis. Hoc autem anno. usque ad Hoc ipso. Pag. 148.
 De Gregorii XIII. munificentia in pauperes. Pag. 278. num. X. ab his verbis. Verum. usque ad At ad hæc.
 De constantia Christianorum clariore redditæ ex calumniis Gentilium. Pag. 309. n. XXVII. ab his verbis. Cedant, usque ad Quorum religionem.
 Quod exemplar divinæ Scripturæ non apud unum tantum Esdram remanserit. Pag. 323. num. XVI. ab his verbis. Hac licet. usque ad Sed quod.
 Numismata Severi Imperatoris de donativo militibus tributō. Pag. 387. num. II.
 De abrenunciatione spectaculorum fieri solita a Fidelibus in baptismo. Pag. 397. n. XXXVI.

ab his verbis. Certe quidem. usque ad Porro.
 De Plautiani Christianorum persecutoris nomine abolido in inscriptionibus lapidum. Pag. 421. num. II. ab his verbis. Quin etiam: usque ad Hic finis.
 Numismata Severi de iudicis Sæcularibus sub ipso celebratis. Pag. 422.
 Elucidatio loci Tertulliani lib. de pall. c. 2. & numismata severi cum conjugæ ac duobus filiis Augg. cum inscriptione Publicæ concordiæ, & Perpetuæ felicitatis. Pag. 427. num. I. ab his verbis. Hoc plane. usque ad Principes. Pag. 429.
 Numismata Severi & Antonini de indulgentia in Carthaginenses. Pag. 429. num. III. ab his verbis. Quibus idem. usque ad His itaque Antonini Elagabali numismata, quibus probatur germana lectio ejus nominis. Pag. 355. num. III. ab his verbis. Licet autem. usque ad Quantum. Pag. 456.
 De Historia Julii Africani. Pag. 463. num. II. ab his verbis. Quod vero. usque ad Quod autem. Pag. 464.
 De Urbis millesimo numismata Philipporum. Imp. ponantur, & elcidantur. Pag. 559. num. IV. ab his verbis. Sed non nisi. usque ad Notatur. Pag. 560.

IN TERTIO TOMO.

S. Laurentius an fuerit Hispanus. Pag. 93. num. VIII. ab his verbis. Porro. usque ad Quod vero.
 De antiquo usu Christianorum se invicem salutandi bene precando festos dies. Pag. 135. num. XIV. ab his verbis. Primum omnium. usque ad Quæ de martyribus.
 De fine pestis decennalis, & Porphyrii quæra de cultu Christi. Pag. 153. num. XV. ab his verbis. Clauditur. usque ad finem anni.
 De Plotini philosophi obitu infelici. Pag. 273. ab initio Anni usque ad finem.
 De lapsu Marcellini Papæ. Pag. 330. n. XCVII. ab his verbis. Ad hoc. usque ad An vero. & num. XCVIII. ad Certe quidem. usque. Quod si: & pag. 331. num. CI. ab his verbis. Hac quoad. usque ad Hac vero.
 De Concilio Sinvessano. Pag. 362. num. C. ab his verbis. Quæ quidem. usque ad Quonam pacto. & a verbis. Hac quidem. ejusdem. Pag. n. n. CII. usque ad Hoc ipso. P. 364.
 De Maxentio, quod non sit habitus filius Maximiani, sed ejus gener fuerit: Numisma ipsius id probans. Pag. 419. num. XXIII. ab his verbis. Sed quod. usque ad Cum autem. Pag. 320.

Numisma Constantini cum Marte. Pag. 438. Imago togata, seu potius sacra induita veste, hoc signum dextera tenens, sub antiqua sepulcrali inscriptione reperta, formis expressa. Pag. 507.
 De Cruce, quæ apparuit Constantino; & forma Labari cum Cruce & Christi nomine, ibid. a verbis. Verum. usque ad Adhuc insuper. Pag. 508.
 Numisma Majoriani Augusti cum Christi nomine in clypeo. Pag. 510. a verbis De eodem usque ad finem. Pag.
 Authoris sententia de Indictionibus. Pag. 534. num. CVI. ab his verbis. Adiciam. usque ad Hoc eodem. Pag. 535.
 Adiecta ad elucidationem loci epistolæ Innocentii de fermento benedicto. Pag. 555. n. LIV. ab his verbis. Sic igitur. usque ad Jam vero.
 De origine Episcopatus Byzantii, contra Nicephorum. Pag. 590. num. XCVI. ab his verbis. Sed ipse Nicephorus. usque ad Quod vero.

IN QUARTO TOMO.

A ddita ad defensionem & elucidationem numismatis Crispi Cæsaris cum imagine Salvatoris. Pag. 34. num. XIV. ab his verbis. Sed sicuti. usque ad Dubitandi. & Pag. 35. num. XVI. ab his verbis licet ambos. usque ad Crispum.
 Forma signi quadratorum laterum διδόπων in strutura parietum veteris b. filicæ S. Petri in Vaticano repertorum. Pag. 50. num. LXII. ab his verbis. Exhibuerat. usque ad Sed antequam.
 Quod sinistra pars sit habita dignior dextera. Pag. 107 num. LVIII. ab his verbis. Id quidem. usque ad Hac igitur.
 Inscriptiones de Helena matre Constantini. Pag. 183. num. LXIV. ab his verbis. In eadem. usque ad At de.

Numisma Constantii Cæsaris de concordia militum, cum duobus Labaris Cruce & Christi nomine insignitis. Pag. 300. num. XIII, ab his verbis. De concordia. usque ad Ac non multo.
 De Symbolo Antiocheno a Catholicis edito. Pag. 373. num. XXVI. ab his verbis. Diversum. usque ad Porro.
 De Julio Firmico Materno, qui scripsit librum de Mathesi, quod diversus sit ab auctore libri adversus errores profanæ religionis. Pag. 536. num. I. ab his verbis. Est mentio. usque ad Extitit.
 De mendacibus Actorum Gaudentii Episcopi Ariminensis. Pag. 642. num. LX. ab his verbis. Sed hac. usque ad Ceteri.

S. GREGORII NAZIANZENI
AD NICOBOLUM
DE HISTORIA LEGENDA

Elogium.

Praeclarum est mentem historiarum cognitione instructam ac refertam habere. Historia enim conglobata quædam & coacervata sapientia est, hominumque multorum mens in unum collecta.

APPARATUS AD ANNALES ECCLESIASTICOS

De Adventu Filii Dei.

I.
De Eccle-
siæ anti-
quitate.

ECLESIAM, cuius ge-
sta narraturi sumus,
esse omnium plane
antiquissimam, adeo
verum est, ut sine fi-
dei iactura in dubium
revocari non liceat.
Eius namque funda-
mentum primarium,

cui cætera omnia cohærent & innitan-
tur, non est aliud, nisi Christus Jesus
Dei Filius, non in tempore creatus, sed
a Patre ante omnia tempora genitus,
eiusdem cum Patre substantiæ, sine quo
nihil factum est, ac per quem facta sunt
omnia. Cum autem venit plenitudo tem-
(a) Galat. poris (ut ait Apostolus a) misit Deus
ipsum Filium suum factum ex muliere:
qui divinæ naturæ associavit humanam,
tantoque fœdere utramque naturam hy-
postatica unione conjunxit, ut nec infe-
riorem (ut ait S. Leo b) consumeret glo-
rificatio, nec superiorem minueret as-
sumptio. Quocirca hic est Agnus ab ori-

(b) Leo
ep. 10.
(c) Apoc.
13. gine mundi (ut habetur in Apocalypsi c)
occisus, qui sui sanguinis effusione, &
qui ante fuerant homines, & qui post
futuri erant, ablueret, secumque perdu-
ceret in gloriam cælestem: principium

(d) Apoc.
1. 22.
(e) S. ip. 8.
(f) Job. 38.
Iust. 28.
Ephef. 2.
1. Petr. 2.
(g) Hebr.
13. & finis (d): æterna Sapientia, quæ (e)
attinet a fine usque ad finem fortiter,
& disponit omnia suaviter: lapis (f) an-
gularis, qui cælestia pariter atque ter-
rena, præterita, præsentia, & futura,
una eademque suimetipsius compagine
conglutinata solidaret: ut merito Apo-
stolus dicat (g): Christus heri & hodie,
ipse & in sæcula: & in confessu sit apud
omnes Patres, quotquot umquam fue-
rint ab exordio mundi, nonnisi a Chri-
sto, & per Christum salutem consecutos.

Jure itaque censuit gravissimus docto

Justinus (b) martyr, Christianos esse no-
minandos, quotquot e Gentibus, licet

(b) Justin.
or. 10. ad
Antonin.

adventuni Christi præcesserint, ratione

$\mu\epsilon\tau\alpha\lambda\delta\gamma\omega$ (dixit ille sermone Græco)

vixerant. In quam sententiam sic Augu-

stinus (i): Hic demonstratus est anti-
quis sanctis, ut ita ipsi per fidem futu-
ræ passionis ejus, sicut nos per fidem præ-

II.

(i) Aug.
lib. 10.
confess. c.

teritæ, salvi fierent. Et alibi (k): Ab

43.
(k) Aug.

initio generis humani, alias occultius,

ad Deo

alias evidentius, sicut congruebat tem-

49. grat. Ep.

poribus, divinitus visus est; nec prophe-

2. in fin.

tari destitit; nec qui in eum crederent,

defuerunt: ut sciamus (l), etiam anti-

(l) Aug.

quos justos, quicumque esse potuerunt,

Epi. 80.

nonnisi per eamdem fidem liberatos, per

contra Pe-

quam liberanrus & nos, fide scilicet in-

lag.

carnationis Christi, quæ illis prænuncia-

(m) Idem

batur, sicut a nobis facta annunciatur:

ad Orat.

eademque (m) fides est nostra, & illo-

anim. ep.

rum; quoniam hoc illi crediderunt futu-

157.

rum, quod nos credimus factum. Hæc

(n) Aug.

Augustinus; qui satis eleganti similitudi-

de cat.

ne depingens alibi (n) quod affirmamus:

rud. c. 19.

Eius, inquit, Ecclesiæ membra erant

etiam illi sancti, quamvis in hac vita

fuerint antequam secundum carnem Chri-

stus Dominus nascetur. Ipse enim uni-

genitus Dei Filius, Verbum Patris, & aqua-

le & coæternum Patri, per quod facta

sunt omnia, homo propter nos factus est,

ut totius Ecclesiæ, tamquam totius cor-

poris, caput esset. Sed sicut totus, ho-

mo, dum nascitur, etiam si manum in na-

scendo præmittat, tamen universo corpo-

ri sub capite conjuncta & compacta est:

quemadmodum etiam nonnulli ex ipsis Pa-

triarchis, ad bujus ipsius rei signum,

manu præmissa nati sunt: ita omnes san-

cti, qui ante Domini nostri Jesu Chri-

sti

(a) Libro *Sti nativitatem in terris fuerunt, quam de patien-* vis ante nati sunt, tamen universo cor-
cap. 21. *pori, cuius ille caput est, sub capite co-*
civit. Dei bæserunt. Hucusque Augustinus, qui sa-
l. 10. c. *pius idem verbis aliis alibi (a) scriptum*
25. & li. *reliquit. In quam sententiam plurima*
18. ca. 42. *dixere Græcorum vetusti scriptores, O-*
Contr. E- *origines (b), Eusebius (c), Gregorius*
pist. Pe- *Nazianzenus (d) & alii.*

cap. 4. Nos autem, quamvis una sit ab initio

III. mundi Christi Ecclesia, tamen superio-

(b) Orig. ra illa & antiquissima relinquentes, scri-
tom. 2. ptis nostris ea tantum complectemur, quæ
comment. contigerunt ex quo Christus, qui inve-

in Ioa. & contr. Cels. nit omnem viam disciplinæ, & tradidit
libr. 2. illam Jacob puero suo & Israel dilecto

(c) Euseb. suo, e cælo in terras est dilapsus, & post
de prepar. hæc visus est, & cum hominibus (ut ait

Evang. & (e) vates ille) conversatus est. Oppor-

bis. l. 1. tunum sane tempus: defecerat enim

(d) Greg. (quod erat in sacris oraculis f) de tri-

Naz. orat. bu Juda & domo David regium sceptrum,

de Mach. atque ducatus, non in Sedechia (quod

(e) Baruc. Julianus dicebat g) sed in Assamoneis,

3. postquam rerum summa apud Hebræos
(f) Gen. redacta est ad Herodem. Tribus enim Ju-

42. da in Babylonem, quod sciunt omnes
(g) Julian. historiæ sacræ periti, in servitutem cum

pud Cyri. sanguine regio fuit adducta; deinde post

Alex. cont. annos septuaginta in Palæstinam postli-

Jul. li. 8. minio restituta: cum primum, Josepho

Hebræi (b) teste, eadem provincia dici Judæa quando
vocati Ju- cœpit; quique Hebræi vel Israelitæ prius
dæi. nominabantur, Judæi deinde sunt appellati.

(b) Joseph. lati. Zerobabel enim, & qui post eum
antiq. lib. Judæos gubernarunt (ut tradit Cyril-

11. c. 5. lus (i) ex tribu Juda, ex stirpe David

(i) Cyril. omnes usque ad Herodem Idumæum fue-

1. 8. cont. runt: quod & Hieronymus (k) testatur,
Jul. licet alibi aliquando aliter dixerit. Sed

(k) Hier. in Soph. c. hæc sunt dilucidius explicanda.

1. & in Ezec. c. 2. Quod enim ad Zerobabel & complu-

res successores ejus pertinet; nulla est

IV. dubitatio ex David stirpe fuisse proge-
nitos, id tam veteri (l) quam novo (m)

(l) Paral. c. 3. 30. E- Testamento sæpe testantibus: Assamo-

sdr. c. 5. næos autem, penes quos fuit summa re-

(m) Mat. 1. Luc. 3. ex genere sacerdotali, tribu Levitica;

(n) 1. Mac. ex filiis (ut habet liber primus Macha-

3. bæorum (n) Jojarib: sic enim legen-

(o) Joseph. dum est loco Joarim: nam Josephus (o)

antiq. li. 12. c. 8. Assamoneum dicit sacerdotem fuisse ex

Transla- vice Jojarib: quæ quidem inter viginti

tum Re- quatuor vices sacerdotales principem lo-

gnum ad cum tenuit (p) Sacerdotum namque suc-

Assamo- cessiones ab Aaron usque ad sua tempo-

næos. (p) 1. Pa- ral. cap. 24. rora, non Hierosolymis tantum, sed ubi-

cumque gentium Judæi essent, scriptis

(q) Joseph. semper eorum nominibus in publicis ta-

bulis, testatur sæpe Josephus (q) esse

antiq. lib. legitimate conservatas, nec aliquando la-

20. cap. 8. befactatas, vel aliqua ratione mutatas.

& contra Apion. li. Ut igitur sceptrum Judæ in tribu Juda

usque ad Herodem Idumæum permanisse

dicatur, inde accedit, quod Assamonei,

qui erant ex tribu Levitica, fœdere nu-

ptiarum (quod licitum fuisse, Philo Ju-

dæus in libro, quem scripsit de Monar-
chia, testatur) tribui Judæ, ipsique fa-
miliæ David conjuncti essent. Sicque fa-
tum est, ut horum conjunctione sacer-
dotium simul & regnum pariter junge-
rentur, perseveraritque sceptrum Judæ
in Assamoneis in linea feminina usque ad
Herodem. Assamoneos enim ex mater-
no genere fuisse ex tribu Juda, nulla
est dubitatio, Rabbinis etiam id testan-
tibus: nullo enim alio jure tribui Levi-
tice licitum fuisse una cum sacerdotio
absque tyrannidis labi adsciscere sibi re-
gnum.

Videas ejusmodi conjunctionis occasio-
ne nomina quoque facta esse communia,
quæ peculiaria alteriusque tribus esse so-
lerent, ut nomen Judæ, nomen Levi, Ma-
thathiae, & aliorum in genealogia Sal-
vatoris, quam texuit Lucas, esse sèpius
repetita; ipsosque Assamoneos, licet es-
sent ex tribu Levitica, nominatos tamen
esse viros Juda ob sceptrum Judæ ex ma-
terno genere sibi junctum. In libro enim
Machabæorum primo (r) hæc leguntur
de illis qui male pugnarunt: *Ipsi non*
erant de semine illorum, per quos fulus
facta est in Israel: & viri Juda magni-
ficai sunt valde in conspectu omnis I-
rael. Porro viros Juda, qui ex tribu Ju-
da prognati essent, divina Scriptura di-
cere consuevit, sed Assamoneos intelle-
xit ob genus Juda ac ejus sceptrum illi
debitum sibi conjunctum; licet alii ve-
llint a Juda Machabæo dictos, non a tri-
bu. Sed hac in re contentiosum funem
minime trahimus: quamvis sciamus no-
bis favere Vulgatæ lectionem, qua legi-
tur, Viri Juda, non Judæ, vel, Vir
Judas. Haud enim adeo portentosum,
ut illi dici voluerint Viri Juda, cum
Hebræi omnes (ut nuper diximus) so-
luta captivitate, maluerint dici Judæi.

(r) 1. Mach.
cap. 5.

Quod igitur Hieronymus atque Cy-
rillus sceptrum Juda in tribu Juda & fa-
milia David usque ad Herodem Idumæum
perseverasse dixere, non nisi de materno
genere est intelligendum: ut de multis
quoque aliis regnis accidisse videmus,
cum deficientibus masculis domus regiæ,
per feminas, regni successio una cum
nomine perseveret. Licet aliquando sen-
serimus ex paterno etiam genere Macha-
bæos ex tribu Juda descendere: secus ta-
men sensimus in editione Plantiniana, &
secunda Romana, antequam sua cude-
ret, qui illa redarguit: quod proculdu-
bio non fecisset, si posteriores nostras
editiones inspexisset. Sed cessasse visum
est penitus sceptrum Judæ, cum Herod-
es Idumæus, Gentilis homo, postea pro-
selytus, Judæorum regnum capessivit,
quod transmisit ad Archelaum, ac dein-
de ad Herodem Antipam, qui ex aliena
nigena femina geniti sunt, nempe (ut
auctor est Josephus f) ex Malthace Sa-
maritide. Cum hæc autem apud Judæos
omnes æque essent in confessio, defecis-
se

V.
Tribus Ju-
da qua ra-
tione re-
gnasse di-
citur us-
que ad
Herodem.

(f) Josep.
antiq. li.
17. c. 1. &
de bello
Jud. li. 1.
c. 18.

se nimisrum sceptrum de tribu Iuda, quo
sublato, Christus venturus esset: complures ea occasione arrepta, adulandi studio, ipsum Herodem Christum esse dixerunt, conflatumque mox est nomen ex secessu, ut iidem Herodiani dicerentur; siveque Jesum, qui vere Christus erat, sphenentes, Herodem eidem prætulere. Unde quoque accidit, ut posteri Iudeorum, quod post Herodem Idumæum, Archelaum, Herodem Antipam, nulla ex parte Iudei tribui inhærentes, regnasse viderent Agrippam Aristobuli filium, qui ab Herode genitus erat ex Mariamne Hyrcani Assamonæ Pontificis nepte, ex eademque stirpe Reges ad Vespasianum Imperatorem usque perseverasse: quasi ad illud etiam tempus permanisset sceptrum Iudei, occasione qua diximus sibi Mariamnes: ipsi eidem Vespasiano (ut suo loco dicemus) quæ de Christo prænunciata fuerant, tribuerent, cum & complures pseudoprophetæ consurgent, se Christum esse dicentes. Sed quis horum omnium fuerit vere Christus, etsi non alia; tamen eventus facile demonstravit. Nam si non Herodes, neque Vespasianus potuit esse Christus: qui vere prædictus fuerat Christus, Jesus fuit. Numquam ante, perinde ac in adventu Christi, defecerat sceptrum Iudei: nam etsi Iudei alias in captivitatem redacti, regnare desierint, numquam tamen aliquis suscepit est alienigena Rex, qui in Iudea regnaverit, nisi cum Herodes Idumæus regnum obtinuit. Verum qua ratione ad Herodem rerum Judaicarum summa potestas pervenerit, id nobis est explicandum.

VI. Constat (a), post Judæam a Pompejo
De Herodis Regni Exordio. Magno debellatam, populoque Romano redditam vestigalem, & ex parte in formam provinciæ redactam, ac per Scaurus primum, deinde Gabinium (b) administratam: post etiam expilatum templum a Crasso (c), clademque maximam a Cassio (d) inventam, & a Cajo Cæsare (e) rursus imperatum tributum, atque aliam a Cassio depopulationem misserrime factam: post denique M. Antonii administrationem, digladiantibus inter se odio pertinacissimo Assamoneis, ad extremum Olympiade (f) centesima octuagesima quarta, Domitio Calvino iterum & Asinio Pollione Coss. Herodem Antipatris filium Idumæum proselytum ex S. C. Romanæ regnum Judæorum (ut tradit Josephus) accepisse. [1] Quando post hæc

Antigonus Assamonæus, qui favore Par-
thorum ejecto Hyrcano, ultimus Rex
Judæorum principatum invaserat, bello
victus cum esset, non tantum (quod i-
dem scribit Josephus ^(g)) in eum securi-
animadverti jussit, sed (ut auctor est Dio-
Caslius ^b) eidem cruci alligato ac fu-
stibus cæso Antonius caput truncari man-
davit. Hic ultimus fuit Regum Judæo-
rum, in quo & desit Judæorum princi-
patus: nam licet post ejus occubitus,
adhuc qui fuerat pulsus, in humānis es-
set Hyrcanus; tamen redactus in ordi-
nem, moderante Herode habenas regni,
ejusdem dolo sublatus est. Quocirca cum
fuisset erectum tribui Juda regium sce-
ptrum, per feminas in alios ac denique
in ipsos Assamonæos delatum; nihil su-
pererat, nisi ut is mitteretur, ex anti-
quorum prædictionibus, qui cælitus di-
lapsus in Israel regnaret, Gentes rege-
ret; regnumque Judaicum, quod acto in-
crucem Antigono fuerat extinctum, per
crucem, quam subiret, restitueret, &
amplioribus spatiis propagaret.

Verum enimvero non modo regnum, VII.
sed & legitima summi sacerdotii institu-
tio per hæc tempora defecerat. E fa-
milia namque Assamoneorum fuit ad a-
lios translatum: nam Hyrcanus (*i*) qui-
dem Pontifex Maximus ab eodem Hero-
de necatus est; cui cum substituisset Ari-
stobulum (*k*) gentis ejusdem, mox &
hunc interfici jussit; & Ananelum quem-
dam ignobilem Judæum Babylone accersi-
tum (quem, vivente adhuc Hyrcano, Pon-
tificem delegerat, & paulo post gradu-
moverat) extulit rursus ad tantam di-
gnitatem. Post hunc, nonnullos alias,
nulla habita divinarum legum ratione,
vel quod magnam pecuniarum vim loco
pretii offerrent, vel quod plurimum gra-
tia apud ipsum possent, pro libito suffe-
cit, atque dimovit. Sunt harum rerum
testes locupletissimi Josephus (*l*), Eu-
sebius (*m*), Hieronymus (*n*), & alii
plerique. Nec his contentus Herodes,
insigne (*o*) pontificium nobilissimum, sto-
lam scilicet sacerdotalem, ut sibi jus o-
mne & ornamentum summi sacerdotii
prorsus arrogaret, & in potestatem suam
redigeret, in loco munitissimo custodiri
jussit. Regno itaque ac sacerdotio Judæo-
rum collapso & funditus everso, quid a-
liud restabat, nisi ut Sanctus sanctorum
ungeretur (*p*)? Postremo, quod omnium
maximum existimari debet: ipsa recto-
rum dogmatum sincera doctrina, pluri-

(i) Joseph.
antiq. l.
15. cap. 9.

(k) Joseph.
lib. 15.
antiq. ca.
3.
Pontifica-
tus e do-
mo Levi
sublatus.

(l) Joseph.
antiq. li.
20. c. 8.
(m) Euseb.
histor. lib.
1. cap. 6.
(n) Hier.
in Dan. c.
9.
(o) Joseph.
antiq. lib.
18. cap. 7.
(p) Dan.
9.

K k k mis

NOTÆ [1] **Q**uando post hac Antigonus &c. Dionis verba lib. XLIX. pag. 405. de supplicio Antigoni hæc sunt: Antonius Herodi cuidam regno Iudeorum concesso Antigonum cruci cravpō alligatum [quo supplicio nullus unquam rex a Romanis erat affectus] flagris cecidit, ac deinde jugulavit. Id factum Claudio & Norbano Coss. nempe A. V. 716. Justus Lipsius in notis ad Librum III. cap. III. de cruce existimat, vocem cravpō non de cruce, sed de palo intelligendam esse, quo Antigonus solemini Romanis more alligatus fuerit, & tum securi percussus. Quod Josephus lib. XVI. Antiq. Cap. 16 habeat: Antonius Antigonum Judicum, Antiochiam perductum securi percutit, & visus est primus Romanorum securi subiecisse regem; quod & Plutarchus in Antonio confirmat.

nis undique erroribus crumpentibus, ferre penitus erat obscurata; ita ut Judæi pene omnes altissima caligine involverentur, neque satis quid verum foret, dignoscere ac dijudicare possent: quod quale foret, bene erit breviter, ut instituti argumenti ratio postulat, attigisse.

VIII.

(a) Joseph.

antiq. lib.

18. cap. 2.

De bello

Jud. lib. 2.

c. 7.

De sectis

Judæo-

rum .

(b) Hier.

in Ijai c.

8.

Tres præcipuæ his temporibus (ut au-
tor est Josephus a) apud Hebræos seftæ
vigeabant, Phariseorum, Sadducæorum,
& Essenorū: quibus & duæ aliaæ acces-
serunt postremo institutæ, Galilæorum,
atque Herodianorum [i]. His, ut cui-
que in animo erat, quamplurimi e Ju-
dæis adhærebant. Sed cum maxime in-
ter se dissiderent, in causa erant, ut a-
nimi illorum qui veritatem quærebant,
innumeris quæstionibus impliciti destine-
rentur. Et de Phariseis quidem quæ scri-
pta reliquerit Hieronymus (b), paucis
attingemus. Testatur enim, quod non
multo ante adventum Christi, exorti sunt
in Judæa Sammai & Hillel; ex his Scri-
bæ, & Pharisei: horum posteri duas il-
las familias constituerunt, quæ (ut re-
cte veteres interpres existimarunt) Chri-
stum non receperunt, & cæteris ruinæ
fuerunt. Sammai merito dissipator, ex
interpretatione nominis, vocatur; &
Hillel profanus, quod per traditiones,
& dæutepwōeis suas, legis præcepta dis-
sipaverint, atque maculaverint. Horum
scholam primus accepit Achibas, post eum
Meir, tertio loco Joannan, inde Elie-
zer, post quem Delphon, cui successit
Joseph Galilæus, atque ultimo loco us-
que ad cladem Hierosolymorum per Ti-
tum illatam Josue. Ex his qui Legi in-
terpretandæ navabant operam, Scribæ
dicebantur, cæteri communi nomine Pha-
risei. Omnes autem superstitionibus cum
pertinacia inhærentes, obdurantes se
contra veritatem (ut est Evangelicus ser-
mo c) cæci facti sunt, & duces cæco-
antiqu. li. rum. Erant horum hæc dogmata a ve-
ritate devia. Fato hi (d) cuncta tri-
de bello buebant: animarum judicia sub terra sie-
Judaic. li. ri affirmabant: transanimationem Pytha-
goræam (e) hoc temperamento atruebant,
ut solas bonorum transfire in alia corpora,
malorum autem animas interminato sup-
(f) Josep. plicio cruciandas, assererent. Hæc de il-
lis Gentilis ipsorum, & ipse Phariseus
Jud. lib. 2. secta, Josephus (f). Suppetunt de his
c. 7. & ex Evangelio testimonia, dum in Chri-

sum quidam ipsorum putantes transme-
asse animam Eliæ (g), alii Hieremiam, (g) Matt.
alii vero Joannis Baptistæ, dicebant il-
lum esse Eliam, vel Hieremiam, vel Joan-
nem Baptistam, sive alium quempiam ex
Prophetis. Astronomiæ quoque cultui eos-
dem vehementer suisse addictos, in his
que Græcorum vanitates esse sectatos,

(8) Marc.
8. Luc. 9.

(b) Epiph. in Panar. li. 1. c. 16.
vitiosa interpretatione Legem corrupsi-
se, Christi Domini nostri testimonio sæ-
pius convincuntur. Sed non est de his
modo dicendum per singula.

IX.
De Phari-
sæorum
institutis.

Porro quod ad vitæ statum pertinet, nundinaria quadam sanctitate sic animos omnium sibi conciliabant, ut quod ipsi dicerent, vel facerent, jus fasque ab omnibus esse crederetur. Unde hæc de iis Josephus (i): Tanta est eorum auctoritas apud populum, ut etiam si Regi obloquerentur, aut Pontifici, fidem tamen vulgus eis habeat; & alibi (k): Genus hominum astutum, arrogans, & interdum Regibus quoque infestum, ut eos etiam aperte impugnare non vereantur. Hæc ille. Vita (l) autem ab illis sic erat instituta, ut eorum virtus simplex esset, nullisque mollitus deliciis. Dehinc ipsorum tyrocinia si quis attendat, quid dignum equidem vehementi admiratione inventire: descriptum illud habes ab Epiphano (m) his verbis: Quidam enim ipsorum, cum se exercebant, præscribebant decen- niū, aut octenium, aut quadriennium virginitatis & continentiae: & frequentius orantes, crebrius certamen hoc aggrediebantur, ut ne videlicet corporale quid eis accideret, aut clandestine per somnia tristis corporis defluxio contingere. Et alii ex ipsis afferentes sibi ipsis parabant dodrantis tantum latitudine, & in his se ad vesperam locabant, ut si quis dor- misset, in pavimentum decideret, & rursum excitaretur ad orationem, per hoc quod vigilantem vitam haberent, quantum fieri posset, alii lapillos ex aquis collectos sibi ipsis sternebant, ut dum his pungerentur, non in profundum somnum de- ferrentur, sed vigilantiam sibi ipsis parare cogerentur. Alii spinas pro strato habebant ob eamdem causam. Jejunabant bis in sabbato, secunda & quinta die; decimabant decimationes; dabant primitias, tri- gesimas, & quinquagesimas; sacrificia & vota exaltissime exolvebant. In præ- dicto

(i) Josep.
antiq. lib.
13. cap. 18.
(k) Joseph.
antiq. lib.
37. c. 3.(l) Josep.
antiq. lib.
18. cap. 2.(m) Epiph.
li. 1. Pa-
nar. c. 16.

(c) Mat.

15.

(d) Joseph.

antiq. li.

18. cap. 2.

de bello

Judaic. li.

2. cap. 7.

(e) Epiph.

in Panar.

lib. 1. c. 16.

(f) Josep.

Jud. lib. 2.

c. 7.

NOTÆ [i] **A** Tque Herodianorum &c. Herodiani memoriam Herodis sub Nerone adhuc colebant, & quotannis ejus natalem celebrasse putavit vetus Persi Scholiares in Satyr. V. vers.

.. At cum
Herodis venerè dies ...

Baronius hæc intelligenda censuit, quod fecit & Philastrius hæres. cap. XXVIII. de Herode Agripa; qua in re Baronum Casaubonus criminatur, sed vide quid in Casaubonum disputaverit Andreas Eudæmon Defens. Baronii lib. II. cap. X.

De Sectis Judæorum, de quibus infra Baronius, late egerunt Nicolaus Serarius societatis Jesu; & Casauboni in Baronum criminationes diluit Julius Cæsar, Bulengerus in Diatribis contra eundem Casaubonum.

(a) Epiph. calceamentorum ligulis procedentes (a). cod. lib. 1. cap. 15. Nam fimbrias ac prætextus quosdam in quatuor alis amiculi unusquisque habebat ex ipso stamine illigatos, quo tempore continentier agebant, aut virginitatem exercabant: singuli enim determinatum castitatis aut continentiae tempus habebant; & hæc ipsorum exemplaria erant ad declarandum hominibus suam professionem, ut nemo contingere scilicet sanctificatos.

(b) Epiph. Dicebantur (b) autem Pharisæi, eo quod lib. 1. Pa- mar. c. 16. separati essent ab aliis, propter spontaneam superfluam religionem apud ipsos receptam. Hæc Epiphanius.

X. Phariseorum hy- *Per hæc, inquit Josephus, magnam si- bi Pharisæi auctoritatem paraverunt apud populum; & quicquid ad solemnes pre- cationes & cultum divinum attinet, jux- ta horum interpretationem & præscriptum solet fieri: tantum habent a civitatibus sapientiae, temperantiae, & vita honesto- ris testimonium. Hæc de his ille. Cum autem ejusmodi sanctitatis speciem extrin- secus præferrent, & ad decipiendos ho- mines compositam larvam induerent: qua- les intus essent, qui novit corda homini- num, egregiæ quibusdam quasi coloribus (c) Matt. depinxit, cum ait (c): Væ vobis Scri- bæ & Pharisæi, & hypocritæ, quia similes estis sepulcris dealbatis, que a foris pa- rent hominibus speciosa, intus vero ple- na sunt ossibus mortuorum, & omni spur- citia: sic & vos foris quidem parentis ho- minibus justi, intus autem pleni estis hy- pocrisi & iniquitate. Et quod hæc habet inferius: Serpentes genimina viperarum, quo modo fugietis a judicio gehennæ?*

XI. Non his certe meliores erant Sadducæi qui longe deteriora dogmata, quam Pharisæi, sectabantur: siquidem (ut referunt Acta Apostolorum d) dicebant non esse resurrectionem mortuorum, neque An- gelum, neque Spiritum; cum aliqui Pharisæi e contrario hæc tenerent & fa- terentur. His turpiora multo Josephus (e) iisdem tribuit, dum eos de anima- rum immortalitate delira quædam tradi- disse, animasque una cum corporibus si- mul & eodem tempore extingui putasse testatur. In reliquis cum Samaritis idem sensisse, nisi tantum quod Hierosolymis agentes, una cum Judæis sacrificarent,

(f) Epiph. l. 1. Pa- mar. c. 14. confirmat Epiphanius (f) qui eosdem a- Saddoc sacerdote nomen accepisse, sed a præceptoris sui doctrina defecisse, nar- rat. Ad hæc, hos inter se feris moribus discrepasse, & erga cæteros illiberales & inhumanos fuisse, quam ob causam aver- satum eos populum, & Pharisæis potius de bel. Jud. lib. 1. c. 7. obedientem fuisse, Josephus (g) tradit, additique ejus sectæ fuisse paucos, sed fe- in fin. & re dignitate præcipios. In hos æque ac ant. l. 18. in Pharisæos Joannes Baptista invectus est cap. 2. his verbis (h): Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere a ventura ira?

Apparatus in Baronium

Qui tertio loco recensentur Eesseni, o- cæteris omnibus schismate erant divisi qui (i) nec sacrificarent in templo, quod (ut dicebant) sanctioribus uterentur cæ- rimoniis. Cæterum vitæ moribus fuisse conspicuos, omnes uno ore fatentur. Sed de illorum vitæ institutione, accomoda- tiori loco agemus inferius. Quod ad dog- mata spectat, quorum causa præsens su- sceptus est sermo, Epiphanius (k) eosdem inter Samaritas adnumerat, quos in quatuor sectas fuisse distinctos affirmat. Quinam vero fuerint Samaritæ, nemo in divinis versatus Scripturis ignorat. Hi sunt, qui cum divisi essent a Judæis, non templum, non sacrificia, vel cæri- monias communes cum illis habebant; cumque quinque tantum Moysis libros reciperent, Prophetas ac cætera divinæ Scripturæ volumina negligentes rejicie- bant, non credentes resurrectionem mor- tuorum, negantes & Spiritum sanctum: hæc & his plura Epiphanius (l) in Pan- nario. Præterea horum (quod in quatuor sectas essent distincti) alios tradit fuisse Eessenos, quos diximus; alios Sebuæos (m), qui cum in omnibus cum illis consenti- rent, tamen quod transposuissent tempo- ra solennium festivitatum, a cæteris sunt segregati. Gortheni tertio loco positi, his adversantes, diversam ab illis dierum festorum rationem habuerunt, Eessenis potius in hoc adhærentes.

Quartum genus erat Samaritanorum, qui Dosithei (n) sunt noniinati, a di- cætis omnibus differentes, resurrectionem mortuorum profitentes, superstitiosa ta- men nonnulla ad novum vitæ genus in- stituendum accommodarunt: siquidem ab animatis abstinebant; insuper, quod scri- bit Origenes (o) in Periarchon, adeo (o) Orig. superstitiose colebant sabbatum, ut quo (n) Epiph. lib. 1. Pa- mar. c. 13. quisque eorum habitu, loco, situ, die 4. Dosithei supersti- tiosissimi.

sabbati inventus fuisset, sive stans, se- densve, intus vel foris, eo loco eadem- que positione ea die usque ad vesperam permaneret. Sunt haud ingratum fore existimamus ex quo in hæc de sabbati superstitiosa observatione semel incidi- mus, si quod scribit Synesius ad Evo- ptium de navigatione sua hic opportu- ne recensuerimus: Cum, inquit, exor- ta tempestate, peracta eßet dies para- sceves, & vespere decidente Sole, Judæi qui nautæ erant, sabbatum inchoarent: qui clavum tenebat, mox ut Solem reliquise terram conjectavit, relicto clav- vo, prosteruit se, sequè cuique calcan- dum exhibuit. Rati autem navigantes id ex desperatione eum fecisse, omnes con- sternabantur: cum autem causam accepis- sent, quidam gladio evaginato necem ei- dem intendebant, ut in opus incumberet: ille vero immobilis librum legebat legis, nec minus quam Macbabæus aliquis mor- tem comminatam contemnebat: sicque iota nocte, cum sequenti die, usque ad dimi- dium noctis, sedet Judæus otiosus; tunc

K k k 2 vero

vero sponte surrexit, & clavum omissum
recepit. Hucusque Synesius. Sed jam o-
missa repetamus. Eosdem Dositheos præ-
empsit Prophetas repudiasse. Tertullio-

(a) Tert. cæteris Prophetas repudiasse, Tertullianus (a) refert; monogamos fuisse, & Hier. nonnullos ex his virginitatem servasse, contr. Luciferianos. Epiphanius tradit (b), qui & de Dositeo eorum auctore historiam quamdam narrat. Sed hæc tenus de Samaritis.

Non prætereundum genus hominum illud, qui a Pharisæis aliqua, aliqua vero a Sadducæis mutuati, monstrum quod-
dam conflareunt. Hi etenim simul cum Pharisæis cætera sentientes, cum Sadducæis mortuorum resurrectionem negabant.
Præter hæc autem præcipuum hæc secta habebat, quod vere, autumno, hieme, & æstate, qui illi essent addicti, quotidie baptizarentur; rati nimirum hominem non posse vivere, nisi quis singulis diebus in aqua mergeretur, atque ita ablueretur, ac proinde sanctificaretur; quos eam ob causam Hemerobaptistas esse ap-
(c) Epip. in Panar. l. 1. c. 17. & 18. pellatos, Epiphanius (c) docet: qui & his addit Nazaræos, qui nec sacrificia, nec libros Moysi cum cæteris ha-
berent communia, abstinerentque ab ani-
matis, velut immundis.

XV.
(d) Eod. l.
c. 19. &
20.
De Hero-
dianis.

His proximos dicit (*d*) esse Ossenos:
ac novissimo loco ponit Herodianos, quo-
rum haeresis temporibus regnantis He-
rodis est exorta, ipsumque dicebant es-
se Christum: quod scilicet secundum di-

vinum oraculum, cum defecisset penitus
sceptrum de Juda, & dux de femore
ejus, ipse ille esse videretur qui mit-
tendus erat, eo quod ex S. C. Rex Ju-
dæorum fuisse declaratus. Horum gre-
(e) Marc. gales fuerunt qui una cum Pharisæis (e)

3. conspirarunt contra Christum, & ca-
 (f) *Matt.* villosam de tributo persolvendo Cæsari
 22. *Marc.* (f) proposuerunt quæstionem. De seſta
 22. vero Galilæorum, quæ tempore census
 est exorta, suo loco opportunius dice-

(g) Tert.
de Praſcr.
c. 45. mus inferius. Prædictas hærefes Tertulianus (g) brevi compendio recensens, hæc ait: *Taceo Judaismi hæreticos: Dositheum, inquam, Samaritanum, qui pri-*

*mus ausus est Prophetas, quasi non in
Spiritu sancto locutos, repudiare. Taceo
Sadduceos, qui ex hujus erroris radice
surgentibus, ausi sunt ad hanc haeresim e-
tiam resurrectionem carnis negare. Prae-
termitto Phariseos, qui additamenta
quædam Legi astruendo, a Judæis divisi
sunt: unde etiam hoc accipere ipsum, quod
habent, nomen digni fuerunt: Cum his
etiam Herodianos, qui Christum Hero-
dem esse dixerunt. Atque his Tertullia-
ni similia fere Hieronymus (b).*

(b) Hier. *dem esse dixerunt.* Atque his Tertullianus, Lu-
ciferian. *similia fere Hieronymus* (b).
XVI. Hic erat status rerum Judaicarum, &

Hic erat status rerum Judaicarum, & quidem perditissimus ac profligatissimus omnium: quippe e loco motis atque collapsis firmissimis columnis illis divina operatione statutis, Regno, Sacerdotio, atque Lege, status Judæorum illis subnixus ingenti est fragore prostratus; quem posse erigere, atque in integrum

restituere, non erat hominis opus, sed tantum divinæ virtutis atque potentiae. Quod se facturum Deus per Amos (i) (i) Amos Prophetam olim pollicitus est, dicens: 9.
In die illa suscitabo tabernaculum David, quod cecidit, & reædificabo aper-turas murorum ejus; & ea quæ corrue-rant, instaurabo, & reædificabo eum si-cut in diebus antiquis, ut possideant reliquias Idumææ, & omnes nationes, eo quod invocatum sit nomen meum super eos, dicit Dominus hæc faciens. Id qui-denæ Deum implesse per Filium suum, quem ad hoc misit in mundum, Jacobus (k) Apostolus in illo sacrosancto Apo-stolorum conventu pro concione egregie professus est. In tam acerba rerum Ju-daiarum jactura (quod prædixerat Isa-ias 1) sicut perpaucæ spicæ post messem, (l) Isaia vel post vindemiam esse solet racemus, 17. aut duæ vel tres, quæ post excussam o-leam in summitate rami olivæ remanent; ita fere cunctis in errorem adductis, vix exiguis numerus illorum remanserat, qui sacramentum veræ religionis, quod a sanctis Patriarchis ac Prophetis acce-pe-rant, retinerent atque servarent. Pusil-lus plane grex justorum, redemptionem Israel expectantium: inter quos ætate-majores Simeon Justus, Anna vidua, Zacharias sacerdos, Elizabeth ejus con-jux, & qui remanserant ex stirpe Da-vid, Joseph, atque Maria, & si qui alii divinæ legis cultores & amantes, in ve-ritate peritarent, avidiusque illum cu-perent, qui collapsum Regnum, Sacerdo-tium, atque Legem ipse Rex, & Sa-cerdos, atque Legifer Emmanuel resti-tuerat: & (quod olim Isaias (m) locu-tus) idem Dominus Judex noster, Do-minus Legifer noster, Dominus Rex no-ster ipse salvaret nos. (m) Isaia 37.

Quod si lumen, quod in mundo erat, tenebræ factæ sunt (secundum Evangelicam (*n*) ad hanc rem accommodatam loquimur analogiam) ipsæ tenebræ quantæ erant? Si ipsa, inquam, *Iudaea*, ubi notus erat *Deus* (*o*) & *Israël*, ubi magnum nomen ejus, tanta erat obvolutus caligine: quid putandum de Gentibus, quæ Deum ignorantes, in idolis pravos colebant dæmones? Talibus enim ducibus, iisdemque hostibus, quænam posset infelix homo bona capessere, vel mala vitare? Jam & collapsæ erant, quæ apud Gentes fuerant optimis legimus institutæ Respublicæ: & ipsa Romanorum, qui egregiis animi virtutibus sibi subegerant Orbem, relicta illa antiqua recte vivendi consuetudine, plus cæteris omnium vitiorum genera se-estabatur, eisdemque velut cœnoso gurgite obruta mergebatur; id enim scriptores eorum sæpius exclamantes conquerebantur: unde & in hanc sententiam Augustinus (*p*): *Ecce, inquit, Romana Respubl. (quod non ego primus dico, sed auctores eorum, unde hoc mercede)* (*p*) Aug. de Civit. Dei li. 2. c. 19.

cede didicimus, tanto ante dixerunt Christi adventum) paulatim mutata, & ex pulcherrima atque optima, pessima atque flagitiosissima facta est, &c. Quid menorem ceteras nationes? multiplicium deorum in unaquaque provincia superstitionis cultum, ferales Gentium ritus, portentosas populorum inolitas ubique consuetudines, turpissimos hominum mores cuncta labefactantes, ipsaque jura naturae violantes? Bene ergo, ac peropportuno tempore a Deo consultum est, ut unigenitum Filium, per quem cuncta creaverat, in mundum mitteret, ut omnia restauraret ac stabiliret, ipseque Via, Veritas, & Vita, a recto trahente devios, fidei religione ac morum compositione revocaret ad viam; cunctosque per veritatem errores auferens, iter aperiret ad vitam.

Quapropter cum cælitus ad salutem utriusque populi, Judæi atque Gentilis, a Patre Filius mittendus esset in terram: quo totius humani generis reciperetur consensu, consilium Dei fuit, ut longe ante ejus adventum, tantæ rei sacramentum Judæis atque Gentilibus innotesceret: Illis quidem multifariam (quod ait Paulus ^(a)) multisque modis loquens patribus in prophetis, hæc prædictit, ac figuris adumbravit: Gentiles autem: quod a veritate veri cultus procul absunt, nec facile externæ religionis hominibus admoverent aures, per suos ipsorum vates, de his quæ ventura erant, voluit præmoneri. Erant hi (^b) Mercurius Trismegistus, Hydaspes, atque Sibylæ, sic dictæ a Dei consiliis denunciandis, quasi δεοφούλαι, decem numero,

^(c) Hier. cont. Jo- win. l. 1. (^d) Theop. Antioch. ad Autol. l. 2. (^e) Clem. Alex. Str. l. 1. sed divinitus apparuisse putarit.

XIX. Usi sunt crebro sancti Patres, ad convincendos errores Gentilium, Sibyllarum oraculis: quamobrem Gentiles ipsi (ut auctor est Origenes ^f) Christianos, Sibyllas nominabant. Memoria sane dignum, quod de Paulo Apostolo scribit Clemens Alexandrinus (^g) his verbis: *Quo modo Deus Judæos salvos esse voluit, dans eis Prophetas; ita etiam Græcorum spectatissimos propriæ suæ linguae exercitatos, prout poterant capere Dei beneficentiam, a vulgo secrevit. Præter Petri prædicationem, declaravit Paulus Apostolus dicens: Libros quoque Græcos sumite, agnoscite Sibyllam, quo modo unum Deum significet, & ea quæ sunt futura: Hydasphem sumite, & legite, & invenietis Dei filium multo clarius & apertius esse scriptum, & quemadmodum aduersus Christum multi Reges instruerent aciem, qui eum habent odio, & eos*

qui nomen ejus gestant, & ejus fideles, & adventum, & tolerantiam. Hæc cum recitet Clemens antiquus Theologus ex Paulo; non utique ex Epistolis ejus, sed ex concionibus ad populos habitis, quarum nonnulla verba in audientium aures sic esse illapsa putandum est, ut nunquam ea delerit oblivio. Quid nisi Paulus ex Græcorum libris aliquando testimonium petendum putarit, cum & Græcos poetas citare consueverit, & prudenti consilio cum concionaretur Athenis in Areopago (^b), aræ titulum, ad sui argumenti rationem accommodarit?

Quam præterea frequentes fuerint Christiani in legendis libris Sibyllinis, quantumve ad convincendos Gentiles ex iis vim & auctoritatē sibi comparare studuerint, ex eo facile potest intelligi, quod poena mortis ab eorum lectione eos absterrere legibus oportuerit: quod his verbis Justinus (ⁱ) martyr testatur, cum ait: *Opera autem, & instinctu malorum dæmonum, mortis supplicium aduersus librorum Hydaspis & Sibylæ aut Prophetarum lectores constitutum est; ut per timorem homines ab illis, quo minus scripta ea legentes, rerum bonarum notitiam percipiant, sed in servitute eorum retineantur, absterrerentur: quod quidem efficeret, & ad finem suum perducere nequivent. Non enim absque timore tantum hujusmodi scripta legimus; verum etiam vobis ad inspiciendum quæ in eis traduntur, ut videtis, offerimus, grata acceptaque omnibus fore scientes. Atque hoc etiam si paucis persuaderimus, maximum tamen inde feremus lucrum: nam, ut boni agricultæ, amplam a Domino capiemus mercedem.* Hæc Justinus. Non fuisse autem securum Christianis Sibyllinos libros legere atque scrutari, ex his quæ Valerianus Imper. (^k) ad Senatum rescripsit, cognosci perspicue potest: *Miror, inquit, vos, patres sancti, tandem de aperiendis libris Sibyllinis dubitasse, perinde quasi in Christianorum Ecclesia, & non in templo omium déorum tractaretis.* Hæc ille.

Admiramus magnopere quidem consilium Dei, qui sic Gentibus, quæ Deum ignorarent, prospexit, ut non Sibyllina tantum carmina in eorum manus venire, sed eadem conflagrata, diligenti investigatione ac publica alibi legatione perquiri, conquisita examinari, ac denique examinata, spuriis quæ eorum iudicio sunt inventa, rejectis, probari, eademque probata custodiri voluerit: hæc que omnia ante Christi adventum: tum ut quæ aduersus eos Christiani adducere possent in testimonium, haberent; tum etiam ut ea citantes, & ex libris ipsorum testimonium petentes, nulla imposturæ suspicione moveri jure possent. Siquidem carmina illa Sibyllina temporibus Tarquinii Superbi Romam allata, Syl.

XX.
Poena
mortis
Decreta
legenti-
bus Libros
Sibylli-
nos.

(ⁱ) Just.
mart. in
orat. ad
Ant. Pium.

(^k) Apud
Flav. Vo-
pisc. in
Valer.
Imp.

XXI.
Sibyll.
Carmina
quæsita.

(x) Dion. Syllanis temporibus, cremato Capitolio, Olympiadæ (ut numerat Dionysius a) Haliæ, b. ist. centesima quinquagesima tertia, Scipio Rom. lib. 4. ne (b) & Norbano Coss. ab Urbe condita anno sexcentesimo septuagesimo primo, conflagrарunt. Post annos vero se-

(c) Lact. ptem, Capitolio restituto, sub Consula- lib. 1. c. 6. tu Curionis (ut testatur Lactantius c) ex S. C. tres Legati, P. Gabinius, M. Octacilius, & L. Valerius, Erythras missi sunt, qui carmina Sibyllina conquisita Romam portarent; qui scriptos a privatis versus circa mille Romam detulerunt: atque hæc Lactantius ex Varrone.

XXII. Porro non Erythris modo, sed in aliis etiam Orbis provinciis ab iisdem esse quæsita, ac Romam delata, auctor est Tacitus (d); additque eadem jussu Au- (d) Tacit. gusti Imperatoris fuisse recognita, atque lib. 5. purgata: quod, quantum ex Dione (e) colligitur, contigit sub Consulatu Cor- (e) Dio nelii Lentuli & Marcellini, anno ab Ur- lib. 54. be condita septingentesimo trigesimo sex- (f) Tacit. to: quando, inquit Tacitus (f), sanxit lib. 5. An- Augustus quem intra diem ad Prætorem Urbanum ferrentur, neque habere priva- tal. tium liceret. Quod a majoribus quoque decretum erat, post exustum sociali bello Capitolium quæsitis Samo, Ilio, Ery- tbris, per Africam etiam ac Siciliam & Italicas colonias carminibus Sibyllæ, seu una, seu plures fuere; datoque sacerdotibus negotio, quantum humana ope potuissent, vera discernere. Hucusque Ta- (g) Suet. c. 31. citus. Suetonius (g) etiam de eadem per Augustum facta cognitione & expur- gatione hæc dilucidius: Postquam vero pontificatum maximum, quem nunquam vivo Lepido auferre sustinuerat, mortuo demum suscepit: quicquid fatidicorum librorum Græci Latinique generis, nullis vel parum idoneis auctoriibus vulgo ferebatur, supra duo millia contracta undique cremavit; ac solos retainuit Si- byllinos, hos quoque delectu habito; con- diditque duobus forulis auratis sub Pa- latini Apollinis basi. Hæc Suetonius.

XXIII. Hæc itaque tam diligentistudio ab Eth- niciis Deus curari voluit, ut cum ad eos redarguendos citarentur a nostris carmi- na Sibyllina, nulla (ut diximus) posset jure objici imposturæ calumnia; licet ne- que adeo illis parcerent: unde in eos (b) Lact. li. 4. c. 15. Lactantius (b). His inquit, testimoniis quidam revicti, solent eo confugere, ut dicant, non illa esse carmina Sybillina, sed a nostris facta atque composita; quod profecto non putabit, qui Ciceronem, Varronemque legerit, aliosque veteres, qui Erythream Sibyllam, ceteraque com- memorant, ex quarum libris ista exem- plia proferimus; qui auctores obierunt, ante quam Christus secundum carnem na- sceretur. Hæc Lactantius. Quod spectat ad Cumanæ Sibyllæ carmina: quod Dionysius (i) quem citavimus, Solinus (k) Plinius (l), & alii dicunt, eademi una cum Capitolio conflagrassæ: non sic ac-

cipias, ut ea penitus interierint, nec illorum remanerit aliquod exscriptum exemplar. Constat (m) enim, et si non ab alio, certe ab Attilio Dumviro ea fuisse exscripta privatim, eumdemque eam ob causam insutum in culeum fuisse mari injectum. Evidem Lactantius (n) expresse testatur, Cumanæ Sibyllæ carmina suis etiam temporibus extitisse, ea- demque recondita, non ab alio, quam a Quindecimviris inspici consuevisse. Cer- te non aliunde Cicero (o) de Rege ven- turo Sibyllinum recitat vaticinium, ejus- que interpretationem, quod aliter ho- mines salvi esse non possent, nisi eum- dem Regem exciperent, ac licet ipse Reipubl. studiosissimus illud ut humanum inventum ad invadendam Rempublicam detestetur; quodque ejus rei certum tem- pus non fuisse definitum, eam ad deci- piendum dicat adhibitam esse latebram obscuritatis: tamen ipsa adesse tempora, ex iisdem carminibus ore multorum ja- stari solitum; manifestum facit. Siquidem Lentulus (p) ex iisdem Sibyllinis carminibus regnum sibi adsciscere cona- tus, Catilinæ se junxit: eodemque pre- textu (q) M. Antonius in Lupercalibus (p) Luc. Flor. lib. 4. c. 1. Cæsari coronam Regis inirosuit. Hæc enim jam esse præ foribus, ex iisdem Sibyllinis carminibus cecinit Maro (r); sed nescius mysteriorum, quæ de Chri- sto ex Virgine nascituro prædicta erant, tribuit magna adulazione Salonino filio Pollionis, sed de Verbi incarnatione ea esse intelligenda, Constantinus Imp. (s) orat. ad adversus Gentes egregie pro concione sancti cx. disputavit. Potuit idem Maro ab Hebreis etiam de his aliqua accepisse: nam He- rodes Rex Judæorum cum Romam ve- (t) Josep- nit, sæpe eodem Pollione (ut scribit Jo- antiq. l. sephus t) utebatur hospite, Virgilii ami- 15 cap. 12. cissimo.

Sic etiam & quod de Christo antiqui- XXIV. tus prædictum fuerat, ex Judæa ventu- rum Regem, qui summa rerum potire- tur, rerum ignari scriptores (u) Ves- (u) Josef. pasiano Augusto esse tribuendum puta de bello runt, quod Judæos domuisset, atque ex Jud. lib. 7. Judæa in Urbem triumphans una cum Ti- (x) Tacit. c. 12. to venisset. Id enim Tacitus (x) his ver- Annal. 1. bis narrat: Pluribus persuasio inerat, an- tiquis sacerdotum litteris contineri, eo ipso tempore fore, ut valeceret Oriens, profectique Judæa rerum potirentur: quæ ambages Vespasianum ac Titum prædixer- (y) Suet. ent. Hæc ille. Et Suetonius (y): Per- crebuerat, inquit, Oriente toto vetus & in Vespas. constans opinio, esse in fatis, ut eo tem- c. 4. pore Judæa profecti rerum potirentur. Id Oracula de Imperatore Romano, quantum eventu male tri- postea patuit, prædictum, Judæi ad se tra- buta Im- bentes, rebellarunt, &c. Ad hæc etiam peratori- bus. de Rege nascituro spectant ea quæ re- (z) Suet. citat idem Suetonius (z) in hæc verba: in Ott. Auctor est Julius Marathus, ante paucos Aug. c. 94. menses quam nasceretur Octavius, pro- digium Romæ factum publice, quo denun- cia-

tabatur, Regem populo Romano Naturam parturire: Senatum exterritum censuisse, ne quis illo anno genitus educaretur. Hæc Suetonius. Quodnam vero fuerit illud prodigium, seu prodigia, Dio (a) his verbis narrat: In Capitolio multæ statuae de cœlo tactæ, liquefactæque fluxerant; dejectaque erant tum alia simulacra, tum Jovis columnæ insistens. Præterea imago lupæ cum Remo ac Romulo consecrata ceciderat: litteræ etiam in columnis, in quibus leges scriberantur, confusæ atque oblitteratæ erant. Hæc Dio anno ab Urbe condita sexcentesimo nonagesimo. Sequenti autem, sub Consulatu M. Antonii & Ciceronis (ut tradit Suetonius (b) natus est Augustus. Jam vero hæc & alia omnia Gentiles, quod nescirent divinæ dispensationis mysterium, Christum Regem venturum, qui idolatriam pessimadaret atque destrueret, ac novas leges præscriberet, in alium quenvis sensum trahentes, interpretabantur.

Proxime autem ante dicta tempora, illustrissimum, illud, totoque Orbe celeberrimum Apollinis Delphici oraculum occlusum erat, nec ultra usitata responsa dabat, horrescente dæmone, ut qui optime nosse poterat mala sua annunciarri non tantum per oracula Sibyllina, sed & Prophetarum prædictionibus: de quo perbelle hæc Ethnicus orator (c) Sed, inquit, quod caput est: cur isto modo jam oracula Delphis non eduntur, non modo nostra ætate, sed jam diu, jam ut nihil possit esse contemptius? Hoc loco cum urgentur, evanuisse ajunt vetustate vim loci ejus, unde anhelitus ille terræ fieret, quo Pythia mente incitata oracula ederet. De vino aut falsamento putes loqui, quæ evanescunt vetustate. Hæc Cicero: cui si audientes Gentiles fuissent, de falsitate ac vanitate deorum (dicam cum Arnobio (d) perorata causa fuisset. Sed quænam esset causa tanti silentii Apollinis obmutescens, idem ipse, licet invitus, aliquando effari coactus est. Cum enim Augustus Apollinis studiosissimus (e) ut qui crederetur Apolline genitus, qui que in cœna illa, quæ ἀωδενάδεος vulgo dicebatur, pro Apolline ornatus solebat accumbere, qui & templum in Palatio exerat, eidem sacrificasset hecatombam; hæc tandem ab eo responsa, ut ferunt (f), elicuit:

Me puer Hebræus divos Deus ipse gubernans
Cedere sède jubet, tristemque redire
sub Orcum.
Aris ergo debinc tacitus abscedito noſtris.

Ad hæc addunt, Augustum Romanum reversum, aram in Capitolio exisse hac inscriptione notatam: ARA PRIMOGENITI DEI. hæc Nicephorus, ac Suidas, quibus cæteri fidem adhibuerunt. Puta-

tur hic ille esse locus in Capitolio, e regione rupis Tarpejæ, ubi nobilissimum templum antiquitus erat Jovis Capitolini: sed eo prostrato, eodem in loco erecta est basilica in memoriam Dei genitricis Mariæ, atque dicta ex eausa, ARA CÆLI, titulo nuncupata, vel quod ajunt, Dei genitricem Mariam infantem in ulnis habentem, monente Sibylla, sublimem in aere ab eodem Augusto illic esse conspectam. Quod tamen ita velim intelligent, qui ei rei majorem fidem adhibendam putant, quam his quæ ex Græcis auctoribus recensuimus: non quod Sibylla aliqua Augusti temporibus, quæ illum hæc docuerit, superstes fuerit: siquidem Cumæa, quæ novissima omnium fuisse traditur, quinquagesima Olimpiade (auctore Solino g) vixit, temporibusque Tarquinii Regis Romæ fuit: sed sic accipiendum, ut ea ipsa Augustus a Sibylla, hoc est, Sibyllinis carminibus, quæ Sibyllæ nomine citari a majoribus consueverunt, acceperit; non autem a Sibylla, quasi adhuc vivente vate, quæ diximus, ei ostensa fuerint. Augustum namque multum fuisse in cognoscendis, scrutandis, expurgandisque carminibus Sibyllinis; quæ proxime diximus, satis superque ostendunt.

Sunt & alia complura, quæ Augusti Imperatoris temporibus cum accidissent, ejusdem Imperatoris causa esse facta, Romanarum rerum scriptores existimarunt: quæ tamen rerum nostrarum nobilis historicus Paulus Orosius, fuisse Christi adventus præfigia; ac futurorum bonorum prænuncia, attestatur. Sed haud adeo novum, mirumve erit, si quæ in Augusto contigerunt, eadem Christi adventus: præmonstrandi causa obvenisse dixerimus: quippe qui sciamus omnes, eumdem Christum in Cyro Rege Persarum fuisse expressum; ut de illo dixerit Dominus: (h) *Assimilavi te, & non cognovisti me.* (b) *Iste* Si enim ad solvendum jugum Judaicæ 45. captivitatis, & populum illum in libertatem vindicandum, atque ad templum restituendum Cyrus merito subiit personam Christi: quid inquam, novum aut mirandum, si multa quæ in Augusto vel sub Augusto sunt facta, Christi adventum, cum ad redimendum genus humandum, & Ecclesiam excitandam, & erigendam, & cælesti regnum impartendum advenit, velut signis quibusdam expresserint? Sed singula recenseamus. Hoc, inquit Orosius (i) commemorasse ideo paruit, ut per omnia venturi Christi gratia præparatum Cæsaris Imperium comprehetur. Nam cum primum, Cajo Cæsare avunculo suo imperfecto, ex Apollonia rediens. Urbem ingredetur: hora circiter tertia, repente liquido ac puro sereno circulus ad speciem cælestis arcus orbem Solis ambiit: quasi unum eum ac potissimum in hoc mundo, solumque clarissimum in Orbe monstraret; cuius tempore venturus esset, qui

(a) Dio
Rom. hist.
lib. 37.

(b) Suet.
in Orl. c. 5.

(c) Cicer.
lib. 2. de
divinat.
Oraculum
Delphi-
cuni mu-
tum red-
ditum.

(d) Arnob.
advers.
Gent. li. 3.

(e) Suet.
in Orl. ca.
94. c. 70.
c. 29.

(f) Nic.
hist. l. 1.
c. 17. Suid.
in histor.
verb. Au-
gustus.
Cedrenus
in comp.
hist.

XXVI.
Christus
quomodo
iunotuſſe
Augusto
potuit.

(g) Solin.
Poly. hist.
cap. 8.

XXVII.
Signa visa
de Christi
adventu.

(i) Oros.
hist. lib. 6.
c. 18.

qui ipsum Solem solus, mundumque totum & fecisset & regeret. Hæc Orosius de circulo ambiente Solem a Suetonio (a) in Oft. c. mutatus. Scribunt eandem Seneca (b) Plinius (c), Dio, (d), & alii. Atque hæc sub Consulatu Antonii; anno ab Urbe condita septingentesimo decimo contigerunt.

XXVIII. Addit insuper Dio, sequenti anno, Alia ostensa prodigia. (e) Plin. nat. hist. libr. 2. c. 28. (d) Dio hist. Rom. li. 45. (e) Plin. nat. hist. lib. 2. c. 31. (f) Dio hist. Rom. li. 47. (g) Euseb. in chron. (h) Oros. lib. 6. c. 20. *Hircio & Pansa Coss. visum Solem intra tres circulos effulgere, quorum unum corona spicarum ignita circumdaret: quæ tamen futuri Triumviratus causa fuisse demonstrata putavit. Ipso primo anno Triumviratus, Lepido & Plancus Coss. tres Soles esse visos, post Plinium (e), idem Dio (f) testatur. Anno vero tertio (ut testis est Eusebius g) Romæ e taberna meritoria Transtiberim oleum e terra erupit, fluxitque toto die sine intermissione. Quo signo, inquit Orosius (b) quid evidenter, quam in diebus Cæli. 47. nativitas declarata est? Christus enim unicūs interpretatur. Itaque cum eo tempore, quo Cæsari perpetua Tribunicia potestas decreta est, Romæ fons olei per totum diem defluxit; sub principatu Cæsaris, Romanoque Imperio per totum diem, hoc est, per omne Romani tempus Imperii, Christum, & ex eo Christianos, id est unicūs, & ex eo unicūs, de meritoria taberna, hoc est, de hospitali largaque Ecclesia affluenter atque incessabiliter processuros, &c. Hæc Orosius. Meruit locus ille nobilissima memoria illustrari, Ecclesia nimirum amplissima Dei genitricis titulo a Callisto Pontifice, prima omnium, quarum extet memoria, olim erecta.*

XXIX. Habitabant Augusti tempore qui erant Judæi Romanæ Transtiberim habitan- bant. (i) Philo lib. de leg. ad Cajum. (k) Mart. epigr. li. x. in Ca- cilium. *Romæ Judæi Transtiberim (ut auctor est Philo (i) permitti jure majorum vivere: quod & Ethnici scriptores testantur; unde unus (k) ex ipsorum poetis Judæum hominem, Transtiberinum ambulatorem, appellat, cum ait:*

*Hoc quod Transtiberinus ambulator,
Qui pallentia sulphurata fractis
Permutat vitreis.*

Sed quamvis viles atque abjecti essent: (l) Orof. lib. 6. cap. 20. 21. 22. (m) Suet. in Oft. c. 32. (n) Ibid. c. 22. *tamen quoniam ex Judæis salus ventura erat, regio, ubi degarent, eo meruit miraculo illustrari. Addit idem Orosius (l) alia id genus multa, quæ ab Augusto facta, ad ea quæ per Christum essent facienda dedit: ut de tabulis debitorum ærarii exustis (m), de Jano clauso (n) deque Augusti nomine illi indito octavo*

Idus Januarii, quo die Christus a Magis colitur Rex Judæorum, vel a Patre & Spiritu sancto accepit in Jordane de divinitate testimonium: sed in his non imoramus. Corrigendi tamen ex his quæ diximus, sunt illi, qui inconsulte nimis ea ipsa accidisse putarunt ipso Christi Domini nostri natali die.

XXX. Venturus itaque in mundum Dei Filius, Verbum Patris, cuius generatio inenarrabilis (o), ex genere Abrahæ, ex tribu Juda, & stirpe David [i] (quod ante promiserat, ac sanctissimis viris Deo dignis sèpius revelaverat) ut ex dispositione divini consilii fuerat ordinatum, delegit humanam carnem assumere, & similis nobis per omnia, absque peccato, homo fieri. Cujus genealogiam summam (p) potius quam gradatim per continuatam successionum omnium seriem descripsérunt Evangelistæ, Matthæus (q) & Lucas (r), sed diverso ordine. Unde S. Augustinus in hanc sententiam hæc ait: (s) Ideo numerus generationum in Matthæo & Luca diversus est, quia uterque sub diversa Christi persona diversam te- (t) Hilari. (u) Julianus Toletanus (v), & alii. Cujus rei illud est argumentum, quod Matthæus per Salomonem, Lucas vero per Nathan ejusdem Christi genealogiam describit: sicque admirabili quadam con- (s) Aug. (w) Matth. (x) Jul. (y) lib. 2. c. 3. sensione, utriusqueunctionis mysterium, regni scilicet ac sacerdotii, in una ea- demque persona Christi, qui regnum ac- ciperet & sacerdotium, ac regale sacer- dotium, institueret, simul jungerent.

Quod pertinet ad Davidicam stirpem; ex ea progenitam esse sanctissimam Dei genitricem Mariam, apud omnes Catholicos in confessio est, id Prophetis (z), Angelis (y), Evangelistis (z) testanti- bus, id ipsum denique Judæis impijs con- fidentibus. Cum enim Christum secundum carnem esse filium David, ipsumque ex beatissima Deipara humanam carnem sumpsisse, omnes quotquot unquam fue- runt Catholici sint professi; plane & eam- dem ex Davidico stemmate esse progeni- tam, necesse est affirmare. Confirmant stabiliuntque hac etiam ratione hoc idem Evangelistæ, dum texentes Christi genealogiam, Joseph virum Mariæ e regia Da- vidis stirpe originem ducere demonstrant.

Cum

NOTÆ

[i] Ex tribu Juda & stirpe David &c. Innumeris de genealogia Christi Domini scripsere, nos eorum aliquos, qui jure cæteris insigniores nobis videntur, indigitabimus, nempe Jacobum Salianum, Petavium in Animadversionibus ad Epiphanium pag. 20. Petrum Possimum in Dialactico Theogenealogico, post primam Græcorum Patrum in Matthæum Catenam, & Bollandiano socios tom. III. Actorum mensis Martii, pag. 9. & sequentibus, & iu Propylæo pag. 31. & sequentibus.

^{(a) Nu-} ^{mer. ut.} ^{Cum certum exploratumque habeatur,} nec feminæ alterius tribus virum, nec vi-
ro alterius tribus feminam sibi matrimo-
nio jungere licuisse, id jubente divina
Scriptura (^a), atque dicente: *Nubant
quibus volunt tantum ut suæ tribus ho-
minibus; ne commisceatur possessio filio-
rum Israel de tribu in tribum.* Omnes
enim viri ducent uxores de tribu & co-
gnatione sua: & cunctæ feminæ de eadem
tribu maritos accipient, ut hereditas per-
maneat in familiis, nec sibi misceantur
tribus, sed ita maneant, ut a Deo sepa-
ratæ sunt. Hæc lex divina. Deducentes
itaque Evangelistæ genus Joseph ex Da-
vid perinde est, ac si ex eodem princi-
pio Mariæ prosapiam derivarent. Sed cur
non potius Mariæ quam Joseph genea-
logias descriperint: ea suppetit certa-
ratio, quod cum genealogiæ describeren-
tur in publicis chartis; virorum, & non
mulierum series texebatur: id cum innu-
meri fere sanctorum Patrum affirment;
ex Josepho (^b) Judæo historico, in his
quæ scripsit adversus Apionem, parvo
negotio confirmatur, dum ait: *Mittunt
enim Hierosolymam conscribentes a patre
nomen nuptiæ, & antiquorum progenito-
rum, &c.* Hæc ille de antiquis libris a-
gens, in quibus genealogias conscriptas
Hierosolymis summa diligentia asserva-
bant. Atque de his satis, quæ ad pro-
geniem David facere videbantur.

Jam autem quod ad stirpem sacerdo-
talem attinet: communis est sanctorum
Patrum consensus, Dei genitricem Ma-
riam eo genere natam: cognatione quoque
tunc temporis conjunctam fuisse generi sa-
cerdotali liquet testificatione Lucæ (^c)
Evangelistæ, Angelo apud eum ita lo-
quente Mariæ: *Ecce Elizabeth cognata
tua, &c.* Cujus vero stirpis illa esset,
quæ cognata Mariæ dicitur, antea idem
Evangelista declarat, cum dicit: *Uxor
illi, nempe Zacharia, de filiabus A-
aron.* Licet cognatæ nomen genericum
apud Hebræos fuerit, secundum illud A-
postoli de Judæis loquentis (^d): *Qui sunt
cognati mei secundum carnem;* juxta
(e) Amb. quem sensum scio S. Ambros. (^e) ejus
in Luc. c. fuisse sententiæ, ut dixerit beatam Eli-
zabeth æque ac Mariam Deiparam de-
Tribu Juda progenitam: qui quidem etsi
in cæteris, utpote excellens doctrina ac-
pietate Pater, divini instar oraculi mihi
habendus sit; in hoc tamen ei minime inhærendum, neque a communi omni-
tum Latinorum, tum etiam Græ-
corum sensu & consensu esse rece-
dendum putavi: cum præsertim allata ab
eo ratio de civitate Juda, nimis quod cum dicat idem S. Evangelista eam ha-
bitasse in civitate Juda, ex hoc inferri-
debeat, fuisse de tribu Juda, non adeo
solida & firma sit; cum constet ex divi-
na Scriptura (^f), Leviticæ tribui quadra-
ginta octo civitates non seorsum positas,
sed inter alias tribus collocatas divina

fuisse voluntate tributas: & illam ipsam
civitatem Juda, de qua est sermo, in-
qua Zacharias cum Elizabeth habitabat,
extitisse unam ex illis civitatibus sacerdo-
talibus, dictam nomine Chebron, in Mon-
tanis Judeæ, suo loco inferius demon-
stratur. Dicimus ergo cum S. Augustino
(g) id sæpe testante & adversus hæreti-
cos validius inculcante, & cum reliquis (^{g) Aug.}
Latinis atque Græcis Doctoribus, Eliza-
beth fuisse ex tribu Levitica, cujus co-
gnatione cum Dei genitrici, Salvatorem
nostrum sicut ex tribu Juda, ita ex Levi-
tica, & sicut ex regia stirpe, ita ex ge-
nere sacerdotali descendere. Ex quibus
intelligas admisceri solitam stirpem re-
giam cum genere sacerdotali. Nec est
quod quis objiciat de tribubus non mi-
scendis ex divina lege superius recitata.
Nam primo dicimus peculiariter sacer-
dotali tribui esse concessum (^b), ut cum
regia stirpe posset inire nuptias: in ex-
emplum adducentes Aaron (ⁱ), qui de
tribu Juda Elizabeth filiam Aminadab,
sororem illius Naason, qui tribus Judæ
tunc princeps & duxerat, accepit: ad-
dunt & de Jojada Pontifice maximo
(k), qui filiam Joram Regis Judæ, so-
rorem Ochoziæ, noniine Josabeth, du-
xit in uxorem. His Patres omnes qui
hæc tractant, ne laboremus singulos e-
numerare, assentiuntur.

At his addimus, quæ de connubiis sa-
cerdotum scribit Philo (^l) Judæus vir
disertissimus, qui res Judaicas præ cæte-
ris calluit: in libro enim, quem scripsit
de Monarchia, hæc ait, loquens de sum-
mo Pontifice: *Quin & de genere futura-
rum uxorum diligenter præscribitur, ut
Pontifici spondeatur non solum virgo, sed
sacerdotalis generis, ut sponsus sponsa-
que gentiles sint, & quodammodo consan-
guinei, quo magis per totam vitam mo-
ribus convenient. Cæteris conceditur, ut
quamvis ipsi sacerdotes sint, possint ta-
men ducere non sacerdotum filias: sive
quod leve sit hoc piaculum, sive quod
non expediatur plebem in totum submovere
a sacerdotum affinitatibus. Ideo licitum
est sacerdotibus hujusmodi connubium, ut
cognitioni proximum: nam generi loco fi-
liorum sunt sacerdos, & hi loco paren-
tum sunt generis. Hæc de conjugio &
cura procreandi liberos Philo, secundum
eam quæ suo tempore vigebat apud Ju-
dæos consuetudinem. Porro Christi sa-
culo vixisse Philonem, ex suis ipsius scri-
ptis liquido appetet. Ex his igitur cum
demonstratum sit, excepto summo Ponti-
fice, cui ineundum esset conjugium cum
stirpe sua reliquis sacerdotibus licuisse,
uxorem ducere ex cæteris tribubus: quan-
tumlibet de Zacharia constet (^m), ex fi-
liabus Aaron accepisse uxorem Elizabeth:
non tamen dicimus fuisse sumnum Pon-
tificem, sed potius unum ex sacerdoti-
bus de vice Abia: quam quidem senten-
tiæ paulo inferius firmissimis probatam*

(b) Epiph.
cont. A-
pion. I. 1.

(c) Exod.
6. 6.

(d) 2. Pa-
ral. 22.

(e) Philo
l. 2. de
Monar-
chia.

(f) De connu-
biis Sacer-
dotalibus.

(g) Luc.
1.

attestatamque rationibus ostendemus.

XXXIV. Sed quod ad Christi genealogiam per Evangelistas monumentis & litteris commissam spectat; non est quod quis adeo miretur, si quem Matthæus nominat Jacob, parentem Joseph, Lucas eumdem appellat Heli. Vetus dubitatio, & antiqua est ista quæstio, de qua Africanus Theologorum antiquissimus æque ac disertissimus, in epistola, quam scripsit ad Aristidem (*a*), longam de Christi genealogia disputationem inserens, hæc habet in fine: Uterini, inquit, erant fratres Heli & Jacob: Heli absque prole decedente, Jacob illi semen suscitavit, & genuit Joseph, qui natura filius ejus erat, lege vero Heli: ita utriusque filius erat Joseph. Hæc Africanus: cui Hieronymus (*b*) ac cæteri antiquorum Patrum mira confessione adstipulati sunt; quibus & nos magis tribuimus, quam

(*c*) *Lucid.* recentioribus (*c*) quibusdam, qui Heli eumdem putant esse & Joachim dictum, ac patrem Virginis Mariæ, sacerorum Joseph, patremque ejus, quod (sicut diximus ex Philone) generi loco filiorum haberentur: quamvis liber inscriptus, Philo de Temporibus, testetur, penes Assyrios & Ægyptios Heli, Heliachim, & Joachim esse synonyma. Ista sunt, quæ de Christi genealogia ad veritatem historicam pertinere existimamus: cætera interpretibus relinquentes, memores instituti, nos non horum, sed historico-rum fungi munere.

XXXV. Ex his dictis refelluntur, quæ impius Julianus Apostata (*d*) in Christum tam falso, quam impudenter effutuit, ipsum non esse ex tribu Juda progenitum; & quæ ejusdem impietatis farinæ Faustus Manichæus (*e*) delirans dixit, Dei genitricem Mariam ex tribu Levi origini ducere. Sed neque illud omittendum, olim Gnosticos (quod & proxime dicturi sumus) portentosum librum

(*f*) *Apud Aug. contr. Faustum l. 23. c. 9.* quemdam confinxisse de stirpe Mariæ: in quos summo jure accerrime S. Epiphanius (*f*) invehitur. Ad hæc insuper dicimus, Judæos rebus Christianorum infensissimos de Christi genealogia multa solitos esse garrire; cuius rei exemplum

(*g*) *Hier. comment. in epist. ad Tit. li. cap. 3.* Hieronymus (*g*) narrat his verbis: Audivi ego quemdam de Hebræis, qui se Romæ in Christum credidisse simulabat, de genealogiis Domini nostri Jesu Christi, quæ scripta sunt in Matthæo & Luca, facere quæstionem: quod videlicet a Salomone usque ad Joseph, nec numero sibi, nec vocabulorum æqualitate consentiant: qui cum corda simplicium perversisset, quasi ex adytis & oraculo deferrebat quasdam, ut sibi videbatur, solutiones, &c.

XXXVI. Sed parva sunt hæc, si cum cæteris conferantur, quæ Theodosius Judæorum princeps temporibus Justiniani Imperatoris, de sacerdotum genealogia, & Christi sacerdotio effinxit, multosque de-

cepit. Quam quidem imposturam a Suida (*b*) recitatam, ac nimis temere comprobatam, cum ab omnibus impugnetur, in his tor. contineatque aperta mendacia Evange- verb. Je- lis veritati palam obviantia, confutare sus Crib- bus.

(*i*) *Joseph.* libr. 2. contra A- pion. & in vita sua in prin- cip.

statim diebus ministrarent in templo. Sa- ne quidem ad septingentos sacerdotes ministrare quotidie in templo solitos es- se cædendo victimas, insuper & ingen- tem fuisse multitudinem offerentium lib- bamina, tradit Aristeas in historia quam scripsit de Septuagintaduobus interpre- tibus. Verum quod spectat ad prædictam fabulam; non fuit novum inventum præ- dicti Theodosii, quod scribit de obste- trice Diipare virginitatis exploratrice. Nam Clemens Alexandrinus septimo Stro- matum testatur hæc eadem a quibusdam suo tempore jactari: sed hæc ex apo- cryphorum insomniis.

Quomodo autem codices de genealo- **XXXVII.** giis Judæorum conscripti, Herodis Re- gis iussu periclitati sint, Eusebius (*k*) (*k*) *Euseb.* hunc in modum rem gestam conscribit: lib. 1. c. 7. Cum, inquit, familiæ, non Hebræorum solum, verum etiam eorum qui usque ad proselytos genus suum referebant, ut ad Achior Amnitem, & Ruth Moabitidem, qui ex Egypto clapsi, commiscebantur, cum Israelitis, ad illud tempus scriptis proditæ, in tabulariis servarentur: He- rodes, quoniā illorum stirpem nihil ad se pertinere, nihilque ad suam dignita- tem illustrandam afferre adjumenti ani- madvertebat, suæ ignobilis & obscu- ri generis conscientia exagitatus, anna- les illos de genere & familiarum anti- quitate incendit: arbitratus se nobilem visum iri, cum nemo suum genus ex pu- blicis illis monumentis depromptum, ad Patriarchas, vel ad proselytos, vel ad eos qui yewpxi, id est, terræ incolæ, qui cum Israelitis permiscebantur, vocati sunt, omnino posset reducere. Erant tamen non- nulli antiquitatis replicandæ studioſi, qui nomina avitæ stirpis vel tenentes me- moria, vel ex scriptis annalibus promen- tes, privatim sibi indices eorum confi- ciebant: magnopereque propterea gloria- bantur quod ipsorum nobilitas ita foret ad posteritatem reservata. Inter quos e- rant, tum qui propter generis cognatio- nem, quo Christo Salvatori conjunge- bantur, ex Domini tribu & familia ori- ti, δεσπότων nuncupati sunt: tum qui ex Nazaris & Cochaba Judæorum pagis pro- gnati, in reliquas Judæa partes commea- runt: istamque genealogiam a nobis su- pra

*pra commemoratam, ab Evangelistis conscriptam, partim ex libro annalium, si-
ve dierum, sumentes, partim complecten-
tes memoria, aperte, quoad poterant,
explanarunt, &c.* Hæc Eusebius: quibus
plane contraria, quod saltem ad genus
spectat sacerdotale, scribit Josephus (*a*),
dum agens contra Apionem, inviolatas
duorum millium annorum apud Judæos
remanere sacerdotum genealogias, eas-
demque ex antiquis libris iterum novas
esse descriptas dicit. Sane quidem, quod
pertinet ad genus David, magna incer-
fit Domitianum Imperatorem libido, ut
de ea stirpe, si qui superessent, manda-
ret inquiri, ut omnes e medio tolleret,
quod vetus fama esset, ex eo genere
nasciturum Regem, qui cunctis genti-
bus dominaretur. Scribit hæc Hegesip-
pus (*b*), & nos de his suo loco plu-
ribus acturi sumus inferius. Jam cæte-
ra, quæ præcesserunt Christi Salvatoris
adventum, ex instituto prosequamur, at-
que in primis de Dei genitricis paren-
tibus, ejusdemque cælo terraque cele-
berrimo natali.

Satis sibi esse putarunt Evangelistæ,
quod promissum patribus antiquitus e-
rat, Dei Filium unigenitum ex genere
Abrahæ, ex tribu Juda, progenie Da-
vid, atque ex ipsa sanctissima Virgine
Maria, secundum inscrutabile divinum
consilium, humanam sibi sumpsisse car-
nem, testatum relinquere, ad ipsius Chri-
sti facta, cuius causa opus suscepserant,
enarranda, tantum intenti. Cæterum non
adeo obscura remansit de Mariæ paren-
tibus historia, quam tum scriptis, tum
etiam traditionibus consignatam fuisse,
auctor est Epiphanius (*c*), dum ait. Ta-
metsi enim *historia Mariæ, & traditio-*
nes habent, quod dictum est patri ipsius
Joachim in deserto: Uxor tua concepit:
tamen non quod sine conjugio hoc factum,
neque sine semine viri, &c. Porro inte-
gra ipsa historia excidisse videtur, ex
eaque tantummodo hinc inde sparsa re-
mansisse fragmenta: quæ etsi deessent,
satis esse deberet piis hominibus ipsæ
traditio, cuius idem meminit Epipa-
nius. *Quod enim, inquit Augustinus (*d*),*
universa tenet Ecclesia, nec Concilii in-
stitutum, sed semper retentum est: non-
nisi Apostolica auctoritate traditum, re-
clissime creditur. Quod igitur Orientalis,
quod Occidentalis semper prædicavit Ecclesia, in dubium usque adeo re-
vocare, summæ esse dementiæ, non est
qui non satis intelligat.

Nos interim spuriis, quæ de parenti-
bus sanctissimæ Deiparæ aliquando fue-
re scripta, rejectis, quæ de vera histo-
ria supersunt fragmenta colligentes, ac
ea simul jungentes, ut licuerit, conte-
ximus. Execrandum (quod diximus) de
stirpe Mariæ olim a Gnosticis, scelestis-
Gnost. ha-
refi 26. simis omnium hæreticorum, fuisse exco-
gitatum figmentum, Epiphanius (*e*) ad-

versus ipsos agens, testis est, dum his-
utitur verbis: *Stirpem quoque Mariæ,*
librum quemdam esse dicunt, in quo hor-
rrenda quædam ac perniciosa exprimen-
tes referunt, &c. Moxque subdit fabu-
lam ex eodem libro petitam, de homi-
ne formam asini habente, qui Zachariæ
in templo thus adolenti apparuit. Ejus-
dem quoque argumenti de Mariæ ortu
a Seleuco Manichæo insana ac delira-
quædam esse commenta, incertus auctor,
(*f*) Apud Hier. tom.
(*f*) licet Hieronymus hactenus existi-
matus fuerit, ejusque nomine opus illud
editum reperiatur, affirmat, ac jure qui-
dem. Non enim aliunde Faustus (*g*),
& ipse Manichæus, suos quos scripsit,
mutuatus videtur errores de Maria Vir-
gine, quod fuerit ex Levitica stirpe,
quam a Seleuco consodali, egregio men-
daciōrum concinnatore, qui & de Apo-
stolorum rebus veritati pugnantia mul-
ta habuit: nominat vero eum S. Augu-
stinus (*h*) Leucium, quem procul rejici-
cit. Ejusdem generis & existimationis ha-
bentur, quæ ex pseudoevangelio Jaco-
bo attributo leguntur, quæ a nostris
chartis procul repellimus. Proferunt e-
tiam nonnulli (*i*) ex antiquo Rabbino,
nomine Hæccados, summæ apud Judæos
auctoritatis viro, historiam quædam de
parentibus Virginis, ejusque natali, pro-
phetice scriptam ad quædam Antoni-
num Romanum Consulem: sed cum an-
te Christi adventum nullus ejus nominis
reperiatur Consul Fastis adscriptus; eam
esse commenticiam, facile existimamus,
sicut & alia id genus, quæ referre o-
mittimus.

Magna quidem & per omnia admi-
randa, quæ nec verbis satis digne per-
sequi ulli possint, præcessisse natalem Dei
genitricis Mariæ, non puto adeo angu-
sti pectoris & emotæ mentis reperiri ho-
minem, qui non intelligat; si mente re-
volvat, atque animo expendat, tot tan-
taque servis Dei ante ipsorum ortum
impartita divinitus privilegia. Quis enim
apud se repetens, quæ Sampsonis, Sa-
muelis, Hieremiæ, & Joannis Baptiste
natalitia præcesserunt, mox non firmiter
credat, non tantum illis non caruisse
Dei genitricem Mariam, sed longe am-
plioribus, augustioribusque ornatain, au-
tamque esse innumeribus? ac quis abje-
cte nimis, atque adeo humiliter de Deo
sentiens, eum plura atque majora elar-
gitum esse servis quam matri, & amico
sponsi quam sponsæ, mente captus dixe-
rit? Sed jam quid de his a Patribus scri-
ptum reperiatur, adducamus in medium.

De S. Anna, Dei genitricis matre,
ejusque sororibus earumdemque sobole,
hæc Hippolytus (*k*) martyr: *Tres fuere*
sorores Bethelemiticæ, filiae Matthan sa-
cerdotis, & Mariæ conjugis ejus, sub
Cleopatræ & Casoparis Persæ regno, an-
te Herodis Antipatris filii regnum: pri-
mæ Mariæ, secundæ Sobe, tertiæ An-

XL.

XLI.
(*k*) Apud Niceph. li.
2. c. 3.
De Sancta Anna Ma-
tre S. Ma-
rix.

næ, nomen erat. Nupsit prima in Bethlehem Maria, & peperit Salomen obstetricem: Nupsit quoque secunda itidem in Betlehem, Sobe, & genuit Elizabeth: Nupsit postremo & tertia Anna in terra Galilea, & protulit Mariam Dei genitricem, ex qua nobis natus est Christus. Hæc Hippolytus. Ex his & aliis refellitur illorum sententia, qui dixerunt S. Annam tertio nuptam, & singulas ex singulis viris genuisse filias; vel eorum, qui conati sunt asserere, ex eodem viro Joachim tres peperisse filias, nulla alia adducti ratione, nisi quod in Evangelio (a) mentio habeatur de ejusdem Dei genitricis sorore Maria Cleophae; eamdemque putarunt progenitam Salome, cuius meminit Marcus (b) Sed cum de his alii aliter senserint, penes prudentem lectorem sit judicium. Nam si, cum in divinis Scripturis sorores nominatas invenerint, velint hi germanas intelligere, in portentosos eos labi errores necesse est; cum apud Matthæum (c), & Marcum (d), Christi sorores & fratres nominentur, dicentibus concubis suis: Nonne & sorores ejus apud nos sunt? Quas quidem nullus umquam Catholicus ex Deipara Virgine natas, ut horrendum nefas, vel cogitare præsumperit. Porro fratum & sororum nomine, sæpe in divinis Scripturis cognatos & propinquos intelligi, apertissimum est: nec enim quis dixerit esse mentitum Abraham, cum Sarai uxorem sororis nomine nuncupavit. Univiram vero fuisse Annam, nec post obduratam sterilitatem, ex voto conceptam, reprobatione obtentam, suscepitamque in senectute filiam, alias novisse partus, tam veteres quam recentiores Orthodoxi Patres sunt professi.

Sed ut ad rem redeamus: præter illa quæ de S. Annæ genere ex Hippolyto recitavimus, Germanus Episcopus Constantinopolitanus hæc de ejus stirpe summatim colligens, eam natam esse dicit ex genere sacerdotali, tribu Aaronica, radice prophetica, & regia David & Salomonis, & eorum qui deinceps fuerere. Quod ad Joachim ejus viri spectat genealogiam, S. Joannes Damascenus (e) his verbis eam nobis testamat reliquit: Ex stirpe David, Levi genuit Melchi & Pantheren: Panther autem genuit Barpantheren; nam ita vocabatur: Barpanther rursum genuit Joachim: Joachim deinde genuit sanctam Dei genitricem. Hæc quo ad stirpem Joachim. At Epiphanius (f) Jacob cognominatum fuisse Pantheren, genitum patre Panthere, & ex prædicto Jacob genitum Joseph esse vult. Iterum autem Joannes Damascenus addit hæc de genere Joseph: Rurus ex stirpe Salomonis filii David, ex uxore sua Mathan genuit Jacob. Mortuo autem Mathan, Melchi ex tribu Nathan, filius Levi, ac frater Pantheris uxorem

ipsius Mathan, quæ etiam Jacobi mater erat, sibi matrimonio copulavit, atque ex ea genuit Heli. Ita uterini fratres erant Jacob & Heli, ille nimirum ex tribu Salomonis, hic ex tribu Nathan oriundus. Porro Heli, qui ex tribu Nathan erat, nullis liberis susceptis e vita migravit: ea de causa Jacob ipsius frater semen excitavit, ac Joseph progeniuit. Joseph quidem natura filius Jacob erat a Salomone oriundus: legis autem ratione patrem habebat Heli, ex Nathan provenientem. Quæ cum ita sint, Joachim selectissimam illam, ac summis laudibus dignam mulierem Annam matrimonio sibi copulavit. Verum quemadmodum præsca illa Annæ cum sterilitatis morbo laboraret, per orationem ac promissionem Samuelem procreavit; eo modo hæc etiam per obsecrationem & promissionem Dei genitricem a Deo accepit; ut ne hic quidem cuiquam ex illustribus matronis cederet. Itaque gratia (nam & id sonat Annæ vocabulum) Dominam parit; id enim Mariæ nomine significatur. Hæc Damascenus.

Sed melius ac dilucidius Epiphanius (g), qui claruit temporibus Constantii Imperatoris: agens quippe adversus Collyridianos hereticos, qui Dei genitricem Mariam humanæ naturæ prorsus expertem, ac divinæ tantum participem fuisse dicebant, ad illos convincendos hæc ait: Genita est ab Anna: & ex Joachim donata est Annæ: quæ & per preces & omnem diligentiam, secundum promissionem patri ac matri data est: non tamen aliter genita præter humanam naturam, sed sicut omnes, ex semine viri, & utero mulieris. Tametsi enim historiæ Mariæ traditiones habent, quod dictum est patri ipsius Joachim in deserto: uxor tua concepit: tamen non quod sine conjugio hoc factum, neque sine semine viri, sed futurum Angelus missus prævaticinatus est, ut nequa hæsitatio fieret propter id quod in veritate factum est, & jam ex Deo ordinatum, & justo promissum. Hæc Epiphanius Judaicarum rerum antiquarum accuratis simus investigator, probatusque assertor.

Gregorius vero Nyssenus (h), qui licet ætate junior, eodem tamen sæculo claruit, rem gestam hisce describit: Audivi, inquit, arcanam & occultam quamdam historiam; tales de ea prodentem narrationes. Insignis quidam in illa exacta secundum legem vivendi ratione, & nobilis propter summam virtutem pater Virginis erat: sed expers sobolis consenserbat, propterea quod conjux ejus ad liberorum procreationem apta non esset: habebatur autem matribus a lege quidam honor, cuius honoris steriles participes non erant. Imitatur igitur hæc quoque ea, quæ de matre Samuelis narruntur; & Sanctum De eadem sanctorum ingressa, supplicat Deo, ne legum beneficio privetur, quæ nihil in legem peccasset, sed ut mater fieret, ac Deo, quod gigneretur, consecraret: confir-

De Joachim
Annanæ mari-
to.

(c) Joan.
Damasc.
de fide Or-
thod. lib.
4. c. 15.

(f) Epiph.
hæref. 73.
advers.
Antidico-
mar.

XLIII.
(g) Epiph.
hæref. 9.
advers.
Collyrid.

Progenies
Mariæ.

XLIV.
(h) Greg.
Nyss. orat.
in nat.
Domini.

De eadem
S. Anna.

firmitat autem nutu divino, donum quod petuit accepit. Cum autem nata esset puerula, nomen quidem imposuit ei Mariam, ut etiam per nomem impositum, divinitus datum munus significaretur. Hæc de his, quæ ad natale Virginis spectant Nyssenus: de cæteris autem quæ subdit, agemus inferius: eadem cæteri Patres, qui de ea tractationem instituerunt. Nec innititur inscriptioni illi, quæ Haec tenus Hieronymi (a) nomine ad Cromatiū & Heliodorū scripta vulgata est: nam licet in ea complura veritate constantia conscripta reperiantur, quæ a dictis auctoribus sibi vendicent auctoritatem & fidem; tamen non tantum eam Hieronymi non esse dixerimus, sed auctoris plane ut ignoti, sic prorsus imperiti, qui in ea condenda & conscribenda non novit aperta vitare mendacia, dum ait illis temporibus, quibus ea acciderunt, fuisse Isachar summum Pontificem: cum clarius ipsa luce habeatur notum, tunc temporis post Hyrcanum Ananelo ab Herode traditum Pontificium, inde Aristobulo, & iterum Ananelo, Jesu Fabeti post eum, inde Simoni, Anano postea, ac demum cæteris, quos per successionem Josephus (b) singulatim recenset; inter quos, usque ad cladem Hierosolymorum per Tidem bel. Jud. 1. & seq. nullus ejus nominis reperiatur institutus Pontifex.

XLV. Sed ad Epiphanium redeamus, qui unus instar omnium nobis est: hic in luctuosa oratione illa, quam habuit de laudibus Mariæ Virginis (c), hæc de ejus parentibus atque natali: *Hujus, ait, parentes fuerunt Joachim & Anna, qui quidem in vita sua Deo placuerunt, atque etiam fructum hujusmodi germinarunt, sanctam Virginem Mariam, templum simul & matrem Dei. Joachim porro, Anna, & Maria, hi tres Trinitati palam sacrificium laudis offerebant. Joachim enim interpretatur præparatio Domini, eo quod ex illo præparatum sit templum Domini, nempe Virgo. Anna rursum similiter gratia interpretatur, propterea quod Joachim & Anna gratiam acceperunt, ut accedentibus precibus, talem fructum germinarent, sanctam Virginem adepti: Joachim siquidem precabatur in monte, Anna in horto suo. Anno vero gravida effecta, cælum & thronum Cherubicum peperit sanctam pueram Mariam. Illa enim reperitur esse cælum, templum, & thronus: quia Mariam interpretari solemus Dominam, &c. Plura id genus habet Johannes Damascenus, Andreas Cretensis, Germanus Episcopus, & alii recentiores. Sed in his, ad rerum gestarum seriem narrandam intenti, non immoramus.*

XLVI. Verum antea monemus, ne alicui inferat scrupulum, si Augustinus (d) agens contra Faustum Manichæum, excipiat non esse canonicum librum illum, quem in testimonium adducebat de Joachim, quod esset ex tribu Levi sacerdos, & non

ex tribu Juda: nam illum plane diversum esse ab his, quæ de eodem sunt superiorius enarrata, liquido constat. Sed audiamus verba ipsius: *Quod de generatione Mariæ Faustus posuit, quod patrem habuerit ex tribu Levi sacerdotem quemdam nomine Joachim: quia canonicum non est, non me constringit: sed etiam si hoc crederem, ipsum potius Joachim dicerem aliquo modo ad David sanguinem pertinuisse, & aliquo modo ex tribu Juda in tribum Levi fuisse adoptatum, &c. Hæc & alia ibi Augustinus, excipiens libro non canonico, ut sic eludat Fausti argumentationem, ne aliquo modo coheretur afferere non ex David, sed tribu Levi descendisse Mariam, quod ille amens nitebatur astruere. Jam vero reliquum est, ut cognitis his quæ præcesserunt natalem Dei genitricis Mariæ; quo potissimum ipsa nata sit anno, certis quibus licet argumentis investigemus.*

Si fidem adhibendam esse putamus Niccephoro (e) dum ex Evodio Episcopo Antiocheno Apostolorum successore fragmentum, quod recitat, se accepisse dicit ex ejus epistola quadam, cui titulus, *Lumen*, inscribebatur: perfacile erit annum natalis Dei genitricis Fasti adscribere: quippe qui testetur anno decimo quinto suæ ætatis eam Christum Dominum peperisse. Reddam ipsa verba, quæ Evodii esse dicit: *Trimula, inquit, cum esset, in templum præsentata, ibi in Sanctis sanctorum traduxit annos undecim: deinde vero sacerdotum manibus Joseph ad custodiā est tradita; apud quem cum mensis peregriset quatuor, ab Angelo lœtum illud accepit nuncium. Peperit autem hujus mundi lucem, annum agens quintumdecimum, vigesima quinta die, mensis Decembris. Hæc Evodius apud Niccephorum. Quod quidem scriptum alicui antiquorum innotuisse, nondum reperimus. Veruntamen ut ab hac sententia non recedamus, tum aliorum auctoritas, tum ratio persuadet. Neminem veterum adhuc invenimus, qui aliam de ætate Virginis, cum peperit Christum, sententiam sit affirmare conatus. Suadet, inquam, hæc ratio: quod vigebat tunc ea apud Judæos consuetudo, cum filiæ ipsorum adultæ essent, eas nuptui tradere, vertebaturque ignominiæ, si quis aliter faceret, & postquam adulta esset, expectaret ut esset superadulta. In quam sententiam Paulus Apostolus (f): *Si quis inquit, turpem se videri existimat super virginem suam, quod sit superadulta, & ita oportet fieri; quod vult, faciat.**

Ex his igitur dicere necesse est, incidiisse sacratissimum diem natalem Dei genitricis Mariæ sub Consulatu Furnii Népotis & Junii Silani, anno ab Urbe condita septingentesimo trigesimo septimo, (g) Augusti Imper. a Triumviratu vi gesimo sexto, Olympiade centesima nonagesima (h), anno tertio: nam Christum

XLVII.

(c) Nicēph. hist. l. 2. c. 3.

De S. Maria in templo præsenta ta.

(f) 1. Cor. 7.

(g) Secun-

(h) Secun-

(i) Secun-

aliter fo- seph.

(a) *Mir.* stum Dominum natum esse sub Consulatu *Sco. in* Lentuli & Messalini, suo loco demon-
strabimus. Ac subinde refelluntur (a),
aliis eum securi.
(b) *Evo-*
dius apud Nicēph. *bif. lib. 2.*
c. 3.
(c) *Greg.*
Nys. orat.
de S.Chr.
fl. nat.
(d) *Joan.*
Dam. de
Orthod.
fid. c. 13.
(e) *Ger.*
serm. de
præsen.
(f) *An-*
ndreas Cre-
ten. ser. de
S. Deipa-
ra.

XLIX.
Redem-
ptio libe-
ra.
(g) *Geor-*
gius ser.
de præsent.
(h) *Cedr.*
in comp.
bif. &
attire-
rent. bifo-
ricti.
(i) *Levit.*
27.
(k) *1. Reg.*
20.

Satis scimus, lege divina (i) tam de masculis quam de feminis Deo dicatis, vo-
toque promissis, statutam esse redemptio-
nem, quot per annos singulos quisque si-
clos persolveret sacerdotibus. Porro hu-
jusmodi redemptionem fuisse liberam, &
ex arbitrio voventis, si vellet potius in
templo servire Deo, quam annuam pecu-
niam solvere, satis Samuelis (k) exem-
plum demonstrat, qui a tenerima ætate
ministravit in templo, nullo a parenti-
bus persoluto pretio redemptionis. Cum
itaque divina lex nemini voventi redi-
mendi necessitatem imposuerit; voven-
tis arbitrio, vel in templo ministrare,
vel censum persolvere, reliqui esse,
manifeste apparet, ex quibus inferimus,
necessitate fuisse locum in templo esse, ubi
feminæ, quæ se Deo voverant, absque
aliqua nota vel labe suspicionis simul a-
gerent.

L.
De templi
structura.
(l) *Joseph.*
antiq. lib.
8. cap. 2.

Porro & qui structuram templi consi-
derat, diversoria ad hoc opus valde ac-
commodata in eo fuisse animadvertiset.
Nam (quod exacte describit Josephus l)
Salomon in circuitu templi construxit in
primis in inferiori loco triginta cellas,
quæ inter se constipatæ externe parietes
templi fulciebant, erantque inter se per-
viæ, & patebant singulæ in longum vi-
gintiquinque cubitos, ac totidem in la-
tum, & viginti cubitis attollebantur.
Super has alia series cellarum erat ex-
tructa, super quas rursus aliæ, omnes in-
ter se numero & amplitudine pares, ita
ut conjunctæ inferius æquarent ædificium
altitudine; nam superius non erat cir-
cumædificatum; fuerunt autem omnes
cedro constitæ, erantque omnes simul
numero nonaginta. Hæc vero etsi de tem-
plo a Salomone constructo scribat Jose-
phus: tamen quod sub Zerobabel fuit re-
stitutum, etsi prioris templi non æqua-
ret altitudinem, nihilominus ad instar
illius esse constructum, docent (m) divi-
næ litteræ: ac illud demum quod ab

Herode Rege fuit excitatum, æqualis prio-
ri illi altitudinis & amplitudinis fuisse,
ejusdem Josephi (n) testimonio comproba-
tur. In his ergo, quas diximus, nona-
ginta amplissimis cellis, non solum femi-
nas Deo voti causa oblatas, sed alias in-
super diversi ordinis personas separatim
degere potuisse nullum puto rationis par-
ticipem dubitare.

At vero nullatenus placet, quod non-
nulli putarunt, locum illum in interiori
templo, muro discretum, quo feminæ,
tam indigenæ, quam peregrinæ, oratio-
nis causa convenienter, fuisse ipsarum ha-
bitationem: nam ex his quæ idem scribit
Josephus (o), liquido constat, locum
illum precum officio fuisse tantummodo
adscriptum, dum hæc ait de interiori tem-
plo, a quo alienigenæ excludebantur:
Necessario namque proprius locus religio-
nis causa mulieribus destinatus, muro di-
scernebatur: altera quoque porta opus fuis-
se videbatur. Contra primam vero secre-
ta erat, ex aliis regionibus una porta
meridiana, & una septentrionalis, qui-
bus ad mulieres introibatur: per alias enim
transire ad mulieres non licebat: sed nec
suam portam, interjecto muro, transgre-
di licebat: patebat enim locus ille pari-
ter indigenis & hospitibus feminis, reli-
gionis causa venientibus. Hæc Josephus.
At quomodo dixerimus illic feminas ha-
bitasse, & quæ sunt necessaria ad viatum
ibidem sibi parasse, cum illuc nec vas in-
ferre, nec comedere fas fuisse, idem Jose-
phus (p) scribens contra Apionem teste-
tur? Erat ergo locus ille intra templum
orationis causa discretus, & non habita-
tionis, sicut & Origenes (q) de virgi-
nibus testatur, seorsum a nuptiis in templo
orare consuevisse; eoque accedere solitam
Dei genitricem Mariam, etiam postquam
peperit Christum affirmat: cui adstipu-
latur Cyrus Alexandrinus (r), agens
adversus Anthropomorphitas, & alii (s),
sed nihil ad rem nostram, qui de loco ha-
bitionis, & non orationis, in præsen-
tia agimus.

Perseveravit aliquandiu & in Ecclesia
laudabilis usus, ut seorsum a viris feminæ
convenirent in Ecclesia, nec non seorsum
ab aliis virginis orantes consistenter. Ha-
bes id in primis egregie expressum a
Philone de Essenis, seu (quod mavult
Hieronymus) de Christianis apud Alex-
andriam habitantibus; hæc dilucidius a
pud Clementem (t), Gregorium Na-
zianzenum (u), & Ambrosium (x). Sed
nec adeo facile admittimus, quod Ori-
genes, ac cæteri præfati auctores testan-
tur, Dei genitricem Mariam post con-
tractas nuptias, in templo seorsum a nu-
ptis orare voluisse cum virginibus; sed
de his alias pluribus, cum agemus infe-
rius de nece Zachariæ. Atque ut unde
digressi sumus, eodem revertamur: jam
satis monstratum est superius, in exteriori
parte templi exædificatas fuisse am-
pliæ.

(n) *Joseph.*
libr. 15.
antiq. ca.
14. & De
bello Jud.
lib. 6. c. 6.

LI.

(o) *Joseph.*
de bello
Jud. lib. 6.
c. 6.
Locus or-
ationis
femina-
rum in
templo.

(p) *Joseph.*
contra A-
pion. li. 2.
(q) *Orig.*
in Mat.
tratt. 26.
(r) *Cyril.*
adver. An-
throp. c.

27.
(s) *Theop.*
in Mat. c.
23. & re-
centiores.

LII.
In Eccle-
sia distin-
ctæ femi-
næ a vi-
ris.

(t) *Clem.*
constit.lib.
2. cap. 61.
(u) *Greg.*
Naz. in
somni de
Anastasia.
(x) *Ambro-*
ad virg.
lapsam.
c. 6.

plissimas cellas ad habitationem aptas & accommodatas; ut jam nulla de ea re possit oriri quæstio. Quod ergo reliquum est, videamus an exemplo aliquo & auctoritate divinarum Scripturarum ostendi possit, in aliqua templi parte habitasse aliquando feminas.

LIII.
(a) 4. Reg. II.
Quod in primis occurrit: Josaba (a) filia Regis Joram clam subtraxit e gladio Athalie in necem filiorum Ochoziæ debacchantis, Joas filium dicti Regis; quem una cum nutrice in templum adductum, ibidem per sex annorum spatium enutritivit, quo usque palam factum perduxit ad regnum. Insuper habetur in Exodo (b), a Moysi factum labrum æneum cum basi sua de speculis mulierum, quæ excubabant in ostio tabernaculi.

(c) Coll. omnes Canis. lib. 1. de Ma- c. 12. Habitatio semina- rum in tem- plo. Qui illum locum sunt interpretati (c), fuisse dicunt mulieres, quæ saeculi pompæ atque deliciis renunciantes, sese una cum suis rebus, his præsertim quæ essent peccatorum illecebrae, ministeriis Domini mancipantes, assiduis intentæ precibus excubarent ad ostium tabernaculi: quod quidem pietatis officium, extructo postmodum templo, non tantum non cessasse, sed magnifice auctum, par est credere. Ex harum numero fuisse Annam Prophetissam, filiam Phanuel, existimant; de qua scribit Lucas (d) Evangelista, quod annos octoginta quatuor nata, jam vidua ab adolescentia sua, cum vixisset cum marito septem tantum annis, vacans precibus die ac nocte, non discedebat de templo. Mentio habetur & in libris Machabæorum (e) de reclisis virginibus in templo, quæ procurrebant ad Oniam summum Pontificem. De

(f) Ambr. lib. 1. de virg. his S. Ambrosius (f), cum de virginibus agit, his verbis meminit: *Etiam templo Hierosolymis fuisse legimus virgines deputatas. Sed quid Apostolus dicit? Hæc in figura contingebant illis, ut essent judicia futurorum: figura enim in paucis est vita in pluribus.* Hæc Ambrosius. Ex his omnibus tam ex divinis Scripturis, quam ex sanctis Patribus de promptis veritatis oraculis, satis clarum redditur atque perspectum, non tantum quicquam obstat, quo minus ea quæ dicti auctores de præsentatione & mansione D: i genitricis in templo dixerent, sint vera, sed eidem historiæ omnia summopere suffragari, eandemque firmius stabilire. At quoniam in his diutius immorari, instituti ratio non patitur; semel coepit de Dei genitrice Maria prosequamur historiam.

LIV. Cum jam ætatis annum attigisset decimum quintum; de maritando eam, inter sacerdotes initur consilium. Qui enim Deo devoti erant homines, nubebant statuto tempore, ut de Samuele & ipso in templo oblato scimus contigisse: certum enim exploratumque habetur, ipsum uxorem duxisse, ac liberos suscepisse. Deligitur in maritum Virginis vir justus Joseph, ejus contributus, ex stirpe David

oriundus, sed opificio faber. Neque enim ad pecuniam, neque ad honores inspicere, sed ad genus per antiquam linæam ductum atque probatum, in contrahendis nuptiis penes Judæos fuisse consuetudinem, testatur Josephus (g), cum agit de matrimonii sacerdotum: ut non mireris, si viro fabrili artis, sacerdotum consilio, quorum esset officium, de his quæ semel Deo essent oblata, disponere, nuptiæ traditam audias. Sed hæc cum agerent illi, divina tamen providentia mariti nomine fidissimus custos & testis Mariæ virginitatis integerrimus parabatur. Rem gestam iidem qui supra citati (h) auctores enarrant.

Sic autem desponsata Virgo parentibus redditur, qui eam domum reducant, & quæ ad futuras nuptias sunt necessaria præparent. Erant sponsalia ejusmodi apud Hebreos non minoris momenti, quam ipsæ nuptiæ, ut auctor est Philo (i): (i) Philo lib. de special. legib. siquidem in solemini amicorum convenitu mariti uxorisque nomina scribebantur in tabulis; & si quid sponsa in domo paterna manens delinquisset, æque plebatur ac nupta, ut lapidibus obrueretur, si adulterii rea inventa esset. Quænam vero, cum interim Maria desponsata maneret in domo paterna, contigerint, Lucas (k) Evangelista his verbis recenset: *Mense autem sexto missus est Gabriel Angelus a Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph, de domo David: & nomen virginis, Maria: & ingressus Angelus ad eam dixit: Ave gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Quæcum audisset, turbata est in sermone ejus, & cogitabat qualis esset ista salutatio.* Et ait Angelus ei: *Ne timeas Maria, invenisti gratiam apud Dominum: ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jesum. Hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus, & regnabit in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis.* *Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Et respondens Angelus dixit ei: *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.*

Sed antequam cætera prosequamur, ali- LVI. quid de voto virginitatis ab eadem san- De voto tissima Virgine Deo nuncupato, quod virginita- ad institutum spectare arbitremur, affe- tis ab ea ramus in medium. Cum enim illa de fu- nuncupa- tura prole concipienda accepto nuncio excipiat de sui corporis integritate; dic- to.

cens: *Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco?* ne præter sententiam eam fuisse responsum, & elusionem potius, quam justam exceptionem (quod omnino absit) dicere cogamur: nam de virginitate fer-

servanda votum emisisse, fateri necesse est. Quid enim? Ecce concipies, ait Angelus: *Virum non cognosco*, illa respondet, nihil certe ad rem: nam post hæc cognoscere potuisset, ac concipere (quod dictum erat) in utero. Verum enim vero quam maxime opportune, se non cognoscere virum, exceptit: quod impossibile existimaret, semel Deo devota virginitate, se virum aliquando cognituram: alioquin nulla fuisset in ea admirandi, vel sciscitandi levis saltem occasio, quin promissis ab Angelo acquiesceret. In hanc sententiam S. Augustinus, assertor nuncupati voti virginitatis Mariæ, hæc ait:

(a) Aug.
lib. de
sanc.
Virg. c. 4.

Ipsa quoque virginitatis ejus ideo gravior & acceptior; quia non eam conceptus Christus viro violaturo, quam conservaret ipse, præripuit, sed prius quam conciperetur, jam Deo dicatam, de qua nasceretur, elegit. Hoc indicant verba, quæ sibi fœtum annuncianti Angelo Maria reddidit: Quomodo, inquit, fiet istud, quoniam virum non cognosco? quod profecto non diceret, nisi Deo virginem se ante vovisset. Sed quia hoc Israëlitarum mores adhuc recusabant, despontata est viro justo non violenter ablazio, sed potius contra violentos custodituro, quod illa jam voverat. Quamquam, etiam si hoc solum dixisset; Quomodo fiet istud: nec addidisset; Quoniam virum non cognosco: non quæsisset utique, promissum sibi filium quomodo femina paritura esset, si concubitura nupisset. Poterat & juberi virgo permanere, in qua Dei filius formam servi congruenti miraculo exciperet: sed exemplo sanctis futura virginibus, ne putaretur sola virgo esse debuisse, quæ prolem etiam sine concubitu concipere meruisset, virginitatem Deo dicavit, cum adhuc quid esset conceptura nesciret: ut in terreno mortalique corpore cœlestis vitæ initatio voto fieret, non præcepto, amore eligendi, non necessitate serviendi. Itaque Christus nascendo de virgine, quæ, antequam sciret quis de illa esset nasciturus, virgo statuerat permanere: virginitatem sanctam approbare maluit, quam imperare: ac sic etiam in ea femina, in qua formam servi accepit, virginitatem esse liberam voluit. Hæc Augustinus, Latinorum Ecclesiæ doctorum facile princeps, quem & cæteri complures sunt secuti.

LVII. (b) Greg. Nyssenius (b) eadem constanter affirmat, cum ait: Si Maria liberos de Christi rum causa ducta fuisse a Joseph; quoniam modo paritaram Angelo prænuntianti, serem novam & alienam audire præ se tulisset, cum ipsa quoque se adstrinxisset naturæ legi, ut aliquando mater esset? Verum quia carnem Deo consecratam, tamquam sanctum aliquod oblatum munus oportebat intactam integrumque præstare: idcirco, licet, inquit, Angelus sis, licet de celo venias, licet, id quod ostend-

dis, naturam superet humanam; tamen me virum cognoscere nefas est: Quomodo sine viro mater ero? Joseph enim spousum novi, sed virum non cognosco. Hæc ille, cui cæteri Græcorum, qui de ea re egerunt, sunt adstipulati. At non patitur ratio instituti, ut singulorum hic verba recenseam: sed satis visum, tam e Latinis quam e Græcis testatam veritatem insinuasse; a qua scio neminem dissentire, nisi stolidissimorum hæreticorum factionem & satellitum, qui ad impugnanda sacra vota virginitatis & continentiae, egregiam diabolo navant operam. Ex quorum societate debuit puduisse novum interpretem, qui oblatæ Deo Mariæ virginitati repugnat; exhorruisse vero magis, dum in tota semper Ecclesia omnium Orthodoxorum prædicatam summis præconiis Dei Genitricis virginitatem adeo contemptibilem, reddidit, ut non modo cujuslibet sanctimonialis Deo oblata esset præferenda virginitas (quod dictu nefas) Mariæ virginitati; sed conjugatas ipsi (quod cogitatu execrabile) anteponendas, dicente Sancto Augustino (c) nec nos hic in virginibus prædicamus quod virgines sunt, sed quod Deo de Virg. dicatæ pia continentia virgines: nam (quod non temere dixerim) felicior mibi videatur mulier nupta, quam virgo nuptura, &c. Faceant ista ab auditu Orthodoxorum deliramenta, Helvidio magis digna, quam Catholicò tractatore. Teneat quem tenuit semper primarium & omnium eminentissimum in Ecclesia locum Mariæ Virginitas, Angelis reverenda, & Deo, cui oblata, super omnes acceptissima. Sanctissimæ igitur nostræ Virgini in perpetuæ virginitatis Deo dicandæ proposito primæ sunt deferendæ; cujus exemplo fœcunda semper virginum germina in Ecclesia pullularunt: quod propheticō spiritu ante tot sæcula prævidens David, dixerat. Adducentur Regi virgines post eam, proximæ ejus adducentur tibi in lætitia & exultatione. Præcinuit tympanistria nostra canticum illud (d), quod nonnisi virgines concinere possunt, quod subinde nobilissima illa agmina virginum centum quadraginta quatuor millium succinuerunt.

(d) Apoc. 14. At si quis roget, quoniam tempore augustissima Virgo atque sanctissima, voto nuncupato, perpetuam virginitatem Dominu consecraverit? Ut hæc investigemus, prius videndum est, quid de voto puellæ, antequam fuerit despontata, vel postea, lex divina sanciverit. Locutus Deus per Moysen (e), hæc de puellari voto populo servanda mandavit: Mulier si quippiam (e) Num. 30. voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari: si cognoverit pater votum quod pollicita est, & juramentum quod obligavit animam suam, & tacuerit; De tempore e- voti rea erit: quicquid pollicita est & missi vo- juravit, opere complebit. Sin autem sta- tim

rim ut audierit, contradixerit pater: & vota & juramenta irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eo quod contradixerit pater. Si autem maritum habuerit, & voverit aliquid, & semel de ore ejus verbum egrediens animam ejus obligaverit juramento: quo die audiverit vir, & non contradixerit, voti rea erit redetque quodcumque promiserit. Sin autem audiens statim contradixerit, & irritas fecerit pollicitationes ejus, verbaque quibus obligaverit animam suam; propitius erit ei Dominus. Hæc divina sanctio de puellæ voto antequam nubat, vel nuptæ adhuc in domo parentum permanentis: nam de ea quæ est in domo viri, ibidem paulo post eadem lex definitivit. His visis, haud putamus a veritatis via quempiam aberrare, si dixerit sanctissimam Virginem, antequam fuerit despontata Joseph, parentibus scientibus, nec dissentientibus, votum virginitatis nuncupasse: conceperant namque illi maximam de puellæ sanctitate expectationem. Hæc autem (si credimus Cedreno, (a) qui un-decimo anno ætatis Virginis parentes ex hac luce subtractos testatur, licet de rem antiqua haud libenter recenti aucto-ri hæc sine teste affirmanti assensum præbeamus) ante parentum obitum contigisse oportuit. Adveniente vero ætatis nubilis tempore, quid de ipsa quæ se votu virginitatis perpetua Deo consecras-set, agendum esset, opus erat consulto. Magni certe pretii fuisse apud eos virginitatem, jam superius, cum egimus de Pharisæis, satis diximus. Laudabatur (b) in hac parte apud eos Esseni, qui ducentes vitam sine uxore, perpetuæ se continentiae manciparent.

LIX. Quid autem non sine divino consilio Divinum de Virgine statutum esset, Gregorius Nyssenus (c) his verbis recitat: Cum puer de Virgi- la crevisset, & adulta esset; sacerdotes ne des- consilium agstare, ne quid de sacro illo ponenda. corpore statuentes in Deum peccarent, co- (c) Greg. orant. de perunt. Nam subjugare eam legi naturæ, sancta Ch. & addicere quasi servam, si quis eam in Nativ. matrimonium duceret, res longe absurdissima, minimeque decora videbatur. Sacrilegium enim prorsus existimabatur, si homo jus ac potestatem in donarium, quod Deo consecratum & dedicatum esset, habe-ret: quoniam legibus sanctum & constitutum est, ut vir potestatem habeat in uxorem: ut autem intra templum una cum sacerdotibus mulier versaretur, & in sanctis conspiceretur, neque consuetum, neque usitatum erat, & simul gravitas & honestas rei non aderat. Deliberantibus igitur eis super hac re, divinitus incidit consilium, ut darent eam cuidam viro no-vine despontationis, is autem ad custodiendam virginitatem, ejus esset idoneus. Inventus est igitur Joseph talis, qualem ratio consilii requirebat, ex eadem cum Virgine familia & tribu: isque de consilio sacerdotum sibi puellam despontet;

Apparatus in Baronium

conjunction autem non ultra sponsalia pro-grediebatur. Hæc Gregorius.

His sententia Epiphanius (d) scripsit, (d) Epiph. cum ait: Primum enim, quando Virgo tra-debatur, ipsi Joseph, sortibus cogentibus in Panar. ipsam ad hoc venire; non tradita est ipsi baresi 78. adversus ad conjunctionem (si verum dicere oportet) quoniam viduus erat: sed propter Antidic- & in legem quidem vir ipsius vocatus est. Ju-Ancorato-xta consequentiam vero, ex Judæorum tra-ditione ostenditur, quod non conjunctio- Joseph nis gratia ipsi tradebatur Virgo, sed quo Maritus conservaretur in testimonium futurorum, datus ob quod non spuria dispensatio adventus in custodiam. carne accessit, sed quæ testimonia babe-ret in veritate, extra semen viri in Spi-ritu sancto dispensata in veritate. Hæc ille. Sed quod affirmat viduum fuisse Joseph, exactiorem requirit indaginem. Cum itaque iidem dicant, ex sacerdotum consilio, divino confirmante assensu datum Joseph sponsum Virgini, non ad opus conjugii, sed potissimum ob virginitatis custodiam, & non proliis causa; votum Deo factum de ea conservanda, satis affirmare videntur. Fuit tamen de Mariæ voto aliorum sententia, nimirum beatissimam Virginem, postquam est despontata, votum virginitatis, quod animo diu conceperat, sponso assentiente, verbis expressisse. Horum auctor est sanctus Thomas (e) quem complures sunt secuti. Perfacile fuit id suaderi homini ju-sto, ab illa præsertim, quæ & Deum ipsum (si ita licet dicere) in suum traxit obsequium. Quid ni præstaret hoc justus, quod Pharisæi ad præscriptum tempus, & Esseni in perpetuum ea ætate obser-vabant?

Jam vero reliquum est, antequam cœ-ptam historiam ulterius prosequamur, De S. Jo-de sancti Joseph sanctissimæ Virginis spon-seph. sta-tu statu differere; viduus ne fuerit, an cæ-libem vitam usque ad Mariæ desponta-tionem duxerit, sicque semper virgo per-manserit. Antiqua est hæc quæstio, quæ & utriusque partis gravissimos habuit as-sertores. Invaluit olim nonnullorum antiquorum Patrum opinio, illos qui in E-vangelio fratres Domini dicti inveniuntur, Judam, Thadæum, Simonem, Joseph, & Jacobum Minorem nominatum, ex Joseph, & uxore quam longe ante spon-salia Virginis duxerat, esse susceptos. Habuit, inquit Epiphanius (f), hic Jo-seph primam suam uxorem ex tribu Juda, (f) Epiph. & peperit hæc ipsi liberos numero sex, qua-baresi 78. tuor masculos, & duas femellas, quemad-adversus modum Evangelium secundum Matthæum, Antidico-mar. & secundum Marcum declaraverunt. Hæc Epiphanius, existimans nimirum omnes quos fratres, vel sorores Domini Evan-gelistæ nominant, esse ex Joseph, ex pri-ma, quam putat habuisse, uxore proge-nitos. Qui huic opinioni adhæserunt, recensentur complures antiquorum Pa-trum, ac in primis Hippolytus Portuen-Niceph. l-sis (g), qui ait, Joseph ex uxore sua 2. cap. 3.

M m m Sæ-

(a) Orig. Salome genuisse quatuor masculos, Jacobum, Simonem, Judam, & Joseph; duas itidem feminas, Esther, & Thamar: tebis. lib. 2. statur de filiis Joseph etiam Origenes c. 1. (a), Eusebius (b), idem qui supra Epiph. piphanius (c) saepius, Gregorius Nisibensis 18. nus (d), Joannes Chrysostomus (e), & 51. 78. & alii (f) Graecorum, Latinorum autem in Anco- Hilarius (g) & Ambrosius (h). rato.

LXII. Quo autem fundamento innitantur hi Josephce- qui in hanc sententiam abierunt, & e lebs, non quo fonte ista hauserint, Origenes (i) viduus. testatur his verbis: *Fratres autem Jesu* (d) Greg. putabant nonnulli esse ex traditione He- Nyss. hom. bræorum, sumpta occasione ex Evangelio, de Resurr. Christi o- quod titulum habet, juxta Petrum, aut ration. 2. ex libro Jacobi, filios Joseph ex priore (e) Chrys. uxore, quæ conjunxerat ipsi, antequam hom. de duceret Mariam. Hæc ille. Heronymus annun. (k) aduersus hos qui ex apocryphis istæc Virg. hauserunt, declamans, hæc ait: *Quidam frater Domini de alia uxore Joseph filios ca. 27. Eu. suspicantur, sequentes deliramenta apocryphym. in phorum, & a quadam Escha muliercula Matt. c. 2. confingentes.* Nos autem (sicut in libro, (g) Hil. ar. quem contra Helvidium scripsimus, con- in Matt. c. tinetur) fratres Domini, non filios Jo- (b) Ambr. seph, sed consobrinos Salvatoris, Ma- in epis. ad rīæ liberos intelligimus materteræ Domi- Galat. c. 1. ni, quæ esse dicitur mater Jacobi Mino- (i) Orig. ris, & Joseph, & Judæ, quos in alio lo- ubi supra co Evangelii fratres Domini legimus ap- in Matt. pellatos. Fratres autem consobrinos dici- (k) Hier. omnis scriptura demonstrat. Hæc Hiero- in Mat. nymus, ac docte quidem. Quæ enim vel 12. in fin. Petri aut Jacobi nomine ferebantur pseu- (l) Innoc. doevangelia, a Leucio, seu Seleucio quo- Ep. 3. ad Exuper- dam fuisse conficta, testatur Innocentius (l) Papa. De his & Gelasius (m): *E- vangelium, inquit, nomine Petri apocry- phum: Evangelium nomine Jacobi Mino- ris apocryphum.*

LXIII. Fuit igitur de his aliorum magis pro- Joseph semper semper Virgo. babilis ac recepta sententia, Joseph non bigamum, nec aliud ante sanctissimam Virginem iniisse conjugium: hujus fortissimus adstipulator, seu potius auctor Hieronymus (n) aduersus Helvidium insa- mem hæresiarcham pugnans, hæc ait: *Tu Apocr. dicas Mariam, Virginem non permisisti: ego mibi plus vendico, etiam ipsum (n) Hier. in Helvid. prope fin. Joseph virginem fuisse per Mariam, ut ex virginali conjugio virgo filius nasceretur. Si enim in virum sanctum fornicatio non cadit, & aliam eum uxorem habuisse non scribitur; Mariæ autem, quam putatus est habuisse, custos potius fuit, quam maritus: relinquitur eum virginem mansisse cum Maria, qui pater Domini meruit appellari. Hæc ille. In eamdem sententiam etiam Augustinus (o): *Habe, inquit, Joseph cum Maria conjugé tua communem virginitatem membrorum: quia de Virginis membris virtus nascitur Angelorum. Sit Maria sponsa Christi in carne sua, virginitate servata: sis autem & tu pater Christi, cura castitatis, & honoris- centia virginitatis; ut de virginis mem-**

bris genitricis, sœculis Christianis nulla sit zelotypia. Idem & paulo post: Gau- de itaque Joseph, nimiumque congaude virginitati Mariæ, qui solus meruisti vir- ginalem affectum possidere conjugii: quia per meritum virginitatis ita separatus es a concubitu uxoris, ut pater dicaris Sal- vatoris. Consentit & his Theodoreetus, (p) dum ait: *Vocatur quidem Jacobus frater Domini, sed non erat natura; sed nec fuit Josephi filius, ut quidam ex- stimarunt, ex priori matrimonio natus; sed erat quidem Cleophae filius, Do- mini enim consobrinus.* Huic sententiae cæteri omnes (q), qui postea vixerunt, Latinorum Orthodoxi scriptores conser- ferunt: adeo ut Petrus Damiani, suorum temporum scriptor nobilissimus, dicat ma- gna fiducia, Ecclesiæ fidem in eo esse, ut non modo Deipara, verum etiam pu- tativus pater atque nutricius virgo ha- beatur. Certe quidem, quantum proba- bilibus conjecturis agere licet; quomo- do non homini virgini Deus virginem, ex qua carnem suscepturnus erat, tradi- difet, si factus homo, ex hoc mundo mi- gratus ad Patrem, eandem jam sene- scientem nonnisi virginis commendavit?

Quod autem ad historicam veritatem spectat: totius hujus questionis cardo in eo vertitur, ut efficaci demonstretur ratione, illos, qui in Evangelio dicti sunt fratres Domini; alterius potius esse filios, nec ad Joseph ullatenus pertinere. Sane quidem usitatam in divinis Scripturis es- se consuetudinem, quisque curiosus in- vestigator facile intelliget, ut nomini proprio filii, nomen etiam proprium patris subjungatur; ut cum dicimus Ja- cobum Zebedæi, filium ipsius Zebedæi in- telligamus. Ex qua quidem regula, mil- le exemplis in Scriptura testata illud infertur, quod qui dicti sunt fratres Do- mini, non alium habuerunt patrem, quam eum, cuius esse dicuntur. Unde Jacobus & ipse dictus frater Domini, cum Jacobus Alphæi ab Evangelistis (r) nomina- tus habeatur; eum utique non alio quam 10. Marc. Alphæo patre genitum, jure dixerimus. 3. Luc. 6. An vero eodem parente procreati sint cæ- teri, qui & fratres Domini a Matthæo (s) dicuntur, dum ait: *Fratres ejus Ja- cobus, & Joseph, & Simon, & Judas, & sorores ejus, nonne omnes apud nos sunt?* de Joseph nulla est dubitatio, fuisse germanum Jacobi, testantibus id Evangelisti. De cæteris autem haud facile his consenserimus, qui putant hos omnes fuisse germanos, iisdemque parentibus na- tos, nulla alia de causa, nisi quod sim- mul sint nominati. Sed eadem ratione, quod dum nominantur Jacobus minor & Joseph filii Mariæ uxoris Alphæi, ut modo dicemus prætermittuntur vero Si- mon & Judas; eos aliis parentibus esse genitos, credere suademur. Sed quibusnam parentibus exorti sint Simon & Ju- das, dicemus inferius. Cum igitur ex

(p) Theod. in epist. ad Galat. c. 1. in fin. (q) Beda, Albinius Flac. Bern. Ans. Ruper. Tb. Gerson. & alii recen- tiores, & Lipom. u- berius in sch. præpo- sita hom. Chrys. de Annun- ciat. Petr. Dam. epist. 11. cap. 4. ad Nicol. Rom. Pon- tif. His si- milia Gers. ser- mon. de Nat. Ma- ria.

LXIV. Fratres Domini a quo ge- niti?

(r) Matt. 10. Marc. 3. Luc. 6. Aff. 15. (s) Matt. 13.

nuper dictis probe noverimus, quis fuerit pater Jacobi minoris & Joseph: restat ut de eorumdem matre, quænam extiterit, inquiramus, ac demum de cæteris qui dicti sunt fratres Domini, investigemus.

LXV. Quod ad Jacobi & Joseph matrem spectat: eam dictam esse Mariam, Evangelicus (*a*) sermo testatur, dum ait: *Erant autem & mulieres a longe aspicientes, inter quas erant Maria Magdalene, & Maria Jacobi minoris, & Joseph mater & Salome.* Quænam autem fuerit

(*a*) Marc. 15. ista Salome, Matthæus (*b*) declarat, sic eumdem sermonem retexens: *Erant ibi mulieres multæ a longe, inter quas Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Joseph mater, & mater filiorum Zebedæi.*

(*b*) Mat. 27. De Salome. Ecce tibi, quam Marcus Salomem nominat, eam matrem filiorum Zebedæi Matthæus appellat. Ex quibus errare convincuntur, qui dixerunt Salomen uxorem fuisse Joseph, sponsi Virginis, & ex ea dictos suscepisse liberos. Sicut etiam erroris argui necesse est eos, qui ipsam Mariam Jacobi matrem & Joseph, esse dixerunt uxorem ejusdem Joseph Mariæ sponsi. Nam si vivebat illa adhuc tempore passionis Christi, absurdum illud, auribusque piorum omnium molestissimum dicere opus esset, eumdem Joseph eodem tempore duas habuisse uxores, nempe Mariam Jacobi matrem, & sanctissimam Dei genitricem; quod vel cogitare, animus horret.

LXVI. Ex eo vero quod dictum est; Mariam, cuius Matthæus & Marcus meminerunt, eorumdem auctoritate constare, fuisse matrem Jacobi minoris, eamdemque Alphæi uxorem, a quo idem Jacobus nomen accepit, ut diceretur Alphæi: suboritur dubitatio, num eadem una sit cum ea quam Joannes (*c*) Mariam Cleophæ nominat. Hieronymus (*d*) post multa de his disputata, sic concludens ait: *Restat conclusio, ut Maria ista, quæ Jacobi minoris scribitur mater, fuerit uxor Alphæi, & soror Mariæ matris Domini:*

(*c*) Joan. 19. (*d*) Hier. contr. Hel. vid. De sorore S. Marie Virginis. quam Mariam Cleophæ Joannes Evangelista cognominat, sive a patre, sive a gentilitate familiæ, aut quacumque alia ex causa ei nomen imponens. Si autem inde tibi alia atque alia videtur, quod alia dicitur Maria Jacobi minoris mater, & hic Maria Cleopha: disce Scripturæ consuetudinem, eundem hominem diversis nominibus nuncupari. Hæc Hieronymus.

(*e*) Theophil. in Matth. cap. 27. (*f*) Greg. Nys. lib. de virg. c. 9. Theophilactus (*e*) etiam tradit, dictam Mariam Cleophæ sic nuncupatam, quod fuerit filia Cleophæ, eademque uxor Alphæi. Dixerunt alii, Mariam Cleophæ sic esse dictam, quod fuerit Cleophæ uxor, solitasque uxores Judæorum a viris suis cognominari; eademque ratione Grego-

cupetur, dictaque reperiatur Maria soror Moysi & Aaron. Athæc irrita erunt, si credimus Josepho Judæo (*g*) Judaicorum antiquitatum disertissimo; cuius auctoritate exploratum habetur Mariam sororem Moysi virum habuisse Ur, qui orantis Moysis manus sustinebat, ex coquœ filium suscepisse, nomine Beselehel, cuius frequens & clara est in divinis Scripturis mentio. Non autem omnia expressa esse in sacris litteris, & sæpe ab aliis esse dicta quæ in illis silentur, haud difficulter eruditus quisque concedet.

(*g*) Joseph. antiqu. lib. 3. cap. 2. & 4. Verum quod spectat ad Mariam Cleopha: eam non filiam Cleophæ, sed uxorem fuisse putamus: missisque cæteris, in his omnibus inhæremus, ut par est, Hegesippo (*b*), omnium antiquissimo, ac proximo Apostolorum temporibus, qui ait Cleopham fratrem fuisse Joseph, eoque genitum Simonem, seu dicere velimus Simeonem, qui Jacobo minori in sede Hierosolymitana succedit: cuius dum meminit (*i*), & non dicit eos fuisse inter se germanos; facile inducor, ut opiner diversos prorsus fuisse Cleophen & Alphæum, distinctasque esse inter se Mariam Cleophæ, & Mariam quæ ab iisdem Evangelistis mater dicitur Jacobi minoris & Joseph; eamdemque Mariam Cleophæ (ut habet Joannes) sororem fuisse sanctissimæ Virginis, non germanam ex Anna genitam, ut superius dictum est, sed consobrinam ex sorore vel fratre patris vel matris genitam. Nec est quod quis possit arguere, eamdem esse Mariam Jacobi, & Joseph matrem cum Maria Cleopha; quasi, quod plerumque accidit, Joannes expresserit, quod cæteri Evangelistæ tacuerint: nam diversus prorsus est eorumdem sermonum contextus, dum Matthæus (*k*) & Marcus (*l*) Mariam matrem Jacobi & Joseph a longe stantem cum cæteris mulieribus tradunt: Joannes (*m*) vero de Maria Cleophæ habens sermonem, eamdem cum Maria Virgine juxta crucem manentem constituit. Hæc sentiens, puto Hieronymus (*n*), haud fixus in priori permansit sententia, ut eadem fuerit Maria mater Jacobi cum Maria Cleophæ. Sed quid ait in fine disputationis? *Verum, inquit, in hac parte contentiosum finem non traho: alia fuerit Maria Cleopha, alia Maria Jacobi & Joseph, &c.*

(*i*) Euseb. hist. lib. 2. cap. 1. His igitur de S. Joseph sanctissimæ Virginis sponsi virginitate stabilitis; jam reliquam de Verbi incarnatione ex Evangelio historiam prosequamur. Cælestis nuncius (*o*) Gabriel Angelus, ut trepidantem Virginem magis magisque firaret, sicque assensum ejus eliceret: quod non impossibile, ut ait, apud Deum omne verbum, recens de Elizabeth ejus cognata exemplum, ad confirmandam tanti sacramenti veritatem adducens, ait: *Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua: & hic*

Apparatus in Baronium

Mmm 2 men-

(*k*) Math. 27. (*l*) Mar. 15. (*m*) Jan. 19. (*n*) Hier. contr. Hel. vid. (*o*) Luc. 1. His igitur de S. Joseph sanctissimæ Virginis sponsi virginitate stabilitis; jam reliquam de Verbi incarnatione ex Evangelio historiam prosequamur. Cælestis nuncius (*o*) Gabriel Angelus, ut trepidantem Virginem magis magisque firaret, sicque assensum ejus eliceret: quod non impossibile, ut ait, apud Deum omne verbum, recens de Elizabeth ejus cognata exemplum, ad confirmandam tanti sacramenti veritatem adducens, ait: *Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua: & hic*

Joannes
Baptista
concep-
tionis
tempus.

(a) Chrys.
in Luc. i.

LXIX.
De Sacer-
dotio Za-
chariae.
(b) Aug.
in Joan.
tract. 49.
Ambr. in
Luc. i.
Beda in
Luc. i.
Euth. in
Luc. i.

(c) Lev.
15. 23.
Num. 29.

LXX.

(d) Luc.
22.

(e) Act.
23.

mensis est sextus illi, quæ vocatur steri-
lis. Hæc autem de conceptione Joannis
a Gabriele inculcata, quomodo se ha-
buerint, idem divinus historicus Lucas
Evangelista perpetuæ scripturæ monu-
mentis commendavit. Nos autem rem
vulgatam, omniumque ore versatam, su-
perfluum ducimus hic describere; satis es-
se putantes, ejusdem tempus insinuare
secundum a nobis inferius initam ratio-
nem. Anno igitur ab Urbe condita se-
ptingentesimo quinquagesimo, Coss. Sa-
bino & Rufo, Olympiadis centesimæ no-
nagesimæ quartæ anno primo, Augusti
Imp. a Triumviratu inito anno trigesi-
mo nono, octavo Kalendas Octobris,
post æquinoctium, solemnis jejunii tem-
pore (a), Joannes Baptista est in utero
materno conceptus; cum ejus pater Za-
charias sacerdos de vice Abia, in tem-
ploadolens incensum, de ejusdem con-
ceptione, Angelo admonente, divinum
accepisset oraculum.

Quod autem ad Zachariam spectat: ea
in primis videtur enodanda quæstio, An
ipse re vera fuerit summus sacerdos, sic
ut a compluribus summæ auctoritatis do-
ctoribus (b) communivelerum quadam con-
fessione affirmatum esse sciimus. Inviti
ad hæc disquirienda trahimur, nec ali-
qua perciti altercandi libidine; sed quod
ex ratione instituti, pro veritate eluci-
danda adversus quoscumque obniti, cum
oportet, necessitate quadam inveniamur
adstricti. Qui de summo Zachariæ sacer-
dotio sententiam sectati sunt, ea potissi-
mum ratione id suadere sunt conati, quod
(ut dicit Lucas Evangelista) ipso ad ad-
olendum incensum in templum ingresso,
populus staret foris expectans; rati nimi-
tuni Zachariam adiisse ipsa intima tem-
pli adyta, Sancta sanctorum, quæ semel
tantum in anno ipsum solummodo sum-
mum Pontificem penetrare fas esset. His
respondet & tempus, quod decima die
mensis septimi summus sacerdos lege divi-

na (c) in Sancta sanctorum ingredi ju-
beretur: quo etiam mense Zachariam de
conceptione Joannis ab Angelo esse præ-
monitum, ea quæ superius diximus, fa-
cile monstrant. Hæc sunt quæ de sum-
mo sacerdotio Zachariæ apud quam-
plurimos certam fidem sibi vendicarunt.

Quam vero hæc sint levia, & quam
facillime redarguantur, ea quæ dicturi
sumus aperta luce significabunt. In pri-
mis enim in ipso Luca (d), qui hæc scri-
bit, dicendi morem attendamus oportet:
nam cum ipse de summo Pontifice agit,
non Sacerdotem simpliciter, sed Princi-
pem sacerdotum nominare consuevit (e);
cum alioqui de Zacharia longum texens
sermonem, eumdem tantummodo Sacer-
dotem appellat. Sed quid insuper addit?
quod dum fungeretur munere vices suæ,
forte, obtigit, ut incensum poneret. Por-
ro functionem summi Pontificis, ipsi tan-
tummodo debitam, sorti fuisse subjectam

quis dixerit; cum ea solum sorte consue-
verint definiri, quæ multos haberent si-
mul competitores? Sane quidem, sicut
unicum erat sacerdotium summum, ita
necessæ est nonnisi ad unum spectare po-
tuisse ejusdem sacerdotii functionem. Hanc
inextricabilis argumentationis rationem
vitare conatus Beda (f), illud affert,

(f) Beda
in Luc. i.

ut sortem cuius meminit Lucas, non ad
incensum referri velit, sed ad ipsam sum-
mi sacerdotii institutionem: sed nullo
modo hanc interpretationem verbis Evan-
gelistæ convenire, perfacile quisque ju-
dicabit. Reddam ipsius Evangelistæ ver-
ba, quo hæc manifestiora reddantur:
*Factum est, inquit, cum sacerdotio fun-
geretur in ordine vices suæ ante Deum,
secundum consuetudinem sacerdotii, sorte ex-
iit ut incensum poneret ingressus in templum
Domini, &c.* Sunt hæc adeo clara, ut nul-
la videantur interpretatione opus habere.

LXXI.

Verum quo omnis de sorte sacerdo-
tii tergiversatio convincatur; dicimus,
nullum certe exemplum, neque in divi-
nis Scripturis, neque apud profanos hi-
storicos, qui res Hebræorum sunt pro-
secuti, inveniri, quo vel saltæ semel
ad hæc tempora sorte collatum fuisse sum-
mum sacerdotium dici possit: neque cer-
te perditissimis Herodis Regis temporis-
bus, quibus, ut diximus, sacerdotium
venale erat, summum sacerdotem
sorte delectum fuisse aliquando reperitur.
Semel tantum nefas contra legem præ-
sumptum fuit (quod Josephus (g) vehe-
menter deplorat, qui omnium sacerdo-
tum institutiones, usque ad cladem Hie-
rosolymitanam per Titum illatam, recen-
set) quando Vespasiano Judæam cum
exercitu afflictante, ea factio Judæorum,
quæ dicebatur Zelotum, cæteris præva-
lens, vi publica deposito redactoque in
ordinem Anania summo Pontifice, succes-
sorem sorte de legit, quæ obtigit homini
rustico, Phani nomine, cunctis derisioni
exposito.

(g) Joseph.
de bel. Jud.
lib. 4. c. 3.

His de sorte sacerdotii confutatis, jam
reliquum est, ut de ingressu Zachariæ
in templum adadolendum incensum, &
populo foris expectantem, unde de sum-
mo ejus sacerdotio falsa dimanavit opini-
o, elucidemus historiam. Philo Judæus
(h) qui hoc sæculo vixit, & hæc de qui-
bus agimus, ob oculos habuit, scribens
de templi altaribus ac sacerdotalibus fun-
ctionibus, ait: *Testatur lex jubendo po-
ni duo altaria, materia, loco, usque dif-
ferentia. Alterum enim e saxis collecti-
tis impolitis extruitur in atrio juxta tem-
pli vestibulum, ad immolandas victimas:*
*alterum vero aureum situm est post primum
velum in penetralibus, nemini perspicuum,
nisi sacerdotibus functionis suæ tempore
castitatem servantibus, quod factum est
adolendis odoribus.* Hæc Philo de duabus
altaribus, quorum alterum in atrio posi-
tum erat extra primum velum, alterum in-
tra idem velum locatum. Porro primum
velum

(h) Philo
li. de vist.
offerent.

De tem-
plo & lo-
cis eius
distinctis.

(a) Hebr. 9. velum nominat respectu secundi, quod S. Paulus (a) secundum velamentum appellat; intra quod erat tabernaculum, quod dicitur, Sancta sanctorum; divina vero Scriptura (b) utrumque appellat interius velum & exterius: Idem vero Apostolus primum quod dicimus velum & secundum, nominat primum & secundum tabernaculum, sicut ait: Tabernaculum enim factum est primum, in quo erant candelabra, & mensa, & propositio panum, quae dicitur Sancta. Post velamentum autem secundum, tabernaculum, quod dicitur Sancta sanctorum, aureum habens thuribulum, & arcam testamenti circumrectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, & virga Aaron, quae fronduerat, & tabulae testamenti, & alia. His ita compositis, in priori quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes sacrificiorum officia consummantes, in secundo autem semel in anno solus Pontifex. Hæc Paulus. Ex quibus illud manifestum redditur, populum non tantum a secundo tabernaculo, quod erat Sancta sanctorum, sed a primo, in quo tantummodo intrabant sacerdotes, fuisse seclusum; nam (quod ait Philo) nemini erat perspicuum, nisi sacerdotibus, nec illis semper, nisi functionis suæ tempore. Unde dum de populo ait Lucas, quod omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi; haud dubium liquet esse intelligendum, extra primum velum ipsam constitisse, Zachariam autem intra ipsum velum ad incensumadolendum ingressum.

LXXXIII. Hæc insuper manifestiora redduntur ex his quæ de templo ejusque partium usu, populi ac sacerdotum sedibus distinctis & officiis in hunc modum Josephus (c) de-scribit: Templum quator porticus habuit in circuitu, & harum singulæ propriam secundum legem babuere custodiam. In exteriori itaque ingredi licentia fuit omnibus, etiam alienigenis; mulieres tantum menstruatæ transfire prohibebantur. In secundam vero porticum cuncti Judæi ingrediebantur, eorumque conjuges, cum essent ab omni pollutione mundæ. In tertiam masculi Judæorum mundi existentes, atque purificati. In quartam autem sacerdotes, stolis induiti sacerdotalibus. In adytum vero soli Principes sacerdotum, propria stola circumacti. Hæc Josephus:

(d) Joseph. de bello Jud. lib. 6. quæ & alibi (d) fuisus explicat, cum templum describit: ubi agens de primo tabernaculo, illic mensam, candelabrum, & thuribulum habens tredecim odorum suffitum, posita refert. Neque quis ex-

(e) Hebr. 9. stimet unum tantum fuisse thuribulum aureum in templo, quod Paulus (e) ponit in secundo tabernaculo, quod dicitur Sancta sanctorum.

(f) Ex 25. 37. 3. Reg. 7. 1. Pz. ral. c. 28. Exod. 30. Plura enim fuisse thuribula in templo, eaque aurea, divina Scriptura (f) pluribus in locis testatur: dicebaturque altare ibyamatis, quod erat in primo ta-

bernaculo, intra primum velum: illudque ipsum Lucas (g) nominat altare incensum, a cuius dextera visus est Angelus Zachariæ. Adolebatur in eo incensum, inquit Philo (h), summo mane, antequam foris hostiæ immolarentur, cum lucernæ componerentur; & vespere, quando, ut ait Scriptura (i), eadem collocarentur. Porro cum essent omnium sacerdotum vices vigintiquatuor, olim forte ductæ, illa quæ erat Abiæ, ordine numerabatur octava. Attamen non mediocre inter eas fuisse discriminæ, licet ejusdem munieris essent, testatur Josephus; (k) qui adeo auctum esset sacerdotum numerum refert, ut cujusque vicis essent plusquam quinque millia: cumque ad invicem sibi singulæ vices statutis temporibus ad ministerium sacrarum functionum succederent, sortiebantur inter se, qui in exteriori altari in cædendis victimis ministrarent, quisve intra velum incensum adoleret: at non sacerdotes tantum, sed & inferioris ordinis ministri ipsi per vices succedentes (quod scribit Philo l) (l) Philo sortiebantur ministeria. Ex dicta igitur occasione Zacharias sacerdos sortito sacram incensiadolendi peregit functionem.

Etsi ex his omnibus satis superque appareat Zachariam sacerdotem solummodo, & non summum Pontificem extitisse: ne quis tamen remaneat dubitandi locus; ad eam rem confirmandam satis sufficiente existimamus, quod Zacharias nomine adscriptus reperiatur inter summos Pontifices, qui illis vixere temporibus, quorum catalogus integer, & nulla ex parte corruptus hactenus extat, quem Josephus (m) exacte contexuit una cum historiis Judæorum; habitaque cujusque successoris ratione, anno quo hæc contigerunt Zachariæ, Matthias Theophilus Pontificatus gessisse reperitur, qui Simoni successit; ab Aaron quidem usque ad Phani, qui intrusus est a Zelotis, tempore Vespasiani Augusti, ad duorum millium annorum spatiū servatas esse inviolatas publicisque monumentis consignatas successiones Judæorum. Pontificum, idem Josephus (n) adversus Apionem agens, apertissime tradit, dum ait: Indicium vero integratatis hoc maximum est: quia Pontifices apud nos a duobus milibus annis denominati filii a patre conscripti sunt &c. Porro easdem tabulas ex antiquis litteris novas sœpe restitutas & exemplaribus auctas, testatur; adeo ut nec tempore cujusvis clavis acceptæ, eadem successiones aliquo modo deperdi potuerint. Hactenus de Zachariæ inferioris ordinis sacerdotio, quo quidem magis illustratur, quam summo Pontificatu, quippe qui his temporibus ab Herode contra ius fasque ex animi sententia in immeritos conferri consuevisset: præstatque magis Zachariam Dei sacerdotem, quam arbitrio Herodis Pontificem dici.

Jam vero, unde digressa est, ad Gabrie-

(g) Luc. 1. De xxiv. vicibus. (h) Philo lib. de vi. offrend. (i) Exod. 30. 1. Paral. cap. 24.

(k) Joseph. in Vita sua in princip. & cont. A. pion. lib. 2. Philo libr. de Monarc.

(l) Philo sortiebantur ministeria. Ex dicta igitur de sacerd. honorib.

LXXV. Zacharias ordinis minoris sacerdos.

(m) Joseph. historiis Judæorum; habitaque cujusque successoris ratione, anno quo hæc contigerunt Zachariæ, Matthias Theophilus Pontificatus gessisse reperitur, qui Simoni successit; ab Aaron quidem usque ad Phani, qui intrusus est a Zelotis, tempore Vespasiani Augusti, ad duorum millium annorum spatiū servatas esse inviolatas publicisque monumentis consignatas successiones Judæorum. Pontificum, idem Josephus (n) adversus Apionem agens, apertissime tradit, dum ait: Indicium vero integratatis hoc maximum est: quia Pontifices apud nos a duobus milibus annis denominati filii a patre conscripti sunt &c. Porro easdem tabulas ex antiquis litteris novas sœpe restitutas & exemplaribus auctas, testatur; adeo ut nec tempore cujusvis clavis acceptæ, eadem successiones aliquo modo deperdi potuerint. Hactenus de Zachariæ inferioris ordinis sacerdotio, quo quidem magis illustratur, quam summo Pontificatu, quippe qui his temporibus ab Herode contra ius fasque ex animi sententia in immeritos conferri consuevisset: præstatque magis Zachariam Dei sacerdotem, quam arbitrio Herodis Pontificem dici.

LXXVI.

De verbi
incarna-
tione.

briefis nuncium de sublimi, ac per omnia
inscrutabili Verbi incarnationis mysterio,
revertatur oratio. Cum ille omnia non
humanitus, sed divinitus esse perficien-
da, sanctissimam Virginem monuisset, ac
exemplo cognatæ sterilis Elizabeth eam-
dem certiorem reddidisset, ac firmasset:
illa haud cunctata, mira animi submissio-
ne præbens suæ voluntatis assensum, hæc
ait (*a*): *Ecce ancilla Domini, fiat mihi
secundum verbum tuum*. Moxque sic di-
lapsum est Verbum in uterum Virginis,
ut ex ea carnem assumens, quod semper
fuisse, esse non desineret; unitaque sibi
indivise & inconfuse humanæ naturæ sub-
stantia, in una eademque persona ex dua-
bus naturis unus Christus, idemque per-
fectus Deus, atque perfectus homo, in
utero virgineo formaretur. Novum pla-
ne miraculum, atque adeo inusitatum,

(*b*) Hier.
31.

ut (*quod olim prædicterat Hieremias b*)
mulier circumdaret virum: siquidem uno
codemque momento conceptus est Chri-
stus, perfectus Deus & homo. Contige-
runt hæc Coss. Cornelio Lentulo & Va-
lerio Messalino, Augusti Imp. anno ab
inito per menses fere quatuor Triumvi-
ratu, quadragesimo, octavo Kalen. Apri-
lis, eadem die qua primus homo forma-
tus est Adam.

LXXVII. His peractis, sanctissima Virgo exurgens,
(*c*) Luc. 1. (*c*) abiit in montana cum festinatione
in civitatem Juda, & intravit in domum
Zachariæ, & salutavit Elizabeth. Ne-
mo, quamvis sibi videatur sapiens,
instar Juliani atque Porphyrii, divinum
historicum S. Lucam Evangelistam redar-
guat obscitantia, quod nomen civitatis,
quam incolebat Zacharias, ad quam san-
ctissima Virgo festinans accessit, non ex-
primat: nam satis expressit, dum civita-
tem Juda in montanis positam, ibique
Zachariam habitare scribit: sicque obeam
causam civitatem sacerdotalem fuisse de-
monstrans; quænam esset, cum de nulla
alia ambiguitas possit oriri, antonomasti-
ce signat. Sed ut hæc clariora reddan-
tur, altius necesse est historiæ principium
petamus. Divisit ex instituto Moysis Jo-
sue (*d*) tribui Leviticæ filiis Aaron qua-
draginta octo civitates ad habitandum,
easdemque non simul positas, sed quod e
cæteris tribubus essent acceptæ e diversis
Palæstinæ locis, ubi singulæ degerent, ab
invicem longioribus interdum spatiis se-
paratas. Cum itaque easdem civitates
sortirentur; prima, quæ egressa est sorte,
data est familiæ Caath Levitici ge-
neris ex filiis Aaron, civitas e tribu Ju-
da, quæ Cariatharbe, aliter vero Hebron,
sive Chebron est nominata, posita (ut ea-
dem divina Scriptura testatur) in monte
Juda, in qua quidem regione nulla alia
erat civitas sacerdotalis.

(*d*) Josue.
21.

De civita-
te Juda in
montanis.

Quantò nobilior cæteris Palæstinæ ur-
bibus, Hierosolymis exceptis, esset hæc
civitas, tum ob sui antiquitatem, tum
etiam ob egregia rerum gestarum monu-

menta, quandoquidem ibi habitavit A- De Che-
braham, unctus est David, ibique cele- bron civi-
berrima erant sepultra Patriarcharum; tate facer-
post divinam Scripturam testatur & Jose- dotali.
phus (*e*) historicus, qui hæc de ejus an- (*e*) Joseph.
tiquitate refert: *Chebron septem annis antiq. l.s.*
est antiquius, quam urbs Ægypti Tanis. c. 1.
Et alibi (*f*) hæc pluribus: *Chebron au- (*f*) Joseph.*
tem indigenæ ferunt non ejus terræ mo- de bello
do civitatibus, verum etiam Ægypti Jud. l.s. c.
Memphi antiquorem: denique bis mille 7.
& trecenti ejus connumerantur anni: hoc
autem narrant Abraham quoque parenti
Judæorum fuisse domicilium, posteaquam
Mesopotamiae sedes reliquit; ejusque po-
steros hinc ad Ægyptum esse profectos:
quorum nunc etiam monumenta extant in
eadem civitate peroptimo marmore libera-
liter fabricata. Cernitur autem sexto ab
oppido stadio arbor maxima terebinthus,
eamque memorant ab initio mundi creati
nunc usque durare. Hæc Josephus. De ea-
dem civitate Hieronymus (*g*) his ver- (*g*) Hier.
bis: *Ascendit Chebron, hæc est Cariathar- epist. 27.*
*be, id est oppidum virorum quatuor, A-
braham, Isaac, Jacob, & Adam magni,
quem ibi conditum, juxta librum Jesu Na-
ve, Hebræ autamant, licet plerique Ca-
leb quartum putent, cuius ex latere me-
moria monstratur. Et alibi idem au^rtor:*
*(h) Est quercus Mambre juxta Chebron, (h) Hier.
in qua usque ad ætatem infantiae meæ & de locis He-
Constantii Regis Imperium, terebinthus braicis.
monstratur pervetus, & annos magnitudi-
ne indicans, sub qua habitavit Abraham:
miro enim cultu ab Ethniciis habita est,
& velut quodam insigni nomine consecra-
ta. Hæc Hieronymus.*

Qui vero regionis illius loca descripse-
runt (*i*) vigintiduobus milliaribus Che-
bron ab Hierosolymis distare testantur.
Quomodo autem idem locus, quod ibi
fuisse quercus Mambre, ubi tres visi sunt
Abrahæ Angeli, qui unum adoravit, sum-
ma veneratione a Christianis, Judæis,
pariterque Gentilibus haberetur, Sozo-
menus (*k*) pluribus scribit. Sed de his
nos suo loco deinceps ageimus. Jam ex
dictis satisfactum putamus de prætermis-
so nomine civitatis: nimurum non incu-
riæ historici esse tribuendum: cum, quod
diximus, sufficenter eam nominasse vi-
deatur. Etenim cum dicat Zachariæ in
illa sedem fuisse, constat sacerdotalem
fuisse civitatem: cum vero adjiciat (*l*) (*l*) Luc. 1.
in montanis Juda sitam, Chebron neces-
sario significatam esse apparet. Unde &
certum est, errare illos, qui per civita-
tem Juda in montanis positam, putant
Hierosolymam esse intelligendam: nam
non est annumerata inter civitates sacer-
dotales apud Josue (*m*) Hierusalem, quæ
potius regia erat civitas; quo tantum tem-
pore vicis suæ sacerdotes, qui in suis ha-
bitabant civitatibus, accedere consueve-
runt. Burchardus (*n*) autem in descri- (*n*) Burch.
ptione Terræ sanctæ, domum Zachariæ par. 1. c. 7.
sic ponit in montanis Judææ, ut tamen §. 68.
ab

ab Hebron, seu Chebron, novem leucis distare, eamdemque non in civitate, sed in campestribus sitam dicat: at certe auctore Luca Evangelista, intra civitatem Iuda positam fuisse Zachariæ domum, non in campestribus, constat. Quæ autem (ut ad rem redeamus) ibi ea salutatione sunt facta, nempe quod infans in utero Elizabeth exultavit, simulque sanctificatus est de Mariæ cantico, spirituque propheticus, Joannis natali, atque Zachariæ recepta loquela, & gratiarum actione, exacte S. Lucas describit; ut non sit opus aliquid addere, vel verbis aliis recensere. At de his haec tenus: jam reliqua prosequamur.

LXXX. His emmarris, mox subdit Evangelista; Factum est autem in diebus illis, exit edictum a Cæsare Augusto, ut describere universus Orbis. Hæc descriptio prima facta est a Præside Syriae Cyrino: & ibant omnes, ut profiterentur, singuli in suam civitatem. Ascendit autem & Joseph a Galilæa de civitate Nazareth in Iudeam, in civitatem David, quæ erat Betlebem, eo quod esset de domo & familia David, ut profiteretur cum Maria despontata sibi uxore prægnante. Hæc Lucas (a). At quoniam, etsi non interpres historiographi certe fungimur munere; nostri esse putamus officii, ut hæc ipsa multis perplexa nodis & obvoluta obscuritatibus enodemus, ac quantum vires suppetunt, eludemus. Magna sane urgensque est objecio illa, quæ ex

(b) Joseph antiq. lib. 17. c. ult. & 1. 18. c. ponitur ab Evangelista, immo nec sub 1. De bel. Jud. l. 2. c. 7. regno ejus filii Archelai; sed post illum exactum, novem saltē annis ab Herodis interitu contigisse. Mirati sumus vehementer Eusebium (c), ad confirmādam Evangelicam veritatem de censu acto sub Quirino, citasse dictum auctorem, quem in his quæ ad tempus spectant, contradicere certum est; usque adeo, ut illius assertione historiam a Luca conscriptam in dubium revocari sit necesse.

LXXXI. Novato. Novato. rem ve- rem ex- ploditur. Sed mirum in modum obstupuimus ad novatorum vesaniam, dum Josepho Iudeo plus tribuunt, quam Evangelio a Luca conscripto: quippe qui adeo irrefragabilem esse ducant illius historiam, ut potius quam velint Josephum errasse, dicere non erubescant, textum Evangelii alteratum, vel potius adulteratum, eaque verba quibus dicitur: Hæc descriptio facta est a Præside Syriae Cyrino: non esse Evangelistæ, sed alicujus otiosi hæc scribentis in margine, eademque inde irrepsisse in textum. Sed doceant, velim, quando sine iisdem verbis a Patribus idem textus citatus alicubi reperiatur, vel si quis Græcus aut Latinus codex inveniatur antiquus, in quo ea verba desiderentur. At cum (ut & nunc

habet textus) semper a temporibus Apostolorum, æque in omnibus Christiani orbis Ecclesiis ea verba in Evangelio sint lecta; quæ tanta temeritas & impudentia, ut ea velint expungi? Inepta prorsus est illa responsio, qua dicitur, eo tempore quod scribit Lucas, promulgatum esse edictum de Orbis descriptione; sed ob ingruentia bella, quibus Palestina vexata est, post decimumquartum annum census exactionem esse dilatam. Digna risu potius quam confutatione sententia: cum constet his temporibus nullo gravi externo bello vexatam fuisse Palestinam, regnante Herode, & Archelao post ipsum: sed ex ipsis Evangelii etiam refellitur verbis; quibus dicitur, quod ibant omnes, ut profiterentur, singuli in civitatem suam; nec aliud erat ipsa professio, quam census solutio, ut docet Ju-
(d) Lib. 1. & seqq. ff. de censib.

LXXXII. Josephi historia infima collata cum Evangelio. Verum quid tam magnum, tam novum & inusitatum, immo quid tam verum & frequens, quam si dixerimus Josephum esse hallucinatum? Quid, inquam, tam magnum? cum certe, etsi nulla subest ratio eum erroris arguendi, Evangelistæ quidem auctoritas satis superque sit ad quantumlibet testatam & oblignatam, probatamque ejus opinionem infringendam. Sed hæc apud Christianos: quid si de his agendum esset cum Gentilibus, qui non obediunt nec credunt Evangelio? certe nec in re tanta eorumdem arbitrium subterfugerem. Quis enim, licet Ethnicus, veri tamen amator & æquus judex, cum de veritate historiæ queritur, non majorem putet esse adhibendam fidem illi qui propinquior illis temporibus fuerit, cuius fides adeo sincera probetur, ut numquam errasse reperiri possit; quique vitæ integritate sic polleat, & veritatem colat, ut pro ea millies, si liceret, vitam profundere non recuset? Sane quidem his omnibus & mille aliis partibus Lucas Evangelista Josepho historico præstat, & maxime antecellit. Sed quid amplius? Non est opus ut modo ex Ethniciæ æquum judicem interpellem; cum diu ante hæc jucardit perditissimus ille Christianorum hostis Julianus Apostata (e), dum Lucifer citat testimonium de descripto Christi una cum Maria & Joseph sub Quirino. Sed missis his, ad rem propositam contr. Jul. readeamus.

LXXXIII. Quid, inquam, tam novum & inusitatum, ut Josephum in his errasse dixerimus; cum & alias sæpe eumdem in diversos lapsus esse errores, nemo non dixerit? Ad quod, ne longe petita ab his adducamus exempla, accipe illud in (f) Joseph. antiquis, quod ipse in locis citatis de cap. ult. Antiquitatibus Iudeorum (f) profitetur: post exactum Archelaum e regno, Quirinum esse missum in Syriam ac Iudeum (g) Josephi populum censuisse, idque incidiisse dicit (g) in annum trigesimum septimum post 18. c. 3. de-

Alius Jo- devictum a Cæsare Augusto in Actiaca.
sephi er- pugna M. Antonium. Verum si hæc ad
tor. exactam temporum rationem referas, fal-
sa esse proculdubio invenies: nam si nu-
meres annos qui intercurrunt ab Actiaca
pugna, quæ contigit Augusto tertium &

(a) Dio Messala Coss. (a) annos esse quadragin-
lib. 50. ta colliges. Dum etiam in locis nuper
citatis meninuit de ejusdem Quirini Con-
sulatu, quasi de re admodum recenti,
Fastos Consulares eum ignorasse certum
est: nam Quirinum una cum Æmiliano
collega ante annos vigintiduos Consula-
tum gessisse, est exploratissimum.

LXXXIV. In quam præterea absurdæ & porten-
tosa mendacia incidat necesse est, qui de
annis Herodis regis inconsulte nimis Jo-
sepho fidem adhibendam putarit: ex se-
ipso quisque poterit perfacile intellige-
re, dum obitum Herodis ipse recenset
biennium ante Christum natum: adeo ut
ea ratione non tantum quæ S. Lucas de
Herode scribit, sed & quæ Matthæus

(b) Matth. (b) narrat, si Josepho demus aures, fi-
de careant (quod nefas est dictu) necel-
se sit. Verum eumdem auctorem in an-

niis regni Herodis computandis esse mirum
enormes in modum hallucinatum, adeo ut novem
pandun- annos numerare prætermiserit, ex suis
tur erro- ipsius scriptis aperta luce paulo inferius,
res. cum agemus de tempore natalis Christi
aperiemus; ut nullus de ea re (ni fallim-
ur) dubitandi locus relictus videatur.
Quanta est insuper in eodem auctore in-
constantia, dum anno decimosexto He-
rodis Regis, Varum fuisse Præsidem Sy-

(c) Joseph. riæ tradit (c); postea vero ait, eum
antiq. lib. successisse Sentio Saturnino, anno ante
15. cap. ipsius Herodis obitum; cum inter utrum-
que temporis spatium anni intercurrant
13. & lib. saltem viginti? nec est quod possit dici,
27. cap. 7. eumdem Varum iterum eo missum, cum
nec ipse Josephus, nec alii id testentur.
Hæc dicta sint adversus eos qui tanti faciunt ejusdem historici testimonium, ut
ejus causa Evangelicam veritatem non
vereantur impudenter nimis adducere in
controversiam, & dubii judicii lance su-
spendere. Verum quo eadem ipsa Evan-
gelica veritas sua firmitate subsistens, ma-
nifestior habeatur; operæ pretium duximus
successionem Syriæ Præsidum ex anti-
quis probatisque historicis comparatam,
a tempore regni Herodis, usque ad Au-
gusti Imperatoris obitum, hic intexere;
qua etiam non Josephus tantum, sed alii,
qui eamdem aliter confixerunt er-
roris redarguantur.

LXXXV. Cum decretum esset ex Senatusconsul-
De Ju- to Judæorum regnum Herodi, & illud
dæ Præ- invasisset Antigonus (d): ab Antonio
sidibus. (d) Joseph. res Orientales administrante Cajus So-
lib. 14. sius Syriæ Præses creatus est: id qui-
c. 27. dem ipse Josephus & Dio (e) testan-
(e) Dio lib. tur. Contigit (ut idem Dio tradit) So-
49. ssi præfectura sub Consulatu Claudi &
Norbani, anno ab Urbe condita septen-
gentesimo decimo septimo. Sosso est sub-

rogatus Q. Didius quem auctore Dio-
ne (f) constat præfuisse Syriæ saltem (f) Dio
usque ad tempus Actiaca pugnæ, quæ lib. 51.
facta est anno ab Urbe condita septingen-

tesimo vigesimoquarto, quando eodem au-
tore liquet Augustum parta victoria ve-
nisse in Syriam. Huic est suffectus Mes-
sala, cuius & Dio (g) meminit: hic (g) Dio
præfuisse videtur usque ad annum ab Ur-
be condita septingentesimum trigesimum
primum, quando M. Agrippa tam Syriæ,
quam toti Orienti præficitur; qui (ut i-
dem testatur Dio h) est revocatus an-
no ab Urbe condita septingentesimo trige-
simio tertio, quo ipse Augustus in Syriam
profectus reperitur (i) ubi mansit sal-
tem triennii temporis spatio; nam sub
Consulatu Sentii Saturnini adbuc agebat
in Oriente, componens res provinciarum,
ut testatur Vellejus Paterculus, circum-
ferens, ut ait, orbi terrarum præsentia-
sua pacis suæ bona. Anno vero urbis se-
ptingentesimo trigesimo octavo, iterum il-
lo rediit, ac tenuit usque ad annum se-
ptingentesimum quadragesimum primum.

Hæc ex Dione (k); cui consentit Jose-
phus (l), dum ait Agrippam præfuisse
Orienti annis decem; putamus tamen di-
latum magistratum Agrippæ usque in se-
quentem annum Urbis septingentesimum
quadragesimum secundum, quo anno Con-
sulatum gessit una cum Valerio Messala
Quirinus: quo perfuncto magistratu, e-
umdem Quirinum esse missum in Syriam
Præsidem, satis annuere videtur Tacitus,
(m) dum agens de ejus funere, post con-
sulatum mox debellasse, inquit, per Ci-
liciam castella Hemonadensis, ac sic
insignia meruisse triumphi.

LXXXVI. At dubium non est, illos consueuisse
Successio
in provinciis bella gerere, qui illis præ-
essent Proconsules, sive Præsides: nec ul-
la dubitatio est, sub provincia Syriæ Ci-
liciam esse redactam: quibus rationibus
fateri opus est, Quirinum in Syriam Præ-
sidem missum esse post suum Consulatum,
anno ab Urbe condita septingentesimo
quadragesimo tertio. Post ipsum vero sub-
rogatos putamus, quos scribit Josephus,
(n) Sentium Saturninum, & Volum-
nium; quorum præfecturam diurnio-
rem fuisse, idem auctor testatur. Anno
vero ab Urbe condita septingentesimo
quadragesimo octavo præficitur Syriæ,
totique Orienti C. Cæsar, Augusti filius
adoptivus: quo defuncto, nullus alias sub-
rogatus reperitur, nisi qui ab Evange-
lista, (o) recensetur, idem qui supra (o) Luc. 2:
Quirinus, idemque dictus Cyrinus; quem
præfectum tunc Syriæ, ea quæ de eo-
dem Quirino citato loco scribit Tacitus,
persuadent, dum ait, proficisciendi dicto
C. Cæsari ad bellum Armenicum, quan-
do diximus ex Dione (p) & Vellejo
(p) Dio
histor. Paterculo, Syriæ simul & totius Orien-
tis illi creditam præfecturam; datum in-
& Velle-
super fuisse eidem adhuc adolescentulo jus hist.
necdum vigesimum annum agenti recto. Rom.
rem

rem eumdem P. Sulpitium Quirinum. Illo vero (ut ex Dione diximus) in provincia defuncto, cum nullus alias substitutus legatur, Quirinum remansisse Syriæ Præsidem, nulla debet esse dubitatio. Hic autem habuit successorem Quintilium Varum, quem eodem auctore (a) constat mansisse in eo magistratu usque ad Consulatum Sulpitii Camerini, & Poppei Sabini, anno Christi Redemptoris nostri undecimo. Cui non Quirinus, ut Josephus habet, sed M. Ambivius est subrogatus; nisi velimus dicere, eumdem Quirinum adhuc tertio in Syriam Præsidem missum. Ambivio autem est suffectus Annius Rufus, cuius tempore (ut idem Josephus (b) testatur) Octavianus Augustus mortuus est: haec tenus de successione Præsidum Syriæ.

Quod autem spectat ad censum per Quirinum in Iudea actum: si ad historiam veritatem indagandam ipsius Lucæ verba pensemus, cognoscemus non semel tantum, sed iterum actum esse sub eodem Præside censem. Sic enim ait: *Hæc descriptio prima facta est a Præside Syriæ Cyrino, &c.* Quod primam dixit; nemo prudens intelliget, tunc primum censos fuisse Iudeos, atque redatos sub tributo, factosque Populo Romano vestigales. Siquidem longe antea, sub Consulatu Ciceronis & Antonii, Pompejus eos domuit, & tributum ab eis exegit: idque ipse Cicero (c) in primis testatur; id Josephus (d) & alii (e). Neque id semel factum est: nam eumdem Pompejum (ut auctor est Cæsar f) tempore belli civilis a Regibus, Dynastis & Tetrarchis Asiae totius & Syriæ, sub qua continebatur & Palæstina, constat ingentes pecunias corrasisse: quin etiam auctore Dione (g) scimus, & Gabinium Syriæ Præsidem tributum Iudeis impeditum. Hier. in rasse: hoc ipsum & Castium & cæteros factitasse, qui post successerunt Præsides Syriæ, certum est; ac viginti novem annis Iudeos Romanis tributa pependisse, antequam Antipater. Herodis pater, Iudeæ procurator a Romanis institueretur, nec postea umquam cessasse, tradit Epiphanius (h). Nec, licet ea provincia a Romanis Herodi ac cæteris Regibus concessa esset, desit tamen aliquando tributum solvere: quod ex Evangelio etiam testatum habemus, cuius auctoritate comperit, eosdem Iudeos tempore Herodis Regis Roman. Imperatori censum persolvisse; perseverasseque usque ad Vespasiani tempora, ejusdem pensationem, omnes (i) æque affirmant.

Quod igitur ab Evangelista ea descriptio a Quirino prima facta dicitur: non sic (ut vidimus) est accipiendum, ut tunc primum Iudei fuerint descripti atque censi: sed primam dixerit respectu secundæ sub eodem Præside factæ, more Romano, quolibet lustro censendo populum. Nec quis subinde existimet impossibile,

Apparatus in Baronium

ut tam diuturno tempore Quirinus fuerit in provincia. Nam & Quintilius Varum longe majori annorum numero eamdem administrasse, Josephus (k) testatur. Rursumque sub Tiberio Augusto Valerium Gratum in eadem functione undecim annos exegisse, Pilatum annos decem (ut de cæteris taceam) idem auctor affirmat (l). Sed nec id dici patitur Josephus, dum scribit (m), his temporibus Varum Præsidem Syriæ, & Sabinum procuratorem Judææ præfuisse, & usque ad finem regni Archelai in eo munere perduisse: nisi dixerimus eodem tempore tres fuisse in magistratu, Varum, Quirinum, & Sabinum, sicut nuper ante hos totidem easdem administrabant provincias, Sentius Saturninus, Volumnius, & Pedanius, nam ait (n): Præfederunt autem rectores, quibus a Cæsare scriptum fuerat, Saturninus & Pedanius Legati, & cuni his Volumnius procurator. Horum duo, primus & ultimus, alibi ab eodem auctore (o) sunt Præsides Syriæ appellati; sed verius est, ut paulo inferius demonstrabimus, Josephum errasse: qui enim semel ab his quæ sunt temporis deviat, in aliis simul errores adduci necesse est: prætermis enim ab eo novem annis regni Herodis, portentosos inde necesse esse sequi errores manifestum est.

Sed Tertullianum (p) interim audiamus. Agens ipse pro veritate carnis Christi adversus Marcionem, hæc ait: *Sed & census constat actos sub Augusto, nunc in Iudea per Sentium Saturninum, apud quos genus ejus inquirere potuissent.* Hæc ille. Sed quid est, quod dicit, nunc? quid insuper, quod per Sentium Saturninum ait census exactos? Sed jungamus his, quæ rursus de eodem censu inferioris habet his verbis (q): *Nemo facile ignorari de genere potuisset, vel de recentibus Augustianis censibus adhuc tunc fortasse pendebat.* Hæc Tertullianus: seabrosus plane locus, nec facile superrandus. Minime enim placet quod dicitur (r), Quirinum per Sentium Saturninum egisse censem in Iudea: nam qui fuerint Saturnini collegæ in administratione provinciæ, jam nuper vidimus. Rursus præfectura Saturnini nullo pacto ad Christi tempora potuit pervenisse; cum post eum, usque ad Quirinum, præfuisse illic ad multos annos Quintilius Varus dicatur. Nec puto dicendum, Quirinum Præsidem ad exigendum censem usum fuisse administro eodem Varo, quem constat amplissima Consulatus dignitate, non, ut Quirinus, semel tantum, sed secundo auctum (s); primum una cum collega Vespillo, secundo una cum Aelio Cato: indignumque prorsus haberit, ut Varus fuerit Quirini minister.

Sed de his auctoribus, illud in primis videendum est: Cur dum agit Tertullianus de censu, in quo descriptus est Christus, non potius Evangelii auctoritate

N n n d i

(a) Tert.
i. de carne
Christi.

(b) Lat.
l.s.c. i.

Tertullia-
ni locus
difficili-
mū eluci-
datur.

XCI.

(c) Fasti
Panvinii
ex Dione.

dicat a Præside Syriæ Quirino fuisse exactum? Agebat ille aduersus hæresiarcham, qui non recipiebat Evangelistam de Christi carne loquentem (a): unde non adeo mirandum, si posthabito Evangelio Lucæ, cui (ut jam dixi) non credebat, provocat ad Romani archivi censum antiquas tabulas. Sed cur potius (forte quispiam sciscitabitur) actum dicit per Saturninum, quam per Quirinum? Siste, queso, paruniper & attende: nam in auctore qui est in eloquendo (ut & doce quidem Lactantius (b) refert) parum facilis, minus comptus, & multum obscurus, non tantum ipsius orationis periodi atque sententiae, sed singula verba, ac dictiones, sunt omni studio examinanda. Quid enim quod cum de eodem censu agit, diverso admodum utitur loquendi genere? Dum enim Saturnini interponit personam, sic ait: *Census constat actos nunc in Iudea per Sentium Saturninum.* Cum vero de Saturnino tacet, mutans stylum, his utitur verbis: *Nemo facile ignorare de genere potuisset, vel de recentibus Augustianis censibus adhuc tunc fortasse pendentibus.* Quorsum hic dicit, tunc? illic vero, nunc? quodque hic ait, *Adbuc fortasse pendentibus, inibi vero Constat exactos?*

Mea quidem sententia, quam volens libensque eruditorum quorumcumque censuræ subjicio, Tertullianus cum non satis exploratum haberet ex Luca Evangelista de Christo nato, cum Joseph & Maria venirent in Bethlehem: an ante absolutam descriptionem natus, atque sic descriptus fuerit, nec ne: ut in redubia, illis utitur verbis: *Adbuc tunc fortasse pendentibus.* Porro ne ob eam causam eluderetur tota illa argumentatio, de probanda ex parentibus in censu descriptis veritate Christi carnis, argute ad censem sequenti lustro peractum, in quo necesse fuit tam Christum, quam qui dicebantur pater & mater ejus, describi, provocat Marcionem: eoque sensu accipienda illa verba: *Actos nunc per Sentium Saturninum:* ac si diceret, exactos postea. Contigit enim sequens lustrum, quo (ut diximus) more Romano censu agebatur, sub Consulatu ejusdem Sentii Saturnini & Aelii Cati (c), post annos quinque a Christo nato, secundum quod ipse numerat Christi annos. Nam cum ipse dicat agens adversus Iudeos, supervixisse Augustum annos quindecim, ex quo natus est Christus; sane quidem Consulatum Sentii Saturnini incidere in annum quintum Christi, certum est. Sicque quod dicit censu actos nunc in Iudea per Sentium Saturninum, idem est, ac si diceret, censu actos postea in Iudea sub Consulatu Sentii Saturnini: Coniulum enim non minibus solitas censu cujuslibet tabulas notari nullus est qui nesciat. Nec quidem in Tertulliano magis propriam lo-

cutionem excultioremque dictiōnēm requirendam esse, qui ejus lectiōni est asuetus, haud difficulter judicabit. Nec mirabitur, si quod sub Saturnino Consule factum est, per eundem actum dixerit.

Non erat adeo levis in Tertulliano (d) dubitandi occasio, an in tabulas census (d) Ter. Quirini Christus relatus esset: quippe (e) Luc. 2. qui in primis nesciret, an ante clausas censu tabulas fuisset natus: verum etsi certum habuisset natum esse; tamen ante dies octo, cum nondum illi esset inditum nomen, quod (ut testatur Evangelista e) post circumcisionem accepit, impossibile erat in tabulas census inferri, in quibus cujusque profitentis scriberetur nomen. Constat enim jure antiquo Romanorum (f) omnes cujusque (f) Dion. ætatis & sexus, quantumlibet infantes, Hal. 1.4. censeri solitos; itemque & Jurisconsultum postea respondisse, eum, qui post (g) Fest. descriptionem natus infans esset, ante tamnam quam eadem descriptio absoluta (g) Pomp. in Pomp. in verbi. lu- tri ci. esset, in ipsas censu tabulas adscribenduni: scimus tamen, non tantum (ut diximus) apud Iudeos ante octavum diem, quo nomen indebatur infanti, id fieri minus licuisse, sed nec apud ipsos Gentiles quidem; quippe qui (ut habet Festus Pompejus g) feminæ die octavo, masculo autem die nono (qui dicebantur lustrici dies) nomen imponere consueverant. At licet de his Tertullianus jure dubitare potuisset: tamen pendente adhuc census descriptione sub Quirino, Jesum Christum Dominum nostrum esse (b) Epiph. natum, circumcisum, atque descriptum, (i) Just. Patres omnes pari consensione confirmare videntur. Circumcisum ipsum eodem loco, quo natus est, auctor est Epiphanius (h): Justinus (i) martyr sub Quirino descriptum fuisse profitetur: Id apud (k) Cyril. Cyrillum (k) Julianus Apostata; id Orosius, dum ait: *Romano censu, statim ut natus est, adscriptus est, dicendus utique civis Romanus censu Romani professione.* Hæc ille jure antiquo Romanorum (l) quo ex descriptione in chartis censuum quis argueretur civis esse Romanus: qua etiam ratione omnes, qui in orbe Romano sunt, inquit Jurisconsultus (m), cives Romani dici possunt, quod censu Romano descriptus sit universus Orbis.

Quod vero ad descriptionem infantium pertinet, postea concessa est immunitas provinciæ Syriæ, sub qua & Iudea censebatur, ut nonnisi puberes adscribentur in tabulis censuum, & qui non illam attigissent ætatem, haberentur immunes, prout & Jurisconsultus (n) de his agens testatur. Sed (ut jam nonnihil intermissa repetamus) quod diximus (n) l. for. descriptionem per Quirinum factam, fuisse lustralem, & quolibet quinquennio repeti solitam; sic accipiendum esse proponimus, ut lustralis census quolibet quinque-

XCII.
(d) Ter.
adv. Jud.
c. 8.

(e) Luc. 2.

(f) Dion.
Hal. 1.4.
l. & atate ff.
de censib.

(g) Fest.
Pomp. in
verb. lu-
tri ci.

(h) Epiph.
l. i. cult.
(i) Just.
orat. ad
Ant. Pi-
um.

Christos
descrit-
pus sub
Quirino.

(k) Cyril.
in Jul. l. 6.

(l) Nota
Sig. ex
Luzio Cic.
& aliis l.
i. c. 14. de
urb antiq.
Rom.

(m) l. in
orbe ff. de
flat. ho.

XCIII.

quennio agi solitus, Augusti illo edicto,
cujus meminit Evangelista, auctus fue-
rit, magnumque acceperit incrementum.
Sæpe namque census descriptionis muta-
tam esse formam, qui Livium & Dio-
nygium legerit, facile intelliget. Porro
perseverasle in futurum lustralis census
exactionem usque ad Vespasiani Imper.

tempora, Censorinus (*a*) fidem facit: sed Tertullianus (*b*) in libro de Pallio, suis adhuc temporibus census scribi solitos testatur, cum ait: *Deo tot Augustis in unum favente, quot census transcripti, quot populi propaginati ē Cassio-*

scripti, quod populi propaginatis: Cam-
dorus (c) de Orbis descriptione ab Au-
gusti edito imperata eam affert causam,
quod cum ob bella civilia immensis uni-
versus Orbis afflictatus cladibus esset,
ipsaque rerum dominia haberentur incer-
ta atque confusa: his prospicere curans
Augustus Romanum orbem agris divisit,
censumque describi voluit, ut possessio-
ne nulli habentium iumenta numerare

sua nulli haberetur incerta, quam pro tributorum suscepserat quantitate solven- da. Hæc ibi. Illa adhuc assertur causa, quam Suidas sic (*d*) scribit: Cæsar Au- gustus monarcha viros viginti probatissi- mæ vitæ delectos in omnes provincias misit, per quos & homines & opes de- scripsit, edixitque ut justam inde in æra- rium partem inferrent. Hæc descriptio prima facta est; cum hi, qui eum ante- cesserunt, quid non possessoribus eripe- rent? ut locupletibus publico essent cri- mini divitiae.

XCIV. Quod vero ad numerum censorum spe-
ctat idem, inferius cum de Augusto a-
git, hæc ait: *Huic cum visum esset nu-
merare omnes Romani Imperii incolas,
ut sciret quanta esset multitudo; reperit
myriades quatuor centum decem mille, &
tredecim viros.* Sed corrigendus men-
dosus textus, ut dicat, *quater centum.*
Alio infenso redditus huic consu ratio-

(e) Sigan. de jur. an-
tig. Ital. I. i. c. 21.
Plures census exacti ab Augusto

Alia intuper redditur hujus census ratio
(e); quod cum Augustus vestigalia omnia provinciarum sustulisset, tributa ordinaria instituit, alia in agros, alia in capita; itaque censum in toto Imperii Romani orbe indixit, ut capitum fortunarumque summam, quæ in Imperio esset, cognosceret. Verum præter lustralem censum, ob exhaustum nimis civilibus bellis ærarium, alias sæpius idem Augustus tributum imperavit: ac primum

(f) Dio hist (ut scribit Dio f) Marcio & Sabino
Rom. l.48. Coss. anno ab Urbe condita feptingen-
tesimo decimo quinto, nova vesticalia
excogitavit, estque ille ipse annus quar-
tus Triumviratus, quo & ab Æra, nu-
meri nota, in Hispaniis coepti sunt an-

ni numerari. Rursus etiam iplo extum
Consule una cum Agrippa, censu no-
mine pecuniam exegit (g). Sub Consu-
latu insuper Poppæi Sabini & Sulpitii
Camerini, invidiosam illam de caducis
hæreditatibus legem, Poppæi nomine,
ferendam curavit (b). Quid dicam de
collatione vigesimæ imperata? Quid de
Apparatus in Paracorum

censo Senatu, quando tam ingens est
exacta pecunia, ut multi sponte a Se- (i) Dio
natu abierint? Quid insuper de censu per 1.54.55. &
Italiam exigi jullo? Meminit de his om- 56.
nibus Dio (i). De censu etiam tribus (k) Flor.in
Galliis ab eodem imperato agit Florus (k). Epito Liu.

Jam vero admirari fortasse aliquis posset, ac perinde quærere: Quid est, quod nullus Ethnicorum historicorum, qui res Romanorum sunt prosecuti, de tam celebri descriptione ac nobilissimo censu aliquando meminerit? Cæterum haud adeo admirandum esse cognoscet, qui nobilissimorum præstantissimorumque historicorum monumenta, illorum præsertim temporum, quibus hæc contigerunt, excidisse consideret. De Livio sciunt omnes: de Dione & Tacito, qui res Romanorum per annos singulos diligentia cura studioque conscripserunt, quid dicam in promptu est: nimirum Dionis historiam a Consulatu Antistii & Balbi usque ad Consulatum Messalæ & Cinnæ, nempe per decem annorum spatium, quinque ante Christum natum, totidem post, e commentariis sublatam, omnino periisse. Taciti vero Annales incipere ab Imperio Tiberii Cæsaris, omnes sciunt. Suetonius, qui restat, sic scripsit Vitas Romanorum Imperatorum, ut nullum sibi præscripserit servandi temporis ordinem: quamobrem multa prætermissee, collatione facta illorum, qui in scribendo per Consules res gestas cujusque anni memoriae commendarunt, perfacile convinci potest.

Certe rem tam patentem & claram, ex ipsis Romanis archivis, in quibus cu-
jusque census tabulæ asservabantur, quas
nostræ citare consueverunt, certam, te-
statam, obsignatamque sibi fidem publi-
cam vendicasse, certum est: adeo ut non
Celsi, non Porphyrii, non denique Ju-
lianii, vel si qui alii Christianæ fidei ex-
titerunt acerrimi oppugnatores, negare
sint ausi; nisi tantum cæteris omnibus
impudentiores, quos diximus, nostri sa-
culi novatores: *qui*, quod ait Judas A-
postolus, *quæcunque ignorant, blasphemant;* *quæcunque autem norunt, in his*
corrumpuntur. Ecce quam libere (*l*) Ju-
stinus martyr publica defensione Christia-
næ fidei apud Antonium Pium, ejusque
filios Cæsares, ipsumque Senatum, nec
non populum Romanum agens, de de-
scriptione census sub Quirino his memi-
nit verbis: *Vicus*, inquit, *quidam est*
Bethlehem in regione Judæorum, trigin-
taquinque stadiis Hierosolymis distans:
ubi natus est Christus Jesus: quemadmo-
dum & ex descriptionibus census acti,
que sub Quirino primo vestro in Judæa
procuratore sunt confectæ, intelligere po-
testis. Rursus & Tertullianus (*m*) de ii-
sdem descriptionis tabulis hæc contra
Marcionem rejicientem Evangelium: *De*
censu, inquit, Augosti, quem testem fi-
dissimum Dominicæ nativitatis Romana ar-
(1) *Jub.*
mart. *orat.*
ad Ant.
Pium.
(m) *Tert.*
cont. Mar.
1.4. c. 7.

biva custodiant. Non tantum itaque Evangelica veritate, sed & publica fide Romani archivi, illis temporibus probata ob-signataque erat historia de Christo a Quirino in tabulis census scripto.

(a) Suet. in Tiberio c. 49. Meminit ejusdem Quirini Suetonius (a) eumque hominem fuisse prædivitem testatur: hunc & usque ad Tiberii Imperatoris annum septimum supervixisse, asserit Tacitus (b), qui ejus natales, res gestas, ac funus compendio scribit.

(b) Tac. l. 3. Ann. His de facta ab Augusto Orbis descriptione narratis, præteriisse nolumus aliam ab hac diversam, sed quæ huic haud parum conferret, ab eodem Augusto absolutam Orbis descriptionem, nempe geometricam: quæ nimurum ad Romani Imperii censendas provincias, loca, atque personas, maxime conduce-ret. Hanc a Julio Cæsare inchoatam Augustus absolvit: sed quo ordine & tempore, Æthicus rem gestam describens, sic demonstrat: *Itaque Julius Cæsar bissextoris rationis inventor, divinis humanisque rebus singulariter instructus, cum Consulatus sui fasces erigeret, ex Senatusconsulto censuit omnem Orbem jam Romani nominis admetiri per prudentissimos viros, & omni philosophiae munere decoratos.* Ergo a Julio Cæsare & M. Antonio Coss. Orbis terrarum metiri coepit: id est, a Consulatu suprascripti, usque ad Consulatum Augusti tertium, &

* al Cor. vini. * Crassi, annis * virginiano, mensibus quinque, diebus novem a Zenodoro omnis Oriens dimensus est sic, ut inferius demonstratur. A Consulatu item Julii Cæsaris & M. Antonii, usque ad Consulatum Augusti decimum, annis * virgininovem, mensibus octo, diebus decem a Teodoto Septentrionalis pars dimensa est, ut evidenter ostenditur. A Consulatu similiter Julii Cæsaris, usque ad Consulatum * Saturnini & Cinnæ, a Polycleto Meridiana pars dimensa est annis trigintaduobus, mense uno, diebus decem, sicut definita monstratur. At sic omnis Orbis terræ intra annos trigintaduos a dimensoribus peragratus est, & de omni ejus continentia perlatum est ad Se-natum. Hucusque auctor.

XCVIII. Descrip-tio uni-versalis. Absoluta sunt hæc atque perfecta ante Christum natum anno decimo, secundum præscriptum annorum numerum, licet in prænotatis Coss. error inesse appareat.

Ex his factum est ut dimensis atque distinetis Romani Imperii provinciarum, civitatum, ac locorum limitibus, facilior aditus pateret tum ad hanc de qua agimus, tum ad alias Romani Orbis per censem descriptiones faciendas. Meminiisse visus est (c) Plinius ejusdem descriptionis, dum se in describenda Italia sequi profitetur eam quæ est ab Augusto facta descriptio. Idemque dum hæc alibi (d) ait: *In divo quoque Augusto, quem universa mortalitas in hac censura nuncupat, nempe eam, quam Vespasia-*

nus & Titus recens egerunt, de qua idem (e) inferius meminit: significare (e) Libr. videtur, in quolibet repetito in Orbe 7. c. 49. Romano lustris singulis censu, mentionem Augusti fieri, quod primus omnium universum Orbem Romano subiectum Imperio censuisset. At de censibus satis.

Quibus vero Consulibus, qua Olympiade, quanto insuper Augusti Imperii anno, simul & Herodis Regis, potissimum hæc sit facta descriptio; quo etiam stus. & natus Redemptor noster Dominus Jesus Christus perhibetur, reliquum est ut perquam studiose investigemus. Hæc basis quædam ac fundamentum Annalium esto. Perspecto etenim vero, quo Christus natus est anno, cæteri qui ab eo dinumerantur, veri certique suppatabuntur. Quod si quem in hoc primo anno errare contigerit, in singulis aliis errare, quisquis fuerit, licet invitus, cogetur; quod multis, licet non mediocriter eruditis, acciditè vidimus. Quapropter omni studio ac diligentia videndum nobis est, ut certus annus, quo natus est Christus, firmiter testatus habeatur, in quo velut cardine quodam tempora futura volvantur.

In eo itaque pervestigando, certior ille modus est habitus, quo per Coss. & Olympiadas tempora disquiri consueverunt. Unde in hanc sententiam Augustinus (f): *Per Olympiadas, & Consulatum nomina, multa saepe queruntur a nobis; & ignorantia Consulatus, quo natus est Dominus, & quo passus est, non nullos coagit errare.* Ergo quod ad Consules spectat, quibus natus est Jesus: tres: eademque diversæ reperiuntur suis se antiquorum sententiæ; quarum prima auctor est Epiphanius, secundæ Cassiodorus, tertiae vero est Severus assertor. Testatur Epiphanius (g) natum esse Domini minum Jesum humani generis Salvatorem Augusto decimumtertium & Silvano Coss. Cassiodorus (b) natalem Domini, Cornelii Lentuli & Valerii Messalæ seu Messalini Consulatu consignat, præcedentis scilicet anni Coss. Severus (i) autem neutri horum consentiens, annum anticipans, natum Christum dicit Sabino & Ruffino Coss. Nos vero harum trium duabus extremis rejectis, quasi regiam viam gradientes, medium sequimur.

Scimus in his desudasse disertorum virorum ingenia; & eum qui inter recentiores de Fastis Consularibus fusius disputavit (k), ejus fuisse sententiæ, ut, quod sensit Epiphanius, natus fuerit Dominus Augusto & Silvano Coss. In quam & nos alias pedibus jeramus. Re tamen ipsa accuratius pervestigata, Cassiodoro potius acquiescimus, a quo nec revera, dissensisse videtur Epiphanius, nisi quod dum ipse de die natalis Christi est secutus Ægyptios, qui sexta Januarii Christum natum esse dicebant (l), non oportuit sub dictis Coss. Lentulo & Mes-sal. fa. (l) Chrys. homil. in Luc. c. 2. in Nativ. Domin. & Cassian. collat. 10. c. 1.

(c) Plin. l. 3. c. 5.

(d) Libr. 7. c. 45.

XCIX.

De anno quo natus est Christus.

C.

(f) Aug. de doct.

Christ. l.

2. c. 28.

Quibus Coss. na-tus sit

Christus.

(g) Epiph. in Panvr.

hæres. 51. (b) Caffod. in Cbron.

Messalini Consulatu consignat, præce-dentis scilicet anni Coss. Severus (i) autem neutri horum consentiens, annum histor. l. 2. anticipans, natum Christum dicit Sabino & Ruffino Coss. Nos vero harum trium duabus extremis rejectis, quasi regiam viam gradientes, medium sequimur.

CI.

(k) Panv. in comm. Fast. l. 2.

(l) Chrys. homil. in Luc. c. 2. in Nativ. Domin. & Cassian. collat. 10. c. 1.

salino, sed sub dictis sequentis anni Coss. Augusto & Silvano, natalem Domini constituere. Quod si ipse æque cum Latinis & Græcis, natum Dominum exstimasset vigesima quinta Decembris, sub iisdem Coss. natalem Christi utique collocasset: nam ejus (*a*) sententia est, ut passus sit Christus anno trigesimo tertio per tres menses inchoato: nec quantumlibet dicat Dominum natum quadragesimo secundo Augusti, ab ea sententia discrepare videtur, ut paulo inferius suo loco dicemus. Illud insuper, ut Cassiodoru[m] sequamur, maxime persuadet, quod homo Romanus, litterarum omni genere excutissimus, & in his apprime versatus; ut qui non tantum Consulares Fastos, sed & de computo Paschali libellum conscripsit, magna adhibita consideratione; nec aliter quam Romana profiteretur Ecclesia, sub dictis Coss. Christi natalem posuisse videatur. Secutus est Cassiodori sententiam Marianus Scotus, qui ante quingentos annos clavuit chronographus nobilissimus; eademque novissime Cuspinianus pariter est secutus in suis ad Cassiodorum commentariis.

CII. Hæc igitur esse vera certaque in ipsa etiam supputatione Olympiadum certius demonstrabimus. Natus est enim Dominus Olympiade centesima nonagesima quarta, anno ipsius secundo. Id sentit Eusebius, dum in Chronico descriptionem factam a Præside Syriæ Qui-rino (quo anno, ut dictum est, & Christus est natus) sub eodem anno secundo Olympiadis centesimæ nonagesimæ quartæ ponit: errore tamen librariorum factum est, ut natalis Domini, sequenti anno, nempe tertio ejusdem Olympiadis, positus habeatur: cum toto cœlo appareat, tam descriptionem a Qui-rino factam, quam natalem Domini uno eodemque anno recensenda fuisse. Sed hæc clariora redundunt, si quæ idem auctor alibi scripsit (*b*), accurati ex-pendantur. Cum enim dicat, annum decimum quintum Tiberii Imp. non incidisse in annum quartum Olympiadis ducentesi-mæ primæ, quod etiam in Chronico profitetur; idemque affirmet (*c*) eum annum fuisse ætatis Christi trigesimum: ab eo tempore superiores Olympiadas numerans, proculdubio inveniens natum Dominum dicta Olympiade centesima nonagesima quarta, anno secundo. Nam cum septem intersint plenæ Olympiades, & duo reliqui sint anni nuper dictæ Olympiadis: septenario quater revoluto, superque additis illis duobus annis, trigesimus Christi ætatis impletur annus. Cum igitur Consules a Cassiodoro positi, Consulatum iniisse reperiantur dicta Olympiade, anno secundo; fateri ne-cessè est, sub dictis Coss. eodemque an-no secundo Olympiadis Dominum esse natum.

Olympia-de natus sit Christus.

(b) Euseb. de prepar. Evang. l. x. c. 3.

(c) Idem in Chron. Gl. i. c. 10.

Quo insuper anno Imperii Octaviani Augusti Christus sit natus, cum alii ab aliis diversam inierint rationem in annis eius Imperii supputandis, diversarum etiam sententiarum auctores fuerunt; dum alii quadragesimo secundo, alii vero quadragesimo primo, rursumque alii vigesimo octavo ejusdem Octavianii Imperii anno ipsum Dominum natum esse dixerunt. Quod vero idem Eusebius (*d*) Christi nativitatem incidisse dicat in annum quadragesimum secundum Augusti Imp. constat cœpisse numerare annos Augusti a necte Caij Julii Cæsaris: a quo tempore deducendo annos quadraginta duos, natalis Christi in Olympiadem centesimam nonagesimam quartam & annum ipsius secundum (ut diximus) incidisse dicendus est. Sed advertendum in eo illud, quod licet Eusebius (*e*) eodem anno, quo occisus est Cæsar, Octavianii ponat ingressum, idque anno primo Olympiadis centesimæ octogesimæ quartæ, tamen errore librariorum factum, ut primus Augusti annus anno secundo dictæ Olympiadis positus habeatur. Quotquot igitur antiqui scriptores Christum natum anno quadragesimo secundo Augusti dixerunt, a necte C. Julii Cæsaris annos numerare cœpisse videntur. Reperies Ethnicos antiquiores auctores ab eo tempore annos ejusdem Imperatoris numerare solitos esse, & in primis Horatium (*f*) his versibus:

— Nam tibi quo die
Portus Alexandria suppplex,
Et vacuam patefacit aulam:
Fortuna lustro prospera tertio
Bellum secundos reddidit exitus,
Laudemque & optatum peractis
Imperii decus arrogavit.

Cum itaque lustro tertio Imperii ea potum victoria, & Alexandriam cœpisse dicat; ipsum a necte Cæsaris annos Augusti numerare, satis appetat. Alexandriam enim non eodem anno quo Actiaca pugna est victus Antonius, sed sequenti, sexto Kal. Aprilis esse debellatam, notatur in Fastis. Tacitus etiam, sive alicius auctori dialogi de Oratoribus, non nisi a necte Cæsaris numerat Augusti annos, dum imperasse annos quinquaginta & octo testatur. Josephus (*g*) quoque cum dicat eamdem regnasse annis quinquaginta septem, sex menibus, & amplius diebus duabus, & ipsum a morte Cæsaris annos illius Imperii numerare cœpisse, certissimum est. Cum ergo vetustiores, & qui cæteris auctoritate præstarent auctores, a necte Cæsaris Augusti annos numerandos deduxissent; complures nostrorum eamdem ineuntes numeri rationem, more majorum, natum dixerunt Christum Dominum anno quadragesimo secundo Augusti Imperatoris: est idem quoque annus Lentulo & Messalino Consulibus in Fastis adscriptus: fuerunt hi post Eusebium, Escripta de Oropiphanus (*h*), Chrysostomus (*i*). Orosius

CIII.
Quoto an-
no Aug.
Imp.
Christus
sit natus.

(d) Idem
l. i. c. 5.

(e) Euseb.
in Chron.

(f) Horat.
l. 4. Od. 1.
14.

CIV.
Numerati
Augusti
annis a necte Cæs.

(g) Joseph.
antiq. l.
18. c. 3.

(h) Epiph.
b. ares. 51.
(i) Chris.
hom. Grace
scripta de
Indiæ.

(a) Oros. l. 1. c. 1. & 7. sius (a), Beda (b), & alii (c); quod & ipsa S. R. Ecclesia in suo Martyrolo-
(b) Beda de sex atat. re illi succedit Octavius: sed quoniam suprema ac maxima omnium potestas ei-
Flac. de dñinis effic. dem ex S. C. cum eum armavit in Antonium, collata est; ab eo tempore inchoa-
(d) Rom. Mart. 25. ri visum est ejus Imperium. Habes id e-
Decembr. gregie testatum ex Brutis (e) litteris ad Ciceronem, dum de ornato & aucto O-
(e) Apud Cicer. ep. & Brut. & avio summa Imperii potestate conque-
ritur, dicens: Itaque timeo de Consula-
tu, ne Cæsar tuus altius se ascendisse pu-
tet decretis, tuis, quam inde, si Consul factus sit, descensurum: & alia plura id genus. Quæ etiam idem auctor refri-
cat, cum in Antonium agit undecima Phi-
lippica, appellatque illud Imperium ex-
traordinarium: quod cum duci qui vici-
set, daretur nomen victoriæ, acclamare-
turque a militibus Imperator, ipsi Octa-
vio fuerint hæc ante pugnam collata.

CV.
Qui nu-
merarunt
annos
Aug. a.
Triumvi-
ratu.

f) Pan-
vin. com.
in 2. lib.
Fast.

Rursus vero alii reperiuntur numerasse Augusti tempus ab anno sequenti a nece Cæsar, quo Hircio & Pansa Consulibus in bello desideratis, idem Octavius Consulatum invasit decimoquarto Kal. Septembbris, ut Tacitus & Dio testantur, dum ajunt, Augustum illum diem habuisse supremum, quo primum inierat Consulatum: Quo item anno, ante quintum Kal. Decembbris, cum Lepido & Antonio fœdus iniens, Triumviratum instituit, quod ex antiquis lapidibus tabulisque Panvinius (f) testatum prodidit. His ita se habentibus, complures, qui numerarunt annos Imperii Augusti ab arrepto Consulatu, & Triumviratu proxime nondum per mensem inito, cum idem Octavius annum ætatis ageret vigesimum; natum dixerunt Christum Dominum anno quadragesimo primo ejusdem Imperatoris Augusti, quo Lentulus & Messalinus Consules erant: porro non aliam eos iniisse rationem annorum Augusti, exploratissimum est, cum nulla subesset causa, ut a sequenti anno, vel reliquis, annum primum illius Imperii auspicari posuissent. Fuerunt autem ex antiquis auctoriis, qui natum Dominum dixerunt anno quadragesimo primo Augusti: ut Irenæus (g), Tertullianus (h) (licet hic memoria lapsus, a morte Cleopatrae li. 3c. 25. eos deducat) Hieronymus (i), & alii recentiores qui omnes secundum assertam nuper rationem, Christum natum esse sub præfatis Consulibus Lentulo & Messalino, nobiscum æque consentiunt. Non prætermittimus, alia adhuc habita ratione annorum Augusti, alios dixisse Dominum natum anno vigesimo octavo ejusdem Imperii; fuerunt hi Clemens (k) Alexandrinus & Eusebius (l), qui quidem putarunt tot intercedere annos ab Actiaca pugna usque ad natalem Domini: nam Eusebius in Chronico debellatos ab Augusto Antonium & Cleopatram ponit Olym-

piade centesima octogesima septima, anno tertio; a quo numerare incipiens dictos annos vigintiocto, æque confirmat natum Dominum Olympiade centesima nonagesima quarta, anno secundo, dictis Cost. Lentulo & Messalino: cum tamen, auctore Dione & aliis, reperiatur contigisse ea victoria (m) anno ab Urbe condita septingentesimo vigesimo tertio, quanto Nonas Septembbris, Augusto tertium & Messala Cost. dictæ Olympiadis anno secundo.

Sic igitur dicta Cassiodori sententia omnium auctorum attestatione firmata atque stabilita habeatur: quæ potissimum Lucæ Evangelistæ (n) testimonio solidatur, dum baptismum Christi contigisse narrat anno quintodecimo Imperii Tiberii Cæsar: quando, inquit, ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, &c. Quorum verborum cum multiplex sensus (o) a Patribus afferatur; quis potior sit, & quis omnium maxime præferendus & eligendus, accurate perscrutemur. Fuit Epiphanius (p) sententia, Christum baptis- mi tempore sic dictum ab Evangelista, fuisse quasi triginta annorum, ut exactis vigintinovem annis, ac mensibus decem, duobus mensibus minor fuerit ætate annorum triginta: hæc ille ea ratione, quod baptizatuni fuisse Dominum existimat ad sextum Idus Novembbris. Favet huic opinioni Cornelius Jansenius (q), vigilansissimus sacrarum litterarum interpres. Sed communior illa vi detur antiquorum Patrum sententia, asserentium Christum Dominum eo anno, quo est baptismate initiatus, iniisse annum trigesimum, cui omnes sunt additi pulati, qui Christum passum existimarunt ipso ætatis suæ anno trigesimo, ut Tertullianus (r), Africanus (s), Lactantius (t), & alii; sed primum auctorem sanctum Ignatium constituunt, quod ipse scribens ad Trallianos, dicat Christum triginta annos agentem baptizatum esse a Joanne: cui sententia cum nonnulli ex recentioribus faveant, novissime R. P. Benedictus (u) Pererius, vir sacris literis nobiliter imbutus, & eas apprime callens, eamdem confirmavit.

Tertia opinio fuit afferentium Christum baptizatum esse trigesimo suæ ætatis anno expleto, & trigesimo primo inchoato, quasi tunc re vera dici possit triginata annorum, cum illos explesset: non enim dictiōnem illam, quasi, numeri diminutionem semper importare, nec dubitative semper ponit, sed assertive, pluribus divinæ Scripturæ locis demonstrari potest. Hujus opinionis primus assertor habetur Joannes Chrysostomus (x), quem sequitur Euthymius (y). Complures vero Græcorum idem sensisse, argumento est canon ab illis statutus, quo hæc descriptive habentur (z): Si quis triginta ætatis annos non impleverit, nullo modo presbyter ordinetur, etiam si valde sit dignus.

CVI.
Annus na-
talis Chri-
sti deduc-
tus a tem-
pore Ba-
ptismi.
(n) Luc. 3.
(o) Consule Cornelius
Jansen.
Concord.
Evang.
(p) Epiph.
bare. 51.

(q) Cornel.
Jansen.
detur antiquorum Patrum sententia, as-
serentium Christum Dominum eo anno,
quo est baptismate initiatus, iniisse an-
num trigesimum, cui omnes sunt additi
cum Ba-
pulati, qui Christum passum existimarunt
ipso ætatis suæ anno trigesimo, ut Ter-
tullianus (r), Africanus (s), Lactantius
cont. Jud.
(s) Afric.
apud Hier.
in Daniel.
cap. 9.
(t) Lactan.
lib. 4. c. 10.
(u) Ben.
Perer. com.
in Daniel.
lib. 10. q. 6.

CVII.
Tempus
Christi
baptismi:

(x) Jo.
Chrys. hom.
10. in
Matt.
(y) Eu-
thym. in
Matt.
cap. 3.
(z) Mart.
Brach. lib.
can. Grac.
cap. 20.

gnus : quia & ipse Dominus trigesimo anno baptizatus est, & sic cœpit docere. Innuentes illi nimirum ad illud Lucæ, quod hoc ordine Græce traducitur: Erat ipse Jesus quasi annorum trigesita, incipiens. Sicut & Origenes interpunktione distinguit illud, incipiens, a superioribus; quasi Lucas dicere voluerit: Ea ætate erat

*a) Beda
le rat.
emp. cap.
5.
b) Bern.
er. 1. de
Epiph.
c) Lirin.
Luc. 3. &
novis. Scal.
le emend.
emp. lib.
5. cap. 1.
rope fin.
d) Hier.
de Scrip.
Ecccl. cap.
6.*

CVIII.

*e) Habetur
in to. 1.
Bibliot.
San.*

*5. Ignatii
sententia
refraga-
bilis.*

*(f) Albin,
Flaccus de
offic. Eccl.
c.6.*

*(g) Joan. 1.
(h) 2. Cor.*

Mirati sumus vehementer locum illum Ignatii Epistolæ ad Trallianos ab omnibus qui eam quæstionem fusiū disputarunt, vitiosa translatione esse citatum, atque in eum sensum allegatum, ut ipse affirmarit, Dominum trigesimo suæ ætatis anno (ut habet vetus ac perperamenta ex Græco in Latinum versio) esse baptizatum: sed recens versio eademque germana atque sincera sic habet (e): *Et expletis tribus annorum decadibus vere baptizatus est a Joanne. Græce autem sic: Kai' τρεῖς δεκαδας ἑτῶ πολιτευσάμενος ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ιωάννου Adversus igitur tam patens apertumque de ætate Christi Ignatii testimonium, nemo vel mutire, nedum refragari jure debet, cum præsertim S. R. Ecclesia istud ipsum professa videatur in antiquo Rituali, quod Ordinem Romanum appellat; ubi cum agitur de Epiphanie, hæc verba descripta habentur: Solemnitas hæc Græcis Θεοφανίᾳ, sive ἐπιφανίᾳ nuncupatur, Latine autem apparitio, sive ostensio, vel manifestatio interpretatur. Expletis namque Christus quasi trigesita annorum curriculis, venit in Jordanem ad Joannem, ut baptizaretur ab eo. Hæc Ordo Romanus, quæ etiam recitat Albinus Flaccus (f). Quod vero hæc dictio, quasi, non dubitative vel diminutive sit posita, velut aliquid desit de expleto trigesita annorum numero, sed potius affirmative, ut illud Joannis (g): Quasi unigeniti a Patre. Et illud Pauli ad Corinthios (h): In eamdem imaginem transformamur a claritate in claritatem tamquam a Spiritu Domini: satis expresse colligitur. Nam nisi Epiphanio consenserimus, qui ait Christum baptizatum esse sexto Idus Septembbris, a cuius sententia Romana Ecclesia semper abhorruit: nulla ratio patitur, ut Christus baptizatus sit ad finem anni trigesimi: cum constet de die baptismi, nempe sexta Januarii, ut antiqui Patres & ipsamet Ec-*

clesia profitentur. Itaque vel oportuit ipsum baptizatum esse ipso initio anni trigesimi, vel illo expleto, anno sequenti a Kalendis Januarii per dies sex inchoato: sicque Ordinem Romanum esse intelligendum prudens quisque cognoscet.

At vero si ex his manifestum indubitumque reddatur (ut profecto redditur) Christum Dominum tempore sui baptissimi, anno decimoquinto Imperii Tiberii Cæsaris, jam expletæ trigesimuni annum & trigesimum primum inchoasse: equidem si cæteros Christi annos ad suum principium reducas, plane invenies ipsum natum sub dictis sæpe Lentulo & Messalino Coss. Olympiade, ut dictum est, centesima nonagesima quarta, anno secundo: sicque firmam ratamque haberi de tempore natalis Domini super Cassiodori recitatam sententiam, quam in omnibus cum Romana Ecclesia esse concordem, vel saltem ex eo videre possis, dum idem auctor in suo Paschali cyclo, post Consulatum Basilii vices semel, annos Domini numerat quingentos & sexagintados: qua ratione, per singulos annos usque in hodiernum sæcula numerando, æque in omnibus consentientem cum Romana Ecclesia eundem numerum annorum invenies: Quomodo vero in Fastis Onuphrii Panvinii annus superabundet, suo loco inferius facile demonstrabimus. His igitur examinatis atque discussis breviter quantum potuimus; esto velut γνώμων totius futuri temporis fixus atque firmatus primus Christi annus sub Consulatu Lentuli & Messalini, Olympiade centesima nonagesimaquarta, anno secundo, ab Urbe condita secundum Varronianam ab antiquis magis probatam atque receptam suppurationem, anno septingentissimo quinquagesimo primo.

Sequimur in annis Urbis Varronem magis, quam alios secus supputantes, quod rerum antiquarum Varrone doctiorem neminem fuisse constet, testificatione Ciceronis & aliorum omnium eidem absque dubitatione aliqua primas deferentium; cum tamen alios aliter supputare annos Urbis consuevisse certo sciamus, nec Varronem omnes esse secutos intelligamus: nam Ausonius Gallus, annum sui Consulatus Urbis annis consignans, mille centum decem & octo annos interlapsos testatur his versibus:

CX.
Anni ab
urbe con-
dita variis.

*Urbis ab æternæ deductam Regé Quirino
Annorum seriem cum Procule accipies;
Mille annos, centumq; & bis fluxisse
noventos*

*Consulis Ausonii nomen adusque le-
ges,*

vel cum ait:

*Annis undecies centum, conjunge qua-
ternos
Undecies, unamque super trieterida-
necte:
Hæc erit æternæ series ab origine Romæ.
Quæ*

CIX.

Probata a
Rom. Ec-
clesia
chrono-
graphia.

Quæ quidem Ausonii supputatio Varro-niana minor est annis tredecim. Nec arroget sibi quisquam ex Olympiadum annis certum posse deducere inchoatæ Urbis exordium. Nam quis Varrone in Olympiadum supputatione peritior? novit & calluit ipse eas, nec aliunde quam ex illis annos Urbis creditur consignasse. Sed quod nec adeo omnino absque controversia stabilita inveniatur Olympias & annus ejus, quo cœpta est Urbs condi, idcirco non eadem omnium ea de re una sententia. Sed & nec a quo anno incipiendi sint numerari Urbis anni, an ab excitatis mœniis ejus, vel ante, penes antiquos una fuit assertio. Hæc idcirco dixisse voluimus, quo intelligamus haud tuto & certo potius Christi annos a conditæ Urbis tempore numerari.

Licet igitur ex dictis satis testatus annus, quo indicta descriptio, ac natus est Christus, tam per Romanos Consules, quam per Græcorum Olympiadas habeatur: tamen ex consuetudine sanctorum Prophetarum, qui ex Chronologia Regum Juda consueverunt signare tempora; & nos, quo potissimum anno Herodis Regis Christus sit natus, perquiremus: etiam si rem haud facilem, immo satis molestam aggrediamur, quam eruditissimorum virorum haec tenus ingenia & mentes torsisse videmus. Nam qui sibi Josephum in omnibus sequendum proposuerit, ab Evangelica veritate (pro nefas) declinet necesse est. Et quoniam dicere, illum errasse, nec erroris monstrare causam, & veritatem patefacere, parum liberalis & erudit hominis esse videtur: age, in primis quæ idem auctor de annis Herodis Regis scriptis mandavit, adducamus in medium.

CXII. Collatum Herodi regnum Romæ ex Sennatusconsulto, Domitio Calvinio & Asinio Pollione Consulibus, Olympiade centesima octogesimaquarta, Josephus (*a*) testatur, cui & Dio Cassius (*b*) assentitur. Verum Antigono Judæorum regnum invadente, Herodes non est eo potitus, nisi eo debellato; quando Marci Antonii ope & voluntate, per Sosium Syriæ Præsidem restitutus, liberas regni habendas moderatus est: quod factum esse M. Agrippa & Caninio Gallo Consulibus, Olympiade centesima octogesimaquinta, idem Josephus (*c*) affirmit; qui colligens Herodis regni annos, numerat ab institutione facta ex S. C. usque ad ejus obitum annos trigintaseptem, a restitutione vero per Antonium facta annos trigintaquatuor. Si igitur dictos annos trigintaseptem Herodis regni numeres per Consules & Olympiadas subsequentes; proculdubio Herodem ante Redemptoris nostri natalem ex humanis desississe, certissimum est, tam si illos trigintaseptem per sequentes Consulatus deducas annos, quam si per Olympiadas: sed tunc opus est, ut ab anno quarto dictæ Olympiadis,

qui est & primus sequentis centesimæ octogesimæquintæ, numerare incipias; nullus enim alias annus Consulatu ipso-rum cohæret. Nam ex supputatione Eusebii & Phlegontis, quam omnes sequuntur, centesima octogesima quarta Olympias inchoatur sub quinto Cæsar's Consulatu, in fine mensis Junii: ipso enim initio æstivalis solstitii Olympiadum annos numerari solitos (*d*), exploratissimum est: (d) Vide Panvin. in comment. Fast. l. i. de Olymp.

quamobrem idem annus dictorum Consulatum sex menses habet centesimæ octogesimæquartæ Olympiadis, & totidem octogesimæquintæ sequentis. Cum vero testetur Josephus (*e*) Herodem explesse annos regni sui trigintaseptem, eundemque obiisse prope Paschale tempus: dicere necesse est, eum vixisse usque ad dictum Consulatum Lentuli & Mellalini, quo natum diximus Christum: ipso enim expletur annus primus centesimæ nonagesimæquartæ Olympiadis, quo circa dictum Pascale festum est mortuus Herodes, & auspicatur ejusdem Olympiadis annus secundus, cujus mense sexto natus est Dominus: ut ex his videas sub eodem Consulatu (secundum numerum annorum regni Herodis a Josepho statutum) circa finem mensis Martii Herodem obiisse, & post novem menses vigesimaquinta Decembribus natalem Domini diem contingisse. Qui vero natum Christum dicunt anno sequenti, sub Consulatu Augusti & Silvani; ante annum unum & novem circiter menses, quam Dominus nasceretur, Herodem vita functum esse dicant, necesse est. Hi (*f*) vero, ut quoquo modo Josephum cum Evangelista concilient, errasse in eo Josephum affirmant, dum numerat ipse triginta septem illos annos regni Herodis ab institutione Romæ facta ex S. C. eosque esse numerandos dicunt a Consulatu M. Agrippæ & Caninii Galli, quo anno occiso Antigono, est potitus regni habens pacificis, a quo tempore idem numerat tantum triginta quatuor: sed quaque ratione, cuiusve auctoritate id faciant, non satis compertum habemus.

Cæterum Eusebius (*g*) alia ratione a Josepho longe diversa numerat Regis Herodis annos, nimirum ab Olympiade centesima octogesima sexta, anno tertio; Cyrillus Hierosolymorum Episcopus (*h*) anno quarto ejusdem: Epiphanius (*i*) etiam dum tradit Dominum nostrum, natum esse anno trigesimotertio Herodis Regis, Cyrillo potius consentire videtur. Sed quam hi omnes, sic numerando Herodis Regis annos, inierint rationem, & quos secessati sint auctores, nos certe præterit. Quamobrem attentiōri studio, quæ de annis Herodis a Josepho sunt scripta disquirienda esse censemus.

Atque in primis illud monendum putamus, eumidem auctorem in his quæ sunt temporis, saepe hallucinatum esse; quod datum in Herodis annis, tum in cæteris accipitibus, disce,

CXI.
Quo anno
Regis He-
rodis
Christus
natus.

CXII.
(a) Joseph.
antiq. l.
14. c. 26.
(b) Dio
hist. Rom.
4.49.

De annis
Herodis
Josephi
supputa-
tio.

(e) Joseph.
antiq. l.
17. c. 10.
& de bello
Jud. l. i. c.
21.

(f) Panv.
in Fast. &
ali cum
secuti.

(g) Euseb.
in Chron.

(h) Cyril.
catech. 12.
(i) Epiph.
heres. 51.
& 58.

CXIV.

Jos. ma-
lus Chro-
nogra-
phus.

(a) Joseph. antiqu. l. 14. c. 17. disce, suis locis inferius facile demonstrabimus. Sed in præsentiarum quod ad annos ejusdem Herodis spectat: cum idem auctor (a) dicat Herodem eo tempore, quo Iulius Cæsar, confecto bello Alexandrino, tradidit Antipatro ejus patri Judææ Provinciæ administrationem, natum annos quindecim fuisse: rursusque affimet (b) ipsum vixisse usque ad annum suæ ætatis ferme septuagesimum; hac ratione numerando cæteros Herodis annos a Consulatu Caleni & Vatinii, quo a Cæsare tributa est Judæa Antipatro, quando Herodes agebat annum decimumquintum, ipsum vixisse usque ad annum nonum ætatis Christi negari non potest. Vide, quæso, quanta sit in eodem auctore levitas & inconstantia, & quot labyrinthos & inextricabiles offendere errores, & in eis mergi necesse sit eos, qui de annis Herodis regni tam facile eidem Josepho acquiescendum existimant.

CXV.
Unde error Josephi ostendatur.

Reliquum est igitur, ut aperiamus erroris causam, qua ille idem auctor, numerando toties dictos Herodis annos, deceptus est. Sicut enim Sole clarius esse probatur, quod annos ferme septuaginta Herodem vixisse testatur, & quod tempore Consulatus Caleni & Vatinii annos erat natus quindecim: sic e contra errores lapsus est, dum annorum numerum regni ejus incipit numerare a Consulatu Domitii & Pollionis. Hujus autem erroris inde fluxit occasio; quod cum in confessu esset apud omnes, Herodis regni annos trigintaseptem esse adnumeratos; rursumque certum esse, ipsum ex Senatusconsulto regnum accepisse; factum est, ut ipse ad primam institutionem Romæ sub dictis Consulibus factam verterit oculos, & ab eo tempore numerare cœperit annos regni ipsius Herodis. Cæterum tunc occupato eodem regno ab Antigono, nonduni usque ad mortem ejus potitus est, quando (ut dictum est) iussu opeque Antonii per Sosium Syriæ Præsidem est restitutus. Porro quoniam in bello civili contra Octavianum Augustum eidem M. Antonio favit; illud demeruisse visus est. Quamobrem cum idem Augustus, Antonio & Cleopatra devictis, summa rerum potitus esset: mox idem ipse Herodes suæ culpæ conscius, supplex ad veniam impetrandam, Rhodum ad eumdem illic agentem se contulit, depositoque diademate, ac precibus fusis, ab eodem regnum promeruit, quod & decreto Senatusconsulti fuit eidem stabilitum.

CXVI.
(c) Joseph. antiqu. l. 15. cap. 10. Quando cœpti numerari anni Regni Hero- dis.

Hæc omnia non ab alio, quam ab eodem ipso Josepho (c) qui ea pluribus scribit, accepimus. Facta sunt hæc eo ipso anno, quo idem Augustus navalibello Antonium & Cleopatram debellavit, eodem Augusto tertium & Messala Coss. Olympiade (ut dixinus) centesima octogesima septima, anno secundo. Ab eo igitur tempore in publicis monumentis adscri-

ptum primum annum Herodis regni, ac deinceps cæteros sequentes esse ad numeratos, ea potissimum ratione constare videtur; quod cum Augustus ex Senatusconsulto rescidisset, irritaque reddidisset quæ ab Antonio in Imp. perduelle gesta essent; non licuit Herodi illos regni sui numerare annos, quibus regnavit postquam illud ab Antonio sibi restitutum accepit, sed ab eo tempore, quo ab Augusto sibi redditum fuit, & ex Senatusconsulto firmatum. Quid enim non in ejus gratiam Herodes egisset, qui quicquid haberet, eidem acceptum ferens, ob id civitates, theatra, templa (ut idem testatur Josephus) ejus nomine dedicasset? Hæc itaque cum tam aperta veritate subsistant: dupli ratione dicimus ab eo tempore numerandos esse trigintaseptem illos Regis Herodis annos: tum ut dictum septuaginta annorum ætatis illius tempus impleatur (aliter idem auctor sibi contrarius reperitur) tum etiam ob novam regni ejus ab Augusto ex Senatusconsulto restitutionem tunc jam insigniter factam.

CXVII.
Quoto anno Regni Herodis Christus natus.

Est igitur in numero primus annus Regni Herodis sub Augusto tertium & Messala Coss. Olympiade centesima octogesima septima, anno secundo: qua ratione dicimus, Christum Dominum Redemptorem nostrum natum anno Regni Herodis vigesimonono inchoato. Ex his itaque luce evidentius & clarius constare videatur, cum nonnisi ejusdem auctoris auctoritate hæc affirmenus, ipsum Josephum numerando a Consulatu Domitii & Pollionis annos trigintaseptem Herodis Regni, novem saltem annis ejus obitum anticipasse. Unde & portentosus ille manavit error, ut descriptionem a Quirino factam tempore Natalis Domini, post novem annos factam esse describat: quot enim annis in obitu Herodis erravit, totidem in eadem descriptione errasse oportuit: ejusmodi enim naturæ sunt errores temporum, ut cum quis a recta linea semel exciderit, per devia semper ferrari, licet invitus, cogatur.

CXVIII.
Quoto anno ab origine mundi Christus natus.

Reliquum jam illud tantum esset, ut dictum tempus, quo ea descriptio facta est, & natus est Christus, more majorum, Hebraicis Chronologiis etiam consignemus. Scimus veterinam hanc esse quæstionem, in qua sudarint & alserint tum antiquorum, tum recentiorum ingenia: novissime vero, Christum natum esse quatermillesimo vigesimosecundo anno ab origine mundi, noster Perrerius (d) in suis eruditis commentariis in Daniel. lib. exemplarium, & quod non eamdem omnes in illis numerandis servent methodum & rationem; mirum dictu, quod, quot sunt capita (ut communis fertur proverbio) totidem de iisdem scriptæ reperiuntur sententiæ. Sedere autem arbitrum: & cuius sint potiora jura disqui-

Ooo rere,

rere, & antiquissimam omnium quæstionem lata sententia definire non est præsentis otii, nec nostrarum virium tantum opus. Illud tamen non omnino prætermittendum videtur, Sanctam Dei Ecclesiam antiquitus consueuisse supputare annos ab origine mundi, non secundum Hebraicam editionem, sed secundum Se-

(a) Aug. ptaugimtaduos interpretes: eit ejus re de Civit. fides apud S. Augustinum (a), dum de Dei l. 15. iisdem interpretibus hæc ait: Porro il- c.ii. los in auctoritatem celebriorem suscepit

(b) Jul.
cont. Jud.
l. 3.

quam istos non habere quod verum est (b).
Rursum Julianus Episcopus Toletanus,
falso cognominatus Pomerius, haec in
eamdem sententiam: Ergo, inquit, illa
nobis & sola pro his annis est observan-
da auctoritas Septuaginta interpretum,
quæ merito omnibus editionibus & trans-
lationibus antefertur, quam etiam hucus-
que omnes doctores Ecclesiastici tenuer-
unt, & in hac præcipue annorum suppu-
tatione fecuti sunt. Hæc ille. Adjicimus
& Græci hominis insigniter eruditæ de ea-
dem re testimonium, videlicet Anastasiæ
Sinaitæ Episcopi Antiocheni (c) æqua-
lis Magno nostro Gregorio, qui sic ait:
Sciendum est quod aliter computant He-
brei, & aliter Romanæ Ecclesiæ tradi-
tio. Hæc ille.

CXIX.
Variæ
sententiaæ
de mundi
annis.
(d) Cyp.
in pref. li.
de exhort.
mart.
(e) Clem.
Alexandr.
Strom. l. 1.
(f) Hipp.
in can.
temp.
(g) Jul.
Afr. ad A-
rist.
(b) Orig.
in Matt.
tract. 29.
(i) Euseb.
in Chron.
& infrag.
ad Marin.
(k) Lact. l.
7. cap. 25.
(l) Epiph.
baref. 66.
(m) Hieron.
in Epist. ad
tit. c. 1.
(n) Phil. bish.
de heres.
cap. 112.
(o) Oros.
lib. 1. c. 1.
(p) Aug.
de Civit.
Dei l. 12.
c. 12.
(q) Anast.
Sin. in He-
xam. l. 7.

Addamus & hic apte Catalogum anti-
quorum Patrum, qui licet diverse inter-
se, ob diversitatem Græcorum codicum
& interpretationem, tamen æque omnes
secundum Septuaginta interpretes, annos
ab origine mundi, usque ad ortum Christi
numerare consueverunt. Incipiam ab an-
tiquiori; ab ipso, inquam, Theophilo Epi-
scopo Antiocheno, qui a mundi princi-
pio, usque ad obitum Lucii Veri, quo
tempore ipse sedit, intercurrisse ait an-
nos quinques mille sexcentos octoginta-
quinque. Eamdemque iniisse rationem
Cyprianus (d) videtur, cum numerat an-
nos secundum eosdem Septuaginta inter-
pretes, atque hæc ait: *Sex millia anno-*
rum plane complentur, ex quo hominem
diabolus impugnat, &c. Clemens Alexan-
drinus (e) ab Adam usque ad mortem
Commodi annos numerat quinques mil-
le septingentos octogintaquatuor. Sed
quid tamdiu in singulis immoror? Hypo-
lytus (f), Julius Africanus (g), Orige-
nes (h), Eusebius Pamphili (i), Lactan-
tius (k); Epiphanius (l), Hieronymus
(m), Philastrius (n), Orosius (o), Au-
gustinus (p), duo Anastasi, Sinaita (q),
& Nicenius (r), Nicephorus (s), Sui-
das (t), & alii recentiores complures
eadem numeri ratione consignare consue-
verunt Acta Synodica: cujus rei exem-
plum est in sexta Synodo Oecumenica, ubi
a mundi origine usque ad illud tempus
celebrati Concilii, anni numerantur sex
mille centum nonagintanovem. Profitetur
& Romana Ecclesia in suo Martyrologio,
se annos supputare secundum eosdem in-

terpretes. Verum propter exemplarium diversitatem, & alias innumerarē difficultates, perdifficile est veritatem consequi, dum inemendata de inemendatis scribuntur, ut testatur Hieronymus (u). Sed hoc nomine plurimum debent omnes eruditī, immo & tota Dei Ecclesia Illūstrissimo ac Reverendissimo Antonio Carafæ, S. R. E. Cardinali Bibliothecario, qui multo labore ac studio tandem Græcam Septuaginta duorum interpretum editionem, jam pene antiquatam, in lucem vindicavit, eamdemque Latine redditam, non minori labore emendatam, ac perpolitam edendam curavit: opus plane divinum, ac divinitus inspiratum: quod a S. D. N. Sixto V. Romano Pontifice merito comprobatum, ac magnopere laudatum, ut Ecclesiæ Catholice esset usui, idem sacro diplomatice in fronte ejus affixo cunctis Fidelibus significavit. Sed de his hactenus.

CXX.

His igitur, quæ ad annum natalis Domini pertinent, stabilitis; supereft, ut de mense ac die, quibus natus est, narrationem instituentes, in primis quæ de ea est natus: re ab hæreticis vel aliis perperam scripta sunt, refellentes, tandem veritatem ipsam, Patrum auctoritate testatam; & Catholicæ Ecclesiæ longo usu receptam atque probatam in medium adducamus. Quo men-
se & die
Christus

Sunt, (inquit Clemens (x) Alexandrinus) qui curiosius, natali Domini non solum annum, sed etiam diem addunt: quem quidem dicunt decimo-octavo anno Augusti, vigesimaquinta mensis Pacon esse natum; ea est apud Latinos decimaquinta mensis Maii. Rursus etiam quidam, inquit, tradunt eum natum esse vigesimaquarta vel vigesimaquinta mensis Pharnuthi, hoc est, vigesima vel vigesimaprima Aprilis. Porro hæc hæretici phanatice, nulla vel saltem verisimili ratione, vel auctoritate nixi, sed sicut & alia deliramenta, ex proprii animi sententia, perciti furore protulere. Fuit de eadem re Ægyptiorum, eorumdemque Orthodoxorum opinio, ut existimarent Christum Dominum natum undecima mensis Tybi, quæ est apud Latinos sexta dies Januarii, qua Epiphaniam Domini Ecclesia celebrare consuevit (y), cum illi utrumque mysterium eodem die peractum volunt, nimirum Christum natum, ac etiani baptizatum; sed Theop. E. & eadem die illud insigne miraculum, pscop. A. vinum ex aqua factum esse, Epiphanius (z) auctor est, licet ipse baptismum ad aliud tempus referat: at de eo pluribus suo loco. Quod autem ad dictam de natali die sententiam pertinet, idem Epiphanius (a) eamdem constanter affirmit, sed Hieronymus (b) refellit.

(x) Clem.
Alexandr.
Strom. l. i.

(y) Casi-
fian. collat.
10. cap. i.
ex pref.
Pasc. Epist.
lexand.
(z) Epib.
hærc. si.
(a) Idem
ib.
(b) Hieron.
in Ezech.
c. x.

Cæterum his omnibus de die natalis Domini rejectis assertiōnibus, tam Latinorum quam Græcorum Ecclesiæ pari consensione in eam convenienter sententiā, ut Redemptor noster sit natus vigesima quinta mensis Decembris. Nam præter ea quæ habentur apud Clemensem

(a) Clem. conf. l. 5. tem (a), Augustinus (b) ex traditione Ecclesiae idem affirmat, dum ait: *Joannes natus, sicut tradit Ecclesia, octavo Kal. Julias cum jam incipiunt minui dies: Dominus autem natus octavo Kalend. Januarias, quando jam incipiunt dies crescere.* Et alibi (c): *Octavo, inquit, Kal. Aprilis conceptus creditur, quo & passus: natus autem traditur octavo Kal. de Trin. l. Januarias. Ab illo ergo die ad istum usque computari ducenti septuaginta & sex dies reperiuntur, &c.* Hæc Augustinus eadem & cæteri Latinorum. De Græcis vero; non alia sentire eos Anastasius Nicænus Episcopus (d) Græcorumque Menologium, & alia ipsorum antiqua monumenta fidem faciunt.

92.

CXXII.
De die &
hora nata-
lis Domini.

At nec est prætermittendum de hebdomadis die, atque (quod majus est) hora quibus natus est Christus Dominus, dicere. Fuit nonnullorum sententia, ut eadem die, ipsaque hora, qua primus homo creatus est, eadem omnino & secundus homo (sic enim Christum appellat Apostolus e) fuerit natus. Hinc ait Hesychius (f): *Natus est mense Decembris, die sexto, hora tertia diei.* Hæc ille. Anastasius (g) Sinaita eadem die, sed ad vesperam diei sextæ: & Anastasius Nicenius (b) eadem, sed hora diei septima. Verum quod ad diem spectat: die Dominico natum esse Dominum, in sexta Synodo Græci profitentur, dum ajunt (i): *In eo die manna in eremo pluit, in eo nasci dignatus est, in eo stella Magis resulpsit, in eo de quinque panibus & duobus piscibus quinque millia hominum pavit, in eo baptismum in Jordane suscepit, in eo ipse pius Redemptor humani generis sponte pro salute nostra a mortuis surrexit.* Hæc illi.

(c) 1. Cor. 15.
(f) Hesych. ser. de
Natal.
Dom.
(g) Anast.
Sin. in He-
xam li. 7.
(b) Anast.
Nic. lib.
quest. q.
92.
(i) Sex.
Syn. cap.
S. 10. 3.
Canc.(k) Luc. 2.
(l) Albi-
nus Flac.
de divinis
offic. cap.
1. & alii.
(m) Sa-
pient. 18.(n) Autor
Conium
atque Sca-
ligerum si-
gnificare
videtur,
qui exdem
sentient
cum ipso.

Quod autem pertinet ad ejus diei tempus; Dominum nostrum nocte esse natum, Lucas Evangelista (k) non obscure insinuare videtur, dum de natali Christi locutus, mox subdit: *Pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum.* Id ipsum profitentur interpretes; id etiam vetus traditio Ecclesiastica persuadet, atque sacræ noctis illius anniversariis functionibus docet (l): rursumque ea parte noctis, quæ de media nocte dicta, ad sequentem pertinet diem, Christum Domini natum multi existimant, secundum quod prophetice (m) dictum fuerat: *Dum quietum silentium tenerent omnia, &nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus exiliens e cælo, e regalibus sedibus venit.*

Licet autem supputatio ista nostra de nato Christo Redemptore sub Consulatu Lentuli, & Messalini, omni testificatorium genere (ut audisti) munita atque roborata hactenus absque contradictione processerit; id ipsum sentientibus etiam iis qui hoc nostro sæculo ex supputatione temporum aliquam sibi gloriam compararunt (n): adhuc tamen nuper hæc

Apparatus in Baronium

objectio facta est: *Si sub Lentulo & Messalino Cons. natus est Christus: ergo annus Julianus millesimus & sexcentesimus non erit Bisextilis.* Ex his deducens, non posse dici natum Christum sub dictis Consulibus Lentulo & Messalino, sub quibus (ut putavit ipse) non potuerit incidisse Bisextilis annus. Ut autem demonstremus ejusmodi obiectionem nullius esse momenti, & abhorrire prorsus a veritate, Chronologiam vero a nobis assertam, atque multipliciter demonstratam de nato Christo sub iisdem Consulibus Lentulo & Messalino etiam hac ex parte constare, magis magisque muniri atque firmari: hæc quæ sequuntur adiicere compulsi sūnius.

Sciat igitur Lector, omni ex parte ad amissim concordare periodos Bissextilis cum anno, quo natum ponimus Christum sub Consulatu Lentuli & Messalini. Sicque anno Urbis quo Consules fuerunt Lentulus & Messalinus, bissextum incidisse; ac proinde cum his Consulibus natus in Annalibus Ecclesiasticis dicitur Christus, anno bissextili, ut debuit, ejus ortum re ipsa consignari, duplice ratione demonstrari potest. Primum ex decursu sequentium Consulatum, si uno quopiam designato, in quo Bissexturn fuisse constet, ostendamus numerum annorum, qui inter utrosque Consules intercessit, ita esse comparatum, ut in quaternos absolute dividi possit. Sic enim fiet, ut quemadmodum postremus ex hypothesi est bissextilis, primus similiter bissextilis, necessario comprobetur. Cum igitur ex Ammiano Marcellino (o) certum sit, Jo-viano Aug. & Varroniano Cæs. Cos. bis- (o) Lib. 16. in sextum fuisse, & Consules hi ut in Annalibus Ecclesiasticis ex perpetua Fastorum serie probatum est, concurrant cum anno Christi CCCLXIII. quem numerum bissextilem esse nemini dubium est, cum ex XCI. quaternariis consurgat: fatendum est plane, Lentulo item ac Messalino Cos. unde numerus ille annorum Christi ducitur, Bissexturn fuisse; aut docendum, in recensendis inter utrosque Consulibus vitium irrepsisse. Sed quoniam hoc ipsum fortasse obtendi posset ab adversario, & longum esset trecentorum sexagintaquatuor annorum Consules retexere, & singulos stabilire, tametsi accurate in Annalibus id factum est: deprehensis, notatisque eorum erroribus, qui plures, paucioresve numerabant: brevior altera & certior via est, qua non sequentes, sed præcedentes Consulatus, qui & pauciores numero, & certi apud omnes sunt, relegendo, & ad illum usque annum regrediendo, quo primum institui vel usurpari Bissexturn cœpit: ex eo ipso pariter inita quaterniorum ratione colligatur, his nostris Consulibus Bissexturn recurrisse.

Quod ut ordine declaretur, meminisse oportet, Julium Cæsarem imitatum Æ-

Ooo 2

gy-

(a) Lib. I. gyptios, ut Macrobius (a) observat, dum annum civilem Solis cursui conformare studet, quia Sol CCCLXV. diebus & quadrante Zodiacum iustrat, totidem dies anno deputasse: & ne quadrans deesset, statuisse, ut quarto quoque anno dies unus qui ex quadrantibus illis conflabatur, Ägyptiorum more intercalaretur; non.

(b) 4. Kal. Sept. Beda de rat. temp. cap. 36. (c) De die Natal. c. de annis Ro.

quidem Sextili mense, ut (b) illi solebant, sed Februario, sexto Kalendas Martias, unde Bissexturn est appellatum. Hæc autem Cæsare ipso III. & M. Lepido Coss. acta fuisse, auctor est Censorinus (c), hoc est anno ante Lentulum & Messalinum Coss. quadragesimoquarto. Quod si anno illo emendationis Julianæ, quem Macrobius confusionis ultimum vocat, post intercalationem dierum ac mensium, quos Cæsar, ut superiorum temporum defectum expleret, interpolavit, aliud nihil intercalatum fuisse, haud dubium, quin ab eo ipso anno bissextorum ex Cæsaris institutione ducendum exordium fuisse, ita ut primum quarto post illum anno, M. Lepido II. L. Plancus Coss. collocaretur; quo pacto per quadriennia descendendo, undecimum Bissexturn non in quadragesimumquartum, sed in quadragesimumquintum a correctione annum, hoc est non in Lentulum, & Messalinum, sed in Augustum XIII. & Plautium Consules incidisset: quibus scilicet Christi ortum assignat Onuphrius. At res secus habuit.

CXXVI.

(d) Poly. his. cap. 3.

Anno enim illo, præter intercalationem dierum integrorum, quadrans etiam diei, ut Solinus (d) docet, a Cæsare adiectas. Quem ut intercalaret, quia solus addi non poterat, necesse fuit, ut in quartum annum differretur: quoad scilicet ex quadrante illo & tribus aliis sequentium trium annorum dies exurgeret, qui tum demum per Bissexturn intercalaretur. Ista quidem ita se habent, neque alium prorsus in sensum trahi possunt verba Solini, ut necesse sit hæc ita se habere, ut diximus. Ita primum Bissexturn non quinto a correctione anno, ut alioqui futurum dicebamus, sed quarto (qui præcedenti correctionem anno respondebat) seu post tertii anni circuitum Vibio Pansa, A. Hirtio Coss. observari jussit; reliqua deinceps post quartum quemque annum ab hoc primo. Quamquam sacerdotes, penes quos intercalandi cura erat, eo fortasse, quod primum Bissexturn post tertium annum locatum viderent, errore ducti, & sequentia similiiter post tertium quemque usurparunt: annumque Romanum trigintasex annorum spatio ita depravarunt, ut pro novem diebus duodenos interposuerint: quoad Augustus, animadverso tandem errore, ut illum corrigeret, & tres eos dies, qui supra numerum accreverant resecaret, duodecim sequentes annos sine Bissextilibus rationibus in omnibus consentaneæ comprobatae: documenta publica adstipulantur omnia, nimirum Acta Conciliorum, Decretales epistolæ Romanorum Pontificum, Constitutiones Principum: & (ut uno verbo dicam) quæ-

nus idem, Macrobius, & cæteri (e) testantur.

Nunc ergo ut paucis concludatur, cum primum ex Cæsaris institutione Bissexturn Pansa, & Hirtio Coss. observatum fuerit, ut ostensum est, & annus hic ante Lentulum & Messalinum Consules quadragesimus primus numeretur, sequitur necessario undecimum Bissexturn iisdem Consulibus intercalari ex eadem Cæsaris legge debuisse; licet re vera intercalatum eo anno non fuerit, propterea quod is quintus erat ex duodecim, quos Augustus ad corrigendum sacerdotum errorem sine intercalatione transfigi jussérat: ac proinde cum CHRISTUS in Annalibus Lentulo & Messalino Coss. natus assertur, anno Bissextili natum recte affirmari. Immo ne in alias quidem Consules referri ejus natalem posse, nisi quis velit eum, aut anno non Bissextili natum dicere, quod absurdum est, cum ex centesimo quoque anno Christi, quo Bissexturn recurrat, liqueat eum, quo natus est, bissextilem quoque fuisse; aut certe quarto ante illos Consules, vel quarto post eosdem anno, id est proximo bissextili natum credere; quod ut nemini haec tenus in mentem venit, ita plurimis, gravissimisque patet incommodis. Ex quo errare etiam (f) eos liquet, qui cum Christi Natale iisdem quibus nos Consulibus agnoscant, primum tamen Bissexturn uno tardius anno, hoc est non tertio, sed quarto Juliano constituant: unde fit, ut Christus non sit natus anno Bissextili. Hæc autem omnia ex sequenti laterculo, qui singula oculis subiicit, facilius intelligentur: in quo addita etiam est series annorum Julianorum qui consurgunt, ut Censorinus ait, ex quarto Cæsaris Consulatu, quod is primus apud Romanos annus fuerit, qui trecentos sexagintaunque dies juxta Julii Cæsaris emendationem complexus sit: non quod horum observatio ad rem nostram valde faciat, sed ut eorum deprehendatur error, qui Bissextilles annos cum Julianis concurrere putarunt: cum primus Bissextilis, ut videre est non primo, sed tertio Juliano respondeat.

Constitutæ igitur a nobis Chronographiæ, ut natus sit Redemptor humani generis sub Consulatu Lentuli, & Messalini tam ex suppuratione Olympiadum, quam Urbis annis, atque numero annorum Imperii Augusti, in primis vero Evangelica assertione probatae, ut suo loco perspicue demonstratum est, consensione veterum Latinorum atque Græcorum initæ, ususque ab Ecclesia Catholica ubique receptæ, atque novissime (ut audisti) Bissextilibus rationibus in omnibus consentaneæ comprobatae: documenta publica adstipulantur omnia, nimirum Acta Conciliorum, Decretales epistolæ Romanorum Pontificum, Constitutiones Principum: & (ut uno verbo dicam) quæ-

CXXVII.
(e) Plin. lib. 18. hist. nat. c. 25. Suet. Aug. c. 31.

(f) Scaliger jugillatur de emend. tempoli. q. & 6.

CXXVIII.

queque vetera sive recentia, sive publica, sive privata monumenta, sive inscripta chartis, aut incisa lapidibus, in quibus insit aliqua temporis nota eamdem

recipere, comprobare, atque confirmare: inferius sequentibus singulis tomis saepius demonstrare continget.

19		727	Imp. Cæsar Octav. VII. M. Agrippa III.	18	B	
20		728	Imp. Cæsar Augustus VIII. T. Statilius Taurus II.	19		
21		729	Imp. Cæsar Augustus IX. M. Junius Silanus.	20		7
22	189	730	Imp. Cæsar Augustus X. C. Norbanus Flaceus.	21		
23		731	Imp. Cæsar Augustus XI. Cn. Calpurnius Piso.	22	B	
24		732	M. Claudius Marcellus. L. Arruntius.	23		8
25		733	M. Lollius. Q. Æmilius Lepidus.	24		
26	190	734	M. Apulejus. P. Silius Nerva.	25		
27		735	C. Sentius Saturninus. Q. Lucretius Vespillo.	26	B	9
28		736	P. Lentulus Marcellinus. Cn. Cornelius Lentulus.	27		
29		737	C. Furnius. C. Junius Silanus.	28		
30	191	738	L. Domitius. P. Cornelius Scipio.	29		10
31		739	M. Livius Drusus Libo. L. Calpurnius Piso.	30	B	
32		740	Cn. Lentulus. M. Licinius Crassus.	31		
33		741	T. Claudio Nero. P. Quinctilius Varus.	32		11
34	192	742	M. Valerius Messala. P. Sulpitius Quirinus.	33		
35		743	Paulus Fabius. Q. Ælius Tubero.	34	B	
36		744	Julius Antonius. Q. Fabius Maximus.	35		12
37		745	Nero Claudio Drusus. T. Quinctius Crispinus.	36		
38	193	746	C. Martius Censorinus. C. Afinius Gallus.	37		
39		747	Ti. Claudio Nero II. Cn. Calpurnius Piso II.	38		1
40		748	D. Lælius Balbus. C. Antistius Vetus.	39		2
41		749	Imp. Cæsar Augustus XII. L. Cornelius Sulla.	40		3
42	194	750	C. Calvisius Sabinus. L. Paetius Rufinus.	41		4

Hic annus 56.
ab Hirtio & Pania
Coss. five a primo
Bissexto : quo tem-
poris spatio anni
12. a Sacerdotibus
intercalati , cum
novem tantum de-
buerint. Ideo Au-
gustus , ut tres dies
resecaret , duode-
cim annos sine in-
tercalatione transi-
gi jussit .
Anni duodecim si-
ne Bissextilis Augu-
sti jussi transacti .

Censorino, & Gallo Coss. Augustus
annum correxit, &
Sextilem Augustum
appellavit. Censor.
Suet. 31.

<i>Annus Christi Natalis.</i>			<i>L. LENTULUS. M. MESSALINUS.</i>			
43		751			42	5
44		752	<i>Imp. Cæsar Augustus XIII. M. Plautius Silvanus.</i>		43	6
45		753	<i>Cossus Cornel. Lentulus. L. Calpurnius Piso Augur.</i>		44	7
46	195	754	<i>* Imp. Cæsar August. XIV. L. Æmilius Paulus.</i>		45	8
47		755	<i>P. Vinicius Nepos. P. Alfinius Varus.</i>		46	9
48		756	<i>L. Ælius Lamia. M. Servilius Geminus.</i>		47	10
49		757	<i>Sex Ælius Catus. C. Sentius Saturninus.</i>		48	11
50	196	758	<i>L. Valerius Messala. Cn. Cornelius Cinna.</i>		49	12
51		759	<i>M. Æmilius Lepidus. L. Arruntius Nepos.</i>		50	B

Quod autem anno superiori Græci in Syria editam esse prolixam valde disputationem scimus, quæ non tam nostræ, quam universalis Ecclesiæ de annis Christi & tempore passionis ipsius chronographiæ adversatur, ea ipsa nostra confutatione non indiget, quod piorum aures nec audire saltem patienter admittant temere præsumtam novitatem, qua primum contra (a) Lucam Evangelistam, afferentem JESUM Christum Dominum nostrum baptizatum, cum esset quasi annorum triginta, affirmet idem baptizatus anno ejus ætatis tricesimosecundo inchoato, Crucis vero affixus, cum annum jam ageret lux ætatis trigesimum sextum. Par erat, dignumque probatum, eruditumque sacerdotem horum auctorem non circumferri omni vento doctrinæ, sed insistere in his omnibus sanctorum Patrum vestigiis, & quam reperisset concursu omnium jam haec tenus tritam viam, eamdem reddere, (utcumque licet,) succisis sentibus, cultiorem. Quod si, ut sua firmaret, quæque adversantia uti mendosa redarguens, pro arbitrio emendavit, & textum inter legendum afferens, vitiatum sepe correxit, ut quod conaretur, astrueret: quanto licentius pro tuenda totius Christiani orbis sententia, & confirmanda jam vulgata, ab omnibusque recepta de Christi annis assertione id facere licuisset? Quæ enim consuetudine universalis Ecclesiæ robora-ta sunt, haud convellenda esse, docet (b) sanctus Augustinus ad Januarium, ad quem & hæc habet inter alia: (e) Similiter etiam, si quid horum tota per orbem fre-quentat Ecclesia, non sit dubitandum, quin facere debeamus scilicet. Nam & hinc,

quin ita faciendum sit , disputare , info-
lentissimæ insanæ est & inferius : Ipsa
quippe mutatio consuetudinis etiam quæ
adjuvat utilitate , novitate perturbat .
Quapropter quæ utilis non est , pertur-
batione infructuosa consequenter noxia
est . Nobilia ergo magis laborent inge-
nia , quomodo quod per mille ac sex-
centos ferme annos ostenditur in Ec-
clesia esse receptum , consistere possit : &
ut firmum persistat , quæque adversantia
receptæ jam consuetudini licite corrigant
& emendent . Etenim pari astringi nos
vinculo observare , vel quod divinæ Scri-
pturæ præscribit auctoritas , sive quod
tota per orbem frequentat Ecclesia ejus-
dem (d) sancti Patris assertio est mani-
facta . Immo tantum detulisse scitur anti-
quitas ecclesiasticæ consuetudini sub Ste-
phano Papa & martyre , ut licet adver-
sus eam sexcentæ e divina Scriptura sen-
tentiae inferrentur , coacervarentur adhuc
plurimorum tam Orientalium , quam Oc-
cidentalium Patrum assertions , atque (e) Idem
Conciliariorum contraria decreta induceren-
tur : ipsa tamen consuetudo viatrix sub-
stiterit , eodem ipsi uno patrocinante Ste-
phano Papa (e) , licet veritas (ut af-
ferebatur a pluribus) videri posset eidem
adversari .

At quod nos ex Ecclesiæ consuetudine dicimus approbatum: Beda, (quod est amplius) ex Fide Catholica sibi vendicat, dicens: *Habet enim [ni fallor] Ecclesiæ Fides, Dominum in carne paulo plus quam trigintatribus annis usque ad suæ tempora passionis vixisse: & paulo post: Sancta siquidem Romana, & Apostolica Ecclesia hanc se Fidem tenere, & ipsi* CXXX.

(b) Aug.
ep. 118. G
110
(c) Idem
ep. 118.

(c) *Idem*
ep. 118.

ep. 118.

ip̄is testatur indiculis, quæ suis in cœreis annuatim scribere solet, &c. Porro Catholicam ipsam Sanctam Ecclesiam Theophili Cæsariensis, & collegarum Episcoporum sententiam minime esse secutam, quam tu in usum revocare conaris ostendit inferius, & ad eludendas quascumque, quæ in contrarium adduci possent objectiones, mox addit: *Sin vero annum, qualem quærebas, in loco quem putabas, invenire non poteris: vel Chronographorum incuria, vel tuae potius tarditati culpam adscribe.* Tantum diligentissime caueas, ne Chronicorum scripta defensando, intemeratae legis, vel Evangelie testimonium videaris impugnare, quo videlicet asseritur, anno decimoquinto Tiberii JESUM incipientem fieri quasi triginta annorum, esse a Joanne baptizatum, cum tu id afferas factum anno suæ ætatis trigesimo secundo, passum vero trigesimosexto. Sine igitur, auctoritate id vendicare Victoris: quandoquidem Synodalia Acta illa depravata etiam in aliquo esse, tua quoque assertione monstrantur; & Victorem Papam (ut ex ejus diversis constat litteris) ea tantum ejus Synodi Apostolica consensione firmasse appareat, quibus statutum fuit, Pascha, nequaquam more Judæorum fore in Ecclesia celebrandum. Quæ igitur antiquitus ab Ecclesia Catholica noscuntur minime in usum esse recepta: tu quæso, post tot sœcula ne adducas in observationem; magis autem cum Beda nosce, hanc esse vere fidem totius Ecclesiæ,

quam in his etiam semel ostensam, fore effusione sanguinis propugnandam, tu ipse ingenuo id profitentem (*a*) Abulensem mirifice laudas: ac jure commendas. Quæcumque igitur his aversari noscuntur, corrigenda esse, non dubitandum magis, quam si ei, quæ est ex fine antiquitati (*quod Beda testatur*) aliquid derogetur.

(*a*) *Annot.*

19.

Jam reliquum est, ut omnia quæ dicta sunt, contrahentes in unum, dicamus, Redemptorem nostrum Dominum Jesum Christum ob salutem humani generis natum esse vigesima quinta Decembris, C. Cornelio Lentulo & M. Vario Messalino Coss. Augusti Imperatoris ab inito Triumviratu, quadragesimo primo, a nece Cæsar's quadragesimo secundo, Herodis Regis anno vigesimo nono inchoato, ab Urbe condita septingentesimo quinquagesimo primo, Olympiadis centesimæ nonagesimæ quartæ anno secundo. Quæ autem in ejus natali contingunt, jam aggredimur enarrare. His itaque de Adventu Domini pertractatis atque discussis, ad ipsos Annales Ecclesiasticos percensendos commodior patefactus est aditus, ut jam e scopulosis & confagos locis enavigasse videatur oratio: cui ad immensum pelagus superandum pandenti vela, ipsa Dei genitrix, cuius divinum puerperium ipso ingressu enarrandum occurrit, divini numinis conciliatrix semper assistat.

CXXXI.

INDEX

IN APPARATUM BARONII

AD ANNALES ECCLESIASTICOS,

In quo Numeri tantum in margine positi indicantur.

A

- A**aron uxorem de tribu Juda Elisabeth accepit, XXXII.
 Aaronis virga ubi posita esset in tabernaculo, LXXII.
 Abdiæ vices quota, LXX.
 Abraham Cariatharbæ habitavit, LXXVIII.
 Abrahæ tres Angeli ubi visi, LXXIX.
 Abraham uxorem sororem nominans non est mentitus, XLI.
 Achibas doctor Farisæus, VIII.
 Achior Amanitis, XXXVII.
 Actiaca pugna XL. ante annos, quam describeretur Orbis ab Augusto, LXXXIII.
 Actiaca victoria quando contigit, CV.
 Adam formatus eo ipso die, quo contigit incarnatione Verbi. LXXVI.
 Adoptionis Christi generationes, XXX.
 Adventus Filii Dei Judæis, & Gentilibus pronunciatus, XVIII.
 Adventus Christi præfigia Augusto tributa, XXVII.
 Adventus Christi tantum defecerat sceptrum Iudeæ, V.
 Adventus Christi opportunum tempus, III.
 Ægyptiorum Orthodoxorum opinio de die Natale Christi, CXX.
 Ægyptii Christum quando natum dicerent, CI.
 Æra numeri nota, quando & ubi ab ea cœpti anni numerari, XCIV.
 Ætas Christi cum baptizatur, CVI.
 Æthicus de geometrica descriptione nominatus ab auctore, XCVII.
 Africanus Theologus, XXXIV.
 M. Agrippa tam Syriæ, quam toti Orienti praefectus, XXXIV. LXXXV. CCLXXXV.
 Agrippa Præses Syriæ, LXXXV.
 Alexandria quando debellata, CIV.
 Alphæi Jacobus nominatus, LXIV.
 Alphæi Maria an eadem una sit cum Maria Cleophae, LXVI.
 Altare e axis impolitis extrectum, LXXII.
 Altare incensi quod, & quando incensum adolebat, LXXIV.
 Altare aureum in penetralibus, LXXII.
 M. Ambivius Syriæ Præses, LXXXVI.
 Ananelus ignobilis Judæus ab Herode ad Pontificiam dignitatem elatus, VII.
 Ananias vi publica depositus, LXXI.
 Ananus Pontifex Maximus, XLIV.
 Anastasius Sinaita Episcopus Antiochenus, CXVIII.
 Andreas Cretensis, XLV.
 Angelus a dextra altaris incensi, visus est Zachariae, LXXIV.
 Angelos negabant Sadducæi, sed contra Pharisæi, XI.
 Angelus nuncius verbi incarnati, LXXVI.
 Animas cum corporibus interire putabant Sadducæi, XI.
 Animarum transmigratio apud Pharisæos, VIII.
 Anna Mater Virginis Mariæ, XLI.
 Anna de qua stirpe nata, *ibid.*
- Apparatus in Ezronium
- Annæ Sorores, *ibid.*
 Anna gratiam significat, XLII.
 Anna unum tantum virum, & unam filiam habuit Mariam, XLI.
 Anna sterilis in senectute per orationem concepit Mariam ex Joseph, *ibid.*
 Anna Mater virginis comparata Annæ Matri Samuelis, XLIV.
 Anna vidua, XVI.
 Anna filia Mathan Sacerdotis, & Mariæ, XLI.
 Anna ubi nupsit, *ibid.*
 Annam tertio nuptiam esse dicentium error, *ibid.*
 Ex eodem viro tres filias peperisse dicentium error, *ibid.*
 Anna ex genere Sacerdotali, XLII.
 Anna præca genuit Samuelem per orationem, *ibid.*
 Anna profetissa in templo habitavit, LIII.
 Annalium basis est verus annus nativitatis Christi, XCIX.
 Anni nativitatis ignoratio fuit multis errandi causa in cæteris, XCIX.
 Anni in Hispanis ab æra numeri nota quando cœpti sint numerari, XCIV.
 Anni Augusti numerati a nece Cæsar, CIV.
 Anno trigesimo expleto Christus baptizatur, CVII.
 Anni ab Urbe condita varii, CX.
 Anni ab origine mundi ex veris Sententiis, CXIX.
 Anni per Olympiadas utiliter supputantur, C.
 Anni ab origine mundi diversimode supputantur, CXVII.
 Anni secundum supputationem septuaginta interpretum, CXVIII.
 Anni secundum supputationem Hebræorum, *ibid.*
 Annus Rufus, LXXXVI.
 Annorum sex millia ab origine mundi enumerat Cyprianus, CXIX.
 Annorum ab Urbe condita supputandi ratio diversa, CX.
 Annorum Regni Herodis supputatione quæ falsa, quæ vera, CXII. & seq.
 Annorum calculus secundum Romanam Ecclesiam juxta septuaginta duos interpretes, CXVIII.
 Annos Christi numerare a conditæ Urbis tempore neque tutum neque certum, CX. Ab origine mundi aliter Hæbrei, aliter Romanae Ecclesiæ traditio supputat, CXVIII.
 Annos Herodis Joseph supputat, CXII. Regni Herodis quomodo enumerant aliqui, ut Josephum Evangelistæ concilient, CXIII.
 Annus quo natus est Christus, C.
 Annus natalis Domini idem qui & descriptio-nis Quirini, CII.
 Annus Consulatus Lentuli & Messalini quotus Imperii Augusti, CIV. & seq.
 Annus & dies institutionis Triumviratus, CV.
 Annus natalis Christi deducitur a tempore Ba-ptismi, CVI.

- Annus ab origine mundi quo natus est Christus, **CXVIII.**
Antropomorphitæ, **LI.**
Antigonus Assamonæus ultimus rex Judæorum, **VI.** Idem favore Parthorum eiicit Hyrcanum, *ibid.*
Antigono Assamonæo cruci alligato, & fustibus cæso Antonius caput truncari mandavit, *ibid.*
Antigono in crucem acto regnum Judaicum extinctum, **VI.**
Antigonus regnum Herodis invasit, **LXXXV.**
Antipas Herodes sceptrum Judæ quomodo habuit, **VI.**
Antipater Herodis pater, **LXXXVII.**
Antipatris filius proselytus Herodes Idumæus ex S. C. Romæ regnum Judæorum accepit, **VI.**
Antiquitas Ecclesiæ, **I.**
Antonius Rom. Consul nullus repertur fastis adscriptus ante Christi adventum, **XXXIX.**
Antonii acta rescissa, **CXVI.**
M. Antonius Judæam debellavit, **VI.**
Antonius res Orientales administrat, **LXXXV.**
M. Antonius quid in Antigonum Regem Ju-dæorum, **VI.**
Antonius Carafa Cardinalis Bibliothecarius Græcam septuaginta duorum interpretum editionem in lucem vindicavit, **CXIX.**
Apollinis studiosissimus Augustus quale ab eo responsum accepisse dicatur, **XXV.**
Apollinæ genitus traditur Augustus, *ibid.*
Apollini templum in Palatio ab Augusto erectum, *ibid.*
Apollinis Delphici de Christo oraculum, **XXV.**
Apollinis Delphici oraculum obmutuit, *ibid.*
Apostolorum temporibus proximus Hegefippus, **LXVII.**
Ara primogeniti Dei ab Augusto erectora in Capitolio, **XXVI.**
Ara cœli, *ibid.*
Arbor terebinthus antiquissima, **LXXVIII.**
Archelaus ab Herode Idumæo patre regnum, cœpit, **V.**
Archelaus natus ex alienigena Malthace Samaritide, **V.**
Archiva Romanorum de Natali Christi **XC.**
Archivum Romanorum, depositorum tabularum censuum, **XCVI.**
Aristæas & **Josephus** de numero Sacerdotum a Theodosio Judæo differunt, **XXXVI.** De septuaginta duobus interpretibus, *ibid.*
Aristobolus ab Herode Pontifex factus, mox necatus, **VII.**
Arrogantia Pharisæorum **IX.**
Artes Pharisæorum ne profunde dormirent, *ibid.*
Assamonæi ex genere Sacerdotali ex tribu Levitica, **IV.**
Assamonæi fœdere nuptiarum juncti tribui Ju-dæ, & familiæ David, *ibid.* Penes ipsos fuit aliquandiu summa rerum apud Hebræos III. In ipsis defecit Sceptrum de tribu Juda, cum post ipsos regnare cœpit Herodes, *ibid.*
Assamonæorum regnum quamdiu permanxit, **IV.**
Assamonæi e Tribu Levitica ex filiis Joaridibus, *ibid.*
Assamonæus Sacerdos ex vice Joarib. *ibid.*
Assamonæi ex tribu Levitica cur dicti viri Ju-dæ & ubi, *ibid.*
Astronomiae cultui addicti erant Pharisæi & Scriptæ **VIII.**
Astutia Pharisæorum, **IX.**
Artisius duumvir in mare projectus, & cur, **XXIII.**
Auctoritas Pharisæorum apud populum, **IX.**
Auctoritas septuaginta interpretum retinetur, **CXVIII.**
Augustinus de Sanctis ante Christum natum quid dicat, **II.**
Augusti studium circa carmina Sybillina, **XXII.**
Augusti quo anno sit natus Dominus, **CIII.**
Augusti Imperii anni numerati a nece Cæsaris, & cur *ibid.*
Augusti imperii annorum diversa ratio, **CIII.**
& seq.
Augusti victoria in Actiacâ pugna quo anno, & quo die, **CIV.**
Augusti nomen inditum est Cæsari **VIII.** Idus Januarii, **XXIX.**
Augusti filius adoptivus C. Cæsar, **LXXXVI.**
Augusti mentio singulis lustris fiebat, **XCVIII.**
Augusti imperatoris annos a nece Julii Cæsaris numerare cœpit Honoratius, **CIII.**
Augusti Imperatoris anno 42. natum Christum qui dixerint, **CIV.**
Augusti anni a triumviratu, **CV.**
Augusto quomodo Christus per Sybillam innotuisse potuit, **XXVI.**
Augusto suprema, ac maxima omnium potestas ex S. C. delata, **CIV.**
Augusto Imperium delatum a Cicerone extra-ordinarium dictum est, *ibid.*
Augusto Urbem ingresso quod signum apparuit, **XXVII.**
Augustus Christi typus, sicut & Cyrus Persarum Rex, *ibid.*
Augustus censum imposuit & cur, **XCIV.**
Augustus cur Orbem describi voluit, **XCIII.**
Augustus nova, & multiplicita invenit vestigalia, **XCIV.**
Augustus Apollinis studiosissimus quale ab eo responsum accepisse dicatur, **XXV.**
Augustus erigit aram Primogeniti Dei, **XXVI.**
Augustus quando natus, **XXIV.**
Augustus pro Apolline ornatus, **XXV.**
Augustus sacrificavit Apollini hecatombem, *In Syriam* venit, parta victoria, **LXXXV.**
Augustus circumferebat orbi terrarum præsen-tiæ suæ bona, *ibid.*
Augustus quando mortuus, **LXXXVI.**
Augustus quindecim annos supervixit a Chri-sto nato, **XCI.**
Augustus vestigalia omnia provinciarum sustulit, **XCIV.**
Augustus primum omnium universum Orbem Romano subjectum Imperio censuit, **XCVIII.**
Augustus tributa ordinaria instituit, **XCIV.**
Quinquaginta & octo annos imperavit, **CIV.**
Hæres a Cæsare institutus, *ibid.* In Anto-nium armatur *ibid.*
Augustus Antonii gesta ex S. C. rescidit, **CXVI.**
Augustus quomodo monitus a Sybilla, **XXVI.**
Augustus Orbis descriptionem geometricam a Julio Cæsare inchoatam absolvit, **XCVII.**
Aureum thuribulum in templo Salomonis, **LXXII.**
Ausonii Galli supputatio annorum Urbis, **CX.**

B

- B** Abilonem adducta est tribus Juda, **III.**
Baptismata superstitionis, ac frequentia, **XIV.**
Baptismi Christi tempus, **CVII.**
Baptismus Christi, **CVI.**
De Baptismo Christi Ignatii sententia, **CVIII.**
Basilica Transtiberim ad fontem olei erectora, **XXVIII.**
Basis Annalium verus annus a nativitate Chri-sti, **XCIX.**
Barpanther filius Panther genuit Joachim, **XLII.**
Benedicti Pererii opinio de tempore Baptismi Christi, **CVI.**
Bethleheni civitas David, **LXXX.**
Bethlehem triginta quinque stadiis Hierosolymis distans, **XCVI.**
Bethlehemiticis in suburbis spelunca ubi natus Christus, **II.**
Bisextilis rationis Cæsar inventor, **XCVII.**
Burchardus descriptor Terræ Sanctæ corrigi-tur, **LXXIX.** Ca-

C

Caath familia Levitici generis, LXXVII.
C. Cæsar Judæi rursum tributum imperavit. VI.
C. Cæsar Augusti filius adoptivus, LXXXVI.
C. Cæsar adoptivus ad bellum Armenicum profectus, *ibid.*
C. Cæsar adoptivus in provincia Syriæ defunctus, *ibid.*
Cajus Sosius Syriæ Præses, LXXXV.
Callixtus Pontifex tabernam meritoriam illustravit Ecclesia, XXIX.
Canon græcorum de ætate Presbyteri ordinandi, CVII.
Caput Ecclesiæ Dei filius, II.
Carmina Martialis & Juvenalis de Judæis, XXIX.
Cassiodori sententiam de anno, quo Christus natus est, cæteris præstare, CI. Liber de computo Paschali, *ibid.*
Cassius tributum Judæis imperavit, LXXXVII.
Cassius clade & depopulatione Judæos afficit, *ibid.*
Castitatem excolebant Pharisei usque ad certum tempus, IX.
Cellæ nonaginta in templo Salomonis, L.
Censebant Romani populum quolibet lustro, LXXXVIII.
Censendi populi tempus, LXXXVII.
Censeri qui solerent, & quanto die infantes, XCII.
Census sub Saturnino, LXXXIX.
Census tabulæ Consulū nomina notabantur, XCII.
Censem solvabant omnes cujuscumque ætatis & sexus, *ibid.*
Census sub Quirino bis actus, *ibid.* LXXXVII.
Census sub Quirino cur Ethnici non meminérunt, XCVI.
Census diversi ab Augusto imperati, XCIII.
Census lustralis quilibet quinquennio, *ibid.*
Census descriptionis forma sæpe mutata, *ibid.* XCVI.
Census lustralis exactio quoisque perseveraverit, XCIII.
Census Tertulliani temporibus, *ibid.*
Census causa viri viginti delecti, & in provincias missi ab Augusto, XCIV.
Census plures ab Augusto exacti, *ibid.*
Census Senatus ab Augusto, *ibid.*
Census tribus Galliis imperatus, *ibid.*
Census primi Augusti cur nullus historicus meminerit, XCV.
Census tabulæ Romanis archivis asservantur, XCVI.
Census ab Augusto impositi ratio multiplex, XCIII.
Christi genealogia varia descriptur, XXX.
Adventus prophetiis Gentilium obscure prædictus, XXIII.
Christi adventum quæ præcesserint prodigia, XXXIV.
Christi adventus tempus opportunum, III.
De Christi die natali diversæ sententiae, CXIX.
Christi adventus præfigia Augusto tributa, XXVII.
Christi genealogiam cur diverso ordine retulerint Matthæus, & Lucas, XXX.
Christi sanguine qui sint abluti, I.
Christi passio futura salutem dedit, II.
Christi incarnationis futuræ fide salvi facti sunt homines, ut præteritæ, II. Ejus Natalis ex libris Sibyllinis notus, XV.
in Christi adventu paucorum religio, XVI.
Christi adventu tantum defecerat sceptrum Judæa, V.

Christi tempore nondum erectum templum **Pacis**, XII.
Christiani apud Alexandriam habitantes, LII.
Christiani Sibyllistæ dicti & cur, XIX.
Christiani vetiti ad lectionem Prophetarum & Sibyllarum poena mortis, *ibid.* & seq.
Christiani qui nominandi, XXVIII.
Christiani idest, uncti, *ibid.*
Christianorum studium in legendis libris Sibyllinis, XX.
In Christo, & per Christum sancti omnes salutem consecuti, I.
Christum quæ sectæ non receperunt, VIII.
Christus quomodo innotuit Augusto per Sibylam, XXVI.
Christus Ecclesiæ fundamentum, I.
Christus idest unctus, XXVIII.
Christus ex stirpe Regia genere Sacerdotali, XXX. XXXII. & seqq.
Christus qui sit, I.
Christus quo ab origine mundi anno natus, CXVIII.
Christus quo anno ab Urbe condita, CX. Et quo Herodis anno, CXVII. CXXIV. Et quo anno Augusti, CIII. Quo tempore conceptus, LXXVI. CXIX. Quo die natus, LXXVI. CXX. Noste nascitur, CXXIII. Quo mense & die sit natus, CXX. & seq. Qua Olympiade, XCIX. CII. Et quibus Consulibus, C. Ex stirpe Davidica, XXXI. Unus ex duobus naturis, eodem momento & perfectus Deus & perfectus homo, LXXV. Describitur in censu sub Quirino, XCVI. Virginem non nisi Virginem commendavit LXIII.
Christus pendente descriptione sub Quirino natus, circumcisus, descriptus, CV.
Christus Ecclesiæ fundamentum, I.
Cicero multa vaticinia adducit ex Sibylla Cumana, XXIII.
Cilicia sub Provincia Syriæ redacta, LXXXVI.
Circulus Solem ambiens visus Augusti tempore, XXVII.
Cives Romani qui, XLII.
Civitas nobilior, exceptis Hierosolymis in Palestina quæ, LXXVIII.
Civitas David Bethlem, LXXIX. Juda quæ dicta, LXXVII. Prima obtigit forte familie Caath, *ibid.*
Civitates divisæ ad habitandum tribui Leviticæ, *ibid.*
Clephas frater Joseph, LXVII.
Collyridiani haeretici de virginis Mariæ natura mentiuntur, XLIII.
Connubia apud Judæos non siebant nisi inter ejusdem tribus viros, & mulieres, XXXI.
Sacerdotibus tantum licebat uxorem ducere feminam ex alia tribu, XXXIII.
Consulatus ignoratio quo natus est Christus, multis causa errandi fuit, XCIX.
Consulatus sub quo natus est Christus, CI.
Consulatus Domitiani sextus cum Octavo Vespasiani, XIX.
Continentia perpetua etiam ante Christum servata, LXI.
Cornelii Jansenii opinio de tempore Christi baptismatis, CVI.
Corona, & Circulus solem ambiens, XXVII.
Crassus templum Hierosolymitanum expilat, VI.
Cyprianus sex millia annorum ab origine mundi enumerat, CXIX.
Cyrinus Syriæ Præses descriptionem facit, LXXX. Quousque supervixerit, XCVI.
Cyrinus, *Vide*. Quirinus.

D

David unctus est Chariatharbe, LXXVIII.
David sceptrum quando defecit, III.
Dei filius cur homo factus, II. & seq.
Dei filii adventus Judæis & Gentilibus prænuntiatus, XVIII.
Delphon doct̄or Pharisæus, VIII.
Describi qui solerent in censu, XCII. & seq.
Descriptio quolibet lustro fiebat, LXXXVIII.
Descriptio census facta a Quirino LXXX, LXXXV. & seq.
Descriptio geometrica Augusti, XCVII. & a Cæsare inchoata, ibid.
Descriptio facta sub Quirino quo tempore, LXXX. Universalis, XCVIII. Quirini prima secundam arguit, LXXXVI. Prima quæ & quomodo accipienda, ibid.
Ex Descriptione in chartis censuum quis arguebatur civis esse Romanus, XCII.
Descriptione promulgata, Palæstinam bello vexatam falso dicitur, LXXXIV.
Descriptionem non esse factam a Quirino, falsum, LXXX.
Descriptionis Orbis tempus, non verum apud Josephum, LXXXII. Ab Augusto factæ certa fides, XCIV.
Descriptiones census plures, LXXXVI.
Devoti homines Deo, certo tempore olim nubebant, LIV.
Didius Præses Syriæ, LXXXV.
De Die natali Domini diversæ sententiæ, CXX.
Dies lustrici, XCIII.
Dies natalis Mariæ Virginis quando contigit, XLVIII.
Dionis historia per decem annos periit, XCV.
Dissipatorem Sammai significat, VIII.
Discrimen inter Sacerdotum vices, LXXIV.
Dominica die Christus natus, CXXII.
Domitiani libido inquirendi de stirpe David, XXXVII.
Dositæ sectarii, XIII.

E

Ecclæsia Christi suis incrementis aucta, I, & seq.
Ecclæsia quomodo observat numerationem annorum mundi, CXV.
Ecclæsia unum semper ab initio corpus, II.
Ecclæsia membra ante Christi adventum, ibid.
Ecclæsia caput Christus, II.
Ecclæsia fundamentum primarium, I.
Ecclæsia antiquitas, I.
Eliezer doctor Pharisæus, VIII.
Elisabeth filiam Aminadab, XXXII.
Elisabet conjux Zachariæ, XVI.
Epiphanii sententia de die natalis Domini, C.
Epiphanius contra Gnosticos, XXXV. De annis Herodis, CXIV.
Epiphanius claruit temporibus Constantii Imp. XLIII.
Error dicentium Christum natum mense Aprili, vel mense Majo, CXX.
Erros de genere Mariæ virginis confutati, XXXVIII. & seq.
Error eorum qui dixerunt Sanctam Annam tertio nuptam, XLIII.
Error Collyridianorum de Maria Virgine XLII.
Dicentium Isachar Summum Pontificem fuisse tempore quo nata est Virgo Maria, XLIV.
Error eorum qui putant miracula Romæ facta accidisse ipso Christi natali die XXIX. Dicentium per civitatem Juda in montanis positam Hierosolymam esse intelligendam, LXXIX.

Esseni qui, VIII. Sine uxore vitam ducebant, LVIII.
Esseni a cæteris sectis divisi, XII. Moribus conspicui, ibid.
Esther, & Thamar filias fuisse Josephi viri Mariæ falsum, VI.
Evangelistæ præstantissimi omnium historiorum, LXXXII.
Evangelium editum nomine Petri Apocryphum, LXII.
Evodius Antiochenus Episcopus martyrio coronatur, qua occasione, XLVII.
Eusebii error de censu, LXXX.
Eusebius longe aliter a Josepho annos Hero-dis enumerat, CXIV.

F

FAbula de homine formam asini habentem, XXXIX.
Fasti Cassiodori de tempore Christi nati veriores, C, CII. CIX. Panvinii annos uno discrepant, CIX.
Fato omnia tribuerunt Pharisæi, VIII.
Fausti Manichæi liber de Joachim reicitur, XLVI.
Faustus Manichæus mentitur de stirpe Virginis, XXXIX.
Feminæ in Ecclesia a viris separatae, LII.
Feminis cum viris in Ecclesia canere interditum, ibid.
Feriatio superstitiosa diei Sabbati, XIII.
Fide incarnationis Christi futuræ salvi facti sunt homines, ut præteritæ, II.
Filius Dei cur homo factus, ibid.
Fimbriæ Pharisæorum, IX.
Fons olei Romæ erupit, XXVIII.
Frates Domini qui putati, LXI.
Frates Domini a quo geniti, LXIV.
Frates Domini dicti cur Germani putati, ibid.
Frates Domini quinam essent ex Hieronymo, LXII.

G

Gabinius administrat Judæam. VI.
Gabinius Syriæ Præses tributum Judæis imperat, LXXXVII.
Gabrielis Archangeli nuncium, LXXVI.
Γειῶπος, XXXVII.
Genealogia Christi aliter a Matthæo: aliter a Luca describitur, & cur, XXX.
Genealogia Mariæ Virginis, XXXI. De stirpe Mariæ liber ejectus, XXXVI.
Genealogia Christi a Judæis facta, XXXV.
Genealogiarum Judæorum libri periclitati, XXXVII.
Genealogiæ conscriptæ Hierosolymis asservabantur, XXXI.
Genealogiæ Sacerdotum duorum millium annorum servatae, XXXVII.
Genealogiæ Judæorum virorum tantum nominibus describabantur, XXXI.
Generationes Christi naturales, XXX.
Generationes adoptionis Christi, ibid.
Generationum numerum in Matthæo & Luca diversus, ibid.
Genitricis Dei parentes, XXXVIII.
Gentilium status, & mores teterimi, XVII.
Gentilium Prophetæ, & Prophetissæ, XVIII. & seq.
Genus Joseph viri Mariæ, XLII.
Germanus Episcopus Constantinopolitanus, XLI.
Gnosticorum liber de stirpe Mariæ portentissimus, XXXV.

Gno-

Gnostici omnium hæreticorum scelestissimi ,
XXXIX.
Gortheni Hæretici , XII.
Gregorius Episcopus Nicomedie , XLVIII.

H

H Abitatio seminarum in Templo , LIII.
Hæccadi Rabini antiqui de Parentibus Virginis historia confutata , XXXIX.
Hæres & sectæ Judæorum ex Tertulliano , XV.
Hæretici qui confutati de Virgine Maria , LVII.
Hebron civitas antiquissima , LXXVIII. Nobilior cæteris Palæstinæ Urbibus, exceptis Hierosolymis , *ibid.* Dicta etiam Chebron , & Chariatharbe , *ibid.* Habrahæ domicilium , *ibid.* Quantum distet a Hierosolymis , *ibid.* Adam ibi conditum autumant , LXXIX. Quam incolebat Zacharias , *ibid.* Ab omni gente venerationi habita , *ibid.*
Hegesippus proximus Apostolorum temporibus , LXVII.
Hegesippus juste in Josephum historicum quædam expostulat , XXXIX.
Heli , & Jacob uterini fratres , XXXIV.
Heli , Eliachim & Joachim esse Synonyma , XXXV.
Heli nominis dubitatio , XXXIV.
Heli filius Melchi ex uxore Mathan , *ibid.*
Heli pater Joseph non est Iacobus pater Virginis , *ibid.*
Helvidius infamis hæresiarcha , LXIII.
Herodes Idumæus , homo Gentilis , postea proselytus , V.
Herodes Pontificiam dignitatem largitur , & aufert , VII. Romam veniens Pollione uituit Hospite , XXIII. Creditus Christus , V. Igni tradidit tabulas genealogiarum Judæorum cur XXXVII.
Herodes favit Antonio contra Octavianum , XI.
Rhodum se contulit supplex ad Augustum , CXV. Quomodo Regnum promeruit , *ibid.*
Jus summi Sacerdotii sibi arrogavit , VII.
Antigonum debellavit , CXII. M. Antonii ope in regnum restitutus , *ibid.* Vixit usque ad annum nonum ætatis Christi , *ibid.*
Civitates , theatra , templa, Augusti nomine dedicavit , *ibid.* CXVI.
Herodes omnia agit in gratiam Augusti , CXVI.
Herodes stolam Pontificiam custodiri jussit , VII.
Herodes Antipas qua ratione regnum in Juðæa habuit , V.
Herodes Antipas natus ex alienigena Malthace Samaritide , *ibid.*
Herodes quot annorum fuerit cum pater ejus Judæam accepit regendam CXIV.
Herodis regni exordium , VI.
Herodis Regni anni quo modo supputandi , CXVI.
Herodis cum Pollione amicitia , XXIII.
Herodis vitæ anni ex Josepho , CXIV.
Herodis regni annus primus unde numerandus , CXVI.
Herodis regni quo anno Christus natus , CXVI.
Herodis obitus , CXIII.
Herodis temporibus sacerdotium venale , LXXI.
Herodiani Hæretici , V.
Herodiani Herodem Christum esse dicebant , XV.
Herodianorum gregales contra Christum conspirant , *ibid.*
Herodum stirps perseveravit usque ad Vespasianum Imperatorem , V.
Hieronymo falso attributa scriptura ad Chromatium & Heliodorum , XLIV.
Hierusalem urbs regia potius , quam Sacerdotalis , LXXIX.
Hellel & Sammai autores Scribarum & Pharisæorum paulo ante Christum , VIII.

Hippolitus Martyr de Anna Matre virginis quæ , XLI.
In Hispaniis ab æra coepti sunt anni numerari quo tempore , XCIV.
Hyrcanus redactus in ordinem , necatus ab Herode , VI.
Historia de Maria Virgine , XXXVIII.
Historiae Ethnicorum magna ex parte mutilata , XCV.
Hemonadensium castella debellata , LXXXV.
Horatius numerat annos Augusti a nece Julii Cæsaris , & cur , CIII.
Hydaspes Gentilium vates , XVIII.

I

J Acob , & Heli fratres uterini , XLII.
Jacob pater Josephi viri Mariæ filius Nathan , *ibid.*
Jacob frater Domini consobrinus filius Cleophae , LXIV.
Jacobi nomine Pseudoevangelium refellitur , XXXIX.
Jacobus frater domini vocatus , sed non Josephi filius , LXIV. Frater domini vocatus , fuit filius Cleophae , *ibid.*
Jacobus minor & Joseph fratres Domini cuius Mariæ filii , *ibid.*
Jesus natus , circumcisus , & descriptus sub Quirino , XCII. Erat incipiens quasi annorum triginta : multiplex horum verborum sensus , & quis potior , CVI. & seq.
Jesus quando , quomodo , & ad quid a patre missus , I.
Jesus agnus ab origine mundi occisus , I.
Ignatii auctoritas omnibus præferenda circa tempus baptismi Christi , CVII.
Ignatii epistolæ ad Trallianos locus vitiosa translatione citatus , CVIII.
Ignorantia consulatus quo natus est Christus coagit multos errare , XCIX. & seq.
Incarnatio verbi , LXXVI.
Incarnationis Christi futuræ fide salvi facti sunt homines , ut præteritæ , II.
Incensum quando adolebatur in Templo , LXXIV.
Infans in census tabulas adscribatur natus non absoluta descriptione , XCII.
Infanti nomen quando a Gentilibus imponebatur , *ibid.*
Joachim pater Mariæ Virginis , XLIII.
Joachim genealogia , XXXVIII.
Joachim tres filias genuisse , falsum XLI.
Joachim Angelus in deserto vaticinatus est ortum Mariæ , XLIII.
Joachim , Anna , & Maria Trinitati sacrificium laudis offerebant , XLV.
Joachim interpretatur præparatio domini , *ibid.*
Joachim , Heli , & Heliachim esse Synonyma , XXXIV.
Joannes Baptista quo tempore in utero conceperat , LXVIII. Quo die natus CXXI.
Joas filius Regis Joram , LIII.
Jojada Pont. Max. filiam Joram Regis Judæ in uxorem duxit , XXXII.
Jojarib inter viginti quatuor Sacerdotales vires principem locum tenuit , XXXIII.
Joseph Galileus doctor Pharisæorum , VIII.
Joseph natura filius Jacob lege vero Heli , XXXIV.
Joseph sponsus Mariæ ex Regia stirpe David , *ibid.* Vir justus in maritum virginis deleatus , LIV. Quomodo dicatur nunc filius Jacob , nunc Heli , XXXIV.
Joseph opificio faber , LIV. Custos & testis Mariæ Virginitatis , LX.
Joseph sponsum Virginis Mariæ Virginem fuisse , LXII. Duas uxores habuisse falsum , LX. & seqq.

Jo-

Joseph germanus Jacobi , LXIV.
 Josephi historici errores diversi , LXXXI. & seq.
 Novem Herodis annos prætermittit , LXXXIV.
 Josephi erroris causa in enumerando Herodis
 annos , CXV.
 Josephi error de Præsidibus Syriæ , LXXXVIII.
 Josephi error de annis regni Herodis con-
 vincitur ex suis ipsius scriptis , CXIII.
 Josephi error de tempore descriptionis Quiri-
 ni , CXVII.
 Josephi error de Vari temporibus , LXXXIV.
 Josephi inconstancia de tempore Vari Præsidis ,
 XXXIV.
 Josephi error unde ostenditur , CXVI.
 Josephi inconstancia , LXXXIV.
 Josepho plus tribuunt Novatores , quam Evan-
 gelistis , LXXXI.
 Joserhus historicus Flavius dictus refellitur .
 LXXXIII. & seq. Contradicit Evangelistæ ,
 LXXX. Ignoravit Fastos consulares , LXXXIII ,
 Quomodo numerat annos Herodis , LXXXIV.
 Novem annis errore lapsus est in numero
 annorum Herodis , ibid.
 Josephus , & Aristæas de numero Sacerdotum
 a Theodosio Judæo differunt , XXXVI.
 Josue doctor Pharisæorum , VIII.
 Isachar sumimus Pontifex , XLIV.
 Judaicarum rerum status tempore Christi , XIV.
 Judas apostolus cognomento Thaddæus , cita-
 tus , XCVI.
 Judæe sceptrum quando defecit , III. Sceptrum
 in Juda ad Herodem usque permanisse , quo-
 modo intelligendum , IV. Nomen cur com-
 municatum tribu Levi , V.
 Judæa per Scaurum , & Gabinianum admini-
 strata est a Pompejо Magno , VI.
 Judææ Præsides , LXXXIV. & seq.
 Judæi quando dicti , III. Quæ olim nomina
 habuerint , ibid.
 Judæi de Christi genealogia , XXXV. Romæ
 habitabant Transiberim , XXIX. Romanis
 tributa penderunt vigintinovem annis ante
 Antipatrum , LXXXVII.
 Judæi in nuptiis genus non pecuniam specta-
 bant , LIV.
 Judæi sub tributo a Romanis redacti , LXXXVII.
 Judæi Sacerdotio spoliantur legitimo , VII. A
 sinceris dogmatibus deviant , ibid. Permutant
 sulphurata vitro , XXIX.
 Judæi cito filias nuptui tradebant , XLVII.
 Quando facti vestigales , LXXXVII.
 Judæis ex una tribu in aliam fœdere nuptia-
 rum transire licitum , IV.
 Judæorum confessio de adventu Christi , V.
 Judæorum genealogiae per virorum seriem te-
 xebantur , XXXII.
 Judæorum consuetudo a nuptiis contrahendis ,
 LIV.
 Judæorum hæreses extinctæ quomodo , VIII.
 Judæorum sincera doctrina plurimis erroribus
 obscurata , VII.
 Judæus otiosus in navi sedit die Sabbati mira
 superstitione , XIII.
 Judæus Transiberinus ambulator , XXIX.
 Julianus Apostata quid de Christo descripto ,
 LXXXII.
 Julianus Episcopus Toletanus falso cognomina-
 tus Pomerius , CXVIII.
 Julius Marathus , XXIV.
 Justinus martyr quid de descriptione census
 sub Quirino , LXIX.
 Justinus martyr de sanctis ante Christum quid
 dicat , II.

L

Abrum eneum factum a Moyse de speculis
 mulierum , LIII.
 Legati Romanorum missi Erythras ad quærenda
 carmina Sibyllina , II.
 Levi ex stirpe David genuit Melchi , & Pan-
 ther , XLII.
 Leucus Manichæus , sive Seleucus Aelius Apo-
 stolorum falsos descripsit , LXII.
 Lex de caducis hæreditatibus Poppæi nomine ,
 XCIV.
 Liber de stirpe Mariæ rejeclus , XXXV.
 Librariorum error circa annum natalis Domini
 in Eusebio CIII.
 Lucæ auctoritas Josepho præstat , etiam Ethni-
 corum arbitrio , LXXXII.
 Lumen titulus epistolæ cuiusdam , XLVII.
 Luſtralis census usque ad Vespasianum ,
 LXXXVII. XCIII.
 Lustro quolibet Romani populum censebant ,
 LXXXVIII.

M

Althace uxor Herodis Idumæi , V.
 Manna quo die pluit in Eremo , CXXII.
 Manus præmissa nonnulli patriarchæ nati , II.
 Marcus Antonius Judæam debellavit , VI.
 Maria Syriaca voce Dominam significat , XLIII.
 Maria non sine conjugio concepta , XLIII. ex
 repromissione , XL. Cælum , Templum , &
 thronus , XLV.
 Maria , quo anno in templo præsentatur , &
 quandiu ibi mansit , XLVII.
 Maria Sacerdotum manibus tradita Joseph ad
 custodiæ ibid. Cur Angelo respondit : Quo-
 modo fiet istud ? LVI. & seqq.
 Maria quo anno suæ ætatis peperit , XLVII.
 Virgo nuptui tradita Sacerdotum consilio ,
 XLIV. Virgo divino consilio despontata , LIX.
 Quo tempore ab Angelo salutatur , LV.
 Maria virgo non liberorum causa ducta a Jo-
 seph , LVII.
 Maria Virgo decimoquinto suæ ætatis anno tra-
 dita est sacerdotum manibus Joseph ad cu-
 stodiæ , XLVII.
 Maria virgo in templo traduxit annos undecim ,
 ibid.
 Maria virgo ubi nata , XLVIII.
 Maria Virgo cur in Templum allata , ibid.
 Maria Materterea Domini quæ , LXII. Mater
 Jacobi minoris & Joseph , & Judæ , ibid.
 Maria Virgo parentibus scientibus nec contra-
 dicentibus votum virginitatis nuncupavit ,
 LVIII. Ubi despontata est , parentibus redi-
 tur , LV. Salutatur ab Angelo in domo pater-
 na , ibid. Abiit in montana , LXXVII.
 Maria post partum an oraverit in Templo in
 loco Virginum LI.
 Maria virgo nata de stirpe Sacerdotali XXXII.
 ex Davidica stirpe progenita XXXI. & A-
 aronica , III. XXXII.
 Maria primi omnium votum virginitatis emi-
 sit , LVII. Et quando , LVIII.
 Maria sine dolore peperit , & absque obstetricie ,
 CXIX.
 Maria virgo Virginis Joseph commendata , LXIII.
 Maria Jacobi uxor Alphæi , LXVI. Jacobi mi-
 noris & Joseph mater , LXV.
 Maria Mater Jacobi & Joseph longe a cruce
 stetit , LXVI.
 Maria Alphæi in eadem fit cum Maria Cleo-
 phæ , ibid.
 Maria Cleophaë alia a Maria Jacobi , LXVII,
 Maria Cleophaë nuncupata , quod fuerit filia
 Cleophaë , LXVI. Ma.

- Maria Cleophae cum Maria Virgine juxta crucem stetit, LXVII.
 Maria Cleophae consobrina Mariæ Virginis, LXV.
 Maria Cleophae & Maria Salomæ non sorores Germanæ, LXVI.
 Maria soror Moysi virum habuit, *ibid.*
 Mariæ Virginis votum virginitatis, LVI. & seq. Vox Virgo, & non mutabitur, CXIX.
 Mariæ Virginis undecimo anno parentes obierunt, LVIII. De Mariæ voto sententiae diversæ, LIX.
 Mariæ Virginis historia, XXXVIII.
 Mariæ parentes, XXXVIII.
 De Mariæ ortu Seleuci Manichæi insana commenta, XXXIX.
 Mariæ Sorores cur dictæ XLI.
 Mariæ voto Virginitatis consensisse Joseph facile est credere, LX.
 Mariæ quam Joseph, genealogiæ, cur non potius descriptæ, XXXI.
 Mariam Virginem virginitatem vovisse multi testantur, XXII.
 Mariam Virginem virginitatem vovisse convincitur, LVI.
 Mariam Jacobi matrem & Joseph fuisse uxorem Joseph Mariæ Sponsi, falsum, LXV. & seq.
 Maro ex Sibylla Cumæa quæ acceperit, XXIII.
 Maro ab Hebræis aliqua accipere potuit, *ibid.*
 Mathan Sacerdotis filia Maria, Sobe, & Anna XLI.
 Matribus honor habitus, XLIII.
 Matrimonio jungere non licebat nec feminæ alterius tribus virum, nec viro alterius tribus feminam, XXXI.
 Matthias Theophilii Pont. Max. apud Judæos, LXXV.
 Meir doctor Pharisæorum, VIII.
 Melchi filius Levi frater Pantheris, XLII.
 Membra Ecclesiæ ante Christi adventum quæ, II.
 Memphi urbs Ægypti LXXVIII.
 Menologium Græcorum, CLI.
 Mensa in templo Hierosolymitano, LXXII.
 Mercurius Trismegistrus, XVIII.
 Meritoria taberna typus Ecclesiæ, XXVIII.
 Messala Præses Syriæ, LXXXV.
 Messallini Consulatu nascitur Christus, C. CIV.
 Ministri inferioris ordinis in templo fortiebantur ministerio, LXXIV.
 Romæ facta accidisse ipso Christi natali die falsum, XXIX.
 Montana Judææ quæ LXXVII.
 Mulieres quæ excubabant ad ostium tabernaculi quales fuerint, LIII.
 Mulieres in Ecclesia a viris separatae, LII.
 Multitudo populi foras erat in Templo hora incensi id est extra primum velum, LXXII.
 Mundi originis anni CXVIII.

N

Nason tribus Judæ principes, XXII.
 Nascentes Patriarchæ manus præmissa quid significarent, II.
 de Natali die Domini diversæ sententiae, CXI. CXVIII.
 Natalis Domini tempus, CXX.
 Natalis dies Domini quis apud Hæreticos traditus, *ibid.*
 Natalis dies Christi quin apud omnes Catholicos, CXXII.
 Natalis Domini post mortem Herodis continget si Josephum sequeremur, CXIII.
 Natalis Virginis quibus consulibus, qua Olympiade contigit, XLVIII.
 Nativitas Virginis privilegiis aucta, XXXIX.
 Navigans Judæus superstitione clavum sabbato reliquit, XIII.

- Nauta Judæus superstitiosus, *ibid.*
 Nazarei, qui, XV.
 Nazareorum secta etritus, *ibid.*
 Nocte nascitur Christus & qua hora, CXXIII.
 Nomen quando indebatur infanti a Gentilibus XCII.
 Nomina Judæorum quæ fuerint, III.
 Nomini proprio filii nomen patris subiiciebatur, LXIV.
 Norbanus Consul Romanus, LXXXV.
 Novatores plus tribuunt Josepho, quam Evangelio, LXXXI. Eorum confutatio, *ibid.*
 Novatores quæcumque ignorant, blasphemant, XCVI.
 Novatores nostri sæculi, *ibid.*
 Novatorum vesania de tempore descriptionis factæ a Quirino LXXX.
 Numeratio annorum mundi quomodo ab Ecclesia observata, CXIX.

O

- Otava die nomen imponere, mos fuit Juðæorum atque Gentilium, XCII.
 Octavius ante pugnam imperator appellatus, CV.
 Octavius Consul anno ætatis sui vigesimus, *ibid.*
 Oleum e taberna meritoria, XXVIII.
 Olympiade qua natus sit Dominus, CII. CXIII.
 Olympiades ad suppeditanda tempora perutiles, CII.
 Olympiadum anni unde numerari soliti, CX.
 Onias summus Pontifex LIII.
 Onuphrii Panvinii Fasti uno anno discrepant a Faitis Cassiodori, CLX.
 Oraculum Apollinis Delphici quando, & cur occulsum, II.
 Orbis status tempore Christi, XVII.
 Orbis descriptio facta ab Augusto & ejus causa, XCII. & seq.
 Orbis descriptio geometrica cæpta a Julio Cæsare, absoluta ab Augusto LXXIX.
 Orbis terrarum quando mentiri cœpit, *ibid.*
 Orbis continentia ad Senatum perlata, *ibid.*
 Ordo Romanus quo anno Christum baptizatum profitetur, CVIII.

P

- Palæstina pacem habuit, Herode, & Archela regnante, LXXXI.
 Palæstina quando dici Judæa cœpit, III. Sub Syria continebatur, LXXXVII.
 Pallium Pharisæicum, X.
 Panes propositionis, LXXII.
 Panther filius Levi genuit Barpantherem, XLII.
 Patres usi Sibyllarum testimoniis, XX. & seq.
 Patriarchæ non caput Ecclesiæ sed membra, II.
 Paulus quid de Sybillis, XIX.
 Paulus Græcos poetas citare consuevit, *ibid.*
 Petri & Jacobi pseudoevangelia, LXIV.
 Petrus Damiani, LXIII.
 Phanuel Pater Annæ prophetissæ, LIII.
 Pharisei cur sic dicti, X.
 Pharisei communi nomine dicebantur sectatores Sammai & Hillel, VIII.
 Pharisei quidam quid de transmigratione animalium in Christum, *ibid.*
 Phariseis potius quam Sadducæis populus obediebat, XI.
 Pharisei virginitatem ad tempus excolebant, IX.
 Pharisei bis in Sabbatho jejunabant, quibus diebus, IX.
 Phariseorum secta, VIII. Origo & auctoritas, *ibid.*

Pharisæorum pertinacia cæcitas, superstitiones dogmata, VIII. Larva, X. Continentia, & Santitas, VIII. & seq. Vita durissima, *ibid.*
 Pharisæorum hæresis de transmigratione animarum propagata, VIII. Eorum artes ne profundæ dormirent, IX. Auctores qui, VIII. Fimbræ, IX.
 In Pharisæos Joannes Baptista invehitur, XI. Polycleucus meridianam partem dimensus est, XCVII.
 Pompejum fecit Judæos vestigales, VI. LXXXVII. Judæam debellavit, *ibid.*
 Pompejus a regibus Asie & Syriæ pecuniam corrasit, LXXXVII.
 Pontificatus legitimo Judæi spoliantur, VII.
 Pontificatus e domo Levi sublatius, *ibid.*
 Pontificiam stolam Herodes in loco munitissimo custodiri jussit, VII.
 Pontificis summi functio sorti num subiecta, LXX.
 Pontificum summorum catalogus apud Josephum, LXXV.
 Pontificis uxor qualis apud Judæos, XXXIII.
 Pontificum Judæorum series olim descripta, *ibid.*
 Populus a primo & secundo tabernaculo seclusus, VII.
 Populi ac Sacerdotum sedes in templo, LXXII. & seq.
 Porphyrius hæreticus, XCVI.
 In Porticum Templi exteriorem qui ingredentur, LXXIV.
 In Porticum secundam, tertium, quartam qui ingredentur, LXXIII.
 Præfides Provinciarum bella agere consuevisse, LXXXVI.
 Præsidum Syriæ successio, *ibid.*
 Proconsules qui præferant provinciis, in iis bella geregabant, *ibid.*
 Prodigia de Christi adventu, XXIV. Romæ de Rege nascituro, XXIII.
 Profanum Hillel significat, VIII.
 Professio nihil aliud erat, quam census solutio, LXXXI.
 Progenies Mariæ Virginis, XLIII.
 Prophetæ repudiati a Dositæis, XIII.
 Prophetæ Gentilium, XVIII. & seq.
 Proselytus Herodes Idumæus Regnum Judæorum accepit, VI.
 Pseudo-evangelium Jacobo attributum, XXXIX.

Q

Q uasi non semper diminutionem, aut dubitationem importat, CVIII.
 Quercus Mambre juxta Hebron, LXXIX.
 Quintilius varus Præses Syriæ, LXXXVI.
 Quirini Consulatus, LXXXIX.
 A Quirino censum bis actum, LXXXVII.
 Quirinus Præses in Syria describit censum, LXXX.
 Quirinus Præses in Syria post suum Consulatum, LXXXVI. Meruit insignia triumphi, *ibid.*
 Quomodo remansit Syria Præfector, LXXXVI.
 Ejus res gestæ, XCVI.
 Quirinus, Quirinius, Cyrinus, Cyrius, idem nomen, LXXXVI.

R

R Abbini Pharisæi, & eorum origo, VIII. & seq.
 Redemptio libera, XLIX.
 Regia persona Christi a Matthæo insinuat, XXX.
 Regium sceptrum Judæ in quo defecerit, III.
 Regni Herodis exordium, VI.
 Regnum Judaicum extinctum, acto in crucem Antigono, VI.

Regnum, Sacerdotium, lex, firmissimæ columnæ collapsæ apud Judæos, XVI.
 Regnum Christi consequitur judicandi potestas, V.
 Rituale antiquum, vel ordo Romanus, CVIII.
 Romæ fons olei erupit, XXVIII.
 Romana Respniblica, & optimi ejus mores colapsi, XVII.
 Romana archiva de Natale Christi, XC.
 Romana Ecclesia Apostolica una, XLV.
 Romana Ecclesia quid de Christi ætate baptismi tempore, CVIII.
 Romani qui Judæos sub titulo redegerunt, VI. LXXXVII.
 Romani cives qui, XCII.
 Romani imperii incolarum censæ sub Augusto myriades quatercentum decem mille, & tredecim viri, XCIV.
 Romanus Orbis qui, XCII.

S

S Abbatum superstitione colebant Dositæi, XIII.
 Sabbatorum superstitione observatio quæ, *ibid.*
 Sabinus Judææ Procurator, LXXXVIII.
 Sacerdotalis cum regia stirpe cognatio, XXXII. & seq.
 Sacerdotali tribui concessum, ut cum regia stirpe iniret nuptias, II.
 Sacerdos summus sancta sanctorum ingredi quando debebat, LXX.
 Sacerdotes quot in templo ministrabant quotidie, XXXVI.
 Sacerdotes semper introibant in priori tabernaculo LXXII.
 Sacerdotes disponebant de his quæ semel Deo essent oblata, LIV.
 Sacerdotis sunimi cum stirpe sua tantum conjunctio, XXXIII.
 Sacerdotum Zachariæ, LXIX.
 Sacerdotium simul, & Regnum Assamonæis junctum, IV.
 Sacerdotium & Regnum tempore Christi defecrat apud Judæos, VI. & seq.
 Sacerdotium antiquorum conjugia olim qualia, XXXIII.
 Sacerdotum singulæ vices quomodo sortiebantur inter se, LXXIV.
 Sacerdotum principes soli ingrediebantur in adiutum Templi, LXXIII.
 Sacerdotum plusquam quinque millia cuiusque viciis LXXIV. Officia, LXXIII. Numerus in templo ministrantium, XXXVI. Successiones in publicas tabulas relatae, IV. Vices viginti quatuor, XXXVI. Vices singulæ habebant hominum plus quam quinque millia, *ibidem*.
 Sadducæi cum Samaritis sentiebant, XI.
 Sadducæi a Sadoch Sacerdote dicti, *ibid.*
 Sadducæi qui, VIII.
 Sadducæorum dogmata, XI.
 Salome ostètrix, XLI. Quenam fuerit, LXV.
 Salome non Joseph sed Zebedæi uxor, LXI.
 Eadem quæ & mater filiorum Zebedæi, LXV.
 Samaritæ distincti in quator sectas, XII. Quintæ tantum Moysis libros recipiebant, *ibid.*
 Samaritarum sectæ diversæ, XII.
 Sammai auctor Scribarum & Pharisæorum, VIII.
 Samuel servire Deo, quam annuam pecuniam solvere maluit, XLIX.
 Samuel sororem duxit, ac liberos suscepit, LVI.
 Sancta Sanctorum semel tantum in anno Summum Pontificem penetrare fas erat, LXIX.
 Saturnini Census, XCI.
 Scaurus præfet Judæis, VI.
 Sceptrum David quando defecerit, III. Iuda quando visum est cessasse, V.
 Scribæ qui dicerentur, VIII.
 Scribi & Pharisæi quando exorti, *ibidem*. Legem

gem vitiosam, interpretatione corrupérunt, *ib.*
 Sebuī hæretici, XII.
 Secta Pharisæotum, VIII. & seq. Sadducæorum,
 XI. Essenorum; XII. Herodianorum V. Samā-
 ritanorum, XII.
 Sectæ Judæorum tres præcipuae, VIII.
 Sectæ, quæ Christum non reperint, VIII.
 Seleuci Manichæi de Mariæ ortu delira com-
 menta, XXXIX.
 Sentius Saturninus Præses Syriæ, LXXXVI.
 Septuaginta interpretum anni ab origine Mun-
 di, CXIX. Biblia restituta, *ibid.*
 Series Præsidum Syriæ, LXXXVI.
 Series Genealogiæ virorum tantum texebatur, CI.
 Sibylla Erythrea, XXIII. Quomodo de Chri-
 sto Augustum docuit, XXV.
 Sibyllæ Cumanæ carmina haud extincta, XXIII.
 Monita data Augusto quæ, XXVI.
 Sibyllæ quot, quando, cujus fidei, XIX. Un-
 de dictæ, XVIII. Cur appellatæ Prophetissæ
 Gentilium, *ibid.*
 Sibyllis quantum irributum sit, *ibid.*
 Sibyllini libri retenti, cremati supra duo mil-
 lia, XXII. Recensisti honorifice, *ibid.*
 Sibyllinos libros cur Dei voluit studiæse cu-
 rari, XXIII.
 Ex Sibyllis carminibus Lentulus quid, *ibid.* M.
 Antonius quid, *ibid.*
 Sibyllinum Vaticinium de Rege venturo ex Ci-
 cerone, *ibid.*
 Sibyllina carmina excripta privatim, *ibid.* Qui-
 bus temporibus Romam allata, XXI. Tri-
 buebantur Sibyllæ quasi viventi, XXVI. Con-
 cremata, XXI. Restituta, XXIII. Recogni-
 ta, & examinata, XXII. Ab Augusto pur-
 gata, XXIII. Recitata a Constantino, *ibid.*
 Sibyllinorum librorum lectio Christianis interdi-
 ca, XX.
 Sibyllinos libros suadet Paulus legi, LI.
 Sibyllistæ Christiani dicti, XIX.
 Simeon Jacobo minori in Ecclesia Hierosoly-
 mitana successit, LXVII.
 Simeon justus, XVI.
 Simon filius Cleophae, LXVII.
 Sinesius a Judæo superstitioso nauta delusus,
 XIII.
 Sixtus V. Græcam Septuaginta duorum interpre-
 tum editionem latine redditam comprobavit,
 CXIX.
 Sobe Bethleemita soror S. Annæ, XLI.
 Sabe mater Elisabeth, *ibid.*
 Sol intra tres circulos visus apparere quibus
 Coss. XXV. Circulo obsignatus, XXVII.
 Soles tres visi Romæ quibus Coss. XXVIII.
 Sorores Annæ, XLI. Mariæ, *ibid.*
 Sosius Syriae Præses, LXXXV. CXIII.
 Sponsa apud Hebræos delinquens plectebatur ut
 nupta, LV.
 Sponsalia apud Hebræos non minoris momen-
 ti, quam ipsæ nuptiæ, LV. In sponsalibus
 apud Hebræos, mariti & uxoris nomina de-
 scribebantur, *ibid.*
 Stola Pontificia Judæis ablata, VII.
 Stola Pontificiam Herodes custodire jussit, *ibid.*
 Successio Præsidum Syriæ, LXXXVI.
 Suetonius nullum temporis ordinem servat, XCV.
 Sulphurata vitro rupta jam olim permutare so-
 litæ Judæi XXIX.
 Summum Sacerdotium homini rustico Fani no-
 mine obtigisse, LXXI.
 Summus Sacerdos numquam sorte delectus apud
 Hebræos, nisi semper per vim, *ibid.*
 Syriæ Præsidum tempora, LXXXVI.
 Syriæ concessa immunitas, ut nonnisi puberes
 describerentur, XCIII.

T

T Aberna meritoria, figura Ecclesiæ, XXVIII.
 Tabernacula duo in Templo Salomonis, LXXII.
 Tabernaculum Sancta Sanctorum nemini erat
 perspicuum, nisi Sacerdotibus functionis sūtæ
 tempore, *ibid.* Quæ asservaret, *ibid.* Intra se-
 cundum velum, *ibid.*
 Tabulæ testamenti, LXXII.
 Tacitus mendaciorum loquacissimus appellatus
 tanquam dictio aliquando expletiva, CVIII.
 Tanis urbs Ægypti antiquissima, LXXVIII.
 Templi Hierosolymitani partium usus, LXXIII.
 Templi structura facta ab Herode firmissima,
 L. Portæ quibus mulieres intrabant, LI.
 In Templo locus orationis seminarum, LI. Plu-
 ra fuisse thuribula, LXXIV. Fuisse virgines
 deputatas, LIII. Alius orationis, alias habita-
 tionis locus, LI.
 In Templo foras erat multitudo populi hora
 incensi, id est, extra primum velum, LXXII.
 Virginæ a nuptiis seorsum orare consuevisse,
 LII. Thuribulum aureum non unum tantum,
 LXXIII. Comedere fas non erat, LI. Feminae
 a viris segregatae, XLIX. Locus, ubi
 feminæ quæ se Deo voverant, simul agerent,
ibid. Quot cellæ, L. Loca distincta, LXXII.
 Habitasse aliquando feminas, LIII. Duo erant
 Altaria, LXXII. Quot Sacerdotes ministra-
 bant, III.
 Templum Salomonis sub Zorobabel instar prio-
 ris restitutum, L. Ab Herode excitatum, *ibid.*
 quatuor porticas habuit, LXXIII.
 Terebinthus arbor antiquissima prope Chebron,
 LXXVIII.
 Tertulliani locus difficilis explicatur, XC. Cur
 agens de censu non utitur Evangelii auctori-
 tate, XCI. Loca ejus explicata, *ibid.*
 In Tertulliano magis propria locutio non est
 requirenda, XCI.
 Tertullianus de veritate carnis Christi adversus
 Marcionem, XCII.
 Testamenti arca, LXXII. Tabulæ, *ibidem.*
 Theodosius Judæorum princeps, XXXVI.
 Theodosii Judæi de Christi Sacerdotio impostu-
 ra, *ibid.* Inventum de obstetricie deiparae Vir-
 ginis, *ibid.*
 Theodorus Septemtrionalem partem dimensus
 est, XCVII.
 Thuribula plura fuisse in Templo, LXXIV.
 Transanimatio Pythagorea quo temperamento
 astrueretur a Pharisæis & Scribis, VIII.
 Transiberim habitabant Judæi, XXIX. Erum-
 pentis olei significatio, XXVIII. Ecclesia
 Dei genitrici prima omnium erepta, *ibid.*
 Romæ fons olei erupit, XVIII.
 Transiberinus ambulator Judæus dictus, XXIX.
 Tres diversæ sententiae antiquorum sub quibus
 Coss. natus est Christus, XCIX.
 Tribut Leviticæ an liceret cum cæteris inire
 nuptias, XXXII.
 Tribus Juda Babylonem adducta, IV. Qua ra-
 tione regnasse dicitur usque ad Herodem, V.
 Tribus Sacerdotalis cum regia stirpe poterat in-
 ire nuptias, *ibid.*
 Tribus Judæorum matrimonio non miscebantur,
 XII.
 Tributa sacerdotibus alacriter pendebantur, non
 ita Regibus LVII. Sacerdotibus pendenda,
 perinde ac Regibus, *ibid.* Alia in agros, alia
 in capita ab Augusto imposta, XCIV.
 Tributum sæpe Augustus imperavit, *ibid.*
 Triumviratus instituti tempus, CV.

V

VAlerius gratus, Pilati præcessor, LXXXVIII.
Vari consulatus, LXXXIX.
Varrone doctior rerum antiquarum nullus, CX.
Vates Gentilium qui fuerint, XVIII. & seq.
Vaticinia Gentilium de Christo venturo, XXIII.
 Vespasiano Augusto tributa, XXIV.
Vectigalia ab Augusto imposita, XCIV.
Vela duo in Templo Salomonis, LXXII.
Velum primum Templi Sacerdotibus tantum patet, *ibid.* Primum & secundum quid, *ibid.*
 Sacrum quale, LXXXVIII.
Veneri & Adonidi templum erectum ab Hadriano Imp. ad abolendam præsepsis memoriam, V.
Verbi incarnatio quo anno facta, LXXVI.
Verbo unita humana natura indivise & inconfusa, *ibid.*
Verbum in uterum virginis quomodo delapsum, *ibid.*
Verbum carnem assumens quod fuit esse non desinens, *ibid.*
Vespasianus una cum Tito triumphat, XXIV.
Vices Sacerdotum incensum adolescentium, quot numero, LXXIV.
Vices Abiæ quota, *ibid.*
Viam disciplinæ quis invenit & cui tradita, IV.
Vir in uxorem habet potestatem, LIX.
Virga Aaron, LXXII.
Virgilius ex Sibyllinis carminibus futura tribuit Salonino filio Pollionis, XXIII.
Virgines olim reclusæ in Templo. LIII.
Virgines seorsum a nuptiis orare solitas in Ecclesia, LII.
Virginitatem ad tempus colebant Pharisæi, IX.
Virginitatis votum ab hæreticis impugnatur, LVII.
Virginitatis merito divinationem adeptæ Sibyllæ, XVIII.

Virgo despontata in templo parentibus reddebat, LV.
Virgo Maria virginis commendatur, LXIII.
Viri Juda quinam dicti, IV.
Viri Juda non Judæ legendum, V.
Vitro rupto Sulphurata permutare soliti Judæ XXIX.
Vota puellarum irrita, LVIII.
De Voto Virginitatis S. Mariæ Patrum sententiæ, LVII.
Votum puellare quomodo servandum mandavit Deus, LVIII.
Votum Virginitatis impugnatur ab Hæreticis, LVII.
Votum uxoris contradicente viro non tenebat, LVIII.
Ur Mariæ sororis Moysi Vir, LXVI.
Ur sustinebat Moysis orantis manus, *ibid.*
Urna habens manna, LXXII.
Uodus in Ecclesia diu viguit, ut seorsum viri a mulieribus, & virgines a nuptiis in Templo orarent, LII.
Uterini fratres Jacob, & Heli, XXXIV.

Z

ZAcharias pater Joannis an summi Pontificis, XXXIII. LXIX. LXXV.
Zacharias Sacerdos de vice Abia LXVIII. In qua parte Templi adolens incensum de filii conceptione accepit oraculum, LXIX.
Zacharias incensum ponens fungitur munere vicis suæ, *ibid.*
Zacharias erat intra primum velum ad incensum adolescentium, LXXII.
Zacharias Sacerdos sortito incensi adolendi functionem perfecit, LXXIV.
Zachariæ Angelus apparuit sub quo summo Pontifice, LXV.
Zachariæ Sacerdotium, LXIX. LXXII. Civitas Chrebron, LXXIX.
Zachariæ domus fuit in campestribus, *ibid.*
Zelorum Hæbreorum factio, LXXI.

INDEX

IN APPARATUM PAGII,

in quo numeri marginales indicantur.

A

- A**ctiaca pugna quo anno, & die habita, CIII. Actiacæ Eræ initium assignatur, *ibid.*
- Adolescens hujus vocis significatio adducitur, LXIII.
- Ægyptiaci regni institutio, duratio, finis & Reges adducuntur, XXVI.
- Ægyptii annos suos a capta per Augustum Alexandria numerant, CXIV.
- Ætates mundi, earumque duratio recensentur, VIII. IX. X. XII. XIV. & XXIII.
- Agrippa M. Vipsanius Consul, XCVI. semel & iterum annum aperit, CXV. & seqq. Transmarinas provincias administratur in Syriam Præses ab Augusto mittitur, CXI. Quo anno id factum aperitur, CXXII. Eodem tempore quo ipse Orientem regit, alios sub ipso Proconsules fuisse, qui particulares provincias gubernarent, ostenditur, XXII. Tribunitiam potestatem in quinquennium accipit, *ibid.* In Syriam iterum mittitur, CXXIV. Tribunitia potestate iterum donatur, *ibid.* Moritur, CXXV.
- Alexander Magnus Græcorum imperium instituit, & quo anno, XXV. Quandiu imperavit, quo anno mortuus sit, indicatur, *ibid.*
- Alexander Jannæus vinculis a Salome matre solitus, Rex & Pontifex instituitur, fratremque sibi insidiantem necat, XLVI. Post Regnum viginti & septem annorum moritur, LI.
- Alexander Zabina Syris Rex imponitur, XXXVIII. Ab Antiocho Grypo occiditur, XLIII.
- Alexandra, quæ & Salome Alexandrum Janæum filium Regem Judæorum constituit, XLVI.
- Alexandra Alexandri Jannæi uxor Judæorum Regnum per annos novem administrat, LI.
- Ananelus summo Judæorum Pontificatu ab Herode donatur, XCIX.
- Annus Confusionis qua anni parte incepitus, LXIV. Corrigitur, *ibid.*
- Annus Julianus primus unde desumendus, LXV. Prava intercalatione turbatus restituitur, LXXIV.
- Antigonus ejecto Hyrcano Judæis Rex imponitur LXXVII. Viclus securi necatur, XCVIII.
- Antiochena Era Augustana a pugna Actiaca desuma, CIV.
- Antiochus Soter in Syriam vocatur, XXXI. Fit Syriæ Rex, *ibid.* XXXII. Hyrcanum bello lacessit & intra Jerosolymam obsidet, XXXV.
- Antiochus Sidetes de Parthis viator Babyloniam occupat, XXXVI. Ab iisdem postea viclus, occiditur, *ibid.*
- Antiochus Grypus post mortem Seleuci fratri Rex a Cleopatra Syris imponitur, XLI. Ab Antiocho Cyziceno folio pulsus illud denuo ascendit, XLIV.
- Antiochus Cyzicenus Grypum fratrem regne Apparatus in Baronium
- deturbat, & Cœlesyria potitur, XLIV. A Seleuco viclus interit, XLVII.
- Antiochus Eusebes regnat in Syria, XLVIII. Antiochum & Philippum Seleuci fratres in prælio superat, *ibid.* Cum eodem Philippo de universo Regno obtainendo decertat, *ibid.* Contra Parthos dimicans occiditur, L.
- Antipater Judææ Procurator a Cæsare constituitur, LXI.
- Antipater Herodis filius Romam proficiscitur, CXXXVII. Quo anno ea profectio instituta, CXLI. Quanto tempore Romæ manserit, stabilitur, *ibid.*
- Antonius M. equitum magister annum aperit, LXVI. Secundum init Consulatum CI. Ab Augusto viclus in Ægyptum se recipit, CIII. Ibi manus sibi infert, CXIII.
- Argivorum regnum quandonam cœptum, XI.
- Aristobulus Mariamnæ frater Ananelo adhuc viventi in summo Pontificatu ab Herode substituitur, CI. Ejusdem Herodis jussu paulo post suffocatur, *ibid.*
- Aristobulus, qui & Judas, Hyrcani filius Pontificatum simul, & Principatum Judæorum obtinet, XLV. Primus post captivitatem Babyloniam diadema sibi imponit, *ibid.* Ejus erga matrem & fratres crudelitas annotatur, *ibid.* Antigonum fratrem interficit, & paulo post moritur, XLVI.
- Aristobulus Alexandri Jannæi filius Rex & Pontifex Judæorum, LII.
- Affyriorum Imperii fundator & epocha adducuntur, XIII. Ejusdem Imperii destruñio quando contigerit, stabilitur, XVIII.
- Augustus Caius Octavius dictus Julio Cæsari succedit, LXVII. Ejus Imperii initium diversimode a diversis inchoatum, LXVIII. & seqq. A Senatu imperium extraordinarium accipit, Consulque suffectus procedit, LXXI. Cum Antonio bellum gerit, LXXVIII. Pacem sanxit, LXXIX. Romam cum eo ovans intrat & quo anno, *ibid.* Fastis dat nomen, CI. Tertium gerit Consulatum, CIII. Ad Actium cum Antonio pugnat, eumque vincit, *ibid.* Consul quartum procedit, CVI. Alexandria in Ægypto potitur, eamque nonnisi sextili mense ingreditur, CIX. Quintum assumit Consulatum aramque victoriæ non in Capitolio, sed in Curia Julia dedicat, CXV. Consul sextum procedit, *ibid.* Septimum init Consulatum, CXVI. Imperium totius orbis suscipit & qua die, CXVII. Augusti item cognomentum adipiscitur, sed non eodem die quo imperium, *ibid.* Consul octavum nonum & decimum procedit, *ibid.* Undecimum sumit Consulatum, CXVIII. Tribunitiam potestatem recipit, & quibus mense ac die, *ibid.* In Syriam anno urbis DCCXXXIV. denuo pergit, & quæ ibi egerit, enarratur,

Qqq 2 tur,

tur, CXIX. Vix quinque menses non vero per triennium in ea permanet; nec solus, sed cum Legatis qui provincias administrent, CXXI. Principatum in aliud quinquennium sibi prorogat, CXXIII. Sæculares Ludos exhibet, CXXIV. Principatus illi de novo a Senatu prorogatur, CXXV. Augustus Syriæ Præses ab anno Urbis DCCXXXIV. ad DCCXXXVIII. Perperam adstruitur, *ibid.* Annum a Cæsare ordinatum & Sacerdotum negligentia turbatum rursus ad pristinam rationem redigit, *ibid.* Jani Templum ter claudit, CXXXVIII. Quandonam tertio clauserit, in certum, CXXXIX. Duodecimum Consulatum suscipit, CXL. Decimum tertium init, CLIII.

C

Cajus Julius Cæsar Dictator creatus, post dies undecim se Consule declarato Dictaturam abdicat, LVIII. Pompejum ad Palæopharsalum vincit, LIX. Dictaturam, inter alios sibi a Senatu post hanc victoriā delatos honores de novo suscipit, LX. Annum Mathematicorum opera corrigit, LXIV. Consul quartum procedit, LXV. Quintum init Consulatum, LXVI. Occiditur, *ibid.* Quanto tempore Monarchiam obtinuerit, examinatur, *ibid.*

Cajus Cæsar Consul post annos quinque a deposita puerili prætexta ab Augusto designatur CXXX. Inter Syriæ Præsides male numeratur, CXXXI. Quo anno ad bellum Parthicum destinatus fuerit aperitur, CLV. Imperium Proconsulare, & suæ juventæ moderatorem recipit, CLVI.

Calippus in monarchiæ Asiaticæ Alexandri memoriam periodum suam, LXXVI. Annorum instituit, XX.

Captivitatis Judæorum sub Nabucodnesare initium assignatur, XIV. Finis item ejusdem, XXIV.

Carthago fundatur, XVII.

Censum deferre & tributum solvere diversa, CXXVIII.

Census non siebat singulis lustris in regnis populi Romani amicis, *ibid.*

Christus quo anno secundum aliquos natus, CXL. Quo item secundum alios & præsertim Baronium, CXLVI. Hæc Baronii opinio multiplicitate infirmatur, CLI. & seq. Fundamentum Baroniani erroris aperitur, CXLIX. Natale Christi proprium a Dionysiano distinguendum esse, demonstratur, CXLVII. Hoc in annum bissextilem incidere, certum; sed an de proprio idem dici possit, incompertum, CXLVIII. Ex Christi batismo natalem ejus annum deduci non posse evincitur, CL. Eudem ex anno Urbis DCCLIII. desumendum non esse annotatur, CLVII. Idem ex Caii Cæsaris in Orientem expeditione & ex pace cum Parthis ab eodem sancta datur intelligi, CLVIII. & seq.

Cilicia, imperante Augusto diversum a Syriaco Præfectum habet, CXXXIV.

Civilis belli Cæarem inter & Pompejum initium assignatur, LVIII.

Cleopatra timens ne ab Augusto in triumpho ducatur aspidis morsu perit, CXIII.

Consulatus iteratus duobus consequentibus annis Imperatoribus tantum aut Cæsaribus permisus, CXVI.

Crassus a Parthis occiditur & quo anno, LVII.

D

Demetrius Nicator Syriæ Rex, amissu exercitu, in Tryphonis potestatem venit, XXX. In regnum restituitur, XXXVI. E folio deiicitur, XXXIX.

Demetrius Euærus, Antiochi Grypi quartus filius Damasci Rex a Ptolemeo Lathuro constituitur, XLIX.

E

Era Christiana a Consulatu Caii Cæsaris inchoanda, CLX. Varia fortitudo initia, CXLVIII.

Era Hispanica, LXXXIV.

Era incarnationis duæ distinguendæ, CXLVIII.

G

Gazensis autonomy datur & quando, LVI. Gazensis Epochæ quo anno sit inchoanda Numismata demonstrant, *ibid.*

H

Herodes Antipatri filius Galilæam curandam suscipit, LXI. Quot annos tunc natus esset, statuitur, LXII. & seq. Antonium sibi conciliat, LXXV. Judææ regnum Augusti & Antonii ope a Senatu recipit, LXXX. Ejusdem regni epocha duplex adducitur, *ibid.* Utroque ejus epocha ex bello Parthico innotescit, LXXXIX. & seq. Gestæ ejus in Palæstina, dum Antonius Athenis moraretur, recensentur, LXXXI. Herodes ab Augusto in regno confirmatur, CVI. Ab ea tamen confirmatione anni regni ejus non desumendi, CVII. Quæ in contrarium afferunt aliqui reiiciuntur, CVIII. & seq. Herodes interit, CXLII. Regni ejus & vitæ diuturnitas annotatur, CXLII. Hillel Babylonius ex stirpe Davidica quo tempore floruerit, CII.

Hyrcanus Joannes dictus, Simonis summi Sacerdotis filius Judæorum Pontificatum init, XXXIV. Cum Antiocho Sotere bellum gerit, XXXV. Summo Sacerdotio per annos vinti & novem functus moritur, XLV.

Hyrcanus Alexandri Jannæ filius, inter Judæos Pontificatum obtinet, LI. Regnum item eorum adipiscitur, & quanto tempore regnat, statuitur, LII.

Hyrcanus a Cæsare Pontifex constituitur, LXI. Herodis precibus a Parthis dimittitur, XCIX. Ejusdem Herodis jussu trucidatur, CVI.

I

Jerosolyma a Judæis capitum, XXIX. A Romanis item, & quo anno, LIV. Ab Herode expugnatur, & expugnationis annus & tempestas adducuntur, XCVI.

Imperatores non quinto Kalendas Julias, sed quinto Kalendas cuiuscumque mensis indiscretim Cæsaribus Tribunitiam potestatem conferebant, CXVIII.
Josephus in Chronologia Herodiana accuratus demonstratur, XCVII. Circa annorum regni Herodis & Archelai exilii consignationem perperam severius exceptus, XLIII. & seq.
Israelis & Judæ Reges, eorumque duratio, XIV.
Judæa regnante Herode tributum Romanis non pendebat, CXXVIII.
Judæi autonomiam accipiunt, a quo & quo anno, XXVIII. Occiso Antiocho Sidete nullum regem agnoscunt, XXXVII.
Judæorum regnum in Herode definit, LXXX.

K

K Alendarum dies celebri apud Romanos propter Triumviratus factam tali die institutionem, CXV.

L

L Acedæmoniorum Respublica saluberrimis legibus a Lycurgo datis celebri, XVIII.
Laodicena Era, Antiochena anno uno posterior a secunda Julii Cæsaris Dictatura inchoanda, LX.
Lollius Consulatu illustratur, CXVIII. Caii Cæsaris in Orientem proficiscens moderator constituitur, CLVI. In hujus locum hoc in munere P. Sulpicius Quirinus perperam intrusus, ibid.
Lucius Cæsar virilem togam induit & quo anno, CLIII.

M

M Acedoniae Regum qui Alexandro Magno successerunt, catalogus exhibetur, XXV.
Eiusdem Regni finis consignatur, ibid.
Maria Virgo nascitur, CXXIV.
Medorum imperii finis assignatur, XIX.

O

O Lympiadum auctor & institutionis tempus indicantur, XXI.

P

P Acorus Orodis Parthorum Regis filius a Ventidio occisus, LXXXV. & XCV.
Parthi Syriam invadunt, & quo anno, LXXVI.
A Ventidio vincuntur, LXXXIII. Iterum ab eodem profligantur, LXXXV. Quo anno reportatae fuerint illæ victoriae stabilitur, LXXXIX. & seq.
Pedanius Syriam non administrat cum C. Sentio Saturnino, CXXVI.
Persarum regni institutio quo anno facta, XIX.
Eiusdem destruacio, duratio & Reges assignantur, ibid.

Pharisei quare & quando in duas partes discedunt, CII.
Phasaelus Antipatri filius Jerosolymis & circumiacentii regioni Dux constituitur, LXI.
Pompeii magni præclare gesta in Asia narrantur, LIII. Pompejus a Cæsare in Thessalia vincitur & qua anni parte, LXIX. Ptolemei Ægypti Regis iussu trucidatur, ibid.
Pompejus Pompeii Magni filius cum Triumviris pacem sancit, LX XXII.
Præsides provinciarum sub Cæsaribus non semper bellis contra hostes Romanorum præsunt, CXXXIV.

Q

Q Uintilius Varus Sentio Saturnino Syriae Præsidi immediate succedit, CXXXVI.
Annus quo tale munus inierit, nummis comprobatur, ibid. Herodis mortis tempore & initio Regni Archelai Varum Syriam administrasse demonstrant Nummi, CXLV.
Quirinius vel Cyrrhus Fastis nomen dat, CXXV.
In Judæam cum Imperio extraordinario probabiliiter mittitur, ut censum agat, CXXIX.
Quo anno Syriae primum præfuerit, statuitur, CXLII. & seq. & CXLV. Expeditio ejusdem in Homonadenses, hunc Syriae præsidem tunc temporis fuisse non designat, CXXXV.

R

R Heti Vindelici anno quintodecimo post captam ab Augusto Alexandriam debellantur, CXIV.
Roma quo tempore condita, XXII. Illius Regum laterculum exhibetur, ibid.

S

S Alomonis Templum inchoatur, XIV. Evertitur, XV.
Saturninus Cnejus Sentius dictus annum aperit, CXXIII. Tito Syriae Præsidi in eadem Præfectura succedit, CXXVI. At in eo magistratu nec Volumnium nec Pedanium Collegas habet, ibid. An censum in Judæa egerit Saturninus inquiritur, CXXVII.
Seleucus Demetrii Nicatoris filius regnat in Syria, XL. A Cleopatra matre Sagitta configitur, XLI.
Seleucus Antiochi Grypi filius, patruo bellum infert & vincit, XLVII. Ab Antiocho Eusebeto vicit, e Syria expellitur, & Mopsuestiam fuga delatus, concrematur, XLVII.
Signa in Baroniano Apparatu de Christi adventu explicata; ad quem annum pertineant, indicatur, LXX. & LXXII.
Simon, Judæorum summus Pontifex Gazam & arcem Jerosolymitanam expugnat, XXIX. A genero suo Ptolemeo occiditur, XXXIV.
Soles tres Christi adventum, juxta Baronium, prænuntiantes, quo anno visi, LXXV.
Sohus ab Antonio post Ventidium Syriae præficitur, LXXXVIII.
Syri bellorum inter Seleucidas gestorum pertæsi, Tigrani Armeniae Regi se subiciunt, L.
Syriae Regnum institutur XXVII. Duodecim priorum illius Regum ordo describitur, ibid.
Quan-

Quandonam in duo divisum fuerit, indicatur,
XLIV. A Romanis occupatur, LIII.
Syriæ Præsidum series inchoatur, C.

Tyrrii regni initium consignatur, XVII.
Tyriorum Epocha a quo anno deducta sit ostenditur, XXXIX.

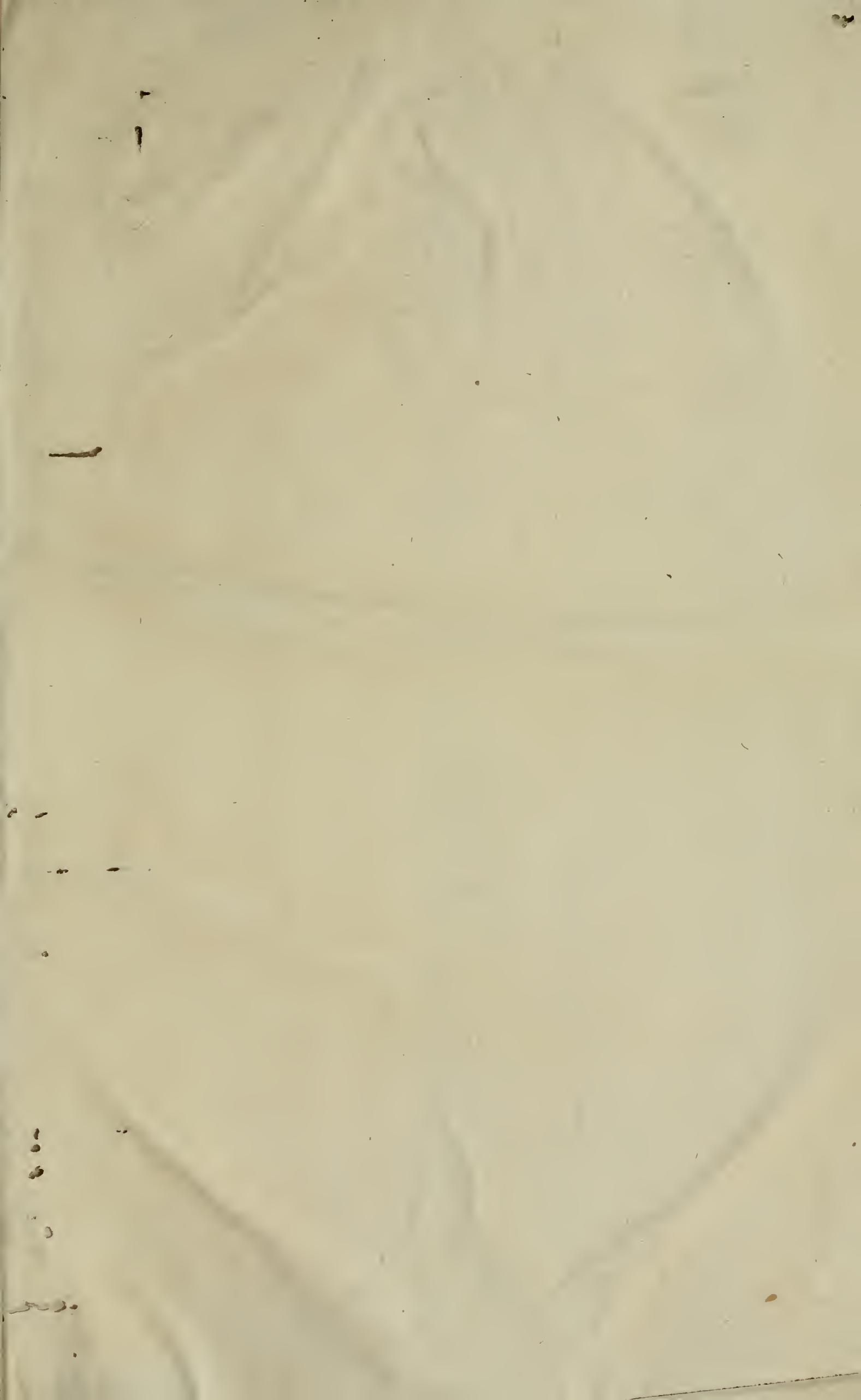
T

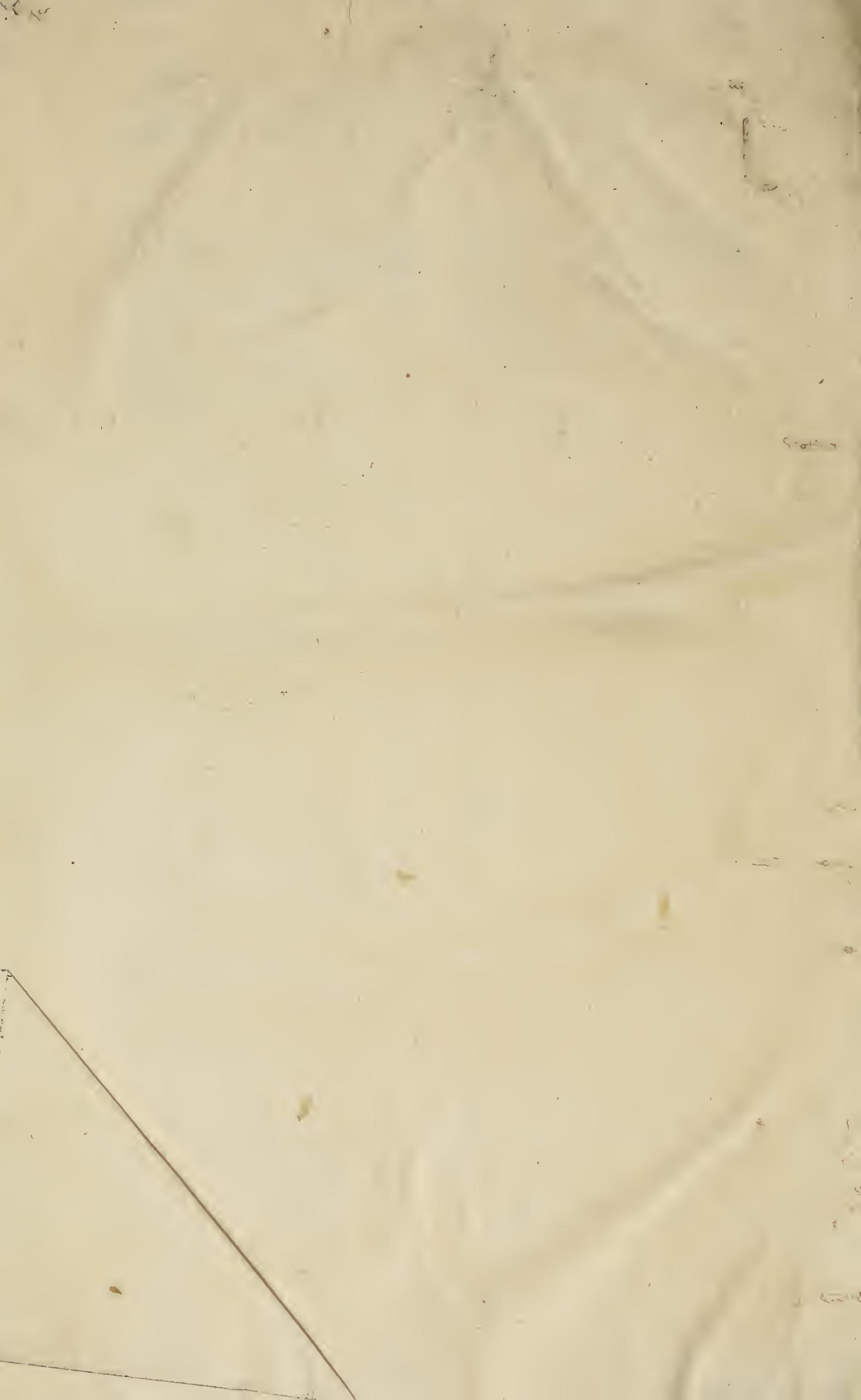
Tiberius Claudius Nero init Consulatum, CXXIV. Mortuo Agrippa ad rerum summam administrandam ab Augusto assumitur, CXXV. Agrippinam uxorem dimittit, Julianaque Agrippæ viduam, Augusti jussu accipit, ibid. Consul secundum proeedit CXXIX. Caui & Lucii iram veritus, Rhodum se confert, & quo anno, CXXX.
Titus post Agrippam Syriam administrat, CXXIV.
Triumviratus instituitur, LXXIII.
Tryphon Syriæ invasor, a subditis odio habitus, XXXI. E regno disturbatus interficitur, XXXIII.

V

Ventidius Parthos vincit, LXXXIII. Hæc Victoria quo anno reportata; illiusque nuntius qua anni tempestate ad Antonium fuerit delatus, stabilitur, XCI. & seqq. Ventidius in Antigonom Judæorum regem movet, LXXXVI. & XCV. Syriæ Præfectura deiicitur, LXXXVI.
Volumnius Syriæ non præest, cum Sentius Saturninus eam administrat, sed ejus tantum Provincia est Procurator, CXXVI.

F I N I S.

SPECIAL FORM
93-3
15274
M-17

